YAZILAR
2

H. İsmail Hakkı ALTUNTAŞ

İSBN:
ismailhakkialtuntas@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Dizgi : **H. İsmail Hakkı Altuntaş**
Kapak :
Baskı- Cilt :

2011

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

İnternetteki sitemiz **http://ismailhakkialtuntas.com/** da 2011 yılarında okuyucularımızla paylaştığım yazıları bu kitapta topladım. Yazılarda sıra gözetilmedi. Değişik konular peş peşe yazıldı. Bu şekilde okuyan açısından fazla sıkıntı oluşturmayacağı düşünüldü.

Tevfik ve inayet Allah Teâlâ'dandır.

İhramcızâde
İsmail Hakkı ALTUNTAŞ
Esenler /İstanbul

KARALAMA

Yolculuk, bir gün biter diye düşündüğüm,
Yolculuk.
Hevesliyim.
Beni yıkan yolculuk.
Sevsekte, nefret etsekte
Bıkıp usanmadığım yolculuk.
Sonsuzluğa! dediler.
Bulamıyorum
Suçlusu ben miyim?
Bitmeyen yolculuk.
***
"Allah rızası için bir şey yok mu?"
Dilenci!
Kırk kapıyı dolaşan dilenci!
Son kapın evinde olsa
İstemekten usanmazsın dilenci!
***
İsteğim dünya,
Ben dünyalı değilim.
Neyin isteği o zaman bu,
Tanrı'da değilim.
***
Mutlu musun?
Acı çekenler var.
Acıdan kurtuldum demektir.
Mutluluk.
***
Sevgi ateştir.
Acıdır, ıstıraptır.
Tatlılıksa
Tuzlulukla beraber.
***
Arıyorum
Sonsuz bir istekle,
Bulamayacağım.
Bulmamakla beraber.
***
Niye,
Niçin,
Neden?
Hepsi benden?
***
Doğru batar.
Eğri çakılmaz ki,
Keser doğrunun,
Başından hiç eksik olmaz ki.
***
Hayat güzeldir.
İnsanda sıkıntı
Her şeyin bir hesabı var.

Ölüm takıntı.

***

DUA

Dualar ederdim
Açılsın kapılar
Dertler biter de sevinirim diye.
Kabul olan duaların var diyorlar.
Sordum “niçin gecikti?”
“Sen kendine dua ediyorsun.
Ya bizim sana olan duamız.”
Hayır.
Olamaz, desende
Bizim duamız sana daha hayırlıdır.
Sabret dediler.
Meğer “Duam başka duaya muhtaçmış.”

**

7 YAZILARIM

HELAKE SEBEP OLAN MUTLU AZINLIK

Toplumu ayakta tutan ve korunması gereken, değer ve yargılarıdır. Ancak tarih boyunca sürekli toplumun içindeki küçük mutlu azınlık, değerleri tahrip ederek oynamaktan çekinmemişlerdir. Günümüzde ise değer yargılarını değiştirmede yeni ihtiyaçlar üretilmiş ve hayat tatil, karnavala dönüşen bir tarz halini başlamıştır. Bozulan hayat tarzının temelini de çıplaklık oluşturmaktadır. Mutlu azınlığın cinneti o dereceye varmıştır ki, giyinmeyi dahi suç olarak görmüş ve her şekilde insanlara hedef göstermektedir.

Mutlu azınlık, hayata yansıttığı ilişkileriyle, yanlış örnekleri dayatırken hedefleri de özel olarak fert ve sonucuyla cemiyettir.

Mutlu azınlık, insani değerleri içi boş efsaneler olarak topluma dayatır; insanı, insanlıktan uzaklaştırmak; insanın, insan dünyasındaki **"İnsan efsanesini"** yıkarak, **"hayvan insanı" "mutlu etmek"** çabasına girerler ki, bu, oluş gereği imkânsız bir durumdur.

Yozlaşmış ahlaklarıyla ortaya koydukları yaşama biçiminin, medeniyet görüşü olması için sürekli reklamını yapmaktadırlar. Her yeni ve çarpık ilişki, mutlu azınlığın populitesini artırmada önemli etken oluşu sürekli gündeme getirilmesi de gayretleri arasındadır. Aslında mutlu azınlığın değerleri yok sayan bir anlayışı sonunda geçici hazların dayanılmaz anaforunda yok olmaya doğru gitmektedir. Saygınlığını kaybetmiş hayat tarzları, sürekli tekrarlarla toplumun en aktif kesimi olan gençleri etkilemekte ve kendi dünyalarının hizmetçileri olma gayretini esirgemezler.

Mutlu azınlık insanın ve toplumun bozulmasını istemektedir. Çünkü kendileri bozuktur. Korkak ve ahlak fukarası olan bu azınlık, ancak bireyleri bozulmuş, dolayısıyla birey olmaktan çıkıp sürü olmuş toplumda huzur içinde olabileceklerini sonucuna ulaşmıştırlar. Bu nesillerle geleceğini mutluluklarını garantiye almaya çalışırlar. Ülkenin bağımsızlığını, uluslararası meyhaneler, beş yıldızlı kumarhaneler, dev eğlence merkezleri, yaygın fuhuş ve uyuşturucuyla betimlemek isterler.

Mutlu azınlık amaçlarına ulaşmak için güçlerini medyayı kullanmaktan çekinmezler. Bunun en başında geleni televizyondur.

Televizyon; sosyal alışkanlıkları, kültürel yapıyı, hayat tarzlarını, eşya ve hadiseleri algılayış tarzlarını, duygu ve düşünce biçimlerini, davranış kalıplarını, tavırları, tutumları, anlayışları, kararları, zevkleri, ahlaki değerleri, ihtiyaçlarımızı, örf ve adetleri, aile içi ilişkileri ve daha sayısız alanı biçimlendirmeğe tam teşebbüs etmiş bir suç aletine dönüştürmüşlerdir. Bu sayede ahlaksız fiilleri halka yayıldıkça ve elit tabakalarda bir hayat tarzı, serbestiyetini daha da artırmaktadır.

Mutlu azınlığın bilinçli sanayisi ve kültür endüstrisi kapitalist anlayışıyla dünyayı bir pazar olarak görür.. Mutlu azınlığın kontrolünde olan kitle iletişim araçları onların sanayileridir... Ürettikleri ve yaydıkları bilgi ve haberler bir birer art niyet ürünü olma yanında bir ekonomik hedefe yöneliktir. Bu sayede kurdukları tüketim malzemelerini satarlar. Bu sayede ikinci bir sömürmenin payı elde ederler. Ahlaklarını çökerttiği toplumun cebindeki küçücük sermayelerine göz dikmekten zevk dahi alırlar. Bu sayede toplumda iletişim araçlarının etkisiyle gereksiz ve **aşırı tüketme isteği, gelecek korkusu, bireycilik, hayatın anlamsızlaşması ve yabancılaşma** gibi bir takım sorunlar ortaya çıkmasına sebep olurlar.

Mutlu azınlığın kontrolünde tuttuğu değerlerin sürekli değişimi, aşınması ve işlevlerini kaybetmesi, belirgindir. Onlar sömürgecidir ve sömürüsünün devamını, halkın kültürünü tamamen değişikliğe uğratmakta olduğunu görmektedir. İstekleri **"bilinmeyen"** ya da **"kayıp nesil (generation X)"**lardan oluşan toplum istemektedirler.

"Kayıp Nesil"

"Hiçbir değer yargısına sahip olmayan,
Hiçbir kuruma, kişiye, kavrama, ideye karşı sorumluluk duymayan,
Her şeye sahip olma hakkını kendinde gören,
Hiçbir şeye gerçekte sahip olmadığı için her şeyi bir anda kaybetmeye hazır olan,
Ne istediğini, ne istemediğini, neden isteyip istemediğini bilmeyen, güdüleriyle ve dürtüleriyle ya-

şayan,

Uyuşturucuya ve bağımlılığa yatkın olan,
Sınırsız bir tüketici ve kullanıcı özelliği sergileyen,
Birlikte yaşadıklarını kendine 'mecbur' sayan, kendini kimseye 'mecbur' saymayan,
Hayatı intihar ve intikam çizgisinde yaşayan, günlük ve anlık yaşayan,
Ahlaka karşı duyarsız, sorumsuz, kendine karşı asla güveni olmayan" lardır.

İnsanların özgürce düşündüğü duyguları, iletişimle kavuştuğu duyumlarla kontrol edilmediği takdirde, dumura uğrayıp olmayan yöne çekilir. Çünkü edimlenen bir davranış veya eğilimin kitle tarafından benimsendiği söyleniyorsa, bu davranışın veya eğilimin sağduyuya en uygun seçenek olduğu iddia edilmesi kaçınılmaz olmuştur. Ancak bu değişimin birdenbire olması düşünülmez.

Değişmenin merhaleleri vardır.

İmam Gazali rahmetüllâh-i aleyh bu zihniyet değişmesinin aşamalarını şöyle sıralar:

"Yemleme,
Avlama,
Alıştırma,
Şüpheye Düşürme,
Boşlukta Bırakma,
Bağlama,
Hile Yapma,
Kafasını Karıştırma,
Ayırma,
Soyma."

Yoksulluğun arttığı bir toplumda, mutlu bir azınlık varsa, bu onların egemenliğinin olduğunu açığa çıkarır. Eğer zenginlik büyük bir kısmın paylaşamadığı ve bir azınlık elinde tutuluyorsa, bu bir yanlışın habercisidir. Mutlu azınlık hayatı kendi kendini yetiştirmiş kimseler olarak değil, kendini düzenine uydurmuş kimseler olarak guruplaşıp, kuşaktan kuşağa sürdürülmesi gereken bir miras gibi algılar. Bu mirası da, kendi aralarında ve belli ailelerce devam edecektir. Bu arada ezilen sınıflar daha fakirleşerek köleleşme ve düşüncesiz toplum durumuna düşürülmesi onlar için bir mana ifade etmeyecektir. Bu şekilde ayrışan toplumda ezilenler, sömürenler sınıfları oluşacaktır. İşin kötü tarafı ise ezilenler kendilerini ayağa kaldıracak gücü bulma yetisine ancak kaosla ele geçirmeye sonucuna ulaşmalarıdır. Bu ise yıkımını erkene almış sosyal toplumdan çıkmış **"farklılaşan toplum"**dur.

Allah Teâlâ'ya sığınırız.

YA RABBİ MUTLU AZINLIK YÜZÜNDEN BİZİ HELAK Mİ EDECEK MİSİN?

Din temelini insanları koruyan bir ilâhî merhametten ilham almaktadır. Bu, topluma sosyal adalet esaslarına göre yeni bir nizam vermek yanında ziyade, kudret elinde olanların yardıma davet edildiği bir şekildedir.

İslâmiyet'te, sosyal dengenin korunması için uyarıları ve tavsiyeleri şu şeklindedir.

Şımarmamak,
Azmamak,
Zekât Vermek,
Sadaka Vermek,
Yoksulları ve öksüzleri korumak.

İstenilen bu fillerin temelinde insan vardır. Bu tavsiyelerin yanında tehditlerinde olduğunu unutmamız gerekir. Bahsedilen içtimâi ahlak kaideleri ihlal edildiğinde acıklı bir durumu da Allah Teâlâ haber verirken ilişkilerde oluşan dengesizliğin dünyada karşılıksız kalmayacağı ve sosyal hayatımızın başıboş şekilde olmayacağını hatırlatılmıştır.

9 YAZILARIM

“Aranızdan yalnız zalimlere erişmekle kalmayacak fitneden sakının, Allah'ın azabının şiddetli olduğunu bilin.” (Enfal, 25)

Ayetin açıklamasını Elmalılı Hamdi Yazır rahmetüllâh-i aleyh şu şekilde açıklar.

“Yalnız işleri yerinden oynatıp bozanlara mahsus bir musibet olmakla kalmaz, belki umumîleşir, size de kapsamına alır. Bazı günahlar vardır ki zararı umumi olur. Sebeb olacağı fitne ve ihtilâl, celb edeceği mihnet ve musibet yalnız o günahı yapan, işi yerinden oynatan ve bu suretle kendine ve başkasına zulmetmiş olan zalimlere mahsus kalmaz da **kurunun yanında yaşı da yakar.**

Meselâ kötü şeyleri aleni işlemek, Allah Teâlâ’nın emir ve yasakları ile alay etmek, akideyi bozmak, kelimeleri manasından ayırmak, cihadda gevşeklik bu türdendir. **Bir şahsın hatası bir orduyu batırabilir.**

Hadisi şerifte geldiği üzere **Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem fenalıklar karşısında, iyilerin seyirci kalmaması, kötüler yüzünden gelecek (fitne, fesad, şer vs. her çeşitten) içtimâî ızdırabların, iyiler de dâhil bütün cemiyetin varlığını tehdid edeceğini ifade ederek fenâlıklar karşısında nemelâzımcılığı önlemek için zihinden çıkması zor olan bir de teşbîhte bulunur:**

"Allah'ın hudûduna (emir ve yasaklarına) giren meseleleri tatbîk eden -ve yağcılık yaparak müsâmaha ve gevşeklik göstermeyen iyi- kimse ile, yasakları işleyen kimselerin durumları, bir gemiye binip kur'a çekerek, geminin alt ve üst katlarına yerleşen yolculara benzer. Öyle ki, alt katta oturanlar, su ihtiyaçlarını giderirken üsttekilerin yanından geçip onları rahatsız ediyorlardı. (Alttakiler bu duruma son vermek için) bir balta alarak geminin dibini delmeye başlasalar, üsttekiler hemen gelip:

"Yâhu ne yapıyorsunuz?" diye sorunca alttakiler:

"Biz su ihtiyacımızı görürken sizi rahatsız ediyorduk, halbuki suya muhtacız, şimdi sizi rahatsız etmeden yerimizi delerek bu şekilde elde edeceğiz" deseler ve üsttekiler bu işte onlara mâni olsalar hem kendilerini kurtarırlar, hem onları kurtarmış olurlar. Eğer yaptıkları işte serbest bıraksalar, hem onları helâk ederler, hem de kendilerini helâk ederler."

Fakat dikkat edilmek lâzım gelir ki gemiyi delmeğe kalkanı menedelim derken karmaşa ile dengeyi bozup geminin devrilmesine de sebebiyet vermemelidir. Evvelâ farzı kıfayenin ifasını deruhde ederek farzı ayn gibi icra edecek kaptan ve maiyyeti gibi Allah Teâlâ’nın emir ve yasaklarını anlatan biri olarak bulunmak, saniyen herkes kendi nefsini muhasebe etmek, cereyan eden umumî işlerden gaflet etmeyerek umumi mürakabeyle dikkat ve intizam ve güzel ahlâk ile devam ederek bu suretle umumî cezadan korunmak lâzımdır. Bu ise her müminin kendi nefsinde Allah ve Resulü için itaat ve icâbeti bağlanarak ve fitne vakı olmaması için kendine ve cemaatine dikkat ile gafletten kaçınmasına bağlıdır.

Bundan anlaşılır ki umumî ceza yalnız asıl günah işleyen zalimlerin cezası değil aynı zamanda korunmayıp onu uyarmayan gafillerin gafletlerinin de cezasıdır. Son nefese kadar çalışıp da muvaffak olamayanlara gelince özürleri ile Allah Teâlâ katında sorumlu olmazlar. Bununla beraber o zalim veya gafillerin içinde bulunup onlara yakınlık ettiklerinden dolayı Dünyada o umûmî musibetin çevrelediği daireden hariç kalmamaları da ihtimal olarak bulunuyor. Ahirette karşılığını görseler de Dünyada mihnet çekerler ve bunların çektikleri, sebep olanların kötü ve şiddetli olmalarını neden olur. Bunun için fitne, bela ve mihnet zalimlerden başkasına isabet etmez zannetmeyip öyle bir fitneden korununuz. **Çünkü Allah Teâlâ’nın azabı şiddetlidir. Azabının şiddeti ki yalnız zalimlere mahsus kalmaz da onların etraflarını ve her şeylerini istîlâ eder.** Onun için Allah Teâlâ’nın **“korkun-sakının”** emrini tebliğ eden Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ne kadar hayatımızı koruyan bir davette bulunduğunu anlamış oluruz.[1]

DUA

Hayatımızı kontrollerine geçirdikleri yetmediği gibi çocuklarımızı da elde ettiler. Sosyal yaşantımıza

[1] Bkz: Hak Dini Kur’an Dili Tefsiri (bazı kelimeler günümüz Türkçesine çevrilerek verildi.)

ve haklarımıza tecavüz ettikleri gibi az şeyle de yetinmemizi istediler. Bu da yetmez gibi televizyonda, sinemada, gazetede hayatlarını bilmemem gerekiyormuş gibi bilgi bombardımanına tuttular. Gecemiz gündüzümüz onların eline geçti. Büyük dediğimiz kimselerde kudretleri arttıkça onlarla beraber olup bizi korumaktan kaçındılar. Hayatımız onların oldu. Onlar, "mutlu azınlıklar"

Ya Rabbî Kur'ân-ı Kerim'de buyurduğun bu mutlu azınlıkla bizi bir mi tutacaksın, biz onlardan değiliz ki.

"Kitabı sol elim verilen kimse ise, keşke kitabım elime verilmeseydi, hesabımın ne olacağını keşke bilmeseydim, keşke ölünce her işim olup bitseydi. Mallarım bana fayda vermedi, kudretim zeval bulup gitti. (Böylesine denecek ki) onu tutun, zincire atın, daha sonra onu yetmiş arşın zincire sarın. Çünkü Yüce Allah'a iman etmez, yoksul beslemeye (kimseyi) teşvik etmez, onun için burada onun candan dostu yoktur, onun yiyeceği ancak zıkkımdır, ki onu ancak suçlular yer." (Hakka, 25-34)

"Fakat o sarp yokuşu çıkamadı. Sarp yokuş nedir, bilir misin? Bir köle azad etmek yahut açlık gününde hısımlardan bir öksüzü yahut yerde sürünen bir yoksulu beslemek." (Beled, 11-16)

"Dini yalan sayan kimseyi gördün mü sen? İşte odur öksüzü itip kakan. Ve odur yoksulu doyurmak için önayak olmayan. Vay hâline o namaz kılanların ki, gösteriş yaparlar onlar. Ve en sakınılmayacak yardımları esirgerler." (Maun Süresi)

Ya Rabbî! Kur'ân-ı Kerim'de onlara özenip sesimizi dahi çıkartmaz isek bizi helak edeceğin haberleri de senelerdir üzerimizde dururken, şikâyetimizi zâtından başka ileteceğimiz yerimiz ve yurdumuz var mı?

Ne olacak?

Kim neyi bulacak?

Ya Rabbî! Sesimizi duyacak birileri olmayınca, azabın ile bizi tehdit ediyorsun, ama bize kim acıyacak. İtiraf etmeliyiz ki, bunu biz hak ettik. Emirlerini dinlemedik. Ancak acı çekmek istemiyoruz. Çocuklarımızda acı çekmesin. Lanetli kavimler arasında anılmaktan bizi kurtarmanı diliyoruz. Dualarımızı kabul eyle Ya Rabbî

İhramcızâde İsmail Hakkı

MÜSLÜMANLARI BÖYLE OYUNA GETİRİYORLAR

Dr. Hüseyin HATEMİ'nin yazmış olduğu **"Şeytan ayetleri"** kitabında değindiği bir konu günümüz için çok önemli olduğundan sizinle paylaşmak istedim. Paragraflar şeklinde seçip vurgulamak istediğim konu şöyledir.

"Bu sıralarda ortaya çıkan ve esrarengiz bir biçimde ve zamanda hidayete eren **"Mohammed Essad Bey"**[2] ise, **Rodinson** [3] gibi, Resûl-i Ekrem sallallâhü aleyhi ve sellemin hayatına dair yazmaya cür'et ettiği bir Kitapta, "Garaniyk olayı"nı[4] Rodinson'un naklinden de utanmazca bir yorumla aktarmaktadır."

……………

"1932'de Berlin'de yayınlanmış bu kitap 1934'de Fransızcaya çevirtilerek (Payot, Paris 1934, yazarı Mohammed Essad Bey, çeviren Jacques Marty, Önsöz: M.E.F. Gautier)[5] yayınlanıyor, Müslüman ve Müslüman olmayan nice **"bilim adamı"** da bu kitaptan **"bilimsel bir eser"**miş gibi yararlanıyor, yazarı nice itibarlar görmeye devam ediyor. Tıpkı **Kâ'b-ul-Ahbâr** [6]için, Emevîler'in İslâm'ın ilk yüzyılındaki kurnaz işbirlikçisi bu sözde-mühtedi için olduğu gibi, **O'nun yaptıkları değil de O'nu eleştirenler kınanıyor.**"

…………….

(Hassas olması gereken konuda (Şeytan ayetleri) **hassas olmayan bu Muhammed Essad'ın Müslümanların canını yakmak için şu tavsiyeden de vazgeçmiyor.)**

…….

"Bütün bu nitelemelerin hangisinin bir diğeri ile uygunluk gösterdiğini okuyucunun takdirine bırakıyorum. İlgi çekici olan husus şudur: Bu **"sözde-mühtedî"**[7] de İslâm Âlemi'nde bir **"sözde-devrim"** sırasında ortaya çıkmış, bu **"sözde-devrim"**in sonucunu Batı'ya şöyle bildirmiştir. (İhbar ediyor)

"İbn Saud (Vahhabiler Lideri) **bugün Peygamber'in örneğini izlemekte ve yirminci yüzyılda da aynı derecede güçlü olan Allah kelâmını insanlara hatırlatmakta, bir zamanlar, yedinci yüzyılda oldu-**

---

[2] **Muhammed Esed (1900 - 1992)**

Muhammed Esed, 1900 yılında, Doğu Galiçya'nın Lvov şehrinde, Yahudi bir ailenin üç çocuğun ortancası olarak dünyaya geldi. Baba tarafından dedesi Czemowitz'de, matematik ve fizikte uzmanlığı olan ve astronomiye de ilgisi bulunan satranç ustası bir hahamdı.

1952 yılı başlarında yirmi beş yıllık ayrılıktan sonra Pakistan'ı Birleşmiş Milletlerde temsil etmek üzere New York'a gitti. Kısa süre sonra bu vazifesinden ayrıldı ve Mekke'ye Giden Yol adlı hatıratını ve seyahatnamesini yazdı ve neşretti. Daha sonraki yıllarını elinizdeki bu meali hazırlamaya hasretti.

1992 yılında İspanya'da vefat etti.

[3] **Maxime Rodinson (1915 - 2004),**

Fransız, Marksist tarihçi, sosyolog ve doğu bilimci. Fransız Komünist Partisi'ne 1937'de girdi, 1958'de ayrıldı. Stalinizme karşı çıktı, İslam araştırmalarının özgünlüğüyle tanındı.

[4] Konumuzla ilgili olmadığı için Şeytan Ayetleri hakkındaki olayı yazmak gereği duymuyorum.

[5] *Mahomet,* 571-632. Préface de M.E.G.Gautier, traduction de Jacques Marty. Payot, Paris 1934. Herdruk in 1948

[6] **Ka'bul- Ahbâr (Ebû İshâk Kâ'b b. Mâti' b. Heynû el-Himyerî el-Yemânî) (ö. 32/652-53):**

Aslen Yemen Yahudilerinden olan **Ka'b** Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin vefatından sonra Müslüman oldu. İlmi geniş olması veya mürekkep ile yazı yazması sebebi ile ona bu ismin verildiği rivayet edilir. İslam kültürüne ve İslam tarihine İsrailiyat haberlerini taşıdığı böylelikle İslam kültürünü bozmakla suçlanır.

Ka'bul- Ahbâr bir çok kişi tarafından İslam dinine yanlış şeyler sokmaya çalışan ve dini tahrip etmek isteyen bir ajan olarak kabul edilir. Müslüman olduktan sonra geçmişten gelen bilgisini söylemiştir ancak İslam dinine nifak sokacak veya İslam akidesini bozacak fikirleri çekinmeden beyan etmiştir.

Eserleri:1- Siretu İskender 2- Vefatu Mûsa 3- Hadîsu Zilkifl

[7] Muhammed Esed'in mealleri bir zamanlar dergi promosyonları olarak yurdumuzda çok dağıtıldı.

ğu gibi bir Devlet kurulması ve yönetilmesi amacını gütmektedir” (s. 325)

Bu devrimi yeteri kadar övdükten sonra da, burunları dibinde uyanan İslâm tehlikesini görmeyip uyumakta devam eden Batı Dünyası'na sinirlenmektedir:

“Bugün İslâm tekrar eyleme geçmeye hazırdır, amacı da her zaman aynıdır:

Bu amaç, Muhammed'in ve Haricîler'in (?), iman uğruna savaşan ve dua eden sofu kişilerin amacıdır:

Dünyayı fethetmek, dünyayı boyunduruk altına almak, köle kılmak: (s. 327)

“Kargaşa ve felâketler içinden bir yeni güç doğmuştur, ne var ki Avrupa bu yeni gücün gerçek değerini takdir edemiyor. **Bu güç, çağdaş İslâm'dır.** Yeni halkları (her halde Afrika halkları kasdediliyor) çevresine toplamada, örgütlenmede, kurmada ve değişim (transformation) göstermede, savaşa hazırlanmadadır!... **Yeni Doğu**, yeni İslâm büyük İhvan tarîkati (Vahhabiler kasdediliyor), düşünce ve silah savaşma, İslam'ın kutsal savaşma (cihad) hazırlanıyor, (s. 328)

İşte her çağda, her ne zaman İslâm Dünyası'nda bir kıpırdanma sezilirse, aşağı-yukarı aynı sözlerle ve özellikle **“cihad”** terimi[8] slogan olarak kullanılır ve İslâm'a karşı **“çağdaş haçlı seferleri”** örgütlenir, kışkırtılır. Bugünlerde tasarlanan Haçlı Seferi'nin adı “Harmagedon”dur. (Har-megidon)[9] Bizim Dünyadan habersiz, ağızları süt kokan **“entel”**lerimize duyurulur.”[10]

Alıntı yaptığımız kısımdan anlaşılan, Müslümanlar eğer tepki göstermiyorsa tepki göstermeleri için birilerini içlerine sal ve onlardan olsun. Onları da rahatsız etsin. Onlar rahatsız olunca emperyalist güç olarak müdahale etme yetkisini insan hakları gibi palavralarla icraata geçirebilirsin.

İşte bu zihniyet haçlı zihniyetinin müdahale tekniklerinden biri ve en önemlisidir.

Yine emperyalist gücün Müslümanları piyon olarak kullanmakla, uyuyan Hıristiyan ve Yahudi dünyasını harekete geçirmesi için gereklidir. Çünkü kendi halkına düşmanın hazırlık yapıyor, bunda bana destek ver. Vermezsen başın belaya girecek ve seni yok edecek korkusu verilmiş olur.

Son söz siyaseti bilmeyen ve geçmiş tecrübesini geleceğe aktaramayan Müslümanlar ezilmekten başka çıkar yolları yoktur.

İhramcızâde İsmail Hakkı

[8] Bir zamanlar yurdumuzda da bir siyasî partinin en ileri sloganı bu olmuş ve sürekli Müslümanlar üzerine tepki çekilmiştir.

[9] **Harmageddon =Armageddon**: (mahşer, müthiş savaş) Latince kökenli bu kelime, İncil'de sözü edilen, dünyanın sonunda iyi ve kötü güçler arasındaki son savaş sahnesi anlamına gelir.

[10] Bkz: **HATEMİ Hüseyin** Şeytan Ayetleri [Kitap]. - İstanbul : İşaret, 1989, s.34-38

AİLEDE EVLİLİK UYUMU, ALDATMA VE İLETİŞİM

Evlilik akde dayalı, karşılıklı bir dayanışma sonucu kurulmuş, içtimai onaylamayla hayata geçirilmiş, tüm içtimai yasaklamaların kırılarak cinsel gereksinimlerin ve sosyal ihtiyaçların karşılandığı müşterek bir ortaklık olup, hayatın sürdürülebilirliği için gerekliliği vazgeçilemez önemli bir kurumdur.

İnsanın hayatında, mutlu ve tatmine ulaşmış ilişkilerin kaynağının, uyumlu evlilik olduğunu söyleyebiliriz. Ancak evli çiftlerin tümü, evlilikleri boyunca kendilerini bazı çatışmaların içinde ister istemez bulmaktadırlar.

Mutluluk, tatmin ve beklentilerin gerçekleşmesi sayesinde olup, evlilikte ise sadece karşılıklı uyumla mümkündür. Mutlu ve tatmine ulaşmış evliliklerde önemli bir role sahip olan evlilik uyumu, bireysel, durumsal ve ilişkisel birçok faktörden etkilenmektedir. Evliliklerin uyum içinde olabilmesi içim beş temel konudan bahsedilir. **MAHREMİYET, BAĞLILIK, UYGUNLUK, İLETİŞİM VE DİNİ YAŞANTI.**

Evliliklerde Görülen Aldatma Problemi

Aldatma, evli çiftlerde oldukça sık rastlanan bir problemdir. Aldatma, tek eşlilik- çok eşlilik boyutundan farklı olarak, ilişkinin sürekliliği ile sadakat derecesinin en zayıf olarak çıktığı durumdur. Evlilik dışı yaşanan ilişkiler, yaygın olarak onaylanmamasına rağmen, birçok insan tek eşli ilişkiler içinde değildir. Bazı insanların sürdürmeye çalıştıkları öncelikli ilişkilerinin dışında, yaşadıkları cinsel ilişkileri de vardır. Fakat aldatmayı, sadece cinsel ilişki düzeyine indirgemek ve tanımlamak yanlıştır.

Aldatmayı inceleyen araştırmalarda yaygın düşünce, bu konuda pek çok cevaplanmamış soru olduğudur. Aldatma konusunda yapılan çalışmaların ortak özelliğinde varılan sonuç, **erkeklerin kadınlara oranla evlilik dışı ilişki yaşama yüzdelerinin çok daha fazla olduğudur.**

Aldatmanın Nedenleri

Aldatma durumunu pek çok faktöre bağladır. Bazıları,

Evlilik dışı ilişkilerin duygusal-cinsel doğası;
Gizli ya da görüş birliği içinde yaşanılan evlilik dışı ilişkiler;
Evlilik dışı ilişkilerin nedenleri, sonuçları ve detayları;
Evlilik dışı ilişkilerde kişisel sorumluluk ve bu tür ilişkilerin aldatılan tarafa etkileri

Aldatmanın erkeklerde ve kadınlarda ortaya çıkış nedenlerinin farklı olduğu görülmektedir.

Erkekler niye aldatır?
İlişkilerinin hayal ettikleri gibi gitmemesi,
Yenilik arama,
Egolarını tatmin etme,
Çevrelerinde ciddi bir ilişki istemeyen kadınların varlığı,
Hissedecekleri anlık tatmin duygusuna yenilme, intikam duygusu ile aldatmak.

Kadınlar niye aldatır?

Kendine güvenlerini arttırma isteği,
Duygusal olarak ihmal edildiklerini düşünme,
Heyecan arayışı,
Romantizm ihtiyaçlarını karşılama isteği,
Eşlerinden daha zengin ve statü sahibi biriyle beraber olmak arzusu,

Cinsel tatminsizlik ve hiç bitmeyen ev işlerinin ve sorumlulukların yükünden kurtulma isteği

Aldatmada tatminsizlik etkisi

Evlilik dışı ilişki ile ilgili en yaygın kabul gören yüklemelerden biri, evliliklerdeki mutsuzluk ve çatışmalardır. Çok eşlilik literatüründe dahi tatmin ve evlilik dışı ilişki arasındaki bağlantı sıkça çalışılmış bir konu olmasına karşın, yapılan çalışmalar evlilikteki tatminsizliğin ilişkiler üzerindeki etkisini, ne tam olarak desteklemekte ne de reddetmektedir.

Evlendikten birkaç sene sonra ayrılmayı ya da boşanmayı düşünen bireylerin bu düşünceleri, olasılıkla dışarıdan gelen etkiler veya dış kaynakların oluşması ya da ilişkideki tatmin duygusunun azalması sonucunda ortaya çıkmıştır. Tatminsizlik düzeyi arttıkça ilişkide **beklentiler, seçenekler** ve **sınırlılıklar** önemli bir rol oynamaya başlamaktadır. Kişilerarası ilişkiler, **ödül-bedel mübadelesine dayanır**. **İnsanlar fıtratı gereği, ödülü yüksek, bedeli düşük ilişkileri tercih ederler.** Ödül ve bedel arasındaki fark, pozitif olduğunda birey ilişkiyi sürdürme, negatif olduğunda ilişkiyi değiştirme veya sonlandırma eğilimi gösterecektir. İlişkide algılanan eşitlik de, kişilerin evlilik dışı ilişkiler yaşamasında açıklayıcıdır. Burada fedakârlık unsuru unutulup menfaat kavramı araya girince aldatma büyük ihtimalle hayat alanına dâhil olacaktır.

Bir ilişkideki eşitsizlik, ilişki tatminsizliğinin artmasına neden olabilir. Bu nedenle başka bir ilişki yaşanmasına sebep olur. Aslında başka bir ilişki yaşamak, eşitsiz giden bir ilişkide bu durumu hisseden eşlerin eşitliği sağlama çabasıdır. Kadın ya da erkek ilişkide eşitliği yakalamak için pek çok başarısız teşebbüsten sonra ortamı terk etme ya da ilişkiyi bitirme aşamasında olabilir. Bu nedenle kaybedeceği çok az şey vardır ve önündeki seçenekleri araştırarak yeni kazanımlar elde edebilir. İlişkide eşitsizlik strese neden olur, bu eşitsizliği gidermenin bir yolu gerçek değişiklikler yapmaktır.

İletişimin Çatışmaya Dönüşü

Pek çok alanda önemli bir yeri olan iletişim, bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma sürecidir. Ailede ise eşlerin birbirinin farkına varması sürecidir. Aldatma sürecinden çıkabilmek için iletişimin harekete geçirilmesi gerekmektedir. Çünkü kişiler arası anlaşmazlıkların kökeninde, genellikle iletişim bozuklukları yatar. İletişim sağlıklı olmadıkça sürtüşme ve çatışmalar kaçınılmazdır. İletişim kaybolması ile çatışma ortamı ortaya çıkar. Eşler arasında oluşan **"haklı ve lider olma"** faktörü bunu ateşler. Bunu iki kategoriye indirgeyebiliriz.

Haklı olmada, kendileriyle ilgili problemlerden ötürü çatışmaya girerler. Bu çatışmasına taraf olan kişiler, aralarındaki iletiyle değil, birbirleriyle uğraşmaktadırlar; birbirlerine kızmakta, küsmekte, birbirlerini dinlememekte ya da birbirlerini yanlış anlamaktadırlar.

Lider olmada ise kişiler kendilerinden çok, aralarındaki durumdan ötürü çatışmaya girmektedirler. Bu çatışmalardan başka "Karma Çatışmalar" da vardır. Bunlar aktif-önyargılı ve pasif-tümden reddetme sebebini eşlerin bile tahmin etmedikleri çatışmalarıdır. İletişimde en başta gelen sorun savunuculuktur. Savunucu durumda olan kişi, zihin gücünü söz konusu edilen konudan çok, kendisini savunmaya harcar. Muhakkak zıtlık vardır.

Evlilik ve aile hakkında verdiğimiz bu bilgiler ışığında kaderi bazı hususları ilave de edecek olursak, en önemli hususun Allah Teâlâ'nın yardımı olduğunu söylemeliyiz. İnsanın rızık ve eceli içine alan hayatı konularında hikmet babında şunlar söylenmektedir.

Fakir iseniz evlenin, Allah Teâlâ zengin eder.

Gayr-ı meşru hayat ömrü kısaltır.

Öleceğiniz korkusu içiniz sardıysa hemen bir çocuk sahibi olun. Üçüncü bireyin kaderi sizin kaderinizi değiştirsin.

Eşinizi aldatıyor ve eşinizde size sadıksa muhakkak dünya işleriniz, bozulur. İşinizi ve sosyal konumunuzu kaybedersiniz.

Gelecek korkusunu yenmenin tek çaresi eşinizin size vereceği destektir. En önemlisi de onun duasıdır.

Eğer beddua alıyorsanız, muhakkak perişan bir ihtiyarlık hayatı ve gelecek ile karşılaşacağınız bir kaderiniz ve kaderî (boşanma-ölüm, hapis) ayrılığınız olacaktır.

15 YAZILARIM

Ailede haklı olan ve olmayan durumunda bir eşitlik konumu baş gösterirse Allah Teâlâ muhakkak yardım gönderir. Çünkü evlenmek Allah Teâlâ'nın emridir ve yapanlara yardımını mecbur kılmıştır.

Bekâr olanların birkaç örnek dışında maneviyatta fazla yükselmesi mümkün değildir. Bunun sebebi tek kanatla uçan kuş yoktur.

Eşinin azgın bir yönü varsa onu yok etmek isteyen sevgi ve sabır ile yok etmeye çalışmalıdır.

Evlilik bir emanet statüsündedir. Eğer ayrılır ve aldatırsa hiçbir şekilde bir daha evlenemez. Emanete hıyanet edene Allah Teâlâ yardım etmez ve yalnız bırakır.

Dünyayı isteyen evlensin.

Ahireti isteyen evlensin.

İnsan olmak isteyen evlensin.

Allah Teâlâ'yı bulmak isteyen evlensin.

Evlenmek Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sünnetidir. Onun yolundan giden ancak cenneti bulacaktır.

Son söz olarak insanın evlenmek ve evliliğini her ne şekilde olursa olsun yüz kızartıcı bir durum olmadığı sürece devam ettirmek mecburiyetindedir. Havva'sını Âdemden, Âdem'i Havva'sından ayırmak isteyen yalnızca İblis ve taifesi olan şeytanlardır.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem de, aile birliğinin sürdürülmesinde bir etken olarak şu olayı ibret için nakletmiştir.

"İblis arşını suyun üzerine kurar, sonra çetelerini gönderir. Bunlardan rütbece en yakın (itibarı en büyük) olanı, fitnesi en büyük olanıdır. Biri gelip, şunu şunu yaptım, der. İblis ise, anlatılanları dinledikten sonra,

"hiç bir şey yapmamışsın" karşılığını verir ve yapılanları küçümser. Sonra, bir başkası daha gelir ve

"eşiyle aralarını açıncaya kadar peşlerini bırakmadım" diyerek, yaptıklarını anlatır. Bunun üzerine İblis, onun makamını yükseltir ve

"sen ne harikasın!" Diyerek becerisini kutlar.

Allah Teâlâ'm sana sığınırız.

İhramcızâde İsmail Hakkı

GEN-X -KAYIP İNSANLARIN İNANÇLARI

Cinsellik, toplumu öncelikle ilgilendiren olgulardan biridir. İçtimai durumda kimliğimizle ilgili sorunun cevabı genellikle cinsel kimlik ekseninde karşılığını bulmaktayız. Öyle ki cinsiyet sınıflandırmasına henüz sokulamayacak konumda yer alan bir bebeğin bile (erkek olsun gibi) toplumda bir huzursuzluğa neden oluşu çok güzel örnektir.

Cinsellik hormonların etkisi altındadır. **"Androjen"** de belirli bir hormon grubuna verilen isimdir. Ancak günümüzde, içtimai cinsiyet rollerini ve göstergelerini taşımayan ve hatta karşı cinsin özelliklerini de barındıran kişiler için kullanılmaktadır.

Türkçede **"erkeksi kadın"** ya da **"kadınsı erkek"** için kullanılan yunanca kökenli **"Androgynous"** ise 'Aner' (erkek) ve 'Gyne' (kadın) kelimelerinden türemiştir ve **"hem eril hem dişil özellikler gösteren"** anlamına gelmektedir.

Günümüzde medya, sinema gibi, içtimai norm ve değerleri yeniden üreten kurumlar, androjen karakterlerle giderek daha fazla ilgilenir görünmektedir. 1980 öncesinde, Batı toplumlarında dahi **"öteki"** olarak değerlendirilen "**androjen erkekler"** in dahi yurdumuzda dahi sayıları artmıştır.

Teoride, aile yapısı ve cinsiyet gelişimi psikanaliz kuramları çerçevesinde ele alındığında cinsiyetin oluşmasında en önemli aracın önce aile sonra çevre olduğu söylemektedir. Konu hakkında Rene Girard; **"Öznenin Öteki'nde suçlu bulduğu her zaman kendi arzusudur, ama bunun farkında değildir"** düşüncesi de cinsiyet gelişiminde etki ettiğini varsayabiliriz. **Kişinin gördüğü eksiklik, bir yerde kendi noksanlığıdır.** Bu sebeplerle Androjen tipleri **"öteki"** olarak kabul edip, ilgili teoriler eşliğinde söz konusu toplumun arzuları belirlerken, daha çok erkekliğin andorojenleşmesi ile kadınında ister istemez değişime uğraması toplumun **"Görsel Haz ve Anlatı anlayışında"** bilinçdışını karşı cins olarak yalnızca kadınlığı öne alarak eril vasıfları yok etme yoluna yönelmesinde, **"Erkekleşme bir doğrultuda değişen kadın temsilinin nedeni, erkeğin androjenleşmesi olabilir mi?"** sorusu akıllara getirmektedir.

C.G. Jung:

"Her erkek, içinde, o ya da bu kadına ait olmayan sonsuz bir kadın imajı taşır. Bu imaj özünde bilinçdışıdır ve erkeğin organik sistemindeki asıl kadın biçiminin, yani bir arketipin, ırsî bir unsurudur. Aslında bu imaj, kadınlığın tüm geçmiş deneyimlerinin ve o güne dek kadınlığın bıraktığı izlerin bir birikiminden oluşur. İmaj bilinçdışı olduğu için sevilene bilinçsizce yansıtılır."

Bu varsayım Havva Validemizin yaratılışında Adem aleyhisselâmın bir sebep yerinde olmasından dolayı mı, **kadın erkekleşmek istemektedir**, diye düşünebiliriz.

Bahsedilen sebeplerle androjen özelliği gelişmiş nesil, hayatın belirsizlikleri ve çelişkilerine karşı kendilerini serbest bırakmaları, aidiyetin başka bir yerde olduğu inancıyla bedeviliğe yönelmeleri ve içsel sorgulamalarını içeren karakterlerle toplum düzeninde erkek erkekliğinden kadın kadın kadınlığından kaçmaya başlayınca **Gen-X: Kayıp Nesil** (kimliksiz) diyeceğimiz kişileri oluşturmuştur. Bu nesiller şartlar gereği daha sonra bir üst kategori olan sorumluluk düzeyine geçince de, bir alt nesil karşısında da kendileri rahatsızlık duyup şikâyetçi olmaktadırlar. Düzenli hayat insanın fıtrat gereği olan bir isteğidir. Gen-x neslinin, yerleşke bir hayat sürememesi, bir eve ve düzenli bir işe sahip olamaması ve bir sorumluluktan kaçar hale gelmesi de ayrı bir sorundur.

Toplumda hayatın yerleşik düzeni bulması karakter sahibi olmakla eşdeğerdedir. Bunun için yerleşme karakterini kaybeden nesil göçebe bir hayat düşüncesine dalıp bedevileşme ve yanında cehalet etkisinde kalışı sıkıntıya düşüşün habercisi olmuştur.

Bedevilik cahilliğin artışı ile doğru orantılıdır. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin hicret ettiği Yesrib' e Medine (şehir) demesi şehirleşme ve medeniyet çığırını açmak içindir. Gen-x neslinde ise bir yerlere ait olmadan yaşamını sürdürme isteği bedeviliğin (cahilliğin) bir göstergesidir. Gen-x neslinin göçebeliği tercih etmesi, herhangi bir yere ait olmadığından emin olsada, nereye ait olduğunu da bilmemektedir.

17 YAZILARIM

Zamanımızda Gen-x neslinin medya, televizyon gibi iletişim araçlarının yönlendirmesine maruz kalarak büyümesi, hayali kurgulara, reklâmlara ve gereksiz bilgi bombardımanına, dolayısıyla da ben merkezli hayat tarzını kutsayan temsillere hedef olmasına yol açıp toplum düzeni içinde yer almaktan kaçması yıkımın başlangıcını oluşturmaktadır.

Yine bahsettiğimiz durumla ilgili olarak düşünce dünyasında yeni nesil bir fikir adamı çıkaramayışı altında belki en önemli sebep kimliklerin androjenleşmesi ve dolayısıyla düşüncede oluşmuş Gen-X neslinin üretici olmaktan çok tüketici konuma gelmesidir. Bu o kadar ileriye gitmiştir ki, geleneğin geleceğe hükmetmek arzusu ile yeni hayat şekillerine uyumlu ve doğru kararlar üretilemeyip tabular içerisinde boğulup kalınmaktadır. Örnek verecek olursak dinimiz açısından düşündüğümüzde Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi bulunduğu asırda bırakıp günümüze getirmemekte de andorjenleşme ile oluşan kayıp nesil Müslümanları oluşturmaktadır. Hayatî yerleşimde merkeziyet ve lider kaçınılmazlardandır. Günümüzde ise Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem lider konumunda olmayıp, hocalar, mezhepler, şeyhler, vb. lider konumunda olunca her şey bir çıkmazın içerisinde yığılıp kalmıştır. Çünkü zihinlerde Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem yıllar önce görevini yapıp gitmiştir, etkeni gizlice faaliyettedir. Bu şekilde insanlar dar kalıplar içerisinde kalması ile çemberini kıramayan Müslümanlar kayıp nesil kategorisini oluşturduklarından ezilen, sömürülen, mazlum milletler derecesine düşmüştür. Çözüm üretemeyen veya üretmek için gerekli olan düşünce kimliği (erkeklik-kadınlık) kaybolmuştur. Bir konu üzerinde yeterli olabilmenin en önemli şartı sebep-sonuç, ilk-son, geçmiş-gelecek, iyi-kötü…. gibi zıt karakter ve unsurları bağdaştırıp harmanlamayı başarabilmektir. Eğer bugün Müslümanlar dünyada mazlum ve yetersiz durumda oluyorsa bu ayrışmayı başaramayıp andorojenleşmesinden başka bir şey değildir. **Her kimlik yerinde ve sebebinde olmalıdır.** Eğer bir konu hakkında bir çözüm üretilmek istendiğinde tumturaklı ifade ve görüşlerle oyalanıp duruyorsak, **bu bizim diğerleri tarafından değil kendimizle aldatıldığımızdır.** Esaslı görüşlerden olan **"her şeyi kendisiyle yıkabilirsin"** den maksat nesillerin köleleşmesi ve dumura uğratmak için dış etkiye müracaat etmeye gerek yoktur, demektir. Eğer bir düşünce şahsi kimliğini kaybedip andorojenleşmişse tahkikten çok, taklid konumunda kalmıştır. Bu ise kaosun başlıca sebeplerinden biridir. Hz. Ali kerreme'llâhü veche buyurdu ki;

"Sakın Hakk´ı bazı kişilerle bilip tanımaya çalışma;

Önce Hakkı´ı bil, sonra Hakk ehlini tanımaya çalış."

Bu söz, insanların bağıntısına ancak birileri ile bakmaktan vazgeçemediğinin delilidir. Allah Teâlâ'nın **"düşünün, akledin"** demesi **"şüphe edin, bu gerçekten doğru mudur?"** deyin demektir. Herkesin düşüncesini **"mal bulmuş mağribi"** gibi kabul etmenin neticesinde hadımlaşmak zaruridir. Bu zarurette köleleşmektir. Köle olmak ayağa zincir vurmak değil, düşünmeye ihtiyaç duymayacak hale gelmektir. Düşünme ihtiyacını yitirmenin hayvanlaşma olduğunu hatırlatmak isteriz. **Benim hocam söylediyse doğru söyler gibi düşünceler yanlıştır.** Bugün herkesin bir üstadı hocası olduğunu düşünürsek, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem etrafındakilere sahabe (arkadaş) olarak muamele etmesi ne güzel bir durumdur. Uhud Harbinde arkadaşlarına danışarak onlar için vahim olacak bir durum olacak olsa da tabi olmuştur. Çünkü **O, onları düşünen kişiler olmasını istiyordu**. Ancak her geçen gün Müslümanlar için bu usul devam edememiştir.

Düşünenler (Ebu Hanife rahmetüllah aleyh hakkında) **"İslam'a zarar veren sapık mezheplerden birinin mensubu"** olarak nitelendirilmiştir. Buna benzer durumlarla Müslümanlar kimliklerini kaybetmiştir. Çünkü düşüncelerini ya üstadlarının yazdığı kitap, ya arkasına tabi olduğu hocası, ya peşinden gittiği şeyhi olunca Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi unutulup gitmiştir. Çünkü müslümanın androjenleşmiş iç dünyasında hiçbir şekilde İslam'ın emrettiği özgürlük kalmamıştır. İslam'ın özgürlüğü Kur'ân-ı Kerim'de de açıklandığı üzere **"onlar Allah Teâlâ ve rasülüne tabi"** olanlardır. Allah Teâlâ ya tabi olmak fıtrata ulaşmak, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve selleme tabi olmakta fıtratın hikmetine sahip olmaktır.

"Kurtuluşa erenlerdir" diye bahsedilenden kimliğini bulan Müslümanlar olduğunu belirtmek isteriz. Öyle **liderler vardır ki, bir zaman sonra cemaat ona tabi olacağına o cemaatine tabi olmuştur.** Çünkü menfaatler ilişkisi onları düşünmeden ilkelerden alıkoyup, donuklaştırmıştır.

Sonuç olarak; Kur'ân-ı Kerim ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem dışında bütün insanlar, düşünceler eleştiriye açıktır. Eleştirmek için düşünmek, düşünmek içinde bilmek gerekir. Cahil kalanlar için sömürülmenin huzur verdiğini unutmayınız.

İhramcızâde İsmail Hakkı

TARİHİ FİLMLER VE MUHTEŞEM YÜZYIL

İnsanlar, kahramanları severler ve genellikle sıkıntılı günlerinde hatırlatırken de bazen aşırıya kaçarlar. İşte milletlerin darboğazdan geçme dönemlerinde ürettiği gerçek ve hayali kahramanlar, filmlere yansıyınca gürültüler kopmaya başlar. Çünkü filmler sokaktaki vatandaşa dahi hitap edecek seviyededir. Film kullanıldığı süreç içinde yalanı doğrusuyla izlenime girerken etkilediği hususlar ile zaman içinde asıl gayesine hizmet eder ve unutulur gider. Ne de olsa hayalidir. Burada hayaller ve gerçeklerin birbirine karışması ile ortaya çıkan hamurun etkilediği bir düşünceyle ikinci ve üçüncüyü bilemediğimiz bir mevkiye doğru çıkarmasıdır.

İnsanımız son birkaç yüzyıl içinde engelleyici otorite olarak Batı dünyası karşısında çaresiz kalışını ödünlemek için bazen kitaplarla, filmlerle kahramanlık hikâyeleri ile yok etmek isteğini bu şekilde ortaya koymuştur. Mesela; Avrupa karşısında yetersizlik, Rumlar ve Yunanlılarla olan Kıbrıs sorunu, ABD'nin hiçbir zaman kalkmayan gizli ambargosu gibi endişeleri karşısında **Ona gücü yetebilecek** kahramanlarını üretmiştir.. (Zamanımızdaki Kurtlar Vadisi)

Yurdumuzda tarihi filmlerin ortaya çıkmaya başladığı dönemin (60 başları) sosyopolitik söylemine (veya inancına) uyumlu milliyetçi ve yer yer İslamcı olan bu filmler ciddi talep gördü. 12 Eylül 1980 darbesinin esas sebebi ve ana hedefi olduğu iddia edilen sol akımların yükselmeye başladığı bir dönem olduğu gibi milliyetçi söylemlerin de güçlendiği bir dönemdi. (İşin garip tarafı seks filmleri de aynı başarıyı sağlıyordu.) **Bu aynı zamanda milliyetçi söyleminde giderek artan bir yoğunlaşmayla yükselmeye başladığı dönemdir. Tarihi filmlere kaynaklık yapan, "milli tarih" düşüncesi doğrultusunda aktarılan çeşitli öyküler, mitler ve motifler, dönemin atmosferi içinde milliyetçi tezlerle birleşmiş ve böylelikle günlük yaşamda da karşılığını bulan milliyetçilik vurgusunu güçlenmiştir. Bu bir devlet açısından kötü bir durumda değildir. Asıl olan tarihin, tarihi filmlerde fantezisi üzerine kurgulanmasıydı. Ancak Tarihi fantazya sinemasında "önemli olan ne inandırıcılık ne de gerçekliktir. Önemli olan seyircinin tuttuğu bir oyuncunun kahraman kılığına girip bize 'düşman' olan kötüleri tepelemesi ve ranttır"**. Tarihi detaylar ise **'mükemmellik ve kötüleri tepeleme'** fiili için fazla önemli değildir. Üstünlük namına ne gerekiyorsa o verilirken, insanüstü hale bürünen kahramanlar zihinlerden silinemez hale getirmenin ağır sonuçları daha sonra toplumu içten yıkıma doğru yönelmeye başlaması için gizli dürtüyü harekete geçirmektedir. Bu vahim bir durumdur.

Prof Dr. Ünsal Oskay, Marmara Üniversitesi Radyo-TV Bölümündeki İletişim Teorisi konulu Doktora dersinde, **"Tarihi filmlerimizde hep yağız Türk yiğitleri yola çıktığında Bizans'ın tüm dilberleri kapılara dökülüp onları beklerler. Ancak sarışın Bizans delikanlıları yola çıkınca hiçbir esmer güzeli Anadolu kızının böyle bir şey yaptığını görmeyiz. Tabi ki görmeyiz, görsek toplumsal infial olurdu"** derken, neden tarihi daha başka türlü düşünemeyişimiz sorusunun da bir ölçüde cevabını veriyor. Hemen ardından gelen soru neden böyle bir şeye ihtiyaç duyulduğu olacaktır. **"Mükemmel ve üstünlük üzerine kurulan kahramanlık, bir gereksinimin yansımasıdır".**

İşte sorun burada başlıyor.

Hayali veya gerçek kahramanlarımızın üstünlükleri kabullenirken, zayıflıklarını kabul etmekte milletimiz zorluk çekmeye başlıyor. Yakın zamanlarda çekilen Sarı Zeybek filmi ile bir kesimi galeyana getirirken, Muhteşem Yüzyıl dizisi ile de başka bir kesim üzerinde oluşmuş fikirleri yıpratıyor diye düşünebiliriz. ABD gibi hayali kahraman ihtiyaç duymayacak kadar zengin bir tarihi olan milletin fantazya senaryolar ile bir dönem yoğrulmasının acısının sıkıntısını ileride çok çekeğiz, gibi görülüyor.

Mükemmeliyet nasıl bir gereksinimdir ki, ihtiyaç duyuluyor?

Bu ideolojilerin, tarihi kendi lehine çevirmek istemelerinden başka bir şey değildir. Mevcut ideoloji, doğal olarak kendini meşrulaştırmak hakkı olduğunu iddia eder. Şimdiye kadar milli devlet, demokratik devlet ve hukuk devleti olma özelliklerinin tümünü gerçekleştirmeyi arzulayan ancak en çok milli devlet olmayı beceren devletimizde söylenmek istenip de ya inandırıcılıktan uzak olması ya da başka sebepler yüzünden söylenemeyenlerin tamamının filimler tarafından dile getirilmesi olarak da görü-

lebilir. Kurtlar Vadisi'de burada anılabilir.

Hakikatte bu filmlerin bize verdiği sıkıntı tarihi iyi bilmeyişimizden ve yanlış bilişimizden ve insanı insan olarak görmediğimizden başka bir şey değildir. Filmler geçici bir doyumdan başka bir şey değildir. Normal hayatta insanımızın o kadar çilesi vardır ki;

Yurt dışında işçi olmak mı?

İngiltere, ABD vize kuyruğunda horlanmak mı?

AB'ye üyelik müracaatımıza dair Batılı devlet başkanlarının tahkir edici açıklamalarını dinlemek mi?

Okuldan mezun olur olmaz işe girmek veya askere gitmek kararını vermekte mi?

Maaş kuyruğunda beklemek veya şehirlerarası otobüs kazasında şarampole uçmak mı?

Kenar mahallede açık kanalizasyona mı düşerek yoksa terör olaylarında serseri bir kurşunla mı ölmek?

Her on senede bir ihtilal veya benzeri bir müdahaleyle mi karşılaşmak veya hiper enflasyonla, banka-banker vurgunlarıyla yaşamak mı?

…

Hepsi ve belki de daha fazlası. [11]

Bu kadar derdi olan bir milletin, mekân inşaatı ve kostüm maliyeti toplam 4 milyon lira olan Muhteşem Yüzyıl'ı, Topkapı Sarayı ve bazı tarihi mekânların yanı sıra kurulan 2.100 metrekarelik platoda çekilmesinden alıp veremediği yoktur. Sadece filmi çekenlerin ucuz reklam ile pastadan büyük pay almak niyetleri fark ediliyor. Onların (romanların etkisinde kalmadan) gerçek belgelere uygun çekeceği film hakkında kim ne diyebilir. Gerçek gerçektir.

Sonuç olarak, dizide yetersizliğimizin yoksa yeterliliğimizin gösteriminin yapıldığını anlamak için zamanı beklemek gerekmektedir. Bu arada filme sponsor olanlara ve birde reklam kuşağındaki reklamlara bakmanızı istiyorum. Bütün gerçekler burada saklıdır. Yoksa sıkıntılar içinde yoğrulmuş milletimiz, bu diziyi seyreder. Kimsede mani olamaz..

İhramcızâde İsmail Hakkı

[11] Bkz: **YILDIRIM T. Emre** Tarihi Kostüme Avantür Sinemasında Kahraman Tiplemesinin Psikolojik Analizi [Kitap]. - İstanbul : Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Radyo - Televizyon Bilim Dalı 208600 Doktora Tezi , 2007

TECAVÜZ -TACİZ EŞİTLİĞİNDE KADIN VE ERKEK

Aşağıda bazı yazarların yaklaşımı ve haberler ile erkekler kadar kadınlarında tecavüz ve tacizde eşit oldukla-rına şahit olacağız. Yorumsuz olarak aktarıyorum

*****

[Eğlence Sınıfı, Leş Yiyicidir...

Kitleleri köleleştiren eğlence sınıfı yani televole kahramanları ve onların ardındaki bilinç tasarımcıları leş yiyicidir... Onlar üretimden kaynaklanmayan gelirlerle semirirler. Rantiye, onlar için ana mantalitedir. Üretmek ayıptır, alın teri **"kerizlik"**tir. Köşe dönmek, ancak kendileri gibi açık gözlerin, seçilmişlerin hakkıdır. Erkekler ya baba parası yer, ya borsada oynar. Kızlar genellikle şarkıcı ya da mankendir, ama sahneye ve podyuma çıkanı pek azdır. Onları genellikle **"şarkıcı sevgilisi"** olarak tanımlamak mümkündür.[12]

Bu durum doğal olarak **"sanatçı eşittir fahişe"** imajının doğmasına yol açmıştır. Televizyon eleştirmeni Erdoğan Sevgin: **"Sanatçı kadınsa 'fahişe' gözüyle bakılıyor; çünkü ekrandaki görüntü onu öyle gösteriyor. Ama bunu da sanatçının kendisi yaratıyor."**[13] diyor.

SOYUNAN TACİZE KATLANIR

Pop müzik sanatçısı Tuba Önal, soyunarak şöhret bulan meslektaşlarını eleştirir... Önal, "**soyunan tacize katlanır"**[14] diyerek tarihi bir laf eder. Sözlerini şöyle sürdürür Önal, **"Gündemde olmak için erotik poz veren kişiler, şöhretlerini sürdürmek pahasına her türlü yoz davranışı kabul edebiliyor. Bu pozları veren insanlara yönelik cinsel tacizler de böylece meşru hale geliyor..."** [15]

EDEN BULUR

Hülya Avşar, Teşvikiye Camii avlusuna bir cenaze törenine gider. Avşar'ı görünce televizyon muhabirleri etrafını çevirir. Avşar, televizyon muhabirlerinin sorularını cevaplarken, çekim sırasında arkadan tacize uğrar. Onun tacize uğraması Tuba Önal'ın bu yargısını doğru çıkarır. Kitlelere Hülya Avşar ne sunmuşsa, kitlenin bir parçası olan birey de ondan, o sunduğu şeyi istemektedir. Ve bu olay çekim sırasında yaşanmaktadır.

Sosyolog Gerhard Kessler üstseçkinlerin kimliğini araştırırken şu soruları cevaplandırmaya çalışır:

Rekabette kuvvetli, zengin ve büyük olanlar gerçekten cemiyetin seçme insanları mıdır?

Kazananlar çoğu kez en güçlü, en kahredici olanlar, belki görenek ve gelenekleri ve ahlaki kanunları dinlemeyenler, belki vicdansızlar ve hukuk tanımayanlar değiller midir?][16]

[Güzelliğini arz eden kadınınki de bir seçim, arz edilen güzellik ve estetiğe bakan erkeğinki de. Eşyanın kaçınılmaz tabiatı. **Shakespeare**'in dediği gibi, ***"kadın bir gül gibi, bir kez açıldı mı, yaprakları dökülmeye başlar."***] [17]

---

[12] **"Jipin Yoksa Sen Bir Hiçsin",** *Sabah* 6 Ocak 2001.
[13] **"Magazin yozlaştı",** *Cumhuriyet* 4 Kasım 2000.
[14] **"Soyunan Prim Yapıyor",** Birsen Altuntaş, *Milliyet,* 7 Nisan 2000
[15] **"Taciz Meşru Olur mu?"**, Duygu Asena, *Milliyet,* 8 Nisan 2000.
[16] **ÇETİN Mahmut**, X İlişkiler [Kitap]. - İstanbul : Emre, 2006, s, 30-31
[17] AVCI, Gültekin. (Kasım 2007). *Kıyamet Kadınları İslamcı Ve Modern Kadının Yozlaşması .* İstanbul: Metropol Yayınları, s. 44

[1970'lerde gerçekte seküler olan birçok kadın, Şah'a karşı olduğunu göstermek için, saldırgan bir muhalefet bayrağı olarak, tesettüre bürünmüştü. **Franz Fanon,** aynı mahiyette bir gelişmeyi 1950'lerde Fransız idaresini protesto eden Cezayirli kadınlar arasında gözlemlemiştir.

Hakikat şu ki, halk içinde cazibesini teşhir eden bir kadın, ***'görsel bir cazibe hırsızlığı'*** olarak tabir edilebilecek tacizden incinebilir bir konumdadır. Yani normal bir kadının böyle bir ruha sahip olduğunu düşünüyoruz. Böyle bir hengâmede, onun tanımadığı erkekler, rızası olmadığı halde kendisinden görsel ve erotik olarak zevk alabilirler. Yani kadın istemese de karşılaştığı erkeklerin tatmin unsuru durumunda kalır. İşte kadın, muhafazakâr giyinişiyle kendisini fiziksel bir obje olarak sadece ailesine ve kadınlar meclisine gösterme iktidarını kazanır. Bilhassa Modernizm kaosunun fırtınalı ikliminde, kullanışlı bir tür ***'manevî şemsiye'*** olarak hicap ve edebe yönelik bu yaklaşım, gelenek ve amaçtan değil, erkeklerin görsel tecavüzünden ve lüzumsuz gösterişten özgürleşmiş bir iffetli kadın vizyonuna işaret eder. Kadının, ataerkil sistemle erkek açısından pasif bir obje konumuna düşürülmesine matuf feminist itirazın, objektif yaklaşımla, hicap karşısında mağlup olduğu görülür.][18]

SAYIN DUYGU ASENA, VATAN EVLATLARI SANA MİNNETTARDIR!

Bu arada, feministlerin biz erkeklere, bir konuda büyük iyilik yaptığını anlatmadan geçemeyeceğim. Feministlerin erkeklere yaptığı en büyük iyilik, kadınların bekârete ve sekse bakış açılarını tamamen değiştirmeleridir.

Feminizm öncesinde kadın cinselliği, evlenmeden elde edilemeyen, elde etmek için **"başlık parası"** verilen, günümüze göre çok daha zor bulunan bir şeydi. Bir kadın ömrü boyunca bir erkekle birlikte olduğundan, **"kişi başına düşen kadın sayısı"** çok sınırlıydı- ki hala köylerde bu sorun devam ediyor-; ama artık kadınlar **"cinsel özgürlük"** ve **"kendi bedenini yaşamak"** adına, bir ömür içinde birçok erkekle birlikte olduğundan, erkekler için kadının **"piyasa değeri"** düştü.

Kadınlarda feci olan şey, ne onlarla ne de onlarsız yaşanabilmesidir. (Byron)

Eskiden kadın cinselliği kendi tatmini için yaşamaktansa, cinsellik dışı amaçlarına ulaşmak üzerine yoğunlaşıyordu. Feminizm seksten zevk almayı, orgazm odaklı yaşamayı, bekâreti bırakmayı kadınlara öğretti,

Kadınlar artık seksi seks için yapmayı, zevk almak için sevişmeyi öğrenip, onlar da bizim gibi uçkur düşkünü birer zevk bağımlısı oldular. Onların da yakışıklı bir erkek gördüklerinde libidoları tavana vuruyor artık! Bu da biz erkekler için, seksi daha kolay elde edilebilir yaptı. Bu durum erkeğin, hiç uğraşmadan elde ettiği en büyük stratejik avantajdır,

Evlenmeden istediği kadar seks yapabilen bir erkek, neden evlensin ki? Üstelik kadınlar artık çamaşır, bulaşık da yıkamıyor!!!

Geçen yıl, bir kadın dergisinin kadın editörü; **"Özgürlük adına önümüze gelene verdik. Hem kendimizden iğrendik, hem de erkeklerle pazarlık gücümüzü kaybettik. Üstelik artık erkekler de bizimle evlenmiyor. Hani özgür olunca mutlu olacaktık!"** diye Duygu Asena'yı eleştiren bir yazı yazmıştı.

Umarım kadınlar bu konuda uyanmazlar! **"Cinsel özgürlük"** ve **"eşitlik"** sarhoşluğu içinde, bizi **"zevkten sarhoş"** etmeye devam ederler. Teşekkürler Duygu Asena, vatan sana minnettardır! [19]

KADIN ERKEĞİN SUÇ ORTAĞIDIR

Kadın erkekten, aslan yüreği içinde kuzu itaati ister.

Cenap Şahabettin

Sürekli erkekleri suçlayan feministlere bir gerçeği hatırlatmak istiyorum: Erkeğin her hatasında kadın suç ortağıdır. Çünkü;

1. Erkeği doğuran ve onun karakterine ilk tuğlaları koyan annesi bir kadındır.
2. Erkek aldatırken, birlikte olduğu kişi, **"öteki kadın"** yine bir kadındır.

---

[18] (AVCI, Kasım 2007),s. 51

[19] Sinan AKYÜZ, Etekli İktidar - Erkek Hakları Kitabı Alfa Yayınları, sonsöz, www.maximumbilgi.com

23 YAZILARIM

3. Erkeklerle eşit şartlarda seçme ve seçilme hakları olduğu halde bunu kullanmayan, kadın adaylara oy vermeyerek, **"erkek egemen"** toplum yaratılmasına katkıda bulunan kişiler yine kadınlardır!

Feministler erkekleri **"şiddet"** uygulamakla suçlarlar. Geçenlerde TGRT deki "kadının sesi" adlı programında Yasemin Bozkurt, **"annesi tarafından dayak atılan erkek çocuklar, ileride kadınlarını döven kocalara dönüşürler"** diyordu.

Yani, fiziksel şiddet uygulamakta da kadın erkeğin suç ortağıdır. Erkekler evi toplamıyorsa, bu annelerinin eğitiminden kaynaklanır.

Diyeceğim o ki, **"masum değiliz hiçbirimiz"**. Hem erkek hem kadın, suçluyuz.! Şimdi de birbirimizi suçlama yarışı yapıyoruz. Sadece siz suçladığınızda, hep haklı gibi göründüğünüz için biz de sizi suçlamaya başladık. Siz kadın olarak bunu bilin.

Biz erkeklerde Cenap Şahabettin'in şu sözünü, en suçumuz bilelim

"Bizde erkekler asırlarca yükselemedi; çünkü kadını koydukları mevkiden yukarı salmak istemediler."

Tutkulu, umutlu ve mutlu kalın.[20]

KADINLARA HZ. MEVLANA'NIN TAVSİYESİ

[Züyyine linnâs,[21] hükmünce Allah Teâlâ'nın insanlar için bezediği şeylerden halk, nasıl kurtulabilir?

Allah Teâlâ; kadını erkeklere munis olmak üzere yarattı. Âdem nasıl olurda Havva'dan ayrılabilir?

Kişi yiğitlikte Zâloğlu Rüstem bile olsa Hamza'dan bile ileri geçse yine hükmetme hususunda karısının esiridir.

Âdemî sözlerinden âlemin sarhoş olduğu Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem bile *"Kelliminî yâ Humeyrâ"* (Benimle konuş) derdi.

Gerçi zâhiren su, ateşten üstündür; fakat bir kaba konunca ateş, onu fıkır fıkır kaynatır.

İkisinin arasında bir tencere, bir çömlek oldu mu ateş, o suyu yok eder, hava haline getirir.

Görünüşte su nasıl ateşten üstünse, sen de kadından üstünsün; fakat hakikâtte ona mağlûpsun, sen onu istemektesin.

Böyle bir hassa ancak âdemoğlundadır. Çünkü insanda muhabbet vardır. Hayvanın muhabbeti azdır ve bu da onun nâkıs olmasından ileri gelmiştir.

Kadınlar, akıllı kişiye galebe ederler, fakat cahil kişi onlara galip olur

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem dedi ki; *"Kadınlar; akıllı kişilere ehli dil olanlara fazlasıyla galip olurlar. Fakat cahiller, kadına galebe ederler."* Çünkü onlar sert ve kaba muameleli olurlar. Onlarda acıma, lütfetme, sevme azdır. Çünkü tabiatlarında, yaradılışlarında hayvanlık üstündür.

Sevgi ve acıma, insanlık vasfıdır; hiddet ve şehvetse hayvanlık vasfıdır. Kadın, Hakk nurudur, sevgili değil... Sanki yaratıcıdır, yaratılmış değildir!][22]

SONUÇ

Erkek ve kadın olarak müşterek yaşadığımız hayatta suçlu aramak aptalları oynamaktır. Yeri geldiğinde eşitlikten dem vuran insanlar artık sorunların, cezaların ve çözümlerin eşit olacaklarını unutmamalıdır. Hepimiz aynı sualle aynı sorguya cevap vereceğimiz için hayatımıza çekidüzen vermeli Allah Teâlâ'nın emirlerini yaşamak için gayret göstermeliyiz. Ancak dini inançları zayıflayan insanlar olarak çok iyi bir gelecek vaat etmiyoruz.

---

[20] Sinan AKYÜZ, Etekli İktidar - Erkek Hakları Kitabı Alfa Yayınları, sonsöz, www.maximumbilgi.com

[21] **"İnsanlara, kadınlar, oğullar, yüklerle altın ve gümüş yığınları, cins atlar, davarlar, ekinler gibi zevklerin sevgisi, çekici hale getirildi. Fakat bunlar, dünya hayatının geçici nimetleridir. Oysa Allah, akıbet güzelliği, O'nun yanındadır."** (Âl-i İmran, 14)

[22] Mesnevi, c.I, b: 2425–2436

Kadın örtünerek, günah ve fuhuşa karşı kendisinin, erkeğin ve dolayısıyla cemiyetin ahlaki olarak muhafazasını ve huzur ortamını sağlayacak şekilde hareket etmelidir. Duruma göre kadın, örtüsüyle fitne unsuru olabilirken açılıp saçılmasıyla da büyük bir günah bataklığına düşebilir. Onun için kadın, kendi örtünme sınırını belirlerken dinin en güzel uygulayıcısı Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin yaşadığı dönem ve sonraki raşid halifeler dönemindeki uygulama sonuçlarını temel almalıdır. Yoksa kadının örtünüp açılması hususunda verilen bireysel kararların sonuçlarının kadın ve erkek için genellikle yanlış olduğu görülmüştür. Çünkü din koyucudur, bu bağlamda Allah Teâlâ örtünme üzerinde razı olmadığı veya aşırı giden uygulamaların o zaman zarfında düzeltilmesi için vahiy göndermiştir.

Allah Teâlâ'm yardımcımız olsun.

İhramcızâde İsmail Hakkı

25 YAZILARIM

21.YÜZYILIN EN BÜYÜK LİDERİ: TELEVİZYON

Çocukluğumda deccal yorumları[23] yapılırken **"Mesih-üd Deccal'ın sağ gözü kör, sanki kurumuş bir üzüm gibi olacaktır."** [24] , bir anda yeryüzünü dolaşacak, insanları peşine takacak, Yahudiler ve kadınlar askeri olacak [25] derler ve televizyona işaret ederlerdi.

Günümüz itibarıyla bunu daha iyi anlamış olmaktayız. Dindar olsun olmasın herkes gibi bu liderin önünde diz kırmasak da oturmaktayız. Bir zamanlar resim günahtır, televizyon şeytan çalgısıdır, uzak duralım derken onun müridi olmak şerefine artık insanlar haiz oldular.

Televizyon sinemasıyla, dizileriyle ve çeşitli programları ile insanları kendine çekiyor. Uyuşturuyor. Sonra istenilmesi gereken yerde de yalnız bırakıyor.

Televizyon en büyük liderimizdir. O konuşunca onu dinlememek olmaz. Onu takip etmek mecburiyetindeyiz. Onu kullanmaktan kaçınırsak toplum içinde yok oluruz. Eskiden günahtı, bugün mecburiyet oldu, gibi mazeretimizler vardır.

Sorabilirsiniz, bu sahte liderden kendimizi nasıl kurtarabiliriz. Bunun cevabı 1400 yıl önce Allah Teâlâ tarafından verildi. **"Kitap"** la. **Kitap deccalında, şeytanında tuzaklarına engel olan tek silahtır.**

İslâm'ın ilk emri olan **"oku"** kitaba işaret ederken cihanşumul tavsiyesini zaman ve mekan ötesinden iletiyordu.

Kitap, insanın dünyasına girerken onu incitmez, korkutmaz ve hayal dünyasını yıkmaz. Ancak televizyon bu şekilde değildir. **Televizyon, gözünden ve kulağından insanın dünyasına tecavüz eder.** Bu bir tecavüzdür. Televizyon tecavüz ederken acımasızdır. Öyle ki insanın kulak rahminde gayri meşru çocuklar doğurtur. Onun gayri meşru çocukları da insan hayatının fitnesi olur.

Kulak insanın rahimlerindendir. Onu korumamız gerekmektedir. Bunun en bariz örneği olarak şunu söylemeliyiz ki, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sahabesi içerisinde hiç sağır yoktu. Çünkü sağır olan kişide verim alınması görmeyenle kıyaslandığında çok azdır. Kör liderler vardır. Sağır liderlere çok rastlanılmaz. (Ben bilemiyorum) onun için kulak rahminde doğacak çocuk gözün şehevî, dünyevi sesler ile sakatlandığı zaman biyolojik yapısını düzeltmek artık mümkün değildir. Bebeklerin dahi dünya ile ilk teması kulakları iledir. Ana rahminde ve doğuşta gözleri gelişmemiştir.

İnsanlar televizyon deccalinin şerrinden kurtulamazlar. Kurtulmakta mümkün olamayacağı için Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin beş vakit namazda sığının emri vardır.[26] Bu emir yeri gelir deccalin hakikatine, yeri gelir yorumlarına (televizyon, sinema, oyun…) olmaktadır.

---

[23] **"Muhakkak ki kıyamet gününden önce Mesih Deccal olacaktır. (ondan önce de) otuz veya daha fazla yalancı (deccaller) olacaktır."** Ahmed(2/95,103) Said Bin Mansur(1/252) Ebu Ya'la(10/68) İbni Ebi Hatem Cerh ve Ta'dil(5/293) Huseyni elİkmal(1/269) Mecmauz Zevaid(7/333) Busayri İthaf(8561-62)

[24] Kenz-ül Ümmal; Cilt 14; Bab-ü Hruruc-id Deccal – Mişkat-ül Mesabih, Kitab-ül Fiten, Bab-ü Zikriddeccal

"Kabir azabından Allah'a sığınırım, Cehennem azabından Allah'a sığınırım. Açık ve gizli fitnelerden Allah'a sığınırım. Ve tek gözlü yalancı Deccal'den Allah'a sığınırım." Ahmed(1/305) Tayalisi(1/353) Abd Bin Humeyd(1/234) Buhari Tarihul Kebir(2/119) Ukayli Duafa(1/161)

[25] **Ona tabi olanların çoğunluğunu yahudiler ve kadınlar teşkil eder.** Hakim(4/524) Ahmed(4/216) Taberani(9/60) İbni Ebi Şeybe(7/491) Mecmauz Zevaid(7/342) hasendir.

Görsel sanatlar, medya Yahudilerin kontrolünde olduğu gibi kadınlarda baş sermayedir.

[26] Aişe Radıyallahu anha demiştir ki;

"Şüphesiz Rasulullah Sallahu aleyhi ve sellem namazda şöyle diyerek dua ediyordu; "Allah'ım! Kabir azabından sana sığınırım. Mesih Deccal'in fitnesinden sana sığınırım. Hayatın ve ölümün fitnesinden sana sığınırım." Buhari(1/286) Müslim(1/412) İbni Hibban(5/299) Hakim(1/725)Ebu Nuaym Müsnedül Mustahrec(2/185) Ebu Avane(1/547)Beyhaki(2/154) Ebu Davud(880) Nesai(3/56) İbni Mace(3838) İbni
Ebi Şeybe(6/18) İshak Bin Rahuye(2/278) Ebu Ya'la(8/125)Tirmizi(3495) Ma'mer Cami(10/438) Abdurrezzak(2/208) Taberani
Evsat(8/331) Ahmed(6/88) Abd Bin Humeyd(1/433)

Önemli olan insanın korunması için gereken tek unsur kitap ve ilim sahibi olmasıdır. Eğer en büyük liderimiz televizyon önünde her gün kurs görürsek, emperyalist güçler bizi güzel yetiştirirler. Siyasetçiler de bizi çok iyi aldatırlar. İzlediğimiz dizilerde yaşamak isteyip yapamadığımız şeyleri göstererek bize haz verirler. Daha daha çok şeylere kavuşuruz ki, sapık olmak ve olmamak bizim kaderimiz olmaktan çıkar. Unutmayın ki, bilinç altı, benlik savunmasını yaparken **"bu işin örnekleri var, denesen ne olur ..yalnız sen düşünmüyorsun bunu.. olsun…. Olsun.. yalnız değilsin"** düşünceleri ile olgunlaşır ve içeriği ile bir eyleme çıkar.

Sonuç olarak diyeceğimiz, az olsun günlük bir şeyler okuyalım. Televizyon büyük liderde olsa onu susturacak zayıf yeri var. Düğmesi.

Allah Teâlâ'm sana bir kez daha iman ettim. Sen gerçekten büyüksün.

İhramcızâde İsmail Hakkı

YÜKSEKLERDEKİLER

Yükseklerdekiler, aşağıya ne zaman inecekler?
Bu insanlara yardım edecek kimler?
Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin hayatına hiç bakmadılar mı?
Arkadaşları önce köleler, sonra ezilenler.
Bize ne oluyor?
Kapımıza bir insan gelmez. Sıkıntısı olan uğramaz.
Boğulmuş gideriz, yükseklerde, hem de ne yükseklerde.
Yüksekler…
Çıkması, inilmesinden kolay olan yüksekler.
Yüksektekiler aşağıya bir bakın. başınızı aşağıya bir indirin.
Bakmıyor musunuz?
Ne yapıyor, aşağıdakiler?
Ne yapsınlar…!
Aşağıdakilerde insan ya, kendilerini yüksekte görmektedirler.
Ey yüksektekiler, aşağıya bakın, aşağıdakiler?
Yüksektekiler aşağıdakiler kadar emin misiniz?
Düşmek acıdır, ancak aşağıdakiler sizi bilmezler.
O zaman sizi kim bilecek?
Yüksektekiler, birazda dünyalıkları olan kişiler.
Arayanı, soranın derdini anlatanı olmayan kişiler.
Var mıdır, yok mudur, yüksektekiler?
Yüksektekiler, sönmüş yağlı kandiller.
Işığı olmayan, seveni yok olmuş kimseler.
Ey aşağıdakiler!
Hamallar, yükseklerden tez düşecek kimseler.
Yüksektekiler aşağıdakileri fark etmenize gerek kalmadı.
Kader in bir kanunu bu,
Yüksekte olanlar bir gün, mecbur aşağıya düşecekler.
***
Allah Teâlâ'm beni aşağıdakiler ile beraber kılmanı diliyorum.

İhramcızâde İsmail Hakkı

BAKIŞIN TELEVİZYONCULUĞU

Ruh sağlığına acı çektiren görmenin ruhsal bozukluğu, görme dürtüsü olarak dürtüsel alanda bakışın rolüne verebileceğimiz örneklerden biridir. Freud, bakışı bir dürtü olarak tasvir ederken, dürtü merkezini görme dürtüsü olarak ifade edilmesinden bahseder. Freud bakışı bütün dürtüler bir bakış alanının parçası olduğu için özel karakter kısmî bir dürtü diye ayırmaz; O eğer bir dürtü varsa, **İd** görmek istemiştir.

Görme temsili, bir sorun olarak ortaya koyulmuyorsa, insanın görme yeteneğini kaybetmeyeceğini varsayabiliriz, ancak özne kör ise, dürtüsü hasar görmemiştir.

Bakış, görme yeteneğinin bir organı olan gözden farklıdır.

Göz hayatın korunması konusunda yeterliyken, nesnenin karşısında bakış gözden işlevini yerine getirmesi ile ayrılır. O bir haz organının taşıyıcısıdır ve bu yüzden, dürtüseldir. Onun için **"Bakış gözden öcünü alır [...], organın bilgisinin yerini alan estetik hazzın etkisi ile..."** denilmektedir.

Dürtüyü tahrik eden nesnelere ait olan bakışta, içtimai bağlamda öznenin simgesel yerini bulabilmesi için, kendini gerçek'in dışında bırakmak zorundadır. Rahatsız edici etken barındırmaktadır. Didier-Weill'in dediği gibi: Eğer insan

"Özne olarak konuşuyorsa, bunu özne olduğunu unutarak yapar. Oysaki nasıl Öteki'nin kendisi üzerindeki bakışını unutamayacak olan özne kendini nasıl unutabilir ki?"

Özne, Ötekinde saptadığı unsur sayesinde kendisindeki eksikliği ve fazlalığı kabul eder. Bu durum ayrıca öznenin etrafında ördüğü etkileşim olarak ve görme alanında kendini şu şekilde ifade eder:

"seni gördüğüm zaman asla bana bakmıyorsun" ya da

"bana hiç benim istediğim gibi olamıyorsun".

Öyleyse Öznenin Öteki'nin bakışından yoksun ve var olması; öznenin söyleme, söze, yakınmaya, simgesele, kültüre girişi için mecburiyettir. Bakışın dışlanması, bakış arzusunu ve bu arzudan kaynaklanan, üst-benin etkileri üzerinden ifade edilen bir doğruluk-suçluluk duygusunu doğurur. Bu şekilde insan hazza ve acıya yönelim gösterir. Zira insanlar mutlak değerlerde ikamet ettiği hazda olduğuna inanırlar. Fakat bu eğilim, bütün olarak şeffaflığı ve öznenin eylemlerinde gerçekliği isteyen üst-benin gözünde noksanlık duyma durumuna düşürür. Bakışın otoritesi sürekli özneyi hep gözaltında tutar. Ve öznede, suçlanan durumun geri dönüşü dolayısıyla huzursuzluğa neden olur.

Bugün **"tüketim"** üzerine yönlendirilmiş olmanın gereği olarak bilinçaltı emirlerden biri olan **kendini göstermek** ya da sadece var olmak için **görmek** hiç olmadığı kadar güçlüdür ve kuvvetlenmesi istenilmektedir. Zamanımızda insanlar tanım olarak **"görmeye-görülmeye dair"** bir toplumu oluşturdular. Dürtü nesnesi olarak ve **Gerçek**'in alanından dışlanarak özneye kültüre girme izni veren bakış, bu toplumda birde **"gösteri hazzı formu"** altına itilmektedir.

Görme gereksinimi sınırsızdır.

İnsan sadece görmeyi istemez, ayrıca herkesi, her şeyi ve hemen görmeyi ister. Gerçek dünya imgelere aktarılınca ve bu imgeler **gösterici-görme hazzını garantiye almak için** gerçeklikten de daha gerçek olur. **"Gösteri toplumu**"nda, insan var olduğunu hissettirmek için her şeyi görmek ve göstermek zorundadır.

TOPLUMUMUZ BU YÜZDEN BASKIN OLAN DÜŞÜNCELERİNİ **"ÖTEKİ BENİ GÖRÜYORSA, ÖYLEYSE VARIM"** İLE YA DA **"GÖRÜYORUM, ÖYLEYSE VARIM**'LA SINIRLANDIRMAKTADIR.

Görmede imkânsızın boyutu insanlar için artık söz konusu olmamaktadır. Çünkü sınırsız haz imkânları zorunlu ve istek içinde sunulmaktadır. Ayrıca **Görme zorunluluğu**, var olmak için bütün olayların imgeye alınması zorunluluğunda kendini gösterir. Bu imgeler tercihen doğrudan veya dolaylı olunca, mutsuzluk, kayıp, acı, seks ve ölüm olayları birbirleri peşinden algılanabilir olabilmekte olmasıyla kaosuda içinde barındırmaktadır.

Mesela, televizyonda acı, tatlı hayal, gerçek karışık olarak anlatılabilmekte olduğu gibi bakışa hitap etmektedir. cenaze görüntüleri, 11 Eylül, Irak Savaşı ya da Biri Bizi Gözetliyor'un iyi bir Örnek olduğu reality showlarda olduğu gibi.

Dürtünün bakışla hazza eriştirmek için verilen bütün bu imajlar, insanları büyüleyen bir tekrar ha-

linde sürekli olarak tekrarlanır. Ancak hazzın nesnesindeki özne için sınırlar kaybolmuş ve değerler yıkılmaya başlamıştır.

Michel Foucault bize bunun çok daha iyi bir örneğini **Gözetleme ve Cezalandırma** [Hapishanenin Doğuşu] adlı eserinde, merkezi bir kuleden tutukluları ya da hastaları gözetleyenin onlara görünmeksizin bunu yapmasını sağlayan bir mimari düzenleme söz konusudur.

İktidar bu kulenin bakışında algılanabilir, fakat görünmez kalır. Her şeyi ve her hareketi, bakış nesnesi olmaksızın kontrol eder. Mahkûm ya da insan böylece **"bir bilginin nesnesi olur ve asla bir iletişim öznesi olamaz"** Kendisi, artık kim tarafından ve ne zaman görüldüğü önemli olmadan bakışın nesnesi olur. Herkesin görüldüğü ve dinlendiği ve aynı zamanda röntgencinin görünmez ve anonim kaldığı televizyon şovlarında da, gerçek bir temsili söz konusudur. Kahramanlar ayrıca başarılı bir televizyon programının oyuncakları ve nesneleridir. **Değeri artan boyut, bakış altındaki, hayranlık duyulan çıplak ündür. Ne bir girişim ne de bir zaman, sadece anında istenen başarı, tanınma ve para.**

Bir zamanlar teşhircilik olarak yorumladığımız [şeyler], bugün televizyonun güncel mekân ve zamanında, bastırılmaksızın gösterilen bir haz halinde yayınlanıyor.

Jean Baudrillard'ın dediği gibi, **orada, hiçliğin delirten teşhirciliği, hiç olarak izlenme ve hiç olma söz konusudur. Bu insanlar izleniyor olmanın dışında hiçbir değere sahip değillerdir.** Televizyon izleyicilerinin isteklerine bütünüyle bağlı olmaları nedeniyle, onların varlığı, umutsuzca ve **her ne pahasına olursa olsun, beğenilmenin sefil kanununa takılır. Yine de onlar, izleyiciler tarafından kıskanılırlar; çünkü her insanın eline geçirmek istediği Öteki'nin bakışına, izleyicinin haz nesnesine sahip oldukları düşünülür. "Görmeye dair" toplum, özneye Öteki'nin bakışının eksikliğini sunmak yerine ki bu eksiklik onun yoksun olanı temsil etmesine ve böylelikle simgesel sisteme girmesine izin verir.**

Yine kameralar, örneğin, gündelik yaşamımızın yerini dolduruyor. Artık şehir merkezinde yaşayan birisi ortalama olarak günde sekiz ila üç yüz defa kameralar tarafından görüntüleniyor. Bu, **"görme-görülme"** çiftini parçalayan **"Öteki Göz"** çünkü görmeyen fakat sürekli görülen, gözetlenen bir özne yaratır ve **"herkes herkesi gözetler."** Bu ayrıca Öteki'nin varlığının yanılsamasını veren, dolayısıyla da hazzın imkânlılığını öğretir.

BAKIŞ AHLAKI

İnsan, arzusundan vazgeçmemektedir. Vazgeçmeyeceği arzu, ondan kaygılandığımız anlamda cinsel arzu, ya da iktidar açlığı, ya da para için aç gözlülük değildir. Burada söz konusu olan, öznenin başı boş dolaşmamasına ve toplumda hareket halinde olmasına izin veren **"istek arzusu"** dur ki özneye varlığını veren budur, zira arzu varlığın mecazıdır. Asıl fıtrat ise sınırsız haz karşısında bir set olduğu arzunun yolunu terk etmemeyi tavsiye eder. Akılda hazzın aşırılığını komuta ederek **"görmeye dair"** topluma karşı olarak, fıtrî arzunun doğmasını sağlayan bakış ahlakını getirir.

Sonuç olarak, içinde yaşadığımız toplum arzudan ziyade hazzı (hoşlanmayı) önermektedir. Mesela günümüzde uyuşturucu kullanımlarının önemli oranda artışı, içinden çıkılması güç olan bu arzu sorunu ile asla yüzleşmemek üzerine kurulu olan haz arayışının diğer bir örneğidir. Gerçi toplum bize sınırsız hazzın mümkün olduğu illüzyonunu sunduğu halde, insanların kendilerini tanıyıp, eksikliklerini kabul etmekle beraber kendilerini zayi etmelerine şaşırmamak gereklidir. Çünkü insan unutkan ve cahillik sıfatınıda içinde barındırmaktadır.

İhramcızâde İsmail Hakkı

YE'CÜC-MECÜC-TÜRKLER Mİ?

Ye’cüc ve Me’cüc’ün Ortaya Çıkışı

Ye’cüc ve Me’cüc kelimelerinin hangi dilden geldiği ve Arapça’ya nasıl geçtiği hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bu isimlerin İbranice ve Süryanca gibi dillerden geldiğini söyleyen olmakla birlikte Yunancadan geldiğini kabul edenler de vardır. [27]

Kur’an-ı Kerim’de adları Ye’cüc ve Me’cüc kavramlarıyla ifade edilen bu yaratıkların ne tür varlıklar olduğu konusunda herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bu isimlerin Kur’an’da ilk geçtiği yer Zülkarneyn kıssasıdır. İnsanlar Zülkarneyn’e taleplerini iletirken kendilerine rahatsızlık veren ve bozgunculuk yapanları kastederek şikâyet ettikleri iki isim olarak geçmektedir.

Kur’an’da geçtiğ ilk geçtiği ayet şöyledir: *,*

Dediler ki: **“Ey Zu'l-Karneyn, Ye'cûc ve Me'cûc bu yerde bozgunculuk yapıyorlar. Bizimle onların ara-sına bir set yapman için sana bir vergi verelim mi?”** [28]

İkincisi olarak helak edilen kavimlere atıf yapılarak bu isimler geçer:

“Nihayet Ye'cüc ve Me'cüc'ün önü açıldığı ve onlar her tepeden akın etmeye başladıkları zaman, gerçek va'd (yani kıyâmet) yaklaşmış olur. İnkâr edenlerin gözleri birden donup kalır.

"Vah bize, biz bundan gaflet içinde idik (bunun doğru olacağını hiç düşünmüyorduk). Meğer biz zulmediyormuşuz!" (diye mırıldandılar).” [29]

Hadislerde belirtildiğine göre **Ye’cüc ve Me’cüc**, kıyamete yakın döneme kadar belli bir yerde aşamayacakları setle engellenmiş halde duracaklar. Onlar sürekli olarak önlerindeki bu seddi yıkmaya uğraşacaklar ve sonunda kıyamete yakın bir zamanda bu amaçlarına ulaşacaklar. Önlerindeki engeli aşarak serbest kalacak olan bu yaratıklar her tepeden saldırarak ortalığı yakıp yıkacaklar. Yeryüzünde bulunan yenebilecek ve içilebilecek her şeyi gasp ederek bitirecekler. Bu şekilde meydana gelecek olan azgınlıklarını müteakip Allah semadan çekirge ve kurt gibi yaratıkları musallat ederek onları helak edecektir. Onların cesetleri her tarafı dolduracak ve yeryüzüne pis bir koku yayılacak. Allah yağmur yağdıracak ve bu şekilde sular artarak meydana gelen seller ölüleri sürükleyerek denize götürecektir.[30]

Allah Teâlâ bir gece onlara ansızın negaf hastalığı gönderir ve bu hastalığa yakalananlar yok olup giderler, soyları kesilir ve bütün fertleri ölür. Sonra tarımda artış olur, kökler ve dallar yeşerir. Meyveler bollaşır ve güzel bitkiler her yeri kaplar. Allah’a hamd edilir. Kalbe gelen fasit hatıralarla nefis azar. Vesveselerin artması bunu izler. Kişinin bu azgınlık halleri kalp mekânını işgal eder, özünün meyvele-

---

[27] Bu iki isim Tevrat’ta **Gog ve Magog** şeklinde geçmektedir.

[28] Kehf, 94.

[29] Enbiya, 96-97. 47 Buhârî, Sahîh, Fiten 29; Müslim, Sahîh, Fiten 20; Tirmizi, Sünen, Fiten 59;

[30] Buhârî, Sahîh, Fiten 29; Müslim, Sahîh, Fiten 20; Tirmizi, Sünen, Fiten 59; Hakîm, İbnu Mace ve Tirmizi'nin de tahric ettikleri, Ebû Hureyre'den gelen bir rivayette Rasûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Gerçekte Ye’cüc ve Me’cüc her günde güneşin ışığını görecekleri derecede (önlerindeki seddi) **kazıyorlar. Başlarındaki olan:**

"Hadi dönün, yarın kazarsınız" der. Allah Teâlâ onu (seddi), **öncesinden daha muhkemleştirir. Zamanlarına ulaştığı ve Allah da onları insanlar üzerine göndermeyi murad ettiği zamana kadar güneşi görecek derecede** (tekrar) **kazarlar. Başlarındaki: "Haydi dönün, Şüphesiz yarın kazacaksınız." der**

“İnşallahu Teâlâ” diye istisna ederler. Bunun üzerine sedde geldiklerinde bıraktıkları gibi kalmıştır. Onu kazarlar ve insanlar üzerine çıkarlar. Suları içerler. İnsanlar onlardan kal'alarına sığınırlar. Ye’cüc ve Me’cüc oklarını semaya atarlar. Okların uçları şiddetli kırmızı kana bulandığı halde üzerlerine düşer.

"Biz yeryüzündeki ahaliyi kahrettik, gök ehline yükseldik " derler. Derken Allah Teâlâ negaf adlı böceği kafalarına gönderir. (O böcek burunlarından beyinlerine çıkar. Ve) **Bununla onları öldürür."**

Neğaf; koyun ve devenin burnundan beyinlerine çıkan bir böcektir.

Hâsılı, kıyâmet insanların en şerlilerinin başında kopar. O zaman da yer yüzünde **Allah Allah** diyen kalmayacaktır. Bu hususta dahi birçok hadisler vardır. Nitekim Müslim'in de tahric ettiği Enes radiyallâhü anhdan gelen bir rivayette Rasûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Yeryüzünde Allah Allah denilmeyinceye kadar kıyamet kopmaz."

31 YAZILARIM

rini yiyip bitirir ve özdeki suları kuru-turlar. Bu durumda onda irfan namına hiçbir şey kalmaz. İşte tam bu hal-deyken onda hakikî uyanıklık hali belirirse, ona Rabbânî yardımlar ve ar-mağanlar gelir. Kur'an-ı Kerim'de **"….,Ayık olun, Allah'ın tarafında olanlar kurtuluşa ermiştir"** [31] âyeti bu hale işaret eder. Allah kullarından dilediğini seçer. Bundan sonra şeytanî hatıralar ve vesveseler ortadan kalkar. Bunların yerlerini ledünnî ilim, ruhanî nefesler ve kalbi kemalleştiren melekeler alır. Bu tarımın/ziraatın çoğalması, kökten dala kadar bitkilerin yeşermesi olarak değerlendirilir. Bu duruma erişen kişi, yakînlik makamını elde eder. Böyle bir yükseliş, meyvelerin olgunlaşarak tatlanmasına benzetilir.

Ye'cüc ve Me'cüc için yapılan yorumlarda ise;

İnsanda hayvanî sıfatların/kötülüklerin, çirkin fikirlerin çıkmasından ve bunların tamamen hâkim unsur haline gelmesinden ibarettir. Çünkü çirkinlikler ve kötülükler iyilikleri örter. Böyle kötü hallerin çoğalması kalbi karartır. Kaşanî, Ye'cüc ve Me'cüc ile mizacın bozulması, terkibin çözülmesiyle meydana gelen nefsanî ve bedenî kuvvetlerin kastedildiğini belirtir.

Bu bilgilerin yanında **Yecüc Mecüc'ün Türk kavmi, onlara karşı yapılan duvarın Çin şeddi olduğu iddiaları da vardır.** Eski tefsirlerde bu konu işlenir. Her ne kadar hoşumuza gitmese de bu bilgi bizim için önemlidir. Aşağıda geçen hatıra çok önemlidir.

Münevver Ayaşlı (1906-1999) **Collège de France'da L. Massignon'un** derslerine devam edermiş. Bir gün derste Massignon Ye'cüc-Me'cüc kavminin Türkler olduğunu söyleyince Münevver Hanım kızgınlığını göstermiş. Bunun üzerine Massignon, konuşmasına:

"Buna hiç infial (gücenme, kızgınlık duyma**) göstermeyiniz. Türkler İslâm'ı kabul etmeden önce Ye'cüc-Me'cüc kavmi idiler. Eğer bir gün İslâm'ı unuturlarsa gene Ye'cüc-Mecüc kavmi olacaklardır"** diye bir açıklama getirmiş[32]

Bu bilginin durumu bize açık şekilde gösterdiği şudur ki; Türk kavmi özellik bakımından sürekli atılım içinde olduğu, tarihin hiçbir döneminde devletsiz kalmadığı yanında, inançsız dönemlerinde **"barbar"** sıfatını alacak kadar ileri gidebileceğidir. Ayrıca **Türkleri öven hadislerde mevcuttur**.[33]

Bu nedenle kıyamete kadar Türklerin tarih sahnesinden çekilmeyeceğini ve devletsiz kalmayacağına dair rivayetlere de bakılınca dengenin olması konusunda L. Massignon kilise'nin müslümanlara (Türklere) karşı nefrete dayanan geleneksel tavrını II. Vatikan Konsili'nde terketmesini sağlayan zemini hazırlamış; Konsil üyesi olan talebesi Peder Georges Chehata Anawati de bu zeminin Konsil kararı olarak kayda geçirilmesinde etkili olmuştur.[34]

Vatikan, Araplardan çok Türkler için din konusunda tedirginlik duymaktadır. Bu nedenle Vatikan yeri geldiği zaman kendini kötüleyecek kimselere izin vererek bu durumu dengede tutmaktadır. Bu şekilde Türklerin dindar ve dinsizlik arasında kalması için özel gayret gösterilmektedir. Tanzimattan beri Türkler cami ve kilise arasında kalmış durumda olmasının sebebi budur. L. Massignon bunu sene-

[31] Ayetin tam metninin meali şöyledir: **"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir toplumun -babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları da olsa- Allah'a ve Resûlüne düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin. İşte onların kalbine Allah, iman yazmış ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedî kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, kurtuluşa erecekler de sadece Allah'ın tarafında olanlardır."** (Mücadele, 22)

[32] **Ahmed Yüksel ÖZEMRE'nin Louıs Massıgnon (1883-1962)** hakkındaki makalesi

[33] **"Türkler sizlere dokunmadıkça siz de Türkler'e dokunmayınız. Zira onlar çok sert ve haşin tabiatlı kimselerdir."** (El-Cüveyni; Tarih-i Cihan-güşa, 1, s:11)

Ebu Sekine (ki Muharrerlerden bir kimsedir) Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bir sahabesinden naklen anlatıyor: "Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Sizi bıraktıkları müddetçe siz de Habeşileri bırakın. Sizi terkettikleri müddetçe Türkleri terkedin." (Ravi (r.a.): Ebu Sekine Kaynak: Ebu Davud, Melahim 8, 4302)

[34] II. Vatikan Konsili'nde Musevîlik ile ilgili bir karar metninin hıristiyanlık-dışı diğer dinlere ve özellikle İslâm'a da açık olması husûsunda, Konsil üyesi olmamasına rağmen, Papa VI. Paulus ile Konsil'in üyesi papazları tahrik ve iknâ eden Massignon olmuştur. **"Nostra Aetate Deklârasyonu"** denilen bu metin, Katolik Kilisesi'nin müslümanlar hakkında olumlu beyânda bulunan ilk resmî belgesidir.

ler önce görmüş olmasının tek sebebi gerçek araştırmacı olmasından başka bir şey değildir. Ancak bizim onun gördüğünü görmemiz ve Vatikanın sırrını çözmemiz biraz zaman alacaktır.

İhramcızâde İsmail Hakkı

33 YAZILARIM

KARI KOCA GEÇİMSİZLİĞİNE DUA

Günümüzde, duaların eskisi kadar etkili olmamasının altında yatan sebeplerden birisi de, insanların işlerini Allah Teâlâ'ya haksız yere bırakmalarındandır. Bir evde isteklerin kaynadığı kazan iki tane olunca o evde doğal olarak huzurda olmayacaktır. Tek kazanı yakmak daha kolay olacağından, bunu da karşılıklı anlayış (empati) ile yapmalıyız. İnternet ortamında bu yazıya ulaşan bay-bayan kesimden insanlarımız bir çoğu belli bir seviyede eğitime ulaşmış kişilerdir. Ancak, sorunlarını çözmek için dua ya da araştırmaya düşüşünün altında, en önemli sebeplerin "beklenti" ,"tatmin" "üzüntü" vb. şeylerin sayısını artıracağımız sonuçlardır.

Ailede genel olarak geçimsizlik, maddiyat ile başlar, sonra manevî sebeplere yönelir. Huzursuzluklar kimliklerini değiştire değiştire sonuçta tepkiye dönüşür. Bu yönelmelerde pişman olan tarafın duaya müracaat etmesi de, vicdanen rahatsızlık duygusunu alt etmek için, Allah Teâlâ'yı sebep kılma katmanına geçmesidir. Dua eder. Der ki; **"dualarda ettim bir türlü kabul olmuyor"**. Kabul edilmeyen duaların sonucu gerçekleşmeyen istekler, yapan için rahatlama adına üretilen çaresizlik ilaçlarıdır.

Dua, dar kapsam içinde çok bir şey ifade etmez. Namaz (salât) aslında bir duadır. Ancak öyle bir dua'dır ki esasen beraberinde eylemde ifade eder. Bu nedenle de eylemi olan bir dua, daha anlamlı bir mana ifade etmektedir.

Eşiniz hakkında hangi duayı etmek gerektiği konusunda eğer bir çözüm üretemiyorsanız, önce hareketlerinize bakmanızda fayda vardır. **"Ben ne yapıyorum, o bana ne yapıyor?"**

Eşinden nefret ediyor ve kızdırıyorsun, sonra onun sevmesini bekliyorsun! Bu olmaz. Çünkü beddua eden fiillerini terk etmeden, ellerini semâya açıp Allah Teâlâ'ya yönelmek kabul edilmeyecek duadır. Dua geri dönüyor **"dualar ettim bir türlü kabul olmuyor"** şikâyetlerinden, bir nevi Allah Teâlâ da sorumlu oluyor. Hakikatte ise geçimsizlik, Allah Teâlâ'nın değil, şeytanın istekleri ve arzularındandır.

Sonuç olarak, eşinizi sevin ve fedakâr olun, muhakkak eşiniz sizi sevecektir. Eğer buna inancınızda tam olursa Allah Teâlâ aileniz için size muhakkak yeni bir kapı açacaktır.

Bilmeliyiz ki, birbirini sevmeyen karı-koca için kabul edilmiş bir dua asla olmayacaktır. En güzel dua birbirlerini seven ve fedakâr olan eşlerin yapacağı dua olacaktır.

İhramcızâde İsmail Hakkı

INSİDE JOB (2010)

(inside job) Bir iş ya da organizasyona karşı suça yardım veya içeriden yardımı üstlenme (tahakküm)

Yapım: 2010 ~ ABD
Tür: Belgesel
Yönetmen:Charles Ferguson
Oyuncular:Matt Damon, Christine Lagarde, Daniel Alpert, Dominique Strauss-kahn, John Campbell, Jonathan Alpert, Sigridur Benediktsdottir, Willem Buiter, William Ackman

Senaryo:
Charles Ferguson

Ödülleri:
1 adet Oscar Kazandı. 1 adet başka ödül kazandı.

INSİDE JOB (2010) (TÜRKÇE ALT YAZISI)

2008 yılında çıkan dünya çapında ekonomik kriz on milyonlarca insanın tasarruflarını, işlerini ve evlerini kaybetmesine neden oldu. Bu şöyle gerçekleşti.
İZLANDA NUFUS: **320.000**
GAYRİSAFİ YURTİÇİ HÂSILA: **13 MİLYAR DOLAR**
BANKALARIN KAYBI: **100 MİLYAR DOLAR**
İzlanda istikrarlı bir demokrasisi olan yüksek bir yasam standardına sahip ve yakın zamana kadar çok az işsizlik oranı ve borcu olan bir ülkeydi. Modern toplumların sahip olduğu altyapıya sahiptik. Temiz enerji ve yiyecek üretimi vardı. Balıkçılık şirketleri kota sistemiyle bunları idare ediyordu. İyi sağlık hizmetleri, eğitim ve temiz hava vardı. İktisat Profesörü İzlanda üniversitesi Suç oranı yüksek değildi. Ailelerin yaşaması için iyi bir yerdi. Sanki tarihin sonunda yaşıyor gibiydik.
AMA 2000 YILINDA İZLANDA HÜKÜMETİ ÖNCE ÇEVRE, SONRA DA EKONOMİ İÇİN ÇOK KÖTÜ SONUÇLARA YOL AÇACAK OLAN BİR **DEREGULASYON**[35] POLİTİKASINI BENİMSEDİ.
Alcoa gibi çok uluslu şirketlerin devasa alüminyum fabrikaları kurmalarına ve jeotermal ve hidroelektrik kaynaklarını sömürmesine izin verdi.
Yüksek tepelerde en harika renklere sahip en güzel bölgeler jeotermaldir. Her şeyin bir etkisi olur. Aynı zamanda hükümet **İzlanda'nın en büyük üç bankasını özelleştirdi.**
Sonuç gelmiş geçmiş en büyük finansal deregulasyon deneylerinden biriydi.

EYLÜL 2008
Bıktık artık.
Bütün bunlar nasıl olabilir?
Finans başa geçmişti ve her şeyi tarumar etmişti.
Beş yılda, İzlanda dışında hiç faaliyet göstermemiş olan bu üç küçük banka 120 milyar dolar borç aldı. Bu miktar İzlanda ekonomisinin on katı büyüklüğündeydi. Bankacılar kendilerini, birbirlerini ve arkadaşlarını paraya boğdular.

---

[35] **REGÜLASYON VE DEREGÜLASYON POLİTİKASI**
Regülasyon, devletin ekonomiye direkt müdahale ettiği çeşitli iktisat politikası araçlarından biridir. Devlet bu müdahalesini çeşitli alanlarda, piyasaya giriş çıkışı düzenleyici yasal tekeller oluşturarak yapmaktadır.
Deregülasyon, devletin karar alanını daraltan regülasyonların, azaltılması veya kaldırılması, kamu kudretinin özel sektöre ve sermayeye devredilmesi yönünde yapılan yasal düzenlemelerdir.

35 YAZILARIM

Dev bir balon oluştu.

Hisse senedi fiyatları dokuz kat arttı.

Ev fiyatları iki kat arttı.

Balon, **Jon Asgeir Johannesson** gibi insanların ortaya çıkmasına yol açtı. Londra'da lüks perakende mağazaları almak için milyarlarca dolar borç aldı. Ayrıca özel bir jet 40 milyon dolarlık bir yat ve Manhattan'da bir daire satın aldı.

Gazetelerde hep şu manşetler vardı:

MİLYONER İNGİLTERE'DE VEYA FİNLANDİYA'DA FRANSA'DA VEYA BAŞKA BİR YERDE BİR ŞİRKET SATIN ALDIĞINI YAZIYORDU.

Oysa şöyle yazmalıydılar:

'BU MİLYONER BU ŞİRKETİ SATIN ALMAK İÇİN YEREL BANKANIZDAN BİR MİLYAR DOLAR BORÇ ALDI.'

Bankalar para piyasası fonları kurdular ve mevduat sahiplerine para çekmelerini ve para piyasası fonlarına yatırmalarını önerdiler.

Saadet zinciri kusursuz işliyordu.

KPMG (global denetim şirketi) gibi Amerikan derecelendirme firmaları İzlanda bankalarını denetledi ve hiçbir olumsuzluk bulmadı. Amerikan derecelendirme kuruluşları İzlanda'da her şey harika diyorlardı. (Kazık nasıl atılıyor, dikkat: parantez yazıları bana ait)

ŞUBAT 2007'de İzlanda Parlamentosu özel Araştırma komitesi derecelendirme kuruluşu bankalara **üç A derecesi (en üst yatırım derecesi)** verdi. İş, hükümet üyelerinin bir halkla ilişkiler gösterisi olarak bankacılarla birlikte dolaşmalarına kadar vardı.

2008 yılının sonunda İzlanda bankaları batınca işsizlik altı ayda üç kat arttı. (not: 2012 Kıyameti belki ekonominin çöküşü olabilir.)

İzlanda'da bu olaydan etkilenmeyen kimse yoktu. Birçok insan tasarruflarını kaybettiler. Evet, böyle oldu.

İzlanda halkını koruması gereken hükümet denetçileri Mali Denetim Başkanlığı hiçbir şey yapmamıştı. Mali denetimden iki avukat bir konu hakkında görüşmek için bankaya gidiyor. Bankaya gittiklerinde **19 SUV'nin park etmiş olduğunu görüyorlar.**[36] Bankaya giriyorlar karsılarında 19 avukat oturuyor hepsi de öne sürdüğünüz tezleri çürütmeye hazır. Eğer dişli çıkarsanız size iş teklif ediyorlar.

İzlanda'daki denetçilerin üçte biri bankalarda çalışmaya başladı. Ama aynı sorun bütün dünyada var, değil mi?

New York'ta da aynı sorun var, değil mi? (Türkiye için durum nedir acaba?)

Wall Street'te çalışanların gelirleri hakkında ne düşünüyorsunuz?

Çok fazla.

Federal Banka Eski Başkanı Paul Vocker:

İMF'nin Birleşik Devletleri'ni eleştirmesinin çok zor olduğunu söylüyorlar. Ben öyle düşünmüyorum.

Uluslararası Para Fonu Direktörü Dominque Straus Khan:

ABD kanunlarını çiğnediğimiz için çok üzgünüz.

Wall Street çalışanlarının aşırı miktarda kokain kullandıktan sonra kalkıp ise gitmeleri onları şaşırtmıştı.

Milyarder, Yatırımcı, Hayırsever George Saroz:

---

[36] Sport utility vehicle ya da SUV (Türkçe: spor amaçlı taşıt) hem çekme kapasitesi hem de kamyonet özelliğine sahip yolcu taşıma aracıdır. Araç hem minivan hem de station wagon özelliklerini bir arada barındırır. Bunun yanında asfalt harici arazilerde hareket edebilir.

Bazı ülkelerde bu araçlara "arazi aracı" , "dört çeker", ya da "4WD" (4 Wheel Drive) denir. Ancak tüm SUV araçları dört tekerlekten çekme özelliğine sahip olmadığı gibi her 4WD yolcu aracıda SUV değildir. Off-road araçları ise tamamıyla farklı bir sınıf olup sadece asfalt veya döşenmiş yol haricindeki yollar için tasarlanmıştır. Her ne kadar bazı SUV araçları off-road özelliğine sahip olsa da bu, araçlar için ikinci sırada bir özelliktir. Birçoğunun 2WD, 4WD yüksek çekiş ve 4WD düşük çekişten birinden diğerine geçme özelliği bulunmamaktadır.

Kredi temerrüt swapının (takaslama) ne olduğunu bilmem. Biraz demode kaldım.
Başkan, Finansal Hizmetler Komitesi Barny Frank:
Larry Summers üzgün olduğunu belirtti mi? Günah çıkarmaları dinlemem.

A.B.D. Temsilciler Meclisi hükümet sadece çek yazıyor. Bu plan A, bu plan B, bu da? Lan C.
Bush yönetimi Hazine Müsteşarı David Mc. Cormik:
Yönetici maaşlarının yasal olarak denetlenmesini destekler misiniz?
Hayır.
Finansal Hizmetler Masası Baş Lobicisi Scott Talbott:
Finans kuruluşlarındaki maaşları onaylıyor musunuz?
Hak ettilerse, evet.
-Hak ettiklerini düşünüyor musunuz?
-Evet.

Bu insanların dünyayı mahvetmelerine yardımcı oldunuz. Öyle de diyebilirsiniz.
Baş Danışman Çin Banka Düzenleme komisyonu Andrew CHANG:
Kamunun zararına karşılık korkunç karlar sağlıyorlardı.
Singapur Başbakanı Lee Hsien Loong:
Hiçbir şeyden bir şey yaratabileceğinizi düşünürseniz buna karşı koymanız zordur.
Fransa Maliye Bakanı Christine LAGARGE:
İnsanların eski sisteme, kriz öncesi sisteme dönmek istediklerinden endişeleniyorum.
Londra Borsa Grubu
The Financial Times Editör Gıllıan TETT:
Bankacılardan bir sürü isimsiz e-posta alıyordum. Şöyle diyorlardı:
"Çok kaygılıyım ama adımı vermezsiniz."
Profesör, NYU işletme Fakültesi Nouriel Roubin:
Sizce neden daha sistematik bir araştırma yapılmıyor? Çünkü o zaman suçluları bulursunuz.
Ekonomi Danışmanı, Bush Yönetimi Dekan, Columbia işletme Fakültesi Gleen HUBBARD:
Sizce Columbia işletme Fakültesinde bir çıkar çatışması var mı?
Bence yok.
Eski New York Valisi Eski New York Başsavcısı Eliot SPİTZER:
Denetçiler görevlerini yapmadılar. Her şeyi yapacak yetkileri vardı. Ama yapmak istemediler.
***

15 Eylül 2008 En saygın ve büyük yatırım bankalarından **Lehman Brothers** iflasını ilan etmek mecburiyetinde bırakıldı.

Merrill Lynch, bugün satılmaya mecbur bırakıldı. Dramatik gelişmeler sonunda dünya borsaları düştü 2008 Eylül'ünde Amerikan yatırım bankası Lehman Brothers'in iflası Lehman Brothers Merkezi ve dünyanın en büyük sigorta şirketi AlG'nin batışı dünya çapında bir krize yol açtı. Bir gecede borsaları büyük bir korku aldı Hisse senetleri dibe vurdu. Tarihteki en büyük düşüş. Lehman'in batışından sonra hisse fiyatları düşmeye devam etti.

Bütün paramızı istiyoruz!

Uzlaşma yok!

Sonuç, dünyaya trilyonlarca dolara 30 milyon kişinin isini kaybetmesine Birleşik Devletler'in borcunun iki katına çıkmasına yol açan dünya çapında bir ekonomik durgunluktu.

Hakkaniyetin, ev sahipliğinin gelirin, işlerin yok olmasıyla dünyada 50 milyon insan yeniden yoksulluk sınırının altına düşebilir. Bu bedeli çok ama çok yüksek bir kriz. **BU KRİZ BİR TESADÜF DEĞİLDİ. ONA DENETİMDEN ÇIKMIŞ BİR SANAYİ SEBEP OLDU.** 1980'lebden bu yana Amerikan finans sektörünün yükselişi giderek ciddileşen mali krizlere neden oluyordu. Bu sanayi giderek daha fazla kar ederken krizlerin her birinin verdiği zarar buyuyordu.

BÖLÜM 1:
BURAYA NASIL GELDİK

Büyük Buhran'dan sonra Birleşik Devletler tek bir mali kriz yasamadan 40 yıl ekonomik olarak büyüdü. Finans sektörü sıkı bir şekilde denetleniyordu. Normal bankaların çoğu, mudilerin tasarruflarıyla vurgunculuk yapmaları yasaklanan yerel işletmelerdi. Hisse senedi ve tahvil satan yatırımcı bankalar küçük, özel ortaklıklardı. Geleneksel yatırım bankacılığı modelinde hissedarlar para koyarlar ve koydukları parayı sıkı bir şekilde takip ederlerdi. İyi yaşamak isterlerdi ama her şeylerini riske atmak istemezlerdi.

Paul Volcker, Hazine'de çalıştı ve 1979-1987 arasında Merkez Bankası'nın başkanıydı. Devlet memuru olmadan önce Chase Manhattan Bankası'nda finans ekonomistiydi. Başkan Merkez bankası (1979-1987) 1969'da Chase'den ayrılıp Hazine'ye geçtiğimde gelirim yaklaşık yılda 45.000 dolar kadardı. Yılda kırk beş bin dolar. 1972'de Morgan Stanley'nin toplamda yaklaşık 110 Personeli bir ofisi ve 12 milyon dolarlık bir sermayesi vardı. Şu anda Morgan Stanley'nin 50.000 çalışanı milyarlarca dolarlık sermayesi ve dünyanın her yerinde ofisleri var. 1980'lerde finans sektörü patladı. Yatırım bankaları halka açıldı bu sayede yatırımcılardan büyük paralar topladılar. Şirketler 'Oldu' Wall Street'tekiler zenginleşmeye başladı.

ÇALIŞAN BAŞINA ODEME BANKACILIK - DİĞER SEKTÖRLER

1970'lerde Merrill Lynch'te Yazar The Two Trillion Dollar Meltdown hisse senedi satan bir arkadaşım vardı. Geceleri tren kondüktörü olarak çalışırdı çünkü üç çocuğu vardı ve hisse senedi satarak onları geçindiremiyordu. 1986'da ise milyonlar kazanıyor ve bunu kendi zekâsına bağlıyordu.

Milletimizin önündeki en büyük sorun ekonomik refahımıza yeniden kavuşmaktır. 1981'de, **Başkan Ronald Reagan** Hazine bakanlığına yatırım bankası **Merrill Lynch'in CEO'su Donald Regan**'i getirdi. Wall Street ile başkan tam bir anlaşma içinde. Hazine Bakanı (1981 -1985) Wall Street'teki önderlerle görüştüm. **"Başkanın yüzde yüz arkasındayız"** diyorlar. **Reagan hükümeti ekonomistler ve mali lobiciler tarafından desteklendi ve 30 yıllık bir finansal deregulasyon programı başlattı.**

1982'de, Reagan hükümeti tasarruf ve kredi şirketlerinden denetimi kaldırıp tasarruf sahiplerinin paralarıyla riskli yatırımlar yapabilmelerini sağladı. Seksenlerin sonunda yüzlerce tasarruf ve kredi şirketi batmıştı. Bu kriz vergi mükelleflerine 124 milyar dolara patladı ve birçok kişiyi omur boyu yaptığı tasarruftan etti. Bu tarihimizdeki en büyük banka soygunculuğu olabilir. En üç örneklerden biri **Charles Keatıng'di. Bay Keatıng,** bir diyeceğiniz var mı?

1985'te federal denetçiler onu incelemeye başlayınca Keatıng, Alan Greenspan adında bir ekonomisti işe aldı. Greenspan denetçilere yazdığı mektupta Keatıng'in sağlam iş planlarını ve uzmanlığını övdü ve hissedarların parasıyla yatırım yapmasının bir riski olmadığını söyledi. Beklenen bir risk yoktur Söylenene göre, Keatıng Greenspan'e 40.000 dolar ödemişti. Kısa süre sonra Keatıng hapse girdi. Alan Greenspan'e gelince Reagan onu Amerikan Merkez Bankası'nın başkanlığına getirdi. Greenspan'i aynı göreve sonraki başkanlar olan Clinton ve George 5. Bush da atadı. Clinton hükümetinde finansal deregulasyon Greenspan ile iki Hazine bakanı eliyle sürdürüldü. Bunlar yatırım bankası Goldman Sachs'in eski CEO'su Robert Rubin ile Harvard ekonomi profesörü Larry Summers'di.

WALL STREET'İN GÜCÜ, LOBİLERİ, ÇOK PARASI OLDUĞU İÇİN FİNANS SEKTÖRÜ ADIM ADIM SİYASAL SİSTEMİ ELE GEÇİRDİ. Hem Demokratları hem de Cumhuriyetçileri.

1990'ların sonunda, finans sektörü birleşmiş birkaç dev şirkete dönüşmüştü. Her biri o kadar büyüktü ki çökmeleri bütün sistemi tehdit edebilirdi. Clinton hükümeti ise daha büyümelerini sağladı. 1998'de, Citicorp ile Travelers birleşerek dünyadaki en büyük finans hizmetleri şirketi olan Citigroup'u oluşturdular. Bu birleşme **Glass-Steagall Yasasının** ihlaliydi. (tam hizmet aracı kurumlar ile işbirliği veya yatırım bankacılığı faaliyetlerine katılmaktan yasaklanmış ticari bankalar) Bu, Büyük Buhran'dan sonra çıkarılmış ve bankaların mudilerin tasarruflarıyla riskli yatırımlar yapmalarını engelleyen bir yasaydı. Travelers'i satın almaları yasa dışıydı. Eski Yönetici, Greenlınıng lnstitute Greenspan sesini çıkarmadı. **Merkez Bankası onlara bir yıllık dokunulmazlık tanıdı sonra da yasa çıkarttılar.** 1999'da,

Summers ile Rubin'in teklifi üzerine Kongre Gramm-Leach-Bliley Yasasını çıkarttı. Bazıları bu yasaya Citigroup'u Kurtarma Yasası dedi. Bu yasa Glass-Steagall'i hükümsüz kildi ve başka birleşmelerin yolunu açtı. Rubin, Citigroup başkan yardımcısı oldu ve 126 milyon dolar kazandı. Bu film için röportaj vermeyi kabul etmedi.

NİYE BÜYÜK BANKALARINIZ OLUR?

Çünkü bankalar tekel gücünü, lobiciliği sever.

Çünkü bankalar bilir ki, çok büyürlerse onlara teminat varılır. Pazarlar doğal olarak istikrarsızdır. Veya istikrarsızlık potansiyeli taşır. Petrol tankeri benzetmesi yapabiliriz. Tankerler çok büyüktür o yüzden petrolün hareket edip gemiyi batırmasını önlemek için bölmeler yapılması gerekir. Geminin tasarımında bu düşünülmelidir. Büyük buhran'dan sonra konulan kurallarla çok sağlam bölmeler getirildi. Deregulasyon bu bölmeleri sona erdirdi. Bir sonraki kriz 90'ların sonunda gerçekleşti. Yatırım bankaları İnternet hisselerinde büyük bir balon yarattılar ve bunu takiben 2001 'de beş trilyon dolarlık bir yatırım kaybına yol açan bir kriz meydana geldi. Büyük Buhran sırasında yatırım bankacılığını düzenlemek için oluşturulan Menkul Kıymetler ve Borsalar Komisyonu hiçbir şey yapmadı. Etkin federal önlemlerin olmaması ve öz denetlemenin başarısız kalması nedeniyle başkalarının müdahale etmesi ve gerekli önlemleri alması gerekmiştir. Eliot Spitzer'in incelemesi yatırım bankalarının başarısız olacaklarını **İNFOSPACE HİSSE SENEDİ FİYATI** bildikleri internet şirketlerini teşvik ettiklerini ortaya çıkardı. Analistler getirdikleri iş bazında para alıyorlardı. Özel konuşmalarında çok farklı şeyler söylüyorlardı. En yüksek derece verilen lnfospace bir analist tarafından **"beş para etmez"** olarak adlandırıldı. Aynı şekilde derecelendirilen Excite için de **"işe yaramaz"** denildi. Birçok yatırım bankasının savunması:

"yanlışsınız" olmadı.

"Herkes yapıyor, herkes bunun olduğunu biliyor. Kimse bu analistlere güvenmemeli" oldu. (İstatistiklere güvenin, her şey yolunda gidiyor)

Aralık 2002'de on yatırım bankası, 1.4 milyar dolar ödeyerek davayı kapattı ve uygulamalarını değiştirecekleri sözünü verdiler. Scott Talbott, Washington'in en güçlü gruplarından olan ve dünyanın neredeyse bütün büyük finans şirketlerini temsil eden Finansal Hizmetler Masasının baş lobicisidir.

Üye şirketlerden bazılarının suç oluşturan büyük ölçekli faaliyetlere karışması sizi rahatsız atmıyor mu?

-Ben Biraz daha açık konuşun.

-Peki. Öncelikle suç oluşturulan faaliyetler kabul edilemez, nokta.

Wall Street Şirketleri Bir Milyar Dolar Cezaya Hazır Deregulasyon başladıktan sonra dünyanın büyük finans şirketleri para aklarken, müşterilerini dolandırırken muhasebe defterlerin tahrif ederken defalarca yakalandılar. **JP MORGAN** Hükümet yetkililerine Rüşvet verdi

J.P. Morgan Alabama Rüşvet Davasında Anlaştı

RİGGS BANKASI Şili Diktatörü Auğusto Pinochet için Para Akladı

CREDİT SUİSSE İran için Para Akladı

CREDİT SUİSSE İran'ın nükleer programına ve balistik füzeler yapan Havacılık Sanayi Kurumuna para aktardı. Paranın İran'a gittiğini gösteren bütün bilgiler çıkarıldı. Bankaya 536 milyon dolar ceza verildi.

Citibank Meksika'dan 100 milyon dolar uyuşturucu parası çıkardı.

Ona şunları söylediniz mi: **"Hesapla ilgili bütün belgeleri yok et"**

Citibank Başkan Yardımcısı: Ciddi değildim.

Mevduat Dolandırıcılığı 125 milyon dolar ceza Mevduat Dolandırıcılığı 400 milyon dolar ceza 1998 ile 2003 arasında Fannie Mae kazancını on milyar dolar daha fazla gösterdi. Bu muhasebe standartları karmaşıktır ve uzmanlar bunların üzerinde çoğunlukla anlaşamazlar. Başkan Clinton'ın bütçe danışmanı olan CEO Franklin Raines 52 milyon dolardan daha fazla ikramiye aldı. **UBS varlıklı Amerikalıların vergi kaçırmalarına yardım ederken yakalanınca hükümetle işbirliği yapmayı reddetti.**

İsim verecek misiniz?

-Bir anlaşma olacaksa.

39 YAZILARIM

-Anlaşma olmayacak. Bir dolandırıcılığa karıştığınızı kabul ettiniz. A.l.G.'nin Anlaşma için 1,6 Milyar Dolar Teklif Etmesi Bekleniyor Bankalar Enron'un Sahtekârlığına Nasıl Yardımcı Oldu Enron'un dolandırıcılığı gizlemesine yardım etti: 385 milyon dolar cezaya çarptırıldı.

Şirketler inanılmaz cezalara çarptırılırken yatırım firmaları yanlış yaptıklarını kabullenmek zorunda değiller. Bu kadar çok ürünle ve müşteriyle uğraşırsanız hatalar olur. Finansal hizmetler sektörünün belirgin bir suç düzeyi olduğu görülüyor.

En son ne zaman Cisco veya Intel veya Google veya Apple veya lBM yüksek teknoloji ile finansal hizmetler konuşuna katılıyorum

-Öyleyse neden?

-yüksek teknoloji yaratıcı sanayidir değer üretimi ve kar yeni bir şey yaratmaktan kaynaklanır.

1990'lardan başlayarak deregulasyon ve teknolojideki gelişmeler türev adi verilen karmaşık bir finansal ürün patlamasına yol açtı. İktisatçılar ve bankacılar pazarı daha güvenli yaptıklarını söylediler. Ama aslında istikrarsız yaptılar. **SOĞUK SAVAŞ'IN SONA ERMESİNDEN BU YANA BİRÇOK FİZİKÇİ VE MATEMATİKÇİ YETENEKLERİNİ SOĞUK SAVAŞ TEKNOLOJİSİ ALANINDA DEĞİL FİNANS PAZARLARINDA UYGULAMAYA BAŞLADILAR. VE YATIRIM BANKACILARIYLA BİRLİKTE -FARKLI SİLAHLAR YARATTILAR.**

-kesinlikle.

<u>Warren Buffett'in dediği gibi, kitle imha silahları.</u>

Denetçiler, politikacılar, iş adamları Profesör ve Direktör, MlT Finansal Mühendislik Laboratuarı yeniliklerin finansal sistemin istikrarı üzerindeki tehdidini ciddiye almadılar. Türev ürünler kullanarak Petrol fiyatlarının yükselmesi ve düşmesi bir şirketin iflası, hatta hava üzerinde bahis oynayabiliyorlardı. 1990'ların sonuna gelindiğinde türev ürünler 50 trilyon dolarlık denetilmeyen bir pazar oluşturmuştu. Bir kişi 1998 yılında onları denetlemek istedi. **Brooksley Born, Stanford Hukuk Fakültesinden birincilikle mezun oldu önemli bir hukuk dergisinin editörlüğünü yapan ilk kadındı.**

Born, Arnold & Porter'da türev ürünler alanında çalıştıktan sonra Clinton tarafından türev ürünler pazarını denetleyen Vadeli Emtia Ticaret Komisyonu Başkanlığına getirildi. Brooksley Born kendisiyle çalışmamı istedi. Eski Başkan Yardımcısı (1997-2000) Vadeli Emtia Ticaret komisyonu Ciddi ve istikrarsızlığa yol açabilecek bir pazar olduğuna karar verdik. 1998 Mayıs'ında, CFTC türev ürünleri düzenlemek için bir öneride bulundu. Clinton'in Hazine Bakanlığı derhal tepki gösterdi. Brooksley'nin odasına gitmiştim ve telefonu kapatmak üzereydi yüzü bembeyaz kesilmişti. Bana baktı, "Telefondaki Larry Summers'di" dedi. Odasında 13 bankacı var. Onunla emir verir gibi konuşmuş bu ise karışmamasını söylemiş. Bankalar bu faaliyetlerden gelen karlara bel bağlamışlardı. Traders, Guns & Money Bu da pazarın denetlenmesini engellemeye çalışan bir savaşa yol açtı. Summers'in telefonundan kısa bir sure sonra Greenspan, Rubin ve SEC başkanı Arthur Levitt ortak bir bildiri yayınlayarak Born'u eleştirdiler ve türev ürünlerin denetlenmemesi için yasa çıkarılmasını tavsiye ettiler. CFTC'nin bu alandaki yetkisini şiddetle sorguluyoruz Profesyonellerin özel pazarlıklarla gerçekleştirdikleri türev ürünlerin alım satımının denetlenmesi gereksizdir. 24 Temmuz 1998 Maalesef Born'un önerisi reddedildi. Önce Clinton yönetimi sonra da kongre tarafından. 2000 yılında, Senatör Phil Gramm türev ürünleri denetimden muaf tutan tasarının yasalaşmasında önemli rol oynadı. Bunlar düzenleme yükünü azaltan birleştirici pazarlardır.

Başkan, Senato Bankacılık Komitesi SENATOR PHİL GRAMM (R-TX): Bunu yapmamız gerektiğine inanıyorum.

Phil Gramm, Senato'dan sonra UBS'nin başkan yardımcısı oldu. 1993'ten beri karisi Wendy Enron'un yönetim kurulundaydı. Umuyoruz ki Hazine Bakanı (1999-2001) bu yıl uygun bir biçimde tezgâh üstü piyasa türevleri için yasal kesinlik sağlayacak yasaları çıkartabileceğiz. Larry Summers daha sonra türevlere bel bağlayan riskli bir fon danışmanlığından 20 milyon dolar kazandı. Bakan Summers'in bütün sözlerine Başkan, Merkez Bankası Yönetim Kurulu katıldığımı ifade etmek isterim. Aralık 2000'de, Kongre'den Vadeli Emtia Modernizasyon Yasası geçti. **Finans sektörü lobicileriyle birlikte yazılan bu yasa türevlerin denetlenmesini yasakladı.**

KANUN TEKLİFİ

Asıl olay ondan sonra başladı. San Diego türev kullanımı ve mali yenilikler 2000'den sonra büyük patlama yaptı. -Tanrı yardımcım olsun. -Tanrı yardımcım olsun.

20 Ocak 2001 'de George W. Bush göreve geldiğinde Birleşik Devletler'deki finans sektörü hiç olmadığı kadar karlı, yoğunlaşmış ve güçlüydü. Bu sektöre egemen olan beş yatırım bankası iki finans holdingi üç menkul kıymetler sigorta şirketi ve üç derecelendirme kuruluşu vardı. Bunlar menkul kıymetleştirme beşin zinciriyle birbirine bağlıydı. Bu, mortgage ve diğer krediler yoluyla dünyadaki yatırımcıları trilyonlarca dolarla ilişkilendiren yeni bir sistemdi. **Otuz yıl önce, bir ev kredisi almaya gittiğinizde size para veren kişi borcunuzu ödemenizi beklerdi. Borcunuzu ödemenizi isteyen birinden borç alırdınız. Sonradan menkul kıymetleştirmeyi bulduk.** Buna göre artık borç verenler paraları geri ödenmese de risk almıyor. Eski sistemde, ev alan biri her ay mortgage ödediğinde para borçlu oldukları bankaya giderdi. Mortgage ödemeleri çok uzun sürdüğünden, krediler zor verilirdi.

MORTGAGE ÖDEMELERİ: EV ALANLAR- KREDİ VERENLER

Yeni sistemde alacaklılar mortgage'leri yatırım bankalarına sattı.

YATIRIM BANKALARI - YATIRIMCILAR

Bu bankalar binlerce mortgage ile araba ve eğitim kredileri ile kredi kartı borçları dâhil diğer kredileri birleştirip teminatlı borç yükümlülükleri veya CDO denilen karmaşık türevler oluşturdular. Yatırım bankaları daha sonra bunları yatırımcılara sattı. Artık ev sahipleri mortgage ödediğinde para dünyanın her yerindeki yatırımcılara gidiyordu. Yatırım bankaları CDO'ları değerlendirmeleri için derecelendirme kuruluşlarını tuttular bunlar da çoğunu **üç A olarak derecelendirdi. Bu en üst yatırım derecesiydi.** Bu durum CDO'ları emeklilik fonları için çekici kildi çünkü fonlar sadece yüksek dereceli menkul kıymetler satın alıyordu.

MORTGAGE YENİDEN YAPILANDIRMASI

Bu sistem saatli bir bombaydı. Kredi verenler borcun ödenip ödenmeyeceğine aldırmadan riskli krediler açtılar. Bu yatırım bankacılarının da umurunda değildi. **Ne kadar CDO (*Collateralized Debt Obligation*:** Teminat Borç Yükümlülüğü **) satarlarsa, karları o kadar yükseliyordu.** Yatırım bankalarından para alan derecelendirme kuruluşlarının ise yaptıkları değerlendirme yanlış çıksa bile bir sorumluluğu yoktu.

İCRA SATIŞLARI PEŞİNATSIZ

Yakanıza kimse yapışmayacaktı, denetimin kısıtlamaları yoktu. Bu da çok daha fazla kredi verilmesi için yeşil ışık yaktı.

MORTGAGELAR (MİLYAR OLARAK) 2000 ile 2003 arasında mortgage kredileri neredeyse dört katına çıktı. Bu zincirin en basından en sonuna kadar hiç kimse mortgage'in kalitesini önemsemiyordu. Hacimlerini artırmayı ve bu işten kar sağlamayı önemsiyorlardı.

2000'lerin başlarında subprıme (en yüksek, en üstün, yüce, son, en son, azami, kritik) adı verilen riskli kredilerde büyük bir artış meydana geldi. Ama binlerce subprıme kredisi birleştirilerek CDO'lar yaratıldığında bunların birçoğuna hala üç A derecesi veriliyordu. Bu riskleri değil de, eşdeğer mahsupları taşıyan üstlenilebilecek riskler üzerinde sınır olan türev ürünler yaratmak mümkündü.

-Bunu yapmadılar, değil mi?

-yapmadılar.

Geriye bakınca, yapmaları lazımdı.

Bu insanlar tehlikeli bir şey yaptıklarını biliyorlar mıydı? Sanırım biliyorlardı.

Yatırım bankaları subprıme kredileri tercih adıyordu çünkü faiz oranları daha yüksekti. Bu da yıkıcı kredilendirmenin çok artmasına yol açtı. Kredi isteyenlere gereksiz yere pahalı subprıme krediler verildi ve kredilerin çoğu onları ödeyemeyecek olanlara verildi. Finans kurumlarının mortgage simsarlarına sundukları teşvikler en karlı ürünleri satmak üzerine kuruluydu ki bunlar yıkıcı kredilerdi. **İnsanları daha fazla kar edecekleri yere koyuyorlardı.**

BÖLÜM 2:
BALON (2001 -2007)

Aniden menkul kıymetleştirme zinciri kanalıyla her yıl milyarlarca dolar akmaya başladı. Herkes bir mortgage alabileceği için ev satın almalar ve ev fiyatları tavan yaptı. Bunun sonucu tarihteki en büyük finans balonuydu.

Gayrimenkul gerçektir.

İnsanlar varlıklarını görebilirler.

Varlıklarında yaşayabilirler.

Varlıklarını kiraya verebilirler.

Ev sektöründe çok mantıksız bir patlama meydana geldi. Finans sektörünün iştahı herkesi yönlendiriyordu. Ev sektörüne en son balon 80'lerin sonunda oluşmuştu. (Türkiye'de kredi ile ev alımındaki patlamanın sonuçları iki-üç sene sonra açığa çıkacak)

ABD EV FİYATLARI

O zaman ev fiyatlarındaki artış göreceli olarak azdı. O zamanki balon ciddi bir krize yol açtı.

1970'lerin PATLAMASI

1980'lerin PATLAMASI

1996'dan 2006'ya kadar ev fiyatları iki katına çıktı.

2007 EV FİYATLARI Yüzde 194 ARTTI

500 dolardan bilet alarak kendi Amerikan rüyalarını nasıl satın alacaklarını öğrenmeye gittiler. **Goldman Sachs, Bear Stearns, Lehman Brothers Merrill Lynch,** hepsi bu işin içindeydi. **On yıl içinde sadece subprıme krediler yılda 30 milyardan 600 milyara çıktı.** Olanların farkındaydılar. En fazla subprıme kredi veren Countrywide Financial 97 milyar dolarlık kredi verdi. Bunun karşılığında 11 milyar dolar kar etti.

Wall Street'te, yıllık nakit primleri tavan yaptı. Simsarlar ve CEO'lar balon sırasında çok fazla zenginleştiler. Lehman Brothers subprıme kredilerin en büyük aracılık yüklenicisiydi ve **CEO'su Richard Fuld 485 milyon dolar kazandı.** Bu ev ve kredi balonu Wall Street'te yüz milyarlarca dolar kar sağlıyordu.

2006'da, en büyük 500 şirketin karının yüzde 40'i finans kurumlarından geliyordu. Gerçek kar veya gelir değildi. Sistem tarafından yaratılan ve gelir olarak kayda geçen bir paraydı. İki, üç yıl sonra temerrüde düşüldü ve her şey sıfırlandı. **(Temerrüt: Borçlar hukukunda, bir borcun ifası talep edilebilir olduğu halde, borçlunun bu borcu ifa etmemiş olması hali.)** Geçmişe bakınca, bu çok büyük bir ulusal Sadece ulusal değil, dünya çapında bir saadet zinciriydi. **Gayrimenkul Sahiplerinin Haklarını Koruma Yasası sayesinde Merkez Bankası'nin mortgage'leri denetleme yetkisi vardı. Ama başkan Alan Greenspan bunu kullanmayı reddetti.** Alan Greenspan, **"Bu denetleme demektir. Ben denetlemeye karşıyım,"** dedi. Robert Gnaizda 20 yıldır güçlü bir tüketiciyi koruma örgütü olan Greenlınıng'in başkanlığını yapıyordu. Düzenli olarak Greenspan'la görüşüyordu. Ona Countrywide ile 150 ayarlanabilir ipotek faiz oranları hakkında bir örnek verdik. Bize şöyle dedi,

<u>"Matematik doktoranız olsa bile sizin için hangisinin uygun hangisinin uygun olmadığını bilemezsiniz."</u> Bir şeyler yapacağını sandık. Ama konuşma sürdükçe ideolojisinden vazgeçmeyeceği açıkça belli oldu.

2005'te Greenspan'le bir daha görüştük. Genellikle yılda iki kez, en az bir kez görüşüyorduk. Fikrini hiç değiştirmedi. Alan Greenspan bu filmde konuşmayı reddetti.

Bu küresel iletişim dünyasında sermayenin etkili bir biçimde hareket etmesi tarihin en büyük zenginliğinin yaratılmasına yardımcı oluyor. Menkul Kıymetler ve Borsalar komisyonu balon sırasında yatırım bankalarını ciddi bir biçimde incelemedi.

SEC'in Denetleme Bölümünden 146 kişi mi çıkarıldı?

Buna da tanıklık ediyor musunuz?

Evet.

Çalışanların sayısını azaltarak başkanlıkta sistematik bir kesintiye gidiliyordu. SEC risk Yönetimi Başkanlığı'nda çalışanların sayısının bire düşürüldüğünü mü söylediniz? Evet. O da, o şahıs aksam eve giderken ışıkları söndürsün diye. Balon sırasında yatırım bankaları daha fazla kredi satın almak ve

daha fazla CDL yaratmak için sürekli olarak mevduat topluyorlardı.[37] Toplanan mevduat ile bankanın öz kaynağı arasındaki orana kaldıraç denir.

KALDIRAÇ ORANI

Bankalar ne kadar çok mevduat toplarsa kaldıraçları yüksek olur. 2004'te, Goldman Sachs'in CEO'su Henry Paulson SEC'in kaldıraç üzerine koyduğu sınırı kaldırması ve bankaların borçlanmalarını artırmaları için lobide bulundu. SEC bir nedenden dolayı İktisat Profesörü, Harvard yatırım bankalarının daha fazla kumar oynamalarına izin verdi. Bu çılgınlıktı. Neden yaptıklarını bilmiyorum ama yaptılar. 28 Nisan 2004'te, SEC yatırım bankaları üzerindeki kaldıraç sınırlamasını kaldırmak için toplandı. Bunlar büyük oyuncular dedik, bu çok açık. Ama bu, bir şey kötü giderse, felaketin çok büyük olacağı anlamına da geliyor.

En gelişmiş finans kurumlarıyla karşı karşıyasınız. Türev ürünlerin çoğunu bu şirketler satıyor. Normal düzeyin ne olduğu konuşunda konuştuk. Şirketler oranın uygun olduğunu düşünüyordu. Komisyon üyeleri tavsiye edilen yeni kuralların konulmasını kararlaştırıyor.

Evet.

Karar verildi. Oy birliğiyle

Finans sistemindeki kaldıraç oranı ürkütücü boyutlardaydı. Yatırım bankalarını kaldıraç oranı 33'te 1 'e kadar çıktı. Bu da, varlıklarındaki yüzde üçlük bir azalma iflas ettikleri anlamına gelmektedir. Finans sisteminde bir saatli bomba daha vardı. Dünyanın en büyük sigorta şirketi AlG kredi temerrüt swapları denilen türev ürünlerden çok miktarlarda satıyordu. Ellerinde CDL olan yatırımcılar için kredi temerrüt swapları sigorta poliçesi işlevi görüyordu. Bir kredi temerrüt swapı satın almış olan bir yatırımcı AlG'ye 3 ayda bir prim ödüyordu. Eğer CDO batarsa AlG yatırımcıya zararını telafi edeceğine dair söz veriyordu. Ama normal sigortanın tersine spekülatörler sahip olmadıkları CDO'lara karşı oynamak için AlG'den kredi temerrüt swapları da satın alabiliyorlardı.

Sigortada sadece sahip olduğunuz bir şeyi sigortalayabilirsiniz. Diyelim ki bir evim var. O evi sadece bir kez sigortalayabilirim. Türev ürünler evreni herkese bu evi sigortalama izni vermektedir. Siz ya da başkası sigortalayabilir. Yani, benim evimi 50 kişi sigortalayabilir. Yani, eğer evim yanarsa sistemde kaybeden sayısı çok fazla olur. Kredi temerrüt swapları denetlenmediği için AlG olası kayıpları karşılamak amacıyla bir yana para koymadı. Tersine, sözleşmeler imzalandığında çalışanlarına çok büyük ikramiyeler verdi. Ama CDL'lar daha sonra değersiz çıkarsa AlG hesap verecekti. Aslında insanlar dev riskler aldıkları için ödüllendiriliyordu. İyi zamanlarda kısa vadeli gelirler ve karlar getiriyor yani prim yapıyorlardı. Ama bu uzun vadede şirketi iflasa sürükleyecektir. Bu kesinlikle yozlaşmış bir ikramiye sistemidir. AlG'nin Londra'daki Finans Ürünleri bölümü balon sırasında 500 milyon dolar değerinde kredi temerrüt swapı çıkarttı bunların çoğu subprıme mortgageler tarafından destekleniyordu. 2000 ile 2007 arasında AlGFP'nin 400 çalışanı 3.5 milyar dolar kazandı. AlGFP'nin başkanı Joseph Cassano 315 milyon dolarlık kişisel servet yaptı. Küstahlaşmak istemeyiz ama Yatırımcılarla konuşan Joseph Cassano AlG Toplantısı,

AĞUSTOS 2007.

Bu işlemlerde tek bir dolar kaybetmemize neden olacak bir senaryoyu mantık sınırları içinde görmemiz zor. 2007'de, AlG denetçileri uyarılarda bulundular. Bunlardan biri olan Joseph St. Denis Cassano'nün sürekli olarak hesapların incelenmesini engellemesini protesto ederek istifa etti. Prim almayan tek biri vardı. O da St. Denis. Bay St. Denis ikinizi de karşılaşacağınız sorunlar konuşunda uyarmaya çalıştı. Engellendiği için istifa etti ve prim almadı. 2005'te, o sıralar IMF'nin baş ekonomisti olan Raghuram Rajan dünyanın en seçkin bankacılık konferansı olan Jackson Hole sempozyumunda bir bildiri sundu.

Salonda kimler vardı?

Uluslararası Para Fonu (İMF)

---

[37] **Commercial Driver's License:** Ticari Ehliyet (CDL) ticari bir motorlu aracın bir sınıf çalışmasına bireysel yetkisi bir kişiye, 49 CFR 383 yer standartlara uygun olarak bir Devlet veya diğer yargı tarafından verilen bir lisans.

43 YAZILARIM

Dünyadaki merkez bankacılar Bay Greenspan'in kendisinden ben Bernanke'ye Larry Summers'a kadar birçok kişi. Tim Geithner de oradaydı. Bildirinin başlığı şöyleydi: **"Mali gelişmeler Dünyayı Daha Tehlikeli Hale mi Getiriyor?"** Varılan sonuç öyle olduğuydu. Rajan'in bildirisinin konuşu kısa vadeli karlara dayanarak büyük nakit primler sağlayan ama sonraki kayıpları hiç cezalandırmayan teşviklerdi. Rajan bu teşviklerin bankacıları sonunda kendi şirketlerini hatta mali sistemin tamamını batıracak riskler almaya yönelttiğini ileri sürdü. Felakete götüren çöküş Riski artırarak performansı artırmak çok kolaydır. Önemli olan performansı risk almadan artırmaktır. İşte yapması zor olan asıl budur. Rajan, taşı gediğine koymuştu. Özellikle sunu diyordu:

"Siz daha az risk alarak daha çok kar yapmanın yolunu bulduk diyorsunuz. Ben ise daha çok risk alarak daha çok kar yaptınız diyorum. Arada büyük fark var."

Summers çok konuştu. Benim mali dünyadaki değişimi eleştirdiğimi düşünüyor bu değişimi geri çevirecek denetimlerin gelmişinden korkuyordu. Temelde beni bir Luddite olmakla suçladı. Yeni kurallar getirmemizi engellemeye çalışıyordu. Larry Summers bu film için röportaj vermeyi kabul etmedi. Mali kurumunuzu riske atarak yılda fazladan iki milyon, hatta on milyon dolar kazanacaksınız. Bedelini başkası ödeyecek, siz değil. Bu ise girer misiniz? Wall Street'te çoğu kimse "Evet, tabii isterim" dedi.

THE HAMPTONS New York'a iki Saat Uzaklıkta

Hiç yetmiyordu.

Tek ev değil, beş evleri olsun istiyorlardı.

Bir de Park Avenue'da pahalı bir garsoniyer.

Kendi özel jetleri de olmalıydı.

Sizce bu sektördeki yüksek çok yüksek ikramiyeler olması adil mi?

Bence kullandığınız o "çok yüksek" ifadesi daha dikkatli, daha özenli kullanılmalı. Bu görecelidir. Florida'da 14 milyon dolarlık bir eviniz var. Sun Valley, ldaho'da bir yazlığınız var. CEO, Lehman Brothers Milyon dolarlık tablolardan oluşan bir koleksiyonunuz var.

Richard Fuld takas salonunda asla görülmezdi. Her zaman ortalıkta sanat danışmanları dolaşıyordu. Özel asansörü vardı. Eski Başkan yardımcısı, **Lehman Brothers** kimseyle ilişkisinin olmamasını istiyordu. Asansörünü programlamışlardı şoförü sabah gelirdi güvenlik kapıyı tutardı. İnsanları gördüğü üç saniyelik bir sure vardı. Asansörüne biner ve doğruca 31. kata giderdi. Lehman'in şirket jetleri vardı.

-Bunu biliyor musunuz?

-Evet. Kaç taneydi?

767'ler dâhil altı tane.

Helikopterleri de vardı. Uçak sayısı biraz fazla değil mi?

karşımızda A tipi kişilikler var.

Başkan yardımcısı Lehman Brothers (2003-2007): Bankacılık sidik yarışına dönüştü.

"Benimki seninkinde büyük."

Bu tür şeyler. Bu arada, işin basındakilerin hepsi erkekti. Elli milyar dolarlık anlaşma yetmez, bize yüz milyar dolarlık lazım. Bu insanlar riske giriyorlardı. Güdüleriyle hareket adıyorlardı. Jonathan Alpert müşterileri arasında birçok yüksek düzey Wall Street yöneticisi olan bir terapisttir. Bu onların davranışlarının, kişiliklerinin bir parçası. Bu iş dışında da böyle. Bu insanlar için striptiz barlara gitmek uyuşturucu kullanmak çok sıradan bir şey. **Kokain ve fahişe çok sık gördüğüm bir şey.**

Chelsea'deki V.l.P. kulübünün sahibi müşterilerinin yüzde 80'ının Wall Street'ten olduğunu söylüyor.

NÖROLOGLAR YAPTIKLARI BİR DENEYDE BİR BİREYİ ALIYORLAR VE MR'A SOKUYORLAR VE ONLARA, ÖDÜLÜN PARA OLDUĞU BİR OYUN OYNATIYORLAR. DENEKLER PARA KAZANMAYA BAŞLADIKLARINDA KOKAİNİN UYARDIĞI KISIM. (Aman Ya Rabbi, televizyondaki kumara benzeyen yarışma programlarının tutması ve kişilerin bunları seyretmekten zevk alması nedeni buymuş.) Çoğu terfi almak ve tanınmak için böyle davranmak zorunda olduklarını düşünüyor. Bir **Bloomberg** makalesine göre, iş eğlenceleri türev ürünler simsarlarının gelirlerinin yüzde beşi düzeyinde ve bunlar arasında

striptiz kulüpler, fahişeler ve uyuşturucu var.

2007'de, New Yorklu bir simsar, simsarları eğlendirmek için fahişe bulması gerektiğinden şirketi aleyhine bir dava açtı. Davranışlarının toplum ve aile üzerindeki olası etkisini açıkça göz ardı adıyorlardı. Bir fahişeyle birlikte olduktan sonra karılarına gitmek onlar için sorun değildi.

Kristin Davis seçkin bir fahişelik hizmeti sunuyordu. Şirketinin merkezi New York borsanın birkaç blok ötesindeydi.

Kaç müşteriniz vardı?

Bir aralar 10.000 kadar oldu.

Fiyatlar saati 1. 000 dolardan başlıyor

Yüzde kaçı Wall Street'tendi?

Üst düzey müşterilerin yüzde 40-50 kadarı.

Bütün büyük Wall Street şirketleri temsil ediliyor muydu?

-Mesela **Goldman Sachsp -Lehman Brothers**.

Hepsinden vardı.

Morgan Stanley'den az vardı.

Sanırım en çok Goldman'dan vardı. Müşteriler arıyor ve şöyle diyorlardı:

"Kız için bir Lamborghini (otomobil) **bulabilir misin?"**

Bu insanlar şirketin parasını harcıyordu. **Birçok finans şirketinin siyah kredi kartı kullanılıyordu.** Alınan hizmetin karşılığı bilgisayar tamiratı olarak gösteriliyordu. Simsarlık veya pazar araştırması olarak. Onlara antetli kâğıdı veriyor,

"Kendi faturanızı doldurun" diyorlardı. Bu davranış türü şirketin tepesine kadar uzanıyor muydu?

Kesinlikle.

Ulaştığını ben şahsen biliyorum.

En tepeye kadar ulaşıyordu.

Bir finans şirketinde önemli bir görevi olan bir arkadaşım şöyle dedi:

Fortune Dergisi Baş Editörü: "Subprıme mortgage'leri öğrenmenin zamanı geldi.'

Beni simsarlarıyla buluşturdu. Tanıtımı yapan kişi bir ara çok heyecanlandı bilgisayarına koştu ve üç saniye içinde Goldman Sachs'i menkul değerler listesini çıkardı.

Felaket bir şeydi. Kredi alanlar ortalamada evin fiyatının yüzde 99.3'unu kredi olarak almışlardı. Yani, eve hiç para yatırmamışlardı. Bir şey yanlış gitse, mortgage'i bırakıp gidebileceklerdi.

Siz böyle kredi vermezsiniz, değil mi?

Çıldırmış olmanız lazım.

Ama bu kredilerin 8.000'ını alıyorsunuz ve Goldman Sachs'teki ve derecelendirme kuruluşundaki şahıslar işlerini bitirene kadar kredilerin üçte ikisine üç A derecesi veriliyor. Devlet menkul değerleri olarak değerlendiriliyorlardı.

Bu korkunç bir şey.

2006'nin ilk yarısında bu zehirli CDO'lardan en az 3.1 milyar dolarlık sattı. 1. sırada Goldman Sachs'in CEO'su Henry Paulson'di yani Wall Street'te en yüksek maaş alan CEO.

30 MAYIS 2006

Günaydın.

Henry Paulson'i Hazine Bakanlığı'na aday göstereceğimi açıklamaktan memnuniyet duyuyorum. Yaşam boyu deneyime sahip. Mali piyasaları tanıyor. Açık sözlülüğü ve dürüstlüğüyle tanınıyor. Paulson'in düşük memur maaşına zor alıştığını düşünebilirsiniz. Ama Hazine Bakanı olmak Devlet memuru olunca, Paulson 485 milyon dolarlık Goldman hissesini sattı. Ama ilk Başkan Bush'un çıkardığı bir yasa sayesinde bu satışın vergisini ödemesi gerekmedi. Bu ona 50 milyon dolar kazandırdı.

2007'de, Allan Sloan CEO olarak Paulson'in son aylarında çıkarılan CDO'larla ilgili bir makale yayınladı. Makale Ekim 2007'de yayınlandı. O sırada mortgage'lerin çoğu temerrüde düşmüştü. Artık hepsi düşüyor.

GOLDMAN SACHS CDO DEĞERLENDİRMESİ

Artık değersiz olan bu menkul değerleri alan gruplardan biri Mississippi Kamu Emeklileri Sistemiy-

45 YAZILARIM
di. 80.000'den fazla emekli maaşlarını buradan alıyor. Milyonlarca dolar kaybettiler ve şu anda Goldman Sachs'i dava ediyorlar.

Bir memurun Mississippi emeklilik sisteminden aldığı yıllık para: 18.750 dolar

Bir Goldman Sachs çalışanının yıllık ikramiyesi: 600.000 dolar

Hank Paulson'in 2005'teki ikramiyesi: 31. 000.000 dolar

2006 sonlarında, Goldman işleri bir adım daha ilerletmişti. Sadece zehirli CDO'lar satmıyor müşterilerine bunların yüksek kaliteli yatırımlar olduğunu söylerken aynı zamanda onlara karşı oynuyordu. AlG'den kredi temerrüt swapları satın alarak Goldman kendisinin olmayan CDO'lara karşı oynayabiliyor ve CDO'lar batarsa parasını alabiliyordu. Kimse müşterileri arayıp sunu söyledi mi diye sordum:

"Artık bu tur mortgage'lere güvenmiyoruz bilmenizi istedik."

Bir şey söylemediler ama telefonda güldüklerini hissediyordum. Goldman AlG kumarını ateşliyor Goldman Sachs AlG'den en az 22 milyar dolarlık kredi temerrüt swapı satın aldı. Bu öyle büyük bir miktardı ki, Goldman AlG'nin iflas edebileceğinden korktu. AlG'nin çökmesi ihtimaline karşı kendilerini 150 milyon dolara sigortaladılar.

2007'de Goldman daha da ileri gitti. Müşteriler kaybettikçe kendilerine kazandıracak biçimde özel olarak oluşturulmuş CDO'lar satmaya başladılar. **Goldman Sachs'in CEO'su ve bütün üst düzey yöneticileri bu film için röportaj vermekten kaçındılar.** Ama Nisan 2010'da, Kongre'ye ifade vermek zorunda kaldılar.

Hükümet Araştırmaları Alt komitesi onları satmadan önce satış ekibiniz birbirine şöyle demiş:

"Vay be, şu Timberwolf amma boktan işti." Bu işlemlerden sonra bana gönderilen bir e-postaydı.

Mortgage Bölümü Eski Başkanı Goldman Sachs (2006-2008): Hayır, hayır. Daha sonra da Timberwolf sattınız.

-Sonra da satış yaptık.

-Evet. Tamam.

Bir sonraki e-posta Bakın.

1 TEMMUZ 2007.

satış ekibine "Birinci önceliğiniz Timberwolf' diyor. Birinci önceliğiniz o boktan şeyi satmak. Müşterilerle çıkarlarınız birbirine ters ise bunu açıklamak göreviniz midir?

Müşteriye bu ters çıkarları söylemek?

-Sorum bu.

-Anlamaya çalışıyorum

Bence anlıyorsunuz. Cevaplamak istemiyorsunuz. Müşterilerinizin çıkarlarını korumanın SENATOR SUSAN COLLİNS (R-ME) kıdemli üye, iç Güvenlik ve Hükümet işleri komitesi göreviniz olduğuna inanıyor musunuz?

Başkan, Yapılandırılmış ürünler Grup Takası

- Goldman Sachs Müşterilerimize fiyatları görmek isterlerse işlem fiyatlarını göstermenin görevimiz olduğunu düşünüyorum. Kendi elemanlarınızın değersiz bulduğu menkul kıymetleri satma konuşunda ne düşünüyorsunuz?

Bu sizi rahatsız ediyor mu? S

anırım onlar Başkan ve CEO, Goldman Sachs -Varsayımsal olarak mı?

-Hayır, gerçekten.

-O zaman bilmiyorum

-Bugün duyduk. Bugün duyduk.

"Bu berbat bir anlaşma."

"Rezalet." Ben bugün bir şeylerin yanlış gittiğini düşündürecek bir şey duymadım. Bir menkul kıymeti birisine satarsanız ve sonra aynı menkul kıymete karşı oynarsanız ve bunu müşterinize söylemezseniz bunda bir çelişki yok mu? Bunda bir sorun görmüyor musunuz? Pazarlama bağlamında bunda bir çelişki yok. Başkan yardımcısı ve CFO Goldman Sachs Çalışanlarınızın e-postalarında, "Ne berbat bir anlaşma" dediklerinde bir şey hissettiniz mi?

E-postada böyle yazmak çok talihsiz bir şey.
Utandınız mı?
Çok talihsiz Ben Ben
“E-postada” mi? Bu konuda nasıl hissediyorsunuz?
Hangi biçimde söylenirse söylensin, çok talihsiz bir şey.
SENATOR TOM COBURN (R-Ok) kongre üyesi;

Hükümet Araştırmaları Alt komitesi Rakipleriniz de aynı faaliyetlerde bulunuyor muydu? Evet, hem de çoğu durumda çok daha fazla. Hedge fonu yöneticisi John Paulson pazarın düşeceğine oynayarak 12 milyar dolar yaptı. Paulson, oynayacağı mortgage menkul kıymetler bitince yenilerini yaratmak için Goldman Sachs ve Deutsche Bank ile çalıştı. Morgan Stanley de kaybedeceklerine oynadığı mortgage menkul kıymetleri satıyordu ve şimdi Virgin Adaları Memur Emekli Sandığı tarafından dolandırıcılıktan mahkemeye verildi. Davada Morgan Stanley’nin CDO’ların beş para etmez olduğunu bildiği iddia ediliyor. **Üç A ile derecelendirilmiş olmalarına rağmen Morgan Stanley onların kaybedeceğine oynuyordu.** Bir yıl içinde Morgan Stanley yuz milyonlarca dolar kazanmıştı oysa yatırımcılar bütün paralarını kaybetmişlerdi. Goldman Sachs, John Paulson, ve Morgan Stanley yalnız değildi. Tricadia ve Magnetar Hedge fonları kendi çıkardıkları CDO’ların kaybedeceğine oynayarak Merrill Lynch J.P. Morgan ve Lehman Brothers'la birlikte milyarlar kazandılar. CDO'lar müşterilere “güvenli” yatırımlar olarak satıldı. Emekli sandıklarının şöyle diyeceğini sanırdınız: “Bunlar subprıme. Neden onları satın alıyorum?” Moody’s ve Standard & Poor's'dakiler ise ‘Bunun dereceşi üç A” diyordu. Menkul kıymetler derecelendirme kuruluşlarının onayıyla çıktı. Moody’s’in Merkezi Derecelendirme kuruluşları Moody’s, S&P ve Fitch riskli menkul kıymetlere yüksek dereceler vererek milyarlar kazandılar.

DERECELENDİRME KURULUŞLARININ KARLARI

2000-2007 arasında, en büyük derecelendirme kuruluşu olan Moody’s karını dört katına çıkardı. Moody’s ve S&P derecelendirme raporları karşılığında para alır. Ve ne kadar çok yapılandırılmış menkul kıymete üç A derecesi verirlerse o kadar çok kazanıyorlardı. The Times'a şöyle dediğinizi düşünün:

“Olumlu bir yazı yazarsan 500.000 dolar veririm. Yoksa hiçbir şey vermem.” (Gazete haberlerine ne kadar güvenebilirsiniz.)

Derecelendirme kuruluşları şöyle diyerek partiye son verebilirlerdi: **“Kusura bakmayın. Standartlarımızı yükseltiyoruz”**

Eski direktör moodv's derecelendirme kuruluşu ve hemen riskli alıcılara fon satımını durdurabilirlerdi. Üç a derecesi verilmiş yeni **aaa** dereceleri enstrümanların sayısı birkaç tane iken binlerce oldu. Yüz milyarlarca dolar derecelendiriliyordu ve -yılda mı?

-evet. Yılda.

Kongrede ve temsilciler meclisinde derecelendirme kuruluşları Konuşunda tanıklık ettim. İki defasında da çok iyi avukatlarla geldiler ve şöyle dediler, **“BİR ŞEYE BUNUN DERECESİ ÜÇ A DEMİŞSEK BU SADECE BİZİM ‘GÖRÜŞÜMÜZDÜR.’ BUNA GÜVENMEMELİSİNİZ.”**

s&p'un dereceleri görüşümüzü gösterir. Verdiğimiz dereceler görüşümüzdür. Onlar görüştür. Onlar görüştür. Sadece görüştür. Derecelerimizin Görüşümüz olduğunu vurguladığımızı düşünüyorum. Görüşlerini bizimle paylaşmadılar. Bu filmde konuşmayı reddettiler. Onlar bir menkul kıymetin pazar değerini fiyatının oynaklığını veya bir yatırım olarak uygunluğunu göstermez.

BOLÜM 3:

KRİZ

TEMMUZ 2005

Çoğu ekonomist diyor ki: **“bu bir balon, patlayacak. Bu, ekonomide bir Sorun yaratacak.”** kimileri bir noktada ekonomik durgunluk bile yaratabilir diyor. Fiyatların gerçekten de çok düştüğünü görecek olursak en kötü senaryo ne olup bu söylediğinize katılmıyorum. Öyle bir şey olmaz. Ülke çapında ev fiyatlarının düşmesi Diye bir şey olmadı. **Ben Bernanke Şubat 2006’da merkez bankası başkanı oldu.**

47 YAZILARIM
bu Subprıme kredilerin en yüksek olduğu yıldı. Subprlme kredilerin diğer kredilere göre yüzdesi Bernanke ile merkez bankası kurulu hiçbir şey yapmadı. **Ben Bernanke bu film İçin röportaj vermeyi kabul etmedi.**

ROBERT GNAİZDA, **Bernanke** başkan olduktan sonra onunla ve merkez bankası kurulu ile üç kez görüştü. Sadece son toplantıda bir sorun olabileceğini ve hükümetin bununla ilgilenmesi gerektiğini söyledi.

Ne zaman?

Bu ne Zamandı?

Hangi yıl?

2009'da.

Washington d.c.'de, 11 Mart'ta.

-bu yıl mı?

-bu yıl görüştük, evet.

Yani daha önceki iki yılda görüştüğünüzde

-2008'de bile mi?

-evet. Merkez Bankası'nda Bernanke'nin altında çalışan altı yöneticiden biri 2006'da başkan Bush'un atadığı Frederic Mishkin'di. Yönetici, merkez bankası 2006-2008 Robert Gnaizda ile Greenlının'in merkez bankası kurulu ile yaptığı toplantılara katildiniz mi?

Evet, katıldım.

Tüketici hakları komisyonu ile çalışan komisyonda görevliydim. Sizi çok açık Bir biçimde olanlar konuşunda uyarmış. Merkez bankası Kurulu'na elinde sıkça verilen Kredilere ilişkin bütün belgelerle gelmiş. Onu kibarca dinlemişsiniz ama hiçbir şey yapılmamış. Tekrar söyleyeyim, ben aslında şeyin ayrıntılarını bilmiyorum aslında, benim bilgim yok ben ne tur bir bilgi vermiş emin değilim açık konuşayım, böyle bir şey Konuşulduğunu hatırlamıyorum ama elbette bazı sorunlardan söz ediliyordu. Mesele şu, bunlar ne kadar yaygın?

-niye araştırmadınız?

-sanırım araştırıldı. İlgili Çalışanlarımız affedersiniz. Ciddi olamazsınız. Bir şeyler bulurdunuz. Öyle bulurdunuz demek her zaman çok kolaydır. Daha 2004'te şişirilmiş değerlendirmeleri üzerinde Oynanmış kredi belgelerini ve diğer sahtekârlıkları rapor ettiler. 2005'te, İMF'nin Baş Ekonomisti Raghuram Rajan tehlikeli teşviklerin krize yol açacağı uyarısını yaptı.

2006'da NOURİEL ROUBINI'nin uyarıları 2007'de allan Sloan'un Fprtune dergisindeki ve The Washington Post'taki makaleleri ve İMF'den tekrar tekrar uyarılar geldi. Kurumum adına önümüzdeki krizin büyük bir kriz olacağını söyledim. Kiminle konuştunuz? Hükümetle, hazine ile, merkez bankası ile, herkesle.

Mayıs 2007'de, HEDGE fonu yöneticisi BİLL ACKMAN **"çanta kimin elinde?"** adli bir sunum dolaştırdı. Burada balonun nasıl patlayacağı anlatılıyordu. 2008'in basında, Charles Morris yaklaşan krizle ilgili kitabını yayınladı. Emin değilsiniz. Ne yaparsınız? Teminat standartlarının zayıflatmadığından kuşkunuz olabilir. Ama burada sorun, bu konuda bir şey yapmalı mısınızdır.

A.B.D. icra satışları 2008 geldiğinde, icrayla ev satışları fırlamıştı menkul kıymetleştirme beşin zinciri de patlamıştı. Kredi verenler artık kredileri yatırım bankalarına satamıyordu. Borçlar geri ödenmediği için de anlarca borç veren iflas etti. **Satılık Citibank'tan CHUCK PRİNCE Şu ünlü sözü söylemişti:**

MÜZİK DURANA KADAR DANS ETMELİYİZ.

Aslında o bunu söylediğinde müzik çoktan durmuştu. CDO piyasası çökmüş yatırım bankalarının elinde satamadıkları yüzlerce milyarlık kredi, CDO ve gayrimenkul kalmıştı. Kriz başladığında hem Bush hükümeti hem de merkez bankası olayların gerisinde kalmıştı. Krizin çapını anlayamadılar. İlk kez ne zaman şöyle düşünmeye başladınız? "Bu iş tehlikeli, bu iş kötü." çok iyi hatırlıyorum. Sanırım bir **G7** toplantısıydı Şubat 2008'de. Konuyu Hank Paulson'a açtım. Hank'e şunu dediğimi hatırlıyorum: **"üzerimize bir tsunami geliyor oysa siz hangi mayoyu giymemiz gerektiğini düşünmemizi istiyorsunuz."**

Tepkisi ne oldu?

Ne hissediyordu?

"Her şey kontrol altında. Evet, durumu dikkatle izliyoruz ama evet, her şey kontrol altında."

G7 Toplantısı, Tokyo 9 Şubat 2008

Büyümeye devam edeceğiz. Şu açık gerçeği söyleyeyim: Buyuyorsanız, durgunluk olmaz, değil mi? Yani bu hepimizin bildiği bir şey. Ekonomik durgunluk çoktan başlamıştı Paulson'in bu sözlerinden tam dört ay önce. Wall Street'in payandalarından olan Mart 2008'de, yatırım bankası Bear Stearns'un nakiti bitti ve hisse basına iki dolara JP Morgan Chase'e satıldı. Anlaşmayı 30 milyar dolarlık acil garantiyle Merkez Bankası destekledi. O anda hükümet ise el atabilir Uluslararası Para Fonu ve riski azaltacak önlemleri alabilirdi. Bana gelen bilgilere göre henüz sonuna gelinmedi başka iflaslar da olacak. Bu yatırım bankalarının 10 Temmuz 2008 Merkez Bankası ile ve SEC'le çalışarak likidite artırdıklarını, sermaye artırdıklarını gördüm. Bana sürekli raporlar geliyor. Denetçilerimiz çok uyanık. 7 Eylül 2008'de Henry Paulson Merkez Bankası'nin çöküşün kıyısına gelen iki dev **Fannie Mae ile Freddie Mac**'i devraldığını açıkladı.

7 EYLÜL 2008

Bugün yapılan şeylerden hiçbiri konut politikasının düzeltilmesi veya diğer finans kurumlarının gücüyle ilgili herhangi bir görüş değişikliğini yansıtmamaktadır. İki gün sonra Lehman Brothers 3.2 milyar dolarlık rekor zarar açıkladı ve hisseleri çoktu. Lehman ve AIG'nin Eylül'de basına gelenler sürpriz oldu. Yani, Temmuz'dan ve Fannie ile Freddie'den sonra. Eylül'de kimsenin hiç bilmediği önemli şeyler olduğu açıktı.

Sanırım Sanırım böyle söylemek yanlış olmaz. Bear Stearns'e iflas etmeden bir ay önce üç A derecesi verilmişti, değil mi?

-Büyük olasılıkla A2. -A2 mi?

-Evet. -Peki. Yine de A2 iflas demek değil.

Hayır, yüksek bir yatırım derecesidir. Yatırımın sağlam olduğunu gösterir.

Lehman Brothers'a iflasından birkaç gun önce A2 verildi. AIG'ye kurtarılmadan birkaç gün önce çift A verildi. Fannie Mae ile Freddie Mac kurtarıldıklarında dereceleri üç A idi. Citigroup, Merrill, hepsi de yatırım yapılabilir derecesine sahipti. (Birilerinin ekonomi iyi gidiyor demesinin ne kadar saçma olduğu açık.)

-Bu nasıl olabilir?

-iyi soru. Çok iyi bir soru. Hükümet hiçbir zaman önemli kurumlara şöyle demedi: **"iş ciddi. Durumunuzun ne olduğunu anlatın. Palavra atmayın. Ne durumdasınız?"** Öncelikle, denetçiler Bu onların görevi, değil mi?

Onların görevi bu kurumların durumunu anlamak. Ve onlar çok iyi biliyorlardı ve sanırım daha kriz sürdükçe daha farkında oldular.

-Yani -Affedersiniz ama bu doğru değil. Ne demek, doğru değil?

2008 Ağustos'unda Lehman Brothers, Merrill Lynch ve AIG'nin kredi derecelerini biliyor muydunuz ve bunların doğru olduğunu düşünüyor muydunuz?

O sıralarda daha önceki derece değerlendirmelerinin doğru olmadığı belli olmuştu.

-Dereceleri düşürülmüştü.

-Hayır, düşürülmemişti. Sektör bazında derece düşürülmesi söz konusu kurtarılmalarından birkaç gün öncesine kadar bu şirketlerin hepsinin derecesi en az A2 idi. Öyleyse cevabım, bu konuda sizi cevaplayabilecek kadar bilgim yok. **Yönetici Fred Mishkin** 31 Ağustos itibariyle istifa ediyor. Columbia işletme Fakültesine dönmeyi planlıyor. Neden 2008 Ağustos'unda, mali krizin tam ortasında Merkez Bankası'ndan ayrıldınız?

Şey Bir ders kitabi hazırlıyordum. Onun ayrılması ile yedi koltuktan üçü boşalmış oluyor hem de tam ekonominin en zorda olduğu dönemde. Eminim kitabınız önemli ve çok okunuyor ama 2008 Ağustos'unda dünyada daha önemli şeyler oluyordu, öyle değil mi?

12 Eylül Cuma günü Lehman Brothers'in nakit parası bitmişti ve tüm yatırım bankacılığı sektörü hızla çöküyordu. Küresel finans sisteminin istikrarı tehlikedeydi. O hafta sonu, Henry Paulson ve New

49 YAZILARIM

York Merkez Bankası başkanı Timothy Geithner büyük bankaların CEO'larıyla Lehman'i kurtarmak için acil bir toplantı yaptılar. Ama Lehman yalnız değildi. Merrill Lynch Merkezi Merrill Lynch de batmanın eşiğindeydi. Ve o Pazar günü Bank of America tarafından satın alındı. Lehman'i satın almayı düşünen tek banka İngiliz Barclays oldu. Ama İngiliz denetçiler Amerika'dan finans garantisi istediler. Paulson reddetti. **Ne Lehman, ne de federal hükümet iflasa karşı bir önlem almıştı**. Bir taksiye binip Merkez Bankası'na gittik. Lehman'in iflas Avukatı Weil, Gotshal & Manges, LLP iflas davasının 14 Eylül gece yarısından önce başlamasını istiyorlardı. Bunun korkunç bir şey olacağı konuşunda ısrar ettik hatta bir noktada kıyamet sözcüğünü kullandım ve önerdikleri şeyin sonuçlarını iyi düşünmelerini söyledim. Pazar üzerindeki etkisinin korkunç olacağını söyledim.

-Bunu siz mi söylediniz?

-Evet Bütün görüşlerimizi dinlediklerini ve pazarı sakinleştirmek için Lehman'in iflas etmesi gerektiğini söylediler.

-"Pazarı sakinleştirmek" mi?

-Evet. Lehman'in iflas etmek üzere olduğu size ilk olarak ne zaman söylendi?

-Olaydan sonra.

-Olaydan sonra mı? Pekâlâ. Öğrenince tepkiniz ne oldu?

"Vay canına."

Paulson ve Bernanke diğer ülkelerle görüşmemişlerdi ve yabancı ülkelerin iflas hukukunun sonuçlarını bilmiyorlardı. Lehman Brothers Londra merkezi masaları boşaltmaya devam ediyor 16 Eylül 2008 İngiliz yasalarına göre Lehman'in Londra merkezi derhal kapatılmalıydı. Bütün işlemler durdu, oysa binlerce işlem vardı. Londra'daki Lehman'da menkul kıymetleri olan Hedge fonları dehşetle gördüler ki menkul kıymetlerini geri alamayacaklardı. Zincirin bir halkası kopmuştu. Ve bunun sisteme çok olumsuz bir etkisi oldu. ülkedeki en eski para fonu **17 Eylül 2008** iflas eden Lehman brothers'dan alacaklı olduğu 750 milyon doları zarar gösterdi. Lehman'in batisi tahvil pazarının da çökmesine yol açti

TAHVİL

Birçok şirket maaş gibi giderleri ödemek için tahvil kullanır. Bu işçi çıkartacakları, yedek parça alamayacakları anlamına gelir. Sektör duracak. İnsanlar, **"Biz neye inanabiliriz? Artık hiçbir şeye güvenemiyoruz,"** dediler. Aynı hafta AIG'nin kredi temerrüt swap sahiplerine 13 milyar dolar ödemesi gerekiyordu ama parası yoktu. Bir diğer sorun AIG idi. AIG iflas etse uçaklar uçamayabilirdi. Hükümet 17 Eylül'de AIG'yi devraldı. 18 Eylül 2008 Bir gün sonra, Paulson ve Bernanke Kongre'den 700 milyar dolar istediler. Bir araya geliyoruz **Alternatifinin korkunç bir çöküş olacağı uyarısını yaptılar. Çok ürkütücüydü. Bütün sistem donmuştu.** Finans sisteminin, kredi sisteminin tamamı. kimse kredi alamıyordu. Sanki küresel finans sistemi kalp krizi geçirmişti. Elimden geleni yapıyorum.

15 EYLÜL 2008

Yapmaya çalıştığım yıllar önce yapılmış olan şeylerin sonuçlarıyla uğraşıyorum. Bakan Paulson sonbahar boyunca konuştu. Kökündeki nedenlerin hepsine ki bunlar çok sayıdadır

- değindi. Emin değilim

-Ciddi olamazsınız. Ciddiyim. Ne bekliyordunuz?

Ne arıyordunuz da göremediniz? O kredi temerrüt swaplarının denetlenmesinin engellenmesini ve yatırım bankalarının kaldıraç sınırlarının kaldırılmasını savunanların basındaydı. Peki, yani Bunlardan söz etti mi?

Ben söz ettiğını duymadım. Sunu bir saniye kapatabilir miyiz?

Henry Paulson bu film için röportaj vermeyi reddetti. AIG kurtarıldığında, kredi temerrut swapları sahiplerine ertesi gün 61 milyar dolar ödendi ki bunların en önemlisi Goldman Sachs idi. Paulson, Bernanke ve Tim Geithner daha düşük bir fiyat pazarlığı yapmak yerine AIG'yi dolar başına 100 sent ödemeye zorladılar. **SONUÇ OLARAK ALG'NİN KURTARILMASI VERGİ MÜKELLEFLERİNE 150 MİLYARA MAL OLDU.**

AİG üzerinden 160 milyar dolar aktarıldı. 14 milyar dolar Goldman Sachs'e gitti. Paulson ve Geithner AlG'yi Goldman ile diğer bankaları dolandırıcılıktan mahkemeye verme hakkından vazgeçmeye zorladılar. **BU KRİZİ ÇÖZMEK İÇİN ATANAN KİŞİNİN GOLDMAN SACHS'İN ESKİ CEO'SU OLMASI BİR SORUN DEĞİL Mİ? KRİZİN BAŞLAMASINDA ÖNEMLİ ROL OYNAYAN BİR KİŞİNİN**.

Günümüzde finans sektörünün çok karmaşık olduğunu söyleyebiliriz. Acilen gereken parayı sağlamak

4 Ekim 2008'de Başkan Bush 700 milyar dolarlık kurtarma paketini imzalar. Ama dünya borsaları düşmeye devam eder artık küresel bir durgunluğun baş göstereceği korkusu yaygındır. Kurtarma yasası isten çıkarmalar ile icra satışları dalgasını durdurmak için hiçbir şey yapmaz. **Amerika ve Avrupa'daki işsizlik yüzde 10'a çıkar.** Ekonomik durgunluk hız kazanır ve bütün dünyayı kaplar. Çok korkmaya başladım çünkü bütün dünyanın aynı zamanda aynı hızla çökeceğini öngörmemiştim.

2008 Aralık ayında General Motors ve Chrysler iflasın eşiğindeydiler. Amerikalı tüketiciler harcamalarını kestikçe Çinli imalatçıların satışları dibe vurdu. Çin'de on milyonu aşkın göçmen işçi işsiz kaldı.

Çin Guangdong Eyaleti, Çin Burada çok para kazanabilirsiniz. Mesela, ayda 70-80 dolar. Eski Fabrika işçisi köyde çiftçilik yapmak bu kadar çok para kazandırmaz. İşçiler kazandıkları parayı memleketlerindeki ailelerine yollarlar. Kriz Amerika'da başladı. Hepimiz krizin Çin'i de etkileyeceğini biliyoruz. Bazı fabrikalar işçi çıkartıyor. İşlerini kaybedecekleri için bazı insanlar fakirleşecek. Hayat zorlaşacak.

Singapur Büyüme hızımız yüzde 20 idi. Muhteşem bir yıldı. Bu çeyrekte birdenbire eksi dokuza düştük. İhracat yüzde 30 oranında azaldı. Büyük bir darbe aldık. Uçurumdan yuvarlandık. Kriz çıktıktan sonra bile ne kadar yayılacağını ne kadar şiddetli olacağını bilmiyorduk. Hala bir sığınak bulmayı fırtınadan çok etkilenmemeyi umuyorduk. Ama mümkün değildi. Çok küresel bir dünyada yaşıyoruz. Ülkelerin ekonomileri birbirlerine bağlı.

Ahhh Evimizdeyiz!

2010 başında Amerika'daki icra satışları altı milyonu buldu. Bir evin icra yoluyla satılması o evin çevresinde yaşayan herkesi etkiler. Ev pazara çıktığında daha düşük bir fiyatla satılacaktır. **Pazara çıkmadan önce iyi bir şekilde korunamayabilecektir. Dokuz milyon kişinin daha evlerini kaybedeceğini öngörüyoruz.** Hafta sonu satılık evleri görmeye gittik. Birini beğendik. Ödeme 3.200 dolar olacaktı. Columba Ramos ile kocası İngilizce bilmiyorlar. Krediyi açan yıkıcı krediciden para alan mortgage simsarı onları dolandırdı. Her şey güzeldi, ev harikaydı. Ödeme düşüktü. Her şey sanki piyango çıkmış gibiydi. Ama ilk ödeme geldiğinde gerçeği gördük. Aylık mortgage ödemesi: 5.938,33 dolar kocama çok üzüldüm çünkü çok çalışıyor. Ayrıca üç çocuğumuz var.

"Çadır Şehir" Pinellas Bölgesi, Florida insanların çoğu krizden etkilenenler. Gönüllü, Katolik yardım Derneği Günlük yaşıyorlardı, maaştan maaşa simdi o da bitti. İşsizlik aylığıyla mortgage veya araba borcu ödenmez. Kamyonla kereste taşıyordum. Eski İnşaat isçisi kereste şirketleri kapandı, hızarlar kapandı. Ben de buraya inşaatta çalışmaya geldim. Simdi de inşaatlar kapanıyor. Hayat çok zor. Bu durumda birçok insan var. Yakında bunun gibi başka kamplar görürsünüz çünkü bugünlerde hiç iş yok.

BÖLÜM 4:

SORUMLULUK

Şirket başarılıyken, biz de başarılıydık. Şirket başarısızken, biz de başarısızdık. Kendi şirketlerini mahveden ve dünyayı krize sokan insanlar yıkıntıdan servetlerine hiçbir şey olmadan çıktılar. Lehman Brothers'in en tepedeki beş yöneticisi 2000 ile 2007 arasında bir milyar dolardan fazla kazandılar. LEHMAN'lN EN TEPEDEKİ BEŞ YÖNETİCİSİ

Şirket iflas edince de paraları ceplerinde kaldı. Sistem çalıştı.

ÖDENEMEYECEK KREDİ ANLAMSIZDIR ÇÜNKÜ KAYBEDEN BİZ OLACAĞIZ.

Countrywide'in CEO'su kredi alan da, toplum da, biz de kaybederiz.

Countrywide'in CEO'su, Angelo Mozilo 2003 ile 2008 arasında 470 milyon dolar kazandı.

140 milyon dolar Countrywide batmadan 12 ay önce şirket hisselerinin satışından geldi. Şirket başarısız olursa yönetim kurulunu sorumlu tutarım. Çünkü CEO'yu alan veya işine son veren ve önemli

51 YAZILARIM

stratejik kararları denetleyen onlardır. Malum çoğu durumda yönetim kurulunu CEO seçer. Yönetim kurulu ve prim komiteleri yöneticilere yapılacak ödemeleri saptayan iki organdır. Son on yıl içinde nasıl performans gösterdiler?

Eğer incelerseniz Ben "B" veririm çünkü

-B mi? -Evet,

B. -F vermez misiniz?

-Hayır, F vermem.

Merrill Lynch'in CEO'su Stan L'Neal sadece 2006 ve 2007'de 90 milyon dolar aldı.

Şirketini batırdıktan sonra yönetim kurulu istifa etmesine izin verdi o da tazminat olarak 161 milyon dolar aldı.

Stan O'Neal'i kovmak yerine onun istifa etmesine izin verdiler ve o da 151 milyon dolar alarak ayrıldı. Bu yönetim kurulunun verdiği bir karardı. Bu karara ne not verirsiniz? Bu daha zor.

B vereceğimi sanmıyorum.

L'Neal'in halefi John Thain'e 2007 yılında 87 milyon ödendi.

2008 Aralık ayında Merrill vergi mükellefleri tarafından kurtarıldıktan iki ay sonra Thain ve Merrill'in yönetim kurulu ikramiye olarak milyarlar dağıttı.

2008 Mart ayında, AlG'nin Finansal Ürünler bölümu 11 milyar dolar kaybetti.

AlG NET GELiR AlGFP'nin basından olan Joseph Cassano kovulmak yerine ayda bir milyon dolara danışman olarak kaldı.

AlGFP'deki ana oyuncuları, ana elemanları o entelektüel bilgiyi korumak isteriz.

Bir yıl kadar önce Amerika'nın en büyük bankalarının birkaç yetkilisi ve CEO'su ile Hank Paulson'in düzenlediği çok ilginç bir yemeğe katıldım. Ne şaşırtıcıdır ki, bu insanlar şöyle diyorlardı:

"Çok açgözlüydük, sorumluluğun bir kısmı bizde."

Güzel. Sonra da Hazine Bakanına donup şöyle dediler:

"Daha sıkı denetlemeliydiniz. Çok açgözlüydük, engel olamıyorduk. Bunu engellemenin tek yolu denetimin artmasıdır." (Bir numara yalan)

Bu konuyla ilgili olarak birçok bankacıyla konuştum aralarında çok üst düzey olanlar da vardı. İlk kez birisinden ikramiyelerinin denetlenmesini istediklerini duyuyorum. Evet, çünkü o sıralarda korkuyorlardı. Daha sonra, krizin çözümü ortaya çıkınca muhtemelen fikirlerini değiştirdiler. Artık Amerikan bankaları daha büyük ve güçlü ve Eskisinden daha konsantreler. Daha az rakipleri var. **Küçük bankaların birçoğunu büyükler aldı.** J.P. Morgan Eskisinden daha büyük. J.P. Morgan önce bear Stearns'u, sonra da WaMu'yu aldı. Bank of America, Countrywide ile Merrill Lynch'i aldı. Wells Fargo, Wachovia'yi aldı. Krizden sonra finans sektörü reformlarla daha fazla savaştılar. **Finans sektörü 3000 lobici çalıştırıyor bu da Kongre üyesi basına beş kişi atıyor.** Sizce mali hizmetler sektörünün Amerika'da siyasetin üzerinde çok fazla etkisi var mı?

Hayır. Bence ülkedeki herkes burada, Washington'da temsil ediliyor. Yani sizce Amerikan toplumunun tüm kesimlerinin sisteme eşit ve adil ulaşımı var, öyle mi?

İstediğiniz ötürümün salonuna girebilirsiniz.

Evet, bence öyle. istenilen oturuma girilebilir. Ama sızın sektörün yazdığı lobicilik çekleri yazılamaz veya sizin sektörün yaptığı siyasal bağışlar yapılamaz.

1998-2008 ARASINDA MALİ SEKTÖR LOBİCİLİĞE VE KAMPANYA BAĞIŞLARINA BEŞ MİLYAR DOLARIN ÜZERİNDE PARA HARCADI. Krizden bu yana, daha da fazlasını harcıyorlar. Mali sektör etkisini daha da sinsice çoğu Amerikalının bilmediği bir biçimde de kullanıyor.

HARVARD ÜNİVERSİTESİ EKONOMİ EĞİTİMİNİ YOZLAŞTIRDILAR.

Columbia üniversitesi Deregulasyonun müthiş bir mali ve entelektüel desteği vardı. Çünkü insanlar kendi çıkarları için konuşuyorlardı. Ekonomi mesleği bu yanılsamanın (illizyon) ana kaynağıydı.

1980'LERDEN BU YANA EKONOMİ HOCALARI DEREGULASYONUN BAŞ SAVUNUCULARI OLDULAR ve Amerikan devlet politikasını biçimlendirmede önemli rol oynadılar. Bu ekonomi uzmanlarının pek azı kriz konuşunda uyarıda bulundu. Krizden sonra bile, bunların çoğu reforma karşı çıktı. Bunları öğreten hocalar danışmanlık yaparak çok para kazanıyorlardı. **İşletme fakültesi hocaları fakülteden**

alınan maaşla yaşamazlar. MALİ DURUMLARI ÇOK İYİDİR. SON ON YILDA, HARVARD AMERİKA'DA BEŞ MİLYAR DOLAR SİYASI BAĞIŞ YAPMIŞ. **Bu çok büyük bir para.**

-Sizi rahatsız etmiyor mu?

-Hayır. Martin Feldstein Harvard'da Profesör ve dünyanın en önemli ekonomistlerinden biri. **Başkan Reagan'in baş ekonomik danışmanı olarak deregulasyonun mimarlarından biri oldu.** 1988'den 2009'a kadar da kendisine milyonlarca dolar ödeyen AlG'nin ve AlG Financial Products'in AlG'nin kurulunda görev aldığınıza pişman mısınız?

Yorum yok. Hayır, AlG'nin kurulunda görev aldığıma pişman değilim.

-Hiç mi?

-Bunu söyleyebilirim. Kesinlikle hayır. Peki. AlG'nin kararlarından pişman mısınız? AlG hakkında başka bir şey söyleyemem. Chicago'da Northwestern'da, Harvard ve Columbia'da ders verdim. Glenn Hubbard Columbia İşletme Fakültesinin dekanı, George 5. Bush döneminde de Ekonomik Danışmanlar Konseyinin başkanıydı. Sizce mali hizmetler sektörünün Amerika'da çok fazla bir siyası gücü var mı?

Sanmıyorum.

Hayır.

Washington'da sürekli kötek yediklerine bakılırsa bu izlenimi almazsınız. Akademisyenlerin çoğu, mali sektörün kamusal tartışmaları ve hükümet politikalarını yönlendirmesine yardımcı olarak servet kazandılar.

The Analysis Group, Charles River Associateş Compass Lexecon ve Law and Economics Danışmanlık Grubu akademik uzmanlar sağlayan milyarlarca dolarlık bir sektörü yönetiyor. Bu hizmetlerden yaralanan iki bankacı da Bear Stearns Hedge fonunun yöneticileri olan ve menkul değer sahteciliğinden yargılanan Ralph Cioffi ile Matthew Tannin'di. Analysis Group'tan danışmanlık alınca, ikisi de beraat etti. **Glenn Hubbard'a savunmanın tanığı olması için 100.000 dolar ödendi.**

Sizce ekonomi bilim dalında çıkar çatışması sorunu var mı?

Sorunuzu anladığımdan emin değilim. Sizce ekonomi bilim dalında çok sayıda kişinin, ekonomistin mali çıkar çatışmaları yüzünden söylediklerine kuşkuyla

Demek istediğinizi anladım.

Sanmam.

EKONOMİ HOCALARININ ÇOĞU ZENGİN İŞ ADAMLARI DEĞİLDİR. Hubbard Metlife yönetim kurulu üyesi olarak yılda 250.000 dolar kazanıyor daha önce de balon sırasında mortgage kredisi veren ve 2009'da iflas eden Capmark'in kurulundaydı. Ayrica Nomura Securities'e KKR Financial Corporation'a ve başka firmalara danışmanlık yaptı. Bu film için röportaj vermeyi reddeden **Laura Tyson California Üniversitesi Berkeley'de Profesör,** Clinton'in başkanlığında Ekonomik Danışmanlar Konseyi başkanı sonra da Ulusal Ekonomi Konseyinin yöneticisi oldu. Devletten ayrılınca Morgan Stanley'nin yönetim kuruluna girdi ve yılda 350.000 dolar kazanıyor.

Brown Üniversitesinin rektörü Ruth Simmons Goldman Sachs'in kurulunda yılda 300.000 dolardan fazla alıyor.

Hazine bakanı olarak türev ürünlerin deregulasyonunda önemli rol oynayan Larry Summers, 2001'de Harvard'in rektörü oldu. Harvard'dayken Hedge fonlara danışmanlıkla milyonlar kazandı ayrıca konuşmalardan da yatırım bankalarından milyonlar kazandı. Mal beyannamesine gore Summers'in yıllık geliri 16.5 milyon ile 39.5 milyon arasında.

Columbia İşletme Fakültesine dönen Frederic Mishkin Merkez Bankası'ndan ayrıldıktan sonra mal beyannamesinde net gelirinin altı milyon ile 17 milyon arasında olduğunu belirtmiştir.

2006'da İzlanda'nın mali sistemini ilişkin ortak bir inceleme yaptınız.

"İzlanda mükemmel kurumları olan, rüşvet oranı düşük hukukun üstünlüğünü tanıyan gelişmiş bir ülke. Ekonomisi finansal liberalizasyona uyum sağlamıştır ve tedbirli bir düzenleme ve güçlü bir denetim vardır."

BU BİR HATAYDI, ANLAŞILDI Kİ İzlanda'da o dönemde tedbirli bir düzenleme ve güçlü bir denetim - yokmuş -Neden olduğunu düşünmüştünüz?

Elinizdeki bilgilerle sınırlısınız genel olarak İzlanda'nın kurumlarının iyi olduğu düşünülüyordu.

-Gelişmiş bir ülkeydi

53 YAZILARIM

-Size bunu kim söyledi?

-Hangi araştırmayı yaptınız?

-insanlarla konuşuyorsunuz.

MERKEZ BANKASI'NA GÜVENİYORSUNUZ AMA O DA BAŞARISIZ OLDU. AÇIKÇASI BU

-Merkez Bankası'na niye güvenilir?

-Şey O güven

Çünkü elinizdeki bilgilere bakıyorsunuz.

-Bunu yazmak için kaç para aldınız? –

Aldığım para **miktarı: Bu açık bir bilgi. İzlanda Ticaret Odası Frederic Mishkin'e bu incelemeyi yazması için 124.000 dolar ödedi.**

Özgeçmişinizde bu çalışmanın başlığı değiştirilmiş. **"İzlanda 'da Mali lstikrar'** iken **"İzlanda 'da Mali istikrarsızlık"** olmuş. Bilmiyorum. Her neyse Yazım yanlışı varsa, vardır. Kamuya açık olması gereken şey bir kimse herhangi bir konuda bir araştırma yapıp yayımladığında o araştırmadan maddi çıkar sağlayıp sağlamadığıdır. Ama bildiğim kadarıyla böyle bir kural yok. Bunu yapmayacak birini düşünemiyorum. Yani Bunu yapmamanın mesleki yaptırımları vardır. Çalışmanızın hiçbir yerinde İzlanda Ticaret Odası'ndan bu çalışma için para aldığınızı belirtmemişsiniz.

-Hayır, ben Yani.

-Peki. **İngiltere'deki en unlu iktisatçı ve Londra işletme Fakültesi Profesöru Richard Portes'ten de İzlanda Ticaret Odası tarafından İzlanda finans sektörünü öven bir rapor yazması istendi. BANKALARIN LİKİDİTESİ ÇOK YÜKSEK.**

İzlanda kuronunun değer kaybetmesiyle para kazandılar.

Bunlar güçlü bankalar. Gelecek yıl için piyasa fonları garantili.

-Bunlar iyi yönetilen bankalar.

-Teşekkür ederim.

Mishkin gibi, Portes da raporunda İzlanda Ticaret Odası'ndan para aldığını açıklamadı. Harvard elde edilen maddi çıkarın açıklanmasını zorunlu kılıyor mu?

Başkan Harvard iktisat Bölümü Bildiğim kadarıyla, hayır.

Kişilerin başka işler yaparak kazandıklarını size bildirmelerini

- istiyor musunuz?

-Hayır. Sizce bu bir sorun değil mi?

Neden olsun kip Martin Feldstein'in AlG'nin Laura Tyson'in Morgan Stanley'nin yönetim kurulunda olması Larry Summers'in danışmanlıktan on milyon kazanması konuyla ilgisiz mi?

Evet. Evet. İlgisiz.

Direktor, AlG & AlGFP (1 988-2009) iktisat Profesörü, Harvard Çok geniş bir yelpazede birçok makaleniz var. Denetlenmeyen kredi temerrüt swaplarını risklerini araştırmaya gerek görmediniz mi?

Hiç görmedim. Aynı soruyu yöneticilerin aldıkları ikramiyelerle ilgili soruyorum.

Şirket idaresinin denetlenmesi?

Siyasal partilere bağışların etkisi?

Bu tartışmalara ekleyecek bir şeyim yok. Özgeçmişinize bakıyorum. Anlaşılan üniversite dışı faaliyetlerinizin çoğu finans sektöründe danışmanlık ve idarecilik düzenlemeleri. Bu tanımlamaya katılmaz mısınız?

Danışmanlık yaptığım müşterilerim özgeçmişimde yok.

-Bu yüzden bilemem. -kimlere danışmanlık yapıyorsunuz?

Bunu size söylemek zorunda değilim. Tamam. Birkaç dakika sonra bu görüşme bitiyor. Finans şirketlerine danışmanlık yapıyor musunuz?

-Cevabım evet.

-Ve? Ve Bunun ayrıntısına girmek istemiyorum. Başka finans şirketleri de var mı?

Olabilir. Hatırlamıyor musunuz? Bu bir sorgulama değil, bayım. Size nezaketen vakit ayırdım. Simdi anlıyorum, aptallıkmış. Üç dakikanız kaldı. İyi kullanın. 2004'te balonun en büyük olduğu dönemde **Glenn Hubbard, Goldman Sachs'in Baş Ekonomisti Wılıam C. Dudley** ile birlikte çok okunan bir ma-

kale kaleme aldı. Makalede Hubbard kredi türev ürünlerini ve menkul kıymetleştirme zincirini övüyor bunların sermaye tahsisini geliştirdiğini ve mali istikrarı artırdığını söylüyordu. Ekonomideki istikrarsızlığın azaldığını örnek gösteriyor ve durgunluğun daha seyrek ve daha yumuşak olduğunu söylüyordu. Kredi türev ürünleri bankaları zarara karşı koruyor ve riskin dağıtılmasına yardımcı oluyordu. Riskin daha geniş bir alana yayılmasına yardımcı oluyor. Tip alanında bir araştırmacı bir makale yazıp şöyle diyor:

"Bu hastalığın tedavisi için şu ilacı yazmalısınız." Ortaya çıkıyor ki, bu doktorun gelirinin yüzde 80'i bu ilacın imalatından geliyor. Bu sizi rahatsız etmez mi?

Bunu açıklamak önemli. Bu burada konuştuğumuz konulardan biraz farklı bir şey çünkü Harvard ve Columbia üniversitelerinin rektörleri maddi çıkar sağlama konuşnunda yorumda bulunmayı reddettiler. Her ikisi de bu filmde röportaja çıkmayı reddetti. **Bu durum ekonomik disiplin hakkında sizce ne diyor?**

DOĞRUSU HİÇ ALAKASI YOK. VE GERÇEKTEN DE BENCE BU, PROBLEMİN SORUNUN ÇOK ÖNEMLİ BİR KISMI. (yalan söylemeyi terk etmek gerekir diyemiyorlar)

BOLÜM 5:

ŞU ANDA NE DURUMDAYIZ YİYECEK KUPONU KABUL EDİLİR

A.B.D. finans sektörünün güç kazanması Amerika'daki daha büyük bir değişimin bir parçasıydı. 1980'lerden bu yana Amerika çok daha eşitsiz bir toplum haline geldi ve ekonomik egemenliği düşüşe geçti. General Motors, Chrysler ve U.S. Steel gibi Eskiden Amerikan ekonomisinin temelini oluşturan şirketler kötü yönetildi ve yabancı rakipleri karşısında geri kaldı**. Çin gibi ülkeler açık ekonomiye geçtikçe Çok uzun yıllar gelişmiş dünyadaki 660 milyon kişi gezegende var olan bu işgücü karşısında korundu.** Birdenbire Bambu Perde ve Demir Perde kalktı ve 2.5 milyar kişi daha eklendi. Amerikan fabrikalarındaki on binlerce işçi işten çıkarıldı. Birkaç yıl içinde imalat sanayimiz çöktü. **İMALAT AZALIRKEN DİĞER SEKTÖRLER YÜKSELİŞE GEÇTİ.** (Türkiye imalattan vazgeçip tüketici durumuna düşüşü gibi) **Amerika enformasyon** (Bilişim-İnternet; Danışma, tanıtma) **teknolojisinde dünyada başı çekiyor bu alanda yüksek maaşlı işler bulmak kolay. Ortalama Amerikalı için üniversite eğitimi hayal olmaya başladı.**

HARVARD'A YAPILAN BAĞIŞLARIN ARTIŞI

Harvard gibi üniversitelere milyarlarca dolar bağış yapılırken kamu üniversitelerinin geliri azalıyor, eğitim ücreti artıyor.

CALİFORNİA UNİVERSİTESİ EĞİTİM ÜCRETİ

California'daki kamu üniversitelerinin eğitim ücreti 1970'lerde 650 dolarken, 2010'da 10.000 doların üstüne çıktı.

Amerikalıların üniversiteye gidip gitmeyeceğini belirleyen en önemli faktör eğitim ücreti ödeyip ödeyemeyecekleridir. Bu arada Amerika'nın vergi politikası zenginden yana olmuştur. 11 Ekim 2006 Başkan olduğumda vergilerin yüksek olduğunu düşünüyordum, öyleydiler. En dramatik değişiklik Başkan Bush'un baş ekonomi danışmanı olan Glenn Hubbard tarafından tasarlanan bir dizi vergi indirimidir. Bush yönetimi yatırımdan elde edilen kazançlar ve **hisse senedi gelirleri üstündeki vergiyi indirdi ve veraset vergisini kaldırdı.** Kapsamlı bir planımız vardı ve uygulanınca Amerikan işçilerinin, ailelerin, yatırımcıların ve küçük işletme sahiplerinin cebinde 1.1 trilyon dolar kaldı. Be indirimlerden sağlanan gelirin çoğu yüzde 1'lik en zengin Amerikalıya gitti.

BUSH VERGi İNDİRİMLERİNDEN SAĞLANAN TASARRUFLAR

Bu bizim ekonomik toparlanma politikamızın temelini oluşturuyordu. **Bugün Amerika'daki gelir eşitsizliği bütün gelişmiş ülkelerdekinden daha fazladır. Amerikan aileleri bu değişikliğe iki şekilde tepki veriyorlar:**

Yılda Çalışılan Saat

Daha fazla çalışarak ve borca girerek.

Orta sınıf giderek fakirleştikçe kredi almalarını kolaylaştırmak siyasi bir gereklilik olmaya başladı.

55 YAZILARIM
Berbat bir evde oturmanız gerekmiyor.

15 Ekim 2002

Bush: Ev satın almak isteyen düşük gelirliler de herkes gibi güzel evler alabilir.

Amerikan aileleri evlerinin, arabalarının, sağlıklarının ve çocuklarının eğitiminin finansmanını borçlanarak yaptılar. Yüzde 90'lik alt kesimdeki insanlar 1980-2007 arasında fakirleşti. Hepsi en tepedeki yüzde 1 'e gittı.

Tarihte ilk kez ortalama Amerikalı ebeveynlerinden daha az eğitimli ve daha fakir. Wall Street'teki ve Washington'daki açgözlülük ve sorumsuzluk dönemi 29 Eylül 2008 büyük Buhran'dan bu yana gördüğümüz en ciddi finansal krize yol açtı.

Barack Obama 2008 seçimlerinden önce finans krizi patlak verdiğinde Amerika'daki değişim ihtiyacına örnek olarak Wall Street'in açgözlülüğüne ve denetimdeki başarısızlığa işaret etti. Bizim basımıza bu belayı Washington ile Wall Street'in başarısızlığı sarmıştır. Obama başkan olduktan sonra sektörde reform ihtiyacını dile getirdi.

14 EYLÜL 2009
(OBAMA'NIN HATALARI)

Bize tüketiciyi koruma kurumu lazım. Wall Street kültürünü değiştirmemiz lazım. Sonunda 2010'un ortalarında yasa yürürlüğe girdiğinde hükümetin mali reformlarının zayıf olduğu görüldü. Derecelendirme, lobicilik ve ikramiyeler gibi çok önemli konularda ise önemli bir gelişme teklif bile edilmedi. Obama'ya ve **"düzenleyici reform"** konuşuna cevabım tek kelimeyle **"hah"** olur.

Çok az reform yapılmıştır. Neden?

Çünkü bu bir Wall Street hükümeti.

OBAMA HAZİNE BAKANI OLARAK TİMOTHY GEİTHNER'İ ATADI. Geithner, kriz sırasında New York Merkez Bankası başkanı ve Goldman Sachs'e dolar başına 100 sent ödeme kararının kilit aktörüydü. (Yine Amerikalılara kazık atıldı) Tim Geithner Hazıne bakanı olarak atandığı zaman yaptığı konuşmasında **'Ben hiçbir zaman denetleyici olmadım,"** dedi. Bu bana onun New York Merkez Bankası başkanı olarak görevini anlamadığını gösteriyor. **Timothy Geithner** bu filmde röportaja çıkmayı reddetti. New York Merkez Bankası'nın yeni başkanı Glenn Hubbard'la birlikte yazdığı makalede türev ürünleri öven Goldman Sachs'in Eski baş ekonomisti William C. Dudley'dir. Geithner'in baş yardımcısı Eski Goldman lobicisi Mark Patterson'dir. Önemli danışmanlardan biri de sattığı mortgage kağıtlarının kaybedeceğine oynayan Tricadia'yi denetleyen Lewis Sachs'tır. Obama, Badeli Emtia Ticaret Komisyonu başkanlığına Eski bir Goldman Sachs yöneticisi olan ve türevlerin denetlenmesinin yasaklanmasına yardım eden Gary Gensler'i getirdi. Menkul Kıymetler ve Borsalar Komisyonunun başına ise yatırım bankacılığı öz denetleme organı FİNRA'nin CEO'su Mary Schapiro'yu getirdi. Obama'nin genel sekreteri Rahm Emanuel Freddie Mac'in yönetim kurulunda görev alarak 320.000 dolar kazandı. Martin Feldstein ile Laura Tyson Obama'nin Ekonomik Toparlanma Danışma Kurulundaydı. Obama'nın baş ekonomik danışmanı ise Larry Summers'dir. En kıdemli ekonomik danışmanlar o yapıyı oluşturan kişilerdi. Summers ile Geithner'in danışman olarak önemli rol oynayacakları anlaşılınca bunun statüko olduğunu anlamıştım. **Yabancı ülkeler öyle yaptığı halde, Obama hükümeti bankalardaki ikramiyelerin denetlenmesine karşı çıktı.** FİNANS SEKTÖRÜ HİZMET SEKTÖRÜDÜR. KENDİNE DEĞİL BAŞKALARINA HİZMET ETMELİDİR.

Eylül 2009'da, Christine Lagarde ile İsveç, Hollanda, Luksemburg İtalya, ispanya ve Almanya maliye bakanları A.B.D. dahil G20 ülkelerine banka ikramiyelerine sıkı kurallar getirilmesi çağrısında bulundular. 2010 Temmuz'unda Avrupa Parlamentosu bu kuralları yürürlüğe koydu. **Obama hükümetinden bir tepki gelmedi.** Bunun geçici bir sorun olduğunu, işlerin normale döneceğini sanıyorlar.

25 AĞUSTOS 2009

İşte bu yüzden onu yeniden Merkez Bankası başkanlığına atıyorum. Teşekkürler, **Ben. 2009'da, Barack Obama Ben Bernanke'yi yeniden atadı.**

Teşekkür ederim, Sayın Başkan.

2010 ortalarından bu yana, tek bir kıdemli mali yönetici yargılanmadı, hatta tutuklanmadı bile. Hiçbir özel savcı atanmadı. Tek bir şirket bile menkul kıymet veya mevduat sahteciliğinden yargılanmadı. Obama hükümeti balon sırasında finans yöneticilerine ödenen tazminatları geri almak için hiçbir adım atmadı. **Ben olsam Mozilo gibi Countrywide'in üst yöneticilerine kesinlikle dava açardım.** Bear Stearns, Goldman Sachs ile Lehman Brothers ve Merrill Lynch'i incelerdim. (Bizde neler oluyor, kimse sormuyor)

-Suçlamak için mi?

-Evet.

-Şey konusunda

-Evet. **Kazanmak çok zor olurdu ama bence altta çalışanlar konuşsa kazanılabilir. UYUŞTURUCUNUN, FAHİŞELİĞİN VE FAHİŞELERİN İŞ MASRAFI OLARAK GÖSTERİLMESİNİN YAYGIN OLDUĞU BİR SEKTÖRDE GERÇEKTEN İSTERSENİZ İNSANLARI KONUŞTURMAK ZOR OLMAZ.** Bana anlaşma önerdiler, ben de kabul ettim. Kayıtlarımla ilgilenmediler. Hiçbir şeyle ilgilenmediler.

-kayıtlarınızla ilgilenmediler mi?

-Evet öyle.

İlgilenmediler.

Wall Street davalarında insanlara başka yapmak için kişisel kusurlarını kullanmama konuşunda bir duyarlılık vardır. Belki yaşadığımız felaketten sonra insanlar bunu yeniden değerlendirir. O konuda yargılamak bana düşmez. Federal savcılar 2008 yılında Eliot Spitzer'i istifaya zorlamak için kusurlarından yararlanmaktan çekinmediler. Göstermediler. Bize geliyorsunuz ve **"Özür dileriz, istemeden oldu. Bir daha yapmayacağız. Bize inanın,"** diyorsunuz.

Temsilci Michael CAPUANO: Seçim bölgemde gerçekten bankalarınızı soymuş insanlar var. Onlar da aynı şeyi söylüyor. Onlar da üzgün. Onlar da istemeden yaptılar. Bir daha yapmayacaklar.

2009'da işsizlik 17 yıldır en yüksek düzeyine çıktığında Morgan Stanley çalışanlarına 14 milyar dolar Goldman Sachs ise 16 milyar dolar ödedi.

2010 yılında primler daha yüksekti. Neden bir finans mühendisine gerçek bir mühendisten dört ile 100 kat arası daha fazla para ödenmeli?

GERÇEK BİR MÜHENDİS KÖPRÜ İNŞA EDER. BİR FİNANS MÜHENDİSİ İSE RÜYA İNŞA EDER. Ama bu rüyalar kâbusa dönüştüğünde bedelini başkaları öder. Onlarca yıl boyunca Amerikan mali sistemi istikrarlı ve güvenliydi. Ama sonra bir şeyler değişti. Finans sektörü topluma sırtını döndü siyasal sistemi yozlaştırdı ve dünya ekonomisinde krize yol açtı. Büyük bir bedel ödeyerek felaketten döndük ve hala toparlanmaktayız. Ama **KRİZE NEDEN OLAN KİŞİLER VE KURUMLAR HALA İKTİDARDA VE BUNUN DEĞİŞMESİ GEREKİYOR. Bize onlara ihtiyacımız olduğunu ve yaptıklarının anlayamayacağımız kadar karmaşık olduğunu anlatacaklar. Bir daha olmayacak, diyecekler. Reformları engellemek için milyarlar harcayacaklar. Kolay olmayacak. Ama bazı şeyler uğrunda savaşmaya değer.**

YORUM:

Kısa birkaç cümle yazacağım, ülkenin mali durumunu bir siyasiden, bir köşe yazarından, bir kanaat önderinden veya bir yazılmış kitaptan öğrenmeyin. Muhakkak sizi bir şekilde aldatacaklardır.

Ülkenin durumunu bir sokak dilencisinden, bir berberden, bir hamamcıdan, bir taksiciden sorun, **en doğru cevabı alacaksınız.**

Faizle bankayla hayatını garanti altına alacağını sanan insanlar bu yazıyı okuduktan sonra kendilerini eğer emin hissediyorlarsa aptal olduklarını ispatlamak için başkalarına müracaat etmesinler.

Sonuç olarak biz insanları faiz belasından kurtulması için yıllar önce yasaklama getiren Allah Teâlâ'ya bir daha iman etmenin zevkini yaşadığımızı söylemek istiyorum. (İhramcızâde İsmail Hakkı)

57 YAZILARIM

TARİKATLER GEREKSİZ Mİ?

"Şeriatsız cennete giden yoktur ama tarikatsız cennete giden çoktur"

Bediüzzaman Said Nursî

Tabi ki, şeriatı olmayanın tarikatı (yolu) yoktur. Ancak bu çelişkili bir cümledir. (paradoks) Sözlerin içeriği birçok hakikati barındırsa da uygulayıcının ne yaptığına bakmak gereklidir. Bediüzzaman'ın uygulama alanındaki cephesi olan Nurculuk şeriattan ve tarikattanda öte hermetik özellikleride (cifir) barındırmaktadır. Bediüzzaman Said Nursî'nin gelecekle ilgili varsayımları olduğu gibi batınî tevilleri o kadar çoktur ki, mistik görüntüsü, örnek verecek olursak bir Nakşibendîden çok fazladır. Nakşilerde cifir üzerine bir çıkarım ve yorum usulünde bulunmaz. (Geleceğin cifirle tayini ve yorumu istismarı çok olduğu için terk edilmesi uygun hallerden olduğunda herkes hemfikirdir.)

Bediüzzaman'ın bu sözü aslında zamanı itibarıyla (devrimler) sıkıntılı dönemde ve o gündeki hayata karşılık söylenmiş sözlerden olabilir. Bugün için insanların durumu o kadar farklı olmuş ki, ne kadar günümüze hitap eder, araştırmak gerekir.

Tarikatlar hakikatte dinin bir yorumudur, günübirlik değişebilir. Günümüz için eski usuller ile tarikatı anlamakta yanlış olabiliyor. Bediüzzaman'ın bu sözünü eski usullere karşı söylediği bir sözde diyebiliriz. Zamanında tarikatlarda bidatler artmış, bozuk haller çoğalmıştır.

Nurculuğu, klasik tarikat biçimlerinden ayıran en önemli özelliği çıktığı gününde medresenin meselelerine yeni bir bakış açısı getirirken uygulama alanında **ümmi kesime** ulaşmak ve cahilliğin önüne geçmek düşünülmüştür. (Medrese-i Zehra) Ancak bugün ise aynı durum çok farklıdır. Çünkü risaleler günümüz insanının konuşma lisanına bile hitap etmeyince yükseklerde kalmış, ancak bir şakirdin mütalaasıyla anlaşılacak duruma dönüştürülmüştür. Kur'ân-ı Kerim'in bile anlaşılması için tefsirler yazılırken, bugün risaleler için şerh sistemi yok gibidir. Talebe yönünden bereketli olan cemaatin şerh kitapları niye azdır? Günümüz insanının anlayacağı lisana çevrilmesinde ne sakıncalar vardır, buna da kafa yormak lazım. Belki risalelerin içi boşalır korkusu mu taşınılıyor araştırmak gerekmektedir. (yeni başlayan bir şerh duydum)

Nurculuk tarikat bağlamında kitapları bir nevi şeyh olan tarikattir, diyebilir miyiz sorusunu sorabiliriz. Çünkü kitapları mütalaa etmek şakirtlere mecbur sayılmaktadır. Bu durumu etrafımda bulunan kardeşlerimize acizane kendi yazdığım bir kitabı hediye olarak versem okumaktan içtinap etmelerinden ben bu yorumuma sahip çıkabilirim. Hz. Ali kerremallâhü veche efendimizin işaretleri olduğu söylenen bu kitapların ilahilik kapsamı içerisinde görmek ancak tarikat zihniyetinde olunca mümkündür. Yani, Yunus Emre'nin ilahisi gibi. (İlahi; "Allah Teâlâ katından gelen beşerin sözü".)

Tekrar asıl meseleye dönecek olursak Bediüzzaman'ın bahse konu kelamı bilinçlenmede kullanılan slogandır. Slogan alt tabakaya hitab eden sözdür. Alt tabaka, bu sözler ile benlik kazanır. Şakirtler tarikatı inkâr etmese de kendinin bir üstada mürid (talebe) olduğunu düşünmek istemez. Şakirtlerinde tarikat müridlerinin virdleri gibi sabah akşam tesbihleri, cevşenleri, cemaat olduklarında okumaları mecbur oldukları risaleleri vardır.

Sonuçta, tarikat şeriatın keskinliğini gideren yol genişlemesidir. Şeriat mecburî iken, tarikat ferîdir. Öyle ki, cevizin iç tadına ulaşma için yol gibidir. Yahudilerin bugün çektikleri sıkıntı, çıkardıkları tarikatlarını şeriat ile eşleştirmeleridir. Hıristiyanlarda işin cılkını çıkarınca İslam bu iki unsuru birbirine katarak huzuru sağlamıştır. Bu alt yapıdan dolayı İslam'da sapık tarikatlar çıkmamıştır.

Tarikata girmeden İslam'ı yaşamak mümkündür. Ancak zevkî bazı durumlara ulaşmak için tarikat ve tasavvuf tecrübeleriyle sabit olduğu hakkında çok bilgiler bulunmaktadır.

Bahse konu slogan doğru olsa da herkesin bir tarikatı, İslam'ı anlamada yerine göre üstadı, şeyhi, mürşidi vardır. Adın üzerinde kalmaya gerek yoktur. Cebrail aleyhisselâm ile Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ilişkisi tarikatların çok gereksiz bir müessese olmadığını göstermektedir. Tarikatlarda önemli sorun girenler arasında cahil kesimin fazlaca bulunması ile yanlış anlamaların önüne geçilememesidir. Yoksa hiç kimse birinin cennete girme kefili değildir. Ancak sebebi olabilir. İfrat ve tefrit arasında doğru yolu bulmak Allah Teâlâ'nın rahmetidir. Kimin meşrebine ne uygun ise onu seçme hürriyetini gasp etmeye hakkımız yoktur. Cennet geniş, cehennem dardır. İnsanların menfaatine ola-

cak işleri sınırlama ile fazla bir kazanç elde edemeyiz. Tarihin derinlerinden süzüle süzüle günümüze gelen müesseselerin günümüzde nasıl uygularsak daha verimli olur, bunlara çare üretmeliyiz. **Ombudsman** diye adlandırılan kişilerin bir tarikat şeyhinden ne farkı vardır, diye sorabiliriz.

Bediüzzaman Said Nursî'nin sözü bir hakikati içerse de tarikat ve tasavvuf hayatını tercih eden birçok müslümanın olması nedeniyle ihtiyatlı olmamız gerektiğini **"fil hikayesi"**nden hatırlamak gerekir. Soffe ashabının çilesine talip olan gerçek tasavvuf erbabının yolunu inkâr etmek mümkün değildir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin güzel yolunda hepimiz için bir kısım bulunmaktadır. Hangisinden yürümek gerektiğine sınırlama getirmeye gerekte yoktur.

"Sadece tek bir kitap okuyan adama güvenme." ÇİN ATASÖZÜ

İhramcızâde İsmail Hakkı

59 YAZILARIM

THE ADJUSTMENT BUREAU - KADER AJANLARI
Tür : Bilim Kurgu / Romantik
Gösterim Tarihi : 4 Mart 2011
Yönetmen : George Nolfi
Senaryo : George Nolfi , Philip K. Dick (Kitap)
Yapım : 2010, ABD

OYUNCULAR
Matt Damon (David Norris),
Emily Blunt (Elise Sellas) ,
Terence Stamp, Daniel Dae Kim, John Slattery

Philip K. Dick'in **'Adjustment Team'** adlı kısa öyküsünden uyarlanan filmde, birbirlerini seven bir politikacı ve bir balerinin, bir araya gelmelerini engellemeye çalışan gizemli güçlere karşı verdiği mücadele konu ediliyor.

Filmin konusu ile verilen **kader –özgür irade ikilemi** içerisindeki insanın durumuna etki eden gizli güç bir yerde **Allah Teâlâ**, bir yerde **melekler**, bir yerde **gizil insanlar** ve insanlar şeklinde işlenmektedir.

Film kader yorumlaması için seyredilmesi gereken filmlerdendir. Bu şekilde kader konusunda bazı değişik fikirlere kapı açmış olursunuz.

Bize göre sanki film İslam literatüründeki **"RİCÂLÜ'L-GAYB ERENLERİ"** konusu için çevrilmiş bir yapıt olduğunu söyleyebiliriz. Senaryosu içerisinde çok güzel işlenmektedir. Görünüşte başka bir dünya veya bilim kurgu havası veriyorsa da tasavvufî içerikli bir film olduğunu söyleyebilirim.

Filimdeki dikkat edeceğimiz bazı kısımlar:

1-David Norris'in görmemesi ve bilmemesi gereken bir olayı görmekle gizem açığa çıkıyor. Gizemli gurup aralarında ne yapmak gerektiğini konuşuyorlar.

Ne yapmak istiyorsun?

Onu **sıfırlamalıyız.**

Kitaba başvurun. (Kader Kitabı)

Şaka mı yapıyorsun? Bunun için Başkan'ın izni gerek. (İleride anlaşılacağı şekilde her gurubun lideri)

- İzin alın o zaman. - Al sana izin.

Başkan'ın sıfırlamayı kabul etmesi imkânsız. Bu senin hatan.

- Sana kitap vermesinin imkânı yok. - Seçeneklerim neler?

****

2-David Norris'in olayı anlaması için alt seviyeninin lideri Richardson açıklama yapıyor.

"Kaçacağını bilmiyordum mu sanıyorsun?

Ben aklını okuyabilirim.

Evet cidden. Bir renk seç. Mavi. Bir numara tut. . Şimdi neden hâlâ kaçmayı düşünüyorsun? Burada neler oluyor hiç anlamıyorum.

Ama sen varlığından haberdar olmaman gerekirken perde arkasını gördün. Çok sarsıcı olsa gerek. Bu senin hatan değil. Bugün izlediğin yolun düzenlenmesi gerekirdi. Bu sabah parka girdiğinde kahveni dökmen gerekiyordu. Sonra üstüne değişmek için yukarı çıkıp otobüsü kaçırman ve bundan dakika geç işe gelmen gerekiyordu.

- Biz de gitmiş olacaktık. - Kahvemi dökmem mi gerekiyordu?

Biz buna **"düzenleme"** diyoruz. Bazen insanlar kahvelerini dökünce ya da internet kesildiğinde ya

da anahtarlarını bulamadıklarında bunun şanslarının bir parçası olduğunu sanırlar. Bazen öyledir de. Ama bazen bizim işimizdir. **Bizim insanları plana doğru dürtüklememizdir.** Bazen dürtüklemek yetersiz kalınca yeniden ayarlama takımımız yetkilendirilir. Müdahale ekibimizi salarız. Ve onlar senin için fikrini değiştirirler. Arkadaşın Charlie'ye yaptığımız gibi. Bu arada kendisi iyi. Onun için endişelenmene gerek yok. Şimdi gitmene izin vereceksem anlaman gereken bir mevzu var. Peki. Bugün gördüklerini gören çok az insan var. Ve böyle kalması konusunda kararlıyız. **Eğer varlığımızı ifşa edersen hafızanı sileriz. Müdahale takımı duygularını hatıralarını sıfırlar. Tüm kişiliğin silinir. Arkadaşların ve ailen delirdiğini düşünür. Hiçbir şey düşünemezsin. Anlıyor musun? Bizim hakkımızda bir kelime bile etmeyeceksin.** [38]

***

3-Yeniden ayarlama işlemi insanların mantığında çok küçük değişiklikler yapar. Duygusal kişilikte bir değişiklik yapmaz. Bu çok zorlama olur. - Yetkilendirme dedin kimden yetkilendirme? - Başkan'dan. - Başkan mı? - O sadece bizim kullandığımız bir isim. Siz başka birçok isim kullanıyorsunuz. Burada konuşamayız.

***

4-Biz sadece seni planda tutmak üzere buradayız. Sadece buna yetkimiz var. Bana bunları söyleyebiliyor musun? Yani şu an beni takip ediyorlar mı? Tüm Dünya'yı gözetlemek zorundayız. Her zaman herkesi takip edecek insan gücümüz yok. Ve suyla ilgili bir şey var. Seçimlerini okuma yeteneğimizi etkisiz kılıyor. - **Sen bir melek misin?** - Bize öyle de denmişti. Biz daha çok insanlardan çok daha uzun yaşayan istihbarat ajanları gibiyiz.

***

5-Dalgalanmanın sınırına vurdun. Tebrikler. Mevzu üst kata taşınacak. **Thompson** (ünlü kimse- erkek ilk isim-lidere uygun isim) arıyor. Neyle karşı karşıya olduğuna dair en ufak bir fikri yok. Hadi biraz yürüyelim. Aralarındaki **sıkı bağ sabit büküm noktaları** var. Sen onları kere ayırdın. Ama şans onları bir araya getirdi.

***

6-Benim adım Thompson. **Özgür iradeyi daha önce denedik**. Birbirinizi avlayıp cesetleri Roma İmparatorluğu kadar dizmenizi engelledikten sonra geri çekildik. Kendi başınıza nasıl idare edeceksiniz bakalım dedik. Bu bizi yüzyıl boyunca karanlık bir çağa soktu. Ve sonunda tekrar devreye girmeye karar verdik. Başkan bisikletinizden ek tekerleri tekrar almadan önce bisikleti nasıl süreceğinizi öğretmemiz gerektiğini düşündü. Biz de sizin umutlarınızı artırdık Aydınlanma Çağı'nı Bilimsel Devrim'i verdik. Yıl boyunca size içinizdeki dürtüleri mantığınıza göre kullanmanızı öğrettik. Ve 'da tekrar geri çekildik. Yıl içinde bize. Dünya Savaşı'nı depresyonu faşizmi soykırımı getirdiniz. Ve Küba füze kriziyle dünyayı yıkımın eşiğine getirerek son noktayı koydunuz. O anki karar siz bizim bile düzeltemeyeceğimiz bir şey yapmadan önce tekrar devreye girmemiz idi. Özgür iraden yok David. Özgür iradenin dış görünüşü var. Buna inanmamı mı bekliyorsun? Her gün kendi kararımı veriyorum. Hangi diş macununu kullanacağın ya da yemekte ne içeceğin konusunda özgür iradeni kullanıyorsun ama insanlık önemli şeyleri kontrol altında tutmak için yeterince olgun değil.[39]

***

7-Harry İsimli gizemli görevli filmi şu şekilde finalle kapatır.

Eğer ulaşsanız kaderinizi değiştirebileceğinizi ya da kendiniz yazabileceğinizi mi sandınız? İşler böyle yürümez. Ve size neden olduğunu söyledim.

---

[38] Kurtlar Vadisi Gladio filminin senaryosu bu konuyu değişik şekilde işlemiştir.

[39] Kurtuluş savaşı dönemi velilerine düşman yurdumuza girince “niye bizi korumadınız?” şeklindeki sorulara **“Allah Teâlâ bizlerden tasarrufu aldı.”** Sözleri çok söylenir.

Thompson'un bile patronu vardır. [40]

Gerçi o(başkan) **adamla tanıştın ya da kadınla.**

Herkes tanışmıştır.

Başkan herkese farklı şekillerde gelir bu yüzden insanlar bunu nadiren fark eder. Yani bu bir çeşit test miydi? **Bir bakıma tüm bunların hepsi birer test. Herkes için.**

Düzenleme Bürosu üyeleri için bile.

İkinizin arasındaki bu durumun plan için ciddi bir sapma olacağını söylüyor. Bu yüzden de **Başkan onu tekrar yazdı.**(Kader)

- Pekâlâ ya şimdi ne olacak?

- Şimdi merdivenleri kullanabilirsiniz. Bir sürü insan onlar için düzenlediğimiz çizgide yaşar. Başka bir tane keşfetmeye çok korkarlar. Ama arada bir de sizin gibi insanlar ortaya çıkar ve yolunuza koyduğumuz engelleri ortadan kaldırırsınız. Özgür iradenin bir armağan olduğunu fark eden insanlar uğruna savaşmadığı sürece onu kullanmasını bilemeyecek. Sanırım Başkan'ın asıl planı buydu. Belki de bir gün planları biz yazmayız siz yazarsınız.

Filimdeki geçen kişilerin **RİCÂLÜ'L-GAYB ERENLERİ** olduğu fikriyle senaryoda bahsedilen konun mistik literatürden alındığını daha güzel anlayacağız.

RİCÂLÜ'L-GAYB ERENLERİ

Ricâlü'l-gayb kavramı, rical ve gayp kelimelerinden oluşan Arapça bir tamlamadır. Rical, Arap dilinde erkek insan, adam manalarına gelen, "racül" kelimesinin çoğuludur. Kur'an-ı Kerim'de çoğunlukla bu anlamda kullanılmakla birlikte cinler için kullanıldığı yerler de bulunmaktadır.

Gayb kelimesi ise sözlükte; şek, (kuşku, şüphe) gözlerden uzak olan, görülmeyen yer ve nesne mânalarına gelmekte olup ıstılahta, müşahede edilenin mukabili olarak gözden uzak, duyuların idrak alam dışında ve akılla anlaşılamayacak kadar gizli olan varlık manalarına gelmektedir. Böylelikle gayp akıl ve idrak dışı varlıkları kapsamaktadır.

Rical ve gayb kelimeleri Kur'an-ı Kerim'de ayrı ayrı birçok yerde kullanılmaktadır. Ancak "ricâlü'l-gayb" şeklinde bir terkib Kur'ân-ı Kerim'de geçmemektedir.

Mutasavvıflar tarafından tasavvuf geleneğinin önemli özelliklerinden biri olarak görülen bu inanç, kelime olarak **"gayp adamları"** anlamına gelip, tasavvufta âlemin düzenini sağlayan bir silsileyi ifade eder.

Gayb erenleri veya bilinmeyen hak dostları anlamlarına da gelen bu kişiler, dünya ilgilerinden kurtularak kendilerini Allah Teâlâ yoluna adamış ve dünyayı idare ettiği düşünülen sûfîler topluluğudur. Bunlar, **ricâlullah, merdân-ı hudâ, merdân-ı gayb** ve **hükümet-i sûfiyye** gibi terimlerle de ifade edilir. Bazılarına göre bu kavram, tasavvuftaki Allah Teâlâ dostluğunun gizliliğine dikkat çekmektedir.

Mutasavvıflara göre her ne kadar veliler birbirlerini tanıyıp bilseler de, sıradan insanların gözlerinden bir örtü ile ayrılmaktadırlar. Allah Teâlâ, dostlarını dünyada gizlemektedir. Dünya, bütünlüğünü görünmeyen bu velilere borçludur. Allah Teâlâ, dünyanın cismani düzenini sağlamak için bazı insanların çeşitli görevler üstlenmesini takdir ettiği gibi, âlemdeki mânevi ve rûhânî düzenin korunması için de sevdiği bazı kullarını vazifelendirmiştir. **Bu kimseler gizli olduklarından dolayı kendilerinden başka kimse onların hallerine vâkıf olamaz.** Herkes tarafından kolayca tanınmadıkları ve gizli olan hakikatlere vakıf olduklarından dolayı ricalü'l-gayp olarak isimlendirilmişlerdir.

Gökten yağmur onların bereketleriyle iner,
Yerden otlar onların himmetiyle biter,
Kâfirlere karşı müslümanlar onların takviyeleriyle zafer kazanırlar.

Sûfilere göre, bu hiyerarşik yapı kendi içinde irtibatlı halinde olup, zaman ve mekânın rahatsız edici hâlleri onları engelleyemez. Zira onlar dünyanın her tarafından göz açıp kapayıncaya kadar denizleri, dağlan ve çölleri kolaylıkla aşarak bir araya gelirler. Dünya, bütünlüğünü görünmeyen ve çeşitli

[40] İçlerindeki hiyerarşik gurupları anlatıyor.

mertebelerde bulunan velilerin varlığına borçludur Bu mertebeler merdivenin birbiri ardından gelen basamaklanın **varisler (ebdâl), direkler (evtâd), sütunlar (amâid) v.s**. oluşturmakta, **ve en son basamakta ise çevresinde bütün kainatın döndüğü kutup (kutb) bulunmaktadır.** Eğer bu manevî yapı olmasaydı kâinat paramparça olurdu.(!)

Sûfîler bu manevî teşkilatın kendi içerisinde hiyerarşik bir yapı arz etmekte olduğunu söylemektedirler. Bu yapılanmadaki tertip kaynaklarda farklı şekillerde sıralanmaktadır.

Bir sıralama örneği şekildedir.

1. İmâmân: Her çağda iki kişidir.
2. Evtâd: Dört kişidir. Kadınlardan da olabilir.
3. Abdal: Yedi kişidir.
4. Nukabâ: Her asırda on iki kişidir.
5. Nücebâ: her asırda sekiz kişidir.
6. Havâriyyûn: Her asırda bir kişidir.
7. Recebiyyûn: Her dönemde kırk kişidir.
8. Hatm: Bütün zamanlarda tek kişidir.
9. Rukabâ: Hz. Âdem'den kıyamete kadar çok sayıda kişidirler.
10. Kırklar
11. Yediler
12. Beşler
13. Üçler
14. Birler
15. Ricâlü'l-Gayb: On kişidir.
16. Zühhâd: On sekiz kişidir.
17. Ricâlü'l-Fütüvve: Sekiz kişidir.
18. Ricâl-i Hannân veya Ricâl-i Atf: On beş kişidir.
19. Ricâlü'l-Heybet ve'l-Celâl: Dört kişidir.
20. Ricâlü'l-Feth: Yirmi dört kişidir.
21. Ricâl-i 'Ulâ: Yedi kişidir.
22. Ricâl-i Tahtaşfil: Yirmi bir kişidir.
23. Üç Veliyy-i Vâsıl (Âlî bunlar için özel bir isim kullanmıyor.)
24. İlâhiyyûn-ı Rahmâniyyûn: Üç kişidir.
25. Bir zât-ı pâk
26. Bir zât-ı Azîmü'ş-şân
27. Bir zât-ı şerîf
28. Sakît-ı Refref
29. Ricâlü'l-Gınâ: Her asırda iki kişidir.
30. Ricâl-i Ayne't-Tahkîm ve'z-Zevâyid: On kişidir.
31. Büdelâ: On iki kişidir. Zaman zaman Abdal ve Nukabâ ile karıştırılırlarsa da farklıdırlar.
32. Ricâl-i İştiyâk: Beş kişidir.
33. Ricâl-i Eyyâm-ı Sitte: Altı kişidir[41]

SONUÇ

Tespit edebildiğimiz kadarıyla ricâlü'l-gayb ehl-i tasavvuf arasında özellikle İbn Arabî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz sonrasında, tasavvufi çevrelerde yer bulan, **"kutub", "gavs", "nücebâ", "nukabâ", "abdal"** gibi kavramlar, sonraki dönemlerde kazandıkları muhtevalarıyla Kur'an'da ve sahih hadislerde bulunmamaktadır.

Bu konuda mutasavvıfların açıklama ve iddiaları Kur'an'la ilgili olarak bâtınî yoruma, hadislerle

[41] Ahmet Ögke, "Bir Tasavvuf Terimi Olarak Ricâlü'l-Gayb –İbn Arabî'nin Görüşleri–",Tasavvuf (Ankara), Yıl: II, Ocak 2001, sayı: 5, ss. 172-197; Hasan Türkmenoğlu, Gayb Erenleri, Mavi Yay., İstanbul 2003.

ilgili olarak da, isnadı zayıf rivayetlere dayanmaktadır. Her ne kadar Kur'an-ı Kerim çeşitli âyetlerinde kullar arasında farklı statülere sahip insanlardan bahsetse de **ricâlü'l-gayb gibi bir derecelendirme Kur'an'da bulunmaz.**

Allah Teâlâ kullarını bazen dünyadaki durumlarına, bazen de âhirette elde edecekleri makamlara göre derecelendirmektedir. Ancak ricâlü'l-gayb gibi kozmik güçlere sahip hiyerarşik bir yapıyı Kur'an'a dayandırmak mümkün gözükmemektedir. **Bu düşüncelerini delillendirmek için sûfîler tarafından işaret edilen âyetlerin hepsi siyak ve sibakla ilgisi olmayan zorlama teviller içermektedir.**

Hadislere gelince, ricâlü'l-gayb ve abdalla ilgili olarak tasavvufi eserlerde birçok hadis zikredilmektedir. Bu rivayetlerden Ebû Davud'da yer alan bir, Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde bulunan iki rivayet dışında, hiçbiri güvenilir hadis kitaplarında yer almamıştır. Ayrıca Müsned'deki hadisler de senedlerinde zayıf râviler bulundurduğu gerekçesiyle tenkit edilmiştir. Senet ve metinlerindeki bazı çelişki ve zayıflıktan dolayı bu hadisler bazı muhaddisler ve kelâmcılar tarafından tenkid edilmiştir.

Mutasavvıflar arasında felsefeyle meşgul olanların ilklerinden olan **Hakîm et-Tirmizî**'nin, bu anlayışın teşekkülünde önemli bir yeri vardır. Aynı zamanda tasavvufi yorumları hadislere uygulayanların ilklerinden de sayılan bu zât, ilk dönemlerde ortaya çıkan hadisleri velayet hakkındaki düşünceleriyle işlemiş, bazı tasniflerde bulunmuş ve daha önce görülmeyen bir düşünce ortaya koymuştur. Özellikle onun tarafından rivayet edilen bir hadis tasavvufi çevreler tarafından bu zümrenin varlığına delil olarak öne sürülmüştür. **Velayet teorileri hakkında ilk söz edenlerden biri olan Hakîm et-Tirmizî daha önceki dönemlerde ortaya çıkan hadisleri düşüncelerine köşe taşı yapmış ve bir veliler hiyerarşisi oluşturmuştur. SON ŞEKLİNİ İBN ARABÎ KADDESE'LLÂHÜ SIRRAHU'L AZÎZ İLE ALAN BU DÜŞÜNCE HARİCÎ TESİRLERİN DE ETKİSİYLE KOZMİK ÂLEMDE HÜKÜM SÜREBİLEN, OLAĞANÜSTÜ GÜÇLERE SAHİP BİR SİLSİLE HALİNE GELMİŞTİR.**

Ricâlü'l-gayb düşüncesinin son şeklini almasında İbn Arabî'nin etkisi büyüktür. İbn Arabî sonrası dönemde bu düşünceden bahsedenlerin İbn Arabî'ye yaptıkları atıflar bizi bu sonuca götürmektedir. Ricâlü'l-gayb düşüncesi Kur'ân'a uymayan bazı özellikleri nedeniyle bir kısım âlimler tarafından tenkid edilmiş, kaynağı üzerinde durulmuştur. **Bu düşüncenin kaynağını ehl-i sünnet dışında arayanlar genelde bu düşüncenin, Şia'nın imamet anlayışının tasavvuftaki yansıması olduğu üzerinde durmuşlar, bu iki düşünce arasındaki benzerliklere dikkat çekmeye çalışmışlardır.** Târihî gelişim içinde bu düşünce çok çeşitli dış unsurlardan etkilenmiştir. Bunların başında **İsmâilî öğreti** gelmektedir. Zîrâ ricâlü'l-gayb düşüncesinde de geniş yer bulan evrenin kendisini hiyerarşik biçimde yapılandırma, İsmâilî öğretide de çok büyük yer tutmaktadır. Konuyu inceleyen âlimler tarafından ayrıca bu düşüncenin **İhvân-ı Safâ** ile olan ilgisine dikkat çekilmiştir. Ricâlü'l-gayb düşüncesini şiddetle tenkit edenlerin başında **İbn Teymiye** gelmektedir.

O'na göre, insanların Allah Teâlâ 'la kul arasında ihtiyaçlarını ilettikleri bir vasıta kabul etmeleri şirk olup İslâm akîdesiyle bağdaşmaz. İhtiyaçlarını ricâlü'l gayba arzedenlerle, Allah Teâlâ'nın rahmetinin önce **üçyüzlere**, onlardan sırasıyla **yetmişlere**, **kırklara, yedilere**, **dörtlere** ve nihayet **gavs**a indiğini zannedenler sapık ve müşriklerdir.

Bu türden bir anlayış Râfiza'nın, her asırda masum bir imam bulunur, mükelleflere karşı Allah Teâlâ'nın delili olur, iman ancak onunla tamamlanır, şeklindeki iddialarına benzemektedir. İbn Teymiye bu mertebelerin varlığını iddia edenleri bazı yönlerden İsmâiliyye'ye ve Nusayrîlere de benzetir.

Sûfiler tarafından ricâlü'l-gaybe atfedilen fonksiyonlar düşünüldüğünde bu tür bir taifenin varlığını kabul etmek özellikle tevhid inancı açısından sakıncalar doğurmaktadır. Bu tür varlıklara inanma ve onlardan yardım talep etme, bazı hüviyetleri sebebiyle bazı kişiler dışında kimseye görünmedikleri, zaman ve mekân sınırlarını aşarak diledikleri anda diledikleri yerde bulunabilecekleri, kendilerinden istenen şeyleri Allah Teâlâ 'nın geri çevirmeyeceği gibi telâkkileri İslâm inancıyla bağdaştırabilmek oldukça zor gözükmektedir.

Âlimlerin çoğuna göre, sadece Cenâb-ı Hakk'ın yapması mümkün olan şeyleri ölü veya diri başka bir kuldan istemek caiz değildir. Yardım istenilen şahsın yaratıcı değil, şefaatçi olduğu düşünülse bile bu tarz dua, zahirî anlamda başka ilahların varlığını ihsas ettirir ve imanı tehlikeye düşürebilir. DUANIN BÖYLE BİR YOLU NE KUR'ÂN'DA BEYAN EDİLMİŞTİR NE DE RASÛLÜLLAH SALLALLÂHÜ ALEYHİ VE

SELLEMİİN DUALARI ARASINDA BU TÜRDEN DUALAR GÖZE ÇARPMAKTADIR.

Şayet böyle bir duâ şekli mevcut olsaydı buna ilk önce Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ve onun çevresinde bulunan ashabının işaret etmesi gerekirdi.

Bu tür ruhlardan yardım istemeyi kesin olarak şirk ve küfür kabul eden **Şevkânî** kanaatini teyid etmek için bu davranış ile şirkin karşılaştırmasını yaparak aralarındaki benzer yönleri açıklar. Müellife göre **her dua bir ibâdettir ve ruhlardan yardım istemek de onlara dua manasına gelir. Dolayısıyla bu insanlar Allah Teâlâ'dan başkasına ibâdet etmektedir.** Sadece Allah Teâlâ'nın gücü dâhilindeki fiillerin gerçekleşmesi için diri veya ölü bir kimseye dua etmek ile câhiliyye müşriklerinin taş, ağaç, melek veya şeytana duaları arasında bir fark yoktur. Bu zümrenin varlığının hikmetini anlamak ve bu gruba atfedilen fonksiyonları açıklayabilmek oldukça zor görünmektedir. Allah Teâlâ'nın kâinat olaylarını idare edebilmek için bu türden aracılara ihtiyacı yoktur. Her ne kadar **Kur'an, tabiat olaylarının icrâsıyla ve insanları korumakla görevli bazı meleklerin var olduğunu bildirse de bunların varlığının bazı hikmetleri vardır.** Bununla birlikte Kur'an, onlara dua edilmesini kesinlikle yasaklamıştır. Bu türden fonksiyonlara sahip insanların bazı işlere muktedir olduklarına dâir tartışmasız güvenilir naklî veya aklî bir delil bulmak mümkün değildir. Bu nedenle bunlarla ilgili halk arasında dolaşan veya bazı kitaplarda yer alan hikâyelere dayanarak dînî bir mesele hakkında hüküm vermenin sağlıklı bir yol olmadığı açıktır.

Sonuç olarak söylemek gerekirse;

1.Ricâlü'l-gayb adıyla yardım talep etmek ve bu kişilere dua etmek İslâm dininin korunması üzerinde hassasiyetle durduğu **"tevhid inancı"** açısından sakıncalar doğurmakta, kişiyi farkında olmadan şirke düşürebilmektedir.

İslâm âlimlerinin çoğuna göre sadece Allah Teâlâ 'nın yapmaya muktedir olduğu şeylerin ölü veya diri başka bir kuldan istenmesi caiz değildir. Yardım istenilen şahsın yaratıcı değil şefaatçi olduğu düşünülse bile bu tarz dualar imanı tehlikeye düşürebilir. Sadece Allah Teâlâ'nın gücü dâhilinde olan yağmurun yağdırılması, otların bitmesi, müslümanlara yardım edilmesi ve onlardan zararların defedilmesi gibi hususların ricâlü'l-gaybdan beklenilmesi bu açıdan doğru değildir.

2. Bu zümrenin varlığının hikmetini anlamak ve bu gruba atfedilen fonksiyonları açıklayabilmek oldukça zor görünmektedir. Özellikle, halktan sıkıntı ve belâları defettiği iddia olunan bu taifenin, müslümanların fert ve toplun olarak çeşitli problemlerle karşılaştığı asırlar boyunca nerede olduğu merak konusudur. Günümüz için de aynı şeyi söylemek mümkündür.

3. **Kim olduğu tam olarak belli olmayan kimselerden yardım istemek topluma bir fayda sağlamayacağı gibi, zaman zaman onları hayatın şartlarıyla olan mücadeleden uzaklaştırabilmektedir.**

4. Yeryüzünde yaşayan her canlı Allah Teâlâ tarafından konulan tabiat kanunlarına uymak zorundadır. **Allah Teâlâ çeşitli âyetlerde kâinatı kendisinin yaratıp yönettiğini beyan ettiği halde herhangi bir kulun bu kurallar dışında bir hayat sürdüğünü düşünmek doğru değildir.**

5. Ne Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ne de ashâb-ı kiram, hayatları boyunca çeşitli sıkıntılarla karşılaştıkları halde hiç biri bu türden varlıklara seslenmemişler, uğradıkları belâların kalkması için Allah Teâlâ'ya vâsıta olmalarını istememişlerdir. Duanın böyle bir yolu ne Kur'an'da beyan edilmiş ne de Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin duaları arasında bu türden dualar göze çarpmaktadır. Bizzat Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'in istenildiğinde yalnız Allah Teâlâ'dan istenmesi gerektiğine dâir birçok ifadesi vardır. Günlük namazlarda her rekâtta okunması istenen **"Yalnız sana ibadet eder, sadece senden yardım dileriz"** âyeti de bu ilkeyi yerleştirmeye çalışmaktadır.

6. Kur'an-ı Kerîm, tabiat olaylarının icrâsıyla ve insani an korumakla görevli meleklerin var olduğunu bildirmesine rağmen onlara dua etmemizi emretmemiştir. Bu meleklerin kâinattaki tasarrufları bilindiği halde kimse onlardan dua talep etmez. Melekler hakkındaki hüküm böyleyken ricâlü'l-gayb adında kimselere duâ edilmesini kabul etmek mümkün görünmemektedir.

SON SÖZ:

Bu konu kulların Allah Teâlâ'nın mülkünde tasarruf etmesi içeriğiyle kapalılıklar içermekte olup, şirke düşmeden meselenin ortasını bulmanın çok zor olduğunu görmekteyiz.

Mülk Allah Teâlâ'nındır. Onun mülkünü insanlar ile paylaşmasını düşünmekte hatalı durumdur.

65 YAZILARIM

Ancak değişen kader dediğimiz kısımda Allah Teâlâ bazı kullarının duası ile kader değişime gideceği varsayımıyla haddimizi aşmadan bu kulların varlığına bir yer verebiliriz görülse de tehlikesi faydasından çoktur.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Hz. Fatıma aleyhisselâm annemize **"kızım Fatıma kalk sabah namazını kıl babanın peygamberliğini güvenme?"** uyarısını kalbimizden çıkarmayalım.

Film konu olarak çok güzel, içeriği ile bu bilgileri tekrar hatırlamış olduk.

Ey Allah Teâlâ'm sana olan güvenimi ve inancımı artırmanı, sevab zannettiğim günahlardan sana sığınıyorum.

İhramcızâde İsmail Hakkı

Kaynak:

Osman DEMİR, Ricâlü'l-Gayb Kavramı ve Kelâm İlmi Açısından Değerlendirilmesi [Kitap]. - İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Ana Bilim Dalı Kelâm Bilim Dalı - 87011-Yüksek Lisans Tezi:, 1999.

COLLAPSE (ÇÖKÜŞ) (II) (2009)

Yönetmen: Chris Smith
Senaryo: Michael Ruppert (book)
Oyuncu: Michael Ruppert
82 Dakika

(Bu yılın başlarında, CIA'in 1980'lerdeki uyuşturucu kaçakçılığıyla olan bağlantısı hakkında bir araştırma yaparken, polis memuru Michael C. Ruppert adında bir muhbirle görüşme ayarladık. Ruppert'ın uyuşturucu kaçakçılığı hakkında konuşmak istemediğini ve kafasında başka şeyler olduğu anlaşılınca bu belgesel çekilmiştir.

Michael Ruppert şu anda Culver City, California'da yaşıyor. Michael çöküş hakkında yazmayı ve araştırmayı bıraktı. Son kitabı Mayıs ayında yayınlandı ve genel olarak dikkate alınmadı. Artık zamanının çoğunu şarkı sözleri yazarak ve müzik yaparak geçiriyor. Şu anda kira ödemesini geciktirmiş durumda ve evinden atılmamaya çalışıyor.)

GİRİŞ

Bildiğiniz gibi Abraham Lincoln hakkında birçok şey söylenmiştir. Ama bugün ihtiyacımız olan başkan Abraham Lincoln değil, Bugün ihtiyacımın olan başkan **Thomas Jefferson**'dır. Jefferson, **her kuşağın bir devrime ihtiyacı var der.** Thomas Jefferson, **özgürlüğünüzü ve hürriyetinizi koruyabilmek için devirmeniz gereken şeyin sadece, kafanızda taşıyıp durduğunuz artık geçerliliğini yitirmiş düşünceler olduğunu söyler.** Birçok konuda tembelleştik. Düşünce sistemimizde bir devrim yapmak için birkaç kuşak geriden geliyoruz. Ben şiddetten, kan dökmekten bahsetmiyorum ki korkarım bu çoktan olmaya başladı. Ben bir devrimden bahsediyorum. Belki bu devrim en zor olanı, bu öyle bir devrim ki insan ruhunun içinde olan bir devrim, her şeyi baştan sona yıkabilmek, her şeyi atabilmek ve beyaz bir sayfa açıp diyebilmeyi gerektiren türde bir devrim.

ÇÖKÜŞ

Kimsin sen (Michael Ruppert)?

Bak, bu Tanrı'dan başka kimseye anlam ifade edemeyecek bir plan. Yani ben çok uzun süre önce anlamaya çalışmayı bıraktım. Ben Amerikan Haberalma çevresiyle çok içli dışlı bir ailede yetiştim

Annem 2. Dünya savaşı sırasında Ordu Güvenlik Birimi ve Ulusal Güvenlik Ajansında şifre çözücü olarak çalışmıştı. Annemin yaptığı çalışmalar Başkan Roosevelt, Savaş Dairesi ve Cordell Hull'a kadar gitti.

Babam Hava Kuvetlerinde pilottu. **Titan IIIC** adıyla bilinen Martin Marietta'da CIA ve Hava kuvvetleri için ajan uyduları üreten firmada havacı pilot olarak çalıştı.

19 yaşında Los Angeles polisi için stajyerlik yaparken bir anda beni Bölüm Şefliğine aldılar. Anlaşılan birileri benim Q tipi geçiş iznim [çok gizli bölgelere giriş izni] olduğunu fark etmişti. Ben o zamanlar bunu hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Eve gidip babama bunu sordum,

"Evet, benim oğlum olduğun için bunu yapmak zorundalar" demişti

"Çünkü dosyam açık kalmış olabilir"

Q yetkisi çok gizli klasman bir yetkiydi, çok gizli klasmanının da üstünde Bir cumhuriyetçi olarak UCLA'den mezun oldum. Vietnam savaşı hakkında hiçbir şeyi sevmiyordum hükümet hakkında hiçbir şeyi sevmiyordum, Sistemin içine girebilirsen, onu içerden değiştirebilirsin diyen o naif düşünceye inanıyordum. Los Angles'da polis oldum, Güney bölgesinde, Los Angeles cehenneminde çalıştım.

Bir gün CIA resmi olmayan bir şekilde beni bir operasyon için istedi. CIA'in ülkeye uyuşturucu soktuğu 1976, 77 yıllarıydı. Ben bunun bir parçası olmak istemedim. Düşündüm ki

"Yani, bu sadece ufak, münferit bir bozukluk, Bunu anlattığımda kim duysa mutlaka düzeltmek için anında harekete geçecektir. Tanrım Ve tabii bu bir hataydı Sonuçta hayatım alt üst oldu.."

CIA'de çalışan nişanlım tarafından ihanete uğradım. **"Uyuşturucuya bulaşmam"** dediğim zaman nişanlım ortadan kayboldu ve bana ateş etmeye başladılar. O noktadan sonra artık bu bir ölüm kalım savaşına dönmüştü.

O ZAMAN HAYATIMI KURTARMAK İÇİN KULLANDIĞIM ARAÇLAR, PARLAMENTERLERE MEKTUP-

67 YAZILARIM

LAR YAZMAK, İFADE VERMEK, GAZETELERE ÇIKMAYA ÇALIŞMAKTI. BUNLAR BENİM İÇİN HAYATTA KALMA ARAÇLARIYDI. Ama aynı zamanda işlerin nasıl yürüdüğünü anlamama yardımcı oldu. Ben bir haritacı gibiydim, etrafta dolanıp işlerin bize anlatıldığı gibi değil gerçekten nasıl yürüdüğünü çizmeye çalışıyordum. Oluşturduğum harita 10 yıl içinde o kadar ürkütücü bir şekilde doğru çıkmaya başladı ki.. Altın fiyatlarında veya ekonomik olaylarla bağlantılı jeopolitik gelişmelerde... Şu anda beni hayrete düşüren tek şey, her şeyin nasıl müthiş bir hızla çözüldüğünü görmek. Ve artık bu mesaj hayatımdaki tek önemli şey haline geldi. Bu hayatımdaki yegâne şey. Tabi rock and roll müziği, iyi müzik, köpeğimle oynamak ve plajdaki uzun yürüyüşler dışında.

İlk olarak enerji meseleleriyle 2001 yılında ilgilenmeye başladım. 11 Eylül'ün üzerinden bir iki ay geçmişti sanırım, Dale Allen Pfeifer adında çok zeki bir jeolog benimle irtibat kurdu. Bana enerji hakkında temel bilgiler verdi ve petrol tavanı kavramıyla tanıştırdı. Bir de 2001 yılında **“petrol tavanı”** kavramının kesinlikle gerçek olduğu ve bunu kanıtlayan çok büyük deliller bulunduğunu ve hükümetin de bu konuda ciddi çalışmaları olduğunu anlamamı sağladı.

Plastik petrolden meydana gelir. Neredeyse **tüm boyalar**, **böcek ilaçları**, petrolden yapılır. **Diş macunu**ndan diş fırçasına kadar her şey petrolden yapılmıştır. Her **araba lastiği**nde **7 galon petrol** vardır. **DÜNYA ÜZERİNDE HİÇBİR ŞEY HİÇBİR KOMBİNASYONLA FOSİL YAKITLARDAN OLUŞAN BU DEV YAPININ YERİNE GEÇEMEZ.** Hiçbir şey.

PETROL

Petrol tavanını açıklamak artık çok kolay hale geldi. Eskiden olduğundan çok daha kolay. Artık insanlar petrolün varilinin **147$** olması nasıl bir şey biliyorlar. Aslında petrol tavanı çan eğrisine benzer. Yukarı çıkar, aşağı iner. **Petrol tavanı çan eğrisinin petrol üretiminindeki tepe noktasıdır.** Ve özünde kaynaklarınızın yarısını tükettiğiniz anlamına gelir. <u>Petrol veya buna benzeyen diğer madenlerde üstüne ne kadar para harcarsanız harcayın üretim tepe noktasına bir kere ulaştıktan sonra bundan daha fazla arttırmanız mümkün değildir.</u>

2008 YILINDA ULUSLARARASI ENERJİ AJANSI PETROL ÜRETİMİNDE, %9'LUK BİR DÜŞÜŞ OLDUĞUNU İTİRAF ETTİ. Bu oran günde 8 milyon varile denk geliyor. Alt dallardaki bütün meyvaları topladıktan, ve bütün büyük rezervleri bulduktan sonra bu %9'luk düşüşü telafi etmemiz mümkün değil. Bir polis dedektifinin bakış açısından bakarak tüm boyutlarıyla bir davayı bir araya getirmeye çalışırsın amaçlar, motivasyon, fırsatlar gibi.. ve arkasında ne tip güçlerin ve dürtülerin olduğuna bakarsın. Petrol tavanı kavramı bir elmas keskisinin tek bir kesme hareketiyle yaptığı gibi benim için tüm taşları yerine oturtan ve her şeyin bir araya gelmesini sağlayan şeydi. Günde 20 milyon varil petrol ile petrol üzerine kurulu bir ekonomi.

Ocak 2001 yılında Bush yönetimi başa geçtiği zaman (NEPGD)Ulusal Enerji Politikası Geliştirme Grubu oluşturuldu. Özel ayrıcalıklı bir şekilde Başkan Yardımcısı Dick Cheney’nin ve kesin kontrolü altına verildi. **Kayıtları gizli tutuluyordu.** Zabıtları gizli tutuluyordu. Açılan iki dava sonucunda yedi sayfa yayınlandı. Bu sayfalarda bu kurumun neyi araştırdığı belli oluyordu:

"Ne kadar petrol var?"

"Bu petrol nerede? Kim bu petrolün sahibi?

Bunun eninde sonunda başlarına geleceğini biliyorlardı. Bu olayın, iflasın, çöküşün, yaklaştığını görebiliyorlardı. **Kimdi bu insanlar? Hiçbir şey öğrenemedik**. **Kim bu işin içindeydi ve ne yapıyorlardı?**

İlk olarak, eğer bir yerde petrol olduğuna inanıyorsunuz. İlk yaptığınız gidip bir deneme kuyusu açmaktır. Ardından yapacağınız şey, merkezdeki bu kuyunun çevresine tahmine dayalı bir şekilde petrol arazisinin gidebileceği yöne göre yeni kuyuları arka arkaya açarsınız. Ne kadar petrol elde edeceğinizi, Kuyunun derinliğini, kuyudan ne tip bir petrol elde edeceğinizi bilmezsiniz. Çok değişik tipte petrol vardır, birçoğunu rafine etmek çok masraflıdır. Bu nedenle bütün olay, petrolü çıkarmanın ne kadar sürdüğüne, ne kadar enerji harcadığınıza ve sonuçta ne kadar enerji elde ettiğinize bağlıdır.

Pennsylvania'da yerden sızan petrolden tahmini 1'e 200 getiri alırsın. Açık denizlere gidip, <u>15,000 feetde derin sularda sondaj yaparsan daha ilk kuyunun maliyeti 150 milyon $ civarında olacaktır</u>. bütün o enerji, enerji elde etmek için harcanan enerji, bir varil petrolü çıkarmak için o petrolün

değerinden daha fazla kaynak harcamaya başlamışsan o işi unut gitsin. **Son 120 yılda Dünya'nın her köşesi en kuytu köşesine kadar araştırıldı. Geriye büyük petrol sahası kalmadı. HATTA BUGÜNE KADAR SUUDİ ARABİSTAN'DAKİ GHAWAR PETROL SAHASINDAN DAHA BÜYÜK BİR SAHA BULUNAMADI. SUUDİ ARABİSTAN DÜNYADAKİ BİLİNEN TÜM PETROL REZERVİNİN YÜZDE 25'İNE SAHİP.**

EĞER HAKİKATEN ARABİSTAN'DA HENÜZ AÇILMAMIŞ KUYULAR VARSA NEDEN YOĞUN BİR ŞEKİLDE AÇIK DENİZ SONDAJI YAPILIYOR? Eğer denizde kuyu açmak karada kuyu açmaktan 5, 10, 50 kat daha pahalıysa bu artık Suudi Arabistan'ın elinde bulunacak yeni petrol kalmadığını göstermez mi? **(Dikkat)**

Eğer Suudi Arabistan tepe noktasını geçmişse ve artık üretim düşüşteyse, Arabistan'daki rezervin oranına bakarak bütün gezegendeki durumun aynı olduğunu görebiliriz. Irak'taki petrol sadece erişilebilir değil aynı zamanda İran Körfezine çok yakındır, bu da gemilere kısa mesafe demektir. Boru hatlarını döşerler. Geriye kalan herşey tükenirken bu petrolü küresel tedarik sistemine ekleyebilirler.

İŞTE IRAK'TAKİ HERŞEY PETROL İÇİNDİ. (Libya'da da aynı senaryo)

Bir çok insan bunu sonuçta "e heralde yani tabi ki" diye itiraf etti. 11 Eylül'den 11 gün sonra Saddam Hüseyin'in saldırıyla ilgili olduğuna dair daha ortada hiçbir kesin delil yokken, tabi ki saldırıyla bir ilgisi yoktu... Irak'ı işgal etme planları yapılmaya başlanmıştı bile. Amaç buydu, petrolü ele geçirmek. **Çünkü Saddam Hüseyin elindeki petrolün ücretini dolardan euroya geçirmekten bahsediyordu.** Oraya girdik. Her şeyi baştan kurduk. **AMERİKAN DOLARI KULLANAN YANDAŞ BİR HÜKÜMET KURDUK.** Petrol firmalarını Irak petrolüne adil erişim ve paya sahip olacakları konusunda güvence verdik. Uluslararası petrol firmaları Irak petrol alanlarına. **IRAK'I TERK ETMEK GİBİ BİR NİYETİMİZ YOK. ASLA IRAK'I TERK ETMEYECEĞİZ.**

2004 yılına dönersek, dünyanın en büyük, en kalıcı üç askeri üssünü yapmaya başladık. Ayrıca dünyanın en büyük konsolosluk yapı grubunu kurduk. Vatikan Şehri'nden daha büyük, bir yapı kurduk. Bu öyle geçici bir anlaşma değil. O petrolü kimse alamaz, üzerinde oturuyoruz. **AMA IRAK'TAKİ PETROL HİÇBİR ŞEYİ DEĞİŞTİRMEYE YETMEZ. Irak'ta tahminen kullanılabilir 90 milyar varil petrol var.** Bu çok fazlaymış gibi görünüyor. Ama 2008'de dünyadaki petrol harcamasının günde 85 milyon varil olduğunu düşündüğünüz zaman - ki bu 1 milyar varil petrolün sadece 111 buçuk günde bittiği anlamına geliyor - bu sayı o kadar da büyük gelmiyor. Petrol sağ olsun, bu daha Irak'a gelecek olan iyi şeylerin başlangıcı. (Libya hikâyesini anlayın demektir.) Neyin yaklaştığını tam olarak biliyorlardı.

Ulusal Enerji Politikası'ndaki şey buydu. Eğer o gizli dereceli Gelişme Raporu, açıklanmış olsaydı, biz yarın Dick Cheney'i ve o yönetimdeki diğerlerini asmak için darağcı dikiyor olurduk. Hadi diyelim kuzey kutbunda 600 milyar varil petrol olsun. Her şeyden önce bu petrol buz kütlesi altında. Bu bir problem. Bu buzul 10 bin, 15bin feet derinliğindeki suyun üzerinde duruyor. Buzul kütlelerindeki sorun şu ki; hareket ederler. Yani Salı günü deldiğiniz kuyuyu Perşembe günü geldiğinizde aynı yerde bulamazsınız. **BU YÜZDEN BİR SÜRÜ DÜŞÜNCE GRUBU VE PETROL ŞİRKETİ BUZULLAR ERİYOR DİYE BAYRAM YAPIYOR.** ANWR'ın bu küçük bölgesini geliştirmek **1 milyona** kadar çıkan... Eğer ANWR' **[Arktik Ulusal Yaban Hayatı Sığınma Evi]**da petrol varsa bütün Birleşik Devletler'in sadece 6 aylık ihtiyacını karşılayabilir. 1000 mil boyunca hiçbir boru hattı yok. Global ısınmadan eriyen bir tundradan bahsediyoruz, yani borulara destek dikemezsin. Çamura dönen bir tundrada boru hattı. Daha ortada tanker güzergâhları yok kuyular sondajlanmamış, ama biz geleceğimizi harcıyoruz sanki petrolümüz oradaymış gibi... Bütün bu yalanları artık bırakmamız lazım.

Ne kadar petrol kaldığıyla ilgili kamunun aydınlatılması gerekiyor. Çünkü bilmiyoruz. **PETROL BİR EMTİADIR, DEĞERDİR.** Toprağın altındaki şeye göre borçlanırsın, bu yüzden bütün o muhasebe terimleri vardır, olası kaynaklar, sabit kaynaklar, nihayetinde alınabilir kaynaklar, sınanmış kaynaklar, tahmini kaynaklar... Ama tam rezervin tahmini değerleri devlet sırrıdır.

SUUDİLER PETROL ÜRETİMİNDEKİ TAVAN ORANINI GEÇTİKLERİNİ AÇIKLAMAYA CESARET EDEMEZLER. NEDEN?

Suudi Arabistan'daki toplum, hayat standartlarının gittikçe iyileşeceğine dair bir beklenti içinde yaşayan, kaynayan bir toplum. Suudi halkı eğer tavan noktasının geçildiğini anlarsa, bu pekâlâ bir devrime dönüşebilir. (2011 haccından sonra bu tehlike düşünülebilir. Diğer Arap ülkelerindeki olaylara bakınca hac ibadetinden sonra rahatlama dönemine girildiği için bu sene dikkatli olunması gerekli-

69 YAZILARIM

dir.)

DÜNYA PETROL REZERVİNİN YÜZDE 25'İNİN BULUNDUĞU SUUDİ ARABİSTAN'DA DEVRİM OLURSA NE OLUR?

BU KADAR PETROL BAŞKA NEREDEN BULUNUR?

Bulunamaz. Çok karmaşık bir problem. Çok kompleks bir durum. Şimdi çalışmaya başlayın yoksa zamanımız kalmayacak.

Birkaç sene içinde petrolümüz bitecek. Bu film için arşiv taraması yaparken 70'lerin sonunda en az 10 kişinin petrolün bitmek üzere olduğundan bahsettiğini gördüm. Bu da belirli bir yaşam tarzının bitişi gibi, Yeni bir döneme giriyoruz. Bu durum bu şekilde devam edecek gibi görünüyor 30-35 yıl daha yaşam tarzımızı devam ettirdiğimizi düşününce 70'lerde çekilmiş bu görüntüleri izleyen insanlar o dönemdeki konuşmaları aşırı evhamlı bulacaklardır diye düşünüyorum. Bugünle o dönem arasında bir paralellik görüyor musunuz? **70'ler gerçekten de kritik bir dönemdi. 70'li yıllarda petrol tavanı konusunu ilk gündeme getiren Marion King Hubbard 1970 yılında petrol üretiminin tavan yapacağını 1949 yılının sonlarında hesaplamıştı.** Bu Nostradamus tarzı bir kâhinlik değil. Bu matematik, bilim, çok açık. Ama 1970'lerde M.King Hubbard kongede ifade verdi. 1974 yılında. 1976 yılında başkan Jimmy Carter dedi ki; **"Şu anda tükettiğimizden daha fazla enerji tüketmemiz mümkün değil"** Enerjiyi daha verimli kullanmak için. Tam o dönemde güneş panelleri çıktı O zamandan başlamıştı ve biliyordu. **Washington'da biliyorlardı. Ben de websitemde 1976 yılındaki gizliliği kalkmış CIA belgelerini açıkladım. Başkaları da açıkladı.**

BELGELERDE CIA'İN PETROL TAVANINDAN HABERDAR OLDUĞU GÖZÜKÜYORDU. Tabi o günlerde, Durum son derece normal gözüküyordu, insanların işleri vardı, tatilleri vardı, kredi kartları, aldıkları krediler, herkes büyümekten bahsediyordu, büyümek, büyümek, büyümek al, al, al harca, tüket, tüket. Her şey yolunda gibi gözüküyordu. Tabi o zamanlar bizlere yaygaracı dendi. Artık öyle bir dünyada yaşamıyoruz. **NAKLİYE Amerikalılar bir milyon arabaya sahip olmaya doğru gidiyorlar.**

Gezegenimizde 800 milyon içten yanmalı motorlu araç var. Bunların hepsi petrol ile çalışıyor. Daha bu araçları üretirken sayısız varil petrol tüketiliyor. Ve bu içten yanmalı motorlara gidip de yeni bir teknolojiyi takamazsınız. Her lastikte 7 galon petrolle kimse bundan sonra gidip de Bir 800 milyon içten yanmalı araç daha yapamaz. Çünkü petrol buna yetmez.

ETİL ALKOL

Etil alkol tam bir komedi. Öncelikle çok zeki bir bilim adamı, David Pimentel, net enerji kavramını ele aldı. Ne kadar enerji harcayıp, ne kadar enerji ürettiğini hesapladı ve sonuç olarak 10 yıl önce sanıyorum, Etil alkol üretmek etil alkol yakmaktan çok daha enerji tükettiği sonucuna ulaştı ki, bu aptallık demek. Çünkü petrolle çalışan makineler falan kullanıyorsun. **İşte tarım yapıyorsun, gübre kullanıyorsun, Daha o enerjiyi üretirken tüketmiş oluyorsun.** Ondan sonra buhar yapıyorsun ki bu da daha çok hidrokarbon enerjisi demek, daha çok kimyasal ekliyorsun ve sonunda **ethanol** üretiyorsun, bunu da arabana koyuyorsun.

Şimdi Bush yönetimi bir hedef açıkladı, dediler ki; **ABD'de yakıtların yüzde 15'i 2015 yılında etil alkolden meydana gelecek. SİZE SÖYLEMEYİ UNUTTUKLARI ŞEY ŞU Kİ; BU TÜM EKİLİ ALANLARI MISIR İÇİN KULLANILMASI DEMEK.** (GDO luları da yanında yemek de cabası)

KANADA KATRAN KUMU

Kanada katran kumu bir çeşit petroldür. Çok çok kalın, yapışkan iğrenç bir maddedir. Kumla karışmış durumda, 60, 90, 120, 150 metrelik katmanlar halinde yerin altında bulunur. Bu şimdi Alberta'da. Binlerce ton madeni her gün çıkarıyorlar. Bunları dev, petrolle çalışan kamyonlara yüklüyorlar, götürüp kumunu temizliyorlar. Bunu yapmak için **milyonlarca galon su** kullanılıyor ki, zaten her yerde su sıkıntısı çekiliyor. (Denizleri üçüncü dünya ülkeleri kirletmiyor. (Greenpeace=İngilizce: Yeşil Barış'çıların ağzından bunları hiç duydunuz mu?) Bunu kaynatmak için doğal gaz kullanıyorlar. Dünya'da hiçbir ihtimal yok ki, Kanada katran kumu üretimi günde 3 milyon, 3 buçuk milyon varilin üstüne çıksın. Bu konuları pek bilmeyenlerin inkâr etmek için ilk söyledikleri**, "Tamam da, hidrojen ne olacak"**dır. **"Elektrikli arabalar yapamaz mıyız?"** O zaman onlara şunu hatırlatmam gerekir: **Her araba lastiğinde 7 galon petrol bulunur.** Her arabanın malzemesinde binlerce galon petrol vardır

plastiğinde, boyasında, cilasında, her şeyinde. Tüm bunlar petrolden üretilir. Arabayı üretirken, nakliyesini yaparken metalini ısıtırken vesaire petrol kullanılır. 800 milyon elektrikli araç asla olmaz ve elektrik bir enerji kaynağı değildir. Elektrik başka bir enerji yakılarak veya başka bir enerji kullanılarak üretilir. Bugün özgürlük ve güç içiçe geçmiştir. Elektrik gücünün görünmez neferleri...

ELEKTRİK

Elektiğin endüstriyel uygarlıklar için çok önemli olduğu aşikârdır. Buzdolaplarımızı çalıştırır, Her gün kanalizasyonunun suyu dışarı iten pompasını çalıştırır. Elektronik haberleşmeyi sağlar, cep telefonlarımızın pillerini şarj eder, yemekleri taze tutar, ameliyathaneleri çalıştırır, vesaire... Alternatif enerjiler konusu.

TEMİZ KÖMÜR

Temiz kömür diye bir şey yoktur. Ve asla olmayacaktır.

Neden?

Karbon ayrımı son derece pahalıdır. Özündeki mantık şudur, yanan kömürdeki karbondioksiti ve diğer sera gazlarını tutup çok büyük enerji sarf ederek sıkıştırırsınız. Sonra bunu büyük mesafeleri aşırtarak yerin altında hava geçirmez bir odaya pompalarsınız. Bu odadaki de sera gazlarıyla önümüzdeki 10,000 veya 15,000 yıl içinde bu gazlarla ne yapılabileceğini anlamaya çalışır. Nükleer işlem 10-13 yıllık kuluçka dönemi gibi bir süreç gerektirir. Bütün izinleri almak, bütün kontrolleri yapmak nükleer gün santrallerinin yapımı dünya üzerindeki en fazla enerji harcatan işlemlerden biridir. **ÇELİK, KURŞUN KORUMA, URANYUMUN ZENGİNLEŞTİRİLMESİ KORKUNÇ DERECEDE AĞIR BİR İŞTİR.** Ortaya bir uranyum taşı atıp nükleer enerji yapamazsın. Bu şekilde olmaz.

DENİZ DALGASI

Dalgadan elde edilen enerjideki problem şudur; Üretim sadece deniz kenarında yapılabilir. *Deniz suyu son derece çürütücüdür.* Bu tip makineleri üretmek çok enerji alan bir iştir. Bu durumda derhal etki yaratacak ve gerçekten etkili olabilecek iki alternatif enerji var.

GÜNEŞ VE RÜZGÂR ENERJİSİ

Örneğin Texas, Oklahoma ve Colorado gibi dev rüzgâr santrallerindeki **ilk problem şudur**:

Elektriğin temel kanuna göre elektrik ilk kullanılan yerde boşalır. Evet, elektriği uzun mesafelere gönderebilirsiniz ama insanların aklına gelmeyen şey, transformerlere giden güç hatlarında kullanılan bakırın ne oranda olduğu ve hatların ne kadar bakıma ihtiyaç duyduğudur. Bu durumda ne zaman **"Çölde 150 km boyunca dizili güneş panellerimiz olabilir"** diyen saçma reklamlar gördüğünüz zaman düşünemedikleri şey oradaki elektriğin başka bir yere gönderilmeden önce öncelikli olarak California'da kullanılacak olmasıdır. Hani diyelim bu filmi izleyen biri kim bu adam diye sorabilir, yani tam bir fikir edinmek ve bu bunları nereden bildiğini tam olarak anlamak isteyebilir.

1973 yılında UCLA siyaset bilimi bölümünden, derece ile mezun oldum. 1173 sınıfı Los Angeles Polis Akademisinden mezun oldum, ardından LAPD tarafından DEA Narkotik okuluna gönderildim. 30 yıldır araştırmacı gazetecilik yapıyorum. Tüm ulusta büyük ses getiren skandalları ortaya çıkardım. Tabii bu arada kongrenin birçok üyesiyle tanıştım. Uzun süredir kongrede ifade vermeye çalışıyorum. gerçekten de hiç kongrede ifade veremedim. Aslında bir keresinde Haberalma Komitesi'nin isteğiyle yazılı ifade verdim. Ama vermek istediğim **ifadem okunduktan sonra, tanıklık etmeye çağrılmadım**. Biri Harvard İşletme Kütüphanesi'ne girmiş iki tane kitap yazdım. ABD'de ve ve birçok ülkenin üniversitelerinde dersler verdim. Zaten insanlar merak ediyor, UCLA'dan mezun bu adam nasıl oluyor da tüm bu şeyleri bilebiliyor diye. Bu genel medyayı 30 yıl boyunca okumak ve taramayı öğrenmekle oldu. **NEYİN GERÇEKTE OLUP BİTTİĞİNİ MANŞETLERDEN DEĞİL, DÜNYADAN GELEN DEĞİŞİK HABERLERDEN BULMAYI BİLMEKLE...** Ama bunlar öyle haberler ki, asıl karar merciilerinin bakmayı bildiği, ve alakasız noktaları birbirine yaklaştırıp birbiriyle nasıl bağlayacağını bildikleri tipte haberler.

BESİN

Toprak bitkilere tüm ihtiyacı olan besinleri veren şeydir. Eğer topraktan besinleri çekip alırsan toprak işe yaramaz hale gelir. Tüm tarih boyunca toprak kendini yenileme yoluyla besinleri bir şekilde geri alıyordu. Bitkilerin çürümeye bırakılması toprağı gübreler, eksikliğini tamamlar, Bu yüzden ürün rotasyonu çok önemlidir. Bir kereviz ekininiz varsa, bu topraktan belli kimyasalları çekecektir. Buğday veya başka bir ekin, o eksik olan kimyasalları tekrar toprağa geri verebilir. Yani toprak kendi

71 YAZILARIM

dengesini sağlar. Üzücü olan, bizim insan ırkı olarak yeryüzünden çok kopuk bir hale geldik. Yeryüzüyle gerçek bir bağlantımız yok. Yeryüzünün fonksiyonlarını anlamıyoruz, verdiği hissi, mevsimlerini, zamanlamasını... En başta besinlerin **yetiştiği üst toprağı üstüne petrolden ve doğalgazdan elde ettiğimiz kimyasalları boşalttığımız bir süngere çevirdik.** Bu kimyasallar olmadan**... ARTIK TOPRAK BİR UYUŞTURUCU BAĞIMLISI GİBİ, TOPRAK DEĞERSİZLEŞTİ.** İşte bundan dolayı şimdi toprağa bir ekin ektiğinizde, petrolle çalışan bir makine sürüyorsunuz. Üzerinde gidersin, toprak sürülür. Sonra başka bir petrolle çalışan makine sürersin, ekin yaparsın. Ardından sularsın.

E nasıl sularsın?

Su, elekrikle çalışan su pompası ile basılır. O elektrik nereden gelir? ABD'de ya kömürden ya da doğalgazdan. Bir sonraki aşama da toprağı gübrelemektir. **BÜTÜN PİYASADAKİ GÜBRELER, AMONYAKDAN YAPILIR VE AMONYAKIN KAYNAĞI DA DOĞALGAZDIR.** Yani amonyum nitrat gübreler başka petrolle çalışan bir makine tarafından sıkılır. Ardından bir başka petrole dayalı makine, ekin ilaçlayıcılar tamamıyla petrolden yapılmış olan böcek ilacını sıkarlar.

Hasat zamanı geldiğine ne yapılır?

Bir başka petrolle çalışan makine sürülür ve ekinler hasat edilir. Gene bir başka petrolle çalışan makine kullanılarak ürün, işlenecek olan yere taşınır. Ürün bir başka petrolden yapılmış maddeye, plastik ambalaja sarılır, bir başka petrolle çalışan makineye yüklenir ve bilmem kaç kilometre uzağa yemek dağıtım deposuna taşınır. Buradan da başka petrolle çalışan bir araç ile süpermarketinize taşınır. Bu yiyeceğin günümüzde yetiştirilmesi, üretilmesi ve dünya üzerindeki nakliyesi anlamsız bir şekilde yapılan müthiş bir hidrokarbon israfından başka bir şey değildir.

Neden çileğimiz Şili'den geliyor?

Neden ıspanak Çin'den geliyor?

Veya neden ançüezi (hamsi) dünyanın öte yanından metal konservelere koymak için taşıyoruz Endüstriyel dünyada her tüketilen yiyecekte on kalori kadar hidrokarbon enerjisi var. Hayatımda 3 kere gördüğüm şeyleri, unutmaya uzaklaşmaya çalıştım. Gördüğüm şeyler o kadar delice, o kadar zıvanadan çıkmış, o kadar yanlıştı ki. Ve bir de etrafımdaki insanlar da uzaklaşmamı istiyordu. Ama ne zaman bu yürüdüğüm yoldan uzaklaşmaya çalışsam, kaçınılmaz bir şekilde hayatımdaki diğer herşey elimden alınıverdi ve gene bu yol geriye kalan tek şey oldu. Başka bir seçeneğim yoktu. Eh tabi, öfke, kırgınlık birikiyor insanda, özellikle tam tersi şekilde davrananlardan bu kadar sahtekârlığı, bu kadar kanunsuzluğu, cinayeti, ihaneti ve çürümüşlüğü görüp belgelemişsen. Sonunda bardak taştı... **1993 yılında Denizci Albay Jim Sabow'un El Toro Hava Üssünde öldürüldüğünü duyunca kendimi ilk defa bu işin içinde buldum. Albay Hava Operasyon şefiydi, CIA'in C130'larla 2000, 3000 kilo kokaini hava üssünden geçirdiğini anladı ve ölümüne intihar süsü verildi.** O olay üzerine ben köprüleri yaktım. Ondan sonra bu yolun nereye gideceğini biliyordum ve nereye giderse gitsin, bu yolu takip etmem gerekecekti.

VAHŞİ DOĞADAN

Biraz yazarlık yeteneğim olduğundan, 1980'lerde serbest olarak yazarlık yapmaya başladım. Birkaç işim yayınlandı. Bir yazar olabileceğimi fark ettim. **Çok kısa süre içinde A.B.D ordusunda yaşanan 109 gizemli ölüm veya intihar hakkında yazdım.** Ve bunların çoğunun gizli operasyonlarla şu veya bu şekilde birbiriyle bağlantılı olduğunu buldum. Bir sonraki asıl ilerleme 1996 yılında, CIA şefi **Deutch, John Deutch** ile **Locke** lisesinde karşı karşıya gelmemden sonra oldu. Orada kalkıp şöyle bir şey dediğimi hatırlıyorum:

"Ben bir eski Los Angeles polis detektifiyim"

"Los Angeles'ın güneyinde görev aldım"

"Ve şef Deutch size lafı evelemeden"

"size şunu söyleyebilirim:"

"CIA uzun süredir bu ülkede"

"uyuşturucu satıyor" ve odaya bomba düşmüş gibi oldu. Ben zaten 18 yıldır CIA'in uyuşturucu sattığını söylüyordum. Yani bunun yüzünden bana ateş bile ettiler. Polis teşkilatından zorla çıkarıldım. Hakkımda karalama başlattılar. Bana deli dediler. Eğer IG'nin soruşturmasında ve Fred Hin-

son'ın çalışmasında, ağır şuç işlendiğine dair bulgu oluşursa, Amerikan halkına bunu açıklayacak mısınız? Bu insanları adaletin huzuruna getireceğiz ve hesap vermelerini sağlayacağız. Çok sık olduğu gibi, adalet yerini bulacak dedikleri zaman, adalet yerini bulmaz. Yolunmuştur ve aşınmıştır. İşin içinde çok gizemli ölümler vardı. O görüşmede bulunan parlamenter Julian Dixon'ın ani bir kalp krizi geçirmesi, beni haber bültenimin ilk sayısını yazmaya itti Mayıs 1988 Vahşi Doğadan. Oturdum ve birkaç sayfa yazdım, 8 sayfa kadar sanırım. Bunu 68 kişiye postaladım. Ve bundan sonraki 8 buçuk yılda, Vahşi Doğadan, 60 kongre üyesinin ve dünyanın değişik yerlerindeki üniversite profesörlerinin ve hükümet yetkililierinin abonelikleriyle hızla büyüdü. CIA ve uyuşturucu konusundan sonra ilk ifşaatim CNN'in tamamıyla yalan söylediğini kanıtladığım **1988 Tailwind** skandalı denilen bir olaydı. Bu CNN'in doğru şekilde verdiği, yapımcıları April Oliver'ın bildirdiği, **CIA'in Vietnam savaşı sırasında Laos'da sinir gazı kullandığı ve buna Henry Kissinger'ın onay vermesi haberiydi**. **Pentagon'un söylediğinin aksine gazı bırakan dört farklı A-1 pilotuydu. CNN tabi ki kıvırdı. Henry Kissinger aradı. Oliver işten atıldı.** Haber bültenimde yazdığım Pat Tillman serisi. Tüm yedi bölüm, Pat Tillman olayını meydana çıkardı. dokuz memur işinden oldu veya disiplin cezası aldı. Hükümet en temel görevini ihmal etti. Ama benim o zamanki ekonomik öngörülerim, çok yerinde çıktı. Yaklaşmakta olan ekonomik çöküşün arkasındaki problemler çok katmanlı ve bundan önce gördüğümüz hiçbir şeye benzemeyecek.

2006 yılında dedik ki;

"İPOTEĞİNİZİ İYİ KONTROL EDİN"

"ÖZELLİKLE DEĞİŞKEN ORANLI İPOTEK ALMIŞSANIZ"

"ALTINA YATIRIM YAPIN"

"BORCUNUZU OLABİLDİĞİNCE DÜŞÜRÜN"

"FİNANS ARAÇLARINDAN VE AĞIR KREDİ KARTI BORCUNDAN UZAK DURUN"

O zaman biz bu şekilde uyarılar serisi yayınladık. Kaç kişinin ipotek senetleri üzerinden yapılan spekülasyondan haberi oldu? Yatırım fonları gibi, ama bu durumda hepsi ipotek senetleri. Bunlarda da usulsüzlük yapıldı, **Enron'daki gibi. Ama biz bu ekonomik uyarıları yayınladıktan 11, 12 sonra, tam Tillman serisini yazıyorduk, işyerlerimiz soyuldu. Yedi bilgisayarımız parçalandı** ve bundan sonra olaylar zinciri başladı. Sonuçta hayırlısı oldu, çünkü benim gelişmem gerekiyordu, geliştim de. Bu olanlardan sonra bir dönem yaşandı, yani benim işlerimi sabote etmek için kasıtlı girişimler oldu. Bunların dört tanesi bize göre FBI ile bağlantılıydı. Ben emekli olduğumu yazdım. Resmi olarak dedim ki ben emekli oldum. O zaman baktığımda gerçekten de dediğim şeyde oldukça samimiydim. Tekrar ayağa kalkabileceğimi bilmiyordum. Veya tekrar içimde üçüncü, dördüncü kez devam edebilme gücü bulabileceğimi, ama bir yandan bunun böyle gözükmesini istedim, üstümden o baskının kalkması için. **EN AZINDAN BUSH VE CHENEY BEYAZ SARAY'DAN GİDENE KADAR, ÇÜNKÜ BASKI ORADAN GELİYORDU. DİREKT ONLARDAN MI?**

Yani o yönetimden demek istiyorum. Yoksa CIA'yi, ve FBI'yı yönetenlerden mi? Baskı kimden geliyordu?

Richard Cheney ve Donald Rumsfeld'in benimle özel olarak ilgilendiklerinden hiç şüphem yok. Ve Bush yönetimi süresince haber bültenimde yazılanlardan. Zaten bundan fazlasını da bilmeme gerek yok. Von Clasuewitz denilen bir adam vardı, diyordu ki:

"Savaş politikanın farklı yollardan devam etmesidir." Politika ekonominin farklı yollardan sürmesidir. Bütün bu karmaşayı çözmek için bir tek terimi anlamak gerekir. Bu anlaması çok basit, büyük finansal bir terim. Bu terim türev. **Türev somut bir şeyin, kendi değerinin üzerinden başka bir değer türetilerek oluşturulan finansal araçtır.** Başka bir deyişle, bir mısır başağının değeri vardır. Bir varil petrolün değeri vardır. Bir eviniz ve bir ipoteğiniz varsa bunda sorun yoktur. Paketleyip, gruplayıp ipotek tabanlı hisseler üretmeye başladığınızda buna türev denir.

Çöküş başlarken, Eylül 2008 diyelim, Soyut değeri olan türevler vardı. Yani tüm kağıtları bir araya getirince bunun değeri 700 trilyon dolardı. Başka bir deyişle bunların hepsi aynı anda bozdurulsa 700 trilyon dolar nakitin olması gerekirdi, tabi ortada bu kadar bir para yoktu. Bütün bu önlemler ve türevler, vermeler, geri çağırmalar bunların hepsi türevdir. Ve diğer tüm yaptıkları şeylerde, tek düşündükleri, kredi kartı faturasındaki aylık minumum ödemeyi yapmaktı. Başka bir deyişle, soyut de-

73 YAZILARIM
ğerli türevlerdeki 700 trilyon doları karşılayabilmek için, her ay belli bir nakit ödeme yapmaları gerekiyordu**. Ve Allah muhafaza ya hepsini aynı anda ödemek gerekse?**

Şimdi 11 trilyon dolar civarında olan, mali kurtarmalarda olup biten şey şu: Bütün A.B.D mali kurtarma paketleriyle, o 700 trilyon dolarlık türev balonunu indirmeye çalışıyorlar. **Para ilk icat edildiğinden beri para paradigmasını ekonomik paradigmayı yönetenler, bunu gizemli kılmak istediler.** Para dünyası ile ilgili teferruatı ancak bir uzmanın çözebileceğine insanları inandırmak istediler. **BUGÜN DÜNYADA PARA İŞLERİNİN NASIL YÜRÜDÜĞÜNÜ ANLAYABİLMEK İÇİN BİLİNMESİ GEREKEN SADECE 3 ŞEY VAR.**

Bir: Kağıt Para

Para nedir? Eğer cüzdanımdan bir para çıkarmam gerekse cüzdanıma erişip bu parayı çıkarırım. Bu 20$. Wow. Tamam. Bunu yiyebilir miyim? Bunu dürüp yiyebilir miyim? Bundan kalori ve vitamin alabilir miyim? Hayır, alamam. Bunu buruşturup benzin depoma koyabilir miyim? Araba bunla yürür mü? Hayır, belki benzin enjektörünü tıkayabilir. Bu sadece bir semboldür. Bu paranın hiçbir anlamı yoktur. Bu bir kağıt. Biri baskı makinesinde bunu hiçten var etmiş. Bundan ibaret. Petrolün gelişmesiyle oluşan o dev nüfus patlamasından önce para sisteminde de bir devrim yaşandı. **Bir zamanlar bir pound sterlin gerçekten de bir pound gümüş sterline anlamına geliyordu.** Topraktan ancak o kadar gümüş çıkarılabiliyordu. Somut bir karşılığı vardı. Gümüşü basamazdınız. Gerçek bir şeydi. Ona karşılık gelecek enerji olmadan daha fazla para basamazdınız. Bu kadar basittir. Bu yüzden kâğıt para var. Sonra kısmi rezerv bankacılığı denilen şey çıktı. Bana 10 dolarlık bir teminat yatırdığınız zaman, ben bu çekmeceki 10 dolarla 90 dolarlık borç alabilirim. Çünkü tüm öncül hesaplamaya göre herkesin aynı anda parasını geri istemesi söz konusu değildir. Buna **bankadan çalışma** denir. Yani olasılıkları hesaplarlar, bu Vegas'daki bahisçiler gibi. Ve derler ki: **"Evet, yani bildiğiniz gibi normal koşullarda çok ufak bir olasılık var"**

Ben şimdi o **10 dolarlık depozitoya toplamda 100 dolar borç veriyorsam** bu yoktan var ettiğim daha fazla para demek. Eh bu durumda o parayı alan kimse, bunu ödeyebilmek için hala daha fazla para yapması lazım. En altta duran bankaya bu borcunu ödeyecek ki, banka daha da fazla para yaratabilirsin. Yani bu noktada artık şunu rahatlıkla söyleyebiliriz, A.B.D ekonomisinin zaman içinde çöküşüyle artık hemen hemen herkes bileşik faiz'in nasıl işlediğini biliyor. **Kredi kartınızdaki faiz oranı yükseldikçe, kredi kartı yüzde 20, yüzde 25 olanlar için, bu demek oluyor ki eğer her ay nakit ödemezlerse bir o kadar daha para üretiyorlar.** Bu benim anlattığım şey bir **SAADET ZİNCİRİ**. Biz sonsuz büyüme paradigması içinde yaşıyoruz. Ki bu sonsuz büyüme gerektiriyor. Bu sadece **Bernie Madoff veya Stanford** bir çeşit saadet zinciriydi demek değil. Bütün ekonomi bir çeşit saadet zinciri. Bütün global ekonomi sürdürülemez. **Sonsuz bir büyüme gerektiriyor. Ama sonsuz büyüme sınırlı kaynaklarla örtüşmez.**

Termodinamiğin ilk yasası, **"enerji yaratılamaz veya yok edilemez"** der.

İkinci yasa, **"enerji sadece tek bir yönde dönüşebilir, kullanılabilirden kullanılamaza doğru"** Buna entropi yasası denir. Nesneler dağılır. Ve tüm enerji aktarımlarında, bir kısım enerji her zaman israf olur. Yani sınırlı enerjiniz ve sınırsız büyüme gerektiren bir finans paradigmanız var. Ve artık insanlık tarihinde sınırsız büyüme paradigmasının paradan daha güçlü bir şeyle çakıştığı noktaya geldik. **2006 YILINDA ÇÖKÜŞÜN, A.B.D EKONOMİSİNİN KENDİ İÇİNE ÇÖKMESİNİN AN MESELESİ OLACAĞINI BİLİYORDUM.** Ama aslında bunu bir yıl veya biraz daha fazla fark ile kaçırdım. Ben daha önce olacağını düşünüyordum, ama sonuçta oldu. Ve şimdi bütün bunlar oluyor, parçalar tam yerine oturuyor, bizim bütün söylediklerimiz, yazdıklarımız, yaptıklarımız tüm petrol tavanı eylemcilerinin, tüm sürdürebilirlik savunucularının... Çizdiğimiz harita tam olarak doğru çıkıyor. Nesneler biraraya gelmez, dağılırlar.

BİR HÜKÜMET ÇÖKERSE NE OLUR?

Posta dağıtılmaz. Hava trafik kontrolcüleri maaş alamaz o zaman işe gitmezler, bu da uçaklar uçamaz anlamına gelir. Köprü ve yol denetimleri yapılmaz. Tarım Bakanlığı denetimleri yapılmaz. Hizmetliler tasfiye edilir. Kolluk kuvvetleri çalışmaz. Yani bu artık bir sır değil. Her gün manşetleri görüyorsunuz. **California iflas etti, Michigan iflas etti, Ohio öyle.** Sağda solda hizmetleri kapatıyor-

lar.

Ülkenin her tarafında çadır kentler yükselmeye başladı.

Evsiz, yerinden olmuş insanlar var.

Çok büyük milyarderler, elit diyeceğimiz insanlar, sürüyle çok ama çok zengin insanlar eziliyor, yanıyor, canlı canlı yeniyor.

DUYULMAYAN ŞEY ŞU, TÜM DÜNYADAKİ EKONOMİLER A.B.D EKONOMİSİNDEN ÇOK DAHA HIZLI ÇÖKÜYOR. İNGİLTERE'NİN ÇARESİZ DURUMDA UMUTSUZLUK PERDESİ BÜTÜN DOĞU AVRUPA'NIN ÜZERİNE BİNİYOR.

Yunanistan'da devrim yolda. Ayaklanmalar değil. Bu bir halk hareketi değil, bu bir devrim.

Meksika sınırında uyuşturucu kartellerinin şiddeti, TÜM BUNLAR ÇÖKÜŞÜN PARÇASI.

Pakistan'da, Afganistan'da çok fazla şiddet var. Dünyayı bugün geldiği noktaya kadar yönetmiş olanlar ve yönetenler artık kontrolü yitiriyor. Bana komplo teorisyeni dendi mi? Tabii ki dendi. Ama ben komplo teorileriyle uğraşmıyorum. Ben komplo gerçekleriyle uğraşıyorum. Bana uzun süre önce biri, sanırım 1984'de demişti ki: **"Çarmıhtan aşağı in, dallama, oduna ihtiyacımız var"** Ben bir mesih değilim. Ben kimseyi kurtarmakla yükümlü değilim. Benim kurtarmakla yükümlü olduğum tek kişi kendimim. Benim gördüğüm şey bir paradigmanın (değerlerin) sonu. Bu dünya üzerindeki tüm yaşamı neredeyse öldüren ve kesin olarak dinozorları bitiren meteor olayı gibi bir afet. O zamanlar dinozorlar paradigmalarının kralıydılar. Ve bir paradigma daha bir şey düşünmeden önce düşündüğünüz şeydir.

Biri paradan bahseder, ve siz otomatik olarak kabul edersiniz ki, **bileşik faiz, kısmi rezerv bankacılığı, kağıt para** iyidir, ve bunları korumamız gerekir, çünkü korumazsak bu bizim için, kötü bir şekilde sonuçlanır. **Darwinism**'i biliyorsanız, söylediği şey şudur: evrimleşmiş veya çevrelerindeki koşullara uyum sağlamış türler, hayatta kamış türlerdi, ve bu koşullara ayak uyduracak donamıma sahip olmayan veya sahip olamayanların, evrimsel çıkmaza girenlerin kaderleri ölümdü.

"Mike dikkatli olsan iyi olur"

"Sosyal Darwinismi savunuyorsun"

Ben sosyal Darwiismi savunmuyorum. Ben gerçek Darwinisim'e şahitlik ediyorum. Eğer bir kampta diğer kampçılar ile birlikte kalırken, bir ayı saldırırsa, ayıdan daha hızlı olmanız gerekmez. Sadece en ağır kampçıdan daha hızlı olmanız gerekir. Benim kullandığım sadece tek bir grafik var, sekiz ülkede verdiğim 60-70 derste sanıyorum ve bu insan nüfusunun grafiği. Bu grafiğe baktığınız zaman, gördüğünüz şey insan nüfusunun, Hz. İsa zamanında yaklaşık kabaca bir milyar insan civarında olması. **Hıyarcıklı veba dönemine** kadar bu sayı istikrarlı seyrediyor sonra ilkel teknolojilerle birlikte yükselmeye başlıyor, sonra hıyarcıklı veba dönemi geliyor. Biraz düşüş var.

Veba'dan sonra Rönesans dediğimiz dönemin başlangıcını görüyoruz Endüstriyel devrimin ilk aşamalarını, buharın keşfedilişi. Nüfus bu şekilde gitmeye başlıyor. Kömürün kullanımıyla, nüfus bu şekilde gidiyor. Ama 1900'lü yıllarda, 20. yüzyıla girerken petrolün hazır ve nazır olması ile birlikte nüfus bu şekilde gidiyor ve 6,5 milyar insana ulaşıyor. Nüfusumuz 7 milyar insan civarında olabilir. Ve tüm bu insanlar sadece petrol sayesinde gezegende yaşayabiliyorlar. Bu kadar. **O zaman petrolü ortadan kaldırırsanız, nüfusunda da ortadan kalkacağı aşikâr.** Bütün bilimlerde, biyolojide, ister bakteri olsun, ister petri kabı olsun, ister arktik geyik, arka arkaya elverişli koşullarla karşılaşıp öyle bir **TEPE NOKTASINA GELDİKTEN SONRA ANİ BİR ÇÖKÜŞÜ YAŞAMAYAN TEK BİR VAKA YOKTUR.** Bu bir yasadır. Bu yerçekimi kadar temel bir yasadır. Bu termodinamik kadar temel bir yasadır. Ve bunu düşündüğünüz zaman, bu ayrıca borsa veya para piyasasının bir gerçeği olarak düşünülebilir, bu şekilde gider ve böyle gider, ve otomatik olarak böyle gider, Bu tüm balonların hikayesidir. Bence bunu **"insanlar anlayacak mı"** ve sanki tüm insanlar tek bir kişiymiş gibi sormak da yanlış. Bütün insanların anlayıp anlamaması umrumda değil. Ne zaman karşı konulmaz hayatı tehdit eden bir krizle karşılaşsan, buzdağına çarpan Titanik örneğindeki gibi ve diğer insanlardan önce bunu fark ettiysen, geminin batacağını, yeteri kadar cankurtaran botu olmadığını ve sen cankurtaran botu yapmayı biliyorsan ve bununla daha önce de başa çıkmışsan. **Gene de Titanic batmaya başlamadan çok önce gemide üç tip insanla karşılaşman muhtemeldir.**

İlk olarak far ışığındaki geyik diyebileceğimiz tip çıkar karşına. "Gemi darbe mi aldı? Bu ne demek"

75 YAZILARIM

"Ne yapacağım Ne yapacağımı bilmiyorum" "Nereye gideceğimi bilmiyorum. Bunu mu yapmalıyım? Bilmiyorum" Bu ilk grup.

İkinci grup der ki; "Geminin batacağını anladık. Eğer cankurtaran botu yapmazsak ve bunu hemen yapmazsak hepimiz öleceğiz" "Bize bunu nasıl yapacağımızı göster"

Bir de üçüncü grup var. Bunlar da: **"Bu titanik" "Bu gemi batmaz" "Ba-ta-maz" "O zaman biz gidip birşeyler içeceğiz ve kıyamet günü habercileri siz de ne haliniz varsa görün" Eğer siz cankurtaran botu yapmayı bilen kişiyseniz bunlardan hangisine yardım edersiniz?** (Kendine güvenen siyasetçiler)

Bazı şeyler artık kaçınılmaz. Ben size söyleyeyim, FEDERAL MEVDUAT SİGORTA FONU **(FDIC)** ÖDEME ACZİ YOLDA. FEDERAL REZERVİN ÖDEME ACZİ YOLDA. FEDERAL REZERV İFLAS EDEBİLİR. Hazine bonosu sıfırlanıyor. Dev bir iflasın eşiğindeyiz, açlık, göç. Tüm bunlar yolda. Her şey farklı yerlerde ve farklı şekillerde dağılacak. Benim şu anda yapabileceğim en iyi şey size bazı bazı işaretler hakkında fikirler vermek olabilir.

Yıllardır araştırmacılar ve aktivistler tarafından tarif edilmiş olan **"engebeli plato"** gerçekten olmaya başladı. Basitçe ifade edilirse, petrol fiyatlarındaki artış eğrisini alırsın ve petrol fiyatlarındaki artış petrol bitene kadar devam eder. Ardından olan şey şudur, petrole olan talebi yok etmen gerekir ki bu çöküşle birlikte olan şey budur. (Günümüzde petrolün Türkiyede ucuzlatılmayıp pahalı tutulmasındaki neden bu olabilir. Ancak insanlar bu bilmiyorlar. Bu da ayrı bir hatadır.)

ENGEBELİ PLATO: Petrole olan talep yok olur, petrol fiyatları düşer. Tekrar toparlanmaya başladığın zaman, eğrin gene yükselir ve tekrar sınırlı petrolle çakışırsın ve enerji fiyatlarındaki artış, her şeyi devre dışı bırakır.

Bence endüstriyel insan uygarlığına vurulacak asıl ağır darbe petrol fiyatlarının tekrar yükselişiyle olacağı kesin. HİÇ KİMSENİN GÜCÜ O PETROLÜ ALMAYA YETMEYİNCE, HER ŞEY KAPANIP DEVRE DIŞI KALACAK. BU ÇÖKÜŞÜN HIZLI OLMASI GEREKİYOR Kİ, ALTYAPI AYAKTA KALSIN. HEPİMİZ BU ALTYAPI HİKÂYESİNİ DUYMUŞUZDUR.

İşte lağımlar, köprüler, yollar falan. İşte olay şu ki, ekonomik çöküş devam ettikçe veya hızlandıkça, bütün bu yapılar daha çok bakımsızlığa düşecek. Bunları tamir etmek için, para veya gelen bir kaynak olmayacak. O nedenle yapmak isteyeceğiniz şey yeni bir paradigmaya geçmek hala ortada altyapı kalmışken, yeni birşeyler yapabilmeye başlamak için eski olanı ayak altından çekmek olacak.

İNSAN UYGARLIĞININ GEÇİŞ EVRESİNDE HAYATTA KALABİLMELİYİZ. OTURMUŞ BİR UYGARLIĞIN ORTAYA ÇIKMA SÜRESİNİN, 20 YIL İLE VE ALLAH MUHAFAZA, BÖYLESİ AĞIR VE SERT OLACAKTIR YANİ 50 VEYA 100 YILA KADAR. SÜREBİLECEĞİNİ TAHMİN EDİYORUM. GEÇİŞ EVRESİNDE HAYATTA KALABİLMENİZ GEREKİYOR. O YÜZDEN PANİK YAPMAYIN. KENDİNİZİ DAĞITMAYIN. KAFANIZI KULLANIN.

Lokal durumunuzu, nerede olduğunuzu analiz edin tekrar kanalizasyon yapmayı dert etmeyin. Birkaç yıl boyunca su alabilecek durumda olacaksınız. İnsanlar petrol ya vardır ya yoktur diyecekler. Yiyecek vardır veya yoktur. Ve insanlar diyecek ki,

"SALI GÜNÜ MARKETE ERZAK GELECEK, VE BU ERZAĞI BİR DAHA GÖREMEYECEĞİZ." Bu şekilde olmayacak. Her şey dağılmaya başlayınca, belli bölgelerde birkaç gün süren kıtlıklar olacak. Hiçbir şeyin kalmadığı noktaya varana kadar. Bu nedenle kendinizi hazırlamanız gereken şey bu en son aşama, ama bu geçiş sırasında hayatta kalabilmek için hazırlanmanız gerekecek. Bazı insanlar

"Tamam, ben o zaman dağlara kaçacağım" "Bir tane kulübe inşa edeceğim" "10 milyon teneke hazır fasulye alacağım " diyorlar. Eh, bunu söyleyenler belki en başta ölecek. İlk olarak, artık çok geç. Eğer şimdi kırsalda nasıl yaşayacağınızı bilmiyorsanız ve şu anda kırsalda değilseniz, boşuna gitmeye çalışmayın. Çünkü acı şekilde başarısız olacaksınız ve oraya sizden önce gitmiş olanlar tarafından vurulabilirsiniz. Bu konularda eklemediğin şu faktör var, insanın problem çözmekteki müthiş yeteneğini göz ardı ediyor gibiyiz.

Babam Hava Kuvvetleri'nde kıdemli bir havacı olduğu için çok iyi asker bir eğitimden geliyordu. Karar verme ve analiz gerektiren ölüm-kalım durumlarında eleştirel düşünmek ve acil durumlara ge-

reken tepkiyi vermek için eğitilmişti. Bu nedenle ben de çok genç yaşta, **kritik düşünme yetenekleri konusunda eğitim** aldım. Ve belki doğuştan gelen de bir yeteneğim var. Ben bazı insanların eleştirel düşünme yeteneğine sahip olduklarını düşünüyorum. Benim durumumda Los Angeles'da güney merkezde polislik yaparken almam gereken bazı hızlı kararlar oldu. Bazen insanların hayatlarını değiştiren bazen de insanların hayatını sonlandırabilecek kararlar bana doğru düşünmek ve tepkiyi vermek akla karayı ayırd edebilme yeteneği verdi. Belki de kritik düşünebilmek için ortadan kaldırdığım en büyük engel şuydu:

HÂKİM MEDYANIN YAYINLARINI CİDDİYE ALMAYI UZUN ZAMAN ÖNCE BIRAKTIM. (Bence de hepsi yalan söylüyor.)

İnsanların problem çözme yeteneğini konuşuyorduk. Sonsuz oranda teknoloji, sonsuz oranda insan dehası bunlar bu dünyanın üzerine kurulduğu fizik yasalarını ters yüz edemez. Bunlar sabit, değişmez, gerçek yasalardır. Ve bilim bunu hiç gerçekleştiremedi. **Bence insanoğlunun küstahlığı, ki bence bunun bedelini ödüyor, gerçekten Tanrı olabileceğine ve kainatın kurallarını değiştirebileceğine inanmasıdır.** **Ben gerçek, somut altın almayı ve biriktirmeyi güçlü şekilde savunuyorum, kâğıt üzerindeki altını değil. Altını alırsın ve sahibi sen olursun.** DEFLASYONUN ARKASINDAN OLUŞAN HİPERENFLASYON VE ARDINDAN BÜTÜN O TRİLYONLARCA DOLAR GERİ GELİNCE, BİR PARÇA EKMEK ALMAK İÇİN BİNLERCE DOLARI EL ARABALARIYLA TAŞIYOR OLACAĞIZ VE O ZAMAN İNSANLARIN MAL KARŞILIĞI KABUL EDECEĞİ **TEK DEĞER ALTIN** OLACAK. Yapabileceğiniz her şeyi yapın. Gerekiyorsa evinizi tecrit edin. Bir eviniz, toprağınız varsa derhal petrol-kimyasallardan arındırın. Ve onu tekrar restore etmeyi öğrenmeye başlayın. Kiraladığım yerde yaptığım şey şu; Barbekü ve odun külünü birleştiriyorum sonra dışarı çıkıp her şeyin üzerine işiyorum, çünkü bu sayede amonyum-nitratın kök elementleri toprağı geri getirmeye başlıyor. Eğer **cep telefonuna bağlıysanız, gidip normal bir hat alın Tüm bu telekomünikasyon şirketleri uyduları, cep telefonu antenlerini, fiber optik kablolarını ve harika telefonunuzu çalıştıran tüm o şeyleri borsa çökünce, bakım masrafları kısılacak.** Ve cep telefonu servislerinde kopmalar yaşayacağız. Sabit bir hat size yardımcı olabilecek bir ekstra olabilir. **İlk yardım ve bütüncül tedavi hakkında kitaplar alın. Orta kararda temiz su depolayın ve makul oranda yiyecek depolayın. Bütün ömrünüz boyunca yetecek kadar depolayamazsınız. Sizin ihtiyacınız olan şey tohumlardır.** MONTANTO VEYA FRANKENSEEDS TARAFINDAN ÜRETİLMEMİŞ, SADECE EKTİĞİNİZ ZAMANA MAHSUS OLARAK BİR KERE ÇALIŞAN VE SONRA GİDİP TEKRAR ALMANIZ GEREKEN TOHUMLAR. (İsrail tohumlarını terk edin) **GİDİP ORGANİK DOYGUN TOHUMLAR ALIN VE DEPOLAYIN.** Bu gelecekte müthiş bir yatırım olabilir. Büyük Bunalım'ın aksine, bu oldukça farklı bir senaryo. Açılacak sonsuz kaynaklarımız yok. Elimizde sürüyle toprak yok, herşeyin tepesindeyiz bütüm emtialarda, herşeyde. Dede ve ninemden dinlediğim, 1930'lu yıllarda yaşadıkları yerde yiyecek yetiştirebildikleri ve mahallî yiyecek üretimi belki de endüstriyel uygarlık çökerken insanların hayatta kalabilmeleri için en temel unsur olmuştu. Petrol ortadan kalktığında neler olabileceğine, uygarlığın nasıl tepki vereceğine ve neyin işleyip neyin işlemeyeceğine dair örnekler gördük.

1991 yılında Sovyet Rusya çöktüğü zaman, kesinlikle ve tamamıyla kendilerinde hiç olmadığı için kesinlikle ve tamamıyla Rus petrolüne bağlı olarak yaşayan iki devlet vardı: **Küba ve Kuzey Kore.** Bu iki ülkenin olanlara tepkisi tamamıyla zıttı, sonuçta bir şeyi başına gelince anlarsın. **Kuzey Kore katı, hiyerarşik, tepeden inmeci, Sovyet tarzı, bürokratik bir rejimdi.** Her şey merkezi hükümetten geliyordu. **Her şeyi onlar kontrol ediyordu ve Kuzey Kore açlıktan kırıldı.** Yani, olanlar... insani açıdan çekilen sıkıntı inanılmaz boyuttaydı.

Bir anda petrol yok oldu.

Doğal gaz yok.

Gübre yok.

Arabalar çalışmıyor.

Trenler çalışmıyor. Öyle bir noktaya gelmişti ki, bazı günler trenler çalışıyor veya diğer günlerde elektrik verilir, ama bu ikisi aynı zamanda olmazdı. Ama Küba hükümeti kapitalizmin en saf hallerinden birine döndü. Dediler ki,

"**Herkes toprağı tekrar işlesin ve besin yetiştirsin.**"

"Nerede yaşıyorsanız, orada besin yetiştirin "

77 YAZILARIM

"Kullanılmayan tarıma elverişli bir toprak parçası"
"bulduğunuz anda onu işgal edin"
"ve o toprağı işlemeye başlayın"
"ve o toprakta derhal besin yetiştirin."

Küba hükümeti yerel çiftçiliği özgürleştirebilmek için ellerinden geleni yaptı. Ve zorlu geçen bir dönemin ardından, olan şey şuydu: Küba halkı o güne kadar olandan çok daha iyi beslenmeye başladı. Çünkü şu tarım şirketlerinden kurtulmuşlardı, **Frankenfood kâbusundan.** Her şey organikti. Ve **Havana**'nın toprak olan her metrekaresinde, çatılarda, saksılarda besin yetiştiriliyordu. Ve sürdürülebilirlik vardı. Her şey organik oldu. Ve tek yaptıkları, halkı, paranın işleyişinden ve tepeden inmeci kontrolden ayırıp, onlara yaşadıkları yerde besin yetiştirirlerse kurtulacaklarını anlatmaları oldu. Küba kurtuldu ve gelişti. Ve yeni insanî değereler dizisinde olacak olan şeyin özü bu. **Her şey yerel olacak.** En sevdiğim yazarlardan biri, **Jack London**, hayvanlar hakkında birçok şey yazdı. **HAYVANLAR HAKKINDA BİLİNEN BİR ŞEY VARDIR:**

Ölümün yakında olduğunu hissettiklerinde hepsi yuvalarına dönmek isterler. Kendi topluluklarında veya sürülerine vs dönmek isterler. Tanıdık bir yerde olmak isterler. Bu doğal bir içgüdüdür. Dubai'de o kadar ağır bir ekonomik çöküş oldu ki Dubai'de çalışan ve yaşayan Hintliler işlerini kaybettiler ve Dubai Havaalanına arabalarıyla gidip, orada arabalarını terk ettiler. Arabalarını terk eden Hintliler'in, evlerine tek yön bilet alanlar olduğu söylendi. Bu İngiltere'de de oluyor. **BİRÇOK POLONYALI VE DOĞU AVRUPALI, AVRUPA BİRLİĞİ'NE SONRADAN GİRENLER, İNGİLTERE'Yİ TERK EDİP EVLERİNE DÖNÜYORLAR.** Şimdi bazı bölgelerde, özellikle Güney Kaliforniya havzasında, oradaki 13,14 milyon insanın, 4 günlük yiyecek stoğu olan bu bölgeden ayrılacakları kesin çünkü bu sürdürülebilir değil. Suyumuzun büyük kısmını Kuzey Kaliforniya'dan alıyoruz. Bu bir problem. Elektriğimizin büyük kısmını Las Vegas'daki Hoover Barajı'ndan alıyoruz.

Phoeniz (ABD''nin en büyük 6. Şehri), aman Allah, **Las Vegas**, oradaki insanların nereye gideceklerini düşünmeleri gerekiyor. **Ve bizi kurtaracak olan şey cemaattir. Bunu aileniz ve komşularınız ve çevrenizdekilerle birlik olarak yapmanız gerekiyor.** Yabani bir birey olarak başarısız olursunuz. Bir ailenin veya kabilenin ferdi olarak hayatta kalırsınız. Bu konu beni duygulandırıyor. Dağılıyorum. Biz bekledik... çok uzun zamandır birilerinin bizi duymasını bekledik. Hâkim medya ve hükümet bunu kimse tahmin edemezdi dedikleri zaman, ağızlarından yalan akıyor. Hepimiz neler olacağını, nasıl olacağını ve ilginçtir, ne zaman olacağını tam olarak gördük. Hiçbirimiz, çöküşün şu anda olduğu kadar sert ve şu anda olduğu kadar süratle olabileceğini tahmin etmedik. Ama yıllardır bağırdık durduk ve söylediğimiz her şeyin, bir bir çıktığını gördükçe, çok öfkelendik. Bununla duygusal bağlantımı yitirmiş değilim. Hayatım boyunca öğrendiğim şeylerden biri denge kurmak... Yani korkuyu sevgiyle dengelemek, oyunla, insanları gülümseterek dengelemek. Köpeğimi yürüyüşe çıkardığım zaman yürüyüş sırasında kaç insanı gülümsetebildiğimizi sayarız. **Culver City**'de şehir merkezinde yürüdükten sonra eve gelince, işte derim ki, "Bugün 23 tane gülümseme yarattık" Bir şekilde bu anlar, benim için bir değerli bir şey, bir zevk.

Bir psikolog.. pskiyatr vardı. ELİZABETH KÜBLER ROSS, **<u>İnsanın başına başa çıkılması zor, hayatı alt üst eden acı bir olay gelince ıstırabın BEŞ AŞAMASI var dedi</u>**.

İlki **İNKÂR** etmektir. "Böyle bir şey olamaz" "Bu doğru değil, bu olmaz" Ve inkâr etmeye devam edilir, inkâr etmekte diretilir.

Sonra **ÖFKE** aşaması gelir. Şuna gerçekten inanıyorum; insanlık bu aşamaya ancak şimdi giriyor. Öfkenin eşiğinden zar zor geçildi. Şimdi öfke aşamasını atlatmamız gerekiyor. Ve bu aşamayı nasıl atlattığımız çok belirleyici olacak. Şu andaki mevcut hükümetin ve para piyasasının yönetimi altında, oluşabilecek olan öfke türü, yok edici tür olacaktır. Bize çözüm diye satılan hiçbir şeyin, çözüm olmaması ve bizi daha iyi hissettirmediği için oluşan hüsran ve ümitsizlikten doğan öfke.

Ve tabi ondan sonra işte, **PAZARLIK** aşaması gelecek. Aslında şimdi de bir yandan pazarlık devam ediyor. "Belki bazı şeyleri daha farklı yapabilirdim." "Belki bunu önceden düşünebilirdim. Belki şimdi bunu yaparsam daha farklı olmaz"

Pazarlık aşamasından geçince, sonunda **DEPRESYONA** girilir. Artık yavaş yavaş olayın farkına varı-

lır. İster bireysel, ister bir kültüre veya uygarlığa ait olsun, tüm bunlar atlatılması gereken duygusal aşamalardır.

Ve sonunda **KABULLENME** aşaması gelir. İşte ancak bu aşamada, kabullenme noktasına ulaşmış ve Titanik örneğindeki gibi, "Tamam, bize nasıl bot yapabileceğimizi göster" diyen insanları bulabilirsin. Buna farklı açılardan bakılabilir...

Yani senin oluşturmak istediğin argümanları destekleyecek olaylar bulunabilir, farklı farklı yazarlar var, senin dünya görüşünü paylaşan ve bazı paylaşmayan yazarlar da var. Senin dünya görüşünü destekleyen belirli olayları seçerek bu realiteyi yaratmak mümkün değil mi?

Artık tartışmalara girmiyorum. Bu tartışmalara girmememin nedeni şu; çünkü girmek zorunda değilim. Bir noktada şunu kabul etmeniz gerekiyor, Benim yazıp durduğum, söyleyip durduğum şeyler, etrafımızda gerçekten de oluyor. O zaman neyi tartışayım?

Neden petrol tavanı hareketi, sürdürülebilirlik hareketi bir şeyi tartışma gereği duysun?

Olacak dediğimiz her şey şu anda gerçekleşiyor. İnsanlık tüm yönleriyle masaya yatırıldı. Siyasi partilere gelince, onlar tarihsel bir yanılgı. Hepsi geçip gitmiş olan bir yüzyılın ürünleri. Artık insan ırkı ideolojilerle değil, sadece kendisini hayatta tutacak şeyle ilgilenecek. **KAPİTALİZM, SOSYALİZM, KOMUNİZM** BUNLARIN HEPSİ ARTIK DERHAL ÇÖPE ATILMASI GEREKEN TERİMLER. Çünkü bunların hepsi sonsuz kaynaklar varmış gibi yaratıldı. Şimdi artık tarih öncesi fosillere, ölü dinozorlara dönüşmüş bu ideolojilerin bir tanesi bile hayatımızla ilgili değil. Bu ideolojilerin hiçbiri büyüme oranı ve gezegenin kaynakları arasındaki dengeyi tanımıyor. Bu yüzden, her şeyden istediğiniz kadar alabileceğiniz fikrini unutun. Çünkü insanoğlu sonu olan bir gezegende, yaşadığı gerçeğini kabul edip, bu gezegenin sınırlı kaynakları, bitki hayatı, hayvan hayatı ve tüm diğer canlıları ile uyum içinde yaşaması gerektiğini idrak etmeden hiçbir yerde, hiçbir şey için mutluluk olamaz. Hiçbir şey için. Her şey dengeyi geri kazanmakla ilgili. **Kim bana benim kaderimin büyümek olduğu fikrini sattı?**

HİÇBİR ŞEY SONSUZA KADAR BÜYEYEMEZ. **Sonsuz büyüme diye bir şey yoktur. Bu mümkün değil. Etrafınızdaki her şeye bir bakın, her şey canlıdır. Bu bir döngüdür, DOĞUM, BÜYÜME, OLGUNLAŞMA VE ÖLÜM.** Şu anda insanoğlunun karşı karşıya kaldığı şey ya evrimleş ya da yok ol durumudur. **Ya geliş ya da öl. Tanrı uğraşmaz. Tanrı başımızda durup, bakıcılık yapmaz. Ya kendiniz gelişip olgunlaşırsınız ve düşünme biçiminizi değiştirirsiniz ya da yok olursunuz.** Artık her şey ortada. Tanrı da ortada. **DÜNYADAKİ TÜM DİNLER DE ORTADA.** Bunların hepsi "Bu gerçek, bu da dinin söylediği gerçek şeklinde sınanacak" Ve dünyadaki her din, dev bir mikroskop altında incelenecek. Bu insan düşünüşündeki evrimin ev muhteşem çağı olacak. Korkunuzun üzerine gidin. O korkuyu kucaklayın. Ona karşı engeller koymayın. Gerçekten bir insan olarak yaşamanın, spiritüel bir insan olarak yaşamanın yolu korkunuzu ve sevginizi kucaklamaktan ve şefkat duymaktan geçer. Hiçbir şeyden kaçmayın, çünkü bu hayatın deneyimi içinde, bu zenginliğin içine en güzel sanat eserini, en güzel müziği bulduğumuzu düşünüyorum. Orada insan ruhunun sunabileceği zenginliği buluruz, ve bu zenginlik bütün bu yalanların altında gömülü duruyor. Kendi maneviyatınızdan bahsedebilir misiniz? Birçok farklı din hakkında konuşuyorsunuz. Kendi maneviyatınızı nasıl tanımlarsınız? Ben bir **AZİZ TİMOTHY**'den alıntı yaparım, onun söylediği şey bana doğru geliyor;

Para sevgisi bütün kötülüklerin kaynağıdır. Benim manevi fikri arayışımın sonunda ulaştığım nokta budur. Bu sondur. İnsan varoluşu ve neden bu şekilde davrandığımız konusundaki bazı temel soruların cevabını bulmak için otuz yıllık boyunca yaptığım gözlem, araştırma, hukuki ve akademik inceleme sonucunda doğruladığım gerçek şu:

Neden bu şekilde düşünüyoruz. Neden bu şekilde davranıyoruz. PARA SEVGİSİ bütün kötülüklerin kaynağıdır. Ve insanlığın sonunu getirebilecek, soyunu tüketebilecek potansiyele sahip olan şey para sevgisidir. Tamam, bu durumda elimizde şu var... **Bu Beyaz Saray'daki, sempatik, samimi adam da, aynen bizim gibi çaresiz.** Burada durmam lazım. Durmam lazım, burada durmam lazım. Şu anda çok yoğun bir duygu seli hissediyorum. Çünkü söylemekte olduğum şey hakkında içimde yeni bir tasavvur oluşuyor. Bu hakikaten çok ciddi bir şey. O nedenle kafamı bir toparlamalıyım. Tamam, hazırım.

Bu adam hükümetin esiri.

Politikanın esiri.

79 YAZILARIM

Ekonominin esiri.

Bu adam New York Federal Bankası'nın esiri.

Federal Rezerv'in esiri.

Bu adam ilkel ve hantal hükümet yapısının esiri.

O nedenle insanlığın başarı veya başarısızlığını bu adamın omuzlarına yıkmamalıyız. Bu dünya üzerinde sizin veya benim değiştirebileceğim tek şey, kendimize ve çocuklarımıza hayatta kalma şansı vermek olacaktır. Modern insan uygarlığı bir şekilde kafamızdadır. İnanmalısınız, dilemek, ummak, dua etmek, yalvarmak değil. Bir çıkış yolu olduğuna inanmalısınız. Ve bu yolu bulacaksınız. Belki de bu Amerikan karakterinin, en önemli özelliği budur; bir şeye kızarsak, bir işi aklımıza koyarsak, ve tam olarak ne yapılması gerektiğini anlayıp, buna inanırsak, olayları gerçekten değiştirebiliriz. Ben hayatımın bundan sonraki bölümünde özgür bir adam olarak yaşayacağım. Lanet. Nasıl bir umut yok diyebilirsin? Sadece zihnini değiştir ve gördüğümüz şeyi gör. Dinozorlar gibi düşünmeyi bırak. O zaman bu yaptığınız işi, yapmaya devam edeceksiniz. Sonuçları ne olursa olsun. Çekip gitmek çok daha kolay olurdu. Eğer 1932,1933 yıllarında bir **Alman Üçüncü Reich**'in kaçınılmaz sonunu görebilecek, ileriye dönük öngörüsü olsaydı ve yaklaşmakta olan şeyi görseydi, gerçekten de vicdanı rahat bir şekilde hiçbir şey yokmuş gibi arkasını dönüp gidebileceğini düşünüyor musun? Her geçen gün, **Adolf Hitler**'in 1933 yılında şansölye olarak seçildiği ilk günden itibaren Kristallnacht'dan, Uzun Kılıçların Gecesi'ne Anschluss'dan, Avusturya'nın işgaline, Sudetenland, Polonya'ya kadar olacak olanlar birebir haritada olsaydı, sence bunu gören insan nasıl hissederdi?

Sence arkasını dönüp gidebilir miydi?

Hepimiz insan türü olarak, Dünya Gezegeni'nde yaşanabilecek en büyük engellenebilir soykırımdan bir bütün olarak sorumluyuz. Kendi intiharımız. Buna nasıl arkanı dönüp gidebilirsin?

Geceleri nasıl uyursun?

Kim gerçekte nasıldır?

Sen bana nasıl olur da arkanı dönüp gitmek daha kolay olurdu diyebilirsin?

Sen ben değilsin. Benim için asla dönüp gitmek kolay olmadı. Çünkü arkamı dönüp gitmek taviz vermek olurdu. Gitmek davayı satmak olurdu. İşte, ben hala 30 yıl önce, bir vatandaş olarak hükümete gidip, mağduriyetimi şikâyet etmiş bir insanım. **CIA'yı uyuşturucu ticareti yaparken yakaladım.** Bu yanlış birşey. Bunun hakkında birilerinin konuşması gerekiyor. Ve ben hala o adamım. Ben hala 27 yaşında, terfi almak üzere olan, mükemmel sicilli, mükemmel değerlendirme raporlu, LAPD... kendini adamış tertemiz LAPD polisiyim. O hala benim içimde canlı. Ve bazı cevaplar istiyor.

(Mike Ruppert'ın hikâyesi, öngörüleri hepimizin içine yerleşmiş kollektif paranoyaya çok cazip geliyor. Gerçekten her yerdeler. Bu kadarını kabul edebiliyorsak, Rupper'ın kişisel takıntısının, bizim kendi sorumluluğumuzun, üstlenmede başarısız kaldığımız bir veçhesi olabileceğini kabul etmeliyiz.)

Bana çok hitap eden bir hikâye, fabl var.

100. MAYMUN HAKKINDA.

Uzun zaman önce 1940'lı, 50'li yıllarda atom bombası ve Hidrojen bombası yer üstü testleriyle gündemdeyken, Pasifikte'ki bir mercan adasında atom bombası patlattık ve birkaç yıl bekledik. Çünkü **"Acaba bir yerde atom patlattıktan "bir süre sonra yeniden hayat başlaması muhtemel midir"** gibi sorulara cevap aranıyordu. O adaya yeniden gitmişler ve adayı maymunlarla doldurmaya karar vermişler ve maymunlar da hindistan cevizi yer. Her şey oldukça sağlıklıydı, sadece hindistan cevizlerinin kabuklarında biraz radyoaktif madde vardı. Bu nedenle bilim adamları, maymunları alıp onlara **hindistan cevizlerini, yemeden önce adadaki bir akarsuda yıkamayı öğretirler. Ve neler olacağını görmek** için maymunları serbest bırakırlar.

Kısa süre içinde, **belki 10,000 maymundan 12'si cevizlerini yıkamaya başladı, sonra 20 ve derken 47. Ama ilginç birşey oldu. 100. maymun cevizin kabuğunu yıkamaya başladığı anda, adadaki 10,000 maymun cevizini aynı anda yıkamaya başladı.**

Sanırım hayatıma hep bu şekilde baktım, özellikle 2001'in sonunda meselenin gerçekte ne olduğunu tam olarak anladım. Mesele, **benim 100. maymunu arayışımmış**.

YORUM:

Siyasilerin, kişilerin sözlerinden çok cebinizdeki kudretin durumunu kontrol edip, büyük hayallerden kaçınıp küçülmeye, birbirimize saygı ve sevgi ile yanaşmaya başlamadıkça ileride olacak olan felaket için birkaç yıl beklemeye gerek kalmayacak. Etrafımızda ülkelerin bir bir yıkıma uğradığını görünce bu sözler pek hayali olmadığını görebilirsiniz.

İki veya üç sene kredi ödemesi olanlar biran önce borçlarını kapatmaya çalışmalı, on yıl gibi vade ile ipotekli eşya alımından kaçınmalıyız.

Siyasilerden "PARA YARDIMI" yerine sosyal refahı yükseltecek sözler duymalıyız.

Bir an tarım ürünleri, tohumları ve et ithalatının durdurulmasının gerekmektedir. Eğer durdurulmayacaksa ve bu konuda birilerinin "yalancı olabileceklerine" inanın.

Çocuklarımızın yurt dışı eğitimlerden geri çağrılmalı, yurt içinde eğitimlerini sağlamalıyız.

Yurt dışına yardım yapılacak diye bahsedilen yardım kampanyaları durdurmak acilen gerekmektedir.

Devlet bazında harcamalarda kısıtlamalara gidilmeli, fazla para harcayan kişilerin nasıl kazanıp nasıl harcadıkları teftiş edilmelidir.

Başıboş şekilde ilerleyen inşaat sektörünün kontrole alınması ve durdurulması gerekmektedir.

Bankaların kredi ödemelerde uzun vadeli borçları daha kısa ve düşük faizlere çekmeleri için devlet acil planlar geliştirmelidir.

Televizyonlardaki lüks hayat görüntüleri, dizilere kısıtlama getirilmelidir.

Hacca giden kişilerin içinden tekrar tekrar gidenleri engellemeli, umre programlarına kısıtlama getirilmelidir. Tatil beldelerine de yapılan seyahatler içinde aynı durum söz konusudur. Bu şekilde yurt dışına gereksiz döviz çıkışı engellenmelidir.

Bahis oyunları engellenmelidir.

……..

Kısacası "İSRAF"a hayırlı işler namına da olsa "DUR" demelidir.

Yoksa görünen köyün ışıkları sönük olacağını söyleyebiliriz.

BİZE BİZDEN OLUR, NE OLURSA.

İhramcızâde İsmail Hakkı

81 YAZILARIM

THE ADJUSTMENT BUREAU - KADER AJANLARI

Tür : Bilim Kurgu / Romantik
Gösterim Tarihi : 4 Mart 2011
Yönetmen : George Nolfi
Senaryo : George Nolfi , Philip K. Dick (Kitap)
Yapım : 2010, ABD

OYUNCULAR
Matt Damon (David Norris),
Emily Blunt (Elise Sellas) ,
Terence Stamp, Daniel Dae Kim, John Slattery

Philip K. Dick'in **'Adjustment Team'** adlı kısa öyküsünden uyarlanan filmde, birbirlerini seven bir politikacı ve bir balerinin, bir araya gelmelerini engellemeye çalışan gizemli güçlere karşı verdiği mücadele konu ediliyor.

Filmin konusu ile verilen **kader –özgür irade ikilemi** içerisindeki insanın durumuna etki eden gizli güç bir yerde **Allah Teâlâ**, bir yerde **melekler**, bir yerde **gizil insanlar** ve insanlar şeklinde işlenmektedir.

Film kader yorumlaması için seyredilmesi gereken filmlerdendir. Bu şekilde kader konusunda bazı değişik fikirlere kapı açmış olursunuz.

Bize göre sanki film İslam literatüründeki **"RİCÂLÜ'L-GAYB ERENLERİ"** konusu için çevrilmiş bir yapıt olduğunu söyleyebiliriz. Senaryosu içerisinde çok güzel işlenmektedir. Görünüşte başka bir dünya veya bilim kurgu havası veriyorsa da tasavvufî içerikli bir film olduğunu söyleyebilirim.

Filimdeki dikkat edeceğimiz bazı kısımlar:

1-David Norris'in görmemesi ve bilmemesi gereken bir olayı görmekle gizem açığa çıkıyor. Gizemli gurup aralarında ne yapmak gerektiğini konuşuyorlar.

Ne yapmak istiyorsun?

Onu **sıfırlamalıyız.**

Kitaba başvurun. (Kader Kitabı)

Şaka mı yapıyorsun? Bunun için Başkan'ın izni gerek. (İleride anlaşılacağı şekilde her gurubun lideri)

- İzin alın o zaman. - Al sana izin.

Başkan'ın sıfırlamayı kabul etmesi imkânsız. Bu senin hatan.

- Sana kitap vermesinin imkânı yok. - Seçeneklerim neler?

****

2-David Norris'in olayı anlaması için alt seviyeninin lideri Richardson açıklama yapıyor.

"Kaçacağını bilmiyordum mu sanıyorsun?

Ben aklını okuyabilirim.

Evet cidden. Bir renk seç. Mavi. Bir numara tut. . Şimdi neden hâlâ kaçmayı düşünüyorsun? Burada neler oluyor hiç anlamıyorum.

Ama sen varlığından haberdar olmaman gerekirken perde arkasını gördün. Çok sarsıcı olsa gerek. Bu senin hatan değil. Bugün izlediğin yolun düzenlenmesi gerekirdi. Bu sabah parka girdiğinde kahveni dökmen gerekiyordu. Sonra üstüne değişmek için yukarı çıkıp otobüsü kaçırman ve bundan dakika geç işe gelmen gerekiyordu.

- Biz de gitmiş olacaktık. - Kahvemi dökmem mi gerekiyordu?

Biz buna **"düzenleme"** diyoruz. Bazen insanlar kahvelerini dökünce ya da internet kesildiğinde ya da anahtarlarını bulamadıklarında bunun şanslarının bir parçası olduğunu sanırlar. Bazen öyledir de. Ama bazen bizim işimizdir. **Bizim insanları plana doğru dürtüklememizdir.** Bazen dürtüklemek yetersiz kalınca yeniden ayarlama takımımız yetkilendirilir. Müdahale ekibimizi salarız. Ve onlar senin için fikrini değiştirirler. Arkadaşın Charlie'ye yaptığımız gibi. Bu arada kendisi iyi. Onun için endişelenmene gerek yok. Şimdi gitmene izin vereceksem anlaman gereken bir mevzu var. Peki. Bugün gördüklerini gören çok az insan var. Ve böyle kalması konusunda kararlıyız. **Eğer varlığımızı ifşa edersen hafızanı sileriz. Müdahale takımı duygularını hatıralarını sıfırlar. Tüm kişiliğin silinir. Arkadaşların ve ailen delirdiğini düşünür. Hiçbir şey düşünemezsin. Anlıyor musun? Bizim hakkımızda bir kelime bile etmeyeceksin.** [42]

***

3-Yeniden ayarlama işlemi insanların mantığında çok küçük değişiklikler yapar. Duygusal kişilikte bir değişiklik yapmaz. Bu çok zorlama olur. - Yetkilendirme dedin kimden yetkilendirme? - Başkan'dan. - Başkan mı? - O sadece bizim kullandığımız bir isim. Siz başka birçok isim kullanıyorsunuz. Burada konuşamayız.

***

4-Biz sadece seni planda tutmak üzere buradayız. Sadece buna yetkimiz var. Bana bunları söyleyebiliyor musun? Yani şu an beni takip ediyorlar mı? Tüm Dünya'yı gözetlemek zorundayız. Her zaman herkesi takip edecek insan gücümüz yok. Ve suyla ilgili bir şey var. Seçimlerini okuma yeteneğimizi etkisiz kılıyor. - **Sen bir melek misin?** - Bize öyle de denmişti. Biz daha çok insanlardan çok daha uzun yaşayan istihbarat ajanları gibiyiz.

***

5-Dalgalanmanın sınırına vurdun. Tebrikler. Mevzu üst kata taşınacak. **Thompson** (ünlü kimse- erkek ilk isim-lidere uygun isim) arıyor. Neyle karşı karşıya olduğuna dair en ufak bir fikri yok. Hadi biraz yürüyelim. Aralarındaki **sıkı bağ sabit büküm noktaları** var. Sen onları kere ayırdın. Ama şans onları bir araya getirdi.

***

6-Benim adım Thompson. **Özgür iradeyi daha önce denedik**. Birbirinizi avlayıp cesetleri Roma İmparatorluğu kadar dizmenizi engelledikten sonra geri çekildik. Kendi başınıza nasıl idare edeceksiniz bakalım dedik. Bu bizi yüzyıl boyunca karanlık bir çağa soktu. Ve sonunda tekrar devreye girmeye karar verdik. Başkan bisikletinizden ek tekerleri tekrar almadan önce bisikleti nasıl süreceğinizi öğretmemiz gerektiğini düşündü. Biz de sizin umutlarınızı artırdık Aydınlanma Çağı'nı Bilimsel Devrim'i verdik. Yıl boyunca size içinizdeki dürtüleri mantığınıza göre kullanmanızı öğrettik. Ve 'da tekrar geri çekildik. Yıl içinde bize. Dünya Savaşı'nı depresyonu faşizmi soykırımı getirdiniz. Ve Küba füze kriziyle dünyayı yıkımın eşiğine getirerek son noktayı koydunuz. O anki karar siz bizim bile düzeltemeyeceğimiz bir şey yapmadan önce tekrar devreye girmemiz idi. Özgür iraden yok David. Özgür iradenin dış görünüşü var. Buna inanmamı mı bekliyorsun? Her gün kendi kararımı veriyorum. Hangi diş macununu kullanacağın ya da yemekte ne içeceğin konusunda özgür iradeni kullanıyorsun ama insanlık önemli şeyleri kontrol altında tutmak için yeterince olgun değil.[43]

***

7-Harry İsimli gizemli görevli filmi şu şekilde finalle kapatır.

---

[42] Kurtlar Vadisi Gladio filminin senaryosu bu konuyu değişik şekilde işlemiştir.

[43] Kurtuluş savaşı dönemi velilerine düşman yurdumuza girince "niye bizi korumadınız?" şeklindeki sorulara **"Allah Teâlâ bizlerden tasarrufu aldı."** Sözleri çok söylenir.

83 YAZILARIM

Eğer ulaşsanız kaderinizi değiştirebileceğinizi ya da kendiniz yazabileceğinizi mi sandınız? İşler böyle yürümez. Ve size neden olduğunu söyledim.

Thompson'un bile patronu vardır. [44]

Gerçi o(başkan) **adamla tanıştın ya da kadınla.**

Herkes tanışmıştır.

Başkan herkese farklı şekillerde gelir bu yüzden insanlar bunu nadiren fark eder. Yani bu bir çeşit test miydi? **Bir bakıma tüm bunların hepsi birer test. Herkes için.**

Düzenleme Bürosu üyeleri için bile.

İkinizin arasındaki bu durumun plan için ciddi bir sapma olacağını söylüyor. Bu yüzden de **Başkan onu tekrar yazdı.**(Kader)

- Pekâlâ ya şimdi ne olacak?

- Şimdi merdivenleri kullanabilirsiniz. Bir sürü insan onlar için düzenlediğimiz çizgide yaşar. Başka bir tane keşfetmeye çok korkarlar. Ama arada bir de sizin gibi insanlar ortaya çıkar ve yolunuza koyduğumuz engelleri ortadan kaldırırsınız. Özgür iradenin bir armağan olduğunu fark eden insanlar uğruna savaşmadığı sürece onu kullanmasını bilemeyecek. Sanırım Başkan'ın asıl planı buydu. Belki de bir gün planları biz yazmayız siz yazarsınız.

Filimdeki geçen kişilerin **RİCÂLÜ'L-GAYB ERENLERİ** olduğu fikriyle senaryoda bahsedilen konun mistik literatürden alındığını daha güzel anlayacağız.

RİCÂLÜ'L-GAYB ERENLERİ

Ricâlü'l-gayb kavramı, rical ve gayp kelimelerinden oluşan Arapça bir tamlamadır. Rical, Arap dilinde erkek insan, adam manalarına gelen, "racül" kelimesinin çoğuludur. Kur'an-ı Kerim'de çoğunlukla bu anlamda kullanılmakla birlikte cinler için kullanıldığı yerler de bulunmaktadır.

Gayb kelimesi ise sözlükte; şek, (kuşku, şüphe) gözlerden uzak olan, görülmeyen yer ve nesne mânalarına gelmekte olup ıstılahta, müşahede edilenin mukabili olarak gözden uzak, duyuların idrak alam dışında ve akılla anlaşılamayacak kadar gizli olan varlık manalarına gelmektedir. Böylelikle gayp akıl ve idrak dışı varlıkları kapsamaktadır.

Rical ve gayb kelimeleri Kur'an-ı Kerim'de ayrı ayrı birçok yerde kullanılmaktadır. Ancak "ricâlü'l-gayb" şeklinde bir terkib Kur'ân-ı Kerim'de geçmemektedir.

Mutasavvıflar tarafından tasavvuf geleneğinin önemli özelliklerinden biri olarak görülen bu inanç, kelime olarak **"gayp adamları"** anlamına gelip, tasavvufta âlemin düzenini sağlayan bir silsileyi ifade eder.

Gayb erenleri veya bilinmeyen hak dostları anlamlarına da gelen bu kişiler, dünya ilgilerinden kurtularak kendilerini Allah Teâlâ yoluna adamış ve dünyayı idare ettiği düşünülen sûfîler topluluğudur. Bunlar, **ricâlullah, merdân-ı hudâ, merdân-ı gayb** ve **hükümet-i sûfiyye** gibi terimlerle de ifade edilir. Bazılarına göre bu kavram, tasavvuftaki Allah Teâlâ dostluğunun gizliliğine dikkat çekmektedir.

Mutasavvıflara göre her ne kadar veliler birbirlerini tanıyıp bilseler de, sıradan insanların gözlerinden bir örtü ile ayrılmaktadırlar. Allah Teâlâ, dostlarını dünyada gizlemektedir. Dünya, bütünlüğünü görünmeyen bu velilere borçludur. Allah Teâlâ, dünyanın cismani düzenini sağlamak için bazı insanların çeşitli görevler üstlenmesini takdir ettiği gibi, âlemdeki mânevi ve rûhânî düzenin korunması için de sevdiği bazı kullarını vazifelendirmiştir. **Bu kimseler gizli olduklarından dolayı kendilerinden başka kimse onların hallerine vâkıf olamaz.** Herkes tarafından kolayca tanınmadıkları ve gizli olan hakikatlere vakıf olduklarından dolayı ricalü'l-gayp olarak isimlendirilmişlerdir.

Gökten yağmur onların bereketleriyle iner,

Yerden otlar onların himmetiyle biter,

Kâfirlere karşı müslümanlar onların takviyeleriyle zafer kazanırlar.

Sûfilere göre, bu hiyerarşik yapı kendi içinde irtibatlı halinde olup, zaman ve mekânın rahatsız

---

[44] İçlerindeki hiyerarşik gurupları anlatıyor.

edici hâlleri onları engelleyemez. Zira onlar dünyanın her tarafından göz açıp kapayıncaya kadar denizleri, dağlan ve çölleri kolaylıkla aşarak bir araya gelirler. Dünya, bütünlüğünü görünmeyen ve çeşitli mertebelerde bulunan velilerin varlığına borçludur Bu mertebeler merdivenin birbiri ardından gelen basamaklanın **varisler (ebdâl), direkler (evtâd), sütunlar (amâid) v.s**. oluşturmakta, **ve en son basamakta ise çevresinde bütün kainatın döndüğü kutup (kutb) bulunmaktadır.** Eğer bu manevî yapı olmasaydı kâinat paramparça olurdu.(!)

Sûfîler bu manevî teşkilatın kendi içerisinde hiyerarşik bir yapı arz etmekte olduğunu söylemektedirler. Bu yapılanmadaki tertip kaynaklarda farklı şekillerde sıralanmaktadır.

Bir sıralama örneği şekildedir.

1. İmâmân: Her çağda iki kişidir.
2. Evtâd: Dört kişidir. Kadınlardan da olabilir.
3. Abdal: Yedi kişidir.
4. Nukabâ: Her asırda on iki kişidir.
5. Nücebâ: her asırda sekiz kişidir.
6. Havâriyyûn: Her asırda bir kişidir.
7. Recebiyyûn: Her dönemde kırk kişidir.
8. Hatm: Bütün zamanlarda tek kişidir.
9. Rukabâ: Hz. Âdem'den kıyamete kadar çok sayıda kişidirler.
10. Kırklar
11. Yediler
12. Beşler
13. Üçler
14. Birler
15. Ricâlü'l-Gayb: On kişidir.
16. Zühhâd: On sekiz kişidir.
17. Ricâlü'l-Fütüvve: Sekiz kişidir.
18. Ricâl-i Hannân veya Ricâl-i Atf: On beş kişidir.
19. Ricâlü'l-Heybet ve'l-Celâl: Dört kişidir.
20. Ricâlü'l-Feth: Yirmi dört kişidir.
21. Ricâl-i 'Ulâ: Yedi kişidir.
22. Ricâl-i Tahtaşfil: Yirmi bir kişidir.
23. Üç Veliyy-i Vâsıl (Âlî bunlar için özel bir isim kullanmıyor.)
24. İlâhiyyûn-ı Rahmâniyyûn: Üç kişidir.
25. Bir zât-ı pâk
26. Bir zât-ı Azîmü'ş-şân
27. Bir zât-ı şerîf
28. Sakît-ı Refref
29. Ricâlü'l-Gınâ: Her asırda iki kişidir.
30. Ricâl-i Ayne't-Tahkîm ve'z-Zevâyid: On kişidir.
31. Büdelâ: On iki kişidir. Zaman zaman Abdal ve Nukabâ ile karıştırılırlarsa da farklıdırlar.
32. Ricâl-i İştiyâk: Beş kişidir.
33. Ricâl-i Eyyâm-ı Sitte: Altı kişidir[45]

SONUÇ

Tespit edebildiğimiz kadarıyla ricâlü'l-gayb ehl-i tasavvuf arasında özellikle İbn Arabî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz sonrasında, tasavvufi çevrelerde yer bulan, **"kutub", "gavs", "nücebâ", "nukabâ", "abdal"** gibi kavramlar, sonraki dönemlerde kazandıkları muhtevalarıyla Kur'an'da ve sahih hadislerde

[45] Ahmet Ögke, "Bir Tasavvuf Terimi Olarak Ricâlü'l-Gayb –İbn Arabî'nin Görüşleri–",Tasavvuf (Ankara), Yıl: II, Ocak 2001, sayı: 5, ss. 172-197; Hasan Türkmenoğlu, Gayb Erenleri, Mavi Yay., İstanbul 2003.

85 YAZILARIM

bulunmamaktadır.

Bu konuda mutasavvıfların açıklama ve iddiaları Kur'an'la ilgili olarak bâtınî yoruma, hadislerle ilgili olarak da, isnadı zayıf rivayetlere dayanmaktadır. Her ne kadar Kur'an-ı Kerim çeşitli âyetlerinde kullar arasında farklı statülere sahip insanlardan bahsetse de **ricâlü'l-gayb gibi bir derecelendirme Kur'an'da bulunmaz.**

Allah Teâlâ kullarını bazen dünyadaki durumlarına, bazen de âhirette elde edecekleri makamlara göre derecelendirmektedir. Ancak ricâlü'l-gayb gibi kozmik güçlere sahip hiyerarşik bir yapıyı Kur'an'a dayandırmak mümkün gözükmemektedir. **Bu düşüncelerini delillendirmek için sûfîler tarafından işaret edilen âyetlerin hepsi siyak ve sibakla ilgisi olmayan zorlama teviller içermektedir.**

Hadislere gelince, ricâlü'l-gayb ve abdalla ilgili olarak tasavvufi eserlerde birçok hadis zikredilmektedir. Bu rivayetlerden Ebû Davud'da yer alan bir, Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde bulunan iki rivayet dışında, hiçbiri güvenilir hadis kitaplarında yer almamıştır. Ayrıca Müsned'deki hadisler de senedlerinde zayıf râviler bulundurduğu gerekçesiyle tenkit edilmiştir. Senet ve metinlerindeki bazı çelişki ve zayıflıktan dolayı bu hadisler bazı muhaddisler ve kelâmcılar tarafından tenkid edilmiştir.

Mutasavvıflar arasında felsefeyle meşgul olanların ilklerinden olan **Hakîm et-Tirmizî**'nin, bu anlayışın teşekkülünde önemli bir yeri vardır. Aynı zamanda tasavvufi yorumları hadislere uygulayanların ilklerinden de sayılan bu zât, ilk dönemlerde ortaya çıkan hadisleri velayet hakkındaki düşünceleriyle işlemiş, bazı tasniflerde bulunmuş ve daha önce görülmeyen bir düşünce ortaya koymuştur. Özellikle onun tarafından rivayet edilen bir hadis tasavvufi çevreler tarafından bu zümrenin varlığına delil olarak öne sürülmüştür. **Velayet teorileri hakkında ilk söz edenlerden biri olan Hakîm et-Tirmizî daha önceki dönemlerde ortaya çıkan hadisleri düşüncelerine köşe taşı yapmış ve bir veliler hiyerarşisi oluşturmuştur. SON ŞEKLİNİ İBN ARABÎ KADDESE'LLÂHÜ SIRRAHU'L AZÎZ İLE ALAN BU DÜŞÜNCE HARİCÎ TESİRLERİN DE ETKİSİYLE KOZMİK ÂLEMDE HÜKÜM SÜREBİLEN, OLAĞANÜSTÜ GÜÇLERE SAHİP BİR SİLSİLE HALİNE GELMİŞTİR.**

Ricâlü'l-gayb düşüncesinin son şeklini almasında İbn Arabî'nin etkisi büyüktür. İbn Arabî sonrası dönemde bu düşünceden bahsedenlerin İbn Arabî'ye yaptıkları atıflar bizi bu sonuca götürmektedir. Ricâlü'l-gayb düşüncesi Kur'ân'a uymayan bazı özellikleri nedeniyle bir kısım âlimler tarafından tenkid edilmiş, kaynağı üzerinde durulmuştur. **Bu düşüncenin kaynağını ehl-i sünnet dışında arayanlar genelde bu düşüncenin, Şia'nın imamet anlayışının tasavvuftaki yansıması olduğu üzerinde durmuşlar, bu iki düşünce arasındaki benzerliklere dikkat çekmeye çalışmışlardır.** Târihî gelişim içinde bu düşünce çok çeşitli dış unsurlardan etkilenmiştir. Bunların başında **İsmâilî öğreti** gelmektedir. Zîrâ ricâlü'l-gayb düşüncesinde de geniş yer bulan evrenin kendisini hiyerarşik biçimde yapılandırma, İsmâilî öğretide de çok büyük yer tutmaktadır. Konuyu inceleyen âlimler tarafından ayrıca bu düşüncenin **İhvân-ı Safâ** ile olan ilgisine dikkat çekilmiştir. Ricâlü'l-gayb düşüncesini şiddetle tenkit edenlerin başında **İbn Teymiye** gelmektedir.

O'na göre, insanların Allah Teâlâ 'la kul arasında ihtiyaçlarını ilettikleri bir vasıta kabul etmeleri şirk olup İslâm akîdesiyle bağdaşmaz. İhtiyaçlarını ricâlü'l gayba arzedenlerle, Allah Teâlâ'nın rahmetinin önce **üçyüzlere**, onlardan sırasıyla **yetmişlere**, **kırklara, yedilere**, **dörtlere** ve nihayet **gavs**a indiğini zannedenler sapık ve müşriklerdir.

Bu türden bir anlayış Râfiza'nın, her asırda masum bir imam bulunur, mükelleflere karşı Allah Teâlâ'nın delili olur, iman ancak onunla tamamlanır, şeklindeki iddialarına benzemektedir. İbn Teymiye bu mertebelerin varlığını iddia edenleri bazı yönlerden İsmâiliyye'ye ve Nusayrîlere de benzetir.

Sûfiler tarafından ricâlü'l-gaybe atfedilen fonksiyonlar düşünüldüğünde bu tür bir taifenin varlığını kabul etmek özellikle tevhid inancı açısından sakıncalar doğurmaktadır. Bu tür varlıklara inanma ve onlardan yardım talep etme, bazı hüviyetleri sebebiyle bazı kişiler dışında kimseye görünmedikleri, zaman ve mekân sınırlarını aşarak diledikleri anda diledikleri yerde bulunabilecekleri, kendilerinden istenen şeyleri Allah Teâlâ 'nın geri çevirmeyeceği gibi telâkkileri İslâm inancıyla bağdaştırabilmek oldukça zor gözükmektedir.

Âlimlerin çoğuna göre, sadece Cenâb-ı Hakk'ın yapması mümkün olan şeyleri ölü veya diri başka bir kuldan istemek caiz değildir. Yardım istenilen şahsın yaratıcı değil, şefaatçi olduğu düşünülse bile

bu tarz dua, zahirî anlamda başka ilahların varlığını ihsas ettirir ve imanı tehlikeye düşürebilir. DUANIN BÖYLE BİR YOLU NE KUR'ÂN'DA BEYAN EDİLMİŞTİR NE DE RASÛLÜLLAH SALLALLÂHÜ ALEYHİ VE SELLEMİİN DUALARI ARASINDA BU TÜRDEN DUALAR GÖZE ÇARPMAKTADIR.

Şayet böyle bir duâ şekli mevcut olsaydı buna ilk önce Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ve onun çevresinde bulunan ashabının işaret etmesi gerekirdi.

Bu tür ruhlardan yardım istemeyi kesin olarak şirk ve küfür kabul eden **Şevkânî** kanaatini teyid etmek için bu davranış ile şirkin karşılaştırmasını yaparak aralarındaki benzer yönleri açıklar. Müellife göre **her dua bir ibâdettir ve ruhlardan yardım istemek de onlara dua manasına gelir. Dolayısıyla bu insanlar Allah Teâlâ'dan başkasına ibâdet etmektedir.** Sadece Allah Teâlâ'nın gücü dâhilindeki fiillerin gerçekleşmesi için diri veya ölü bir kimseye dua etmek ile câhiliyye müşriklerinin taş, ağaç, melek veya şeytana duaları arasında bir fark yoktur. Bu zümrenin varlığının hikmetini anlamak ve bu gruba atfedilen fonksiyonları açıklayabilmek oldukça zor görünmektedir. Allah Teâlâ'nın kâinat olaylarını idare edebilmek için bu türden aracılara ihtiyacı yoktur. Her ne kadar **Kur'an, tabiat olaylarının icrâsıyla ve insanları korumakla görevli bazı meleklerin var olduğunu bildirse de bunların varlığının bazı hikmetleri vardır.** Bununla birlikte Kur'an, onlara dua edilmesini kesinlikle yasaklamıştır. Bu türden fonksiyonlara sahip insanların bazı işlere muktedir olduklarına dâir tartışmasız güvenilir naklî veya aklî bir delil bulmak mümkün değildir. Bu nedenle bunlarla ilgili halk arasında dolaşan veya bazı kitaplarda yer alan hikâyelere dayanarak dînî bir mesele hakkında hüküm vermenin sağlıklı bir yol olmadığı açıktır.

Sonuç olarak söylemek gerekirse;

1.Ricâlü'l-gayb adıyla yardım talep etmek ve bu kişilere dua etmek İslâm dininin korunması üzerinde hassasiyetle durduğu **"tevhid inancı"** açısından sakıncalar doğurmakta, kişiyi farkında olmadan şirke düşürebilmektedir.

İslâm âlimlerinin çoğuna göre sadece Allah Teâlâ 'nın yapmaya muktedir olduğu şeylerin ölü veya diri başka bir kuldan istenmesi caiz değildir. Yardım istenilen şahsın yaratıcı değil şefaatçi olduğu düşünülse bile bu tarz dualar imanı tehlikeye düşürebilir. Sadece Allah Teâlâ'nın gücü dâhilinde olan yağmurun yağdırılması, otların bitmesi, müslümanlara yardım edilmesi ve onlardan zararların defedilmesi gibi hususların ricâlü'l-gaybdan beklenilmesi bu açıdan doğru değildir.

2. Bu zümrenin varlığının hikmetini anlamak ve bu gruba atfedilen fonksiyonları açıklayabilmek oldukça zor görünmektedir. Özellikle, halktan sıkıntı ve belâları defettiği iddia olunan bu taifenin, müslümanların fert ve toplun olarak çeşitli problemlerle karşılaştığı asırlar boyunca nerede olduğu merak konusudur. Günümüz için de aynı şeyi söylemek mümkündür.

3. **Kim olduğu tam olarak belli olmayan kimselerden yardım istemek topluma bir fayda sağlamayacağı gibi, zaman zaman onları hayatın şartlarıyla olan mücadeleden uzaklaştırabilmektedir.**

4. Yeryüzünde yaşayan her canlı Allah Teâlâ tarafından konulan tabiat kanunlarına uymak zorundadır. **Allah Teâlâ çeşitli âyetlerde kâinatı kendisinin yaratıp yönettiğini beyan ettiği halde herhangi bir kulun bu kurallar dışında bir hayat sürdüğünü düşünmek doğru değildir.**

5. Ne Hz. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem ne de ashâb-ı kiram, hayatları boyunca çeşitli sıkıntılarla karşılaştıkları halde hiç biri bu türden varlıklara seslenmemişler, uğradıkları belâların kalkması için Allah Teâlâ'ya vâsıta olmalarını istememişlerdir. Duanın böyle bir yolu ne Kur'an'da beyan edilmiş ne de Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin duaları arasında bu türden dualar göze çarpmaktadır. Bizzat Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem'in istenildiğinde yalnız Allah Teâlâ'dan istenmesi gerektiğine dâir birçok ifadesi vardır. Günlük namazlarda her rekâtta okunması istenen **"Yalnız sana ibadet eder, sadece senden yardım dileriz"** âyeti de bu ilkeyi yerleştirmeye çalışmaktadır.

6. Kur'an-ı Kerîm, tabiat olaylarının icrâsıyla ve insani an korumakla görevli meleklerin var olduğunu bildirmesine rağmen onlara dua etmemizi emretmemiştir. Bu meleklerin kâinattaki tasarrufları bilindiği halde kimse onlardan dua talep etmez. Melekler hakkındaki hüküm böyleyken ricâlü'l-gayb adında kimselere duâ edilmesini kabul etmek mümkün görünmemektedir.

SON SÖZ:

Bu konu kulların Allah Teâlâ'nın mülkünde tasarruf etmesi içeriğiyle kapalılıklar içermekte olup,

şirke düşmeden meselenin ortasını bulmanın çok zor olduğunu görmekteyiz.

Mülk Allah Teâlâ'nındır. Onun mülkünü insanlar ile paylaşmasını düşünmekte hatalı durumdur. Ancak değişen kader dediğimiz kısımda Allah Teâlâ bazı kullarının duası ile kader değişime gideceği varsayımıyla haddimizi aşmadan bu kulların varlığına bir yer verebiliriz görülse de tehlikesi faydasından çoktur.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin Hz. Fatıma aleyhisselâm annemize **"kızım Fatıma kalk sabah namazını kıl babanın peygamberliğini güvenme?"** uyarısını kalbimizden çıkarmayalım.

Film konu olarak çok güzel, içeriği ile bu bilgileri tekrar hatırlamış olduk.

Ey Allah Teâlâ'm sana olan güvenimi ve inancımı artırmanı, sevab zannettiğim günahlardan sana sığınıyorum.

İhramcızâde İsmail Hakkı

Kaynak:

Osman DEMİR, Ricâlü'l-Gayb Kavramı ve Kelâm İlmi Açısından Değerlendirilmesi [Kitap]. - İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Ana Bilim Dalı Kelâm Bilim Dalı - 87011-Yüksek Lisans Tezi:, 1999.

ZEİTGEİST: MOVİNG FORWARD (2011)

Zeitgeist: Yol Almak
Zeitgeist: Moving Forward
Yönetmen: Peter Joseph
Senaryo: Peter Joseph
Oyuncular: Adrian Bowyer, Colin Campbell, Ashton Cline
Yapım: ABD, 2011**,** 161 dk.

Zeitgeist*, *Yol Almak isimli üçüncü filminde farklı bir yol izledi. Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu çeşitli ülkelerde önce küçük gruplara gösterildi, ardından ücretsiz olarak indirilebilmesi için internete kondu.

Zeitgeist üçüncü bölümü *Yol Almak*'ta (*Zeitgeist: Moving Forward*) sistem eleştirisine giriyor. Tabii bu bölümde de Dünya Bankası, IMF, rezerv bankacılığı, serbest piyasa sistemi, **Adam Smith**, **Milton Friedman** ve bizzat paranın kendisine açıkça saldırıyor.

İlk bölümünden beri **din, ekonomik sistem, siyaset** gibi dev sistemleri hedef tahtasına koyan *Zeitgeist* (Burada *Zeitgeist* derken daha çok **Peter Joseph**'i kastediliyor) üçüncü filminde bütün bunların yanı sıra işin en başına dönüp insan tabiatı hakkında benimsediği tezleri ortaya koyuyor.

Ancak 3. Bölümde önerilen "kaynak bazlı dünya kenti projeleri" nde yenidünya düzencilerin istediği "Tekleştirme" (Tek Dünya Devleti, Tek Şehir, Tek Tarih, Tek Yönetim, Tek Pazar….) projelerinin uygulaması tavsiye edilmesi insanların kontrol mekanizmaları içine alınmasını istemek sakıncalı bir durumdur. Ekonomik olarak düşünülen bu kent modeli insan hürriyeti açısından büyük sakıncaları vardır.

[**Zeitgeist**'ı, yani zamanın ruhunu ve zekâsını kavrayabilmek, özel bir önem taşımaktaydı. Pagan (putperest) yaşam tarzı ve onlara bağlı Musevi yaşam tarzının ortak paydaları yoktu, Musevi'nin pagan yönetiminin Zeitgeist'ı karşısındaki direnişi genelde Musevi tarikatları ve özelde radikal reformcu Zealot'larla, pasifik-kaçkıncı Essene'ler gibi kesimler arasında geleneksel (ancak mutlaka Kabalistik olması gerekmeyen) Peygamber yöneticiliğini canlandırmanın gerekliliğini bir kez daha vurgulamaktaydı. Esseneler'e göre, **Zeitgeist gerçekte ZELT-OHNE-GEİST,** yani **"Adalet/Hakkaniyet Ruhu'ndan Yoksun Zamanlar'**dan başka bir şeyi simgelemiyordu. (**Aytunç ALTINDAL,** Üç İsâ [Kitap]. - Ankara : Yeni Avrasya, Nisan-2002. Sh:111-114)]

FİLMİN TÜRKÇE ALT YAZISI

Çürüyen bir toplumda sanat eğer dürüst ise, çürümeyi yansıtmalıdır. Eğer sosyal işlevi sayesinde inancı kırmak istiyorsa sanat dünyanın değiştirilebilir olduğunu göstermek zorundadır ve değişime yardım etmelidir.

Ernst Fischer

Hükümet üzerindeki ölümcül isyanlar borçlarını ödeme yükümlülüğünden kaçınma planı bu yüzden işsizlik giderek artıyor ve daha da artmalı ki siz daha da fazla ürüne ulaşabilesiniz bütün hepsi borçlanılmış paradır ve bu borç başka ülkelerinden bankalarından alındı **P-A-R-A** kullanışlı bir kişisel kredi şeklinde tat veren filtreli bir sigara ürettiler ve ben malt içkisi Çılgın mısın!..

ABD İran'ı bombalamayı planlıyor Amerika İran'daki terör saldırılarına destek sağlıyor Büyükannem müthiş bir insandı. Bana **Monopoly** (tekel) [46] oynamayı öğretmişti. Oyunun adının **"edinmek"**

[46] Bir **tekel** veya **monopol,** bir pazarda belirli bir ürün için üretici ya da dağıtımcı olarak tek bir firmanın bulunması durumudur. Bir monopol, rakip firmaların daha düşük fiyat koyması korkusu olmadan kendi fiyatını belirleme gücüne sahiptir. Monopoli, serbest rekabeti ortadan kaldırarak kaynakların verimli kullanımını önleyen bir durum yaratır.

89 YAZILARIM
olduğunu anlamıştı. Biriktirebildiği her şeyi biriktirir ve nihayetinde oyun tahtasının hâkimi olurdu. Ardından bana hep aynı şeyi söylerdi. Bana bakar ve şöyle söylerdi

"Bir gün bu oyunu oynamayı öğreneceksin." Bir yaz, neredeyse her gün, her saat Monopoly oynadım ve o yaz oyunu oynamayı öğrendim. Anlamıştım ki kazanmanın tek yolu "edinmeye" olan koşulsuz bağlılıktı. Anlamıştım ki para ve mevkiiler sizin skorunuzu artırmaya yarıyordu. O yazın sonunda artık büyükannemden daha acımasızdım. Eğer oyunu kazanmam gerekiyorsa, kuralların etrafından dolanmaya hazırdım O yılın sonbaharında büyükannemle oturduk ve oynadık. Sahip olduğu her şeyi elinden aldım. Onu, son dolarını verip mutlak yenilgi ile ayrılırken izledim. Ardından, bana öğreteceği bir şey daha vardı. Sonra dedi ki "**Şimdi tamamı kutuya geri döndüler. Bütün o evler ve oteller. Bütün demiryolları ve kamu şirketleri Bütün o gayrimenkuller ve o harikulade paralar Hepsi kutuya döndüler. Zaten hiçbiri gerçekte senin değildi. Bir süreliğine olayın büyüsüne kapıldın. Ama sen oyunun başına oturmandan çok önce de buradaydılar ve sen gittikten sonra da burada olacaklar - oyuncular gelir, geçer. Evler ve arabalar unvanlar ve kıyafetler hatta vücudun bile."**

Gerçek şu ki, elde ettiğim, tükettiğim, biriktirdiğim her şey gün gelip kutuya geri dönecek ve ben her şeyimi kaybedeceğim. Kendinize sormanız gereken soru nihai terfinizi aldığınız zaman nihai alışverişinizi yaptığınız zaman mükemmel evinizi satın aldığınız zaman birikim yapıp maddi güvencenizi sağladığınız zaman ve başarı merdivenlerinin basamaklarına tırmanıp gelebileceğiniz en yüksek noktaya geldiğinizde heyecanınız da kaybolur kaybolacaktır peki ya sonra ne olacak?

Yolun sonunu görebilmek için daha ne kadar çaba sarf etmek zorundasınız?

Eminim anlıyorsunuzdur hiçbir zaman yeterli olmayacak. Öyleyse kendinize şu soruyu sormak zorundasınız

Önemli olan nedir?

Onlar güzel!

Onlar zengin!

Onlar şımarık!

Amerika'nın numaralı şovu geri döndü!

Gentle Machine Productions Sunar
Bir Peter Joseph Filmi

Ben New York'da büyüyen genç bir delikanlı iken bayrağa bağlılık yemini etmeyi reddettim. Tabii ki Müdür'ün odasına gönderildim ve Müdür bana **"Neden bağlılık yemini etmek istemiyorsun?"** diye sordu.

"Herkes ediyor!"

"Bir zamanlar herkes dünyanın düz olduğuna inanıyordu ama bu dünyayı düz yapmıyor." dedim ve devam ettim

"Bugün Amerika, sahip olduğu her şeyi diğer kültürlere diğer milletlere borçlu ve ben bağlılık yeminini dünyaya ve üstünde yaşayan herkese etmeyi yeğlerim." dedim. Söylememe bile gerek yok, çok geçmeden okulu tamamen bıraktım ve yatak odamda bir laboratuar kurdum. Orada bilimi ve doğayı öğrenmeye başladım. Sonra fark ettim ki evren yasalarla yönetiliyor ve insanoğlu toplumla birlikte bu yasalardan bağımsız değil. Derken, şimdilerde **"Büyük Buhran"** olarak adlandırdığımız krizi geldi, çattı. Bütün fabrikalar boş boş dururken milyonlarca insanın neden işsiz, evsiz ve aç kaldığını anlamakta zorlandım. Kaynaklar değişmemişti. İşte o zaman fark ettim ki ekonomi oyununun kuralları doğası gereği hükümsüzdü. Kısa bir süre sonra, bir sürü ulusun birbirlerini sistematik olarak yok etmek için sıraya girdiği II. Dünya Savaşı başladı. Daha sonra bir hesap yaptım; bütün bu yıkım ve savaş için boşa harcanan kaynaklar, aslında gezegen üzerindeki tüm insani ihtiyaçları rahat rahat karşılayabilirdi. O zamandan beri insanoğlunun kendi neslinin tükenişine zemin hazırlayışına tanık oldum. Son derece değerli ve sınırlı kaynakların kâr etme amaçlı ve serbest piyasa adına sürekli olarak heba edilmesini ve yok edilmesini izledim. Toplumun, toplumsal değerlerinin, materyalizmin ve bilinçsiz tüke-

timin temelini oluşturduğu bir yapmacıklık seviyesine düşürüldüğünü izledim. Parasal güçlerin sözde özgür toplumların politik yapısını kontrol etmesine tanık oldum. Şimdi 94 yaşındayım ve korkarım ki düşünce yapım 75 yıl öncesiyle tam olarak aynı. Bu saçmalık artık sona ermeli.

[ZEITGEIST] [ZEITGEIST YOL ALMAK]

"**Kendini adamış, bilinçli, küçük bir grup vatandaşın dünyayı değiştirebileceğinden asla şüphe etmeyiniz. Aslına bakarsanız, şimdiye kadar bunu başarmış olan yalnızca onlardır. – Margaret Mead"**

BÖLÜM 1

İNSAN DOĞASI

Bir bilim insanısınız diyelim ve eğitiminiz süresince bir yerlerde zihninize kazınan kaçınılmaz bir **"doğuştan mı yoksa eğitimden mi"** kıyaslaması var ve bu düşünce aklınızda en azından Coca-Cola mı Pepsi mi veya Yunanlılar mı Truvalılar mı düşünceleriyle birlikte yer alıyor.

Peki, doğuştan mı?

Yoksa eğitimden mi?

Bu, davranışlarımıza etki eden faktörleri sorgulayan aşırı basitleştirilmiş bir bakış açısı. Herhangi bir hücrenin bir enerji kriziyle nasıl baş ettiğinden tutun da bizi biz yapan en bireysel karakter özelliklerimize kadar her şeye etki eder. Ulaştığınız sonuç, bu tamamen yanlış ikilem bütün nedensellik ilişkisinin en temelinde belirleyici olarak doğa etrafında yapılanmıştır. Yaşam DNA'dır ve şifrelerin şifresi ve kutsal kase, ve her şey onun tarafından yönlendirilir ya da öbür taraftan, çok daha sosyal bilimsel bir yaklaşım olan bizler **'sosyal organizmalarız'** biyoloji mantarlar içindir. İnsanlar biyolojik değildir ve açıkçası iki görüş de anlamsızdır. Bunun yerine göreceğiniz biyolojinin çevre bağlamı dışında nasıl çalıştığını anlamanın imkânsız olduğudur.

[KALITIMSAL]

Şu ana dek ortaya atılmış ve yaygınlaşmış en çılgınca ve muhtemelen en tehlikeli kavramlardan biri **"Bu davranış kalıtsaldır."** Peki, bunun anlamı nedir?

Eğer modern biyoloji biliyorsanız, her anlamda incelikle düşünülmüş saçmalıklar bütünüdür. Ancak çoğu insan için bunun heyecan verici anlamı biyoloji ve genetik bilimi tek bir kökte toplayan belirleyici bir bakış açısıdır. Genler değiştirilemez genler kaçınılmaz şeylerdir ve onları onarmaya çalışırken kaynaklarını harcayamadığınız gibi geliştirmeye çalışırken de toplumsal kuvvet kullanmamanız gerekir. Çünkü bu kaçınılmazdır ve değiştirilemez ve düpedüz saçmalıktır.

[HASTALIK]

ADHD **(Dikkat eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu)** şizofreni gibi hastalıkların genetik olduğu düşüncesi yaygındır. Gerçekse bunun tam tersidir. Hiçbir şey genetik olarak programlanmamıştır. Gerçekten genetik olduğu saptanmış hastalıkların sayısı bir elin parmaklarını geçmez ve toplumda son derece seyrek olarak karşımıza çıkarlar. En karmaşık koşulların genetik bir bileşen barındıran bir eğilimi olabilir ancak eğilim önceden belirleme ile aynı şey değildir. Hastalıkların kaynağını genetik kalıtımda bulma arayışı daha fikir ortaya bile atılmadan başarısızlığa mahkûmdu. Çünkü çoğu hastalık kalıtımsal değildir. Kalp hastalığı, kanserler, felçler romatizmal sorunlar, bağışıklık sistemi sorunlarının çoğu akıl sağlığı sorunları, bağımlılıklar Bunların hiçbiri kalıtımsal değildir. Örneğin meme kanserinde, hasta olan her yüz kadından sadece 7'si hastalığın genlerini taşır. 93'ü taşımaz ve bu genleri taşıyan yüz kadının da tamamı kanser olacak değildir.

[DAVRANIŞ]

Genler çevremizden bağımsız olarak belirli bir şekilde davranmamızı sağlayan şeyler değildir. Genler, çevremize tepki verebilmemiz için bize çeşitli yollar sunar. Hatta görünüşe bakılırsa, çocukluğun

91 YAZILARIM
erken safhalarındaki bir takım etkenler ve yetiştirilme tarzı genlerin dışa vurumunu etkiler ve aslında bazı genleri etkin kılıp bazılarını devre dışı bırakarak sizi baş etmeniz gereken dünyaya uyum sağlayacak farklı bir gelişim yoluna koyar. Örnek olarak Montreal'de intihar kurbanlarıyla yapılan bir çalışmada kurbanların beyin otopsileri incelendi ve ortaya çıkan o ki, eğer bir intihar mağduru (ki bunlar genellikle genç yaştaki yetişkinlerdir) çocukluğunda istismara maruz kaldıysa, bu o kişinin beyninde genetik bir değişime yol açıyor bu değişim istismara uğramamış insanların beyninde görülmüyor. Bu bir epigenetik (farklı zamanda oluşan) etkidir. "epi" üzerine demektir, yani **genetik üzerine etki** dediğimiz şey belli genlerin ekinleşmesi veya devre dışı bırakılmasına yol açan çevresel bir olaydır. Yeni Zelanda'nın Dunedin adlı kasabasında da bir çalışma yapıldı. Bu çalışmada bir kaç bin şahıs doğumlarından yirmili yaşlarına kadar incelendi. Buldukları, şiddet uygulamaya meyilli olmakla bir bakıma ilgisi bulunan bir genetik mutasyon yani anormal bir gendi fakat bu genin taşıyıcısının aynı zamanda çocukken ağır istismara maruz kalmış olması gerekiyordu. Diğer bir deyişle, bu geni taşıyan biri çocukken istismar edilmediği sürece diğer insanlara göre daha fazla şiddet yanlısı olmayacak bilakis normal genli insanlara göre daha az şiddet yanlısı olacaktır. Genlerin tek belirleyici faktör olmadığına dair çok güzel başka bir örnek daha var. İlgi çekici bir teknik sayesinde bir fareden belirli bir geni alıp o farenin ve soyundan gelenlerin o geni taşımamalarını sağlayabilirsiniz O geni "kapı dışarı" etmiş olursunuz. Yani bir gen var diyelim öğrenme ve hafızayla alakalı bir proteini kodlayan ve siz bu "harika gösteri" ile bu geni "kapı dışarı" ederseniz, artık elinizde eskisi kadar iyi öğrenemeyen bir fare var demektir.

"Hah! Zekâya dair genetik bir temel!"

Medya tarafından her türlü ele alınan ve çekiştirilen bu önemli çalışma hakkında daha az dikkate alınan ise genetik açıdan zayıflatılmış o fareleri alıp kafesteki sıradan laboratuvar faresine göre çok daha zenginleştirilmiş, teşvik edici bir ortamda yetiştirdiğinizde fareler o eksikliğin tamamen üstesinden gelmektedir. Yani, biri modern anlamda "hah, bu davranış genetiktir" diyorsa sanki bu geçerli bir tabirmiş gibi söylediğiniz şey şudur Bu organizmanın çevreye verdiği tepkilerde genetik etkenlerin de katkısı vardır; genler, organizmaların belirli çevresel sorunlarla baş etmesindeki hazırlanma aşamasına tesir edebilir. Biliyorsunuz, çoğu insanın aklındaki düşünce bu değil ve bu konuda fazla "nutuk çeken" olmamak gerek lakin eskinin "bu genetiktir" anlayışı ile devam etmek "ırk ıslahı" tarihi ve buna benzer şeylere çok uzak değildir. Bu, yaygın ve potansiyel olarak da epey tehlikeli bir hata. Şiddetin biyolojik olarak açıklanmasının nedenlerinden biri bu hipotezin potansiyel bir tehlike olmasının sebebi sadece insanları yanlış yönlendirmesi değil gerçekten zarar verebilecek olmasıdır Çünkü buna inandığınız takdirde kolaylıkla "bu konuda bizim yapabileceğimiz bir şey yok" diyebilirsiniz. İnsanları şiddete yönelten yatkınlığı değiştirebilmek için yapabileceğimiz tek şey; onları cezalandırmaktır; kilit altında tutmak veya idam etmek. Ama insanları şiddete yöneltebilecek olan sosyal çevreyi veya sosyal şartları değiştirmek adına endişelenmemize gerek yok çünkü "bu son derece anlamsız". Genetik iddialar bize geçmiş ve günümüzdeki tarihsel ve sosyal faktörleri göz ardı etme lüksünü kazandırır ve New Yorker yazarı Louis Menand'ın kurnazca dediği gibi "Her şey genlerde saklıdır bu söz dünyanın her nasılsa, olduğu gibi devam etmesi gerektiğinin bir tarifidir. Bir insan dünyanın en özgür ve refah düzeyi en yüksek ülkesinde yaşarken neden mutsuz hisseder veya anti-sosyal bir tavır sergiler?

Sebep sistem olamaz. Kabloların bir yerlerinde temassızlık olmalı." Durumu çok güzel kamufle eden bir yöntem bu. Öyleyse, genetik iddialar gerçekte altta yatan birçok sıkıntılı tutumu örtmeye yarayan, sosyal, ekonomik ve siyasi faktörleri göz ardı etmemizi sağlayan bir bahanedir.

[VAKA ANALİZİ BAĞIMLILIK]

Bağımlılıklar genelde uyuşturucularla ilgili bir konu olarak düşünülür. Ama daha detaylı olarak incelediğimde bağımlılığı aşırı arzulamayla bağlantılı geçici rahatlama ve uzun vadede negatif sonuçları olan kişinin kontrolü dışında, bırakmak istediği veya bırakmaya söz verdiği ancak devamını getiremediği herhangi bir davranış olarak açıklıyorum. Bunu anladığınız zaman ise sadece uyuşturucularla ilgili olanların dışında birçok farklı bağımlılık çeşidi olduğunu görebilirsiniz. İşkoliklik; alışveriş; internet; video oyunlarına bağımlılıklar Bir de güç bağımlılığı var. Güç sahibi olup daha fazla daha fazlasını isteyen, hiçbir şeyle yetinmeyen insanlar. Daha fazlasına sahip olmak isteyen, şirket satın alan şirketler.

Petrole olan bağımlılık ya da en azından petrolün bize sağladığı zenginlik ve ürünlere olan bağımlılık. Çevre üzerindeki negatif etkilerine bir bakın. Bu bağımlılık uğruna içinde yaşadığımız dünyayı yok ediyoruz. Bu bağımlılıkların sosyal sonuçları Doğu Yakası şehir merkezindeki hastalarımın kokain veya eroin alışkanlıklarından çok daha tahrip edici. Buna rağmen, ödüllendiriliyor ve saygı görüyorlar. Daha yüksek bir kâr sağlayan bir tütün şirketi yöneticisi çok daha büyük bir ödül kazanıyor. Kanunen veya başka bir şekilde, hiçbir olumsuz sonuçla karşılaşmıyor. Hatta birçok başka şirket kurulunun saygı duyulan bir üyesi. Ama tütün dumanına bağlı hastalıklar, her yıl dünya çapında 5 buçuk milyon insanın ölümüne sebep oluyor. Birleşik Devletler'de bu sebepten bir yılda dörtyüzbin kişi ölüyor. Peki bu insanlar neye bağımlı?

Kâr etmeye. Öyle bir şekilde bağımlılar ki hareketlerinin sebep olduğu sonuçları tamamen inkâr ediyorlar. Ki inkar, bağımlıların en tipik özelliğidir ve bu saygıdeğerdir. Neye mal olursa olsun, kâra bağımlı olmak, saygıdeğerdir. Yani, toplumumuzda neyin kabul edilebilir ve neyin saygıdeğer olduğu son derece değişkendir ve görünen o ki, verdiği zarar büyüdükçe kâra bağımlı olmanın saygıdeğerliği artmaktadır.

[HURAFE]

Uyuşturucuların kendi başına bağımlılık yaratabileceklerine dair genel bir hurafe vardır. Gerçekte, uyuşturucuyla olan savaş, eğer uyuşturucunun kaynağını keserseniz, bağımlılıkla başa çıkabileceğiniz fikri üzerinedir. Bağımlılığı geniş anlamda anlayabiliyorsak hiçbir şeyin kendi başına bağımlılık yapıcı olmadığını görürüz. Hiçbir madde, hiçbir uyuşturucu kendi başına bağımlılık yapmadığı gibi hiçbir davranış şekli de bağımlılık yaratmaz. Çoğu insan, alışverişkoliğe dönüşmeden alışveriş yapabilir. Herkes yemek bağımlısına dönüşmez. Bir kadeh şarap içmekle hiç kimse alkolik olmaz. Esas mesele, insanları hassas yapan şeyin ne olduğudur çünkü bağımlılığı yaratan şey potansiyel olarak bağımlılık yapıcı maddeler veya davranışlar ile hassas bir bireyin karışımıdır. Kısaca, bağımlılık yaratan uyuşturucu değil bireyin belli bir maddeye ya da davranışa olan hassasiyet sorunudur.

[ÇEVRE]

Bu durumda, bazı insanları hassas yapan şeyin ne olduğunu anlamak istersek o kişinin yaşantısına bakmamız gerekir. Bağımlılığın bazı genetik nedenlere dayalı olduğu fikri geçmişten beri süregelen yaygın bir kanı olmasına rağmen bilimsel olarak çürütülmüştür. Gerçek olan şudur ki; kişiyi hassas yapan kişinin hayatında yaşadığı olaylardır. Hayat tecrübeleri sadece insanların kişiliğini ve psikolojik ihtiyaçlarını biçimlendirmekle kalmaz aynı zamanda çeşitli yollarla kişinin bizzat zekâsını da etkiler. Bu süreç daha rahimdeyken başlar.

[DOĞUM ÖNCESİ]

Gösterilmiştir ki, örneğin, annelerini hamilelikleri boyunca stres altında tutarsanız, çocuklarının, bağımlılıklara yatkın kişisel özelliklere sahip olması daha olasıdır bunun sebebi ise gelişimin psikolojik ve sosyal çevre tarafından şekillenmesindedir. Dolayısıyla, insanoğlunun biyolojisi, ana rahminde başlayan hayat tecrübeleri tarafından oldukça fazla etkilenir ve programlanır. Çevre, doğumda başlamaz. Çevre, bir çevreniz olur olmaz başlar, bir cenin olarak var olduğunuz andan itibaren annenin dolaşımları ile size ulaşan tüm bilgi akışına tabisinizdir. Hormonlar, besin seviyeleri Bu durumun önemli bir örneği **"Hollanda Açlık Kışı"** diye bir şeydir. 1944'te Naziler Hollanda'yı işgal ederler ve bir takım nedenlerle, bütün yiyecekleri alıp Almanya'ya yönlendirme kararı alırlar; dolayısıyla oradaki herkes üç ay boyunca açlık içinde kalır, onbinlerce insan açlıktan ölecek duruma gelir. **Hollanda Açlık Kışı'nın etkisi ise şudur**

Siz bu açlık süresince, üç veya altı aylıktan fazla bir cenin olsaydınız vücudunuz bu zaman boyunca çok eşsiz bir şey "öğrenirdi". Bilindiği gibi hamileliğin ikinci ve üçüncü aşamalarında bünyeniz çevre hakkında bilgi toplamaya başlar. Orası ne kadar tehdit edici bir yerdir?

Ne kadar bolluk var?

Annenin dolaşımları yoluyla ne kadar besin alıyorum?

Bu zaman süresince açlık çeken bir cenin olursan, vücudun öyle programlanır ki, hayat boyu vü-

93 YAZILARIM
cudundaki şeker ve yağ miktarının azalacağından korkarsın ve aldığın miktarların tamamını depolarsın. Eğer bir Hollanda Açlık Kışı cenini isen, yarım yüzyıl sonra diğer tüm etkenlerin eşit olduğu halde yüksek kan basıncı, obezite, veya metabolik hastalıkları belirtilerine sahip olma olasılığın daha fazla olacaktır. Bu, çevre etkisinin hiç beklenmeyen bir yerden kendini göstermesidir. Hamile hayvanları, laboratuvar ortamında stres altında tutabilirseniz göreceksinizdir ki yavrularının yetişkin hale geldiklerinde alkol ve uyuşturucu kullanma eğilimleri daha fazla olacaktır. Anneleri strese sokabilirsiniz, örneğin Britanya'da yapılan bir araştırmaya göre hamilelik sırasında istismara uğramış kadınların doğum sırasında plasentalarında çok yüksek seviyelerde stres hormonu kortizol tespit edilmiş ve bu durumun doğan çocukların ileride – 7-8 yaşlarında madde bağımlılığına eğilimli olmalarına yol açtığı fark edilmiştir. Yani henüz ana rahminde maruz kalınan stres ileride her türlü ruhsal ve zihinsel bozuklukların hazırlayıcısıdır. **İsrail'de 'deki savaş sırasında hamile olan annelerin doğan çocukları üzerinde bir araştırma yapılmıştır Bu kadınlar, doğal olarak şiddetli strese maruz kaldıklarından doğan çocuklarda normalin çok üzerinde şizofreni vakaları tespit edilmiştir.** (gelecekleri vahim) Yani, günümüzde doğum öncesi etkenlerin insan beyninin gelişimine büyük etkilerinin olduğunu gösteren birçok bulgu mevcuttur.

[BEBEKLİK]

İnsanın gelişimi ve özellikle insan beyninin gelişimi ile ilgili en önemli nokta gelişimin büyük oranda doğumdan sonra ve çevresel koşulların etkisiyle gerçekleşmesidir. Eğer kendimizi doğduğu ilk gün koşmayı becerebilen bir tay ile kıyaslarsak ne kadar az gelişmiş olarak doğduğumuzu anlayabiliriz. Biz bunu becerebilmek için gerekli sinir sistemi koordinasyonuna denge, kas gücü ve görme yetisine ancak bir buçuk-iki yaşında ulaşabiliriz. Bunun sebebi tay gelişimini ana rahminin güvenli ortamında tamamlıyorken insanlarda gelişimin doğumdan sonra tamamlanıyor olmasıdır ve bu basit bir gelişim bir mantıkla ilgilidir. **Sebebi ise, bizi insan yapan en önemli özelliğimiz olan, ön beynimizin büyümesidir. Aslında bu gelişmeye başlayan önbeyin insan ırkını yaratan ve onu farklı yapan özelliktir.** Aynı zamanda iki ayak üzerinde yürüyebiliriz, kalça kemiklerimiz bunu sağlamak için daralır. Yani şimdi hem kalça kemiklerimiz daralmış hem de kafalarımız büyümüştür. Bingo!

İşte bu yüzden prematüre olarak doğmamız gerekmektedir. Bu da demek oluyor ki beyin gelişimi hayvanlarda ana rahminde oluyorken bizde doğumdan sonra ve çoğunlukla çevrenin etkisiyle gerçekleşiyor. **Sinirsel Darwinizm** kavramına göre çevreden elverişli girdiyi alan sinir devreleri ideal şekilde gelişirken alamayanların gelişimi ya ideal olmaz yada hiç gelişemezler. **Doğduğunda gözleri gayet iyi gören bir çocuğu alır ve onu beş yıl boyunca karanlık bir odada tutarsanız çocuk hayatının geri kalanı boyunca kör olur çünkü görme devrelerinin gelişimi için ışık dalgaları şarttır ve onlar olmadan, çocuk doğduğunda mevcut ve etkin olan temel devreler dahi körelir ve ölür, yeni sinir devreleri de gelişmez.** (ancak onun çocuğunda bu özellik kalıcı olarak kalmaz, gören olarak çocukları doğar.)

[HAFIZA]

Yetişkin birey davranışlarının şekillenmesinde çocukluk deneyimleri önemli rol oynar hatta özellikle de hatırlanamayan erken çocukluk deneyimleri. Anlaşılan o ki, iki türlü hafıza mevcut aleni hafıza hatırlananlardan ibarettir gerçekleri, detayları, durumları, olayları geri çağırabildiğiniz hafızadır. Fakat **hipokampüs adı verilen beyindeki yapı ki bu hatırlanan hafızayı şifreleyen yapıdır bir buçuk yaşına kadar gelişmeye başlamaz bile ve çok sonrasına kadar da gelişimini tamamlamaz.** Neredeyse **hiç kimsenin 18 aylıkkenden öncesine dair bir şey hatırlayamamasının nedeni budur.** Fakat **örtülü hafıza adı verilen başka bir tür hafıza daha vardır ki bu aslında duygusal bellektir.** Duygusal etkiler ve çocuğun bu deneyimlerden çıkardığı yorumlar sinir devreleri şeklinde beyne kazınmıştır ve herhangi bir anımsama olmadan harekete geçmeye hazırdır.

Bariz bir örnek vermek gerekirse; evlat edinilmiş kişilerde sıklıkla görülen hayat boyu reddedilme hissi vardır. **Evlat edinildiklerini anımsayamazlar. Doğuran anneden ayrılışlarını anımsayamazlar çünkü bunları kayıt edecek bir şey yoktur. Fakat, ayrı kalmışlığın ve reddedilmenin duygusal hatırası derin bir şekilde beyinlerinde gömülüdür. Bundan dolayı, reddedildiklerini algıladıklarında diğer**

insanlara göre bir ret duygusu ve büyük bir duygusal çöküntü yaşamaları çok daha muhtemeldir. Bu durum evlat edinilmiş kimselere özgü değildir fakat örtülü belleğin bir fonksiyonundan ötürü içlerinde bir yerde özellikle kuvvetlidir. Tüm araştırmalara ve kendi deneyimlerime bakarsam bağımlılar ve aşırı bağımlıların tümü büyük ölçüde çocukken istismar edilmiş veya ciddi duygusal çöküntüler yaşamışlardır. Duygusal ve örtülü hafızaları dünyanın güvenilir ve yardımsever olmadığına dairdir, bakıcılara güvenilmiş değildi ve ilişkiler kalbini açmak için yeterince güvenli değildir ve bundan dolayı tepkileri de kendilerini, gerçek samimi ilişkilerden uzak tutma eğiliminde olur. Onlara yardım etmek isteyen bakıcılara doktorlara ve diğer insanlara güvenmemek ve genellikle dünyayı güvensiz bir yer olarak görürler. Bu durum kesinlikle çağrışım bile yapamadıkları olaylarla alakası olan örtülü hafızanın bir fonksiyonudur.

[DOKUNMAK]

Prematüre veya genelde kuvözlerde doğan bebekler çeşitli cihazlara ve makinelere haftalar hatta aylarca bağlı kalırlar. Günümüzde artık biliniyor ki bu çocuklara günde yalnızca 10 dakika dokunulsa veya sırtları okşansa, bu onların beyin gelişimlerini hızlandırır. Yani **insan dokunuşu gelişim için şarttır ve aslında hiç dokunulmayan çocuklar gerçekten ölürler.** (bu hususa fazla dikkat edilmiyor günümüzde)

İşte bu, insanlar için dokunulmanın ne kadar temel bir ihtiyaç olduğunun göstergesidir. **Toplumumuzda, ebeveynlere çocuklarını kucaklamamalarını onlara dokunmamalarını, korkudan ağlayan bebeklere onları rahatsız etme korkusuyla ya da geceleri uyumaya alışsınlar diye sarılmamalarını dikte eden talihsiz bir eğilim var. Oysa çocuğun ihtiyacı tam tersi, kucaklanmaktır ve bu çocuklar belki de pes ettikleri için tekrar uykuya dalarlar. Ebeveynlerince terk edilme korkusuna karşı bir savunma yöntemi olarak beyinleri kendini kapatır. Ama örtülü bellekleri dünyanın onları umursamadığını hatırlatacaktır.** (Çocukların odalarında terk ederek uyumasını isteyen ebeveynlere duyurulur. Kan kanserinde en önemli sebep bu bence. Yazan)

[ÇOCUKLUK]

Tüm bu farklılıklar hayatın erken çağlarında şekillenir. Öyle ki, ebeveynlerin hayatta karşılaştıkları zorluk ve de kolaylıklara dair çapraşık deneyimleri çocuklara aktarılır. Bu ise; ya ailevi depresyonla ya da ebeveynlerin zor bir günün ardından çok yorgun olmaları yüzünden çocuklarına sinirlenmeleriyle gerçekleşir. Tüm bunların, günümüzde hakkında çok şey bilinen çocuk gelişimi programcılığı üzerinde çok önemli etkileri vardır. Ancak bu erken duyarlılık sadece gelişimsel bir hata değildir. Birçok farklı yaşam türlerinde de görülmektedir. Bitkilerin filizlenme aşamasında dahi, geliştikleri çevre şartlarına erken bir uyum süreci vardır. Fakat bu uyum insanlarda sosyal ilişkilerin niteliğine bağlıdır. Böylece, **erken yaşlarda gördüğünüz ilgi ve şefkat, yaşadığınız çatışmalar nasıl bir dünyada büyüyeceğinizin sinyalini verirler.** Bir şeyler elde edebilmek için mücadele etmeniz gereken kendinizi korumak için sürekli arkanızı kolaçan ettiğiniz başkalarına güvenmemeyi öğrendiğiniz bir dünyada mı büyüyorsunuz ya da, karşılıklı ilişkilere, ortak paylaşıma ve dayanışmaya bağlı güvenliğiniz diğer insanlarla kurduğunuz güzel ilişkilere dayalı empati kurmanın önemli olduğu bir toplumda mı büyüyorsunuz Bu dünya çok farklı duygusal ve bilişsel gelişim gerektirir. İşte, **erken duyarlılık ailenin içinde yaşadığı dünyadan edindiği deneyimleri oldukça bilinçsiz bir şekilde çocuğa aktardığı sistemle alakalı bir durumdur.** Ünlü **İngiliz çocuk psikiyatristi, DW Winnicott,** demiştir ki **çocuklukta ters gidebilecek iki temel şey vardır**

BİRİNCİSİ OLMAMASI GEREKEN ŞEYLERİN OLMASI DİĞERİYSE OLMASI GEREKEN ŞEYLERİN OLMAMASI.

İlk kategoride, kent merkezinin Batı yakasında yaşayan hastalarımın ve pek çok bağımlının dramatik olarak istismar ve terk ediliş hikayeleri var. Bunlar olmaması gereken fakat olmuş şeyler. Diğer taraftan; her çocuğun ihtiyacı olan ama genellikle de göremedikleri stressiz, uygun, odaklanmış ebeveyn ilgisi var. İstismara uğramıyorlar. İhmal edilmiyorlar travma da yaşamıyorlar fakat olması gereken onları yetiştirecek duygusal yeterlilikteki ebeveynlerin olmaması ve bunun nedeni de, toplumumuzda ve aile ortamımızdaki stres. **Psikolog Allan Surer** ebeveynin fiziksel olarak var olduğu fakat

duygusal olarak var olmadığı bu gibi durumlara **"Mesafesiz Terkediş"** adını veriyor.

Hayatımın kabaca son 40 senesini toplumumuzun ürettiği en vahşi insanlar üzerinde çalışarak geçirdim katiller, tecavüzcüler ve bunun gibileri Bu vahşete neyin sebep olduğunu anlamaya çalışırken Fark ettim ki hapishanelerimizdeki en azılı suçluların kendileri öyle büyük ölçüde istismara maruz kalmışlardı ki, çocuk istismarı terimini böyle vakalarda kullanacağım aklımın ucundan geçmezdi. Toplumumuzdaki çocukların sıkça gördükleri ahlaksız muamelenin boyutlarından hiç haberim yoktu. Gördüğüm en vahşi insanların kendileri geçmişte çoğu zaman kendi ebeveynleri veya sosyal ortamlarındaki diğer insanlar tarafında öldürülmeye çalışılmıştı ya da en yakın akrabaları başka insanlar tarafından öldürülmüş olan bir ailenin sağ kalan üyeleriydiler. Buda her şeyin birbiri ile bağlantılı olduğunu savunur. **"Teklik çokluğu, çokluk da tekliği barındırır"** der. Yani, çevresinden soyutlayarak hiçbir şeyi anlayamazsınız. Bir yaprak, Güneş'i, gökyüzünü ve tabii ki Dünya'yı barındırır. Artık konu özellikle insan gelişimine ve tabii ki tüm çevreye geldiğinde bunun gerçek olduğu görülebiliyor. Bunun için **modern bilimsel terim insan gelişiminin "biyo-psiko-sosyal" doğasıdır** ve insan biyolojisinin sosyal ve psikolojik çevreler ile etkileşime oldukça bağlı olduğunu söyler. Kaliforniya - Los Angeles Üniversitesi'nde (UCLA) psikiyatr ve araştırmacı olarak görev yapan Daniel Siegel **"Kişilerarası Nörobiyoloji"** diye bir terim türetti ve bu terim sinir sistemimizin işlevlerinin kişisel ilişkilerimize göre oldukça değiştiğini ifade ediyor. İlk aşamada bakıcı ebeveynler ikinci aşamada hayatımıza önemli etkileri olan kişiler ve üçüncü aşamada tüm kültürümüz bulunur. Yani kişinin yetiştiği ve halen içinde yaşadığı böylece devam eden bu yaşam döngüsünü o kişinin nörolojik işlevlerinden ayıramazsınız. Beyniniz gelişirken bağımlı ve yardıma muhtaç olduğunuz kısmen doğrudur hatta bu yetişkinlikte ve yaşamınızın sonunda bile geçerlidir.

[KÜLTÜR]

İnsanlar hemen hemen her tür toplumda yaşamışlardır. En eşitlikçisine kadar Avcı - toplayıcı toplumlar örneğin besin paylaşma ve eşya takası konusunda oldukça eşitlikçi görünmekteler. Küçük topluluklarda akraban olmasa bile hayatın boyunca tanıdığınız yiyecek arama ve biraz da avcılıkla hayatını sürdüren insanlar; çeşitli gruplar arasında büyük bir akıcılığın bulunduğu bir dünyada; maddeci kültürün bütün algıyı ele geçirmediği bir dünyada İnsanlar, insansılık tarihinin büyük bir çoğunluğunu böyle geçirmişlerdir. Tabii doğal olarak, bu çok farklı bir dünyaya yol açar. Bunların sonuçlarından birisi, çok daha az şiddettir. Organize grup şiddeti insanlık tarihinin bugününde ortaya çıkmış değildir ve bu oldukça aşikardır. **Peki nerede hata yaptık?**

Şiddet evrensel değildir. İnsan ırkına simetrik olarak bölünmemiştir. Farklı toplumlarda şiddetin miktarı çok büyük değişiklik göstermektedir. Hemen hemen hiç şiddetin olmadığı toplumlar da vardır kendi kendilerini yok eden toplumlar da. Mesela anabaptistlerde (vaftizi yetişkinlikte yapılan) çok katı pasifist olan **Amishler, Mennonitler, Hutteriteler** gibi mezhepler vardır. Bu gruplardan **Hutteritelerde kayıtlara geçen cinayet yoktur. İnsanların askere alındığı II. Dünya Savaşı gibi büyük savaşlar süresince orduya hizmette bulunmayı reddetmişlerdi. Orduya hizmet etmektense hapse girmeyi tercih ederlerdi**. İsrail'de, Kibbutz'larda şiddet oranı o kadar düşüktür ki ceza mahkemeleri suç işleyen şiddet faillerini sıklıkla şiddet içermeyen bir hayat yaşamayı öğrenmeleri için Kibbutz'larda yaşamaya gönderirler. Çünkü oradaki insanların yaşam tarzı budur. Yani, toplum tarafından fazlasıyla şekillendiriliriz. Toplumlarımız daha geniş anlamda bizim teolojik metafiziksel, sözel vb. etkilerimizi içerir. Toplumlarımız; hayatın temelde günah ya da güzellik üzerine olduğunu düşünsek de düşünmesek de ölümden sonraki yaşam, hayatımızı yaşama biçimimizle ilgili bir bedel taşısa da taşımasa da, ya da bundan bağımsız bile olsa; bizi şekillendirir. Geniş bir bakış açısıyla, farklı büyük toplumlar bireyci ya da kolektivist olarak adlandırılabilirler ve bu toplumlardan çok farklı insanlar ile çok farklı zihniyetler elde edersiniz ve tahminim bu toplumlardan farklı beyinlerin ortaya çıkacağıdır. Bizler Amerika'da en bireyci toplumlardan birindeyiz ve kapitalist sistem sizlerin potansiyel piramidin üstlerine doğru ilerlemenize izin verir. Bu durum ise, daha az güvenlik sınırları oluşmasına sebep olur. Tanım gereği, bir toplum ne kadar katmanlaşmışsa o kadar az denginiz, o kadar az eşitiniz ve karşılıklı ilişkiniz olur. Bunların yerine bulacağınız ise ayrım noktaları ve sonsuz hiyerarşilerdir. Dolayısıyla, az sayıda karşılıklı

ilişkinizin olduğu bir dünya çok az özverinin bulunduğu bir dünyadır.

[İNSAN DOĞASI]

Böylece, alaka kurması tamamen imkânsız bir konuya geliyoruz; bilimsel bakış açısında değerlendirerek insan doğasının özünü anlamak. Bildiğiniz gibi, belli bir seviyede doğamızın özü doğamız tarafından özellikle kısıtlanmaz. **Dünyaya geldiğimizde diğer bütün türlerden daha fazla sosyal çeşitliliğimiz vardır. Daha fazla inanç sistemi, aile kurumu türleri ve çocuk yetiştirme yöntemleri.** Sahip olduğumuz çeşitlilik kapasitesi olağanüstüdür. Rekabeti temel alan ve gerçekte, sıklıkla acımasız bir şekilde bir insanın diğer bir insanı sömürmesine dayalı bir toplum. Başka insanların sorunlarından çıkar sağlama ve genellikle çıkar sağlama amacıyla özellikle sorun yaratmayı hakim ideoloji genellikle mazur görür ve bunu insan doğasının en temel ve değişmez özelliklerine bağlar. Yani **toplumumuzdaki hurafe insanların doğuştan rekabetçi doğuştan bireyci ve doğuştan bencil olduğu yönündedir. Gerçek ise tamamen zıt yöndedir.**

İnsan olarak belirli ihtiyaçlarımız vardır. Somut olarak insan doğasından bahsetmenin tek yolu belirli insani ihtiyaçlarımızın olduğunu kabullenmektir. Arkadaşlığa ve yakın ilişkilere insanca bir ihtiyaç duyarız. Olduğumuz gibi sevilmek, bağlanmak kabul edilmek, fark edilmek ve onaylanmak için Eğer bu ihtiyaçlar karşılanırsa merhametli, yardımsever ve diğer insanlar için empati sahibi bireylere dönüşürüz. Fakat alında toplumumuzda sıklıkla gördüğümüz bunun tam tersine insan doğasının kusursuz tahribatıdır. Çünkü insanların çok az bir kısmının ihtiyaçları karşılanır. Evet, insan doğası hakkında konuşabilirsiniz ama yalnızca içgüdüsel olarak uyandırılmış temel insan ihtiyaçları bakımından ya da karşılandığında belli özelliklere karşılanmadığında da farklı bir takım özelliklere sebep olan belirli insan ihtiyaçları demeliyim. Yani çok farklı şartlarda hayatta kalmamızı sağlayan olağanüstü bir adaptasyon esnekliğine sahip insan organizmasının belli çevresel gereksinimler veya insani ihtiyaçlar için sıkı sıkıya programlanmış olduğu gerçeğini fark ettiğimizde toplumsal zorunluluk belirmeye başlar. Aynı, bedenlerimizin fiziksel besinlere ihtiyacı olduğu gibi insan beyninin de gelişimin her basamağında pozitif çevresel uyaranlara ihtiyacı olduğu gibi, aynı zamanda negatif uyaranlardan da korunmaya ihtiyacı vardır. Yani, eğer olması gereken şeyler olmazsa ya da olmaması gereken şeyler olursa gayet açıktır ki ortaya yalnızca birbirini izleyen zihinsel ve fiziksel hastalıklar değil aynı zamanda birçok zararlı davranış biçimi çıkacaktır. Bu durumda, bakış açımızı dışa doğru yönelterek ve günümüzdeki şartları hesaba katarak şu soruyu sormalıyız.

Modern dünyada yaratmış olduğumuz koşullar sağlığımız için gerçekten yardımcı oluyor mu?

Sosyo-ekonomik sistemimizin temelleri insanlık, sosyal gelişim ve ilerleme için fayda sağlamakta mıdır?

Yoksa toplumumuzun temel eğilimi gerçekte, kişisel ve sosyal refahımızı yaratma ve korumamız için gereksinim duyduğumuz temel gelişme ihtiyaçlarımızın tersine mi gidiyor?

BÖLÜM 2

Sosyal Patoloji (hastalıklar) Birimiz bunların hepsi nerede başladı diye sorabilir. Bugün sahip olduğumuz tamamıyla çökmek üzere olan bir dünya.

[PAZAR]

Her şey **John Locke** ile başladı. **John Locke bize mülkiyeti tanıttı.**

Özel hak ve özel mülkiyet için üç şartı vardı. Bunlar;

Başkaları için yetecek kadar artık bırakılmalı ve bunlar çürümeye terk edilmemeli ama en önemlisi bunları iş gücüyle yoğrulmalı. Bu size doğru gözükebilir; dünyayı emeğiniz ile yoğurmak! Ondan sonra ürüne sahip olmaya hak kazanabilirsiniz ama başkalarına da yetecek kadar bıraktığınız sürece ve bu artanlar çürümediği sürece hiçbir şeyin ziyan olmasına izin vermiyorsanız, o zaman tamam. Locke, ünlü devlet yönetimi üzerine incelemesine uzun zaman harcadı. Ekonomik, politik ve hukuksal anlayış üzerine geleneksel bir inceleme olduğundan hala üzerinde çalışılan klasik bir kitaptır. İyi de, Locke bu koşullarını listeledikten sonra ve siz hala özel mülkiyetten yana mıyım yoksa değil miyim diye düşünürken Locke, özel mülkiyeti gayet tutarlı ve güçlü bir şekilde savunmasını vermişti bile. Hatta doğrudan ortaya koyuyor!

Hem de bir çırpıda. Tek bir cümle içinde. **Locke şöyle diyor**

"Bir kere paraya ihtiyaç insanlığın zımni arzusundan feyz aldı ve ardından para varoldu "

Locke bütün koşulların iptal edildiği ve silindiğini söylemese de sonunda olan budur. Böylece bizler bugün üretmiyoruz ve iş gücümüzle bir eşya sahip olmuyoruz. Ama hayır; para artık iş gücünü satın alıyor. Artık başkalarına ne olacak endişesi yok yeteri kadar başkalarına kalmış mı?

Ya da kalan mallar ziyan olacak mı?

Çünkü diyor ki para gümüş ile altına benzer ve altın bozulmaz. Bu nedenledir ki, para israftan sorumlu tutulamaz. Bu çok saçmadır, para ve gümüş hakkında konuşmuyoruz bunların etkilerinin ne olduğu hakkında konuşuyoruz. Birbiri ile alakasız cümle dizileri. Fakat en endişe verici olan mantıksal hokkabazlık, buradan paçasını kurtarması ancak sermayedarların çıkarlarına uyması. Sonra **Adam Smith** gelir ve buna dini ekler. Locke, tanrı bunu tamamen bu şekilde yaptı bu tanrının doğrusudur diye başladı ve şimdi de Smith'in söylediğinden anlıyoruz ki **"bu sadece tanrının değil "** Aslında bunu direk telaffuz etmiyor ancak felsefi olarak, prensipte dediği **"bu sadece özel mülkiyet sorunu değil "** Artık bunların hepsi "**ön koşulludur" "Verilmiştir." "İşgücü satın alan yatırımcılar"** vardır Verilmiştir. Bir başkasının işgücünü ne ölçüde satın alabileceklerinin sınırı yoktur ne kadar biriktirebileceklerinin, ne kadar eşitsizlik olduğunun bunların hepsi verilmiştir. Böylece o büyük fikriyle gelir ve bu yine, sadece satır aralarında geçmektedir. Bilirsiniz, insanlar satmak için malları piyasaya sürdüğünde arz ve diğerleri satın aldığında talep oluşur vesaire.

Arzı talebe ya da talebi arza nasıl eşitleyebiliriz?

Bunlar arasındaki denge nasıl sağlanabilir?

Bunların nasıl dengelendiği ekonomi biliminin merkezi kavramlarından biridir ve Adam Smith diyor ki **Bunları dengeleyen "piyasanın görünmeyen elidir." Yani şu anda "tanrı"** lafının eli kulağında olduğunu biliyoruz. Locke'un söylediklerini hesaba katarak mülkiyet haklarını, tüm gerekliliklerini ve "doğal haklarını" söylemedi Şu anda "tanrı" gibi bir sistemle karşı karşıyayız. Aslında, Smith der ki, bu alıntıyı bulmak için Ulusların Zenginliği'ni sonuna kadar okumanız gerekir. Smith **"Geçim kıtlığı fakir kesimin yeniden yapılanmasının limitlerini belirler ve doğal olarak bununla baş etmek için, çocuklarının elenmesinden başka yol yoktur."** Yani en kötü anlamıyla gelişim teorisini beklemektedir. Buna Darwin evrim teorisinde **"İşçi ırkı"** adını verdi. Yani şunu görebilirsiniz doğal bir ırkçılık, sayısız miktarda çocuk öldürmeye göz yumacak düşüncesizlik ve **"Görünmez el, ihtiyacı karşılayacak kadar kaynak kaynağı karşılayacak kadar ihtiyaç yaratır"** diye düşünüyordu. Tanrı'nın ne kadar bilge olduğunu görüyor musunuz?

Yani bolca gerçek anlamda öldürücü hayat yıkıcı, eko-soykırımcı düşünceler şimdi de bir şekilde

devam eden **"düşünen gen"** Smith'de de vardı. Adam Smith gibi erken dönem iktisat düşünürleri tarafından ortaya atılan Kapitalist Serbest Piyasa Sistemi adı verilen konseptin orijinaline baktığımız zaman Piyasa'nın gerçek amacının gerçek, dokunulabilir, somut, yaşam şartlarını destekleyen bir takas sistemi üzerine kurulduğunu görürüz. Adam Smith, Dünya'daki en büyük kar sağlayıcı ekonomik sektörün, neticede finansal takas ya da diğer adıyla yatırımın içinde olacağını anlamamıştı. Paranın kendini, diğer paraların hareketleriyle kazandığı topluma sıfır verimli değer sunan keyfi bir oyundur Yine de Smith'in niyetini dikkate almadan en temel ilkeleri, paranın mal olarak kabul edildiği bir teori için, böylesine anormal görünen bir kapı sonuna kadar açık kaldı. Bugün, **Dünya'nın bütün ekonomilerinde iddia ettikleri sosyal sisteme rağmen paranın sadece para aşkı için peşinden koşulur.** Başka hiçbir şey için değil. Adam Smith tarafından esrarengiz bir şekilde nitelenmiş dini **"Görünmez El"** bildiriminin altında yatan fikir, bu hayali ticari malın sığ, menfaatçi arayışının büyülü bir şekilde insanlığın ve toplumun refah ve gelişimine dönüşeceği yönündedir. Gerçekte, parasal teşvik veya bazılarının adlandırdığı gibi **Para Değer Dizisi Hayat Değer Dizisi** olarak da adlandırılabilecek temel intifa hakkından ayrılmıştır. Aslında olan şudur ki, bu iki dizge konusunda ekonomik doktrinler arasında tam bir kafa karışıklığı söz konusudur. Para Değer Dizisinin Hayat Değer Dizisini doğurduğunu zannederler. Bu yüzden daha fazla mal satılması durumunda **Gayri Safi Yurtiçi Hasılaları yükselirse refah seviyesi daha da yükselmiş olacak derler.**

Gayri Safi Yurtiçi Hâsılası toplumsal sağlığın temel göstergesi olarak kullanılabilecekmiş.

Karmaşayı görüyorsunuz işte. (Saçmalık olduğuna işaret ediliyor.)

Malın satışından elde edilen bütün alındılar ve gelirler olan Para Değer dizisinden bahsediyor ve bunu yaşam üretimi ile karıştırıyorlar. Kısacası ta en başından beri her şeyi, **Para ve Hayat Değer Dizileri**nin **tamamen birbiriyle birleşmesinden oluşmuş bir sistem içine inşa etmiş durumdasınız. Dolayısıyla, Para Dizisi herhangi bir üretimden ayrıştıkça git gide daha da <u>ölümcül olan planlı bir yanılgı</u> ile mücadele etmek zorunda kalıyoruz. Kısacası bu bir sistem karışıklığı ve bu sistem karışıklığı ölümcül gibi görünüyor.** (Servetin toplumdaki dağılımına işaret ediliyor)

[MAKİNEYE HOŞGELDİNİZ]

Bugün toplum içinde, neredeyse kimsenin ülkelerinin veya toplumlarının gelişimini fiziksel sağlıkları, mutluluk seviyeleri güven veya sosyal istikrar ile ölçtüğünü görmüyoruz. Daha doğrusu, ölçümlemeler bize ekonomik soyutlamalar yoluyla sunulmaktadır. **Gayrı safi yurt içi hasılamız, tüketici fiyat içeriğimiz menkul kıymetler borsamız, enflasyon oranlarımız ve daha da fazlası var. Fakat <u>bu bize insanların yaşam kalitesi gibi gerçek değerler ile ilgili bir şey anlatıyor mu?</u>**

Hayır.

<u>Tüm bu ölçümlemeler paranın kendisinden başka hiçbir şeyle ilgili değildir.</u>

Örneğin, BİR ÜLKENİN GAYRI SAFİ YURTİÇİ HÂSILASI EŞYALARIN DEĞERİ VE SATILAN SERVİSLERİN DEĞER ÖLÇÜSÜDÜR. <u>ONUN ÖLÇÜMLEMESİNİN ÜLKE İNSANLARININ **"YAŞAM STANDARDI"** İLE İLİŞKİLİ OLDUĞU İDDİA EDİLİR.</u>

2009'da Amerika Birleşik Devletleri GSMH'nın % 17'sini sağlık için hesapladı. Yaklaşık 2,5 trilyondan fazlası harcandı. <u>Dolayısıyla, bu ekonomik ölçümleme üzerine pozitif etki yaratılıyor. Bu mantığa dayanarak eğer sağlık hizmetleri daha da artarsa Amerika'nın ekonomisi için çok daha iyi olur. Belki 3 trilyon dolar belki 5 trilyon. Bu daha fazla büyüme ve iş yaratacağından dolayı, ekonomistler ülkelerinin yaşam standardı arttığı için gurur duyarlardı.</u>

<u>Ama bir dakika</u>.

<u>Sağlık hizmeti aslında neyi temsil ediyor?</u>

Pekala;

HASTA VE ÖLMEKTE OLAN INSANLARI.

Doğru;

Amerika'da ne kadar fazla hasta insan varsa o kadar iyi bir ekonomi olur. Aslında, bu aşırı ya da alaycı bir görüş değildir.

(Sağlık üzerinde yapılan ücretsizliğin arkasındaki gizli plan nasıl ortaya çıkıyor. İnsanlar ücretsiz tedaviler yerine kazançlarının artırımını sağlayarak daha verimli, duyarlı ve yerinde olacağını gösteriyor.

99 YAZILARIM
Bedava ilaç ölüm satarak para kazanmaktır.)

Hatta, yeterince geri adım atarsak gayrı safi yurtiçi hasılasının herhangi bir maddi düzeyde yalnızca kamusal ve sosyal sağlığı göstermediğini aslında daha çok, endüstriyel verimsizliğin ve sosyal bozukluğun bir ölçüsü olduğunu fark etmiş olursunuz. ÖYLE Kİ NE KADAR YÜKSELDİĞİNİ GÖRÜRSENİZ KİŞİSEL, SOSYAL VE ÇEVRESEL BÜTÜNLÜK BAKIMINDAN O KADAR KÖTÜSÜ GERÇEKLEŞİR.

KAZANÇ ELDE EDEBİLMEK İÇİN SORUN YARATMANIZ GEREKİR.

Hayat kurtarmak, bu gezegende denge oluşturmak adaleti ve barışı sağlamak veya buna benzer diğer mevcut örneklerden kazanç elde edilemez. Bu işlerde hiç kazanç yoktur.

"BİR YASA ÇIKAR VE KENDİNE BİR İŞ KUR" diye eski bir söz vardır. İş kurulan kişi avukat da olabilir, herhangi başka biri de.

Öyleyse, Haiti'deki deprem nasıl iş alanı yarattıysa suç da aynı şekilde iş alanı yaratır.

Şu anda Amerika'daki tutuklu insan sayısı kabaca iki milyon civarındadır ve bunların birçoğu da özel şirketlerin işlettiği hapishanelerde bulunur. Amerika **Wackenhut'taki Corrections Corporation (Islah Etme AŞ) Wall Street'teki hisse senedi ticaretini hapishanesindeki insan sayısına orantılı yürütür.** İşte bu hastalıklı bir durumdur. Ama bu, mevcut ekonomik modelin talep ettiği şeyin sonucudur. (Amerikan filmlerinde kötü hapishane şartları gösterilerek, insanları İslah işletmelerine yönlendirip çalıştırmanın önü mü açılıyor?)

Öyleyse bu mevcut ekonomik modelin ihtiyacı tam olarak nedir?

Ekonomik düzenimizin devamlılığını sağlayan nedir?

TÜKETİM.

Ya da başka bir deyişle;

DÖNGÜSEL TÜKETİM.

Klasik piyasa ekonomisinin temelinde yatan şeyin şu anki sistemin işlemeye devam etmesini istiyorsak durmasına veya adamakıllı yavaşlamasına bile izin verilemeyen bir para değişim modeli olduğunu görürüz.

Ekonomide 3 temel oyuncu vardır.

ÇALIŞAN, İŞVEREN VE TÜKETİCİ.

Çalışan işverene kazanç karşılığı işgücü satar.

İşveren bunun üretim hizmetlerini ve ürünleri kazanç için tüketiciye satar.

tüketici dediğimiz kişi de aslında döngüsel tüketimin sürmesini sağlamak üzere sisteme geri harcama yapan işveren ve çalışanın üstlendiği bir diğer roldür.

Başka bir deyişle, küresel piyasa sistemi şu varsayıma dayanmaktadır; bir toplumda devam eden tüketim sürecini koruyan bir oranda para dolaşımını sağlayacak ürün talebi her zaman olacaktır. **Tüketim hızı arttıkça "sözde" ekonomik büyümenin de o derece artacağı varsayılır.** Düzen böyle sürer, gider **Ama durun bir saniye Ben ekonominin şu işe yaradığını sanıyordum, ne bileyim?**

Tasarruf sağlamak?

Terimin kendisi zaten muhafaza etme, yeterlilik sağlama ve savurganlığın azaltılması anlamına gelmiyor muydu?

Peki, tüm bunlara rağmen, nasıl oluyor da tüketim talep eden ve **"ne kadar çok, o kadar iyi"** mesajını veren sistemimiz yeterlilik ya da **"tasarruf"** sağlayabiliyor?

Sağlayamıyor.

Aslında piyasa sisteminin asıl amacı -gerçek bir ekonomiden şu anda beklenenlerin tam aksine- hayat için gerekli olan ürünlerin üretim ve dağıtımı için ihtiyaç duyulan materyalleri etkili ve tutumlu bir yolla yönlendirmektir. **Biz sınırları olan bir gezegende, sınırlı kaynaklarla yaşıyoruz.** Örneğin, kullandığımız petrolün gelişmesi milyonlarca yıl sürüyor. Hatta kullandığımız minerallerin ki milyarlarca **BU NEDENLE, "SÖZDE" EKONOMİK BÜYÜMENİN SAĞLANMASI İÇİN TÜKETİM ARTIŞINI KASTEN TEŞVİK EDEN BİR SİSTEME DEVAM ETMEK DOĞAYI PARÇALAYAN BİLİNÇLİ BİR DELİLİKTİR.** İsrafın olmaması, yeterlilik bu yolla sağlanır. İsrafın olmaması mı?

Şu anki sistem, şimdiye kadar dünya üzerinde var olmuş bütün sistemlerden daha da savurgan. Şu an hayat düzeninin ve sisteminin her aşaması bir kriz, bir mücadele, bir çürüme ya da çökme duru-

munda. Son senede yayınlanmış bağımsız değerlendirmeye dayalı hiçbir bülten size farklı bir şey söylemeyecektir Tüm yaşam sistemleri çökmektedir ..

Sosyal programlar gibi suya erişimimiz gibi Tehdit veya tehlike altında olmayan herhangi bir yaşam biçimi söyleyebilir misiniz?

Söyleyemezsiniz.

Gerçekten bir tane bile yok ve bu çok çok üzücü. Fakat biz henüz sebeplerin mekanizmasını çözmüş değiliz. Sebeplerin mekanizması ile yüzleşmek istemiyoruz. Sadece devam etmek istiyoruz. Çılgınlığın işte bunda olduğunu biliyorsunuz işe yaramayacağını bile bile ayni şeyi tekrar tekrar yapmaya devam etmekte. Aslında sizin gerçekte ekonomik bir sistemle değil anti-ekonomik bir sistemle uğraştığınızı söyleyecek kadar ileri gidebilirim.

[ANTİ-EKONOMİ]

Rekabetçi pazar modelinde amacın **"en uygun malları en düşük fiyatla sağlamaktır"** diye eski bir deyim vardır. Bu deyim esasında sonuç olarak daha kaliteli malların üretimine sebep olacağı varsayımına dayanarak pazar rekabetini haklı kılan teşvik konseptidir. Kendime en baştan başlayarak bir masa yapacak olsam bunu mümkün olan en iyi ve sağlam malzemeden yapmam doğaldır, değil mi?

Çünkü uzun süre dayanmasını isterim.

Neden bunu tekrar yapmam gerekebileceğini ve dolayısıyla daha çok enerji ve malzeme harcayacağımı bile bile daha kötü ve kalitesiz bir şey yapayım?

Peki, bu, fiziksel dünyada ne kadar mantıklı görünürse görünsün piyasa dünyasına gelindiğinde ise sadece açıkça mantıksız olmakla kalmaz bir opsiyon bile olması mümkün değildir. Bir firma rekabet avantajını muhafaza etmek ve fiyat olarak müşterilerine ulaşılabilir seviyede kalmak istediği sürece, teknik olarak bir şeyin en iyisini üretmek mümkün değildir. Kelimenin tam anlamıyla satış için düzenlenmiş ve yaratılmış her şeyin üretildiği anda değeri düşüyor. Çünkü matematiksel olarak stratejik, sürdürülebilir, yeterli bilimsel olarak en gelişmiş ürünü yapmak imkânsızdır. Bu şu gerçeğe dayanır ki, piyasa sistemi **"maliyet verimliliğini"** gerektirir ya da üretimin her safhasında oluşan her masrafın azaltılmasını. İşgücü maliyetinden malzeme maliyetine ve paketlemeye kadar. Rekabete dayanan bu strateji, tabii ki rekabet eden başka bir üreticiden (aslında aynı şeyi yapan) değil de kendilerinden satın alındığından emin olmak ister. Yani kendi mallarını da rekabete dayanan ve satın alınılabilir kılan bir üreticiden. Sistemin bu kaçınılmaz israfının sonuçları **"İçsel Tükenme"** olarak adlandırılır. Aslında bu daha büyük bir problemin sadece bir parçasıdır. Piyasa ekonomisinin temel bir yönetim prensibi bu arada bunu okuduğunuz hiçbir kitapta bulamazsınız şöyle ki

"ÜRETİLEN HİÇBİR ŞEYE DAYANABİLECEĞİNDEN DAHA UZUN YAŞAM SÜRESİ İZİN VERİLEMEZ".

Başka bir deyişle, üretilen malın hasar görmesi bozulması ve kullanım ömrünün bitmesi kritik değere sahiptir. Buna **"Planlı Eskitme"** denir.

PLANLI ESKİTME varolan ve piyasa kuralları uygulayan tüm şirketlerinin stratejisinin belkemiğidir. Tabii ki küçük bir kısmı yaptıklarını maskelemek için tartışılmasını samimi bir şekilde kabul eder gibi görünürken çoğu zamanda dayanıklı ve sürdürülebilir bir malın yaratılmasına sebep olabilecek yeni teknolojik gelişmeleri görmezden gelecek ve hatta baskı ile sindirecektir. Yani, yeterince savurgan olmasa bile, sistem yapısı gereği en dayanıklı ve randımanlı malların üretilmesine izin veremez Planlı Eskitme bir malın kullanılabilir olduğu sürenin uzamasının döngüsel tüketimin sürekliliği için ve dolayısıyla pazar sisteminin kendisi için kötü olduğunu kasıtlı olarak kabul eder. **Başka bir deyişle, uzun ömürlü ürün aslında ekonomik büyümeye terstir bu nedenle de üretilen herhangi bir ürünün yaşam süresinin kısa olmasını sağlamak için doğrudan, destekli bir teşvik mevcuttur.** Aslında, sistem başka türlü çalışamaz. Dünyaya yayılmakta olan çöplük denizlerine bir göz atmak eskitme gerçekliğini gösterecektir. Her biri altın, koltan, bakır gibi değerli çıkarması güç materyallerle dolu milyarlarca ucuz cep telefonu bilgisayar ve başka teknolojik aygıtlar var ve genellikle küçük parçalarındaki basit arıza veya eskimelerden ötürü şu anda öbekler halinde çürüyorlar ki korumacı bir toplumda bunlar büyük olasılıkla tamir edilir veya güncellenirdi ve ürünün ömrü uzatılırdı. Maalesef, fiziksel gerçekliğimizde yani yaşadığımız sınırlı kaynaklara sahip bu sınırlı gezegende bu ne kadar randımanlı görünürse görünsün pazar açısından açık bir şekilde randımansızdır.

101 YAZILARIM

Özetlemek gerekirse "RANDIMAN, SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE SAKLAMA EKONOMİK SİSTEMİMİZİN DÜŞMANLARIDIR."

Benzer şekilde, fiziki ürünlerin çevre üzerindeki etkilerine bakılmaksızın sürekli olarak tekrar tekrar üretilmeleri gerektiği gibi bir mantığa hizmet endüstrisi de uymaktadır. Gerçek şu ki şu anda hizmet verilen sorunların çözülmesi hiçbir maddi kazanç sağlamaz. İşin aslı, tıbbi kuruluşların isteyeceği son şey kanser gibi hastalıkların tedavisi olacaktır çünkü bu durumda sayısız iş ve trilyonlarca gelir ortadan kalkacaktır. **Konumuza dönersek suç ve Terörizm bu sistemde iyidirler!**

Eh, en azından ekonomik olarak polisleri işe aldığı için güvenlik amaçlı değeri yüksek ürünler ürettiği için tabii ki hapishanelerin değerinden bahsetmiyoruz bile özel sektöre ait hapishaneler üstelik kar amaçlı.

Ya savaşa ne demeli?

AMERİKA'DAKİ SAVAŞ SANAYİSİ, GHYS'NİN MUHTEŞEM BİR ŞEKİLDE ARTIŞINI SAĞLAYAN EN KARLI ENDÜSTRİLERDEN BİRİDİR; ÖLÜM VE YIKIM ÜRETİR. Bu sanayide en sık kullanılan oyun, her şeyi havaya uçurup sonra bunları kar elde etmek için yeniden inşa etmektir. Biz bunu, **Irak savaşı** için yapılan ve havadan gelen milyar dolarlık sözleşmelerle gördük. Özetle, toplumun sosyal olarak negatif özellikleri sanayinin pozitif yönde ödüllendirildiği girişimler haline geldi ve problem çözmeye yönelik herhangi bir ilgi veya çevresel sürdürülebilirlik ve koruma doğası gereği ekonomik sürdürülebilirliğe ters düştü. İşte bu nedenle herhangi bir ülkede gayri safi yurtiçi hâsılanın yükseldiğini her gördüğünüzde ihtiyaçlardaki gerçek veya yapay bir artışa şahit oluyorsunuz **Tanımlarsak, bir ihtiyaç verimsizlikten doğar.** SONUÇTA, ARTAN İHTİYAÇ, ARTAN VERİMSİZLİK ANLAMINA GELİR.

[DEĞER SİSTEMİ BOZUKLUĞU]

Amerikan rüyası sınır tanımayan tüketim temeline dayanır. Bu rüyanın aslı ortayolcu medyanın ve özellikle ticari reklamların -bu sonsuz büyümeye ihtiyaç duyan tüm kuruluşların- bizi ikna ettiği veya beynimizi yıkadığı gibi. **Amerika'daki ve dünyadaki bir çok insanın mutlu olabilmeleri için x sayıda malı mülkü olmak zorunda olması ..ve sonsuz sayıda, daha da çok kazanma olasılığıdır.** Bu, kesinlikle doğru değildir. Peki neden insanlar bu tüketim şeklinin sistemli etkileri ekoloji (çevre) soykırımına yol açacağını bile bile hala bu şekilde satın almaya devam ediyorlar?

Aslında bu sadece klasik bir **edimsel koşullanma**(gerçek olarak var olan şartlanma). Siz sadece organizmaya koşullanmaya dair verileri girersiniz ve istenilen davranışlara, amaçlara ya da hedeflere göre sonuçları-kazanımları elde edersiniz.

Edimsel koşullanma tüm teknolojik kaynaklara sahiptir ve çocukların zihinlerine nasıl girip duydukları şeylerle o markaya nasıl koşullandırdıklarıyla böbürlenirler.

O zaman insanların nasıl bu kadar aptal olduğunu anlarsınız İnsanlara **"Aptal olmak"** öğretildi. Bu bir değer sistemi bozukluğudur. İnsan beyninin kolayca yoğrulabilir bir hamur olduğuna dair bir kanıt arıyorsanız insan düşüncelerinin ne kadar biçimlendirilebilir olduğuna dair bir kanıt şartlanmış ve yönlendirilmiş insanın çevresel uyarıcıların ve onu destekleyen şeylerin etkisiyle ne kadar kolay şekillendiğine dair bir kanıt İşte reklâm dünyası bunun kanıtıdır!

Ucuz iş gücünü sömüren denizaşırı bir ülkede en fazla 10 dolara mal edilmiş bir çantayı 4000 dolara aldım demek için gün boyu alışverişte boş boş dolanan tüketici olarak bilinen programlanmış robotlar olarak bakıldığında bu beyin yıkama düzeyine korkuyla birlikte hatırı sayılır bir saygı duymanız gerekir. **Marka statüsü, bir kültürmüşçesine insanlara sunuluyor.** (Filan markadan giyinmek bir değer haline gelmesi)

Ya da toplumdaki güven ve birliği artıran eski sosyal gelenekler günümüzde açgözlü maddeci değerlerce çarpıtılıp çalınmış ve bugün yılda birkaç kez alıp birbirimize verdiğimiz saçma sapan şeylere dönüşmüş. Bugün büyük bir çoğunluğun alışverişe ve tüketime karşı neden üzerlerinde bu denli bir baskı hissettiğini merak ediyorsanız; bunun sebebi açıkça, çocukluklarından beri maddi beklentilerinin arkadaş ve aile çevresindeki statülerinin bir işareti olarak görülmesine şartlandırılmalarıdır. **Gerçek şu ki;**

bir toplumun temeli onun işleyişini destekleyen değerlerdir. Toplumumuz, mevcut durumunda

değerlerimiz sadece pazar sisteminin devamı için gereken bariz tüketimi desteklerse işleyişini sürdürebilir. **75 sene önce Amerika ve gelişmiş ülkelerdeki kişi başına yapılan tüketim bugünkü miktarın yarısı kadardı.** Bugünün yeni tüketici kültürü gerçek tüketim ihtiyacına göre gittikçe artan bir seviyede üretilmiş ve empoze edilmiştir. **İşte bu yüzdendir ki günümüzde çoğu şirket, reklam harcamalarına üretim maliyetlerinden daha çok para harcamaktadırlar. Olmayan ihtiyaçlara yönelik suni bir eksiklik duygusu yaratmak için özenle çalışırlar ve görünüşe göre bunda başarılılar.**

[EKONOMİSTLER]

Biliyorsunuz ekonomistler aslında ekonomist falan değiller. Onlar para değerinin propagandacılarıdır ve kurdukları modellerin, son tahlilde jeton değiş tokuşu mantığında taraflardan biri ya da ikisi için gerçek kazanç anlamına geldiğini görüyorsunuz. Fakat üretime dayalı gerçek dünyadan ne kadar kopuk olduğunu da anlıyorsunuz. Hikâyeyi duymuş olabilirsiniz Ohio'da yaşlı bir adam elektrik faturasını ödeyemiyor elektrik firması elektriği kesiyor ve adam ölüyor. Elektriği kesme sebepleri ise adam faturasını ödeyemediği için elektrik vermenin kazançlı olmaması. Bunun doğru olduğuna inanıyor musunuz?

Aslında bu sorumluluk enerjiyi kesen elektrik şirketine ait değil. Sorumluk, bu adama yeteri kadar yardımseverlik göstermeyerek onu bu elektrik faturasıyla baş başa bırakan komşularına arkadaşlarına ve ortaklarına da aittir.

Peki Bunu doğru duydum mu acaba?

O bu sözleriyle parası olmadığı için hayatını kaybeden bir adamın ölümünün mesuliyetini diğer insanlara, onların etkisine ya da hayırseverliklerine mi yüklüyor?

O zaman, dünyada açlıktan ölmek üzere olan milyarlarca insan için tam bir reklam satışına şarap tezgâhlarına atılacak birazcık sadakaya ve bir düzine de turşu kavanozuna ihtiyacımız olacak diye tahmin ediyorum. Tüm bunlar, **Milton Friedman**'ın kurduğu sistem yüzünden. Siz, **Milton Friedman'ın, F.A. Hyack'ın John Maynard Keynes'in, Ludwing von Mises**'in ya da piyasaya çok az para kaptıran akılcı temeller üzerine kurulu diğer büyük pazar ekonomistlerinin felsefesiyle iş yaparsınız ya da yapmazsınız ama bunun bir dinden farkı yoktur.

Tüketim analizleri, istikrar politikaları bütçe açıkları, tutar talepleri

Hepsi, evrensel insani ihtiyaçların, doğal kaynakların ve hayatı etkin olarak destekleyen diğer yapıların gözerdi edildiği sürekli kendini yenileyen ve aklayan bir söylem döngüsünde gerçekleşir ve bu söylemde, insanların birbirlerine menfaatleri için yaklaştıkları kendilerini sadece parayla motive ettikleri bencil bir fikir ortaya çıkar. Bu sığ bakış açısı, güya; kendisine yeten sağlıklı ve dengeli bir toplum yaratmaya çalışır. Tüm bu teoride tüm bu öğretide hayat eşitliği yok.

Ne yapıyorlar?

Yaptıkları şey para akışının izini sürmek. Hepsi bundan ibaret, önemli olan her şeyi önceden tahmin ederek para akışını izlemek.

1- Hayat eşgüdümleri (bağlantıları) **yoktur**

Nasıl yok!

2- Tüm bu ajanlar, kendilerini büyütme fırsatı kovalayanlardır.

Yani, kendilerinden başka bir şey düşünmezler ve kendileri için hep en fazlasını elde etmeye çalışırlar. Akılcılık yaklaşımının kuralı; kendini en yükseğe çıkaracak tercihler yapmaktır. Bu tercihler için ilgilenilecek tek şey ise, para ya da ürün olmalıdır.

Pekala, sosyal ilişkiler nerede devreye giriyor?

Kendini en yükseğe çıkarma münasebeti haricinde yok ki.

Doğal kaynaklarımız nerede devreye giriyor?

Hiçbir yerde, sömürüyü saymazsak.

Hayatta kalabilmek için aile nerede devreye girer?

Hiçbir yerde. Mal mülk satın alabilmek için paraları olmak zorundadır.

Peki, bir ekonominin insan ihtiyaçlarını karşılaması gerekmez mi?

Temel sorun bu değil mi?

AH, "İHTİYAÇ" SİZİN SÖZLÜĞÜNÜZDE BİLE YOK. SİZ ONU "İSTEKLER"İN İÇİNDE ERİTTİNİZ.

103 YAZILARIM

Peki **İSTEK NEDİR?**

Satın almak isteyen para talebidir. Eğer satın almak isteyen para talebi ise bunun ihtiyaçla hiç bir ilgisi yoktur. Çünkü belki de kişinin para talebi yok. Bunun yerine aşırı derecede suya ihtiyacı var.

Oysa **para talebi altın bir klozet isteyebilir.**

Pekala, hepsi nereye gider?

ALTIN KLOZETE VE SİZ BUNA EKONOMİ Mİ DİYORSUNUZ?

Gerçekten, düşündüğünüzde insanlık düşünce tarihinin en tuhaf aldanışı bu olsa gerek.(Dubai de yapılan tatiller, binalar, zenginlerin saray düğünleri ile İslâm hangi yerde birleşiyor, diye sormak gerekiyor.)

[PARASAL SİSTEM]

Şimdiye kadar **piyasa sistemi**ne odaklandık. Ama bu sistem **küresel ekonomi paradigma** (Belirli bir alanda çalışan bilim adamlarının paylaştığı ortak değerler ve anlayışlar dizisi.) sının aslında sadece yarısıdır. Diğer yarısını **"Parasal Sistem"** oluşturur.

Piyasa Sistemi işgücü üretim ve dağıtım yelpazesinde çıkar elde etmek için uğraşan insanlarla ilgiliyken Parasal Sistem, piyasa sistemi için uygun şartları ve başka şeyleri de yaratan finansal kuruluşların belirlediği politikaların temelini oluşturur. Faiz oranları, krediler, borçlar para arzı ve enflasyon gibi sıkça duyduğumuz terimleri içerir. Siz ekonomi uzmanlarının şu şekildeki ipe sapa gelmez saçmalıklarını dinlerken **" Basit önleyici tedbirler alınarak ileri tarihlerde gerekli olabilecek daha ağır ve zorlayıcı eylemlerin önüne geçilebilir."** endişeden saçınızı başınızı yolsanız da bu sistemin tabiatı ve yarattığı etki oldukça basittir. **Ekonomimiz veya küresel ekonomi üç temel şey tarafından yönetilir.**

Bunlardan ilki**, bankaların ortada hiçbir şey yokken para basması anlamına gelen kısmi rezerv bankacılığıdır.**

Bir diğeri **bileşik faizdir**. Borç para aldığınızda, aldığınızdan fazlasını geri ödemek zorundasınızdır bu da sizin hiç yoktan para yaratmanız anlamına gelir ki bu da yine daha fazla para üretimi ile karşılanmak zorundadır. **Sonsuz bir gelişim paradigması içinde yaşamaktayız.** Şu anda içinde yaşamakta olduğumuz ekonomik paradigma **PONZİ DÜZENİ**'dir. **Hiçbir şey sonsuza kadar büyüyemez. Bu imkânsız bir şeydir.** Ünlü psikolog **James Hillman**'ın dediği gibi

"Belli bir yaştan sonra insan vücudunda büyüyen tek şey kanserdir."

Artmaya devam etmesi gereken tek şey para miktarı değildir tüketici sayısının da artması gerekir. Daha fazla para üretmek için faiziyle borç para alan tüketiciler ve bu da şüphesiz ki sonu olan bir dünyada mümkün değildir. Temelde insanlar aslında şu an dağılmaya başlamış olan bu sistemi koruyabilmek için hep daha fazla para yaratması gereken para basma makineleridir.

Herkesin parasal sistem hakkında bilmesi gereken sadece iki şey vardır.

Tüm para borçtan yaratılmıştır.

Para somutlaşmış borçtur. İster hazine bonosundan elde edilsin ister ev kredisinden, ister kredi kartlarından.

Başka bir deyişle, eğer var olan tüm borçların hepsi şimdi bir anda ödenseydi dolaşımda tek bir dolar bile kalmazdı. Alınan hemen hemen tüm kredilerde faiz uygulanır ve bu faizi geri ödemek için gerekli olan paranın tamamı, para arzında mevcut değildir. Sadece ana kaynak krediler tarafından yaratılır ve bu kaynak da para arzıdır. Yani, **tüm borçlar** bir anda ödense dolaşımda tek bir dolar kalmadığı gibi bir de varolmadığı için ödenmesi imkânsız olan muazzam borçlar olacaktır. Tüm bunların sonucu olarak iki durum kaçınılmazdır **Enflasyon ve İflas.**

ENFLASYON, hemen hemen tüm ülkelerde geçerli olan tarihsel bir eğilimdir ve kolaylıkla da kendisine sebebiyet veren etkene; yani, faiz komisyonlarını ödeyebilmek ve sistemi devam ettirebilmek için gerekli olan para arzındaki sürekli artışa bağlanabilir. **İflaslar ise borç batağı şeklinde ortaya çıkar.** Bu çöküşleri ya bir birey ya bir işyeri ya da bir ülke yaşar ve bu durum genellikle faiz ödemeleri artık yapılamaz hale gelince olur.. Yine de bardağın bir de dolu kısmı var en azından piyasa sistemi açısından. Çünkü

Borç, baskıyı doğurur.

Borç, maaşlı köleler yaratır.

Borç içindeki bir insanın, borcu olmayandan daha düşük bir ücrete çalışması çok daha doğaldır, böylece de ucuz bir mala dönüşür.

Bu nedenle, finansal olarak istikrarlı bir grup insana sahip olmak, şirketler için eşsiz bir fırsattır. **Ama durun bir saniye!**

Aynı fikir tüm ülkeler için de geçerli değil mi?

Uluslararası şirketlerin çıkarlarının neredeyse vekili olan **Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu, (IMF-International Monetary Fund)** ekonomik sorunları olan ülkelere, çok yüksek faiz oranlarıyla muazzam miktarlarda krediler veriyorlar. Sonrasında da, bu ülkeler tamamen bu borca battıklarında ve geri ödemelerini yapamayınca tasarruf önlemleri alınıyor ve şirketler bu ülkelerin üzerine çullanıp, düşük ücretle işçi çalıştırıp, doğal kaynaklarını ele geçiriyorlar. Bunun adı **PİYASA ETKİNLİĞİ**.

Ama bekleyin, dahası da var.

Gerçekten bir şeyler üretmektense sadece parayı alıp satan, para ve piyasa sisteminin eşsiz bir melezi olan **BORSA PİYASASI** var.

Peki konu borçlara geldiğinde, ne yaptıklarını biliyor musunuz?

Evet, tam da düşündüğünüz gibi, onun da ticaretini yapıyorlar Ciddi bir şekilde, kar sağlamak amacıyla borçları alıp satıyorlar. Kredi borcu takasları ve tüketici borcuna karşılık teminatlı borç yükümlülüklerinden, neredeyse tüm Avrupa ekonomisini çökertmiş olan yatırım bankası **Goldman Sachs** ve Yunanistan arasındaki hileli anlaşma gibi tüm ülkelerin borçlarını maskelemek için kullanılan karmaşık ve uydurma projelere kadar her şeyi alıp satıyorlar.

Yani **BORSA PİYASASI VE WALL STREET**'ten bahsettiğimizde, Nakit değer sıralaması nedeniyle ortaya çıkmış tamamen yeni bir çılgınlık seviyesi görüyoruz.

Piyasalar hakkında bilmeniz gereken her şey, birkaç yıl önce Wall Street Journal'da, **"Beyin Hasarına Uğramış Yatırımcıdan Dersler"** diye yazılmış bir makalede bahsedilmektedir. Bu baş makalede hafif beyin hasarı olan bireylerin beyni normal işleyen bireylerden yatırımcı olarak neden daha iyi olduklarını açıklıyorlar.

Neden?

Çünkü hafif beyin hasarı olan birey empati sahibi değildir. Bu kilit noktadır. Eğer empati sahibi değilseniz bir yatırımcı gibi iyi yapabilirsiniz ve dahası New York borsası empati sahibi olmayan bireyler çoğaltır. Oraya girmek ve karar vermek düşüncesizce, pişmanlık duymadan her ne şekilde yaptıkları ticareti yapmak insanlıklarını etkileyebilir. Bu yüzden, bu robotları çoğaltıyorlar. Bu insanların ruhları yok ve insanlara daha fazla ödeme bile yapmak istemediklerinden artık robotları çoğaltıyorlar -gerçek robotlar- gerçek algoritmik tüccarlar.

Yüksek frekanstaki alım-satım skandalında olan **Goldman Sachs New York Menkul Kıymetler Borsası** yanına bir bilgisayar koydular. Bu bilgisayar, bu **"eş-konumlu"** bilgisayar, söyledikleri gibi Borsa üzerinde alım-satımları yönetir ve alım-satımları **"karaborsa"** yollarla alım-satımdan alakasız kuruş ve sentlerle sipariş hacimleri ile vurur. Sanki parayı gün boyu hortumluyorlar gibi. Geçen yıl bir gün bile altına düşmeden düzenli 30 ya da 60 gün boyunca dörtte bir yol aldılar ve her gün milyonlarca dolar mı yaptı?

Bu istatistiksel olarak imkânsızdır!

Ben New York Menkul Kıymetler Borsası'nda çalışırken herkes rüşvet sayesinde terfi edilirdi. Borsacı ofis müdürüne rüşvet verir ofis müdürü, bölge satış müdürüne rüşvet verir. Bölge satış müdürü ulusal satış müdürüne rüşvet verir. Bu yaygın bir anlayıştır.

NOEL ZAMANI, SIRADAN BİR BORSA ACENTE İŞİNDE, EN BÜYÜK İKRAMİYEYİ KİM ALIR?

UYUMLULUK MEMURU. Uyumluluk memuru bütün gün orada oturur ve aslında sizin marj sınırlarını ihlal etmediğinizden ayrıca yasalara **"uygun"** davrandığınızdan emin oluyormuş gibi yapar. Evet, tabii ki de, bir bakıma Uyumluluk memuruna rüşvet verebilirsiniz ne de olsa yasaya uyuyorsunuz!

Peki, **dolandırıcılık nasıl oldu da sistem haline geldi?**

Bu artık bir yan-ürün değil. Sistemin ta kendisi.

Eski bir Woody Allen fıkrası gibi

- Doktor, ağabeyim kendini tavuk sanıyor. Doktor,

105 YAZILARIM

"bir hap al" der ve sorunu çözer.

- "Ama Doktor bey, anlamıyorsunuz. Bizim yumurtalara ihtiyacımız var."

Yani?

İşlem harcı üretmek için ikramiye üretmek için bankalar arasında sahte taleplerin gidip gelmesi ABD ekonomisinin gayri safi milli hâsıla üretim geliştirme makinesi haline geldi. **Gerçekte tamamen sahte talepleri takas ediyorlar ve bunların geri ödenmesi kesinlikle mümkün değil. Aslında hiçbir şeyi işliyorlar, üretiyorlar, yeniden menkul kıymete çeviriyorlar.**

Bir kokteyl peçetesine 20 milyar Dolar yazsam ve bunu **J.P. Morgan'a satsam** J.P. Morgan'da bir kokteyl peçetesine 20 milyar Dolar yazsa ve bu iki peçeteyi bir barda değiş tokuş etsek her birimiz ücret olarak % 1'in çeyreğini ödesek Noel ikramiyesi için çok büyük para kazanırız. Her birimizin mali kayıtlarında o zamana kadar gerçek değeri olmayan 20 milyar Dolarlık kokteyl peçeteleri olur. Devlete gidip ödemelerini istesek sistem sahte peçete hesaplarını artık kapatamaz durumda. **Bugün Wall Street Ve Global Borsa Yüzünden 700 Trilyon Dolarlık Ödenmemiş Sahte Talep Var.**

Türevler olarak bilinen ve hala çökmeyi bekleyen. Tüm dünyanın gayrı safi milli hâsılasından on kat daha büyük bir değer. Tabii bu sırada şirketlerin ve bankaların gülünç bir şekilde, yine bankalardan borç aldıkları paralarla hükümetler tarafından kurtarılmasına tanık oluyoruz. Bugün koca koca ülkelerin başka ülke menşeli holdingler aracılığıyla mali yardım için uluslararası bankalardan para almaya uğraştığını görüyoruz. Fakat bir gezegene nasıl mali yardım yaparsınız?

Şu zamanda borca batmamış bir ülke yoktur. Matematiksel olarak düşünülürse elimizdeki varsayılan katlanmış ülke borçları yalnızca başlangıçtır. **Sadece Birleşik Devletler'de** hesaplanana göre yakın gelecekte sırf faizin karşılanması için bile gelir vergisinin birey başına % 65'e kadar yükselmesi gerekecek. **Ekonomistler bugün birkaç on yıl içerisinde dünya ülkelerinin % 60'ının iflas edeceğini tahmin ediyorlar.**

Ama durun şu konuyu açıklığa kavuşturalım.

Dünya iflasa doğru ilerliyor artık bu her ne anlama geliyorsa üstelik bunun sebebi "borç" denilen fiziksel gerçeklikte var bile olmayan bir şey. Bu yalnızca bizim icat ettiğimiz oyunun bir parçası ama yine de milyarlarca insanın refahı bu sebeple tehlike altında. Çığırından çıkan işsizlik - çadır şehirler - hızla artan yoksulluk kemer sıkma politikaları - kapatılan okullar- aç çocuklar ve çeşitli diğer yoksunluklar hepsi bu süslü kurgu yüzünden

Ne yani, hepimiz budala mıyız?

Mars- adamım.

Abine bi yardım eli uzatsan diyorum, ha?

Adam ol da gel ufaklık. Satürn!

Kanka ne haber?

Yakın zaman önce takılman için ayarladığım taş gibi nebulayı hatırlıyor musun?

Dinle dünya. Senden gerçekten bıkmaya başladık. Sana her şey veriliyor ama sen hepsini tüketiyorsun. Bir sürü kaynağın var ve bunun farkındasın. Neden biraz büyüyüp sorumluluk nedir öğrenmiyorsun allah aşkına. Anneni perişan ediyorsun. Artık kendi başınasın arkadaşım. Evet, herneyse.

[KAMU SAĞLIĞI]

Şimdi, bunların hepsini düşündüğünüzde **pazar ekonomisi olarak bilinen savurganlık düzeninden parasal sistem olarak bilinen borç düzenine kadar bugün küresel ekonomiyi tanımlayan ve bu para-piyasa modelinin yani tüm bu sistemin getirdiği tek bir sonuç vardır.**

EŞİTSİZLİK.

Tekele ve güç birliğine doğal bir eğilim yaratan pazar ekonomisi sistemi kamu yararı gözetmeksizin başkalarının üzerinde kule gibi yükselen sürüyle zengin sanayiler üretir. Aynen Wall Street'deki üst düzey yöneticiler gibi. Bugün yılda 300 milyon dolar kazanıyorlar hem de hiçbir şeye katkı sağlamadan. Diğer tarafta bir hastalığa tedavi bulmaya çalışan bir bilim adamı insanlığa yardım edip eğer şanslıysa yılda 60 bin dolar kazanırken. Bu parasal sistem kendi yapısı içinde zümreler oluştururmuşken. Örneğin Bir milyon Dolarım varsa ve bunu % 4 faizle mevduata yatırırsam yılda 40 bin dolar kazanı-

rım. Hiçbir sosyal katkı - hiçbir şey olmadan.

Ama, daha alt sınıftan biriysem ve arabamı ya da evimi krediyle almak zorundaysam borcu faiziyle öderim bu faiz de o milyonerin % 4 faizli mevduatına ödenir. Bu şekilde fakirden çalıp zengine vermek parasal sistemin içine inşa edilmiş bir dernek gibidir. Aslında bu **"Yapısal Sınıflandırma"** olarak da adlandırılabilir. Elbette ki tarihe baktığınızda sosyal sınıflaşma her zaman adaletsiz olarak değerlendirildi ama belli ki genelde kabul edildi. Bugün nüfusun % 1'i dünya mal varlığının % 40'ına sahip olduğuna göre. Fakat maddesel haksızlık bir yana eşitsizlik gerçeğinin altında toplumsal sağlığın bütününü aşırı derecede yıpratan ortada dönen başka bir şeyler var. Bence insanların çoğu zaman toplumlarımızın maddi başarısı –emsalsiz zenginlik seviyeleri- ve pek çok sosyal başarısızlık arasındaki zıtlıktan dolayı kafaları karışıyor. Eğer uyuşturucu kullanımı şiddet veya çocukların kendilerine verdikleri zarar ve zihinsel hastalık oranlarına bakarsanız, toplumlarımızda bir şeylerin kökten hatalı gittiğini görebilirsiniz. Anlatmakta olduğum veriler açıkça insanların yüzlerce yıldır sahip olduğu hisleri doğruluyor, yani eşitsizliğin bölücü ve sosyal olarak yıpratıcı olduğunu gösteriyor. Fakat o his, sanırım bizim tahminlerimizden çok daha gerçek.

Eşitsizliğin, çok güçlü psikolojik ve sosyal etkileri vardır.

Zannedersem, üstünlük ve aşağılık duyguları ile daha alakalıdır. Bu tarz bir ayırım gösterilen saygıya da bağlı olarak insanların en dipte kendilerine tepeden bakılıyor gibi hissetmelerine yol açıyor. Yeri gelmişken, bu durum vahşetin neden daha az eşit olan toplumlarda daha sık rastlandığını açıklar. Vahşeti tetikleyen şey sıklıkla insanların aşağılandıklarını ve saygısızlığa uğradıklarını hissetmeleridir. <u>Eğer şiddeti önlemek için vurgulayabileceğim bir prensip varsa ki o da en önemli prensiptir işte bu prensipte ancak "Eşitlik" olurdu.</u> Şiddet oranını etkileyen en belirleyici faktör toplumdaki eşitlik ve eşitsizlik değerleri arasındaki farktır. Yani baktığımız şey bir anlamda genel sosyal bozulmadır. Eşitsizliğin artması ile ters gidenler sadece bir iki olaydan ibaret değildir. Görünen o ki, konu her ne olursa olsun suç, sağlık, ruhsal hastalıklar vs. her şeyi bunun içinde Toplumsal sağlıkla ilgili rahatsız edici bulgulardan birisi de şu Asla fakir olma hatasına düşmeyin veya fakir doğmuş olmayın. Bunun bedelini sayısız şekilde sağlığınızla ödersiniz Buna da sosyo-ekonomik sağlık değişim ölçüsü denir. Toplumda en yüksek katmandan aşağıya doğru indiğinizde sosyo-ekonomik durum açısından düşülen her basamakta, birçok hastalık yüzünden sağlık durumu kötüleşir. Ortalama yaşam süresi kısalır. Bebek ölümleri oranı yükselir. ve bunun gibi görebileceğiniz her şey. Böylece şu büyük soru akıllara gelir neden böyle bir değişim ölçüsü var?

Açık ve net tek bir cevap vardır. Eğer kronik bir hastalığınız varsa yeterince üretken olamazsınız yani sağlık, sosyo-ekonomik farkların güdülenmesine sebep olur. Küçümsenecek boyutta da değil En basit şekli ile 10 yaşında bir çocuğun sosyo-ekonomik durumuna bakarak yıllar sonraki sağlık durumu hakkında bir tahminde bulunabilirsiniz. Neden - sonuç ilişkisi ortadadır. Bir diğeri - ah 'bu çok açık' fakir insanlar doktor masraflarını ve sağlık hizmetlerine erişimi karşılayamıyorlar. Bununla hiç bir alakası yok çünkü bu aynı değişim ölçüsünü evrensel sağlık hizmetleri ve sosyal sağlık kurumları olan ülkelerde de görürsünüz. Peki-diğer 'basit açıklama' -Ortalama olarak- ne kadar yoksulsanız o kadar büyük ihtimalle sigara kullanıyor ve içki içiyor ve risk faktörü taşıyan her türlü kötü şeyi yapıyorsunuzdur. Evet, bunların bir katkısı var ancak yapılan araştırmalar bunun belki 3 . bir değişkeni açıklayabileceğini gösterdi Bu durumda geriye ne kalır?

<u>Geriye kalan yoksulluk STRESİ ile yapılacak bir ton şeydir Yani, ne kadar yoksulsanız, **Bill Gates**'ten 1 dolar daha az gelirli kişiden başlayarak bu ülkede ortalama ne kadar fakirseniz ortalamaya göre sağlığınız o kadar kötüdür.</u> Bu bize gerçekten çok önemli bir şey söyler **sağlık ile yoksulluk arasındaki bağlantı yoksul olmak değil yoksul hissetmekle ilgilidir.** Gitgide kronik stresin sağlık üzerinde önemli bir etkisi olduğunu fark ediyoruz. Ama stresin en önemli kaynakları sosyal ilişkilerin kalitesidir ve eğer sosyal ilişkilerin kalitesini azaltan bir şey varsa toplumdaki sosyo-ekonomik tabakalaşmadır. Bilimin şimdi gösterdiği maddi zenginliğe bakmadan tabakalaşmış bir toplumda sadece yaşamanın stresinin geniş bir spektrumda kamusal sağlık problemlerine yol açtığıdır ve eşitsizlik ne kadar büyükse o kadar kötüleşirler.

Ortalama yaşam süresi <u>daha eşit ülkelerde</u> daha uzundur.

Uyuşturucu kullanımı <u>daha eşit ülkelerde</u> daha az

107 YAZILARIM

Akıl Hastalığı daha eşit ülkelerde daha az

Sosyal sermaye - **insanların birbirlerine güvenme kabiliyetleri anlamında doğal olarak daha eşit ülkelerde daha büyük**

Eğitim Puanları daha eşit ülkelerde daha yüksek

Cinayet oranları daha eşit ülkelerde daha az

Suç ve Hapsedilme Oranları Daha eşit ülkelerde daha azdır

Bu böylece sürüp gider.

Bebek ölüm oranı - obezite - **erken yaşta doğurma** oranı Daha eşit ülkelerde, bu oranlar daha düşük ve belki de işin en ilginç yanı **yenilik** Daha eşit ülkelerde çok daha fazla ki bu da rekabete dayalı, sınıflara ayrılmış toplum yapısının daha yaratıcı ve yenilikçi olduğuna dair asırlık görüşe meydan okur.

Dahası, **Birleşik Krallık'ta yapılan WhiteHall Study adlı çalışma** sosyoekonomik düzeyde en tepeden aşağıya doğru inildikçe hastalığın sosyal bir dağılımı olduğunu doğruladı.

Örneğin, **alt basamaklarda kalp rahatsızlığına bağlı ölüm oranının üst basamaklardakinin 4 katı olduğu ortaya çıktı.** Bu durum; sağlık hizmetlerine erişim olanağından bağımsızdır. Çünkü bireyin maddi durumu kötüleştikçe sağlığı da o ölçüde bozulacaktır. **"Psikososyal Gerilim"** denen illetten ileri gelen bu olay topluma acı çektiren en büyük sosyal bozulmaların temelini oluşturur.

Sebebi ne midir?

Sermaye-Piyasası Sistemi.

Sakın yanlış anlaşılmasın, Doğayı en çok katleden ziyanın, yok oluşun ve kirliliğin başlıca kaynağı şiddetin, savaşın, suçun, yoksulluğun hayvan suistimalinin, gaddarlığın baş sorumlusu kişisel ve toplumsal nevrozların, ruhsal bozuklukların depresyonun, kaygıların baş yaratıcısı Buna ek olarak kişisel sağlık, küresel süreklilik ve gezegenimizin gelişmesine dair yeni yöntemlere yönelmemizi engelleyen sosyal felcin en büyük kaynağı- yozlaşmış bir Hükümet veya mevzuat değil bazı kızıl kuruluşlar ya da finans kartelleri değil insan doğasının bir defosu veya kusuru değil ve dünyayı kontrol eden gizli bir komplocu örgüt de değildir. Bunun gerçek sorumlusu; **Sosyo-Ekonomik Sistemin ta kendisi ve bizzat kökenidir.**

BÖLÜM 3

YERKÜRE PROJESİ

Bir an için, medeniyetleri yeniden tasarlama seçeneğimiz olduğunu hayal edelim. Varsayımsal olarak konuşursak, ya Dünya'nın bire bir kopyasını bulsaydık ve bulduğumuz bu yeni gezegenle şu anki gezegenimiz arasındaki tek fark, insan gelişiminin henüz gerçekleşmemiş olması olsaydı en ham haliyle Ülkeler, şehirler, kirlilik, cumhuriyetçiler.. Hiç biri yok sadece saflık, açık bir çevre

Ne yapardık?

İlk olarak bize bir **"amaç"** lazım olurdu değil mi?

Bu amacın hayatta kalmak olacağını söylememizde bir sakınca yoktur. Sadece hayatta kalmak değil, aynı zamanda sağlıklı, refah içinde ve en iyi düzeyde yaşamaya çalışırdık. İnsanların çoğu yaşamayı sever ve yaşamlarını acı çekmeden sürdürmek ister. Bunun için, medeniyet insan hayatını destekleyici temeller üzerine kurulmalı ve bu nedenden ötürü mümkün olduğunca sürdürülebilir olmalıdır. Bu uzun koşuda insanlara zarar verebilecek her şeyi devre dışı bırakırken tüm insanlığın ihtiyaç duyduğu temel maddelere erişebilmesini sağlamalıdır. Bu "**Maksimum Sürdürebilirlik**" amacını anladık. Sonraki soru, kullanacağımız "metot". Nasıl bir teşebbüste bulunacağız?

Şimdi, bir bakalım Bizim bildiğimiz politika, Dünya'nın sosyal girişimlerini uygulama metodu Peki, cumhuriyetçilerin, özgürlükçülerin, muhafazakârların ya da sosyalistlerin toplum tasarımı konusunda öğretileri nedir?

Pek de bir şey değil

Peki ya dinler?

Elbette yüce yaratıcı bir yerlere bunun da krokisini bırakmıştır. Maalesef, hiçbir yerde bulamadık (veya bulmak istememekte ısrarcı olduk)

Geriye ne kaldı?

Görünüşe göre bir tek **"Bilim"** denen şey kaldı. Bilim metodları, önerilen fikirlerin sadece test edilebilir ve tekrarlanabilir oluşuna dayanmaması yönünden eşsizdir. Nitekim bilimin ortaya koyduğu her şey doğal olarak çürütülebilir. Başka bir deyişle, din ve politikanın aksine bilimin egosu yoktur ve önerdiği her şeyin aslında yanlış olabileceği ihtimalini de kabul eder. **Bilim hiçbir şeye ihtiyaç duymaz ve sürekli gelişim halindedir.** Aslında, bu bana oldukça doğal geliyor. Öyleyse, 21. yüzyıl başlarındaki bilimsel verileri dikkate alırsak ana hedefimiz olan "maksimum sürdürülebilirlik" ilkesini tüm insanlığa yaymak için çalışmalarımıza nereden başlamalıyız?

Şu an, sorulması gereken ilk soru **Yaşamak için neye ihtiyacımız var?**

Cevap elbette ki **gezegenimizdeki kaynaklar**. İçtiğimiz sudan, kullandığımız enerjiden tutun barınaklarımıza, alet yapmakta kullandığımız hammaddelere kadar, gezegenimiz bize hayatta kalmamız için gereken her kaynağı sunuyor. Öyleyse, bu gerçeğe göre bulmamız gereken en önemli şey, bu kaynaklar neler ve neredeler. Yani bir araştırma yapmamız gerek. Basitçe, gezegende bulabileceğimiz her türlü fiziksel kaynağın yerini belirleyeceğiz. Bakır rezervlerinden, rüzgâr çiftlikleri kurup enerji üretmek için en uygun bölgelere doğal su kaynaklarından okyanuslardaki balık miktarının değerlendirilmesine ekip biçmeye en uygun tarım topraklarına kadar her şeyi Ama zaman içinde biz insanlar bu kaynakları tüketeceğimizden onları sadece tanımlamak ve yerlerini tespit etmemizin yeterli olmadığını görüyoruz. Aynı zamanda bu kaynakları takip de etmeliyiz. Kaynaklardan herhangi birinin bile tamamen tükenip yok olmadığından emin olmamız lazım, yoksa kötü olur. Yalnızca kullanım oranlarını değil aynı zamanda doğal olarak yenilenme hızlarını da takip etmeliyiz. Örneğin bir ağaç diyelim, ne kadar zamanda büyüyor ne kadar zamanda tekrar meyve veriyor?

Buna "**Dinamik Denge**" diyoruz. Başka bir deyişle, eğer ağaçları yeniden büyüyebildiklerinden daha hızlı tüketirsek nesillerini tüketmek adına ciddi bir problemimiz var demektir. Peki, o zaman, özellikle de bu kaynakların dünyanın farklı yerlerinde olduğunu fark ettiğimize göre envanterini nasıl takip edeceğiz?

Afrika dediğimiz yerde büyük mineral madenlerine Ortadoğu'da enerji rezervine Kuzey Amerika'nın Atlantik kıyılarında devasa gel-git enerjisi olanaklarına Brezilya'da en büyük taze su kaynağına

109 YAZILARIM
sahibiz Peki, yaşlı bilim amcanın bir önerisi daha var Buna 'Sistemler Teorisi' deniyor. Sistemler teorisine göre doğal dünya dokusu insan biyolojisinden biyosfere, yeryüzünde canlıların yaşadığı her yere ve güneş sisteminin çekim gücüne kadar sinerjik olarak tamamen birbirine bağlı muhteşem bir sistemdir. Tıpkı insan hücrelerinin organları oluşturmak ve organların vücudumuzu şekillendirmek için bağlanması gibi vücutlarımız gıda, hava ve su gibi dünyasal kaynaklar olmadan yaşayamadığından, doğal olarak biz de dünyaya bağlıyız. Bu böyle devam eder. Yani-doğa bütün bu var olan stoku almamızı ve verinin izini sürerek yönetmek üzere bir **'sistem'** yaratmamızı öneriyor. **"Küresel Kaynak Yönetim Sistemi',** aslında gezegendeki tüm ilgili kaynakların hesabını tutmaktır. Türümüz uzun dönemde yaşamını devam ettirmeyi amaçlıyorsa bunun başka mantıklı bir alternatifi yok. Bir bütün olarak kaynakların hesabını tutmalıyız. Bu anlaşıldı, artık üretimi düşünebiliriz. Bütün bunları nasıl kullanacağız?

Üretim sürecimiz ne olacak ve sürdürülebilirliğimizi en üst seviyeye çıkarmak üzere üretimimizin mümkün olduğunca en iyi şekilde kullanıldığından emin olmak için neleri göz önünde bulundurmalıyız?

Önümüze çıkan ilk şey sürekli denememiz ve korumamız gerektiği gerçeğidir. Gezegenin kaynakları esasen sınırlıdır. Yani "stratejik" olmamız önemli. Burada anahtar **'Stratejik Koruma'**dır. Farkında olduğumuz ikinci şey, bazı kaynakların diğerleri kadar verimli olmadığıdır. Aslında, bunlardan bazıları kullanıma konulduğu takdirde çevreye, insan sağlığını da tehlikeye sokan korkunç etkileri olmaktadır. Örneğin yağ ve fosil yakıtları, nasıl kestiğinizin bir önemi olmaksızın çevreye çok etkili yok edici atıklar salıyorlar. Bu nedenle, sadece gerektiğinde eğer şansımız varsa bu tür şeyleri kullanmak için elimizden geleni yapmamız çok önemli Neyse ki bizim için enerji kaynağı olarak kullanmak üzere güneş, rüzgar, gel-git, dalga enerjisi ısı farkından elde edilen enerji ve jeotermal kaynaklı enerjileri görüyoruz. Bu durumda bizler üretim veya kullanım sonucu çevreye dolayısı ile de bize zarar verecek "negatif reaksiyonlar" olarak adlandırabileceğimiz etkilerden kaçınmak için neyi nerede kullanabileceğimiz konusunda net stratejiler üretebiliriz. Biz bunu "Stratejik Koruma" planımıza eş olarak **"Stratejik Güvenlik"** olarak adlandıracağız. Fakat, üretim stratejileri burada bitmiyorlar. Üretimin kendi gerçek mekanik yapısı için bir "**Verimlilik Stratejisi**"ne de ihtiyacımız olacak. Bir de, bulduğumuz kabaca **üç özel protokolü** burada belirtmeliyiz.

<u>Bir</u> Ürettiğimiz her şey olabildiğince uzun ömürlü olarak tasarlanmalı. Doğal olarak, ne kadar çok hurdaya çıkan şey varsa bu hurdaları yenileri ile değiştirmek için o kadar kaynağa ihtiyacımız ve o kadar üretim kaybımız olacak.

<u>İki</u> Hurdaya ayrılan şeyler herhangi bir amaç için kullanılamaz olduklarında olabildiğince çok geri dönüştürmemiz veya yeniden üretmemiz zordur. Bu nedenle, üretim tasarımı, bu durumu daha işin başında hesaba katmalıdır.

<u>Üç</u> Teknolojik eskimenin en hızlı etkisine maruz kalmakta olan elektronik gibi çok çabuk gelişen teknolojiler ileride çıkabilecek fiziksel yenilikler ile uyumlu olacak şekilde tasarlanmış olmaları gerekecektir.

Yapmak istediğimiz son şey, <u>sadece bozuk bir parça veya geri kalma yüzünden tüm bir bilgisayar sistemini çöpe atmaktır.</u> Bu nedenle, basitçe sistemin bileşenlerini bu günkü teknolojik yenilenme eğilimine bakarak önceden parça parça, standart ve evrensel olarak değişebilecek ve kolaylıkla yenilenebilir bir şekilde tasarlarız. "**Stratejik Koruma", "Stratejik Güvenlik" ve "Stratejik Randıman"** mekanizmalarının herhangi bir insan fikri veya hükmünden bağımsız tamamen teknik mülahazalar olduklarını anladığımızda bu stratejileri, mevcut anlayışlara dayanarak sürdürülebilir üretim için mutlak en iyi metoda her zaman varmamızı sağlayan tüm ilgili değişkenleri tartması ve hesaplaması için bir bilgisayara programlayabiliriz. Bu, her ne kadar kulağa karmaşık gibi gelse de aslında abartılmış bir hesap makinesidir üstelik günümüz dünyasında bu tip çoklu değişkenli karar verme ve izleme sistemleri izole amaçlar için zaten kullanılmaktadır. Yapılacak olan sadece bir büyütme işlemidir. Yani Artık elimizde sadece **Kaynak Yönetim Sistemimiz** değil bir de **Üretim Yönetim Sistemi** var her ikisi de etkinlik, koruma ve güvenliği maksimize etmek için bilgisayar tarafından otomatikleştirilmiştir. Bilgisel gerçeklik şudur; insan aklı hatta bir grup insan izlenmesi gereken şeyi izleyememektedir. Bu işlem bilgisayarlar

tarafından yapılmalıdır ve yapılabilir. Bu da bizi sonraki düzeye getirir Dağıtım. Burada hangi sürdürülebilirlik stratejileri mantıklı geliyor?

İki nokta arasındaki en kısa mesafenin düz bir hat olduğunu bildiğimize göre ve nakliye araçlarını çalıştırmak için enerji gerektiğine göre daha az nakliye mesafesi daha randımanlıdır. Malların bir kıtada üretilmesi ve başka bir kıtaya nakledilmeleri ancak söz konusu mallar hedef bölgede üretilemiyorsa mantıklıdır. Diğer türlü sadece israftır. Üretimi yerelleştirmeliyiz, böylece dağıtım basit hızlı olur ve en az miktarda enerji gerektirir. Buna **"Coğrafi Yakınlık Stratejisi"** diyoruz basitçe ister ham madde ister bitmiş tüketici ürünü olsunlar malların seyahatini azalttığımız anlamına geliyor. Elbette hangi malları naklettiğimizi ve nedenini bilmek de önemli olabilir. Bu da, Talep kategorisi altına giriyor. Talep, basit haliyle, insanların sağlıklı olmak ve yüksek yaşam kalitesi için ihtiyaç duyduklarıdır. Bedensel ihtiyaçlar hayatı sürdürecek gıda, temiz su, barınma gibi temel elementlerden insan ve toplum sağlığındaki önemli faktörler olan dinlenme ve hem kişisel hem sosyal hazzı sağlayacak sosyal ve eğlence amaçlı ürünlere kadar, çok çeşitlidir. O zaman basit bir araştırma ele alalım. İnsanlar ihtiyaçlarını tarif eder, talep değerlendirilir ve üretim bu talebe göre başlar. Farklı ürünlere olan talebin derecesi doğal olarak bölgelere göre azalıp çoğalabilir ve değişkenlik gösterebilir. Talep fazlası üretim ve kıtlıktan kaçınmak için bir **"Talep/Dağıtım İzleme Sistemi"** yaratmalıyız. Tabii bu fikir yeni bir haber değil. Bugün bu sistem belli başlı bütün mağaza zincirlerinde stoklarını idare etmek için kullanılıyor. Ancak bu kez, takibi **küresel bir boyutta yapıyoruz**.

Ama durun bir dakika.

Ürünlerin asıl kullanımını hesaba katmadıkça talebi tamamen anlamamıza imkân yok. Üretilen her şeyden herkese birer tane verilecek diye hesaplamak mantıklı ve sürdürülebilir midir?

Kullanımına bakmadan?

Hayır.

Bu iyice savurganlık ve verimsiz olurdu. Bir kişinin bir ürüne ihtiyacı varsa ama bu ihtiyaç örneğin bir günde ortalama sadece 45 dakikaysa bu kişilere o ürünü ihtiyacı süresince sağlamak ve diğerlerine ancak ihtiyaç duyduklarında sunmak çok daha verimli olurdu. Çoğumuz asıl istediğimizin ürünün kendisinin değil o ürünün amacı olduğunu unuturuz. Ürünün kendisinin aslında sadece sağladığı yarar kadar önemli olduğunu fark ettiğimizde "**dıştan gelen kısıtlama"** ya da bugünkü söyleyişle **"mülkiyet"** dediğimiz şeyin esasen ve ekonomik anlamda savurganlık ve çevresel olarak son derece mantıksız olduğunu görürüz. (Bu fikir eşitlik ilkesi içerisinde marksizmi andırıyor) O zaman **"Stratejik Erişim"** denilen bir plana ihtiyacımız var. Bu bizim her ne zaman neye ihtiyaç duyulursa duyulsun nüfusun taleplerini karşılayabileceğimizden emin olduğumuz her neye ihtiyaç duyuyorlarsa, gerektiğinde ulaşmak için **"Talep/Dağıtım Takip Sistemi"**mizin vakfı olacak topluma yakın yerlerde konuçlandırılmış ..merkezi ve bölgesel erişim merkezleri her zaman önemlidir ve bir kişi basitçe gelip, buradaki malzemeyi alıp işini gördükten sonra getirip yerine bırakacaktır günümüzde bir kütüphanenin çalışma şekli gibi. Doğrusu bu merkezler, bugün alışık olduğumuz yerel dükkânlar şeklinde var olamaz fakat alanında uzmanlaşmış merkezler, bazı malların, daha az tekrarlanan nakliyatla daha çok enerji tasarrufu yapılması amacıyla daha çok kullanıldığı özel alanlarda bulunabilirler ve bu Talep Takip Sistemini düzenli bir biçimde Üretim Yönetimine ve tabii ki, Kaynak Yönetimini sistemimize bağlamak ve böylece sürdürülebilirliği sağlamak için sınırlı kaynaklarımızın bütünlüğünü güvence altına almayla başlayan ve en iyisini yarattığımızdan emin olana kadar devam eden her şeyi en zeki ve etkili bir biçimde dağıtırken en elverişli malları kullanmayı mümkün kılan ve sürekli güncellenen bir **"küresel ekonomik yönetim bilgisayarı"** yaratılacaktır. Bu sezgisel olarak birçoğunun karşı olduğu depolama esaslı yaklaşımın benzersiz bir sonucu gezegenimizdeki insan varlılığının sürekliliğini anlatan tüm bu mantıklı, depolama ve verimlilik deneme işlemi muhtemelen insanlık tarihi boyunca hiç görülmemiş bir şeyi devreye sokacaktır. Bolluğa Erişim küresel nüfusun sadece bir kısmı için değil bütün insanoğlu için. Bu ekonomik model, sadece genellenmişti. Bu sorumlu, insanoğlunu gözeten en etkili ve en sürdürülebilir yol olan ve bütün dünyanın kaynak yönetimi ve sürecini kapsayan sistem yaklaşımı şöyle isimlendirilebilir **"KAYNAK-BAZLI EKONOMİ".** Bu fikir 1970'lerde toplum mühendisi **Jacque Fresco** tarafından ortaya konmuştur. Jacque o zamanlar daha toplumun doğa ve kendisi ile çarpışma sürecinde olduğunu bu sürecin hiçbir seviyede sürdürülebilecek halde olmadığını ve eğer bir şeyler değişmez ise o ya

111 YAZILARIM
da bu şekilde kendimizi yok edeceğimizi anlamıştı. Jacque, söylediğin bütün bu şeyler bugünkü bilgilerimizle inşa edilebilir mi?

Yoksa bugün bildiklerimize dayanarak tahminde mi bulunuyorsun?

Hayır, bunların hepsi bugünkü bilgilerimizle inşa edilebilir. Dünyanın yüzeyini değiştirmek 10 yıl alacaktır. Dünyayı ikinci bir cennet bahçesine çevirmek. Seçim size ait. Nükleer silahlanma yarışının aptallığı silahların gelişimi sorunlarınızı bu siyasal partiyi ya da şu siyasal partiyi seçerek siyasal olarak çözmeye çalışmak ki tüm politik görüşler yolsuzluk içine dalmışlardır. Bırakın tekrar söyleyeyim Komünizm, sosyalizm, faşizm Demokratlar Liberaller- biz insanı özümsemek istiyoruz. İnsanoğlu için daha iyi bir hayata inanan tüm kuruluşlar Zenci ya da Polonyalı sorunları yok Yahudi ya da Yunan problemleri yok ya da kadın problemleri; ortada insan problemleri var!

Kimseden korkmuyorum; kimse için çalışmıyorum; kimse beni kovamaz. Patronum yok. Bugün yaşadığımız toplumda yaşamaktan korkuyorum. Toplumumuz bu yetersizlikle durumunu devam ettiremez. (İnsan için bu özgürlüğü önermek biraz yanlış olmaktadır. Sorumluluk insani bir ilkedir) **35 yıl önce serbest girişimcilik sistemi harikaydı.** Bu onun son faydası oldu. **Şimdi, düşünme biçimimizi değiştirmek zorundayız yoksa yok olacağız.** Toplumumuz gelecek hakkında yapılan korku filmlerindeki gibi olacak bu sistemin çalışmaması ve politika korku filmlerinin bir parçası olacaktır. Bugünlerde pek çok insan analitik olması sebebiyle **"soğuk bilim"** terimini kullanıyor ve aslında analitiğin ne anlama geldiğini bile bilmiyor. Bilim, dünyanın işleyiş yönüne yakın tahminler anlamına gelir. Yani aslında doğruyu söylüyor; gerçek şudur ki bir bilim insanı insanlarla uzlaşmayı denemez. Onlar sadece bulgularının ne olduğundan bahsederler. Bütün her şeyi sorgulamak zorundadırlar ve eğer bazı bilim insanları belli dirençlere sahip materyalleri gösteren bir deneyle ortaya çıkarlarsa diğer bilim insanları da bu deneyi tekrarlamak ve aynı sonuçları elde etmek zorundadırlar. Eğer bir bilim insanı, matematik veya hesaplamalar soncunda bir uçağın kanadının belli bir ağırlığı kaldırabildiğini hissetse bile yinede kanadın üzerine ne zaman kırılacağını görmek için bir sürü kum torbası yığar ve sonra 'görüyorsunuz benim hesaplamalarım doğru' veya 'doğru değil' der. Ben bu sistemi çok seviyorum, çünkü önyargıdan ve matematiğin bütün problemleri çözeceği düşüncesinden özgürdür. Matematiğinizi de ayrıca teste tabi tutmanız gerekir. Bence, test edilebilecek her sistem teste tabi tutulmalıdır. Bütün kararlar araştırmalar sonucunda alınmalıdır.

Kaynak Tabanlı Ekonomi basit olarak sosyal ilgiye uygulanmış ve şu anda dünyada hiç olmayan bilimsel bir yöntemdir. Toplum teknik bir icattır. İyileştirilmiş insan sağlığı fiziksel ürününün en etkili yöntemleri dağıtım, şehir altyapısı ve benzeri bilim ve teknoloji alanında bulunur politika veya parasal ekonomide değil. Bu, aynı sistematik şekilde işler, bir uçağı ele alalım bu uçağı inşa etmek için ne bir Cumhuriyetçi nede bir Liberal yöntem vardır. Aynı biçimde, doğanın kendisi bilimimizi kanıtlamak için kullandığımız fiziksel bir referanstır ve bizim çoğalan anlayışımızdan oluşan kurulmuş bir sistemdir. Hatta, sizin bireysel olarak düşündüğünüz veya inandığınız şeyin doğruluğunu önemsemez. Daha doğrusu, size bir seçenek sunar Ya onun doğal yasalarını öğrenip onları kabullenirsiniz sağlık ve sürdürülebilirliği devamlı hale getirerek kendinizi buna göre idare edersiniz ya da mevcut duruma karşı gelerek boşa bir çaba harcarsınız. Şu anda ayağa kalkıp yanınızdaki duvar üzerinde yürüyebileceğinize ne kadar inandığınızın hiç bir önemi yoktur çünkü yerçekimi buna izin vermeyecektir. Eğer yemek yemezseniz-ölürsünüz. Bebekken size bakılmazsa-ölürsünüz. Kulağa ne kadar sevimsiz gelse de, doğa bir diktatörlüktür ve ya onu dinler ve onunla uyum içinde yaşarız, ya da kaçınılmaz kötü sonuçlarına katlanmak zorunda kalırız.

Dolayısıyla, Kaynak Bazlı Ekonomi; tüm kararları optimize edilmiş insani ve çevresel sürdürülebilirliğe dayanan ve yaşamı destekleyen sabit bir anlayışlar bütününden başka bir şey değildir. Kaynak bazlı ekonomi; her insanın yine siyasi veya dini felsefesinden bağımsız şekilde deneysel **"Hayat Alanı"**nı paylaştığını hesaba katar. **Bu yaklaşım içinde kültürel görecelik yoktur. Bu bir görüş meselesi değildir.** İnsani ihtiyaçlar, insani ihtiyaçlardır ve bu ihtiyaçların; zihinsel, fiziksel ve gelişim sağlığımız için, ayrıca zaten türün devamlılığı için de erişilebilir olması elzemdir. Bu ihtiyaçlar; besleyici gıda ve temiz içme suyu gibi hayati gereksinimlere ek olarak güçlendirici ve dengeli bir beslenmeyi ve şiddetten uzak bir çevreyi de içermelidir. Kaynak Bazlı bir ekonomi mevcut kaynaklara dayalı bir ekonomi

olacaktır. Temel yaşam gereksinimlerine erişim olmadan bir sürü insanı bir adaya getiremez, veya elli bin kişilik bir şehir inşa edemezsiniz. Dolayısıyla, **"kapsamlı sistemler yaklaşımı"** terimini kullanırken bahsettiğim şey; öncelikle alanın bir envanterini çıkarmak ve o alanın ne kadarlık bir ihtiyacı karşılayabileceğini belirlemek- sadece mimari bir yaklaşımla değil- sadece tasarımsal bir yaklaşımla değil- insan yaşamını geliştirmek için ihtiyaç duyulan tüm gereksinimleri temel alan bir tasarımla yapılmasıdır; ve entegre olmuş düşünce şekli diyerek anlatmak istediğim de budur. Yiyecek, giysi, barınma, sıcaklık ve sevgi Bütün bunlar insan için zorunludur ve eğer bir insanı bunların herhangi birinden yoksun bırakırsanız bu daha az işlerliği olan insan demektir. Biraz önce anlatıldığı gibi, Kaynak Bazlı Ekonomi'nin küresel esasa, üretime ve dağıtıma dayalı sistemlerinin temeli ekonominin tüm alanlarında verimliliği ve sürdürülebilirliği garanti eden doğru ekonomi mekanizmaları veya **"stratejilerileri"**ne dayanmaktadır. Şimdi, mantık çerçevesinde şekillendirdiğimiz düşünce dizisine devam edersek Oluşturduğumuz denklemde, sırada ne var?

Bunların hepsi hangi noktada gerçekleşecek?

Kentler. Kentleşme çağdaş medeniyetin göstergesidir. Kentlerin rolü, daha fazla sosyal destek ve toplumsal etkileşim ile beraber hayatın gerekliliklerine erişimi sağlamaktır. Peki ideal bir kenti nasıl dizayn edeceğiz?

Şekli ne olmalı?

Kare?

Yamuk?

Şeklin içinde ve etrafında sürekli hareket halinde olacağımızı düşünürsek kolaylık sağlaması için mesafeleri eşit uzaklıkta yapmak isteyebiliriz. İşte bu yüzden daire olmalı. Kentin içinde ne olmalı?

Doğal olarak bir konut alanı, bir üretim alanı bir enerji üretim alanı ve bir de tarım alanına ihtiyacımız var. Ama insanlar aynı zamanda gelişen varlıklar - bu nedenle kültür doğa, eğlence ve eğitim alanları da olmalı. O zaman şimdi güzel bir açık park da ekleyelim. Kültürel amaçlar ve sosyalleşme için bir eğlence/etkinlik alanı ve ayrıca eğitim ve araştırma tesisleri de olsun. Şeklimiz bir daire olduğundan bu fonksiyonların her birini, ulaşımı kolay olacak şekilde amacına yönelik ihtiyacı karşılayacak oranda yer tahsis ederek ve "Kemer"ler halinde yerleştirmek oldukça mantıklı görünüyor. Çok güzel. Simdi, konunun detaylarına inersek Öncelikle şehir organizmasının çekirdeğini, altyapısını ya da bağırsaklarını hesaba katmamız lazım. Bunlar su, atık malzeme ve enerji taşıma kanalları olurdu. Nasıl ki bugün şehirlerimizin altlarında su ve kanalizasyon şebekeleri vardır bu kanal konseptini, entegre atık geri dönüşüm ve dağıtım sistemine kadar genişletebiliriz. Postacı veya çöpçüye ihtiyaç kalmaz. Tam da içine inşa edilmiştir. Hatta, otomatikleştirilmiş pnömatik (hava basıncı ile çalışan) tüpleri ve benzer teknolojileri kullanabiliriz. Aynısı ulaşım için de geçerlidir. Savurgan, bağımsız arabalara olan ihtiyacı azaltacak, hatta ortadan kaldıracak stratejik ve entegre tasarımlar gereklidir. Sizi şehir içinde, yukarı ve aşağı dâhil fiilen her yere, hatta başka şehirlere götürebilen; elektrikli tramvaylar, taşıma bantları transveyorlar ve manyetik/hızlı trenler. Tabii bir arabaya gerek duyulduğunda, güvenlik ve sağlamlık için uydu aracılığıyla -otomatik- yönlendirilmektedir. Esasen, bu otomasyon teknolojisi faaliyete geçmiş durumda. **Her yıl yaklaşık 1 milyon kişi araba kazalarında ölmekte; yaklaşık 50 milyon kişi ise yaralanmaktadır.** <u>Bu çok saçma ve böyle olması gerekmiyor.</u> Etkin şehir tasarımı ve otomasyonlu şoförsüz arabalarla bu ölüm rakamları fiilen ortadan kaldırılabilir. Tarım. Bugün, gelişigüzel bir biçimde yapılan, ilaçlama, aşırı gübreleme ve diğer maliyet düşürücü endüstriyel uygulamalarımızla, vücutlarımızın yüksek dozlarda zehirlenmesi bir yana, gezegenin ekilebilir alanlarının çoğunu başarılı bir şekilde yok etmiş bulunuyoruz. Aslında, endüstriyel ve tarımsal kimyasal toksinler bugün itibariyle, çocuklar da dâhil, tüm insanlarda yapılan testlerde çıkmaktadır. İyi ki apaçık bir alternatif var Mevcut besin maddesi ve su kullanımını % 75 oranında azaltacak olan topraksız -su bazlı tarım- ve hava bazlı tarım yöntemleri mevcut. Yiyecekler artık, kapalı dikey çiftliklerde, endüstriyel ölçekte organik olarak yetiştirebilecek. Böcek ilaçlarının ve hidrokarbon genel kullanım ihtiyacının fiilen ortadan kalkacağı 50 katlı 1 dönümlük arazilerde. Bu endüstriyel gıda yetiştirmenin geleceğidir. Etkili, temiz ve bereketli. Dolayısıyla, böylesine gelişmiş sistemler, zamandan atıktan ve enerjiden tasarruf ederek dışarıdan hiçbir şey ithal etmeye gereksinim duymadan bütün bir şehir nüfusu için gerekli gıdayı üretecek zirai sistemlerimizi kısmi olarak kapsayacaktır. Enerji ile ilgili konuşacak olursak Enerji çarkı, bir sistemler

113 YAZILARIM
yaklaşımı ile verimli yenilenebilir kaynaklarımızdan, elektrik elde etmek için çalışacaktır. Özellikle rüzgar, güneş, jeotermal ve ısı farklılıkları ve eğer potansiyel su kaynaklarına yakınsa, gelgit ve dalga gücü. Ara vermeyi önlemek için ve pozitif net enerji dönüşümünden emin olmak için bu kaynaklar, fazla enerjiyi büyük süper kapasitörlerde yeraltında depolarken gerektiğinde birbirilerine güç vererek entegre bir sistem içinde işletilebilirler, dolayısıyla geriye hiç bir atık kalmaz. Bu şekilde, sadece bir şehir değil, belli yapılar da kendilerine bağımsız olarak güç sağlayacaklar ve fotovoltaik paneller, yapısal basınç dönüştürücüleri, ısı pilleri ve gelişim aşamasında olan diğer teknolojiler vasıtasıyla elektrik üreteceklerdir. Ama tabii ki, bu şöyle bir soruyu akla getiriyor Genel olarak, bu teknoloji ve ürünler ilk aşamada nasıl yaratılacaklar?

Bu bizi üretime getiriyor Sanayi çarkı, hastaneler ve benzerlerinden ayrı olarak fabrika, üretimin merkezi olacaktır. Tamamıyla yerel olacak şekilde, tabii ki ham maddeleri küresel kaynak yönetim sistemi yoluyla elde edecek ve az önce tartışıldığı gibi talep şehir nüfusunun kendisi tarafından yapılacaktır. Üretim mekaniklerini göz önüne alırsak, insanlık tarihinde çok yakın zamanlarda ortaya çıkan ve her şeyi değiştirme gayretinde olan yeni ve güçlü bir fenomeni tartışmamız gerekiyor. Buna **makineleşme veya işçilik otomasyonu** deniyor. Çevrenize şöyle bir bakarsanız günümüzde kullanmakta olduğumuz hemen hemen her şeyin otomatik olarak yapıldığını göreceksiniz. Ayakkabılarınız, kıyafetleriniz, ev eşyalarınız, arabanız ve diğerleri Bunların hepsi makinelerle otomatik olarak üretilmişlerdir. Toplumun bu teknolojik ilerlemelerden etkilenmediğini söyleyebilir miyiz?

Tabii ki hayır.

Bu sistemler gerçekten yeni yapılar ve yeni ihtiyaçlar yaratırlar ve diğer birçok şeyin hükmünü ortadan kaldırırlar. Bu demektir ki bizler gelişmeye devam ederken hızla yenilenen bir teknoloji kullanıyoruz. Yani, tabii ki otomasyon devam edecek. Sadece laf olsun diye teknolojileri durduramazsınız. Teknolojik işçilik otomasyonu, tarım devrimi ve sabanın bulunmasından ilk elektrikli makinenin icadına ve sanayi devriminden beri yaşamakta olduğumuz ileri elektronik ve bilgisayarın icadını da esas alan bilgi çağına kadar insanlık tarihinin en büyük sosyal değişimlerinin temelinde yer almaktadır. Bu günkü ileri üretim yöntemleri sayesinde makineleşme kendi kendine gelişmektedir. Geleneksel parçaları birleştirerek ürün tamamlama yönteminden uzaklaşarak bütün bir ürünü tek bir seferde üretebilen ileri bir yönteme geçmektedir. Mühendislerin birçoğu gibi, ben de biyolojiden çok etkileniyorum. Çünkü biyoloji sıradışı mühendislik örnekleri ile doludur. **Biyoloji, kendini kopyalayan şeyleri incelemektir.** Sahip olduğumuz en iyi Yaşam tanımı Yine bir mühendis olarak, kendisinin aynılarını üretebilen makineler daima benim ilgimi çekmiştir. Rep-Rap üç boyutlu bir yazıcıdır. Bilgisayarınıza bağladığınızda sadece iki boyutlu bir kâğıt sayfası üzerine baskı yapmak yerine gerçek, fiziksel üç boyutlu objeler yapmaktadır. Bunda aslında yeni bir şey yok 3 boyutlu yazıcılar 30 yıldır piyasadalar. Rep-Rap'in en büyük özelliklerinden biri, kendi kendini kopyalayabilmesidir. Yani, sizde bir adet varsa, daha çıkarabileceği birçok güzel şey gibi bundan bir tane daha yapıp arkadaşınıza verebilirsiniz. En basit ev eşyalarınızın baskılarından tutun da bütün bir profesyonel araba çizimine kadar otomatik 3 boyutlu baskılarını alabilir sanal dönüştürme işlemini yapabilir, ev yapımı da dâhil üretimin her alanında kullanabilirsiniz. Dış hat işçiliği aslında direkt olarak bilgisayarda hazırlanmış 3 Boyutlu modelden alınan 3 Boyutlu baskı adı verilen bir fabrikasyon teknolojisidir. Dış hat işçiliğini kullanarak yaklaşık 200 m² büyüklüğünde komple bir evi makine aracılığıyla bir günde inşa etmek mümkündür. İnsanların otomatikleştirilmiş inşaat işiyle ilgilenmesinin sebebi, birçok fayda sağlamasıdır. Örneğin, inşa işlemi oldukça emek gerektiren bir iştir ve aynı zamanda insanlara iş imkânı sağlar. Ayrıca bir takım sorunları ve karmaşıklıkları vardır. Örneğin, en tehlikeli iş inşaat işçiliğidir. Tarımdan ve madencilikten bile kötüdür. Neredeyse bütün ülkelerde en yüksek seviyede öldürücüdür. Diğer bir mesele ise hafriyat. Amerika'daki ortalama bir evin 3 ile 7 ton arası hafriyatı vardır. Yani eğer inşaatın etkisine bakarsak ve sadece dünyadaki kullanılabilecek materyallerin yaklaşık % 40'ının kullanıldığını biliyorsak, olayın vahametini görürüz. Bunun anlamı büyük miktarda enerji ve kaynak sarfiyatı ve çevreye ciddi anlamda zarar vermektir. Evleri hala daha içinde bulunduğumuz teknolojiye rağmen çekiçle çiviyle tahtayla yapmak gerçekten saçmalıktır. Fakat **Birleşik Devletler'de en çok işçilik harcanan üretim kolu inşaattır.** MIT yazarlarından ekonomist **David Autor**'un son zamanlarda yaptığı bir çalışma eski

orta sınıfımızın yerinin otomasyonla doldurulduğuna dikkat çekiyordu. Oldukça basit, günümüzde kabaca her sektörde makineleşme insan emeğinden daha üretken, daha hızlı ve verimli ve daha sürdürebilirdir. Makinelerin, tatil yapmaya, mola vermeye, sigortaya, maaşa ihtiyacı yoktur ve her gün, günde 24 saat çalışabilirler. İnsan emeğiyle karşılaştırıldığında verim potansiyeli ve hatasızlık oranı kıyaslanamaz düzeydedir.

Özetle;

kendini tekrar eden insani iş gücü tüm dünyada kullanışsız, eski moda bir hal almaktadır ki bugün çevrenizde gördüğünüz işsizliğin temel sebebi teknolojinin bu etkin gelişimidir. Yeni sektörlerin her zaman işini kaybetmiş çalışanları işe alma eğilimleri sebebiyle adına **"Teknolojik İşsizlik"** diyebileceğimiz bu büyüyen olgu, pazar ekonomistleri tarafından yıllarca görmezden gelinmiştir. Bugün hizmet sektörü bu alanda geriye kalan tek aktarma merkezidir ve en çok sanayileşmiş ülkelerle beraber Amerikan iş gücünün yüzde 80'ine iş olanağı sağlamaktadır. Bununla beraber, hizmet sektörü de otomatikleştirilmiş kiosklar (köşk, büfe, kulübe, telefon kulübesi) otomatikleştirilmiş restoranlar ve hatta mağazalar ile gittikçe artan bir rekabet halindedir. Nihayet bugün ekonomistler yıllardır reddedilen şeyin doğruluğunu kabul etmektedirler Ekonominin küresel anlamda sıkıntılı bir dönemden geçmesinin sonucu olarak ortaya çıkan işsizliği daha da kızıştıran olgu teknolojik istihdamla beraber ekonomik daralmanın etkileri arttıkça sanayilerin de buna bağlı olarak daha hızlı makineleşmesidir. Burada fark edilmeyen nokta kar etmek adına makineleşme ne kadar hızlanırsa o oranda da insanları işten çıkaracakları ve dolayısıyla kamunun alım gücünü aynı oranda düşürecekleridir. Bunun anlamı, şirket üretimini çok daha ucuza mal ederken ürünler ne kadar ucuz olursa olsun bir şeyler almak için parası olan insan sayısı gün geçtikçe azalacak demektir. Kısaca, **"gelir için iş gücü"** oyununda yavaş yavaş sona gelinmektedir. Esasen bugün mevcut olan işlerden hangi işlere otomasyonun hemen uygulanabileceğini düşünürsek ortaya çıkacak sonuç dünya çapında iş gücünün % 75'inin hemen yarın makineleştirilebileceği olacaktır. Bu nedenledir ki **Kaynak Bazlı Ekonomi'de parasal piyasa sistemi yoktur**. **Para diye bir şey yoktur çünkü buna ihtiyaç kalmamıştır.** Kaynak Bazlı Ekonomi makineleşmenin verimliliğini takdir eder ve onu, sunduğu imkânlar için kabul eder. Onunla bugün yaptığımız gibi savaşmaz.

Neden?

Çünkü verimlilik ve sürdürülebilirlik açısından bunu yapmamak sorumsuzluk olur. Bu bizi şehir sistemimize geri getirir. Merkezinde, sadece eğitim tesislerini ve ulaşım anahatlarını barındırmakla kalmayıp aynı zamanda şehrin teknik operasyonlarını yöneten ana bilgisayarları da içeren **Merkez Kubbe** vardır. Şehir aslında büyük bir otomatik makinedir. Enerji teminini, üretimini, dağıtımını mimari ve benzeri gelişimleri takip etmek için tüm teknik bölgelerde sensörleri vardır. Peki, bu operasyonların hata veya bozulma durumunda denetim için insanlara ihtiyaç olur muydu?

Büyük bir olasılıkla Evet. Ama bunların sayısı zamanla iyileştirmeler arttıkça, azalacaktır. Bununla beraber, bugün itibarıyla hesapladığınızda bu işler için belki de şehir nüfusunun yüzde 'üne ihtiyaç olurdu. Sizi temin ederim ki gerçekten size bakmak için ve her gün özel diktatörlere itaat etmenize gerek kalmaksızın refahınızı güvence altına almak için tasarlanmış bir ekonomik sistemde teknik olarak gereksiz ve sosyal olarak gayesiz bir işle uğraşmak zorunda olmadan ve çoğu zaman gerçekte var olmayan borçla boğuşarak aybaşını getirmekte zorlanmadan yaşamak söz konusu olunca sizi temin ederim ki insanlar her yerde onlara özen gösterecek sistemi devam ettirmek ve geliştirmek için zamanlarını gönüllü olarak feda edeceklerdir. Bu **"dürtü"** mevzusu ile ilişkilendirdiğimizde ise genel bir sanı olarak eğer **"yaşamak için çalışmak"** konusunda dışarıdan gelen bir baskı yoksa insanların öylece oturup hiç bir şey yapmadan şişko, tembel yağ tulumlarına dönüşeceği görüşü var.

Bu saçmalıktır. Günümüzdeki çalışma sistemi gerçekte tembelliğin yaratıcısıdır çözümü değil. (Hayır. İnsanların hırsları ile sömürüye hizmet etmeleridir.)

Çocukluğunuzu hatırlayın; hayat dolu, anlayabilmek için, yaratmak ve keşfetmek için yeni şeylerle alakalı. Fakat zaman geçti ve sistem sizi nasıl para kazanılacağına odaklanmaya itti. Erken eğitimden üniversite eğitimine kadar, zihnen sığlaştınız. Ortaya çıkan sadece bir dişlinin çarkları gibi bütün ürünleri tepedeki % 1'e yollayan yaratıklardır. Bugün bilimsel çalışmalar gösteriyor ki konu maharet ve yaratıcılığa geldiğinde maddi ödül insanları motive etmiyor. Bir şey yaratmanın kendisi zaten bir ödüldür. Para esasında yalnızca mükerrer, sıradan eylemlerde bir teşvik işlevi görür ki az önce bunla-

rın makinelerce yapılabileceğini gösterdik. Mevzubahis yenilik getirme olduğunda parasal dürtünün, insan zekâsının esas kullanımında yaratıcı düşünceye bir ayak bağı olarak ona zarar verdiği ve değersizleştirdiği ispatlanmıştır. İşte bu durum, **Nikola Tesla**, **Wright Kardeşler** ve bunlar gibi dünyamıza büyük katkı sağlamış mucitlerin neden hiç bir parasal dürtü göstermediğini açıklayabilir. **Para esasında hatalı bir dürtüdür ve sağladığı katkıya göre yüz kat daha fazla zarara yol açar.**

Günaydın sınıf.

Lütfen oturun.

Yapmak istediğim ilk şey odayı dolaşmak ve herkese büyüdüklerinde ne olmak istediğini sormak. Kim başlamak ister?

Peki, Ya sen Sarah?

Büyüdüğümde annem gibi Mc Donalds'da çalışmak istiyorum. Aa, aile geleneği ha?

Ya sen, Linda?

Büyüdüğümde New York şehrinin sokaklarında bir fahişe olacağım!

Aa, göz kamaştırıcı kız seni!

Çok ihtiraslı. Ya sen, Tommy?

Büyüdüğümde zengin seçkin bir işadamı olacağım New York borsasında çalışıp batan yabancı ekonomilerden kar sağlayacağım. Girişimci ve biraz çok kültürlülük ilgisi görmek çok iyi!

(Üçüncü bölümün buraya kadar olan kısmında insanların menfaati için bahsedilen şeyler saçmalama ve küresel tek dünya devleti projesinin uygulamasının kafa karıştırılarak ifade edilmesidir. Dünya üzerinde milletler ve halklar arasında oluşan çeşitliliği ekonomik bağımsızlık içerisinde eritmenin yanlış olduğunu belirtmek gerekir. Yenidünya düzencilerinin ve Derin Dünya Devleti dediğimiz küresel sermayecilerin istekleridir. İlk bölümlerde anlatılan sömürünün tedavisi için başka bir sömürü ilacını sunmak zıtlık oluşturuyor. Eşitliğin, hürriyetle kardeşliliği ile oluşan ekonomik refah seviyesi asıl hedef olmalıdır.)

[KÜLTÜRÜN MAĞDURLARI]

Önceden belirtildiği gibi, kaynak tabanlı bir ekonomi bilimsel yöntemi toplumsal endişelere göre uygular ve bu yalnızca teknik yeterlilikle sınırlı değildir. Ayrıca doğrudan insansal ve toplumsal iyiliği ve bunu kapsayan şeyleri de göz önünde tutar. Barış ve mutluluk içinde birlikte var olmayı sağlayamayan bir toplumsal düzenin ne yararı var ki Öyleyse şunu belirtmek gerekir ki, <u>para sisteminin kaldırılması ve hayati gereklilikleri sağlamakla suç işleme oranında küresel olarak neredeyse % 95'lik bir azalma görebiliriz</u>. çünkü çalacak, zimmete geçirecek, dolandıracak veya benzer şeyler yoktur. (İlkçağların parasız alışverişi (trampa) niye tavsiye edildiğini anlamak mümkün değil.) Günümüzde hapishanelerdeki tüm insanların % 95'i paraya bağlı suçlardan ve uyuşturucu kullanımından dolayı oradalar ve uyuşturucu kullanımı suç değil, bir bozukluk. Peki ya diğer % 5 ? gerçek şiddet bazen bazılarına öyle görünür ki şiddetli olmak, şiddetli olmak içindir onlar sadece "kötü" insanlar mıdır? İnsanların şiddete eğilimini ahlaki değerlerle yargılamanın gerçek bir zaman kaybı olduğunu düşünmemin sebebi, bunun; şiddetin ne sebeplerini anlamamıza, ne de engellememize bir nebze bile yardımcı olmaması. İnsanlar bazen suçluları **"affetmeye"** inanıp inanmadığımı sorar. Buna cevabım şöyle **"Mahkum etmeye ne kadar inanıyorsam affetmeye de o kadar inanıyorum"**. Biz toplum olarak, ne zaman şiddeti çözümleme konusunu ahlaki bir **"günah"** gibi değil de kamu sağlığını veya önleyici tıp alanını tehdit eden bir sorun gibi görmeye başlarsak ne zaman kendi bakış açılarımızı ve değerlerimizi değiştirirsek işte o zaman, şu anda yaptığımızın aksine şiddet seviyesini arttırmak yerine azaltma konusunda başarılı oluruz.

Ne kadar adalet ararsan, o kadar canın yanar çünkü adalet diye bir şey yoktur. (Bu yargı yanlış)

Dışarıda ne varsa o vardır. O kadar. Başka bir değişle, eğer insanlar ırkçı yobazlar olmaya şartlandırılmışsa eğer bunu savunan bir çevrede büyümüşlerse neden bunun için bireyi suçluyorsunuz ki?

Onlar bir alt kültürün kurbanları.

Bu yüzden yardıma ihtiyaçları var. İşin ana fikri, sapkın davranışlar doğuran ortamı baştan tasarlamamız gerektiğidir. Asıl sorun budur. Çözüm birisini hapse atmak değil. Bu yüzden; yargıçlar - avukat-

lar - özgür irade ve bunun gibi kavramlar tehlikelidir, çünkü sizi yanlış bilgilendirir. O insan "kötü" veya o insan bir "seri katil". Seri katiller yaratılır. Tıpkı askerlerin makineli tüfekleriyle birer seri katile dönüşmeleri gibi. Ölüm makinelerine dönüşürler ama "doğal olan" bu olduğu için, hiç kimse onlara bir katil veya suikastçı gözüyle bakmaz. Bu durumda insanları suçlarız "Bu adam Nazi, Yahudilere zulüm yaptı" deriz. Hayır, o Yahudilere zulüm yapmak üzere yetiştirilmişti. İnsanların birer kişisel tercihleri olduğunu ve bu tercihleri yapmakta özgür olduklarını doğru kabul ediyorsanız; özgür tercih demek hiç bir etki altında kalmadan demek ve ben bunu hiç anlayamıyorum. Hepimiz tüm tercihlerimizde içinde yaşadığımız kültürün, ana-babamızın ve baskın değerlerin etkisinde kalıyoruz. Öyleyse bizler etkileniyoruz; yani özgür tercih yoktur. Dünya üzerindeki en üstün ülke hangisidir?

- Doğru cevap **"Bütün dünyayı gezmedim, o yüzden bu soruyu cevaplamak için değişik kültürler hakkında yeterli bilgim yok."** Bu şekilde konuşan birini tanımıyorum. Köklü Amerika Birleşik Devletleri dünyanın en üstün devletidir diyorlar. Hiç bir araştırma yok "Hindistan'a gittiniz mi?

-Hayır. - İngiltere'ye gittiniz mi ?

- Hayır. - Fransa'ya gittiniz mi ?

- Hayır. Öyleyse neden ortaya varsayım atıyorsunuz?

Cevaplayamazlar. Sizin tavrınıza çıldırırlar. **"Allahın cezası, sen de kimsin ki bana ne düşüneceğimi söylüyorsun"** derler. Biliyorsunuz Unutmayın Saptırılmış insanlarla konuşuyorsunuz. Onlar cevaplardan sorumlu değillerdir onlar kültürlerinin kurbanıdır ve bu onlar kültürlerinin etkisi altındadır demektir. (Bu kısımda Zeitgeistin saçmaladığı kısım olduğunu söyleyebiliriz.)

BÖLÜM 4

Yükseliş Kaynak Bazlı Ekonomiyi dikkate aldığımızda şunun gibi bir takım tartışmalar ortaya çıkacak.

- Hop!
- Hop!

Hey!

- Şimdi dur bir dakika orada bakalım!
- Evet?

Ben bunu biliyorum. Buna Marksizm derler dostum. Stalin bu tür düşünceler yüzünden " 800 Milyar" insanı öldürdü. - Babam Gulag'ta öldü. - Komünist!

- Faşist!
- Amerika'yı sevmiyorsan, terk et!
- Pekala, herkes sakin olsun - Yeni Dünya Düzeni'ne Ölüm!
- Yeni Dünya Düzeni'ne Ölüm!

"Seyircinin mantıksızlığı büyüdükçe şok içinde ve şaşkın anlatıcı aniden ölümcül bir kalp krizi geçirdi."

Böylece bu komünist propaganda filmi son buldu.

[SİSTEMDE HATA] [YEDEKLEME BAŞLATILDI - GERİ YÜKLENDİ]

Fakat biliyorsun, bu tarz bir şeyi 'beyin takımı' durumundaki insanlara söyledim Bilirsin bunlar Roma Kulübü tarzları ve daha ilerisi "Marksist!" dediler. Ne?

Marksist?

Bu da nereden çıktı?

Bu ikona sahipler fakat tutunmaya çalıştıkları şey **Kutsal Kase**'leri ve bu çok kolay olanı, biliyorsunuz. İnsanlar bana Sosyalist, Komünist ya da Kapitalist mi olduğumu soruyorlar. Ben de bu yukarıdakilerin hiçbiri değilim diyorum. Sizce insanlar neden tek seçeneğin bunlar olduğunu düşünüyorlar?

Bütün politik yapılar yazarlar tarafından oluşturulmuştur ki bu yazarlar yaşadığımız gezegende sonsuz kaynaklar olduğunu varsayıyorlardı. Bu politik filozoflardan biri bile herhangi bir şeyde kıtlık olabileceği ile ilgili kafa patlatmamış. **Komünizm, sosyalizm, serbest piyasa ve faşizmin, sosyal gelişimin bir parçası olduğuna inanıyorum.** Bir kültürden diğer bir kültüre dev bir adım atamazsınız Ara sistemler vardır. Herhangi bir "izm" den önce, bir yaşam zeminimiz vardı ve bu yaşam zemini biraz önce tarif ettiğim gibi gereken bütün koşullar yani bir sonraki nefesinizi almanız ve aldığınız nefesi içtiğiniz suyu, elde ettiğiniz güvenliği erişebildiğiniz eğitimi içerir; bütün bunlar paylaştığımız ve kullandığımız şeyler ki kimse bunlar olmadan, hiçbir kültürde yaşayamaz. Öyleyse Yaşam Sahası'na geri dönmeliyiz ve yaşam alanı artık herhangi **"bir şey-izm"** değil. O artık **"yaşam değer analizi".**

[SINIRIN ÖTESİ]

Şu, basit bir tarihsel gerçektir ki; herhangi bir toplumdaki baskın entelektüel kültür, o toplumdaki baskın sınıfın menfaatlerini yansıtır. Köleliğin olduğu bir toplumda insana ve insan haklarına yönelik inançlar doğal olarak köle sahiplerinin ihtiyaçlarını yansıtacaktır. Yine benzer şekilde bazı bireylerin başka bireylerin hayatlarından ve emeklerinden elde ettiği menfaate ve onları kontrol etme gücüne dayanan bir toplum yapısında da baskın entelektüel kültür baskın grubun ihtiyaçlarını yansıtacaktır. O halde, daha geniş çaplı bakarsanız; psikolojiye, sosyolojiye, tarihe siyasal ekonomiye ve siyaset bilimine sinmiş olan temel fikirler aslında seçkin bir kesimin menfaatlerini yansıtmaktadır ve bunu gereğinden fazla sorgulayan akademisyenler kenara itilmeye çalışılmış veya bir nevi "radikal" kişiler olarak görülmüşlerdir. **Bir kültürün hâkim değerleri o kültür tarafından ödüllendirileni destekleme ve sürdürme eğilimindedir.** Başarı ve statünün, sosyal katkılarla değil maddi zenginlikle ölçüldüğü bir top-

lumda da dünyamızın bugün neden bu halde olduğunu anlamak çok kolaydır. Şu anda, öncelikli olmaları gereken kişisel ve toplumsal huzurun suni zenginlik ve sınırsız büyüme gibi zararlı kavramlar karşısında ikinci plana atıldığı -tamamen tabiata aykırı- bir değerlendirme sistemi bozukluğuyla karşı karşıyayız. Şimdi, bu bozukluk bir virüs gibi; hükümetlerin - basının- eğlence dünyasının ve hatta eğitim sisteminin her hücresine işlemektedir. Kendi bünyesinde onlara karşı gelecek her şeye karşı koruma mekanizmaları oluşturulmuştur. **Paraya Dayalı Ekonomi** inancının müritleri Statüko'nun gönüllü muhafızları inançlarıyla çelişebilecek her türlü düşünce formundan kaçınmak için sürekli uğraşırlar. Bunların en yaygınları **Tasarlanmış İkili Dengeler**'dir. Cumhuriyetçi değilseniz, kesin Demokratsınızdır. Hıristiyan değilseniz, belki de Satanistsinizdir. Eğer toplumun büyük ilerleme kaydedeceğine inanıyorsanız belki de, bilmiyorum herkesi düşünüyor olabilir misiniz?

O zaman "Ütopyacı"sınız sadece. Bütün bunların en sinsice olanı Eğer **"serbest-ekonomi"** taraftarı değilseniz özgürlüğün kendisine karşısınız demektir.

Ben özgürlüğe inanıyorum!

Özgürlük kelimesini her duyduğunuzda söylendiği her yerde ya da **"hükümet karşıtları"** lafının söylendiği her yerde bunun deşifresi Gizli para sahiplerinin parayı daha da çok paraya çevirmesinin engellenmesi. Budur yani. Söyledikleri diğer her şey **"İnsanlar için daha çok ticarete ihtiyacımız var." "Zorbalığa karşı özgürlük bu",** ve böyle sürer gider. Bunu her gördüğünüzde asıl anlamını çözebilirsiniz ve sanırım her duyduğunuzda birebir ilişkilendireceksiniz. Bunu bir anlamda şöyle tanımlayabiliriz Bir Sözdizimi. Anlayış ve değerleri yönetmeye yönelik bir sözdizimi. Yani, kendi bildikleri dışında bu sözdizimi onları yönetir çıkıp **"aa ben bunu demek istememiştim!"** diyebilirler. Ama aslında yaptıkları aynen budur. Örneğin, bir dili konuşursunuz ve o dilin bir dilbilgisi, grameri vardır ama o dilbilgisi kurallarını birebir bilmezsiniz. Buna ben **"Yönetici Değer Dizimi"** diyorum önemini gösteriyor bunun. Yani, onlar her seferinde şu kelimeleri kullandığında "hükümet karşıtlığı", **"özgürlük eksikliği", "özgürlük" veya 'ilerleme' ya da 'gelişme'** bunların hepsinin şifresini çözüp ne anlama geldiğini anlarsınız. Tabii ki "özgürlük" kelimesinin "demokrasi" denen şey ile aynı cümle içerisinde yer alma eğilimi vardır. BU GÜN İNSANLARIN SİSTEMİMİZİN DOĞASINDA HER ŞEYİ SATILIK OLARAK SUNDUĞUNU UNUTUP DEVLETLERİNİN YAPTIĞI ŞEYLERDEN GERÇEKTEN ETKİLENMİŞ OLDUKLARINA İNANMIŞ GÖRÜNMELERİ OLDUKÇA İLGİ ÇEKİCİDİR.

GEÇERLİ TEK OY PARANIN OYUDUR VE HERHANGİ BİR EYLEMCİNİN AHLAK VE SORUMLULUK DİYE NE KADAR BAĞIRDIĞININ HİÇ BİR ÖNEMİ YOKTUR.

Bir pazar sisteminde, her politikacı, her yasa ve buna bağlı olarak her hükümet satılıktır. 2000 de başlayan 20 trilyon dolarlık banka kurtarma paketi bile gerçekte topluma yardım etmek adına hiç bir şey yapmayan ve yarın sorgusuz sualsiz ortadan kaldırılabilecek bir sürü kuruma gitmek yerine küresel enerji alt yapısını tamamen yenilenebilir yöntemlerle değiştirebilecek miktardadır. Politika ve politikacıların toplum saadeti için var olduğu şeklindeki kör şartlanma hala devam etmektedir. Aslında, politika pazar sistemi içinde diğerlerinden farklı olmayan ticari bir iştir ve her şeyden önce kendi çıkarlarını gözetirler. **Ben gerçekten, dürüstçe, politik faaliyetlere asla inanmam. Bana göre sistem istediği şekilde daralır ve genişler. Bu değişiklikleri düzenler. Bana göre sivil haklar hareketi bir düzen olarak ülkenin sahipleri ile aynı safta yer almaktadır. Bana göre onlar, kendi çıkarlarının nerede yalan söylediklerinin bilincindeler; belli bir noktaya kadar özgürlüğün iyi göründüğünü biliyorlar ve özgürlük hilesi bu insanlara her yıl bir oy kullanma günü veriyor bu şekilde onlar manasız bir seçim yanılgısına kapılıyorlar. Hiçbir anlamı olmayan seçim; köleler gibi gider ve deriz ki <u>"A, ben Oy Verdim."</u> Bu ülkedeki tartışma sınırları daha tartışma başlamadan önce belirlenmiştir ve diğer herkesin marjinalleştirilmiş ve komünist ya da bir çeşit sadakatsiz "deli" olarak görülmesi sağlanmış işte şimdi yeni kelimemiz "komplo". Görüyorsunuz yaptıklarını. Öyle bir şey ki bu bir dakikalığına bile kafa yormamalı Bu güçlü insanlar bir araya gelip bir plan yapmış olabilirler!**

Olamaz!

Sen "delisin!". "Komplo meraklısısın!"

<u>Bu sistemin bütün savunma mekanizmaları tekrar tekrar bu ikili ile gelir.</u>

Birinci fikir şöyledir. Bu sistem bu gezegende bugüne kadar gördüğümüz gelişimin bir "sebebidir".

Hayır. Temelde iki ana neden vardır; bunlar bugün gördüğümüz artan sözüm ona "zenginlik" ve

119 YAZILARIM

nüfus artışını yaratmıştır. Bir üretim teknolojisinin giderek artan gelişimi; dolayısıyla bilimsel beceri. İki Hidrokarbon enerjinin bolluğunun keşfi bu da günümüzde tüm sosyo-ekonomik sistemin temelidir. **Serbest Piyasa/Kapitalist/Parasal Piyasa Sistemi** -artık her ne demek isterseniz- çarpık bir teşvik sistemi ile ortaya çıkan dalgaların hüküm sürmesi ve gelişigüzel, kabaca, eşit olmayan bir yararlanma metodu ve bunların dağıtılması dışında hiçbir şey yapmadı.

İkinci savunma ise yıllar süren propagandanın ürettiği kavgacı sosyal bir önyargıdır. Bu propaganda kendi dışındaki tüm sosyal sistemleri "despotluğa" giden bir yol olarak görür. Sık sık **Stalin, Mao, Hitler**'in adını anarak ve onların yarattıkları ölü sayısını söyleyerek. Yani, bu adamlar ne kadar despot olurlarsa olsunlar ölümsüzleştirdikleri toplumsal yaklaşımlarını da sayarsak iş ölüm oyununa gelince iş insanların sistematik olarak her gün toplu katliamına gelince **Tarihte hiçbir şey bugün bize yapılanla karşılaştırılamaz.**

Kıtlık - en azından son yüzyıllık tarihimiz boyunca yiyecek eksikliğinden dolayı olmadı. Kıtlığa <u>göreceli yoksulluk</u> sebep oldu. Ekonomik kaynaklar öyle haksızca dağıtılmıştır ki yoksul insanların, ödeme imkânları olmuş olsa bile piyasada bulunabilecek olan gıdaları resmen alacak paraları yoktur. Bu, Yapısal Şiddete bir örnek olurdu. Başka bir örnek Afrika'da ve diğer bölgelerde -ki ben özellikle Afrika'ya odaklanmak istiyorum- on milyonlarca insan AIDS'ten ölüyor.

Neden ölüyorlar?

AIDS'in tedavisini bilmediğimiz için değil. Zengin ülkelerde durumu gayet de iyiye giden iyileşen milyonlarca insan var, çünkü hastalığı tedavi edecek ilaçlara sahipler. Afrika'da AIDS'ten ölen insanlar HIV virüsünden dolayı ölmüyorlar; ölüyorlar çünkü onları hayatta tutacak ilaçları satın alacak paraları yok. Gandhi bunu gördü ve dedi ki **"Şiddetin en ölümcül biçimi yoksulluktur."** Bu kesinlikle doğrudur. Yoksulluk, tarihteki bütün savaşlarda ölenlerden çok daha fazla insan öldürür tarihteki bütün cinayetlerden daha fazla bütün intiharlardan daha fazla. Yapısal Şiddet, yalnızca bir araya getirilmiş tüm davranışsal şiddetten daha fazla insan öldürmekle kalmaz Yapısal Şiddet aynı zamanda davranışsal şiddetin de ana sebebidir.

[ZİRVENİN ÖTESİNDE]

Petrol, uygarlık abidesinin her döneminde vardır ve uygarlığın da temelidir. Sanayileşmiş dünyada, yediğimiz her kaloride 10 kalorilik bir hidrokarbon -petrol ve doğalgaz- enerjisi vardır. Suni gübreler doğalgazdan elde edilir. Tarım ilaçları petrolden elde edilir. Hasat kaldırmak - toprağı sulamak - tarlayı sürmek - ekmek - ürünü paketlemek - nakliye etmek için petrolle çalışan makineler kullanırız. Gıdaları yine petrolden yapılan plastikle paketleriz. Bütün plastik ürünleri petroldür. **Her bir otomobil lastiğinde 7 galon petrol vardır.** Petrol her yerdedir; her yerde her zaman bulunabilir. Yine petrol sayesinde bugün dünyada 7 milyar veya nerdeyse 7 milyar insan yaşamaktadır. Bu ucuz ve kolay enerjiye ulaşım fikrinin ortaya çıkışı ki bu durum aslında milyarlarca kölenin 24 saat çalışması anlamına gelir geçtiğimiz yüzyılda dünyayı köklü bir şekilde değiştirdi ve nüfus 10 kat arttı. Fakat, yılına gelindiğinde petrol rezervleri, şu anki yaşam koşullarında şimdiki nüfusun yarısından daha da az bir kısmına ancak yeter hale gelecek. Yani, farklı yaşamak için gerekli olan uyum tarifesi muazzam. **Dünya şu anda çıkarılan 1 varil petrol başına 6 varil kullanıyor. Beş yıl önce çıkarılan her bir varil başına 4 varil kullanılıyordu. Bundan 1 yıl sonra ise çıkarılan varil başına 8 varil kullanılıyor olacak.** Beni rahatsız eden şey dünya devletlerinin ve sanayi liderlerinin buna yönelik kayda değer bir çabalarının olmaması. Elimizde rüzgar enerjisini artırmaya ve belki Gel-gitin gücünü kullanmaya yönelik sözüm ona birtakım teşebbüsler var arabalarımızı birazcık daha verimli yapmaya yönelik girişimlerimiz var ama görünürlerde gerçek bir devrime benzeyen herhangi bir şey yok Bunların hepsi oldukça küçük çaplı ve bana göre oldukça da ürkütücü şeyler. Üstelik söylediklerimize pek de değer vermeyen bu ekonomi uzmanlarının etkisi altında yönetilen devletler geçmişi yeniden yaratma umuduyla refahı geri getirmek için tüketimciliği tetiklemeye çalışıyorlar. **Herhangi bir teminat vermeksizin daha da fazla para basıyorlar. Dolayısıyla, eğer ekonomi iyileşir ve düzelirse ve şu meşhur büyüme yeniden gerçekleşirse bu sadece kısa süreli bir durum olacaktır** çünkü yıllarla değil aylarla ölçülecek kadar kısa bir sürenin sonunda yeniden stok engeline takılacaktır; yeniden bir fiyat fırlaması olacaktır- ve daha da

şiddetli bir ekonomik bunalım yaşanacaktır. Dolayısıyla bence çılgın bir kısır döngüye giriyoruz. O halde ekonomik büyüme yükselişteyken - bir anda fiyatlar fırlar - ve her şey bir anda durur. İşte bulunduğumuz nokta budur. Sonra yeniden yükselişe geçer ancak bu sefer öyle bir noktadayızdır ki artık ucuz enerji üretimine olanak kalmamıştır. Zirvede, petrol üretiminin alt yamacındayız. Dipten daha fazla ve daha hızlı çıkmanın hiç bir yolu yok. Bu da bir şeylerin kapatılması, petrol fiyatlarının düşmesi demek. 2009'da bu oldu fakat sonra "iyileşme" olarak petrol fiyatları geri dönmeye başladı. Son zamanlarda bir varili 80 Dolar civarında asılı duruyor ve bizim gördüğümüz şimdi bir varili 80 Dolar olsa bile finansal ve ekonomik çöküş ile birlikte insanlar almakta zorlanıyorlar. Dünyadaki petrol üretimi şu anda günlük 86 milyon varil civarındadır. On yıl sonra kabaca günlük 14 milyon varil bile çıkarılamayacak. Böyle bir talebin yüzde 'ini bile karşılayacak bir şey yok. Eğer hızlıca bir şeyler yapmazsak çok büyük bir enerji açığı olacak. Bence en büyük hata on yıl içinde ya da daha erken sürdürebilir enerji formlarını geliştirmek için düzenli çalışma gerektiğinin farkına varıp kabullenmemektir. Bence bu torunlarımızın geriye dönüp baktığında inanamayacakları bir şeydir. **"Siz insanlar, sınırlı madde ile idare ettiğinizi biliyordunuz Nasıl oldu da ekonominizi yok olmak üzere olan bir şeyin üstüne kurabildiniz?"** diyecekler. Tarihinde ilk defa insanoğlu bugün yaşamsal sistemin merkezindeki ana kaynağın azalması ile yüz yüze geldi ve bütün bunların can alıcı noktası petrol her gün biraz daha yok olup giderken ekonomik sistemin hala körü körüne bu kanserli büyüme modelini zorlayacak olmasıdır. Böylece insanlar gidip iş ve gayri safi milli hâsıla yaratmak için daha fazla benzinle çalışan araba alacaklar yıkılma ve düşüş Hidrokarbon ekonomi fikrinin ortadan kaldırılması için çözümler var mı?

Tabii ki. Fakat bu değişiklikleri başarmak için ihtiyaç duyulan yol gereken **Piyasa Sistem Protokolleri** yoluyla açıklamak olmayacaktır. Yeni çözümler sadece kar Mekanizması yoluyla uygulanabilir. İnsanlar yenilenebilir enerjiye yatırım yapmıyorlar çünkü yenilenebilir enerjide, ne kısa, ne de uzun vadede para yoktur. Bu yatırımın yapılabilmesi için gerekli olan taahhüt ise ancak ciddi sermaye kaybı olması halinde gerçekleşebilir. Dolayısıyla, parasal teşvik yoktur ve bu sistemde parasal teşvik yoksa işler yürümez ve bütün bunların üstüne, yükselen petrol fiyatları bugün daha da hız kazanmış olan çevresel-sosyal tren kazasının yüzeye çıkan birçok sonucundan sadece bir tanesidir. Diğer inişe geçenler arasında varoluşumuzun **temel yapıtaşı Temiz Su** dahil hali hazırda günümüzde . **2.8 milyar insan için kıtlıklar baş göstermektedir** ve bu kıtlıklar **2030 yılında 4 milyar insana ulaşacak şekilde artmaktadır.**

Gıda Üretimi İnsanların gıda üretiminin % 99,7 'sini oluşturan tarıma elverişli arazilerin harap edilmesi, yeniden ekilmesinden 40 kat daha hızlı olmaktadır ve son 40 yılda tarıma elverişli arazilerin % 30'u verimsiz hale gelmiştir.

Hidrokarbonların, bugün ziraatın belkemiği olmasından bahsetmiyoruz bile ve onun inişe geçmesi ile gıda arzı da inişe geçecektir. Mevcut tüketim koşullarımızda sahip olunan kaynaklar göz önüne alındığında; bu tüketim oranlarımızla devam edebilmek için, **2030 yılında 2 tane gezegene ihtiyaç duyacağız.** Yaşamı destekleyen biyo-değişkenliğin sürekli yok edilmesi sonucu dünya çapında çevresel dengesizliğe ve nesil tükenmesine sebebiyet veriyor olmamız da cabası. Bütün bu çöküşler söz konusuyken bir de katlanarak artan bir nüfusumuz var ki 2030 yılında bu gezegendeki insan sayısı 8 milyardan fazla olabilir. 2030 yılında böyle bir talebi karşılamak için sadece enerji üretiminde %44'lük bir artış gerekecektir. Yine para, faaliyeti başlatan tek şey olduğu için ziraat suyunu yönlendirme, enerji üretimi ve benzeri konularda devrim yapmak için gerekli büyük çaptaki değişimlerin altından maddi olarak kalkabilecek herhangi bir ülke olmasını bekleyebilir miyiz?

Küresel borç piramidi komplosu dünyanın tamamını yavaş yavaş kaplarken Etrafınızda gördüğünüz işsizliğin teknolojik işsizliğin doğasından dolayı normal karşılanmaya başladığı gerçeğinden bahsetmeye gerek bile yok. İşler geri gelmiyor. **Son olarak, geniş bir sosyal bakış açısı. 1970'ten 2010'a, bu sistemden dolayı gezegendeki kıtlık ikiye katlandı ve şu an ki durumda - gerçekten, bu oranın daha fazla katlanmasından başka bir şey göreceğimizi mi sanıyorsunuz?**

Daha fazla acı ve daha büyük bir kitlesel kıtlık?

[BAŞLANGIÇ]

Düzelme olmayacak.

121 YAZILARIM

Bu sonunda bir gün içinden çıkabileceğimiz uzun bir kriz değil. Bence, ekonomik çöküşün bir sonraki devresinde görülecek olan, büyük bir iç huzursuzluk.

Birleşik Devletler parası kalmadığı için işsizlik çeklerini ödeyemediğinde Her şey kötü gitmeye başladığında ve insanlar seçtikleri liderlere olan güvenlerini kaybettiklerinde, değişim isteyecekler. İşleyiş süresince birbirimizi öldürmez ya da çevremizi yok etmezsek korkarım ki, geri dönüşü olmayacak bir noktada son bulacağız. ve bu beni son derece rahatsız ediyor. Bu durumu engellemek için elimizden geleni yapıyoruz. İnsan hayatının, muhteşem bir değişimin eşiğinde olduğu apaçık. Şu anda yüzleştiğimiz, son yüzyılda bilinen en esaslı en temel değişim. Bu gezegendeki ekonomi ve kaynaklar arasında bir bağlantı olmalı bu kaynaklar tabii ki de, tüm hayvanlar ve gezegendeki yaşam; okyanusların sağlığı ve diğer her şey. Bu bir **parasal paradigma**, ve öyle ki; SON İNSANI DA ÖLDÜRENE KADAR RAHAT DURMAYACAK. **"EGEMENLER"** GÜCÜ ELLERİNDE TUTMAK İÇİN ELLERİNDEN GELENİ YAPACAKTIR VE BUNU AKLINIZDAN ÇIKARMAMALISINIZ. ORDULARI, DONANMALARI, YALANLARI VE KULLANMALARI GEREKEN HER ŞEYİ GÜÇLERİNİ KORUMAK İÇİN KULLANACAKLARDIR. PES ETMEK ÜZERE DEĞİLLER ÇÜNKÜ KENDİ TÜRLERİNİ SÜREKLİ KILACAK BAŞKA BİR SİSTEM BİLMİYORLAR.

[New York'tan protesto]

[Küresel Protestolar Dünya Ekonomisini durdurdu]

[Londra'dan protesto]

[Çin'den protesto]

[Güney Afrika'dan protesto]

[İspanya'dan protesto]

[Rusya'dan protesto]

[Kanada'dan protesto]

[Suudi Arabistan'dan protesto]

[Batıdaki Suç Oranları Fırladı]

[BM Küresel Acil Durum ilan etti]

[Küresel İşsizlik Oranı % 65'lere ulaştı]

[Dünya Savaşı Korkusu Sürüyor]

[Borç Batakları şimdi gıda kıtlığı yaratıyor]

[Geri Al]

Benzeri görülmemiş protestolar devam ederken her hangi bir şiddet olayı bildirilmemiştir. Görünen o ki, dünya üzerindeki bütün banka hesaplarından trilyon dolarlara denk düşen para sistemli bir şekilde çekiliyor ve merkez bankalarının önlerinde sırayla boşaltılıyor.

[BU SİZİN DÜNYANIZ]

[BU BİZİM DÜNYAMIZ]

[İŞTE ŞİMDİ DEVRİM ZAMANI]

[WWW.THEZEITGEISTMOVEMENT.COM] Çeviri Zeitgeist Türkiye "Together we stand, divided we fall" facebook.com/zeitgeistturkiye

YORUM

Dünyayı mahveden, düzeni bozan ve sömürenler "EGEMENLER" dir. 7 Milyar insanı yöneten 10 bin kişi, bunları kontrol altında tutan üçyüzler, onları kontrol eden yüzlükler ve üste oturan kırkların bağlı olduğu yediler ve üçlü komitenin insafına kalmış bulunmaktayız. Bahse konulan bu sayılar İslam kültüründen alınarak uygulamaya geçirildiği zannını taşıyorum. Bu belgesel aslında üçüncü bölüm dışında çok güzel. <u>Fakat üçüncü bölüm insanlığın canına okuyacak şekilde tasarlanmış.</u> ASLINDA BU BELGESEL YANLIŞ HESAPLAMA YAPMIŞ OLAN TEORİSYENLERİN HESAPLARINI DÜZE ÇIKMASI ve HATANIN GİDERİLMESİ İÇİN HAZIRLANMIŞ. İçinde çok faydalı bilgiler içerse de insanlığın menfaatini içeren bilgi düzeyinden başka ve komplo teorisinden başka bir şeyler içermiyor. Hakikatte insanlığın zararına çalışan bu üçlü komiteler sömürü politikalarına son verdikleri gün her şey yerine oturacak. Onlar, **Kudret ve hâkimiyet projelerini** durdursalar, hemen insanlığın bu buhranın biteceğine inanıyorum. Ancak ne var ki suyun üstüne kurulmuş tahtındaki kralın emirlerine itaat eden

köleler, hizmetlerine olan inançlarını değiştirmeyeceği için yapılacak tek çare insanlığın kendine geleceği büyük bir felaketi gözlemlemekteyiz. Niçin mi?

Allah Teâlâ tuzak kuranların tuzaklarını ve sistemlerini tabi afetlerle sürekli durdurduğunu Kur'ân-ı Kerim'de beyan etmektedir. Ancak bizler, Allah Teâlâ'nın durdurmasını beklemek yerine kendi benliğimize gelerek Kur'ân-ı Kerim'e ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin yoluna dönüş yapmalıyız.

İhramcızâde İsmail Hakkı)

123 YAZILARIM

FAİR GAME (Adil Oyun)

Tür : Gerilim / Dram / Aksiyon / Biyografi
Yönetmen : Doug Liman
Senaryo : Jez Butterworth , John-Henry Butterworth
Yapım : 2010, ABD , 104 dk.

Oyuncular
Naomi Watts (Valerie Plame) , Ty Burrell (Fred) , Sam Shepard (Sam Plame) , Bruce McGill (Jim Pavitt) , Sean Penn (Joe Wilson) , Sonya Davison (Chanel Suit) , Michael Kelly (Jack McAllister)
Amerika'nın kendini sorguladığı bir film olarak seyretmeniz gerekmektedir.
ABD'deki Valeri Plame skandalı çevresinde gelişen olayları anlatan film, Joseph Wilson'ın Irak'ta nükleer silah olmadığını yazması üzerine ABD hükümetinin üzerine oynadığı komplo üzerine kurulu...

İntikam olarak Wilson'ın eşinin CIA ajanı olduğunun basına sızdırılmasının arkasındaki kişi ise daha sonra ortaya çıkacaktır: ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney'nin sağ kolu olan Scooter Libby...

Filmden bölümler:

****
"Çenemi kapatıp oturmalıydım. Baban sana böyle mi öğretti Valerie?

"Albay Sam Plame sana
"İyi bir vatandaş susar, iyi vatandaş görmezden gelir." diye mi öğretti?

****
Kırılma noktanı görene dek. Teker teker herkes kırıldı. Ben hariç. Bu bana kendimi özel hissettirdi.

"**Beni kimse kıramaz benim kırılma noktam yok"** diye düşünürdüm. (Film kırılma noktasına gelinsede tekrar yenilenmeyi sonuçta vermektedir.)

****
2. Kıta Kongresi'nden sonra Independence Hall'den çıkışında sokakta Franklin'in yanına bir kadın yaklaşmış ve demiş ki:
"Bay Franklin, bize hangi yönetim biçimini miras bıraktınız?"
Franklin de:
"Size cumhuriyet bıraktım hanımefendi." demiş.
"Tabii koruyabilirseniz."
Bir ülkenin sorumluluğu belli bir zümrenin elinde olamaz.

Hiçbirimiz vatandaşlık görevlerimizi unutmadığımız sürece kimse despotluktan Irak özgürlüğümüzü ve gücümüzü elimizden alamaz.
İster sokaktaki bir çukur için olsun ister yalan bir Ulusa Sesleniş konuşması için Sesinizi yükseltin. Sorular sorun.
Gerçeği talep edin.
Demokrasi kolay elde edilen bir şey değildir; size söyleyeyim. Ama burası bizim yaşadığımız yer. Görevimizi yaparsak, ancak o zaman çocuklarımızın da yaşayacağı yer olur.
Tanrı bizi korusun."
****

YE'CÜC-MECÜC-TÜRKLER Mİ?

Ye'cüc ve Me'cüc'ün Ortaya Çıkışı

Ye'cüc ve Me'cüc kelimelerinin hangi dilden geldiği ve Arapça'ya nasıl geçtiği hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bu isimlerin İbranice ve Süryanca gibi dillerden geldiğini söyleyen olmakla birlikte Yunancadan geldiğini kabul edenler de vardır. [47]

Kur'an-ı Kerim'de adları Ye'cüc ve Me'cüc kavramlarıyla ifade edilen bu yaratıkların ne tür varlıklar olduğu konusunda herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Bu isimlerin Kur'an'da ilk geçtiği yer Zülkarneyn kıssasıdır. İnsanlar Zülkarneyn'e taleplerini iletirken kendilerine rahatsızlık veren ve bozgunculuk yapanları kastederek şikâyet ettikleri iki isim olarak geçmektedir.

Kur'an'da geçtiğ ilk geçtiği ayet şöyledir:,

Dediler ki: **"Ey Zu'l-Karneyn, Ye'cûc ve Me'cûc bu yerde bozgunculuk yapıyorlar. Bizimle onların ara-sına bir set yapman için sana bir vergi verelim mi?"** [48]

İkincisi olarak helak edilen kavimlere atıf yapılarak bu isimler geçer:

"Nihayet Ye'cüc ve Me'cüc'ün önü açıldığı ve onlar her tepeden akın etmeye başladıkları zaman, gerçek va'd (yani kıyâmet) yaklaşmış olur. İnkâr edenlerin gözleri birden donup kalır.

"Vah bize, biz bundan gaflet içinde idik (bunun doğru olacağını hiç düşünmüyorduk). Meğer biz zulmediyormuşuz!" (diye mırıldandılar)." [49]

Hadislerde belirtildiğine göre **Ye'cüc ve Me'cüc**, kıyamete yakın döneme kadar belli bir yerde aşamayacakları setle engellenmiş halde duracaklar. Onlar sürekli olarak önlerindeki bu seddi yıkmaya uğraşacaklar ve sonunda kıyamete yakın bir zamanda bu amaçlarına ulaşacaklar. Önlerindeki engeli aşarak serbest kalacak olan bu yaratıklar her tepeden saldırarak ortalığı yakıp yıkacaklar. Yeryüzünde bulunan yenebilecek ve içilebilecek her şeyi gasp ederek bitirecekler. Bu şekilde meydana gelecek olan azgınlıklarını müteakip Allah semadan çekirge ve kurt gibi yaratıkları musallat ederek onları helak edecektir. Onların cesetleri her tarafı dolduracak ve yeryüzüne pis bir koku yayılacak. Allah yağmur yağdıracak ve bu şekilde sular artarak meydana gelen seller ölüleri sürükleyerek denize götürecektir.[50]

Allah Teâlâ bir gece onlara ansızın negaf hastalığı gönderir ve bu hastalığa yakalananlar yok olup giderler, soyları kesilir ve bütün fertleri ölür. Sonra tarımda artış olur, kökler ve dallar yeşerir. Meyveler bollaşır ve güzel bitkiler her yeri kaplar. Allah'a hamd edilir. Kalbe gelen fasit hatıralarla nefis azar.

---

[47] Bu iki isim Tevrat'ta **Gog ve Magog** şeklinde geçmektedir.

[48] Kehf, 94.

[49] Enbiya, 96-97. 47 Buhârî, Sahîh, Fiten 29; Müslim, Sahîh, Fiten 20; Tirmizi, Sünen, Fiten 59;

[50] Buhârî, Sahîh, Fiten 29; Müslim, Sahîh, Fiten 20; Tirmizi, Sünen, Fiten 59; Hakîm, İbnu Mace ve Tirmizi'nin de tahric ettikleri, Ebû Hureyre'den gelen bir rivayette Rasûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Gerçekte Ye'cüc ve Me'cüc her günde güneşin ışığını görecekleri derecede (önlerindeki seddi) **kazıyorlar. Başlarındaki olan:**

"Hadi dönün, yarın kazarsınız" der. Allah Teâlâ onu (seddi), **öncesinden daha muhkemleştirir. Zamanlarına ulaştığı ve Allah da onları insanlar üzerine göndermeyi murad ettiği zamana kadar güneşi görecek derecede** (tekrar) **kazarlar. Başlarındaki: "Haydi dönün, Şüphesiz yarın kazacaksınız." der**

"İnşallahu Teâlâ" diye istisna ederler. Bunun üzerine sedde geldiklerinde bıraktıkları gibi kalmıştır. Onu kazarlar ve insanlar üzerine çıkarlar. Suları içerler. İnsanlar onlardan kal'alarına sığınırlar. Ye'cüc ve Me'cüc oklarını semaya atarlar. Okların uçları şiddetli kırmızı kana bulandığı halde üzerlerine düşer.

"Biz yeryüzündeki ahaliyi kahrettik, gök ehline yükseldik " derler. Derken Allah Teâlâ negaf adlı böceği kafalarına gönderir. (O böcek burunlarından beyinlerine çıkar. Ve) **Bununla onları öldürür."**

Neğaf; koyun ve devenin burnundan beyinlerine çıkan bir böcektir.

Hâsılı, kıyâmet insanların en şerlilerinin başında kopar. O zaman da yer yüzünde **Allah Allah** diyen kalmayacaktır. Bu hususta dahi birçok hadisler vardır. Nitekim Müslim'in de tahric ettiği Enes radiyallâhü anhdan gelen bir rivayette Rasûlullah Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurdu:

"Yeryüzünde Allah Allah denilmeyinceye kadar kıyamet kopmaz."

125 YAZILARIM

Vesveselerin artması bunu izler. Kişinin bu azgınlık halleri kalp mekânını işgal eder, özünün meyvelerini yiyip bitirir ve özdeki suları kuru-turlar. Bu durumda onda irfan namına hiçbir şey kalmaz. İşte tam bu hal-deyken onda hakikî uyanıklık hali belirirse, ona Rabbânî yardımlar ve ar-mağanlar gelir. Kur'an-ı Kerim'de **"….,Ayık olun, Allah'ın tarafında olanlar kurtuluşa ermiştir"** [51] âyeti bu hale işaret eder. Allah kullarından dilediğini seçer. Bundan sonra şeytanî hatıralar ve vesveseler ortadan kalkar. Bunların yerlerini ledünnî ilim, ruhanî nefesler ve kalbi kemalleştiren melekeler alır. Bu tarımın/ziraatın çoğalması, kökten dala kadar bitkilerin yeşermesi olarak değerlendirilir. Bu duruma erişen kişi, yakînlik makamını elde eder. Böyle bir yükseliş, meyvelerin olgunlaşarak tatlanmasına benzetilir.

Ye'cüc ve Me'cüc için yapılan yorumlarda ise;

İnsanda hayvanî sıfatların/kötülüklerin, çirkin fikirlerin çıkmasından ve bunların tamamen hâkim unsur haline gelmesinden ibarettir. Çünkü çirkinlikler ve kötülükler iyilikleri örter. Böyle kötü hallerin çoğalması kalbi karartır. Kaşanî, Ye'cüc ve Me'cüc ile mizacın bozulması, terkibin çözülmesiyle meydana gelen nefsanî ve bedenî kuvvetlerin kastedildiğini belirtir.

Bu bilgilerin yanında **Yecüc Mecüc'ün Türk kavmi, onlara karşı yapılan duvarın Çin şeddi olduğu iddiaları da vardır.** Eski tefsirlerde bu konu işlenir. Her ne kadar hoşumuza gitmese de bu bilgi bizim için önemlidir. Aşağıda geçen hatıra çok önemlidir.

Münevver Ayaşlı (1906-1999) **Collège de France'da L. Massignon'un** derslerine devam edermiş. Bir gün derste Massignon Ye'cüc-Me'cüc kavminin Türkler olduğunu söyleyince Münevver Hanım kızgınlığını göstermiş. Bunun üzerine Massignon, konuşmasına:

"Buna hiç infial (gücenme, kızgınlık duyma**) göstermeyiniz. Türkler İslâm'ı kabul etmeden önce Ye'cüc-Me'cüc kavmi idiler. Eğer bir gün İslâm'ı unuturlarsa gene Ye'cüc-Mecüc kavmi olacaklardır"** diye bir açıklama getirmiş[52]

Bu bilginin durumu bize açık şekilde gösterdiği şudur ki; Türk kavmi özellik bakımından sürekli atılım içinde olduğu, tarihin hiçbir döneminde devletsiz kalmadığı yanında, inançsız dönemlerinde **"barbar"** sıfatını alacak kadar ileri gidebileceğidir. Ayrıca **Türkleri öven hadislerde mevcuttur**.[53]

Bu nedenle kıyamete kadar Türklerin tarih sahnesinden çekilmeyeceğini ve devletsiz kalmayacağına dair rivayetlere de bakılınca dengenin olması konusunda L. Massignon kilise'nin müslümanlara (Türklere) karşı nefrete dayanan geleneksel tavrını II. Vatikan Konsili'nde terketmesini sağlayan zemini hazırlamış; Konsil üyesi olan talebesi Peder Georges Chehata Anawati de bu zeminin Konsil kararı olarak kayda geçirilmesinde etkili olmuştur.[54]

Vatikan, Araplardan çok Türkler için din konusunda tedirginlik duymaktadır. Bu nedenle Vatikan yeri geldiği zaman kendini kötüleyecek kimselere izin vererek bu durumu dengede tutmaktadır. Bu şekilde Türklerin dindar ve dinsizlik arasında kalması için özel gayret gösterilmektedir. Tanzimattan

---

[51] Ayetin tam metninin meali şöyledir: **"Allah'a ve ahiret gününe inanan bir toplumun -babaları, oğulları, kardeşleri yahut akrabaları da olsa- Allah'a ve Resûlüne düşman olanlarla dostluk ettiğini göremezsin. İşte onların kalbine Allah, iman yazmış ve katından bir ruh ile onları desteklemiştir. Onları içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokacak, orada ebedî kalacaklardır. Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. İşte onlar, Allah'ın tarafında olanlardır. İyi bilin ki, kurtuluşa erecekler de sadece Allah'ın tarafında olanlardır."** (Mücadele, 22)

[52] **Ahmed Yüksel ÖZEMRE'nin Louıs Massıgnon (1883-1962)** hakkındaki makalesi

[53] **"Türkler sizlere dokunmadıkça siz de Türkler'e dokunmayınız. Zira onlar çok sert ve haşin tabiatlı kimselerdir."** (El-Cüveyni; Tarih-i Cihan-güşa, 1, s:11)

Ebu Sekine (ki Muharrerlerden bir kimsedir) Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin bir sahabesinden naklen anlatıyor: "Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Sizi bıraktıkları müddetçe siz de Habeşileri bırakın. Sizi terkettikleri müddetçe Türkleri terkedin." (Ravi (r.a.): Ebu Sekine Kaynak: Ebu Davud, Melahim 8, 4302)

[54] II. Vatikan Konsili'nde Musevîlik ile ilgili bir karar metninin hıristiyanlık-dışı diğer dinlere ve özellikle İslâm'a da açık olması husûsunda, Konsil üyesi olmamasına rağmen, Papa VI. Paulus ile Konsil'in üyesi papazları tahrik ve iknâ eden Massignon olmuştur. **"Nostra Aetate Deklârasyonu"** denilen bu metin, Katolik Kilisesi'nin müslümanlar hakkında olumlu beyânda bulunan ilk resmî belgesidir.

beri Türkler cami ve kilise arasında kalmış durumda olmasının sebebi budur. L. Massignon bunu seneler önce görmüş olmasının tek sebebi gerçek araştırmacı olmasından başka bir şey değildir. Ancak bizim onun gördüğünü görmemiz ve Vatikanın sırrını çözmemiz biraz zaman alacaktır.

İhramcızâde İsmail Hakkı

KARI KOCA GEÇİMSİZLİĞİNE DUA

Günümüzde, duaların eskisi kadar etkili olmamasının altında yatan sebeplerden birisi de, insanların işlerini Allah Teâlâ'ya haksız yere bırakmalarındandır. Bir evde isteklerin kaynadığı kazan iki tane olunca o evde doğal olarak huzurda olmayacaktır. Tek kazanı yakmak daha kolay olacağından, bunu da karşılıklı anlayış (empati) ile yapmalıyız. İnternet ortamında bu yazıya ulaşan bay-bayan kesimden insanlarımız bir çoğu belli bir seviyede eğitime ulaşmış kişilerdir. Ancak, sorunlarını çözmek için dua ya da araştırmaya düşüşünün altında, en önemli sebeplerin "beklenti" ,"tatmin" "üzüntü" vb. şeylerin sayısını artıracağımız sonuçlardır.

Ailede genel olarak geçimsizlik, maddiyat ile başlar, sonra manevî sebeplere yönelir. Huzursuzluklar kimliklerini değiştire değiştire sonuçta tepkiye dönüşür. Bu yönelmelerde pişman olan tarafın duaya müracaat etmesi de, vicdanen rahatsızlık duygusunu alt etmek için, Allah Teâlâ'yı sebep kılma katmanına geçmesidir. Dua eder. Der ki; **"dualarda ettim bir türlü kabul olmuyor"**. Kabul edilmeyen duaların sonucu gerçekleşmeyen istekler, yapan için rahatlama adına üretilen çaresizlik ilaçlarıdır.

Dua, dar kapsam içinde çok bir şey ifade etmez. Namaz (salât) aslında bir duadır. Ancak öyle bir dua'dır ki esasen beraberinde eylemde ifade eder. Bu nedenle de eylemi olan bir dua, daha anlamlı bir mana ifade etmektedir.

Eşiniz hakkında hangi duayı etmek gerektiği konusunda eğer bir çözüm üretemiyorsanız, önce hareketlerinize bakmanızda fayda vardır. **"Ben ne yapıyorum, o bana ne yapıyor?"**

Eşinden nefret ediyor ve kızdırıyorsun, sonra onun sevmesini bekliyorsun! Bu olmaz. Çünkü beddua eden fiillerini terk etmeden, ellerini semâya açıp Allah Teâlâ'ya yönelmek kabul edilmeyecek duadır. Dua geri dönüyor **"dualar ettim bir türlü kabul olmuyor"** şikâyetlerinden, bir nevi Allah Teâlâ da sorumlu oluyor. Hakikatte ise geçimsizlik, Allah Teâlâ'nın değil, şeytanın istekleri ve arzularındandır.

Sonuç olarak, eşinizi sevin ve fedakâr olun, muhakkak eşiniz sizi sevecektir. Eğer buna inancınızda tam olursa Allah Teâlâ aileniz için size muhakkak yeni bir kapı açacaktır.

Bilmeliyiz ki, birbirini sevmeyen karı-koca için kabul edilmiş bir dua asla olmayacaktır. En güzel dua birbirlerini seven ve fedakâr olan eşlerin yapacağı dua olacaktır.

İhramcızâde İsmail Hakkı

TARİKATLER GEREKSİZ Mİ?

"Şeriatsız cennete giden yoktur ama tarikatsız cennete giden çoktur"
Bediüzzaman Said Nursî

Tabi ki, şeriatı olmayanın tarikatı (yolu) yoktur. Ancak bu çelişkili bir cümledir. (paradoks) Sözlerin içeriği birçok hakikati barındırsa da uygulayıcının ne yaptığına bakmak gereklidir. Bediüzzaman'ın uygulama alanındaki cephesi olan Nurculuk şeriattan ve tarikattanda öte hermetik özelliklerde (cifir) barındırmaktadır. Bediüzzaman Said Nursî'nin gelecekle ilgili varsayımları olduğu gibi batınî tevilleri o kadar çoktur ki, mistik görüntüsü, örnek verecek olursak bir Nakşibendîden çok fazladır. Nakşilerde cifir üzerine bir çıkarım ve yorum usulünde bulunmaz. (Geleceğin cifirle tayini ve yorumu istismarı çok olduğu için terk edilmesi uygun hallerden olduğunda herkes hemfikirdir.)

Bediüzzaman'ın bu sözü aslında zamanı itibarıyla (devrimler) sıkıntılı dönemde ve o gündeki hayata karşılık söylenmiş sözlerden olabilir. Bugün için insanların durumu o kadar farklı olmuş ki, ne kadar günümüze hitap eder, araştırmak gerekir.

Tarikatlar hakikatte dinin bir yorumudur, günübirlik değişebilir. Günümüz için eski usuller ile tarikatı anlamakta yanlış olabiliyor. Bediüzzaman'ın bu sözünü eski usullere karşı söylediği bir sözde diyebiliriz. Zamanında tarikatlarda bidatler artmış, bozuk haller çoğalmıştır.

Nurculuğu, klasik tarikat biçimlerinden ayıran en önemli özelliği çıktığı gününde medresenin meselelerine yeni bir bakış açısı getirirken uygulama alanında **ümmi kesime** ulaşmak ve cahilliğin önüne geçmek düşünülmüştür. (Medrese-i Zehra) Ancak bugün ise aynı durum çok farklıdır. Çünkü risaleler günümüz insanının konuşma lisanına bile hitap etmeyince yükseklerde kalmış, ancak bir şakirdin mütalaasıyla anlaşılacak duruma dönüştürülmüştür. Kur'ân-ı Kerim'in bile anlaşılması için tefsirler yazılırken, bugün risaleler için şerh sistemi yok gibidir. Talebe yönünden bereketli olan cemaatin şerh kitapları niye azdır? Günümüz insanının anlayacağı lisana çevrilmesinde ne sakıncalar vardır, buna da kafa yormak lazım. Belki risalelerin içi boşalır korkusu mu taşınılıyor araştırmak gerekmektedir. (yeni başlayan bir şerh duydum)

Nurculuk tarikat bağlamında kitapları bir nevi şeyh olan tarikattir, diyebilir miyiz sorusunu sorabiliriz. Çünkü kitapları mütalaa etmek şakirtlere mecbur sayılmaktadır. Bu durumu etrafımda bulunan kardeşlerimize acizane kendi yazdığım bir kitabı hediye olarak versem okumaktan içtinap etmelerinden ben bu yorumuma sahip çıkabilirim. Hz. Ali kerremallâhü veche efendimizin işaretleri olduğu söylenen bu kitapların ilahilik kapsamı içerisinde görmek ancak tarikat zihniyetinde olunca mümkündür. Yani, Yunus Emre'nin ilahisi gibi. (İlahi; "Allah Teâlâ katından gelen beşerin sözü".)

Tekrar asıl meseleye dönecek olursak Bediüzzaman'ın bahse konu kelamı bilinçlenmede kullanılan slogandır. Slogan alt tabakaya hitab eden sözdür. Alt tabaka, bu sözler ile benlik kazanır. Şakirtler tarikatı inkâr etmese de kendinin bir üstada mürid (talebe) olduğunu düşünmek istemez. Şakirtlerinde tarikat müridlerinin virdleri gibi sabah akşam tesbihleri, cevşenleri, cemaat olduklarında okumaları mecbur oldukları risaleleri vardır.

Sonuçta, tarikat şeriatın keskinliğini gideren yol genişlemesidir. Şeriat mecburî iken, tarikat ferîdir. Öyle ki, cevizin iç tadına ulaşma için yol gibidir. Yahudilerin bugün çektikleri sıkıntı, çıkardıkları tarikatlarını şeriat ile eşleştirmeleridir. Hıristiyanlarda işin cılkını çıkarınca İslam bu iki unsuru birbirine katarak huzuru sağlamıştır. Bu alt yapıdan dolayı İslam'da sapık tarikatlar çıkmamıştır.

Tarikata girmeden İslam'ı yaşamak mümkündür. Ancak zevkî bazı durumlara ulaşmak için tarikat ve tasavvuf tecrübeleriyle sabit olduğu hakkında çok bilgiler bulunmaktadır.

Bahse konu slogan doğru olsa da herkesin bir tarikatı, İslam'ı anlamada yerine göre üstadı, şeyhi, mürşidi vardır. Adın üzerinde kalmaya gerek yoktur. Cebrail aleyhisselâm ile Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin ilişkisi tarikatların çok gereksiz bir müessese olmadığını göstermektedir. Tarikatlarda önemli sorun girenler arasında cahil kesimin fazlaca bulunması ile yanlış anlamaların önüne geçi-

lememesidir. Yoksa hiç kimse birinin cennete girme kefili değildir. Ancak sebebi olabilir. İfrat ve tefrit arasında doğru yolu bulmak Allah Teâlâ'nın rahmetidir. Kimin meşrebine ne uygun ise onu seçme hürriyetini gasp etmeye hakkımız yoktur. Cennet geniş, cehennem dardır. İnsanların menfaatine olacak işleri sınırlama ile fazla bir kazanç elde edemeyiz. Tarihin derinlerinden süzüle süzüle günümüze gelen müesseselerin günümüzde nasıl uygularsak daha verimli olur, bunlara çare üretmeliyiz. **Ombudsman** diye adlandırılan kişilerin bir tarikat şeyhinden ne farkı vardır, diye sorabiliriz.

Bediüzzaman Said Nursî'nin sözü bir hakikati içerse de tarikat ve tasavvuf hayatını tercih eden birçok müslümanın olması nedeniyle ihtiyatlı olmamız gerektiğini **"fil hikayesi"**nden hatırlamak gerekir. Soffe ashabının çilesine talip olan gerçek tasavvuf erbabının yolunu inkâr etmek mümkün değildir. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin güzel yolunda hepimiz için bir kısım bulunmaktadır. Hangisinden yürümek gerektiğine sınırlama getirmeye gerekte yoktur.

"Sadece tek bir kitap okuyan adama güvenme." ÇİN ATASÖZÜ

İhramcızâde İsmail Hakkı

POLİTİKA: YALANINA İNANDIRMA SANATI MI?

**(Politika: Bir hedefe varmak için,
karşısındakilerin duygularını istismar ederek,
zayıf noktalarından veya aralarındaki uyuşmazlıklardan
yararlanmak suretiyle işini yürütme)**

İnsanları ikna etme sürecinde, politikacı-dinleyici ya da yazar-okuyucu gibi iki iştirakçinin de yer aldığı etkileyici bir ortamda gerçekleşmekte olup, katılımcılardan biri diğerini, kullandığı sözlü stratejilerle ve içinde bulunduğu iletişim ortamına göre gerçekleştirdiği hamlelerle inandırma gayretleri doğrultusunda hedef kişide sözü fiile çevirmek için çalışmaktadır.

Politikada ikna ise, karşısındaki kişinin düşünce ve davranışını değiştirmeyi amaçlayıp etkilemesi ve diyalektik [55]bir zaman olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu etkileşimle sözü, hareket olarak gerçekleştirmeye çalışılan ikna karşılıklı bir yapı içinde meydana gelmektedir. Politikacı bu karşılıklı etkileşimle ikna etme çabası içindeki tutumuyla, içinde bulunduğu iletişim ortamında katılımcı olan hedef kitleyi ikna etmeye çalışmaktadır.

Siyasetçilerin ikna etmek için gerçekleştirmeye çalıştığı hamleler, bazı sözlü kodlar, araçlar ya da stratejiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kitlenin düşünce, tutum ve fikrini değiştirmeyi ve kendi düşündüğü yönde okuyucuyu ikna etmeyi amaçladığı, ikna ifadelerinde kullanılan sözlü araçlardan biri olan belagati (etkili ve güzel söz söyleme yeteneği) yüksek sorular, bazen hayale gelmez olaylar ve komplo teorilerle oluşturmaktadır. Bu şekilde, halkı etkilemede gerçekleştirmeye çalıştığı etken unsur olmada, sözden bilinçlendirilmiş davranışa doğru yığınlar yönlendirilmeye çalışmaktadırlar. Bu doğrultuda, etkili ikna stratejileri sözden-bilinçli davranışa doğru seçim sonuçları etkileyerek iktidar ele geçirilmek istenmiştir.

İktidarı ele geçirme merhalelerinde 7 farklı usul kullanıldığı tespit edilmiştir.

1) **Nedeni bilinen tartışmaya açık düşünceler,**
2) **Nedeni bilinen fakat farklı görüşler söylenebilecek düşünceler.**
3) **Birbirine zıt kutup olduğu bilinen düşünceler.**
4) **“Neden” “Niçin” soru kelimesi içine giren düşünceler.**
5) **“Yardımcı” kafa karıştıran düşünceler,**
6) **Cevaplarıyla birlikte verildiği düşünceler,**
7) **Tetikleyici düşünceler.**

7 farklı usuldeki düşüncelerin, sözden-bilinçli davranışa geçişinde 4 farklı eylem ortaya çıktığı söylenebilir.

1) **Düşünceyi hareketlendirmek için propaganda;**
2) **Yönlendirme kazanılmış sempatizanlar oluşturmak.**
3) **Çıkar Paylaşımı ile vaatlerde bulunmak**
4) **oy vermeye varacak şekilde bağlam oluşturmak**

Politika sahnesinde, hırslı ve ikna kabiliyeti yüksek olan insanların, halkı etkileyip, peşlerinden sürükledikleri bilinen bir şeydir. Tarih boyunca hep bu şekilde olmuştur. Politikacılar **“ben şurada bu hatayı yaptım”** dememeleri yani itirafta bulunmamaları ise inandırıcılıklarına bir zarar gelmemesine engel olmak içindir. **“İnşallah yaptığımı telafi edeceğim” “daha iyi yapacağım…..vb….”** sözleri ise

[55] **Diyalektik:** Diyalektik kavramı, başlangıçta tartışma sanatı, ya da çelişkili yollardan muhataplarını ikna etme sanatı anlamına gelmektedir. Karşıtlıkları kullanarak gerçekleştirilen akıl yürütme biçimidir, diyalaktik ve Sokratik yöntem, tartışma ve düşünme sanatı olarak diyalektiğin Antik Çağ’daki en yetkin halidir. Değişimin ve hareketin sürekliliği düşüncesi bu aşamada diyalektik olarak ifade edilmiştir. Bir fikirden ya da ilkeden içerdiği olumlu ve olumsuz bütün düşünceleri çıkarma yöntemine diyalektik denilmekteydi.

beyaz yalanlarıdır. Öyle ki **"Kaderinizi etkileyen kişiler hakkında, her zaman hür iradenizle ve etkilenmeden kendi görüş ve düşüncenizle hareket edin"** denilse de, politika sanatında söz cambazı olmuş insanların ağından kurtulmak çok zor olup o kadar da kolay değildir.

Devlet işlerini düzenleme ve yürütme sanatı olan politikanın, siyaset manasını da beraberinde çağrıştırdığını biliyoruz. Gerçekte ise, insanların huzur içinde yönetilmesini talep etmek bir erdemdir. Ancak bu, iktidar hırsı ile eşleşince, aşağılık bir fonksiyona dönüşmesi garipsenen bir durumdur. Hikmet sahipleri **"siyaset velayetten yüksek bir mertebedir**" demektedirler. Bunu, asr-ı saadet döneminden beri görmekteyiz. İslâm'da en büyük siyasetçinin de, Hz. Ebû Tâlib aleyhisselâm olduğunu söyleyebiliriz. Onun, Mekke Dönemindeki başarılı siyaseti sayesinde İslâm'ın temelleri atılmıştır. Yeğeni için kendini feda edişi, siyasetçilere örnek olmalıdır. Fedakârlık ve iknâsı doğru olan siyaset birleşince, ortaya çıkan mükemmeliyete bunu örnek verebiliriz.

Bizler, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimizi hayatımızda örnek aldığımıza göre, politikacılardan, halkı ikna için verdikleri sözlerini davranışa geçirmelerini bekliyor olmamız, halkın en doğal hakkıdır. Doğruluk gereğidir ki, eğer bir yerde hata varsa onu itiraf etmek en büyük erdem oalcaktır. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem dahi, Bedir harbinden sonra esirler için alınan kararda, hata yaptıklarını itiraf edilmesi bizim için en güzel örneklerden biridir. Eğer insanlar, kendi öz eleştirilerini yapma cesaretlerini gösterebilirlerse, bu gerçekleştirmek istenen vaatlerin doğrulayıcısı olacağını düşünebiliriz. Belki yalancılığın, siyasî açıdan avantaj sağladığı iddia edilirse, neden yalan söylemeyelim, diyebilirler. Fakat bu sonuçta çok çirkin olan bir ahlaksızlıktır.

Massachusetts Üniversitesi Psikoloji Profesörü Robert Feldman, günümüz toplumunda pek çok kişinin böyle düşündüğünü söylemektedir..

"Modern hayatta insanlar geçmişte olduğundan daha rahat yalan söylüyor. Araştırmalarım, insanların yalanlarını yüzlerine vurduğunuzda pek de pişmanlık göstermediklerini ortaya koyuyor. Çünkü toplum bunu artık eskisi gibi yadırgamıyor."

"Yalan işimize yarıyor çünkü insanlar kendileri hakkında yalan şeyler duymayı istiyor; çok iyi göründüklerini, bizim onların söylediklerine katıldığımızı, çok başarılı olduklarını… Yani çoğu zaman sırf kibar olmak ve aradaki ilişkiyi iyi tutmak için yalan söylüyoruz. Bu tür yalanları insanlar, diğer yalanlardan 10-20 kat daha fazla söylüyor."

"Bazı durumlarda da bize diğerlerinin yanında bir avantaj sağladığı için yalana başvuruyoruz; onları inanmalarını istediğimiz şeye ikna etmek için bunu yapıyoruz. Kısacası yalan, istediğimizi almak için kullandığımız bir sosyal taktik."

İletişimin çok hızlı olduğu dünyamızda **"Biz ne yaparsak, ne söylersek doğrudur",** mantığı ile artık aldatılma dönemi bitmiştir.

İhramcızâde İsmail Hakkı

131 YAZILARIM

ORTA DOĞU'DA SU KRİZİ ÇIKACAK

Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde etkili politikalar uygulanmaması, su kullanım davranışlarının değiştirilmemesi ve uluslararası işbirliğine gidilmemesi durumunda bölgede önümüzdeki 10 yıl içinde çok ciddi bir su krizi yaşanacağı iddia edildi. Birleşik Arap Emirlikleri'nin başkenti Abu Dabi'de düzenlenen Arap Su Akademisi Su Diplomasisi Programı'na katılan Sudan Dışişleri Bakanlığı su ve tabii kaynaklar tam, yetkili bakanı Abdül Rahman Halil Ahmed, Gulf News Gazetesi'ne yaptığı açıklamada bölgedeki su kaynaklarının yüzde 60'ının sınırlar arasında paylaşıldığını ve olası bir felaketin önlenmesi için ülkelerin bölgesel ve uluslararası manada işbirliği yapması gerektiğini söyledi.

Bakan Ahmed, **'Ortadoğu ve Kuzey Afrika'da içecek ve tarımda kullanılabilecek su azalırken bu krize yönelik politikalar geri kalmış vaziyette. Bu yüzden dış politikalarımıza su kıtlığı problemini eklemek durumundayız. Ayrıca insanların problem hakkında bilgilendirilmeleri ve su tüketiminin azaltılması gerekmektedir'** dedi. **Dünya Bankası Sürdürülebilir Kalkınma Departmanı Ortadoğu ve Kuzey Afrika su sektörü müdürü Ato Brown**, bölgedeki su kıtlığının ancak artan uluslararası işbirliği ile çözülebileceğini söyledi. Brown, 'Bölge nüfusunun 2030'a kadar 200 milyondan 500 milyona çıkacağını ve suyun büyük kısmının sınır ötesinde paylaşılmasından dolayı su ile ilgili kararların sadece sınır ötesi işbirliği ve diplomasisi ile alınabileceğini' ifade etti. Yetkili ayrıca dünyadaki su arıtımının yüzde 60'ının bu bölgede yapıldığını ve bunun da ciddi miktarda enerji tükettiğini hatırlattı. (AJANSLAR)

ÖFKENİN YAKITI GIDA

İsyanlar, gıda fiyatları enflasyonundan aylar sonra patlak verdi. Her iki ülkede de yeni bir küresel gıda krizinin habercisi oldular.

Dünya nüfusunun çoğunluğu için yeni bir gıda krizinin baş göstereceği geçen yaz duyurulmuştu.

Birleşmiş Milletler (BM), yoksulluğun, 2011 yılında yeni isyanları başlatacağı konusunda uyarıda bulunmuştu.

Endonezya ve Meksika'da toplumsal huzursuzlukları kışkırtan ve temel gıda maddeleri yol açan 2008 yılı küresel gıda krizi döneminin, tekrar edebileceği söylenilmişti. Şimdi, BM yetkililerinin haklılığı görülüyor.

2008 yılındaki gereklilikler yoksul ülkelerde kanlı ayaklanmalara yol açtı. Yalnızca Haiti'de değil, Mısır'da görüldü.

Gıda ve Tarım Örgütü'nün gıda fiyat endeksi- alışveriş sepetindeki temel gıda maddelerinden buğday, mısır, pirinç, soya, şeker, yağ ve süt ürünleri fiyatları- 1990 yılında açıklanmaya başlamasından bu yana en yüksek noktasına ulaştı. O zamandan bu yana açlık zirveye ulaştı.

Şu anda 215 puanda, 2008 yılı Haziran ayındaki 213,5 puanın üstünde, aralık ayında, buğday, yağ, mısır, pirinç, et ve sütün fiyat endeksleri tüm rekorları paramparça etti. (BBC Radyosu)

KAYNAK: TURQUIE DIPLOMATIQUE, Mart-Nisan 2011, SAYI: 26

Yorum:

Ülkemizde eğer çiftçilik ve hayvancılığı destekleme projeleri hayata geçirilmezse gelecekte sorunların çok olacağı açık şekilde görülmektedir. Devlet eliyle inşaat sektörüne aktarılan kredilerin % 10'u niye çiftçiliğe verilmiyor, diye düşünmekteyim.

Kotaları olan bir tarım ülkesi olmaktan; yerlisi varken ithalini yemekten; genetik yapımıza uygun olmayan ve bizden olmayan ürünlerden ……ne zaman kurtulacağız.

YENİ PARA SİSTEMİ ARAYIŞI

Dünya ekonomisi, 20'inci yüzyılın ortalarında **Bretton Woods**'ta ayağa kaldırılmıştı. **Reel ekonominin yerini sanal paraya kaptırması dengeli büyümenin sonu oldu.**

Şimdi ise yeni bir para sistemi arayışı başladı. Eski Uluslararası Para Fonu Başkanı **Michel Camdessus**, dünya para sisteminin radikal reformlara ihtiyacı olduğunu söylüyor. 20'ler Grubu Dönem Başkanı Fransa'nın Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'ye danışmanlık yapan Camdessus döviz piyasalarında aşırı dalgalanmaların olduğunu, çoğu zaman para kurlarının ekonomik realiteleri yansıtmadığını ve bu nedenle de dünya paralarının yeni bir sabit çıpaya ihtiyacı olduğunu belirtiyor.

New Hampshire mucizesi

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından dünya ekonomisinin yeniden şekillendirildiği yılları hatırlayan iktisatçılar nostaljik bir şekilde iç geçirmeden edemiyorlar. O yıllarda dünyanın düzeni vardı. Sabit döviz kurları, düşük faizler ve bütün dünyada rezerv para birimi ve ödeme aracı olarak kabul görmüş Amerikan doları vardı. Bu nasıl olmuştu? 1944 yılında ABD, savaşın yerle bir ettiği dünya ekonomisini ayağa kaldırmak üzere, Almanya ve Japonya ile savaşan bütün devletleri New Hampshire eyaletindeki Bretton Woods kasabasına davet etmişti. **Uluslararası yeniden imar ve kalkınma bankası**, kısa adıyla **Dünya Bankası ile Uluslararası Para Fonu** bu buluşmada kurulmuştu. Dünya Bankası, Avrupa ile Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki gelişme halindeki ülkelerin yeniden imarıyla görevlendirilmişti. Para Fonu ise, ekonomik yetersizliklerin baskısı altındaki milli paraları istikrara kavuşturacaktı.

Dolar dünya parasıydı

Bretton Woods'un en önemli sonucu ise, savaş sonrası **dünya ekonomik sistemine altın ve Amerikan doları**nın baz alınacak olmasıydı. ABD dünya altın rezervinin üçte ikisine sahip olduğundan Amerikan dolarının rezerv para birimi olması kaçınılmazdı. Böylece ABD savaştan sonra siyasi ve askeri olduğu kadar ekonomik bakımdan da dünya liderliğine yükselmişti. Viyana'daki Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü'nden Stephan Schulmeister o yılları biraz arar gibi konuşuyor:

"**1950 ve 60'lı yıllar**ın reel kapitalizmi ekonominin motoru olmuştu. Kâr gayesi sistematik şekilde reel ekonomiyle ilgili faaliyetlere odaklandırılmıştı. Döviz kurları sabit, faizler de düşüktü. Borsalar adeta uykudaydı. Hammadde fiyatları istikrarlıydı. **Böyle bir ortamda finans piyasasında spekülasyon yapıp zengin olmak mümkün değildi.** Bu şartlar altında kâr güdüsü mecburen reel ekonomiye yöneliyordu. Bunun sonucunda ekonomik mucize yaratılmış, tam istihdam sağlanmış ve kamu borçları azalırken, sosyal devleti büyütmek mümkün olmuştu."

Savaşla gelen bozulma

ZAMANIN **ABD BAŞKANI LYNDON B. JOHNSON**, VİETNAM'DA KÖŞEYE SIKIŞAN FRANSIZ İŞGAL GÜCÜNE YARDIM ETMEYE KALKIŞINCA İŞLER BOZULDU. Savaş çok pahalıya mal oldu. **ABD'nin altın rezervi dolar tahvillerini karşılayamaz duruma geldi.** Sabit kur sistemi sallanmaya başladı. **Fransa ve diğer devletler ellerindeki doları altına çevirmek isteyince Başkan Richard Nixon dolar-altın paritesini kaldırdı.** İktisat profesörü Schulmeister 1971'den sonra sadece döviz kurlarının dalgalanmaya bırakılmadığını ama aynı zamanda ekonomik rejimin de değiştiğini anlatıyor. Schulmeister, şunları kaydediyor:

Zamanın ABD başkanı Lyndon B. Johnson, Vietnam'da köşeye sıkışan Fransız işgal gücüne yardım etmeye kalkışınca işler bozuldu. Savaş çok pahalıya mal oldu. ABD'nin altın rezervi dolar tahvillerini karşılayamaz duruma geldi. Sabit kur sistemi sallanmaya başladı. Fransa ve diğer devletler ellerindeki doları altına çevirmek isteyince Başkan Richard Nixon dolar-altın paritesini kaldırdı. İktisat profesörü Schulmeister 1971'den sonra sadece döviz kurlarının dalgalanmaya bırakılmadığını ama aynı zamanda ekonomik rejimin de değiştiğini anlatıyor. Schulmeister, şunları kaydediyor:

"Son 40 yılın finans kapitalizmi istikrarsız döviz kurlarının, tutarsız faiz oranlarının, bir inip, bir çıkan borsa endekslerinin ve son derece değişken hammadde fiyatlarının müsebbibidir. Bu durum spekülasyona davetiye çıkarıyor, vurgunculuk fiyat istikrarını bozuyor ve şirketler de bu yüzden reel yatırımlarını azaltıp talihini spekülasyonla deniyor."

Spekülasyon karşılıksız parayı katlıyor

133 YAZILARIM

Böylece dünya para sistemi reel değerlerden soyutlanmış oluyordu. **Dünya ekonomisi artık genel geçer bir değer kıstasından mahrumdu.** Para ancak özel bankaların açtığı kredilerle yaratılabiliyordu ve bu maddi karşılığı olmayan paraydı. Bilgisayar teknolojisi sayesinde sanal para elektrik hızıyla dünyayı dolaşıyor, spekülatif (havadan) döviz ticareti astronomik boyutlara varıyordu. Günümüzde mal ve hizmet mübadelesi döviz ticaretinin sadece yüzde beşini karşılıyor. Döviz alım satımlarının yüzde 95'i spekülatif amaçla yapılıyor. Böyle bir manzara karşısında 1950'lere dönmek daha iyi olmaz mı? Stephan Schulmeister bu soruyu şöyle yanıtlıyor:

"Hayır. Ama önce teşhis doğru konmalı. Krizin sisteme bağlı nedenlerini ortaya çıkaran teşhise göre finans cambazlığı ve spekülasyonun değil işletmeciliğin muteber olması gerekirdi. Ama son otuz yılda bunun tam tersi yapıldı. Hatanın düzelmesi için 1950'lere dönmeye lüzum yok. Ama tedavinin her aşamasında nasıl işletmeciliğin ön plana çıkartılıp mali spekülasyonun önlenebileceğinin düşünülmesi gerekir."

Onunla da onsuz da olmuyor

Eski Para Fonu Başkanı Michel Camdessus da Bretton Woods'un çökmesiyle para sisteminin reel referanstan mahrum kaldığını belirtiyor. İkilem de burada ortaya çıkıyor. **Referans noktası olmadığı için Amerikan doları alternatifsizliği sayesinde anapara birimi olmaya devam ediyor.** Çin dolar devrinin kapandığını savunuyor ama doların yerine ne konacağını Pekin yönetimi de bilmiyor. Bu nedenle yenidünya para sistemi hakkında kafa yormanın bir anlamı olmadığını söyleyenlerden biri de, Kiel Dünya Ekonomisi Araştırma Enstitüsü Başkan Vekili Rolf Langhammer:

"Döviz kurları ve dünya ekonomisindeki dengesizliklerin belli bir koridorda dalgalanabileceği bir para sistemi yararlı olmaz. Dünya para sisteminin merkezini oluşturacak bir rezerv birimine ihtiyacımız var. Ama dolardan başka rezerv para birimi de tanımıyoruz. İşte Çinlilerin açmazı da burada yatıyor: En büyük dolar alacaklısı onlar. Doları yeriyorlar ama aynı zamanda da destekliyorlar. Bu ikilem ortadan kalkmadan yeni dünya para sistemini gündeme getirmek nafiledir."

(Dışişleri Bakanı Hillary Clinton, 2009 yılında, Çinlilerden ABD Hazinesi bonolarını satın almalarını rica etmişti.)

(ROLF WENKEL)

*****

VAADEDİLMİŞ TOPRAK: TÜRKİYE

ING, BNP Paribas Fortis ve **Dexia'dan** Sonra **Ageas da Boğaz'ın Deniz Kızlarının Cazibesine Kapıldı...**

Güçlü büyüme perspektifinin çektiği Batılı büyük mali kurumların çoğu, son yıllarda birbiri ardına Türkiye'ye ayakbastılar. Boğaz'ın cazibesine kapılan sonuncusu **Ageas** oldu. 162 milyon avro karşılığında Belçika sigorta şirketi, Türkiye'nin hayat sigortası yapmayan dördüncü büyük (piyasa payı yüzde 8) sigortacısı Sabancı grubunun yüzde 31 'ini aldığını açıkladı.

Ageas böylece, Türkiye'de bulunan diğer çok sayıdaki Belçikalı aktörün yanında yerini aldı. **2005 yılında Fortis 1 milyar avro karşılığında Dışbank'ı satın almıştı.**

Ondan bir yıl sonra **Dexia, 2,4 milyar avro karşılığında Denizbank'ı** ele geçirdi.

ING ise 2007 yılında 2,7 milyar avro karşılığında Oyak Bank'ı satın aldı.

Satın alınan bu üç kurum şimdi bizim "başlıca" bankalarımızın çok umut bağladıkları bir aracı oldu. Zamanı geldiğinde Denizbank, Dexia'nın büyüme motoru olacak. Dexia'nın Türkiye'deki faaliyetleri, Bankanın gelirinin üçte birini teşkil edecek. **BNP Paribas** ise, **TEB** ve eski **Fortis**'in mirasının birleşmesi ile ülkenin başlıca bankalarından biri olmaya başladı. ING ise, ING Türkiye'yi iki kat büyültmeye hazırlanıyor.

Türkiye'nin kurumlarını sadece "Belçika" banka ve sigorta şirketleri almadı. İngiliz HSBC 2001 yılında Demirbank'ı satın aldı. Citigroup, Türkiye'nin başlıca bankalarından biri olan Akbank'ın yüzde 20'sini elinde bulunduruyor.

İtalyan **UnıCredıt, 2005 yılında Yapı Kredi**'ye el attı.

İspanyol BBVA son olarak Garanti Bank'ı aldı.

İtalyan sigortacı Generali ise Generali Sigorta ile Türkiye'de.

TÜRK PİYASASININ ÇEKİCİLİĞİ NEREDE?

Ekonomi giderek büyüyor. 2000'li yıllardan beri büyüme oranı, dünyanın en yüksek oranlarından biri. **Üstelik bankacılığa ve sigortaya alışmamış 75 milyon nüfus.** (Onlara göre soyulmaya hazır kitle demek oluyor. Y.) Ayrıca Türkiye'nin, Avrupa ve Asya arasındaki özel coğrafi konumu göz ardı edilemeyecek bir çekicilik sağlıyor.

(SEBASTIEN BURON) (Trends-Tendances - 2 Mart 11)

YORUM:

Bu yazılardan benim anladığım dar gelirli kardeşlerim ve maaşlı olan kardeşlerim altına her ay bir kısım para ayırınız. Yukarıdaki yazıya göre gelecekte oluşacak finans kriz muhakkak var. İnsanların kıyameti depremi finans sektörü ile olacak gibi.

Faizdeki paralarınızın başına ne geldiğini biliyor musunuz? Yurt dışında

Şu anda onlar yok, hepsi kâğıt üstünde var. Bankaya gidin yüklü bir paranız varsa hemen ödeme yapmadıkları gibi sizi kandırmak için dalavereler sunacaklardır.

Ayrıca köyünde tarlanız ve arsanız varsa bir an önce oraları sağlama almaya çalışın. Yarın mecburen açlıkta, finansal krizin peşinden gelecektir. Hiç olmazsa toprağınız olurda belki ekip biçersiniz.

Sakın sakın bankalardan kredi çekmeyin. Sigorta adı altında paranızı toplamaya çalışanlara inanmayın hepsi muhakkak batacaklardır. Bu nedenle faize güvenip ihtiyarlığınızda sıkıntı çekmeyiniz. Kendi tasarrufunuzu kendiniz yapınız. Altın alın. Kimseye inanmayın tarih boyunca en geçerli akçe altındır. Allah Teâlâ altını ticaret metaı olarak yaratmıştır. Şu an Sırbistan'daki insanların çektikleri durumu kendimize örnek almalıyız. Bizimde onlardaki gibi nüfusumuzda ihtiyar sayısı artış göstermektedir.

Yatırım diye çok açılmayın. Elinizdekiler ile kanaat edin. Bu şekilde rahat nefes alma imkânınız olur.

KAYNAK: TURQUIE DIPLOMATIQUE, Mart-Nisan 2011, SAYI: 26

135 YAZILARIM

PDF sini İNDİR

THE CENTURY OF THE SELF (BEN ASRI)

Yapım: 2002 ~ İngiltere
Tür: Belgesel
Yönetmen: Adam Curtis
Oyuncular: Adam Curtis, Bill Clinton, Martin S. Bergmann, Robert Reich, Tony Blair, Werner Erhard
Senaryo: Adam Curtis
Yapımcı: Lucy Kelsall, Adam Curtis, Stephen Lambert
Süre: 4 saat 10 dk

S. Freud'un bilinçaltını araştırma tekniklerinin, kitlelerin isteklerini belirlemede kullanılarak nasıl bir tüketim toplumunun oluşturulduğu üzerine bir BBC belgeseli.

TÜRKÇE ALTYAZISI (ÜÇ BÖLÜM)

Bundan yıl önce, Sigmund Freud tarafından insan doğası hakkında yeni bir teori ortaya atıldı.

"Her insanın zihin derinliklerinde saklı ilkel cinsel ve saldırgan güçler" keşfettiğini söylüyordu. Bu güçler kontrol edilmediği takdirde, bireyler ve toplum kaos içinde yok olmaya sürüklenebilirdi. Bu belgesel serisi, iktidarı elinde tutanların kitlesel demokrasi çağında, tehlikeli kalabalıkları kontrol etmek için Freud'un teorilerini nasıl kullandıklarını anlatıyor.

KALABAKLIKLAR VE KİTLE DAVRANIŞI

Hikâyenin merkezinde sadece Sigmund Freud değil, Freud ailesinin diğer üyeleri de yer alıyor. Bu bölümde **Freud'un Amerikalı yeğeni Edward Bernays**'den bahsedeceğiz. Günümüzde Bernays neredeyse tamamen unutulmuştur. Fakat yirminci yüzyıldaki etkisi neredeyse amcası kadar büyüktür. Çünkü **Bernays, Freud'un insan hakkındaki fikirlerini alıp, kitlelerin manipülasyonu** (hileli yönlendirme) **için kullanan ilk kişiydi. Seri üretim mallarını insanların bilinçdışı arzularıyla ilişkilendirerek, ihtiyaçları olmayan şeyleri istemeleri için insanları nasıl ikna edeceklerini Amerikan şirketlerine ilk gösteren kişiydi. BURADAN YOLA ÇIKARAK KİTLELERİ KONTROL ETMENİN YOLLARINA DAİR YENİ BİR SİYASİ FİKİR OLUŞACAKTI. İnsanlar, içlerindeki bencil arzular tatmin edildiğinde mutlu olurken, aynı zamanda uslu çocuklar haline geliyorlardı. Bugün bütün dünyayı saran, sadece tüketen insan modeli böyle başlamıştı.**

BEN ASRI BİRİNCİ BÖLÜM
MUTLULUK MAKİNELERİ VİYANA

Freud'un insan zihninin nasıl çalıştığına dair fikirleri, aynen psikanalistler gibi artık toplumda önemli ölçüde kabul görüyor. Her yıl Viyana'daki büyük bir sarayda psikoterapistlerin balosu düzenleniyor. Bu gördüğünüz psikoterapi balosu. Psikoterapistler geliyor,

DR ALFRED PRITZ: Dünya Psikoterapi Konseyi Başkanı

iyileşmek üzere olan bazı hastalar geliyor, Dünya Psikoterapi Konseyi Başkanı eski hastalar geliyor ve daha birçok başka insan geliyor. Arkadaşlar, aynı zamanda güzel, şık ve rahat bir baloya gelmek isteyen Viyana sosyetesinden insanlar. Fakat durum eskiden böyle değildi. Yüz yıl önce, Viyana çevresi Freud'un fikirlerinden nefret ediyordu. O zamanlarda Viyana, orta Avrupa'yı yöneten geniş bir imparatorluğun merkeziydi. Habsburg sarayındaki güçlü soylulara göre, Freud'un düşünceleri utanç vericiydi. Ama aslında birinin içsel duygularını analiz edip deşmek, onların mutlak hâkimiyetini tehdit ediyordu. Bakın, o zamanlarda iktidar bu insanların elindeydi. Tabii ki içinizden geçen hisleri dışa vur-

manıza izin vermiyorlardı. Yani, yapamıyordunuz. Mümkün değil yapamıyordunuz.

KONTES ERZIE KAROLYI:

Budapeşte Düşünebiliyor musunuz, mesela üzgünsünüz, Budapeşte kasabada bir şatoda (!) birini görüyorsunuz Budapeşte çok mutsuzsunuz, bir kadın olarak. Arkadaşınıza gidip de omuzlarında ağlayamazdınız. Köye gidip de hislerinizi anlatamazdınız. Bunu yapınca sanki kendinizi ona satmış gibi oluyordunuz. Yapamıyordunuz. Yani. Çünkü size saygı duymaları gerekirmiş.

Elbette Freud bu düşünceyi epey sorguladı. Çünkü bakın, kendinizi incelemek için, birçok başka şeyi de masaya yatırmanız gerekiyordu. İçinde yaşadığınız toplumu, çevrenizdeki her şeyi. O zamanlarda bu iyi bir şey değildi.

Neden?

Çünkü bir yere kadar kendi kendinize yarattığınız bu imparatorluk, çoktan küçük parçalara ayrılmış oluyordu. Ancak imparatorluğu yönetenleri daha çok korkutan şey, Freud'un her insanın içinde gizli tehlikeli içgüdüsel dürtüler olduğu düşüncesiydi. Freud "psikanaliz" adını verdiği bir yöntem geliştirmişti. Rüyaları analiz edip serbest çağrışım yöntemiyle, hayvani geçmişimizden kalan etkili cinsel ve saldırgan dürtüleri yüzeye çıkardığını söylüyordu. Duygularımızı bastırıyorduk, çünkü çok tehlikeliydiler. Freud, bugünlerde "bilinçdışı" dediğimiz zihnin gizli kalmış bölümünü keşfetmek için bir yöntem geliştirdi,

Dr. ERNEST JONES: Freud'un meslektaşı

Bu gizli bölümden bilinçli bölümün hiçbir şekilde haberi yoktu. Hepimizin zihninde bir bariyer olduğunu, Freud'un meslektaşı bu sayede bilinçdışından gelen o gizli ve istenmeyen dürtülerin açığa çıkmasını önlediğimizi söylüyordu.

1914 yılında, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Avrupa'yı savaşa sürükledi. Freud ise, artan dehşete bakarak bunu kendi bulgularının korkunç bir kanıtı olarak gördü.

"En hüzünlü şey, psikanaliz bilgimizden yola çıkarak bakınca, insanlardan tam olarak böyle davranmasını beklerdik," diye yazıyordu. Devletler insanların içindeki ilkel güçleri açığa çıkarmıştı. Kimse de bu güçleri nasıl durduracağını bilmiyor gibiydi.

ENRICO CARUSO: O zamanlarda, Dünyanın en iyi sesi

Freud'un genç yeğeni Edwars Bernays, Dünyanın en iyi sesi Amerika'da bir basın ajansında çalışıyordu. Dünyanın en iyi sesi En önemli müşterisi, Amerika turnesine çıkmış olan dünyaca ünlü opera sanatçısı Caruso'ydu. Bernays'in ailesi Amerika'ya yirmi yıl önce göçmüştü. Ama o amcasıyla bağlantısını koparmamıştı. Tatillerde onunla birlikte Alplere gidiyordu. Ancak bu sefer Bernays'in Avrupa'ya dönüşü çok farklı bir gerekçeye dayanıyordu. Caruso'nun Toledo Ohio'da çıktığı gece Amerika, Almanya ve Avusturya'ya karşı savaşa gireceğini açıkladı.

AMERİKA BURADA!

Savaş girişimlerinin bir parçası olarak, Amerikan hükümeti halkı bilgilendirmek için bir komite kurdu. Basında Amerika'nın savaş emellerini desteklemesi için Bernays görevlendirildi. Dönemin başkanı Woodrow Wilson, ABD'nin eski imparatorlukları yeniden canlandırmak için değil, bütün Avrupa'ya demokrasi getirmek için savaşacağını açıkladı. Dünya Barışı İçin Program Bernays, bu düşünceyi hem yurtiçinde, hem de yurtdışında pazarlama konusunda olağanüstü başarılı oldu.

ÖZGÜRLÜK ÖLMEZ (Her zaman kullanıldı bu slogan)

EDWARS BERNAYS: Röportaj 1991

Savaşın sonunda, başkanla birlikte Paris Barış Konferansı'na katılması için davet aldı. Sonra birdenbire, Woodrow Wilson ile barış konferansına gider misin diye sordular.

Edwars Bernays: 26 yaşımda, bütün barış konferansı boyunca Paris'teydim. Konferans kentin dışında yapılmıştı. Demokrasinin yerleşmesi için dünyayı güvenli hale getirmeye çalıştık. Esas slogan buydu. (ÖZGÜRLÜK ÖLMEZ) Wilson'ın Paris'te verdiği resepsiyon, Bernays ve diğer Amerikalı propagandacıları şaşkına çevirmişti. Yaptıkları propagandaya göre, Wilson insanları özgürleştiren biriydi. Bireylerin özgür olacağı yeni bir dünya yaratmak üzere olan bir adam.

137 YAZILARIM

“ÇOK YAŞA WILSON”

Onu bir halk kahramanı haline getirdiler. Kalabalıkların Wilson etrafında dalgalandığını gören Bernays, barış zamanında da böylesine büyük kitleleri ikna etmenin mümkün olup olmadığını düşünmeye başladı. Amerika'ya geri döndüğümde, savaş için propaganda yapılabildiğine göre, barış için de kullanılabileceğine kanaat getirmiştim. Almanlar çok kullandığı için **“propaganda”** olumsuz bir kelime haline gelmişti. O yüzden başka sözcükler aramaya başladım. Sonunda **"HALKLA İLİŞKİLER KONSEYİ"** lafını bulduk. Bernays New York'a döndü ve Broadway civarlarında küçük bir büroda Halkla İlişkiler Konseyi'ni kurdu. Bu terim ilk kez burada kullanılmıştı. 19. Yüzyılın sonundan bu yana, Amerika milyonlarca insanın şehirlerde yaşadığı bir sanayi toplumu haline gelmişti. Bernays, bu yeni kalabalıkların düşünme ve hissetme biçimlerini değiştirmek ve yönlendirmek için çeşitli yollar bulmayı kafasına koymuştu. Bunu başarmak için, amcası Sigmund'un yazdıklarına başvurdu. Paris'teyken amcasına hediye olarak bir miktar Havana purosu göndermişti. Freud da ona "**Psikanalize Giriş**" adlı eserinin bir kopyasını yolladı. **Bernays bu kitabı okudu. İnsanların içinde gizli kalmış irrasyonel güçler fikrinden çok etkilendi.** Bilinçdışını manipüle ederek para kazanıp kazanamayacağını merak etmeye başladı.

PAT JACKSON: Halkla İlişkiler Danışmanı ve Bernays'in iş arkadaşı:

Eddie'nin Freud'dan aldığı şey aslında insanların karar verme sürecinde çok daha fazla etkenin rol oynadığı düşüncesiydi. Sadece bireyler için değil, gruplar arasında da değişik mekanizmalar vardı. Bir de bilginin davranışı kontrol ettiği fikri vardı. Böylece Eddie şöyle bir fikir geliştirdi. İnsanların irrasyonel duygularına oynayacak şeylere bakmanız lazım. Bakın, bu sayede Eddie hemen başka bir kategoriye kaymış oldu. Kendi alanından ve birçok hükümet yetkilisinden farklılaştı. Bugün bile yöneticiler öyle düşünmüyor. Sanıyorlar ki, insanlara olgusal bilgileri verirsek, hepsi tutup "Ha, tabii ya!" diyecekler. Eddie dünyanın böyle işlemediğini biliyordu. Bernays, popüler sınıfların zihinleri üzerinde deney yapmaya koyuldu. En çarpıcı deneyi ise, kadınları sigara içmeye ikna etmesiydi. O dönemlerde **kadınların sigara içmesi** bir tabuydu.

Bernays'in eski müşterilerinden, Amerikan Tütün Şirketi genel müdürü George Hill, ondan bu tabuyu yıkmanın bir yolunu bulmasını istedi.

"Pazarımızın yarısını kaybediyoruz," diyordu.

"Çünkü erkekler, kadınların toplu yerlerde sigara içmesine karşı bir tabu geliştirdiler. Bunu düzeltmek için bir şeyler yapabilir misin?"

Ben de dedim ki,

"Biraz düşüneyim." Sonra da, müsaade ederseniz kadınlar için sigaranın ne demek olduğunu anlamak maksadıyla bir psikanalistle görüşeceğim dedim.

"Kaça patlar?" diye sordu. Neyse, Dr. Brille'i aradım, A.A. Brille. O zamanlarda Amerika'nın önde gelen psikanalistlerinden.

Neden amcanızı aramadınız?

Amcanızı niye aramadınız?

E, Viyana'daydı adam.

A.A. Brille, Amerika'daki ilk psikanalistlerden biriydi. **EPEY YÜKSEK BİR ÜCRET KARŞILIĞINDA, BERNAYS'E SİGARANIN PENİSİ SİMGELEDİĞİNİ, ERKEĞİN CİNSEL GÜCÜNÜ HATIRLATTIĞINI SÖYLEDİ.** Bernays'e şunu söyledi;

eğer sigarayı erkek iktidarına meydan okuma fikriyle bir araya getirebilirsen, kadınlar da sigara içerler. Çünkü o zaman kadınların da kendilerine ait bir penisleri olmuş olur.

New York'ta her yıl binlerce kişinin katıldığı Paskalya töreni düzenleniyordu. Bernays, törende bir olay tezgâhlamaya karar verdi. Birkaç zengin yeni sosyeteyi kıyafetlerinin içine sigara saklamaları için ikna etti. Sonra törene katılacaklardı. Bernays onlara işaret ettiğinde, sigaralarını gösterişli bir şekilde yakacaklardı. Bu arada Bernays basına haber salarak, kadınların seçme hakkını savunan bir grup kadının, **"özgürlük meşaleleri"** adını verdikleri sigaralarını yakarak protesto yapmaya hazırlandıklarını bildirdi. Bunun büyük ses getireceğini biliyordu. O anı yakalamak için bütün fotoğrafçıların geleceğini de biliyordu. Yani, **"Özgürlük Meşaleleri"** ifadesiyle Bernays artık hazırdı. Burada bir simgeniz var, kadınlar, genç kadınlar, yeni sosyeteler, İnsan içinde sigara içiyorlar. Öyle bir ifade kullanıyorlar ki, bu

eşitliğe inanan herkes süregiden tartışmada onları desteklemek zorunda kalıyor. Çünkü, **"özgürlük"** meşaleleri. Yani, **bütün Amerikan paralarının üstünde ne vardır?**

Özgürlük!

Özgürlük heykelinin tuttuğu meşale, dikkat edin bütün bunlar içiçe giriyor. Duygular var, hatıralar var, rasyonel bir ifade var. Çok fazla duygusallık taşısa da, rasyonel düzeyde bir anlam ifade ediyor. Hepsi bir arada. Sonra ertesi gün bu olay sadece New York gazetelerinde değil,

Bir grup genç kız "Özgürlük" ifadesi" olarak sigara dumanı üflüyor bütün Amerika'da ve dünya basınında yer alıyor.

Bir grup genç kız "Özgürlük" ifadesi" olarak sigara dumanı üflüyor Bu noktadan sonra, kadınlara sigara satışı artmaya başladı. Bir tek sembolik reklamla, sigara içen kadınlar toplumsal kabul gördü. Bernays'in yarattığı düşünce şuydu, eğer bir kadın sigara içiyorsa, bu onun daha güçlü ve bağımsız olduğunu gösteriyordu.

ŞANSLI VURGUN

Bu düşünce hala etkinliğini sürdürüyor. Bana sarıl sevgilim, sarıl. Bu olayın ardından Bernays, insanların arzuları ve hisleriyle ürünlerin bağlantısını kurunca, insanları irrasyonel bir şekilde davranmaya ikna etmenin mümkün olduğunu anladı. **Sigara içmenin kadınları daha özgür kıldığı fikri, tamamen irrasyoneldi.** Ama buna rağmen kadınlar daha bağımsız hissettiler. Bu şu anlama geliyordu, çok alakasız nesneler, sizin başkaları tarafından nasıl görülmek istediğinize dair duygusal simgeler taşıdığında, çok güçlü hale geliyorlardı. Eddie Bernays şunu gördü, Bir ürünü satmak için,

<u>PETER STRAUSS: Bernays'in elemanı</u> 1948-52

Akla hitap etmek yanlış. Yani, "Bir araba almanız gerekir" demeyeceksiniz. **"Eğer bu arabayı alırsanız, iyi hissedersiniz"** demek gerekiyor. Sanırım Bernays, insanların sadece bir şey satın almadıklarını, duygusal veya kişisel olarak ürün veya hizmete kendilerini bağladıklarını ilk fark eden kişiydi. Yeni bir elbiseye ihtiyacınız olduğunu düşünmek değil mesele. Yeni bir elbiseyle daha iyi hissetmek. Bu, Bernays'in çok ciddi anlamda bir katkısıdır. **Bugün bu düşünce herkese malum olmuş durumda, ama sanırım ilk fikir ondan çıktı.**

<u>Ürün veya hizmete duygusal bağlılık düşüncesi.</u> Bernays'in yaptıkları karşısında Amerikan şirketleri şaşkına döndüler. Savaştan zengin ve güçlü olarak çıkmışlardı, ama endişeleri gittikçe artıyordu. <u>Seri üretim teknolojisi, savaş sırasında iyice gelişmişti. Artık üretim bantlarından milyonlarca ürün akıyordu. Fazla üretim tehlikesinden korkuyorlardı. Bir gün öyle bir noktaya geleceklerdi ki, insanlar yeterli ürüne sahip olacak, artık bir şey satın almayacaklardı.</u> O noktaya kadar, ürünlerin büyük kısmı kitlelere halen ihtiyaç temelinde satılıyordu. Zengin kesim lüks mallara uzun süredir alışmıştı.

"Akıntıya karşı dururlar"

Milyonlarca Amerikalı işçi sınıfı için, **"Sokakları sürekli adımlarken"** ürünlerin büyük bölümü ihtiyaçlar olarak pazarlanıyordu.

"Saf ipek" İşte giyilecek çorap

"DAYANIKLI" diyerek ayakkabı, külotlu çorap, hatta araba gibi ürünler işlevine ve dayanıklılığına vurgu yapılarak pazarlanıyordu.

Walter:Yeni arabamı aldığına bahse girerim!

Bu reklamların amacı, sadece insanlara ürünün pratik değerini göstermekti, o kadar.

"İşte burada!"

"Yeni Ford'unperformansına dair bir ders"

ŞİRKETLER FARK ETTİ Kİ, AMERİKALILARIN BÜYÜK BÖLÜMÜNÜN ÜRÜNLER HAKKINDAKİ DÜŞÜNME BİÇİMLERİNİ DEĞİŞTİRMELERİ GEREKİYORDU.

Önde gelen Wall Street bankacılarından, Leahman Brothers'tan Paul Mazer, yapılması gereken konusunda çok açıktı.

"AMERİKA'YI İHTİYAÇ KÜLTÜRÜNDEN ARZU KÜLTÜRÜNE DÖNÜŞTÜRMEMİZ GEREKİYOR," diye yazıyordu. İnsanlar arzulamak için eğitilmeliydi, yeni şeyler istemelilerdi, hem de eskisi henüz tamamen bitmeden. Amerika'da yeni bir düşünce yapısı yaratmalıyız. İnsanların arzuları, ihtiyaçlarını gölgede bırakmalı. **O dönemden önce, Amerikalı tüketici diye bir şey yoktu. Amerikalı işçi vardı.**

PETER SOLOMON: Yatırım Bankacısı Ve Amerikalı sermaye sahibi

Yatırım Bankacısı, bunlar üretiyor, biriktiriyor,

Yatırım Bankacısı, yemek zorunda oldukları şeyleri yiyordu. Yatırım Bankacısı İnsanlar neye ihtiyacı varsa onu satın alıyordu. **Zenginler ihtiyaçları olmayan şeyleri satın almıştır belki, ama çoğu insan almıyordu.** Ve Mazer, bunun kırılmasını öngördü. Aslında ihtiyaç duymadığınız şeylere sahip olacaktınız, istediğiniz şeylere, ihtiyaçların zıddı anlamında. Şirketler adına bu mantaliteyi (zihniyeti) değiştirmek için merkezde duran adam, Edward Bernays idi. Bernays Amerika içinde,

STUART EWEN: Halkla İlişkiler Tarihçisi

Şirketler açısından kitlelere etkin bir şekilde hitap edebilmek için psikolojik teoriyi en temel unsur olarak herkesten çok merkeze koyan kişidir. Her çeşit ticari yapılanma ve satış organizasyonu, Sigmund Freud için hazır kıta bekliyordu. Yani, insan zihnini neyin motive ettiğini öğrenmeye çok hevesliydiler. Kitlelere ürün satma konusunda Bernays'in kullandığı tekniklere karşı oldukça açıktı hepsi.

20. YÜZYILIN BAŞLARINDAN İTİBAREN, NEW YORK BANKALARI AMERİKA'NIN HER YERİNDE SÜPERMARKET ZİNCİRLERİ KURULMASI İÇİN FON SAĞLADILAR.

Bu marketler, seri üretim mallarının satış mağazaları olacaktı. Ve Bernays'in işi de, yeni müşteri tipini oluşturmaktı. Bernays, bugün kitle halinde tüketicileri ikna edebilmek için kullanılan birçok yöntemi yaratmaya başladı.

William Randolph Hurst'ün yeni kadın dergilerini pazarlaması için görevlendirildi.

Bernays, başka müşterilerinin ürettiği ürünleri dergi yazıları ve reklamlarla, hâlihazırda müşterisi olan Clara Bow gibi ünlü film yıldızlarıyla birleştirerek kadınları büyüledi. Bernays aynı zamanda filmlerin içinde ürün tanıtımını başlattı. Kendi temsil ettiği firmaların kıyafet ve mücevherlerini, filmlerin galasında (öngösterim) yıldızların üzerine giydirdi. Kendi iddiasına göre, araba üreten şirketlere, erkek cinselliğinin simgeleri olarak araba satabileceklerini söyleyen ilk kişiydi.

Dr. DONALD A. LAIRD: Danışman Psikolog

BERNAYS, BAZI ÜRÜNLERİN İNSANLARA İYİ GELECEĞİNİ SÖYLEYEN RAPORLAR YAZMALARI İÇİN PSİKOLOGLARA PARA VERDİ. **Sonra da bunların bağımsız çalışmalar olduğunu iddia etti.** Süpermarketlerin içinde moda gösterileri düzenledi. Ünlülere para vererek çok temel ve yeni bir mesajı tekrarlattı:

"Satın aldığınız şeyleri sadece ihtiyaçtan almadınız, kendinizi nasıl gördüğünüzü başkalarına göstermek için de aldınız."

“Kıyafetlerin bir psikolojisi vardır, bunu hiç düşündünüz mü?”

MRS STILLMAN: 1920'lerin Ünlü Pilotu

Karakterinizi nasıl yansıtıyorlar? Hepiniz ilginç karakterlere sahipsiniz, ama bazılarınız bunu gizliyor. Neden hep aynı şeyleri giydiğinizi merak ediyorum, hep aynı şapkalar, aynı ceketler. Eminim ki hepiniz çok ilgi çekicisiniz, harika özellikleriniz var. Ama sokakta sizlere bakınca, hepiniz aynı görünüyorsunuz. İşte bu yüzden size kıyafetlerin psikolojisinden bahsediyorum. Kendinizi kıyafetin içinde daha iyi ifade etmeye çalışın. Gizli kaldığını düşündüğünüz şeyleri meydana çıkarın. Merak ediyorum, kişiliğinize hiç bu açıdan baktınız mı?

Size bazı sorularım olacak.

Neden kısa etek seviyorsunuz?

Ah, çünkü görecek daha fazla şey oluyor. Daha çok şey görmek mi?

Bunun size ne faydası var?

İnsanı daha çekici kılıyor. 1927 yılında Amerikalı bir gazeteci şöyle yazıyordu:

"Demokrasimize bir yenilik geldi, buna tüketicilik adı veriliyor."

"Amerikalı vatandaşların ülke açısından önemi artık vatandaşlık değil, tüketicilik." (En iyi çok para harcayan vatandaş)

Gittikçe yükselen tüketicilik dalgası, borsada patlama yarattı. Ve yine Edward Bernays işin içine girerek, kendi temsil ettiği bankalardan kredi alarak sıradan insanların da hisse senedi alması gerektiği gibi yeni bir fikri pazarlamaya başladı. Ve yine milyonlarca insan onun tavsiyesini dinledi. Ürünlere, fikirlere v.s. karşı insanların kitleler halinde (PETER STRAUSS: Bernays'in çalışanı 1948-52) nasıl tepki vereceğini çok iyi bilen biriydi Bernays. Fakat politik anlamda düşünürsek, sokağa çıkacak olsa, etrafına üç kişi toplayıp da kendini dinletebileceğini hiç sanmıyorum. Düşüncelerini kolay ifade edemezdi, biraz komik bir tipi vardı ve insanlara birebir ulaşmak gibi bir düşüncesi hiç yoktu. Hiç olmadı. İnsanlar hakkında teker teker düşünmez, konuşmazdı. İnsanları binlerce kişilik gruplar olarak görürdü. Yani, benim onunla hiç işim olmazdı.

Bernays kısa sürede kalabalıkların zihinlerini okuyan adam olarak ün kazandı. 1927 yılında başkan onu aradı. **Başkan Coolidge sessiz sakin bir adamdı.** Ülkede espri konusu haline gelmişti. Basında duygusuz ve espriden anlamayan bir portresi vardı. Bernays'in çözümü, ürünlerle yaptığı şeyin aynısını yapmak oldu. 34 ünlü film yıldızını Beyaz Saray'ı ziyaret etmesi için ikna etti. İlk kez siyaset halkla ilişkilerle bir araya gelmişti. İlk kez siyaset halkla ilişkilerle bir araya gelmişti.

ÜNLÜ DOSTLARIN ZİYARETİ

EDWARD BERNAYS: Röportaj 1991

Kişileri sıraya dizdim ve "Adınız nedir?" diye sordum. Adam **"Al Jolson"** diyordu. Ben de **"Sayın Başkan, Al Jolson."** diyordum. Ertesi gün Amerika'daki bütün gazetelerin birinci sayfasında bu olay yer aldı.

"Başkan Coolidge Beyaz Saray'da Oyuncuları Ağırladı."

The Times'ın attığı başlık şöyleydi:

"Başkan Neredeyse Güldü."

Herkes memnundu. Ancak **Bernays** Amerika'da zengin ve güçlü hale gelirken, Viyana'daki amcası felaketle karşı karşıyaydı. Avrupa'nın büyük bölümünde yaşanan enflasyon ve ekonomik kriz Viyana'yı da sarsmıştı. Freud'un bütün serveti erimişti. İflasın eşiğindeyken, yeğenine mektup yazarak yardım istedi. Bernays ise, Freud'un çalışmalarını Amerika'da ilk kez yayınlamak için yola koyuldu. Amcasına değerli dolarları göndermeye başladı. Freud bu paraları yabancı bir bankada gizli hesapta tutuyordu. Bernays Freud'un ajansıydı diyebiliriz, kitaplarını bastırıyordu. Evet, elbette kitaplar basılmaya başlayınca, Eddie kendini tutamayıp onları pazarlamaya çalıştı. Herkesin okuduğunu görmek, tartışma yaratmak istiyordu.

"Freud'un seks hakkında ne dediğini duydun mu?" lafını yaymak, **"Sigara neyi simgeliyor?"** gibi çeşitli tartışmalar.

Bütün bu hikâyeler nasıl yayıldı sanıyorsunuz?

Akademisyenler tutup da bu lafları yaymadılar ülkeye herhalde. **Eddie Bernays** yaydı. Ardından Freud kabul gördü. Asıl şimdi bir müşteriye gidip de, **"Evet, Siggy Amca"** diye bahsetmek anlamlı oldu. Anlatabiliyor muyum, pazarlamadan sonra mana kazandı. Ama şunu unutmayın, Eddie öncelikle Siggy Amca'yı Amerika'da yarattı. Sonrasında kabul görmesini sağladı. En sonunda da, Siggy Amca'yı sermayeleştirdi.

Tipik Bernays performansı.

Bernays bir yandan Freud'a kendini Amerika'da tanıtmasını tavsiye ediyordu. Cosmopolitan dergisi için amcasından **"Bir Kadının Evdeki Zihinsel Yeri"** başlıklı bir yazı istedi. Bernays bu derginin de temsilcisiydi. Freud sinirden çıldırmıştı. **"Böyle bir fikir düşünülemez,"** demişti. Çok kaba bir teklifti, zaten Amerika'dan nefret ediyordu. Freud insanlık hakkında gittikçe daha kötümser oluyordu. 1920'lerin ortalarında yazın Alplere çekiliyordu. Berchtesgaden bölgesindeki eski bir otel olan Moritz Pansiyonu'nda kalıyordu. Şimdilerde otelden kalıntılar var. Freud **"grup davranışı"** hakkında yazmaya başladı. **İnsanlardaki bilinçdışı saldırgan güçlerin, kitleler halinde olunca ne kadar kolay tetiklendiğini söylüyordu.** Freud, daha önce insanlardaki saldırgan içgüdüleri yeterince dikkate almadığını düşünüyordu. **İlk düşündüğünden çok daha tehlikeliydi bu güçler. I. Dünya Savaşı'nın ardından, Freud tam bir kötümser oldu.** İnsanın imkânsız bir yaratık olduğunu düşünüyordu,

Dr. ERNST FEDERN: Viyanalı Psikanalist

İnsan aşırı sadist ve kötü bir tür. Ve insanın gelişebileceğine inanmıyordu. İnsan vahşi bir hayvandı,

141 YAZILARIM

dünyadaki en vahşi hayvan. İşkenceden ve öldürmekten zevk alıyorlardı. Freud insanları sevmiyordu. Freud'un eserleri Amerika'da yayınlanınca, 1920'lerin gazetecileri ve entelektüelleri arasında sıradışı bir etki bıraktı. **En çok etkilendikleri ve korktukları şey, Freud'un çizdiği tabloda, modern toplumun hemen altında gezinen tehlikeli güçlerdi.** Bu güçler kolaylıkla taşkın kalabalıklar ortaya çıkarabilir, hükümetleri bile devirebilirdi. Rusya'da olanların kaynağında bu güçlerin olduğuna inanmışlardı. Çoğuna göre bunun anlamı, demokrasinin temel prensiplerinden birinin yanlış olmasıydı. İnsanların rasyonel bir temelde karar alma yeteneği olduğuna güvenmek imkânsızdı.

Önde gelen siyaset yazarlarından Walter Lippmann, eğer insanlar irrasyonel bilinçdışı güçler tarafından yönlendiriliyorsa, o zaman demokrasiyi yeniden düşünmek gerektiğini savunuyordu. **"Şaşkın güruh"** dediği kalabalığı yönetecek yeni bir elit kesime ihtiyaç olduğunu söyledi. Bu iş psikolojik tekniklerle yapılabilirdi. Kitlelerin bilinçdışı duyguları kontrol edilmeliydi. Bir yanda Walter Lippmann var, muhtemelen Amerika'nın gelmiş geçmiş en etkili siyasi düşünürüdür, aslında diyor ki,

“kitle zihninin temel mekanizması saçmalık, irrasyonalite ve hayvanlıktır. Sıradan insanları sokaktaki kalabalık olarak görüyor, onların zihinleriyle değil omurilikleriyle hareket ettiğini söylüyordu. Medeniyetin altında gezinen bilinçdışı içgüdüsel dürtüler, hayvansal dürtülerden bahsediyordu.”

Böylece, psikoloji bilimine kitle zihninin işleyiş mekanizmalarını inceleyen bir alan muamelesi yapmaya başladılar. Özellikle de amaçları, toplumsal kontrol stratejilerini bu mekanizmalara nasıl uygulayacaklarını bulmaktı. Edward Bernays, Lippmann'ın fikirlerinden çok etkilenmişti. Bu fikirleri kullanarak kendini öne çıkarabileceğini düşündü.

1920'lerde Bernays, Lippmann'ın istediği şey için teknikler geliştirdiğini iddia ettiği bir dizi kitap yazmaya başladı. İnsanların içsel arzularını harekete geçirip onları tüketim ürünleriyle tatmin ederek, kitlelerin irrasyonel güçlerini yönetmek için yeni bir yol yaratıyordu. Bunun adına da "**rıza mühendisliği**" diyordu. Babama göre demokrasi muhteşem bir kavramdı. Ama etraftaki bütün kitlelerin güvenilir bir karar verebileceğine inandığını sanmıyorum.

ANN BERNAYS: Edward Bernays'in kızı

ÇOK KOLAY BİR ŞEKİLDE ONLAR YANLIŞ KİŞİYE OY VEREBİLİR, YANLIŞ ŞEYİ İSTEYEBİLİRDİ. O YÜZDEN YUKARIDAN YÖNLENDİRMEK GEREKİYORDU ONLARI. BİR BAKIMA AYDINLANMIŞ DESPOTİZM DİYEBİLİRİZ. İNSANLARIN ARZULARINA VE FARK EDİLMEMİŞ ÖZLEMLERİNE, BÖYLE ŞEYLERE HİTAP EDİYORSUNUZ. EN DERİN ARZULARINA, EN DERİN KORKULARINA DALIP, ONLARI KENDİ AMAÇLARINIZ UĞRUNA KULLANABİLİYORSUNUZ.

Sonra, 1928'de Bernays ile aynı fikirde olan bir başkan geldi. **Başkan Hoover**, Amerikan yaşam tarzının merkezindeki motorun **tüketicilik olduğunu açıkça telaffuz eden ilk siyasetçiydi**. Seçildikten sonra, bir grup reklamcı ve halkla ilişkilerci’ye şöyle dedi:

"Siz arzu yaratma mesleğini edindiniz, insanları sürekli hareket eden mutluluk makinelerine dönüştürdünüz. Bu makineler ekonomik büyüme için vazgeçilmez oldu."

1920'lerde ortaya çıkmaya başlayan bu yeni fikir, kitlesel demokrasiyi yürütme tarzını anlatıyordu. **MERKEZİNDE TÜKETEN BİREY** vardı. Bu birey hem ekonominin yürümesini sağlıyor, hem de mutlu ve uyumlu davranıyor, yani dengeli bir toplum yaratıyordu.

STUART EWEN: Halkla İlişkiler Tarihçisi

Hem Bernays'in, hem de Lippmann'ın **KİTLELERİ YÖNETME KAVRAMLARI**, demokrasi fikrini alıyor ve onu geçici bir şeye, insanlara iyi hissetmeleri için ilaç vermek gibi, acil isteklere ve acil acılara müdahale edecek, ama nesnel koşulları zerre kadar değiştirmeyecek bir şeye dönüştürüyor. Yani **gerçek demokrasi**, demokrasi fikrinin temelinde yatan şey, **iktidar ilişkilerini değiştirmektir**, tarih boyunca dünyayı yönetmiş olan iktidarları. Bernays'in demokrasi anlayışı ise, iktidar ilişkilerini korumaya yönelikti. Hatta bunu, halkın psikolojik hayatını etkilemek pahasına yapıyordu. Aslında kafasında bunun gerekli olduğuna inanıyordu. İrrasyonel benliği etkilemeye devam ederseniz, yöneticiler yapmak istediklerini yapmaya rahatça devam edebilirler.

Bernays artık iş dünyası seçkinleri arasında merkezi bir figür olmuştu. Bu seçkinler, Amerikan toplum ve siyasetine 1920'lerde hâkim olmuşlardı. Epey zengin de olmuştu. New York'un en pahalı otellerinden birinin suitinde yaşıyor, burada sık sık partiler veriyordu. Aman yarabbim, Sherry Netherland otelinin en iyi köşesindeki suitte yaşıyordu. Bu muhteşem evde, bütün pencereler Central Park'a ve plazalara bakıyor. Tam köşedeki bu evi suareler düzenlemek için kullanıyordu. Belediye başkanı geliyordu, bütün medya patronları geliyordu, siyasi liderler, iş dünyasından yöneticiler, sanatçılar. Yani, **"kim kimdir"** partisiydi bunlar. İnsanlar Eddie Bernays'i tanımak istiyorlardı. Çünkü onun kendisi bir tür ünlü haline gelmişti. Olmayan şeyleri olduran bir çeşit büyücü gibiydi. Herkesi tanıyordu, belediye başkanını, senatörü, siyasetçilerle telefonda görüşüyordu. Sanki yaptığı iş dolayısıyla gerçekten yükselmiş gibiydi.

Tamam, yükselsin, fakat bu çevresindeki insanlar için katlanılacak bir şey değildi. Özellikle de diğerlerinin aptal gibi hissetmesine neden oluyordu. **Yanında çalışan kişiler aptaldı, çocuklar aptaldı, eğer insanlar bir işi onun gibi yapmıyorsa, onlar da aptaldı.** Bu kelimeyi sürekli, durmadan kullanırdı. Budala ve aptal.

PEKİ KİTLELER?

Onlar da aptaldı. Ancak Bernays'in gücü ciddi biçimde yok olmak üzereydi. Hem de kontrol etmek için hiçbir şey yapamadığı irrasyonel bir insan davranışı yüzünden. 1929 Ekim ayının sonunda, Bernays büyük bir ulusal organizasyon düzenledi. Ampulün icadının 50'inci yılını kutlamak istiyordu. Başkan Hoover, büyük şirket patronları, John D. Rockefeller gibi bankacılar, hepsi Amerikan iş dünyasının gücünü kutlamak için Bernays tarafından çağrılmıştı. Fakat daha toplanırlarken haberler gelmeye başladı. New York borsasındaki hisseler feci bir şekilde değer kaybediyordu. 1920'lerde spekülatörler milyarlarca dolar borç almıştı. **Bankacılar ise, piyasa krizlerinin artık geçmişte kaldığını, yeni bir dönem başladığını söyleyip duruyordu. Fakat yanıldılar. YAŞANAN ŞEY, TARİHTEKİ EN BÜYÜK BORSA KRİZİYDİ**. Yatırımcılar paniğe kapılmıştı. Acımasız bir kızgınlıkla, hiç düşünmeden ellerindeki hisseleri satıyorlardı. Ne bankacılar, ne de politikacılar bu kadar satışı karşılayabilecek sermayeye sahipti.

Ve **29 EKİM 1929'DA, BORSA ÇÖKTÜ.**

Bu çöküşün Amerikan ekonomisine müthiş bir zararı oldu. Küçülme ve işsizlik sonucu, milyonlarca Amerikalı işçi ihtiyaçları olmayan şeyleri almayı bıraktılar. Bernays'in çok büyük çabalarla gerçekleştirdiği tüketim patlaması yok olmuştu. Hem kendisi, hem de halkla ilişkiler mesleği gözden düştü. Bernays'in kısa süren iktidarı bitmiş gibi görünüyordu. **Wall Street'in çökmesi, Avrupa'yı da çok kötü etkilemişti.** Böylece, yeni demokrasilerde gitgide büyüyen ekonomik ve siyasi krizler daha da yoğunlaştı. Hem Almanya hem de Avusturya'da, farklı siyasi partilerin silahlı kanatları arasında şiddetli sokak kavgaları oluyordu. Bu sırada **çene kanserine yakalanan Freud**, çöküş karşısında yine Alplere çekilmişti. **"Uygarlığın Huzursuzluğu"** adlı bir kitap yazdı.

Kitap, medeniyeti insanlığın ilerlemesinin bir göstergesi olarak gören anlayışa karşı bir saldırı niteliğindeydi. Freud **"Tam aksine, medeniyet insanların içindeki tehlikeli hayvani güçleri kontrol etmek için oluşturulmuştur."** Diyordu.

Freud **ÜSTÜ KAPALI OLARAK, DEMOKRASİNİN MERKEZİNDE YER ALAN BİREYSEL ÖZGÜRLÜK İDEALİNİN İMKÂNSIZ OLDUĞUNU SÖYLÜYORDU. İNSANLAR HİÇBİR SURETTE KENDİLERİNİ GERÇEKTEN İFADE ETMEMELİYDİ, ÇÜNKÜ BU ÇOK TEHLİKELİYDİ. HER ZAMAN KONTROL EDİLMELİ, YANİ HEP HUZURSUZ OLMALIYDILAR.**

İnsanlık medeni olmak istemiyor ve medeniyet huzursuzluk getiriyor. Fakat bu hayatta kalmak için gerekli, aksi halde yaşayamazdık. Yani insan huzursuz olmalıydı, çünkü onu sınırlar içinde tutmanın tek yolu buydu.

İnsanlığın eşitliği hakkında Freud ne düşünüyordu?

Buna inanmıyordu. Bizim partimiz vardı ve Hitler dedi ki:

"Bu partiler yok edilmeden Almanya'dan bahsedemeyiz."

Bu doğru. **32 tane partiniz olamaz**. Sonra dediler ki, bu komediyi bitirecek tek bir insan vardır. Freud kötümserlikte yalnız değildi. 1920'lerde demokrasiye karşı duyulan güvensizlik arttıkça **Adolf Hitler** gibi siyasetçiler ortaya çıktı. Naziler demokrasinin tehlikeli olduğunu düşünüyordu. Çünkü bencil bir bireyciliği ortaya çıkarıyordu, fakat bunu kontrol edecek araçlara sahip değildi. Hitler'in partisi,

143 YAZILARIM

Nasyonel Sosyalistler, propagandalarında demokrasiyi kaldıracakları sözünü vererek seçimlere girdi. Çünkü demokrasi, kaosa ve işsizliğe yol açıyordu.

"Demokratik partiler, dünyada bir cennet sözü verdiler. 38 parti, 6 milyon işsiz 30 Temmuz 1933"

1933 Mart'ında Nasyonel Sosyalistler Almanya'da iktidara geldi.

İnsanları farklı bir şekilde kontrol altına alacak bir toplum yaratmak için yola çıktılar. İlk yaptıkları işlerden biri iş dünyasını kontrol altına almak oldu. Gelecekte üretim planlaması devlet tarafından yapılacaktı. Amerika'daki çöküşün gösterdiği gibi, serbest piyasa çok riskliydi. İşçilerin boş zamanı bile **"Keyifli güç"** adında bir organizasyon yoluyla devlet tarafından planlandı. Sloganlarından biri **"Ben değil hizmet"** ti. Ancak Naziler, bunu eski otokratik kontrolün bir çeşidi gibi görmüyordu. Bu, demokrasiye karşı yeni bir alternatifti. Kitlelerin hisleri ve arzuları yine merkezde olacak, ama öyle bir yönlendirilecekti ki, bütün ulus birlik olacaktı.

Bunun öncü temsilcilerinden biri Propaganda Bakanı **Joseph Goebbels** idi. Silahlara dayalı bir iktidar iyi bir şey olabilir. Ama eğer, ulusun kalbini kanatlandırır ve duyguları ayakta tutarsanız, daha iyisini yaparsınız. Goebbels büyük gösteriler düzenledi. Ona göre bunların işlevi, **"ulusun zihnini birleştirerek aynı şeyi düşünmek, hissetmek ve arzulamak"**tı. Amerikalı bir gazeteciye yaptığı açıklamada, ilham aldığı kişilerden birinin Freud'un yeğeni Edward Bernays olduğunu söylemişti. Freud, kitle psikolojisi üzerine çalışmasında, böyle kitleler arasında insanların içindeki korkunç irrasyonalitenin nasıl ortaya çıkabileceğini açıklıyordu. Arzunun **"libidinal"** dediği derin güçleri lidere yönelirken, saldırgan içgüdüler grubun dışında kalanlara yöneltiliyordu. Freud bunu bir uyarı niteliğinde yazmıştı. Ama Naziler bile bile bu güçleri destekliyordu, çünkü bunları yönetip kontrol altına alacaklarını düşünüyorlardı.

VİYANA

Freud, kitlelerin libidinal güçlerle birbirine bağlandığını söylüyordu.

Dr. LEOPOLD LÖWENTHAL: Freudiyen Psikanalist

Birbirlerini seviyorlar ve düşünceleriyle hislerini şef üzerinden yukarıya doğru dağıtıyorlardı. Libidinal güçler nedir?

Aşk gücü.

"Nefret yok mu?"

Hayır, o dışarıdaki ötekiye yöneliyor.

ACHTUNG JUDEN (DİKKAT YAHUDİLER)

Bunlar kalabalık. Ihlamur ağaçlarının altından Wilhelm Caddesi'ne yukarıdan bakıyordum. Binlerce insanın nasıl toplandığını görüyordum. Hitler'in yanından geçerken tamamen çıldırıyorlardı. Bağırmaya başladılar. Ve o noktada anladım ki, bu irrasyonel güçler, Almanya'nın kontrol dışı güçleri, Almanların içindeki güçler fışkırmıştı, dışarı çıkmıştı. Gösteri sırasında grup marşlarla ilerliyordu.

FÜHRER EMRET BİZ YAPALIM!

KİTLE ve DAVRANIŞI

Amerika'da da öfkeli kalabalığın gücü karşısında demokrasi tehdit altındaydı. Borsanın çökmesinin etkileri felakete yol açmıştı. Öfkeli kalabalık, felaketin sorumlusu olarak gördüğü şirketlere karşı öfkesini yöneltmiş, şiddet artmaya başlamıştı. Sonra 1932'de yeni bir başkan seçildi. O da serbest piyasayı kontrol etmek için devletin gücünü kullanacaktı. Ama onun amacı demokrasiyi yok etmek değil, güçlendirmekti. Bunu yapmak için, kitlelerle başa çıkmanın yeni bir yolunu geliştirecekti.

BAŞKAN ROOSEVELT:Devir teslim töreni-Mart 1933

Anayasal görevim dâhilinde, yaralı bir dünyanın ortasındaki yaralı bir milletin ihtiyacı olan tedbirleri almak için hazırım. Milli buhranın halen kritik olduğu şu zamanda, sonradan karşıma çıkacak olan belli görevleri savuşturmayacağım. Kongreden istediğim, krize çare olarak elde kalan tek araç-

tır; genişletilmiş yönetme yetkisi. (Kanun hükmünde kararname yetkisi)

Böylece **"New Deal"** adı verilecek olan iktisat yasaları başlamıştı. Roosevelt, Washington'da bir grup genç planlamacı ve teknokratı bir araya getirdi. Onlara, ülkenin iyiliği için büyük sanayi projeleri planlayıp yönetme görevini verdi. Roosevelt, borsanın çökmesinden sonra, modern endüstriyel ekonomileri artık serbest kapitalizmin yönetemeyeceğini düşünüyordu. Bu iş artık devletin işiydi. Büyük iş adamları dehşete kapılmıştı. Ama New Deal Nazilerin büyük ilgisini çekmişti, özellikle de Joseph Goebbels'in.

"Amerika'daki toplumsal gelişmeleri yakından takip ediyorum. Başkan Roosevelt'in doğru yolu seçtiğine inanıyorum. Tarihte bilinen en büyük toplumsal sorunlarla karşı karşıyayız. Milyonlarca işsize iş bulmak zorundayız ve bu işler özel girişimlere bırakılamaz. Bu sorunu ancak hükümetler çözebilir."

Roosevelt de Naziler gibi toplumu farklı bir şekilde organize etmeye çalışıyordu. Fakat Nazilerden farklı olarak, insanların rasyonel olduğuna inanıyor ve yönetimde aktif rol oynayabileceklerini düşünüyordu. Roosevelt, sıradan Amerikalılara bu politikaları anlatmanın mümkün olduğunu, onların görüşlerini dikkate alabileceğini düşünüyordu. Bunu yapabilmek için, **Amerika'nın sosyal bilimcilerinden George Gallup'un yeni fikirlerine başvurdu**. Washington'daki New Deal'ın en iyi okuması kamuoyu yoklaması. Ünlü istatistikçi George Gallup, her hafta milletin ne düşündüğünü Princeton New Jersey'deki bürosundan Washington'a aktarıyor. New York'ta ise, Fortune dergisi analisti Elmo Roper, ülkenin nasıl yönetildiğiyle ilgili milletin olumlu ve olumsuz görüşlerini yayınlıyor. **<u>Gallup ve Roper</u>, insanların bilinçdışı güçlerin kölesi olduğunu ve dolayısıyla kontrol edilmesi gerektiğini söyleyen Bernays'e katılmıyordu**. Kurdukları kamuoyu araştırması sistemi, insanların ne istediklerini bilecek kadar güvenilir olduğu fikrine dayanıyordu. Eğer insanların duygularını manipüle etmeden, doğrudan hakiki sorular sorulursa, kamuoyunun fikrini ve davranışını ölçüp tahmin edebileceklerini düşünüyorlardı.

Peki ya buna ne dersiniz?

<u>"Franklin D. Roosevelt'in New Deal programı, ülke için genel olarak kötü mü oldu?" (Doğru soru)</u>

Olmaz, o soru yönlendirici. Kendi içinde bir cevap öneriyor. Şöyle olur mu?

"Şu anda Başkan Roosevelt'e karşı olan duygularınız, genel olarak olumlu mu, yoksa olumsuz mu?" (hileli soru)

-Bu daha iyi.

- Evet, bu daha iyi.

<u>GEORGE GALLUP Jnr: George Gallup'un oğlu</u>

Bilimsel anketlerden önce, birçok insan kamuoyu görüşüne güvenilemeyeceğini, irrasyonel olduğunu, bilgisizliğe dayandığını, kaotik, kuralsız vs. olduğunu düşünüyordu. Dolayısıyla bu görüş gözardı edilmeliydi. **Ancak bilimsel anketle birlikte bence, insanların rasyonel olduğu anlaşıldı, doğru karar verdikleri görüldü.** Bu sayede, ülkenin yönetiminde herkese söz hakkı verilerek, demokratik yönetimlerin halktan gerçek bilgi alma şansı oldu. Biliyorum, babam illa ki **halkın sesi Tanrı'nın sesidir** diye düşünmezdi. Ama insanların sesinin rasyonel bir ses olduğunu, dinlenmesi gerektiğini içten hissederdi. Roosevelt'in yaptığı, kitleler ve siyasetçiler arasında yeni bir bağ kurmaktı. Artık halk arzularını doyurarak yönetilen irrasyonel tüketiciler değildi. Tersine, ülke yönetiminde söz sahibi olan mantıklı vatandaşlardı.

<u>**1936'da Roosevelt tekrar seçilmek için aday oldu.** Büyük şirketler üzerinde daha fazla kontrol kurma sözü verdi. Şirketlere göre bu, diktatörlüğün başlangıcıydı. Roosevelt özel girişimlere engel oluyor ve ülkeyi nesiller boyu ödenemeyecek bir borcun altına sokuyor. İyileşmenin yolu, **iş dünyasını serbest bırakmaktır. Ama Roosevelt, büyük bir zaferle yeniden seçildi.** Arkadaşlar, bu sefer gerçekten ortalığı kasıp kavurduk. Bu zafer karşısında İŞ DÜNYASI AMERİKA'DA İPLERİ YENİDEN ELE ALMAK İÇİN KARŞI SALDIRIYA GEÇTİ. Savaşın merkezinde Edward Bernays ve kendi icat ettiği halkla ilişkiler mesleği olacaktı.</u>

Seçimlerden sonra iş dünyası bir araya geldi. Çeşitli tartışmalar yapmaya başladılar. Özel görüşmeler yapılıyordu, birbirlerine bu New Deal karşısında ideolojik bir savaş yürütmeleri gerektiğini söylü-

145 YAZILARIM
yorlardı. Bir taraftaki demokrasi fikrini, diğer taraftaki özel girişim fikriyle yeniden birleştirmek gerektiğini düşünüyorlardı. Bunu da, günümüzde hala devam eden **"Ulusal Üreticiler Birliği"** şemsiyesi altında yapacaklardı. Amerika'daki bütün büyük şirketler bu kuruma üyeydi. Açık açık büyük şirketlerle halk arasında duygusal bağ kurmayı hedefleyen kampanyalar başlatıldı. Büyük ölçüde Bernays'in yöntemleri kullanılıyordu. Aslında tamamen onun yöntemleri.

General Motors'un Hikâyesi İlerleme Töreni General Motors, ilerleme töreni. Amerika'nın otoyollarını ve eğimli yollarını geziyoruz. Milyonlarca Amerikalıyı memleketlerine taşıyoruz. Modern sanayinin ardındaki büyüleyici hikâye. **Kampanyada, Amerika'yı siyasetçilerin değil, şirketlerin kurduğunu anlatan dramatik hikâyeler üretildi. Hepimiz için daha iyi yaşam koşulları.**

Bernays, General Motors'un danışmanıydı, ama artık yalnız değildi. Kendi kurduğu endüstri artık genişlemişti. **Yüzlerce halkla ilişkiler danışmanı müthiş bir kampanya düzenledi.** Sadece reklamları ve reklam panolarını kullanmakla kalmadılar. **GAZETELERİN EDİTÖR SAYFALARININ İÇİNE GİZLİ MESAJLAR SOKMAYI DA BAŞARDILAR.**

Sert bir kavga oldu. **Kampanyaya cevap olarak hükümet, basının iş dünyası tarafından ahlaksızca yönlendirildiğini anlatan uyarı filmleri hazırladı.** Merkezdeki kötü adam, yeni bir figür olan halkla ilişkiler danışmanıydı. Sonra da amaçlarını gerçekleştirmek için tamamen perde arkasında çalışarak, halkı yanıltmaya ve kandırmaya çalışıyorlar. Halkın çıkarları açısından böyle grupların amacı iyi veya kötü olabilir. Ama yöntemleri, demokratik kurumlara karşı ciddi bir tehlike arz ediyor. Filmlerde, sorumlu vatandaşların kendi başlarına basını nasıl izleyebilecekleri de anlatılıyordu. Haberlerde gizli çarpıtmaları tespit edip işaretleyerek bir tablo oluşturabilirlerdi. **Fakat bu samimi girişim, Edward Bernays'in güçlü hayalgücü karşısında komik kalıyordu. Bir ütopya yaratmak üzereydi. Eğer bu gerçekleşirse, Amerika'da serbest piyasa kapitalizmi yeniden yeşerecekti.**

“Gökkuşağının Üstünde Bir Yerde” (slogan)

1939 yılında New York, Dünya Fuarı'na ev sahipliği yaptı. Edward Bernays baş danışmanlardan biriydi. Fuardaki ana temanın Amerikan iş dünyası ile demokrasi arasındaki bağlantı olması için ısrarcı oldu. Artık geleceğe çok yakınız. Fuarın merkezinde dev bir kubbe vardı. Bernays buna "**Democracity**" adını vermişti. Merkezdeki sergide, General Motors'un inşa ettiği, Amerika'nın geleceğini gösteren hareketli kocaman bir model duruyordu. Babama göre, Dünya Fuarı statükoyu korumak için bir fırsattı.

ANN BERNAYS: Edward Bernays'in kızı

Statüko da, demokrasi içinde kapitalizmdi, demokrasi ve kapitalizm, o evlilik, o bağ, iç içe. Bunu yaparken insanları manipüle etti ve kapitalist toplum dışında bir yerde gerçek demokrasi olamazmış gibi gösterdi. Kapitalist toplum her şeyi becerebiliyordu. O muhteşem otoyolları yapıyordu. Herkesin evine hareketli resimlerden götürüyordu. Kablosuz telefonlar yapıyor, parlak spor arabalar. Tüketim odaklıydı, ama komik bir şekilde, demokrasi ve kapitalizmin bir arada iyi gittiği sonucuna varıyordunuz.

Dünya Fuarı sıradışı bir başarıydı. Amerika'nın hayalgücünü etki altına aldı. Ortaya koyduğu vizyon, yeni bir demokrasi anlayışıydı. Şirketler, insanların en içten arzularına cevap buluyordu. Siyasetçiler bunu asla yapamazdı. Ama bu demokrasi çeşidi, **insanları Roosevelt gibi aktif vatandaş değil, pasif tüketiciler olarak görüyordu.** Çünkü Bernays'e göre, **kitlesel demokraside kontrolü sağlamanın tek yolu buydu**. İNSANLARIN SÖZ HAKKI OLMASI DEĞİL, İNSANLARIN ARZULARININ SÖZ HAKKI OLMASIYDI MESELE. İNSANLARIN SÖZ HAKKI YOK, İNSANLAR BÖYLE BİR ORTAMDA KARAR ALMA SÜRECİNDE HİÇ YER ALMIYOR. **Yani, demokrasi aktif vatandaşlık düşüncesinden, pasif tüketici halk düşüncesine indirgendi.**

Tüketici, içgüdüsel ya da bilinçdışı arzularla hareket ediyordu. Eğer bu ihtiyaç ve arzuları tetikleyebilirseniz, onlardan istediğinizi alabilirsiniz. Ancak, insanların rasyonel mi irrasyonel mi olduğu konusundaki iki görüşün mücadelesi, Avrupa'daki olaylardan ciddi biçimde etkilenmek üzereydi. Bu olaylar Freud ailesinin de kaderini değiştirecekti. 1938 Mart'ında, Naziler Avusturya'yı istila etti. Bu olaya Anschluss (Almanya ve Avusturya Birleşmesi) deniyordu. Hitler Viyana'ya geldiğinde, olağanüstü he-

yecanlı kitlesel bir pohpohlamayla karşılaştı. Fakat henüz şehre doğru giderken, perde arkasında Naziler sistematik bir tahrik başlatmıştı. Yeni büyük Almanya'nın düşmanlarına karşı, kalabalığın nefretini ortaya çıkardılar. Anschluss, düşmanlara karşı duyulan korkunç nefretin patlamasıydı. Sözde düşmanlar, ya da düşman dedikleri şey her neyse.

MARCEL FAUST: 1930'ların Viyana Sakini

Yahudilerin tamamına karşı ve Nazileri Avusturya'da istemeyen bütün Avusturyalılara karşı nefret.

"Artık her şey meşru, ne isterseniz yapın," dediler. Onlar da yaptı. Hırsızlık, gasp, cinayet, hangi birini sayayım.

Elbette bir de insanların ahlaki çöküşü. Ahlaksızlıkla normal davranış arasında ince bir çizgi vardır, çabucak yön değiştirebilirsiniz. Viyana'da şiddet ve suikastler arttıkça, Freud şehri terk etmeye karar verdi. İngiltere'ye gitmeyi planlıyordu, ama biliyordu ki birçok ülke gibi **İngiltere de Yahudi mültecilere girişi yasaklamıştı.** Ama beklediği yardım İngiltere'deki bir psikanalistten geldi, **Ernest Jones**'tan.

Jones, İçişleri Bakanı Sir Samuel Hall ile aynı buz pateni kulübüne üyeydi. Hall'u ikna ederek Freud'a İngiltere'de çalışma izni çıkardı. 1938 Mayıs'ında Freud, kızı Anna ve ailesinin diğer üyeleriyle birlikte Londra'ya doğru yola çıktı. Freud Londra'ya geldiğinde İngiltere savaşa hazırlanıyordu. Hampstead'de bulunan bir eve kızı Anna ile yerleşti. Freud'un kanseri artık iyice ilerlemişti.

1939 Eylül ayında, savaşın patlak vermesinden üç hafta sonra öldü. İkinci Dünya Savaşı, hükümetlerin demokrasiye ve yönettikleri insanlara bakışını tamamen değiştirecekti.

İkinci bölümde, Amerikan hükümetinin savaşın bir sonucu olarak, bütün insanların içinde vahşi tehlikeli güçler olduğuna nasıl inandığını göreceğiz. Bu güçler kontrol altına alınmalıydı. Ölüm kamplarındaki korkunç kanıtlar, bu güçler açığa çıktığında neler olabileceğini gösteriyordu.

Savaş sonrası Amerika'sında, siyasetçiler ve planlamacılar, aynı tehlikeli güçlerin kendi halklarının da içinde yattığına inandılar. Bu iç düşmanı kontrol etmek için, Freud ailesinden yardım istediler. Ve her yola gelen **Bernays, sadece Amerikan hükümetiyle değil, CIA ile de çalışmaya başladı.** Sigmund Freud'un kızı Anna da Amerika'da gücünü artıracaktı. Çünkü ona göre, insanlara içlerindeki irrasyonel güçleri kontrol etmeyi öğretebilirdik. Buradan, kitlelerin içsel psikolojik yaşamlarını yönetecek devasa hükümet programları çıkacaktı.

147 YAZILARIM

PDF sini İNDİR

BEN ASRI İKİNCİ BÖLÜM

Gelin biraz rüyalardan konuşalım. Hepimizin hiç farkında olmadığı düşünceleri vardır. Bu düşünceler, yetişkin benliğimiz tarafından hatırlanmak için çok uygunsuz ve rahatsız edicidir. Üstelik genellikle huzurunuz kaçırırlar. Yüzeyin altında gezerler, aynen volkanların altındaki lavlar gibi. **Rüya, bu düşüncelere giden ana yoldur. Bilinçdışına giden ana yol.** Sigmund Freud'un bilinçdışı hakkındaki düşüncelerinin, savaş sonrası Amerika'sında kitleleri kontrol etmek amacıyla iktidarlar tarafından nasıl kullanıldığını anlatacağız.

Politikacılar ve planlamacılar şuna inanıyordu: Bütün insanların içinde saklı, tehlikeli irrasyonel korkular ve arzular olduğunu söyleyen Freud haklıydı. Bu içgüdülerin dışarı çıkmasıyla birlikte, Nazi Almanya'sındaki barbarlıkla karşılaştığımızı düşünüyorlardı. Bunun yeniden olmasını engellemek için, insan zihni içindeki bu gizli düşmanı kontrol etmenin yollarını aramaya koyuldular. Hikâyenin merkezinde, **Sigmund Freud'un kızı Anna ve yeğeni Edward Bernays** bulunuyor. **Bernays, halkla ilişkiler mesleğini icat etmişti.** Amerikan halkının zihinlerini yönetmek ve kontrol altında tutmak amacıyla çeşitli teknikler geliştirmek için Amerikan hükümeti, büyük şirketler ve CIA tarafından Freud ailesinin fikirleri kullanıldı. İktidardakiler, demokrasinin işlemesini sağlamak için tek yolun dengeli bir toplum yaratmak olduğunu, normal Amerikan yaşamının hemen altında gezinen vahşi barbarlığın bastırılması gerektiğini düşünüyorlardı.

RIZA MÜHENDİSLİĞİ

Hikaye, II. Dünya Savaşı'nın çetin kavgasının ortasında başlıyor. Çarpışmalar yoğunlaştıkça, Amerikan ordusu, askerler arasında çok yüksek oranda zihinsel çöküşlerle karşılaştı. **Çarpışmadan geri çekilen askerlerin % 49'u geri gönderilmişti. Çünkü hepsinin akıl sağlığı bozulmuştu.** Umutsuzluk içindeki ordu, psikanalistlerin yeni fikirlerine başvurdu. **Deneyleri gizli kamerayla kayıt altına aldılar.**

Kayıtlarda yazdığına göre baş ağrıları çekiyormuşsun.
- Bir de ağlama nöbetleri geliyormuş.
- Evet efendim. Sanırım sizin meslekte nostalji deniyor.
- Başka bir deyişle, sıla hasreti.
- Evet efendim. Savaştan kısa süre önce baş gösterdi.
Sevgilimin bir resmi elime geçti. Evet.
- Özür dilerim, devam edemeyeceğim.
- Sorun değil.

Sıradan insanların hislerine ve korkularına ilk kez birileri bu kadar ilgi gösteriyordu. Deneyin merkezinde, Orta Avrupa'dan gelen birkaç mülteci psikanalist vardı. Bunlar, projeyi yönetmek ve şekillendirmek için Amerikalı psikiyatristlerle birlikte çalıştılar.

Profesör MARTIN BERGMAN: ABD Ordusunda Psikanalist 1943-45

Amerika'ya ilk geldiğimde, psikiyatri servisinde askerlerle çalıştım. Onları rehabilite (iyileştirme) ediyorduk. Doğu kıyısından batı kıyısına trenle seyahat ettim. Müthiş bir merakım vardı. Bütün o küçük kentlerde neler olup bitiyordu? Tren geçip gidiyordu oradan. Orduda geçirdiğim yıllardan sonra, o küçük kentlerde herkesin neler yaptığını iyice öğrendim. Çünkü oralardan gelen sayısız insan gördüm. Onların özlemlerini, hayal kırıklıklarını falan anladım. Sanki birileri beni Amerika'nın tam kalbine giden ayrıcalıklı bir geziye davet etmişti. Bunu bilerek yapmıyorum efendim, lütfen bana inanın. Görüyorum, inanıyorum sana. Duyguları açığa vurmak bazen çok iyi gelir.
- Evet, umarım öyledir efendim.

- Elbette, içinde sıkışıp kalmaz.

Peki, efendim, size karşı çok dürüst olacağım. Sevgilimi o kadar çok seviyorum ki. Kendimi önemli hissettiren tek kişi oydu. Ve böylece, onun yardımıyla sayısız engeli birlikte aştık.

Sakin ol şimdi, sadece bir çarpıntı

Psikanalistler, Freud'un geliştirdiği yöntemleri kullanarak askerleri geçmişlerine götürdüler. Çöküşlerin doğrudan çarpışmalardan kaynaklanmadığı sonucuna vardılar. Çarpışma stresi, sadece eski çocukluk hatıralarını canlandırmıştı. Bunlar, askerlerin kendi şiddet dolu duyguları ve arzularına dair hatıralardı. Onları bastırmışlardı, çünkü çok korkunç duygulardı.

Derin nefes al, başa dönelim, ne zaman .

Psikanalistlere göre bu, Freud'un teorisini fazlasıyla kanıtlıyordu. Aslında insanları ilkel irrasyonel güçler yönlendiriyordu. **II. Dünya Savaşı çok ciddi biçimde yıkıcı bir deneyimdi.** Çünkü çoğu insanın hayatında, irrasyonel olanın ne kadar büyük rol oynadığını keşfettim. Şimdi rahatlıkla diyebilirim ki, Amerika'da rasyonel ve irrasyonel arasındaki dengede, terazinin irrasyonel .yönünde çok ağır bastığını öğrendim. Olağanüstü büyük bir mutsuzluk var, çok büyük acılar var. Çok fazla. Reklamlarda izlediklerimize bakarsak, çok çok üzgün bir ülke. Çok fazla problemli bir ülke.

ZAFER! JAPONYA TESLİM OLDU

II. Dünya Savaşı'nda zafer, demokrasinin bir zaferi olarak kutlandı. Fakat içten içe birçok politikacı, askerlerin analizinden çıkan sonuçlardan endişe duyuyordu. Sonuçlar gösteriyordu ki, her Amerikalının içinde irrasyonel ve şiddet dolu dürtüler vardı. Almanya'da yaşananlar da bunu doğrular gibiydi. Çok sayıda sıradan Alman, savaş sırasında toplu katliamlarda suç ortaklığı yapmıştı. Bu gizli güçler çok kolay açığa çıkabiliyor, demokrasiyi yerle bir ediyordu. II. Dünya Savaşı sırasındaki deneyimler neticesinde, politikacı ve planlamacılar şuna kanaat getirdi: İnsanlar oldukça irrasyonel olabiliyordu.

<u>ELLEN HERMAN: Amerikan Psikolojisi Tarihçisi</u>

Gruplaşmalar ve acemilikler yüzünden, Öngörülemeyen bir duygusallık vardı. İnsan kişiliğinin temelinde yaşayan bir tür kaos. Aslında bu, toplumu zehirleyebilirdi. Sosyal kurumlara öyle bir zarar verebilirdi ki, bütün toplum hasta olabilirdi. Almanya'da böyle olduğunu düşünüyorlardı. İrrasyonel olan, antidemokratik olan taraf saldırıya geçmişti. İnsan doğasının inanılmaz ölçüde yıkıcı olabileceği görüşü vardı. Amerikalılar da aynı şekilde davranacak diye müthiş ürküyorlardı. Ya da, o şekilde davranma ihtimalleri var diye. Böyle bir şeyin tekrarlanmasını engellemek istiyorlardı. Yani ne lazımdı, demokratik değerleri içselleştirebilen insanlar. Fırtınada dik durabilecek insanlar lazımdı. Ve psikanaliz kendi içinde bunun olabileceğine dair bir umut taşıyordu. Yeni pencereler açıyordu. İnsanın içsel yapısının nasıl değiştirileceğini söylüyordu. Böylece yaşama daha çok bağlı olacak, özgür olacak, demokrasiyi koruyacak ve taraf olacaktı.

Psikanalistler şuna kanaat getirdiler: <u>Hem bu tehlikeli güçleri anlıyorlar, hem de onları nasıl kontrol edeceklerini biliyorlardı. Bu yöntemleri demokratik bireyler yaratmak için kullanacaklardı. Çünkü demokrasi kendi başına bunu başaramamıştı.</u> Bu düşüncenin kaynağı sadece Sigmund Freud değildi. En genç kızı Anna da böyle düşünüyordu. Savaş çıkmadan hemen önce babasıyla birlikte Londra'ya kaçmıştı. Babası ölünce, dünyadaki <u>psikanalitik hareketin bilinen lideri Anna Freud</u> olmuştu. (Babasının toplumla paylaşmadığı bazı bilgileri bildiğini düşünebiliriz.) Mesleğini babasının rüyasını gerçekleştirmeye adamıştı. Onun fikirlerini dünya çapında kabul ettirecekti.

Sigmund Freud (1856- 1939) Psikanalizin kurucusu Freud hareketinin merkezinde Anna teyzem vardı. Çünkü kendi çabasıyla o noktaya gelmişti.

ANTON FREUD: Anna Freud'un yeğeni

Bu şekilde biliniyordu. Sadece onun kızı olduğu için değil. Çok çalıştı, bunun üzerine çok uğraştı. Daha ziyade yasakçı biriydi. Bana karşı sıcak bir insan değildi. Öpebileceğiniz, sarılabileceğiniz bir teyze değildi. Asla. Bütün hayatı psikanalizi yaygınlaştırmak üzerine dönüyordu. Freud'un kendisi, psikanalizin rolünü şöyle görüyordu: İnsanlara kendi bilinçdışı dünyalarını anlamaları için yardımcı olmak. Fakat **Anna Freud'a göre, bireylere bu içsel güçleri kontrol etmeyi öğretmek mümkündü.** Bu düşünceye Hepsinden ziyade, **Dorothy Burlingham** adlı yakın arkadaşının çocuklarını analiz ederken varmış-

149 YAZILARIM

tı.

Dorothy Burlingham Amerikalı bir milyonerdi. 1920'lerde kötü bir evlilikten kaçmış, çocuklarını Viyana'da Anna Freud'a getirmişti. Müthiş bir anksiyete (endişe- sıkıntı) ve saldırganlıktan muzdariptiler. Ama Anna Freud, etraflarındaki dünyayı değiştirerek çocukları bu durumdan kurtarabileceğini düşünüyordu.

İlgilendiği **MICHAEL BURLINGHAM: Dorothy Burlingham'ın torunu**

Sanıyordu ki, içlerine girip aslında çevrelerine girip, çünkü daha çocuktu onlar. Kendilerine ait bağımsız bir hayatları yoktu. Aileleriyle ya da anneleriyle görüşüyordu. Okullarına gidiyordu, bütün hayatlarını etkileyebiliyordu. Gerçek, yaşadıkları dünyayı. Hayatlarını değiştirmek için. Onlara yardım etmek için. İnsanlar gibi onları da değiştirecekti?

Sanırım o biraz, aklının bir köşesinde onları değiştirebileceğini düşünüyordu. Burlingham'ın çocuklarına yaptığı analizden sonra, ANNA FREUD İÇSEL DÜRTÜLERİ NASIL KONTROL EDECEĞİNE DAİR BİR TEORİ GELİŞTİRDİ. **ÇOK BASİTTİ; ÇOCUKLARA TOPLUM KURALLARINA UYUM SAĞLAMAYI ÖĞRETECEKTİ.** Ama bu sadece ahlaki rehberlikten ibaret olmayacaktı. Anna Freud'a göre, Burlingham'ın çocukları gibi kişiler, adab-ı muaşerete sıkı sıkıya bağlı kalmalıydılar. Böylece **büyüdüklerinde, zihinlerinin ego adı verilen bilinçli tarafı, bilinçdışını kontrol altına alırken verdiği mücadelede büyük güç kazanacaktı**. Fakat çocuklar uyum sağlamazsa, egoları zayıf kalacaktı. O zaman bilinçdışının tehlikeli güçlerinin merhametine kalacaklardı. **Babamın vakasında, onun eşcinsel olabileceğini düşünüyorlardı.** Çabalarının büyük bölümünü, babamın eşcinsel olmasını engellemek için harcadılar. Eşcinsel olsa da olmasa da, yani, ben şu an bilmiyorum gerçeği.

Niye bunu engellemek istediler?

Çünkü bunu anormal görüyorlardı, gelişimin normal bir yolu değildi. Toplumun normal kabul ettiği çizgide gelişmesini istiyorlardı. Çünkü bunu yapmadıkları takdirde, anlamadığınız, farkında bile olmadığınız güçlerin esiri olabilirdiniz. Analiz çok büyük başarıyla sonuçlanmış gibi görünüyordu. 1930'larda Burlingham'ın çocukları Amerika'ya döndü. Şehir dışına yerleşip mutlu evlilikler kurdular. Bilmedikleri bir şey vardı. Yaşadıkları deneyim, Amerikan halkının içsel zihin dünyasını kontrol etmek için yapılacak devasa toplumsal deneyin çıkış noktası olacaktı.

ÜLKENİN AKIL SAĞLIĞI

1949'da Başkan Truman, Ulusal Akıl Sağlığı Kanunu'nu imzaladı. Kanun, doğrudan psikanalistlerin savaştaki bulgularına dayanıyordu. Askere alınan milyonlarca Amerikalı, gizli anksiyete ve korkudan muzdaripti. Kanunun amacı, toplumu tehdit eden bu görünmez düşmanla baş etmekti.

II. Dünya Savaşı asker alımlarında ortaya çıkan duygusal dengesizliklerin dehşet verici oranıyla sarsılan Kongre, **1946 yılında Ulusal Akıl Sağlığı Kanunu'nu kabul etti.** İlk kez akıl hastalığı ulusal bir sorun olarak görüldü.

DR. ROBERT H. FELİX, bu yeni dev projenin başkanı.

Önümüzdeki muazzam problemlerin fazlasıyla farkında. Ulusal Akıl Sağlığı Programı'nın öncelikli gayelerinden biri, akıl sağlığı ve akıl hastalığıyla ilgili bilimsel bilgilerimizi artırmaktır.

Şu an yapamıyoruz, neden?

Çünkü akıl sağlığı alanında çalışan sayısı çok az. Kanunu hazırlayan en önemli kişilerden ikisi, Menninger kardeşlerdi, **Karl ve Will**.

Will, savaş sırasındaki psikoterapi deneylerini yürütmüştü. Şimdi kardeşiyle birlikte yüzlerce psikiyatrist yetiştirmeye başlamışlardı. Menninger kardeşlere göre, Anna Freud'un fikirlerini geniş bir ölçekte uygulamak mümkündü. Çocuklardaki gibi, yetişkinlere de uygulanabilirdi. Psikiyatristlerin işi, sıradan Amerikalılara kendi bilinçdışı güdülerini nasıl kontrol edeceklerini öğretmekti. Psikanaliz, daha iyi bir toplum yaratmak için kullanılabilirdi. Dediklerine göre, psikanalitik düşünce toplumun iyiliğini sağlayabilirdi. Çünkü zihinlerin işleyiş biçimlerini değiştirebilirdiniz.

DR. ROBERT WALLERSTEIN: Psychoanalyst, Menninger Clinic 1949-66

İnsanların kendilerini ve başkalarını incitecek davranışlarını törpüleyebilirdiniz, bunun için anlayış kapasitelerini geliştirmek yeterliydi. Bu vizyonu psikanaliz getirmişti. İnsanları gerçekten değiştirebilecekleri mi?

İnsanları gerçekten değiştirebilecekleri. Hem de sınırsız şekillerde değiştirebilirdiniz. 40'ların sonunda, Amerika'da dev proje başladı. Psikanalizin fikirleri kitlelere uygulanıyordu. Yüzlerce kentte psikolojik rehberlik merkezleri kuruldu.

SHAWNEE REHBERLİK MERKEZİ

Buralarda çalışan psikiyatristler, milyonlarca sıradan Amerikalı'nın zihinlerinin içindeki gizli güçleri kontrol etmenin kendi işleri olduğunu düşünüyorlardı.

*Sarışın kız akıl sağlığı için işe gidiyor.

Evet, bir işim var, yardıma ihtiyacım var. Sevdiğiniz ya da sevmediğiniz özel bir öğretmeniniz oldu mu?

Biri haricinde bütün öğretmenlerimi seviyordum.

Hatırlıyorum.

O öğretmenle probleminiz neydi?

Bilmiyorum.

Sadece korkuyordum ondan.

Çoğu zaman gece dışarıdayken beni korkutuyordu.

Abimden nefret ediyorum. Aşağılık adam.*

Aynı zamanda, binlerce danışman psikanalizi evlilik rehberliğinde uygulamak için eğitildi. Sosyal hizmet görevlileri ev ziyaretleri yaptılar. Aile hayatının psikolojik yapısı hakkında tavsiyeler verdiler. Bunların hepsinin arkasında **ANNA FREUD'UN TEMEL FİKRİ** vardı. **Eğer insanlar, aile ve toplum hayatının genel kabul görmüş örüntülerine uyum sağlaması için desteklenirse, egoları güçlenecekti. İçlerindeki tehlikeli güçleri kontrol altına alabileceklerdi.**

DUYGULARINIZI KONTROL EDİN

Yaşama Psikolojisi Duygularınız eylemlerinizi kontrol ederse, sadece kendiniz değil, çevrenizdekiler de etkilenir. Eğer bu durum sık sık tekrarlanırsa, kalıcı hasar görmüş bir kişiliğe yol açabilir. Duygularınızın ateşini kontrol edebilirsiniz. Böylece daha hoş bir kişiliğiniz olur.

Dr. HAROLD BLUM: Psychoanalyst

Bu deneyimden geçmiş birinden beklentimiz, daha yüksek içgörü sahibi, daha anlayışlı ve daha kuralcı bir kişi olmasıydı.

Peki şeylere ne oluyor?

Kurallar arasında gerektiğinde boşvermek de var, bir futbol maçından zevk almak gibi. Daha anlayışlı, evet rasyonel, ama yakışık alır duyguları olan bir insan. İnsan zihninin kural koyucu tarafı

Asıl egemen taraf olacaktı.

Neyin yerine?

Tutkularınız ve karanlık güdüleriniz tarafından ezilmek yerine. O taraf insanın kendi tutkularının efendisi olacaktı. İçinde yaşadığımız dünyaya adapte olmak, mutluluğun yolu diye düşünüyorlardı. İnsanlar kendi nevrotik çatışmalarından kurtarılabilirdi. Ve dürtülerden. Kendilerine zarar verecek davranışlardan kaçınacaklardı.

Dr. NEIL SMELSER: Siyasi düşünür ve psikanalist

Aslında kendi gerçekliklerine adapte olacaklardı. Ama bu gerçekliği hiç sorgulamadılar. Hiç sorgulamadılar ki, o gerçekliğin kendisi bir kötülük kaynağı olabilirdi. Ya da, kendinizi sömürmeden, acı çekmeden, taviz vermeden uyum sağlayamayacağınız bir şey de olabilirdi. Yani, günün siyasetine

151 YAZILARIM
uyumlu bir çalışma vardı. Duyguların dengede olması, iyi gelişen bir kişilik için önemlidir. Fakat bu, Amerika'da psikanalizin yükselişinin sadece başlangıcıydı. **Psikanalistler artık büyük şirketlere kayıyordu.** Yöntemlerini sadece örnek vatandaş yaratmak için değil, örnek tüketici yaratmak için de kullanacaklardı. Geçen bölümde, Freud'un Amerikalı yeğeni Edward Bernays'in, Amerikan şirketlerini ikna ederken, insanların bilinçdışı hislerine hitap ederek nasıl ürün satabileceklerini ilk söyleyen kişi olduğunu anlatmıştık. Şimdi de bir grup psikanalist, Bernays'in başladığı işi devam ettirerek, tüketicinin bilinçdışına girip onu yönlendirebilmek için bir sürü yöntem geliştirmeye başlamıştı. Başlarında **Ernest Dichter** vardı. Dichter Viyana'da Freud'un komşu bürosunda çalışıyordu. Sonra Amerika'ya gelmek zorunda kaldı. New York'un kuzeyinde eski bir malikânede **Motivasyon Araştırma Enstitüsü**'nü kurdu.

Motivasyon Araştırma Enstitüsünde, insanların neden belli bir şekilde davrandıklarını, neden belli bir ürünü aldıklarını araştırmak için merak uyandırıcı bir işle uğraşıyor. İnsanların reklamlara verdikleri tepkiler araştırılıyor.

Dr. Ernest Dichter, Biz dışarı çıkıp doğrudan "Neden aldınız, neden almadınız?" diye sormuyoruz. Bütün bir kişiliği, tüketicinin kendini nasıl gördüğünü anlamaya çalışıyoruz. Modern sosyal bilimlerin bütün imkânlarını kullanıyoruz. Bu sayede her türlü yeni ürünü satabilmek için kışkırtıcı psikolojik yöntemler buluyoruz. Diğer psikanalistler gibi, Dichter de Amerikan vatandaşlarının temel olarak irrasyonel kişiler olduklarını düşünüyordu. Onlara güven olmazdı. Ürün satın alırlarken onları asıl etkileyen şey, bilinçdışındaki arzular ve duygulardı. Dichter, Amerikan tüketicisinin **"gizli benliği"** dediği şeyi açığa çıkarmanın yollarını bulmak istiyordu.

FRITZ GEHAGEN: Ernest Dichter'in psikoloğu ve çalışanı

İnsanların bir şey satın alırken zihinlerinde yatan bilinçdışı ve çalışanı motivasyonları açığa çıkarmaya çalışıyordu. Bu **MOTİVASYONLAR SOSYOLOJİK, PSİKOLOJİK VEYA CİNSEL OLABİLİRDİ.** Statü ve fark edilme talepleri de olabilirdi. İnsanların dile getiremediği veya getiremeyeceği şeyler vardı. Çünkü bunlar kendileri için bile sırdı. Bu sırlar, insanların kendi doğasının o kadar içindeydi ki, eğer çıkıp da söylerlerse bunlardan utanç duyacaklardı. İnsanlarla mülakat yapıyordu, ama doğrudan soru sormuyordu.

HEDY DICHTER: Ernest Dichter'in Karısı

Psikanalizde olduğu gibi, serbest konuşmalarını sağlıyordu. Zaten psikanalizden geliyordu. Sonra dedi ki,

"Ürünlerle ilgli bir grup seansı yapsak nasıl olur?

Doğru mu?

Ve Dichter evdeki garajın üzerinde bir oda yaptırdı, dedi ki, Ürünlerin psikanalizini yapabiliriz, ürünler de kendi ihtiyaç ve arzularını gerçekten dile getirebilirler. Şimdi bu salatalardan ikisini deneyeceğiz. Bakalım ne olacak. İşte bu tipik bir ev kadını, kullanma talimatını okuyor. Bu seanslar seyredilip incelenebilirdi. Diğer insanlar üzerine yorum yapabilirdi. İnsanlar bu işten bahsedebilir, herkes ona katılabilirdi. Bunu yapan ilk kişiydi. Şimdiye kadar ilk kez böyle bir şey yapılıyordu. Yukarıda da film projektörü vardı, orada reklam falan oynatılıyordu. İnsanların tepkisi ölçülüyordu. **Dichter, insanların ürünler hakkındaki gizli psikolojik isteklerini bulmak için bilinçdışını araştırma yöntemleri icat etti.** Bunu **focus grup** yoluyla yaptı. İşe yaradı!

“Alışveriş için teşekkürler”

Dichter'in yükselişi, Betty Crocker Foods için yaptığı bir focus grup çalışmasıyla oldu.

1950'lerin başında birçok yiyecek firması gibi, onlar da yepyeni tüketime hazır ürünler icat etmişti. Fakat piyasa araştırması sırasında tüketiciler bu fikri beğenmelerine rağmen, ürünleri satın almıyorlardı. En büyük sorun, Betty Crocker kek karışımındaydı. Dichter, ev kadınlarının kek hakkında serbest yorum yaptığı bir dizi focus grup gerçekleştirdi. Vardığı sonuca göre, kolaylık ve rahatlık olarak pazarlanan kek imajı hakkında bilinçdışı bir suçluluk duyuyorlardı. Yani anlamıştı ki, **ev kadınlarının hissettiği suçluluk, ürünün tüketilmesine bir engel teşkil ediyordu**. (Reklamlarda annemin yaptığı gibi)

BILL SCHLACKMAN: Ernest Dichter'in psikoloğu ve çalışanı

Temelde bir yandan kendilerine kolaylık sağladığı için istiyorlar, ama suçluluk duyuyorlardı. Böyle durumlarda yapmanız gereken, engeli kaldırmaktır. Yani suçluluk duygusunu. Bunun yolu da, ev kadınına daha çok katılımcı olduğunu hissettirmektir.

Bunu nasıl yaparsınız?

Bir yumurta ekleyerek.

- Bu kadar kolay mı?
- O kadar kolay.

Dichter, Betty Crocker firmasına paketin üzerine şunu yazdırdı: **Evin hanımı bir yumurta eklemeli. (Hile)**

"Böylece bilinçdışı bir simge olarak, ev kadını kendi yumurtalarını kocasına hediye ettiğini hissedecek, suçluluk duygusu azalacaktır," diyordu.

BETTY CROCKER BU TAVSİYEYİ DİNLEDİ VE SATIŞLAR PATLADI.

Kekim hazır!

Tüketici, kendisinin bile tam olarak anlamadığı temel ihtiyaçlara sahip olabilir. Tüketiciyi tamamen sömürebilmek için bu ihtiyaçları da bilmeniz gerekiyor. İnsanların savunmalarını alarak, savunmalarını kaldırmalarına yardımcı olarak onlara istediklerini vermek yanlış mıdır?

Geçen senekinden çok daha uzun.

Evet.

Bazı modellerde 10 cm daha uzun.

Dichter'in bu başarısından sonra, şirketler ve reklam ajansları psikanalistleri işe almak için yarışa girdi. Derin adamlar olarak tanındılar. Ürünleri insanların gizli arzularıyla eşleştirerek, şirketlere milyonlarca dolar kazandırma sözü verdiler.

Dichter'in kendisi de milyoner oldu, şöyle sloganlar üreterek:

"Lavabonuzda bir kaplan"

Barby bebek pazarı bile çocuklarla yapılan focus grupla ortaya çıktı. Ama Dichter'e göre bu, satış yapmaktan öte bir şeydi. Anna Freud gibi o da, çevre koşullarının insan kişiliğini geliştirmek için kullanılabileceğini düşünüyordu. Ürünler, hem insanların arzularını doyurma, hem de onlara etraflarındaki diğer insanlarla ortak bir kimlik kazandırma gücüne sahipti. Dengeli bir toplum yaratma stratejisiydi.

Dichter, arzu stratejisinin kurallarını koymuştu. Dengeli vatandaşı anlamak istiyorsanız, modern insanın sıkıntılarını gidermek için sürekli kendini tatmin arayışında olduğunu bilmelisiniz. Modern insan, **kendi benlik imgesini** oluşturmak için, onu tamamlayan ürünleri satın almaya her zaman hazırdır. Kendinizi bir ürünle özdeşleştirirseniz, terapiye gitmiş gibi olursunuz. Ürün benlik imgenizi geliştirir, daha güvenli bir insan olursunuz. Hemen ardından dışarı çıkıp istediklerinizi başarıyla gerçekleştirmek için kendinize güveniniz gelir.

Ernest inanıyordu ki, bu sayede bütün toplumumuz gelişecek, gezegendeki en iyi toplum olacaktı. **1950'lerin başlarında, psikanalistlerin düşünceleri Amerikan yaşamının merkezine yerleşti.** Psikanalistler zengin ve güçlü hale geldiler. Birçoğunun New York'ta Central Park manzaralı danışma odaları vardı. Siyasetçilere ve Arthur Miller ve Tennesse Williams gibi yazarlara danışmanlık yaptılar. İnsan davranışının kökenindeki gizli şeyleri anlamak için yardım arıyorlardı. Bizi arıyorlardı. Washington bizim ne düşündüğümüzü merak ediyordu.

"Önemli yazarlar, önemli siyasetçiler psikanaliz seanslarına geliyordu. Bekleme listelerimiz vardı."

Çünkü analiz edilmek isteyen o kadar çok hasta vardı ki. Bu ilgi biraz şımarttı. **Amerika'da psikanalistlerin fikirleri kabul gördükçe, siyaset, toplumsal planlama ve iş dünyasında yeni bir elit kesim oluşmaya başladı.** Bu elit kesimi birbirine bağlayan şey, kitlelerin temelde irrasyonel olduğu düşüncesiydi. Amerika gibi özgür bir demokrasinin işlemesi için, kitle aklını kontrol edecek psikanalitik yöntemler kullanmak gerekiyordu. Elit bir kesimin gerekli olduğuna kalpten inanıyorlardı. **EĞER VATANDAŞLAR TEK TEK KENDİ HALİNE BIRAKILIRSA, DEMOKRATİK BİR VATANDAŞ OLMA YETENEKLERİ YOKTU.** (Milletvekilinin tayinini parti başkanı yapıyordu) Hem demokratik bir vatandaş, hem de iyi bir tüketici gibi davranacak bireyleri oluşturmak için, gerekli koşulları yaratacak bir elit kesime ihtiyaç

vardı. Yaptıkları şeyleri antidemokratik bulmuyorlardı. Aslında tek tek bireylerin kapasitelerini yok ediyorlardı. Demokrasi ise bunu tam tersi. **Demokrasinin gelecekte yaşayabilmesi için gerekli koşulları yarattıklarını sanıyorlardı. Amerika'da psikanalizin güçlü hale gelmesi, Anna Freud için bulunmaz bir zaferdi.** Düşüncelerini yaymak için durmak bilmeden çalışmıştı. Kendisi İngiltere'de kaldı, Dorothy Burlingham ile yaşıyordu. Görünüşte cennet gibi bir hayattı. Hafta sonları gitmek için Suffolk kıyısında Dorothy ile bir yazlık satın almışlardı. Yazları Dorothy'nin çocukları, torunları da alıp Amerika'dan ziyarete geliyordu. **Fakat işin aslı, her şey çok kötüye gidiyordu.** Anna Freud'un 1930'larda analiz ettiği Bob ve Mabbie Burlingham, kişisel yıkımlar yaşıyorlardı. Evlilik hayatları çökmek üzereydi.

Bob iyice alkolik olmuştu.

Mabbie ise korkunç anksiyeteler geçiriyordu.

İngiltere ziyaretlerinin asıl amacı, Anna Freud ile daha fazla analiz yapmaktı. Sorun şuydu:

"Pek de iyi görünmüyor, değil mi?"

Çünkü ortada sinir krizleri geçiren birisi vardı. İçki âlemler yapan birisi. Bu değildi istenen, tam oturmamıştı. Yani, insani açıdan bakınca, bu pek de arzu edilen bir durum değildi. Bu insanlara yardım etmek istiyorsunuz, ama işler iyice dallanıp budaklanıyor. Analiz çevrelerindeki herkes biliyordu ki, **Bob ve Mabbie birer deneme tahtasıydı**. Bu işin ne kadar harika olduğuna dair canlı kanıtlardı. Fakat işin gerçeği halının altına süpürüldü. Hiç duyulmadı. Yani bu insanların, nüfuzu ve güçleri o kadar fazlaydı ki, işte, çok dikkatli davranıyordunuz. Anna Freud müthiş güçlü bir insandı. Siz de torunlarsınız. Anne babanızın hayatında neler olduğunu filan sizden çok çok daha iyi biliyordu. Münakaşa edeceğiniz tek bir şey bile yoktu. Bütün bu durumun bir ürünü olarak duruyordunuz. Fakat aynı zamanda, **hepimiz biliyordu ki epey yanlış giden bir şeyler vardı.**

Yaşlandıkça daha fazla önem kazanmaya başladı, değil mi?

Siyasi olarak, bilimsel olarak, ama nerede duracağını bilmiyordu. Biraz fazla doğrucu bir kadındı. O ne yapsa doğrusu öyleydi, Bildiğim kadarıyla, hiçbir zaman yanlış veya hatalı davrandığını kabul etmezdi. Benim hislerim bu yönde. Ama Freud ailesinin Amerika'daki gücü ve etkisi, gittikçe daha fazla büyümek üzereydi. Siyasetçiler, kriz zamanında yardım için Anna Freud'un kuzeni Edward Bernays'e gitmeye başlayacaktı. Bernays, kitlelerin içsel duygularını ve korkularını manipüle (kontrol) ederek, soğuk savaş mücadelesinde Amerikalı siyasetçilere yardım edecekti. Ne ben, ne de bir başkası hiçbir tehlike olmadığını söyleyebilir. Elbette bu riskleri almaya henüz hazır değiliz. Ama histerik olmamız da gerekmiyor.

1953 'te Sovyetler Birliği ilk hidrojen bombasını patlattı. Böylece komünizm ve nükleer savaş korkusu Amerika'yı iyice sardı. İktidardakiler, halkı nasıl teselli edeceklerini düşünmeye başladılar. Komiteler kuruldu ve halkı bilgilendirici filmler çekildi. Filmler, nükleer saldırı gibi tehditler karşısında sükunet çağrısı yapıyordu.

ENDİŞE - ÖLÜMLER

Yapılan hata, atom bombasının yok etme potansiyelinin % 15'i için, insanların endişe kapasitesinin % 85'ini harcamasıdır. Bu sırada Edward Bernays New York'ta yaşıyordu. 1920'lerde halkla ilişkiler mesleğini icat etmişti. Ve şu an Amerika'daki en güçlü Public relations (PR) **Halkla ilişkiler** adamıydı. Başkan Eisenhower dâhil olmak üzere birçok siyasetçiye danışmanlık yapmış, büyük şirketler için çalışmıştı. **Amcası Sigmund gibi, Bernays de insanların irrasyonel güçler tarafından yönlendirildiğini düşünüyordu.** Halkla baş edebilmenin tek yolu onların bilinçdışı arzu ve korkularıyla bağ kurmaktı.

BERNAYS'E GÖRE, İNSANLARIN KOMÜNİZM KORKUSUNU AZALTMAYA ÇALIŞMAK YERİNE, BU KORKULARI İYİCE YÜKSELTİP, KORKUYU MANİPÜLE (kendi amacı doğrultusunda yönlendirmek) **ETMEK LAZIMDI.**

Öyle bir yapılmalıydı ki bu, soğuk savaşta bir silah gibi olmalıydı. **Rasyonel sözler fayda etmiyordu.** Babamın insan gruplarına bakışı, onları manipüle edebilir

“Biçimlendirebilirdiniz.”

EDWARD BERNAYS'İN kızı

Onların en derin arzularına ve korkularına erişebilir, bunları kendi amaçlarınız uğruna kullanabilirdiniz. Sokaktaki halkın sağduyusuna güvendiğini sanmıyorum. Çok kolay bir şekilde yanlış adama oy verebilir, yanlış şeyi isteyebilirlerdi. O yüzden yukarıdan biri onları yönetmeliydi.

MUZ ÜLKESİNE YOLCULUK

Bernays'in temel müşterilerinden biri, dev şirket **United Fruit Company** idi. Orta Amerika'daki Guatemala'da, çok geniş muz tarlaları vardı. **United Fruit** onlarca yıldır, ülkeyi uysal diktatörler yoluyla kontrol ediyordu. **Ülkenin adı Muz Cumhuriyeti'ne çıkmıştı**. Ama 1950'de, genç subay **Albay Arbenz** başkan seçildi. United Fruit'in ülkedeki hâkimiyetini sona erdirmek için söz vermişti. **1953 yılında, hükümetin şirket tarlalarının büyük bölümüne el koyduğunu açıkladı.** Büyük bir halk hareketiydi bu, ama United Fruit için felaketti. **Arbenz'den kurtulmak için Bernays'in yardımına başvurdular. United Fruit Bernays'i getirdi**. Şirketin ne yapması gerektiğini temel olarak anlamıştı. =

LARRY TYE: Gazeteci, Boston Globe

İşin biçimini değiştirecekti. Halkın seçtiği, oradaki insanların yararına çalışan bir hükümet fikrini değiştirecekti. Amerika kıyılarına bu kadar yakın olması dolayısıyla, hazır Soğuk Savaş da varken, Amerikan demokrasisine karşı bir tehdit haline getirdi. **Amerikalılar "kızıl korku"ya tepki veriyordu.** Komünizmin yapabileceklerinden korkuyorlardı. Bernays bunu alıp kızıl komünist meselesine dönüştürmeye çalıştı ve becerdi. Hem de burnumuzun dibinde. **United Fruit şirketini ticari bir kuruluş olmaktan çıkardı.** Sanki Amerikan demokrasisi, Amerikan değerleri tehdit altındaymış gibi meseleyi yansıttı. Gerçekte Arbenz, Moskova'yla ilişkisi olmayan bir sosyal demokrattı. Ama Bernays, onu Amerika'ya karşı komünist bir tehdide dönüştürecekti. **Amerika'nın etkili gazetecilerini için Guatemala'ya bir gezi düzenledi.** Neredeyse hiçbiri, ülke veya siyaseti hakkında hiçbir şey bilmiyordu. Bernays onlar için eğlenceler düzenledi. Kendi seçtiği Guatemala siyasetçileriyle görüşmeler ayarladı. Onlar da, "komünist" Arbenz'in Moskova tarafından yönlendirildiğini söylediler. **GEZİ SIRASINDA, ÜLKENİN BAŞKENTİNDE ŞİDDETLİ BİR ANTİ-AMERİKAN GÖSTERİ DÜZENLENMİŞTİ.** United Fruit için çalışan herkes, gösteriyi Bernays'in tezgahladığına yaptığına emindi.

BERNAYS BİR TARAFTAN AMERİKA'DA BAĞIMSIZ BİR SAHTE HABER AJANSI KURDU.

Ajansa "**Orta Amerika Enfromasyon Bürosu**" adını verdi.

Bu ajansın basın bültenleri, Amerikan medyasını haber yağmuruna tuttu. **Moskova, Amerika'ya saldırmak için Guatemala'yı üs olarak kullanacaktı.** Bütün bunlar arzulanan sonucu yarattı. **Guatemala'da Jacob Arbenz rejimi 1951'de göreve geldiğinden beri gittikçe komünist hale geldi.** Mecliste ve yüksek hükümet görevlerinde bulunan komünistler büyük komitelerin başına geçtiler: İşçi örgütleri, çiftçiler ve propaganda organları. **Ajitasyon yoluyla komşu ülkelere ve Amerika'ya karşı gösteriler düzenlediler.** Bernays'in yaptığı açısından, çok yeni bir şey vardı. Uzaktaki tehdidi alıp arka bahçemizdeki Guatemala'ya getirdi. İlk defa New Orleans'ın birkaç yüz mil açığında kızılları görüyorduk. **Eddy Bernays, bunun gerçek bir tehdit olduğuna herkesi inandırmıştı.** **ARKA BAHÇEMİZDE BİR SOVYET ÜSSÜ OLACAKTI.** Bernays'in tek yaptığı Arbenz rejimini karalamak değildi. Gizli bir ajandanın parçasıydı o.

Başkan Eisenhower, **Arbenz rejimini devirmek gerektiğini kabul etmişti, ama bu gizlice yapılmalıydı. CIA, bir darbe organize etmesi için görevlendirildi. United Fruit Company ile çalışarak, CIA silahlı bir isyan ordusu hazırladı. Yüzbaşı Armas** adlı birini de ülkenin yeni lideri olarak seçti. İşin başındaki **CIA ajanı Howard Hunt** idi. Sonradan **Watergate hırsızlarından biri olacaktı**. Özellikle de Arbenz'i korkutmak için bir terör kampanyası düzenledik. Askerlerini korkutacaktık. Aynen **Alman Stuka bombacılarının II. Dünya Savaşı öncesinde Hollanda, Belçika ve Polonya halklarını korkuttuğu gibi.** İş başladığında herkes donup kalmıştı. CIA pilotlarının kullandığı uçaklar Guatemala şehrini bombalarken, Edward Bernays Amerikan basınındaki propaganda kampanyasını sürdürüyordu. Amerikan halkını, bu olayı demokrasi için özgürlük savaşçıları tarafından Guatemala'nın kurtarılması olarak görmeleri için hazırlıyordu. Darbenin oluşması için, halkın ve basının darbe koşulları için hazır olmaları gerektiğini çok iyi biliyordu. Ve bu koşulları kendisi yarattı. Çok güçlü bir kavrayışı vardı. Orada bir devirme koşulu yaratıyordu. Ama neticede, gerçekliği yeniden yaratıyordu. Kamuoyunu yeniden yaratıyordu.

155 YAZILARIM

Antidemokratik ve manipülatif bir yolla. **27 Haziran 1954'te Albay Arbenz ülkeden kaçtı.** Armas yeni lider olarak geldi. Birkaç ay içinde başkan yardımcısı Nixon Guatemala'yı ziyaret etti. United Fruit'in PR departmanının tezgâhladığı bir olayla, Nixon'a birçok Marxist edebiyat eseri gösterildi. Bunların başkanlık sarayında bulunduğunu söylediler.

BU OLAY, DÜNYADA KOMÜNİST BİR HÜKÜMETİN HALK TARAFINDAN DEVRİLDİĞİ İLK OLAYDIR. Bu yüzden hem sizi, hem de Guatemala halkını verdiğiniz destek için kutluyoruz.

Şundan eminiz ki, halkın desteğiyle sizin liderliğinizde, ki Guatemala ziyaretimde halktan yüzlerce kişiyle karşılaştım, Guatemala insanlar için refah ve özgürlüğün bir arada olduğu yeni bir döneme girecektir.

Guatemala'daki komünizmden kalanların sergilendiği bu etkinliğe - davetiniz için teşekkür ederim.

- Rica ederim.

Bakalım yemekten sonra anne tatlı olarak ne yapmış. **Muzlu zencefilli kek.** Bu besleyici yiyeceğin kışkırtıcı hazırlanma şekillerinden sadece biri. Artık masanıza gelen muzların nereden geldiğini gördüğümüze göre, Muzlar Diyarı'na yolculuğumuz sona erdi. Umarız yolculuk hoşunuza gitmiştir. Muzları sevdiğinizi biliyoruz.

BERNAYS, AMERİKAN HALKINI MANİPÜLE ETMİŞTİ. (ustalıkla yönetmişti) Ama bunu yapmasının nedeni, o zamanlarda birçokları gibi onun da, Amerika'nın ve şirketlerin çıkarlarının birbiriyle aynı olduğunu düşünmesiydi. Özellikle de komünizm gibi bir tehdit karşısında. Ama **BERNAYS'E GÖRE, BUNU AMERİKAN HALKINA RASYONEL OLARAK ANLATMAK İMKÂNSIZDI. ÇÜNKÜ ONLAR İRRASYONELDİ.** Tersine, içsel korkularına dokunup manipülasyon (hileli yönlendirme) yapmak gerekiyordu, daha yüksek bir hakikatin çıkarları için. Buna **"Rıza mühendisliği"** diyordu. Bütün bunları, kendini adadığı Amerikan yaşam tarzı için yapıyordu. Samimiyetle adamıştı. Yine de, insanların son derece aptallaştığını düşünüyordu.

Bu Bir Paradoks.

İNSANLARI KENDİ HALLERİNE BIRAKMAYIP, SİZİN İSTEDİĞİNİZ ŞEYİ SEÇMEYE ALTTAN ALTA ZORLARSANIZ, O ZAMAN ARTIK DEMOKRASİDEN BAHSEDEMEZSİNİZ.

Bu başka bir şey, ne yapacağınızın söylenmesi, bu otoriter bir zihniyetin yapabileceği bir şey. Ancak, Soğuk Savaş ile mücadele etmek amacıyla Amerikan halkının içsel duygularını manipüle etmek gerektiği fikri, artık Washington'da yerleşmeye başlamıştı. Hepsinden önemlisi, CIA bunu daha da ileri götürecekti. Sovyetlerin, insanların duygularını ve hafızalarını gerçekten değiştirecek psikolojik yöntemler üzerinde deney yapmalarına takmışlardı. Amaçları, daha uysal vatandaşlar yaratmaktı. **Beyin yıkama** olarak biliniyordu. CIA'deki psikologlar, bunun gerçekten mümkün olduğuna inanıyorlardı. Bunu kendileri denemek istiyorlardı. O dönemde oluşmaya başlayan insan imgesine göre, her insan ciddi anlamda savunmasızdı.

<u>CIA Şef Psikolog: 1950-74</u>

Bu savunmasızlık sayesinde, insanlar kendi istemedikleri, ama benim istediğim şekilde olmaları için programlanıp manipüle edilebilirdi. İnsanları öyle bir manipüle edebilirdiniz ki, sizin kendi amaçlarınızı gerçekleştirecek birer otomata dönüşebilirlerdi. İnsanlar bunun mümkün olduğunu sanıyorlardı. **50'lerin sonunda, CIA Amerika'daki üniversitelerin psikoloji bölümlerine milyonlarca dolar yatırdı. (TÜRKİYEDE İSE PSİKANALİZ VE S. FREUD HAKKINDA KÖTÜLEME KAMPANYASI YAPILDI. BUNDA GENELİ MÜSLÜMAN OLAN KİTLE KULLANILDI. ÇÜNKÜ HİLELERİ İNSANLAR BİLMEMESİ İSTENİLDİ.)** <u>İnsanların içsel dürtülerini kontrol edip değiştirmeye çalışan deneyler için gizlice fon aktarıyorlardı.</u> Bu deneylerin en meşhuru, **Amerikan Psikiyatri Birliği başkanı Dr. Ewen Cameron** tarafından yapıldı. O dönemin birçok psikiyatristi gibi, Cameron da insanların içinde toplumu tehdit eden tehlikeli güçler olduğuna inanıyordu. Ama **ona göre, bu güçleri kontrol etmenin yanında, yok etmek de mümkündü.** Ona göre, psikiyatri sadece akıl hastası olan insanlarla ilgilenmemeliydi. Hükümette de yer almalıydılar.

<u>DR. CAMERON'ın meslektaşı ve psikoloğu</u>

Siyasetçiler psikiyatristleri dinlemeliydi. Psikiyatristler her mecliste yer almalı ve siyasi kararları yönlendirip tartmalıydı. Çünkü onlar, insanlar için neyin iyi olduğunu rasyonel ve bilimsel açıdan biliyorlardı. Cameron, Montreal'de bir hastanede **The Allan Memorial adlı bir klinik kurmuştu. O zamandan beri kapalı.**

Cameron çeşitli zihinsel sorunları olan hastaları aldı. Teorisine göre, bunların nedeni unutulmuş ya da bastırılmış hatıralardı. **Fakat, bunları psikoterapiyle ortaya çıkaracak kadar sabırlı değildi. Onun yerine, basitçe silecekti. Cameron LSD dahil çeşitli ilaçlar kullandı. ECT tekniğini de kullandı: Elektrokonvülsif Terapi**.

O zamanlarda depresyonu önlemek için kullanılıyordu. Fakat Cameron bu yöntemi yeni insanlar üretmek için kullanacaktı.

Gerçekten de bunu, bireyin temel fonksiyonlarını değiştirmek için kullanıyordu. Eski hatıralarını, eski davranışlarını değiştirmek için. Bence, sanırım bir noktada şöyle demişti, geçmişteki her şeyi silince, yeni davranışları kaydetmek için boşluk yaratmış oluyorduk. Bunun için **çok yüksek düzeyde şoklar uyguladı. Günde defalarca şok yiyen insanlar, bir süre sonra, yüzlerce ECT tedavisiyle birlikte, çok ilkel bir çeşit bitkisel yaşama geçiyorlardı.**

Dr. Cameron'ın hastası

Bana neler olduğunu hatırlamıyorum.

Dr. Cameron ile tanışmıştım, ama onu hiç hatırlamıyorum.

Bunların hiçbirini hatırlamıyorum.

Beni "**Uyku Odası**" dedikleri bir yere gönderdiler.

Bana o elektrokonvülsif şok tedavilerini uyguladılar. Yüzlerce doz ilaç ve LSD verdiler.

Bunların hiçbiri hafızamda yok. Allan Memorial'da geçirdiğim o zaman ve ondan önceki bütün hayatım silindi, yok oldu.

Sonra, birinin endazesini kaydırıp savunmasını düşürünce, insanlar doğada nefes alan şeylere dönüşüyor, sadece vücudun temel fonksiyonları çalışıyordu. Ardından bu insanları maddelerle besliyordu. Beyin olumlu yönde programlansın diye olumlu maddeler veriyordu. Bu şekilde insan tamamen değişmiş olacaktı. Sonra yastıklarımızın altına "**Psişik Yolculuk**" adlı kasetler koyuyordu.

Tahminimce, bu boş beyine kendi karar verdiği şekilde bir program yüklüyordu. Benim gibi insanlar yeni bir insan olarak uyansın diye.

Aslında, Cameron'ın deneyleri tam bir felaketti. Başardığı tek şey, hafıza kaybına uğrayan onlarca insan yaratıp, hepsine şu lafı tekrarlatmaktı:

"**Kendimi iyi hissediyorum**".

Bu olay değil sadece. CIA'in desteklediği neredeyse bütün deneyler başarısız oldu. **BÜTÜN HIRSLARINA RAĞMEN, AMERİKALI PSİKOLOGLAR İNSAN ZİHNİNİN İÇ MEKANİZMASINI KONTROL ETMENİN NE KADAR ZOR OLDUĞUNU ANLAMAYA BAŞLADILAR. BİZLER BİR HAYALETİN PEŞİNDE KOŞMUŞUZ, BİR İLLÜZYONUN.**

İnsan zihni dışarıdan manipülasyona ve dış faktörlere çok açık sanıyorduk. İnsanın son derece kompleks bir varlık olduğunu anladık.

Basit çözümler yoktu. Ama tuhaf bir devirde yaşadığınıza dair bir ağırlık çöküyordu zihninize. Psikanalistler Amerika'da güç kazanmıştı, çünkü teorilerine göre, insanların içindeki tehlikeli güçleri nasıl kontrol edeceklerini biliyorlardı. Ama şimdi, büyük bir başarısızlıkla yüz yüzeydiler.

İnsanlar, psikanalistlerin temel fikirlerini sorgulamaya başlayacaktı.

Düşüş, **Hollywood**'la başladı. **Los Angeles Psikanaliz Merkezi Film endüstrisi** psikanalizden çok etkilenmişti.

Anna Freud ise, Los Angeles'ta bulunan onlarca analist üzerinde güçlü bir nüfuza sahipti. Analistler, film yıldızlarını, yönetmenleri ve stüdyo şeflerini analiz ediyorlardı.

Anna Freud'un en yakın arkadaşı hepsinden önce geliyordu; Ralph Greenson. 1960 yılında, dünyanın en ünlü yıldızı Greenson'dan yardım istedi.

Marilyn Monroe umutsuzluk içinde alkol ve ilaçlara bağımlı hale gelmişti. Akşam yemeği için gitti-

157 YAZILARIM
ğimde, karşımda Marilyn Monroe vardı. **All About Eve** (Film-1950) Onun bir resmini yaptım, adında.

- Bu yemen Ralph Greenson'daydı?

- Evet. Ralph ona şunu göstermeye çalışıyordu, pardon, ben ona hiçbir zaman Ralph demedim ki, Romy ona şunu göstermeye çalışıyordu, bir aile yaşamının nasıl olması gerektiğini. Köpeği gezdiriyorduk, sonra Romy dedi ki:

"Ee, burda ne işin var senin?"

Ben de dedim,

"Beni yemeğe davet etmedin ki."

O da, "Sen o kadar hasta değildin." dedi.

"Öyle mi?" dedim.

"Hiç," dedi,

"çocuğun hiç yol yordam bildiği yok."

Diğer bir deyişle, hedefin ne olduğunu bilmiyordu.

Greenson'ın yaptığı, Anna Freud'un teorisini uygulamak oldu. Eğer Marilyn Monroe, toplumda hayatın normal akışı olarak kabul edilen şeyi öğrenirse, böylece egosuyla içsel yıkıcı dürtülerini kontrol edebilirdi. Ama Greenson bu işi iyice abartmıştı.

Monroe'yu ikna ederek, Ralph'in evi gibi döşenmiş yakında bir eve yerleşmesini sağladı. Sonra kadını kendi aile yaşamının içine çekti. O, karısı ve kızı, Monroe'nun ailesinden biriymiş gibi davrandılar.

Greenson'ın kendisi konformist (uyumlu kimse) bir örnek olmuştu.

Teorisi: **Böylece bu kişi, kadının önemli gördüğü, idealize ettiği kişi, eğer tatmin edici bir baba figürü olursa, egosu bundan yarar görecekti.**.

Karısı ve çocukları, herkes işin içindeydi. Kişiyi güçlendiriyorlardı. Zihni güçlendiriyorlardı. İçsel yaşamı kontrol eden aktörü güçlendiriyorlardı. Yetersizliğe, aşırı yıpranmaya ve tersliğe karşı. Böylece Marilyn Monroe artık aşkı arayan yardıma muhtaç biri olmayacaktı. Yeterli sevgisi vardı. Ama **bütün çabalarına rağmen, Greenson Marilyn Monroe'ya yardımcı olamadı.**

MARİLYN MONROE 5 AĞUSTOS 1962'DE, EVİNDE İNTİHAR ETTİ.

Anna Freud dahil analiz çevresindeki insanlar intihar karşısında şoka girdiler.. Amerikan yaşamının önde gelen figürleri, şimdiye kadar psikanalizi coşkuyla desteklerken, artık psikanalizin Amerika'da neden bu kadar güçlü olduğunu sorgulamaya başladılar. Bunun sebebi gerçekten de bireylere faydalı olması mıydı?

Yoksa aslında, toplum düzenini korumak için bir tür engel mi oluşturuyordu?

Eleştirenlerden biri de Monroe'nun eski kocası Arthur Miller'dı. Bana göre, psikanaliz acı çekmeyi bir hata, bir zayıflık göstergesi olarak ele alıyor. Hatta bir hastalık göstergesi sayıyor. Ama aslında, bugün bildiğimiz en önemli hakikatler, insanların acılarından türemiştir.

Mesele, acıyı geri almak veya dünya üzerinden yok etmek değil, onun sayesinde hayatımıza bilgi katmaktır. Onu sürekli engelleyip kendimizi **"iyileştirmeye"** çalışmayı bırakmalıyız. Beynimize yerleştirilen mutluluk dedikleri his dışında her şeyi engelliyoruz. Bana öyle geliyor ki, insanı özgürleştirmek yerine, en büyük çaba kontrol etmek için harcanıyor. Onu serbest bırakmak yerine, tanımlamaya uğraşıyorlar. **Çağımızdaki delilik iktidarında bütün ideolojinin bir parçası bu.**

Hey, bugün mesaj göndermenin çılgınca bir yolu var.

Ekranda yanıp sönüyor, gözümüzden kaçıyor.

Ama kısa sürede bilinçdışınıza giriyor.

REKLAM GİRİN

(Reklamlar direk bilinçaltına hitap ettiğini anlamamız için, bir yaşındaki bebeklerin televizyondaki ilk seyrettikleri program olması açısından önemlidir.)

Aynı zamanda, insanları kontrol etmek için şirketlerin psikanalizi kullanmasına karşı da saldırı başladı.

İLK ATAK, Vance Packard'ın yazdığı "**Gizli İkna Ediciler**" adlı çok satan kitapla başladı.

Psikanalistleri, Amerikan halkını duygusal kuklalara çevirmekle suçluyordu. İnsanların tek işlevi, se-

ri üretim bantlarının durmasını engellemekti. Bunu başarmak için, her yeni marka ve model çıktığında, insanların bilinçdışı arzularını manipüle ederek özlem yaratıyorlardı. Modasının ne zaman geçeceği planlanmış ürünler sistemine insanları fark ettirmeden dâhil ediyorlardı.

İKİNCİ SALDIRI, etkili bir felsefeci ve toplumsal eleştirmen Herbert Marcuse'den geldi. Psikanaliz eğitimi almıştı.

Bu, psikanalizin çocukça bir uygulaması. Hem üretim sürecinde, hem teknolojide siyasi olarak sistematik biçimde kaynak israfını dikkate almıyorlar. Örneğin ürünlerin ne zaman eskiyeceği planlanıyor, örneğin sayısız marka ve alet üretiliyor, ama son tahlilde hepsi birbirinin aynısı. Sayısız çeşit farklı araba markası üretiliyor. Bu refah, aynı zamanda bilerek veya bilmeyerek, bir tür şizofrenik varoluşa neden oluyor. Bu toplumda inanılmaz yüksek düzeyde saldırganlık ve yıkıcılık biriktiğine inanıyorum. Bunun nedeni, sonradan patlak veren içi boş bir refahtır.

Marcuse, sadece psikanalizin kötü emellere alet edilmesinden bahsetmiyordu. Çok daha temel bir şeyden bahsediyordu. Marcuse'ye göre, **insanları kontrol etmek gerektiği fikri baştan yanlıştı.** İnsanların içsel duygusal güdüleri vardı, ama bunlar kendi içinde şiddet dolu veya kötü değildi. Bu güdüleri tehlikeli yapan şey, onları bastıran ve çarpıtan toplumdu. **Anna Freud ve takipçileri, insanları topluma uyumlu hale getirmeye çalışırken bu bastırmayı daha da artırdılar.** Böyle yaparak, aksine insanları daha da tehlikeli hale getirdiler. Marcuse bu toplumsal yapıya itiraz etti ve böyle bir dünyaya uyum sağlamamak gerektiğini söyledi. Aslında, bireylerin uyum sağladığı şey yozlaşma ve kötülük, ve yozlaştırmaktı. Yani, kötülüğün kaynağının insanın iç çatışması değil, toplumsal yapı olduğunu söyledi. Toplumdaki hastalığın toplum düzeyinde olduğunu, içindeki bireylerin hastalığından kaynaklanmadığını. Eğer insanlar buna karşı çıkmazsa, aslında kötülüğe teslim olacaklardı.

Modern psikolojide belki de en çok kullanılan ifadelerden biri, "**çevreye uyum sağlayamayan**" ifadesidir. Uyumsuz lafı, modern çocuk psikolojisinin ayrılmaz bir parçasıdır. Elbette hepimiz **nevrotik ve şizofrenik** bir yaşamdan kaçınmak için uyum sağlamaya çalışırız. Ancak sonuç bölümüne yaklaşırken, samimiyetle şunu söylemek isterim, toplumumuzda ve dünyamızda öyle şeyler var ki, bunlara uyum sağlamadığım için gurur duyuyorum. İçinde iyi niyet taşıyan bütün insanları, güzel bir toplum yaratılana kadar bunlara uyum sağlamamaya davet ediyorum. Dürüstçe ifade ediyorum, asla ırk ayrımına ve ayrımcılığa uyum sağlamaya niyetim yok. Dinsiz yobazlığa uyum sağlamaya hiç niyetim yok. İhtiyaçları çoğunluktan esirgeyip, lüksleri azınlığa dağıtan bir ekonomik sisteme uyum sağlamaya hiç niyetim yok.

Refah toplumu içinde, Tanrı'nın yarattığı milyonlarca çocuğu fakirlik kafesinin içine sıkıştırıp boğulmaya bırakan bir ekonomik sistem.

Freudiyen psikanalistlerin siyasi nüfuzu sona ermişti. Aksine şimdi, toplumsal kontrolün baskın bir türünü yaratmakla suçlanıyorlardı. Anna Freud ve Dorothy Burlingham, Sigmund Freud'un Londra'daki eski evinde yaşıyorlardı. 1970'te Dorothy'nin oğlu Bob, alkolizm nedeniyle öldü. 1973'te Bob'un kızı Mabbie, Anna Freud ile analizlere devam etmek için geri döndü. Analize devam etmek için geri döndü. Maresfield Gardens bölgesinde numaradaki Freud'un evinde oturuyordu. Sanırım kocasıyla beraber olmadığı zamanlarda en azından. Sonra intihar etti. Uyku hapları almıştı.

Freud'un kendi evinde mi? Evet, Freud'un kendi evinde.

Yani, işte, tabii ki buradan çıkarılabilecek birçok sonuç olabilir. Bence artık ipin ucuna gelmişti o noktada. Her ne kadar olay sanki belli bir kasıtla yapılmış gibi görünse de. **Elbette intihar oldukça politik bir eylemdir.** Bunu Sigmund Freud'un evinde yapmak ise, tabii ki New York'ta Riverdale'de yapmaktan kesinlikle farklı.

Üçüncü bölümde, Freud ailesinin düşmanlarının nasıl yükseldiğini anlatacağız. Onlara göre, daha iyi bir toplum yaratmanın yolu, bireyi serbest bırakmaktı. Fakat göremedikleri bir şey vardı. **Bu özgürleşme fikri, şirketlere ve siyasilere, insanın sonsuz arzularını besleyerek bireyi kontrol etmenin yeni yollarını sağlayacaktı.**

“Yalnızlığın ne demek olduğunu bilmiyorsun?
Mavi olmak ne demek bilmiyorsun?
Bir gün anlayacaksın o hayatın bedelini ödeyeceksin!

159 YAZILARIM

Sonra göreceksin mavi olmak ne demekmiş!

PDF sini İNDİR

BEN ASRI ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Olabileceğinizin en iyisi dışında bir şey kabul etmeyin.
Hayatınızı bir sanat eserine dönüştürün.

Bu belgeselde, Sigmund Freud'un bilinçdışı hakkındaki fikirlerinin, iktidardakiler tarafından kitleleri kontrol etmek için demokrasi çağında nasıl kullanıldığını anlatacağız. Geçen bölümde, Freud'un düşüncelerinin 1950'de Amerika'da nasıl yayıldığını anlattık.

Bu düşünceler, Freud'un kızı Anna ve halkla ilişkileri icat eden yeğeni Edward Bernays tarafından pazarlanmıştı.

Bernays, Freud'un teorilerini reklam ve pazarlamanın kalbine taşıdı.

Senin gibi bir adam, yani, böyle bir araba mı satın aldı!

Her ikisine göre de, bütün insanların içinde gizli bir irrasyonel kişilik vardı. Bu kişilik, hem bireyin iyiliği için, hem de toplumun dengesi için kontrol altında tutulmalıydı. Ancak Freud'lar iktidardan devrilmek üzereydiler. Rakipleri, onların insan doğası hakkında yanıldığını söylüyorlardı. İçteki benlik bastırılıp kontrol edilmek yerine, kendini ifade edebilmesi için teşvik edilmeliydi. Böylece yeni bir güçlü insan türü ortaya çıkacak, daha iyi toplum oluşacaktı. Fakat aslında bu devrimden çıkan şey tam tersiydi. **İZOLE OLMUŞ, SAVUNMASIZ VE EN ÖNEMLİSİ AÇGÖZLÜ BİR BENLİK.**

Şirketler ve siyaset tarafından manipüle edilmeye daha öncekilerden çok çok daha yatkın bir kişilik. İktidardakiler artık benliği kontrol etmek için onu bastırmaya değil, sonsuz arzularını beslemeye başlamıştı.

HEPİMİZİN KAFASINDA BİR POLİS GEZİYOR

Burada yaptığımız şey duyguların özgürleşmesi. Yani sadece bastırılan hatıralar değil, bastırılan duygular da özgürleşiyor.

Örneğin, bağırmak, ağlamak, sinir boşaltmak.
İnsanların sinirini bozuyorsun!
Buna izin vermeyeceğim!
Hayır! Hayır!
Öldürürüm seni!
Bu şey
Ben yaşlı bir adamım, bakın.
Bütün gücümü toplayamıyorum, ama genç insanlar böyle hislere sahiplerse yapabilirler.
Hiç fena değil.

1950'lerde, bir grup dönek psikanalist yeni bir terapi biçimine başladı. New York'ta küçük odalarda çalışıyorlardı. Duygularını açıkça ifade etmeleri için hastaları teşvik ediyorlardı.

Yardım edin.
Güzel, söyle, söyle.
Yardım istiyorum, yardım.

Bu, Amerikalılara hislerini nasıl kontrol edeceklerini öğreterek zengin ve güçlü hale gelmiş olan Freudiyen psikanalistlere karşı doğrudan bir saldırıydı. Freud'un deyişiyle, onlar duygulardan korkuyorlardı.

Dr. ALEXANDER LOWEN= Deneysell Psikoterapist 1950' ler

1950'ler Onlara göre, onların istediği şey kapalı insanlardı, oldukça düzenli, doğru şeyi yapan, doğ-

ru hayatı yaşayan tipler. Bunu istiyorlardı. Ama yoğun duyguların olmadığı bir hayat. Freud'un kendisi duygusal değildi, o bir entelektüel Freud'du. Ben de entelektüeldim, biliyorum, ama şu an daha fazla bir şeyim. **Bu grubun lideri, Freud ve ailesinin nefretini kazanmış bir adamdı. Wilhelm Reich.**

Reich, Kanada sınırındaki uzak dağlarda kendine yaptırdığı evde izole bir yaşam sürüyordu. Reich ilk olarak, 1920'lerde Viyana'da Freud'un sadık öğrencilerinden biriydi. Ama, psikanalizin temel yaklaşımları üzerinden Freud'a karşı çıktı. Freud'a göre yine de, insanlar halen ilkel hayvani içgüdülerle hareket ediyorlardı. Toplumun görevi ise, bu tehlikeli güçleri bastırıp kontrol etmekti. Reich tam tersini düşünüyordu. **"İnsan zihninin içindeki bilinçdışı güçler iyidir,"** diyordu. Bunların toplum tarafından bastırılması işi bozuyordu.

[Bilinçdışı iyiydi de, çevresi kötüydü]

İnsanları tehlikeli hale getiren işte buydu.

MORTON HERSKOWITZ: Wilhelm Reich'ın öğrencisi 1949-52

Reich ve Freud, insan doğası hakkında temel farklılıklar taşıyan iki görüşe sahiptiler. İşin özünde, Freud kontrolsüz, şiddet dolu, savaştaymış gibi, cehennem içinde duygular görüyordu. **Reich'e göre bunlar insanlığın kaderi değildi. Orijinal dürtülerin açığa çıkmasına izin verilmediği için böyle oluyordu. İşin ardında yatan doğal dürtü, Reich'a göre libidoydu, yani cinsel enerji**. Eğer bu açığa çıkarsa, insanlar neşv-ü nema (gelişme-yetişme) bulacaktı. Fakat bu düşünce onu sadece Sigmund Freud ile değil, kontrolsüz cinsel güçlerin tehlikeli olduğuna inanan Anna Freud ile de karşı karşıya getirdi. Babama göre, libidoyu özgürleştirince siz de özgür oluyordunuz.

LORE REICH RUBIN: Wilhelm Reich'ın kızı

Zamanında nevrozun iyi orgazm eksikliğinden ya da orgazm olmamaktan kaynaklandığı teorisini geliştirdi. Ve bu, biliyorsunuz Anna Freud bakireydi. Yani bu çok önemli. Çünkü hiç bir erkekle cinsel ilişkisi olmamıştı. Burada ise bir adam, sağlıklı olmanın yolu iyi orgazmdan geçer diyor, karşısında ise bir kadın, mastürbasyon yaptığı gerekçesiyle babası tarafından analize alınıyor. Bir yanda cinselliğe gerçekten karşı olan bir kadın, diğer yanda cinsel özgürlük vaazları veren bir adam var. Yani, bir çatışma kaçınılmazdı, değil mi?

Çatışma, 1934'te İsviçre'de bir konferansta aleniyet kazandı. Psikanalitik hareketin tanınmış lideri Anna Freud, Wilhelm Reich'ı hareketin dışına itti. Adamın kariyerini mahvetti. Babamdan cidden kurtuldu, bir kenara attı. Sanırım, benim yapmaya çalıştığım şeylerden biri de Anna'dan kurtulmak.

Açar mısınız?

Yani, bence Anna Freud'un yaptığı yanına kar kalmamalı, insanlar bilmeli. Babamı Uluslararası Psikanaliz Birliği'nden attırmak için manevralar yaptı.

Yani intikam alıyorsunuz?

Eh, öyle de denebilir.

Peki. Ya da bir doğruyu düzeltmek.

Hayır!

Bir yanlışı düzeltmek. Burayı yayınlamasanız iyi olur.

Buna Freudiyen sürçme denmiyor mu?

Evet, öyle deniyor.

Reich Amerika'ya kaçtı. Kendine bir ev ve labaratuvar yaptırdı. Muhteşem fikirleri delilik noktasına kadar varmıştı. Libidinal enerjinin kaynağını keşfettiğini düşünüyordu. Bu kaynağa "**orgon enerjisi**" adını verdi ve kocaman bir silah yaptı.

ORGON ENERJİSİ: GÖZLEM EVİ

Bu silah atmosferdeki orgonu toplayarak bulutlara doğru püskürtecek, böylece yağmur oluşturacaktı. Aynı zamanda, dünyanın geleceğini tehdit eden UFO'lara karşı da bu silahı kullanabileceğini söylüyordu. bindokuzellialtı'da Reich, federal yetkililer tarafından tutuklandı. Çünkü orgon enerjisi kullanarak kanseri iyileştirdiğini iddia ettiği bir cihaz satıyordu. **Reich, deli muamelesi gördü. Hapse atıldı, bütün kitapları ve yazıları mahkeme kararıyla yakıldı.** Bir yıl sonra Reich hapishanede öldü.

Freudiyenlere göre, asıl tehdit unsuru artık tamamen ortadan kalkmıştı. Fakat yanılıyorlardı. Freudiyenlerin fark etmediği şuydu: Amerikan toplumu üzerindeki etkileri de artık tehdit altındaydı. Bu durum bir açıdan sadece onların fikirlerini gözden düşürmüyor, aynı zamanda Reich'ın düşüncelerinin Amerika'da ve kapitalist dünya içerisinde çok daha fazla kabul görmesini sağlıyordu.

AMA SONRA BİRDENBİRE

Sanki, tek dokunuşta "**Tüketici, kral**"dır. Onun heveslerine göre üreticiler, toptancılar ve perakendeciler oluşuyor. Onun güvenini kazanan, bu oyunu da kazanır. Onun güvenini kaybedenin kendisi de kaybolur.

1950'lerin sonunda psikanaliz Amerika'da tüketim kültürünü yönlendirmekte epey etkili oldu. Çoğu reklam şirketinde psikanalistler çalışıyordu. Geçen bölümde gördüğümüz gibi, tüketici eğilimlerini anlamak için yeni yollar geliştirmişlerdi. **En başta da focus grubu geliyordu**. Burada tüketiciler ürünler hakkında duygularını serbestçe dile getiriyorlardı. Böylece ürünlerin pazarlanması için yeni yollar keşfedildi. Tüketicinin gizli bilinçdışı arzularına hitap ediliyordu.

"Alışveriş için Teşekkürler"

Fakat 1960'ların başında yeni kuşak bu düşünceye saldırdı. Amerikan şirketlerini, insanları ideal tüketici haline getirmek için duygularını manipüle etmek amacıyla psikolojik yöntemler kullanmakla suçladılar.

REKLAM, MANİPÜLASYON DEMEKTİ.

ROBERT PARDUN: 1960 'larda Aktivist Öğrenci

Reklam, içinizden gelmeyen, başkasından gelen bir şeyi size yaptırmak için bir yöntem.

Birisi diyor ki, **"Bu sene toz pembe renkli gömlekle, ona uygun toz pembe ayakkabılar giymelisin."**

Ben de diyorum ki,

"Neden? O ben değilim ki, o zaman başka birisi olurum."

Ürettikleri malları satın alacak birisi olmanızı istiyorlardı. Bir başkasının aracı olma hisi, ben böyle olmak istemedim. Ben bir başkasının adamı olmak istemiyorum. Ben kendim olmak istiyorum. **1960'ların ortasında Amerika'da kampüs içinde protesto hareketleri başladı. Öğrencilerin asıl hedeflerinden biri Amerikan şirket dünyasıydı. ŞİRKETLERİ, AMERİKAN HALKININ BEYNİNİ YIKAMAKLA SUÇLUYORLARDI.** Tüketim kültürü sadece para kazanmayı sağlamıyor. Kitleleri koyun haline getirmek için de kullanılıyor ki, bu sırada hükümet Vietnam'da vahşi ve yasadışı bir savaş yürütebilsin.

Öğrencilerin hocası, ünlü radikal düşünür Herbert Marcuse'ydi. Marcuse psikanaliz okumuştu. Freudiyenlere karşı çok sert eleştiriler getiriyordu:

"İnsanların, seri üretim nesneleri üzerinden duygularını ve kimliklerini ifade etmeye indirgendiği bir dünya yaratmak isteyenlere yardımcı oldular. Bunun sonucu olarak, "tek boyutlu insan" dediği, konformist (uyumlu kimseler) ve bastırılmış bir tip ortaya çıktı."

HERBERT MARCUSE: Röportaj 1978

Psikanalistler, Amerika'yı yönetenlerin kirli işlerini yapan ajanlara dönüştüler. Yönetimdeki iktidar yapısının bireylerin sadece bilincini değil, bilinçdışını ve bilinçaltını da ne kadar büyük ölçüde manipüle ve kontrol edebildiğini görmek en çarpıcı fenomenlerden biriydi. Bu durum psikolojik bir temelde meydana çıktı.

Freud'un belirttiği bilinçdışı ilkel güdülerin kontrolü ve manipülasyonu söz konusuydu.

Ekran başındaki sevgili Amerikalıları bir düşünün.

Hepsinin de beyni yıkanmış, çocuklar.

Hepsinin beyni yıkanmış.

BEYNİ ...İKİLMİŞ

Marcuse'nin söylediklerini takip eden yeni öğrenci solu, bu toplumsal kontrol sistemine karşı saldırıya geçti. Düşüncelerini şu sloganla özetlediler:

"Hepimizin kafasında bir polis geziyor. Onu yok etmeliyiz." Bu polisi yok etmenin yolu ise, onu

oraya yerleştiren devleti ve şirketleri yok etmekten geçiyordu.

Weatherman adlı bir grup şirketlere bombalı saldırılar düzenledi. Onlara göre bu şirketler, hem tüketim malzemeleri üzerinden insanların zihnini kontrol ediyor, hem de Vietnam'da kullanılan silahları üretiyordu.

BERNADINE DOHRN: Weatherman Devrimci Örgütü Kurucusu

Tarih boyunca görülmüş en vahşi düzenin içinde yaşarken, şiddete başvurmamak mümkün değil. Şiddete başvurmayacağım diye asla söz veremem.

LINDA EVANS: Weatherman Devrimci Örgütü Üyesi

Maddi değerler üzerine kurulmamış bir yaşam sürmek istiyoruz. Ancak bütün yönetim sistemi ve Amerikan ekonomisi, bencillik, kişisel hırs ve kar etmek üzerine kurulmuş durumda. Yani insan olabilmek için, birbirimizi sevmek ve eşit olmak için, birbirimize roller biçmemek için, kendi pozitif yaşam değerlerimizi uygulamaktan bizi alıkoyan yönetim biçimini devirmemiz gerekiyor. Fakat Amerikan devleti buna şiddetle karşılık verdi.

1968'de Chicago'da yapılan demokrasi toplantısında, polis ve ulusal muhafızlar binlerce göstericinin üzerine salındı. Böylece, Amerika'da yeni solun acımasızca bastırıldığı dönem başlamış oldu. 18 ay sonra Kent State Üniversitesi'nde dört öğrencinin öldürülmesiyle olaylar doruğa çıktı. Bu muamele karşısında sol kesim dağılmaya başladı. Devletin gücüyle karşı karşıya kalmıştık. Bu güç, tahmin ettiğimizden çok daha büyük, kuvvetli ve keskindi. Ve bu noktada, sanki taktik değişikliğine gidilmiş gibi bir şey oldu. Bu şiddetli müdahale karşısında, yeni sol kesim yeni bir fikre yönelmeye başladı. Madem insanların kafalarının içindeki polisi çıkarmak için devleti yıkmak mümkün değildi, o zaman herkes kendi zihnine ulaşmanın bir yolunu bulmalı, devlet ve şirketler tarafından yerleştirilen kontrol mekanizmalarını kendisi yok etmeliydi. Bu sayede yeni bir birey, yani yeni bir toplum oluşacaktı.

STEW ALBERT: Yippie Partisi Kurucu Üyesi

Aktif siyasetin içinde olan insanlar şuna ikna olmuştu; eğer kendilerini değiştirip sağlıklı birey olmayı başarırlarsa ve yalnızca insanların kendini değiştirmesini hedefleyen bir hareket başlarsa, bir gün gelecek ve bütün bu süregiden pozitif değişim sayesinde toplum kendiliğinden dönüşecekti, yani niceliğin niteliğe dönüşümü diyebiliriz. Ama **siyasi aktivizm** şart değildi. **Yeni bir benlik oluşturma** meselesiydi. Eğer yeterince insan kendisini değiştirirse, toplum da değişebilirdi. Yani, kişisel olan şeyler de politik hale geldi?

Evet, kişisel alan politik oldu. Ama kişisel olan şeyleri değiştirmeden siyasi bir değişim yaratmanız mümkün değildi. ABD'nin devlet gücüne karşı gelme şansımız yoktu. Yani, onların silahlı gücü vardı. Ve yeni bireyi oluşturmak için, Wilhelm Reich'ın fikir ve yöntemlerine başvurdular. Ölümünden bu yana, Reich'ın fikirlerini temel alan küçük bir psikanalist grubu yeni yöntemler geliştirmişti. **Amaçları, toplum tarafından bireylerin zihnine kazınan kurallardan kurtulmayı sağlayacak yollar geliştirmekti.** Merkezleri, California'nın uzak bir kıyısında eski küçük bir oteldeydi. Esalen Enstitüsü adını vermişlerdi. **Fritz Perls, Esalen'de en önde gelen psikanalistti**.

Perls, Reich tarafından eğitilmişti.

Toplu yüzleşme benzeri bir teknik geliştirmişti.

İnsanları zorluyor, toplumun tehlikeli bulduğu ve bastırılması gerektiği düşünülen hislerini herkesin önünde dışa vurmalarını istiyordu. İçimdeki şeyden korkuyorum, küçük bir şeytan gibi duruyor orada.

Pek fazla dışarı çıkmıyor.

Ortaya çıkarmak çok zor.

FRITZ PERLS ATÖLYESİ Esalen Enstitüsü 1960'lar

Şimdi o içindeki şeyi sandalyeye koy ve konuş onunla. Perls buna, grubun önünde sıcak **sandalyeye oturmak** diyordu. Diyelim ki bu sıcak sandalye, siz de Perls olun. Beni, kendi kurallarımı koymaya, kendimi açığa çıkarmaya doğru yönlendiriyorsunuz.

MICHAEL MURPHY: Esalen Enstitüsü Kurucusu

İçimdeki her unsura açık olup onları fark etmemi sağlıyorsunuz. Sonra da içimdeki güce hâkim oluyorum.

Şeytan mı olayım?

Evet. Evet, dışarı çıkabilirim. Adamın içinden çıkabilirim.

Adamı bir kenara atabilirim.

"Seni," diye söyle, "seni."

Seni bir kenara atabilirim.

Seni, evet. Şeytanı bizimle yalnız bırak şimdi.

Hepinizi ağlatırım.

Kendinizi berbat hissedersiniz. Belki de sonsuza kadar.

Şu gördüğünüz ağızdan çıkacak öyle şeyler söylerim ki, istediğim herkesi mahvederim, her birinizi.Tabii dışarı çıkarsam. İçinizden kimseye acımam.

Sana bile.

Tamam. Şimdi nasıl hissediyorsun?

Daha iyiyim.

Yani, gerçekten dürüst olduğumu hissettim.

Peki. Güç ne kadar artıyor dikkat edin.

Yani, kim olduğunuzun, nasıl davrandığınızın, nasıl hissettiğinizin, dünyadaki bütün varlığınızın esas sahibi siz olmalısınız. Yani, size bir özerklik tanıyor, özgürlüğünüzün sahibi siz oluyorsunuz. Benden korkulur. Güçlerimi harekete geçirdiğimde benden korkarsınız.

"**Güçlerimle sizi korkutuyorum**," deyin.

Güçlerimle sizi korkutuyorum.

Şimdi, gücü nerede hissediyorsunuz, ellerde mi, kaslarda mı?

Güçsüzüm. Uyanın!

İçimdeki süper gücü istiyorum, Allah'ın belası!

Tamam, tamam Dur artık.

Bu yaptığım hoş değildi, sadece yapmak istiyordum ve yaptım.

Esalen'de çalışanlara ve Perls'e göre, burada bireyin içindeki hakiki benliği dışa vurması için yöntemler yaratıyorlardı. Beni alkışlamalarını istiyorum. Onlara göre bu sayede, toplumsal koşullanmadan kurtulmuş yeni özerk varlıklar ortaya çıkacaktı. **Chicago'da yenilgiye uğrayan sol kesim arasında bu fikir müthiş ilgi uyandırdı.** Bu yöntemler eski düzeni yıkacak kadar güçlü bir yeni bireyi açığa çıkarmak için kullanılabilirdi. **60'ların sonu ve 70'lerin başında, binlerce insan Esalen'e üşüştü.** Bundan birkaç yıl öncesine kadar, orası kenarda kalmış gizli kapaklı bir yerdi. Şimdi ise, kişisel dönüşüm amaçlı ulusal bir hareketin merkezi olmuştu:

İnsanın Potansiyeli Hareketi.

Çok çekici hale geldi. İnsanlar bu keşif akımına katılmak istiyordu. Yedi-sekiz yıl içinde Amerika'da, Esalen'i örnek alan civarında benzer yerler açıldı.

Kendimi özgürleşmiş hissediyorum.

Cidden mi?

Harika bir şey.

Ve ciddi bir siyasi anlam kazandı. Kişisel dönüşümü toplumsal dönüşümden ayrı tutamazsınız. İkisi birlikte işler. Hareket büyüdükçe, Esalen yöneticileri bu yöntemleri toplumsal sorunları çözmek için kullanmaya karar verdiler. Önce ırkçılıkla başladılar. Radikal zenci ve beyazlardan oluşan yüzleşme grupları düzenlediler. Her iki grup da, toplum tarafından içlerine işlenen ırkçı hislerini dışa vurmaları için teşvik edildi. Bunu yaparken o hisleri aşacaklar, sonra karşıdakini birey olarak kabul edeceklerdi.

"Aşkın bir deneyim olarak radikal yüzleşme," adını verdiğim bir yüzleşme dizisi başlattım. Böyle bir zenci/beyaz yüzleşmesinin gerekli olduğunu, bu sayede iki ırk arasındaki meselenin köküne inebi-

leceğimizi düşündük. Çekingen ve kibar davranmakla olmuyordu. Doğrudan aslanın midesine inecektik, bu ırk ayrımcılığının temeline. Ve son derece çarpıcı oldu. Esalen Enstitüsü'nde yapılan en sert toplantıları yaşadık.

Şuna bak içi beyazmış, üstünde kıyafetin var, ayakkabın var. Bana baktığından eminsin öyle mi?

Mahalledeki polis belası da sizden geliyor.

Yok ya? Nerden benim oluyor polis?

Hükümetiniz var, belediye başkanınız var. Yapma ya. Başkan sizin, elçiler sizin.

Sen de oy kullanıyorsun.

Vietnam'da insan öldürdünüz.

Onların hepsi köle işçilerdi. Bir sürü binalar gökdelenler var, ekonomik ve siyasi olarak hepsine hakimsiniz. Onlar da mı sizin değil?

Hem bizim, hem sizin.

Sonra zenciler toplanıp beyazlara saldırdılar.

Bütün hepsini oturup seyrettik. Buna birini dikizlemek diyorlardı.

Dikizlemek derken, en gizli sırlarını öğrenmek. Şarlatanlıklarını falan, hepsini.

Mesela beyaz liberaller. Beyaz liberallerin çok üzerine gittiler.

"Ben özgürüm," saçmalığını anlatma bana şimdi.

Şerefsiz yalancının tekisin, açık pembe bir orospu çocuğusun.

Buraya niye geldiniz bilmiyorum ki.

Sizin kara kitabınız yok mu?

Ha?

Refah içinde gibisiniz.

Ha?

Ne diye geldiniz buraya?

Bacaklarınızı ayırıp oturmuşsunuz karşımda, külotlarınızı sergiliyorsunuz.

Peki niye geldiniz o zaman?

Zenci/beyaz yüzleşme grupları tam bir felaketti. Zenci radikallere göre bu iş, onları zayıflatmak amaçlı hain bir saldırıydı. Onları özgür bireylere dönüştürmeye çalışan Esalen, aslında ırkçılığa karşı mücadelelerinde onlara güç veren tek şeyi de yok ediyordu; ortak zenci kimliği.

Benim sebebim mi?

Senin sebebin. Senin burada olma sebebin benimkinden farklı.

Sonra, **İnsanın Potansiyeli Hareketi, kişisel gelişimin işe yarayacağını düşündüğü başka bir toplumsal gruba yöneldi.**

Rahibeler.

Ama bu sefer daha başarılı oldular. **Los Angeles'ta bulunan Temiz Kalp Manastırı**, Amerika'daki en büyük dini kız okullarından biriydi. Birkaç radikal psikoterapist manastıra geldi. Kişisel özgürleşme yöntemlerini, kimlikleri dışarıdan dayatılan kurallarla belirlenen ve bunları çok derin bir şekilde içselleştirmiş olan bireyler üzerinde denemek istediler. Modern görünmek isteyen manastır, deneye katılmayı kabul etti. Yüzlerce Temiz Kalp rahibesiyle hafta sonlarında yüzleşme toplantıları düzenledik. Rahibeler çok çekingendi.

Dr. WILLIAM COULSON: Rahibelerin yüzleşme grubu lideri

Normal insanlardan daha fazla içine kapanık oluyorlar. Onlara dedik ki,

"Bu kadar çekingen olmayın, kendinizi serbest bırakın."

"Siz iyi insanlarsınız, içinizdeki gerçek kişiyi saklamanıza gerek yok."

"Rahibe rolünü oynamanıza gerek yok."

"Mahzun bakışlar atmanıza gerek yok."
"İhtiyatlı olmak fazla abartılan bir erdem."
"Kendinizi zorluyorsunuz,

Temiz Kalp rahibe adayı Psikoterapi deneyi sırasında röportaj

"Kimliğinizi arıyorsunuz,"
"kim olacağınızı."
"Aynı zamanda hizmete adanmış "
"Bir hayat yaşamaya çalışıyorsunuz."
"Bütün bunları kimliğinize uydurmaya çalışıyorsunuz. Ama aslında, yani, bu iş çok karmaşık oluyor bazen. Bazen kafanızdaki engeli aşıp çılgın ve aptalca şeyler yapıyorsunuz. Bahçede koşup portakal çalıyorsunuz, buzdolabından kola aşırıyorsunuz, çılgınca şeyler. Kendimi ikiyüzlü gibi hissettim ve insanların beni ne giydiğime göre değil, kim olduğuma göre yargılamasını istedim. Bu değişimden memnunum yani. Korkuyorsunuz ama devam ediyorsunuz.
"Evet, korkudan ölebilirim, ama buna değiyor."

Deney, manastırı dönüştürmeye başladı. Rahibeler, sıradan kıyafet giyme alışkanlıklarını bırakmaya karar verdiler. Ama psikoterapistler, başka güçleri de uyandırdıklarını gördüler. **Ortaya çıkardığımız şeylerden biri cinsel enerjiydi**. Kilisenin başarıyla engellediği şeylerden biri, artık engel tanımıyordu. Cemaat üyesi bir rahibe vardı. Öncekinden bile daha özgür olabileceğini düşündü. Sınıf arkadaşlarından birini baştan çıkardı. Sonra, aday rahibelerin başındaki daha yaşlı rahibeyi de baştan çıkardı. **Çok tutucu biriydi ve onu bile cinsellik yoluyla özgürleştirmek** istedi. Yaşlı olan, adayı alıp arabayla markete götürdü, geri geldiler, garaja girdiklerinde ona yaklaştı, uzun uzun dudaklarından öptü, sonra muhtemelen ilk defa öpüşen aday, daha fazlasını istedi. Deney büyük bir felakete yol açtı. **Bir yıl içinde 300 rahibe, yeminlerinden azat edilmek için Vatikan'a dilekçe verdi, ki bu sayı manastırın yarısından fazlaydı.** Altı ay sonra ise manastır kapandı. Geride birkaç tane rahibe kalmıştı. Ama onlar da **radikal lezbiyen rahibelerdi**. Diğerleri dini yaşamı terk ettiler.
Rahibelikten istifa mı ettiler?
Evet, artık normal insan oldular.

SANA SÖYLÜYORUM DİNLE HER YERDEYİZ ARTIK!
60'ların sonunda, kendini keşfetme düşüncesi Amerika'da hızla yayılıyordu. Yüzleşme grupları, kendini geliştirmeye ve yozlaşmış kapitalist kültürden uzak kalmaya dayandığı için radikal bir alternatif kültür olarak görülen her şeyin merkezi oldular. Kendimiz olabilmek için onları özgürleştirmek istiyorum. Amacımız sevgi, deneyimler, pozitif bir yaşam tarzı. Sizin yaşam tarzınız yanlış demiyoruz. **Sadece özgür olmak istiyoruz, ne olmak istiyorsak onu olmak.** Ya da kendimizi aradıkça ne olduğumuzu bulursak, o olacağız.

Amerikan şirketleri üzerinde bu durum ciddi sorunlar yaratmaya başlamıştı. Çünkü bu yeni bireyler, öngörülebilir tüketiciler gibi davranmıyorlardı. ÖZELLİKLE DE HAYAT SİGORTASI SEKTÖRÜ ENDİŞELİYDİ. Üniversiteyi bitiren öğrenciler arasında hayat sigortası yaptıranlar gittikçe azalıyordu. Amerika'nın en iyi piyasa araştırmacısı **Daniel Yankelovich**'ten bu durumu analiz etmesini istediler. O da psikanaliz okumuştu.

DANIELİ YANKELOVICH:Yankelovich Partners Piyasa Araştırma Şirketi

Hayat sigortası işi, o dönemde protestan ahlakına en çok yaslanan işti. Gelecek için fedakârlık yapan bir insansanız, ancak o zaman hayat sigortası yaptırırsınız. Eğer bugün için yaşıyorsanız, hayat sigortasına ihtiyacınız kalmaz. Yani, ortaya çıkmaya başlayan bazı yeni değerlerin, bir noktada protestan ahlakının temel değerlerine karşı olduğunu hissetmişlerdi. Gördüklerim karşısında şaştım kaldım.

Geleneksel ve hâkim yoruma göre, bu durumu yaratan aşırı uçlardaki siyasi akımlardı. Fakat biz açıkça gördük ki, bu yorum aslında gerçeğin üzerini örtüyor. Bu durumun temelinde kendini ifade etme meselesi vardı. **Birey ve içimizdeki benlik meselesiyle uğraşıyorlardı.** İnsanlar için bu çok

167 YAZILARIM
önemli hale gelmişti, kendini ifade edebilmek.

Yankelovich, bu yeni dışavurumcu bireylerin gelişimini ve davranışlarını incelemeye koyuldu. Şirketlere verdiği bilgiye göre, bu yeni insanlar yine tüketiciydiler. Fakat artık onları Amerikan toplumunun dar katmanlarına sıkıştıracak hiçbir şey istemiyorlardı. Daha ziyade, konformist bir dünyada onların farkını yansıtacak, bireyselliğini ortaya çıkaracak ürünler istiyorlardı. Amerikan şirketleri böyle şeyler üretmiyordu. Ürünlerin zaten her zaman duygusal bir anlamı vardı. Yeni olan şey ise, bireysellikti. **Ana fikir** şuydu; **"bu ürünle kendimi ifade ediyorum."**

Bu ürün küçük bir Avrupa arabası olabilir. Belli bir müzik sistemi olabilir. Kendinizi sunma biçiminiz, kıyafetleriniz. Kaslarımdan ani bir enerji fışkırıyor. İnsanlar artık bu gibi şeyler için para harcıyordu. Çevrelerine kim olduklarını anlatmak için. Fakat üreticilerin, görünen piyasalar ve tüketiciler hakkında neler olduğuna dair gerçekten en ufak fikri yoktu. **Büyük reklam şirketleri, işletme grupları denen ekipler kurdular.** Bu yeni bireylere nasıl hitap edecekleri hakkında çalışmalar yapıyorlardı. Ajanslardan birinin müdürü, bütün çalışanlara bir bildiri gönderdi.

"TOPLUM KURALLARINA UYUM SAĞLAMAYANLARA UYUM SAĞLAMALIYIZ," diyordu.

"Bobby Dylan'ın yaptığı müziği dinleyip, sinemaya daha çok gitmeliyiz."

Ama asıl sorun, focus gruplarına bu dışavurumcu bireylerin artık pek katılmamasıydı. Reklamcılar, kendi başlarının çaresine bakacaklardı. Çok hoş yeni bir ürünümüz var, dans edeceksiniz, gözden kaybolmak için bir fırsat. Lezzetli küçük kareler malt buğdayından, çatallı, çıtır çıtır ve enfes bir tadı var. Daha hızlı ama. Ben de onu diyorum. Folk rock olacak, ama folk ve rock çok olacak. Ve çok daha ciddi bir sorun vardı aslında. Kendini ifade etmek isteyen insanlar için yapılacak üretim, çeşitlilik yaratmak anlamına geliyordu. Ancak Amerika'da geliştirilen seri üretim sistemleri, eğer aynı nesnelerden çok sayıda üretilirse karlı olabiliyordu. Bu sistemler, konformist bir toplumun sınırlı arzularını karşılamak için mükemmeldi. **Dışavurumcu birey, bütün bu üretim sistemini tehdit ediyordu.** Üstelik tehdit hızla büyümek üzereydi.

AKLINIZ NASIL?

Hadi! Çünkü bir girişimci, bu yeni bağımsız bireyin seri üretimi için bir yöntem icat etmişti. Adı, **Werner Erhard** idi. Geleneksel olarak zihnimizde olduğunu sandığımız bazı şeyler aslında dış dünyada bulunur, şimdi o noktaya da geliyoruz.

Erhard, EST adlı bir sistem icat etmişti: ERHARD SEMİNAR TRAİNİNG.

Nasıl kendileri olacaklarını öğrenmek isteyen yüzlerce insan hafta sonu oturumlarına katılıyordu. Bir süre sonra EST'nin taklitleri de çıktı; mesela **İngiltere'deki Exegesis**. Erhard'ın yöntemlerinin bir çoğu **İnsanın Potansiyeli Hareketi**'nden alınmaydı. Fakat Erhard, bu hareketi yeterince ileri gitmedikleri için eleştiriyordu. Ona göre, bütün insanların içinde merkezi bir çekirdek olduğunu söyleyen bu hareket, insan özgürlüğüne başka bir sınırlama getiriyordu. Aslında sabit bir benlikten söz edemezdik. Yani, insan ne olmak istiyorsa onu başarabilirdi. İnsanın Potansiyeli Hareketi'nin tezine göre, insanların özünde gerçekten iyi bir şeyler vardı.

WERNER ERHARD= EST'nin Kurucusu

Eğer yüzeydeki katmanları kaldırırsanız, güya elinizde bir öz kalacaktı. Bu öz kendiliğinden zaten dışavurumcu bir öz idi. Hakiki benlik buydu, muhteşem bir şey ortaya çıkacaktı. Gerçekte olan ise, bu son katmana ulaşmış insanlar gördük ve bu katmanı da aştıklarında ellerinde hiçbir şey kalmamıştı.

Tamam, it!

Hadi, itele!

EST oturumları çok yoğun ve acımasızdı. Her katılımcı bir sözleşme imzalıyordu. Buna göre, toplum tarafından oluşturulan kimliklerini kırmak için, eğitimciler gerekli gördükleri her şeyi yapacaklar ve kimse ayrılmayacaktı.

Hadi dedim!

Bastır, it!

Senden daha güçlü bastırırsam ezilip gideceksin.

Artık sertçe itmen lazım, hadi şimdi.

Ha şöyle, it geriye.
Güzel, aferin. Güzel!
Bir daha!
Evet!

EST eğitimindeki esas mesele, katman altındaki katmanın altındaki katmanlara doğru ilerlemekti. Sonunda en alt katmana gelip onu da kaldırdığınızda, orada tamamen boşluk ve anlamsızlık olduğunu fark ediyorsunuz. Şimdi bu, **varoluşçuluğun geldiği son noktadır**.

EST ise bir adım daha ileri gitti. İnsanlar fark etmeye başladı ki, buradaki sadece anlamsızlık ve boşluk değil, anlamsızlık ve boşluğun kendisi anlamsız ve boş bir şeydi. Böyle bakınca, büyük bir özgürlük olduğunu görüyorsunuz. Bütün bu sıkışma, kendinizi mahkum ettiğiniz bütün kurallar yitip gidiyor. Elinizde ise koca bir hiçlik kalıyor. Hiçlik ise, olağanüstü güç kazandıran bir çıkış noktası. Çünkü bir şey yaratmak için önce bir hiçliğe ihtiyacınız vardır. Bu hiçlikten yola çıkarak insanlar bir yaşam yaratabilecek hale geldiler ve kendilerine benlik oluşturma şansı buldular.

Kendilerini icat edeceklerdi?

Kendilerini icat edeceklerdi. Ne olmak istiyorsanız olabilirsiniz. O sesi çıkarmaya başlamanızı istiyorum, ve bu ses yoluyla insanları ve dünyayı nasıl istiyorsanız o şekilde yaratacaksınız. Erhard'ın yaptığı, en önemli şeyin birey olduğunu vurgulamaktı.

JESSE KORNBLUTH: Gazeteci, New Times 1970' ler

Toplumsal mevzuların bir önemi yoktu. Sizi ilgilendiren tek şey, tatmin edici bir yaşam sürüp sürmediğinizdi. EST katılımcıları oturumlardan çıktıklarında, kendini düşünmenin bencillik değil, en büyük görev olduğunu düşünüyorlardı.

Gel beni öp ve gülümse,
beni bekleyeceğini söyle,
hiç bırakmayacakmış gibi bana sarıl.

JOHN DENVER: EST Mezunu

Eğitim iki hafta sonu sürüyor. Gerçekten hayatımdaki en inanılmaz deneyimdi. Bu deneyime ömür boyu minnettar kalacağım. Çok faydasını gördüm. Kim olduğumuzu gerçekten bilmek istiyoruz. Hayatımızda birçok şey yaşıyoruz, kendimizle ilgili gittikçe daha çok şey öğreniyoruz. Bizi ayakta tutanın gerçekte ne olduğunu bulmak, kendimizi nasıl keşfedeceğimizi görmek istiyoruz.

EST büyük bir başarı kazandı. Şarkıcılar, film yıldızları ve yüz binlerce sıradan Amerikalı 1970'lerde bu eğitimlerden geçti. Fakat belli bir süreç içinde, **kişisel dönüşüm hareketini** başlatan siyasi fikir yok olmaya başladı. Başlangıçtaki fikre göre, kendini keşfetme ve ifade etme yoluyla yeni bir kültür doğacaktı. Bu sayede devletin iktidarına meydan okunacaktı.

Kültürümüzü siyasetten ayırmalarına izin vermeyeceğiz.
Hepimiz insanız, hepimiz birlikteyiz.

Fakat şimdi de, insanların basitçe kendi içinde mutlu olabileceği, toplumu değiştirmenin bununla ilgisi olmadığı düşüncesi ortaya çıkmaya başlıyordu. Bu düşüncenin önde gelen isimlerinden biri de **Jerry Rubin**'di. 1968'de Rubin, Yippie'lerin lideri olarak Chicago yürüyüşünü yönetmişti. Ama artık o da EST eğitiminden geçmişti. Ölmeye hazırdım ve bir anlamda kurban kompleksine sahiptim. Sanırım bu hepimizde vardı. Kendini feda etme idealinden vazgeçtim.

JERRY RUBIN: Yippie Partisi Kurucusu Röportaj 1968

Artık eskisi kadar haksızlık üzerinden hareket etmiyorum. Şimdi kendimizi kendi içimizden yeniden yarattık. Temel olarak siyaset ortadan kalkmış, tamamen bu yeni yaşam tarzı gelmişti. Benliğin daha da derinine inme arzusu baş göstermişti. Şu anda ise fazla abartılı bir bireye dönüştü. Yakın arkadaşım ve Yippie kurucularından Jerry Rubin de kesinlikle bu yönde hareket etti. Ve bence, kendi başına ken-

169 YAZILARIM
dini geliştirip mutlu olabileceği fikrine kapılmaya başlıyordu.

Tek kişilik sosyalizm.

Öyle mi?

Böyle mi düşünüyordu?

Aslında bu kapitalizmin ta kendisi.

İşin esprisi orada.

Bence çok komik.

Bence komik, çünkü insanlar hayatlarının büyük bölümünü geçmişlerine hapsolmuş ve geçmişleriyle kafayı yemiş, geçmişle sınırlı bir halde geçiriyor. Bundan kurtulmak büyük bir özgürlük getiriyor. İnsanlar kendilerini yaratabiliyorlar.

EST, Amerikan toplumunun bütün katmanlarında hızla yayılan bir düşüncenin yoğunlaşmış ve canlanmış ifadesiydi. Kitaplar ve televizyon programları, **'insanın ilk görevi kendisi olmaktır'** düşüncesini yaymaktaydı. Bu değişimi gözlemleyenler, bu düşüncenin ne kadar hızlı yayıldığını görünce şaşkınlığa düştüler.

DANIEL YANKELOVICH: Piyasa Araştırmacısı

1970 'te bu düşünce toplumun küçük bir kesiminde vardı. Belki yüzde 3-5 kadar. 1980'de ise toplumun % 80’ine yayılmıştı. Şunu sordunuz,

"Nasıl kendimizi gerçekleştirebiliriz?"

Sabah kalkıp diyeceksiniz ki, her sabah tıraş olduğumda aynaya bakıp kendime söylerim, gerçekten söylüyorum:

"Bugün kimse günümü zehir edemez. Kimse!"

Benlik ve iç benlikle bu kadar haşır neşir olanlar, toplum içinde 1970 'ler boyunca gittikçe yayıldı ve arttı. Beni geçmişte yaşamaktan kurtardınız. **Bugünden itibaren deneyimlerimi olumlu yönde kullanmaya başladım ve hem bugün hem de yarın için daha iyi bir insan olmak istiyorum. Ama tabii mesele şuraya geliyor, kendini ifade eden biri nasıl olunur?**

İşte bu noktada, Amerikan kapitalizmi devreye girmeye karar verdi ve bireylere kendilerini ifade etmeleri için yardımcı oldu. Bunu yaparken de çok büyük paralar kazandı. İlk iş olarak, bu yeni insanların kendileri olmak için ne istediklerini keşfetmek amacıyla, kafalarının içine girmenin yollarını buldular. **Bunun yolunu iş merkezleri değil, Amerika'daki en güçlü bilimsel araştırma merkezlerinden biri buldu. Kaliforniya'daki Stanford Araştırma Merkezi (SRI),** şirketler ve hükümet için çalışıyordu. Bilgisayarların ilk gelişimlerinin büyük bölümünü onlar yapmıştı. Savunma Bakanlığı için de, sonradan **Yıldız Savaşları Projesi** adı verilecek bir çalışma yapıyorlardı. 1978 'de, SRI'de çalışan birkaç ekonomist ve psikolog, önceden kestirilemeyen yeni tüketicilerin arzularını okuyup ölçme ve karşılamanın bir yolunu bulmaya karar verdiler.

JAY OGILVY: Psikolojik Değer Araştırması Yöneticisi, SRI 1979 -88

O döneme kadar önem verilmeyen bütün arzular, istekler ve değerleri ölçmek için titiz bir yöntem geliştirme düşüncemiz vardı. İş dünyasında ne derler bilirsiniz, **"Ancak ölçebildiğiniz şeyi yaparsınız." Temelde üreticilere şunu söylüyorduk, eğer gerçekten sadece temel ihtiyaçları değil, çok daha gelişkin insanların bireysel heves, arzu ve isteklerini de karşılamak istiyorsanız, işi parçalara ayırmak zorundasınız, her şeyi bireyselleştirmek zorundasınız.** SRI, bunu yapabilmek için bireyi özgürleştirme işine başlamış olanların yardımına başvurdu. İnsanın Potansiyeli Hareketi'nin önderlerinden birisi olan psikolog **Abraham Maslow**'a gittiler. Esalen gibi yerler yapılan çalışmaları gözlemleyen Maslow, psikolojik kategorilere dair yeni bir sistem geliştirmişti. Buna **"İHTİYAÇLAR HİYERARŞİSİ"** diyordu. **İnsanların hislerini özgürleştirdikçe geçtiği farklı duygusal aşamaları tanımlıyordu.**

En üstte kendini gerçekleştirme yer alıyordu. Bu noktadaki bireyler tamamen kendi yolunu kendi çiziyor, toplumdan bağımsız hareket ediyordu. SRI ekibi, Maslow'un hiyerarşisini temel alarak toplumu kategorize etmenin yeni bir yolunu bulabileceğini düşündü. Sosyal sınıfları değil, farklı psikolojik ihtiyaçlar ve dürtüleri temel alacaklardı. Bunu test etmek için dev bir anket hazırladılar. İnsanların

kendilerini nasıl gördüğüne, içsel değerlerine dair yüzlerce soru vardı. Sorular, insanların Maslow'un kategorilerine uyup uymadığını görmek için tasarlanmıştı. İnsanların gerçekten nasıl hissettiğini bulmaya çalışıyorduk. O yüzden bu rahatsız edici soruları sorduk.

AMINA MARIE SPENGLER: Psikolojik Değer Araştırması Program Yöneticisi 1979-86

Soruları sorması için anket düzenleyen bir şirketi görevlendirdik. Onlar bile şimdiye kadar böyle bir şey görmediklerini söyledi. Genellikle hafta içinde bir mektup göndermek zorunda kalırsınız. Sonra bir mektup daha ve en sonunda cevap alabilmek için telefon açmanız gerekir. Bizim ankette % 86 oranında geri dönüş oldu ve sadece bir mektup gönderdiler. İnsanlar bu anketi severek doldurdular.

"Başka anketiniz varsa doldurabilirim" diye notlar iliştirilmiş sayısız anket geldi. Çünkü bizim sorularımız, insanlara daha önce hiç düşünmedikleri şeyleri düşündürüyordu. O sorular üzerine düşünmek hoşlarına gitti.

Ne gibi mesela, içlerindeki hisler mi?

Evet, aslında ne hissettikleri, gibi. Onları neyin motive ettiği, hayatlarının anlamı, önem verdikleri şeyler. Yani, bir acayip gelmişti.

Cevaplar daha sonra bilgisayarda analiz edildi. İnsanların kendilerini nasıl gördüğüne bakınca, Maslow'un kategorilerine uyum sağlayan belli şablonlar ortaya çıktı. Hiyerarşinin en tepesinde, bütün sosyal sınıfları içeren, büyük ve genişlemekte olan bir grup belirdi. SRI bunlara **"KENDİNİ YÖNETENLER"** diyordu. Bu insanlar kendilerini toplumdaki konumları ile değil, kendi yaptıkları seçimlerle tanımlıyorlardı. Ama **SRI şunu keşfetti**; **bu insanlar kendilerini ifade etmek için seçtikleri farklı davranış kalıpları üzerinden tanımlanabilirdi. Kendini ifade etme biçimleri sonsuz değildi ve belli türlere ayrılabiliyordu.** **SRI ekibi bunu ifade eden bir terim geliştirdi: YAŞAM TARZI.** Yeni bireyciliği kategorize etmeyi başarmışlardı. Geliştirdikleri sisteme Değerler ve Yaşam Tarzları, kısaca **VALs** diyorlardı.

Bu değişimin önde gelen üç yeni VALs grubu var.

SRI Değerler ve Yaşam Tarzları Promosyon videosu 1983

Bunlara topluca kendini yönetenler diyoruz. Bu insanlara göre kişisel tatmin paradan ve statüden daha önemli. Kendilerini ifade etmeye eğilimliler. Karmaşık ve bireyselci bir yapıları var. **BEN KENDİMİM** diyenler Rob **"Ben kendimim"** diyor. Ben kendimim diyenler yeni değer arayışındalar, geleneklerden koparak kendi standartlarını yaratıyorlar. Rob, kendi ismini bile kendi yaratmış: **Rob-ot**. Jody bir deneyselci.

DENEYSELCİLER

Bu grup, doğrudan tecrübe ederek kendilerini geliştirme arayışında. Deneyselciler aynı yerde uzun süre durmuyor. Her şeyi bir kere denemek peşindeler. Tabii bütün bu aktiviteler için ürün ve hizmete ihtiyaçları var. Aktif hobileri var, basit ürünlere sahipler ama bunların fiyatı illa ki ucuz değil.

TOPLUMSAL BİLİNÇ SAHİPLERİ

Ben bir kitapçıyım, kitap satıyorum.

Bir işadamıyım. Bu, kapitalizme inandığım anlamına gelmiyor. Sadece şu an yaptığım iş bu.

SRI, anahtar sorudan oluşan basitleştirilmiş bir anket hazırladı. Bunları cevaplayan herkesi, hemen gruptan birine koyabiliyorlardı. İşletmeler bu sayede ürünlerini hangi grubun satın aldığını görebiliyordu. Böylece ürünlerin nasıl pazarlanacağına da karar veriyorlardı. Amaç, ürünü o grubun değer ve yaşam tarzını gösteren bir sembol haline getirmekti. **"Yaşam tarzı pazarlaması"** böyle başlamıştı. Bu sayede, insanlara sadece nüfus, yaş aralığı ve gelir düzeyi falan açısından bakılmadı. Altta yatan motivasyonlarını gerçekten anlama şansımız oldu. Yani, pazarlamanın büyük kısmı insanların eylemlerine bakıp, ne yapacaklarını tahmin etmekten ibaretti. Fakat bizim yaptığımız farklı bir şeydi. İnsanların derinde yatan değerlerine bakıp, onların yaşam tarzını tahmin etmeye çalışıyorduk. Nasıl bir evde yaşadıklarını, nasıl bir araba kullandıklarını. Böylece şirketler onlara farklı yollarla bir şeyler satabiliyordu. Onları anlıyorlardı, belli etiketleri vardı. İnsanların neye benzediğini, nerede yaşadıklarını, yaşam tarzlarını biliyorlardı. Eğer bir ürün belli bir grubun değerlerini yansıtıyorsa, o grup tarafından satın alınabilirdi. Değer ve Yaşam Tarzları sistemini güçlü kılan şey buydu. Kendini gerçekleştirmek

171 YAZILARIM
isteyenlerin hangi yeni ürünü seçeceği tahmin edilebiliyordu. Sistemin bu gücü çarpıcı biçimde ortaya çıkmak üzereydi.

VALs sistemi sadece alacakları ürünü değil, oy verecekleri siyasetçileri de tahmin edebilecekti.

Hanımlar beyler, Amerika'nın yeni başkanı karşınızda, Ronald Reagen!

1980 yılında Ronald Reagen başkanlık yarışına girdi. Kendisi ve danışmanları, yeni bireycilik üzerine kurulan bir program izleyerek seçimi kazanacaklarını düşünüyordu. Bu program, hükümetlerin elli yıldır insanların hayatına yaptıkları müdahaleye savaş açmaktı. Bir konuşma yazdım. Temel kararları insanlar versin, yargıçlar önümüzden çekilsin, bürokratlar çekilsin, merkezi hükümet çekilsin. Reagen'a konuşma başlığı olarak birçok şey önerdim. O ise şunu seçti;

"Hakimiyet milletindir."

İnsanlar tekrar yönetimi ele alsın, kendi kaderlerini kontrol etsinler, Washington'daki bir grup elit kesim yapmasın. Şöyle düşünüyorum, Washington'da uygulayacağım yönetim şekli, burada size bahsettiğim sorunların hepsini çözebilecekmiş gibi yapmak değil. Ama sizinle birlikte olursak çözebiliriz. Yönetimi ele aldığımda, Amerikan halkının sırtından hükümeti indirip sizleri özgür bırakacağım, işte o zaman en güzelini siz yapacaksınız. (Bizim siyasetçiler aynı konuşmayı yapıyorlar)

Radikal bir çıkıştı. Ilımlı cumhuriyetçiler bunun bir intihar olduğunu düşündüler. Jimmy Carter gülünç buldu, basın ise fazlasıyla negatifti. Fakat tuhaf bir şey oldu, New Hampshire 'daki ankette çok iyi sonuçlar çıktı. Burası kazanmamız gereken ilk büyük eyaletti. Asıl tuhaf olan, Reagen'ın politikalarına çok güçlü bir destek varmış gibi bir hava esmesiydi. Geleneksel seçim anketleri, sınıf, yaş ve cinsiyet temelinde tutarlı bir çizgi bulamıyordu. Değer ve Yaşam Tarzları sistemini geliştirenler ise bunun sebebini bildiklerini düşünüyorlardı. Sistemlerini hem Amerika'da, hem de İngiltere'de deniyorlardı. Onlara göre, hem **Reagen, hem de Thatcher'ın** bireysel özgürlükle ilgili mesajları, hiyerarşinin en tepesinde olan, kendini yöneten gruba hitap ediyordu. Çünkü onların kendilerine bakışı da böyleydi. O insanlar birey olmayı, bireyselci olmayı gerçekten önemsiyorlardı.

CHRISTINE MacNULTY= SRI Değer ve Yaşam Tarzları Ekibi Program Yöneticisi 1978-81

Thatcher ve Reagen'ın ortaya koyduğu mesajlara erken dönemde bakarken şunu dedik, genç insanların çoğuna gerçekten hitap edecek sözcükler kullanıyorlardı, özellikle de kendini gerçekleştirme yolunda ilerleyenlere hitap ediyorlardı. Bu insanlara **"kendini yöneten insanlar"** diyorduk. Birçok meslektaşımız bunun tamamen saçmalık olduğunu söyledi. Çünkü kendini yöneten insanların toplumsal duyarlılığı çok yüksekti, muhafazakâr bir partiye asla oy vermezlerdi, ya da cumhuriyetçilere asla oy vermezlerdi. Fakat biz dedik ki, **Thatcher ve Reagen onlara bu şekilde hitap etmeye devam ederse, sonunda oy vereceklerdir.**

Öyle bir liderlik düşlüyorum ki, hükümeti sırtınızdan alacağım ve en iyi bildiğiniz şeyi yapabilmeniz için herkesi özgür bırakacağım. Teşekkür ederim.

Kendini gerçekleştirme hedefinde olan bireylerin solcu değil de sağcı bir politikacıyı seçmeleri çok aykırı bir düşünceydi. Değer ve Yaşam Tarzları ekibi, bu tahminlerini test etmek için seçim anketi düzenledi. Buradan çıkan sonuçları, yeni psikolojik kategorilerle karşılaştırdılar. Ankette sorulan **"Kime oy vereceksiniz?"** sorusuna Thatcher ve Reagen diye cevap verenlerin kendini yönetenler olduğu çok belliydi. O seçimlerdeki farkı da onlar yarattı. Onların Thatcher ve Reagen'a oy vermesi farkı yarattı. Kendi ekibimde bulunan meslektaşlarım bile bu duruma gerçekten şaşırdı. Bu sonuç, geliştirdiğimiz yöntemin gücünü gösterdi. Çünkü kendini yöneten kişileri sokakta ayırt etmeniz çok zor. Thatcher ve Reagen'a oy veren bu insanlar kendini yönetenler, her kesimden çıkabilirdi. Sosyal sınıflar açısından bir korelasyon (ihtimal) görmek de çok zor. Yani, eğer gidip yaş, cinsiyet, sosyal sınıf diye bakarsanız, hiçbir zaman bunları bulamazsınız. Fakat eğer onların değerlerini yakalayabilen bir anketle giderseniz, hemen kolayca tanıyabilirsiniz.

Bu yeni bir yöntem miydi?

Evet, tamamen yeniydi.

1981'in başında, Ronald Reagen başkanlığı devraldı. Ancak, ekonomik felakete sürüklenen bir ül-

keyle karşılaşmıştı. 1970'lerdeki korkunç enflasyon, Amerika'nın geleneksel ağır sanayisinin büyük bölümünü yok etmişti. Milyonlarca işsiz vardı. Ama seçim kampanyasında sözüne sadık kalan Reagen, savaştan bu yana bütün hükümetlerin yaptığı gibi yardım etmek amacıyla müdahale etmeyeceğini söyledi.

RONALD REAGEN= Devir-teslim töreni Ocak 1981

Amerika, büyük ekonomik kayıplar ve acılarla karşı karşıya. Ulusal tarihimizdeki en uzun ve en kalıcı enflasyonlardan birini yaşıyoruz. Kapanan fabrikalar çalışanları işsizliğe, acıya ve onursuzluğa mahkum etti. Bu kriz içinde, hükümet sorunlarımıza çözüm değildir. Hükümetin kendisi bir sorundur. Fakat Amerika'nın hasta ekonomisi kurtarılmak üzereydi. Hükümet tarafından değil, yeni insanlar tarafından, yani piyasa araştırmacılarının tespit ettiği kendini gerçekleştiren bireyler tarafından. Yeni ekonomi denilen sistemin motorunu oluşturmak üzereydiler. Ne istersen olabilirsin.

"SEN"

Peki yardım için gerçekten ne istiyorsunuz?

Lezzetli bir ürün bence iyi olurdu. Neden böyle bir şey istiyorsunuz?

Yöntemlerden birisi, insanlara bir soruyu sürekli, tekrar tekrar sormak. Şöyle soruyorduk,

"Ne istiyorsunuz, gerçekten ne istiyorsunuz, neden onu istiyorsunuz?"

Sonra cevapları hakkında konuşmaya başlıyorlardı. Aklından geçenleri, mahrem şeyleri de anlatıyorlardı. Bu yöntem, soğan soymaya benziyordu. İnsanların korunmak için bir sürü tabakadan oluştuğunu düşünürseniz, düşünceler ve davranışlardan, inançlardan, biz merkezde duran şeye ulaşmak istiyorduk. **Değer ve Yaşam Tarzları** icat edildikten sonra, psikolojik piyasa araştırmaları sektörü büyümeye başladı. (Yaşam Koçu)

60'lerde Freudiyen psikanalistler tarafından geliştirilen focus grubu yöntemi, daha yeni ve etkili bir şekilde uygulanıyordu. **FOCUS GRUBUN ESAS AMACI, AZ ÇEŞİTLİ ÇOK SAYIDA ÜRÜNÜ SATMAK İÇİN İNSANLARI BAŞTAN ÇIKARMANIN YOLLARINI BULMAKTI.** Ama şimdi focus grubu farklı bir şekilde kullanılıyordu; yaşam tarzı gruplarının asıl hislerini keşfetmek için. Ve böylece, bu grupların kendilerini nasıl görüyorlarsa o şekilde ifade etmesine vesile olan yeni ürün çeşitleri yaratılacaktı. Tüketim toplumu tarafından dayatılan konformizme karşı isyan eden jenerasyon, artık onu kucaklıyordu, çünkü bu sayede kendileri olabiliyorlardı.

STEW ALBERT: Yippie Partisi Kurucu Üyesi

Kapitalizmin en zekice başarısı, benim gibi insanların bile ilgi duyabileceği ürünler yaratmaktı. Jerry Rubin gibi insanların satın almak isteyebileceği ürünler var. Kapitalizm, daha geniş anlamda bir benliğe işaret eden ürünler üretmek için büyük bir endüstri geliştirdi. **Bizimle aynı fikirdeymiş gibi görünen, insanın sonsuz olduğu hissini veren, istediğiniz şeyi yapabileceğinizi düşündüren ürünler. BİZİM FELSEFEMİZİ ALDI VE ONUNLA BARIŞTI.** Sonra da güya sizin bu sınırsız birey olmanıza yardım eden ürünler çıkardı. Size bir yaşam tarzı satan, bir varoluş tarzı satan ürünler. **Ürün size değer satmaya başladı.**

Bunu giyeceksiniz, böyle bir evde yaşayacaksınız, böyle mobilyalarınız olacak, bu bilgisayarı kullanacaksınız.

Normal kotlarınız var mı?

Çok çeşidimiz var, kot, ipek kabanlar var.

Şu restoranda yemek yiyeceksiniz, bunların hepsinde bir değer var.

Çağdaşlık, soğukkanlılık,

PHIL KNIGHT: Nike Başkanı

Bu gördüğünüz kesinlikle bir pazarlama değildir. yani, bu **HAREKETİN ASIL ÇIKIŞ NOKTASI OLAN KENDİMİZE ÖZGÜRCE BİR KİMLİK YARATMA DÜŞÜNCESİ YERİNE, BİR KİMLİĞİ SATIN ALABİLME DÜŞÜNCESİ GELDİ.**

Güya dünyayı değiştirmek bizim elimizdeydi, dünyayı istediğimiz gibi dönüştürecektik. Giydiğim kıyafet bir önermedir.

Bu yeni arzu yığınına paralel olarak endüstriyel üretim teknikleri de gelişti.

173 YAZILARIM

Bilgisayarlar sayesinde artık üreticiler, az sayıda malı ekonomik olarak üretebilir hale gelmişlerdi. Seri üretimin yarattığı engeller ortadan kalkmıştı. Seri üretim icat edildiğinden beri Amerikan şirketlerinin korkulu rüyası haline gelen bu endişe de artık yok olmuştu. Gereğinden fazla mal üretmekten korkuyorlardı. Bu yeni bireyle birlikte, tüketicinin arzuları sınırsız gibi görünüyordu. Amerika'da şirketlerin her zaman en büyük derdi, arzın talepten fazla olması meselesiydi. Gereğinden fazla ürettiklerini düşünüyorlardı. Bunları satacak bir pazar olmadığını düşünüyorlardı. Artık böyle şeyleri pek duymuyoruz. Çünkü **önceden sınırlı ihtiyaçları olan bir pazar kavramı** vardı. O ihtiyaçlar giderildiğinde artık pazar bitmiş demekti. Şimdi ise, **sınırsız ve sürekli değişen ihtiyaçlarla tanımlanan bir pazar var**. **KENDİNİ İFADE ETMEK PAZARA HAKİM OLMUŞ.** (Özgürleşme kazığını yine insanlar yemişti.) Ürün ve hizmetler artık sonsuz değişik yöntemle ihtiyaçlara cevap verebilir. Bu yöntemler ise durmadan değişir. Dolayısıyla, ekonomilerin sınırları kalkmış oluyor. Bu arzu patlaması neticesinde, **Amerikan ekonomisini yeniden canlandıran, hiç bitmeyecekmiş gibi duran bir tüketim patlaması meydana geldi.** Bütün bu düşüncenin çıkış noktasına göre, bireyin özgürleşmesi sonucunda toplumsal kurallardan bağımsız yeni insanlar ortaya çıkacaktı.

Bu radikal değişim gerçekleşmişti. **FAKAT BU YENİ İNSANLAR BİR YANDAN ÖZGÜR HİSSEDERKEN, DİĞER YANDAN KİMLİKLERİNİ OLUŞTURMAK İÇİN ŞİRKETLERE GİTTİKÇE BAĞIMLI HALE GELDİLER. Şirketler şunu fark etti;** insanların özgün bireyler gibi hissetmesini teşvik etmek onlara yarayacaktı. Ve ardından insanlara bu bireyselliği ifade etmek için yol göstereceklerdi.

İnsanların konformizme isyan ettiğini hissederek yaşadığı bir dünya, şirketler için bir tehditten öte, en büyük fırsat haline gelmişti.

Bugün nereye gitmek istiyorsunuz?

ROBERT REICH= Clinton hükümeti üyesi, İktisatçı 1993-97

Bir anlamda bu, bireyin zaferiydi. Belli bir bireysel tutkunun zaferiydi. Dünyadaki her şeyi ve bütün ahlaki yargıları bireysel tatmin çerçevesinde değerlendiren bir bakış açısı vardı. Aslında bu mantıkla gidersek varacağımız nihai nokta, toplumun olmadığı, bir grup bireyci insanın kendi bireysel refahını gözeterek bireysel tercihler yaptığı bir dünyadır.

Bir sonraki bölümde, **Amerika ve İngiltere'deki sol siyasetçilerin yeniden iktidara gelmek için şirketler tarafından geliştirilen yöntemleri nasıl kullandığını göreceğiz.** Ama fark etmedikleri bir şey vardı. Şirketlerin işine yarayan bu yöntemler, kendi siyasi inançlarını temelden sarsacaktı. Kendilerini, yeni bireyin açgözlü arzuları arasında sıkışmış halde bulacaklardı.

YORUM:

İnsanları birileri aldatmak için sürekli düşünüyorlar. Sizde onların düşüncelerini ters çıkarabilmeniz için hile yollarını bilmeniz gerekir. Ancak okumayan milletimizinde bu komplolara ne zamana kadar dayanacak bilemiyorum.

“Başkalarının doğru diye söylediklerine inanmadan önce şüphe edin. Bunda maddî ve maneviyat ayrımı yapmayın. İbrahim aleyhisselâm gibi araştırın, sonuçta hakikati göreceksiniz. Yoksa ……..…………”

PDF sini İNDİR

CİNLERLE İNSANLARIN EVLİLİĞİ: BÜYÜ (SİHİR-MAJİ)

Gerek insan bilimi, gerekse kültürel olarak toplumların inanç ve düşünce yapılarına baktığımızda bunların temellerinde ya din veya sihir olgusuna rastlamak mümkündür ki, bu umumiyetle tabiat güçlerini elinde bulundurup idare eden insanüstü ilahi güçlerin varlığına inanma olgusudur yahut da insanların kimileri tarafından öğretilmek suretiyle de kazanılabilen yetenekler vasıtasıyla toplumun ihtiyaçlarına göre yönlendirilebilen insanüstü güçlerin ve bedensiz varlıkların mevcudiyetine inanma olgusudur.

Birincisini din, ikincisini ise sihir tabirleri ile ifade ettiğimiz bu iki olgu kimi toplumlarda birbirlerinin içine girmişler, kimilerinde din kaybolmuş sihir bir din gibi algılanmış, kimilerinde ise sihir kutsallaştırılarak ancak özel kişilerin anlayıp uygulayabildikleri olgular olarak kabul edilmiştir. Olağanüstülükler oluşturma yönünden sihre, çoğunlukla uygulayıcılarına tabiatüstü ilâhilik yakıştırmaları yapılmak suretiyle, dinî bir kisve büründürme çabasına girilmiştir. Nitekim pek çok dinde bunun örneklerine rastlanılabilir. İnsanlardaki bu saplantılar yani dinî ve ilâhî kisveye büründürme çabası, hak rasüllerin bu gibi ameliyelerin benzeri ya da daha üstün hallerini sihrî bir sisteme başvurmadan, doğrudan ilahî güçlerle uygulama girişimlerini zorunlu hale getirmiştir ki biz, bunlara mucize gösterme diyoruz. Böylece rasüllerin gönderilme sebeplerinden birisi de sihir ile dinin arasını ayırarak, sihirbazlarla vasıta görevi yapan bedensiz varlıkların (cinlerin) ilâhîleştirilmelerinin önlenmesidir. Nitekim bu tavır yasaklanarak bir inanç bozukluğunun önü alınmaya çalışılmıştır. Buna en bariz misallerden birisi eski Yunan mitolojisi ve dinidir. Din ile sihir Grek kültüründe başlangıçta mevcut idi; hatta Aristo ve Platon'da ifade bulan tevhid inancı hâkimdi. Ancak sihirde kullanılan üstün bedensiz varlıklar ilahileştirilerek tanrılara dönüştürüldü; böylece tevhid dini yozlaşmış oldu, küfür ve şirk hâkim oldu. Çok tanrılı dinlerin meydana gelişinde sihir önemli roller oynamıştır.

Sihir İslamiyet'in başlarında Arab yarımadasında yaşamış olan toplumların birçoğunda pratik olarak uygulanan bir hâdise olarak karşımızda durmaktadır. Şöyle ki putperest Araplar, Kabala ya da Yahudi sihrini uygulayan Museviler sihrin çeşitli örneklerini ve astrolojik bazı işlemleri uygulamakta idiler. Bu, onlara geçmiş toplumlardan miras olarak geçmiş idi.

Cahiliye dönemi Arab toplumunda sihir yapılarak etki altına alınanlara meshûr deniliyordu. Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem de nübüvvetinin ilk yıllarında ilâhi davetine icabet ederek pek çok kişinin putperestlikten sıyrılıp tevhid inancına sahip olmalarına vesile olduğu için insanların düşüncelerini sihirle etki altına aldığı suçlamaları ile karşı karşıya kalmış; bazen kendisi cinlenmiş, bazen de sihirbaz tabirleri ile suçlanmıştır. O, bu davetlerinde umumiyetle sadece Kur'ân'dan pasajlar okuyup dinlettiği için bazen Kur'ân için de bu yakıştırmalar yapılmıştır.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, gösterdiği pek çok çeşit mucizeler ile hem insanların inançlarını etkileyerek sarsmış, hem de uygulanmakta olan sihri hak ettiği seviyeye indirgemiş ve dini üst plana çıkarmıştır. Buna karşılık sihrin insana yararlı olan sahalarında uygulamalara izin vermiş, ancak kendisi bizzat bu gibi hâdiselerde sihri uygulamamış, bütünüyle mucizesi ile tabiatüstü müdahaleler icra etmiştir. Mesela olağanüstü tıbbî müdahaleleri müşahede edilmiştir. Akrep ve yılan sokmaları ile göz değmelerine karşı putperest Arabların şirk içermeyen sihri formülasyonlarını bazı ufak tefek değişikliklerle onaylamış ve insana "yararlı" olması şartıyla uygulamalarına izin vermiştir. Bununla birlikte bazı ruhsal ve fizyolojik hastalıklarda Kur'ân'dan âyetleri bizzat kendisi okumak veya ashabına öğretmek suretiyle de İslâmî Nebevi temellerini atmıştır. Böylece İslâmî özge gerçek rukye (dua), aslını Nebevi buyruk ve bilgilerden temel almıştır.

İslâm duada ile dinî inançların arasında kesin bir çizgi vardır. Uygulamalarda ilâhi sözler kullanılır. İslâm inancında rukye duanın bir türüdür. Bazen vasıta olarak bedensiz varlıklar (melekler-cinler) kullanılır. Ancak hiçbir zaman bu varlıklar ilahlaştırılmazlar.

Tarihsel olarak baktığımızda rukye uygulamada Kur'ân esaslı olmayan yabancı orijinli uygulamaları da görebilmekteyiz. Mesela Batıda "sihirli dörtgenler" diye de tabir olunan vefk uygulamaları ve harflerin "bast ve teksiri" gibi ameliyeler başka sihir ekollerden, İslâmîleştirilmek suretiyle sonradan so-

175 YAZILARIM
kulmuş şekiller olarak dikkatimizi çekmektedir. Bu uygulamanın sebebi, evvelki sihir ekolleri kendi bünyesi işine alıp eritme yani İslâmîleştirme gayesine matuftur. İşte bu husus, aslında tahrif olunmuş dinlerin orijinlerinin tevhid inancı olduğunu vurgular gibi, sihir ekollerin çoğunluğunun da orijinlerinin bir olduğunu vurgulamaktadır.

Pek çok kültürlerde olduğu gibi İslâm toplumunda da dindar bir müslüman din karşısında sihrin seviyesini ve inanç karşısında olumlu ya da olumsuz taşıdığı değeri bilmemektedir. Hatta bu bilgi noksanlığı topluma öğretme ve onları bilgilendirme konumunda olan imamlar ve bilginlerde bile mevcuttur. Onlar sihri yeterli olarak tanımadıklarından topluma da hatalı telkinlerde bulunabilmektedirler. Bu telkinler özellikle Hanefî Mezhebi toplumlarda (şehirli) sihri inkâra yönelik bir merada seyretmiştir. Başlangıçta toplumun sihirle çok fazla ilgili bulunmayışı, ona yönelik itikadî ve şerî bakış açısını da etkilemiştir. Kûfe ve çevresi kültürel olarak sihir ile fazla içli dışlı olmadığı için Hanefilerin sihir olgularına bakışı inkâra yöneliktir. Buna karşılık tarihsel ve kültürel bir olgu olarak Kuzey Afrika, sihir ile oldukça içli-dışlı olduğu için Mâlikî Mezhebi, sihri oldukça yapıcı yaklaşımlarda bulunarak tevile yönelmişlerdir. Belki de Mâlikîlerin bu tutumu "İslâmî Rukye" bu yörede kökleşip, bir sistem olarak ortaya çıkmasında önemli bir etken olmuştur.

Sihrin İslâm toplumlarında bazı yörelerde diğerlerine nisbetle daha az ya da çok mevcut olmasının bir diğer önemli nedeni de ekonomik etkenlerdir. Yoksul yörelerde sihrî çözümlere daha çok başvurulmaktadır. Buna karşılık fakirliğin az görüldüğü, zenginlik ve refahın olduğu şehirlerde sihir uygulamaları azalmaktadır. Bu husus sadece İslâmî kültürlere has bir olgu değildir. (sh:11-15)

SİHRİN UYGULAMA ALANLARI

Sihrin, daha geniş bir ifâde ile ele alırsak sihirnin icra edilip, tatbik edildiği sahalar, insanın yaşadığı ve tâbi olduğu tüm alan ve kurumlar içine girmiştir. Bu sahaları konu başlıkları ve örnek operasyonlarla ele alalım:

Sosyal sihir: Evlilik (kısmet kapama ve açma, kalp teshiri, problemli evliler arasında sevgi oluşturma, geçimsiz evlileri ayırma), komşuluk (kötü komşuları yerinden etme), düşman (zâlimin zulmünden korunma, hakkını alma, zâlimden intikam, kötü kişilerin arasına kin îkâ etme), teshir (muhabbet, atıf, ülfet ve celb ameliyeleri).

Tıbbî sihir: Hastalık teşhisi, genel sağlık, hijyen, genel şifa operasyonları, ağrıların giderilmesi, yılan, akrep ve haşerat sokmalarına karşı efsunlar, çocuk hastalıkları, psişik ve manik hastalıklar, obsesyon vak'alanmn tedavileri, uyku problemleri...

Büyü **bağlama ve açma** ameliyeleri, idrar, dil, cinsel bağlar, kısmet açma ve bağlama...

Ceza sihri: Hastalatma ve hastalık gönderme ameliyeleri, sar'alatma, irsâl-i hatif (cin gönderme), düşman ve şer evlerinin taşlanması ve tahribi, düşmanın helaki.

Kriminal sihir: Hırsızın tesbiti ve cezalandırılması, kayıp insan ve malın bulunması ve kaybolduğu yere celbi, kayıp hakkında haber alınması.

Adlî sihir: Hâkim veya savcıyı sakinleştirmek, mahkemeyi kazanmak, mahpusu hapisten kurtarmak.

Hıfz sihri: Kaza, belâ ve musibetlere karşı genel korunma, yolcuyu çeşitli tehlikelerden koruma, dükkan, tarla ve depodaki mal ve tahılları zararlılardan koruma.

8. **Arkeolojik sihir:** Define aramakla ilgili konular.
9. **Veteriner sihri:** Koyun, sığır süt ve yağlarının arttırılması, at ve koyun hastalıklarının tedavisi, hayvanların kurt gibi yırtıcılara karşı korunması...
10. **Parasal sihir:** Kağıt taksîsleri, mal ve kazançta bereketin artırılması, kağıt tasrifleri, deri ve yaprak gibi maddelerin kıymetli kağıt ve metallere dönüştürülmesi, cinlerden para celbi, müşteri celbi...
11. **Şeytânla ilişki için sihir:** Cin davetleri ve tasrifler.
12. Haber alma sihri: Su vasıtasıyla haber alma (mendel), istihare, rüyada haber alma, cinlerden direkt bilgi edinme.

Ziraî sihir: Ot, tahıl ve meyve ağaçlarının kolay ve bol ürün vermesini temin eden operasyonlar,

meyve düşüren ağaçların tedavisi.

Haşeratlarla mücadele: Pire toplama operasyonları, fare, akrep ve benzeri haşeratın kovulması.

Medyumsal sihir: İstintak(sorgulanacak hale getirme), hipnoz hâline sokarak konuşturma ve soruşturma.

Bu listedeki örneklerden de görülebileceği gibi insanın ihtiyaç duyduğu hemen her hususta ve özellikle alışılmış metodların yetersiz kaldığı hallerde sihre başvurulmaktadır. Tabii ki bu başvuru, toplumun refah seviyesinin yükselmesi ile ters orantılıdır. **Sihrinin uygulamaları yoksul toplumlarda Batı toplumlarına göre çok daha ileridir ve kültürlere göre sihir ekollerinde din her ne kadar değişiklikler arzediyor olsa da, listede zikredilen konuların pek çoğunda uygulama sahaları mevcuttur.**

Aşağıda sihrin insan yaşamının çeşitli safha ve kurumlarını ne denli etkileyebileceğini gözler önüne serecek işaretler verilecektir:

İbnu'l-Hâcc, **Şumûsu'l-envâr'ın** 1329 H. baskısının 75. sayfasında 5. mesele başlığı altında sihirlerin 30 grubunu saymıştır.

Bir süre önce hizmetinde bulunduğum **Dehmûşu'l-ifrît'**i elde etmiştim. Bana sayısız meselelerde hizmet veren bu meleğe (cinne) bir gün sihir yapılmış kişinin alâmetlerinden sordum. Bana:

"Sihir 30 grupta kendini gösterir" dedi. Ben de:

"Bana bunları, Allah'a ve Süleyman peygamberin ahitlerine yemin ederek yalan söylemeyeceğini söyledikten sonra say" dedim. O da şöyle karşılık verdi:

"Kendisine sihir yapılan kişi kapısı kapalı bir eve benzer ki, içine bu kapısından başka hiçbir giriş imkânı yoktur. Bir anahtar olmazsa eve girmek kabil olabilir mi?". Ben de:

"Hayır" dedim. Şöyle devam etti:

"Bir insanın vücuduna bir diken veya ok saplansa, bunları çıkarmadan ağrısının dinmesi mümkün değildir, değil mi?". Ben de

"Evet" dedim. Sonra da sihrin uygulama yerlerini anlatmaya başladı:

Kocaya öyle hükmeder ki, karısından nefret eder. Sihir yapılmadan önce karısını ne kadar çok seviyorsa, o derece tiksinir hâle gelir.

Kadına hükmeder, kocasından nefret ettirir. Ondan o derece tiksinir ki gözüne sanki kocası değil de, bir domuz veya bir düşman görünür.

Kız veya kadınların evlenmelerine engel olur. Böyle sihir yapılmış kişileri istemeye gelenler bu isteklerinden vazgeçerek geri dönerler. (Dolayısıyla kısmetleri bağlanmış olur.)

Bakirelere yapılır. Öyle ki, bu kadınlar sokağa çıkmazlar. Kimse de bunların oturdukları mahalle uğramaz. Sihir yapılanın evine gelen kişi (sanki ölümden kaçar gibi) uzaklaşır (Bunların da kısmetleri bağlandığı için isteyenleri de çıkmaz).

Erkek aile reisine yapılır. Çoluk çocuğuna, ailesine söver ve döver.

Koyunlara yapılır, karınlarındaki döllerini öldürür. "Bu, nasıl olur?" dedim. Dehmûş şöyle cevap verdi:

"Göğü direksiz ayakta tutan Allah Teâlâ'ya yemin olsun ki, sihir yapılıp da koyun sürüsü üzerine tatbik edildiği zaman, şeytanlar bu sürünün hayvanlarına havale edilirler. Bunlar da, koyunların rahimlerinde döl hasıl olmasına mâni olurlar."

Evcil hayvanlara musallat olup, eklemlerinde hastalık yaparlar.

(Yapıldığı zaman müvekkel kılınan şeytanlar) koyunun rahmine darbe vurup, dölünü düşürürler.

İneğe yapılır, süt vermez, verse de yağsız olur. Bundan sonra Dehmûş dedi ki: Şeytanlar, katır, eşek ve ata sihrin hükmünü icra ettiremezler. Bunlarda ortaya çıkan hastalık belirtileri "kötü göz"dendir. Bu ise, Allah korusun, döl verecek kısraklara doğum anlarında ârız olur.

İnsan çocuğunun ölümü için yapılır. Sihir yapılan kadının çok az çocuğu hayatta kalabilir. Sihrin tesir ettiği kadının üzerine şeytanlar hücum ederek, kasıklarına, makadına ve karnına türlü çeşit sihirlerle vurarak dölünü düşürürler.

Kimi zaman da küçük çocukların ölümleri için yapılır. Bu hâlde, şeytanların müvekkel kılındığı çocuklar, bunların çeşitli darbelerine maruz kalırlar. Daha kötüsü: şeytanlar, Bahr-ı azrak (mavi deniz) denen malum yerdeki bir kaynaktan getirdikleri suyu içirirler ki, bu sudan içen çocuk aniden hastalanarak ölür. Bu sudan yetişkinlere içirildiği takdirde, bunların karınları şişer ve su toplar.

177 YAZILARIM

Salı veya Cuma günü Başak burcunun tâli' olduğu bir zamanda bir kadın resmi çizilip de istenilen herhangi bir kadın üzerine tatbik edilirse, o kadının her doğuracağı çocuk kız çocuğu olur. Bunun üzerine:

"Ey Dehmûş, nasıl olur da erkek çocuk doğurabilecek bir kadın (sihir yapıldıktan sonra) yalnızca kız çocuk doğurur hâle gelir?" dedim. Buna şöyle cevap verdi:

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemi âlemlere peygamber ve resul olarak gönderene yemin olsun ki, doğrudan başka bir şey bildirmedim ve gerçekten gayri bir şey konuşmadım. Mağrib (Kuzey Afrika)'nın denize yakın ücra bir yerinde malum bir bitki yetişir. Türlü türlü sihirlere müvekkel (vekil olan) olan şeytanlar, işte bu bitkiyi alıp sihir yapılan kadına yedirirler. Bunun üzerine kız çocuktan başka çocuk doğurmaz olur. Zaten bu bitkiden hangi kadın yerse yalnızca kız çocuk doğurur (Yani sihir yapılmasa bile aynı etkiyi gösterir).

Öyle sihir yaparlar ki, koca karısına cinsel yaklaşımda bulunamaz.

Geline isabet eder, damattan nefret eder.

Kadına isabet eder, kocası ile münasebetten tiksinti duyar ve ona ilişkiden hoşlanmadığım söyler.

Adama yapılır ve eklemlerinde hastalık yapar.

Kadına yapılır, bununla başına ve karnına su birikir.

Kadınlara isabet edip, suratlarım değiştirir (Yani mesela ağzı ve yüzü çarpılır)

Kadına yapılır, çocuk doğuramaz olur. Gören de kısır zanneder. Bilindiği gibi çocuk doğurabilecek kadın hayız görür. Böyle sihir yapılmış kadın, hayız gördüğü halde çocuk doğuramaz (Çünkü şeytanlar rahmin faaliyetine mâni olurlar).

Yapıldığı zaman mal, eşya ve hayvanlar telef olur.

Karı kocanın arasını açmak için yapılır.

Yapıldığında, bir aile veya grup içinde anlaşmazlık ve kin doğmasına neden olur.

Erkek olsun, kadın olsun, insanların gözünde hor ve hakir yapar (Hiç kimse böyle kişilere değer vermez).

Adama yapılır, çalıştığı işinden veya görevinden uzaklaştırılır.

Yapıldığı kişinin elinde mal ve para cinsinden ne varsa alıp gider (İflas eder veya fakirleşir).

Kadına yapılır, ne evlendiği koca ona sabreder, ne de kadın evlendiği kocasına dayanabilir. Her iki şekilde de genellikle boşanma vâki olur (Yani kadının evlilik hayatı kararsız olur).

Sihrin yapıldığı kişi vatanında kalamaz. Sihir tesirini gösterdiği sürece türlü nedenlerle gurbette kalıp vatanına dönemez.

Güzel bir kadına yapıldığı zaman, onu kocasının ve insanların gözünde çirkin gösterir.

30. Erkek veya kadın olsun yapıldığı zaman, rengi değişir, sararır ve aklını yitirir. (sh:48-53)

Obsesyon(bir bedensiz ruhun bir bedenliyi (insanı) hükmedecek derecede etkisi altına alması), şeytanın fırsat buldukça uygulamaya çalıştığı bir zarar biçimidir. Meselâ bir nebi olarak Hz. Eyyüb aleyhisselâmın bile malı, çocukları ve her şeyden önce bedenine taarruz ederek hasta etmiştir. Bunun delili Sâd sûresinin 41. ayetidir. Meâlen Allah Teâla şöyle buyurmuştur:

"(Ey Muhammed!) Kulumuz Eyyub'u da zikret. O, Rabbine nida ederek: "Doğrusu şeytan bana bir yorgunluk ve azap verdi" diye seslenmişti."

Cinnin, insan bedenine tasallut etmesinin sebeplerini İbn Teymiyye şöyle sıralamıştır:

1. Cinnin, insana âşık olması,
2. Cinnin seksüel ilişki kurma isteği (şehvet),
3. Cinnin insana karşı nefret beslemesi,
4. Şu hallerde insanın onlara eziyette bulunması: üzerlerine işemek ve su dökmek, bilerek ya da bilmeyerek onlardan birisini öldürmek. Cinlerde zulüm ve cehalet insana göre daha yoğun olduğu için, inşam hakettiğinden fazlası ile cezalandırmaktan çekinmezler.

Obsesyonu kolaylaştıran haller:

Kadında aybaşı ve lohusalık hâlleri gibi onu cismanî ve ruhanî yönlerden zayıflatacak patolojik (hastalık) durumlar;

Tüm üzüntü ve depresyon halleri; beyne zarar veren darbeler ve patolojik durumlar; cenabet hâlinin sürekliliği ve cünüpken yapılması yasak olan amellerin yapılması; cin davetleri gibi formülasyonlarla cinlerin zorlanması.

Obsesyonun tedavisinde bu durumların düzeltilmesine çalışılır. Aslolan tedbiri elden bırakmayarak taharet üzere bulunup, ruhsal uyanıklığım muhafaza etmek gereklidir. (sh:186)

YORUM:

Yukarıdaki bilgiler ışığında söylenen durumların hepsinde cin unsurunun muhakkak uzaktan ve yakından bir ilgisi vardır. Başlıkta kullandığımız **"CİNLERLE İNSANLARIN EVLİLİĞİ: BÜYÜ**" cümlesi bir gerçeğin habercisidir. İnsanlar evlilik denilince mana yönünü daraltırlar. Aslında evlilik, iradeli ayrılığı olmayan birleşme demektir. İstekli birleşmeler diyebileceğimiz evliliklerdeki ayrılmalar genellikle istenmeyen olaylar neticesinde gerçekleşir. Bu nedenle büyü işi ile uğraşanlar eninde sonunda yaptığı tılsımla, muskayla, cin daveti ile cinlerle evlenirler. Birçok insanda bunun ya farkına ya da varamaz. Bu evlilik zıt şeylerin birleşmesine benzer ve karma karışık olur. Bilindiği üzere zıt şeyleri ayırmak benzer unsurlarınkine benzemez. Sonuçta tehlikeli durumlar oluşur. Bu nedenle sihir demek cinlerle ilişkiye girmek denilmesinin ne anlama geldiği açıklanmış oldu. Hiçbir şekilde dinimiz dua ve çocuklara yapılan rukyenin dışında bu şeyleri tavsiye etmemiştir. Ancak sihir yapılmış kişinin sihirden kurtarılması için bu ilmi bilmenin gereği olduğu için bazı telif edilmiş eserler bulunur. Bunlar ise şeytânî düşünceli kişiler tarafından istismar edilmektedir.

Ayrıca, medyum, bu işle uğraşan hoca denilen kişilerin genellikle hayatları incelenirse cinler ile bir ilişkisinin muhakkak olduğu görülecektir. Bazen bu ilişkiler o seviye varır ki bu kişiler cinlerin isteklerini yapmaya başlarlar.

Hulasa büyü yapan ve isteyen kişi, cinni hayatî alanında kendisiyle ilişkilendirmiş demektir. Birde bu işlerde para alma verme mevzusu varsa o kimselere acımaktan başka bir şey diyemiyoruz. Alanın kötü olduğunu herkes bilir. Unutulan verenin kendi zayıflığını ortaya çıkarmasıdır.

Allah Teâlâ'ya sığınırız.

İhramcızâde İsmail Hakkı

Kaynakça:

ÖZBEK Yusuf, İslam Açısından Sihir -Maji [Kitap]. - İstanbul: İz, 1994.

179 YAZILARIM

ALINTI [56]
Doç. Dr. Bilâl DİNDAR

ŞEYH BEDREDDİN ve PRESOKRATİKLER

Ankara Meydan Savaşından (1402) sonra, Osmanlılarda yaşanmış Fetret döneminde, dört kardeş şehzadeden Musa Çelebi'nin yanında önemli politik faaliyetler göstermiş, hür düşüncesinden daha çok, bu politik eylemlerinden dolayı, XV. yüzyılın ilk çeyreğinde idam edilmiş olan ve tarihimizde Şeyh Bedreddin adıyla tanınan **Sayh Badr al-dîn Mahmûd bin İsra'îl bin 'Abd al-'Aziz**'in önemli felsefî, daha doğrusu tasavvufî düşünceleri **"Varidat"** adlı eserde toplanmıştır.

Arapçadan V.R.D. (و ر د) kökünden türetilmiş olup, diğer manalarıyla beraber, cezbe (extase) halindeki kişinin coşkuyla söylediği söz anlamına gelen **"Varidat" müellifin eseri değildir. O, büyük bir ihtimalle değişik vesilelerle Şeyh Bedreddin'e sorulmuş olan çeşitli tasavvufî sorulara kendisinin vermiş olduğu cevaplardan müteşekkildir.**

Sokrat'tan önce, yaklaşık olarak 650-400 yılları arasında, Ege Havzası etrafında yaşamış olan, Antik Çağın Kosmologik filozoflarını, başka bir deyişle Presokratik (Sokrates öncesi dönem) leri, birkaç altbölümler halinde gruplamak mümkündür; mensublarına Aristonun Fizikçiler veya Tabiatcılar adını verdiği Milet okulu, İonia'da başlı başına bir ekol olan Heraklit, Flsagorcular, Elea ve Abdera okulları gibi.

Çalışmalarını genellikle "Tabiat" üzerinde, daha açıkçası varlık ve oluş üzerinde yoğunlaştırmış bulunan Presokratiklerin eser yazmış oldukları bilindiği halde, birkaçından kalma fragmentlerin (parçalar) dışında, hiçbirinin eseri tam olarak günümüze kadar ulaşmış değildir.

Tarih yönünden, aşağı yukarı kendisinden 2000 yıl önce gelmiş olmalarına rağmen, Şeyh Bedreddin ile Presokratiklerin "Varlık" konusundaki düşünceleri ilk bakışta şaşılacak derecede birbirine benzemektedir. Böyle bir benzerlik, görünüşte de olsa, bizi bu iki düşünce arasında karşılaştırma yapmaya âdeta zorladı.

Ahiret işlerinin avamın sandığı gibi görünen âlemde değil de, ruhlar âleminde olduğundan, cahillerin düşündüğü gibi olmadığını ileri süren Şeyh Bedreddin[57], bu fikri ile bizi Heraklit ile Elea okuluna mensup Parmenid arasında tartışma konusu olan iki âlem anlayışına götürüyor. Bir ırmak gibi, her şeyin akış ve oluş içinde olduğunu kabul eden Heraklit'e göre iki âlem vardır, daha doğrusu **"varlık"**ın iki görünümü vardır:

Birincisi; beş duyu ile algıladığımız ve bize değişmiyor gibi gelen görünüm veya görünüşler âlemi, **diğeri ise;** akılla idrak ettiğimiz ve sürekli değişen veya gerçek âlem.

Parmenid de aynı şekilde iki âlemi kabul eder. Ancak, beş duyu ile algılanıp Heraklit'in değişmez dediği görünüşler âleminin Parmenid, beş duyunun yanılgısı olarak değişir gibi göründüğünü, akılla idrak ettiğimiz âlemin ise; değişmez, gerçek bir âlem olduğunu söylemektedir.

Felsefe tarihinde önemli ilk felsefî tartışma konulardan biri olarak sayılan iki âlem anlayışı, Şeyh Bedreddin'in "Vâridât"in ilk sahifelerinde daha da belirginleşmektedir.

"Huri, köşkler, ırmaklar, ağaçlar, meyveler... ve benzerlerinin hepsi hayalde gerçekleşir, duyumlarda değil. Cin de öyledir ve adı bunu doğrular. Çünkü duyumlardan gizlenmiştir. Onu gören dışta gördüğünü sanır. Oysa hayal kuvvetiyle görmüştür; gördüğü gerçek değil".[58]

"Varlık"ı hareketsiz, değişmeyen, bölünmez ve bir "Bütün" olarak gören, dolayısıyla boşluğu kesinlikle kabul etmeyen ve her şeyi **"Bütün"**ün içinde, **"Bütün"**ünün de her şeyde olduğunu söyleyen **Parmenid'in bu düşüncesi "Vâridat"ta şu ifadeyle anlatılmıştır:**

"Tümün değişik biçimleri, yine tümün kendisindedir. Demek İstiyorum ki, bütün varlıklar her şeyde vardır, belki de her zerrede. Tohumda, bütün ağacın bulunduğu ve ağacın her yerinde tohumun oluştuğu görülmüyor mu? Çünkü ağaç, tümü ile meyvede vardır; tohumun da içinde ağacın bütünü vardır ki ağaç bundan türer. Bunun gibi,

---

[56] Bu makale, Atatürk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü tarafından, **7-11 Mayıs 1984** tarihleri arasında Erzurum'da düzenlenmiş olan **"I. Felsefe ve Sosyal İlimler Kongresi'**nde Bildiri olarak sunulmuştur.

57 Bilâl DİNDAR; Sayh Badr al-dîn Mahmûd et ses Wâridât, Üniversite de Paris-Sorbonne Paris-İV, Basılmamış doktora tezi, Paris, 1975.

58 Cemil Yener; Şeyh Bedreddin Varidat, **E**lif yayınları, **İ**stanbul, 1970, s**.,** 63

varlıklar da asıllarında belirirler; bu asıl da bütünü İle bu varlıkların her birinde; her varlık da her zerrede... Bununla, ermişler için bir sır çözülür: Bütün, her insanda vardır ama perdelenmiştir. Bu perde, İnsanın kendi nefsine açılmasıyla kalkar" [59]

Esasında, bazılarına göre **Elea** okulunun gerçek kurucusu olarak kabul edilen Xenophanes'in düşüncesi yakından incelenecek olunursa yukarıda karşılaştırmaya çalışılan iki fikir daha iyi anlaşılacaktır.

Xenophanes'in düşüncesine göre; görünüşte her şey değişir. Fakat, bütün bu değişmelerin arkasında değişmeyen, başka bir ifadeyle değişen dünyanın karanlık örtüsü arkasında değişmeyen ve sonsuz olan bir öz vardır; bu Evren'dir, Tanrı'dır. Tanrı her şeyi görür, duyar ve düşünür. Kendisi hareketsiz olduğundan düşüncesi ve aklıyla her şeyi yönetir. Sonsuz ve sınırsız olan Tanrı, tabiat ile aynıdır. Fakat, Xenophanes yine de insanın Hakikat'ı kavrayamadığını, ancak O'nu andırana ulaşabileceğini söylüyor.Biri, tesadüfen doğruyu söylemiş olsa bile, onun doğruluğunu henüz kesin olarak kendisi de bilemez.

Xenophanes'e göre hiç bir yerde tahminden başka bir şey yoktur. Ona göre tabiat ile aynı olan Tanrı, şeffaf bir küre şeklindedir.

Şeyh Bedreddin, ebetteki bu konuda böyle düşünmüyor. O, Tanrı'yı, İslâmî bir ifadeyle "Hakk"ı tabiattan, yani **"tüm"**den tamamıyla ayrı tutuyor ve de O'nun bir fiil olarak gördüğü işkence, acı gibi kötülüklerle, güzel ve lezzet gibi iyilikleri Tanrı'nın izafi bir şekilde tabiata inişleri olarak görüyor.

Bu düşünce, Anaxagoras'ın Tanrı olarak kabul ettiği Nous (akıl) anlayışını hatırlatıyor. Ancak şu farkla ki, Anaxagoras'ın felsefesinde ilk İlke (arché) ilksiz ve sonsuz küçük parçacıklar (spermatalar)dır. Hareketsiz duran bu parçacıklara ilk hareketi veren, kendileri gibi ezelî ve ebedî olan, fakat kendilerinden ayrı, daha doğrusu onlara aşkın olan bir güç vardır ki, buna Anaxagoras "Nous" adını veriyor. Parçacıklara ilk hareketi Nous'a verdiren Anaxagoras, artık oluşu, O'nun müdahalesi olmaksızın kendi halinde bırakıyor. Açıkça görüldüğü gibi, Anaxagoras felsefesinde, Antik Çağ felsefesinin tipik özelliği olan dualizm hâkim olduğu halde Şeyh Bedreddin'de. Tanrı **"tüm"**ün dışında fakat izafi olarak **"tüm"**ün içinde görüldüğünden vahdet-î vücud anlayışı vardır denilebilinir.

"Varlık" olarak Hakk vardır ve başka bir varlık yoktur; özlenecek tek **varlık "O'dur" ve "Yüce Hakk'ın özünde, görünme eğilimi vardır. Bu eğilim, varlıkların** küçük **parçalarından belirmekten başka bir yoldan gerçekleşemez"** diyen Bedreddin'in düşüncesini İslâmî vahdet-i vücud görüşü içinde mütalaa etmek mümkündür. Çünkü o, **"...şu halde karşı ve çelişik de olsalar, O, bütün varlıkları kapsar. Çünkü her şey, varlık kavramının içindedir. Karşıtlık Hakk'-tan uzak olan aşama ile ilgilidir. Buna karşılık, aşamada Hakk vardır. Batıl da, var olduğu için haktır; batıl olması izafidir. Bütün aşamalar, cisimler âleminde toplanmıştır. Cisim ortadan kalkarsa ne kurallardan, ne de başka soyut varlıklardan bir iz kalır"**[60], demiştir. Ancak, vahdet-i vücud anlayışı içinde de pek açıklığa kavuşturulamayan bir konu olan ve inkar ediliyormuş duygusunu veren Bedreddin'in **kevn ve fesad** (creation et corruption) anlayışını ortaya koyan

"Bilesin ki; oluş ve bozuluşun başlangıcı ve sonu yoktur. Dünya ile ahretin ikisi de izafidir. Görünmekte olan, geçici dünyadır; gizli olan da ölümsüz ahret. İkisi de ilksizden beri vardı ve sonsuza kadar var olacaktır" [61] düşüncesi ile **"Evren cinsi ile türü ile varlığı ile salt olarak ilksizdir. Sonradan var olmuşluğu, zamanla değil, özle ilgilidir (zatîdir). Karşıtlıklar Hakk'tan doğar"**[62] sözü bize Anaximandros'un apeiron'u (sınırsızı), veya Heraklit'in Logos' (akıl ile kavrama)unu hatırlatıyor.

Milet okulunun ikinci büyük düşünürü ve Thales'in öğrencisi olan Anaximandros'a göre her şeyin esası apeiron'dur (sınırsız). Apeiron, soyut olmuş olmasına rağmen, Thales'in su'yunu, somutluluğu tartışmalı olan Heraklit'in Logos'unu, Parmenid'in varlık'ını, Empedokles'in dört elemanının, Anaxagoras'ın spermataları'nın ve Demokritos'un atom'larının (bölünemez'lerinin) hemen hemen bütün özelliklerine sahiptir, **yani apeiron;** sınırsız, sonsuz, yaratılmış olmayan ve zıttı da bulunmayan biricik "Bir Varlık"tır, herşey bundan zıtlıklar halinde çıkar ve sonunda, adaletin yerini bulması için yine herşey O'na dönecektir.

Şeyh Bedreddin'in "Varidat"ında, İbn'ül Arabî'nin vahdet-i vücut anlayışını hatırlatan cümleler oldukça çoktur, örnek olarak;

"Yüce Hakk"ın öz varlığı "tüm"den uzaktır; tüm, o'nun içindedir; o da tümün içinde. Zorunluluğun, her du-

---

59 a.g.e., s., 64
60 a.g.e., s., 67 - 63.
61 a.g.e., s., 96.
62 a.g.e., ş„ 70,

181 YAZILARIM

rumda zorunlu kalması gerekir. Suret yönünden mümkün, hayal eserdir. Sonradan olmuştuk ile ilksizlik, suretlerde birbirini kovalar; Tanrı, onun için olduğu gibi, ondan da uzaktır. Mümkünün var olması, gerçek bakımından Hakk'tır; varlık da suret bakımından mümkündür; sonradan olmuş ve yaratılmıştır." [63]

Ayrıca, **"Salt varlık, kendisi için zorunlu olan varlıktır. Çünkü varlık ile yokluk arasındaki karşıtlığa göre başka türlü olamaz. Bunlardan biri, öbürü ile nitelenemez. Var olmanın da yok olması imkânsızdır. Üstelik zorunlu olan bir şey, özel bir imkânla mümkün durumuna gelemez. Çünkü böyle olunca, varlığını başka bir varlıktan almış olur, kendi varlığı, var olmasını sağlayan varlığa bağlı kalır ve onun dışında yok olur; varlığı yoklukla nitelenir. Bu ise söylediklerimize göre imkânsızdır. Aynı zamanda, bu başka varlık da var olamaz. Böyle olsa, o gerçekleşmeden önce, bir varlığın bulunması gerekir. Salt Varlık için de böyle bir şeyin bulunması imkânsızdır. Salt yokluk da hiç bir şeyin var olmamasıdır. Böylece, Salt Varlığın var olması gerekir ve bütün var olanların O'ndan var olduğu İspatlandı, O varlık Tanrı'dır. Var olan her şeyde görünen O'dur, belirten kendisidir"** [64] gibi.

Şeyh Bedreddin'in, **Antik Çağ felsefesinin pantheist materyalizmi**ne[65] kaçan gibi gözüken düşüncelerden biri de, Tanrı'nın İradesi konusunda söylediği aşağıdaki cümleler, ister istemez **Demokritos**'un felsefesini bize hatırlatmaktadır:

"O'nun dilemesi, irâdesi ve özgürlüğü, evrenin yatkınlığına göre gerçekleşir. Tanrı'nın: **(Tanrı, dilediğini yapar, istediği gibi hükmünü yürütür)**'[66] sözünün anlamı; (Tanrı, düşünülebilen karşıt şeylerden her biri üzerinde ayrı ayrı iradesini kullanır) değildir. Belki de: **(Tanrı, bir şeyin yatkın olduğu niteliklere göre diler ve ona göre iradesini kullanır)** anlamındadır. O, niteliğe aykırı olan bir şey isteyemez. İrade, yatkınlığa bağlıdır. Evren de bu yatkınlıkla var olmuştur. Tanrı İradesi ancak bununla ilgilidir; buna aykırı olamaz. Tanrı, dilediğini yapar. Nasıl yapmasın ki, var olabilecek şeyde beliren kendisidir" [67]

Demokritos'un felsefesinde de ilk ilke, daha da fazlaya bölünemez olan atom'lardır. İlksiz, sonsuz ve yaratılmamış olan bu elementlerin şekil, sertlik ve ağırlık gibi üç sıfatı vardır, Böyle vasıflara sahip olan atom'lar **"Büyük Girdap"** ile, boşluk içinde zorunlu olarak harekete geçerler. **Tesadüfiliği kesinlikle kabul etmeyen Demokritos**, atomların dışında, onlara aşkın olan ve onlara ilk hareketi veren hiç bir gizli kuvveti kabul etmiyor. Atom'lar sahip oldukları üç vasıflarından dolayı, boşluk içinde mekaniki olarak hareket etmek, zorundadırlar. Başka türlü hareket etmeleri mümkün değildir, ilâhî bir güç dahi bu zorunlu hareketi durduramaz ve başka şekilde yapamaz. Görüldüğü gibi, **mutlak determinizm**in hâkim olduğu Demokritos felsefesinde pantheist materyalizm vardır. Gerçi, Demokritos, eski Yuna geleneği üzere ilâhlar kabul etmektedir, fakat onların kâinat üzerinde hiç bir etkinliği yoktur. Demokritos'un bu felsefesini anımsatan Şeyh Bedreddin'in yukarıdaki düşüncesi, İslâmî Tasavvuf yorumu içinde mütalâ edilip, diğer mutasavvıfların fikirleriyle karşılaştırılırsa daha iyi anlaşılacaktır.

"Vâridât'ın **"Tanrı'dan başka Tanrı "yoktur; evrende Tanrı'dan başka bir şey yoktur"** gibi sözleri büyük mutasavvıf İbn'ül-Arabî'nin düşüncesini özetleyen **"yaratılmış şeylerin varlığı, yaratanın varlığından başka bir şey değildir"** cümlesine uygundur. Ayrıca, İbn'ül-Arabî'nin öğrencisi **Sadreddin Konevî**, bu konuda kâinatın Tanrı'nın bir gölgesinden ve O'nun bilgisinin bir **"görünüş"**ünden ibaret olduğunu söylemektedir. Fakat bu düşünceyi en iyi şekilde, şair mutasavvıf Mahmud Şebesterî, **"Gülşen-i Râz"** adlı şiirinde:

Cihan-ı cümle furûg nur-i Hakk'dan
Hakk enderû-zi peydâ-i- est pinhan

"Bütün cihanı nuru Hakk'ın şa'şası bil,
Hakk onda pek zahir olduğu için gizli görünür"[68]

---

63 a,g.e„ s„ 80.
64 a.g.e., s., 82 - 83.
[65] Gerçek olan yalnızca evrendir. Allah, varolan şeylerin toplamından ibarettir. Holbach ve Diderot gibi filozofların görüşleri bu paraleldedir. Buna çoğunlukla Tabiatçı Panteizm (Pantheism Naturaliste) veya Materyalist Panteizm (Panteism materialiste) adı verilir.
[66] İbrâhim,17.
67 Cemil Yener; a.g.e., s., 76.
68 Rıza Tevfik; Abdulhak Hamid'in Şiirleri, s., 392 - 393.

mısraları dile getirmektedir.

Bu tasavvufî düşünce, Şeyh Bedreddin'in "Vâridât"ından alınan uzunca iki iktibas ile açıklanıp, bildiri kısa bir sonuçla noktalanacaktır:

"Tek olan yüce Tanrı, belirme yerlerin tümünde kendini gösterir. Belirme yerlerinin her biri de, görünüşü bakımından, öbürüne benzemez; ama aslında aynı şeydirler. Bunların her birerinden, başka görünüşte eşya ortaya çıkar. Gerçekte bütün varlıklar birdir. Bunların biri : **"Ben Hakk'ım"** derse, bütün varlıklar Hakk'tan gelmiş olduğuna göre, salt gerçeğe uyar, dolayısıyla doğru söylemiş olur. Belirdiği yerlerin sayıca çok olması ile Tanrı'nın çok sayıda olması gerekmez. Her şeyde görünen birdir. Belirme yerlerinden her biri: **"Ben Hakk'ım"** derse, salt doğru söylemiş olur. Çünkü varlık, şartsız olarak Hakk adını almıştır. Tümün ya da cüzün kendisinden doğması, ya da hiç bir şeyin doğmaması ve bunların tüm ile nitelenmiş olması, ya da olmaması, durumu değiştirmez. Belirdiği yerlerden her biri, tümün kendisinden doğmamış olması bakımından "Hakk"tan ayrıdır denilebilir. Tüm de **"Yaratıcı"** ve **"rızık dağıtıcı"** sözlerinin anlamlan yönünden Hakk'tır. Başka şeyleri de bununla karşılaştırabiliriz: **Kul ve Hakk gibi**... zât sözünden de anlaşılacağı üzere, çokluk yoktur. Farklılık, ancak dolayısıyladır ve kavramlardadır. Çokluk, hayallerden başka bir şey değildir".[69]

Diğer ikinci cümle de şudur:

"Bilesin ki: salt varlık olan Hakk'ın kendisi, bütün aşamalarda iki yönlüdür:

Biri eylem ve etken yönü, İkincisi edilgen ve oluş yönü.

Birinci yönü ile ona İlâh ve Tanrı denir; ikincisiyle evrendir, yaratıktır, sonradan var olmuştur.

Salt ve öz Varlık bağımsızlıktan, bağımlılıktan ve bunların arasında bulunmaktan uzak olan yüce Hakk'tır; ne bütün ile ne de cüz ile İlgisi vardır. Bütün olması, cüz olması ikinci yönüyledir. O, gerçeğin kendisi olduğu için, evrene girmesi ya da girmemesi izafidir. Çünkü varlığı bunlardan öncedir. İzafi olması dolayısıyla da bunların hiç birinin dışında kalmaz.

İkincisi: Sözünü ettiğimiz her şeyden arınmış olan varlık, üstünde hiç bir aşama bulunmayan bir ululuktur. Bu ululuk, her şeyin üstündedir, her şey ondadır, her şey O'dur. Bu durumun başı ve sonu, açıklığı - gizliliği yoktur. Başka şeyleri de buna göre, değerlendir. Çünkü O, tümden ayrı sayıldı ve İkinci yönü ile her şey O'ndan oldu. Düzenin başı ve sonu yoktur; ilksiz ile sonrasız aynı şeydir".[70]

Sonuç olarak; bildirinin baş tarafında belirtildiği gibi, **"Varidat"** bizzat müellifin eseri olmadığından, Şeyh Bedreddin'in tasavvufî düşüncelerin eksik anlatılmış olma ihtimaline, üstelik ara sıra çelişkiye düşülmesine rağmen, öz olarak tasavvufa ait bir eserdir. **Annesinin İslamiyet'i kabul etmiş bir Rum kızı oluşunun dışında, Eski Yunanla hiç bir kültürel bağı olmayan, ve tamamıyla İslâm Kültürü içinde büyüyüp, Mısır'da, büyük mutasavvıf Hüseyin Ahlatî'nin yanında yetişmiş olan Bedreddin**, **"Vâridât' ında, görünüşte her ne kadar Presokratiklerin felsefesini hatırlatan bazı ifadeler kullanmış gibi oluyorsa da, kesinlikle onların etkisi altında değildir.** Fakat dikkatle incelendiğinde, Tanrı'yı bilme konusunda filozofların yaptığı gibi, birlikten çokluğa doğru açılmayı, başka bir ifadeyle, "Tanrı'dan yaratıklara doğru inildiği değil de, mutasavvıfların yolu olan çokluktan birliğe veya yaratıklardan Tanrı'ya doğru çıkıldığının hissedileceği "Vâridât"ta Şeyh Bedreddin'in, anlaşılmasında olduğu gibi anlatılmasında güçlük çekilen vahdet-i vücut görüşünde, "Fusûs al-Hikem" adlı eserini şerh ettiği İbn'ül-arabî'nin etkisi altında kaldığı görülecektir.

NOT: "İstediğin kadar "Ene'l Hakk" (Ben Hakk'ım) desende kulluktan çıkmadığın gibi Hakk'da olamazsın. Kulluğunu inkar etme. Kul olduğunu kabul etmek, Allah olduğunu iddia etmekten daha emniyetlidir. Fakat "tanrı olmak" insana hoş gelen vehimlerdendir." İhramcızâde İsmail Hakkı

[69] Cemil Yener, a.g.e., s., 77 - 78.
[70] a.g.e,. s., 83 - 84.

THE UNTOUCHABLES (Dokunulmazlar)

Tür : Aksiyon / Polisiye / Dram

Yönetmen : Brian de Palma

Senaryo : David Mamet, Oscar Fraley (Kitap) , Eliot Ness (Kitap) , Paul Robsky (Kitap)

Görüntü Yönetmeni : Stephen H. Burum

Müzik : Ennio Morricone

Yapım : 1987, ABD, 119 dk.

Oyuncular: Kevin Costner (Eliot Ness) , Sean Connery (Jim Malone) , Charles Martin Smith (Ajan Oscar Wallace) , Andy Garcia (Ajan George Stone/Giuseppe Petri) , Robert De Niro (Al Capone) , Richard Bradford (Polis Şefi Mike Dorsett) , Jack Kehoe (Walter Payne) , Brad Sullivan (George) , Billy Drago (Frank Nitti) , Patricia Clarkson (Catherine Ness) , Steven Goldstein (Scoop)

Brian De Palma'nın eski gangster filmlerini anmısatan başyapıtı Dokunulmazlar çekildiği 1987'den altı yıl sonra bir TV dizisi olarak uyarlanmıştı. Sean Connery, Kevin Costner, Robert De Niro gibi birinci sınıf aktörleri içeren bir oyuncu kadrosuna sahip olan film DePalma'nın en çok tanınan yapıtı.

FİLİMDEN KISA KISA

"Bu insanlara (mafyaya) savaş açarsan, sonuna kadar götürmeye hazır olmalısın. Çünkü taraflardan biri yok olana kadar onlar savaşı sürdüreceklerdir.
Capone'u ele geçirmek istiyorum. Ama nasıl yapacağımı bilemiyorum.
Capone'u ancak şöyle ele geçirebilirsin: O bıçak çekince, sen silah çekeceksin. O senin bir adamını hastahaneye yollayınca, sen onunkini morga yollayacaksın!
Bu, Chicago tarzıdır! Ve Capone'u ancak böyle ele geçirebilirsin."

**
" Şimdi, kime güvenebilirsin?
- Hiç kimseye.
- Maalesef, bu bir gerçek.
- O zaman, kimden yardım alacağız? Eğer çürük elma yemek istemiyorsan, sepetten elma alma. Direk ağaçtan topla. Direk ağaçtan topla."

**
"Herkes içkinin yerini biliyor. Sorun içkiyi bulmamakta. Capone'nun işini kim bozmak istiyor? Sorun burada. Haydi, gidelim."

**
"Hayat devam ediyor.
Seçkin bir adamdan tutkuları olması beklenir.

Tutkular... Tutkular...
Benim tutkularım neler?
Takdirimi kazanan şeyler nelerdir?
Bana zevk veren şeyler nelerdir?
- Adam... Adam sahanın ortasında tek başına.
Neyin zamanı gelmiştir?
Bireysel başarının.
Adam tek başına. Pekiyi, o adamın sahadaki fonksiyonu ne?
Takımın bir ferdi. Takım halinde çalışmak...
Görünüşü, atışı, yakalaması, mücadelesi. Her şeyi takımının bir ferdi olarak yapıyor.
Takımının zaferi için uğraşıyor.
Eğer takımı başaramazsa, adam ne olur?
Anlıyor musunuz?
Bir hiç olur. Güneşli bir gün, taraftarlar tribünleri doldurmuş. Adam onlara ne diyecek?
Sahaya kendim için çıkıyorum. Ama takım kazanamazsa, ben hiç bir yere varamam.
- Takım! - Takım!"

**

"Sürpriz savaşın yarısıdır. Çok şey savaşın yarısıdır. Kaybetmek de savaşın yarısıdır. Biz savaşın hepsini düşünelim."

**

"Ben bu insanlara zarar verecek bir şey yapmadım. Ama onlar bana kızgın. Ve ne yaptılar?

Sırf beni rahatsız etmek için aslı olmayan bir gelir vergisi meselesi uydurdular. Benimle erkek erkeğe konuştular mı?

Hayır. Barışçıl bir adamı taciz etmeye uğraşıyorlar."

**

"Ben herhangi bir konuda yakınmak isteyecek olursam, biraz olsun haysiyetli davranmamı sağlaması için Tanrıya dua ediyorum. Size bir şey daha söyleyeyim: Büyük boks maçlarında, kimin ayakta kaldığına bakarsınız. Maçın galibini ancak böyle anlayabilirsiniz."

**

"Sayın yargıcım!
Adalet bu mu?"

**

"Kavga bitmeden, kavgayı bırakma."

**

**" 'DOKUNULAMAZLAR'
GANGSTER DÜNYASINI SARSTI
'SATIN ALINAMAZ'
CAPONE BUGÜN MAHKEMEDE "**

**

"Al Capone'u sanık kürsüsüne çıkartan adamsınız. Sadece şans eseri, doğru zamanda doğru yerde bulunmuş oldum. İçki yasağının kalkacağı söyleniyor.

- O zaman, ne yapacaksınız?

- Sanırım, o zaman bir içki içerim."

**

YORUM:

Değişen bir şey yok.
Sadece zaman ve mekân.
İnsan bir yerde varsa başka ne olabilir ki.
Mücadele eden dünyada kimi zaman Al Copone, kimi zaman Hz. İsâ aleyhisselâm.
Ancak yanlış hesabında bir ödemesi vardır.
Önemli olan ileriyi görmek.
Ne var ki yanlış hesaplar çok olunca baş ağrıtır.
Allah Teâlâ'ya sığınırız.

İhramcızâde İsmail Hakkı

KÜRT MİLLİYETÇİLİĞİNİN OLUŞUM SÜRECİ (1918-1926)

Kürtler, 19. yüzyıla kadar Osmanlı idaresi altındaki Kürt beylikleriyle yarı otonom bir düzen içerisinde sorunsuz yaşamışlardır. Ancak bu yüzyılda, Osmanlı'nın yerinden idare sitemini bırakarak merkezileşme çabalarıyla birlikte, sahip oldukları özerkliklerini kaybetmeye başlayan Kürt beyleri bir isyan dalgası başlatmışlardır. Bu isyanları milliyetçi bir çerçevede değerlendirmek mümkün olmasa da ilerde yaşanacakların temeli olmalarından ötürü önemlidirler.

Kürtler gerek yaşadıkları coğrafyanın getirdiği zorluklar gerekse de feodal yaşam alışkanlıkları sebebiyle ulus olma bilicini Fransız İhtilali ile dünyaya yayılan süreçten daha geç yakalamışlardır. **Kürtler için modern manada milliyetçilikle karşılaşmalarına aynı topraklarda yaşadıkları Ermenilerin büyük katkısı olmuştur. I. Dünya Savaşının son bulmasıyla birlikte Kürt milliyetçiliği yeni bir ivme kazanmıştır. Kürtçüler için bir dönüm noktası olan Sevr Barış Antlaşması gelecekteki İngiliz çıkarları düşünülerek bazı şartlarla bağımsız bir Kürt Devleti kurulmasını öngörmüştür.** Anadolu'da verilen Milli Mücadelenin akabinde tatbik şansı bulamayan Sevr Anlaşması yerini Lozan'a bırakmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Kürtlerin geleceğini yakından ilgilendiren Musul meselesi, Lozan Antlaşmasıyla bir çözüme kavuşmamış ve 1926 yılına kadar İngiltere ve Türkiye arasında yaşanacak olan bir sorun olarak kalmıştır. Genel olarak bu dönem incelendiğinde, Kürtler için milliyetçilik faaliyetleri, çoğunlukla dini bir kimliği olan feodal bir beyin öncülüğünde, emperyalist güçlerin güdümü altında meydana gelen olaylar zincirinden öteye gidememiştir.

Türkiye'nin son otuz yıllık gündeminde önemli bir yer teşkil eden Kürt ayrılıkçı terör hareketine, bakıldığında sorunun yeni olmadığı, geçmiş yıllardan süregelen milliyetçi bir hareketin, feodal etkilerden daha bağımsız bir uzantısı olduğu anlaşılmaktadır.

Değerlendirme yapılacak olursa:

19. yüzyılın sonlarından 1926 yılına kadar incelediğimiz Kürtçülük hareketleri başlangıçta daha ziyade feodal karakterde iken gittikçe milliyetçi bir kimliğe bürünmüştür. **19. yüzyılda meydana gelen Kürt isyanları** milliyetçi bir kapsam içerisinde tahlil etmek çok da mümkün değildir. Bu dönemdeki hareketler esas itibariyle belli bir bölge içerisinde yarı otonom hayatlarından memnun olarak yaşamakta olan Kürt aşiret liderlerinin Osmanlı siteminde meydana gelen bir takım değişikliklere gösterdikleri tepkiden ibarettir. Bu isyanlar milli bir hareketten ziyade kişisel veya mahalli çıkarların gözetilmesine yönelik hareketlerdir.

Kürtlerin modern manada milliyetçilikle tanışmalarına en büyük etkiyi Ermenilerle olan ilişkilerinin yol açtığını görmekteyiz. Emperyalist güçlerin misyonerler ve konsoloslukları vasıtasıyla Ermeniler ve diğer Hıristiyan azınlıklarına karşı yürüttükleri faaliyetlere şahit olan Kürtler kendi yaşadıkları topraklar üzerinde bağımsız bir Ermenistan kurulması konusundaki faaliyetlere tepki olarak milli bir refleks göstermişlerdir.

Kürt-Ermeni ilişkilerinin yanında Kürt Milliyetçiliğinin oluşumuna sebep olan diğer bir etken ise Hamidiye Alayları olmuştur. Bu uygulama sayesinde milliyetçiliğin ihtiyaç duyduğu burjuva sınıfı devlet eliyle yaratılmıştır.

Aşiret mekteplerinde okutulan Kürt çocukları başta İstanbul olmak üzere Kürtçü faaliyetleri Kürtlerin yaşadıkları topraklarda yayma gayreti içerisinde olmuşlardır. Bu noktada Jön Türklerin de sürecin hızlanmasına bazı katkıları olmuştur. Başlangıçta Osmanlı'nın bütünlüğünü korumak saikıyla hareket eden Jön Türklerin içerisinde Kürt kökenli kişiler de bulunmaktaydı. İlerleyen yıllarda İttihat ve Terakki'nin Türk milliyetçiliği ekseninde politikalar üretmesine tepki olarak bu örgütte bulunan Kürtler de Kürtçü faaliyetler içerisine girmişlerdir.

I. Dünya Savaşı, Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki yıkıcı etkisiyle birlikte ülkedeki halkların bağımsızlık arayışları içerisine girmelerine de sebep olmuştur. Özellikle İngiltere, Fransa ve Rusya'nın bölge üzerindeki emelleri doğrultusunda yürüttükleri faaliyetler bu halkların bağımsızlık isteklerini daha da

kamçılamıştır.

Wilson ilkelerinden birisi olan halkların kendi kendileri yönetmesi prensibi hızla tüm İmparatorluğu etkisi altına almıştır. Bu dönemde Kürtçülük faaliyetleri içerisinde bulunan kişiler kendi çıkarlarını ön planda tutarak gelecekleri için emperyalist devletlerden medet umar bir tutum içerisinde olmuşlardır. **Dünya Savaşı ardından imzalanan Sevr Antlaşması Kürt milliyetçileri için bir başka milat olmuştur.** Taraf ülkelerce imzalanan ancak onaylanmayan bu antlaşma hiç bir zaman hayata geçmemesine rağmen bağımsız bir Kürt Devletinin kurulması yönünde uluslararası ilk belge olması itibariyle Kürt milliyetçileri için bir referans özelliği taşımaktadır.

Kurtuluş Savaşının verildiği yıllarda Milli Mücadeleyi zora sokacak bir takım Kürt faaliyetleri olsa da genel olarak Kürtler olumsuz bir tutum sergilememişlerdir. Fakat bu tutumlarının ardında örgütlü bir yaklaşım yoktur. Mustafa Kemal'in aşiret ileri gelenleri ile yaptığı görüşmeler bu olumlu havanın oluşmasına katkı sağlamıştır. Aslında bu yıllardaki Kürtlerin tutumlarını daha ziyade Türklerle olan dini birliktelikleriyle ve halifeliğe olan bağlılıklarıyla açıklanabilir.

LOZAN KONFERANSI SIRASINDA EMPERYALİSTLERİN KÜRTLER KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİNİN DAHA KRİSTALLEŞTİĞİ GÖRÜLMEKTEDİR. GÖRÜŞMELERİN BAŞ AKTÖRÜ OLAN İNGİLTERE, BU ANTLAŞMAYLA MUSUL VE PETROL KONULARINDAKİ ÇIKARLARINA KÜRTLERİ FEDA ETMİŞTİR. Musul meselesinin çözüm süreci içerisinde Kürt milliyetçilik faaliyetlerine daha yoğun bir şekilde bugünkü Kuzey Irak topraklarında rastlamak mümkün olmuştur. Ancak ortak bir toplumsal talebi yakalayamayan bu faaliyetler daha ziyade feodal bir düzeyde bu sefer Türkiye'nin müdahaleleri ile hayat bulmaya çalışmıştır.

1900'lü yıllarla birlikte tüm dünyada yayılan milliyetçi fikir, Kürt toplumu üzerinde aynı etkiyi doğurduğunu söylemek çok da mümkün değildir. Kürtler açısından bu gecikmenin başlıca nedenlerinden birisi yaşadıkları coğrafyanın yarattığı şartlardan kaynaklanmaktadır. Dağların birbirinden ayırdığı bu toplumda merkezi bir devlet yapısı oluşmamıştır. Bunun başlıca sebebini Kürtlerin sosyal yapıları oluşturmaktadır. **Kürtlerdeki aidiyet duygusu millet kavramından ziyade ait olduğu aşiret, aile gibi daha alt bir yapıya aittir. Kürtlerin bu feodal yapıya sıkı bağlılıkları milliyetçi duygularla hareket etmelerine büyük oranda engel olmuştur.** Ayrıca Kürtler milli farkındalığın esaslarından olan kültürel ve edebiyat alanlında da oldukça geri kalmışlardır. Bu alanlarda kendilerini ifade edebilecek ciddi eserler ortaya koymaktan uzak olmuşlardır. **Kürtçenin farklı diyalektlerde konuşulması ve bu farklılığının zaman zaman birbirlerini dahi anlayamama boyutuna varması bunda etkili olmuştur.** DİĞER BİR NEDEN İSE İMPARATORLUK İÇERİSİNDE TEK BİR MÜSLÜMAN MİLLETİN VARLIĞINDAN ÖTÜRÜ, KÜRTLERİN TÜRKLERDEN FARKLI BİR MUAMELE GÖRMEMİŞ OLMALARIDIR. Bu nedenle Kürt milliyetçileri açısından Cumhuriyetin ilanıyla birlikte halifeliğin kaldırılması yeni bir dönemi temsil etmektedir. **Zira halifeliğin kaldırılmasıyla Türkler ve Kürtler arasında önemli bir bağlılık vasıtası olan din büyük ölçüde etkinliğini kaybetmiştir.**

Gerek incelenen dönem itibariyle gerekse 1926 yılından günümüze kadar yer alan dönem içerisindeki Kürtçü faaliyetlerin hep feodal bir yapı içerisinde zuhur ettiğini görülmektedir. Kürt milli hareketi adı altında yürütülen çalışmaların tamamında bir büyük Kürt ailesinin adını görmek mümkündür.[71] Bu çalışmaların derinlemesine incelenmesi halinde kişisel çıkar ve hırsların olduğu da görülecektir. 1960 yıllarda tüm dünyada başlayan sömürgecilik sonrası milli hareketler 1961 Anayasasının sağladığı özgürlük ortamıyla Kürtleri de etkisi altına almıştır. PKK'nın kuruluşuna zemin hazırlayan bu süreç ve sonrası Kürt milliyetçiliğinin geçmiş dönemden farklı olarak dar bir feodal zümrenin etkisinden öte kitleselleşmiş bir milliyetçi kimliğe dönüşmüştür.

Musul meselesine gelindiğinde, bu toprakların Türkiye için ekonomik değerinden ziyade milli gü-

---

[71] Gedikpaşa Mahallesinde 2 Ekim 1908 tarihinde kurulan Kürt Terakki ve Teavün Cemiyeti merkezinin kuruluşunda en tanınmış üç Kürt ailesinin üçü de yer almıştır. **Şemdinan ailesi**nden Şeyh Ubeydullah'ın oğlu Seyit Abdülkadir, **Bedirhan ailesi**nden Bedirhan Paşa'nın oğlu Mehmed Emin Ali Bedirhan, **Baban ailesi**nden Babanzade Ahmet Naim Bey. Bunlardan başka Dr. Şükrü Mehmet Sekban, İsmail Paşazade, Müşir Mehmet Paşa da yer almışlardır.

Ubeydullah ailesi otonomist kanadı temsil ederken Bedirhanlar ayrılıkçı bir görüş benimseyeceklerdir.

venlik açısından önemi dikkate şayandır. Kürt nüfusunun çok büyük bir kısmının Musul'un Irak'a bırakılmasıyla parçalanması Türkiye için mütemadiyen bir tehdit yaşanmasına sebep olacaktır. Aralarında kâğıt üzerindeki çizgilerden ibaret olan sınırların bulunduğu aynı dili, kültürü ve tarihi paylaşan halkların birbirleri üzerindeki etkileri görmezden gelmek imkânsızdır. Bölgenin geçmişteki enerji kaynaklarına, günümüzdeki önemiyle su kaynaklarının da eklenmesiyle geçmişteki önemini arttırarak koruyor olması Dünya güçlerinin buraya olan ilgilerini devam ettirmelerine sebep olacaktır.

Kaynak:

Levent İBRAL Polis Akademisi, Yüksek Lisans Tezi-240055, Ankara - 2009

ALINTI

TÜRKİYE'DE DİNSEL AKIMLAR'IN İÇTİMÂİ TEMELİ OSMANLI TOPLUMUNDA SANAYİLEŞME NİÇİN GERÇEKLEŞEMEDİ?

ÖNSÖZ

Siyaset bilimi, nerede, nasıl ve hangi şartlarda, kimin kime hükmedebileceğim öğrenmeye çalışan bir ilim alanıdır. Bu nedenle, insan gelişiminin tarihi boyunca geliştirilmiş, sınanmış ve yenilenmiş teorik bilgilerin yanı sıra saha araştırmalarına, gözlemlere ve ampirik (deneycilik) verilere dayanarak bilimsel yaklaşım ve niteliklerini pekiştirir. Bir toplum bilimi olduğu için de tüm veri kaynakları toplumun bizatihi kendisi olmaktadır.

Bu nedenle, toplumsuz siyaset olamayacağına göre, toplumu kaynak olarak almayan siyaset bilimi de olamaz. Böylelikle taban toplum, siyaset de onun, toplumsal değişimle farklılaşan ürünü olmaktadır. Eskilerden bir söz vardır.

- **"Bana arkadaşını, ya da okuduğun kitabı söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim."**

Toplum ve siyaset bilimi de özellikle böyledir. Bir siyaset bilimcisine toplumun gelişim endekslerini verin, size az bir yanılgı ile siyasî yapısını tarif edebilir. Ya da tam tersini yapın. Yani toplumun siyasî yapısını bilgi olarak verin, size o toplumun gelişmenin neresinde olduğunu beş aşağı, beş yukarı tahmin edebilsin.

Hem ders, hem de yardımcı okuma kitabı niteliğinde hazırladığımız bu kitapta biz de siyasal kurumların ve siyasal davranışın toplumsal boyutlar ile olan yakın ilişkilerini vurgulamaya çalıştık. Daha çok ana kavramlar ve temel kurumlar açısından ele aldığımız bu toplumsal ile siyasal arasındaki etki-tepki ilişkisi umarız ki siyasetin değişen koşullara olan "muayyeniyetine" az da olsa bir ışık tutar.

Ama, yararlı olmasını dilediğimiz bir başka husus da şu.

- Siyaset bilimini, hangi şartlarda, kimin kimi nasıl yönlendireceğini inceleyen bir disiplin olarak tanımlamıştık. Bu gerçeklerin bilincinde (!) olmadan, "Hayır, ben!" diye evi çekip çeviren dört yaşındaki kızım, çok ileride yazdıklarımı okuma şaşkınlığına düşüp aklı karışırsa, belki evdeki gerçek iktidarın o değil, ben olduğum yanılgısına kapılabilir.

Ahmet N. YÜCEKÖK

Osmanlı toplumunun sanayileşmemesinin ardındaki gerçeği Osmanlı devletinin asker-bürokrat niteliğinde aramak gerekmektedir. Ana görevleri askerî fetihler ve din'e ve devlete en uygun şekilde hizmet olan bu kişilerin sanayileşmeden sınıfsal bir çıkar beklemeyecekleri açıktır. Buna rağmen, Avrupa'daki sanayi devriminin yıkıcı etkilerine kadar, Osmanlı toplumunda devlet denetimi altında bulunan ve hatta Avrupa'ya büyük ölçüde ihracatta bulunan bir sanayiden söz etmek mümkündür. Ama ne zaman ki tarım fazlasının oluşturduğu bir sermaye Batıda kentlere akmaya başlamış ve bunun sonucu olarak sanayi merkezleri serpilmiş ve büyümüştür; o zaman Osmanlı sanayii çabuk ve ucuz üre-

tim yapan batılı tezgâhların ve yüksek fırınların ekonomik etki alanına ve bu ekonomik güçleri koruyan ve temsil eden Batılı devletlerin de siyasal etki alanına girmiştir.

İşte Avrupa'nın ekonomik üstünlüğünü, ona açık pazar olarak böylesine çabuk ve ezilmek pahasına kabullenen Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünü ve onu izleyen geri kalma sürecini, toplumun **"devlete tabi millet"** niteliğinde aramalıyız. Batıda ekonomik değişim ve gelişimler sonucu beliren sermaye sahibi bir sınıf, sosyal ve siyasal yaşantıya giderek egemen olup kendi çıkar ve ihtiyaçlarını temsil edecek kurumları devlet yapısına kabul ettirirken, bizde içtimâi ve ekonomik hayatın tek egemen unsuru olan saray ve kapıkulu, toplumda kendilerinden bağımsız oluşacak her birikimi ve akımı kıskançça denetleyen ve dağıtan bir görüntü ve davranış içindedirler. Ticaret sektörünü akıl almaz bir kırtasiye ve vergileme sistemiyle denetleyen, sanayi kollarının rekabetini ve üretimini merkeze bağlı bir ahilik sistemi ile sınırlayan ve zirâi alana miri toprak düzeni ile egemen olan Osmanlı Devleti, yalnız batıdaki sanayileşmenin ilk şartı olan sermayenin belirli ellerde toplanmasını önlemek ile kalmamış, fakat o sanayileşmeyi yaşatacak ve hızlandıracak olan bir batı parlamenterizminin ana unsurunu meydana getiren bir burjuva sınıfının da doğmasını önlemiştir.

(Burjuva: köylü, işçi ya da soylu sınıfına dahil olmayıp, sosyal statüsünü ve gücünü, eğitiminden, işveren konumundan ve zenginliğinden alan kentli kişi. Bu kimselerin oluşturduğu sosyal sınıfa burjuvazi denir. Bu kavram Karl Marx ve Friedrich Engels tarafından yazılan Komünist Manifesto'da "kapitalist orta sınıf" anlamında kullanılmıştır. Zaman zaman eleştirel olarak materyalist ve sığ, tipik orta sınıf kimse anlamında kullanılır.)

İKİNCİL GRUPLARIN YOKLUĞU VE DEVLETİN ÖNEMİ

Osmanlı devletinin üretimde ve ticaret hayatındaki bu kıskanç denetimi sonucu saray ve kapıkulu egemenliğine rakip olabilecek hor sosyoekonomik gelişme daha doğum anında yok edilmiş ve batıda devlet toplumun değişen ekonomik yapısı ile güçlenen sınıfların eline geçerken Osmanlı Devleti egemenliği tekelinde tutan ve paylaşılmayan bir iktidar yapısı olarak kalmıştır. **Batıdaki burjuva patlayışı sonucu devlet iktisaden egemen güçlerin mülklerini koruyan bir jandarma görünümüne bürünürken Osmanlılarda Devlet, burjuva toplumuna set çeken ve bu nedenle topluma sanayileşme olanağı vermeyen bir baraj olmuştur.** Ayrıca batı toplumlarında bulduğumuz bazı kurumları, sanayileşmeme ve onun bir sonucu olan farklılaşamama nedeni ile Osmanlı Devletinde görmek mümkün değildir. Bu kurumlar, fertle devlet arasında tampon görevini yerine getiren ve **"ikincil gruplar"** diye adlandırdığımız kurumlardır.

Bunlar arasında dernekleri, sendikaları, çeşitli baskı gruplarını, belediyeleri saymak mümkündür.

Ekonomik gelişmenin yarattığı sosyal hareketlilik ve farklılaşma, batıda, bu gruplar ve kurumlar sayesinde, devletin kayıtsız şartsız egemenliğini kırmış, ticaret ve sanayi ile gelişen şehirler kendi özel kanunlarını çıkarmak yetkisini sağlamışlar, belediyeler kurmuşlardır. İhtisaslaşmanın ve iş bölümünün beraberinde getirdiği çıkar farklılaşması aynı çıkarları ve görüşleri savunanların örgütlenmesi gereğini duyurmuş, böylelikle oluşan farklı gruplar topluma, batıda, giderek dengeci, pluralist (çoğulcu) bir görünüm kazandırmışlardır.

İşte Osmanlılarda bu ikincil kurumların sosyo-ekonomik yetersizlikten ötürü bulunmayışı, ikincil kuruluşların batıda yarattığı değerleri, tutumları, istemleri Osmanlı toplumunda bulmamızı imkansız kılmıştır.

191 YAZILARIM

Kişi ile devlet arasındaki bu kurumların bulunmayışı devleti siyasal, sosyal ve ekonomik sahalarda bütünüyle başıboş bırakmış, toplumdaki bütün iyiliklerin de, kötülüklerin de başlıca kaynağı devlet olmuştur.

Devleti kişi çıkarları lehinde etkileyecek ve kişiyi devlete karşı koruyacak ikincil grupların yokluğu nedeni ile Osmanlı devletinde halkın aradığı koruyucu sığınak, ümmet yapısı ve ona bağlı olan tarikatlar olmuştur.

Osmanlılarda olduğu gibi diğer Doğu İslâm toplumlarında da halkın sığındığı ümmet yapısı, Batıda olduğu gibi, kişilerin belirli bir içtimâi amaçla çıkar birliği ve işbirliği yapmak için bir araya geldikleri topluluk değildir.

Ümmet içerisinde kişiye, bir şeye ait olmanın verdiği duygusal bir bağ sağlanır. Kişi bu anlamda toplumun şekilsiz bir parçasıdır. Meydana gelen bu topluluğun başı Allah Teâlâ'dır. Bu topluluğu meydana getiren müminler ise kendilerini Allah Teâlâ'ya mutlak bir şekilde teslim etmişlerdir. Burada her şey Allah'a aittir ve Allah'ın yasaları olan şeriatla idare edilir.

Bu nedenlerle, sosyo-ekonomik yetersizliklerden dolayı kişinin sadakatini çekebilecek, çıkarlarının savunulmasında yardımcı olacak **ikincil grupların Osmanlı toplumunda bulunmaması, ümmet yapısına büyük önem ve bağlılık kazandırmıştır.**

Mutlak olarak dinin şekillendirdiği ümmet yapısından zındıklık ya da benzeri bir suçlama ile çıkarılmak, kişinin toplum içinde sığınacağı başka bir örgüt olmamasından ötürü korkunç ağır bir cezadır. Bu nedenle Osmanlı toplumunda dinsel ilkeler her alanda mutlak saygı ve itaat görmüş, yön veren, adalet dağıtan, eğiten ve ceza veren kurallar olarak Osmanlı toplumunda egemen olmuşlardır.

BATIYA AÇILMA VE İÇTİMÂİ SARSINTI

Genellikle fetih gelirleri ile beslenen bir ülke olan Osmanlı İmparatorluğu 16. yüzyılda doğal sınırlara ulaşıp, gelişen batı teknolojisinin güçlendirdiği batılı ordularla başa çıkamaz olunca duraklamıştı. Bu duraklama, Avrupa'daki sanayi devriminin rekabet kabul etmez sonuçlarının sanayileşmeyen toplumlar üzerindeki ezici etkileri görülmeye başlayana kadar sürdü. Ondan sonra kaçınılmaz olarak ancak **"iman dolu göğsümüzle"** karşı koymaya çalıştığımız bir gerileme devri başladı.

Üstünlüğünü hemen her alanda Osmanlı devletine kabul ettiren Batıya karşı duyulan hayranlık ve özenti Osmanlı batıcılarında **"çöküntüye karşı"** tedbir olarak **"Batılı Kurumların"** topluma ithal edilme tezini güçlendirdi. **Zannedildi ki Batı uygarlığını ve gücünü yansıtan modern kurumlar Osmanlı toplumuna ithal edilirse biz de onlar gibi uygar ve güçlü olabileceğiz.** Fakat yanılgı şuradaydı ki Avrupa'daki siyasal ve sosyal kurumlar, oradaki içtimâi bünyenin ürettiği, yeni gelişen sanayici ve üretici sınıfların çıkarlarına ve sorunlarına cevap olarak oluşan kurumlardı. Yani toplum içerisinde beslendikleri ve yaşamak için güç buldukları geniş bir taraftar kitleleri vardı.

Osmanlıda ise bu batılı kurumları yaşatacak bu tür içtimâi güçler ve çıkarlar henüz oluşmamıştı. Toplumun mizaç özelliklerini ve niteliklerini bir tarafa bırakıp kerameti bu kurumların kendilerinde arayan Osmanlı batıcıları yanıldıklarını anlayana kadar Batılaşma hareketi Osmanlı toplumuna sarsıcı ve parçalayıcı etkisini kabul ettirdi.

KÜLTÜR İKİLEŞMESİ

Batının ucuz ve bol mal sürümü karşısında rekabet edemeyen Osmanlı, siyasal baskı ile 1838'de gümrük duvarlarını da kaldırınca cılızlamaya başlamış olan sanayi gücünü büsbütün yitirdi ve fütuhat (fetihler) gelirlerinden sonra gümrük ve tekel gelirlerini de kaybetmiş oldu. Hazineye gelir sağlama nedeniyle topraklardaki **"miri"** düzen (Hükûmetin, hazinenin malı olan topraklar) daha 16. yüzyıl sonlarında bozulmuştu ve topraklar "iltizam"a verilmeye başlanmıştı.

(İltizam, eskiden devlet gelirlerinin (vergilerin) bir bölümünün belli bir bedel karşılığında devlet tarafından kişilere devredilerek toplanması yöntemi.)

Zirai ürünü denetleyen ve "mültezimlerin" yanı sıra dış devletlerin ticari çıkarlarını kollayarak zenginleşen ve siyasal güç kazanan, çoğu azınlık tebaaya mensup, bir ticaret sınıfı devlet gücünü iyiden iyiye etkilemeye başladı. **İçtimâi ve siyasal düzen alt üst oldu.** Batıya açılma sonucu giyinişiyle, konuşuşuyla, davranışı ile ve sahip olduğu değerler ve kültür ile toplumun ana kısmını meydana getiren tabakalardan giderek ayrılan ve yabancılaşan zümreler ve tabakalar belirdi. Siyasal yapıda, kendini devlet çıkarlarına adamış, **"boynu kıldan ince"** olan geleneksel kapıkulunun yerini uluslararası diplomasinin sivrilttiği, hayatları ve gelirleri kanunî teminat altında olan büyük bürokrat aileler aldı. Paylaşılmayan, tekelci iktidarın sahibi olan Osmanlı devlet yapısı zayıfladı, parçalandı ve etkinliğini yitirdi. Çöken devlet yapısı, toplumda kendi yerini alabilecek nitelikte bir alternatif, bir ulusal güç yaratamamış olduğu için korkunç çatırtılarla çöken bu kof gövdeyi ayakta tutmak mümkün olamıyordu.

Mali ve siyasal perişanlığı **"Düyunu Umumiye"**[72] idaresi perçinledi. Kurumlaşma hareketlerinin sonucu, toplumda kökleri bulunmayan batılı kurumların getirilmesi, böyle kurumların toplumdaki sosyo-kültürel yapı ile açık bir çelişkiye düşmeleri, **Osmanlı toplumunda bir kültür ikileşmesi yarattı.** Çünkü bu kurumlar batıda kapital sahibi olup sosyal ve siyasal hakları kısıntılı burjuvaların ihtiyaçlarına cevap veren kurumlardı ve görüldüğü gibi, Osmanlılarda ise bu kurumları yaşatacak toplum çapında böyle bir sosyo-ekonomik zorunluk henüz yoktu. Sömürünün, siyasal ve ekonomik sarsıntının acılarım çok yakından tanıyan halk yığınları batılaşmanın bu iğreti görüntüsüne şiddetle karşı çıktılar.

Ülkenin giderek yoksullaşmasını bu yeni kurumların varlığına bağlayan geniş bir muhalefet, dini esaslara dayanarak bütün suçu şeriattan ve dinden uzaklaşmada bulmaktaydı. Batılı kurumların ve batı iktisadi gücünün toplum üzerinde etkin olmaya başlaması Osmanlı toplumunun statik düzenini parçalamış, ekonomik hareketlilik ve kapitalist baskı sonucu halkın yaşamında büyük değişmeler başlamıştı. Yüz yüze olan ticari ilişkinin, uluslararası ticaretin de koyulaştırdığı bir gayrı şahsi sömürü ortamına dönüşmesi halkın büyük kısmını tedirgin etmiş, değişen ve yabancılaşan sosyo-ekonomik şartlar halk tarafından **"gâvurlaşma"** olarak nitelenmiş ve batılaşmanın sebep olduğu bir sosyal hastalık olarak görülmüştür. Günümüze kadar uzanan İslâmi akımlar propagandalarını ve eğitimlerini genellikle İslâm dininin **"vahşet ve bedeviyet halindeki bir kavmi"** dünyanın en büyük, en güçlü imparatorluklardan biri haline getirmesine dayandırmaktadırlar. Bu anlamda İslâmcılık akımları gerek Osmanlı devletindeki çöküşün gerekse Cumhuriyet Türkiye'sindeki bozuk düzenin nedenlerini İslâmi ilkelerden uzaklaşılmış olmasına ve bünyemize uymayan batıcılık özlemlerine bağlamışlardır. Hatta batılaşmayı

[72] Düyun-u Umumiye: (Düyun-u Umumiye-i Osmaniye Varidat-ı Muhassasa İdaresi), 1881 - 1928 yılları arasında Osmanlı Devleti 'nin dış borçlarını denetleyen bir kurumdu. II. Abdülhamit döneminde kurulmuştur. Sözcük, "Genel Borçlar" anlamına gelir. Düyun-u Umumiye kurulduğu yıldan itibaren, Osmanlı Devleti' nin ekonomik ve mali yaşamı üzerinde etkili bir rol oynamıştır.

193 YAZILARIM
savunan ve Osmanlı toplumunu bu yönde etkilemiş Yeni Osmanlı akımının öncülerinden Namık Kemal bile savunduğu batı kurumlarını İslâmi temellere oturtmak istemekte bir sakınca görmemiştir. Bunu bir tezat olarak görmeyişinin nedeni ise, büyük bir olasılıkla, sanayi devriminin, batıda yarattığı kültür ve değerlerin Osmanlı toplumunda bulunmamasıdır.

İşte bu yokluk sonucudur ki batılı kurumlar, Namık Kemal ve arkadaşları tarafından, toplumda farklılaşmama ve sanayileşmeme sonucu, tek egemen değer sistemi olarak bulunan İslâmî ilkelere dayandırılmak istenmiş ve tabii bütün iyi niyetlere rağmen gayretler sonuçsuz kalmıştır.

CUMHURİYET TÜRKİYESİNDEKİ GELİŞMELER

Cumhuriyet Türkiye'sinde de statik, yalınkat ve alışılmış düzeni yıkmaya ve sarsmaya devam eden batılaşma hareketi ve onun yanısıra sosyo-ekonomik ve kültürel yeteneksizliklerden dolayı yıkılanın yerine boşluğu doldurabilecek nitelikte yeni kurumları hemen oluşturamayan bir içtimâi bünye, acıları ve sarsıntıları devam eden halkı, başlarına gelenlerin yine batılaşmadan geldiğine inandırmış ve durumlarından hoşnut olmayan yığınlar yeni cumhuriyet düzenine radikal bir dinsel tepkiyle karşı çıkmışlardır.

Batılaşmaya karşı tutucu bir direniş olarak başlayan bu muhalefet giderek **"gerici"** bir tepki halini almış ve aynı zamanda **"ütopyacı"** bir anlam kazanmıştır. Burada **"ütopya"**, batının maddeciliği ve kötü taraflarının alınması sonucu kısırlaşan ve bu nedenle çöken, dağılan bir toplumun, İslâm dini sayesinde tekrar altın devirlerine ulaştırılması ideal ve istemi anlamındadır. Cumhuriyet devriyle birlikte dinsel akımlarda beliren ve tutuculuğu gericiliğe dönüştüren bu fonksiyon değişimi, kendini en belirgin şekilde. günümüz Türkiye'sinde, kapitalist kalkınmanın en yoğun olduğu, içinde bulunduğumuz yıllarda göstermiştir.

ÇOK PARTİLİ HAYAT VE "SAĞ" TEPKİ

Çok partili hayata kadar kendilerine yabancı buldukları batıya açık düzeni kanlı başkaldırmalarla yıkmak isteyen radikal sağ, yalnız bununla yetinmemiş, fakat çok partili hayata her geçiş denemesinde birer liberal muhalefet olarak beliren siyasal partilere damgasını vurarak yolundan saptırmış ve kapatılmalarına sebep olmuştur.

Ekonomik ve sosyal olanaksızlıkları nedeniyle güçlenemeyen esnaf ve sanatkâr sınıfı, devletten de kendi çıkarları doğrultusunda bir politika sağlayamayınca, kendilerini ezen batılaşma ve yenileşme ortamına karşı duymakta oldukları hoşnutsuzluğun ana kaynağını devlette aramışlar ve gelişen burjuvazinin kendine paravan yaptığı sivil-asker bürokratları suçlayarak batılaşmanın ve değişimin getirdiği sarsıntılar ve acıları onlardan bilmişlerdir.

Ticaret ve toprak burjuvazisinin güçlendiği yıllar olan tek parti devrinde **"radikal sağ muhalefet"** için için kaynamış ve kendi çıkarlarına ters düşen bir ekonomik gelişime ve sosyal değişime karşı çıkma için uygun bir ortamın yaratılmasını beklemişlerdir. Bu fırsat ikinci dünya savaşının da getirdiği elverişli şartlardan yararlanan ve artık tek partinin dar kalıpları içinde barınamayacak kadar serpilmiş ticaret ve toprak burjuvazisinin Demokrat Parti hareketi ile doğmuştur. Aslında sınıfsal çıkarları bakımından İslâmcı cephe ile hiç bir ilgisi bulunmayan D.P.'de örgütlenen bu burjuvazinin, asker-bürokrat CHP'ye karşı yürüttüğü muhalefet yine dinsel bir niteliğe büründürülmüş ve mücadele, topluma **"ya-**

bancı" olanlara, **"frenkmeşreplere"** karşı verilen bir mücadele şekline sokulmuştur. Gerçi DP'nin temsilciliğini yaptığı burjuvazi Türk toplumunda batılaşmadan yarar gören bir sınıftır ama **"batıcı"** olarak görünmenin gereksizliğini hatta zararını da gayet iyi bilmektedir. Bu nedenle D.P.de örgütlenen burjuvazi **"radikal sağ"**ı tatmin etmek için batılaşmanın görüntüsüne karşı imiş gibi davranmakta ve fakat batılaşmanın nimetlerinden fazlasıyla yararlanmaktadır.

Bu arada enflasyonist patlama ve şuursuz olmasına rağmen Türk toplumunun o zamana kadar görmüş olduğu en hızlı gelişme süreci, aslan payını ticaret ve tarım burjuvazisine sağlarken, refah kırıntılarını da halka kadar saçmaktaydı. **İşte bu refah kırıntılarıdır ki halk yığınlarına DP'yi terfihlerinin isabetini göstermiş ve bu nedenle radikal sağ, asker-bürokrat batıcılara gösterdiği tepkiyi D.P.'ye göstermemiştir.** Fakat plansız kalkınmanın sonucu beliren ekonomik tıkanıklık siyasal hayatı da etkilemiş, iktidarın muhalefeti susturma çabaları da anayasa dışına çıkınca ordu müdahalesi kaçınılmaz olmuştur.

1960 SONRASI TÜRK İÇTİMÂİ GELİŞİMİ

1960 sonrası Türk içtimâi hayatında ekonomik ve sosyal gelişmeler, toplumumuzdaki **"radikal sağ"** güçlerin nicelik olarak daha az fakat bilinç ve eylem olarak daha güçlü olmalarını sağlamıştır. Bunun ana nedeni, halk yığınlarının DP zannettikleri A.P.'nin artık bir D.P. olmamasında yatmaktadır. İlk kalkınma yıllarında, halkı saçtığı refah kırıntıları ile az çok tatmin eden D.P.'nin devamı sayılan AP, sanayileşen bir toplumda büyük iş çevrelerinin temsilciliğini yüklenerek toplum içerisindeki çıkar kutuplaşmasının yoğunlaşmasını sağlamış, sanayileşmenin bazı çevreler üzerinde yarattığı statü kaybının ve çöküntünün sebebi olarak bilinmiştir. A.P. gerçi ticaret, toprak ve sanayi burjuvazisini bir koalisyon halinde bünyesinde bulundurarak iktidarı devir almış bir partidir ama kapitalist gelişmenin burjuva sınıfı içinde yarattığı bir iç çelişkiden ötürü bu koalisyon 1970 Türkiye'sinde artık çatlamaya başlamıştır. Çünkü büyük sanayi ve ticaret burjuvazisi 1965'den bu yana Türk ekonomik yaşantısına ağırlığını koymuştur. Bütün D.P. devri boyunca ve son bir kaç yıla kadar A.P. iktidarı içinde çatışmasız ve koalisyon halinde beraber bulunan egemen sınıfların sanayi burjuvazisinin gelişmesi sonucu ittifakları çelişmeye düşmüştür. Sosyo-ekonomik gelişme süreci içerisinde kaçınılmaz olarak ortaya çıkan ve AP.'yi de uzun bir süreden beri etkilemekte olan burjuvazi arasındaki bu çatlama, sınıfsal çıkarları temsil etme bakımından D.P.'ye oranla A.P. ye daha başka bir görüntü vermiştir.

BURJUVAZİ İTTİFAKI ÇÖZÜLÜYOR

1960 sonrası ekonomik gelişme, burjuvaziyi, ekonomik çıkar farklılaşması nedeni ile parçalamaya başlamış ve ekonomik tabanı zayıflamaya başlayan küçük burjuvazi ile ekonomik gelişmeden en büyük payları alan sanayi ve dış ticaret çevreleri siyasal ve ekonomik ittifaklarını çözmeye başlamışlardır. **Çünkü bir toplumda gelişen büyük sanayi kaçınılmaz olarak toprak ve küçük sanayi burjuvazisini sömürecektir. Çünkü artık onların beslendiği tabandan beslenmemektedirler ve Türkiye sanayileşmenin tarımı sömürerek gerçekleşeceği noktaya çoktan ulaşmıştır.**

Açılacak bir alüminyum fabrikasının yakın zamanda koca bir bakırcılar çarşısını kapatacağı, bir plastik sanayinin o bölgedeki çömlekçi, yemenici, derici gibi esnafın ekmeği ile oynayacağı düşünülürse küçük ticaret ve sanayi burjuvazisinin de büyük sanayi burjuvazisine ters düşen çıkarları savunacağı açıktır. **Sanayileşmenin, kapital birikiminin artırdığı üretim sonucu içtimâi tüketim fazlalaşacak, özellikle şehirlerdeki pazarlama şartları süpermarketleri ve büyük ticari şirketleri ön plana itecektir.**

195 YAZILARIM

Yoğunlaşan uluslararası ticaret, ithalat ve ihracat alanında zengin ve güçlü bir sınıf yaratırken iç piyasalarda da ekonomik hareketliliği kontrol eden ve hizmetinde ticari şartları en yeni tekniklerle kendi şirketleri lehine çeviren, hangi malın ne zaman, hangi şartlar altında sürüleceğini bilimsel yönden araştıran uzmanlar bulunduran yeni bir ticaret burjuvazisi belirmektedir.

Ayrıca tüketim alanı, şimdilik yalnızca büyük şehirlerde de olsa, Ordu Pazarları, Gima, Tarko, süpermarket zincirleri (Şimdi ise İstanbul Form'dakiler) gibi büyük şirketler ve kooperatifler tarafından önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu gelişmeler küçük ticaret burjuvazisini de olumsuz olarak etkilemekte, esnaf ve küçük tacir her geçen gün kapitalist gelişimin oluşturduğu büyük ticaret burjuvazisi tarafından biraz daha ezilmekledirler. BÖYLE BİR ORTAMDA BÜYÜK BURJUVAZİ İLE KÜÇÜK BURJUVAZİ AYRILACAK VE BUNU KAÇINILMAZ OLARAK BİR ÇATIŞMA İZLEYECEKTİR. Büyük sanayi burjuvazisinin ne ölçüde güçlendiğini anlayabilmek için ise 1963 yılından bu yana hızlanan gelişimine kısaca bir göz atmak yeterlidir.

1963 yılından buyana 10-19, 20-49 kişi çalıştıran iş yerlerinin payında bir azalma meydana gelirken, 50 kişiden fazla çalıştıran işyerlerinin katkısında bir artma olmuştur. Nisbi öneminde en fazla düşüş olan iş yerleri 10-19 kişi çalıştıran kurumlardır. Buna karşılık en çok artanlar, önce 200-499 kişi, sonra 1000 ya da daha fazla çalıştıranlardır. Bu şekilde, genel olarak baktığımızda 1965'lerden sonra Türkiye'de burjuva sınıfı içerisinde çıkar farklılaşmasından doğan bir çözülme görmekteyiz. Büyük ve küçük burjuvazi arasındaki bu çözülmenin sonucu kendisini A.P.'deki büyük çatlama ile belirtmiş ve genellikle küçük burjuva kökenden gelen ve o sınıfın çıkarlarını temsil eden 41 kişilik bir parlamenter grup, artık büyük burjuva girişimlerinin daha fazla temsil edilmekte olduğu A.P.'den kopmuşlar ve Demokratik Partiyi kurmuşlardır.

RADİKAL SAĞ YENİ DÜZENDE KİMLERİ TEMSİL ETMEKTEDİR?

Son sosyo-ekonomik gelişmeler halk yığınlarının büyük kısmını batılı kurumlara karşı eski düşmanlıklarından arıtırken aynı zamanda yeni bir yabancılaşma ve kişilik bunalımı meydana getirmiştir. Bu yeni bunalım sonucu nicelik olarak daha az fakat nitelik olarak daha tutarlı bir gurubun artık kapitalist kalkınmaya karşı daha bilinçli bir vaziyet aldıkları görülmektedir. Kapitalist gelişme toplumun statik bünyesinde büyük patlamalara sebep olmuş, gelişen ulaşım ve haberleşme sonucu inançlar ve değerler yıkılmış, kapitalist tarım sonucu küçük işletmeler yer yer kapanmış, sanayileşme ve büyük ticaret bazı esnaf üzerinde olumsuz etkilerde bulunmuştur.

Bu yeni şartlara adapte olamayan insanlar yıkılan çevrelerinde eski alışkanlıklarını ve ilişkilerini bulamamış, yabancı bir toplumda kendilerine bir kişilik edinme çabasına düşmüşlerdir. Büyüyen toplum karşısında kendilerini güçsüz hissedenlerin, yeni düzeni anlamsız bulanların, yıkılan, yok olan, örf, adet ve normları yeniden kurmak isteyenlerin ve kendilerini toplumdan kültürel ve sosyal bakımlardan soyutlanmış görenlerin, yani bütünüyle topluma yabancı olanların imdadına gene din koşmuştur. Fakat bu geleneksel bir toplumdaki gibi dine kaderci bir bağlanma değildir. **Radikal sağ bugün Türkiye'deki en bilinçli eylemcilerin ideoloj isidir.**

Gelişen kapitalizm karşısında tutunamayan ve giderek kaybettiği çıkarlarını korumak için direnişe geçen küçük burjuvazinin tümünün, dinsel bir cephe arkasında sosyo-ekonomik sisteme muhalefet ettiklerini önermek gerçekçi bir yorum olamaz. Başka bir ekonomik sistem içerisinde, tarım sektörüne prim vererek ve kapitalist patlamayı yavaşlatarak dengeli, ağır ve uzlaştırıcı bir politikanın izlenmesi

küçük burjuva arasında birçok taraftar bulabilir. Fakat gelişen kapitalizmin kendilerinde yarattığı statü ve gelir kaybını ahlâksızlık, üçkâğıtçılık gibi unsurlara bağlayıp, çöküntüyü batı ekonomik sistemine açılmada gören ve çoğunluğu esnaf ve küçük çiftçi olan kitleler dinsel bir muhalefete katılacaklar, ekonomik çıkarlarını din aracılığı ile savunacaklardır. Sanayileşme karşısında bazı bölgelerde sönmekte olan esnaf ve sanatkâr çevrelerinin temsilcisi olarak Türk siyasal hayatında belirmiş olan dinsel örgütlenmeler, altlarından hızla kayan sosyo-ekonomik tabanı dinsel bir ideoloji ile tutmaya çalışanların gayretleri olarak belirmektedir. Kapitalizmin yarattığı değişim sonucu, içinde yaşadıkları geleneksel ortamı da kaybeden bazı küçük esnaf, el sanatkârları ve küçük çiftçiler kendilerine yabancı ve haksız gelen yeni ortamda kişilik krizi geçirmekte, sosyal yapı içerisinde tutunacak bir yer aramaktadırlar.

İslâm'ın toplum içerisinde yaygın bir değer olmasının yanı sıra değişime muhalefetin dinsel olmasının önemli bir başka nedeni bulunmaktadır, İslâm dini statik bir toplum yaşantısı sağlayacak ekonomi ve hukuk kurallarını içermektedir. Tanrı hükümdardır ve toplumda herkes kendini ona adamıştır. Onun kitabı olan ve bütün gerçekleri ifade eden Kur'an hükümleri değişmez ve önemini yitirmez birer kuraldır. Çünkü insanları yaratan Tanrı her şeyi insanlardan daha iyi bilir ve görür. İşte bu değişimi önleyici niteliği İslâm dininin çökmekte olan sınıflar arasında siyasal bir dünya görüşü olarak benimsenmesine ve kapitalist gelişimin yukarıda belirtilen değişmelere yol açması, bu değişmelerden zarar görenlerin, değişimi engelleyen İslâmi ilkeleri siyasî eylem olarak benimsemelerine sebep olmuştur. Kapitalist gelişmeyle birlikte artan kuran kurslarının ve İmam Hatip Okullarının nedeni genellikle burada yatmaktadır.

TÜRKİYE'DE RADİKAL SAĞ NEDEN GERİCİDİR?

Kendilerini önce ezen ve mutsuzluğa iten batılaşmaya, sonra proleterleştirmeye (Karl Marx`tan sonra işçi sınıfını tanımlamak için kullanılan sosyolojik bir terim) başlayan kapitalizme karşı amansızca direnmiş olan **Türkiye'deki radikal sağ, tutucu ideolojilerini terk etmiş durumdadırlar.** Bunu şöyle açıklamak mümkündür:

<u>Kendilerinin değerli buldukları düzeni ve kurumları değişime karşı şiddetli savunan tutucuların, bu uğraşılarında başarısızlığa uğradıkları takdirde bir kısmı, yeni beliren düzeni, evrenin işleyişinin kaçınılmaz sonucu olarak kabul edeceklerdir.</u> **Fakat eski ideallerini hala benimsemekte devam eden yenik düşmüş tutucu, ister istemez, bir <u>"gerici"</u> olacaktır.** Yeni gelişen dünyayı eleştirecek ve gelecekte, eskiden var olmuş olduğuna inandığı bir yaşam için harekete geçecektir. Bütün değişimler "statusquo"(statüko)dan ayrılmayı öngörürler. **Bu anlamda, ilerici değişim ile gerici değişim arasında değişim dinamiği açısından hiç bir geçerli ayırım yoktur.** Her ikisi de değişimdir ve bu gerici değişime yönelen İslâmcılar da bu anlamda birer radikaldirler.

Radikal sağı, tutucu sağdan ayıran diğer belli başlı hususlar şunlardır:

Tutucu sağ, genellikle, eğitim görmüş, ekonomik alanda başarılı, teknolojiye açık bir orta sınıf ideolojisi ise; radikal sağ da, dünya görüşü sosyo-ekonomik yetersizliklerden ötürü sınırlı olan, ekonomik ve teknolojik alanlarda başarılı ve etkili olamamış, bu nedenlerle ezilmiş ve statü kaybına uğramış bir sınıfın ideolojisidir.

Tutucu sağ, çevresine adapte olmasını bilmiş ve onun tarafından ezilmemiş, radikal sağ ise zamanın bütün sosyal güçlerine düşmanlık duymuş, çevresine adapte olamamanın psikolojik sarsıntılarını geçirmiştir. Bu anlamda radikal sağ **"yeni bir dini kabul eden toplumlarda eski inancın tanrıları ve**

yeni dinin şeytanları" olarak belirmektedirler. Değişmeden yarar görmeyen ve olumsuz yönde etkilenen sınıflar, ideal model olarak geçmişteki bir altın devri aldıkları için (ki bu model İslâmın yedi düvele meydan okuduğu çağdır) değişim ve bu modelden giderek uzaklaşma en büyük hata ve suç sayılır ve bozulmanın temelinde de geleneklere saygı ve inançtan uzaklaşma görülür.

RADİKAL SAĞ KENDİ İÇİNDE BÖLÜNMEKTEMİDİR?

Farklılaşmamış ve durağan içtimâi yapısı nedeni ile batılaşma hareketlerinin yarattığı bunalımlara, **"tutucu"** bir ideoloji ile karşı koymaya çalışmış olan Osmanlı İslâmcılarının Cumhuriyetle birlikte başlayan ve özellikle 1960'lardan sonra büsbütün hızlanan gelişime karşı sürdürdükleri tepkinin nasıl **"gerici"** bir niteliğe büründüğünü göstermeğe çalıştık. **Fakat üzerinde durmamız gereken diğer bir önemli nokta, Türkiye'de radikal sağ cephenin yalnızca İslâmcılardan oluşmadığıdır.** Türkiye'de radikal sağın bir kanadını meydana getirdiğini önerebileceğimiz **"Milliyetçi Toplumcular"** da üzerinde durmamızı gerektiren bir sosyolojik unsurdur.

"İslâmcılar" ile "Milliyetçi Toplumcular" arasındaki sosyolojik benzerlik, **"Milliyetçi Toplumcuların"**da aynı "İslâmcılar" gibi, ideolojilerine, küçük burjuva unsurlar arasında taraftar bulabilmeleridir.

Marxist anlamdaki sınıf çatışmalarının kesinlikle karşısında olan **"Milliyetçi toplumcu"** görüş ve ideoloji, sınıflar, zümreler ve tabakalar arası bir dayanışmanın öngörüldüğü **"uyuşumcu"** bir toplum düzenini savunmaktadır. Toplumdaki farklı sosyal güçler arasındaki bu dayanışma milliyetçilik gibi idealist değerler ve esaslar ile sağlanacaktır. **"Bütün Türkler bir Ordu"**dur. Bu **"Ordu"**nun muzaffer olması için yoğun bir dayanışmaya ve ortak bir gayeye ihtiyaç vardır. Bu nedenle çıkar farklılaşmalarına dayanan sınıf çatışmaları yerine "Ordu"yu ortak gayeye ulaştıracak sınıflararası yardımlaşma gerekmektedir. Toplum içerisindeki farklılaşmalara ise, yine bir Ordunun içindeki gibi, rütbe ve statü farkı gözü ile bakılmaktadır. Bu da gerekli bir unsurdur. Çünkü erat'ı zafere götürecek önder ve kumanda heyetinin "Milliyetçi Toplumcu" görüşte büyük bir ağırlığı vardır.

Toplumdaki değişimlere ve farklılaşmalara böyle bir ideoloji ile eğilmesi "Milliyetçi Toplumcular"a kapitalist patlama sonucu mağdur duruma düşmüş küçük üretici ve ticaret erbabı arasında taraftar kazandırmıştır. **Durumları gün geçtikçe kötüye giden ve kapital'e karşı büyük hınç beslerken sola açılmalardan da (ellerindeki küçük mülkiyetleri yitirecekleri inancı ile) korkan bu küçük burjuva unsurları, kendilerini de yaşatacak ve statülerini koruyacak uyuşumcu bir toplum modeline giderek daha çok yaklaşacaklardır.** Toplum düzenini, aynen İslâmiyet gibi, statik ve dayanışma esasına göre kuracak, fakat İslâmi kurallardan uzak böyle bir ideolojinin, toplumda İslâmcı akımları besleyen aynı sosyo-ekonomik kaynaktan desteklenmesi doğaldır. Böyle bir yaklaşım ve yorum Avrupa'daki **"Nasyonal Sosyalist"** ve "Faşist" gelişimlerin içtimâi tabanlarına eğilinince daha da bir açıklık kazanacaktır.

Geniş çevrelerce genellikle zannedildiği gibi Avrupa'daki faşist hareketler sermaye çevrelerinin yön verdiği ve oluşturduğu hareketler değildir. Belki faşist iktidarlara sermaye çevreleri daha sonra damgalarını vurmuşlardır ama Avrupa'da "faşizmi" iktidara getiren kadrolar asıl, büyük sermaye ile komünist tehlike arasında ezilen orta ve küçük burjuva unsurlara dayanmışlardır. Örneğin kırsal İtalya'da faşizme en büyük desteği ipotek ve faiz altında inleyen özgür küçük çiftçiler sağlamışlardır.

Türkiye'de İslâmcı cephe ile milliyetçi toplumcu cephenin aynı sosyolojik kaynaktan beslendiğini önermekle birlikte aralarındaki büyük farka da değinmemiz gerekmektedir. **İslâmcıların isteği, kapita-**

list bir düzende tek taraflı işleyen kredileri ve bankacılığı faiz yasağı ile sınırlamak, ekmekleri ile oynayan kapitalist patlamayı din devletinin dizginlerine vurmak, üçkâğıtçılık ve namussuzlukla edinildiğine kesin inançları olan sermaye karşısında beş paralık olan itibarlarını tekrar kazanmak ve islâmi düzenin getireceği statik bir toplum yapısı içerisinde herkesin yerli yerini bildiği eski güzel günlere ulaşmaktır.

Türkiye'de dinci radikal sağ bu anlamda gelişme karşısında, statü gelir ve itibarlarını yitirmiş bir kısım küçük tacir, işletmeci, esnaf ve el sanatkârının öncülüğünde örgütlenmektedir. Aynı tabana dayandığını öne sürdüğümüz milliyetçi toplumcular ise, Türk-İslâm sentezcilerinin dışında İslâmcı cepheden siyasî inanç ve görüşleri bakımından kesinlikle ayrılmaktadırlar. Modern toplumun oluşturduğu kaçınılmaz bir sonuç o toplumdaki kişilerin kendilerini yurttaşları ve ulusları ile özdeşleştirebilme yetenekleridir. Bu yeteneğin "İslâmcılar" arasında bulunmayacağı kesindir. Statü kaybı *ye* ekonomik gerileme ile toplumun gelişen kısmıyla araları giderek açılan Türk İslâmcıları, kendilerine karşı işleyen bir düzene tümüyle karşı koyarlarken ve onu yeniden İslâm milliyetçiliği ile yoğurarak şekillendirmeye çalışırlarken **"Türkçülük"** gibi **"Kavmiyet Davaları"** ile uğraşmayacakları açıktır. **Kurtuluş yolunda esas olan İslâmiyettir. Türklük ise İslâmiyetin içinde erimeye mahkûm bir azınlıktır.** Türkiye'deki İslâmcıları söven milliyetçi toplumcu görüştekileri **"kuru" ve "ruhsuz"** milliyetçiler olarak isimlendirmeleri de bu görüşe dayanmaktadır. İslâmcılarla, milliyetçi toplumcular arasındaki ideolojik ayrılığın, her iki akımında taraftar kitlesi üzerinde nitelik ve nicelik bakımından oynadığını sandığımız bir başka rolüne değinmek gerekmektedir. Halkın İslâmcılara gösterdiği ölçüde eğilimi milliyetçi toplumculara göstermemesinin nedeni, büyük bir olasılıkla, milliyetçi toplumcuların sivil-asker devlet bürokrasisinin gücünü artırma sonucunu doğuracak bir **"üstün devlet"** anlayışına sahip olmalarıdır. Böyle bir anlayışın, bir kısım halkın siyasî hatıralarındaki **"devlet"** tecrübelerine aykırı düşeceği beklenebilir. Milliyetçi toplumcuları askerci ve bürokrat bir devlet anlayışına yaklaştıran bu nitelikleri, radikal sağ cephe içerisinde kuvvet dengesinin İslâmcılarda kalmasını sağlamıştır.

(Yazarın "TÜRKİYE'DE ÖRGÜTLENMİŞ DİNİN SOSYO EKONOMİK TABANI SBF Yayınları No. 323, Sevinç Matbaası, Ankara 1971'den çok kısa özetlenerek hazırlanmıştır.)

Kaynak:

Ahmet N. YÜCEKÖK; Siyasetin Toplumsal Tabanı (Siyaset Sosyolojisi) [Kitap]. - Ankara : A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültes, 1987 . (KISIM : D, s.171-183)

199 YAZILARIM

BİZ NERESİNDEYİZ?

İbn Haldun'un siyasal felsefesinde yöneticilerin ahlak ve karakteri, devletin geçirdiği safhalarla devlet muhtelif tavırlardan ve yenilenen bir takım hallerden geçer. Devleti yönetenler her tavırda, o tavrın hallerinden bir takım huylar ve karakterler kazanırlar. Bu sebeple İbn Haldun devlet yöneticisinin geçirmiş olduğu aşamaları devletin geçirdiği safhalar içinde değerlendirmiş ve bunun beş evreden oluştuğunu iddia etmiştir. Bunlar ;

Zafere ulaşma, güç ve otoriteyi elde etme safhası: Bu aşamada devlet başkanı, şan ve şeref kazanma, vergileri toplama ve yurdu savunma hususlarında halka örnek olur. Onların görüş ve düşüncelerini almadan tek başına hareket etmez. Zira zaferin meydana gelmesine esas teşkil eden asabiyetin gereği budur ve asabiyet henüz olduğu şekliyle devam etmektedir.

Bu safha devlet yöneticisinin, ülkeyi halkın katılımı olmadan kendi başına yönettiği ve başkalarının müdahale ve katılımından uzak tuttuğu safhadır. Bu aşamada devletin başındaki şahıs, kendine taraftar olan adamlar toplamaya, azatlılar ve devşirmeler edinmeye ve bunları arttırmaya önem verir. Mülkün paylaşımı hususunda zararlı hissettikleri ve kendisiyle aynı nesebi paylaşan aşiretinin (kurucu üyelerin) ve asabiyet (parti) mensuplarının burunlarını sürtmek için böyle hareket eder. Hâkimiyetin talep ve tesisi yolunda evvelkilerin karşılaşmış oldukları gibi hatta ondan daha zor sıkıntılara, asabiyetinden olanlara karşı mücadele ederken, onlarla boğuşurken ve onları iktidarda uzaklaştırırken katlanır. Bu yolda çok çetin ve daha fazla zorluklara göğüs germek mecburiyetinde kalır. Çünkü evvelkiler, mülkü yabancılara (diğer partilere) karşı savunmuşlar, bu konuda mücadele etmişlerdi. Verdikleri bu mücadelede destekçileri asabiyet sahipleriydi. Şimdi kendisi ise hâkimiyet hususunda yakınlarına karşı mücadele vermekte, onlara karşı mücadelesini yürütürken, uzak ve yabancı olanlardan pek az kimse ona destek olmakta, işte bunun için de cidden zor bir işe teşebbüs etmiş bulunmaktadır.

Dinlenme ve rahatlık safhası: Zirâ artık insan tabiatının meylettiği servete, eserlerin ebedîleştirilmesine ve şöhrete kavuşmak gibi mülkün semereleri elde edilmiştir. Bu sebeple hükümdar, bütün enerjisini vergi toplamaya, servet edinmeye, gelir ve giderleri zabt ve tespit etmeye, nafaka ve masrafları kaydetmeye, biriktirilen servetle de büyük ve gösterişli binalar, muazzam sanat eserleri, geniş şehirler, yüksek heykeller inşa etmeye sarf eder. Kendilerine gelen diğer ülkelerin elçilerine, eşrafına ve ileri gelenlerine bahşişler verir, ihsanda bulunur. Ehil ve layık olanlara iyiliklerini yayar. **Askerlerin erzaklarını ve maaşlarını bolca verir.** Bu safhada, orduya yönelik düzenleme, barış zamanında şatafatlı askerî kıyafetler giymek, silahlar taşımak, geçit törenleri yaparak diğer devletlere karşı övünmekten ve savaş zamanında da düşmanı korkutmaktan ibarettir. Bu dönem, onların izzet ve şan içinde yaşadıkları ve kendilerinden sonra gelenlere yol gösterdikleri dönemdir.

Kanaat ve barış safhasıdır. Bu safhada hükümdar seleflerinin tesis ettiği şeye kanaat eder, zamanında ki ve dengi olan hükümdarla barış içinde yaşar. Seleflerini (öncekileri) taklit ederek adım adım takip eder, iktidardaki usullerin en güzeli ile onların yoluna tâbi olur. Öncekilerin kendilerinden daha doğru ve ileri görüş sahipleri olduklarına ve bu düşünceleriyle devlete mevcut güç ve itibarını kazandırdıklarına inanırlar.

5- **Son dönem ise israf, har vurup harman savurma safhasıdır.** Hükümdar, bu safhada, seleflerinin tüm birikimini, nefsanî arzu ve zevkleri, ihtiras ve tutkuları uğrunda savurganca tüketir. Yakınlarına, kötü dost ve destekçilerine tüm servetinden cömertçe sunar. Büyük ve önemli işlerin başına bunları getirir. Halbuki bunlar bu nevi işleri yürütemezler. Üzerlerine aldıkları hususlarda neyi yapmaları ve neyi yapmamaları gerektiğini bilmezler. Hükümdar (lider), kavminden olan önemli taraftarlarının, büyük yardımcılarının ve baba dostlarının kalbini kırar, onları kendine kin besleyen ve yardıma muhtaç olduğu zaman desteklerini çeken bir hale getirir. Bunların yanı sıra ordunun giderleri için ayrılan bütçeyi de kendi nefsâni arzu ve istekleri yolunda kullanır. Bizzat gidip ordu mensupları ile temasta bulunmadığı için, ihtiyaç ve dertlerini tespit etmekten uzak kalır. Böylece selefleri tarafından kurulmuş olan her şeyi hoyratça tüketir ve yıkar.

İşte bu safhada, **devlette ihtiyarlık belirtileri ortaya çıkar.** Devlet tedavisi olmayan hastalığa tutulur ve bu hastalık onu yer bitirir.

Sonuçta diyebiliriz ki; **İbn Haldun'un felsefesinde, toplumsal şartların bireyler üzerinde sonsuz bir hâkimiyeti vardır. Elbette bunun sonucu olarak yöneticiler de dönemlerinin sadece birer yansımalarıdır.**

bkz. Osman Arpaçukuru, İbn Haldun-Devlet, İlke yay., İstanbul 2003 İbn Haldun, Mukaddime, C. I, s. 399

YAHUDİ BAKIŞIYLA: RUSYA YAHUDİLERİ TARİHİ
(Yönetilmeyi İstemek)

SSCB, İsrail'i 1948 yılında derhal tanıdı. İki ülke arasındaki bağlar ise, İsrail'in Batı ile müttefik olmasının ardından çarpıcı biçimde kötüleşti. Yahudilerin bir millet olduklarına dair fikirler ise, Yahudi karşıtı hisleri daha da körükledi.

1967 yılında, Sovyetler Birliği, İsrail ile diplomatik bağlarını kopardı ve bu bağlar ancak 1992'de yeniden kuruldu. Altı Gün Savaşları'ndan kısa süre sonra, Sovyetler Birliği'nde kitlesel bir propaganda kampanyası başlatıldı.

1967 yılındaki savaşın ardından, İsrail'e doğru Yahudi göçü durdu. Sovyetler Birliği, Arap devletlerinin başlıca silah tedarikçisi haline gelmişti.

Avı HEİN
YAHUDİ TARİHİ UZMANI

Milattan Sonra 7. Yüzyıl'da Yunanistan, Babil, Pers, Orta Doğu ve Akdeniz bölgesinden birçok Musevi; Kafkaslar ve ötesine göç etti. Orta Çağ başlarından itibaren, **'Rus seyyahlar'** (holkhei Rusyah) olarak bilinen Musevi tüccarlar, Hindistan ve Çin'e varmak üzere Slav ve Hazar toprakları üzerinden yolculuk yaptılar.

Sekizinci yüzyılın ilk yarısında Hazar Krallığı Yahudi dinine geçti ve yeni bir Yahudi krallığına dönüştü. Kimi akademisyenler, **Aşkenaz Yahudilerinin kökenlerini**, Hazarların Yahudiliğe geçişleriyle ilişkilendirirler. Bu konu, bugün halen akademisyenlerin araştırmaları için önemli bir boyut teşkil ediyor.

Yahudi Hazarlar'ın krallığı, eski Rus literatüründe 'Yahudilerin Toprağı' olarak bilinir. Aynı zamanda, o dönemde Kiev'de yaşayan Yahudiler de bulunmaktaydı. Tarih belgelerinde, Kiev Yahudileri ile Hıristiyan din adamları arasındaki tartışmalardan söz edilir. Öte yandan, Kiev'deki Yahudiler ile Babil ve Batı Avrupa'daki Yahudiler arasında iletişimin tesis edildiğine dair kayıtlar da bulunur. 1237 yılında ise, Moğolların işgali, Rusya'da yaşayan Yahudi topluluklarına büyük acı çektirmiştir.

14. Yüzyıl'da, Batı Rusya'nın kontrolünü Litvanyalılar ele geçirdi ve yüzyıl sonuna doğru, denetimleri altında yaşayan Yahudi topluluklarına ilk imtiyazları da yine onlar verdi. Aynı dönemde birçok Yahudi, Ukrayna ve Batı Rusya'nın bazı bölgelerine göç etti.

1648-1649 yılları arasında yaşanan Chmielnicki kıyımlarından dolayı bu Yahudilerin bir bölümü büyük cefa çekti ve bu kıyımlar birkaç yüzyıl daha devam etti.

19. ve 20.yüzyıllarda, Rusya'da yaşayan Yahudilerin Polonya ve Litvanya'daki Yahudilerle bağlantılan kunılmaya başlandı. Bunda, Rusya'nın 18. Yüzyıl sonunda Polonya topraklarını ilhak etmesinin ve 20.Yüzyıl'da Sovyetler Birliği'nin kurulmasının payı bulunmaktaydı.

1791 yılında alınan bir karar gereği, Rus Yahudileri'ne, Polonya'dan ilhak edilen topraklarda yaşama ve ikamet etme hakkı verildi. Bundan sonra yapılan fetihler ve toprak ilhakları, Moskova'yı Yahudiler'den temizlemek için 1791'de oluşturulan bölgenin (Pale Yerleşimi olarak adlandırılan söz konusu bölge, Rusya İmparatorluğu'nda Yahudilerin daimi ikamet etmesi için izin verilen bölgeyi ifade eder'Editör Notu) ön plana getirilmesine yardımcı oldu. Bölgenin hudutları, 1812 yılında, Besarabya'nın topraklarına katılmasıyla birlikte nihai haline kavuştu.

1618. Yüzyıllar arasında, ticaret işlerinden dolayı Yahudiler Rusya'ya ya yasadışı yollardan, ya da Polonya ve Litvanyalıların izniyle girdiler. Sınır dışı edilecekleri kendilerine sürekli tekrarlanmasına karşın bazı küçük Yahudi toplulukları ise varlıklarını korudu; çünkü ticarette önemli bir rol oynuyorlardı. Yahudilerin ekonomik pozisyonu, Pale Yerleşimi olarak adlandırılan bölge içine hapsolmalarıyla birlikte kötüleşmeye başladı. Rus kontrolü altına geçen söz konusu topluluklara dayatılan yeni ve orantısız vergi yükünden dolayı güçsüzleştiler. **Zamanının müreffeh Yahudi cemaati, bu dönemde**

yoksullukla boğuşur hale geldi.

1700'lü yıllarda, Yahudi kitlelere ulaşmak amacıyla **Doğu Avrupa'da Hasidik hareketi** kuruldu. Rus egemenliğine geçiş dönemi boyunca **Hasidiler** ile onlara karşı çıkanlar (**Mitnagdim**) arasındaki anlaşmazlıklar arttı. Bu anlaşmazlık o raddeye vardı ki, önde gelen Hasidik liderlerden biri **'Sheneur Zalman** 1798 yılında tutuklanarak, soruşturulmak üzere St. Petersburg'a gönderildi. Tüm görüş farklılıklarına karşın Hasidik 'mahkemeleri' ve **Mitnagdik Yeşivotları** (din akademileri ' e.n) farklı ve gelişmiş bir Yahudi kültürü yaratmak üzere bir araya geldiler.

I. Nikola dönemi (1825-1855)

Çar I. Nikola (1825-1855), Rusya'daki tüm Yahudi yaşantısını yerle bir etmeyi hedefledi. Dolayısıyla, hükümdarlık dönemi, Avrupa'daki Yahudi tarihi açısından acı verici bir döneme işaret eder. 1825 yılında, 12 yaşından başlamak üzere tüm Yahudi gençlerinin Rus ordusunda askerlik hizmetlerini gerçekleştirmelerini emretti. Gençlerin büyük bölümü, gelişim dönemlerini Rus ordusu içinde geçirmeleri için 'yankesiciler' tarafından kaçırıldı. Bu durum, Rus Yahudi topluluğunun moralini büyük ölçüde bozdu. On yıllarını orduda geçirmeye mecbur bırakılmayan Yahudiler ise, çoğu zaman köylerinden ve kasabalarından sürüldü.

Bununla birlikte, bazı Yahudiler bu kıyımdan kaçıp kurtulabildiler; keza hükümet, Yahudi topluluğu içinde tanınla uğraşanları kayırıyordu. Bu Yahudiler, zoraki askerlik görevinden muaf tutulmuştu. Güney Rusya ve Pale Yerleşimi olarak adlandırılan bölgenin geri kalanında birçok Yahudi ziraat arazisi kuruldu. 1840'lı yıllarda, Yahudilere yönelik olarak özel okullardan oluşan bir ağ kuruldu; keza 1804'te kumlan devlet okullarından yararlanma fırsatları olmamıştı. Bu okullar; Yahudilerden alman özel bir vergi ile finanse ediliyordu. **1844 yılında, okullardaki hocaların Hıristiyan ve Yahudilerden oluşması gerektiğine dair bir kanun çıkarıldı.** Yahudi cemaati, hükümetin bu okulları açma girişimini, genç kuşakları laikleştirme ve asimile etmenin bir yolu olarak görüyordu. Korkuları da yersiz değildi aslında; keza Hıristiyan öğretmenler bulunmasını şart koşan yasanın beraberinde yayımlanan bir beyannamede; **'Yahudilerin eğitiminin amacının, onları Hıristiyanlara yaklaştırmak ve Talmud'dan etkilenen zararlı inanışlarını kökünden kazımak'** olduğu belirtiliyordu.

1844 yılında, Polonya tarzı cemaatler yasaklandı; ancak yerlerine yeni bir umumi örgütlenme yapısı getirildi. **Yahudilerin perçem bırakmaları (pe'ot) ve geleneksel kıyafetlerini giymeleri yasaklandı.** I. Nikola, daha sonra Yahudileri iki gruba ayırdı: yararlı olanlar, yararlı olmayanlar. Zengin tüccarlar ve ticaret için gerekli diğer kişiler **'yararlı'** kategorisinde değerlendirilirken; diğerleri **'yararsız'** olarak görüldü. Bu talimat, özellikle Batı Avrupa olmak üzere dünya çapındaki Yahudi cemaatlerinin muhalefetiyle karşılaştı; ancak yine de 1851 yılında uygulamaya geçirildi. Kırım Savaşı'mn patlak vermesiyle birlikte ise, uygulama takvimi ötelendi. Savaş, çocukların ve delikanlıların daha sık kaçınlmasına ve silah altına alınma sına neden oldu.

II. Aleksandr dönemi (1855-1881)

İkinci Aleksandr döneminde (1855-1881), Yahudilere yönelik sert muamelelere son verildi; ancak yine de Yahudilerin asimilasyonunu sağlamak üzere yeni politikalar uygulamaya geçirildi.

Yahudilerin Pale Yerleşimi'nden dışana çıkmaya başlamalarıyla birlikte, kendilerine, Rusça eğitim veren bir lisede eğitim görenlere daha büyük haklar verilmeye başlandı; bu da Yahudilerin Rus okullarını daha fazla tercih eder hale gelmesine neden oldu. **Bunun sonucunda da asimilasyon düzeyi arttı.** Ordudaki Yahudilerin memur statüsüne erişmelerinin yasaklanmasıyla birlikte asimilasyon süreci bir ölçüde aksaklığa uğradı; keza bu şekilde Yahudi ve Yahudi olmayanlar arasındaki temas sınırlanıyordu. Yahudilerin bağımsızlıklarına kavuşması yavaş yavaş gerçekleşti ve bir noktadan sonra asimilasyon ciddi boyutlara ulaştı.

Asimilasyon Yahudilerin giderek daha fazla görünürlük kazanmalarına yol açarken, bu durum aynı zamanda Yahudi olmayan topluluklar arasında da öfkeye neden oldu. Yahudilerin başat rol (Benzerleri arasında güç ve önem bakımından başta gelen, hâkim) edinmesine karşı çıkanların başında, **Dostoyevski ve İvan Asakov** gibi Rus aydınları bulunuyordu. Liberal ve devrimci unsurlar da, Yahudilerin günbegün daha görünür bir mevcudiyet sergilemelerine karşı çıkmaktaydı. Yahudi karşıtlığı, 1877-

1878 yılları arasında gerçekleşen Balkan Savaşı'nın ardından daha da güçlendi. Bununla birlikte, 1850 ile 19.yüzyılın sonu arasında, Rusya'daki Yahudi topluluğu önemli oranda büyüdü. Bunun nedeni de doğum oranlarının yüksekliğine karşın ölüm oranlarının düşüklüğüydü. 1850 yılında, Rusya'daki Yahudilerin sayısı 2.350.000'i bulmuştu. 19.yüzyılın sonuna gelindiğinde ise, bu sayı neredeyse iki katına çıkarak 5 milyonu buldu.

Yüksek doğum oranlarından dolayı, geleneksel olarak Yahudilere ait olan iş kollarındaki rekabet arttı. Bu da; ekonomik farklılaşmaya neden oldu. Örneğin, akollü içecekler sektörüne bir süreliğine hakim olan Yahudiler (bu sektör, daha sonra hükümet tekeline geçti), inşaat ve endüstriyel kalkınma alanında da faaliyet göstermeye başladılar. Küçük Yahudi grupları, bankacılık endüstrilerinde öncü konuma erişti ve akademi gibi din çevreler ile avukatlar, doktorlar, ilim adamları ve yazarlar gibi profesyonel çevrelere müdahil olmaya başladılar. **Serflerin** özgürlüklerine kavuşmasıyla birlikte arazi talepleri güçlenince, [hüümet de tarımsal arazileri desteklemeye son yerdi. Baş gösteren arazi yokluğu, Rus İmparatorluğu'nun diğer bolleri genelinde Yahudi toplulukların göç etmesine yol açtı.

Rusya'da Haskalah

Batı Avrupa'dan farklı olarak, haskalah **'veya Yahudi Aydınlanması**-, Yahudi cemaati dinsel aidiyetlerinden uzaklaşırken bile Yahudi kültürü ve değerlerinin korunmasına hizmet etti. Haskalah'tan etkilenen kesimlerin büyük bölümü, milliyetçi veya milliyetçi dindar biçimlerde hareket etti. **Siyonizm ve Avrupa Yidiş** kültürünün tezat ideolojileri ise, popülerliklerini artırdılar; çünkü Haskala'nın ulusalcı bir boyutu bulunmaktaydı. Bununla birlikte, **Maskilimler, Yidiş'e** karşıydı ve daha sonraları seküler bir Yidiş kültürü yarattılar.

Öte yandan, **İbranice, Yidişçe ve Rusça olarak bir Yahudi gazetesi de çıkardılar.** Rus Yahudilerini Rusça öğrenmek ve haskalahı yaymak konusunda teşvik etmek üzere zengin Yahudiler tarafından **Hevrat Mefızei Haskalah** kuruldu. Haskalah, giderek etüt salonlarına ve Musevi din okullarına doğru etkisini genişletmeye başlayınca, birçok öğrenci bu okullardan ayrılıp, seküler dünyaya asimile oldu.

II.Aleksandr dönemi

1881 yılında, Çar İkinci Aleksandır öldürüldü ve Yahudilerin durumu kötüleşmeye başladı. Cinayetler, kitle ayaklanmalarını tetikledi ve Rusya'daki durum herkes açısından anarşik ve kaotik bir hal aldı. Bu durumdan ise, Yahudiler suçlu tutuldu. Toplu kıyımlar, yağmalar, cinayetler ve ırza geçmeler yaşandı. Rus entelektüellerin bu sürece verdikleri destek ise, birçok Yahudi'yi şaşkına çevirdi. **Özellikle de asimile olan Rus aydınlarını'**

1882 Mayıs'ında, Yahudileri toplu kıyımlardan sorumlu tutan yasalar çıkarıldı. Bu durum, Yahudi arazi sahipleri üzerinde kısıtlamalar getirilmesine, Yahudilerin köylerde yaşamalarının yasaklanmasına ve seküler okullarda okuyan Yahudi sayısının, Pale Yerleşimi'nin %10'u, diğer yerlerin ise %35'i ile sınırlandırılmasına yol açtı. Bu ayrımcılık, Yahudilerin Rus toplumuna gücenmesine sebep oldu. Yahudiler, sistematik olarak Moskova'dan sürüldü. Polis, ayrımcı yasalar uygularken, medya da Yahudilere karşı küstah bir propagandaya girişti.

İkinci Nikola başa geçtiğinde (1894-1918), Yahudilerin durumu daha da kötüleşti. 1903'teki toplu kıyımın ardından, bu tür kıyımlar bir hükümet politikasına dönüşüp, 1905 Ekim'inde zirve noktasına erişti. Rus sağcılar, bugün bile bazı topluluklarda popülerliğini koruyan büyük bir Yahudi karşıtı evrak sahtekarlığına imza attılar: **'Yahudi Atalarının Protokolleri'.** (Siyon Prtokolleri)

1912 yılında orduda bulunan Yahudilerin sayısını dikkate almaksızın Yahudilerin torunlarının bile askerlik hizmetini yapmalarını yasaklayan yeni bir yasa çıkarıldı. 1897'deki nüfus sayımı, sayıları 5.189.400'ü bulan Rus Yahudilerinin, toplam Rusya nüfusunun %4'ünün biraz üzerinde olduğunu ortaya çıkardı. Dünyadaki Yahudi nüfusunun ise neredeyse yarısı Rusya'da yaşamaktaydı.

Yahudilerin Siyasileşmesi' Sosyal Radikalizm & Siyonizm

Çarların baskıcı politikalarının ve Yahudilerin artan sosyal özgürlüklerinin bir sonucu olarak, Ya-

hudiler orantısız bir şekilde Rus radikallerinin safına katıldılar. Sosyal Demokratların liderleri (ki içlerinde J. Martov ve L. Troçki ile Rus Sosyal Devrim Partisi'nin liderleri de vardı), hep Yahudi idi. Yahudilere ait bir devrimci işçi hareketi kuruldu. Yahudilerin kurdukları işçi sendikaları, Bund'u (Yahudi İşçi Partisi' Editör Notu) oluşturdu.

Kendisini tüm Ruslar için Sosyal Demokrat bir yapının parçası olarak gören **Bund**, Yahudilerin sorunlarını 'özellikle de Yahudi kitleler için kültürel otonomi meselesini ele aldı. Ayrı bir okul sistemi kurulmasını savundu. Yidiş'in ulusal bir dil olması, Yidişçe yayın yapan basın ve edebiyat kanallarının geliştirilmesi gerektiğini ileri sürdü.

Yahudilerin gördüğü baskıya bir diğer yanıt ise, Siyonist hareketin içinden geldi. **Hibbat Siyon hareketi**, 1881-1883 yıllan arasındaki toplu kıyımların ardından Siyonizm'i Rusya içlerine dek taşıdı. Rusya'dan kaçan az sayıdaki Yahudi, İsrail diyan Eretz Yisrael'e geldi. Batı Avrupa'da Siyonist hareketin merkezi örgütlenmeleri (Dünya Siyonist Örgütü gibi) kurulurken, Doğu Avrupa'dan kitleler halinde destekçi ve üye akını başladı.

Siyonist hareket, Rus Yahudi topluluğunun tüm kesimlerinde önemli bir destek kazandı. Siyonist hareketin ardındaki bu kapsamlı desteğe rağmen 'veya bu destek yüzünden, Siyonist örgütler, Rusya'da 'yasadışı' ilan edildi. Ancak, Rus Yahudileri, İkinci Aliya'nın (geri dönüş ' Editör Notu) çoğunluğunu oluşturdu ve Siyonist İşçi Hareketi'nin temellerini attı. Siyonist hareketin büyümesi ve Siyonist düşüncesinde özsaygı ve özsavunmanın öneminin artmasıyla birlikte, 1903 yılında yeni toplu kıyımlar yaşanırken, Yahudi gençliği kendisini korudu ve Bund, Siyonistler ve Sosyalist Siyonistler tarafından öz müdafaa örgütleri kuruldu.

Kültürel Tepkiler

Siyonizm'in büyümesi, İbranice'nin de yaygınlaşmasına yol açtı. Bu süre zarfında, İbranice ve Yidişçe edebiyatta hızlı bir büyüme yaşandı**. Rusya'da Hayim Nachman Bialik, Ahad Ha'Am, Saul Tchernickowsky ve Yidişçe yazan Shalom Aleichem ve I. L. Peretz gibi büyük yazarlar, 19. Yüzyıl sonu, 20. Yüzyıl başlarında ortaya çıktı.**

Yahudilere ait birçok büyük hikâye de bu dönemde kaleme alındı. Yidişçe ve İbranice basının yıldızı da aynı dönemde parladı.

Yidişçe destekçileri arasında bazı anlaşmazlıklar baş göstermişti; keza onlar Yahudilerin geleceğini Rusya'da görürlerken; Siyonistler ise, Yahudilerin geleceğinin Yahudi anayurdu Eretz Yisrael'de olduğunu iddia ediyorlardı. Yidişçe yanlılarının dillerinin üstünlüğünü ilan etmesinden kısa süre sonra, İbraniceyi savunan Siyonistler ile Bund arasında çetin bir mücadele yaşandı ve Rus Entelijansıyası, Yahudi ideolojisinin bu boyutu konusunda ikiye ayrıldı.

Birinci Dünya Savaşı

Birinci Dünya Savaşı'nın ufukta görünmesiyle birlikte, Rus Yahudileri, Rusya'nın savunmasına katılırlarsa, toplum içindeki standart altı rollerini artırabileceklerini hissettiler. 400.000'in üzerinde Yahudi askere çağrıldı ve 80.000'i de ön cephelerde görev aldı. Pale Yerleşimi'nde gerçekleşti muharebeler' Ve milyonlarca Yahudi öldü. Bununla birlikte, Rus ordusu yenilgiye uğradığında, Yahudi karşıtı komutanlar, Yahudileri suçladılar ve onların kendilerine ihanet ettiğini, Almanlara casusluk ettiklerini iddia ettiler. Yahudiler kaçırıldı ve casusluk yapmaya zorlandı. Tüm bu gelişmelerin kısa süre sonrasında, cephe hatlarının yakınlarında yaşayan Yahudiler kitleler halinde bulundukları yerden kovuldular. 1915 Haziran'ında, Litvanya'nın kuzeyinden ve Courland'dan sınır dışı edildiler.

Bir ay kadar sonra, yazı ve resimde İbranice karakterlerin kullanımı yasaklandı; dolayısıyla hem İbranice hem de Yidişçe yazmak imkansız hale geldi. Yahudilere karşı yapılan ayrımcılık karşısında tek vücut olan Batılı kamuoyu, Batı ülkelerinden Rusya'ya kredi gelişini de zorlaştırmış oldu. Kısa süre sonra, Ruslar, Yahudilere ayrımcılık getiren yasalan uygulamaya son verdiler. Ve Polonya ve Litvanya'dan gelen Yahudi mülteciler, Rusya'nın orta bölgelerine doğru yerleştiler.

Avusturya ve Macaristan'ın 1915 yılında gerçekleştirdikleri fetihler, 2.260.000 kadar Yahudi'yi (yani Rusya'da yaşayan Yahudilerin %40'ını) askeri idare kapsamına soktu. Bu Yahudiler, Rus Çarı'nın hak ihlallerinden kurtulmuşlardı; ancak aynı zamanda aileleri ve komşularından da ayrı düşmüşlerdi. Rus-

205 YAZILARIM
ya'da Yahudice yayın yapan basın organları susturuldu; Yahudi gençliği silahaltına alındı. Doğu Avrupa'nın geri kalanındaki Yahudiler, Rus Yahudileri'nden sökülüp alınınca; bu durum, sosyal ayaklanmalara neden oldu. Sosyal ayaklanmalar ise, Doğu Avrupa Yahudiliği'nin tüm boyutlarını etkiledi.

Şubat Devrimi

1917 Mart başında, II. Nikola, tahttan feragat edince, 300 yıllık Romanov iktidarı sona erdi. Geçici bir hükümet kuruldu. 16 Mart 1917'de, geçici hükümet, Yahudilerin üzerindeki tüm kısıtlamaları kaldırdı. Yahudilere, tüm kamu görevlerine gelme hakkı verildi ve yeni özgürlükler edinmeleri sağlandı. Yahudi karşıtlığı, geçici hükümetin sağladığı yeni özgürlükler sayesinde, artık yeraltına süpürüldü. Yahudilere verilen özgürlükler neticesinde, Şubat devrimi, Yahudi cemaatinden önemli bir destek gördü. Yahudiler, Devrim'in her aşamasında son derece aktif rol oynadılar; birçok partide liderlik pozisyonlarına eriştiler. Yahudilerin, aynı zamanda Yahudi milliyetçi politikalarına da müdahil olmalarına izin verildi.

1917 yılında Siyonist hareketi canlandı ve ülke çapında Siyonist gençlik grupları kuruldu. İbranice kitap kulüpleri ve basın organları açıldı. Kasım ayında, **Balfur Deklarasyonu**'na ilişkin haberler Rusya'ya ulaştığında, büyük kentlerde Siyonizm yanlısı mitingler yapıldı. **'Yahudi Askerler Birliği'** adı altında bir öz müdafaa örgütü kuruldu. Başında da **Joseph Trumpeldor** bulunuyordu. Bundan sadece birkaç ay soma, geçici hükümet ciddi biçimde zayıfladı ve anarşi etrafta kol gezmeye başladı. Önceden yeraltına süpürülmüş olan Yahudi karşıtlığı yeniden gün yüzüne çıktı. Rus imparatorluğu çapında münferit pogromlar yaşandı. 1917 Ekim'inde Bolşevik Devrimi sonunda geçici hükümet yok edildi. Kısa bir süre soma, Rusya, 1921'e dek sürecek bir iç savaşa sürüklendi.

1917 Ekim ila 1921 yılları arasında, Yahudi karşıtı şiddet, yaygınlık kazandı. Kızıl Ordu'nun münferit askerleri Yahudilere saldırırken, Kızıl Ordu'nun resmi politikası, Yahudi karşıtı saldırıları kontrol altına almak olunca, bu durum Yahudilerin Kızıl Ordu'ya ve Sovyet Rejimi'ne sempati duymasıyla sonuçlandı. Beyaz Ordu ise, Kazaklar ve Yahudi karşıtlığının neferi olan devlet memurlarıyla doldurulmuştu. Beyaz Ordu, Yahudi karşıtlığıyla adeta doydu ve sloganı da; **'Yahudilere Saldır ve Rusya'yı Kurtar!'** idi.

Sovyet Denetimi Altında

Sovyet Rusya'nın sınırlan daraldığı için, daha önce Rus kontrolü altında bulunan birçok Yahudi, kendilerini bir anda Sovyet İmparatorluğu'nun sınırları dışında buluverdiler. Sadece 2,5 milyon kadar Yahudi, Sovyet denetiminde kaldı. Bolşevikler, Yahudi-karşıtlığım inkar ettiler ve Yahudiler üzerindeki sivil kısıtlamaları azalttılar.

Önceden asimile olmuş ve toplum üzerinde nüfuzu bulunan Yahudiler'in etkisiyle, Bolşevikler, Yahudilerin asimilasyonunu **'Yahudi sorununun yegane çözümü'** olarak görmeye başladılar. Bu süre zarfında, Yahudilerin milliyetçi damarlan kısıtlandı. Bolşevik liderlerin Yahudi-karşıtlığıyla mücadeleleri, onlara Yahudi topluluklarından geniş halk desteği sağladı. **Yahudi gençliği, tüm heyecanlarıyla, aslında Leon Troçki adlı bir Yahudi'nin kurduğu Kızıl Ordu'ya katıldılar.**

1926 yılında, Yahudiler, Kızıl Ordu memurlarının %4,4'ünü oluşturuyorlardı. Bu da, genel nüfusa olan oranlarının üç katından fazlasına karşılık geliyordu. Ülkenin idari yeniden yapılandırılmasında **Yahudi elitler de görev aldılar. Küçük ancak etkili bir Yahudi grup, Rusya'nın yeniden inşasına yardımcı olurken, Sosyalistlerin ekonomi politikaları, kitleleri zayıflattı. Bolşevikler, aynı zamanda hükümet içinde özel bir 'Yahudi birimi' kurdular. Keza, Yahudi dinine bağlı milyonlarca Yahudi bulunuyor ve bunlar ibranice konuşuyorlardı. Komünistler ise, Yahudi dinine, İbraniceye ve Siyonizm'e olan nefreti güçlendirmek için seküler asimile olmuş Yahudileri aralarına aldılar.**

1919 Ağustos'unda, Yahudi cemaatleri dağılmış; mal varlıklarına el konmuştu. **Yeshivot ve cheder** gibi Yahudi eğitim ve kültürüne ait geleneksel kuruluşlar kapatıldı. İbranice eğitim ve İbranice kitap basımı yasaklandı. 1928 yılında, din kitapları ve Yahudi takvimleri basmak bile yasak kapsamına alındı. 1927 yılında, **Habad Haşidizm**'in lideri **Rabbi J. Schneerson**, hapse atıldı ve Rusya'dan sürüldü.

Bununla birlikte, her ne kadar İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yüzlerce **Haşidizm** yanlısı Rusya'yı terk edip Eretz Yisrael'e kaçmış olsalar da, Rusya'da Yahudilere ait dini faaliyetler **'yeraltından'** sür-

meye devam etti. Yahudilerin dini yaşantısı üzerinde artan kısıtlamalar ise, Siyonizm'i güçlendirdi.

Yidiş kültürü, aynı zamanda **'Yahudi proleterya kültürü'nün kurulması yoluyla güçlenmiş oldu.** Yidişçe yayın yapan gazete ve basın organları kuruldu; ancak İbranice matbua ile bağlarmı koparmak üzere Yidişçe yazım, Rus yazımıyla fonetikleştirilmişti. Ruslar, Yidişçe'ye resmi statü verdiler; öyle ki mahkemeler Yidişçe yapılmaya başlandı ve Yidişçe eğitim veren okul sistemlerine önemli kaynak yatırımları yapıldı. Bununla birlikte, bir süre sonra Yahudi aileler, bu okullara karşı çıkmaya başladılar; keza okulların Yahudi kültürüyle yegane bağlantısı, Yidiş literatüründeki birkaç satırla sınırlıydı ve okullarda din karşıtı eğitim veriliyordu Okulların kalitesi azaldıkça, giderek yok oldular.

Yidiş kültürü yok olunca, yerini kültürel asimilasyona bıraktı. Yahudi çocuklar Rusça konuşmaya ve Rus okullarına gitmeye başladılar. Karma evlilikler yaygın olarak görülmeye başlandı. Yahudiler Rusya'nın kültür yaşantısında önemli bir rol üstlenmeye başladılar, ikinci Dünya Savaşı sırasında, Yahudilere zulmetmeye yönelik birçok girişim durduruldu, ikin Dünya Savaşı başladığında, Yahudiler Sovyet ordusunda önemli bir rol üstlen diler. Cephe hatlarındaki rolleri, diğer ulusal gruplardan **'orantısız bir şekilde çok daha fazlaydı.**

Sovyet Yahudilerinin büyük bölüm Holokost sırasında hayatını kaybederken, Rusya'da yaşayanlar canlarını büyük ölçüde kurtardılar. Bununla birlikte, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Sovyet Yahudilerini yok etmeye yönelik girişimler bırakılan noktadan yeniden başladı. Stalin'in 1953'te ölümüne dek, **Sovyet Yahudileri gulaglara (Sovyet çalışma kampları - e.n)** yerleştirildi ve ciddi boyutlarda fiziksel baskılarla karşılaştılar. 1952 yılında, Stalin, **'Katledilen Şairler Gecesi'** sırasında Rusya'daki Yahudi cemaatinin önde gelen bir dizi entelektüelini öldürttü. Stalin'in ölümünden sonra bile, Yahudiliği ve Yahudi kültürünü sindirmeye yönelik girişim devam etti. Yahudilere ait kitaplar ve dini makaleler, ülkeye gizlice sokulmak zorunda kaldı ve bu kitap ve makaleleri kullanma girişimleri, hep kaçak yollardan gerçekleşti. Bu **'gizlilik'** durumu, Yahudi yaşantısına sadece az sayıda bireyin nüfuz edebilmesine neden oldu. Yahudi yaşantısını sürdüren az sayıdaki Yahudi, **'refusenik'** olarak adlandırıldı ve Sovyet mercileri tarafından ciddi şekilde cezalandırıldı. 1965 yılı itibariyle, Rusya genelinde hepsi topu sadece 60 sinagog kaldı. Ancak Gorbaçov'un göreve gelmesi ve glasnost politikasını uygulamaya geçirmesiyle birlikte Sovyet Yahudilerin üzerindeki kısıtlamalar gevşemiş oldu.

Altı Gün Savaşları'nın ardından, Sovyetlerin Yahudilere karşı uyguladığı ayrımcılık arttı. Bu ayrımcılığa karşın, Altı Gün Savaşları, Yahudilerin ulusal bilinç düzeyini güçlendirdi. 1970 yılında, Sovyet Yahudilerinin içinde bulundukları kötü duruma dikkat çekmek isteyen 11 kişi (içlerinden 9'u Yahudiydi), dünya kamuoyunun dikkatini çekmek üzere bir uçak kaçırma girişiminde bulundular. Bu olay, Sovyet Yahudileri'nin hareketine yeni bir soluk kazandırdı. **Uçak korsanlarından biri, Yusuf Mendeleviç, Rusya'da tamamen seküler bir kişi iken, şimdilerde İsrail'de bir haham'**

Yahudiler, Sovyet mercileri tarafından potansiyel düşmanlar olarak görülüyorlar. Bunun kısmen nedeni, birçok Yahudi'nin ABD'de akrabalarının olması'

1980 ve sonrası

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bile, Rusya, dünyadaki en büyük Yahudi topluluklarından birine sahipti. Rusya; (ABD, İsrail ve Fransa'dan sonra) bugün dünyanın dördüncü büyük Yahudi cemaatine ev sahipliği yapıyor. Moskova ve St.Petersburg, Rusya'daki diğer büyük kentlerle birlikte, binlerce Yahudi barındırıyor.

Bununla birlikte, 1800'lü yıllara dek Rusya'daki kentsel bölgelerde çok az Yahudi yaşar; çoğu Pale Yerleşimi'nde ikamet ederdi. Pale Yerleşimi, hali hazırda Ukrayna, Beyaz Rusya, Moldova, Litvanya ve Polonya topraklarını kapsıyor. Sovyet egemenliği sırasında, Komünist hükümet, ülke içindeki tüm dini yaşantıyı yok etmeyi hedefledi. Bu da, Yahudi cemaati içinde ciddi boyutlarda bir asimilasyon ve sekülerleşmeye yol açtı. Sovyet hükümeti, Yahudilerin ayrı bir birim ve milliyet olarak varlıklarının silinmesi için elinden geleni yaptı. Bu süre zarfında, dünya çapındaki Yahudiler, Sovyet Yahudilerine destek oldular. 1980'li yıllarda ise, Gorbaçov'un göreve gelmesiyle birlikte, üzerlerindeki baskılar tedrici olarak azaldı. Sovyetler Birliği de, bir yandan dağılma sürecine girmişti.

Son Gelişmeler (Sovyet sonrası Rusya)

Rus Yahudileri, göç ve nüfusun yaşlanması yüzünden giderek küçülüyor. Sovyetler Birliği'nin dağıldığı dönemde, milyonlarca Yahudi, Rusya ve eski Sovyet devletlerine ait topraklan terk etmişti. Yahudiler, öncelikli olarak İsrail ve ABD'ye yerleştiler. Bununla birlikte, 2000'den beri, göç eğilimi yavaşladı ve gerek Rusya'daki gerekse eski Sovyet topraklarındaki Yahudi yaşantısının yeniden canlandırılması için daha fazla çaba harcanmaya başlandı.

2003 yılında, Rusya, Yahudi okullarından oluşan bir ağ kurdu. Ağ dahilinde; 17 gündüz okulu, 11 anaokul ve 81 yardımcı okul bulunuyor; yaklaşık 7000 öğrenci eğitim görüyordu. Ayrıca, dört adet Yahudi üniversitesi de vardı. Büyük kentlerde, sinagogları ve hahamlarıyla Yahudi varlığı hissediliyordu. Hasidik bir mezhep olan Çabad-Lubaviç, Rusya'daki Yahudi dini hayatının yeniden inşasında önemli bir rol üstlenmişti. Moskova'daki Çabad'lar, dört okul açtılar ve Yahudilere ait bir Cemaat merkezi kurma çalışmalarını sürdürüyorlar. Üniversite müfredatlarına Yahudi eğitim programları ekleniyor.

Yahudi Dini Cemaatler Birliği, Ortodoks kuruluşları ve dini yaşantısını destekliyor. İlerlemeci (Reform) hareketi ve **Masorti (Muhafazakar)** hareketleri de, bu konuda önemli başarı sağlıyorlar. **Sovyet döneminde karma evliliklerin oranının artmasının ardından, Yahudi soyundan gelen, ancak Yahudi yasalarına göre Yahudi kabul edilmeyen birçok Rus ortaya çıktı.** İlerlemeci Hareket, işte bu kesimler arasında destek buldu; keza İlerlemeciler'in baba soyunu temel alan yaklaşımı, Yahudi yasalarına göre Yahudi kabul edilmeyen birçok kişiyi Yahudi topluluğunun içine kabul ediyor.

Birçok Rus kenti, kendi İbranice gazetelerini basarken; diğer kültürel, sosyal ve dini kuruluşlar da yaygınlık kazanıyor. Moskova'da beş sinagog, altı gündüz okulu, **yeshivalar ve bir kosher restoranı** (Yahudi inançlarına ve beslenme kurallarına uygun yemek hazırlanan restoranlar' e.n.) bulunuyor.

Rusya'da Yahudi dini kuruluşlarının artması da, Yahudi karşıtlığına hedef tahtası oluşturuyor. Otobanlarda Yahudi karşıtlığı sloganlar ve işaretler göze çarpıyor. 2002 ve 2003 yıllarında, sinagoglar ve mezarlıklara saldırıda bulunuldu. Hatta gerçek ve sahte bombalar dahi kullanıldı. Moskova'da, 28 yaşındaki bir öğrenci, bu Yahudi karşıtı işaretlerden birini kaldırmaya çalışırken, bir patlama sonucu ciddi şekilde yaralandı. Rusya'da dini kuruluşların artan bir varlık sergilemesine karşın, yıllar süren asimilasyonların ardından Rus Yahudilerinin büyük bölümü, artık gözlemci olmaktan çıkıp, Yahudiliği 'etnikkültürel bir davranış' olarak görmeye başladılar. 20.yüzyıl sonu ve 21.yüzyıl başlarındaki kitlesel göç hareketlerinin ardından, Rusya'da yaklaşık 400.000 ila 700.000 kadar Yahudi bulunuyor; ki bu da Rus nüfusunun %9,27'si ila 0,48'ine karşılık geliyor.

Rusya'da Yahudi cemaatinin aktif olduğu bölgelerden birisi de St. Petersburg. Burada bulunan Büyük Sinagog, kentteki Yahudi kültürünün büyük bölümünden sorumlu tutuluyor. St. Petersburg'da iki Yahudi gündüz okulu ve hem kadınlara hem de erkeklere yönelik bir Yeshivot bulunuyor. Tam teçhizatlı bir kosher mutfağı ve yemek salonu da, cemaat üyelerine ve yoksul vatandaşlara günlük yemek servisinde bulunuyor.

Sinagog, aynı zamanda, cemaat içindeki yoksul veya öksüz çocuklara da yuva imkanı sağlıyor. Sinagog üyelerinden çoğu, cemaatin hayır kuruluşuna mensup.

İsrail'le ilişkiler

Sovyetler Birliği, İsrail'i 1948 yılında derhal tanıdı. İki ülke arasındaki bağlar ise, İsrail'in Batı ile müttefik olmasının ardından çarpıcı biçimde kötüleşti. Yahudilerin bir millet olduklarına dair fikirler ise, Yahudi karşıtı hisleri daha da körükledi. 1967 yılında, Sovyetler Birliği, İsrail ile diplomatik bağlarını kopardı ve bu bağlar ancak 1992'de yeniden kuruldu. Altı Gün Savaşları'ndan kısa süre sonra, Sovyetler Birliği'nde kitlesel bir propaganda kampanyası başlatıldı. Kampanya sırasında, Siyonist ile Yahudi kişi arasında herhangi bir ayrım yapılmaksızın Siyonizm ve İsrail'e iftira atılmaktaydı. **1967 yılındaki savaşın ardından, İsrail'e doğru Yahudi göçü durdu.** Sovyetler Birliği, Arap devletlerinin başlıca silah tedarikçisi haline gelmişti.

1948 ila 21. Yüzyıl başları arasında, yaklaşık 600.000-700.000 kadar Yahudi, eski Sovyetler Birliği topraklarından İsrail'e göç ettiler. Rus göçmenler, İsrail toplumunun başat (hakim) bir unsurudur.

İsrail'de, Rus dilinde yayın yapan birçok gazete, televizyon, dergi bulunur. Rusya, aynı zamanda, BM, ABD ve AB ile birlikte Arap-İsrail barış sürecinde kurulan ve 'Yol Haritası'nı destekleyen Barış Dörtlüsü'nde rol almıştır.

Kaynak: http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/vjw/russia.html
TURQUIE Diplomatique NİSAN 2011 – Sayı:27

209 YAZILARIM

TÜRKİYE'NİN GİZLİ YAHUDİLERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

Yakın bir tarihte, New Jersey'deki bir sinagogda, üç yüzyıldan fazla bir süredir devam eden bir **Yahudi trajedisi anı**, ancak uzun zamandır beklenen bir sona ulaştı. Bir haham mahkemesinin karşısına çıkan **Türkiyeli bir "gizli Yahudi"**, geçmişin karanlıklarından çıkıp resmen Yahudi halkının arasına dönerek tarihsel bir devri kapadı.

Söz konusu genç adam şimdi İbranice ismi olan Ari'yi kullanıyor sahte Mesih Sabetay Sevi'nin takipçilerinin soyundan gelen birkaç bin kişiden oluşan bir cemaat olan Dönme cemaatinin bir üyesidir.

Kulağa hayal ürünü ve hatta inanılması güç gelse de geçen bütün bu yıllardan sonra Sabetay Sevi'nin, İsrail'i kurtarmak için döneceğine inanan insanlar hâlâ var. Sabetay Sevi, kurtuluş ümitlerini artırarak ve dünya çapındaki Yahudiler arasında heyecana neden olarak 17. Yüzyılda fırtınalı bir şekilde Yahudilerin hayatına girdi. Muazzam bir karizmayla donanmış olan Se vi, değişik Yahudi cemaatlerini ziyaret etti ve onlara, uzun zamandır beklenen sürgünden kurtuluşun çok yakında gerçekleşeceğini vadetti.

Ancak Sevi'nin bu kurtarıcı kariyeri, Osmanlı sultanı, Sevi'ye dehşet verici bir tercih ya Müslüman ol ya da kılıçla öl sunduğunda mahvedici bir şekilde sonuçlandı. **Kral Davut'un tahtını talep eden bu sözde hak iddiacısı, kahramanlığı bir tarafa bıraktı ve en sadık takipçilerinden olan üç yüz aile ile birlikte Müslüman oldu.** Görünüşte İslam'ı uyguladılarsa da Dönme cemaatinin üyeleri ayrıca **Ma'aminim ("inananların İbranicesi)** olarak da bilinirler bununla beraber Museviliğin mistik bir biçimini gizlice yaşamaya devam ettiler.

Dönme cemaatinin üyeleri, 1923-1924 yıllarında iki ülke arasında yapılan nüfus mübadelesi kapsamında Türkiye'ye sürülene kadar, yoğun bir biçimde Yunanistan'ın Selanik kentinde yaşadı. Geçmişlerindeki bu zor dönemin aslında gizli bir lütuf olduğu ortaya çıktı çünkü bu sürgün onları, çoğunluğu Naziler tarafından katledilen Yunanistan Yahudilerinin başına gelenlerden kurtardı. Ancak Müslüman olmalarına ve aradan üç yüzyıl geçmesine rağmen Dönmelere Müslüman Türkler tarafından kuşkuyla bakılıyor ve Dönmeler, onları uluslararası Siyonist bir komplonun parçası olmakla suçlayan basının sık sık hedefi oluyor.

Bu yüzden Dönmelerin içe kapanmaları ve esas itibariyle de yer altına çekilmeleri şaşırtıcı değildir. İki yıl önce İstanbul'a yaptığım bir ziyaret sırasında **Ari**'nin de dâhil olduğu bazı genç nesil Dönmelerle görüştüm. **Türk-İsrail** ilişkilerinin hâli hazırdaki durumu dikkate alındığında, onların kimlikleriyle ilgili detayları açıklayamam ancak sadece hepsinin, Museviliğe dönmek için derin bir arzu ifade ettiklerini söyleyebilirim. Onlarla küçük bir otelin lobisinde buluştuğumda, özelikle **Ari** gergin görünüyordu. Her şeyden önce kippa (dindar Yahudilerin başlarına örttükleri takke) giyen İsrailli bir Yahudi ile birlikte görülmekten korkan Ari, sürekli etrafına bakıyordu.

Ari, bana. Dönmelerin Türk medyasında katlanmak zorunda kaldıkları kötü muameleden bahsetti ve **"Saklanmaktan ve rol yapmaktan bıktım. Yahudi olmak istiyorum. Halkıma dönmek istiyorum."** dedi. Açık bir hayal kırıklığı duygusuyla Ari, Türkiye'deki Yahudi cemaatinde oluşturabileceği tepkiden korkarak Dönme meselesinin yanına bile yaklaşmayacağını söyledi.

Ari, **"İki dünya arasında sıkışıp kalmış durumdayım. Türkler beni bir Yahudi olarak görüyor ancak Yahudiler beni kabul etmeyecek."** dedi. Ancak bütün bunlar, birkaç hafta önce, Ari'nin, Museviliğe dönmek için ABD'ye seyahat etme yönünde cesur bir karar almasıyla değişti. **Ari'nin durumunu inceleyen hahamlar, Ari'nin atalarının sadece kendi aralarında evlilik yaptığı gerçeğini dikkate alarak Ari'nin yuvaya dönüşünü onayladı.**

Ari yalnız değil.

Museviliğe geri dönüş yolu arayan çok sayıda başka genç Dönmeler de var ve onlara yardım etmek de Yahudi halkına düşüyor. Ataları ne hata işlemiş olursa olsun, günümüzün Dönmeleri, sahip oldukları Yahudi mirasına sarıldılar ve onu yaşattılar.

Kendi köklerine dönmek isteyenlerin bunu yapmasına olanak tanınmalı.

(İsrail'de yayınlanan The Jerusalem Post 24 Mart 2011)
MICHAEL FREUND
Kaynak: TURQUIE Diplomatique NİSAN 2011 – Sayı:27

ALTI KÖŞELİ YILDIZ

Altı köşeli yıldız ilkçağ öncesi kültürlerde sanatsal değerinden ziyade farklı mistik anlamları içinde barındıran bir sembol olarak göze çarpmaktadır. **Sembol üç semavi dinde ve farklı felsefi görüşlerde kullanılıyor olmasına rağmen insanlar tarafından bugün Yahudileri çağrıştırmakta olup Yahudilerin ulusal-dini kimliklerinin bir parçası olmuştur.**

Bezeme sanatlarında ise altı köşeli yıldız düz, kırık ve kapalı şekillerin birbirine geçmesiyle elde edilmiş bunun sonucunda sonsuz kompozisyonlar yaratılmış; bu kompozisyonlar taş, tuğla, çini ağırlıklı olmak üzere hemen hemen her malzemeye uygulanmıştır.

Altı köşeli yıldız özellikle İslamiyet'ten sonra insan ve hayvan figürlerinin yerini alan geometrik kompozisyonların merkezinde bulunmaktadır.

Geometrik kompozisyonların belirli, sürekli ve tutarlı bir hale gelmesi **Karahanlı ve Büyük Selçuklu** dönemlerinde gerçekleşmiştir. Erken devir Anadolu-Türk Mimarisinin tezyinatı sınırlı olmakla birlikte 13. yüzyıl ortalarına kadar çeşitli yöresel farklılıkların etkisi altında kalmış; 11. yüzyıldan sonra geometrik kompozisyonlar belirli formüllere bağlanarak değişik oyma tarzlarıyla üretilmiştir.

Anadolu Selçuklu mimari tezyinatı ile Anadolu Beyliklerinin mimari süslemelerini birbirinden kesin çizgilerle ayırmak çok zordur. 14. yüzyıl özellikle mimari eserlerin dış cephe süslemelerinde sadeliğe doğru gidilen bir dönemdir. 13. yüzyılda gelişmiş olan geometrik kompozisyonlarda doğadan alınmış motiflere doğru bir geçiş olmuştur.

Türk çini sanatının Uygurlara kadar uzanan çok eski bir geçmişi vardır. Mimariye bağlı olarak gelişen çini sanatı Anadolu'ya Selçuklular'la girmiş farklı teknikler uygulanarak Anadolu-Türk mimarisinde çok zengin örnekler verilmiştir.

Osmanlı sanatında altı köşeli yıldız sembolü ağırlıklı olarak taş, çini ve ahşap malzemeye uygulanmış çini sanatında mozaik tekniği yerine tek renkli sır altı tekniğine bırakmış, ahşap malzeme de ise genellikle Selçuklu geleneği devam etmiştir. Altı köşeli yıldız sembolü Osmanlı sanatında camilerin cümle kapılarına, tabhane ve eyvan duvarlarının alt bölümlerine ve minberlerin şebekelerinde yer yer görülmektedir.

Özel bir altı köşeli yıldız olan; iki eşkenar üçgenin zıt yönde iç içe geçmesi sonucunda oluşan **Mühr-i Süleyman sembolü** Anadolu Türk sanatında hemen hemen her malzemeye uygulanan, farklı içsel anlamlar taşıyan bir değerdir. Fakat bu sembol birtakım dar görüşlü ve bilinçsiz insanlar tarafından özgün yerlerinden çıkarılmış veya yok edilmiştir.

Altı köşeli yıldız formu farklı tiplerde çeşitli malzemelerle uygulanarak görsel bir çeşitlilik sağlanmıştır.

İlk Çağ Öncesi Kültürler

Tarihte altı köşeli yıldız figürünün ilk olarak kimler tarafından kullanıldığı bilinmemekteyse de bu figürün Bronz Çağı'na dayanan bir geçmişi olduğuna ilişkin görüşler vardır. O dönemde bu şeklin örneklerine **Mısır'da, Kuzey Amerika'da ve Hindistan'da** rastlanılmıştır. Ayrıca bazı araştırmacılar bu sembolün ilk örneklerini Taş Devri'ne dek uzatıp, İskandinavya'da da kullanıldığını söylemektedirler.

Son zamanlarda bu kronolojik kullanım görüşünün doğru olduğuna kanaat getirilmiş; altı köşeli yıldız sembolünün Bronz Çağı'nda ve Bronz Çağı'ndan daha önceki devirlerde Avrupa ve Ortadoğu'da beş köşeli yıldızla birlikte özellikle süs ve büyü işareti olarak kullanıldığı iddiaları ortaya atılmıştır. Başka bir araştırmacı ise sembole örneklerini çoğaltarak bu şekle; İskandinavya'da Taş Devri'ne ait bir toprak kasede, Eski Mısır'da, Orta Amerika'da, Yukatan güneş stelinde, Batı Nevada'da bir kaya resminde ve Hindistan'da rastlanılmış olduğunu ifade etmektedir.

Altı kollu yıldız motifi İslamiyet öncesinde Türkler arasında teşekkül eden Oniki Hayvanlı Türk Takvimi'nde de bir burç sembolü olarak gösterilmiştir. Yine aynı şekilde Hun ve Uygur sehpalarından birinin üzeri altı kollu yıldızlarla ve altıgenlerle bezenmiştir.

Ön Türk boylarında Tamga olarak da kullanılan sembol iç içe geçmiş iki üçgenden meydana gel-

mektedir.

Kün-Eki sembolü iç içe geçmiş ters-yüz iki üçgendir, altı köşeli yıldız olarak da bilinen bu şekil İdil-Ural bölgesinde ve Kumanlarda görülmektedir. Bu sembolün Proto-Türkçe'deki adı "Uçu-Eki" olup Gök İkilisi anlamına gelmektedir; sembolün M.Ö 3000 yıllarında Ortadoğu'ya indiği sanılmaktadır.

ÖN-TÜRK TARİHİNDE, İÇ İÇE GEÇMİŞ İKİ ÜÇGENDEN OLUŞAN BU YILDIZ YARADANI VE YARADILANI İFADE ETMEKTEDİR.

Ön-Türk boylarında bu yıldız Temur Kazık'ı simgelemektedir. Daha sonra bu yıldızın adı bazı Türk boylarınca **"Çolpan Yıldızı"** olarak adlandırılmıştır. Çolpan Yıldızı tüm Türk boyları tarafından Tanrı'nın bir lütfu ve kendilerinin yol göstericisi olarak kabul edilmiş ve kırmızı renkli sabit yıldız (Temur Kazık) olarak isimlendirilmiştir.

Bunun dışında altı köşeli yıldız Alpler'de kaya resimleri olarak görülen; büyü ile ilgili yazmalarda bir güç simgesi olarak beliren bir semboldür. Daha sonraki dönemlerde bazı kültürlerde adı geçen yıldızın sembolünün Yukarı Mezopotamya ve Britanya'nın bazı bölgelerinde Demir Çağı'na ait örnekleri de bulunmuştur. Ayrıca Elephania Mağarası'nda ve Barbaria (Afrika'da bir bölge) Duvarları'na kadar uzak yerlerde dahi bu yıldızın izlerine rastlamak mümkün olabilmektedir. Bu sembolçeşitli uygarlıklar tarafından çarkıfelek ve güneş kursu gibi şekillerle birlikte de kullanılmıştır.

Bu iç içe geçmiş ters ve düz iki eşkenar üçgen şekli insanın belki de varlığının başlangıcından beri ya da en azından ilk şehirleşme ve medenileşme hareketinin başladığı "Çatalhöyük"'ten beri pek çok yerde görülür ve artık sembol olarak temelde **"erkeği" ve "kadını" remzettikleri** genel kabul görerek oturmuştur.

Bu yıldız, sadece kadın-erkek sembolizması dışında sonradan yüzlerce veya binlerce farklı anlama da gelebilecek şekilde tanımlandırılmıştır.

Başka bir görüşe göre ise; Eskiçağ dünyasında yıldızın Tanrılarla ilişkisi söz konusudur. "Buna göre çocukluktan çıkan erkeğin yaratımdaki rolünün keşfedilmesi sonucu özellikle bebek Dionysos figürü ile bu yıldız ilişkilendirilmiştir. Bu nedenle M.Ö 900'lerde Anadolu'nun önce batısında daha sonra ise doğusunda bu yıldız Dionist-Zionist bir yıldız şeklinde algılanmaya başlanmıştır. Altı köşeli yıldız motifinin Roma'da kullanılışının örnekleri Baalbek'teki Bakkhus mabedinde ve Tauroentum'daki yer döşemelerinde görülmektedir.

Hint kültüründe güneşi sembolize eden altı köşeli yıldız bu kültürde Yantra olarak adlandırılmakta; sembol eski Hint geleneğinde yaratıcı Vişnu üçgeni ile yıkıcı Şiva üçgeninin birliğini ifade etmekte başka bir deyişle Kutsal Evliliği simgelemektedir. Böylece maddi dünyanın yaradılışına ve yıkılışına göndermede bulunur. Hint kültüründe belirgin bir önem taşıyan bu yıldıza Hint mabetlerinde, mezarlıklarında ve hatta Hint gemilerinin sancaklarında rastlamak mümkündür. Hint kültüründe Yantra'ya benzeyen bir diğer altı köşeli yıldız şekli ise **"Mandala"** olarak isimlendirilmektedir.

Bir merkez çevresinde düzenlenmiş simgesel bir görüntü olan Mandala; hem bir evren simgesi, hem insan ruhunun bir tasviri, hem de derin düşüncenin kutbu olan ve merkezde yer alan Tanrı'nın mucizevi bir biçimde görünür hale gelmesidir. Bu sözcük Hindu ve Budist ayinlerinde mistik bir diagram oluşturmak için telaffuz edilen ve en hızlı yayılan sembollerden biri olup; sembolün yüzlerce çeşidi vardır. Mandalaların çoğu bir çember ve ortasında bir kareden oluşmaktadır. Mandala aynı zamanda, töreni düzenleyen sihirbazın sihirli halkası ve çevrelenmiş kutsal mekan (imago mundi) anlamına da gelmektedir. Anahat çakra yedi enerji merkezi arasında aracılık ettiği için özel bir önem taşır. Havanın etkisi altında bulunan "mandala"sı, karşıtların birliğini simgeleyen ve birbirine geçmiş iki ters üçgenden oluşan altı köşeli bir yıldızla temsil edilir. Başka geleneklerde olduğu gibi "kalbin yeri" ve kendini adamanın merkezidir.

Bazı Uzakdoğu kültürlerinde altı köşeli yıldız şekli itibariyle **eril-dişil** ilişkileri simgelemektedir. Nepal'de ruh ve madde arasındaki ilişkiyi simgeleyen bu yıldız kralın tacına işlenmiştir.

Kuzey Amerika'daki Kızılderili kabileler de Nepal'deki gibi; altı köşeli yıldızı ruh ve maddenin birleşimi anlamında kullanmışlar ve bu şekilde **"yukarısı ne ise, aşağısı da aynıdır"** düşüncesinin simgesini bulmuşlardır.

Çin okült kitaplarından "Yi-King" tamamen altı köşeli yıldızlar üzerine kuruludur. Yi-King şekilleri "Değişimler" kitabı adı altında toplanmışlardır. Hexagramlar her biri altı çizgiden oluşmuş semboller-

213 YAZILARIM
dir. Emirleri (buyrukları¬düzenleri-kaideleri) kayıt eden; evrensel düzen veya taoyu temsil eden bu çizgiler veya sıralar devam etmeyi veya etmemeyi açıklamıştırlar. Ayrıca Çin'de bunlar Yin (dişil prensip) ve Yang (eril prensip) olarak görülmüşlerdir ki böylece yerle göğün evliliği temsil edilmektedir; bu da bereketin ve edebiyetin talebi anlamına gelmektedir.

Bu yıldız iki eşkenar üçgenden oluştuğuna göre sembolizmasını da yine üçlem olarak incelemek yerinde olur. Hemen hemen her millet ve kültürde üç sayısı, kutsal, simgesel veya mistik anlamlar taşır. Üçgenin simgelediği kavramlara örnek olarak; anne-baba-çocuk kapsamında aile, geçmiş-şimdi-gelecek kapsamında zaman, toprak-hava-su kapsamında doğa, katı-sıvı-gaz kapsamında madde ve proton-nötron-elektron kapsamında atom üçlüleri gösterilebilir.

Batı okültüsleri, özellikle simyacılar sembole çok önem vermişler ve hakkında dört unsurla, evolüsyon-envolüsyon ilkesiyle, pozitif ve negatif güçlerin senteziyle ilgili değişik, sayısız yorumlar yapmışlardır.

Altı köşeli yıldızın içerdiği dört temel elemandan tepe noktası yukarıda olan üçgen Ateş'i, tepe noktası aşağıda olan üçgen Su'yu, su üçgenin taban kenarı ile kesişen ateş üçgeni Hava'yı, ateş üçgeninin taban kenarı ile kesişen su üçgeni ise Toprağı göstermektedir.

Tüm bunların bir altıgen içinde birleşmeleri ise evreni oluşturan elemanların uyum ve beraberliğini dile getirmektedir. Öte yandan; her iki üçgenin taban kenarlarının uçlarına yerleştirilen ve maddenin dört özelliğini oluşturan sıcak-kuru, soğuk-yaş durumları, dünyayı oluşturan ve sayıları yine dört olan hava, su, ateş ve toprak elemanlarının bulundukları yerlerle de uyum sağlamaktadır. Su ve ateşin, düşman unsurları arasındaki ahengi ifade eden bir simya simgesi olarak kullanımı

XVII. yüzyılın sonlarına doğru yaygınlık kazanmıştır. Simyacılara göre kükürt merkezi ateştir; her varlıkta bulunur ve içten dışa doğru tesir ederek tekâmülü ve düşünceyi sağlar. Tüm organizmaların konstrüktif prensibidir. Ateş üçgeni yukarıya yöneliktir, çünkü alev hep yukarı çıkmak ister. Su üçgeni ise, suyun dökülmek istediği yöne bakar ve ateşi keserek onu söndürür. Ateş sıcakla kuru, su yaşla soğuk, toprak soğukla kuru, hava ise yaşla sıcak arasındadır. Sonuçta bu bileşimlerin; değişmedeki karşıtlıkların, zıtlıkların, kozmik birliğin ve onun akıl almaz ve karmakarışık ifadesinin bir sentezi olduğu kabul edilmektedir.

Zıtlıkların birliği yoluyla nefis "sıvı ateş" ve "ateşli su" haline gelir ve aynı zamanda diğer unsurların olumlu niteliklerini de elde eder. Bu yüzden su "sabit" ve "yakmayıcı" hale gelir. Çünkü nefsin "ateşi" onun "su" yuna sabitlik verendir. Bunların yanında nefsin "su"yu "ateş"e "hava" nın yumaşaklığını ve her yerde bulunuşunu verir. Bazı simya kitaplarında ise altı köşeli yıldız içtiğimiz su için kullanılmaktadır.

Çeşitli yorumsal açıklamalara yol açan, bu düzendeki faktörlerin seçiminde maddi plandan manevi plana geçiş olduğu kadar, erillik ve dişillik prensiplerinin bir kaynaşması ve tam olmayandan tam ve mükemmel olana doğru sürüp giden bir gelişmenin rol oynadığı sanılmaktadır.

Modern hermetik büyücülükte altı köşeli yıldız Güneş ve gezegenleri temsil etmekte olup, Makrokozmos veya Evreni sembolize etmektedir.

Hermetik geleneğe göre altı köşeli yıldız Makrokozmosun veya Evrenin sembolüdür. Ay bir gezegen kabul edilip, Venüs, Jüpiter, Saturn, Mars, Merkür altı kolun herbirine yerleştirilmekte, ortada ise Güneş yer almaktadır. Ayrıca altı köşeli yıldız Hermetik geleneğe göre yedi temel metali (metallerin tümünü) ve göğüntümünü özetleyen yedi gezegeni içinde toplar; her gezegen bir elemente karşılık gelir.

Şöyle ki: En üstte Ay - gümüş, altta Satürn - kurşun; sağ yukarıda Venüs -bakır, sağ aşağıda Merkür - civa, sol tarafın uçlarında Mars - demir, Jupiter - kalay çiftleri ve yıldızın ortasında da güneş-altın yer alır; yani güneş altındır.

Simyanın tüm düşüncesi ve işi, çevrede bulunan kusurlu ve değersiz elementlerin, ortada bulunan ve altınla Güneş'in simgelediği tek bir mükemmelliğe dönüştürülmesinden ibarettir; bu ise altı köşeli yıldız da ifadesini bulur.

Heksagram Yunanca'da altı harfli sözcük veya altı çizgili anlamlarına gelir. Ancak, burada, bu altı harfin hepsi de "A" ya da Alpha'dır. Buna göre Heksagram Heksalfa ile özdeşleşir. Çünkü Grek alfabe-

sinin ilk harfi olan Alpha'nın sembolü altı yerden okunur. **Alpha harfi**nin altı kez tekrarlanmasının kendine özel bir anlamı vardır. Bu altı kez tekrar **"başlangıçta Tanrı, yeni hayat, ışık, en yüksek tekâmül, en yüksek hedef ve Tanrısallık"** anlamlarına gelir.

Hemen hemen her sembol gibi **Heksagram**'da en eski zamanlarda bile bir kült olarak farklı kıta ve kültürlerde yer almıştır.

Bir görüşe göre o devirlerde böyle bir yıldızın sihirli bir güce sahip olduğuna inanılır, yıldız kötü ruhları kovan ve insanları kötülüklerden koruyan bir tılsım olarak kullanılırdı. Mısırlılar'da yıldızın piramit şeklinde Firavunu, yani Tanrı'yı temsil ettiği, piramitteki üçgenlerin merkezi noktalarında Firavunların mezarlarının bulunduğu, piramitteki üçgenlerin ise dünyanın giriş ve çıkış kapılarını temsil ettiği belirtilmektedir.

Efsaneye göre, **Büyük İskender'in askerleri, Mısır Seferi sırasında Gize'nin Büyük Piramidi**'nin içinde bu konuyla ilgili bir metin bulmuşlar. Tanrı Hermes'in mezarı da bu piramidin içindeymiş. Buna göre Hermes bir elmas uçla, zümrüt bir levhanın üzerine bir metin kazımış. **Zümrüt Tablet**'in ilk cümlesi şöyledir:

"YALAN SÖYLEMEDEN, ÇOK DOĞRU VE GERÇEKTİR Kİ: YUKARIDA OLAN AŞAĞIDA OLANLA, AŞAĞIDA OLAN DA YUKARIDA OLANLA AYNIDIR."

Hermes Trismegistos'un yazıtının anlamı, her bireyin **makrokozmu** andıran bir **mikrokozm** olduğu ve böylece yaşamında kendine çizeceği yolun da kendine özel olacağıdır. Bu ifadenin sembolü de bir ucu aşağı ve bir ucu yukarı bakarak kesişen iki eşkenar üçgendir, bu da altı köşeli yıldızın tarifidir.

Trismegistos, **"üç kere büyük"** veya **"üç kere güçlü"** anlamına gelir. **"Alemin üç kısmı", "evrenin üç büyük bölümüne"** yani manevi, psişik ve cismani sahalara (bunların sembolleri gök, hava ve topraktır) denk gelmektedir.

<u>İlk Çağ (Eski Çağ) ve Orta Çağ</u>

YAHUDİLİK

Yahudi söyleminde Magen David adıyla tanınan altı köşeli yıldız figürü, nerede olurlarsa olsunlar asırlar boyu Yahudilere; daha parlak bir gelecek vaadini simgelemiş ve David'in Krallığı'na kadar uzanan umut ve inanç dolu bir tarihin simgesi olmuştur.

Kitab-ı Mukaddes'in II. kitabı olan Çıkış kitabında anlatıldığına göre; İsrailoğulları'nın (İbraniler) Mısır'dan çıkıp Tanrı'nın kendilerine vaad ettiği toprak olan Kenaan topraklarına (bugünkü Filistin toprakları) ulaşmaları kırk yıllık bir süreci kapsar. İsrailoğulları (İbraniler) bu yolculuğu Tanrı'dan aldıkları ilahi emirler doğrultusunda konar-göçer olarak yaparlar. Filistin toprakları Tevrat'ta kaydedildiğine göre Hz. İbrahim ve zürriyetine Tanrı tarafından vaad edilmiş bir topraktır. İsrailoğulları'da (İbraniler) Hz. İbrahim'in torunları olduğu iddiasından hareketle Filistin'e gitmekteydiler. İsrailoğulları (İbraniler) bu yolculuğa oniki boy halinde çıkarlar.

İsrailoğulları'nın (İbraniler) her bir boyun güvenliğini sağlamak amacıyla konup göçmeleri sırasında aldıkları askeri bir duruş şekli vardır. Bu şekil altı köşeli yıldız şeklinde olup eli silah tutan erkekler altı köşeli yıldızı oluşturan çizgileri takip etmiş, kadınlar ve çocuklar ise iki eşkenar üçgenin keşismesi sonucu meydana gelen altıgen alanın içinde yolculuklarını sürdürmüşlerdir. Diğer bir anlatıyı göre ise İsrailoğulları'nın (İbraniler) çölde konakladıkları süreç içerisinde konaklama krokisi olarak altı köşeli yıldız formu esas alınmış, kadınlar ve çocuklar altıgen alanın içinde erkekler ise altıgen alanın dışında konaklamışlardır.

Bazı Yahudi düşünürler birtakım verilerden hareketle bunun böyle olduğunu iddia etmektedirler, ya da bir hipotez olarak öne sürmektedirler. Bu varsayımlar ise Yahudiler tarafından makbul karşılanmaktadır; bu sembolün bir diğer adı da "**Şhaddai**"'dir.

Şhaddai İbranice de iki temel anlama gelmektedir.

<u>Birinci anlamı; kadın göğsü, anne memesi, hayat kaynağı, kuvvet kaynağıdır.</u>

<u>İkinci anlamı ise; her şeye gücü yeten Kadir-i Mutlak Tanrı'dır; ve bu anlam Yahudiler tarafından daha makbul karşılanmaktadır.</u>

Yahudiler Magen David'in içine Şhaddai yerleştirerek Ona bir kutsiyet atfetmiş olurlar. Yahudi mis-

215 YAZILARIM

tisizmi olan Kabala'ya göre en mükemmel, en yetkin jeometrik şekil eşkenar üçgendir; çünkü eşkenar üçgen her tarafıyla dengeli olup açıları ve kenarları birbirine eşittir. Kabala'ya göre bir ön kabul olarak 360° varsaydığımız daire çokgenlerin çoğalması olduğundan 360° değildir, ama zıt yönde iç içe geçmiş iki eşkenar üçgenden oluşan Magen David'in açısal değeri 360° dir.

Kabala'ya göre 360° evrende var olan tüm varlığı kuşatan değerlerin toplamı veya Panteizm (**Tanrı Herşey'dir / Herşey Tanrı'dır)** olarak yorumlanabilir.

İslam dininde Peygamber olduğuna inanılan Davud'a; Yahudilikte Kral David olarak inanılır. Bunun sebebi ise o dönemde başka bir nebinin olmasıdır. Yahudilik Kral David'i bir takım spitürüel güçleri olan, çeşitli ilahi ilhamlar alan, ilahi sezgileri olan bir kral olarak görür, hiçbir zaman Kral David'i peygamber olarak görmez, ama yine de Mezmurlar Kral David'in yazdığı bir bölümdür. Bir anlatıya göre savaşkan bir kral olan David'in kullandığı kalkanın altı köşeli yıldız şeklinde olduğu; bir diğer anlatıya göre ise kalkanın yuvarlak olduğu ve bu kalkanın üzerind ealtı köşeli yıldız motifinin işlenmiş olduğu kabul edilmektedir. Her iki anlatıda bahsedilen altı köşeli yıldız motifi bir mucizeyle oluşmuş veya Tanrı tarafından verilmiş bir şey olmayıp insan yapısıdır.

David, tıpkı bir kalkanın arkasına sığınır gibi Tanrı'nın korumasına sağındığını dualarında, şiir ve mezmurlarında defalarca tekrarlamış, mezmurlarının tekrarlanan teması **"TANRI BENİM KALKANIMDIR"** tümcesi olmuştur.

İbranice'de "Magen" sözcüğü savunma anlamındaki "Lehagen / Hagana" sözcüğüyle aynı köke sahiptir ve savunucu / koruyucu anlamını taşır. "Magen", ayrıca koruyucu bir askeri donanım olan "Kalkan"'a verilen addır. Buna göre Magen David; David'in Kalkanı /David'in Koruganı demektir.

Bu konuda araştırma yapanların yorumlarına göre; bu motif, Yahudi kimliğini kazanmasını belki de şeklinin David adının İbranice yazılış biçimine benzemesine borçludur: David İbranice'de üç harfle; **"Dalet-Vav-Dalet"** harfleriyle yazılmakta olup, erken dönem İbrani alfabesinde **"Dalet"** harfi Yunan alfabesindeki aynı sedanın harfi olan "Delta"ya çok benzeyen bir üçgen şeklinde, buna göre de David ismi aralarında dikey bir çizgi bulunan iki üçgen şeklinde yazılırdı. İki "Dalet"'in değişik bir biçimde birleştirilmesinden meydana gelen altı köşeli yıldız figürü, aynı zamanda David adının yazılımıydı. Bu figürün Kral David'in monogramı olduğu şeklindeki iddialara, mantıklı varsayımlar gözüyle bakılmaktadır.

Museviler arasında çok yaygın olan bir inanışa göre altı köşeli yıldız şeklindeki mühür yüzüğünün her bir köşelerinde Musa, Ya'kub İshak ve İbrahim peygamberlerin ve Kral David'in adları kazılıdır.

Talmudik dönemde bu figür daha anlam yüklü bir şekilde çizilmiştir. Figürün ortasına ve üçgenlerin kesişme noktalarına İbranice "**AGLA**" kelimesi yazılarak sembolün anlamının daha da artacağı düşünülmüştür.

AGLA kelimesi Ateh= senden, Gibur = kuvvet, Leolam= ebediyen, Adonai=Ey Tanrı anlamına gelen kelimelerin ilk harflerinden meydana gelmektedir. Bu kelimeler ard arda sıralandığında bir dua oluşmaktadır. **"Sonsuz Yüce Tanrımız Huzurunda Güçlü Olalım"**

Franz Rosenz Weig'e göre ise bu simgenin herbir köşesi felsefi anlamlar taşımaktaydı. Bu anlamlar Yaradılış, Kurtuluş, Tecelli, İnsanlık, Dünya ve Tanrıdır.

Kabala'ya göre bir şeyin kendisi ile zıddı birbirlerinin karşıtı olmayıp bir bütünü oluştururlar; buna göre altı köşeli yıldız zıtlıkların dengesini ifade eder.

Magen David'in iç açılarının toplamı 2160°'dir. 2160 sayısının rakamsal değerinin toplamı 6+2+1= 9'dur. Dokuz sayısı Tanrı'yı sembolize eden ve en mükemmel sayı olan on sayısından bir eksiktir. Yahudiler Magen David'in içine İbranice (y) harfi olan (yod) harfini yerleştirerek Tanrı'nın mükemmelliğini sembolize ederler.

Kabala'ya göre bu şekil bir bütünü oluşturan eril ve dişil prensipler veya bir bütünü meydana getiren eril ve dişil prensiplerin dengesidir.

İsrail'de bugün bu motifin en eski arkeolojik kalıntısına, Bet-El yöresindeki M.Ö. 10-20 yıllarına tarihlenen yapıda rastlanmıştır. Aynı motif; Kineret Gölü kıyısındaki 2. yüzyıldan kalma Kfar- Nahum Sinagogu'ndaki oymalar arasında da görülmektedir. Mozaik, fresk ve taş oyma sanatı bakımından çok zengin olan bu sinagogun kalıntıları arasında o yörede yetişen meyve ve sebze motiflerinin yanı sıra

Menora gibi dinsel simgelerin figürleriyle beş ve altı köşeli yıldız motifleri bulunmaktadır. 6. yüzyıl İtalya ve İspanya'sında "David" adlı kişilerin mezar taşlarına altı köşeli yıldız figürlerinin kazınmış olduğu görülür. Kullanım dışı kalmış eski din kitaplarının ve dinsel gereçlerin saklandığı bir tür eski dinsel eşya arşivi niteliğindeki meşhur Kahire Genizası'nda bulunan 10. yüzyıla ait bir okul defterinde

İbranice yazı alıştırmalarını süsleyen bir Menora'nın iki yanına çizilmiş "Magen David"ler bu yıldızın diğer tipik Yahudi sembolleriyle birlikte kullanıldığı en eski örneklerden biri sayılmaktadır.

Magen David tabiri, halk arasında tanınmış olan bir gizemli alfabe ile ilgili olarak Geonim devrinde ve 12. yüzyılda Karaim eserlerinde görülmektedir.

Altı köşeli yıldızın "David Yıldızı" olarak adlandırıldığı ilk yazılı örnek 13. yüzyılda Kabalist Yosef Gikatilla'nın eserlerinde görülmektedir.

Altıgen şekil ilk kez 14. yüzyılda Nahmanides'in torunu tarafından kaleme alınan Sefer ha gevul adlı kabalistlik eserde Magen David olarak tanımlanmıştır.

Magen David 13. ve 14. yüzyıllarda Almanya'da inşa edilen sinagoglarda ve Ortaçağ'ın İbranice el yazısı metinlerinde belirli bir ismi veya anlamı ifade etmeden kullanmıştır.

Ortaçağ'da ve Ortaçağ sonrası dönemlerde Yahudiler Magen David'i yangından korunmak amacıyla özellikle de birahanelere asarak kullanmıştırlar. Öyle ki Magen David Almanya'da birahanelerin sembolü haline gelmiştir. Altı köşeli yıldız XIII. ve XVII. yüzyıllar arasında **"Davud'un Kalkanı" ve "Süleyman'ın Mührü"** terimleri; arasında ayırım yapılmaksızın kullanılmıştır.

1354'te IV. Charles (M.S. 1316-1378) Prag'daki Yahudi Cemaati'nin, daha sonraki dokümanlarda "Kral Davud'un Bayrağı" olarak isimlendirilecek olan altı köşeli yıldız ile "Süleyman'ın Mührü adı verilen beş köşeli yıldız işlemeli kırmızı bir flama kullanmalarına izin vermişti.

Altı köşeli yıldız, Kral David'e verilen önemden dolayı resmi bir sembol olmuştur. Çünkü Kral David altı köşeli yıldız sembolünü kendi kalkanı üzerinde taşımıştır. Resmi bir sembol niteliği taşıyan altı köşeli yıldız burada daima Magen David olarak isimlendirilmiştir. Altı köşeli yıldız özellikle 1492'den itibaren kitaplarda baskı işareti olarak kullanmıştır.

Yahudi basın tarihinin bilinen ilk İbranice kitabı 1512'de Prag'da basılan "Sefer Tefirot" tur. Bu kitabın kapağını büyük bir "Magen David" süslenmektedir.

Altı köşeli yıldız 16. yüzyılın ilk yarısından itibaren Prag, İtalya ve Hollanda'da Foa ailesi tarafından basılan kitaplarda baskı işareti olarak kullanılmıştır. Çeşitli İtalyan Yahudi aileleri 1660-1770 yılları arasında onları takip etmişlerdir. Fakat bütün bu kullanımlar yine de genel bir Yahudi çağrışımına sahip olamamıştır. 17. ve 18. yüzyıllarda altı köşeli yıldızın kullanımı Moravia, Avusturya daha sonra ise Güney Almanya ve Hollanda'da yaygınlaşmıştır.

1643'ten itibaren dinsel objelere işlenen Magen David Yahudiliğin simgesi olarak ilk kez Prag Yahudi Cemaati tarafından kullanılmış ve bu cemaatin özel ve resmi sembolü olarak kabul edilmiştir; bu sembolün Bohemya Cemaatleri yoluyla Viyana'ya kadar ulaştığı varsayılmaktadır. Magen David 1655'te Viyana, 1671'de Amsterdam Yahudi Cemaatleri'nin mühürlerinde yer almıştır.

Baron Shlome Meir Rothschild 1822 yılında Viyana'da şövalye ilan edildiğinde bu yıldızı aile arması almıştı. 19. yüzyıl başlarının ünlü Yahudi Alman yazarı Heinrich Heine, Hristiyanlığa dönmüş olmasına rağmen gazete makalelerini isim yerine altı köşeli bir yıldız figürüyle imzalamaktaydı.

"Magen David'e" asıl büyük ölçüde önem ve anlam Kabala ile gelmiş bulunmaktadır. Çağdaş ve ünlü Kabala uzmanı Gershon Sholem "Magen David'in bir Yahudi figürü haline gelmesiyle ilgili evrimi şöyle özetlemektedir: Hristiyan dünyasınca kabul edilen Haç'a karşılık Yahudilerin de özgün bir sembol benimsemeleri ihtiyacı doğmuştu. Haç'ın ifade ettiği anlama sahip olmasa da,

"Magen David" yaygınlıkla tanınıp sevilmiş bir şekildi ve Yahudi dünyasına kendini kolaylıkla kabul ettirmişti."

Magen David "Sionist" hareket tarafından da benimsenmiş 1897'deki İlk Sionist Kongresi'nde kullanılmış; aynı yıl Theodor Herzl'in çıkardığı "Die Welt" adlı gazetenin amblemi olmuştur. Franz Rosenz Weig "Der Stern der Erloesung" (1921) adlı yayınında Magen David'e yeni anlamlar yüklenip onu Museviliğin içine iyice çekti. Ona göre bu yıldızın Musevilik ile Tanrı veya İnsan ile Dünya arasında derin bir etkileşimi vardır.

Theodor Herzl'in halefi ve yakın arkadaşı Dr. David Wolfson, ilk kez Yahudi Ulusu'nu simgeleye-

217 YAZILARIM

cek bir bayrak şekli önermişti. 1933'te Prag'da onaylanan şekliyle bu bayrak "Tallit"'teki gibi beyaz zemin üzerine iki paralel mavi çizgi arasına ortalanmış bir mavi "Magen David" idi. Bu şekil, daha sonra, 1948'de yeniden doğan İsrail Devleti'nin bayrağı olacaktı.

Almanya'da ve Nazilerin işgal ettiği ülkelerde yaşayan Yahudiler II. Dünya Savaşı sırasında kollarına kolluk veya göğüslerin üst kısmına rozet olarak üzerinde "**Jude**" yazan bir sarı Magen David takmaya mecbur edilmişlerdi. Bunun nedeni; Yahudi nüfusu rahat tanımak ve onları kolay bir şekilde toplamaktı. Magen David'in kolluklara ve rozetlere sarı renkte işlenmesinin nedeni geleneksel olarak Yahudilikte altın rengi sarının safiyeti ve ilahiliği temsil etmesidir.

Aynı dönemde İngiliz Kumandası altındaki beş bin kadar gönüllü Yahudi askerinin kurduğu ve tarihte "**Jewish Brigade**" olarak tanınan birliğin üniformalarının kollarını "**Magen David**"'li bir bant süslüyordu. Fakat Magen David'li bu bant bu kez bir utanç sembolü değildi.

Günümüzde altı köşeli yıldız, sadece İsrail Devleti'nin bayrağında yer alan bir sembol olmakla kalmamış, Ortodoks veya liberal olsun, İsrail'de veya Diaspora'da olsun, hür dünyada veya Yahudilerin azınlıkta yaşayıp kimliklerini açığa çıkarmadıkları ülkelerde olsun, Yahudi toplumlarının sevgisiyle, saygıyla ve derin bir bağlılıkla sahip çıktıkları bir sembol olmuştur.

HRİSTİYANLIK

Hristiyan sanatında altı köşeli yıldız motifi özellikle mimari eserlerde bezeme öğesi olarak kullanılmıştır. Hristiyan dünyasının "Süleyman'ın Mührü" teriminden algıladığı beş kollu yıldızdır. İslam dünyasınca altı kollu yıldız olarak bilinen bu yıldız Batılı kaynaklarda "Magen David" olarak isimlendirilmektedir.

Birçok Bizans kilisesindeki oyma ve fresklerde, ahşap kabartmalarda ve mühürlerde bu yıldıza sıklıkla rastlanır.

IV. yüzyıl Bizans muskalarında altı köşeli yıldızın adı olarak "Mühr-ü Süleyman" deyimi kullanılmıştır. Bu muska tılsımı özellikle yüzüklerde çok sevilen ve tercih edilen bir tılsım işareti olmuştur.

Ortaçağdan kalma bazı katedrallerde, ve kiliselerde, Burgos, Valencia ve Lerida şatolarının girişlerinde altı köşeli yıldız örneklerine rastlanabilir. Kiliselerde kullanılan nesneler üzerinde de altı köşeli yıldız örnekleri görülebilir. Buna örnek olarak 1266 dolaylarında yapılan Anagni Katedrali'nin vaaz kürsüsündeki motifi verebiliriz.

Almanya'da gelişen Gotik mimarisi, cepheleri ve altı dilimli gülçe süslemeleri ile altı köşeli yıldız geleneğine bağlanır. Ortaya konan bu mimari süsleme **"Tanrı'nın dünyayı mükemmel bir eser olarak altı günde yarattığını"** ifade eder. Bunlara en güzel örnekler Paris Saint Chapelle, Roven Katedrali, Calende Kapısı, Lyon Saint Jean Katedrali'dir.

Araştırmacı J.W. Horsley kitabında, Sir John Soane'nin 1824 yılında Waltworth'de inşa edilmiş St. Peter Kilisesi'ni ziyaretinde, kilisenin bahçesine açılan kapının direklerinde bu sembole koruyucu bir muska olarak rastladığını ve şeklin yerleştirildiği yer itibariyle bunun yangından koruyucu bir muska olarak asıldığını düşündüğünü kaleme almıştır.

Aynı araştırmacı kitabında ilginç bir bilgiye de yer vermekte ve İngiltere'de yetişen vadi zambağıyla aynı aileden gelen "**Sigillum Salomonis**" (Hz. Süleyman'ın Mührü) adlı çiçeği anlatmaktadır. Bu isimlendirme muhtemelen çiçeğin altı köşeli yıldıza benzemesi nedeniyle (halkasının yukarıdan bakıldığında iç içe iki üçgen şeklinde gözükmesi) yapılmıştır. Yazar bu bilgiden başka Gerard isimli birinin yazdığı eserinde **"kökleri kalın ve beyazdı, üzerinde pek çok boğum göze çarpmaktaydı, bazı kısımları bir mührün şeklini almaktaydı ki bence ismi olan Sigillum Salomonis buradan gelmekteydi"** sözlerine de yer vermektedir. Yazar notlarının sonraki kısımlarında bu bitkinin yararlarından da bahseder. **"Hz. Süleyman'ın mührünün çiçeğinin kökleri henüz taze ve yeşilken ezilir ve aynen vücuda tatbik edilirse en fazla iki gün içinde oradaki çürüğü ya da yarayı iyileştirmektedir."**

Ancak zaman içinde Hristiyanlar altı köşeli yıldızı bir Yahudi sembolü olarak tanımlayarak bu şeklin kullanımını terk etmiş, bunun yerine süsleme sanatlarında beş köşeli yıldıza yer vermeye başlamışlardır.

İSLAMİYET

İslam dünyasında Hz. Süleyman'ın mühür yüzüğüne Mühr-ü veya Mühr-i Süleyman adı verilmektedir. İslam inanışına göre, yüzüğün ortaya çıkış hikâyesi ise şöyledir:

Hz. Süleyman aleyhisselâm tahta çıkmasından sonra, Hebron ile Kudüs arasında bir vadide bulunurken, rüzgarlar, su, cinler ve hayvanlar üzerinde hâkim olma iktidarını, bu dört âleme ait dört koruyucu melekten almıştı. Her biri ona kıymetli bir taş verdi. O bu taşları tunçtan ve demirden yapılmış bir yüzüğe geçirdi. İyi cinlere verdiği emirlerini tunç ile kötü cinlere verdiklerini ise demir ile mühürlüyordu. Bu yüzük onun parmağında olduğu sürece cinler, herhangi bir zarar verme kabiliyetini kaybettikleri gibi ayrıca onun emrinde her işi yapmak zorunda kalırlardı.

Efsaneye göre; Süleyman, yıkanacağı ya da ayakyoluna gideceği zamanlar, hükümdarlık mührünü cariyelerinden **AMİNA** adında birine bırakmayı gelenek edinmişti. İşini bitirdikten sonra mührünü geri alırdı; ayrıca yardımcısı Asaf b. Barahya (Berhiya)da bu yüzüğü kullanma iznine sahipti.

Hz. Süleyman'ın mührü Amina'ya verdiği günlerden birinde şeytani cinlerden biri olan Şahr, gelip Amina'ya oyun oynamak ister ve O'na Süleyman kılığında görünür. Amina'dan mührü alır almaz aynı kılıkta tahta oturur ve ülkeyi yönetmeye, dilediği gibi kanunlarda değişiklik yapmaya başlar. Bu arada Süleyman, mühründen yoksun kalıp dilenci durumuna düşer. Aradan kırk gün geçince şeytan mührü denize atarak kaçar. Mührü denizde bir balık yutar. Balıkçılar balığı tutup Süleyman'a getirirler; O da balığın karnından mührü çıkarıp hükümdarlığına yeniden kavuşmuş olur. Sonra da kendisine bu oyunu oynayan şeytanı buldurur ve boynuna büyük bir taş bağlayıp onu göle attırır. Hz. Süleyman öldüğü zaman bu hükümdarlık yüzüğü hala parmağındadır.

Kur'an-ı Kerim'de zikr edildiğine göre Hz. Süleyman; kuşlara, hayvanlara, insanlara ve cin taifesine hükmeder, onları çalıştırırmış. Hz. Süleyman Allah Teâlâ'nın verdiği insanüstü-metafizik bir kuvvete ve derin bir ilme sahipmiş. Bazı müfessirlere göre de; bu güç-kuvvet, O'na iç içe ters olarak girmiş iki üçgen şeklinde olan ve Hz. Süleyman'ı temsil eden Mühr-i Süleyman'dan gelir. **Bu sembol Tanrıyı temsil eden bir çeşit tılsımdır.**

İslam yazarları Hz. Süleyman'ın mührünü eserlerinde sürekli olarak anlatmışlardır. Taberi (M.S 838-923). Hz. Süleyman'ın Cennet'ten getirilmiş olan yüzüğünün O'nun mührü olduğunu bildirmiş, dört yüzlü yüzükte

"Güç Allah'ındır", "Üstün olan Allah'tır", "En yüce yetki Allah'ındır", "Bütüne hâkim olan Allah'tır" yazılarının yer aldığını belirtmiştir. Bundan başka mührün üzerinde bir âdemotunun bulunduğu rivayet olunur. Ayrıca İslam edebiyatında önemli bir yere sahip olan 1001 gece masallarında da bu yüzüğe atıflar yapılmaktadır.

Güç, iktidar ve saltanat simgesi olarak Mühr-i Süleyman, gizli güçler düşünülerek resmedildiği gibi, kimi yerlerde de manevi güç, devamlılık ve iktidar dileğiyle kullanılmıştır.

Yine efsaneye göre bir gün yıkandığı sırada Süleyman'ın parmağından çıkardığı yüzüğü çalan bir dev, gücünü de elinden almış olduğu peygamberin yerine kırk yıl hüküm sürer. Ama sonunda dev yüzüğü denize düşürür. Öte yandan, uzun bir arayıştan sonra yüzüğü yutan balığı tutup karnını yararak mührünü ele geçiren

Süleyman, tahtını ve sihirli gücünü yeniden kazanır. Türkçe'deki "Mühür kimde ise Süleyman odur" deyimi buradan gelir.

İslam inanışına göre bu simgeyi "Nazar" kuramı ile de bağdaştırabiliriz. Ayrıca altı köşeli yıldızı oluşturan üçgenler, bir kurama göre, stilize bir gözdür.

MASONLUK

1614-1615 yıllarında önce Almanya'da görülen sonra Almanya'nın komşularına da yayılan "**Rose Croix**", dini-felsefi gizli bir teşkilattır. Özellikle mistik simya ile meşgul olmakla beraber; büyücülükten alınmış unsurları da benimsemişlerdir. Üçgenlere ve altı köşeli yıldıza gizli anlamlar vermişler, bu konuda simya ve astroloji ile birtakım paralellikler kurmuşlardır. Daha sonraki yıllarda kuruluşun birçok sembolü ve uygulaması ile birlikte, Mühr-i Süleyman sembolü de Spekülatif Masonluğa geçmiştir. Öyle ki XIX. yüzyılda bu teşkilatın ismi Masonlukta bir derece anlamında kullanılmaya başlanmıştır.

Masonluk teşkilatı içinde altı köşeli yıldız Mühr-i Süleyman olarak tanımlanmaktadır. Mühr-i Sü-

leyman'da tepesi yukarıya bakan üçgen insanı, tepesi aşağıya bakan üçgen Allah'ı temsil eder.

İç içe kucaklaşmış iki üçgen, Masonluğun dayandığı biri Allah, diğeri İnsan olan iki öğenin birliğini; yani Tevhid'i ve Vahdet'i simgeler. Çünkü, **Allah ve İnsan tektir. Her insanın özü Allah'tır.** Bu sembol, insanın biri madde diğeri mana veya biri beden diğeri ruh veya biri zâhir diğeri bâtın olan iki unsurunun birliğini gösterir.

Dualiteye göre; pozitif ve negatif öğelerin sentezinden nötr doğar. Bu nedenle, Allah'ın ve İnsan'ın kucaklaşarak birbirinin içinde erimesi **"Teklik" yani "Ahad"**'dır. İki Üçgen'in iç içe kucaklaşması, yani Mühr-i Süleyman'ın nihai sembolizması **"Ahadiyyet"** sırrıdır; sembolün ortası Makam-ı Mahmud'tur.

Royal Arch bazında Mühr-i Süleyman'ın altı köşesi **"Üç Büyük Nur'u ve Üç Küçük Nur'u veya ışığı** temsil eder.

Çeşitli masonik uygulamalarda, bu simgenin yalnızca kendi başına değil, diğer simgelerle kullandığı da görülür. Bu bileşik simgelerde, iki çapraz üçgenin ortasında **G Harfi, Güneş, Göz** ve bunların birleşimlerine sık sık rastlanır.

Masonik yazında Hexagram, bir geometrik şekil oluşu bakımından, **"İki Çapraz Üçgen"** ile, toplam altı köşesi olması nedeniyle de **"Altı Kollu Yıldız"** ile aynı niteliği taşır.

Çağdaş masonlukta bu geometrik şekil, Özdek (madde) ile Ruh'un dengede oluşlarının bir simgesi olarak benimsenmiştir. "Etkin" (aktif) ile "Edilgen (pasif), ya da "Dişi" ile "Erkek" arasındaki dengenin simgesi olarak da yorumlanır. "Ateş" ve "Su" gibi birbirine karşıt öğelerin, ya da "Aydınlık" ve Karanlık" gibi birbirine karşıt kavramların, birbirlerini bütünleyici oluşlarının bir simgesi olarak da değerlendirilir.

Bir diğer değerlendirmeye göre ise **"Gönye ve Pergel"** simgesinin sonsuzcasına yenilenişidir. Bazı değerlendirmelerde, bir mason locasının ilk beş görevlisi (Envar) ile İç Koruyucu'nun Mabet'teki yerleşimlerin temsil eder. Bazı masonik yorumcular ise, bu şekli Süleyman'ın mührüyle hiç bağdaştırmaksızın başlı başına bir simge olarak değerlendirirler. "İki simetrik eşkenar üçgen" bilgi ve yeteneğin birleşimiyle oluşmuş bir olgunluğun ya da yetkinliğin simgesi olarak benimsenir. Kimi masonik yorumcular ise bu şekli **"yaşam ve ölümün birleşimi"** şeklinde açıklamıştırlar.

SONUÇ

Altı köşeli yıldız sembolünün tarih öncesi devirlerde birçok medeniyet tarafından farklı anlamlarda kullanılan bir kült ve inanç sembolü olduğu; sembol hermetik açıdan incelendiğinde modern hermetik büyücülükte makrokosmozu veya evreni, hermetik geleneğe göre ise yedi temel metali içinde toplayan yedi gezegeni sembolize ettiği hususları pek çok araştırmaya konu olmuştur.

Konunun **Yahudilik** bölümü incelendiğinde Magen David'in, kendi üretimleri olmadığı halde sembolün, Yahudilerin ulusal-dini kimliklerinin ayrılmaz bir parçası olduğu ve sembolün Yahudilik ile özdeşleştiği sonucuna varılmıştır.

Hristiyanlıkta altı köşeli yıldız sembolünün kiliselerde, katedrallerde ve şatolarda kullanılmış olmasına rağmen, Hristiyanların Yahudi sembolü olduğu hareketle altı köşeli yıldızı terk ettikleri ve beş köşeli yıldızı kullanmayı tercih ettikleri görülmektedir.

İslamiyette ise Süleyman Peygamber'in mühür yüzüğünün bir güç ve saltanat simgesi olduğu bilinir.

Masonik felsefe ışığında altı köşeli yıldız sembolü incelendiğinde, sembolün birbirine karşıt gibi görünen fakat birbirini tamamlayan öğeleri ve bu tamamlamanın sonucunda oluşan dengeyi simgelediği belirlenmiştir.

Altı köşeli yıldız **Ön Türk boylarında** Tamga olarak kullanılan ters-yüz iki üçgenden meydana gelmiş; Orta Asya Türk kültüründe Yaradanı ve Yaradılanı simgeleyen çeşitli Türk boylarının yol göstericisi olarak kabul edilen bir semboldür.

Noktaların birleşmesi sonucunda oluşan çizgilerin çeşitli kompozisyonlar oluşturacak şekilde kesişmesi veya birleşmesi sonucunda meydana gelen altı köşeli yıldız sembolü Anadolu Selçuklu Öncesi Dönemi Türk Sanatı'nda taş malzeme ile oyma tekniği uygulanarak mihraplara işlenmiştir. Anadolu Selçuklu Dönemi'nde altı köşeli yıldız sembolü çini malzeme ile mozaik tekniği uygulanarak mihrapla-

ra, taş malzeme ile oyma tekniği uygulanarak taçkapılara, ahşap malzeme ile kündekari tekniği uygulanarak camiilerin cümle kapılarına ve pencere kapaklarına işlenmiştir.

Beylikler Dönemi Sanatı, Anadolu Selçuklu sanatından aldığı etkileri varolduğu coğrafya ve siyasi yapıyla harmanlamıştır. Anadolu Beylikleri Dönemi'nde altı köşeli yıldız sembolü ağırlıklı olarak çini malzeme ile mozaik tekniği uygulanarak mihraplara, taş malzeme ile oyma tekniği uygulanarak taçkapılara işlenmiştir.

Osmanlı Sanatı, Anadolu Selçuklu Sanatı ile kıyaslandığında bir merkeziyet ve çeşitlilik arayışının varolduğunu söyleyebiliriz. Osmanlı İmparatorluğu kendi sanatını oluştururken siyasi, kültürel ve sosyolojik yapısını da bünyesine alarak kendi sentezini yaratan ve bu sentezden yeni ve çağdaş çıkarımlar yapan bir sanat evresidir. Osmanlı Sanatı'nda altı köşeli yıldız sembolü işlenirken sembolün işlendiği yer ve uygulanan tekniklerde bir değişim gözlemlenmektedir.

Osmanlı Sanatı'nda altı köşeli yıldız sembolü taş malzeme ile oyma tekniği uygulanarak pencere alınlıklarına ve minberlerin şebekelerine işlenmiştir. Taş malzeme ile altı köşeli yıldız sembolü işlenirken oyma tekniğinin yanı sıra iki renkli taş işçiliğinin kakma tekniği ile uygulandığını görülmektedir. Çini malzeme ise ağırlıklı olarak dış cephelerden ziyade iç tezyinatta kullanılmış; altı köşeli yıldız sembolü camiilerin eyvan ve tabhane duvarlarının alt bölümüne sıraltı tekniği uygulanarak işlenmiştir. Ahşap malzeme de Anadolu Selçuklu Sanatı'nda uygulanan teknik ile camiilerin cümle kapılarına ve pencere kapaklarına işlenmiştir.

Anadolu Türk mimari süslemesi ve küçük objelerde karşımıza çıkan altı köşeli yıldız, geniş kompozisyonlar içine alınarak sayıca arttırılmış, şeklin ikonografik kökeni ya da anlam boyutu yerine; dekoratif kimliği geometrik tasarımının bir gereği olarak öne çıkmıştır.

Sonuçta diyebiliriz ki; **ALTI KÖŞELİ YILDIZ BÜTÜN İNSANLIĞINDIR.**

KAYNAKÇA:

İdil TÜRELİ, Türk Sanatında Altı Köşeli Yıldız [Kitap]. - İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Estitüsü Türk Sanatı Anabilim Dalı, 209901- Yüksek Lisans Tezi, 2006.

THE SPİRİT MOLECULE (2010) (Ruh Molekülü)

Yönetmen: Mitch Schultz
Yazar: Rick Strassman (book), Mitch Schultz
Oyuncular: Joe Rogan, Ralph Abraham and Joel Bakst
Süre: 75 dk

Spirit Molekül **dimethyltryptamine (DMT)**, inceler, insan ve bitki ve hayvan türlerinin çok sayıda var olan bir endojen psikoaktif bileşik.

Dr Rick Strassman'ın araştırma ve sıkıntılarıyla beraber insan DMT'si hakkında akıl almaz birçok denemeleri hükümet tarafından onaylanmıştır.

İki geleneksel olarak karşıt kavramları, bilim ve maneviyat objektifinden DMT's etkilerini daha yakından incelemesi, Spirit Molekül **üstün sinirbilim, kuantum fiziği ve insan maneviyat** arasındaki bağlantıları araştırıyor.

Strassman araştırma ve öncesinde, sırasında insan denekler deneyimleri ve yoğun klinik çalışmalar sonrasında, birçok ilginç soruları akla getiriyor. Uzmanlar çeşitli kendi alanlarında DMT ile kendilerine özgü düşünce ve deneyimlerini ses getirdi.

TÜRKÇE ALT YAZlSl

Bu şehri çok uzak mesafede gördüm, koyu yeşil renkteydi. Üstünde titreşen ışıklar ve bulutlar vardı. Son derece hızlı hareket ettiği için, tanımlanması çok güç olan muhteşem geometrik şekillerin yavaşlamasının ardından uzaklardaki bu şehri gördüm. Ben bu manzarayı izlerken bir ışık topu tam da gözlerimin önünden **"Bu da neydi"** dedirtircesine, geçip gitti. Bu kadar yakın olması dışında korkmadım. Etrafıma bakınmaya başladım ve sanki bu yerin içindeydim. **"Neden burdayım"** derken hemen sağımda, kocaman bir burnu ve yeşil cildi olan kadını gördüm. Bir düğme çeviriyordu, fark ettim ki uzaktaki şehrin ışıklarının gücünü artırıp azaltıyordu. Ona baktığımı farkedince

"Başka ne istiyorsun"dedi

"Başka neyin var" dedim.

RUH MOLEKÜLÜ

İşte DMT'nin ya da dimethyltryptamine'nin hikâyesi.

İnsan bilinci üzerinde çok etkili, doğada bulunan basit bir bileşik.

Yaptığı şeylerin yanısıra DMT hakkında beni herzaman etkileyen şeylerden birisi çok basit bir molekül olmasıdır.

DMT, N- N-Dimethyltryptamine'ni simgelemektedir. Eğer DMT'nin halka yapısına bakarsanız, bağlama yapabileceğiniz sadece pozisyon göreceksiniz. Bu sona ekleyebileceğiniz diethyl, dipropyl ve başka birkaç karbon değişimi var. Bunlar da size aktif bileşikleri verir ama DMT'den farklıdırlar. Biosentetik olarak triptofandan aşama farklıdır. Triptofandan küçük enzimatik farklılık. Tryptophan bir amino asittir ve her yerde bulunmaktadır. Tüm organizmalarda tryptophan bulunmaktadır ve bütün organizmalar DMT sentezine yol açan iki anahtar enzime sahiptirler. Ve bunlar çok eski enzimlerdir, her yerdedirler ve esas metabolizmanın önemli bir parçasıdırlar. **Yani teorik olarak, herhangi bir şey DMT'yi sentezleyebilir.** DMT, şaşırtıcı bir şekilde doğadaki bitki ve hayvanlarda çokça görülmektedir. **Fakat şu ana dek kimse bunun nedenini ya da işlevini bulamadı.**

64 milyar dolarlık bir soru bu.

DMT'nin insan vücudundaki, bitkilerdeki ve tüm memelilerdeki işlevi nedir?

İnsandaki rolü nedir?

30-40 yıl önceki geleneksel akla göre DMT lerin gerçek bir işlevi yoktu ve sadece fizyolojik gürültüydüler. Bu son derece naif bir anlayış. Bugün artık biliyoruz ki bu ikincil bileşimler bir anlamda bitkilerin dili gibiler. Bunlar **"taşıyıcı"** moleküller. Bitkiler doğadaki diğer organizmalarla olan bağlantılarını bunlarla sağlamaktadır. Peki insanın sinir siteminin bunu deneyimlemek için bununla donanmış olmasının işlevi nedir? Burada fark edilmesi gereken çok önemli birşey olmalı. Bunun doğada kazara oluşan bir şey olduğunu sanmıyorum. Gerçek bir işlevi var, bu bitkilerle birlikte evrimleştik. Bunun bir

amacı, anlamı olmalı. Bu amaç DMT'nin ortak moleküler dil olabileceği görüşüne çok uygun.. Bu gezegendeki ve hatta diğer gezegenlerdeki canlılar arasındaki rezonans dili.

"Bilinç nedir?" sorusuna yanıt bulmak için bundan daha güçlü bir araç düşünemiyorum. Bunlar, yaşamın tüm noktalarındaki farkındalığı artırmak ve bu farkındalığı insanların, toplulukların, ailelerin ve tüm toplumun ıslahı doğrultusunda kullanmak için harika şeyler. İşin güzel yanı şu ki, bunun artık gizli tutulamayacak kadar ilginç olduğunu fark eden gittikçe artan sayıda entellektüel, bilim adamı, sanatçı ve yapımcı var. Bu arada, engizisyon çok uzun zaman önceydi, rasyonalizmin doğuşu da uzun zaman önceydi. Bu noktada bu engellere takılıp kalmak sadece kötü bir alışkanlık göstergesidir. **Geleneksel olarak karşı çıkılan iki anlayış olan bilim ve ruhaniyet yardımıyla, kültürel dialog içindeki zihin açıcıları yeniden gün yüzüne çıkarıyoruz.**

DMT, yani sprit molekülü, bir bilmece, paradoks.

SPİRİT-RUH İÇ DÜNYADIR, MOLEKÜL İSE DIŞ DÜNYA.

Yani psikedelikler[73] bizi bilimden ruha taşıyan uyarıcılardır. Beynin ortasında küçük bir organ olan pineal gland'in içindeydim. Bu bölge, pek çok ezoterik fizyolojik otorite tarafından ilgi ve önem arzetmiştir. DMT'nin kaynağının pineal gland olması çok da çılgınca bir fikir gibi gelmemişti. Bu da pinealin, doğal olarak oluşan mistik durumlarla bağlantılı olduğu teorime çok uyuyordu. Bu hipotez şunu öngörmektedir:

Bazı stres uyarımlarında, pineal gland çok önemli miktarda DMT hormonu salgılar. İŞTE RUHUN VÜCUDA GİRİP ÇIKMASINI KOLAYLAŞTIRAN HORMON BUDUR.

Yahudi alimlerinin yüzyıllardır şifreli bir dille tanımladıkları şey budur. Meditasyon, oruç, ilahi söylemek ya da başka herhangi bir teknik ile özden kaynaklanan DMT seviyesinde bir patlama oluşabilir. Bu da mistik ve ölüme yakın deneyimle bağlantılıdır.

Psikedelikler ve yoğun meditasyon sonucu yaşananlar arasında bir çok benzerlik olduğuna dair bir teorim vardı. Bu, benim ruh molekülü üzerinde araştırma yapmamın nedenlerinden biridir. Mistik deneyimlerin açığa çıkmasına neden olan beyindeki bileşik. Bence tarih boyunca insanoğlunun deneyimlediği halüsinasyonla ilgili tüm fenomenlerde DMT'nin rolü var.

Yaratıcılık, hayal gücü, rüya, yalnız olmaktan kaynaklanan değişimler travma, açlık.. hepsi halusinasyona neden olur.

Bu fenomenler, halüsinasyona yol açtığı bilinen bileşimlerle açıklanabilir. Bildiğimiz kadarıyla bunu yapabilecek bileşikler, halusinojen denilen bileşiklerdir. Ruhsal durumlarda, bence içten kaynaklanan, beynin potansiyel olarak açığa çıkarabileceği halusinojenik bileşikler ve moleküller konuyla çok alakalı. Çünkü bu deneyimlerin **nöro-kimyasal** mekanizmasının ne olduğunu anlamamıza ışık tutabilirler. **Eğer iç kaynaklı, morfin benzeri kimyasallar, ya da serotonin salınımının olduğunu varsayarsak, bu salınımı ölçebilir ve bu farklı moleküllerin beyinde nereye gittiğini, hangi resöpterleri aktive edip hangilerini etkisiz kıldığını görebilir, böylece de bu deneyimler hakkında daha fazla bilgi sahibi oluruz.** Çünkü bu bizim, insanların yaşadığı deneyimlerle halusinojenler arasında nasıl bir ilişki olduğunu ve beyindeki hangi reseptörlerle bağlantılı olduklarını anlamamızı, beynin aktive olmayan diğer bölümlerini fark etmemizi sağlar.

DMT farmokolojisiyle ilgili ilginç noktalardan bir diğeri de aktif olarak beyne taşınmasıdır. DMT'nin günlük algısal aktivite üzerindeki etkisini merak ediyorsanız, çok fazla DMT psikedelik bir etki yaratırken, yetersiz DMT ise dünyayı donuk, düz ve gri görmenize yol açar. Bu nokta da DMT benim için çok önemlidir. Siz buna **"ruh molekülü"** diyorsunuz. Benim içinse **"gerçeklik molekülü"**.

Felsefi olarak, gerçekliği algılama biçimimizin, yine o gerçekliğin kurallarına tabi olması gayet anlamlı görünüyor. Bunun farklı olduğunu, başka bir şeye ve hatta diğer psikedeliklere de benzemediğini hissettim. O kadar yoğun ve hızlıydı ki, neredeyse farklı bir tür tepki oluşturdu. Sanki psikedelik bir

---

[73] Psychedelic : Psychedelic müzik ya da psychedelic rock, özellikle LSD gibi ruh halini değiştirici ve düşünme paternlerini çarpıtıcı maddelerin yarattığı etkiyi aktarmaya çalışan bir müzik türüdür. 1960lardaki yaygın madde kullanımından etkilenerek pop kültürüne de yansıyan müzik türü, bu yıllarda en yaygın dönemini yaşadı. the Beatles, Jimi Hendrix, Led Zeppelin, Pink Floyd, Rolling Stones ve the Who gibi birçok dönemin ünlü grubu, bu türde şarkılar yazmışlardır.

223 YAZILARIM

bungee jumping yapıyor gibiydim. Çok hızlı değişen bu ortamın içine acemice atlamış gibiydim. Daha ağır seyreden diğer psikedeliklerden çok farklıydı. **DMT dumanını çekmek, psikedeliklerin ateşlenmesi gibidir.**

Bir yerdesiniz, sonra Bang,başka bir yerde.. sonra tekrar bang ve yine eski yerinizde.. Yani **"ben kimim?" "Burada ne yapıyorum, ne işim var?" "Ne öğreniyorum?"** gibi soruları sormaya pek fırsatınız olmuyor. Sanki tekrar normale döndüğünüzde değerlendirebilmek üzere, çok kısa sürede çok fazla bilgiyi işlemeye çalışmak gibi...

DMT verildiği anda çok kısa sürede aktive olur. Çünkü vücut tarafından temizlenmek üzere çok hızlı parçalanır.

DMT, **monoamin oksidas** denen, karaciğerdeki bir enzim tarafından çözünür. Bu yüzden de ağızdan alındığında aktif değildir. Bunun tam tersine psilosibini ağızdan aldığınızda **monaamin oksidas** bunu hemen çözümlemez ve doğrudan karaciğere geçer, oradan kana karışır ve beyne ulaşır.

Ayahuska çok ilgimi çekiyor. (Halüsinojenik içki Ayahuasca kabuğundan hazırlanan; tropikal odunsu asma halüsinasyonlar (Amazon bölgesinde bulunan) neden olduğu özellikleri ile dikkat)

1990'larda çalışmalarıma başladığımda, Ayahuska batıya daha yeni geliyordu. Son 10 – 15 yılda daha da meşhur oldu.

Ayahuskada bulunan görsel hayal içeriği DMT'dir. Amazon yerlileri, yazılı kimya bilgileri olmaksızın ya tesadüfen ya da bir karışım yaparak DMT içeren bir bitki bir de ayrıca enzim inhibitörü içeren bir bitki buldular. Bunlar karştırılıp DMT içilebilir. Yarım saat içinde etkinleşir, etkisi de 3-4 saat sürer. Ve bu yöntemle, dumanın çekilmesinden ya da damardan enjekte edilmesinden çok daha rahat hareket imkânı sağlanır. Ağız yoluyla alınan Ayahuska, sizi göklere çıkartır, kucaklar, temizler ve tüm mistik görselleri önünüze serer, ve sonra tekrar sizi, tüy gibi hafifçe eski halinize döndürür.

Benim için değerli olan DMT deneyimlerim gibi, bu kavmin, genişleyen ve hareket alanı sağlayan teknolojisinin de çok değerli olduğunu hissediyorum. Tüm batı yani Avrupa kaynaklı, alkol damıtma geleneğini düşünün, kimyasalları izole etmek ve sertleştirmek ve bunları doğadan alıp koyabildiğimiz en büyük puncha boşaltmak... En kullanışlı yöntemin bu olduğunu sanmıyorum. Bence kültürlerin dakikalık deneyimi saate dönüştürmesinin bir nedeni var. Öyle geliyor ki Ayahuskanın bir planı vardı ve bu tüm dünyaya ulaştı ve DMT'yi binlerce insanın yaşamına soktu. Son bin yıldır ulaştığından çok daha büyük bir alana ulaşmıştır. Bu çok hızlı ve en uygun yapıda gerçekleşti. Ayahuska mevcut enerji yapılarından küçüksenmeyecek derecede daha güçlü. Çünkü binlerce yıldır Amazon'da dini ve spiritüel çalışmalarının meşru parçası olmuştur. Bunu ilkel bir saçmalık ve batıl inanç olarak değerlendirip görmezden gelemeyiz. Kendi koşulları içinde, bu konunun üzerinde ciddi olarak durmalıyız. Bence gün geçtikçe daha çok insan, doğayla, bitkilerle, hayvanlarla iletişimde olmak istiyor ve biliyorlar ki, şamanik yöntemlerde bunu yapmanın bir yolu var. Aslında Ayahuska gibi bitkiler, psikoaktif araçlar bunu yapmanın direkt bir yolu. Bu herkesin tercih edeceği bir şey olmayabilir ve sanırım pek çok insan bir sebepten ötürü bundan korkuyor... Benim neslimdeki pek çok kişi gibi ben de ilk olarak DMT'yi Terence McKenna'dan duydum. Bu kadar güçlü, ilginç, antropolojik olarak zengin bir konu olan DMT bileşeni hakkında bilgi edinmenin çok eğlenceli bir yolu vardı DMT, insanlar için, kullanmak zorunda oldukları bir maddeden ziyade artık bir kavram haline geldi.

DMT etkisi, vücuttan ayrılmış bilincin mümkün olduğunu açıkça göstermektedir. Bence tarihteki ve yaşamdaki tüm gerginlikler bedenden kurtulma ile alakalı. Terence çok iyi bir girişimciydi. Aslında bir hap olmasa bile bunun, en üst düzey metafizik gerçeklik hapı olduğunu söyledi. Kullandıktan sonra bunun iyi bir tanımlama olduğunu düşündüm. LSD'den, meskalin ve diğerlerinden farklı bir çeşit olarak görünüyordu. Gerçekten de DMT çok farklı bir deneyim seviyesi sunuyordu. Bu bileşimlerle ilgili olumlu ya da olumsuz tüm fikirlerinizi askıya almanızı istiyorum. Siz bunlara ne değer biçerseniz biçin kullanıldıkları yerlerde derin etkiler bırakmaya devam ediyorlar, ister çağdaş batı toplumunda olsun ister Amazon yağmur ormanlarında. 50'li yıllarda Ayahuska kiliseleri halka açılmaya başladı. Kızılderili yerlilerinden şehirdeki melezlere dönüşüm vardı. ve bu kiliseler, önce Santo Daime sonra da UDV kiliseleri, Ayahuskanın sadece kızılderililere değil, bugün bizim şamanlara uzak olduğumuz kadar uzak olan büyük şehirlerdeki halka da ulaşmasını sağlayacak törenler düzenlediler.

90'lı yılların başında, UDV kilisesi,Amerika da kendi şubesini açtı. 90'ların sonunda ABD gümrük bakanlığı ve uyuşturucuyla mücadele dairesi bir ayahuska sevkiyatına engel oldular. Kilise, devleti protesto etti, ve bunun dinde özgürlükçü yenilenme hareketini sekteye uğrattığını söylediler. Dava Amerikan temyiz mahkemesine gitti ve Şubat 2006'da UDV lehine oybirliğiyle karar verildiği duyuruldu.

Binlerce yıldır, yüzlerce kültür tarafından bu kadar ilginç bulunan bu maddeler neden tüm batı dünyasında yasaktır?

Nasıl olmuş da kendilerini aydınlanmış, demokratik ve bilimsel kabul eden toplumlar, bitkileri yasadışı olarak ilan etmişlerdir?

Garip gelebilir ama bu toplumların yapısını çok net anlatan bir şey var. Toplumsal değerlerimiz problem çözme ve bilince önem verir ve bunun dışındaki tüm bilinç hallerini değersiz kabul eder. Üretim ya da tüketimle ilgisi olmayan herhangi bir bilinç durumu bugün toplumda küçük görülmektedir. Tabii ki sarhoşluğu kabul ediyoruz. İnsanların, maddiyat yüküne kısa bir ara vermesine nefes almalarına izin veriyoruz. Bu modeli destekleyen bir topluluk, problem çözme ile hiç işi olmayan bilinçlilik hallerini kınayan bir topluluk olacaktır. Psikedeliklerin çok yaygın olarak araştırıldığı 60'lara geri giderseniz, karşılaşacağınız tepkiler aslında güce karşı verilen tepkilerdir. Eğer yeterince insan bu alanlara gidip, bunu deneyimleseler, bugünkü toplum yapısı paramparça olur ve en önemlisi de, bugün gücün zirvesinde oturanlar orada oturuyor olmazlardı. Nedensiz bir iyimserlik vardı. Vietnam olayı vardı ve devam eden diğer bir sürü şey de vardı. psikedelik hareketi gerçek anlamda hedefine ulaşmamıştı. Timothy'nin bize sattığı sadece gereksiz yaygara ve dalavere olmuştu.

"Kabul edelim ya da etmeyelim, psikokimyasal bir dönemde yaşıyoruz. Gelecekte, bilincini açman ya da kapaman için ne okuduğun değil, hangi kimyasalları kullandığın önemli olacaktır. Kimyasallar daha hızlı öğrenmemize, farkındalığımızı artırmamıza ya da azaltmamıza sebep olurlar. 60'lardaki atmosfer şöyleydi:

"Araştırma yapıyoruz ve hayatlarımızı bu gezegende yapılabilecek her şeyi yapmaya adadık. " Uğraştık, değerlendirmeler yaptık, kendimizi neredeyse spritüel öncüler olarak kabul ettik. 60'lara baktığımda kitlesel, kültürel olarak başlatılan bir şeyin başarısızlığını görüyorum. İnsanlar başka gerçekliklere yönelebilir, ama bunun bir temeli yok. Yani bilge kişiler, gelenekler ya da şaman kökenli bağlantılar yok. İnsanlar gelişip büyüyorlar ve sonra dağılıyorlar.

Timothy Leary bu çalışmadaki bilimsel yaklaşımı ayaklar altına aldı. Çünkü ilginç bir araştırmaya başlamıştık, bir de baktık ki bunun kullanımını savunan son derece tehlikeli bir yola girmişiz. Bu araştırmayı yapmak politik olarak da imkânsız hale geldi. Kaynak sağlayan şirketler kaynakları ulaşılmaz kıldılar. Sağlık denetim kurumları, bu tür bir araştırmayı başlatma koşullarını güçleştirdiler. Ve sanırım bu tür araştırmalarla ilgilenen kişiler bu ilgileri yüzünden saygınlıklarını yitirdiler. Biraraya gelen sosyal, politik ve bilimsel yayımlar bu uyuşturucuları bilimsel pazarın dışına ittiler. Toplumun genel fikri, psikedelik araştırmanın tehlikeli olduğu yönündeydi. Halkın çoğunluğu bu bileşimlerin gerçek yapısı ve algılamanın, kendisini anlamadaki önemi konusunda bilgilendirilmemişti. Bu maddelerin klinik araştırmasının yetmişli yıllarda oldukça yavaşlamış olması da bence çok acı bir durumdur. İnanıyorum ki, bu maddeler tüm dünyanın felsefe ve düşünce gelişiminde çok önemli bir rol oynamışlardır. 50'li yıllara kadar bu alanda psikiyatri, nörokimyanın duygu ve davranışlar üzerinde önemli bir rol oynadığını fark etmemişti. Şimdi, bize çok garip gelse de pek çok kişi de bunu anlamış değildi.

LSD ve onun insan ruhu üzerindeki güçlü etkilerinin keşfedilmesiyle birlikte neredeyse eş zamanlı olarak beyindeki seratonin molekülü de bulundu. İnsanlar ancak seratoninin yapısına bakıp, LSD ile karşılaştırdıktan sonra fark edip düşünmeye başladılar ki **"belki de nörokimya, Eğer LSD keşfedilmeseydi, depresyon ve benzeri rahatsızlıkları tedavi eden ilaçlarımız olur muydu?**

ya da bu kadar hızlı bulunurlar mıydı?"

Bu ilaçlar bir kez kötülenip, karalandıktan sonra, psikiatri, psikedeliklerle bağlantılı bilimsel değeri olan her şeyden kendisini uzak tutmak zorunda kaldı.

Bir psikiyatrist olarak, psikedelikler üzerinde çalışma yapmak istediğinizi söylediğinizde, bu çok iyi karşılanmaz. Bir keresinde bundan bahsettiğimde bir daha bir kaç yıl dile getiremeyecek kadar çok cesaretim kırılmıştı. **Kültürel nedenlerden dolayı tüm bileşim grubu klinik masalarından kaldırıldı yıl**

225 YAZILARIM

hiç bir araştırma yapılmadı. Yani bilimsel olarak takip edilebilecek bundan daha heyecanlı bir alan düşünemiyorum.

Kişi, bu bitkiler ve bileşimleri incelemeyi nasıl yapabilir?

Sıradışı deneyimlere neden olan ve insanoğlunun en büyük gizemlerine ışık tutabilecek bitki ve bileşimler.

Dr Strassman bu sorunun yanıtını bulabilmek için aynı jenerasyona ait, ilk insan psikedelik araştırmasını gerçekleştirdi. İlk saptadığım şeylerden biri, bilimsel alanda kullanım ve eğlence için kullanım üzerine yapılan çalışmalar arasındaki farkı görebilmek oldu. 80'lerde tüm bu çalışma sonuçlarını tekrar gözden geçirdim ve fark ettim ki, eğer insanlar gerçekten iyi bir yansıtma ve gözlem yapabilselerdi; olayları takip edip, LSD ve benzeri psikedelik ilaçlara verilen aleyhte tepkilerin ne kadar az olduğunu takip etselerdi, psikedelik araştırmalarda ABD cephesini tekrar açabilecek en iyi uyuşturucu, bileşim ya da kimyasalın DMT olduğunu görürlerdi. Bu benim için gerçekten çok heyecan vericiydi. Çünkü ilk çalışmalarda DMT güvenle kullanılmış olmasına ve beynin doğal bir bileşimi olmasına rağmen bu aynı jenerasyon üzerinde yapılan ilk çalışmaydı.

DMT, bilinen en temel ve güçlü psikedelik.

Dolayısıyla sadece bir klinik araştırma başlangıcı değildi. Son derece güçlü bir uyuşturucuyla yeniden başlayan klinik bir araştırmaydı Bu çalışmaların yapılabileceğinden çok emindim. Rick de bu fikrime katıldı ve birkaç görüşmeden sonra şu noktaya vardık: "Dave, peki tüm bu kağıt işlerini halledip, üzerinde bu kadar zaman harcadıktan ve incelemeye hazır olduktan sonra ya DMT ye ulaşamazsam?

Bu gerçekten olasıydı çünkü klinik gri DMT, raflarda bir yerlerde bulunup kullanılan birşey değildi. Rick'e dedim ki: "Eğer bu aşamaya gelirsen, kimse başaramazsa, ben yapacağım. " Nihayet Rick bu noktaya ulaştığında, ben de yapmam gerekeni yaptım Çalışmanın taslağı oldukça basitti: İnsanlara DMT ver ve olabildiğince çok değişken ölç. Bu tür araştırmaları denetleyen denetim organları tarafından önüme konabilecek bir sürü engeli önceden tahmin etmeliydim Bu noktada pek çok denetim organı değil, birleşmiş olanlarla uğraştığım yıllık bir süreç başladı. Protokolün bir tarafındaki çizgide **UCLA'dan Daniel Freeman** adında bir psikiatrist vardı. Amerikan psikiatrisinin en bilge adamlarından biriydi. 50 ve 60 ‘lı yıllarda psikedelik araştırmalarla bu işe başlamış kişilerdendi. Daniel Freeman'ın bize söylediği en önemli şey şuydu: **"psikoterapiye yaklaşmayın bile. " "Zihinsel hastalıkları, alkolizmi ya da diğerlerini iyileştirmeyi unutun"** Unutun gitsin. Bu, histeriyi ve korkuları uyandıracaktır. Sen bir bilim adamısın Rick ve bu konuya öyle yaklaş. Temel, basit ölçümler yap, kalp atışına, kardiovaskuler baskılayıcılara bak Bunu yapmakta sorun yaşamazsın, bunu kurabilirsin ve bu verilere dayalı gerçek bilimdir. Rick dediğini yaptı ve istediklerine, Danny'nin hiç bahsetmediği, çalışmalarda aslında hiç niyet edilmeyen, planlanmayan hesaplara ulaştı. Ama bunlar işi gerçekten ilginç kılan ikincil etkilerdi. Rick Strassman, bir dergide, psikotropik bir çalışmada gönüllü olmak isteyen kişiler arandığını duyurdu. O zamanlar STP'den gelen DMT hakkında bilgim yoktu Okuyup **"Aman Allah'ım, bu hiç iyi değil Bu işe dâhil olup, kimseye zarar gelmediğinden emin olmalıyım. En azından bu maddenin gerçekte ne olduğuna dair biraz duyarlılık oluşur. "** dediğimi hatırlıyorum.

Rick'in araştırma hemşiresiyle bir partide tanıştım. halusinayona sebep olan peyote yi daha önce kullandığımı duyunca beni bir kenara çekip:

"ilgini çekebilecek birşey var. Sıradışı bir araştırma için gönüllüler arıyoruz" dedi. Bazı katılımcıların berbat olacağı konusunda endişelerim vardı belki bu hiç doğru bir kelime değil ama amaçları olabildiğince çok uyuşturucu denemek olan profesyonel insanlar var. Bunların her biri farklı seviyelerde halusinojen kullanmışlar. Her türlü maddeyi denemeyi hayat misyonu haline getirmiş insanlar var. Bunların dışında bir de sadece meraklarını tatmin etmek isteyenler var. Bir keresinde uçuşa geçmeye hazırlanırken Rick bana roller coasterı sevip sevmediğimi sordu. Gökyüzüne kadar çıkıp sonra da dünyaya çakılmak hissini sevip sevmediğimi "Hayır, nefret ederim" dedim Bu hiç hoş değil. Sadece deneyip, olabildiğince çok şey öğrenmek, kavramak ve bunda alçakgönüllü olmak istedim. Yasal olarak deteklenen psikedelik fikri çok ikna ediciydi. Ayrıca, hastanedesiniz ve olur da ölüm korkusuyla huzursuz olursanız en azından doktorlarla birlikte güvende olursunuz. Bu çok keskin bir bıçak. Çok riskli ve insanlar neyle karşı karşıya olduklarını biliyorlardı ve ekstra güvence istediler. Oda da bir acil arabası

olması ve acil durumlarda yardım edebilecek bir ekibin olmasından memnundum. Hastane odasında, tıpkı önceki deneyimde olduğu gibi kokular ve sesler, tüm bu negatif şeyler geri dönmüştü bu çevrenin üstesinden gelinmesi gerekiyordu. Çünkü nerede olduğumun önemi olmadığı konusunda bilgim yoktu. Bedenimin içinde değil, evrende bir yerlerde olacaktım. Nereden izlediğinizin önemi yoktu, bir hastane odası, amazonda bir orman, nerede olduğunuz önemli değildi; çünkü orada kalmayacaktınız Kişisel ve sosyal ortam çok önemlidir, alınan maddeden bile daha önemli. Kişinin zihin yapısı ve sosyal ortam herşey demektir.

Gözleriniz bağlıyken bu ortam ne ifade eder?

Bu ortam ne gördüğünüz değildir, çünkü hiçbir şey görmezsiniz, sizin özbenliğinizdir bu ortam Öğrendiğiniz şeyler, edindiğiniz beceriler kendi ruhunuzun ve psikolojinizin içinde bulunduğu durumdur.

Bunlar sizin kişisel ve sosyal ortamınızdır. Kişisel ve sosyal ortamla etkileşime geçen ilaç, güvenlik, huzur, beceri etkisi yaratarak daha büyük adımlar atmanıza daha büyük ödüller almanıza sebep olur, aksi takdirde dehşete kapılırsınz. Bu yüzden, ölecekler ya da felç geçirecekler diye fiziksel bir korku duymuyordum ama onların akıl sağlıklarıyla ilgili endişelerim vardı. özellikle de yüksek doz sonrası...

Uyuşturucuyla çok geçmişi olan bir adama bir doz verdik, kendisine bu onu çok etkilemiş gibi gelmemiş. Biraz daha yüksek doz verdiğimizde, adam uçtu. Gerçekten uçtu, "şeytan" filmini hatırlattı bana. Kendinden geçti, yatağın üzerine çöktü, kocaman açılan gözleri kapkaraydı. Başını derece döndürecek sandım. Rick'le birbirimize bakıştık ve şöyle dedim kendi kendime, **"sanırım adam gitti, umarım geri döner"** ve döndü de... Geri sayım ölüme hazırlanmak gibiydi, teslimiyeti beklemek gibiydi. Damarlarınızın çekilmesiyle hissettiğiniz soğukluğu tarif etmek imkansız. Sanki damarlarınızdan buz geçiyormuş gibi... Ve daha sonra olan şey, kalp atışlarımın artması ve boynumun arkası da yanmaya başlamıştı... Bu gayet inanılırdı, saat gibi düzenli işliyordu, beni DMT ile şoka soktuğunuz her an bu oldu. Sonra gittikçe artan bir uğultu hissedersiniz. Her şeyin koptuğu zamana kadar olduğum ya da bildiğim tek şey bu sesti. Ses yükseldikçe yükseldi.. Ta ki sese teslim olana dek Ve işte oradasınız... orada.! Önce göğsümde, sonra da başımda sıcacık, fevkalade bir his vardı. , inç çapında bir çubuk sanki omurga kanalından içeri girmeye başlamış gibiydi. Yavaşça girip, göğsümde bir ılıklık yaratıp, başıma ilerliyor, Yavaşlıyor, gözlerimin arkasında görüş açıma çok büyük bir basınç uyguluyor ve yavaşlıyor. Büyümeye başlıyor, alnım saçlarımın gerisine doğru derisi çekiliyor.

Fiziksel olarak bunu o kadar hissediyordum ki, derim açılacak sandım. Kafatasımdan yaklaşık 1,5-2 inç yukarı doğru. İşte burda psikedelik sersemleme başladı. Öldüğümü sandım. Beyaz bulutları gördüm. Uyanış, bembeyaz pamuk gibi bulutlar, tanrılar, melekler gördüm. Ölüyor olduğumu düşündüm. Ama Sindy ve Rick'e şöyle bir baktım da her ikisi de sakin sakin beni izliyorlardı. **"İyi haber, bedenim gayet iyi görünüyor"** diye düşündüm. Doğuyor muydum ya da henüz gerçekleşmemiş ölümü mü deneyimliyordum anlayamadım.. Çünkü biliyordum ki, bu gibi durumlarda zaman unufak olur, zaman doğrusalının hiçbir anlamı kalmaz. Zamanın çöktüğü ilahi makamdır burası. İnsaniyetime ait tüm tabakalar gittikçe soyulup, dökülüyor. Nihayet, Sonunda, nerdeyse son tabakada, bu tabakanın ne olduğunu tarif bile edemem ama sanki seni insan olarak tanımlayan bu son tabaka, ve puf... o da gitti. Artık bir insan değilsin, aslında artık tanımlayabileceğin hiçbir şey değilsin Zaman kavramı yok, kafam çok karışmıştı. Çok korktum, hayatım boyunca bu kadar korkmamıştım. Bedenimden kovulmuştum. Bedenimi geride bırakarak, sapma hızında giderken, geriye doğru DNA'larımın içinden geçip diğer taraftan evrene açıldım. Bu beyaz ışığın tam altından girdim. İçine girer girmez, ayrı olduğuma dair tüm hislerim yok oldu O an ne yapıyor olduğum, geçmiş ve gelecek hissi de... O kadar keyifliydi ki, hissettiğim şey, bu ben değildim, ben her şeydim. Işığın ta kendisiydim, ne ayrılık, ne gölgeler, ne de farklılık geçmiş, gelecek hissi de yoktu.. Sadece şu an ve beyaz-sarı bir ışık. Sonra bu ışıktan aşağı düşüyor olduğumu hissettim. Işığın dışındayken, ışığın tıpkı güneşten kopan alevler gibi olduğunu fark ettim. Düşerken, bu muhteşem ayrılmayı hissedebiliyordum Diğer tarafa vardığımda, birdenbire evrendeydim, bu kocaman boşluk ve varlıklar.. Benimle bu varlıklar arasında uzanan pembe ışıklı gökkuşağına dokundum. Ve onu beyaz ışığa döndürmek istiyordum. Ama bu inanılmaz pembe ışık, aşk enerjisi ve sevgi kapasitesi, insanoğlu olarak bizim sahip olduğumuz bir şeydi ve ben onlara bunu yollamaya çalışıyordum. Öz bilincin sonsuz uzayında yapılan bu meteorit seyahatte birden önümde resimli puzzle desenli bir kapı belirdi. Kapı beni kendine çekiyor ve içinden vızıldayarak hızlıca geçiyo-

rum Ama artık resimli puzzle desenli kapının ne olduğunu biliyorum. **Burası insani varlığınızın varabileceği en son nokta.** Burası sizi insan olarak tanımlayan şeye geçiş kapısıdır. Buradan geçip gittiğinizde, insan olmanın ötesine geçmeye başlarsınız ne kadar çok ilerlerseniz, insan olmaktan o kadar uzaklaşırsınız Bu noktada bu kapı herşeydir. Burası sizin insan olarak tanımlanmanıza neden olan her şeydir. Burası sizin... Bu kapı sizsiniz. Burası tüm gerçekliğin açığa çıktığı öz nokta. Anlamların oluştuğu, sembollerin aktığı, sarmaş dolaş olduğu nokta. Her bir dildeki her bir sembol ya da harf bu noktadan çıkıyordu. Etrafıma bakındım ve anlayabilmek için her şeyi içime çekmeye çalıştım. Ama her yerde daha önce görmediğim makinalar ve yapılar vardı Ne olduklarını hiç bilmiyordum. Bilgisayar laboratuarındaki bir mağara adamı gibiydim Hiçbir fikrim yoktu, ama buranın çok ileri bir medeniyet olduğunun bilincindeydim. Ne tür bir yaşam biçimiyse; bizim dünyada bildiğimizden çok daha ileriydiler Benim "oyuncak atlar" adını verdiğim, birbirlerine kenetlenen, bağlı, titreşen oyuncak atlar gibi görünüyorlar bana. Birbirlerine kenetleniyorlar ve sonsuz görünen bir görsel bir desen oluşturuyorlar. Ve sen içerde, dışarda, içinde, her yerde oluyorsun. Artık kelimeler kifayetsiz Uzayın dokusu sanki Meksika döşemesi gibi renk cümbüşü kaplamış her yeri Ama aynı zamanda topraktan, balçıktan yapılmış gibi. Dünyadaki bir şeyi işaret ediyor ama dünya değil. Göz yoktu ama sadece tanık olma hissi vardı. Bu inanılmaz kubbeli uzayda, herşeyden uzaklaştırılmıştım, İçinde hayal edebilecek tüm renkleri barındıran, mozaik camdan yapılmış bir katedral gibiydi. Son derece parlak ve canlı renkler, çok büyük, muhteşem bir dom yapı, küçük bir gezegen büyüklüğündeydi. Birde şu kanatlı yaratıklar vardı, tam olarak neye benzediklerini hatırlamıyorum.

Melekler?

Görkemli bir şekilde uzayda süzülen meleğe benzer şeyler Bu kadar güzel süzülen bir şey daha önce hiç görmemiştim Orada sanki başka bir âlem vardı O anda hissettiğim şey buranın ilahi âlem olduğuydu, ilahi alem. Bu bir düşünce gibi değil, ama sanki içine doğan bir farkına varış gibiydi. Hiç kişisel değildi Ta ki ben tüm ruhların yeniden doğmayı beklediği yerde olduğumu anlayana kadar. Evet oradaydım Daha önce de defalarca gittiğimi hatırladım Hayatımda ilk defa bu kadar huzurlu hissediyordum. Herşeyin örtüsü kalkmıştı, her umudun, korkunun, maddi dünyayla bağlantılı herşey sıyrılıp gitmişti. **Özgürdüm, sadece öz ruh... İlacın etkisi geçmeye başlayınca, bedene geri dönmeye başladığımı hissettim** Evet bunu hatırlıyorum Duyumsal farkındalıkla bütünleşme hissi tüm bu deneyimlerin bir parçasıydı. Bir bedene sahip olma ve biraz daha fiziksel varlığı hissetmek Ah evet işte burdayım, bir bedende yaşıyorum ve her şey yolunda. Laura göz kapaklarını oynatır. Ben ise gözlerimi tamamen açmadan soruyorum:

Ne kadar zamandır burada değilim?

Bilmem gerekiyordu.

Rick cevap verir: <u>**"Yaklaşık 15 dakika". Bir an şok oldum. Zihin bunu algılamaya çalışıyor. Çünkü deneyimin bilişsel uyumsuzluğu da bu fikri yakalamaya çalışıyordu. 15 dakika gitmiştim. 15 dakika içinde yıllık deneyim.**</u> Çok yoğun, çok derin, çok şiddetliydi. Bir insanın hastane yatağında yaşayabileceği en muhteşem şeydi. **Tüm evreni deneyimleyebilirler, yaşam, ölüm, ikisi arasında ne varsa...** Bunun eğlencelik olduğunu düşünmüyorum.

Bu, herkesin ciddiyetsizce yapabileceği birşey olmamalı.

Hayat dönüştürücü birşey bu. Belkide sizi, hiçbir şey bilmediğinizi fark ettirecek kadar sarsacak Ve bu da bilmenin başlangıcı olacak. Burada gördüğümüz şey aslında gerçeğin çok minik bir parçası. Yaşadığım bu derin uzay deneyimini, evrendeki diğer varlıkları, yaşam birimlerini ispat etmenin hiç bir yolunun olmaması beni sarsıyordu. **Belki bir gün medeniyet gerçekten ilerleyecek ve bir nokta gelecek ki tüm bunların imkânsız olduğu, var olanın sadece gördüğümüz kadarından ibaret olduğu saplantısından kurtulacağız**. 95'de çalışmaları toparladım. Birkaç yıl ara vermek zorunda kaldım. Yaptığım şeyi açıklayamamanın verdiği, gittikçe artan bir huzursuzluk duyuyordum. <u>Sadece insanları böyle bir deneyime sürüklemek yerine neler olduğunu ve ne yaptığımı açıklamalıydım. İnsanları böyle bir uçuruma sürüklemek benim sorumsuzluğumdu.</u> Tam olarak nerede olduğumu bilmemek, bu modeli anlamak, kabullenmek ve bu konuda rahat olmak çalışma bittikten sonra beni depresyona sürükleyen şey spiritüel bir fenomenle uğraşıyor olmamdı. Tüm bu deneyler bize gerçeğin yapısı, zihinlerimizin

yapısı, ya da beynimizin işlevi hakkında ne söylüyor ki, kolaylıkla başka gerçekliklere bu kadar hızlı geçebiliyoruz? Bir adım geri gidelim ve bu deneylerin bize kendimiz, bilincimiz ve ikisinin ortak yaşamı hakkında neler öğrettiğine bakalım. Bana öyle geliyor ki, paralel ve alternatif evrenlere, buralardaki varlık alanlarına geçişle ilgili raporlara göre, DMT ile oluşan şey, aslında tüm bunları kişinin kendi bilincinin yarattığını gösteriyor. Bilincin organı olan beyin kimyaları DMT tarafından öyle değiştiriliyordu ki, normalde elde edemeyecekleri bilgiye ulaşabiliyorlardı.

DMT ve Ayahuska deneyimleri mevcut ve onların da kendi işlevleri var. Ama aynı zamanda bizim neyi görmemizi sağladığına bakacak olursak, filtreleme mekanizmasının bir kaç dakikalığına kaldırılmasıdır, ve bir kaç dakikalığına bir çeşit bilgi-data küresinden fırlayıp çıkmak, girdilerin, duyusal girdilerin, hatıraların, akla getirmelerin bilgi küresinden fırlayıp çıkmak, sanki tüm bunların gerçekliğini beyin oluşturuyor, deneyimlemekte olduğunuzu ve önceden deneyimlediklerinizi, şu ankileri, ve uzay zamanda nerede olduğumuzu, ve tüm bunları ilişkilendirilip sentezleyerek bize bir hikaye oluşturuyor.

Tüm bu bilgiyi işleyen ve dünyamızdakilerle ilgili işitmeyi yaratan beynimizdir. Fakat bu beynin içinde sıkışıp kaldık. **Halbuki spiritüel deneylerde kendilerinin ötesine geçtiğini hissettiler.** Belirli psikedelik deneyimlerde, inanılmaz algısal şeyler ve çeşitli olağanüstü şeyler yaşanmaktadır.

İnsanlar gerçekten de beyinlerinin dışına çıkabileceklerini hissederler. Deney anında bu insanların içinde neler olup bittiğini çok iyi incelemeliyiz bunun fizyolojik olarak nasıl gerçekleştiğini anlamalı, subjektif ve objectif olarak değerlendirebilmeliyiz.

"Sadece bilim temelli açıklayalım, olsun bitsin" diyeceğinizi sanmıyorum. Bu raporları duyduğumda ilk yaptığım şey bunun bir çeşit psikolojik durum ya da beyin kimyasındaki bir bozukluk olarak yorumladım. Beyinde yaratık görme olgusundan sorumlu bir bölüm var. Bu yeni bir olgu değil.

Bin yıldır farklı kültürlerde, farklı âlemlerdeki varlıklardan haberdar olunduğu bilinmektedir. Yardımcılar, ruh, asistanlar, melekler, bunların hepsi, çeşitli varlıklar, mitolojide ve insanın farklı âlem deneyimleri yaşaması esnasında çok karşılaşılan varlıklar olmuşlardır. İnsanların bir şekilde bu üç boyutlu fiziksel düzlem dışında bir yerlerde varolan varlıklarla iletişime geçtiklerine inanmıyorum. Ben bunu şöyle değerlendiriyorum:

Peki, uyuşturucu sizi iyileştiriyor mu? Size yardımcı mı oluyor? veya eline birşey mi veriyor? Sana kalan şey oralarda bir yerlerdeki varlıklardan daha fazlası olmalı.

En iyi psikedelik araştırmacıları, bir uçuşta gördükleri "gerçeklikler"in bile aslında gerçek değil, sadece "yeni modeller", yeni "farzedelimki" alternatifleri olduğunu bilenlerdir. Bir harita ve net bir metod olmadıkça, kişi farklı deneyimler yaşayacaktır. Rapor edilen tüm bu farklı deneyimler NDE'ler, ölüme yakın deneyimler, uzaylılarla karşılaşmak ve onların adam kaçırması, seksüel ekstazi, bence bunların tamamı aslında birer **fraktal** (Kendi kendini tekrar eden ama sonsuza kadar küçülen şekilleri, kendine benzer bir cisimde cismi oluşturan parçalar ya da bileşenler cismin bütününü).

Ne kadar küçük olursa olsun, fraktal geometrisi kavramını anlayabilirsek görürüz ki, büyük resimdeki herşeyi içinde barındırmaktadır. Bu da tüm bu deneyimleri meşru kılmaktadır. Bu fenomeni halusinasyon veya hayal olarak kabul etmek yerine bence olayın mekanizmasını incelemek daha faydalı olur. Eğer gerçekse, o zaman bu nasıl işlemektedir?

Mistisizm, din ile ilgili deneyimler, diğer varlıklarla karşılaşmak, ve bunlar gibi ileri sürülen konularla direk bağlantılı sıradışı DÜZENLİ bir fenomen var.

İşte burdayız. Oraya gerçekten girip, kendi nörobilimsel çerçevenizdeki bu maddeye açıklık getiremezseniz, kocaman bir boşluk bırakıyorsunuz demektir. Tıpkı rüyalarınızı, tüm psikoaktif tepkilerinizi açıklayabildiğiniz gibi bu maddeyi de açıklayabilmelisiniz.

DMT kullanımı açıklayıcı bir model, bizim bilincimizle maddi olmayan bir gerçekliğin bilinci arasında aracı görevinde. Üstelik kullanışlı. DMT ile birlikte kelimeler yok. Deneyimin sonrasında matematiksel terimlere daha sonra bürünüyor. Özellikle titreşim metaforuyla ilgileniyorum.

Titreşimler yaratıcı sureti nasıl etkiliyorlar?

Manevi alem ile normal alem arasındaki ilişkinin anahtarı budur. Bu pencere DMT ile açıldı. Psikedelik uyuşturucuları ya da diğer farmakolojik madde çeşitlerini kullanmak, insanın daha derin bir gerçeklik hissine sahip olmasına, gerçeği daha temel bir düzeyden anlamasına sebep olabilir. Yaşamın nasıl işlediğiyle ve bir insan olarak bu yaşam sisteminin neresinde olduklarına ilişkin epey ilham sahibi

229 YAZILARIM
olurlar. Benim deneyimimde DMT her nasılsa LSD'den, mantarlardan, peyote ve benzerlerinden daha büyük bir çığır açtı.

Eğitici, ileriki değişimleri, geleceğin yaratılmasını daha destekleyici kendi içinde daha gizemli. Bu küçücük şey nasıl oluyorda bu idrakı oluşturabiliyor?

Bu aslında başka bir gerçekliğe geçiş kapısı. Peki gerçeğin doğası nedir?

Ve bunu deneyimleyen biz insanların doğası ne?

Daha iyi anlayabilir miyiz bunu?

Gerçekliği daha temel seviyelerde anlamamız mümkün müdür?

Buna hazırlanmak için neler yapmamız gerekir?

Paralel evrenler var, ya da bu en azından modern fiziğin teorisi. **Evrenin çok büyük miktarını, belki % 95 yada daha fazlasını oluşturan karanlık madde var.** Normalde görebildiğimizden daha fazlasını görmek için makina yerine beynimizi kullanıyoruz. Şu ana kadar keşfedilen hiçbir bölgeyle alakası olmayan, henüz keşfedilmemiş alanlar mevcut. Yerçekimi alanı 1604 yılına kadar bilinmiyordu. Elektromanyetik alan 1830 lardan önce bilinmiyordu. Matematiksel fiziğin temel alanları dediğimiz tüm bu örnekler henüz yeni keşifler. Karanlık enerji daha da yeni bir keşif ve bunun ötesinde belki daha keşfedilmeyi bekleyen şeyler vardır ve de daha üst boyutlar. Hala tanrı kavramını çok kullanmıyorum. ama **üst boyutların varlığına inanıyorum, üstün gerçeklik seviyelerine. artık inanmaya başlıyorum ki beyin bilincin kaynağı değil. Gerçek biz değil.** Sanki kendisinden çok daha büyük bir şeyin frekans ayarlayıcısı gibi. Bunlar spiritüel deneyim mi yoksa fizyolojik süreçle mi yaratılıyorlar ya da beyin halihazırda devam etmekte olan birşeye mi tepki veriyor? Önemli olan şu ki, kişi beynini spiritüel deneyimlere açma yolu bulabilir. Bunun, deneyimlerin ne hakkında olduğu gerçeğini değiştireceğini sanmıyorum. Eğer Farmakoloji ya da psikofarmakolojinin psikedelik deneyimleri, dini ya da manevi deneyimlerle aynı sonuçları vermeye başlarsa bu da bize bu deneyimlerin insan beyninde nerelerde oluştuğunu anlamamıza yardımcı olcaktır. Ahlaki ve etik davranışların biyolojik temelini araştırıyoruz ve o kadar eminim ki bence bu ilk dini deneyimler dünya dinlerinin temel bilgilerini oluşturuyor. Pineal yapı ve DMT üzerinde araştırmalar yapıp, bulguların üzerinde düşünmek aslında bireysel arınma ve toplumsal aydınlanma sürecini canlandırmak ve hızlandırmak için doğal evrimleşmeyi etkileyen tanrının elidir. **Ayahuska deneyimlerim yüzünden kendimi spiritüel bir insan olarak kabul ediyorum.** Bu deneyimler olmasa asla bilemeyeceğim şeyler öğrendim. Pekçok insan için bu deneyimler çok tanıdık ve çok kolay yaşanabiliyor çok az gayretle çok fazla bilgi ediniliyor. Bu da bir mucize. Normal gerçekliğin ötesine geçmeyi ve belki de hayatta kalabilmek için gerekli bir bilgiyi elde etmeyi sağlayan mucizevi bir yol. Yeni tıbbi tedavi yöntemlerinden evreni daha iyi anlamaya, yaşam değiştiren ilhamlara kadar uzanan tüm bu doğal araçlar bize daha fazla bilgiyi araştırabilme yeteneği kazandırıyor. Gezegenimizdeki yaşamı olumlu etkileyebilen araçlar.

Dr Strassman'ın sorusuna cevap verecek olursak;

Eğer öyleyse... ne olacak?

Bilincin çökmesi yüzünden, spiritüel ve bilimsel bilgi birbirinden ayrılır. Her iki bilme türü de bilim ve teknoloji için biraraya gelmekte. Geleneksel dini bakışa göre bu ekstra bir durum değil. İnsanlığın bir sonraki evresine geçiş sürecinin bir parçası.

Peki gelecekte psikedeliklerin en uygun modelini nasıl bulacağız?

Psikedeliklerin gelecekte insanlığın bir parçası olacağını varsayarsak ki şu an engellenmiş ve yasadışılar, bu durum değişirse psikedelikler hakkında rasyonel ve olgun araştırmalara izin veren nasıl bir sistem oluşturacağız?

Bence asıl sorun, bilime bu acayip âlemin uygunluğunu ispat etmek olacaktır. O kadar da saçma değil. Mantıksız kabul edilip, ilgi gösterilmeyen birşey olmamalı. Aslında yasak ilan edildiği için özelikle ele alınmalıdır. Ama kişi pire için yorgan yakmak istemez. Bilime sadık kalmak çok önemlidir. Peki bu ne demektir?

Neden beyinde **"tanrı dedektörü"**gibi görünen bir bölüm var?

Peki beynimizde bu gibi transandantal deneyimleri tetikleyen bir bölümün olmasının evrimsel avantajları nelerdir?

Kabala'ya göre pineal yapı, bizim daha düşük boyutumuzun içine nüfuz eden çok daha ileri boyutun tam sınırıdır ve beynimizin tam orta kısmında yer almaktadır. Descartes'i okuduğumdan hatırladığım kadarıyla O, bunun spiritüel boyut ve maddi boyut arasında bir arayüz olduğunu düşünüyordu. Eskiden bunun aptalca bir fikir olduğunu düşündüğümü hatırlıyorum. Şu anda ise çok ilginç bir fikir gibi geliyor. Aradığımız şey aslında gerçekten de orada. Burası geçiş noktası, giriş kapısı. Dolayısıyla psikedeliklerin dönüştürücü etkisi üzerinde yoğunlaştık. ama aynı zamanda bunun terside doğru. psikedeliklerin etkin olabilmesi için dönüşüm de gerekli. Postmodernizm deki en ince paradokslardan biridir bu. Psikedelikler dönüşüm etkisine hem ihtiyaç duyarlar hem de kendileri bu etkiyi yaratırlar.

Ruh ile bağlantımız koptu.

TOPLUM BİZİ YILLARCA MADDİ ALEMİN TEK ALEM OLDUĞU KONUSUNDA İKNA ETMEYE ÇALIŞMIŞTI. BU SAPLANTIDAN KURTULMANIN TEK YOLU RUH İLE TEKRAR İLETİŞME GEÇMEKTİ.

Bunu yapabilmek için otların yardımına ihtiyacımız olduğuna gerçekten inanıyorum. İşimizin bir kısmı da toplumu değiştirebilmek için bunlara, bu ilaçlara saygı duymak. Bu ilaçları üretenlere saygı duyulabilir, iyileştirilebilir. Herkesin bunu yapmaya ihtiyacı yok. Herkes bunu yapmak istemez ve buna gerek de yok. ama bunun bir kenara itilmemesi, üzerinde araştırma yapılması gerek çünkü yeni şeyler, içinde bulunduğumuz indirgeci toplumda ancak bu şekilde kabul görür. Yıllar geçtikçe, daha derin düşündükçe, bu bileşimler üzerine yapılan çalışmalardan elde edilebilecek bir şeyler olduğuna inananların sayısı da artmakta. Öğrenebileceğimiz çok şey var ve özellikle geleneksel tedavi yöntemlerinin işe yaramadığı, psikedelik modelin en uygun şekilde kullanıldığı hasta kişilerde çok faydalı olabilir. Sanırım şu anda yapılacak en önemli şey, son derece açık sözlü biçimde Ayahuska'nın uyuşturucu ve alkol bağımlılığı olan insanlara yardımcı olup olamayacağını sorgulamak ve cevaplamak. **Biliyoruz ki, DMT ve benzer alkoloidler depresyondan da sorumlu reseptör alanları üzerinde çok güçlü etkiye sahipler.** Benim deneyimde, alkol ve uyuşturucu kullanan insanların çoğunluğu derin bir depresyonu veya anksiyeteyi kendi kendilerine tedavi etmektedirler. Birkaç yıldır psilosibin kullanma iznim var. **Psilosibin, ileri seviyede kanser hastası olduğu için anksiyete sorunu yaşayan hastaların anksiyetesini tedavide kullanılan halusinejik mantarlardaki aktif bir alkaliddir.**

Psilosibinin kimyasal yapısı 4- phosphorylixy-N,N-dimethyltryptamine dir.

Bu kimyasal yapı DMTninkine çok benzemektedir. Sonuç olarak, bu maddelerin tıpkı geleneksel tedavi yöntemlerinde kullanıldığı gibi, yine insanları iyileştirmek için kullanılmalarını istiyorum. Şimdi ise insanlara yardım etmenin yolu ölümle yüzleşmelerini sağlamak. Bu, yaklaşan ölümünüze olan bakışınızı tamamen değiştirir. İster inanın ister inanmayın, öleceksiniz. Bu maddelerle madde ötesi âleme geçiş yapacağınız için daha sonra yaşayabileceğiniz korkuları üstünüzden atmış olacaksınız. Şimdi şunu düşünmeye başladım:

Acaba bilinç biyolojik ölümden kurtulabilir mi?

Belki de psikiatri ve davranışsal farmakolojide üzerinde çalıştığımız model yanlıştır. Belki tam tersidir. Bilinç esasen evrendedir, madde de bunun bir sonucudur. DMT veya 5-methoxy-DMT gibi maddeleri kullanmak ölüm ötesi deneyimlerine hazırlanmamıza yardımcı olabilir. Gözlemlediğimiz kadarıyla, oturum esnasında deneyimin doğası üzerinde çok olumlu etkileri olmuştur. Sonrasında da ruh halinin düzelmesinde, anksiyete (endişe) kontrolünde, acı algılamasında ve kanser hastalarının yaşam kaliteleri üzerinde de olumlu etkileri olmuştur. Deneklerimizin çoğu geri kalan zamanlarında çok iyi idare etmişlerdir. Bununla gerçekten yüzleşenler için, ki bu yüzleşmenin bir kısmı psikedelikler yardımıyla daha önce varlığından haberdar olmadıkları bir uzaya açılmalarını sağladı. Ve bir şekilde onlara ölüm ötesine geçmenin, hayatta yaptıklarına daha farklı açıdan bakmalarının, yaptıklarından memnun olmanın ne demek olduğunu gözleri önüne serdi. Psikedelik seyahat, meditasyon ve benzeri şeyler yapanlar hemen hemen aynı aleme giriyorlar ve aynı bilgiyi elde ediyorlar. Eğer bunu, bilimsel metodla yaklaşabileceğimiz normal bilim şekline dönüştürebilirsek, o zaman **Dünya gezegeninde hayatta kalma yeteneğimizi ve zekâmızı geliştirmiş oluruz.**

Bizler ölümlüyüz.

Ölmekte olan bir gezegende yaşıyoruz, gezegenimizi öldürüyoruz.

yani hastalığımız çok ciddi.

Bu yüzden de ümitsizce bizi diğer aleme taşıyacak yeni bilgiler, fikirler bulmaya çalışıyoruz. Ev-

231 YAZILARIM
rimleşmek zorundayız ve sanırım entellektüel evrimimiz psikedeliklerin öncülüğüne bırakılabilir. **Psikedelik deneyimin güzeliğinin tuzağına düşmezseniz eğer dünyayı değiştirmek kolaydır.** Psikedeliklerle yaşadığınız da buna benzer bir şey zaten. Çünkü bu, gerçeklik avizesinin çok güzel bir noktasından bakmak gibidir. Artık bu noktada kristaller arasından yansıttığınız şey de güzel olacaktır. Ama... şimdi geri dönelim, geri. Eğer insanlara DMT ve özellikle psikedelikler vermeye devam edersek sadece beyin kimyasını tamir etmeyebilir sadece ne olacağını görelim. Araştırmadan öğrendiğim şeylerden bir tanesi de ilaçları verip ne olduğunu görmek istemiyorsunuz. Calais doğru kelime midir bilmiyorum ama aklıma gelen ilk kelime. Eğer insanlara böylesi bir açılım yaşatacaksanız, bunu bir amaç uğruna yapmalısınız sadece bilimsel merakınızı tatmin etmek, daha akıllı olmak için değil, onlara yardımcı olabilmek için olmalı. **Bana göre, iki tarafı keskin bıçak olarak, hem mesajlar, ruhlar ve varlıklar dünyasına açılmakta; hem de bu maddeyi nörolojinin, sosyolojinin ve yapılanmakta olan gerçekliğin asit banyosuna atmaktadır.** Tüm bunların getirdiği ilim tanrılar, mesajlar ve ilhamlarla karışık dinsel bir deneyime benziyor ve aklın olağanüstü yansıtıcısı gibi. **Her iki alemde de yaşıyor olmamız meraktan ya da belki de eşsiz olmamızdan kaynaklanmaktadır.**

SPİRİTÜEL VE FİZİKSEL DENEYİM YAŞAMA KABİLİYETİNE SAHİBİZ.

Spiritüel dünyanın acendası varsa eğer, bize potansiyelimizin tamamını kullanmayı, açığa çıkarmayı amaçlamaktadır. Belki de toplumun uygarlaşması için şuan yaptığımız seçimler bizden çok ötelere yansıyacaktır.

Bence DMT gerçeklik, evren, kendimiz, biosfer ile ilgili hayal ettiğimizden çok daha fazlası olduğu hatırlatan çok güçlü bir hatırlatıcıdır. Öyle görünüyor ki bizim gerçekliğimiz tek gerçeklik değil. Ara sıra çatlaklar açığa çıkabilir hatta keşfedilmek istiyor bile olabilirler. Biz insanlar bilgiye açız. Okullarda, kiliselerde, iş ve teknoloji alanında bunu araştırmak için zaman, para ve sonsuz bir enerji harcıyoruz. Bilgi güçtür, bu yüzden de bizim en büyük araştırmamızdır.

Dimethyltryptamine.

Karmaşık bir adı olan ve başka bir boyuta kapı açabilen bir molekül.

Kimbilir belki de gelecekteki evrimimizdir.

Yorum: Düşünce dünyanızda birçok yeni fikir üretmenizi sağlayacak bir konu olduğunu düşünüyorum. İnsan beyni etkilerinden kopunca çok şeylerin farkına daha iyi varıyor olabilir. Ancak birçok kişinin bundan zarar gördüğü kesin. Lakin kontrollü bir uygulamada çok önemli bilgilere kavuşulacağı da kesin gibi.

FLOW: FOR LOVE OF WATER (2008) (Akış: Su Sevgisi İçin)

Yönetmen: Irena Salina
Oyuncular: Maude Barlow, Shelly Brime and Anthony Burgmans
Süre: 93 dk

Her gezegende su olma gerekli olup, yaşamın çok özüdür. 'Flow' belgeseli bizim çok önemli kaynak olan suyun giderek azaldığını ve açgözlülük eden insanın rahatsız olacağı gerçeği ve nedenleriyle yüzleştiriyor.

TÜRKÇE ALT YAZISI

"Binlerce kişi sevgisiz yaşayabildi, ama hiç biri susuz yaşayamazdı."
W.H.Auden

Her yıl iki milyondan fazla insan suyla bulaşan hastalıklardan ölmektedir. Bunların çoğu beş yaşın altındaki çocuklar.

ABD' de milyonlar, her sabah uyanıp musluklarını açıyor. Ama bilmiyorlar ki su kaynaklarına roket yakıtı karışıyor. Karşı karşıya olduğumuz tehlikeyi görmeyelim diye büyük çabalar harcıyorlar. **Dünya'da, petrol fiyatları nedeniyle süregelen bir savaş var, Aynı yolu izlersek, aynı şeyleri su için de yaşarız, her şey bugün petrolde yaşadıklarımız gibi olur.**

Dünyanın temiz suyu tükeniyor, Gelecekte insanlar temiz su uğruna her şeyi yapacaklar.

Her şeylerini, tüm birikimlerini, evlerini verecekler. Su olmadan, hiç bir şeyimiz olmaz, su olmadan hiç bir hayat, hiç bir kültür, hiç bir toplum, hiç bir ekonomi var olamaz. Su olmadan yeryüzü var olamaz. Gezegenimizi düşünürsek, her yanından sular akan kocaman, yaşayan bir kütle olduğunu görebiliriz, kıtalarda suların aktığı kanalları görebiliriz. Bu sular akarak okyanuslarımıza ulaşır. Okyanuslar, dünyamızın kalbidir ve nefes alıp verir. Suyu buharlaştırır ve hidrolojik döngüye geri koyar, dağların tepelerinden aşırır, tekrar aşağı indirir, tıpkı dolaşım sistemimiz gibi. Yani, gezegenimiz üzerinde sürekli su dolaşan dev bir vücuttur.

Su, gezegenimize hayat verir.

Bizler de, tıpkı gezegenimiz gibi; % 70 su ve % 30 katı maddeden oluşuruz. Bizim de bir kalbimiz var, 90.000 km uzunluğunda damarlarımız var, dünyada nasıl bir su döngüsü varsa, bizde de var.

ABD'de su kaynakları yüzünden hastalananların kayıtları tutulmamaktadır. Tahminler, her yıl 500 bin ile 7 milyon arasında kişinin musluk suyu kullanımından dolayı hastalandığıdır. **Sorunlardan biri de su şebekelerinde virüsler, patojenler ve bakteriler gibi hastalık yaratıcıların varlığıdır.** Hastalıkların çoğunun yediklerinizle veya havadan bulaştığını düşünebilirsiniz, ama % 40'ı içme suyundan bulaşmaktadır. Fabrikalar ve arıtma tesislerinden gelen kimyasallar, roket yakıtı, pestisidler (böcek zehirleri) ve tıbbi ilaçlar yok edilememektedir. İnsanların çoğu su kaynakları için endişe duymamaktadır. **Çünkü çoğu şişelenmiş su almaktadır. Onlar için bir haberimiz var,** Basit bir duş almayla bile kimyasallara maruz kalınmaktadır. Böylece, zararlı maddeler deri yoluyla alınmaktadır.

116.000'inden fazla insan yapımı kimyasal madde var. Bunların nasıl etkileştiği konusunda en ufak bir fikrimiz yok.

Bu kimyasallar için kobay olmaya başladık.

Karaciğer bunları bedenimizden attığında ne oluyor?

Dışkı ile tuvalete ve kanalizasyona, oradan yeraltı sularına, sonra nehirlere gidiyor, suyu nehirlerden alıyoruz ve su şebekesine karışıyor ve yine içiyoruz. Bu ilaç ve kozmetikler, sorun bunlarda, Vücudumuzun kimyasını değiştiriyorlar ve bize zarar veriyorlar...

Yeşil devrimin Hindistan'a kimyasal tarımı getirdiği son 30 yıldır, su sistemlerimizde iki sorun ortaya çıkmıştır.

Birincisi, ekinler için fazla su kullanılmıştır, kimyasalların çözülmesi için daha çok suya ihtiyaç duyulmuştur. bu aynı miktarda ürün için 5-10 kat daha fazla su kullanımı demek .

Dünya suyunun % 70'i tarım, % 20'si endüstri, % 10'u ise bizim tüketimimizdedir. Tarım ve en-

233 YAZILARIM
düstri kullanıcıları, kendilerinin daha fazla suya ihtiyaçları olduğunu söylüyorlar ve tabii ki ekinlerin büyümesi için daha çok pestisid ve kimyasala da ihtiyaç var. **Bu kimyasalların toprakta suyla buluşması, iyi bir birliktelik değil...**

Meksika'da tarım arazileri yakınında yaşayanlarda doğum kusurları arttı. Avrupa'da pestisidlerin kullanıldığı alanlarda üretkenlik düşüşe geçti. Tazmanya'da yoğun pestisid kullanımı sonrasında kanser vakaları % 200 arttı.

Laboratuvar çalışmalarında, son 5 yılda Seine Nehri'ndeki balıkların cinsiyet değiştirdiğini belirledik. ARTIK SADECE DİŞİ BALIKLAR VAR, ERKEK BALIKLAR YOK. (Aman Ya Rabbi eşcinsel balıklarda var)

Teksas'ta incelenen balıkların hepsinin dokularında **prozac** bulundu. [74]

Esas problem, çözümün olmaması.

Ne olursa olsun sürekli su içmek zorundayız.

Tanrıya inansanız bile, kirlilik yayılmaya devam ediyor.

Endüstriyel zehirler suyla yayılıyor ayıbaklıklar, balinalar, kutup ayıları, balıklar ve Eskimo annelerinin sütlerinde bile varlar. Bu kimyasalların savaş için üretildiklerini unutmamak gerekir. Bunlar, kitle imha silahlarıdır. Hepsi savaş sistemi sonucunda ortaya çıkmıştır. Şimdi de, içme suyumuzun içindeler. Abartılıyor gibi gelse de, aslında hiç abartmıyoruz. Bu öyle 50-100 yıl içinde olacak bir şey değil, şimdi oluyor. İnsanlar, hükümetlerinde su kaynaklarını koruyanların olduğunu sanıyor, Oysa durum öyle değil. Bunlardan en sıra dışı örnek, ABD'de en fazla kullanılan böcek ilacı olan atrazine ile ilgili.

Atrazine bir bitki öldürücü ve ot kırandır. Mısır gibi ürünlerin üretiminde kullanılır. İçme suyunda, yeraltı ve yüzey sularında bulunan bir numaralı kirleticidir.

ATRAZINE İsveç firması SYNGENTA tarafından üretilmektedir. SYNGENTA tarım kimyasalları üreten şirketlerin en büyüğüdür. Önce, atrazine üreticisi Syngenta ile anlaşma yaptık; konu atrazine'in hormonal düzeni bozup bozmadığını anlamaktı. Yani tiroid, testesteron, östrojen gibi hormonlarla tepkiye girip girmediğinin belirlenmesiydi. **Atrazine'in bir dizi farklı etkisi vardı, ama en önemlisi erkek kurbağaları kısırlaştırmasıydı. Buna kimyasal hadım etme diyebiliriz. Üstelik sadece hadım etmekle kalmıyor, kurbağalara dişi özelliği de kazandırıyordu.** Bir başka deyişle, erkek kurbağalar yumurtalık sahibi oluyor ve yumurtluyorlardı. Balıklarda da benzer etkiler görülüyordu. Sperm sayıları azalıyor ve yumurta sarısı protein üretiyorlardı. Şimdi, bunun anlamı: **Atrazinin erkeklerde ciddi bir sperm sayısı düşüklüğüne neden olduğu mudur?**

Bilimsel veriler atrazinin bu konuda ciddi bir rolü olabileceğini ortaya koymaktadır. ABD'de sperm sayılarının düşmesinin nedeni olarak pestisidler suçlanıyor. Atrazine üreten bazı fabrikalarda çalışan erkeklerde prostat kanseri, Atrazin'li su kullanan kadınlarda yapılan araştırmalarda da göğüs kanseri vakalarına rastlanmıştır.

Fetuslar (cenin) suda yaşadığı için bu konuda incelenmelidir. Fetüsler amniyotik (Rahim içindeki sıvı) sıvıyı içtiğinden kimyasallara maruz kalabilir.

TÜM AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE ATRAZİNE YASAKLANMIŞTIR. Aslında doğrusu bu, çünkü Atrazine yağmur suyuyla, 1.000 km yol alabilir**. ABD'de 40 milyon kg atrazinin 250.000 kg'lık bölümü yağmur suyu ile geri gelmektedir.**

KOMİK OLANI İSE, BİLDİĞİNİZİ DÜŞÜNÜYORUM, ABD'YE 40 MİLYON KG SATIŞ YAPAN AVRUPA ŞİRKETİNİN KENDİ ÜLKESİNDE ATRAZİNİN YASAK OLMASIDIR.

Bush döneminde Çevre Koruma Ajansı, biz onlara dava açtıktan sonra, bu sorunla ilgili bir şeyler yapıyor gibi görünmeleri gerektiğine karar verdi. Atrazine üreticileriyle masaya oturdular; 50 kez bir araya geldiler ve bir anlaşmaya vardılar. Ama görüşmeler, Atrazinle ilgili ne bir yasaklama, ne de bir

---

[74] Prozac: İlaç tedavisinin ilk birkaç ay özellikle sırasında, intihar düşünce ve davranışları çocuk ve ergenlerde majör depresif bozukluk (MDB) ve diğer psikiyatrik bozukluklarla riskini artırabilir. Kendini intihar riskini artırmaktadır depresyon riski, klinik ihtiyacı ile dengeli olmalıdır. Tedavisi başladığında her yaşta hasta ile kötüleşen, intihar eğilimi ve alışılmadık davranış değişiklikleri klinik için yakından gözlemlemek. Tavsiye aile ve bakıcılar yakından hasta gözlemlemek ve gerektiğinde reçeteyi iletişim.

haciz işlemi yapılmasını sağladı. **2006'da, çevre koruma kurumu ATRAZIN'in bir zarara neden olmayacağını belirtti.**

Böyle berbat bir şeyi daha önce görmedim. Kimyasalı döküveriyorlar. Hepsi bu insanlar için kutsal olan Titicaca Gölü'ne gidiyor. Burası açık olduğu için ne yaptıklarını görebiliyoruz. Nehrin diğer bölümlerine ne yaptıklarını göremiyorsunuz. Burada yaptıkları, betonların altına saklamak; temizleyecek halleri yok ya, böylece görünmeyecek, ama her zamanki gibi kokacak. Mezbahadan gelen kan ve atıkların karıştığı su koktuğu için derenin üstünü kapatıyorlar. Burada su şebekesi yok ve herkes nehri kullanmak zorunda. Anlamama yardımcı olun, **Suez, buraya 80 milyon dolarlık arıtma tesisi kurduğunu söylüyor.** Sadece bu konuda yalan söylemediler, pis suyu da Titicaca gölüne dökülen nehre mi yönlendirdiler? Evet. Bu nehir kenti boydan boya geçiyor ve kente de aynı şeyi yapıyorlar. Geleneksel olarak su, hükümetler tarafından bir kamu hizmeti olarak dağıtılır. Ama, son 10 senedir, Avrupa'nın 3 büyük su şirketi dünyanın bir çok yerine kar amaçlı su dağıtımı yapmaya başladı. Çok güçlüler. Üçü de dünyanın en zengin 500 şirketinde ilk 100 içinde. Çok hızlı büyüyorlar. Fakir ve gelişmekte olan ülkeler, su kontrolünü Avrupalı veya kar amaçlı çok uluslu şirketlere vermeye zorlanmaktadırlar. Suez, su dağıtımı ve arıtımında dünyanın lider iki şirketinden birisidir. Bir Fransız şirketinde çalışıyorum, Vivendi denilen büyük su operatörü, **"Vivendi Environment"** 100'den fazla ülkede çalışmaktayız. Bu işi neredeyse yıldır yapıyoruz. Yani, su işinde çok uzun dönemdir varız.

Şurası Suez'in yan kuruluşu **"Aguas del Illimani"** Buradaki su kirlendi. Şimdi temiz görünüyor, ama bir süre önce siyah akıyordu. sonra bir süre de kurtlu aktı. Buradaki çocukları su içmekten alıkoymak çok zor, bu su onları hasta ediyor.

Özelleştirmenin amacı, La Paz ve El Alto kentlerine içme suyu ve kanalizasyon şebekesi yapılmasını sağlamaktı. Ancak, bu süreç boyunca, El Alto'da 208.000 kişinin içme suyu hizmeti sonlandırıldı. Aguas del Illimani (Suez'in yan kuruluşu) **"Ne kadar çok su, O kadar hayat"** Suyumuz ve elektriğimiz yok. Bu tozlu yollar üstümüzü başımızı kirletiyor... Bize pismişiz gibi davranıyorlar... Biz de böyle tozlu görünmek istemiyoruz ama ne yapalım suyumuz yok. Bizler zar zor yaşayan mütevazı insanlarız, Sadece tükettiklerimizi ödeyebiliriz. Eğer buralar özelleştirilirse bunlar için yeterince paramız olmayacak. Aguas del Illimani'nin gitmesi gerektiğini söylüyoruz. Bir çok komşumuzun suyu ve kanalizasyonu yok. Muhtemelen ülkenizdeki gazetelerden biliyorsunuzdur... biz Bolivya'da çok acı çekiyoruz. Politikacılarımızı satın alabilirsiniz ama bizi satın alamazsınız. **Burası, her 10 çocuktan birinin 5 yaşına gelmeden öldüğü bir ülke.** Bu ölümlerin çoğunun nedeni temiz içme suyu olmaması. Bu nedenle, El Alto'lular **"su özelleştirilmesin"** diyorlarsa temiz suya ulaşamazlarsa çocuklarının sağlıklarının risk altında olacağıdır. 1999'da Bolivya hükümeti Cochabamba kentindeki su şebekesini özelleştirdi. Cochabamba'lılar çok uluslu Bechtel şirketinden kurtulmak için sokaklara döküldü, çatışma başladı. Bolivya'nın Cochabamba ve El Alto şehirlerinin su sistemleri niye özelleştirildi? Bu Bolivyalıların "iyi fikir" diyerek istemesiyle olmadı. Özelleştirme Dünya Bankası tarafından dayatıldı.

1997'de Dünya Bankası Bolivya'ya Cochabamba, El Alto ve La Paz'ın su sistemlerini özelleştirmezseniz, verilen kredileri iptal edeceği tehdidinde bulundu. Ben özelleştirmenin bir hayat memat meselesi olduğunu düşünüyorum. Hayat için mücadele böylece yaşam devam edebilir. Çocuklarımız, torunlarımız için ve hepimizin keyif alacağı şeyler için... Onurlu, keyifli bir yaşam için savaşmak, ya da acılarla dolu güvensiz bir yaşamı kabul etmek ki aslında bu yaşamak değil...

Ocak 2007: Bolivya hükümeti Suez'in kontratını feshetti ve La Paz'lılara su şebekelerini geri verdi.

19 Eylül 2000'de annem mide ağrısı çekiyordu. 3 gün sonra öldü. Nehirden aldığımız kirli sudan içiyordu. Ben ilk çocuğuyum, her şeye özen gösteririm. Ama işsizim ve annem ardında bir sürü çocuk bıraktı. Sorumluluklarımdan bunaldım. Çocuklar okula gitmeli ama gönderecek gücüm yok. Evlerimize musluk suyu bağlayacaklarına söz verdiler. Ama bu su bedava değil ve bizim paramız yok. O yüzden yine dereden su almaya başladık. Sağlık Departmanından geldiler. Mikropları öldürmek için kullandığımız nehir suyuna tablet atmamız gerektiğini söylediler. **Suyu nehirden alsanız bile, tableti dükkândan satın almanız gerek.** Buna da para gerekiyor. Bu nedenle bazen suyu öylece içiyoruz. Korkuyoruz, ama su hayatımızda o kadar önemli ki, onu nehirden almak zorunda kalıyoruz. Beş saattir burada bekliyoruz. Su bazen geliyor, bazen gelmiyor. Bazen susuz 4 hafta geçiriyoruz... Her gün gelip açıyoruz. Ama su yok, hiç bir şey yok. Maliyeti karşılama fikri günümüzün yeni İncili. Güney Afrika'da

235 YAZILARIM
herkes aldığı hizmet karşılığını ödemek zorundadır.

Zengin insanlar için bu sorun değil, ancak iş gerçekten de fakir olanlara gelince, bir dolardan az olan 5 rand bile onlar için çok para. En fakirleri sadece bir kova su alabiliyorlar. Bir kova suyu almak için ne kadar çalıştıklarını bir bilseniz. Aynı miktarda su alabilmek için şehirdeki bir zenginden daha fazla çalışmak zorunda kalıyorlar, bu haksızlık.

SUYUNUZ YOKSA YOKSULLUĞU AZALTMAYI UNUTUN, ÇÜNKÜ BUGÜN SU BİR ÇOK HASTALIĞIN TEMEL KAYNAĞI. AIDS' den ve savaşlardan daha çok öldürüyor.

Temiz içme suyu olmayan insan sayısını yarıya indirmekte kararlıyız. İşimiz çok zor. Özel sektörün uzmanlığını insanların ortak yararına kullanmak zorundayız. Görelim bakalım… Biz Suez firmasındanız. Bu özel şirketler gelişmekte olan ülkelere gittiğinde, önce halk tarafından su getirecekleri ve yatırım yapacakları için iyi karşılanıyorlardı. **Ama insanların anlamadığı şey, onların yeni yatırımlar getirmediğiydi.** Halk bu hizmet için Dünya Bankasına ödeme yapıyordu. Geldikten sonra fiyatları yükselttiler, iyi ve kaliteli su sunmadılar, yoksul insanların sularını kestiler, kamu görevlilerini işten çıkarttılar, yaptıkları bir kıyımdı. Yoksul bölgelere su getirdiler; ama getirdikleri bölgelerde o suyu elde etmek için küçük bir kart kullanmanız gerekiyordu. Bu ülke belki, ön ödemeli sayaçların kullanıldığı yeni teknolojinin önderi olabilir. Bu kitap ön ödemeli sayaçların nasıl kullanılacağını anlatıyor. Ama İngilizce yazılmış ve buradaki insanların yarısından çoğu İngilizce bilmiyor. **Su için peşin para ödemeleri gerektiğini idrak ettiler. Suya alabilmek için elinizde bu jetonlardan olmalı, su almak istiyorsam kovamı şuraya koymalıyım, jetonu da buraya, Gördünüz mü, suyu almanın tek yolu bu.** Aslında insanların düşünme tarzlarını, kültürlerini değiştirerek, ödeme yapmak zorunda olduklarını öğrettik. Ödemeye zorlamamalıyız, istedikleri için ödemeliler.

Hiç bir şeyi olmayan bir kadına, **"su alman için kartı buraya takıp, karttaki para kadar su alabilirsin"** demenin bir manası yok, O kadın ne yapar?

Nehre gidip, kirli suyu alır ve sonra koleradan ölür! Sonra da hijyen bilmiyorlar dersiniz... Buradaki insanlar bilmiyor... Onlara sorduk. Peşin ödemeli sayaçların konulacağını bilmiyorlar. Başka şansları yok!.. Bu insanlar yoksul, seçme şansları yok, Bu sürecin sonuçları hakkında bilgi verilmiyor. Sayacın ön ödemeli olduğunun farkında bile değiller. Bu inanılmaz, bana hakaret ediyorsunuz! Biz gidiyoruz. **İnsanlar ne tüketiyorsa bedelini ödemeliler.**

Post-liberasyon posterleri ne diyordu... bedava su, bedava elektrik, herkes için ev.

Ama gerçekte ne oldu?

Hükümet koşulları iyileştireceğiz diyerek; insanları evlerinden çıkarttı, elektriklerini, suyunu kesti. İşte o zaman, açıkça, **"yasadışı olarak hepsini yeniden bağlayacağız"** demeye başladılar. Şehir şebekesine bu şekilde bağlanan mahalleler var. Burada kadın muslukçular var, bu işi erkeklerden öğrendik, çünkü erkekler olmadığı zaman suyu bağlayan ve ışığı yakan biziz. Ne zaman ki su kesiliyor, savaşmaya başlıyoruz. Yani, bildiğiniz gibi böyle depolardan ve bunun gibi yerlerden su almaya çalışıyoruz. Okulda sudan bahsediyorlar. Su, çok ama çok değerli. Su öyle önemli ki, siz de biliyorsunuz, her zaman suya ihtiyacımız var. Ne yapacağız bilmiyoruz.

"İnsanlık için su" denmesinde bizim açımızdan bir sorun yok. **"Su ticari bir meta olmamalıdır"** denilmesi de bizim için sorun değil. Biz burada işletmeciyiz, otel işletmecileri gibi; Sistemi işletiyoruz, çünkü deneyimliyiz. Bilgi birikimimizi satıyoruz. Biz de uzmanlık var. Bizde teknoloji var. Evlere su getiren büyük şebekelerin nasıl kurulacağını biliyoruz.

Günümüzde, her gün su kaynaklı hastalıklardan bin kişi ölüyor.

İdeal olan; herkese temiz su getirmek olmalı. Bu şirketlerin 150 yıllık geçmişi var, bankerler tarafından kuruldular. İşte bilmeniz gereken bu. Bu çokuluslu şirketlerin hayırsever kuruluşlar olmadığı çok açık. Bu şirketlerin kalkınmaya yönelik geliştirdiği **"söylem"** bir rezalet. Bu şirketler **"SUYU GETİREREK YOKSULLUĞA SON VERECEĞİZ"** diyorlar. Ama, ödeme yapamayan insanlara su getirmek için Vivendi paydaşları 10-15 yıl nasıl beklesinler. Bu onların hiç ilgisini çekmez. Yatırımcılarınıza kar vaadi veriyorsanız, topluma ihtiyacı olan kaliteli su, sağlık ya da eğitim hizmeti veremezsiniz. Bu temel kuraldır. **İnsanlar; suyun tanrılar tarafından cennetten gönderildiğine inanıyorlar.** O halde suya neden para ödesinler? Eğer su borular ve muslukla geliyorsa, bu işte büyük paralar dönüyor demektir. Bu

şehri idare etmek için paraya ihtiyacınız olduğunu biliyoruz. Ama siz bu parayı, ödeme yapamayacak insanlardan almaya kararlı mısınız? **Birleşmiş Milletler'in milenyum hedeflerinden biri, 2015'de içme suyuna erişemeyen insan sayısını yarı yarıya azaltmak.** Ama, aynı yöntemlerle içme suyu sağlamaya devam edilirse, yani merkezi sistemden su borularla taşınmaya devam edilirse, kırsalda; küçük topluluklar halinde yaşandığı için maliyetin altından kalkamazsınız. Bu nedenle farklı bir çözüm üretilmelidir. **Hindistan'da neredeyse herkesin biyolojik olarak kirlenmiş suyla ilgili bir anısı vardır.** Benimki ise, kuzenimi ishal nedeniyle kaybettim. O zamanlar küçük bir çocuktum. Büyüyüp, kendi çocuklarıma sahip olduktan sonra teyzelerim ve amcalarımın nasıl bir felaket yaşadıklarını anladım.

1920'li yıllardan beri ultraviyole'nin sudaki mikropları öldürdüğü bilinmekte. Aklıma, Ultraviyole ile suları az maliyetle dezenfekte etme fikri geldi, başka kimse bunu yapmıyordu. Bu, önceleri çok kişi tarafından uygulanmış olmalıydı, ama kimse yapmamıştı.

Andhra Pradesh eyaletinde resmi kayıtlara göre geçen yıl 70 bin kişinin kirli içme suyundan öldüğünü biliyoruz; evet, 2 km'lik yürüme mesafesi içerisinde su vardı, ama Hindistan'da yüzbinlerce insan kirli içme suyu nedeniyle hayatını kaybediyor. UV filtrasyonu gelmeden önce kuyular ve derelerden su içerdik. Kolera gibi pek çok hastalığa yakalanırdık. Sistemin bakımı, yerel toplum tarafından yapılabilir. Suya verdikleri para öylesine az ki, sistemi çalıştırması için birini işe alabilirler. Maliyet uygunsa, hiç sağlıklı içme suyuna sahip olmamış bir halk, kendini amorti eden sağlıklı su modelini gerçekleştirebilir. Evlere posta dağıtmaya gittiğimde, herkes, bu içme suyu geldikten sonra hayatlarının nasıl daha iyi hale geldiğini anlatıyorlar. Su bizim için iyiyse, biz kocamanız, şu küçük tavuklar için nasıl olacağını düşünsenize. Önceden tavuklarım sudan hasta oldukları için ilaç kullanırdım. Her bir tavuk için 2 rupee maliyet. Ama artık tavuklarım hastalanmıyor. Bu nedenle çok mutluyum. **Yılda, bir kişi için günde 10 litrelik güvenli su yaklaşık 2 dolara mal olmakta.** Günde 1 dolardan az kazanan insanlar için bile senede 2 dolar vermek bir sorun olmaz. Bu teknolojiden günde yaklaşık 300 bin kişi yararlanmakta. Buna ihtiyacı olanlarla oranlarsak, çok az. Daha çok yol almamız lazım. Yardım kuruluşlarının fonlarının çoğu fakir ülkelere verilir, ama bu ülkelerde sadece politik ve ekonomik güç sahibi olanlara su sağlanır. Kendileri güvenli suya kavuşur kavuşmaz, ülkenin kalan bölümü için su sağlama istekleri bir anda isteksizliğe dönüşür. Kendileri istediklerini elde ettiklerinden diğerleri gecekondularda yaşayabilir ve buldukları suları içebilirler. Yıllardır, insanlar suyu çantada keklik gibi görüyorlar. Suyun nereden geldiği ile ilgili hiç düşünmüyorlar. Musluğu açtıklarında suyun akmasını bekliyorlar. Artık, güzel günlerin sonu geldi.

SONSUZA DEK SUYUMUZUN OLACAĞI GÖRÜŞÜ ÇOK YANLIŞ. Kaliforniya'nın 20 senelik suyu kaldı, New Mexico'nun 10 senelik. Yeni golf sahaları yaparlarsa, bu süreyi 5 yıla kadar düşürebilirler. Arizona, Florida ve hatta büyük göller için bile bu söz konusu.

Nil Nehri artık denize akamıyor. Colorado Nehri ve Çin'in Sarı Nehri de. Artık bu nehirlerin büyük bir bölümü denizlere akamıyorlar. Bu sorunun uzakta olduğu fikrinden kurtulun, daha çok zamanımız var fikrini aklınızdan silin. Zaman kalmadı. **Gezegenimizin su kaynaklarını hakir görüyoruz, ama bu çok aptalca, çünkü onlara bağımlıyız. Yaşamak için suya gereksinmemiz var. Eğer suyumuz olmazsa, bir ya da iki gün hayatta kalabiliriz. BİLİM İNSANLARININ YILLARDIR YAPTIĞI ÇALIŞMALAR VE ELDE EDİLEN MİLYONLARCA VERİYE GÖRE, 6 . NESLİN YOK OLMASIYLA KARŞI KARŞIYAYIZ.** yok olan 5. nesil dinazorlardı. Hani şu filmleri bilirsiniz, uzaydan dünyaya bir kuyrukluyıldız gelir. ve aniden hükümetler, **"amanın, aslında aramızda büyük farklar yok, nasıl olsa hepimiz yakında öleceğiz"** derler ya. İşte içinde bulunduğumuz durum budur. Yaklaşan bir kuyruklu yıldız var. Biz ona **"SU KITLIĞI"** diyoruz. İklim değişikliği büyük bir sorun. İnsanlar iklimleri değiştiriyorlar, bununla ilgili deliller hâlihazırda elimizde. İklim değişikliğinin en büyük etkisi su kaynaklarımız üzerinde olacak. İnsanın seller ve kuraklıklar yüzünden öldüğünü ve küresel ısınma nedeniyle oluşan sosyal karışıklıklar göreceğiz. Aslında trajik olan insanların şu anda son derece bilinçli olması, ama bu bilinç şirket karları için kullanılıyor.

"Allah'ım, suyumuz tükeniyor, suya büyük yatırımlar yapmalıyız, su ne kadar da kötü idare ediliyor"

Bunun hemen ardından gelinen nokta **"onu özelleştirmeliyiz, o zaman daha verimli kullanabiliriz ve herkes daha iyi olabilir"** Tabi ki bunların hepsi laf salatası, tamamen aptallık. Temelde bu insanlar su satarak para kazanmak istiyorlar. Özel şirketlere göre su, satışa sunulmalı, herhangi bir mal gibi

237 YAZILARIM
satılabilmeli, **Küresel endüstri'de su, elektrik ve petrolden sonra 400 milyar dolarlık hacmiyle 3. sırada yer alıyor.** Ben bir yeşil, bir de mavi satın aldım ve sarının da yarısını almak üzereyim. Pazar son derece ahlakdışı. Kirlenme ve kıtlık bahane edilerek. Sizi, suyu ihtiyacı olanlara değil, parası olanlara satmanıza yönlendiriyor. **Su sektörü, son 20 yılda küresel ekonominin 2-3 katı kadar büyüdü.** Suyla ilgili şirketleri satın almak, suyun kontrolünü, nasıl dağıtılacağı sağlayacak; bunu başarırsanız önümüzdeki 10-20 yıl için en iyi yatırım olanağını elde etmişsiniz demektir.

İnsanlar diyor ki: **Su da hava gibi, hava için herhangi bir bedel ödüyor muyuz?** tabii ki hayır"

"Öyleyse, su için de bir bedel ödememememiz gerekir" tamam, ne olacağını göreceğiz!.. Şişe suyu tüm dünyada musluk suyundan daha güvenli olduğu için milyonlarca kişi tarafından kullanılmakta. **FDA'ya göre, ABD'de milyarlarca dolarlık şişe suyunu denetleyenlerin sayısı bir kişiden az.** Bunun anlamı: fakir insanların çalıştığı sektörlerden birinin de suların şişelenmesi olduğu. FDA'ya ne tür şişelenmiş su diye sorarsanız size **"hiç fikrimiz yok"** diyeceklerdir. ABD'liler geçen yıl 31 milyar şişe suyu satın aldılar. Buna 10.8 milyar dolar ödediler.

Dünyada her yıl şişe suyuna 100 milyar dolar harcanıyor.

Bu nasıl bir aptallık.

İnsanlar neden şişelenmiş su için para ödesinler. Bunun nedenini anlamak için Kaliforniya'nın gözde restoranlarından birine gidelim. Son derece gösterişli ve aslında olmayan şişelenmiş sular için bir menü bastırdık. Bu suların şişesine 7 dolar fiyat koyduk. Başgarsonumuz ilk şanslı müşteriye özel su listemizi sunuyor.

Biz bir şise **"L'eau Du Robinet"** alalım.

L'eau du Robinet'mi istiyorsunuz?

Mükemmel seçim.

Fransızca: musluk suyu demek.

Şerefe Evet, bu gayet temiz görünüyor. Çok hoş bir tadı var. Musluk suyuna göre tadı nasıl?

Evet, musluk suyundan çok daha iyi. Bu gösterişli suların gerçek kaynağı neresi?

Restoranın avlusundaki hortumla doldurduk. Her dört ABD'liden üçü şişe suyu içiyor. Her 5'inden biri sadece ve sadece şişe suyu içiyor. Su hâlihazırda ödeme yapmış olduğumuz bir şey. Çoğu musluk suyu olan markalar benzinden daha pahalıya satılıyor.

İşte böylece, Tufts Üniversitesi'nde 42. musluk suyu mücadelesini vermekteyiz. Sanırsam, Dasani markalı su, musluk suyu. Her yıl, bizleri şişe suyunun musluk suyundan daha iyi olduğuna ikna etmek için milyarlarca dolar harcıyorlar. Hâlbuki musluk suyu sadece daha az denetleniyor o kadar. **ABD'DE SATILAN BİNLERCE MARKANIN SUYUNU TEST ETTİK. SONUÇLARA GÖRE, ŞİŞE SUYU, MUSLUK SUYUNA GÖRE NE DAHA GÜVENLİ, NE DAHA İYİ, NE DE DAHA SAF. Hatta bazılarında yüksek düzeyde arsenik, organik kimyasallar, bakteriler bulduk.** Yani, incelediğimiz suların üçte birinde sorun vardı. Üzerinde dağ resmi olan bazıları musluk suyuydu.

Glacier suyu, Florida'daki yeraltı suyu.

Bir kısmı için saf dağ suyu deniyor. Aslında liste çok uzun.

Örneğin, Massachussets'de bir adam, **Superfund bölgesine yakın endüstriyel alanda bir kuyu açmış ve bu kuyudan gelen suları birkaç değişik isim altında pazarlamış.** İnsanlar bu suları, nereden geldiğini bilmeden satın alıyorlar**.**

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERE GÖRE, TÜM DÜNYA İÇİN GÜVENLİ, TEMİZ İÇME SUYU ELDE ETMEK İÇİN YILDA 130 MİLYAR DOLAR GEREKİYOR.

Geçen yıl hepimizin şişe suyuna ödediği bunun 3 katı.

Herkes için saf su bulma hayali, insanoğlunun elinde. Dünya Su Konseyi, 'de su yatırımları ile ilgili bir toplantı sonrasında oluşturuldu. Suyun şirketlere devredilmesini desteklemek amacıyla bir araya gelmişlerdi. İnsanlara su sağlamak için bir araya geldiklerini söylediler. Ama o toplantıda kimlerin olduğuna bakarsanız, hepsinin büyük su şirketleri, Dünya Bankası ya da uluslalararı kalkınma acentaları olduğunu görebilirsiniz. Bir araya gelme nedenleri aslında gelecekte suyu iyi bir mal olarak nasıl pazarlayabileceklerini belirlemekti.

Pek çok ABD'li Dünya Bankası'nın ne olduğunu bilmiyor. Benimle aynı fikirde misiniz?

Evet, maalesef ben de aynı fikirdeyim. Bu durum gerçekten de çok üzücü. Dünya Bankası; teşkilatlandırma, bozulma, çevre, sağlık, eğitim gibi konularla yakından ilgilenir. Bunların tamamıyla ve barışın temelini oluşturmakla ilgili. Fakir ülkelere, temel gereksinmelerini karşılayabilmeleri için borç vermeye daha ne kadar devam edebiliriz?

FAKİR ÜLKELER BORÇLARINI ÖDEYEMEYECEK HALE GELECEKLER VE SONUNDA DÜNYA BANKASI VE IMF ONLARIN HÜKÜMETLERİNİN YERİNİ ALACAK.

Sorulması gereken bir dizi politik soru var.

Suyun sahibi kim?

Suyla ilgili kararları kimler veriyor?

Niye bu grup?

Niye Dünya Su Konseyi, Dünya Bankası ve büyük su şirketleri, Bunları suyun idaresiyle ilgili bu yerlere kim getirdi?

Bunlara hepimiz adına karar verme yetkisini kim verdi?

Bunları kim seçti?

Bu forumları düzenleyen Dünya Su Konseyi'nin o zamanki başkanı %50'sine Vivendi, %50'sine Suez'in sahip olduğu Marseilles şirketinin başkanından başkası değildir.

IMF'nin önceki başkanı olan Michel Camdessus'un iki danışmanının Suez ve Vivendi'nin başkan yardımcıları olduğunu anladığımızda, artık başka bir şey söylemeye gerek kalmıyor.

HER ŞEY KONTROL ALTINDA, HER ŞEY AYNI YOZLAŞMANIN BİR PARÇASI. SADECE, İNSANLAR BUNU BİLMİYORLAR.

Biz olayın önemini anlamadan, bu kulüp, suyun dünyadaki en değerli şey olduğuna karar vermişti.

BU MAVİ ALTINDI.

Tonlarca para kazanacaklar, daha da önemlisi, temiz sudan kazanılan parayı petrolle kıyaslamak zorunda kalacaksınız. Bu güç sahibi olmakla ilgili bir şey. Bu mavi altını gelecekte hangi toplumların, ülkelerin, hükümetlerin ve şirketlerin kontrol altında tutacağıyla ilgili.

SU HAYATI İDAME ETTİRMEK İÇİN MUTLAKTIR. SUYA SAHİP OLAN, SİZE DE SAHİP OLACAKTIR. (Türkiyedeki bütün sular İsrail tarafından alınmaktadır.!!!)

İşte insanların anlaması gereken de bu.

Kurbanlarınızdan birini gördünüz mü?

Kurbanlar mı?

Melodrama kaçmayalım. Şimdi buraya bakın. Buradaki noktalardan biri hareketsiz kalırsa gerçekten üzüntü duyar mısınız? Her duran nokta için 20 000 pound teklif etsem, bana doğruyu söyleyin, parayı almaz mısınız? Yoksa kaç noktayı saklamak için ne kadar verebileceğinin hesabını mı yaparsın? Gelir vergisinden muaf. Aman allahım, gelir vergisinden muaf. Günümüzde para biriktirmenin tek yolu.

Hint kültüründe Ganj, ANA demektir. İnsanlar öldüklerinde, küllerini bu nehre atarız. Külleri nehre savruluncaya kadar ruhu huzura eremez, kurtuluşu bulamaz. Bir çocuk doğduğu zaman, ağızına bir parça Ganj suyu damlatırız. Biri öldüğü zaman yapılan son ayin bir damla Ganj suyudur. Ruhani anlamda Ganj'ın saflaştırıcı olduğu düşünülür; yani sizi temizler ve daha iyi insan olarak geri dönecekleri yerdir. O bize insanlığımızı bağışlayan nehirdir. Ganj'ın hayatı tehdit altında ve Ganj'ın hayatı ile birlikte milyarlarca Hint'linin inancı da tehlike altında. Bu suyun akışı kesintiye uğratılmıştır. Ganj, Tehri barajında tutulmaktadır. Esas trajedi, dünyanın en büyük su şirketinin açgözlülüğünü doyurmak için tutulmakta olmasıdır. **Suez şirketi, Delhi halkına normalden kat daha pahalı su satmak için günde 635 milyon litre suya el koymaktadır.** 1800ve 1700'lerde, hatta daha eski zamanlarda, toplum sahip olduğumuz kaynaklarla yaşardı. Küçük tarlaları sulamak için nehirlerden gerektiği kadar su alırdık. Yağmur suyunu biriktirir ve olabildiğince yeraltındaki su havzasını yeniden doldururduk. Geleneksel şekilde suyla ilgili gereksinmelerimizin değişimi 20. yüzyılda oldu, ne zamanki daha büyük altyapılar kurduk, daha büyük barajlar yaptık, işte o zaman nehirlerin akışını değiştirdik. Barajları, temelde su biriktirmek için kullanıyoruz.

Niye suyu biriktiriyoruz?

239 YAZILARIM

Suyu depoluyoruz ki, şehirlere içme suyu sağlayalım, ya da tarım için sulama yapalım; böylece hidroelektriği geliştirdik. Şimdi, esas soru şu, gerçekten de bu barajlara ihtiyacımız var mı?

Yoksa suyu depolayabileceğimiz daha iyi yöntemler mevcut mu?

BİR NEHRE BARAJ KURDUĞUMUZ VEYA YÖNÜNÜ DEĞİŞTİRDİĞİMİZ ZAMAN, ÇOK GÜÇLÜ BİR ŞEYLE OYNAMIŞ OLUYORUZ. MİLYONLARCA YILDA GELİŞİP, OLUŞMUŞ BİR EKO SİSTEMİ ÇOK KISA BİR SÜREDE TERSİNE ÇEVİRİYORUZ.

NEHİRLERDE, AKAN ORGANİK MADDELER VARDIR, BUNLAR NEHİRLERDEKİ TÜM HAYAT FORMLARINI BESLER; NEHİR BOYUNCA AKAN BU YAŞAM FORMLARI, OKYANUSLARI BESLER. BARAJ KURDUĞUNUZ ZAMAN, ORGANİK MADDELER BARAJDA SIKIŞIP KALIR, ÇÜRÜMEYE BAŞLAR, ÇÜRÜMENİN SONUCU OLARAK METAN GAZI OLUŞUR, METAN GAZI SERA ETKİSİNİ YARATAN GAZLARDAN BİRİDİR.

BİR BARAJ GÖLÜNÜN KÜRESEL ISINMAYA OLAN ETKİSİ, KÖMÜR SANTRALİNDEN ÇOK DAHA FAZLADIR. BAZEN, KÖMÜR SANTRALİNDEN 20 KAT DAHA FAZLADIR.

Bir baraj inşa edildiği zaman, fakir insanlara su sağlanacağı, kuraklıktan kırılan alanlara su temin edileceği söylenir, bu dünyanın her yerindeki aynıdır; SİZ DE, KÜÇÜK ÇİFTÇİLER VE FAKİRLERİN YAŞANTILARININ İYİ OLMASI İÇİN YAPILDIĞINI DÜŞÜNÜRSÜNÜZ. ANCAK, DENEYİMLERİMİZ GÖSTERMİŞTİR Kİ, KÜÇÜK ÇİFTÇİLER DEĞİL, BÜYÜK ÇİFTÇİLER BU SULAMALARDAN DAHA ÇOK YARARLANMAKTADIR. (Zenginler her yerde karlı oluşunu görmek ne kadar zor)

Benim adım Anna Debwese Mape. Lesotho dağlarındaki Maetsisa'dan gelmekteyim. Bizler çok uzun zamandır buralarda yaşamaktayız. Ne kadar uzun süre olduğunu anımsamıyorum bile. Kuşaklar boyudur bu coğrafyanın bir parçasıyız. Lesotho Dağları Baraj projesinde firmalar bize yanaştılar. Şeflerimize baraj kuralacağı için buradan gitmemiz gerektiğini söylediler. Başka seçeneğimiz olmadığından taşındık. Çok zor bir hayatımız var. Burada çocuklarım aç olduğu zaman onları besleyecek hiç bir şeyim yok. Hâlbuki eskiden tarlalarımızda taze sebzelerimiz vardı. Ama burada, her şey farklı. Hiç toprağımız yok. Yetkililere çok kızgınım. Ama kızgın olmak bana bir şey kazandırmıyor. Bize gitmemiz gerektiği söylendi, biz de gittik. Seçeneğimiz yoktu.

"Katse Barajı-Lesotho" 17 000 kişi göçe zorlandı.

"Xiaolangdi Barajı-Çin" 200 000 kişi göç etti.

"Akosombo Barajı-Gana" 80 000 kişi

" 3 Gorges Barajı-Çin" 1.3 milyon kişi

DÜNYANIN HER YERİNDE, BÜYÜK BARAJLARIN EN ÖNEMLİ DARBESİ TOPLULUKLARIN YER DEĞİŞTİRMESİ OLMUŞTUR.

Barajlarla ilgili Dünya Komisyonu verilerine göre, 20. yüzyılda büyük barajlar nedeniyle 40-80 milyon kişi yerlerinden edilmiştir. 10 milyonlarca insandan bahsetmekteyiz; Büyük bir Avrupa ülkesinin nüfusundan daha fazla. Gerçekten de bu çok büyük bir rakam.

Buradaki asıl sorun, insanları yer değiştirmeye ikna etmek için verilen sözler.

"Size yeni bir ev vereceğiz, temiz su sağlayacağız, elektrik vereceğiz". (Baraj hikâyeleri demek ki hep bir yalanın pazarlaması oluyor.) Ama hiç kimse bu sözleri tutabilecek konumda değil. Sözler verilir, insanlar yer değiştirir, proje gerçekleşir. aradan bir yıl geçse bile, insanlara söz verilen topraklar verilmez. Artık onların yapabilecekleri hiç bir şey yoktur. Genellikle kanuni olarak müracaat edebilecekleri kimse de kalmamıştır. **Gelişme adına, bu vadilerdeki insanlar yıkıma, yoksulluğa ve mahrumiyete mahkum edildiler. Tarlaları, bahçeleri, tapınakları, camileri, kültür anıtları ve her şeyleri su altında kaldı. Yıllar önce ölmüş atalarımızın hepsi hala oradalar. Otoriteler bize, mezarlarımızı arkamızda bırakmak zorunda olduğumuzu söylediler. Belki de hepsi baraj sularına gark olacaktır.**

DÜNYA BANKASI, KURULDUĞU 1940'TAN BERİ, DÜNYADAKİ BÜYÜK BARAJLARIN EN ÖNEMLİ FON SAĞLAYICISIDIR. DÜNYA BANKASI'NIN BÜYÜK BARAJLARI SEVMESİNİN NEDENİ, ÇOK PAHALIYA MAL OLMALARIDIR. Dünya Bankası yılda yaklaşık 20 milyar dolar borç vermektedir. Bunu yapamazsa, daha az kar elde edecektir. Borç vererek kar etmenin en iyi yöntemi büyük projelere borç para vermektir.

DÜNYA BANKASI'NIN KANUNİ DOKUNULMAZLIĞI VARDIR. KİMSE DÜNYA BANKASI'NI DAVA

EDEMEZ. **Dünya Bankası'nın desteklediği bir proje yaşam alanınızı, evinizi mahvedebilir; tarlalarınızı sular basabilir, ve hayatınızı alt üst edebilir. Bu yüzden Dünya Bankası'nı dava edemezsiniz. Dünya Bankası tek yere milyarlarca dolar harcar. Bunun yerine milyonlarca farklı köye, daha az harcamayı tercih etmez. Pek çok yerde gereken milyon dolarlar değil, yüzbinlerdir.**

YÜZYILLAR ÖNCE, BİNALAR YAPILIRKEN DAMLARDAN SÜZÜLEN SULARIN BODRUMDA BİRİKECEĞİ DEPOLAR YAPILIRMIŞ. İNSANLAR ŞİMDİ "AMAN ALLAHIM NE İYİ FİKİR" DİYORLAR. (Şimdi bahçende artezyen açmak yasak, depo bulundurmak yasak) **Ne diye kilometrelerce ötedeki büyük bir baraj için milyarlar harcayalım? Niye damımıza düşen yağmuru biriktirmeyelim?**

Benim adım Rajendra Singh… Burası bir Ghopalpura köyü. Ekiminden beri burada çalışmaktayım. **Başlangıçta, bir okul ve küçük bir klinik kurdum. 6 ay sonra Bay Mangu Mina, "Bizim eğitime değil, suya gereksinmemiz var"** dedi.

Ben bir mühendis değilim. Sudan anlamam. Şu tepeyi görüyor musunuz? Eskiden her yer böyle çoraktı. Buraya çok az yağmur yağar. Öyleyse ne yapabiliriz?

Mangu, "Sana öğretebilirim" dedi. Ülkemizde suyu saklama ve hasat etmek için çok akıllı bir yöntemimiz vardır. Bu akıllı yöntemi kullandık; bu benim ülkemin su saklama yöntemiydi. Daha önce buralarda su sorunu vardı. Kuyular tamamen kurumuştu, hiç su yoktu. Eğer şu ilerdeki tepeleri birleştirebilirsek, su hasadı yöntemiyle, su o taraftan gelecek, biz de suyu burada toplayabileceğiz, böylece yeraltı havzalarını yeniden doldurabileceğiz. Su burada toplanır, yeraltına gider ve havzaları besler. Böylece kuyularımız dolar. Değişimin etkisini görüyormusunuz?

Oluşan nemle birlikte küçük dereler, yeşillikler, ağaçlar ve bitki örtüsü oluşur. Nem varsa, yeşillikler büyür, yeşillikler büyürse refah da onunla birlikte geri gelir. İşte suyla olan bağlantı budur, yeraltı su havzaları ve yeryüzü. Bu yöntemle çiftçilerimiz senede 2 ya da 3 mahsul alır. Artık yeterince tahıl yetiştiriyoruz. Şimdi kentlere tahıl ve sebze vermekteyiz. Artık şehirliler köyüme gelip iş arıyorlar. Bugüne kadar 7600'den fazla su hasatı yapısı gerçekleştirdik. Toplumun gücüyle!.. Halkın harekete geçmesiyle ve gücüyle. Rajasthan çölünde yeşil orman yaratıldı!.. Burada su hasatı yapmaya başladığımızda, bana resmi bildirimde bulundular.

54 No.lu Sulama Drenajı Kanuna dayanarak. "Burada yağmur sularını biriktiriyorsunuz. Yağmur sizin değil dediler.

"Su Kimin? Diye Sordum Onlara. Sizin Mi? Hükümetin Mi? Hayır Değil. Su Doğal Bir Kaynaktır, Herkesin Ortak Kullanım Kaynağıdır. Su Herhangi Birinin Mülkiyeti Altında Değildir. Su, Hayat İçin Kaynaktır.

İŞTE KAZIKLANDIĞIMIZIN HİKÂYESİ

Nestle'nin, Michigan'da bir şişeleme tesisi kurmayı planladığını öğrendiğim zaman. Nestle, hem de bizim eyaletin tam kalbinde, su şişeleme, büyük bir iş olmalı diye düşündüm. NESTLE, ABD'DEKİ POPULER MARKALAR DA DAHİL, DÜNYADA 70 ŞİŞE SUYU MARKASININ SAHİBİDİR. Dakikada 2000 litre su pompalıyorlar. Ekolojik anlamda bunun anlamı, derelerin su düzeyinin düşmesi, eskiden su akan yerlerin çamur bataklarına dönüşmesi, pompalama bölgesindeki göl sularının düzeyinin düşmesi demektir. İŞİN DAHA DA FENASI, NESTLE, ÇEKTİĞİ BU SU İÇİN BİR KURUŞ BİLE ÖDEMİYOR. Tam tersine, dedikodulara göre bizim suyumuzdan günde 1.8 milyar dolar kar elde ediyor.

İşte şimdi Michigan'dayız, bir dereden su almak isteyen bir şirket var, öyle değil mi?

Su onun değil.

Su üzerinde, ancak burada yaşayanlar kadar hakkı var.

İşte soru şu, kullanma hakkı; şişelemek, sahip olmak ve satmak mı demek? İşte esas soru bu. Düşünmek için süre istedik ve insanlara sorduk, **"gerçekten toplumun istediği bu mu?"** diye araştırma için biraz zaman istedik. Kentin resmi yetkilileri dedi ki **"en iyisini biz biliriz".** İnsanlar projeyi duyduğunda, şirket neredeyse bir senedir orada yerleşik durumdaydı. Gerekli herkesle konuşmuşlardı, gayriresmi olarak yeşil ışık yakılmıştı.

NESTLE, ON YILDA 10 MİLYON DOLARLIK VERGİ İNDİRİMİ ALDI. SADECE SU İÇİN PARA ÖDEMEMEKLE KALMIYORLAR, AYNI ZAMANDA TOPLUMUN VERGİ GELİRİNE DE KATKIDA BULUNMUYORLAR.

DNR (Birçok alt-ulusal hükümetler veya Tabii Kaynaklar Bölümü benzer organizasyon adları) **orayı**

241 YAZILARIM

99 yıllığına 63 bin dolara kiraya verdi. Para bile değil.

Su almak için gelen küçük kamyonetleri görüyor musunuz? **Pompalanan su 20 km'lik çelik boru hattıyla buraya geliyor; kimyasallarla işleniyor ve plastik şişelere konuluyor, ki bu şişeler yenilenebilir kaynaklar değil, içindeki su kullanıldıktan sonra çevreyi kirletiyorlar. Pek çoğunun desteklenmesine devam edilecek, neden derseniz burada Ice Mountain satıyorlar. Şaka gibi. Kendi suyumuzu bize satarak para kazanıyorlar. 5 Eyalette haklarında dava açıldı.** Zephyrhill'den o kadar çok su çekmişler ki, büyük oyuklar nedeniyle heyelan olmaya başlamış. Ben bir çiftlikte yaşıyorum ve küçük deremin yok olmasını istemiyorum. Evart'ta da kuyu açmak istiyorlarmış. Karımın kardeşi, geçen yılki ve günlük denemeler sırasında susuz kaldı. Yan komşum neredeyse susuz kalıyordu. Bunlar, onlar kuyuları denemeye başladıktan sonra oldu. Bizler bu savaşın içindeyiz.

Davut ve Golyat savaşının içindeyiz.

Para bulmak için bütün yollara başvuruyoruz: kermesler yapıyoruz, ekmek satıyoruz, konserler veriyoruz. Mahkeme sırasında; saygıdeğer Lawrence Root başkan. Oturabilirsiniz.

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER RAPORLARI, 2020 YILI İTİBARI İLE DÜNYANIN YARISININ YETERLİ SU BULAMAYACAĞINI SÖYLÜYOR. Onlar ise hala Michigan sularının peşindeler.

Nestle, Michigan'a geldiğinde, "Biz iyi bir şirketiz, hiç bir şeye zarar vermeyeceğiz. Her şeyden sorumlu olacağız" dediler. Mahkeme sırasında, kuraklık boyunca su pompalamaya devam ettiler. Dead Deresinin akışında saptanmış herhangi bir azalmanın oradaki ekosisteme en ufak bir etkisi yok. Birinin evinin önündeki dere yatağı, çamur tabakası haline geldi. Fabrika müdürünü sorguya çektim ve dedim ki:

"Şu resimlere bakın, burada bir çamur tabakası var, hala pompalamayı durdurmayı düşünmüyor musunuz?"

O durumda bile pompalamaya devam ettiler. Bu kaynaklardan göle akan suların bazıları neredeyse durdu. Gerçek şu ki, ne derlerse desinler zararlı etkilerin hepsini görebiliyorduk, yine de pompalamaya devam ettiler. Bir uzaklaştırma dilekçesi aldık ve bir süre sonra bazılarımız "**özel müfettiş olduğunu söyleyen kişilerin kapılarını çaldığını"** söylediler. Bir firma kiralayıp insanların kapısını çalarak "dilekçe imzaladınız mı?" diye sormaya başladılar. bu insanları bulmaya çalıştılar.

Yaptığımız şeyi şöyle anlattık,

"zamanda şöyle geriye gidelim, bin yıl önce Roma'da suyun sahibi kimdi? Avrupa'da, diğer ülkelerde medeni hukuk, suyun sahipliği ve kullanımını nasıl halletmişti ?"

Bunun yanıtı olarak suyun her zaman kamu malı olduğunu gördük. Su, hiç bir zaman kimse tarafından sahiplenilmemişti. Günümüzü düşünürsek, bu böyle mi?

Hiç de öyle değil. Demek istediğim bu, sadece sağduyu. Güneşe bir baksanıza, güneşin sahibi var mı?

Su, değişik formlarıyla dünyamıza hayat için verilmiş fani bir hediyedir. Ve faniliğini ortak fikirler çerçevesinde sürdürür. Fani olmayan şeyleri, bu kalem gibi alıp verebilirsiniz. Fani olan şeylere sahip olamazsınız. Yargıç,

"Bakın, bir akıntı ya da göl suyunun azalması ya da yok olmasına neden olan su satışı var."

"Bu yapılamaz, bunu yapmak için gereken haklara sahip değilsiniz, pompalarınızı kapatın" dedi.

NESTLE, KARARA İTİRAZ ETTİ. Mecosta'da su pompalamaya hakkı olduğunu iddia etti ve itirazı süresince su pompalamasına izin verilmesini istedi. Bu isteği kabul edildi. **Aralık 2005'te Nestle'nin itirazıyla ilgili karar verildi: Dakikada 825 litre veya günde 1 200 000 litre su pompalayabilir.** Bölge halkı bu karara bir üst mahkemeye başvurarak itiraz etti. Nestle, kişilerin itirazının kişisel bir zarara uğramamaları durumunda geçersiz sayılması gerektiğini belirterek, itirazın kabul edilmemesi için başvurdu. Mahkeme Nestle'yi haklı buldu. **Bu sıralarda, Nestle Evart bölgesinden 800 000 litre su pompalamayı planladığını duyuruyor. Nestle'nin ABD'deki su kaynakları Olan neydi biliyor musunuz? 1854 'tekinin aynısı.**

Seattle'in Kızılderili Şefinin, ABD'nin beyaz hükümetine verdiği yanıtın aynısı.

Satın almak, tırnak işareti içerisinde büyük bir Kızılderili toprağı **"satın almak"**.

Gökyüzünü nasıl alıp satabilirsiniz ki?

Toprakların coşkusunu?

Bu düşünce bize çok ters. Bizler taze havanın ve suyun ışıltısının sahibi değilsek, bunları nasıl satın alabilirsiniz ki? Onların sahibi biz değiliz ki !..

Dünyanın her bir parçası benim insanlarım için kutsaldır. Her bir çamın iğnesi, her bir kumsal, ormanların buğusu ve her bir böcek, benim insanlarımın bellekleri ve deneyimleri için kutsaldır. Bu güzel yeryüzü, kızılderili adamın annesidir. Biz nasıl dünyanın bir parçasıysak, dünya da bizim bir parçamızdır. Nehirler bizim kardeşlerimizdir. Nehirlere, kardeşlerimize davrandığmız gibi iyi davranırız. Ama beyazlar bizi anlayamaz. Onlar, topraklardan istediğini alıp giden yabancılardır. Dünya onların kardeşi değil, düşmanıdır. Ve ne zaman ki onu fetheder, yoluna devam eder. Dünyayı kendi çocuklarından kaçırır ve bu umurunda bile olmaz. Bilmiyorum. Bizler ve sizler çok farklıyız.

(COCA-COLA KAZIĞI)

Defolun,

Coca-cola defol.

Coca-cola defol.

Pepsi istemiyoruz, cola istemiyoruz.

Biz içme suyu istiyoruz.

Pepsi istemiyoruz.

Cola istemiyoruz.

İçme suyu istiyoruz.

Plachimada'ya ilk kez geçen yıl geldim. [75] Kızkardeşlerim tek başlarına bir yıl boyunca Cola'ya evine dön diye bağırıp durdular. **Burada olan şudur, bu kadınlar yıllardır Coca-cola tarafından suları çalınarak, şişelenerek, toprakları zehirlenerek oyalanmışlardır.** Artık kuyuları kuruyor, yiyecekler eskisi gibi değil, sular kullanılacak gibi değil. Bu insanlar yaklaşık 2 yıldır bu durumdalar. Her gün buraya geliyorlar ve vakur bir şekilde karşılarındakilere kendi gerçeklerini anlatmayı sürdürüyorlar. Bu ülkedeki hiç kimsenin, özellikle de fakirlerin hayatlarını kazanmak yerine bir kenarda oturma lüksleri yoktur.

Eğer kardeşlerimiz buraya geliyorlarsa bunun bir nedeni vardır. Bu şirket buraya gelmeden önce, hayatlarımız gayet konforlu ve güzeldi.

İyi suyumuz vardı ve tarlalarda çalışıyorduk. **Şirket geldikten 6 ay sonra suyun tadı değişti.** Banyo yaptığımız zaman başımız dönüyor. Canımız acıyor ve her yerimiz kaşınıyor. Buraya, savaşan kardeşlerimizle birlikte olmak için geldik.

Haberlerde, Coca-cola'nın Plachimada'lılarla görüşmeyi red ettiği söylendi.

Biz de şirketinizi bu nedenle sorguluyoruz zaten.

Bunun hakkında konuşamam.

Fabrikadan hayvan leşi gibi berbat kokular geliyor. (Coca Colanın içinde ne var ki)

---

[75] **HİNDİSTAN'DAN COCA COIAVA 48 MİLYON DOLAR CEZA**

2004 yılında kapatılan Coca Cola tesisine su kaynaklarına zararverdiği gerekçesiyle 48 milyon dolar ceza kesildi. Kerala hükümeti tarafından kurulan Yüksek Enerji Komitesi, Coca Cola'nın Plachimada'daki fabrikasının bölgedeki doğal su kaynaklarına zarar verdiğini ve bu gerekçe ile 2004 yılının Mart ayında kapatıldığını belirterek 48 milyon dolarlık cezanın Hindustan Coca Cola Beverages Pvt. Ltd. (HCBPL) Şirketine ibraz edilmesine karar verdi. Komitenin raporunu sevinçle karşılayan bölge halkı ve doğal yaşamı koruma eylemcileri Kerala hükümetinin bölge halkının sesini dinlemesinden memnun oldukların dile getirdi. Plachimada Dayanışma Derneği başkanı R. Ajayan şu aşamadan sonra doğal su kaynaklarına verilen zararların telafisinin yapılmasını istediklerini dile getirdi. Raporda HCBPL şirketine verilen cezaya bölge halkına verilen zararın eklenmediği belirtiliyor. Komite buna bağlı olarak hükümeti şirket hakkında ceza mahkemesinde dava açmasını ve bölge halkının zararını talep etmesini tavsiye ediyor.

Rapor ayrıca Coca Cola firmasının hissedarlarına, şirketin kuruluşundan beri Hindistan'ın birçok yerinde su kaynaklarına zarar verdiği, verilen cezalara rağmen halen şirketin aynı suçları işlemeye devam ettiği, bu son cezanın kendilerince bir son uyarı şeklinde algılanması gerektiği gibi bir dizi öğütte bulunuyor. Komitenin kararının 22 Mart dünya su gününde açıklanması ise manidar bulundu. (24 Mart 2010)

243 YAZILARIM

Atık tankını sadece geceleri açıyorlar.

Geceyarısından sonra, atıkları toplayıp uzaktaki hindistancevizi çiftliklerine atıyorlar. Bu atıkların biyolojik gübre olduğunu söylüyorlar.

Coca-cola Plachimadalılara ücretsiz gübre dağıttı. (!!!!!)

BBC, bu gübrelerde atık maddeler, kurşun ve cadmium olduğunu belirtti. (!!!!!)

Bu durumla ilgili daha çok çalışmalı ve bir şeyler yapmalıyız.

COCA-COLA VE PEPSİ... VE NESTLE, NESTLEYİ'DE UNUTMAMAK GEREK, TOPLUMLARIN İÇİNE GİRİYORLAR, HEPSİ SU HIRSIZLARI, TÜM DÜNYADAKİ SAF YERALTI SULARININ PEŞİNDELER. Uyanışa geçen toplulukları ortadan kaldırıyorlar ve bunu umursamıyorlar bile. Plachimada halkı 'te başardı. Coca-cola'ya tesisleri kapatması gerektiği bildirildi. Coca-cola hala yerel su kaynaklarına zarar vermediğini iddia ediyor. Son yıllarda suyun özelleştirilmesi ve ticarileştirilmesiyle ilgili girişimler arttı.

Hindistan hükümeti, Kamusal doğal kaynaklarımızı özelleştirmek için yeni bir su politikası oluşturdu. Bu politikaya karşı savaşıyoruz. Ülkemde suyla ilgili bilinçlendirme hareketi başlattım.

BU YOLCULUĞUN TEMEL KONUSU "SU HAKKI". ARANIZDAN HERHANGİ BİRİ SU, SÜTLE AYNI FİYATTAN SATILMALI MI? DİYE DÜŞÜNDÜ MÜ?

Bu çokuluslu şirketlerden önce, her köy kendine yeterdi. Köyümüzde her şeyimiz vardı. Bu şirketlerden sonra, tohumlar, gübreler, hatta su bile şirketlerin eline geçti. Onlar hayatın kaynaklarını kontrol edebilirlerse ülkedeki her şeyi kontrol edebilirler. Bu ticarileştirme sürecinin bir parçası olarak su kaynaklarından faydalananların kaynakları ya kapatılacak, ya da özelleştirilecek. Madhya Pradesh eyaletinde, Asya Kalkınma Bankası, su kaynaklarının iyileştirilmesi için borç para veriyor. Bu parayı, fakir halkın su aldığı istasyonların kapatılması şartıyla veriyor. Şimdi su istasyonları, sonra insanların kendi başlarına açtıkları kuyular ve tanklar. Bunlar da ya özelleştirilecek ya da kapatılacak. Burada önemli bir bağlantı var. Sadece yüzler, binler değil, milyonlarca insanın kendi ev ekonomileri, işleri ve yaşam şartları bozulursa ne olur? Kanımca, her türlü sosyal hastalık, hatta terörizm ve toplumsal kargaşanın temeli bunlar olacaktır. İş, su hakkına gelince, ortak yaşam gereksinimimize gelince, ortak tek şeyimiz var. Temiz ve taze suyun yerini hiç bir şey tutamaz. nehirlerin, derelerin ve yeraltı sularının yerini hiç bir şey alamaz. Bunların yerine geçebilecek başka hiç bir şey yok, işte bu yüzden su her yerde korunmalı.

"HİÇ ŞÜPHESİZ Kİ, KENDİLERİNİ BİR İDEALE ADAYANLAR DÜNYAYI DEĞİŞTİREBİLİR. ASLINDA, BUGÜNE KADAR HEP BÖYLE OLMUŞTUR"

Bizler bunun deliliyiz. Michiganda'ki bu küçük grup; şimdi 1800 kişiye ulaştı ve hala katılım artmakta. Bu grup, Kuzey Amerika ve dünyanın diğer yerlerindeki gruplarla bağlantı kurdu. İşler böyle yürümekte. Bu bir demokrasi meselesi değil, cumhuriyet meselesi değil. Bu bir yaşam meselesi. Buradaki strateji çok basit; git ve insanlarla konuş, onlara gelmekte olan tehlikeyi göster. Hepsi bu kadar. Modern teknolojinin tüm olanaklarına sahibiz. Ama hiç bir teknoloji yürümenin yerini tutmaz. Hiç kimse yürüyüşü durduramaz. **Suez şirketi**, fiyatlara zam yapmak istiyor, eğer zam yaptırılmazsa, hepsi giderler. Gitmek istiyorlarsa, giderler. İnsanlar ne yapmaları gerektiğini çok iyi biliyorlar. Suyun özelleştirilmesine karşı verilen savaş, uluslararası bir savaştır.

Savaşmamız gerek, yapılacak tek şey budur.

Ya savaşacağız, ya öleceğiz.

Ben "savaşalım" diyorum. Eğer suyla birlikte uyum içinde yaşarsak ne olur?

Çocuklarımızın ve torunlarımızın bu güzel yaşamı paylaşmasını istemiyor muyuz?

Dünyaya zamanımızın çoğunu içinde yaşanması zor olan kutuların içinde geçirmeye mi geldik?

Niye buradayız?

İnsanların çoğu, çocuklarının geleceği, başka türlerin geleceği ve dünyadaki tüm ekosistemin geleceğinin, yeryüzünde insanlığın yapacağı müdahelenin elinde olduğunu anlamıyorlar. Gelecek kuşaklara iyi bir miras bırakmak istiyoruz. Savaşmak zorunda kalacakları bir yıkım değil. Nasıl yapılabileceğini bilmiyorum, fakat olmalı, bu içebakış mutlaka oluşturulmalı. Doğru değil mi? Nihayetinde mutlaka bir şeyler yapılmalı, insanlar kendilerine neyin önemli olup olmadığını sormalı. ve değişiklik yapmak için gerçekten de ne olması gerektiği ile ilgili gereken önlemleri almalı. Doğanın ne kadarını alıyoruz?

Günümüzde her şeyi doğadan alıyoruz. Ama doğaya hiç bir şey vermiyoruz. İlişki şöyle olmalı, Hayatınızı ve hayat tarzınızı ancak doğa ile dost olursanız sürdürebilirsiniz. Bu değişikliklerin olmasını sağlamak için herkesin bu işin içinde olmasını sağlamalıyız, ama bana göre, suyla ilgili sorunlar hep yerel olacaktır.

Geleceğin dalgası bunu göstermekte.

Bunun yeterince bilgi sahibi olmamakla bir ilgisi yok.

BU POLİTİK İRADE EKSİKLİĞİ.

Dünyanın su kaynaklarını kurtarmak için politik irade olarak ne gerekiyorsa bunu işbirliği halinde gerçekleştirmeliyiz.

Hiç şüphesiz kazanacağız.

21. yüzyıl, orta sınıfın dönemi olacak. Birleşmiş Milletlere, İnsan Hakları Beyannamesine su hakkının da eklenmesi için bir kampanya başlattık. Bize katılın, destek verin.

Madde 31:

Herkesin, kendisi ve ailesinin yaşamını sürdürmek için temiz ve yeterli miktarda suya ulaşma hakkı vardır. Kimse yaşamı için gerekli olan sudan mahrum bırakılamaz.

Yaptıklarımızla çocuklarımıza olumlu mesajlar iletmeliyiz, değil mi? Su gibi, ay, yıldızlar gibi şeyler vereceğimiz en değerli hediyeler. Bunlar çocuklarımızın isteyeceği çok güzel şeyler. Çocuklara, hadi hep birlikte savaşalım fikrini öğretiyorum. Bir gün bunu siz değiştireceksiniz ve toplumu daha iyi hale getireceksiniz. Biz diyoruz ki, toplumu Motswaladi Halk Projesiyle kalkındıralım. Buraya bizim için kuyu açmaya geldiklerinde, bu kadar çok temiz su çıkacağını hiç düşünmedik. Şimdi herkes bu suyu kullanıyor. Bir kuyu 4000 dolara açılıyor. Yapılabilecek bir sürü şey var. Bu pompalama oyunu, yeraltı suyunu besliyor. Çocuklar bunun üstüne biniyor, suyu büyük tanklara taşıyorlar ve herkes suya ulaşıyor. Afrika'da 900'den fazla pompadan 2 250 000 kişi yararlanıyor. **GİDEREK ARTAN SAYIDAKİ İNSAN YAĞMUR SUYU HASATI YAPIYOR, YERALTI SULARININ TÜKENMESİNİ ENGELLEYECEK TEK ÇÖZÜM BELKİ DE BUDUR.**

Austin'de tepelerdeki yüzlerce ev su elde etmek için yağmur toplama sisteminden yararlanıyor. İşleyişi çok basit; yağmur suyu çatıdan oluklarla bir depoya gönderiliyor. Evdeki kişi sayısına göre, deponun büyüklüğü ayarlanıyor. Böylece, mevsimlere göre ayarlanabilen harika bir su kaynağı sağlanıyor. Bu sorunla başa çıkmak için her yerde organize su aktivistlerine ihtiyacımız var. ve herkese düşen bir rol var.

Öncelikle çoğu 100 yıllık olan ve eskimiş altyapımızın 2.5 milyon km'lik kısmını düzeltecek bir fon kurulması için kanun çıkartılması gerekmekte.

Ayrıca, 20. yüzyıl dönemecinde toplum liderlerinin borularımızı yenilemek ve su için evrensel hizmeti sağlamak için para bulabilecek kişiler olması gerek.

Onlar yaptılarsa, biz de yapabiliriz.

Kaynak: www.anadoluyuvermeyecegiz.net hgonendik@gmail.com

Bu paylaşım için başta Steven Starr olmak üzere tüm FLOW Filmi Yapım Ekibine teşekkür ederiz.

Yorum: Bu yazıdan sonra siyasileri yöneticileri tekrar sorgulamamız gerekmektedir.

245 YAZILARIM

HAİN VE HİYANET

Hz. Mevlana kaddese'llâhü sırrahu'l azîz hıyanet hakkında buyurdu ki;

"Su, birisinden altın keseleri çalmış, nerede bir müflis diye her tarafa koşan birine benzer. Yahut bitmiş otlara dökülür yahut bir yüzü yunmamışın yüzünü yıkar. Yahut da denizlerde elsiz ayaksız gemiyi hamal gibi başında taşır. Onda yüz binlerce ilaç gizli. Çünkü her ilaç olduğu gibi ondan yetişir gelişir. Her incinin canı, her tanenin gönlü, bir eczane gibi olan suda yürür durur. Yeryüzü yetimlerini o besler, kuruyup kalmış kişileri o yürütür. Fakat mayası bitti mi bunalır, yeryüzünde bizim gibi şaşırır kalır. Suyun bulandıktan sonra ulu Tanrı'dan yardım dilemesi içten feryada başlar;

"Yarabbi, bana ne verdiysen verdim, yoksul kaldım. Sermayemi temize pise döktüm sarf ettim. Ey sermaye veren, daha yok mu?"

Tanrı buluta **" onu iyi bir yere götür"** güneşe de **"ey güneş der onu yukarıya çek!**" der.

Onu türlü türlü yollara sürer, nihayet ucu bucağı olmayan denize ulaştırır. Bu sudan maksat velilerin canıdır. O can, sizin kirliliklerinizi iyiden iyiye yıkar, arıtır. **Yeryüzündekilerin hıyanetliklerinden bunaldı mı yine arşa, temizlik bağışlayana gider.** Yine o taraftan eteğini çeke çeke gelir, o okyanusun temizliklerinden yeryüzündekilere ders vermeye koşar."[76]

Hainleri çok olan yerler neden kurak memleket olduğunu hiç düşündünüz mü?

O (su olan) yağmurlar (veliler) yağmaz oldu.

Suyumuzu kaybetmek istemiyorsak hain olmaktan kendimizi kurtarmalıyız.

"Hain kul, Tanrı yanında, onun rızasını kazanmış bir kul olmaz." [77]

"Hain kalpazandan, halis altınla kuyumcu, daha fazla korkar." [78]

"Emniyet ettiğim bir adam olan lalam, hain çıktı, bana hıyanette bulundu." [79]

"Allah, hangi türden olursa olsun, hainleri ve nankörleri asla sevmez."(Hac, 38)

Allah Teâlâ'm hain olmaktan ve hıyanetten sana sığınırım.

---

[76] Mesnevi, c.V, b: 210-223

[77] Mesnevi, c.I, b: 3590

[78] Mesnevi, c.II, b: 1404

[79] Mesnevi, c.V, b: 4003

STALİN VE YOLUNMUŞ TAVUK

Stalin ve çalışma arkadaşları birlikte toplanmış sohbet ediyorlardı. Birden yüzünde alaycı bir gülümseme belirdi.

- **Sizler yıllardır devlet için çalışmış, ihtilale emeği geçmiş kişilersiniz. Söyleyin bakayım halkın yönetime kayıtsız şartsız baş eğmesi için yöneticiler nasıl davranmalıdır?**

Salonda bulunanlar çeşitli fikirler ortaya attılar. İçlerinde haktan, adaletten, demokrasiden, sürgünden, idamdan, hapisten söz edenler oldu. Stalin söylenenleri beğenmedi.

- Yönetimi eline geçiren en güçlü ve en yücedir. Halkın karşınızda baş eğmesi için ne gerektiğini size bir örnekle göstereyim.

Hemen çalışanlardan birine buyurdu:

- Bana hemen bir tavuk getirin.

Tavuğu çabukça bulup getirdiler. Stalin salonda oturanların şaşkın bakışları arasında canlı tavuğun tüylerini yolmaya başladı. Tavuğun bütün tüylerini yolup cascavlak bıraktıktan sonra salonun ortasına saldı. Çalışma arkadaşlarına döndü:

- Şimdi izleyin bakalım bu şaşkın tavuk nereye gidecek.

Zavallı tavuk çektiği azaptan kurtulmak için aralık kapıdan dışarı çıkmak istiyor ama soğuktan titriyor. Masaların altına giriyor, masa ayakları canını acıtıyor. Duvar diplerine gidiyor ama her yanı yara bere içinde. Şömineye yaklaşıyor ama tüysüz derisi sıcağa dayanamıyor. Çaresizlikten tüylerini yolan Stalin'in bacakları arasına sığınıyor. Stalin cebinden bir avuç yem çıkarıyor ve yolunmuş tavuğun önüne tane tane atıyor. Yemlenen tavuk Stalin nereye giderse peşinden ayrılmıyor.!! Ağızlarını açmış şaşkınlıkla kendisini izleyen arkadaşlarına gülerek bakan Stalin şöyle diyor:

- Gördünüz mü HALK dediğiniz topluluk bu TAVUK gibidir.!! Tüylerini yolacak ve serbest bırakacaksınız. O zaman yönetmek kolaylaşır...!!

LET'S MAKE MONEY (2008) (Hadi para yapalım)

Yönetmen: Erwin Wagenhofer
Senaryo: Erwin Wagenhofer
Oyuncular: Mark Mobius, Mirko Kovats and K. Sujatha Raaju
Süre: 110 dk

"Let´s make money" (Hadi para yapalım) krizi, kapitalizmin çelişkilerini ve nasıl bir dünyada yaşadığımızı daha iyi anlamak isteyenler için kaçırılmaması gereken çarpıcı bir belgesel film.

Avusturya'lı Rejisör Erwin Wagenhofer bir önceki "Feed the World" (Dünyayı Besliyoruz) belgeselinden sonra, bu filminde de seyircileri uluslararası kapitalizmin mantığı üzerinde bir yolculuğa çıkarıyor. Dünyadaki finans akışın nasıl gerçekleştiğini anlatıyor, finans sistemi gözler önüne seriyor. Kapitalistleri paralarını yarı sömürge ülkelerin yoksullarının sırtından nasıl çoğalttıklarını ayrıntılarıyla ortaya seriyor. İçinden geçmekte olduğumuz kriz koşulları düşünüldüğünde belgeselin önemi artıyor.

Wagenhofer bir bankanın reklam sloganını hatırlıyor: **"Paranızı çalıştırın"**. Bu sloganı bir afişte okumuş. "Ama sadece insanlar, makineler ve hayvanlar çalışabilir oysa" diyor rejisör. Ortaya attığı tez ise: Parasını bir bankaya yatıran her insan, eşitsizliğe katkıda bulunuyor. Çünkü menajerler, insanların bankalardaki paralarını, yoksul ülkelere daha fazla kar yapmak üzere yatırıyorlar. Bunu yaparken de mutlaka o ülkelerin insanlarını sömürüyorlar, çünkü düşük üretim harcamaları ile azami kar elde ediyorlar.

Vergi cenneti diye bilinen ülkelerin bankalar için nasıl kara para aklama makineleri olarak işlev gördüğünü de gözler önüne seriyor. Değişik hukuk sistemleri olan ülkeleri aracı olarak kullanan bankaların, paraların nerden, nasıl geldiğini, nereye gittiğini gizlemekte ustalaştığını ortaya koyuyor rejisör. Bu bankların kasalarında yatan toplam 11,5 trilyon dolar özel sermayeden söz ediliyor filmde. Bankaların avukatları buna olanak sunan ülkelerde yaptığı vergi kaçakçılığının yasal bir temele nasıl oturtuğunu anlatıyor. Örneğin Jersey adası böylesi bir ülke. Bu adanın maliye bakanı konuşmasında, ülkelerinde neden böyle bir konsepti uyguladıklarını anlatma çabası ise izleyenlerin gülmelerine neden oluyor:

"HANGİ ÜLKENİN SOKAKLARINDA KAN AKIYORSA, ORAYA YATIRIM YAPACAKSIN"

TÜRKÇE ALT YAZISI

Çoğumuz paramızın yerini bilmeyiz. Emin olabileceğimiz bir tek şey vardır: Paramız güvende olsun ya da artsın diye koyduğumuz bankada değil.

Banka, paramızı küresel para pazarına soktu.

Borçlu nerede yaşar ya da faizi nasıl öder, bilmeyiz. Bu umurumuzda bile olmaz. Çünkü bankaların baştan çıkarıcı çağrısını güvenle izleriz: Bırakın paranız çalışsın!

Gana - Batı Afrika Balerna - İsviçre
Dağılım: % 3 Afrika'ya % 97 Batıya
KT Freetel %36 Değer Kaybetti
Singapur - Güneydoğu Asya
Evet, tabii.

Selam, adım Mark Mobius. Templeton Emerging Markets şirketini başkanıyım. Dünyanın en büyük gelişmekte olan pazarlar fonlarını yönetiriz. Şu anda gelişmekte olan pazarlar fonlarında 50 milyar dolardan büyük bir meblağı yönetiyoruz Tamam. Çoğu insan bana **"yatırım gurusu (bilgesi)"** diyor Gelişmekte olan pazarların babası, cesur kartal diyorlar. Bu isimlere itirazım yok. İyi isimler. Ama işin

gerçeği, biz sadece yatırım yapıyoruz. Yatırımcılarımız için elimizden geleni yapıyoruz. Yönettiğimiz varlıklarını artırmak ve onların yararına olacak yatırımlar yapmak için. Anlıyorum. Evet. Onlara muhtemelen şöyle deriz:

Başka bir yönetici için sınırlama getirmenin yanlış bir tarafı yok. Başka bir deyişle:

Portfolyoyu indeksleyen yöneticiler var.[80] Bu yöneticiler en iyi şekilde böyle bir portfolyo için kullanılabilir. Ama böyle sınırlamalar getirirlerse bizi doğru kullanmış olmazlar. Ne demek istediğimi anlamışsındır. Anladın mı?

Burada Singapur'dayız çok düşük bir vergi ödüyoruz. Neden mi?

Çünkü Singapur hükümeti bizim gibileri çekmek istiyor: Para yöneticileri, yatırım yöneticileri. Çünkü bir finans merkezi hâline gelmek istiyorlar. Küresel bir finans merkezi. Bu nedenle çok düşük vergi ödüyoruz. Hatta bazı durumlarda hiç ödemiyoruz. Personelimiz elbette vergi ödüyor. Şirkete personel alımı yapıyoruz. Yani devlet de burada çalışıp bireysel gelirleri üzerinden vergi ödeyenlerden dolaylı yoldan fayda sağlıyor. Küreselleşmenin çok kötü çağrışımları var. Ama aslında küreselleşmenin dünyadaki tüm ülkeler için çok iyi olduğu ortaya çıktı. Çünkü mal ve hizmetlerin toplam maliyetini düşürüyor. Küresel çapta bir rekabet piyasanız varsa herkes için maliyet düşer ve enflasyon kontrol altında olur. Dolayısıyla biz bu küreselleşme eğiliminin genel olarak çok ama çok iyi olduğunu düşünüyoruz. Ve elbette bizim alanımızda şu anda gelişmekte olan pazarlara yatırım yapıyor ve Batıdaki, gelişmiş ülkelerdeki emeklilik maaşlarına faydamız oluyor. Çünkü gelişmekte olan pazarlarda para kazanıyor ve bu parayı Batıya taşıyoruz. Emeklilik fonunuzun bizim fonlarımızdan birine yatırılmış olması çok büyük bir ihtimal çünkü emeklilik fonu yöneticileri de dünya çapında bir fırsat çeşitliliği ister.

Çenay - Hindistan

Hindistan'ın sevdiğim tarafı demokrasi olması. Buradan arazi alırsanız sizin olacağına emin olabilirsiniz. Kimse yarın gelip yeni vergiler talep ederek ya da başka bir yolla arazinizi elinizden almaya kalkmaz. Bunlar sömürge döneminin kalıntıları. Adli sistem benim için çok önemli. Önemli bir yatırım kıstası. Bu konuda çok tatmin olmuş durumdayız.

Adım Mirko Kovats, Avusturyalıyım. Son on yıl içinde Avusturya'nın en büyük endüstriyel gruplarından birini kurdum. Burada kimse devleti çağırmaz. Başınızın çaresine bakmalısınız. Bizim memlekette var olduğunu sandığımız sorunlarımızla ilgili tartışmalar beni hep hayrete düşürmüştür. Bir şeyleri vergilendirip insanların elinden almanın yollarını tartışmadan edemezler. Bunlar burada geçerli değil. Burada geçerli olan tek şey ekonomi.

Adım Sujatha Raaju. Madras Üniversitesinde ticaret okudum. Şu anda Hindistan'ın en büyük şehirlerinden Çenay'dayız. Eskiden resmi adı Madras'tı. Nüfusu sekiz milyon. Nüfusun üçte biri böyle yaşıyor. Yani nehir kenarlarında. Bazıları çok daha fakir bir hayat sürüyor kaldırımda yaşıyorlar. Avrupa'da öğrenciler sosyolojiyle ilgilenir. **Herkes öğretmen olmak ister. Buradaysa herkes mühendislik okur. Kendi kendine , sonra kim nerede olacak diye soruyorum. Daha mı zengin olacaklar? Daha mı fakir olacaklar?**

Umarım olmazlar. Şirketi finanse edenler borsada var olan tüm şirketleri finanse edenlerle aynı kişiler. Emeklilik ve sigorta fonlarındaki parayı yöneten Londralı yatırımcılar. Fabrika çok küçük. Taşınıp dört katına çıkarmayı düşünüyoruz. Rekabet bizi önlem almaya mecbur bırakıyor. Hepsi de tatsız önlemler. Ama üstümüzde küreselleşmenin baskısı var. Çok düşük ücret alan ama hayatını kazanmak zorunda olan insanlara rekabet etmek zorundayız. Elbette mesai saatleri uzayacak. Bu fazla mesai için para ödenmeyeceğine eminim. Çok basit: Daha çok çalışmalıyız. Başka seçeneğimiz yok. Çok düzenli. Çok düzenli. Bunu başarmak zor oldu mu? Çok emek sarf etmem gerekti. Ama gördüğümüz gibi çalışı-

[80] PORTFÖY :Sahip olunan varlıkların yatırım sonucu oluşturduğu toplam değerdir.Kişi ve kuruluşlar sahip oldukları servetlerini çeşitli şekilde tutarlar:
Nakit para,altın ve döviz, vadeli mevduat, tahvil, hisse senedi ve hazine bonosu gibi mali mevduatlar, gayrimenkul ve yatırım malı olarak fiziki mevcutlar. servetin tutulma şekli olan yukarıdaki dört mevcudun bütününe kişi veya kuruluşların portföyü denir. kişi veya kuruluşların portföy yapısı bunların risk alma eğilimlerine, likidite tercihlerine ve çeşitli mevcutların sağlayacağı getiri oranlarına bağlıdır. kişi ve kurumların likidite ihtiyaçlarının değişmesi veya mevcutların getiri oranının değişmesi, portföyün yeniden düzenlenmesi sonucunu verir.

249 YAZILARIM
yor. Gerçekten afalladım. Sendikalarla görüşme yapıyor musunuz? Neyse ki hayır. Şu ana dek görüşmedik. Personelimizin sosyal konumunu göz önüne almaya çalışıyorum. Bir kaynakçı ne kadar kazanıyor? Ortalama ayda 200 avro.

Bunu mu kazanıyor?

Yoksa size maliyeti mi bu? Bunu kazanıyor. Bize % 25 daha fazlasına mal oluyor.

-250

-Evet.

Ya mühendisler? Sekiz ila on katını. O da 2500 ediyor. Avrupa'nın çok altında ama artık ucuz da değil. Hindistan'da patlama yaşayan pazarları da düşünmelisin. Gelecek yıllarda fiyatlar yüzde üç, beş değil %10 ila 15 artacak. Gelecekte bunu da hesaba katmak gerekecek. Yani verimli olmalıyız. Cömertlik edecek durumumuz yok. Maliyetler artacak. Süreçleri en aza indirgemek ve ek maliyetleri azaltmak için çalıştım. Maliyetleri azaltmak ya da düşük tutmak için yarı otomatik üretime yatırım yaptık. En iyisi bu. En iyisi bu çünkü fabrikayı taşımak gerekmeyecek

-Kesinlikle.

-Gereken tüm altyapı hazır. Ve bene binayı yapmak en çok altı ay alır. Temel de dahil.

-Aynen. Kaçtan olursa olsun almalıyız. Bundan sonra daha da pahalı olacak. Fiyatlar düşmeyecek. Artık ucuz değil ama almak zorundayız. Hemen almamız lazım. Yoksa daha sonra daha da pahalı olacak. Daha aşağı düşmez. Sorun şu ki ilgilendiğimizi bildiği için hemen fiyatı yükseltiyor. Tamam ama ona şunu söyle

Başka bir yere gitme şansımız da var. Pazarlık ediyoruz sonuçta. Başka bir yere gitme şansımız da var.

Hintliler vergilerini ödüyor.

VERGİLERİ DEVLET TOPLUYOR SATIŞ VERGİSİ, GELİR VERGİSİ SU VERGİSİ, ELEKTRİK VERGİSİ, EMLAK VERGİSİ DEVLET DAHA BAŞKA BİRÇOK VERGİ TOPLUYOR. **AMA BU GELİR YABANCI YATIRIMCILARA ÖDENEK ŞEKLİNDE VERİLİYOR. VE SONUNDA DEVLETTE HALKIN SOSYAL REFAHINA HARCAYACAK PARA KALMIYOR. BU ADAMLAR ONLARA NE DİYOR BİLMİYORUM**

Bence Bu Onlarla kim konuşur? Hayır, onların tarafından yani. Bence bir yatırımcı yatırım yaptığı şirketin ahlakı yarattığı kirlilik ya da başka şeylerinden sorumlu olmamalı. Neymiş?

Bu onun işi değil. Onun işi yatırım yapıp müşterilerine para kazandırmak. Evet. Onu arayalım mı, ne dersin? Gelişmekte olan pazarlardan bahsederken aslında büyümeden bahsediyoruz. Bizim asıl derdimiz büyüme. Gelişmekte olan pazarlara bu yüzden girdik zaten. Ve aynı yıl önce IFC [81] (Uluslararası Finans Kuruluşu) **" gelişmekte olan pazarlar"** sözünü ilk kullandığı zaman beklediğimiz gibi oldu. Eskiden buraların adı gelişmekte olan pazarlar değildi. O zamanlar **"az gelişmiş ülkeler"** denirdi. **"fakirler," "Üçüncü Dünya," "Güney,"** vesaire vesaire. **Sonra birinin aklına buna gelişmekte olan pazarlar demek geldi. Çok güzel ve çok hızlı büyüyen bir pazar. Ve tam olarak da böyle oldu.** Çevresel ve toplumsal standartlar uzun süre değişmeyecek. Bu standartları yükseltmenin maliyeti Hindistan ve Çin gibi ülkeler tarafından karşılanamaz. Gerçek bu, hoşunuza gitsin gitmesin. Bu insanların çoğunluğu fakir. Ve çok uzun süre fakir kalacaklar. Bedeli ne olursa olsun rekabete devam edebilmek zorundalar.

<u>Bu nedenle bence yumuşak iyi niyet açıklamaları dışında gelecek birkaç on yıl boyunca pek bir şey değişmeyecek çünkü insanlar bunun bedelini ödeyemezler.</u> **Gelişme ve ekonomik büyümenin insanlar ve toplumla hiç ilgisi yok. Ekonomik büyüme sadece siyasetçi, yatırımcı ve onların ortasında**

---

[81] **Uluslararası Finans Kuruluşu (IFC)**:
Dünya Bankası Grubu'nun üyesi olan Uluslararası Finans Kuruluşu (IFC), 1956 yılında gelişmekte olan ülkelerde özel sektör yatırımlarını arttırmak ve yoksulluğu azaltıp, yaşam standartlarını iyileştirmek üzere kurulmuştur.
Şu an 179 ülkenin üye olduğu IFC'nin hedefi üye ülkelerinde üretken girişimciliği arttırarak ve etkin sermaye piyasalarını hakim kılarak ekonomik kalkınmayı sağlamaktır.
IFC icra kurulu, üye ülkelerin atadığı ve çoğunlukla maliye bakanları olan yöneticiler tarafından oluşturulmaktadır. İcra kurulu yetkilerinin birçoğunu IFC'nin stratejik yönelimini belirleyen IFC yönetim kuruluna devretmiştir.
IFC yatırımları Orta Afrika, Doğu Asya ve Pasifik, Güney Asya, Avrupa ve Orta Asya, Latin Amerika, Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgelerini kapsamaktadır.

oynayan aracı içindir.

On yıl önce orta sınıf bir ailede gelir on bin rupi civarında olunca en az iki ya da üç bin rupi biriktirebilirlerdi. Ama o günler geride kaldı. Bugün bin rupi bile kazansalar bir kuruş bile biriktiremezler. (Bizde de aynı durum var) Hindistan'da birçok yabancı kültür var ve insanlar buna alışmaya başladı. Batı kültürünü taklit etmek için her yolu deniyorlar. Ama fakirlik ortadan kaldırılmadı. Hâlâ fakir insanlar var. Bunu silmenin tek yolu Hindistan'da iyi bir politik sistemin olması.

Adım Kalaiselvan. Yedinci sınıftayım, on iki yaşımdayım. Doğduğumdan beri Gandhinagar gecekondu mahallesinde yaşıyorum. Büyüdüğümde avukat olmak ve yozlaşmayla savaşmak istiyorum. **Meşhur bir deyiş vardır:**

ALIM YAPILACAK EN İYİ ZAMAN SOKAKLARDA KAN OLDUĞU ZAMANDIR derler. Bu deyişe bir ekleme yapayım:

KAN SİZİN KANINIZ OLSA BİLE ÇÜNKÜ GENELLİKLE SAVAŞ VARSA DEVRİM, SİYASİ SORUNLAR, EKONOMİK SORUNLAR VARSA HİSSELERİN FİYATI DÜŞER. VE EN DÜŞÜK HÂLİNDEYKEN HİSSE ALANLAR ÇOK PARA KAZANDILAR. ÇOK ÖNCEDEN PLANLANMIŞ

Adım Gerhard Schwarz. On dört yıldır Neue Zürcher Zeitung'un ekonomi bölümünün genel yayın yönetmeniyim. Ayrıca Zürih Üniversitesinde ders veriyorum. Bunun dışında Friedrich August Hayek Derneğinin de başkanıyım. **Friedrich August von Hayek** kesinlikle . Yüzyılın en önemli liberal ekonomistiydi. Avusturya'da doğdu ve İngiltere, Amerika ve Almanya'da çalıştı. Cenevre Gölü üstündeki Vevey'den Mont Pélerin'e gidiyoruz**. "Hacının Dağı"** anlamına geliyor. Büyük otelleri olan küçük bir kasaba. 1947'de Avrupa ve Amerika'nın en önemli düşünürleri burada buluştu. Amaçları Batı dünyası üstüne düşünüp taşınmaktı.

Mont Pélerin Derneği burada Hotel du Parc'ta kuruldu. Kurucularının amacı bir aydınlar ağı kurmaktı. Siyaset yapmak değil fikirleriyle siyaseti etkilemek istediler. **MONT PÉLERİN DERNEĞİ 1980'LERDE RONALD REAGAN'LA ÜNLÜ OLDU.** Hükümetinde ve danışmanları arasında Mont Pélerin Derneğinden birçok üye vardı. Sayılar bazen yirmiyi bile aşıyordu. Aşağı yukarı aynı zamanlarda **Margaret Thatcher** Hayek'in ve derneğin İngiliz üyelerinin fikirlerinden feyiz aldı.

Londra - Büyük Britanya

John Christensen Kalkınma Ekonomisti

Londra şehri denen bölge Londra'nın finans mahallesidir. Dünyada en çok banka burada bulunur. Ve 1980'lerden beri, bilinçli olarak tüm kıtalardan bankaları kendine çekmeye çalışmıştır. 1970'lerde İngiliz hükümeti üretim endüstrisinde krizle karşılaşınca **Londra Şehri'ni seçkin bir finans merkezi hâline getirmeye başladı. Ve bunu da burada işlem yapan bankalar ve büyük finans evlerini denetimsiz bırakarak yaptı.** Bankaların gevşek bir tavırla kredi vermesine izin verdi. Genel olarak finans hizmetlerini düzenlemeyi bıraktı. Daha da önemlisi bankalara izin vererek çoğu operasyonlarını deniz aşırı merkezlere **Jersey, Guernsey, the Isle of Man** gibi finans merkezlerine hatta daha da ileri giderek Karayipler Cayman ve İngiliz Virgin Adaları gibi yerlere taşımalarını sağladı. **Bunun amacı İngiliz bankalarının dünyanın dört bir yanından sermayeyi şehre çekmelerini ve şehrin ucuz sermayeye ulaşabilmesini sağlamaktı.**

WASHİNGTON UZLAŞMASI 1970'LERE DEK UZANIR IMF'NİN VE DÜNYA BANKASI'NIN DÖRT ANA FİKİRLE BU PROJEYE BAŞLADIĞI DÖNEME.

Birinci fikir dünyadaki finans pazarlarının denetimi serbest bırakmaktı. Diğer bir deyişle sermayenin bir ülkeden diğerine özgürce hareket etmesine izin vermek.

İkinci bölüm ticaret akışlarını liberalleştirmekti. Diğer bir deyişle onlarca yıl boyunca gelişmekte olan ülkeler tarafından kendi endüstrilerini korumak için dikkatle koyulan ticaret engellerini yıkmaktı.

Üçüncü bölüm, araya girmeleri ihtimalini azaltmak için devletleri parçalamak tamamen parçalamaktı. Diğer bir deyişle vergi gelirlerini azaltacaklardı ki devletler vatandaşlarını korumak için araya giremesin.

Ve dördüncü ayak da DEVLETLERİ ENDÜSTRİLERİNİ ÖZELLEŞTİRMEYE MECBUR BIRAKMAKTI. Ve bunun da genel olarak endüstriler özelleştirilirken dış yatırımcılara gerçek değerlerinin altında satılacak şekilde yapılması sağlandı.

İnsanların neo-liberalizm dediği IMF'den ve Dünya Bankasından gelen siyasi baskının dört ayağı

251 YAZILARIM
bunlardır işte. **BİZİM SERMAYEMİZ BÜYÜRSE, BAŞKA BİR YERDE BORÇ ARTIYORDUR.**

Burkina Faso - Afrika

Sahel Kuşağının girişindeyiz. Toprak tamamen mahvoldu. Tam bir erozyon. Derin vadilerde bile. Sadece pamuk yetiştirilmesinin bir sonucu. Pamuk gitti. pamuk parası gitti. Geriye hiçbir şey yetiştirilemeyen bu toprak kaldı.

Adım Yves Delisle. Bilimsel tarım uzmanıyım. Cenevre Üniversitesinde kalkınma üzerine eğitim aldım. Neredeyse 20 yıldır doğrudan çiftçilerle çalışıyorum. 20 yıl çok uzun süre. Ama şu ana dek sahip olduğum izlenim durumun iyileşmediği yönünde. Bu insanların yıllık kazancı 50 avro bile değil. Endişeliyiz!

Bıktık. Çocuklarımız pamuk yetiştiriyor ama karşılığında para alamıyor. Ne yapacağız?

Elimizden hiçbir şey gelmiyor. Sizden medet umuyoruz. Hayatımızı iyileştirin diye. Gidip pamuğumuzu alanlara söyleyin pamuğu adil bir fiyattan alsınlar. Böylece Burkina da biz de daha çok para alabilelim. Benim gibi yaşlı kadınlar bütün gün güneş altında çalışıyor. Hem de bir hiç uğruna. Ama elden ne gelir? Bizi anlamaya çalışın. Yalvarıyoruz. Bu iş ne kadar yorucu, görüyorsunuz. Borçlarımızı ödeyebilsek çok mutlu olacağız.

Dünyanın en iyi pamuğu burada yetişir. Üretim maliyeti en düşük yer burası. Pamuk temiz çünkü tamamen elle toplanıyor. Ancak dünya pazarında pamuğun fiyatı çok düşük. **Her yıl Amerika sübvansiyon olarak kendi pamuk üreticilerine üç milyar dolar veriyor.** Amerikalılar liberalse öyle olsun! **Ama neden kendi üreticilerine sübvansiyon veriyorlar?**

Francis Kologo Üretim Müdürü

Bu liberalizm değil! **Aslında kendileri korumacı davranıp bizi liberal olmaya zorluyorlar. İki farklı standart uyguluyorlar!**

Bu iki futbol sahası ve iki futbol takımı olması gibi bir şey. A takımı en iyi ayakkabılara sahip ve ellerini de kullanabiliyor.

B takımıysa, ki bunlar Afrikalılar ve bizim gibi küçük ülkeler oluyor ayakkabısız ve el kullanmadan oynamak zorunda. Sizce bu normal mi?

1980'lerde Dünya Bankası Burkina Faso'yu yeniden yapılanma programları uygulamaya zorladı. Bunun ülke için anlamı ne? (24 Ocak kararları)

Hammaddeler ithal ediliyor Pamuk, ham pamuk olarak katma değer eklenmeden. **DÜNYA BANKASININ VE YATIRIMCILARIN TEK DERDİ ÜLKEDEKİ HAMMADDELERİ ÜLKE DIŞINA ÇIKARMAK.** Pamuk, kereste, kahve, kakao, altın vesaire. Geçmişte sömürgeciler bizi belirli bir ürünü ekmeye zorlardı. Şimdi de Dünya Bankası parayla üstümüzde baskı kurup pamuk yetiştirtiyor. İlaç nasıl alacaksınız?

Döviz lazım Pamuk bize bu dövizi sağlıyor. Size pamuğun iki milyon insanın doğrudan gelir kaynağı olduğunu söyledim. Ama Afrika'da herkesin on beş kişiye daha baktığını hesaplarsanız Bunu iki milyonla çarpınca tüm nüfusun pamuktan geçindiğini fark edersiniz. **Amerika pamuğunu sübvanse etmese[82] Burkina Faso yılda en az milyon avro kâr ederdi.** İki taraflı yardım AB'den, ABD'den ve Japonya'da gelen krediler toplamda sadece 30 milyon avro ediyor. Ülkemizi kalkındırmak için borca girmemize gerek olmayacaktı! Sadece çiftçilerin kazandıklarıyla bile çocuklarımıza daha iyi bir gelecek verebilmek için okullar ve yollar yapabilirdik. Günümüz pamuk üretimi konusunda karşımızdaki ikilem bu işte. Burada toprağı süpüren kadınlar görüyorsunuz. Toprağı ve çakılları satıp biraz para kazanmaya çalışıyorlar. **BM kalkınma programına göre daha fakir sadece üç ülke var. Nüfusun % 62'si günde bir dolardan azıyla yaşıyor. Bu % 62'nin büyük bölümü de mahrumiyet içinde yaşıyor.**

Bu fakir olmaktan da kötü. Çocukların % 40'ı okula gitmiyor. Okula gidenlerin ancak yüze biri, ikisi üniversiteye ulaşıyor. Ortalama hayat süresi 42 yıl. Sefalette bahsetmişken, şunu fark etmelisiniz: **EN MAHRUM TOPLUMSAL KESİM KADINLAR VE ÇOCUKLAR.** Bazı kadınlar taş ocağına gidiyor. Burada kazandıkları para günde 50 avro sentine denk düşüyor. **ÇOK BORCUMUZ VAR. BUGÜN DOĞAN TÜM**

[82] sübvansiyon : fransızca subvention (**yardım; devletçe yapılan para yardımı, para desteği**). teklif ettiğimiz karşılık: destekleme. örnek: ülkenin bazı ürünlerine dünya pazarlarında rekabet imkânı sağlamak için ihracat desteklemeleri yapılıyor.

BURKİNALILAR BÜYÜK BİR BORÇLA DOĞUYOR. 25 YIL SONRA DOĞANLAR BİLE BORÇLA DOĞACAK. Pamuk üretmezsek Burkina'da yaşayan tüm Afrikalılar hatta Mali, Benin ve başka ülkelerde yaşayanlar da Avrupa'ya göç edecek. Gitmekten başka seçeneğimiz olmayacak. Sizi işgal edeceğiz, orası kesin. Ama eğer **Batılılar pamuklarını sübvanse etmeyi kesmezse gitmeye mecbur kalacağız.** Gidersek isterlerse on metrelik duvarlar örsünler biz yine de Avrupa'ya gireceğiz. Dünyanın tüm liberalleri diyor ki sınırlar açık olmalı Mallar para ve hizmet için. Konu insanlar olunca durum biraz daha karmaşıklaşıyor.

Gerhard Shwarz İş Dünyası Editörü,

NNZ Aynı kulüplerde istendiği gibi üyelik aidatı koymayı düşünmeniz gerekiyor. Bir tenis kulübüne üye olursanız üyelik aidatı ödemeniz gerekir. Vergiler gibi sadece aylık ve yıllık ücretler değil. Bunun nedeni sizden öncekilerin kulübü inşa edip hazırlamış olmasıdır. Aksi hâlde yeni gelen katkıda bulunmadığı bir şeyden kâr etmiş olurdu. Toplumların Kamulaştırılması Viyana - Avusturya yıl önce finans grupları, bankalar ve yatırımcılar kamu mallarına konmaya başladılar. **Devlete ve düzenli olarak kira, su gibi bedeller ödemesi gereken vatandaşlara ait mallara. Özelleştirmenin tüm mantığı budur.**

Viyana'da bir toplu taşıma tramvayındayız. **Werner Rügemer Köln Üniversitesi**

Tüm vatandaşlar tramvayların Viyana şehrine ait olduğunu varsayıyor. Ama durum böyle değil. BU TRAMVAY AMERİKALI BİR YATIRIMCIYA AİT. UZUN YILLAR ÖNCE VİYANA ŞEHİR KONSEYİ TRAMVAYLARINI AMERİKALI YATIRIMCILARA SATMAYA KARAR VERDİ. ÇOK PARA ALDILAR BİR MİLYAR DOLARDAN FAZLA. AMA PARA VİYANA'YA HİÇ ULAŞMADI. **Onun yerine İngiltere'de ve başka yerlerdeki bankalara havale edildi.** Parayı aldılar ve uzun yıllar boyunca Amerikalı yatırımcıya düzenli olarak kira taksiti ödeyecekleri ki Viyana şehri tramvayları kullanma hakkına sahip olsun. Bunu hayal edebiliyor musunuz?

Berlin - Almanya Devlet, o devlette yaşayan tüm insanların toplumudur. Devlet biziz. En azından demokrasilerde böyle. İşleyen bir toplum organize edebilmek için devletin kamu mallarına ihtiyacı vardır: Okullar, üniversiteler, toplu taşıma, vesaire. Bu bağlamda özelleştirmede neler olduğuna bakmak ilginç olacaktır.

Kelimenin İngilizcesi "Privatization" Latince "privare"den gelir Anlamı "YOKSUN BIRAKMAK tır."

Hermann Scheer Alman Milletvekili

Özelleştirme sürecinde kamu malları özel yatırımcılar tarafından satın alınır. Hatta bazen hediye olarak verilir. Bunun ancak toplumu kamu mallarından yoksun bırakmak denebilir. Durumu şöyle özetleyebiliriz: Toplum, kâr amacıyla özel yatırımcının ilgisini çeken belirli bir maldan yoksun bırakılır. **"Sınır ötesi kiralama"** adı verilen bu garip sistem yaygın biçimde uygulanmıştır, sadece Viyana tramvaylarında değil. **AVUSTURYA FEDERAL DEMİRYOLLARI TRENLERİNİ AMERİKALI YATIRIMCILARA SATTI. Innsbruck şehri kamu hizmetlerini sattı.** Kürselleşme çağında yaşadığımız için bu sadece Avusturya'da değil, Almanya Hollanda ve Avrupa'nın diğer her yerinden böyle oldu. **SİYASETÇİLERİN SINIR ÖTESİ BİR SİSTEMİ ONAYLAMASININ NEDENİ BAZEN CEHALETTİR. DURUMU ANLAYANLARSA SADECE ÇOK KISA SÜRECEK OLAN KARİYERLERİNİ ÖNEMSERLER.**

Kendilerinden sonra olanlarla ilgilenmezler. Bu kısa vadeli tavır uzun vade için sorumluluk alma iradesinin yoksunluğu sorunları çözmenin arkadan geleceklere kalacağını bilmek neo-liberal çağın en karakteristik özelliğidir. Neo-liberal çağda her şey derhâl en yüksek kârı elde etmeye indirgenir. Hem de bedeli ne olursa olsun. **Özgürlük adına**

Washington D.C. - ABD

Evsiz denince insanların gözü önüne gelen resim yaşlı, düşkün bir alkolik kesinlikle doğru değil. Barınağımıza gelenler arasında aile içi şiddet mağdurları evleri yananlar ya da Katrina gibi felaketlere maruz kalanlar var. Bu nedenle evsiz kalıyorlar. Doktora yapmış insanlar var. Mastır ve daha başka bir sürü şey yapmış olanlar da. Avukatlar, resmi olarak doktor olanlar var. Hayatlarında bir şeyler ters gidiyor ve evsiz durumuna düşüyorlar. Ama genel olarak gelenlerin çoğu DC bölgesinden. Lütfen dikkat edin:

Salonda hanımlar var!

Salonda hanımlar var!

Duruma uygun giyinin beyler

253 YAZILARIM

Salonda hanımlar var.

Salonda hanımlar var beyler!

Lütfen banyo kapılarını kapatıp uygun biçimde giyinin. Lütfen.

Çoğu yaşlı erkekler, çoğu emekli Bazen aralarında bir tür maaş alanlar bile oluyor. Ama kazandıkları parayla herhangi bir yerde kalamıyorlar. Çünkü bu bölgede yaşamak çok pahalı.. O kadar ki bazı insanlar yaşadıkları daireler ve evlerin masraflarını karşılayamıyorlar. Bu organizasyon sokaktaki vatandaşın yaptığı bağışlarla ayakta duruyor. Ben gelen çekleri görüyorum. Bize Dünya Bankasından çek falan gelmedi. Buradan Beyaz Saray biraz görünüyor. Barikatlar, güvenlik görevlileri. **Caddenin az ilerisinde Dünya Bankası var. Herhâlde yabancı ülkeler ve döviz alıp satanlarla orada ilgileniyorlar.** Ama içerde neler oluyor en ufak fikrim yok.

Burası Dünya Bankası.

Buranın aslında bir Amerikan bankası olduğunu anlamak hepimiz için çok önemli bence. Çoğu ülke Dünya Bankasına katkıda bulunuyor. Almanya, Avusturya, başka birçok Avrupa ülkesi bankaya katkıda bulunuyor ve bu ülkeler bankanın hissedarı. Teorik olarak bankanın sahipleri yani. **AMA İŞİN GERÇEĞİ BANKAYI ABD KONTROL EDİYOR.**

Batı Palm Beach - ABD

Adım John Perkins, Amerikan vatandaşıyım. ABD'de doğdum, ABD'de büyüdüm. Ben eskiden ekonomik tetikçiydim. Bizim yaptıklarımız da aynı mafyanın tetikçileri gibidir. Çünkü daha sonra bir iyilik isteriz. Mafya ve gangsterler de yıllardır aynı şeyi yapar. Tek fark, bizim bunu çok büyük bir ölçekte yapmamız. Devletlerle, ülkelerle, devasa bir ölçekte yaparız. Ve biz çok daha profesyoneliz. Bunu birçok yolla yaparız ama herhâlde en yaygını şudur:

Ekonomik tetikçi şirketlerimizin ilgilendiği kaynaklara sahip bir ülke belirler Mesela petrol. **SONRA DÜNYA BANKASI YA DA KARDEŞ ORGANİZASYONLARINDAN O ÜLKEYE BÜYÜK BİR KREDİ AYARLARIZ.**

AMA PARA O ÜLKEYE HİÇ GİTMEZ. ONUN YERİNE BİZİM ŞİRKETLERE GİDER. ONLAR DA O ÜLKEDE DEVASA ALTYAPI PROJELERİ İNŞA EDERLER. O ÜLKEDEKİ ÇOK AZ SAYIDA ZENGİNİN VE BİZİM ŞİRKETLERİN YARARINA OLAN ŞEYLER. AMA BUNLARIN, ÇOĞUNLUK OLAN FAKİRLERE HİÇBİR FAYDASI YOKTUR. Bu fakir insanlara koca bir borç yığını kalır. O kadar büyüktür ki ödemeleri imkânsızdır. Ama bunu ödemeye çalıştıkları süreç boyunca öyle bir duruma düşerler ki ne iyi sağlık programlarına ne de iyi eğitim programlarına paraları kalmaz. O zaman biz ekonomik tetikçiler oraya geri gidip şöyle deriz:

"Bakın bize çok borcunuz var ve ödeyemiyorsunuz. Onun için bize canınızdan bir parça verin. Petrolünüzü bizim şirketlere ucuzdan satın. Ya da bir sonraki kritik BM oylamasında bizimle oy kullanın. Ya da bizimkilere destek olmak için bir yere siz de asker yollayın". Mesela Irak'a.

Bu yöntemle gerçekten bir imparatorluk yaratmayı başardık. Çünkü işin özü şu:

Kanunları biz yazıyoruz. Dünya Bankasını biz kontrol ediyoruz. IMF'yi biz kontrol ediyoruz. Hatta büyük oranda BM'yi bile biz kontrol ediyoruz. Yani kanunlar bizden soruluyor. Ekonomik tetikçilerin yaptıkları yasadışı değil.

Ülkeleri büyük borç yükleri altına sokmak sonra karşılığında iyilik istemek bu yasadışı değil. Olmalı ama değil. Bir imparatorluğun belirleyici özelliklerinden biri dünyanın geri kalanını kendi kurunu kullanmaya zorlamasıdır. Ve dolar konusunda biz tam olarak bunu yaptık. **1971'DE ABD'NİN MUAZZAM BOYUTLARDA BORCU VARDI. VE BÜYÜK BÖLÜMÜ DE VİETNAM SAVAŞININ SONUCUYDU. Ve altın standardına uyuyorduk. Birden ülkelerden biri borcunu altın olarak geri istedi. Çünkü dolara güvenmiyorlardı. Nixon bunu reddetti hatta bizi altın standardından çıkardı çünkü borcu altın olarak ödeyemeyeceğini biliyordu. O kadar altınımız yoktu. Ve bunun ardından çabucak petrol standardına geçtik.** SUUDİ ARABİSTAN'LA YAPTIĞIMIZ ANLAŞMADA ÖNEMLİ BİR ROL ALDIM. OPEC'İN PETROLÜ SADECE DOLAR ÜSTÜNDEN SATMASINDA ISRAR ETTİK. **Böylece bir anda dolar altın standardından petrol standardına geçti.** BU BİRÇOK AÇIDAN ÇOK DAHA ÖNEMLİ BİR STANDARTTIR. ÇÜNKÜ BU ÇAĞDA DOĞAL OLARAK PETROL ALTINDAN ÇOK DAHA DEĞERLİDİR. BÖYLECE DÜNYA BİRDEN SADECE

DOLARLA PETROL ALABİLMEYE BAŞLADI. VE DOLAR ÇOK AMA ÇOK ÖNEMLİ HÂLE GELDİ.

BUGÜN AMERİKA YİNE BATIK BİR ÜLKE.

ÇOK BÜYÜK BORÇLARIMIZ VAR.

DÜNYA TARİHİNDE BU KADAR BÜYÜK BORCU OLAN BAŞKA BİR ÜLKE OLMADI. Bu ülkelerden biri borcunu dolar dışında bir kurdan tahsil etmek istese başımıza büyük bir dert açılırdı. Ama şu anda sadece dolar olarak istiyorlar çünkü en büyük emtia petrol ve sadece dolarla alınabiliyor. AMA SADDAM HÜSEYİN BİR TEHDİT SAVURUP PETROLÜ DOLARDAN BAŞKA BİR ŞEY KARŞILIĞINDA SATARIM DEDİ. İktidardan indirilmeden hemen önce. Bazen biz ekonomik tetikçiler başarısız olur başka ülkelerin liderlerini yozlaştıramayız.

Panama'da Torrijos'u, Ekuador'da Roldos'u yozlaştıramadım mesela. Bu pek sık olmaz. Ama olunca çakalları yollarlar. BUNLAR HÜKÜMET YIKAN YA DA LİDERLERİNE SUİKAST DÜZENLEYEN ADAMLARDIR. YANİ BEN EKUADOR'DA JAİME ROLDOS'U VE PANAMA'DA OMAR TORRİJOS'U YOZLAŞTIRAMAYINCA ÇAKALLAR GİDİP ONLARI ÖLDÜRDÜ. **NADİREN DE OLSA NE TETİKÇİLER NE DE ÇAKALLAR BAŞARILI OLAMAZSA O ZAMAN VE ANCAK O ZAMAN ORDUYU YOLLARIZ. Irak'ta da tam olarak böyle oldu.**

Ekonomik tetikçiler Saddam Hüseyin'i yozlaştıramadı onu ikna edemediler, çakallar da öldüremedi. Bu nedenle ordu yollandı.

Orduyu oraya ilk yolladığımız 1991'de ordusunu yok ettik ve artık bu ceza yeterli olmuştur aklı başına gelmiştir dedik. Bu nedenle 1990'lı yıllarda tetikçiler yine Irak'a gitti ve Saddam Hüseyin'i ikna etmeye çalıştılar. Ama o pes etmiyordu. Pes etmiş olsa hâlâ ülkenin başında olurdu. Biz de ona jetler, tanklar, canı ne istiyorsa satıyor olurduk. Ama pes etmedi. Çakallar onu öldüremedi. **Güvenlik güçleri çok iyiydi. Ve bir sürü dublörü vardı.** Güvenlik ekibi bile korudukları Saddam mı, dublörü mü bilmezdi. Yani ikinci seferde de ne tetikçiler, ne de çakallar Saddam Hüseyin konusunda başarılı olamadılar. O NOKTADA BİR KEZ DAHA ORDUYU IRAK'A YOLLAYIP BU SEFER ONU İNDİRDİK. Gerisini biliyorsunuz zaten.

Dünya Bankası Grubu

Yükselen kârlar Batan ücretler

Son 10-15 yılda küreselleşme nedeniyle gelir dağılımında dramatik bir değişim oldu. Milyonlarca mavi ve beyaz yakalı işçinin gelirleri baskı altında kaldı. Artık talep ettikleri maaşları alamıyorlardı. Küreselleşme onları daha ucuza çalıştırdı. Bu da gelirlerde sermaye yönünde ciddi bir kaymaya neden oldu. Yatırım yapılması gereken büyük bir meblağ vardı. Bu da dramatik ve kısır bir gelişmeye neden oldu. Yeni bir endüstri ortaya çıktı: Finans hizmetleri yatırım bankacıları girişim sermayesi fonları serbest fonlar Bu yeni endüstri bir fenomen:

Yığınla para kazanıyor ama kendi parasını riske ederek değil dışarıdan gelen parayı kullanarak. Yatırılan her dolar ve avro için komisyon alıyorlar. Köln'ün Ren nehri üzerinde imtiyazlı bir konumu var.

Adım Anton Schneider.

Küçük bir girişim sermayesi fonuna ortağım Yani yatırımcımızın sermayesini alırız. Kendi paramızla birleştirir, yeniden yapılandırdığımız kuruluşlara yatırır ve ardından o kuruluşları satarız. Girişim sermayesi endüstrisi çok dikkat çekiyor çünkü biz normalde öz kaynakları çok düşük şirketleri satın alırız. Alış fiyatının çoğu borçlarla finanse edilir. Bu borçlar kuruluşla birleştirilir. Böylece satın alınan kuruluşlar büyük borçlar ödemek zorunda kalırlar. **Yatırıma pek paraları kalmaz.** Bu yöntem ekonomi iyi olduğu sürece işe yarar. Yüksek kârlar olduğu sürece. Ekonomik çöküş olmadığı sürece. Söz konusu kuruluşlar daha önceden yeterli yatırım yaptığı sürece. Ama çoğu durumda işe yaramaz. Alış fiyatları inanılmaz derecede arttı. Sağlanan para büyük boyutta dış sermayeydi. Kuruluşların borçlarını ödeyememe riski vardır. Bu durumda bankalar kredileri silmek zorunda kalır. Kuruluşlar yıllarca soyulup soğana çevrilir. Böylece yapmaları gereken şeyi yapamazlar: Ürün geliştirip yatırım yapmak ve istihdam yaratmak. Bunlara bu nedenle **"çekirge"** denir. Ne yazık ki bence bu terim tam olarak doğru. **Bu finans sisteminin önemi büyük ölçüde arttı.** Bunun da iki nedeni vardı:

İlk olarak sermayeye sahip olanlar daha da açgözlü hâle geldi.

İkinci olarak, sermayeyi yönetenler komisyon alır. Yatırım şekilleri ne kadar riskliyse operasyondan

255 YAZILARIM

o kadar büyük kâr ederler. Birkaç birey için kâr Herkes için kayıp

Almeria - İspanya

El Algarrobico Oteli’ne hoş geldiniz. İspanya'da, Endülüs'teyiz.

Antonio Baena Perez Azata del Sol'un Sözcüsü Almeria'da, Carboneras köyündeyiz. Otel, Cabo de Gata Ulusal Parkı’nda Park şurada, batıda başlıyor. Burası önemli bir deniz ve kara koruma alanı. Biyosferin korunması için savaşıyoruz. İklimin, temiz havanın ve karada ve denizde yaşayan türlerin korunması için. Bu otel önemli bir proje. Bölgede yapılması planlanan yedi otelin ilki. Buna ek olarak bir golf sahası ve sınırlı sayıda daire de inşa etmek istiyoruz. İlk safhada daire inşa edeceğiz. Daha sonra daire ve ev olacak.

Adım Miguel Angel Torres.

DEVLET MEMURU VE KARTOGRAFIM. ON SEKİZ YILDIR COSTA DEL SOL'DE İNŞA EDİLEN BİNALARI İNCELİYORUM. BURASI, PARQUE VİCTORİA. 4000 DAİRE YAPIYORLAR. BUNLAR ÇOĞUNLUKLA SERMAYE YATIRIMI OLARAK İNŞA EDİLİYORLAR. BÖYLECE EMLAK ŞİRKETLERİ KURULUŞLAR VE AVRUPA BANKALARI YILDA % 20 ORANINDA KÂR BEKLEYEBİLİYOR. BANKADA YA DA BORSADA YAPILAN GELENEKSEL BİR YATIRIM ANCAK % 5 İLA 6 KÂR GETİRİR. DOLAYISIYLA BURADA VE İSPANYA SAHİLLERİNDE YAPILAN BİNALAR İÇİNDE YAŞAMAK ÜZERE İNŞA EDİLMİYOR. TATİLLERDE BİLE. SADECE BİR YATIRIM ZİNCİRİNİ BAŞLATMAK AMACIYLA İNŞA EDİLİYORLAR. **TÜM BU SÜRECİN ARDINDAN ELİMİZDE HİÇ TANIMADIĞIMIZ HATTA BURADA YAŞAMAYAN İNSANLARA KÂR SAĞLAMIŞ BİNLERCE BOŞ DAİRE KALACAK. Bir şehir hayal edin. En başından tasarlanmış bir şehir. Eğlence için tasarlanmış bir şehir. GELECEK 50 YILDA DEĞİŞMEMEK ÜZERE TASARLANMIŞ BİR ŞEHİR. 124 bin avroluk dairelerin, bir milyon avroluk villalarla bir arada yaşayabildiği bir şehir hayal edin. Bir arada değil ama çok yakın. 85 bin metrekarelik bir göl hayal edin.** (??????????)

Laureano Ruiz Liano Emlakçı

Buna 75 bin metrekarelik Marakeş tarzı bir çarşı da dahil. **En az iki, üç gün içinde kaybolabileceğiniz kadar büyük. Ama klasik bir şehir değil. Bu şehir normalde olduğu gibi bir kilisenin çevresinde büyümeyecek. Birkaç yüzyılda büyümeyecek. Birkaç yılda büyüyecek. Çok temel ve yüksek bir tasarımdan büyüyecek. Önceden düşünülmüş, daha en başından Avrupa'nın en büyük ve lüks tatil kasabası olmaya uygun bir yer.** Bir Avrupa bankasında emeklilik fonunuz varsa muhtemelen o para İspanya'daki bu sitelerden birine yatırılmıştır. Daha şimdiden satılmış olan bu villalar ….. yıl boyunca boşlar. Genç İspanyollar bu daireleri alamıyor. Dairelerin maliyeti verebileceklerinin çok üstünde. Bu binaların bakım masrafı ki oldukça kalitesiz binalar su ve diğer harcamalar İspanyol devleti tarafından ödeniyor. **İSPANYA'DA HER YIL İNŞA EDİLEN 800 BİN DAİRENİN BİZE EN UFAK FAYDASI YOK.**

Ramon Fernandez Duran Şehir Planlama, Madrid Üniversitesi

İspanya dünyada, emlak piyasasındaki balon büyümenin son beş yılda iyice bariz hâle geldiği ülkelerden biri. TAM BİR ŞEHİRLEŞME FIRTINASI, BİR BETON TSUNAMİSİ İspanya sahillerini ve adalarını mahvediyor. Burada bu sitelerden birini görebiliyoruz. Hepsi golf sahalarıyla bağlantılı. İspanya'da böyle yüzlerce site var. Çok az insanın golf oynadığı bir ülkede. Çok küçük bir azınlık. Bu nasıl mümkün olabiliyor? Bunun nedeni bu tür ürünlere yapılan büyük yabancı yatırımlar. **Golf sahası yanında olursa böyle sitelerin değeri çok daha yüksek oluyor. BU TAMAMEN YAPAY.** Çölün ortasında yeşil alan yaratıyoruz. **BUNU YAPABİLMEK İÇİN BÜYÜK MİKTARDA SU LAZIM. BU TÜR BİR GOLF SAHASI 20 BİN SAKİNİ OLAN BİR KASABAYLA AYNI MİKTARDA SU TÜKETİYOR.** Fiyatı bir yılda % 35 yükseltebiliriz.

Neden diyorsanız çok kolay. Çünkü yapabiliriz. Çünkü olabiliyor.

Dünyanın en önemli on bir inşaat şirketinden yedisi İspanyol şirketleridir. Bazılarının büyük futbol kulüpleriyle bağlantısı vardır. İspanya'nın en büyük inşaat şirketi olan ACS Real Madrid'in eski başkanı tarafından yönetilmektedir. İnşaatın boyutları sınırlarına ulaştı. Tüm İspanyol sahilleri ilk kilometresinden itibaren % 80 binalarla kaplıdır. Kalan son doğal alanları işgal etmeye başlıyorlar. Şu anda inşaat çalışmaları geçici olarak durduruldu çünkü çevreci bir grup yaptıklarımızı yetkililere ihbar etmiş ve gereken izinleri almadığımızı iddia etmişler. Umudum ve dileğim hakimin inşaatın yasal ol-

duğunu onayladıktan sonra daha şimdiden Avrupa'nın her yanından rezervasyon aldığımız bu oteli bitirmemize kısa zamanda izin vermesi. **Hotel El Algarrobico'nun kanunsuz inşa edildiği için yıkılması gerekiyordu.** Azata inşaat şirketi vergi mükelleflerinin parasından tazminat olarak 100 milyon avro alacaktı. Ayrıca yıkım masrafları da kamunun parasıyla ödenecekti. Ama yukarıda sözü edilen yasal sorunlar henüz sonuca bağlanmadı.

İNŞAAT SEKTÖRÜ İŞÇİLERİNİ AĞIRLIKLI OLARAK GÖÇMENLERDEN SEÇİYOR. Afrika'dan ya da Güney Amerika'dan gelenler en düşük ücretlere çalışıyorlar. **BÖYLECE İNŞAAT SEKTÖRÜNDEKİ İNSANLAR KARA PARALARINI İNŞAAT İŞÇİLERİNE MAAŞ VERMEKTE KULLANIYORLAR.**

İspanyol Gayrimenkul Balonunun Sonuçları:

Sahillerdeki üç milyon boş ev.

On altı milyon insanla aynı miktarda su tüketen yeni golf sahası.

İspanyol Merkez Bankası altın ve döviz rezervlerinin büyük bölümünü sattı ve ulusal borç gayrisafi milli hasılanın %106'sına çıktı.

Ani bir işsizlik artışı oldu.

Emlakçıların yarısından fazlası kapandı.

Neden kimse finansal sistemin bu verimsiz gelişimi hakkında hiçbir şey yapmıyor?

Bu soruya cevap vermek güç. Çünkü bunun acısını çeken çok. Buna ulusal ekonomi de dahil. Çünkü ortada yeni bir küresel ekonomik kriz tehlikesi var. Tüm bunlara rağmen hiçbir şey olmuyor. Ekonomik krizden bir yıl sonra, şimdi bile hiç yeni yönetmelik yok. Böylece finansal aşırılıklara izin veriliyor. Tam tersi, sistem çökmesin diye merkez bankasından kamunun parasını sisteme paylaştırdılar. Bunun anlamı şu: Kendi bahislerini karşılamak için sıradan insanların parasını kullanıyorlar. Aslında amaçları kendi kurumları batmasın diye sistemin kanını emen kumarbazlara bir temel sağlamak. **GÖRÜNEN O Kİ TEKRAR TEKRAR FELAKETLER İNSANLIĞI BASTIRIYOR.** Her felaketin ardından benzer felaketleri önlemek amacıyla kurallar yeniden tanımlanıyor. Dünyadaki ekonomik krizin ardından bankalar için tamamen yeni kurallar kondu. Dünyada çapında yeni bir ekonomik krizi önlemek amacıyla tüm bankacılık sistemi ciddi biçimde düzenlendi. Son birkaç yılda yeni bir tavır kurumsallaştı: **Hiçbir şeyi düzenlememiz gerekmediğini çünkü pazarın her şeyi düzenlediğini iddia ediyorlar. Bu nedenle artık kamusal kontrol yetkilileri finans sisteminde düzenleme olmamasına müsamaha gösterdiler. Her şey tamamen liberalleştirildi. BUGÜN SAHİP OLDUĞUMUZ FİNANS SEKTÖRÜ TAMAMEN MANTIKSIZDIR VE İNSANLARA KARŞIDIR.**

GÜNÜMÜZDE LİDERLERİ MEDYA SEÇİYOR. Onlar olur ya da olmaz diyor. Bu nedenle insanlar medyayı memnun etmeye spotların altında olmaya çalışıyor. Ciddi siyasi kavramların seçilmelerine olan etkisi gittikçe daha da azalıyor. Bu medyayı memnun edebilme kapasitesi siyasi bir lider için hayati bir kıstas hâline geldi ama aslında siyasi bir lider olmak için bunun tam tersi özelliklere sahip olmanız gerekiyor. Dolayısıyla hayati siyasi kararlar alan ve çabucak başkalarının kararlaştırdığı gelişmelere itaatkâr kuklalar hâline gelen aptalların sayısı gittikçe artıyor. Zenginlere daha ne kadar bakabileceğiz?

Burası St. Helier. St. Helier, Jersey'nin başkentidir.

Adanın da en büyük şehridir. Ama adanın kendisi çok küçük. Sağda gördüğünüz binalar Jersey kraliyet ailesine ait. Bu binalar hükümet merkezi ve büyük suç davalarında adalet sarayı görevi görüyor. Şimdi bazı hukuk firmalarının yeni merkez binalarına yaklaşıyoruz. Jersey bir finans merkezi olarak görülüyor olsa da ekonomik destek alabilmek için hukuki danışmanlığa ihtiyacınız var. Var olan çoğu depo modern bankalar ve bürolara çevrildi. Böylece St. Helier'in bu yeni bölgesinde eksiksiz bir finans merkezimiz olacak. Mesela şurada gördüğünüz Credit Suisse'in merkezi. Avrupa bankalarının yanında Citigroup gibi Amerikan bankaları da var. Onlar da Jersey'de varlık gösteriyor. Bir İskoç bankası var. Ama onunla aynı sırada daha uzaklardan, Hindistan'dan gelen bir banka var. Bu da sadece Avrupa ve Amerika'ya değil dünyanın başka yerlerine de baktığımız anlamına geliyor. Burada da Deutsche Bank'ın büroları var. Adada var olan birçok Avrupa bankasından biri. Deutsche Bank da diğerleri gibi sunduğumu hizmetlerden etkilendiği için adaya geldi

Ben Senatör Terry Le Sueur. Jersey adasının Başbakan Yardımcısıyım. Ama aynı zamanda Hazine ve

257 YAZILARIM

Kaynaklar Bakanıyım.

Uzun yıllardır Jersey'nin şöhreti Jersey inekleri ve patatesleri nedeniyle yayıldı. Oldukça kırsal bir toplumduk. Geçimimizi tarım ve turizmle sağlardık. Ama son yılda finans hizmetleri endüstrisinde bir büyüme oldu. Ve birileri dünyanın geri kalanına da faydalı olacak biçimde Jersey'ye para çekme fırsatını görünce bu ortaya çıktı. Buranın kuzeyinde vergi cenneti Guernsey adasını görebilirsiniz. Ufukta görülüyor. Ardından Brecqhou adası geliyor. Sonra Herm ve Sark adaları ki oralar da vergi cennetidir. Sonra doğuya bakınca Jersey adası var Benim geldiğim, büyüdüğüm yer. 1986'da oraya döndüm. Finans merkezinde çalışmaya başladım. Ardından buradaki hükümetin ekonomi danışmanı oldum. Amerikalıların tahminlerine göre şu anda Jersey'de var olan şahsi servetin boyutları 500 milyar dolar boyutlarına ulaşıyor. **Şu anda adadaki bankalarda bulunan ve ada dışından gelen para. Bu para buradaki mevduat hesaplarında duruyor. Ama bunlar sadece elektronik hesaplar. Para aslında Jersey'ye gelmiyor bile.** Jersey'den geçip dünyanın büyük finans merkezlerine gidiyor. **Özellikle de Londra'ya doğru. Jersey'nin bu işteki rolü ne?** Jersey bizim "**gizlilik alanı**" dediğimiz bir görevi yerine getiriyor. Aslında yaptığı şey şu:

"Offshore" emanetler ve şirketler aracılığıyla ada dışından insanlara özellikle Avrupa'dan ama Afrika, Latin Amerika ve Asya'dan insanlara da varlıklarını dünyanın para pazarlarına taşıma ve mülkiyeti saklama şansı tanıyor. Paranın mülkiyeti bu offshore emanetler sayesinden saklanır. Ve bu da Jersey'nin uzmanlaştığı konulardandır: Emanetler, Jersey gibi yetki alanlarında kurulmuş yasal varlıklardır. Buralarda emaneti yaratan ve bundan fayda sağlayan insanların kimliklerini açıklamaları zorunlu değildir. Hatta bir emanet hakkında açıklanan yegane bilgi çoğu durumda sadece emanetin adıdır. Bazen de bu emaneti yaratan avukatların adı bilinir. Ama bu emanetlerin ardındaki gerçek insanlar kimseye açıklanmaz. Bu da Jersey'yi para saklamak isteyenler için mükemmel bir yer hâline getirir. VERGİDEN KAÇINMAK YA DA VERGİ KAÇIRMAK İÇİN TİPİK BİR YAPI JERSEY'DE BİR EMANET KURARAK ORTAYA ÇIKARILIR. **Emanetin Lüksemburg'da bir şirketi olabilir. Lüksemburg'daki şirket de bir banka hesabın yönetebilir. O da Cayman adalarında ya da İsviçre'de olabilir. Ya da Londra'da. Üç farklı yetki alanının olması önemlidir. Amaç bu üç farklı yetki alanını karıştırarak soruşturmalardan kaçınmak için gizliliği en yüksek seviyeye çıkarmaktır. Emanetin ardında kim var, şirketin gerçek sahibi kim o banka hesabını gerçekte kim yönetiyor keşfetmek neredeyse imkânsızdır.** Bu durum çağdaş kapitalizm için çok derin sorunlar ortaya çıkarıyor. Çünkü artık küresel ticaretin büyük bölümü vergi cennetlerinden geçiyor. Ve bu ticaretin büyük bölümü de bu vergi cennetlerinden geçerken fiziksel şekilde değil sadece kâğıt üstünde geçiyor. Ve Jersey gibi vergi cennetlerinden geçen bu ticaretin amacı sermayeyi varlığın üretildiği ülkeden ülke dışına çıkarmak ve vergi cennetlerine götürmektir. Jersey, adada varlık göstermeyen şirketlerden vergi almaz. Tek yaptığımız bu şirketlere hizmet sağlamaktır. Aynı birçok başka finansal yetki alanında yapıldığı gibi. Ama galiba Jersey'nin uzmanlığı ve düzenlemeleri çoğundan daha iyi ve uluslararası hizmetler anlamında adanın çok iyi bir şöhreti var. Artık öyle bir duruma geldik ki Jersey başını dik tutup İsviçre veya Lüksemburg gibi uluslararası merkezlerle rekabet edebilir **"Biz onlar kadar, hatta onlardan daha iyiyiz ve sağladıkları her şeyi sağlayabiliriz."** diyebilir. Aynı kalitede veya daha iyi.

Gerhard Schwarz Ekonomi Editörü, NZZ

İsviçre'de bize göre kişinin mahremiyetini korumak en önemli şeydir. Bu koruma liberal ekonominin parçasıdır. Bu koruma ancak büyük hukuk ihlallerinde askıya alınabilir. Vergi kaçırma ihlal sayılır. Ama mahremiyeti askıya alacak kadar ciddi değildir. Ne kendi vatandaşlarımızın, ne de yabancıların mahremiyetini. **İSVİÇRE ASLA ÖZEL OLARAK KENDİ VATANDAŞLARINI VERGİ DAİRESİNDEN KORUMAZ.** Ama vergi kaçırıldığına ya da vergiden kaçınıldığına dair en ufak şüphede yabancıların mahremiyetini hemen askıya alır. Gelişmekte olan ülkelerin büyük bölümü için bu vergi cennetleri felaket demektir. Felaket olmalarının nedeni çok büyük boyutlarda sermayenin bu ülkelerden vergi cennetlerine kaçırılmasına olanak sağlamasıdır. Ve çoğu durumda bu sermaye ülkeye geri dönmez. **Tahminlere göre Afrika'ya akan her bir dolarlık yardıma karşılık en az on dolar masa altından kıtadan kaçırılmaktadır.**

Finans hizmetleri endüstrisinde çalışmanın bence en belirli taraflarından biri çalışanların içinde bu-

lunduğu kültürün kendisiydi. Çoğu çok zeki insanlar. Avukatlar, muhasebeciler, bankacılar Üniversitelerde çok iyi eğitim almış insanlar. Çok ayrıcalıklı insanlar. Genel olarak işlerinden nefret ediyorlar. İşler sıkıcı, tekrara dayalı ve aptalca ama parası muhteşem. Yaptıklarının değeri olmadığını biliyorlar. Terimin hiçbir ekonomik anlamında değer üretmiyorlar. Yaptıkları şey şu:

bir ülkede üretilen sermayenin başka bir ülkede birikmesini sağlamak. O sermaye orada dünya nüfusunun çok küçük ve seçkin bir bölümünde toplanacak. Belki % 3 bile değildir. Muhtemelen daha da küçüktür. **Şu anda , 11,5 trilyon dolarlık şahsi servetin offshore hesaplarda tutulduğu yönetildiği ve vergiden kaçırıldığı tahmin ediliyor. ,11,5 trilyon dolar nasıl bir şeydir?**

Size bu rakamın büyüklüğü konusunda bir fikir vereyim:

Bu servetin oldukça mütevazi bir faiz oranı olsun. Mesela % 7 diyelim. Ve bu gelir de mütevazi biçimde, % 30 oranında vergilendirilse o zaman dünya devletlerinin elinde yılda milyar dolarlık fazladan gelir olurdu. **BU DA FAKİRLİĞİ HAFİFLETMEK VE BM BİN YIL KALKINMA AMAÇLARINI GERÇEKLEŞTİRMEKTE KULLANILABİLİRDİ.**

Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi şöyle bir şart koşar:

"BÜTÜN İNSANLAR ÖZGÜR, ONUR VE HAKLAR BAKIMINDAN EŞİT DOĞARLAR." Bu insani prensibe bağlı kalmak istiyorsak servet dağılımı farklı olmalı. Dağılım tüm toplumun iyiliğine olmalı birkaç bireyin iyiliğine değil. Ancak o zaman bu insani prensibi koruyabilirsiniz. **Sistemi değiştirmezsek yeni seçim mekanizmaları olacak:**

Devletler arasında seçim mekanizmaları olacak Irklar arasında dinler arasında kaynakları kullanmaya hakkı olanlarla olmayanlar arasında değerli ve değersiz insanlar arasında. Bu durumda insan oğlunun parasal değeri galip gelecek ve yeni bir barbarlık çağı başlayacak. Bu kaçınılmaz.

Sonuçta bunun bedelini sokaktaki vatandaş ödeyecek. Şu **"küçük adam"** denene insan. Ya da **"küçük kadın."** Süreç üstünde en ufak etkisi olmayan insanlar örgütlenmedikleri sürece çıkarlarını temsil edecek bu süreci durdurabilecek kadar güçlü insanlar bulamadıkları sürece böyle olacak.

Şu anda Reichstag'tayız, Alman Parlamentosunda. Burada Reichstag'ın Rus askerleri tarafında ele geçirilmesiyle son bulan 2. Dünya Savaşının izlerini görüyoruz. Buraya kendi ülkelerinden getirdikleri selamları yazmışlar. Bu, bize şu gerçeği hatırlatmalı: Yeni bir servet dağılımı yöntemi olmadan hepimize yeterli olmayacak olan yenilenemeyen kaynaklar yerine yenilenebilir enerji kaynakları kullanarak çevre sorununa bir çözüm bulunmadan 2. Dünya Savaşıyla burada sona eren her şey farklı bir şekilde tekrarlanacak. Tercümesini bilmiyorum. Ama Almanca'da şöyle:

Bazılar karanlıkta durur.
Diğerleri ışıkta durur.
Sadece ışıkta duranları görürsün.
Karanlıkta duranlarıysa göremezsin.
Işıkta kim duruyorsa onları görürsün.
Karanlıkta duranlarıysa insan göremez diyor.
Sonra tamamen farklı bir yer geliyor
Çünkü sahneyi hatırlarsanız, burası birbiri üstüne kelimeleri sıraladığı yer.
Sonra bir şey görürsün.
Işıkta çok az insan vardır.
Onları görür ve "İşte insanlık bu." dersin.
Ama karanlıkta çok fazla sayıda insan vardır.
Binlerce, milyonlarca insan Gülümsüyorlar, ağlıyorlar, ölüyorlar, doğuyorlar.
Onları ne sahnede görürsün ne haberlerde, ne de başka bir yerde.
Ve bu çok kötü, berbat bir şey.
AÇIKÇA YALAN SÖYLÜYORLAR.
Adamın biri yüzüne karşı yalanlarını haykırıyor.
Bu muhteşem bir düşünce.
"Işık orada ve işte insanlık bu." dersin.
Ben böyle bir huzur buluyorum.
İnsanlık açgözlülük ya da korkunun sona ermesi için yeni yüzyılı bekliyor.

259 YAZILARIM

İnsanlık Vay canına, insanlık!
Canı cehenneme.
Sonra diğer bir adam der ki bana mı diyorsun?
İnsanlıkla entelektüelleri kastettiğini söyler sonra.
Kastettiği ev hanımları falan değildir yani.

YORUM: 2012 finansal kıyamet gelmeden tedbir almamız gerekmektedir. Şahsî borçlarınızı kapatmakta acele ediniz. Çünkü dolar eninde sonunda patlayacak.

Allah Teâlâ'm çakalların hilesinden bizleri kurtarman için dua ediyoruz.

İsmail Hakkı

THE MARKETİNG OF MADNESS (DELİLİK PAZARLAMA)

Bugün, hayatın olağan iniş çıkışlarına, **"sinir rahatsızlıkları"** teşhisi konuldu. Genel şikâyetler korkutucu hastalıklara dönüştürüldü. Gittikçe daha fazla sağlıklı insan hastaya çevrildi. İçimizdeki ölüm, yaşlanma ve hastalık korkularını kaşıyan 500 milyar dolarlık ilaç endüstrisi, yaptığı promosyon kampanyalarıyla, insan olmanın anlamını değiştirdi.

-Bazen az bilinen bir hastalığa dikkat çekilir
-Bazen eski bir hastalık yeniden tanımlanır ve yeni bir isim verilir
-Bazen de yepyeni bir hastalık türetilir

En sevilen yeni hastalıklar **erektil işlev bozukluğu** (erkeklerdeki sertleşme sorunu), yetişkin dikkat eksikliği sendromu ve regl öncesi disforik bozukluk. **Bu hastalıklardan sonuncusu o kadar şaibeli ki, bazı araştırmacılar aslında böyle bir hastalığın olmadığını söylüyorlar.**

<u>İlaç şirketlerinin, artık sadece **PROZAC VE VİAGRA** gibi yıldızlaşmış ilaçların değil, bu ilaçların kullanımını gerektirecek durumların markalandırılmasında da işin içindeler.</u>

Temel satış stratejisi, insanların genel rahatsızlıkları algılama şeklini değiştirerek 'doğal süreçleri' hastalıklara dönüştürmektir. Aynı zamanda da, daha önce küçük bir sıkıntı gibi görülen kellik, kırışıklıklar, cinsel sorunlar gibi dertlerin **"tıbbi müdahale gerektirdiğine ikna"** edilebilmeleriydi. Amaçsa, satışları en üst seviyeye çıkarabilmek için hastalıklar ve ilaçlar arasında bağlantı kurmaktır.

İlaç endüstrisi, düzenli olarak hastalık tanımlarının tartışıldığı ve yenilendiği önemli tıp toplantılarını finanse ediyor. Gündelik risklerinizin, ölümcül hastalık olarak adlandırılıp adlandırılmayacağına karar veren üst düzey uzmanlardan çoğu da, size ilaç satmaya uğraşan şirketlerin bordrolarından besleniyorlar.

Manşet açlığı çeken medyanın da desteğiyle, **"yeni"** hastalıkların yayıldığı, ciddileştiği, ancak en son model ilaçlarla tedavi edilebildiği kafalarımıza kazınıyor.

Aslında ironik (ciddi görüntüsü altında, karşıt söylenceyi ya da eylemi, çelişki noktasına çekmeyi hedefler) olan şu ki, reklâmı en çok yapılan ilaçlar, tam da önlemeyi iddia ettikleri rahatsızlığa bizzat

kendileri neden olabiliyorlar.

Hastalık satarken kullanılan promosyon stratejileri: **"Korkunun pazarlanması"**dır. En basit örneklerden birisi, gençlerin intihar edeceği korkusunun, ebeveynlere çocuklarının en hafif sıkıntılarında dahi güçlü antidepresanlara ihtiyaç duyduğu fikrinin satmak için kullanılması.

Yaklaşık 20 sene boyunca depresyonun yaygın bir psikiyatrik hastalık olduğu fikrinin yerleşmesine ve güçlendirilmesine çalışıldı.

Çok hafif sıkıntıları olan insanlar dahi, asıl hastalar arasında sayıldı. Bu da, sonuçların şişirilmesine neden oldu. Ağır hasta olanların yarısı da, ihtiyaçları olan tedaviyi alamadılar.

Yayınlanan araştırma sonuçlarına göre, tüm ülkelerde tedavi görenlerin çoğu ya hafif rahatsızlığı olanlardı, ya da gereksiz yere tedavi edilenlerdi.

Bu hastalık, beyinde salgılanan kimyasal dengesizlikten kaynaklanıyordu. Yegâne iyileştirme yöntemi de ilaç kullanmaktan geçiyordu! 1990'larda, bu ilaçların yazıldığı reçeteler, bazı ülkelerde, 3 misline çıkarak antidepresanlar en çok satan ilaçlar kategorisine girdi.

Araştırmalara göre, ilaç temsilcilerinin ziyaret ettiği doktorlar, ilaçsız tedaviye oranla, ilaçlı tedaviyi tercih ediyorlardı. Aynı etkiye sahip fakat ucuz olan ilaçlar yerine de daha pahalı olanlarını yazmaya eğilim gösteriyorlardı.

Psikiyatrinin ilaç endüstrisi ile yaşadığı ilişki çirkin bir haldedir. Gazeteciler, antidepresan haplar hakkında eleştiri yazısı yazacak deneyimli ve bağımsız bir psikiyatrist aradıklarında büyük güçlük çektiklerini yazmıştı.

Nedense, sponsorlu oturumlar hep yemek zamanlarına denk gelirdi! New York kongresinde psikiyatristler, bipolar (çift kutuplu) bozukluğu oteldeki kahvaltı oturumunda, annelik depresyonunu öğle yemeğinde, anksiyete bozukluğunu akşam sofrasında, ilaç üreticilerinin katkılarıyla öğreniyorlardı. Bu, tıbbın modern dünyasıydı.

Eğitim masraflarının ilaç şirketlerince karşılanması eğitimin yanlı olmasına yol açmaz mı?" sorusuna verilen cevap

'İster konsültasyonla, ister ilaçlarla tedavi edilsin, tedavi gören insan sayısını artırmak hepimizin yararınadır.' olmuştur.

Psikiyatrik ilaç tarihi konusunda uzman bir Doktor şu saptamalarda bulunuyordu: "Bizi belirli bir şekilde düşündürmeye çalışıyorlar. Biyolojik sebepler dikkate alındığında, ilaçların satışını desteklemek için **serotonin** [83] teorisi aşırı derecede abartıldı. Oysa, depresyona, serotonin eksikliğinin neden olduğu varsayımı, sonraki araştırmalarla doğrulanmadı." diyordu.

Konuyla ve daha geniş anlamda ilaç sektörüyle ilgilenenlere ilgilenenlere Ray Moynihan ve Alan Cassels' in yazdıkları, Hayy Kitap'tan çıkan **"SATILIK HASTALIKLAR"** kitabını önerebiliriz.

<u>Bu yazıyı siyasete uygulayarak da düşününce ne kadar çok sanal sorunlarımızın olduğunu göreceksiniz.</u>

---

[83] **Serotonin,** monoamin bir nörotransmitterdir. Triptofan aminoasitinden sentezlenir. Beyinde serotonin kimyasalı salındığında kan damarları kasılarak daralır; serotonin düzeyi düştükçe genişler.
Migren atağından önce vücuttaki serotonin düzeyi yüksek olmakta, atak geçtikten sonra da düşmektedir.
Açlık, yorgunluk, stres, yemek, ışık ve ilaçlar gibi faktörlerin tamamı insan vücudundaki serotonin düzeyini etkilemektedir. Stres ve düşük kan şekeri serotonin düzeyini düşürürken; oksijen, kusma, içinde aminler bulunan gıdalar (örneğin: peynir, çikolata, portakal, mandalina, domates) ve içinde triptofan isminde bir çeşit amino asit bulunan gıdalar, (örneğin süt, hindi eti) serotonin düzeyini yükseltmektedir.

BOY INTERRUPTED (2009) “ Aklı Karışık Bir Çocuk”

Yönetmen : Dana Heinz Perry
Oyuncular : Evan Scott Perry
Süre : 92 dakika
Ülke : ABD
Dil : İngilizce
Konu: Evan isimli çocuğun intihara sürükleniş serüveni

TÜRKÇE ALT YAZISINDAN KISMÎ ALINTI

Babam beni arayıp, Evan'ın camdan atladığını söylediğinde yatılı okulda, odamdaydım. Hayatını sona erdirme kararı aldığında okulun üçüncü haftasıydı sanırım. Annemin odasına gittim ve bu cümleleri kurmam gerektiğinin farkına vardım. Onlarla iletişim kurmalıydım ve onlara Evan'ın kendisini öldürdüğünü anlatmam gerekiyordu. Bilinçsiz bir şekilde yapılan, en azından ben öyle yapıyorum yüzleşmesi acı olan şeyleri bloke etmektir.

Bunu nasıl yapmış olabilir?

Mümkün gelmiyor. Oğlunuz ne kadar acı verici bir şey yaşamış olabilir ki, artık buralarda olmak istemez?

St. John's Mezarlığı, Barrytown New York; Ekim Kendisini öldürdüğü akşam, Evan'ın kafasında neler vardı asla bilemeyeceğiz.

Pencerenin kenarında, atlamak üzereyken düşünceleri nelerdi?

Adımını atıp o kararı verirken ne düşünüyordu?

***

Nasıl olur da, bebeğime son defa onun cenazesinde sarılabilirim? 15 Yıl Önce Hayatımdaki en mutlu günüm, Evan'ın doğduğu gündü. En sonunda onu görebilmenin mutluluğu tanımlanamazdı. Hamileyken bebekle iletişim kurmaya başlarsınız. İçinizde hareket eder. Tekmeler ve kim olduğunuzu sorgular gibidir. Sonunda doğduğunda, Evan çok güzeldi. Ona hemen âşık olmuştum. Evan'ın doğumunu çekerken çok heyecanlıydım. Kamerayı doktora vermiştim. O da bir kaç fotoğraf çekti. Evan doğduğunda, yaşındaydım. Hart ise. Eski ilişkisinden bir oğlu daha vardı. Evan, benim ilk çocuğumdu.

Evan'la uzun süre yalnızdık. O da ben de çok gençtik ve birbirine yardım etmeye çalışan iki minik yaratıklar gibiydik.

***

Evan, havluların belli bir düzende katlanmasını istiyordu. Olmadığı takdirde onları kuma serer ve tekrar en baştan yapmaya başlardı. En çok bu kalıbı kullanırdı,

"Baştan yapmak."

Mükemmeliyetçiydi.

Hayatı boyunca da böyle oldu.

Herhangi bir konuda en başarılı olamazsa, buna çok bozulurdu.

Onu disiplin etmekse imkânsız bir şeydi.

Cezalısın, deyip odasına gönderirdik onu.

Cezalandırıp odasına gönderirdik onu.

***

Televizyonu camdan atardı; kitaplıkları kırardı. Odaya gittiğinizde darmadağın bulurdunuz her şeyi. Bundan pişmanlık duymasını beklerdiniz ama olmaz.

"Beni hapse atın isterseniz," derdi.

Psikolojik sorunları olduğu bir gerçek. Sanırım, duygusal şok emicilerinin olmadığını söyleyebili-

riz. Bu nedenle sizin ya da benim basit gördüğümüz konulara büyük tepkiler verirdi.

***

4 Yaş

İki farklı Evan vardı sanki. Bir yandan sinir krizleri geçirirdi. Ona ulaşması imkânsız olurdu. Öte yandan, yaşamayı seven, harika bir çocuktu.

***

Evan çok sevgi doluydu. Bunu fiziksel olarak gösterirdi. Hep sarılırdık. Evan, anne karnında minik bir bebek misin sen?

Daha doğmadın bile, değil mi?

Bu şiddetli sevgi ve duyarlılığın tam tersini de alabilirdiniz. Bunu söyleyebilirim. Korkutucu bir insan ve korkutucu bir ruh. Ruhların en karanlığı belki de.

Evan ana okulundayken, öğretmeni telefon etmişti. Onun intihardan bahsetmesinden endişelenmişti.

Evan'la beş yaşındayken tanıştım. Gösteri sanatları programımıza katılmıştı. Gördüğüm en sevimli çocuk oydu, diyebilirim. Aralarında ayrım yapmamaya çalışırız ama bazen buna engel olamayız. Tüm öğretmenlerin gözdesiydi o.

Tanıştığım en sevgi dolu, en yaratıcı çocuklardan birisiydi, Evan.

Doğruluğa çok önem verirdi.

Adil olmalıydınız.

Bir kavga çıktığında ayırmaya ilk o giderdi.

Ve sonra da bunun adil olup olmadığını sorgulatırdı.

Beş yaşında, minikler grubundayken kafasını ölümle bozmuştu.

Camdan atlayıp, kendisini öldüreceğini söylüyordu.

Bir akrabasının bunu yaptığını söylemişti. Grupta her gün bu konuyu açardı. Camdan atlamak istediğini söylerdi.

"Ölüp ölmemek, umurumda değil," derdi.

"Ben ne olacağım peki," diye sorardım ona.

"Senin ve ailem için üzülürüm, ama benim umurumda olmazdı, çünkü ben bir şey hissetmeyeceğim," derdi.

***

Kucağıma oturur, kollarını bana sarar ve hiçbir üzüntü belirtisi göstermeden, her zamanki sevgi dolu, tutkulu Evan olarak atlayacağını söylerdi. Ben de, bunun saçma bir konu olduğunu anlatmaya çalışırdım.

DEPRESİF ÇOCUKLARLA TANIŞTIM.

HİPER AKTİF OLANLARIYLA DA.

Ama ölümden bahseden bir çocukla, hiç tanışmamıştım.

Ölümü merak ediyordu.

Buna kafasını takmıştı bile diyebiliriz.

Ölüm takıntısı son derece mantığa dayalı bir konuydu onun için.

Olağan bir şeydi çoğu zaman.

***

Evan Perry; mükemmeliyetçi, takıntılı, sahip olmayı sevmez. Bundan sonrasını yazmadım bile. İyi bir sporcu ve popülerdir.

Beş yaşındayken bir psikiyatra gittik.

Okulda dersleri iyi.

Geçen seneden beri kavga çıkarmamış.

Evan'a depresyon teşhisi koydu ve Prozac'a başlattı.

25 Eylül 1997'de Prozac hakkında konuştuk. Çocuklarda depresyon konusunun yeni yeni tartışılmaya başladığı dönemlerdi. Eğitim aldığım dönemlerde, çocukların da depresyona girebileceği fikrine aşina değildim.

263 YAZILARIM

Çocuklar depresyona girmez.

Bu kadar basittir; değil mi?

AİLESİNİN İKİ TARAFINDAN DA GELEN, ŞİDDETLİ DEPRESYON GEÇMİŞİ VARDI. AMCASI, YAŞINDA İNTİHAR ETMİŞ. ÖLÜMDEN VE CİNAYETTEN BAHSEDİYORDU.

KORKUTUCU BİR ÇOCUKTU.

Ne diyeceğimi bilmiyorum. Çoktan intihar girişiminde bulunmuştu bile. Pencereye koşup ailesini atlamakla tehdit etmiş. Asi ve karşı gelen bir yapısı var. Kafasını vurmuş.

"Kanser olmak istiyorum," demiş. Ebeveynlerini ve kardeşini öldürmekle tehdit etmiş. Tam bir bebek gibiydi. Başlarda o kadar bebeksi bir yüzü vardı ki pembemsi, bebek yüzü vardı. İçindeki şeytanlarla yüzü arasında müthiş bir görsel karşıtlık vardı.

Evan yedi ya da sekiz yaşlarındaydı.

Evdeydik ve yine kendisini öldürmekten söz etmeye başlamıştı.

Ne yapacağını son derece detaylı bir şekilde anlattığı zamanlar olurdu.

Camdan atlamak gibi.

Bir binanın tepesinden atlayacaktı.

Kendisini kesecekti.

O seferinde de kendisini asmaktan bahsetmişti. Yastık kılıfına bir kuşak bağlamış. Ranzasına tırmanmıştı. Oraya bağlamış iyice. Sonra düğümü boynundan geçirdi ve bana kendisini nasıl asacağını, ranzadan atlayacağını gösterdi. Annesine, kendisini nasıl asacağını gösterecekti.

İnsanlara oğlumun kendisini öldürme planlarından bahsetmekten çok yorulmuştum ama. Bunun gerçekten olduğuna dair bir kanıta ihtiyacım vardı. İnanması çok da kolay olan bir konu değildi bu.

ÇOCUKLARIN İNTİHARA MEYİLLİ OLAMAYACAĞINA DAİR BİR FİKİR VARDI. !!!!!

Ölümün ne olduğunu anlayamayacakları düşünülürdü. Bunun geri dönüşünün olmadığını anlayamazlardı.

Evan'ı iyi tanıdığımı düşünmedim hiçbir zaman.

Hayatımda gördüğüm en korkutucu çocuktu. Ölüm hakkında bu kadar kararlı olan bir çocukla tanışmamıştım hiç.

Maske takmış gibi geliyordu. Yüzüne o ulaşılmaz ifade yerleşirdi. Duygu durumu bozulduğunda, tüm vücudu değişirdi. Fiziksel tepkileri, iletişim kurma yöntemleri hepsi değişirdi. Bu değişiklik, yüzünden okunabilirdi. Ona ulaşamazdınız. Fiziksel değişimi, yüzünün boş bakmasına yol açardı.

***

ÇOCUK OLMAYI ATLAYIP, DİREKT BULUĞ ÇAĞINA GİRMİŞ GİBİYDİ. BU DAVRANIŞLARI, 15 YAŞINDA BİRİSİNDEN BEKLERSİNİZ.

"Sen benim patronum değilsin. Ver şu arabanın anahtarlarını."

"Nereye gidiyorsun?

Okulda neler yaptın?"

Yanıt alamazsınız. Normal gibi gelir ama yedi yaş için pek de normal değildi. Çok sofistike olmasının yanı sıra, tam bir ergendi.

"Mutlak gücümün vaktidir bu."

Britney Spears'den[84] ya da **Backstreet Boys**'dan[85] hiçbir zaman hoşlanmadı.

Direkt olarak, **DYLAN, NEİL YOUNG** ve **NİRVANA** dinlemeye başladı. Bir sürü şarkılar yazmıştı.

Çıkarmazsam kafamdaki mesajı

---

[84] Britney Jean Spears :(d. 2 Aralık 1981, Louisiana ABD), 1 Grammy Ödülü kazanmış Amerikalı pop müzik sanatçısı, seksî dansçı, ve sinema oyuncusudur.

[85] Backstreet Boys, 1992 yılında kurulmuş ünlü Amerikan pop grubudur.

Ölüp gidivermem lazımdı
Nasıl olur dersen bana
Söylemedim mi ben sana
Sevdiysen alırız elinden
Olur böyle aynen

Onun yaşındaki bir çocuğun aklından bile geçmeyecek konular hakkında şarkı sözleri yazıyordu.

9 Yaş

Beleşe gelir sanırsın
Kessem boğazımı
Seni tehdit etsem bıçağımla
Gebereceksin bu akşam,
***
Daha azı değil, depresyondayım
Ne meraklı ne de öfkeli
Öldürsün beni artık biri!
Diz çöktüm önünüzde
Lütfen, yalvarırım gebertin beni
Diz çöktüm önünüzde
Çünkü feci depresyondayım.
***

8 - 9 yaşlarında günlük tutardı.
Şiirler yazmıştı bir sürü.

"Ölmeye hazırım, ölümden korkmuyorum." Derin şiirlerdi. Aklından kuvvetli düşünceler geçiyor olmalı, demiştim. Yaşını aşan bir duygusallığı ve olgunluğu vardı. Evan bir keresinde, ana karakterinin depresyonda olan ve her konuda yalnızca olumsuzlukları düşünen bir çocuk olduğu bir oyun yazmıştı.

Yaş 9
Bu sırada Evan ciddi bir intihar girişiminde bulundu.

2000 senesi sonbahar döneminde, Evan beşinci sınıftaydı. Okul müdürüne, intihara meyilli olduğunu iletti.

Mektup: Acilen tavsiye ediyorum Bir psikiyatra danışmalı

Bize de mektup gönderdiler tabi.

"Psikolojik danışmana görünmeli." Üç hafta sonra, okulda bir denemede bulundu.

"Okulun çatısına çıktı. Yaklaşık altı kat yüksekte. Kaldırımdan, burger bir parça koparmış. Aşağıya, çocukların oynadığı yere fırlattı."

Öğretmenlerinden bir tanesi, beden eğitimi öğretmeni, çatıya çıkmış. Evan'ın yanına. Evan, pervazdan sarkıyormuş ve ona kendisini öldürmek istediğini, atlayacağını söylemiş.

Öğretmen de ona, sevilen birisi olduğunu, hayatın yaşamaya değer olduğunu anlatmış. Sonunda, Evan kendi kendisine aşağı inmiş.

Oraya vardığımda okul müdürünün odasına gönderilmişti. Orada buluştuk. Hemen acil servise gitmeye karar verdik. Bir doktor ona, ölümün nasıl bir şey olduğunu bilip bilmediğini sordu. Evan'ın yanıtı,

"EVET, HERKES TOPLANIR VE NE KADAR HARİKA OLDUĞUNDAN BAHSEDER," olmuştu.

Eskiden manik depresif olarak bilinen bu hastalık beyindeki kimyasal dengesizliklerden kaynaklanır. Bazı çocuklar depresyona, bazılarıysa maniye yatkındır. Evan'ın durumunda, yatkınlığının kesinlikle depresyon olduğunu söyleyebilirim.

Bipolar (iki kutuplu) depresyon, kesinlikle depresyondan daha ciddidir. Bipolar rahatsızlığı olan

çocuklarda intihar daha sık görülür. Daha korkutucu olmasının sebebi de budur. Durumu ne kadar uzatacağını asla bilemezsiniz. Okulda pervazdan atlayabilirdi. Kendisi dışında, başka durum ya da insanları suçlamaya yatkındı.

"Bunu yapmamam gerekiyordu, bir sürü insanı korkuttum," demezdi.

İstediği tek şeyin, kendisini can kulağıyla dinleyecek birisi olduğunu söylemişti. Davranışlarının başkaları tarafından neden bu kadar korkutucu algılandığını anlamıyordu. Okulun çatısına çıkarsa, bir şeyler olacağını düşünmemişti. Bu nedenle, gözetim altında her saniyenizin takip edildiği programda yoksa hiçbir şey yapamadığız, başka rahatsız çocuklarla bir arada olunan ve ailenizin sık sık ziyaret etmesine izin verilmeyen bir yere kapatıldığında paramparça oldu.

Klinikteki demirbaşlara zarar veriyordu. Çok öfkeliydi. Odasının tüm duvarlarını boyamıştı bir keresinde. Duvarları ona temizletmek zorunda kalmıştık. Sinir krizleri geçiriyordu sık sık. Kafasını ve kollarını duvara vurmaya başlamıştı; çok kızgındı.

NE DEPRESİF NE DE MANİK OLDUĞU DÖNEMLERDE FARK ETMEZ. BİPOLAR BİR ÇOCUKLA MANTIK ÇERÇEVESİNDE ANLAŞAMAZSINIZ.

Evan'ı, Four Winds'te ziyaret etmek çok acı vericiydi. Çok daha ciddi psikolojik sorunları olan çocuklarla bir aradaydı. Davranış bozukluğu olan çocuğunuzla yüzleşmek çok zor. Ergen olsaydı, bu gelip geçici bir durum olurdu. Bir sürü yeteneği ve parlak özellikleri olan bir çocuktu. Four Winds, bu nedenle suratımıza yediğimiz bir tokat gibiydi.

FOUR WİNDS'DE, EVAN'A BİR SÜRÜ İLAÇ VERDİLER.

DEPACOTE bunlardan biriydi. Narkoz altında gibiydi.

Sonradan **LİTYUM**'u önerdiler.

LİTYUM, bir duygu durumu stabilizatörüdür. Yükselip alçalması yerine, beyindeki **seratonin** seviyesini dengede tutar. Kimyasal dengeyi sağlar.

Lityum'a cevap vermeye başlamıştı. Dikkat çekici bir gelişmeydi bu. Yine de çok rahatsızdı. Bundan sonra ne yapacağımıza karar vermeliydik. Eski okulu onu geri istemedi. Çok pahalı bir alternatif dışında gidebileceği hiçbir yer yoktu. Bu, onun ömrünü en azından bir kaç sene uzattı, diyebilirim.

***

Birkaç gün sonra, Evan kampüsten ayrılmaya karar verdi. Kontrol altında tutulup tutulmadığını

görmek istemişti. Üç gün sonra, buna katlanamayacağına karar vermişti. Her şeyden yetişkinlerin sorumlu olması, ona göre değildi. Olması gerekenden biraz daha zorlaştırdı durumu. Dramatik davranışlar gösterdi ve pencereden çıkıp gitti. Oysa kapıdan da çıkabilirdi. Kapıları kilitlemeyiz. Önemli bir olaydı. Evan'ın verdiği dolaylı zararı anlaması gerekliydi. Yaşamında olup bitenlerin bir özeti gibi olmuştu bu olay. Size verdiği zarardan şimdiye dek hiç sorumlu tutulmamıştı.

***

Çok erken yaşta, bir ergen gibi davranmaya başlayan Evan'ın **"Ben bunlar için çoktan büyüdüm,"** havasını üzerinden atması gerekliydi. Çocuk olması lazımdı. O yaşta ihtiyacınız olan budur. Güzel bir günde, arkadaşlarınızla top oynamalısınız.

***

Öğretmenleri, **"Keşke bütün öğrencilerim, Evan gibi olsa,"** diyorlardı. Fen bilgisi projesiyle ödül bile aldı.

Evan, York'da çok iyi arkadaşlar edindi. Bu, ona iyi geldi. Güveninizi kazanması biraz vakit alırdı. Ama sonra gördüm ki onunla her şey konuşabilirdim. Bir sorunum olursa, ona dönebilirdim.

***

Bazen bir şeylerden şüphelenirdik. Uzun bir süre sessiz kalırdı. Ama buna alışmıştık; bunu sık sık yapardı çünkü. Arada sırada okulu asardı.

Derdi ki, **"Ne kadar mutlu olursam bu ay, sonrakinde o kadar öfkeli olacağım."** Bir keresinde çatıya çıkmıştık. Pervazda oturuyordu. Beni çok korkutmuştu. Korkusuzca kenarda yürüyordu.

***

Depresyondaydı.

***

Hayatın devam ettiği bir gerçek. Ama istediğin ve planladığın şekilde değil.

***

Evan'ın durumu çok iyiydi, neredeyse mucize gibi. İnanamıyorduk.

***

"Artık öyle değilim," diyor.

***

"İntihara meyilli düşüncelerin var mı," ya da **"Kendini öldürmek istiyor musun, kendine zarar verir misin,"** gibi.

"Hayır," dedi,

"Bunları düşünmüyorum."

Evan'ın intiharından altı hafta öncesi

ÇOCUKLAR BAZI ŞEYLERİ SÖYLER YA DA YAPARLARSA, ONLARA ENGEL OLUNACAĞINI BİLİRLER. ÖZELLİKLE DE AİLELERİ, ONLARIN HAYATINDA OLUP BİTENLERLE İLGİLİYSE. **Çocuk engellenmek istemiyorsa, hiçbir şey söylemeyecektir.**

Evan, durumunu dışarıya yansıtmamayı öğrenmiş olabilir. Ama içinden çok ıstırap çekiyordu ve bu henüz işin başıydı. Daha çok küçükken başlamıştı ve asla geçmeyecekti.

Nantucket'e iki haftalığına tatile gitmiştik.

Depresif görünüyordu. Baskı altında gibi görünüyordu. Çok mutlu değildi; durumu kötüleşiyordu. Okul başladığında, küskün ve depresifti.

Eylül ayında, haftalar birbirini kovalamaya başlamıştı ve ödevleri için endişeleniyordu. Bir keresinde gelip,

"Anne, bana dikkat etmen lazım," demişti. Psikiyatrıyla iletişime geçtik. Ondan bir randevu aldık. Lityumun dozunun arttırılması gerekiyordu. İlacının dozunu arttırmayı denedik; işe yaramadı.

***

İnsan bunu kendisine yapmakta kararlıysa, bunu herkesten mutlaka saklayacaktır, değil mi?

2 Ekim 2005, Öldüğü gece, Pazar akşamıydı.

Hep beraber yemek yiyorduk. Evan'ın henüz tamamlamadığı bir ödevi vardı. Ukalalık yapıyor ve bitirmek istemediğini söylüyordu. Ayaklarını masaya uzatmıştı. Annesinin ödevle ilgili başının etini yediğini söylüyordu. Sonra biraz dalaştılar. Çok sinirlenmişti. Kavga çok şiddetli olmuştu. Genelde hep böyle yoğun kavgalar çıkardı.

Merdivenlerden çıkarken, **"Anne, senden nefret ediyorum,"** dedi. **Kapısını kapattı ve kilitledi.**

O akşam giderken, aklıma takılan bir şey yoktu. Bu çocuk, bu akşam kendisini öldürecek, diye düşünmeme yol açacak bir şekilde davranmamıştı. Milyonlarca sene geçse aklıma gelmezdi. En iyi zamanlarımda bile ondan beter davrandığım olmuştur. Akşam on sularıydı.

Bir süre daha okuduk sonra Evan'a bakmaya odasına gittim. Kilidi açmıştı. İç çamaşırlarıyla yatağında oturuyordu. Kucağında laptopu vardı. İçeri girdim ve nasıl gittiğini sordum.

"İyiyim baba; ödevimi yapıyorum," dedi. Bilgisayarı vardı. Ödevini yapıyormuşa benziyordu.

***

Evan ortadan kaybolmuştu. Aklımdan geçen ilk şey, camdan atladığı olmuştu. Pencere, apartman boşluğuna bakıyordu; bir şey görünmüyordu. Apartman boşluğunda bir şeyler kesinlikle vardı; ama net seçilemiyordu.

Evan, sırtüstü yatıyordu. Etraf kan içindeydi.

"EVAN, EVAN!"

***

"Lanet olsun, bunlar gerçekten oluyor," diye düşündüm

***

Bir mektup açıldı karşımıza.

Uğruna Ölünecekler:

267 YAZILARIM

1-BAŞARISIZLIK KORKUSU
2-ARKADAŞLARA GÜVENSİZLİK
3-TÜM BU ÇABA NİYE?
4-ASLA UYUM SAĞLAYAMADIM.
5-KÖTÜ OLAN HER ŞEYİN, GERÇEK OLDUĞUNU BİLMEK, TEMBEL, KAYBEDEN, ÇİRKİN, YETENEKSİZ VE APTAL OLMAK.
6-NE ANLAMI VAR?

Uğruna Yaşanacaklar:

1.MÜKEMMEL OLMA POTANSİYELİ
2.SEVDİKLERİME OLAN GÜVEN
3.GELECEK
4.GÜVENİLİR ARKADAŞLAR BULMAK
5.AİLEMİN ÜZÜLECEK OLMASI
6.SONRA DAHA İYİ HİSSETMEK
İşte uğruna ölünecek ve yaşanacak altı şey.

İstediğim şeyler:

YORK HAZIRLIK OKULU'NUN NEDEN VE NASIL ÖLDÜĞÜMÜ ASLA BİLMEMESİ.
UNUTULMAK.
CENAZEME YALNIZCA AİLEMİN GELMESİ.
ÖLÜMÜN ACISIZ OLMASI.
VE SON OLARAK DA, HERKESİN HAYATINA DEVAM ETMESİ.
ÜZGÜNÜM AMA EN İYİSİ BU OLACAK.
***

Dürüst olmak gerekirse, bu mektup tüm 15 yaşındakilerin kendileri hakkında düşündüklerini ifade ediyor.

YETERİ KADAR İYİ DEĞİLİM, KİMSE BENDEN HOŞLANMIYOR.
HİÇBİR ŞEY DÜZELMEYECEK.

Evan'sa bunları, herhangi bir 15 yaşındaki çocuktan 20 kat daha kuvvetli hissediyordu. Hiçbir şeyin düzelmeyeceğine daha çok inanıyordu. Bir geleceğin olmadığına ve yaşamanın çok azap verici olduğuna, çok zor olduğuna ve ölümün tek yanıt olduğuna çok daha şiddetli inanıyordu. O listenin üzerinden birlikte geçebilseydik keşke. Kararını vermeden önce, bana göstermiş olsaydı o listeyi onunla üzerinden geçerdik ve bunların hepsini düşündüm, derdim. Bunu da düşündüm. Bunu da. Ama bunların benim için doğru olmadığına karar verdim. Senin için de geçerli değiller.

ŞU ANDA KENDİNİ FARKLI HİSSETMENE YOL AÇAN ÖZELLİKLERİNİN, BEŞ SENE SONRA SENİN EN İYİ YANLARIN OLDUĞUNUN FARKINA VARACAKSIN. SENİ DİĞERLERİNDEN AYIRAN BUNLAR OLACAK VE İNSANLAR BUNU ÇEKİCİ BULACAKLAR.

Evan'ın intihar notu; Bundan ne anlam çıkarıyorsunuz?

Her şeyden önce, yetişkin yaşamının nasıl olacağını görmeye başlamıştı. İstediği şekilde başarılı olamayacaktı bu yaşamda.

Psikiyatride bipolar rahatsızlık, bizim kanserimizdir.
İnsanları öldürür.

Yapabileceğiniz her şeyi yaparsınız ama bazılarını asla kurtaramazsınız.
Ona kesinlikle bir süre daha yardımcı olabilirdik.
Ama ilaçlarını eninde sonunda bırakacaktı.
Hepsi bırakır.
İlacı bırakınca, uçup gidecekti.

Belki de hastalığı, tür değiştirmeye başlamıştı. Aklını yitirmeye başlamış olabilir miydi? Bunlar hakkında konuştu mu?
Hayır.
-Hiçbiri hakkında mı?
Hissettiklerini reddetmiş olabilir, ama hiçbiri hakkında konuşmadı mı?
Arkadaşlarına güvenmediğini falan söylemedi mi?
Deliler böyle konuşur ama yani
-Deli saçması. Deli saçması, son derece aklı başında bir şekilde yapılabilir.
Planlı ve programlı bir şekilde.

Bu nedenle televizyon ve filmlerde akıl hastalıklarının temsil ediliş biçimlerine öfkeleniyorum. İlle de kendinden geçecek; ağzı köpürecek falan.
AKLI BAŞINDA BİR ŞEKİLDE, BİLGİSAYARININ KARŞISINDA SAKİN SAKİN BU KORKUNÇ ŞEYİ YAZIYOR OLAMAZ SANKİ.
Metodolojik bir biçimde, yapacağını zaten bilerek. Bu da deliliktir.
***
Onun anısında, hayatın kırılganlığının ve öneminin farkına varıyoruz. Sahip olduğumuz hayatın kıymetini bilmeli; ilişkilerimizden alabildiğimiz kadar keyif almalıyız. Her ne kadar zamanımız varsa.
-**Delik dışında her şey var.**
Delik dışında her şey.
-Deliği kazmayı unutmuşlar. Nereyi kazacaklarını söyledik mi?
***
Birisi bu kadar şiddetli bir depresyondaysa ve çok acı çekiyorsa, onun için hiçbir şey yapamayız. Hiçbir şey. Bundan sağ çıkmak çok zor. Ama elinden geleni yaparsın işte.
Başka ne var ki?
Ne yapılabilir?
***
İnançsızlık hissiyatı. Bunun gerçek olduğuna inanacak mıyım hiç?
Bilemiyorum. Bunlar gerçekten oldu mu?

YORUM:

Çocuklarımızın yetişme ortamlarına bakınca Evan'dan çok farklı olmadığını görmekteyiz. TV dizilerinde kültürümüzün aşağılandığı, örnekleri olmayan hayat tiplemeleri ile baskı altında olan çocuklarımızın feci durumları, ayrıca okul hayatları ve sosyal durumları da düzensiz olanlar, taş dahi attırılan yavrularımızı görünce dua edip tedbir amaçlı olarak yakın ilgi ve alakayı kesmeyelim. Ancak geleceğimiz gerçekten büyük bir tehdit altında olduğu görülmektedir.

İsmail Hakkı

"ÖYLE BİR GEÇER ZAMAN Kİ" DİZİSİNİN PSİKANİLİZİ VE POLİTİK SEMBOLİZM

Drama Koordinatörü: Elif Ayşe DURMAZ
Yönetmen:Zeynep GÜNAY TAN
Öykü Ve Senaryo: Coşkun IRMAK

Oyuncular:

- Erkan Petekkaya (Ali)
- Ayça Bingöl (Cemile)
- Wilma Elles (Caroline)
- Yıldız Çağrı Atiksoy (Berrin)
- Aras Bulut İynemli (Mete)
- Farah Zeynep Abdullah (Aylin)
- Emir Berke Zincidi (Osman)
- Meral Çetinkaya (Hasefe)
- Mete Horozoğlu (Soner)
- Orhan Alkaya (Balıkçı)
- Mehmet Sezai Gürhan (Kemal)
- Zeyno Eracar (Neriman)
- Nilperi Şahinkaya (Mesude)
- Dila Akbaş (Ayten)
- Tolga Güleç (Ahmet)
- Salih Bademci (Hakan)
- Ferit Kaya (Kürşat)
- Simay Küçük
- Sercan Badur (Necati)
- Yeliz Kuvancı (İnci)
- Şenay Aydın (Amina)

GENEL HİKAYE

Hikaye, 1967 yılında, İstanbul'un eski semtlerinden birinde başlayan ve günümüze kadar sürecek olan bir zamanı dilimini içerir.

Hikayenin odağında Akarsu ailesi vardır. Anılan zaman içinde bu ailenin dağılması, aile bireylerinin bu dağılmadan aldıkları etkiler ve her birinin bu etkiler altında şekillenen hayat hikâyeleri sergilenir.

Denizci olan Ali Akarsu'nun, Hollandalı Carolin'le olan aşkı, karısı Cemile Akarsu tarafından öğrenilince, yaşanan büyük sıkıntılar ve bu durumun yarattığı olumsuz şartlar, Cemile, Ali ve çocukları üzerinde, hayatlarının geri kalanını şekillendirecek kalıcı etkiler bırakır. Hayatla ve birbirleriyle olan mücadeleleri, birçok travmanın izlerini taşıyarak, sürer.

Ali ve Cemile'nin üniversiteye gitmekte olan büyük kızı Berrin, liseye gitmekte olan küçük kızı Aylin, Aylin'le aynı liseye gitmekte olan oğlu Mete, bu travmayı kendi hayatları içinde hissederler ve kendi hayat hikâyeleri de bu etki altında gelişir.

Ailenin en küçük bireyi olan 6 yaşındaki Osman, bütün bu sürecin içinde olan, etkilenen, gözleyen bir kişi konumundadır. Küçük olduğu için, korunan kollanan, olayların dışında tutulmaya gayret edilen bir durumdadır. Ama bu sebeple, aslında, olayların bütününü görebilen, gözleyebilen ve diğer aile bireylerine oranla, yaşananlara en bütüncül yorumu yapabilecek verilere sahip olarak gelişen biridir. Bu özelliğiyle Osman, 1967'den günümüze uzanan hikâyenin, odağında olan kişidir. **Ve hikayenin bütünü, aslında Osman'ın hikayesidir. Osman'ın bu niteliği, hikayenin gelişimi içinde derinde olgunlaşacak ve ancak günümüz aşamasına gelindiğinde kendini net bir şekilde açığa vuracaktır.**

Ali'nin annesi Hasefe Hanım, hikâyedeki en yaşlı kişidir. Dobra, mert, görmüş geçirmiş bir kadındır. Oğlu'nun yanlış yaptığına inandığı için, gelini Cemile'nin tarafını tutacak kadar açık sözlü ve yüreklidir. Diğer oğlu Kemal ve gelini Neriman, çıkarcı, rüzgâra göre davranan kişiler olarak, Hasefe Hanım'ın gözünde değer taşımazlar.

1967'den başlayarak, sürecin siyasal-toplumsal olayları, değişim ve dönüşümleri, hikâyenin gelişimindeki toplumsal zemini oluşturacağı için, önemlidir. Yukarda kısaca değinilen kişiliklerin hayat hikâyeleri, ilişkileri ve çatışmaları, bu toplumsal zemin üzerinde gelişecektir.

YORUM

Türkiye, 2002 yılından sonra sürekli bir diziler bombardımanına uğratıldı. Sürekli bir bilinçlendirme ile insanlar TV başında artık düşünce ve eylem bazında **"gizli bir ikna edici"** ile olması gereken alternatifin içine itilmektedir. Bu durum masa başında mı olur. Yoksa birileri kasıtlı mı yapar? Diye düşünmeden gördüklerimizi ve düşündürdüklerini açıklamak istiyoruz.

PSİKANALİZ DEĞERLENDİRME

Dizlerin uzunluğu, bölüm ve sezon sayısını geniş tutmak için psikanaliz ilmine ihtiyaç duyarız.

"Öteki Kadın-Erkek"
"Haz"
"Öteki Haz"
"Öteki olma arzusu"
"Karakteri ödünç alma"
"Bir'in ikili ilişkisi"

Bahse konu dizide bulunan karakterlerde ve ilişkilerinde sürekli olarak sayılan hususlar tekrar edilmektedir. Her karakter üzerinde bu hususlar zaman içerisinde harekete geçirilip diziler uzadıkça uzuyor. İnsanlarda bıkmadan usanmadan izlemekten vazgeçmiyorlar.

Bu diziden örnek verecek olursak;

"Ali" karakteri iki kadınla;
"Cemile", Ali ve balıkçıyla,
"Berrin" zıt kutuplu Ahmet ve Hakan ile…. İlişkilendirilmiştir.

"Bir"in **"ikili ilişkisi"** içerisinde, ikililer kendi aralarında sürekli **"ötekisi olma"** ile uğraşıp durmaktadır. Bu şekilde dizi her karakteri birkaç bölümde öne çıkararak insanları kendine çekmeyi başarmaktadır. Bu nedenle, sonuçlanmayan olaylar zinciri ve birbirleri arasında gidip gelişi ancak dizi karakterlerini **"öldürmek"** ile ancak finale ulaşacağı kesin görülmektedir.

Dizideki vaktinden önce şöhret olmuş (!) **"Küçük Osman"** da olayları anlatırken sürekli kaderi takip eden biri olması açısıyla **"köken"** i irdeleyen psikanaliz yorumcusu durumundadır. Onun **"Baba"** simgesiyle (Ali) ile olan ilişkisiyle ileriki dönemlerde **"Tanrı"** yı da sorgulamaya başlayacağını söyleyebiliriz. **"Köken sorunu"** ile meşgul olan zihniyetin temsili, düşeceği açmazlarla **"bütünlüğü parçalayıp" "ümitsizliğe düşeceği" "kaderin, bir kurgu olduğuna inanmasıyla"** da mistik değerlerini kaybedip, dinsizliğe kadar sonucu vardıracaktır.

Diziler, psişik alt yapısıyla normal hayatta insanların ilişkilerinde **"tek" "bir"** olma denilen bütünü yıkmasıyla birçok sakıncaları da beraber getirmektedir. Hayali olan senaryo sürekliliğini ise **"ölümsüz kişi ile ilişkili çiftli karakterler"** barındırmasınında bilinçaltını çok kötü şekilde yıktığını söylememek elde değildir. Farz edelim ki bahse konu dizi karakterlerinden "Ali" yle ilişkili iki kadından biri ölse muhakkak "Ali" karakteri de sanal olarak vasfıyla ölecektir.

Eğitim amaçlı olmayan bu türdeki TV dizilerinin, insanları oyalama taktiği ve para kazanma hesapları ile on yıl daha bıkmadan seyredebileceğiz.

Ayrıca diziler senaryo alt yapısını psikanaliz teorileri üzerine kurdukları ve insanların düşünüp te yaşayamadıklarının hazzının bir şekilde tatmin edilmelerini sağladıkları için çok seyredilmesi de bu sebeptendir.

POLİTİK SEMBOLİZM OLARAK DEĞERLENDİRME

271 YAZILARIM

Dizinin politik sembolizm olarak işlenişinde şu tezleri ileri sürebiliriz. Dizi "Kurtlar Vadisi" kadar ilgi çekiciliği altında politik bir işleyişi de dolaylı barındırmaktadır. Bu **günlük olaylar hakkında bir ev kadını veya gencin düşüncelerinde ulaşacağı yargıya dizideki karakterlerle ulaşmak da etkili ve kalıcıdır,** felsefesiyle hareket etmekten ileri gelir. Yani **"Gizli ikna ediciler"** dediğimiz hususlar devreye girmektedir. Bu şekilde birileri tenkit yaptıkları gibi, istedikleri imaj faktörünü de kabul ettirmiş olurlar.

Dizideki olayalar güncel hayata yakın bir şekilde geçerken toplumun yorumlarındaki verdiği tepki, istatiksel hesaplanınca ileriki zamanda verilecek politik bir kararın tayin edilme arifesinde de ön hazırlık yapılmış olur.

İşte bu bilgilerle ne şekilde düşünmemiz ve kişilerin olaylara bakış açısında geniş ufka sahip olmayı hatırlatmak istiyoruz. Verdiğimiz örnekler ile dizinin politik sembolizmi hakkındaki içerik açığa çıkacaktır.

Diziyi sürekli takip edemiyorum fakat izlediğim kısımlar için yorum yapmanız için ipuçları verelim. (Yorumlar daha da artırılabilir.)

"Ali" Devlet İdaresi
"Cemile" Türkiye Cumhuriyeti Devleti
"Caroline" Avrupa Birliği
"Ekber" Azınlıklar.
"Mete" Türkçü fikirler taşıyan ve günümüz siyasetinin güncel politikalarına itiraz eden kesim.
--
"Berrin" Siyasî hayat
"Ahmet" Sol görüşü
"Hakan" Sağ görüşü
"Ayten" Siyasi görüşlerin içeriğini bilmeden taklit eden halk
--
"Aylin" Ekonomi
"Soner" El altından olaylara müdahale emperyalist sermaye
"Murat" Dışa bağımlı yerel sermaye
--
"Hasefe" Etkisini kaybetmiş gelenek
--
"Balıkçı" Hikmete ulaşmış güngörmüş kişiler
--
"Kemal" Siyasi görüşü günü birlik olup, rüzgâra göre yelken açan yalaka takımı
"Neriman" Medya**,** menfaatçi guruplar
"Mesude" Uzantılar
--
"İnci" Milli duyguları gelişmiş fedakâr halkçı öğretmen
--
"Osman" Olayları seyreden ve yorumlayan saf akıl; kader çizgisi; tarih.
***

Allah Teâlâ milletimizi insanların geçici isteklerinden muhafaza buyursun.

İsmail Hakkı

GAVS-I Â'ZÂM ABDÜLKADİR GEYLÂNÎ KADDESE'LLÂHÜ SIRRAHU'L AZİZİN FETHURRABBÂNÎ KİTABINDAN ALINTILAR

Silsileden Esad Efendi Hazretleri, bu eser için şunları söylüyor:

"Vücûdu zarurî olan Cenâb-ı Allah'ın şeriki ve benzeri bulunmadığı gibi, diğer kitaplara nisbetle O'nun kitabının da benzerinin bulunmayacağı aşikâr, belki de tabiidir. Bildiğiniz gibi, Allah Teâlâ'nın kelâmı Kur'an'dan sonra, ikinci olarak da hadîs-i şerifler gelir. Üçüncüsüne gelince, onu da olsa olsa nebiler vârisi gerçek âlimlerin eserlerinde aramak gerekir. Zira âyet-i celîlede, "Allah'a itaat edin. rasüle ve sizden olan ülül'emre de itaat edin." buyrulmuştur.

Bendeniz, araştırma neticesi, FETHURRABBÂNÎ kitabının üçüncü olduğuna kanâat getirmiş ve o suretle ifâde ederek faziletli zâtınıza bir nüsha takdim etmiştim. Şüphesiz, şimdiye kadar, tarafınızdan okunup incelenerek değeri takdir olunmuştur. (Mektubat, 57. Mektup) (Sh:14)

**

EY OĞUL!

Nefsi ve hevâyı kendinden defet.

Nefsânî - hevâî duygulardan sıyrıl.

Tasavvuf erbabının ayakları altında bir zemîn (yer), avuçları içinde de bir toprak ol. Azîz ve Celîl olan Allah; ölüden diriyi, diriden de ölüyü çıkarır. Nitekim **İbrahim aleyhisselâmı, küfür üzere ölmüş ebeveyninden vücûda getirmiştir.**

Mümin, hayât sahibidir, diridir.

Kâfir ise ölüdür.

Tevhîd erbabı (muvahhid), hayât sahibidir, diridir.

Müşrik (putperest, Allah'a eş - ortak tanıyan) ise ölüdür. İşte bunun içindir ki, rivayet edilen bir kelâmında, Azîz ve Celîl olan Allah şöyle buyurur:

— **Benim mahlûkatımdan ilk ölen İblîs'dir.**

Bu kelâmı ile, sânı yüce olan Allah şöyle buyurmuş oluyor:

— <u>İblis, Bana ısyân etti. Neticede günahkârlıkla öldü.</u>

Bu zaman, âhirzamandır. Nifak çarşısı açılmıştır, yalan çarşısı açılmıştır.

Ey ahâlî!

Münafık, yalancı, deccal,... kişilerle oturmayınız!

Yazık sana ki, nefsin münâfıkdır, yalancıdır, kâfirdir, fâcirdir, müşrikdir. Böyle olduğu halde sen onunla nasıl oturuyorsun?

Ona muhalefet et, asla muvafakat etme. Onu bağla, asla salıverme. Onu hapset, zindana at. Kendisine, ancak zarurî olan haklarını ver. Fazla verme. Onu mücâhedelerle kahret, itaat altına al!... (Sh:27)

**

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

— **"Müminin ferasetinden sakınınız. Zîrâ hiç şüphe yok ki, o, Azîz ve Celîl olan Allah'ın nuru ile bakar."**

Ey fâsık, ey içi bozuk kişi!

Müminin ferasetinden sakın. Günah pislikleri ile pislenmiş o hâlinle onun yanına girme. Zîrâ hiç şüphe yok ki, mümin, Allah'ın nuru ile bakar ve bu nurla, senin içinde bulunduğun hâli görür. Şüphesiz ki mümin; senin şirkini, nifakını görür. Elbisenin altında gizlenmiş kötü amellerini görür. Rezaletlerini, utanç verici hâllerini görür. İflah olanı göremeyen kişi, iflah bulamaz. Sen, bir hevâ ve hevesden ibaretsin. Onun için, kendileriyle düşüp kalkdığm kişiler de hevâ ve heves erbabından başkası değil...

Vaktiyle, birisi diğerine sormuş:

— **Bu körlük, bu cehalet ne zamana kadar sürecek?** Öteki şu cevabı vermiş:

273 YAZILARIM

— **Bir tabibe varıp eşiğine baş koyuncaya kadar... Ne zaman ki bir tabîbe vararak eşiğine baş kor, seni tedâvî edeceğine dâir onun hakkında hüsnü zan besler ve kalbinle onu töhmet altında bulundurmazsan, aynı zamanda evlâdını da alarak kapısında oturur ve ilâcın acılığına tahammül gösterirsen işte o zaman iki gözünden de körlük zail olur**... (Sh:35)

**

Kadrinizi biliniz. Seviyenizi biliniz. İzzet ve Celâl sahibi Allah'ın düşürmediği derekelere siz kendi kendinizi düşürmeyiniz. İşte bunun içindir ki, birisi şöyle der:

— **Kim ki seviyesini bilmezse kader ona bildirir...**

Kaldırılacağın yere asla oturma. Bir eve girdiğin zaman, ev sahibinin oturtmadığı yere oturma. Zîrâ sen oradan kendi irâdenin dışında olarak kaldırılacaksın. Eğer imtina' eder, kalkmamakta direnirsen zorla kaldırılır ve kovulursun... (Sh:90)

**

Mûsâ aleyhisselâmın asası, sihirbazların sihir âletlerinden ne varsa birçoğunu yutmuş, fakat karnında hiç bir değişiklik olmamıştı. İzzet ve Celâl sahibi Allah ise, bunun bir hüner - hikmet olmadığını, bil'akis kudret-i ilâhî olduğunu sihirbazlara anlatmak istemişti. Zîrâ o sırada sihirbazların yaptıkları şey, bir hüner - hikmetten ve hendeseye dayanan bazı oyunlardan ibaretti. Mûsâ aleyhisselâmın asasında zuhur eden hârikul'âde hâdise ise, İzzet ve Celâl sahibi Allah'ın kudretinin tecellîsinden başka bir şey değildi. Onun için, sihirbazların alel'âde hünerlerini yok ediyordu. İşte bunun içindir ki, sihirbazların başı, kendi sihirbaz arkadaşlarından birine şöyle dedi:

— **Bu işler olurken Musa'ya dikkatle bak bakalım, o anda ne gibi bir hâl içinde bulunacak!**

Arkadaşı öyle yaptı. Mûsâ aleyhisselâmın hâl ve tavırlarını dikkatle süzdü. Müşahede ettiği şey, o sırada Musa aleyhisselâmın renginin atması, asanın ise işine devam etmesiydi. Bu durumu, baş sihirbaza bildirerek şöyle dedi:

— **Hâdise meydana gelirken Musa'nın rengi atıyor. Fakat asâ işine devam ediyor...**

Bu neticeyi öğrenen baş sihirbaz şunları söyledi:

— **Bu, Allah Teâlâ'nın işidir. Musa'nın işi değildir. Zîrâ, sihirbaz kendi sihrinden korkmaz. Sanatkâr da kendi sanatından korkmaz...**

Bunları söyleyen sihirbazbaşı, daha sonra Mûsâ aleyhisselâmın hak rasül olduğuna iman etti. Diğer sihirbaz arkadaşları da kendisine uydular ve imana geldiler... (Sh:93)

**

Ey, kitab müzâkereleri ile iştigâl eden şu kişi! **“Kaalû, kulna-— Dediler, dedik”** nakaratları arasında hiç bir şey kazanılmaz, bizim bahsettiğimiz mertebelerden hiç bir şey elde edilmez. Bir taraf da, **“Şu haramdır!”** diyorsun. Diğer taraf da, bizzat kendin onu işliyorsun. Bir taraf da, “**Şu helâldir!”** diyorsun. Fakat kendin onu asla yapmıyor, yerine getirmiyorsun. Sen, heves içinde hevessin. Tenakuz içinde tenakuzsun. Kendisinden rivayet edilen bir hadîsde, Nebi sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyururlar:

— **“Câhile bir kerre yazık! Âlime ise yedi kerre yazık!”**

Evet, öğrenmediği için câhile bir kerre yazık. Âlime ise yedi kerre yazık. Çünkü o, biliyordu. Buna rağmen amel etmedi. Böylece, ilminin bereketi uçup gitti. Aleyhine hüccet-delîl olarak ilmin kendisi kaldı...

Sen, önce öğren. Sonra, öğrendiğinle amel et. Öğrendiğini tatbik et. Daha sonra da halvete çekil. Yâni fâni varlıkların sevgisini kalbinden at ve İzzet ve Celâl sahibi Hakkın muhabbeti ile iştigâl et. Fâni varlıkların sevgisini kalbinden çıkardığın ve yalnız Allah sevgisi ile başbaşa kaldığın zaman, Allah Teâlâ seni kendisine yaklaştırır, fâni varlıklardan uzaklaştırır ve seni kendisinde fenâ'ya (= fenâ fillah — Allah'ın sevgisinde yok olma) kavuşturur. Sonra da, Allah dilerse seni halka tanıtır, açıklar ve dünyadan nasîblerini eksiksiz olarak almağa sevkeder. İlminin ve takdîr-i ilâhîsinin senin hakkındaki rüzgârına emreder. Bu rüzgâr, senin halvet hanenin duvarlarına doğru eserek oraya çarpar ve senin hâlin, insanlara açıklanır. Böylece, sen de, sensiz olarak, mahlûkatla Allah arasında yalnız Allah ile birlikte

bulunursun. Nefsinin, cibilliyetinin ve hevâî duygularının uğursuzluğu bertaraf edilmiş olarak dünyadan kısmetlerini eksiksiz bir şekilde almağa başlarsın. Şânı yüce olan Allah, senin hakkındaki ilminin kanununun asılsız çıkmış olmaması için, seni kısmetlerini toplamağa sevk eder. Dünyadaki nasiplerini eksiksiz - noksansız olarak alırsın. Bu esnada kalbin de hep İzzet ve Celâl sahibi olan Allah ile birlikte bulunur... (Sh:114)

**

Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, Lokman Hekim, meşhur nasîhatlarından birinde oğluna şöyle der:

— **Oğulcuğum! Nasıl ki hastalanıyor fakat nasıl hastalandığını bilmiyorsan, aynen bunun gibi, ölürsün fakat nasıl öldüğünü bilmezsin!...**

Ben sizi îkaaz ediyorum, uyarıyorum, Allah'ın yoluna uymayan fiil ve hareketlerden sakındırıyorum. Fakat siz uyanmıyorsunuz, Allah'ın yoluna aykırı olan fiil ve hareketlere son vermiyorsunuz!

Ey, hayırlardan uzak, sâdece dünya ile meşgul olanlar!

Yakında o dünya sizin tepenize binecek ve canınızı almak için gırtlağınızı sıkacak. O zaman size ne onun üzerinde biriktirdikleriniz fayda verecek, ne de onunla tattıklarınız. Aksine, bütün bunlar, sizin üstünüzde birer yük, birer vebal olacak... (Sh:148)

**

Va'zlar - nasîhatlar dinlemeğe devam et. Zîrâ va'z ve nasîhatlardan uzak kalan kalb körleşir.

Tevbenin hakikati, her hâl-ü kârda, İzzet ve Celâl **sahibi** Hakk'm emrini ta'zim etmek, yüceltmekdir. İşte bunun içindir ki, büyüklerden biri —Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun— şöyle der:

— **Hayırların tamâmı iki cümlede toplanmıştır.**

Bunlardan biri, İzzet ve Celâl sahibi Allah'ın emrini ta'zîm ve yüceltmekdir.

Diğeri de O'nun mahlûkatma şefkattir.

İzzet ve Celâl sahibi Allah'ın emrini ta'zîm etmeyen ve yine Allah'ın mahlûkatma şefkat göstermeyen her insan, Allah'dan uzakdır...

İzzet ve Celâl **sahibi** Allah, Mûsâ aleyhisselâma vahyen buyurdu ki:

— **Merhametli ol. Tâ ki ben de sana merhamet edeyim. Ben, çok merhametliyim. Kim ki merhametli olursa ben de ona merhamet eder ve kendisini cennetime koyarım. Merhametlilere müjdeler olsun!**... (Sh:180)

**

Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, bir defasında Bâyezid Bestâmî'ye bir adam gelmişti. Bir ara bu kişi, Bestâmî'nin huzurunda dururken sağa - sola bakınmağa başladı. Onun böyle sağa - sola bakındığını gören Bâyezid Bestâmî kendisine sordu:

— **Ne var?** Adam dedi:

— **Namaz kılacak temiz bir yer arıyorum!**

Onun bu sözü üzerine, Bestâmî de kendisine şunları söyledi:

— **Kalbini temizle de namazı dilediğin yerde kıl!...** (Sh:205)

**

Anlatıldığına göre, bir defasında îsâ aleyhisselâm İblise sordu:

— **Sence insanların en sevimlisi kimdir?** İblîs dedi:

— **Cimri mümin**...

İsâ aleyhisselâm bu sefer de dedi ki:

— **Peki, ya en sevimsizi?** İblîs dedi:

— **Fâsık, fakat cömerd kişi...**

İsâ aleyhisselâm bunun sebebini sorduğunda ise İblîs'in cevâbı şu oldu:

— **Çünkü ben, cimri müminin cimriliğinin onu her an için günaha sokabileceğini ümid ederim. Buna karşılık, fâsık fakat cömerd müminin cömertliği sebebiyle günahlarının afv edilebileceğinden**

275 YAZILARIM
korkarım... (Sh:217)

**

Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, bir defasında, ulemâdan birine soruldu:

— **Sahip bulunduğun bu ilme nasıl ve ne ile nail oldun?** Âlim, cevaben dedi ki:

— Kuşların erkenciliği, devenin sabrı, domuzun hırsı ve köpeğin yaltaklanması ile...

Sabah erkenden, kendilerinden ilim - irfan öğrendiğim âlimlerin kapısında olurdum. Tıpkı kuşların, rızık için sabah erkenden uçmaları gibi. Onların, insana ağır gelebilecek her şeylerine tahammül eder, katlanırdım. Tıpkı devenin ağır yüklere katlanması gibi. İlim - irfan öğrenmeğe son derece haris idim. Tıpkı domuzun, yediği şeylere harîs olması gibi. Kendilerinden ilim - irfan öğrendiğim âlimlerin karşısında hiç seviyesizlik endişesi taşımazdım. Tıpkı, sahibinin evinin kapısında, kendisine yiyecek vermesi için yaltaklanan köpek gibi... (Sh:262)

**

Nebi sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyururlar:

— **İmân, yarımşar iki parçadan ibarettir. Bir yarımı sabırdır. Diğer yarımı da şükürdür.**

Sen, sıkıntılara sabredip nimetlere şükretmedikçe hakîkî bir mümin olamazsın. İslam'ın hakikatlerinden biri de teslimiyettir, emirlere boyun eğmektir.

Allah'ım, Sen, Sana tevekkül, Sana itaat, **Seni zikir, Senin emirlerine muvafakat ve Seni tevhid ile kalblerimizi ihya et!...** (Sh:265)

**

Sen bir câhilsin.

Bilgisizin birisin.

Câhil kişi, bunlara aldırmaz. Sen, Allah Teâlâ'ya ibâdet eder, kurtuluşa erdiğini sanırsın. Fakat bir de bakarsın ki, ibâdetin suratına fırlatılmış. Çünkü o ibâdet, cehalet içinde yapılmıştır. Cehaletin ise küllisi mefsedettir, fesada sebep olucudur. Nitekim Nebî sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyururlar:

— **KİM Kİ ALLAH'A CEHALET İÇİNDE İBÂDET EDERSE ONUN İFSÂD ETTİĞİ ISLAH ETTİĞİNDEN, YANLIŞI DOĞRUSUNDAN DAHA FAZLA OLUR.**

Allah Teâlâ'nın kelâmı Kur'âna ve Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin sünnetine uymadıkça senin için felah - kurtuluş yoktur. Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, büyüklerden biri şöyle der:

— **Kimin ki bir mürşidi yoksa iblîs onun mürşididir.** (Sh:275)

**

Ey, İzzet ve Celâl sahibi Allah'ı sevdiğini iddia eden kişi!

Senin için bütün beyhude yolların tamamı kapanıp yalnız Allah'a giden yol açık kalmadıkça O'na olan muhabbet ve sevgin kemâle ermez. Senin sevgilin öyle bir sevgilidir ki, Arş'dan yerin dibine kadar, bütün varlıkların sevgisini senin kalbinden çıkarır. Hem de öyle bir çıkarır ki, artık ne dünyayı seversin, ne de âhireti. Kendinden dahi ürküntü duyar, yalnız O'nunla ünsiyet edersin, öyle ki, tıpkı Leylâ'nın Mecnûn'u gibi olursun.

Vaktiyle Mecnûn'da Leylâ'nın sevgisi yer ettiği zaman, o, halkın arasından ayrılmış, Tek başına yaşamağa başlamıştı. Daha sonraları, vahşî hayvanların arasına gitti. Ma'mûr beldeleri bıraktı, harabelerde kalmağa başladı. Halkın övmesini de, yermesini de bir kenara attı. Onun nazarında, onların konuşması da, sükût etmesi de bir idi. Kendisinden hoşlanmaları da, hoşlanmamaları da farksızdı. Bir gün kendisine soruldu:

Sen kimsin? Mecnûn, cevaben dedi:

Leylâ. Yine soruldu:

Nereden geldin? Yine dedi:

Leylâ.

Bir daha soruldu:
Nereye gidiyorsun? Mecnûn, cevaben yine dedi:

Leylâ.

Mecnûn'un gözleri, Leylâ'ya olan sevgisinin şiddetinden dolayı, ondan başkasını görmeğe kör; kulakları da Leylâ kelimesinden gayri kelimeleri işitmeğe sağır olmuştu. Onun için, etrafındaki insanların, bu hâlinden dolayı kendisini ayıplamaları, onu hep Leylâ kelimesini sayıklamaktan vazgeçiremedi. Nitekim birisi ne güzel söylemiş:

— **Nefsler bir kerre hevâiyâta meyletmemiş olsun. Artık insanlar, boyuna soğuk demire çekiç vururlar...**

Şu kalb, Azîz ve Celîl olan Allah'ı tanıdığı, sevdiği ve O'na yakınlaştığı zaman insanlardan ve diğer varlıklardan ürker. Yemeğe, içmeğe, giyinmeğe ve evlenmeğe karşı ünsiyet peyda edemez olur. Ma'mûr beldelerden, evlerden kaçar. Harabelere yönelir. Onu, şeriatın emrinden başka hiç bir şey bağlayamaz. Şeriat onu; emirde, nehiyde ve fiil-i ilâhîde bağlar. Kaderin geleceği vakitlere kadar bağlar...

Alllah'ım! Bizi rahmetinin elinden bırakma. Eğer bırakırsan, biz dünya denizinde boğuluruz. Varlık denizinde boğuluruz.
Ey keremini saçan!
Bize idrâk ver. Anlayış ver.
Bize hakikatleri idrâk ettir. (Sh:284)

**

Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

— **Kimi ki insanların en şereflisi olmak isterse Allah'dan korksun. Kim ki insanların en güçlüsü olmak isterse Allah'a güvensin, Allah'a dayansın. Kim de insanların en zengini olmak isterse kendi elindekinden çok, Allah'ın nezdindekine bel bağlasın...** (Sh:287)

**

Vah sana ki, Allah'ı sevdiğini iddia ediyorsun. Fakat O'ndan başkasını seviyorsun. Allah'ın sevgisi saflığın, temizliğin ve hâlisiyetin ta kendisidir. O'nun gayrisi ise adem-i safiyettir, kirliliktir, temiz olmamaktır. Sen, Allah'ın sevgisi hâlis safiyeti başkalarının sevgisi ile kirletirsen sen de kirlendirilirsin. Allah'ın dostu İbrahim aleyhisselâm ile Yakûp aleyhisselâmın başına gelen senin de başına gelir. Vaktiyle onlar, kalblerindeki birer ateşle, evlâdlarına meyletmişler, onlara sevgi ile bağlanmışlar ve malum musibetlere dûçâr olmuşlardı.

Yine, vaktiyle, Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, kızının oğulları Hasan ile Hüseyin'e karşı kalbinde bir sevgi duymuştu. Bir ara Cebrail aleyhisselâm geldi ve Allah'ın Resulüne sordu:
Onları seviyor musun? Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

Evet. Seviyorum.

Bunun üzerine Cebrail aleyhisselâm dedi ki:
— **Onların biri zehirlenecek. Diğeri de şehid edilecek...**

Bu hâdiseden sonra, Allah'ın Resulü o iki torununun sevgisini kalbinden çıkardı. Orayı bütünüyle, Azîz ve Celîl olan Rabbına tahsis etti. Onlar sebebiyle olan sürür ve neş'esi de hüzün ve kedere dönüştü...

Azîz ve Celîl olan Allah, peygamberlerinin, velîlerinin ve sâlih kullarının kalblerine gayret-i ilâhî ile nazar eder. Orada, kendisinden başkalarına yer verilmesini istemez. (Sh:314)

277 YAZILARIM

**

Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, ashâbdan Muâz radiyallâhü anh, hep şöyle duâ ederdi:

— **Allah'ım, eğer benim murat ettiğimi yapmayacaksan, o zaman bana, senin murat ettiğine sabır ve tahammül gücü ver!...**

EY OĞUL!

Kadere rızâ göstermek, kavgalar, çekişmeler ve didişmeler sonunda dünyalığa nail olmaktan daha güzeldir. Kadere rızâ göstermenin sıddîkların kalbinde husule getirdiği tatlılık, nefsânî arzularla zevklere nâiliyetin verdiği tatdan çok daha büyüktür. Allah dostlarının nazarında, kadere razı olmak, dünyadan ve bütün dünyadakilerden çok daha tatlıdır. Zîrâ Allah'ın takdirine râzî olmak, her hâl-ü kârda hayâtı güzelleştirir, tatlılaştırır, huzurlu kılar... (Sh:356)

**

Sen, Allah hakkı için bir nefs muhasebesi yapmalısın. Gerek Allah'ın hukuku ve gerekse insanların ve diğer mahlûkatın hukuku bahsinde nefsini iyi bir hesaba çekmeli, sîgaya çekmelisin.

Eğer hem dünyada hem de ahirette hayırlara nail olmak istersen Allah'ın senin hakkındaki hükmünü düşün. Seni nelerle mükellef tuttuğunu hatırla. Nefsini amele şevket. Allah'ın emirlerini yerine getirmesini, günah işlemekten sakınmasını, felâketlere sabretmesini, kadere rızâ göstermesini ve nimetlere şükretmesini söyle. Bütün bunları yaptığın zaman, mâniler senden zail olur. Allah Teâlâ ile sohbetin istikamet bulur. Yolda arkadaşa kavuşur, yardımcıya kavuşur, nereye gidersen seninle gelecek bir hazîne ile karşılaşırsın. Nerede bulunsan ve nereye girsen aldırış etmezsin. Zîrâ sen nereye düşsen hemen kapılırsın. Hüküm, ilim, kader, melek, insan, cin,... hepsi de sana hizmet eder. Sen Allah'dan korktuğun için, her şey senden korkar. Allah'a itaat ettiğin için sana her şey verilir...

KİM Kİ AZÎZ VE CELÎL OLAN ALLAH'DAN KORKARSA ONDAN HER ŞEY KORKAR. KİM Kİ ALLAH'DAN KORKMAZSA HER ŞEYDEN KORKAR.

Kim ki Allah yolunun hizmetçisi olursa her şey onun hizmetçisi olur. Zîrâ sânı yüce olan Allah, kullarından hiç birinin amelinden bir zerreyi bile zayi etmez.

— **Nasıl olursan, öyle muamele görürsün!**

— **Nasıl olursanız, ona uygun idarecilere kavuşturulursunuz.**

Allah'ım! Bize kereminle, ihsanınla, af vınla ve dünya ve âhıret lûtfunla muamele et. Ve:

— Bize dünyada iyilik ver. Âhırette de iyilik ver. Bizi cehennem azabından koru!... **(Sh:398)**

**

Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, Süfyân Sevrî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz, hem çok ibâdet ve tâatlerde bulunan, hem de çok yiyen bir zât idi. Doyduğu zaman bir zenci gibi şişerdi. Bunca çok yemek yediği halde, peşinden ibâdete kalkar ve ondan da büyük zevk alırdı.

Zamanının şahsiyetlerinden biri der ki:

— **Süfyân Sevrî'nin yemek yeyişini görünce, çok yiyor diye kızardım. Fakat namaz kılışını ve ağlayışını görünce ise ona gıpta eder, sevgi ve şefkatle bakardım.**

Sen, Süfyân Sevrî'ye, onun çok yemek yeyişinde uyma. Bil'akis, çok ibâdet edişinde uy. Zîrâ sen bir Süfyân Sevrî değilsin. Sen, Süfyân Sevrî gibi, nefsini iyice doyurma. Zîrâ onun nefsine hâkim olması gibi sen nefsine hâkim olamazsın. (Sh:450)

**

Konuşmanın burasında, dinleyenlerden biri Abdülkadir Geylânî Hazretlerine sordu:

— **KORKU ATEŞİ Mİ, YOKSA ŞEVK ATEŞİ Mİ DAHA ZORDUR?** Hazret, buna cevaben dedi ki:

— <u>Korku ateşi müride mahsustur. Mürîd, yâni Allah yoluna daha yeni sülük etmiş kişi, korku ateşi içinde bulunur. Şevk ateşi ise murada mahsustur. Murâdda, yâni sülük yolunda mesafeler katederek Allah'ın, kendisini aradığı kişi mertebesine ermiş kulda şevk ateşi bulunur. Korku ateşi bir şeydir. Şevk ateşi de bir başka şeydir. Acaba sizde hangisi var, ey soru sahibi?</u>

Ey, sebeplere dayananlar! Sizin melikiniz de, sultanınız da, ilâhınız da birdir. Fayda vereniniz de

birdir. O'nun irâdesinin dışında size kimse zarar veremez. Hiç işitmediniz mi ki, ne buyuruyor:

—**... Artık kim Rabbına kavuşmayı ümit ve arzu ediyorsa güzel bir amel işlesin ve Rabbına ibâdette hiçbir kimseyi ve hiç bir şeyi ortak tutmasın**" (Kehf sûresi, âyet: 110).

Rabbın ile aranda sen kendin varsın. Kendini aradan çıkar. İşte o zaman O'nu görürsün!...

Bu sırada, dinleyenlerden biri dedi ki:

— **Kendimi aradan nasıl çıkarayım?** Hazret, buna cevaben dedi:

— **Nefsine muhalefet ederek, onunla savaşarak ve onun heves ve arzuları karşısında sağır kesilerek kendini aradan çıkar. Nefsinin zevklerini, hevâî arzularını ve budalalıklarını asla yerine getirme. İşte o zaman mahviyete râzî olur ve senin kalbinin yüzünden uzaklaşır. Terkedilmiş, cansız bir et parçası hâline gelir. Bu sefer ona, nefs-i mut-mainne sirayet eder. Nefsi emmârenin çıktığı yere nefs-i mutmainne girer. O zaman, nefs-i mutmainne ile kalb, Azîz ve Celîl olan Allah'ı görürler.** (Sh:500)

**

Anlatılır ki, Fudayl İbni Iyâz öldüğü zaman babası onu rüyasında gördü. Kendisine sordu:

— **Allah Teâlâ sana ne yaptı?** Fudayl, babasına cevaben dedi:

— **Ey babacığım! Kul için, kendisine Rabbından daha hayırlısını görmedim...**

Ey oğulcuğum. Sen, Allah'a sarıl. O'ndan başkası ile iştigal etme. Ev O'nun evidir. Rızıklar O'nun yarattığı rızıklardır. Ezelde insanların rızıklarını O takdir ve ta'yîn etmiş, sonra zamanı gelince de yeryüzünde yine o yaratmıştır. Melekler senin rızıklarını sana ulaştırmakla vazifelidirler. Hayır Allah'dandır. Şer de Allah'ın irâdesinin hâricine çıkamaz... (Sh:501)

**

Şeytanın görüp ifsâd edemiyeceği, sultanın görüp kahredemiyeceği kişi pek azdır. Şânı yüce olan Allah Tûr'a (Tûr-u Sînâ) yemin etti. Bunun sebebi, Mûsâ aleyhisselâmm orada Allah'a münâcâtta bulunması, Allah'ın orada ona hıtâb etmesi, tecellî etmesi idi.

Kalb Allah'ı tanıdığı zaman Allah ona genişlik verir. Öyleleki cinleri, insanları ve melekleri ihata edecek seviyeye gelir. O derecede ki, artık bu kalbi meşgul edecek ve bakacağı bir şey kalmadığı zaman onu kendisine yakınlaştırır. Mûsâ aleyhisselâmm asasını işitmedin mi ki, fir'avunun sihirbazlarının değneklerini ve diğer sihir âletlerini nasıl yuttu, fakat kendisinde herhangi bir değişiklik olmadı.

Bu sırada, dinleyenlerden **Kâmil Mellâh** adında birisi bir suâl sorarak dedi ki:

Hasan Basrî, bir sözünde şöyle diyor:

— **Âlim olan zât aynı zamanda zâhid olmazsa zamanının insanlarına bir ukubet olur, bir ceza olur. Aynı zamanda zâhid olmayan bir âlim, zamanının insanlarına niçin ceza olur?**

Hazret, bu soruya cevaben şunları söyledi:

— Evet. Aynı zamanda zâhid olmayan bir âlim, zamanının insanlarına bir ukubet, bir ceza olur. Çünkü o âlim, konuştuğu zaman ihlâsla konuşmaz, ilmi ile âmil olmaz. Dolayısıyla, söyledikleri de onları dinleyenlerin kalbine girmez. Orada tesir bırakmaz. Dinleyenler sâdece dinlerler. Fakat dinledikleri ile amel etmezler. İşte bu sebeple, o âlim, kendilerine bir ceza olur.

Kalb ma'nevî - ahlâkî sıhhata kavuştuğu ve ilim ile aydınlandığı zaman, ışığı ile insanların günahlarının ateşini söndürür. Tıpkı müminin nurunun, üzerine geldiği ateşi söndürmesi gibi.

Denir ki:

— **Zaviyeye, ancak nefse muhalefeti öğrendikten, hevâî arzulara karşı koyma melekesini elde ettikten, dîne uymayan hususlarda insanlara karşı çıkma duygusunu kazandıktan ve Allah ile ünsiyet peyda ettikten sonra çekilmelidir.**

Halvet, ahiret yoludur. Nefs, yolculukta arkadaş olmağa lâyık ve münâsip değildir. Hevâ da böyledir. Onlar, kişiyi saptırırlar. Şeytan ise düşmandır. Arkadaşlığa lâyık ve münâsip değildir. Nefsin şiddetle rağbet gösterdiği arzulara gelince, bunlar da öyle âfetlerdir ki, yolculuğun esnasında senin zekâ, feraset ve anlayış gözünü kör ederler. İnsanlar ise, birer yolkesiciden başka bir şey değildir...

Hevâ ve heveslerini halvet kapısında bırak. Sonra da yalnız olarak içeri gir. İşte o zaman, halvetinde seninle ünsiyet edeni görürsün...

279 YAZILARIM

Bir defasında, Havariler, İsâ aleyhisselâma şöyle dediler:

— **Bize en büyük ilmi öğret.**

İsâ aleyhisselâm, onlara cevaben dedi:

— **EN BÜYÜK İLİM; ALLAH'DAN KORKMAK, ALLAH'IN TAKDİR VE HÜKMÜNE RÂZÎ OLMAK VE SEVDİĞİNİ ALLAH İÇİN SEVMEKTİR...**

Sen bir zındıksın.

Tenhâlarda her günahı işlersin.

İnsanlara karşı ise âbidlik ve zâhidlik gösterisine kalkışırsın.

Akıbetten emin mi oldun ki, böyle yapıyorsun?...

Vah sana!

Kısmetler Allah'ın kudret elindedir.

Her insanın nasibi mutlaka ona ulaşır. Bu mesele tıpkı şu misâldeki duruma benzer:

— Meselâ Horasan'da bir adam vardır. Bunun, Irak'ta oturan pek zengin bir akrabası bulunmaktadır ki, kendisinin. Horasan'daki adamdan başka vârisi ve akrabası da bulunmamaktadır. Şimdi, Irak'taki bu zengin adam vefat etmiş olsa, bıraktığı miras Horasan'daki tek vârisinin değil midir?...

Sizler, avam tabakasından insanlar olmakta devam ediyorsunuz. Allah'ın seçkin kullarından olma yolunda gayret göstermiyorsunuz. Bu durumda size; yemekten, içmekten, giyinmekten ve benzeri **şey**lerden bahsetmek gerekir. Ne var ki, üzerimize emir **galip** geldiği için bunlardan bahsediyoruz...

Kalb, nefsin **maddî** heveslerini geri çevirir. Bunu, nefsin yolundan ayrılıp Allah'a yönelmen için yapar.

Kalbinde, bir kişi hakkında sevgi, diğer bir kişi hakkına da nefret peyda olsa nasıl hareket edersin? Herhalde, hakkında sevgi peyda olanı, tabiatın icâbı sever, nefret peyda olandan da yine tabiatın icâbı nefret edersin. Fakat hemen ifâde edeyim ki, bu şekilde hareket etmekte hayır yoktur.

Sen, her şeyi **Kitaba** (Kur’ân-ı Kerim’e) ve sünnete vur. Eğer onlara uyuyorsa ne a'lâ. Uymuyorsa hemen dön, vazgeç. Hareket tarzının veya yaptığın işin doğruluğuna dâir fetva verilmiş de olsa yine de kalbine danış, vicdanına danış.

Kalb Kitab (Kur’ân-ı Kerim) e ve sünnete uygun olarak hareket ettiği zaman Allah'a yaklaşır. Allah'a yaklaşınca ilim **sahibi** olur. İşin aslını ve mâhiyetini bilir. İlim sahibi olunca lehinde olanı da, aleyhinde olanı da doğru olarak ve açıkça görebilir. Hak için olanı da, bâtıl için olanı da, şeytan için olanı da, Rahman için olanı da eksiksiz ve kusursuz olarak görebilir. Kendisinin Allah'a yakınlığını da, Allah'ın kendisine yakınlığını da ebediyyen görebilir. Allah'a yakın olmanın sevincini duyar. Sultanın baş bâyii olur. **Kendisi Allah'dan alır. Diğer insanlara, dağıtır...**

Buraya benim meclisime geldiğin zaman ilmini bırak. İlimden an olarak sohbete katıl. Aynı şekilde; zühdünü, takvanı ve diğer hallerini de bırak. Onlardan da soyun. Eğer benim sohbet meclisime ilim veya zâhidlik kisvelerine bürünerek gelirsen bu takdirde, buradaki bir kısım hâller, beni sana karşı perdeleyebilir. Dolayısıyla, öğreneceğini öğrenemez, alman gereken feyzi alamazsın. Onun için, bütün bunları çıkar, at. Buraya tertemiz olarak gel. Bu şekilde gelmen senin için iyidir. İşte o zaman alacağın feyzi alırsın...

Bir ara, büyüklerden birinin yanma gitmiştim. Hatıra gelen şeylerden ve kendisinin içinde bulunduğu bazı hallerden bahsediyordu. Bir ara bana dedi ki:

— Benim içinde bulunduğum şu halleri sever misin?

Ben dedim:

— **Evet. Severim.** Bunun üzerine dedi ki:

— **Ben bütün seneyi oruçlu geçiriyorum. İftarı da seherden sehere, yirmidört saatte bir yapıyorum. Bu şehrin yiyeceklerinde hayır yok. Mümkün mertebe, onlardan gayet az yemeğe bak.**

Sırrî sakatî, Cüneyd Bağdâdî'nin halka yaptığı konuşmalardan bahseder ve onun, konuştuklarını doğrudan peygamberimizden aldığını ve ancak onları konuştuğunu söylerdi.

Vah sana!

Sen de konuşuyorsun. İnsanlara sen de bir şeyler söylüyorsun amma, senin konuşmalarından sonra ortalığı bir zulmet kaplıyor. Benim ne yerde, ne gökte, ne dünyada, ne de âhirette, Allah'dan

başka kendisinden korkacağım veya bir şey umacağım bir tek varlık dahi mevcut değil...

Bir defasında, sâlihlerden birine soruldu:

Rabb'ını görebiliyor musun? Salih kişi, buna cevaben dedi:

O'nu görmesem yerimde duramam...

Soranlar dediler:

— **Nasıl görüyorsun?**

Salih dedi:

— **O'nun varlığı gözlerimi kaplar. Böylece gözlerim Rabbını görür. Tıpkı cennette kullara kendisini göstereceği gibi, burada da gösterir. Kişinin kalbi, Rabbının sıfatlarını görür. İhsanını görür. İyiliğini görür. Rahmetini görür. Bereketini görür...** (Sh:506-509)

**

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin kalbinin yıldızı Ay olmuş, yâni yıldız kadarki parlaklığı Ay parlaklığı hâline gelmiştir. Ay'ı da Güneş olmuş, yâni Ay parlaklığındaki hâli, Güneş parlaklığı hâline dönüşmüştür. Halvet hâli celvet hâline inkılâb etmiş, bâtını **za**hir hâline gelmiştir...

Kul, med veya cezir hallerinde bulunur. Elbisesine bürünür. Özünün çadırına girer. Kâh yükselir, kâh alçalır. Denizlerin altında mücevherleri görür, incileri, yakutları görür. Fakat kendisi onlara asla el uzatmaz. Yanındakine işaret ederek:

Ey filân, sen şunu al! Der. Bir başkasına da:

Ey falan, sen de şunu al! Der.

Allah dostları sultanlardır. Yerin ve göğün sultanlarıdır. Hem de Allah'ın huzurunda, O'nun naibi, vekili ve halîfesi olarak.

Ben, sultanın kapısındayım. Onları bekliyorum. Gerek uyanıkken ve gerekse uyku hâlinde sizlere bakıyorum. Bu beldenin sıkıntılarına sizin için katlanıyorum. Âfet ve musibetlerine sabrediyor, tahammül gösteriyorum. Gamlar, kederler ve tefekkürler içinde, zulmetlerle nura kavuşuyorum. Her adım attıkta geri itiliyorum...(Sh:521)

**

Bir Suâl:

Nefs hâindir. Onun vereceği fetvaya nasıl güveneyim. Onun fetvâsıyle nasıl amel edeyim?

Hazret, bu suâle şöyle cevap verdi:

— Nefsinle savaş. Hem de o, menfî ve kötü duygulariyle birlikte ölünceye, yokoluncaya kadar. Onunla savaşıp, kötü duygulariyle birlikte kendisini öldürdükten sonra, tekrar dirilt. Bu sefer o; fakîh, âlim ve hakikat ihtirasına ermiş olarak dirilecektir. Onun hevâî - nefsânî zevk ve arzularının kapısını kapat. Şehevî arzularından kendisini menet. Azgınlığı gittiği ve zayıf düştüğü zaman, arzuları senin özüne dönecektir. Öyle ki, o, kendisiyle yaptığın bu mücâhede neticesinde bir kalb hâline gelecektir...

Allah dostları, gecenin basmasını ve aile efradının uykuya dalmasını beklerler. Zîrâ onlar külfet altındadırlar. Kalbleri Allah'a bağlı olmakla beraber, aile ferdlerinin geçim yüklerini ve sebepleri yüklenirler. Sebeplere tevessül ederek aile efradının geçimlerini sağlarlar. Gündüzlerinin bir kısmı bu meşgalelerle geçtiğinden, gece Rabbları ile birlikte olmak arzusuyla, bir an önce akşamın olmasını ve herkesin uykuya dalmasını dilerler...

Sen, belâ gelmeden önce takva sahibi olduğun takdirde, belâ ânında Allah'dan gayrine sığınamazsın. Ancak Allah'a sığınırsın. Allah'dan başka, senden bu belâyı savuşturacak birisini göremezsin. Ancak Allah'ı görürsün. Hayrın da, şerrin de Allah'ın kudretinin hâricinde olmadığını anlarsın. Zararın da, faydanın da, izzetin de, zilletin de, zenginliğin de, fakirliğinde,... yalnız ve yalnız O'nun irâdesinin tahtında bulunduğunu bilirsin...

Bir suâl daha: Büyüklerden birisi şöyle der:

281 YAZILARIM

— **KİŞİNİN BAKIŞLARI SANA FAYDALI OLMUYORSA VA'Z - NASIHATLARI DA FAYDALI OLMAZ.**

Bu sözün ma'nâsı nedir?

Allah kendisinden râzî olsun, Hazret buna cevaben dedi ki:

— Allah dostlarının hem gözlerinden hem de kalblerinden dünya da, âhıret de tamamen silinmiş, kaybolmuştur. Onlar yalnız Rabblarını görürler, O'nu müşahede ederler. Binâen'aleyh, eğer sana bir nazar atfetmeleri olursa mutlaka faydaları dokunur. Yâni Allah dost larının sana bakışları fayda getirir. Şayet velî (Allah dostu) kuru bir araziye nazar etmiş olsa Allah orayı diriltir ve yeşillik bitirir. Yahut bir yahudiye veya bir nasrânîye (hıristiyan) bakmış olsa Allah onlara hidâyet verir...

Bu sırada, dinleyenlerden biri dedi ki:

— **Biz seni hep şu kürsünün ağacına yaslanmış olarak görüyoruz. Bunun sebebi nedir?**

Hazret buna cevaben dedi ki:

— **Evet. Hep ona yaslanıyor ve sarılıyorum. Çünkü o, bana yakındır. Eşyayı görüyor. Fakat hemen haberini ortaya atmıyor. Uyumuyor. İşte bunun için ona sarılıyorum...**

Bu sırada soru sahibi dedi ki:

— **Senin kalbine biz de yakınız...**

Hazret, buna cevaben de şunları söyledi:

— **Ey dadımın oğlu! Sizler; ancak takva sahibi olduğunuz, Allah için nefs murâkebesi yaptığınız, Allah'dan korktuğunuz ve O'na tâlib olduğunuz zaman bana yakın olabilirsiniz. O zaman ben de sizin hizmetçiniz olur, sizi severim...**

Kul dünyada zühd ve takva sahibi olduğu ve nefsin azgınlıklarından kurtulduğu zaman Allah ona kapısını açar. Onu kendisine yakın kılar. Ona ilmin kapılarını açar. İlmi gösterir. Hüsnü edebe yaklaştırır.

Allah dostları hem uzuvları, hem kalbleri, hem özleri ve hem de, halvet halleri ile Allah'ın hoş görmediği fiil ve hareketleri haykırırlar, dile getirirler. Allah'ın mülkünde takva sahibi olurlar. Kerem sahibi olurlar. Güzel ahlâk sahibi olurlar. İzzet ve şeref sahibi olurlar...

Sizin kiminizin ma'bûdu parasıdır, malıdır, servetidir. Elinden bir miktar malı gidi verse kıyameti koparır. Hâlbuki bir cuma namazını veya cemâatle namazı kaçırsa hiç tınmaz, aldırış etmez. Yahut meselâ fâcir - fâsık bir evlâdı vefat etse onun için uzun müddet ağlayıp sızlar. İnsanlardan biri ile ünsiyet peyda etmek ister. Halbuki melekler hep kendisiyle birliktedir. Fakat o, onlarla ünsiyet etmez... (Sh:529)

**

Kulun kalbi kötü duygulardan, kötü temayül ve ihtiraslardan ve kötü ahlâktan temizlendiği zaman meleklerle ünsiyet peyda eder. Melekler, halvet anlarında onunla konuşurlar...

Ey, şeriattan ve dînden uzak kişi!

Ey, dünya ile nefsle ve kör tabiatıyla sarmaş-dolaş olan kişi!

Ey, Hakk'ı unutup halka tapan kişi! İyi bil ki, gün gelecek, Allah ile mutlaka karşılaşacaksın. Öyleyse şimdiden karşılaş. Allah'ı bırakıp insanlara gönül verme. Nefsini bertaraf et. İşte o zaman bütün korkulardan emin olursun...

Allah'ı zikirden gayri her şey bâtıldır. Allah'ı bilmekten gayri her bilgi bâtıldır. Allah rızâsı için yapılmayan her şeyin sonu hüsrandır.

Dünyaya tâlib olan çoktur.

Âhırete tâlib olan azdır.

Azîz ve Celîl olan Allah'a tâlib olanlar ise azın da azıdır.

Sen, gece - gündüz dünyan ile berabersin. O, seni kendisine hizmetçi tutmuş. Seni Allah yolundan koparıyor. Biz ise dünyayı kendimize hizmetçi tuttuk. Ondaki her şeyi kendimize hizmetçi tuttuk. Biz böyleyiz. Ya sen nasılsın?...

Ey tedbîr sahibi kişi!

Dünya işlerinde şeriatla ilmin eli bulunmalı. Şeriatla ilmin müsâade ettiği şeyi hemen al. Ona sahip çık. Onların müsâade etmediği, tasvîb etmediği ve isabetli bulmadığı şeylerden de kaçın. Şeriatın ve

ilmin doğru bulmadığı bir işe yanaşma. Güzel gördüğün bir şey hususunda Rabbına münâcatta bulun. Alırken, satarken, yerken, içerken, verirken, konuşurken,... şöyle bir dur. O işin ilme ve şeriata uyup uymadığına dikkat et. Allah için yapılıp yapılmadığına dikkat et. Eğer Allah için yapılıyorsa sahiplen. Allah'dan başkası için yapılıyorsa ondan uzak dur...

Sevgi - muhabbet galip geldiği zaman kişi dünya ile âhıreti, vermesi gerekenle vermemesi gerekeni, kabul etmesi gerekenle reddetmesi gerekeni ayırt edemez. Kalbi onun sevgisiyle dolar. Böylece, sevdiğinin hayrı ile şerri arasında fark kalmaz. Onun hayrını şerrinden ayırt etmez. Kapıları ile yönleri - cihetleri birleşir. Sevgi, bütün bunları birleştirir. Haber ile aynen müşahede arasında fark kalmaz. Zarar ile fayda, ebediyyen birleşir. Onun kalbi bazen bir vecd hâline girer. Bu durumda, Allah'ın zikri ile bir celâl hâlini müşâhade eder. Kendisi bir celâl hâli içine girer. Bazen de cemâl hâlini müşahede eder. Kendisi cemâl hâli içine girer. Onun gündüzleri dehşetlidir. Allah'a yakınlaştıkça o, uzaklaşır. Tıpkı Mûsâ aleyhisselâmın gördüğü nûr gibi ki, o, ateşe yakınlaştıkça o uzaklaşıyordu. Nihayet, öyle bir noktaya gelindi ki, Mûsâ aleyhisselâmın müşahede ettiği mahalden, kendisine hitaben şu ses geldi:

— **Şüphesiz ben Allah'ım!...**

İşte kalb de böyledir. O da Allah'a yakınlık nurlarını görür. Fakat ona doğru her adım attıkça nûr uzaklaşır. Tâ ilâhî hüküm yerini buluncaya kadar.

Adımların kesilmesi, hükmün yerini bulması ve hedefe ulaşması demektir. Bu andan itibaren durum değişir. Tâlib, matlûb olur. Arayan, aranılan mertebesine geçer. **Kaasıd, maksûd olur. Mürîd, murâd olur.**

Hakk'ın cezbelerinden bir cezbe, insanlarla cinlerin amellerinden daha hayırlıdır. Artık bu safhada, Allah, kulunu kendi tabiatının, şehevâtının, hevâ ve hevesâtının dâiresinden çıkmış, fânilere gönül vermekten sıyrılmış, bütün hevâî duygularını terk etmiş ve yalnız Allah'ın zâtına tâlib birisi olarak görür. Öyle ki, o, bütün eski kötü heves ve arzularından sıyrılmıştır. Allah için kalkar. Allah için oturur. Allah için kıyama varır, kuûda varır. Azıksız, bineksiz ve arkadaşsızdır. Oruç tutarak, namaz kılarak ve mücâhede ederek zulmetler içinden aydınlığa ulaşır. O, bu hallerde iken, bir de görür ki kendisi Allah'a yakınlık kapısındadır. O'nun lûtfunun hücresinde, fazıl ve kereminin sofrasındadır. Hem de kaderine bakarak...

Sen yüksekleri seversin. Halbuki kendin alçaklardasın, çukurlardasın. Sen, Cenneti seviyorsun. Hâlbuki Cennete lâyık ameller işlemiyorsun... (Sh:530)

**

Allah kendisinden râzî olsun, Abdülkadir Geylânî Hazretleri daha sonra sözlerine devamla şöyle dedi:

— **Bana, bu beldeye inecek bir belânın haberi geldi...**

Böyle dedikten sonra, belde ehline o belânın gelmemesi için duâ etti. Sonra da, gayet mütevâzî ve vakur bir edâ ile dedi ki:

— **Yeminle söylerim ki, bu beldede, katledilmeğe ve asılmağa müstahak kişiler var. Fakat, bir gözün hakkı için bin göze ikram ediliyor. Allah'ım, onların günahları sebebiyle bizleri muaheze etme. Bizler hangi amelleri işledik?**

Bu sözü, öfkeli bir edâ ile söylüyordu. Sonra sözlerine devam etti:

— **Ben dostu da, düşmanı da kader körüğüne koydum. Her ikisi de eridi. Aynı şey oldu.**

Keramet ve mucize taleb etme. Keramet ve mucize gösterme arzusuna kapılma. Mucizeler bahsinde peygamberlere, kerametler bahsinde de evliyaya zorluk çıkarma. Eğer Allah'ın yakınlığını ve sohbetini istiyorsan, keramet ve mucize gösterme heveslerine kapılma. Allah ile yakınlığın ve sohbetin devam ettiği takdirde O, sana yiyeceğin lokmayı yedirir. Giyeceğin elbiseyi giydirir. Bunları istemek bir hıcâbdır. Geldikten sonra reddetmek de bir hıcâbdır.

Evliyâullah'ın delaletiyle Hakk'a sülûk edenlere bütün cinler, insanlar ve melekler hizmet eder. Nerede düşerlerse orada kaldırılırlar. Taaa Allah Teâlâ'ya ulaşıncaya kadar. Kendilerinden dünya hırs ve hevesi gidinceye kadar. Kendi varlıklarından geçinceye kadar. Orada onlara lûtf-u ilâhî hizmet eder. Tellâl hizmet eder. Allah'a yakınlık kapısından girmelerine izin verildiği zaman onlar musibet ve âfetlerle karşılaşırlar. Tâ ki, nefsleri ve kendi varlıklarının kalıntıları erisin. Bu musibet ve âfetler çeşitli

şekillerde gelir. Zahiren yemekten, içmekten ve elbiseden mahrum bırakılması gibi. Neticede kalb, saf ve temiz öz ile birlikte mücerret olarak kalır. Bu sırada kendisine fazl ve kerem yemeği takdim edilir. Ünsiyet şarabı takdim edilir. Keramet tacı giydirilir. Minnet elbisesi giydirilir. Ledün ilmi verilir. Hikmet ilmi verilir. Sonra, Allah kendilerine isimlerini öğretir. Geçmiş ve gelecek nimetlerini bildirir. Bütün bunları onların ruhuna yerleştirir (Sh:533)

**

Abdülkadir Geylânî Hazretleri bu konuşmayı yaptığı şurada dinleyiciler arasında kavmin reîsi de vardı. O, bundan önce bu sohbetlerde hiç bulunmamıştı. Hazret, onu işaret ederek dedi ki:

Keşke yaratılmamış olsaydın! Yaratılınca, bâri niçin yaratılmış olduğunu bilseydin! Ey, uyuyan kişi, uyan! Zîrâ sel, çevreni kuşattı. Yarın kıyamet günü sana sorulacak:

Kitabın nedir? Muallimin kimdir? Hakk'a da'vetçin kimdir? Nebin kimdir?

SENİN NESEBİN YOK. NESEBİN BELİRSİZ. ALLAH'IN VE RESULÜNÜN İNDİNDE NESEBİ SAHÎH VE BELLİ OLANLAR, EHL-İ TAKVADIR. NİTEKİM BİR DEFASINDA ALLAH'IN RESULÜNE SORULDU:

— **Yâ Resûlellah, soyunuz - nesliniz kimlerdir?**

Allah'ın Resulü, buna cevaben buyurdular:

— **TAKVA SAHİBİ OLAN HERKES MUHAMMED'İN SOYUDUR, NESLİDİR...**

Sen sus. Konuşma. Senin aklın yok.

Evin Dicle nehrinin kenarında. Fakat sen susuzluktan ölüyorsun. İki adım var ki, onları atarsan Allah'a vâsıl olursun. Bir adım nefsten uzaklaş. Bir adım da insanlardan.

Sen ey mürîd!

Ey Allah yolunda bulunmayı dileyen kişi!

Bu iki adımı at. O zaman, dünyada da, ahirette de Allah'a kavuşursun... (Sh:543)

**

Abdülkadir Geylânî Hazretleri konuşmasını kesip kürsüden inince, talebelerinden bazıları dediler ki:

— **Va'zınız çok ağır oldu. Bilhassa kabilenin reisini işaret ederek söylediğiniz sözler gayet haşin-sert idi.**

Hazret onlara cevaben dedi ki:

— **Eğer benim sözlerim ona tesir ettiyse yakında meclisime gelecektir...**

Gerçekten, kabilenin ileri gelen bu şahsı, o günkü bu hâdiseden sonra Abdülkadir Geylânî Hazretlerinin sohbetlerini hiç kaçırmaz oldu. Öyle ki, daha Hazretin konuşması başlamadan çok önceleri gelerek kürsünün dibine oturur, tevazu ve vakar içinde konuşmaları dinlerdi. Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun...

Allah'ım, bize sabır ver. Bizi afv eyle. Allah'ım, bize yardım et...

Birisinin sahip bulunduğu bir imkândan faydalanmak maksadıyla onun huzurunda saygı ile divân durduğun zaman Allah sana gazaplanır. Nitekim Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyururlar:

— **Kim ki sırf sahip bulunduğu imkânlardan ötürü bir zengine tevâzû gösterirse dinînin üçte ikisi gider.**

Sen, insanlardan beklemeyi ve onlardan istemeyi tam bir âdet hâline getirdin. Bu durumda, Allah'a da bu hâl üzere kavuşacaksın.

Seyâhatlarımdan biri esnasında bir ara, halk arasında dolaşarak dilenen ve herkesten bir şeyler isteyen birisini görmüştüm. Bu şahıs, bu arada yirmibeş dinara bir de ipek bir cübbe satmıştı. Ben de merak sâikasıyla bir müddet kendisini ta'kip ettim. Bir ara, çanağından keşkek yemekte olan bir şahsa rasladı. Yanında durdu. Keşkek yemekte olan kişiye bakıyor, bir türlü oradan ayrılmıyordu. Nihayet o da, keşkekten bir miktar da ona yedirmek zorunda kaldı. Bu kadarını da görünce artık dayanamadım

ve önüne gelenden bir şeyler isteyen bu şahsa şöyle dedim:

—**Sen biraz önce yirmibeş dînâra bir cübbe satmadın mı? Paran mı yok ki, şimdi bir de burada yiyecek dileniyorsun?**

Bana cevaben dedi ki:

— **Senin için mesleğimi mi bırakayım?...**

Velayette son mertebeye eren kutup olur. Bütün halkın yükünü taşır! Bütün halkın külfetine katlanır. Buna mukabil, kendisine, bütün halkın îmânı ağırlığında îmân verilir. Tâ ki, bütün halkın yükünü taşımağa kuvvet ve takat bulabilsin. (Sh:544-545)

**

Sen, mürîd olduğun sürece kullukla iştigal etmek daha faziletlidir. Hakkın talip olduğu bir kişi hâline geldiğin zaman ise, bu husûsda senin herhangi bir tedbîre başvurmana lüzum yoktur. Çünkü bu durumda, Allah dilerse bizzat kendi iradesiyle seni evlenmeğe sevk eder. Dilerse evlilikten gayri bir şeyle meşgul eder. Eğer burada bir nasip bulunuyorsa, sen ona mutlaka nail olursun. Hattâ sen ondan kaçmak istesen bile, o, senin eteğine yapışır ve Hakk'a hitaben der ki:

— **Yâ Rabbi! Benim hakkımı bundan al. O, benden kaçıyor. Benimle evlenmek istemiyor. Hâlbuki sen beni ona kısmet olarak seçtin. O ise benden yüz çeviriyor.**

Onun bu isteği üzerine Allah da seni ona teveccüh ettirir. (Sh:564)

**

Bu sırada, dinleyenlerden biri, Abdülkadir Geylânî Hazretlerine hitaben şunları anlattı:

— **Benim küçük yaşımdan beri şu ana kadar devam ettiğim bir virdim var. Kalkar iki rek'at namaz kılar sonra da onu okurum...**

Allah ondan râzî olsun, hazret, söze başladı ve dedi ki:

— **ONUNLA OLMAZ. ONUNLA İKTİFA EDİLMEZ. SENİN DAHA GÜZEL AMELLER İŞLEMEN GEREKİR. ALLAH RIZÂSI İÇİN, ALLAH'IN KULLARINA FAYDALI OLACAK İŞLER YAPMAN GEREKİR.**

Hiç şüphe yok ki, sizin hayâtınız boyunca Allah'ın birtakım rahmet tecellîleri vardır. Uyanınız. O'nun rahmet tecellîlerine koşunuz... (Sh:565)

**

Senin nurun, ilmindedir. Işığın, ilmindedir. Kendisiyle âmil olduğun ilmin senin nurundur, ışığındır. Binâen'aleyh, onunla âmil olduğun müddetçe ışığın gelmekte devam eder. Nitekim Resûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyururlar:

— Kim ki bildiği ile amel ederse, Allah onu, bilmediklerini öğrenmeğe vâris kılar. Yâni bilmediklerini kendisine öğretir.

Yine peygamberimizin bu husustaki bir başka hadîsleri de şöyledir:

— Kim ki kırk sabah, sırf Allah rızâsı için ihlâslı olursa onun kalbinden lisanına hikmet pınarları fışkırır. (Sh:567)

**

Bir zamanlar güzel bir elbisem vardı. Bir ara, paraya ihtiyacım oldu ve onu satmağa karar verdim. Bu maksatla birkaç defa onu pazara götürdüm. Ancak müşteri çıkmadı. Ben de onu birisine rehin bırakarak karşılığında bir miktar para aldım. Aradan zaman geçti Bayram günleri geldi. Bu sırada, elbiseyi kendisine rehin bıraktığım şahıs, elinde benim elbisem olduğu halde çıkıp geldi ve bana şöyle dedi:

— **Al elbiseni giy. Verdiğim parayı da helâl ediyorum. Geri istemem.**

Direndim. Parayı vermeden elbisemi geri almak istemedim. Ancak, adam bu sefer de şöyle dedi:

— **Eğer almazsan onu yakarım...**

Çaresiz, kabul etmek zorunda kaldım ve anladım ki, bu benim kısmetimdir. Ondan kurtuluş yoktur. Bu noktada zâhidlik yapmak da ma'nâsızdır.

Abdülkadir Geylânî Hazretlerine, ulemâdan birisinin şu sözleri hatırlatıldı:

— **Biz, ilmi Allah'dan gayrisi için öğrendik. Fakat o, Allah'dan gayrisi için olmaktan kaçındı. Yalnız**

285 YAZILARIM

Allah için oldu...

Ve, bunun ne ma'nâya geldiğinin izahı istendi. Hazret, buna cevaben söze başladı ve dedi ki:

— Evliyâullah için böyle bir söz tehlikelidir. Evliyâullah'dan birinin böyle bir söz söylemiş olması onun mahvolması demektir. Zîrâ Allah'ın rızâsından gayrisi için ilim öğrenmek şirktir. Bu sözün izahını şöyle de düşünebiliriz. Onu söyleyen kişi, Allah'dan gayrisi derken, bununla âhıreti kastetmiş olabilir. Ancak, evliyâullah'dan birisi için bu da bir noksanlıktır.

Allah dostları, âhıret düşüncesiyle de ameller işlerler. Tâ ki Azîz ve Celîl olan Allah'a ve O'nun yakınlığına erişinceye kadar. Onlar; bâtından zahiri, asıldan fer'i alırlar. Önce avama mahsus sofralara oturtulurlar. Peşinden de Allah'ın fazıl sofrasına alınırlar. Bir halet de iki çeşit yemek yerler. Avama ikram edilen nimetlerde onlara katılırlar...

Şânı yüce olan Allah bir husus için seni murat ettiği zaman o hususa seni hazırlar.

Kim ki benim ilk hâlimi bildiği halde sohbetlerime gelmez ve benden kaçarsa hatâ etmiş olur.

Evliyâullah, kendilerinden zuhur eden bir kerameti birisi gördüğü ve gördüğünü kendilerine söylediği zaman, ölünceye kadar o kişi ile bir daha konuşmazlardı...

Herhangi bir kul, uzun müddet Allah yolunda güzel ameller işlese de bir gece kendisine Allah'dan bir sır gelse ve bir keramet verilse, o da hemen sabahleyin bunu sağa sola söylese, o hâl, kendisinden derhal geri alınır...

Allah'a yeminle söylerim ki, kişi bir şeydir. İlim ile keramet de bir şeydir. Keramet sahibi, kerametini gizlemekle emrolunmuştur. Tâ ki, onu açığa vurmasında bir mahzur bulunmadığına dâir ma'nevî izin gelinceye kadar. Bu durumda da yine, Allah ile birlik olan kalbini ve özünü muhafaza etmesi, onu bozmaması gerekir. Aksi halde, keramet hâli geri alınır...

Kalbine dünyanın güzelliği, zîneti ve sevgisi gelirse sen ondan kaç, sıyrıl. Sen dünyaya gönül vermezsen hiç şüphesiz, o senin peşinden gelecek, ondaki kısmetlerine muhakkak nail olacaksın...

Bu sırada, dinleyenlerden biri dedi ki:

— **Çocuğun memeden kesilmesi zor olduğu gibi, alışkanlıklardan kurtulmak da zor...**

Hazret, ona cevaben söze başladı ve şöyle dedi:

— SAKIN HA. BÖYLE DÜŞÜNME. ZÎRÂ ALIŞKANLIKLARDAN KURTULMAK, ANCAK ANASINDAN VE ONUN MEMESİNDEN BAŞKA BİR ŞEY BİLMEYEN TIFILLAR İÇİN ZORDUR. BÜYÜKLER İÇİN İSE DURUM HİÇ DE BÖYLE DEĞİLDİR. DÜŞÜNEN VE YEMEYİ - İÇMEYİ BİLEN BİRİSİ, İĞNE DELİĞİ KADAR DAR MEME UCUNDAN ÇIKAN O SÜTÜ ALMAĞA YANAŞMAZ...

Sen, sür'atle Allah'a yönel. O'nun kapısına koş. Umulur ki, O'nun dostlarından ve içi temiz ve pâk kullarından olursun. Allah seni, nefsinin ve Allah'ın sevgisinden gayri şeylerin tasallutundan kurtarır. Öyle ki, kalbin, nefsten ve dünya sevgisinden temizlenir. Onları anıp durmaktan kurtulur. Onlardan tamamen kopar. Kalbinde onların sev-

— **Bu, Allah'ın bir kuludur ki, dünyaya benden önce gelmiştir. Binâen'aleyh, benden daha çok güzel ameller işlemiş, Allah'ın kullarına benden daha çok faydalı olmuştur. Fâsıklar, gençler, küçükler,... ondan daha çok faydalanmıştır. Ben ise ondan daha sonra dünyaya geldiğim için henüz onun kadar iyilikler yapamadım, güzel ameller işleyemedim...** (Sh:589)

**

Şânı mübarek ve yüce olan Allah, nebilerden birine şöyle vahyetti:

— **Sakın! Seni nebim Yakub'un gafleti üzere bulmayayım...**

Ya'kub aleyhisselâm, oğlu Yûsuf kaybolduğu zaman önceler, için ağladı. Daha sonra da kendine ağladı. Yûsuf aleyhisselâm. İleride nebi olacağı, babası tarafından bilinmekteydi. Ayrıca, Yusuf aleyhisselâm, siması ve beden yapısı itibariyle gayet yakışıklıydı. Bu sebepten, Ya'kub aleyhisselâm, oğlu Yûsuf'un namus ve iffetine herhangi bir tecâvüz vuku bulmasından korkmuştu...

İnsanlar, sağırdır, dilsizdir, kördür. Hakkı duymazlar, söylemezler, görmezler. Sizin kafa gözleriniz var. Fakat kalb gözleriniz yok.

Ey cehennem kütükleri!

Ey avam tabakası!

Ey iz'ânsızlar - **idrak**sizler tabakası!
Sizler boş birer heves içindesiniz...
Şurası unutulmasın ki, akıbet bütün işler döner dolaşır, Allah'a varır...

Haberiniz olsun ki, ben sizin çobanınızım. Sürücünüzüm. Bekçinizim. Ben bu makama öyle kolayca gelmedim. Ancak Allah'ın gayri bütün fânileri bertaraf ettikten sonra geldim. **Sizlerden bana ne bir zarar, ne de bir fayda gelemeyeceği esasını kalbime yerleştirdikten sonra geldim.** Allah sevgisinden, O'nun ünsiyetinden ve O'na vuslattan gayri her şeyi tevhîd kılıcı ile kestikten sonra geldim. Ancak bütün bunlardan sonra bu makama ulaşabildim.

Benim nazarımda sizin beni övmeniz de, yermeniz de, bana teveccüh etmeniz de, benden yüz çevirmeniz de birdir. Sizden niceleri, beni defalarca kötülemiştir. Fakat onların beni yermeleri, zamanla övmeye dönüşmüştür. Onların beni yermesi de, övmesi de Allah'dandır. Onlardan değildir.

Benim size yönelmem ve sizin üzerinize düşmem sırf Allah içindir. Allah'ın rızâsı içindir. Sizden aldıklarım da yine Allah içindir, Allah'ın rızâsı içindir. Eğer imkânım dâhilinde olsaydı, her birinizle ayrı ayrı beraberce kabre girer, sizin nâmınıza, Münker ve Nekîr meleklerinin suallerine cevap verirdim. Bunu, sırf sizlere olan şefkat ve merhametimden dolayı yapardım. Ne var ki, bir kulun, ölen bir başkası ile birlikte onun kabrine girmesi mümkün değil...

Şânı mübarek ve yüce olan Allah, kullarından birini sevdi mi onun kalbini kendi zâtına karşı vecd ve şevkle doldurur...

BÂYEZİD BESTÂMÎ, ÖMRÜNDE ANCAK YEDİ KERRE NORMAL BİR İNSAN GÖRÜNÜMÜNDE KALABİLDİ. KENDİSİNDEN, HEP GARİP SÖZLER İŞİTİLİRDİ... (Sh:600)

**

Allah dostları içinde öyleleri vardır ki, melekler onlara secde eder. Elleri onların sırtını sıvazlarlar. Allah Teâlâ dostlarından ancak pek azı melekleri görebilir. Bir defasında, sâlihlerden biri Şam'da bir camide oturmaktaydı. Aynı zamanda şiddetle aç idi. Bu sırada içinden kendi kendine şöyle dedi:

— **Keşke, İsm-i A'zam'ı bilmiş olsaydım...**

Tam bu esnada camiye iki kişi girdi. Bu iki kişi, beraberce onun yakınında bir yere oturdular. Birisi diğerine dedi ki:

İsm-i A'zam'ı bilmek ister misin? Diğeri cevab verdi:

Evet.

O da dedi:

— **Öyleyse "ALLAH" de.**

Daha önceden camide oturmakta olan sâlih kişi bu konuşulanları -duymaktaydı. Kendisi, hâdisenin bundan sonraki safhasını şöyle anlatır:

Bu cevap üzerine ben de içimden kendi kendime şöyle dedim:

— Ben bunu her zaman söylüyorum...

Fakat, sanki ben bu sözü içimden değil de, açıkça onun yüzüne söylemişim gibi, yanındakine şöyle dedi:

— **HAYIR. BÖYLE DEĞİL. BİZ SENİN GELİŞİGÜZEL ALLAH DEMENİ KASTETMİYORUZ. ALLAH DİYECEKSİN. FAKAT BU ESNADA KALBİNDE O'NDAN GAYRİ HİÇ BİR ŞEY BULUNMAYACAK...**

Sanki bana söylermişçesine bu sözleri söyledikten sonra yine berâberce çıkıp gittiler. (Sh:608)

**

ABDÜLKADİR GEYLÂNÎ KADDESE'LLÂHÜ SIRRAHU'L AZÎZİN HAKK'A YÜRÜYÜŞÜ

Allah kendisinden râzî olsun, Abdülkadir Geylânî Hazretleri, ölüm hastalığı demlerinde oğlu Abdülvehhâb'a şunları öğütledi:

287 YAZILARIM

Sana Allah korkusu gerek. Allah'a kulluk gerek. Allah'dan gayri hiç bir kimseden korkma. O'ndan gayri hiç bir kimseden de bir şey bekleme. Bütün ihtiyâçlarını Azîz ve Celîl olan Allah'a ısmarla, O'ndan iste. Allah'dan başka hiç bir şeye dayanma, güvenme. Ancak O'na dayan, O'na güven. Tevhîd, tevhîd, tevhîd... Herşeyin toplandığı yer tevhîd...

Kalbin Allah ile ünsiyeti tamamlandığı zaman hiç bir şey ondan hâli olmaz. Hiç bir şey de ondan çıkmaz. Ben özüm. Kabuk değilim. Posa değilim.

Ölüm döşeğinde yatarken, etrafında toplanmış bulunan evlatlarına hitaben bir ara şunları söyledi:

— **Etrafımı biraz boşaltın, aralayın. Aramızda boşluk kalsın. Zîrâ ben, zahiren sizinleyim. Bâtınen ise sizden başkaları ile beraberim. Bâtın ve ma'nâ yönünden, sizinle benim ve yine benimle diğer varlıklar arasında, göklerle yer arasındaki mesafe kadar fark var. Beni bir başkası ile kıyâs etmeyiniz. Bir başkasını da benimle kıyaslamayınız...**

Allah kendisinden râzî olsun, bu esnada, bir ara şunları söyledi:

— **Şu anda benim yanımda sizlerden başkaları da var. Onlara biraz yer açın. Onların yanında edepli olun. Nazik olun. Orada büyük bir rahmet vardır. Onlara yeri daraltmayın. Onlara da yer kalsın.**

Evlatlarından birinin bana anlattığına göre, Hazret, bu esnada ayrıca şu cümleleri mırıldanıyordu:

— **Ve aleykümüsselâm ve rahmetullâhi ve berekâtühü. Gaferallâhü lî ve leküm. Ve tâbellâhü aleyye ve aleyküm. Bismillah.** (Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketleri sizin de üzerinize olsun. Allah beni de, sizi de mağfiret eylesin. Allah benim de, sizin de tevbemizi kabul buyursun. Allah'ın adıyla...).

Hazret, bu cümleleri, bütün bir gün boyunca gece - gündüz mırıldandı durdu.

Öldüğü günün son anlarında bir ara dedi ki:

— **Vah sizlere! Ben hiç bir şeye aldırmam. Ne meleğe, ne de ölüm meleğine...**

Ey ölüm meleği! Sen uzaklaş. Bizi senden başka dost edinen var...

Bunları söyleyen Abdülkadir Geylânî Hazretleri, daha sonra şiddetli bir bağırışla bağırdı. Bu hâdise, öldüğü günün akşamı vuku bulmuştu.

Çocuklarından biri, ölüm döşeğinde neler hissettiğini kendisine sordu. Hazret buna cevaben dedi ki:

— **Bana kimse bir şey sormasın. Ben, o, şu, Allah'ın ilminde halden hâle dönüp duruyoruz.**

Bir ara, oğullarından Abdülcebbâr'a hitaben şunları söyledi:

— **Sen uyuyorsun. Yahut uyanmaktasın. Benim şahsımda siz de ölünüz. İşte o zaman uyanır, hakikatleri görürsünüz...**

Ölüm döşeğinde iken, bir ara ben yanma girdiğimde evlatları çevresindeydi. Abdülazîz adındaki oğlu da Hazretin söylediklerini yazmaktaydı. Beni görünce ona dedi ki:

— **Afîf'e ver. O yazsın...**

Hazretin bu arzusu üzerine ben de Azdülazîz'in elinden kalemi kâğıdı hemen aldım. Söylediklerini yazdım. Hazret o anda şunları söylemişti:

— **Allah, her bir güçlükten sonra bir kolaylık verir. Sıfatların haberlerini aynen geldiği şekilde naklediniz. Hüküm değişir. İlim değişmez. Hüküm neshedilebilir, yürürlükten kaldırılabilir. Fakat ilim nesh edilmez. Allah'ın ilmi, hükmü ile bozulmaz...**

Oğullarından Abdurrazzak ile Musa'nın bana anlattıklarına göre, Hazret, son dakikalarında elini kaldırıyor, uzatıyor ve şunları söylüyordu:

— **Ve aleykümüsselâm verahmetullahı ve berekâtühü. Tevbe ediniz. Safa dâhil olunuz. O. O takdirde size gelirim. Arkadaş olunuz. Arkadaş olunuz...**

Bundan sonra kendisine Hak geldi. Ölüm sarhoşluğu geldi. O anda şöyle diyordu:

— **Lâ ilahe illelhayyülkayyûmüllezî lâ yemûtü velâ yahşelfevt. Sübhâne men teazzeze bilkudreti ve kahere ibâdehû bilmevt. Lâ ilahe illallah, Muhammedün Resûlüllah.** (Allah'dan başka ilâh yoktur. Yalnız Hayy ve Kayyûm olan Allah vardır. O, ölmez. Kendisine yokluk korkusu arız olmaz. Kudret ile izzet kazanan ve kullarım ölümle kahreden Allah'ı takdis - tenzih ederim. Allah'dan başka ilâh yoktur.

Muhammed Allah'ın Resulüdür.)

Oğullarından Musa'nın bana anlattığına göre, Hazret, yukarıdaki cümleleri söylerken, Teazzeze kelimesine gelince dili biraz zorlandı. Tam olarak teleffuz edebilmek için o kelimeyi birkaç defa tekrarladı. Sonunda onu tam olarak telaffuz edebildi. Bu esnada sesini yükseltti ve iyice düzeltti. Sonra, Allah, Allah, Allah dedi. Daha sonra sesi kesildi ve vefat etti.

Allah ondan râzî olsun. Onu da râzî etsin. Bizi de, onu da, ahirette kendi ilâhî meclisinde bir araya getirsin.

Velhamdü lilâhi Rabbil'âlemîn. Ve salevâtullâhi alâ seyyidil'en-biyâi ve mukaddimişşifâ, Muhammedin hayrilberiyyeti. Sallallâhü aleyhi ve alâ âlihî ve ashâbihî ecmaîn..." (Sh:615-617)

KAYNAKÇA: Gavs-ı Â'zâm Abdülkadir Geylânî trc: Yaman ARIKAN Fethurrabbânî (Sohbetler) [Kitap]. - İstanbul: Uyanış, 1985.

MUCİZE, KERAMET VE İSTİDRAC

Prof. Dr. Muhammed Hamidullah
Tercüme: Prof. Dr. Zahit AKSU

…..

"Son olarak sizlere oldukça enteresan bir olayı nakledeceğim: geçen sene Pakistan'ın tanınmış âlimlerinden bir zat İstanbul'a gelmişti. İstanbul Edebiyat Fakültesi İslâm Araştırmaları Enstitüsü'nün kütüphanesinde epeyce eski bir tarihte İstanbul'da basılmış bir kitabı aradı ve buldu. Seleften bir âlimin nazım şeklinde yazmış olduğu bu eser ve şerhi "Kelam İlmi" ile ilgili bir eserdir. Müellifin ismini maalesef şu an hatırlayamadım ama dikkatiniz çekmek istediğim nokta şudur: Pakistan'dan gelen zat bana bu kitaptan bir kısım gösterdi. Bu kısımda müellif seleften bazı âlimlerin görüşlerini naklediyor. Bu âlimlerden birisi: *"mucizeler, maddi sebepler olmaksızın peygamberlerden sadır olan harikulade hadiselerdir"* diyor ki, bu doğrudur. **"MUCİZENİN GAYESİ NEDİR?"** meselesine gelince aynı âlim şöyle diyor: ***"Bir peygamberden sadır olan herhangi bir mucizede gözetilen gaye, o peygamberin ümmetinin de aynı hadiseyi maddi imkanlarla gerçekleştirilmesidir, bu bir emirdir."*** Yani, o ümmet bu mucizeyi maddi sebeplere dayanarak gerçekleştirmekle yükümlüdür. Mesela, Hz. İsa bir cüzamlıyı, bir körü iyileştirmişse, onun ümmetinin de aynı şeyi tıpta ilerleyerek maddi imkânlarla gerçekleştirmesi gerekir. Mucizenin gayesi budur. Bu âlimin yaşadığı asırda insanoğlu henüz Ay'a çıkmamıştı; eğer içinde bulunduğumuz Feza Çağı'nda yaşasaydı, **"Hz. Peygamberin Miracında göklere çıktığına göre ümmetinin de maddi sebepleri geliştirerek göklere çıkması vaciptir"** derdi. Bu konuda seleften bir âlimin görüşünü sizlere nakletmiş bulunuyorum; belki aynı şeyi bugün ben söylemeye cesaret edemem"

….

Kaynak:

289 YAZILARIM

Hikmet Yurdu, Yıl: 2, S.3 (Ocak-Haziran 2009), ss. 81 – 93

ELEŞTİREL AÇIDAN SAİD NURSÎ'NİN KELÂMÎ GÖRÜŞLERİ

ÖNSÖZ

Doğuşundan günümüze kadar pek çok aşamadan geçmiş olan kelâm ilminin konu ve muhtevasında da bu gelişmelere paralel olarak birçok değişiklik meydana gelmiştir. Son dönem Osmanlı medreselerinde okutulan klâsik kelâm ilminin, Batı'da ortaya çıkan ve sonu inkâra varan yeni felsefî akımlar karşısında, İslâm dininin inanç esaslarını savunma ve çağın inanç problemlerine çözüm üretme konusunda kendisinden beklenen sonuçlan veremediği şeklindeki yaygın kanaatten hareketle, bu ilmin muhteva ve metodunu ıslah etmeye yönelik olarak, o dönemin din bilginleri tarafından yeni yöntem arayışlarına başlanmıştır. Her ne kadar, bu çabaları konu edinen bazı lisansüstü çalışmalar yapılmışsa da, bunların İslâmî ilimler gibi çok yaygın ve geniş bir ihtiyaç alanı için, yeterli ve doyurucu olmadığı ortadadır.

Mutlâkiyet, Meşrûtiyet ve Cumhuriyet gibi fikrî ve siyâsî pek çok önemli değişimin meydana geldiği bir dönemde yaşayan, yazdığı eserlerde ağırlıklı olarak İslâm dininin inanç esaslarını işleyen, bu konulara ilişkin görüşlerini açıklarken zaman zaman tasavvufî yorumlara da yer vermekle birlikte, eserlerinin İslâmî ilimlerden **"kelâm, akide, usûlü'd-dîn"** alanları içinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayan Said Nursî'nin adından bu yeni arayış dönem vesilesiyle de sık sık söz edilmektedir. **Bu müellifin çeşitli konulara ilişkin görüşlerini inceleyen bazı akademik çalışmalar olsa da, onun kelâmî görüşlerini ele alarak tenkit ve değerlendirmeler yapan ve onun fikirleri etrafında oluştuğu bilinen "cemaat'ın referans olarak kabul ettiği eserlerdeki akâid konularını, Temel İslâm Bilimlerinin en önemlisi olan kelâm ilmi açısından inceleyip değerlendiren doktora seviyesinde bir bilimsel araştırma bulunmamaktadır.** Ayrıca Said Nursî'nin fikirleriyle ilgili olarak gerek onun takipçileri gerekse kendisine karşı olanlar tarafından yapılan araştırmaların pek çoğunun, genellikle **"kutuplaşma ürünü"** olarak kabul edilmiş olması, bu konuda ilmî ve objektif kriterlerin devre dışı tutulduğu şeklinde olumsuz kanaatler de doğurmuştur. Bu vakıadan hareket ederek söz konusu müellifin kelâmî görüşlerini ve bunların kaynaklarını objektif, bilimsel ve eleştirel açıdan inceleyerek değerlendirecek bir akademik çalışma yapılmasının önemli bir ihtiyaç haline geldiği şeklindeki düşünceyi paylaşan anabilim dalı hocalarımın da uygun görmesi üzerine, **"ELEŞTİREL AÇIDAN SAİD NURSÎ'NİN KELÂMI GÖRÜŞLERİ"** başlıklı bu araştırmayı doktora tez konusu olarak seçtim.

Bu çalışmada yöntem olarak önce Said Nursî'nin kelâmî görüşleri bizzat kendi eserlerinden tespit edilmiş, daha sonra Kur'ân, sünnet ve konuyla ilgili klasik ve modem literatür göz önünde bulundurularak bu görüşlerin tenkit ve değerlendirilmesi yapılmıştır. Klasik kelâmın hemen hemen bütün konularında görüş beyan eden müellifin fikirleriyle ilgili değerlendirmeler zaman zaman yerinde yapılmışsa da, bölüm içlerinde bir tez hacminin sınırlarını zorlayan detaylı değerlendirmeden kaçınmak amacıyla, genel değerlendirme ve eleştiriler, daha çok tezin sonunda yapılmıştır. **NUR RİSALELERİ** ‘nin sistematik bir niteliğe sahip bulunmayışına, kelâmla ilgili konuların bu eserlerin içine gelişigüzel serpiştirilmiş olmasına rağmen tez konusunun gereği olarak bu hususların titizlikle tespit edilmesi zarureti, araştırmada böyle bir yöntem izlenmesini zorunlu hale getirmiştir.

Çalışmada, klâsik kelâm kaynaklarında izlenen genel plân esas alınmakla birlikte, umumî ana yapıyı bozmayan bu plânda zaman zaman bazı değişiklikler yapma zorunluluğu doğmuştur. Meselâ tezin giriş bölümünde Said Nursî'nin hayatı, eserleri ve ilmî şahsiyetinin işlenmesi sebebiyle, girişte yer alması gereken varlık ve bilgi gibi konular, tezin birinci bölümüne kaydırılmış, genellikle kelâmî eserlerin sonunda tartışılan imamet ve hilâfet gibi konular, ilişkileri açısından nübüvvet bölümüne alınmıştır. Araştırmada bölümler arasındaki dengenin sağlanmasına önem verilmiş, ancak detaylı bilgi bulunup bulunmama gibi sebeplerle, bazı bölümlerin hacimleri arasında farklılıklar olmuştur.

Bir giriş ile beş bölümden oluşan tezin giriş bölümünde Said Nursî'nin hayatı çeşitli kaynaklardan özetlenmiş, eserleri kısaca tanıtılmış, onun ilmî şahsiyetini ortaya koyabilmek için çeşitli ilimler hakkındaki görüşleri incelenmiştir.

"Varlık ve Bilgi" başlığını taşıyan birinci bölümde, müellifin kelâmî görüşlerine esas teşkil eden, varlığın gerçekliği; madde ve ezeliyet; tabiat kanunları ve yaratılış gibi konular ile bilginin kaynakları

291 YAZILARIM
hakkındaki fikirlerine yer verilmiştir.

"Ulûhiyet" konularının yer aldığı ikinci bölümde, isbât-ı vacibin yöntem ve delilleri; Allah'ın isim ve sıfatları; kader, insanın irâdesi ve fiilleri, hayır-şer, hidâyet-dalâlet, rızık, ecel ve duâ gibi konular işlenmiştir.

"Nübüvvet" bahsinin işlendiği üçüncü bölümde ise, nübüvvet müessesesinin gerekliliği ve delilleri, Hz. Peygamber'in nübüvveti ve mucizeleri, velayet, keramet, istidrâc, nübüvvetle dolaylı ilişkisi bulunan imamet, hilâfet ve devlet teorisi gibi problemler işlenmiş, ayrıca melek, cin, şeytan ve ruh konulan ele al inmiştir.

"Ahiret" konusunun işlendiği dördüncü bölümde, âhiretin varlığı, bu inancın kişi ve toplum hayatına etkileri; âhiretin ilk basamağı olan kabir hayatı, kıyametin kopuşu ve a-lâmetleri, haşir, hesap, cennet ve cehennem gibi hususlar incelenmiştir.

"İmân ve Küfür" kavramlarının ele alındığı beşinci bölümde ise, imanın tarifi, taklidi iman, imanın yenilenmesi, amel ile münâsebeti, imanın kişi ve toplum hayatına etkisi; küfrün tanımı, mâhiyeti, çeşitleri ve tekfir gibi konulara yer verilmiştir.

Çalışmanın başından itibaren yalan ve sıcak ilgilerini sürdüren, ifade, üslûp ve yöntem konularındaki kıymetli birikimlerinden yararlanma imkânı veren ve tezin her aşamasında bana yol gösteren danışman hocam **Prof. Dr. Metin Yurdagür**'e, çalışmamı yalandan takip etmek ve baştan sona kadar okumak suretiyle teze önemli katkılarda bulunan değerli hocam **Prof. Dr. Bekir Topaloğlu**'na, çalışmayı gözden geçirerek önemli uyan ve tavsiyelerde bulunan hocalarım **Prof. Dr. M. Saim Yeprem, Prof. Dr. Yusuf Şevki Yavuz, Doç. Dr. İlyas Çelebi ve Dr. İlyas Üzüm'**e**,** kelâm anabilim dalının ve diğer dalların destek ve katkılarını esirgemeyen bütün öğretim elemanlarına ve yakın arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim. (sh: 9-10)

1999
Musa KOÇAR

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde, teknolojik ve askerî üstünlüğe sahip bulunan Batı dünyasıyla karşı karşıya gelinmiş, ülkedeki geri kalmışlık problemini çözmek amacıyla önce Batı türü okulların açılması denenmiş, eğitim amacıyla Avrupa'ya öğrenci gönderilmiş, yabancı dilde yazılmış bazı eserlerin tercümelerinin de etkisiyle ülkede Batı medeniyetine hayran bir **"aydın"** zümresi oluşmuştur. Bunların bir kısmı sonu inkâra yol açan felsefî akımları benimsemiş ve bu fikirleri yaymaya çalışmıştır.

Hayatın her alanında Batılı gibi davranmayı doğru bulmayan bir çok Osmanlı münevveri gibi, Said Nursî de Batı'nın ilim ve tekniğinin alınmasına hiç bir zaman itiraz etmemiş, hatta bunları müslümanların öz malı telakki etmiş, ancak top yekün ve şuursuz bir Batılılaşmanın zararlarına değinmiş, Batı'dan gelen inkarcı akımların halkın inançlarına zarar vereceğini düşünerek bunları önleyici çeşitli eserler kaleme almıştır.

İşârâtü'l-i'câz, Mesnevî-i Nuriye ve Muhâkemât adlı ilk eserlerinde, kelâm ilminin temel konularını teşkil eden **"ulûhiyet, nübüvvet ve âhiret"** bahislerini kısa ve öz olarak işleyen, daha sonra telif ettiği eserlerinde ise, aynı bahisleri detaylandıran Said Nursî'nin, Osmanlı Devleti'nin geri kalışının neden ve çözümleri, İslâm birliği, maddî ilerleme ve devlet yönetimi gibi konulara yer verdiği çeşitli kitapçık ve makaleleri de dâhil olmak üzere, **"Eski Said"** dönemine ait Türkce eserlerinde kullandığı dil, muhtemelen müellifin yeni öğrenmesi sebebiyle gramer ve kuruluş yapısı genellikle bozuk, ağır ve ağdalı bir Osmanlı Türkçesidir. Said Nursî'nin daha sonra yazdığı eserlerde bu dil ve üslûbu nisbeten düzeltmekle birlikte, onun kendine has ifade tarzını devam ettirdiği görülmektedir.

Klâsik kelâm konularının hemen hemen tamamım işlediği **Nur Risâleleri** ni yazarken müellifin sistematik bir metod takip etmediği, görüşlerini, bu eserlerin muhtelif yerlerine serpiştirerek serdettiği tespit edilmiştir. Daha çok geniş halk kitlelerine hitap eden bu eserlerde, konulan çeşitli hikâye ve örneklerle detaylandıran müellif felsefî anlatımdan ziyade iman ve tasdik yönü ağır basan iknâî bir yol takip etmiş, tenkit ettiği düşüncelere sadece atıfta bulunmakla yetinerek ayrıntıya girmemiş, ele aldığı konularla ilgili farklı görüşlere genellikle yer vermemiştir. Bir konuyu işlerken Osmanlıcanın kelime zenginliğinden faydalanmış, insan zihninde çeşitli çağrışımlar yapan ve farklı anlamalara imkân veren mecazlı bir anlatım şeklini tercih etmiştir. **Bunu dikkate almayarak sadece işlenen fikirlerin özüne bakılması halinde müellifin *Nur Risaleleri* 'nde ele aldığı kelâm problemlerine klâsik Ehl-i sünnet ulemâsından farklı yeni bir yaklaşım getirmediği, sadece onları yukarıda işaret edilen üslûp çerçevesinde tekrarladığı görülür.**

Nur Risâleleri'nde, kelâm konulan yanında İslâm'ın ahlâkî ilkeleri de ele alınmakta, bu açıdan onun, özellikle Gazzâlî gibi iman ve tasavvuf konularını bir arada işleyen İslâm bilginlerine paralel bir metot izlediği görülmektedir.

Varlık ve tabiat konularına kısmî yaklaşımlar sergileyen ve tam bir bütünlük arz etmeyen fikirlerinde müellifin, temelde klâsik kelâm kitaplarının mukaddimelerinde işlenen görüşlerden çok farklı olmamakla birlikte, tasavvufî kültürden özellikle **Gazzâlî ve Muhyiddin İbnü'l-Arabî** gibi bilginlerden etkilenendiği söylenebilir. Onun bu hususlara muhtemelen kendi döneminde yaygın hale gelen inkarcı felsefî akımlar sebebiyle yönelme gereği duyduğu anlaşılmaktadır. Eserlerini daha ziyade halka yönelik olarak yazan müellif inanç esaslarının temellendirilmesine bir altyapı oluşturmak düşüncesiyle, yaptığı izahlarda genellikle müspet ilimlerin pratik bilgi ve sonuçlarından yararlanmaktadır.

Materyalizm ve Pozitivizmin varlık görüşlerini dolaylı olarak eleştiren müellif, Mâtürîdîlerde olduğu gibi, sebep ile sonuç ilişkisine dayanan ve Allah'ın kudret ve hikmetiyle kurulmuş bir **"tabiat kanunu"** anlayışını kabul etmektedir. Bununla birlikte o, aynı konuda tabiat olaylarında sebep ile sonucun herhangi bir etkisinin bulunmadığını, bu olayların bizzat Allah'ın o andaki irâde ve yaratmasıyla vuku bulduğunu ileri süren Eş'ariyye'nin, özellikle Gazzâlî'nin görüşlerini de benimsemektedir. Said Nursî'nin bu konuda yaptığı birçok açıklama, **Henri Poincare ve Emile Boutroux** gibi bilginlerin **"tabiat kanunlarının zorunsuzluğu"** şeklinde özetlenebilecek olan görüşleriyle paralellik arzetmektedir.

Yaratılışla ilgili bazı Kur'ân âyetlerinden yola çıkarak yaptığı açıklamalarda, prensip olarak pozitif bilimlerin ulaştığı sonuçlan değişmez bilimsel gerçekler şeklinde kabul etmeyen müellifin, genelde müspet bilimlerden oldukça etkilendiği, bu sebeple de din ile modern bilimi uzlaştırma gayreti içine girdiği anlaşılmaktadır.

Klâsik kelâm kitaplarında ayrıntılı bir şekilde işlenen bilgi bahsinin Said Nursî'nin eserlerinde çok kısa olarak ele alınıp geçiştirilmesi bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Mütevâtirin kesin bilgi, haber-i vahidin ise zan ifade ettiğini kabul ederek kesin bilgiye dayanmayan haberlerin inanç oluşturamayacağı, keşf ve ilham metodunun ise doğru bilgiye ulaştırmayacağı yolundaki fikirleriyle Ehl-i sünnet kelâmcılarının çoğunluğunun görüşlerini benimseyen müellif, cumhurun pek başvurmadığı cefri, kesin bilgiye götüren sağlıklı bir yöntem olarak kabul etmez. Ancak onun, İslâm kültüründeki bir kısım uygulamalardan, özellikle Muhyidddin İbnü'l-Arabi ve İmâm Rabbânî gibi bazı bilginlerden etkilenerek, Kur'ân'ın i'câzı konusunda cefrin tâli bir delil olarak kullanılabileceğini söylemesi ve otuz üç âyette **Nur Risalelerine** cefrî işareder bulunduğunu iddia etmesi isabetsiz, en azından bir tutarsızlıktır. **Cefr konusundaki görüşlerinde bu tür çelişkiler de bulunan müellifin, dinî açıdan hiç bir dayanağı bulunmayan ve suistimale son derece müsait olan bu sırrî yöntemi Kur'ân'ın i'câzı gibi çok önemli bir konuda kullanması, onun hakkında hem kendini hem de eserlerini dolaylı olarak övdüğü şeklinde bir iddianın doğmasına yol açmaktadır.** Nitekim onun bazı risalelerinin yazılmayıp **"YAZDIRILDIĞINI"** söylemesi, bilahare bu eserlerin bir tür **"kudsiyete"** sahip oldukları, **"harflerine bile dokunulmaması gerektiği"** şeklindeki anlaşılması güç bir anlayış doğurduğundan İslâm akaidi açısından kabul edilemez yanlış telâkkilere yol açmıştır.

Said Nursî, vahye dayalı fakat akla da önem veren, akıl ile naklin çelişir görüldüğü yerlerde ise aklın esas alınıp naklin tevil edilebileceği ve tek başına akılcılığın yetersiz olduğu şeklindeki görüşleriyle Ehl-i sünnet kelâm ulemâsının geleneksel bilgi metodunu benimsemekte, aklı naklin üstünde gördükleri

iddiasıyla Mu'tezile'ye yöneltilen tenkitleri de haklı bulmaktadır.

Ulûhiyet konularında klâsik anlayıştan ayrılmayan Said Nursî'nin isbât-ı vâcib delilleri hakkında kendisinden övgüyle bahsettiği İbn Rüşd'den oldukça etkilendiği anlaşılmaktadır, imkân ve hudûs delillerinin Kur'ân'dan mülhem olduğunu, ancak bu kanıtların zamanla halkın anlayamayacağı kadar zorlaştırıldığını, Kur'ân'da ise, daha ziyade **gaye, inayet ve ihtira** gibi delillerin işlendiğini söyleyen Said Nursî'nin, iknâî bir karakter taşıyan ve bu sebeple de felsefî delillere göre daha başarılı bulduğu Kur'ânî delillere ağırlık verdiği, böylece Allah'ın varlığını felsefî bir konu olarak değil, iman ve tasdik tarafı ağır basan bir mesele olarak değerlendirdiği anlaşılmakta, zaman zaman bazı yönlerini eleştirmesine rağmen, **imkân ve hudûs delillerini** de kullandığı görülmektedir.

Müellifin, ulûhiyet konusunu işlerken, zât ile sıfatlar arasındaki münasebeti açıklamak için ortaya koyduğu **"şuûn"**u hangi anlamda kullandığı pek açık olmamakla birlikte, bu düşüncenin, ilk defa **Ebû Hâşim el-Cübbâî** tarafından dile getirilip daha sonra pek çok âlim tarafından kendi sistemleri içinde benimsenip kullanılan **"ahvâl"** teorisiyle paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır.

Allah'ın isim, sıfat ve fiillerini işlerken, klâsik kelâmda görülenin aksine, çeşitli mezhep tartışmalarına yer vermeyen Said Nursî'nin, **vahdet-i vücûd, keşf ve ilham** gibi bazı hususlarda **Muhyiddin İbnü'l-Arabi'yi** eleştirmekle birlikte, bu isimlerin insan ve evrenle ilişkisi konusunda bu mutasavvıfın fikirlerinden oldukça etkilendiği, sıfatlar hakkında ise genel olarak Eş'ariyye ulemâsının anlayışını benimsediği görülmektedir.

Said Nursî'nin dolaylı olarak mücadele ettiği felsefî akımlar Materyalizm, Pozitivizm ve kısmen de Darwinizm'dir. Bu akımlarla ilgili bilgileri orijinal kaynaklarından değil de, tercüme eserler yoluyla elde eden müellif, maddenin tek basma bir anlam ifade etmeyip maddî varlıklara bile temel olamayacağını vurgulamakta ve böylece probleme madde ötesi bir altyapı hazırlamaya çalışarak meseleye güncel bakabilme imkânı aramaktadır.

Kader hakkında uzun tartışmalara girmekten kaçınan, Eş'ariyye ve Mâtürîdiyye'nin konuyla ilgili görüşlerini özetlemekle yetinen müellif bunun aslında ilmî ve nazarî bir mesele değil, tamamen vicdanî ve psikolojik gerçekliğe sahip bulunan bir iman konusu olduğunu ifade etmekte ve bu hususta insanın hürriyetine ağırlık veren Mâtürîdî yaklaşımını benimsemektedir. **Allah'ın ezelî ilminden ibaret olduğunu söylediği kader ile insanın sorumluluğunun esası olan irâde hürriyeti arasında bir çelişki bulunmadığını açıklamaya özen gösteren müellif, problemin ezelî ilmin tam olarak anlaşılamaması sebebiyle ortaya çıktığını vurgulamakta, konuyla alakalı olarak ilginç sayılabilecek örnekler vererek bu problem hakkında değişik ve anlaşılması kolay açıklamalar sergilemektedir.**

Hayır ve şer, hidâyet ve dalâlet, rızık ve ecel konularında klâsik Ehl-i sünnet anlayışım tekrarlayan, verdiği çeşitli örnekler dışında bu problemlere yeni bir yaklaşım getirmeyen Said Nursî'nin, muhtelif türlerine temas ettiği dua konusunda ise, klâsik anlayıştan farklı izahlar sergilediği, problemi sadece insan boyutunda değil, onu kuşatan varlıklar çerçevesinde işlediği görülmektedir. **İNSANIN BAŞARISINI, ALLAH'IN TABİAT VE SOSYAL HAYATA KOYDUĞU KANUNLARA UYGUN DAVRANIŞLARDA BULUNMASI ŞEKLİNDE TANIMLAYAN VE BUNU "FİİLÎ DUÂ" OLARAK İSİMLENDİREN MÜELLİF, GENEL ANLAMDA DUAYI BİR İBÂDET TÜRÜ ŞEKLİNDE ELE ALMAKTA MESELÂ, YAĞMUR DUASINI, YAĞMURUN YAĞMASINA YÖNELİK DEĞİL DE YAĞMURSUZLUK HALİNİN, BÖYLE BİR DUÂ YAPMANIN VAKTİ OLDUĞUNU SÖYLEMEK SURETİYLE GELENEKSEL ANLAYIŞTAN AYRILMAKTADIR.**

Nübüvvet konulan da müellifin eserlerinde ayrıntılı bir şekilde işlediği bahislerdendir. Hak dinin gerçekliğinin, ancak nübüvvetin ispatıyla mümkün olması düşüncesinden hareket eden müellifin, vahyi dışlayan ve Allah'ı sadece kendi ulûhiyet alanına hapsetmeye çalışan **"deist"** anlayışlara cevap verme gereği hissetmesi, onun nübüvvet bahsine detaylı olarak yer vermesine yol açmış olmalıdır. Nübüvveti, güneşin ışık ile ilişkisi gibi, ulûhiyetin zorunlu bir tezahürü olarak değerlendiren Said Nursî, Allah'ın peygamber göndermesini aklen zorunlu kabul etmeyip mümkün gören Eş'arîler ile, aklen mümkün görüp ilâhî hikmet açısından zorunlu addeden Mâtürîdîlerden farklı görüşler ileri sürmekte, bu düşüncesi ise Allah'ın irâde sıfatına sınırlandırma getirmesi açısından pek isabetli görünmemektedir.

Nübüvvetin gerekliliği ve delilleri hakkında Ehl-i sünnet anlayışını davam ettiren Said Nursî'nin ko-

nuyla ilgili görüşlerinin, bu bahisleri ayrıntılı bir şekilde ele alan **Ebu'l-Muîn en-Nesefî**'nin görüşleri ile birçok yönden paralellik arz ettiği anlaşılmaktadır. Nübüvvetin isbat edilmesinde, aklın tek başına yeterli olmadığından hareketle vahyin gerekliliğini, adaletli bir hayat tarzının ancak nübüvvetle mümkün bulunduğunu ve Hz. Peygamber'in pratik başarılarını ağırlıklı olarak işleyen müellif, geleneksel anlayışı devam ettirerek, hissî mucizelere de önem atfetmektedir. Bu tür mucizelerin nadiren vuku bulduğunu söylemesine rağmen hissî mucize ile ilgili sıhhati tartışmalı olan yaklaşık üç yüz kadar rivayet nakletmesi, onun bu konudaki görüşlerinin pek tutarlı olmadığını göstermektedir.

Hz. Peygamber'in en büyük mucizesinin Kur'ân olduğunu söyleyen Said Nursî'nin, Kur'ân'ın i'câz yönleri konusunda **Câhiz, Zemahşerî, Abdülkâhir el-Cürcânî ve Fahreddin er-Râzi** gibi farklı ekollere mensup müfessir ve bilginlerden yeterince faydalandığı anlaşılmaktadır. Kur'ân'a yöneltilen bazı tenkitleri cevaplamaya büyük özen gösteren müellif, genellikle **Kur'ân'ın evrensel mâhiyetteki mesajının öncelikle ona inananlar tarafından tam olarak anlaşılmadığından ve bu yüce kitabın sadece ibadet maksadıyla okunmasıyla yetinilmesinden yakınmaktadır.**

<u>Ahiret bahislerini işlerken Ehl-i sünnet çizgisini devam ettiren, bu iman esasının ispatı konusunda bazı aklî delillere de yer veren **Said Nursî, kıyamet alâmetleriyle ilgili rivayetlerin iman esaslarına dahil olmadığını söylemekte,** ancak sıhhatini araştırmadığı bu rivayetleri müteşâbih kabul ederek, onları tevil etme yolunu benimsemekte, ancak yaptığı bu yorumlarda zaman zaman bâtınî yönteme yaklaştığı görülmektedir.</u>

İman ve küfrün tanımı, mâhiyeti ve sınırları konusunda **Ehl-i sünnetin klasik anlayışını tekrarlayan ve bu konular etrafındaki problemlere yeni bir yaklaşım getirmeyen Said Nursî**'nin, konuyla ilgili bazı izahlarında, imanın faydalarına, küfrün de, zararlarına değinmek suretiyle kısmî mukayeselerde bulunduğu görülmektedir.

Said Nursî'yi klâsik kelâmcılardan, onun temel problemlerden ziyade, konuları sistematik olarak ele almaması, mezhepler arasındaki tartışmalara yer vermemesi, sadece belli bir mezhepten değil, farklı ekollerden hatta tasavvuftan faydalanması, inanç esasları yanında ibâdetlerin hikmetlerine ve ahlâkî bahislere yer vermesi, geniş halk kitlelerine hitap edebilmek için ele aldığı konulan çeşitli hikâye, örnekleme, diyalog ve mecazlı anlatım metotlarını kullanarak işlemesi ve sık sık Kur'ân'ı referans göstermesi gibi yaklaşım farklılıkları ayırmaktadır. <u>**Bu yaklaşım farklılığı dışında, onun kelâma herhangi bir yenilik getirmediği ve genel olarak Ehl-i sünnet kelâmcılarının eserlerinden de yararlanarak onların yolunu takip ettiği söylenebilir.**</u>

<u>**Nur Risaleleri**'nin belirli kitleler tarafından benimsenip özenle okunan **"cemaat kitapları"** haline gelmesinin arkasında yatan nedenleri tesbit etmek ayrı bir araştırma konusudur.</u> Bununla birlikte, Said Nursî'nin gerek hayatında, gerekse eserlerinde şuurlu bir cemaat oluşumuna ve kitaplarının gruplar halinde okunmasına önem vermesi; yazıldığı dönemde inkârcı düşüncelerin yaygın halde olmasına karşılık Türkçe yazılmış dinî kitapların az olması, dolayısıyla halkın da inanç konularını bu eserlerden öğrenmeye yönelmesi; müellifin eserlerinde genellikle kamu mantığına uygun ifade tarzlarını kullanması; inanç konularında tabiattaki düzenden hareket eden ve Kur'ân'da da sık görülen çeşitli aklî izahları dönemin müspet bilimlerinin ulaştığı pratik bilgileriyle detaylandırarak işlemesi gibi çeşitli sebepleri, bu umûmî rağbetin ana unsurları olarak sual amanın yanlış olmadığını düşünüyoruz. (sh:272-278)

KAYNAKÇA: Musa KOÇAR; Eleştirel Açıdan Said Nursî'nin Kelâmî Görüşleri [Kitap]. - İstanbul : Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı Kelâm Bilim Dalı (Doktora Tezi) 10/4 d-3379, 1999.

“TÜRKİYE VE ORTADOKSLAR” KİTABINDAN ALINTILAR

Aytunç ALTINDAL
Anahtar Kitaplar-Mart 1995

KONSTANTİNOPOLİS CIA'SI

Bizans İmparatorluğu, özellikle Jüstinyen döneminde (6. yüzyıl) o günlerin dünyasında Hıristiyanlığın yeryüzündeki tek ve en güçlü temsilcisi ve savunucusuydu. Bizans'ın askeri gücü, aynı zamanda Bizans'taki toplumsal ve kültürel yaşamı da belirlemekteydi.

Bizans İmparatorluğu, tarihte benzeri görülmemiş bir baskı ve sansürü de gündelik siyasetinin bir parçası haline getirmişti. İstanbul'a ulaşan her yabancı tam bir tarassut altında tutuluyordu. Yabancıların yaptıkları alışverişler, konuşmalar ve evlilikler çok sıkı bir denetim altındaydı. Özellikle yabancıları izleyen gizli bir istihbarat örgütü kurulmuştu. Bizans tarihi konusunda araştırmalarıyla tanınan **Merle Severy**'lin yazdığına göre Bizans, Doğu'daki **"Polis devleti"** idi. İmparatorluğun başkenti olan İstanbul'a gelen ya da burada yaşayan Rus, Bulgar, Peçenek, Hazarlar ile İtalya'dan gelen **Lombardiyalı, Katolonyalı, Amalfili** tüccarlar çok sıkı bir şekilde izlenmekteydiler.

<u>Barbarları İzleme Dairesi</u>

Bizanslılar, kendilerinden olmayan her ulusa ve topluluğa potansiyel düşman gözüyle bakmaya alışmışlardı. Bizans doğumlu ye Ortodoks kilisesine kayıtlı olmayan herkes Bizans'ın resmi kayıtlarına **"Barbar"** sıfatıyla kayıt ediliyordu. Bu barbarların başında da Latinler ve Franklar gelmekteydi.

Bizans'a gelen yabancılara sadece üç aylık oturma izni verilmekteydi. Bu oturma izni, **"Barbarları İzleme Dairesi**" diye Türkçeleştirebileceğimiz bir devlet dairesi, tarafından verilmekteydi. Kısaca **BID** diye anabileceğimiz bu devlet dairesi, tarihçi **Severy**'nin tanımıyla bugünkü ünlü komplo örgütü **CIA**'nın atası sayılmaktaydı. **BID**, üç aylık oturma süresini uzatmış olanlara karşı çok acımasız davranırdı. İznini geçirmiş olanlar zincir kırbaçlarla dövülürler ve ellerindeki tüm malları müsadere edilirdi.

Bizans'ın CIA'sı BID, bu kadarla kalmamaktaydı. Aynı zamanda çok usta bir **"Karşı casusluk"** örgütü olarak da faaliyet göstermekteydi. Başka devletlerde casusluk faaliyetlerini yönlendirmek, sabotajlar düzenlemek, cinayetler ve tehditler yapmak BID'in asli görevleri arasındaydı.

CIA'in bağlı olduğu en üst imparatorluk kurumu **Silentium** adlı bir konseydir. Adı **"Suskunluk"** anlamına gelen bu kurumun BİD'in haksız uygulamalarını örtbas edebilmek amacıyla bu adla kurulduğu bellidir.

Bizans ve Fahişeleri

Bizans İmparatorluğu, tarihe olumlu ve olumsuz birçok özelliğiyle geçmiştir. Ama Bizans'ın fahişeleri tüm tarih kitaplarında kendilerine özel bir yer açmayı başarmışlardır.

Bizans'ta fahişelik toplumsal bir hizmet birimiydi. <u>Ve ilginçtir ki fahişelik sanatı devletin ve kilisenin koruması altındaydı. Yaşlı fahişeleri barındıracak özel evleri -şehrin dışında- devlet yapar, işletilmesini kilise yürütürdü.</u> Benzer yurtlar, paralarını ve servetlerini har vurup harman savurmuş düşkün asilzadeler için de yapılmıştı. Bunlar da kilise tarafından yönetilirlerdi.

İlginçtir ki, sanatını yapamaz duruma gelip de, fahişeler yurduna konulmuş olan eski fahişelerin birçoğu ölümlerinden sonra kutsal kadın statüsüne yükseltilmişler ve azize ilan edilmişlerdi! Bizans'ta, aile, kadınları için en önemli dua etme mekânları işte bu fahişeden dönme azizelerin ikonlarının bulundukları yerler olmaktaydı.

<u>Fahişeler kuşkusuz BİD'in en önemli elemanlarıydılar. Bizanslı fahişeler aracılığıyla kentte kimin ne düşündüğü ve ne yaptığı çok dikkatli bir şekilde izlenebilmekteydi.</u> BİD'in komşu ülkelerin limanlarına ve önemli merkezlerine yerleştirdiği özel istihbaratçıları da yardı. Bunlar çoğunlukla din adamı kisvesi altında casusluk faaliyetlerini yürütmekteydiler. Hangi ülkenin prensinin hasıl bir insan olduğunu,

nelerden hoşlanıp, nelerden hoşlanmadığını, güçlü, yanlarını ve zaaflarını saptamak. İşte bu din adamlarının ve tüccarların **"Askerlik"** görevleri arasındaydı. **Özellikle 14. yüzyılda güçlerini hissettirmeye başlamış olan Türkler de BİD'in sıkı denetimi altında bulunmuşlardı.** Bu konuda din adamları tarafından çoğu şifreli ve sembolik anlatımlarla yüklü kitaplar, raporlar hazırlanmıştı. Örneğin Oslmanlılar'la ilgili çizimlerde Osmanlı Devleti'nde yaşayan insanlar tiplendirilmişler ve güçlü oldukları yanlarıyla zaafları ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştı. Türk İmparatorluğunu çökertebilmek amacıyla kimlerden nasıl yararlanılabileceği kimlerin Bizans'ın emelleri uğruna kullanılabilecekleri belirlenmişti.

BİD'in elindeki en önemli silahlardan biri de **"Rüşvet'**ti. Tarihte papalık, ve Bizans kadar çok rüşvet alınış ve rüşvet vermiş kurumlar yoktur. İtalya'daki papalarda, İstanbul'daki Bizans da "Rüşvet " in tüm meziyetlerini ayrıntılarıyla bilen devletlerdi. Hatta bazen Vatikan Bizans'a, bazen de, Bizans Vatikan'a rüşvet vermişlerdi.

(Yeni Günaydın, 11 Nisan 1994-Pazartesi)

DEVLET İÇİNDE DEVLET

TC. Devleti'nin Anayasası'nda Ulusal Egemenlik kavramı vardır ve bu egemenliğin sahibi olarak da millet gösterilmiştir. Anayasa'nın bu değiştirilemez maddesine göre, Türkiye'de **"Hakimiyet Kayıtsız Şartsız Milletindir."**

Osmanlı Devleti'nin 1856'da ilan ettiği Hattı Hümayun'da böyle bir ibare yer almamıştı. O yıllarda egemenliğin kaynağının kimde, ya da hangi toplumsal birimde olması gerektiği henüz tartışılan bir akım veya fikir değildi, 18 Şubat 1856'da ilan edilen Hattı Hümayun, ulusal egemenlik fikrini değil, fakat daha sonraki yıllarda Ermeni ayrılıkçı ve bölücü hareketlerine kaynaklık edecek olan bir fikri Osmanlı siyasal literatürüne armağan etti. Bu fikir, **Devlet içinde Devlet olma fikridir.**

Günümüzde yeniden ortaya çıkan bu ibareyle ilgili bazı bilgileri aktarmak istiyorum.

"Devlet içinde Devlet" olmak şeklinde formüle edilen siyasal yapılanına ilk kez 1856-57 yıllarında tartışılmaya başlanmıştı ve ilk kez 3 Nisan 1857 tarihinde yayınlanan bir Osmanlı belgesinde, yer. almıştı. İlginçtir ki bu ibare Osmanlı bürokrasisi tarafından gündeme sokulmuştu. Bu belgede yer alan ifadeye göre, Ermeniler'in Devlet içinde Devlet olmadıkları vurgulanmaklaydı...

Devlet içinde Devlet olmaklığı ortaya çıkartan nedenler nelerdi?

Hattı Hümayun'un cesaretlendirdiği Ermeni aydınları bir Anayasa oluşturmak hazırlığına başlamışlardı. Bunların arasından Paris'te yaşayan ve öğrenimlerini Kilise-dışı okullarda yapmış olan **Dr. Serov Vişneciyan, Nahapet Rusyan ve Kirkor Odyan** bir taslak metin hazırlamışlardı. Hazırlanan taslakta, ilginçtir ki, Ermeniler başta kendi Patrikleri'nin keyfi uygulamalarından yakınarak Patrikler'le birlikte Anadolu'daki Ağa ve Bürokratların (amir) nasıl davranmaları gerektiğinin bir Anayasa'ya bağlanmasını istemişlerdi. **Devlet içinde Devlet olmak gibi ne bir deyim, ne de istek belirtilmişti.** Bildiride, Ermeniler'in bir Millet oldukları vurgulanmış (Md.1), Patrik'in en üst otorite olmadığı (Md.2) belirtilmişti, Altı ana başlıktan oluşan bu metin 1857 yılının Şubat ayında Bâb-ı Ali'ye teslim edilmişti.

Osmanlı bürokrasisi bu metnin içeriğini kabul etmedi ve Ermeniler'in Devlet içinde Devlet olmadıklarını vurgulayarak metnin yeniden düzenlenmesini istedi. Ö günlere, değin kendilerini sadece Millet statüsünde gören Ermeniler bu Osmanlı belgesinde kendilerinden olarak söz edildiğini görünce yeni anayasalarını, bu yeni yaklaşımla hazırlamaya koyuldular. 1860'ta tamamlanan bu yeni Ermeni Anayasası'na göre, Ermeniler'in cemaatsel yaşamlarını yönlendirmek için 20 kişilik bir Laik-Konsey (Meclis) kurulacaktı. **Ermenice Kaghakaget** (Politikadan anlayan şahıs) denilen bu adamların kilise dışından seçilmeleri gerekiyordu. Bu ve bundan sonra biraz değiştirilerek Osmanlı'ya iletilen Ermeni Anayasası nihayet 3 Şevval 1279/30 Mart 1863'te Sultan Abdülaziz tarafından onaylandı. Nizamname-i Millet'i Ermenyan (Ermenicesi: Azgayin Sahmanndruthin) böylelikle; yasallaşmış oldu. Bu Nizamname 1898 ve 1906'da Abdülhamid'in isteği üzerine bazı değişikliklere uğradı ve **1923'te Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte ilga edildi.**

Kendilerini bir millet olarak değil de, bir devlet olarak görmeye başlayan Ermeniler, ellerindeki bu nizamnameyi -ve yapılmış olan ilk Osmanlı itirazını kullanarak başta Rusya ve İngiltere olmak üzere tüm Osmanlı düşmanı güçlerle-müzakerelerde-bulunmaya ve diledikleri zamanlarda Osmanlı'dan değil, gerçekte var olmayan bir devletin temsilcileri (!) olarak istekte bulunmaya başladılar. Ermeni-

ler'in, Osmanlı bürokrasisinin gafletiyle ele geçirdikleri egemenliklerini nasıl kullanmış olduklarını gösteren bir belge onların 1872'de toplanan Berlin Konferansı'na yaptıkları resmi başvurudur. Bu başvuru Berlin Kongresi Zabıtları'ndadır. -(Archiv III. Karton. 115).

Ermeniler'in bu başvuru mektubu konferansın başkanlarından Karolyi'ye hitaben yazılmıştır. Başlığı Almanca, içeriği Fransızca'dır. Altında 25 Haziran 1878 tarihi vardır. Mektup İstanbul'daki Beşiktaş **Arşövek'i Horen Nar Bey** tarafından hazırlanmış ve Ermeniler'in eski Panik'i ve Daron Arşövek'i Mıgırdıç Kerimyan tarafından imzalanmıştır.

Bu başvurularıyla Ermeniler Osmanlı hükümetinden ayrılmak istemediklerini fakat sayıca Türklerden çok olduklarını öne sürdükleri **Van, Erzurum ve Diyarbakır'a bir Ermeni vali atanması'** için Osmanlı'ya baskı yapılmasını istemekteydiler. Başvuruda, çok ustalıkla belirtilmiş iki husus yer almaktaydı. Birincisi, Ermeniler'in kendilerini tüm Hıristiyan âleminin bir parçası olarak göstermeli ve bu **Hıristiyan Irkının/Soyunun (Race)** söz konusu bölgelerde Türkler'den çok nüfusa sahip olduğunu göstermeliydi. İkinci husus ise, gerçekte Osmanlı vatandaşlık statüsünü tanımadıklarını göstermişlerdi. Ustalıkla saklanmış bir anlatımla Ermeniler'in Türkler'den (ki böyle bir yurttaşlık hakkı Osmanlı'da resmen yoktu) sayıca çok oldukları hissettirilmiş, diğer **Osmanlı yurttaşı Müslümanlar başta da Kürtler, Fellahlar ve Araplar sanki bölgede hiç yokmuşlar gibi bir hava verilmişti.**

İşte, bu ve benzeri başvurulardan sonra dış güçlerin Osmanlı devleti üzerindeki baskıları yoğunlaşmaya başladı. Buna karşılık kendi gafletinin kurbanı olan Osmanlı Bürokrasisi, Ermenileri **"Sadık Millet"** statüsünden çıkartıp, **Düşman Millet statüsüne sokmak zorunda kaldı.**

Günümüzde gerek PKK, gerekse Fener Panikhanesi, bu eski oyunun yeni versiyonlarını Türkiye'nin sahnesine sürüyorlar. Kişisel endişem PKK'nın ya da Patrikhane'nin girişimlerinin başarıya ulaşacağından değil, T.C. Devletinin son iki yıldır içinde bulunduğu aymazlıktan kaynaklanıyor. 1870'lerin Osmanlısı'nda içerden Ermeni sarrafların, dışardan da şirketlerin verdikleri rüşvetlerle Osmanlı bürokrasisi çürütülmüş durumdaydı. Ne yazık ki 1990'ların Türkiyesi'nde ise **"Verdimse verdim. Ne olmuş"** zihniyeti **"Köşe dönmenin"'**- yeni ahlaki temelini oluşturuyor.

(Yeni Günaydın. 24 Eylül 1993, Cuma)

RÜŞVET VE BEŞİNCİ KOL

Neredeyse 1. Dünya Savaşı'ndan kalma bir deyimi Prof. Toktamış Ateş yeniden gündeme soktu: Beşinci Kol Faaliyeti... Ateş'e göre Türkiye'de bilileri bilerek ya da bilmeyerek Beşinci Kol faaliyetlerine katılmaktaydılar.

Beşinci Kol deyimini gençler duymamışlardır. Bu nedenle biraz açıklanması gerekir. Beşinci Kol faaliyeti demek en kısa tanımıyla, bir ülkenin içinde o ülkenin bazı seçilmiş ve özel amaçlarla yetiştirilmiş yurttaşları tarafından yönlendirilen **BOZGUNCULUK** faaliyetleridir. Buna göre, ilk hedef ülkenin dış ve düşman ülke ya da ülkelerin çıkarları doğrultusunda istikrarsızlığa sürüklenmesidir. **BEŞİNCİ KOL FAALİYETLERİNE KATILANLAR BU AMACIN GERÇEKLEŞMESİ UĞRUNA, HER TÜRLÜ KALIBA GİRERLER. Solcu ile solcu, sağcı ile sağcı, şeriatçı ile şeriatçı görünürler. Halkın şaşırtılabilmesi ve bağlılık duyulan tüm değerlerden yoksun bırakılması için Beşinci Kol'un elindeki en güçlü silah RÜŞVET'tir.**

Rüşvet aracılığıyla Beşinci Kol her türlü yalan haberi yayar, mevcut sistemin aksayan ye kullanılamaz hale gelmiş yanlarını daha sağlam, değerlerle DEĞİŞTİRMEK amacıyla değil, tam tersine tüm toplumsal ilişkilere yön veren kanalları tıkamak ye toplumu munipule (şaşırtarak kullanmak) etmek için uğraşır. **Yeni değerler üretemez hale getirilen ve kendine güven duygusunu yitirerek şaşkınlığa sürüklenen kitleler kolayca dış güçlerin yıkıcı ve bozguncu emellerine alet olurlar.** Yakın dönemlerde Beşinci Kol'un etkili olduğu ülkelerden biri, Afganistan'dır. Burada eski Sovyet politikası uyarınca başlatılan Beşinci Kol çalışmaları kısa bir süre sonra, ülkenin işgal edilmesiyle noktalandı. **Türkiye'den bir örnek vermek gerekirse 2. Dünya Savaşı sırasında İstanbul ye Ankara'da yürütülen Nazi propagandalarıdır.**

Rüşvetin tarihi çok eskidir. Tevrat'ta ve İncil'in-Yeni Ahit bölümünde rüşvetten söz edilmiştir. Tarih boyunca rüşvetin yıkıcı niteliği ile mücadele edilmiştir. Bir ya da birkaç kişinin aldıkları rüşvetlerle

yıkılmış krallıklarve mağlup ve mağdur edilmiş halklar vardır. Ne hazindir ki rüşvetçilik, önlenememiştir.-Rüşvetin yıkıcı sonuçlarıyla mücadele edebilmek içinilginç yollar denenmiştir. Bunlardan iki örnek aktarayım.

1.Haçlı-Seferi- Türklerce ve tüm İslam alemine karşı Kudüs'ü kurtarmak, amacıyla başlatılmıştı. Beş bin atlı otuzbeş bin piyade, elli bin kadar başıbozuk silahlı köylü 1096 yılında Bizans'ın, Papa 2. Urban'a yaptığı çağrıyla bugünkü Belçika'nın Buyon şehrinden yola çıkarak Bizansa gelmişlerdi. Ne. var ki Bizans kendi çağırdığı Hıristiyan ordusunun, gerçekte din uğruna değil, çapulculuk amacıyla geliğini anlayınca ordunun başındakilere yüklü rüşvetler verip bu çapulcuların İstanbul'da ve İznik'te konaklamalarını engelledi. **Bizans sadece rüşvet vermekle yetinmedi. Haçlı ordularının komutanlarının kendilerinden rüşvet aldıklarını da el altından yaydı.** Haçlıların arasında bir moral bozgun başladı. Komutanlar ordudaki denetimlerini yitirdiler. Bu düzensizlik içinde Antakya Kalesi'nin önüne gelen Haçlıları burada tamamen yok olmaktan bir rüşvetçi kurtardı! Haçlılar yaklaşan büyük Selçuklu ordusundan kurtulabilmek için ne yapıp edip kaleyi ele geçirmek zorundaydılar. Rüşvet almış olmakla suçlanan komutanlar bu kez kalede görevli bir Müslümana rüşvet verdiler. Gece yarısı kalenin gizli çıkış kapılarını açan bu adam sayesinde Haçlılar, Antakya Kalesini ele geçirdiler. Burada hazırlıklarını hızla tamamlayan Haçlılar Kudüs'e saldırdılar ve Hıristiyan tarihçilerinin de belirttikleri gibi tarihte eşi görülmedik bir katliam yaptılar. Kudüs'teki tüm Müslümanlar ve Yahudiler kılıçtan geçirildiler.

Rüşvete karşı rüşvetle mücadele etmek fikri bu olaydan sonra çeşitli devletler tarafından denenmiştir. Osmanlı devleti de bu yola başvurmuştu.

1. Dünya Savaşı'nın çıkmasından bir süre önce Osmanlı bürokratları, o sıralarda yaygınlaşmış olan Yunan ve Bulgar Beşinci Kol faaliyetlerine karşı çıkabilmek için Fransız basınında etkili yazılar yayınlayan gazetelere ve dergilere rüşvet vermişlerdi. Yunan ve Bulgar Beşinci Kol'u Osmanlının silahlanmasını engelleyebilmek için İstanbul'da yoğun bir gizli propaganda yürütmekteydi. Bu propagandaya göre Osmanlı boşuna silahlanıyordu. Düveli Muazzama/Batılılar, Osmanlıyı yıkmak değil **"Uygarlaştırmak"** istiyorlardı!!! **Bu propagandaya karşı mücadele etmek gerektiğini düşünen Osmanlı bürokratları çareyi Fransız basınına rüşvet vermekte buldular. 1913'te Leon Renier adlı bir aracılığıyla anlaşma yaptılar ve basına dağıtılmak üzere, kendisine tam 3 milyon lira verdiler, Renier bu paranın 2.595.000'lik kısmını 40'tan fazla irili ufaklı yayın organına dağıttı.** Bunların, arasında ünlü **Figaro, Matin, Peti't Journal** gibi etkili gazetelerle **London Paris** ve Fournier gibi büyük haber ajansları da vardı. Bu kampanya sonunda söz konusu dergi ve gazetelerde Türklerin **"Ortak düşman Rusya"**ya karşı silahlandırılmaları gerektiği yollu yazılar ve yorumlar yayınlanmaya başladı. Sonuç malum.

Günümüzde Türkiye'de rüşvet en çok konuşulan konuların başında gelmektedir. Rüşvetin toplumda meydana getirdiği yıkıcı sonuçlar ve rüşvetin Beşinci Kol'la olası bağlantılarının ortaya çıkartılması bir zorunluluktur. Türkiye'ye ihaneti meslek edinmiş olanların rüşvet alacak kadar açgözlü ve zayıf karakterli insanları kullandıkları bir gerçektir. Son rüşvet olaylarında bu hususun da dikkate alınması gerekir.

(Yeni Günaydın, 28 Eylül,1993, Salı)

ERMENİLER ve DIYARBAKIR

Sınırları Misak-ı Milli ile belirlenmiş olan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde Ayrılıkçı amaçlara yönelik yoğun terör eylemleri gerçekleşmektedir. Kısaca PKK adıyla tanınan bir örgüt, Kürdistan'a bağımsızlık getireceğini öne sürerek kendisi ne taraflar toplamaya çalışmakta ve bu genç insanları tedhişe ve ölüme göndermektedir.

Bir zamanlar sosyalistlik iddiasında olan bu örgütün günümüzde Ermeni kadroları tarafından desteklenmekte olduğu da gündelik basında sıkça vurgulanmaktadır. Ermeni-PKK ittifakını doğrulayan belgeler her gün yayınlanmakta ve kamuoyuna mal olmaktadır.

Ermeniler'in PKK tipi bir örgütü desteklemeleri ne rastlantıdır, ne de karşılıksızdır. PKK'nın T.C. Devletini Kürt ve Ermeni halklarının ortak düşmanı ilan etmesi de öyledir. Örneğin tarihte Kürt-Ermeni ilişkilerinin en yoğun yaşanmış olduğu şehirlerin başında gelen Diyarbakır'ı kendi Kürdistan anlayışı çerçevesinde başkent olarak görmesi bu ittifakın en belirgin göstergesidir.

299 YAZILARIM

Diyarbakır PKK için olduğu kadar, Ermeniler için de büyük önem taşımaktadır. Hatta Ermeniler'e göre **Diyarbakır tarihte Ermeniler tarafından, kurulmuş en büyük şehirlerden biridir ve Apostolik (Ermeni Kilisesi) Hıristiyanlığın doğudaki bekçi-şehri olarak anılmaktadır.** Gerçekten de 1860-1908 yıllarının Diyarbakır'ında nüfusa, idari ve toplumsal, yapıya, bakıldığında söz konusu "Vilayet'in Ermeniler için neden önem taşıdığı anlaşılır. Söze Diyarbakır'ın tarihiyle ilgili kısa bilgiler aktararak başlayalım. Aşağıda okuyacağınız bilgi ve istatistikleri özellikle Ermeni tarihçilerin kaynaklarından seçtim. Tamamı belgeseldir ve başta ABD olmak üzere Fransa ve İngiltere'de yayınlanmışlardır'.

Ermeni tarihçilere göre Diyarbakır şehri Büyük Ermeni Krallığı'na ait **Arzamena eyaletinin** sınırları içindeki bir yerleşim alanıydı. **İ.Ö. 94 yılında Ermeni Kralı Tigran tarafından Ermenistan'a bağlanmıştı.** Eski adı, **Amida**'ydı. Şehir daha sonra Romalılar ve Bizanslılar tarafından işgal edilmiş ve İ.S. 536 yılında İmparator Jüstinyen tarafından **"Dördüncü Ermenistan"**adı verilerek eyalet statüsüne yükseltilmiştir. 640 yılında şehir Araplar'ın eline geçmiş ve 958 yılında yeniden Bizans tarafından zaptedilmiştir. 1070'te Alp Arslan'ın egemenliğine giren Diyarbakır daha sonra 1093'te Suriyeli Melik **Taceddin Devle**'nin eline geçmiştir. 1183'te Selahaddin Eyyubi tarafından zapt edilen Diyarbakır 13. yüzyılda Moğollar'ın istilasına uğramış ve 1335'ten sonra da Türkmen Beyleri tarafından yönetilmiştir.

Osmanlı'nın Diyarbakır'ı alışı ise **'Yavuz Sultan Selim (1512-1520) dönemine rastlamıştır.**

Diyarbakır'ın Vilayet yapılması 1867'dedir. Bu vilayete bağlı Ergani, Mardin ve Malatya'nın statülerinde daha sonra değişiklikler yapılmıştır. Siverek, Derik, Lice, Beşiri ve Silvan bu eyaletlere baglı sancaklar; **Ergani, Palu, Çermik, Nusaybin, Cizre, Midyat** ise kazalar haline getirilmişlerdir.

1860-1908 yılları arasında Diyarbakır'daki nüfus dağılımı Ermeni kaynaklarına göre şöyledir:

Ermeni; 105.000;
Nasturi, Yakubi ve'Keldani, 60.000;
Kürt, 50.000;
Türk, 45.000;
Kızılbaş, 27.000;
Yezidi, ,4.000;
Çeçen-Kafkas, 10.000;
Yahudi, 1.500;
Rum, 1,000.

Aynı dönemde Diyarbakır'ın şehir içi nüfusu, 35.000 olarak tahmin edilmekteydi. Diğer gayrimüslim topluluklarla birlikte Diyarbakır şehrinin iç nüfusunda Ermenilerin önderliğindeki Hıristiyan ve gayrimüslimler çoğunlukta, Müslüman Türk ve Kürtler ise azınlık statüsünde yer alıyorlardı.

Diyarbakır'ın idari yapısında Ermeniler çok etkili makamlarda görev, yapmaktaydılar, **Tedkik-i Senadad Komisyonu, Tahrirat Komisyonu. Evrak Komisyonu gibi devlet dairelerinde çoğunlukla Ermeniler görev almışlardı.**

Eğitim ve Terbiye dairelerinde de çok sayıda Ermeni öğretmen vardı. Tarım'da ve tarımla ilgili kredi-borç işlerini yönlendiren bankalar da da Ermeni müdürler, yöneticiler bulunmaktaydılar. **Ermeniler'in sayıca az oldukları alanlar Polis, Nüfus Dairesi ve Vakıflar idi**.

Diyarbakır'da 1900'lü yılların başında öğrenimlerini yurtdışında -örneğin Fransa'da, ABD'de- yapmış doktor, avukat ve Posta Telgraf teknisyeni Ermeniler bulunmaktaydı:

CUMHURİYET TARİHİ İÇİNDE DOĞU VE GÜNEYDOĞU ANADOLU'DA KÜRTLER ZAMAN ZAMAN AYAKLANMALARA AMERİKALI VE FRANSIZ ERMENİLER DERHAL KARŞI ÇIKMIŞLAR VE CUMHURİYET HÜKÜMETLERİ'NİN BU İSYANLARI BASTIRMALARI KONUSUNDA DESTEK VERMİŞLERDİR.

PKK terörü konusunda ise durum tersine dönmüştür. Bunun nedeni PKK'nın kendisini Ateist ve İslam'a karşı bir örgüt olarak lanse etmiş olmasındadır. Ermeniler ise Hıristiyanlık aleminde kendilerinin Hıristiyanlığın en dogmatik ve sofu koruyucuları olarak kabul görmesinden gurur duyarlar. Kendi belgelerine ve beyanlarına göre tam bir Ermeni şehri olan Diyarbakır'da, bölgedeki yoğun Müslüman nüfusa rağmen gözlerini Ateizm'e çevirmiş bir Kürt örgütünün kurulmasına özellikle Amerikalı ve Fransız Ermenilerin niçin ses çıkarmamış oldukları yukarda aktardığım sayısal verilerde ve tarihsel yapılanmada gizlidir.

(Yeni Günaydın. 21 Eylül 1993, Salı)

SURİYE VE LÜBNAN ERMENİLERİ

Halen dünyanın birçok ülkesinde, Ermeniler yaşamaktadır. Arjantin'den Amerika'ya, Fransa'dan Kanada'ya kadar yayılmış olan Ermeniler. **"Diaspora"**(sürgün) adını verdikleri yeni coğrafi alanlarda yaşamlarını sürdürmektedirler. Çok geniş bir yayılma alanında yaşayan Ermeniler'in, tıpkı Yahudiler'in İsrail'e olan bağlılıkları gibi, Ermenistan'a bağlılık yeminleri vardır. Söz konusu ülkelerde yaşayan Ermeniler'in bir-kısmı eski Osmanlı yurttaşı olan Ermeni ailelerinin çocuklarıdır.

Sadece Ermeniler değil, diğer 12 ülkenin bugünkü-yöneticilerinin. Ataları da "Osmanlı yurttaşlarıydılar.. Hatta, ilginç olduğu için yazıyorum, ünlü **Terasa Ana** da Osmanlı yurttaşıydı. Nobel Barış Ödülü'nün sahibi olan **Rahibe Terasa Anâ**'nın babası, **Kole Bojaxhih, Üsküplü bir Arnavut'tu.** Üsküp'teki ilk tiyatroyu açan iki kişiden -diğeri İtalyan- biriydi. Başından eksik etmediği fesiyle tam bir Osmanlı Hıristiyan'ı olan Kole Bojaxhsin, Sırp asıllı bir kadınla evlenmişti. İşte bu evlilikten 1909'a doğan ve gerçek adı **Gaxhe Agnes Bojaxhsin** olan kız, kayıtlara Osmanlı yurttaşı olarak geçmişti. Daha sonra rahibe olan bu genç kız, günümüzde tüm dünyada Terasa Ana olarak tanınmaktadır.'

Benzer şekilde, Yunanistan Devlet Başkanı Konstantin Karamanlis de, ünlü ''Patrik Athenagoras da, doğumları itibariyle Osmanlı yurttaşıydılar. .Yine Osmanlı kökenli bir diğer ünlü de Amerikan yurttaşlığına geçmiş olan **yazar William Saroyan'**dır.

Suriye, ve Lübnan'da yaşayan Ermeniler ise, geçmişte tüm haklara sahip Osmanlı yurttaşlarıydılar. 1860-1908 yılları arasındaki Suriye ve Lübnan Ermenileri'yle ilgili belgelere göre üç "vilayet'e bölünmüş olan **Suriye'de Halep, Şam ve Dayr-el Zor**'da yaklaşık 133.560 Ermeni yaşamaktaydı. Bunlar **Apostolik, Katolik ve Protestan Ermenileri**'ydi. Aynı kaynaklara, göre, örneğin; Halep'te Ortodoks ve Katolik olarak 19.923 Rum, 11.748 Yahudi, 15.940' kadar **"Dini belirsiz''** şahıs yaşamaktaydı, Ermeniler tarafından tutulmuş ve bazı abartmalara da açık olan bu sayısal verilere göre, Halep'te yaklaşık 150.000 gayrimüslime karşılık 760.000 Müslüman yaşamaktaydı. Buna rağmen Halep ye çevresindeki devletin yönetiminden ticarete kadar birçok alanda Ermeniler çok etkiliydiler. Halep'te önde gelen 70 kadar Ermeni ailesi vardı. Bunlardan en ilginci, bugünkü Ermenistan'ın devlet adamlarından **Ter-Petrosyan**'ın ailesidir.

Halep'te **"Ağacan"** ailesi olarak tanınan bu aile (gerçek yazılışı; **Der- Bedrosyan**) özellikle Urfa'da büyük bir ithalat ve ihracat şirketini yönetmekteydi. Ter-Petrosyan'ın erkek kardeşi Nişan Petrosyan, 1902'de **"Ticaret ve Ceza Mahkemesi"**nde üyelik yapmıştı. Bir başka ünlü Ermeni de **Yakup Taşcıyan'dı** (ölm. 1915). Taşcıyan, Kürt-Arap çatışmalarında ara- buluculuk yapmıştı.

Lübnan'da ise, Osmanlı kaynaklarına göre 1.800, Ermeni kaynaklarına göre 3.150 ile. 4.500 arasında Ermeni yaşamaktaydı! O zamanki adı **"Dağlık Lübnan"** olan Lübnan'da Beyrut ve çevresinde yapılan ticaretin tamamına yakını Ermeniler'in denetimindeydi. Ayrıca en iyi eğitim görmüş olan **Ermeniler de Lübnan'daydılar. Lübnan Ermeniler'i, tıpkı Suriye Ermenileri gibi Fransa'yla çok sıkı ilişkiler içindeydiler.** Buna ek; olarak 1880'lerden itibaren bölgedeki ABD'li misyonerlerin etkisiyle birçok Protestan Ermeni, Ermeni-Amerikan' kolejlerinde eğitilmişlerdi. Gregoryen Ermeniler'in önemli bir bölümü de ABD'deki Protestan Kilisesi'ne bağlanmışlardı.

Bu bölgedeki en önemli Ermeni aileleri arasında başta Davud Karabet Paşa (1816-1873) ailesi gelmekteydi. Son derece bilgili bir paşa olan Davud Karabet, Osmanlı'nın Berlin Büyükelçiliği'nde bulunmuştu. Karabet Paşa'nın, Fransızca yazdığı **"Antik Alman Yasaları"** başlıklı kitabı, Avrupa'da ilgi uyandırmıştı.

Günümüzde Suriye ve Lübnan'da yaşayan Ermeniler'in tamamı, hiç kuşkusuz Türkiye'nin düşmanı değildirler. Ancak eski Taşnak ve Hınçak, komitelerinin görüşlerinin günümüzdeki uzantıları da sayıca hiç az değildir. PKK'yla, doğrudan bağlantı içinde olanlar işte bu eski, "Komitacı grupları' ve onlara bağlı olan **"Yeminli Türk Düşmanları"** dır.

(Yeni Günaydın, 6 Kasım 1993. Cumartesi)

BEN'İN YAPIMI

[Cinselliğe ilişkin kuralları, ödevleri, yasakları, bu konudaki kısıtlamalarla engellemeleri irdelemeye başladığımda salt izin verilen ya da yasaklanan edimler değil, açığa vurulan duygular, kişinin içinden geçen istekler, düşünceler, kişiyi kendinde gizli kalmış bir duygu, ruhunda bir kıpırtı, yanıltıcı kılıklara bürünmüş bir istek araştırmaya götüren itkiler de ilgilendiriyordu beni. Cinsellik konusundaki kısıtlamalarla başka türden kısıtlamalar arasında önemli bir ayrım vardır. Cinsellikle ilgili kısıtlamalar, öbür kısıtlamaların tersine, hep kişinin kendisinden söz ederken doğruyu söyleme yükümlülüğüyle ilintilidir.

Karşımıza iki olgu sürülebilir: **ilki, iç dökmenin yalnız cinsellikte değil, gerek ceza gerek din kurumlarında bütün suçlar için önemli bir yer tutması.** Nedir, kişinin cinsel isteğini çözümlemek başka bütün günah türlerini çözümlemekten hep daha önde gelen bir ödevdir.

İkinci karşı çıkışı da biliyorum: cinsel davranış öteki davranışlarda görülmedik ölçüde sımsıkı gizlilik, yol yordam, yöndemlilik kurallarına bağlanmış, böylece cinsellik tuhaf, karmaşık bir biçimde gerek sözel yasaklara gerekse doğruyu söyleme yükümlülüğüne, bir yandan yaptığını gizlemeye öte yandan kim olduğunu açıklamaya bağlanmıştır.

Yasaklama ile konuşmaya kışkırtmanın bir aradalığı bizim ekinimizin değişmez bir özelliğidir. Tenden gönül götürme izleği, keşişin başrahibe içini dökmesiyle, içinden geçen ne varsa hepsini başrahibe söylemesiyle birleştirilmiştir.

Oldukça aykırı bir tasalıydı kurduğum: cinsel davranışın evrimi yerine doğruyu söyleme yükümlülüğü ile cinsellik üzerindeki yasaklar arasındaki bağın tarihinin izdüşümünü çıkarmak. Sorum şöyleydi:

Öznenin yasaklanan konusundaki gizini açığa vurması nasıl sağlanmış?

Diyeceğim, çilecilikle doğruluk arasındaki ilişki soruluyordu. Max Weber şu soruyu ortaya atmıştı:

Kişi akla uygun davranmak, eylemini doğru ilkelere göre düzenlemek isterse kendisinin hangi bölümünden gönül götürmeli?

Aklın çilece bedeli ne?

Ne tür bir çileciliğe boyun eğmeli?

Bense karşıt soruyu sordum: Nasıl olmuş da belli birtakım kısıtlamalar kişinin kendisiyle ilgili birtakım bilgileri gözden çıkarmasını gerektirmiş?

Herhangi bir nesneden gönül götürmeyi istemek için kişi kendisine ilişkin ne bilmeli?] (sh:13-14)

[**"Kendine özen göstermek," "kendisiyle ilgilenmek," "ben'in üzerine düşmek." "Kendine özen gösterme"** yönergesi Yunanlıların gözünde kentin başlıca ilkelerinden, gerek toplumsal gerek kişisel tutum gerekse yaşama sanatı bakımından ana kurallardan biriydi. Bugün bizim gözümüzde bu tasarım oldukça bulanmış, kararmıştır.

"Eskiçağ felsefesinde en önemli aktöre ilkesi nedir?" diye sorulduğunda ağızdan geçiveren karşılık **"Kendine özen göster"** değil, **Delfoi'dan gelen gnothi sauton ("Kendini bil")** ilkesidir.

Felsefe geleneğimiz beriki ilkeyi abartıp ötekini unutmuş olsa gerek. Delfoi'dan çıkan, yaşama ilişkin soyut bir ilke değil, kullanımlık bir öğüt, biliciye danışılırken gözetilecek bir kuraldı.

"Kendini bil." "Kendini tanrı sanayım deme" anlamına geliyordu. Başka yorumcularsa **"Biliciye danışmaya gelirken ne sorduğunu bil"** demeye geldiğini savunur.] (sh:16-17)

[**"Kendini bil"**in **"Kendine özen göster"**i gölgeye itmesinin birkaç nedeni var. İlkin, Batı toplumunun aktöre ilkelerinde köklü dönüşümler görüldü. Sıkı aktöreyi, katı ilkeleri, kendimize dünyadaki her şeyden daha çok özen göstermemizi öngören kuralda temellendirmek güç görünüyor bize. Daha çok, kendimize özen göstermeyi aktöreye aylan, olanaklı kuralların hepsinden kaçma yolu gibi görme eğilimindeyiz.

Kendini bilmek, aykırı bir biçimde, kendinden gönül götürmeye yol açmış.

Bir yandan da, dışardan bir yasayı aktörenin temeli sayan dindışı bir gelenek kaldı bize. Bu durum-

da kendine saygı nasıl aktörenin temeli olabilir?

Biz, başkalarıyla ilişkilerimizde benimsenebilecek davranışları araştıran toplumsal bir aktörenin kalıtçılarıyız.

"Kendini bil," "Kendine özen göster"i gölgeye itmiştir; bizim aktöremiz, gönül götürme aktöresi, ben'in yadsınabileceğinde diretir de ondan.

İkinci nedense, Descartes'tan Husseri'e dek kuramsal, felsefede ben'in (düşünen öznenin) bilgisinin, bilgi kuramının ilk adımı olarak gitgide artan bir önem kazanmasıdır.

Toparlarsak: Eskiçağın iki ilkesi, **"Kendine özen göster"** ile **"Kendini bil"** arasındaki sıradüzen tersine çevrilmiştir. Yunan-Roma ekininde kişinin kendini bilmesi kendinize özen göstermenizin sonucu olarak görülüyordu. Çağcıl dünyadaysa kendini bilmek en temel ilkeyi oluşturuyor.] (sh:19-20)

[Tanıma tövbe eden kişinin bu konumda yıllar boyu geçirdiği tüm süreci de belirtir. Tövbekar açık bir tövbe eyleminin, kendi kendini cezalandırmanın, kendini açmanın toplamıdır. Kişinin kendini cezalandırma fiili kendini açma fiillerinden ayırdedilemez. Kendini cezalandırmakla gönüllü olarak kendini dile getirmek biribirine bağlıdır. Kefaret sözde değil sergilenıştedir.

Acıyı kanıtlamak, utancı göstermek, alçalışı görünür kılmak, ezginliği sergilemek bunlar cezalandırmanın başlıca özellikleridir.] (sh:42)

Kaynak:

MICHEL FOUCAULT, trc: Levent KAVAS, Ben'in Yapımı, Ara Yayıncılık, İstanbul, 1992

Mehmet Kaplan

KONUŞMA VE YAZI DİLİ

Bizim romantizmimiz tohumlarını, bir taraftan dağları dile getiren aşk destanlarıyla Anadolu'nun halk edebiyatında, diğer taraftan ilâhî ruhu yeryüzüne vahiy aydınlığı halinde indiren Selçuk mimarisinde bulacaktır. Zehirli otlar elbette yolunacak, sapıklıklar ve yabancılıklar bertaraf edilecektir. Bizim millî dilimiz vardır. Yunus'ta nasılsa Ömer Seyfettin gibi bir dâhî de öylece gözüktü. Yabancı ve uydurma kelimelerden temizlenmiş, halkın konuştuğu dil bizim millî dilimizdir. Âlemşümul olan musiki tekniğini kullanarak, Almanın Alman musikisi, İtalya'nın İtalyan musikisi yaptığı gibi bir Türk musikisinin ilk seslerini çıkarmaya çalışalım. Halk musikimizin esas unsurlarını verecek bu melodide, Anadolunun yanık feryadiyle, Yunus'un iniltileri yer alacaktır. Resim sanatında ne bir millî duyuşumuz ne de millî muhayyilemiz var. Sanatkârlarımız modellerini garbtan alıyorlar. Sanatkâra ilham veren sahneler, Anadolu'nun bozkır ve kurak toprağı ile Türk'ün tarihi olacaktır. Türk'ün alnındaki dehayı inkâr ettiren bir asırlık taklit hastalığı mutlaka mektepten kovulacak, Fransız'ın veya Almanın nihayet Amerikalının zihniyet ve seciyesine zaman zaman bizi uşak yapan bilgisiz bayağılık iflâs ettiğini anlıyacak ve maarif millî olacaktır. Bu toprağın v« bu toprağın insanıma ıstırabını ve sefaletini görerek ona devam olmak isteyen bir grup gençliğin yapacağı bu inkılap yıkıcı değil yapıcı olacaktır. Kindar ve garazkâr olmadan sevgi ve merhametle, ikbal, şan, şöhret İçin çalışanlardan ve bu memleketin sefaletini sömürenlerden nefret ederek, ruhun zaferi için çalışacaklardır.

Konuşma, dili ile yazı dili arasında her medeni memlekette fark vardır. Bu fark, aşağı yukarı cahil insanla okuryazar insan arasındaki farka tekabül eder ve kültür derecesine göre azalır veya çoğalır.

Yazı dili, hem ses, hem kelime hazinesi, hem de sentaks bakımından **"İşlenilmiş"**tir. Yazı kelimelerin ses ve mantarını bir takım işaretlerle tesbit ettiği için bunların üzerinde rahatça düşünmek ve işlemek mümkündür. Günlük hayatta pratik maksatla kullanılan konuşma dili buna müsait değildir.

Yazı durur, konuşma akar. Su üzerine kim nakış yapabilir?

Yazı dili kağıt üzerinde devam eden gelenekle nesiller boyunca geliştirilir ve zenginleştirilir. Kültürlü bir insan okuduğu kitaplardan binlerce kelime ve tabir edinir. **Cahil bir insan konuşma çevresindeki dilin dışına çıkamaz.** Yazılı gelenekleri olmayan iptidai kavimleri **"şifahi kültürleri"** İle İngiliz, Fransız, Alman veya Türk milletinin **"yazılı kültürleri"** arasında sonsuz denecek kadar fark vardır.

"Şifahi kültürler" in de kendilerine has bir zenginlik ve değerleri olduğu İnkar olunmaz. Fakat **"yazılı kültürler"** muhteva, şekil, dil ve üslûp bakımından, **"şifahi kültürler**"den kat kat üstündür, **iptidaî kavimlerin medeniyetçe geri kalmalarının başlıca sebeplerinden biri "yazılı kültür"e sahip olmayışlarıdır.** Zira onlarda nesillerin hayat tecrübeleri nesilden nesle çoğalmaz. Bir insanın hafızasında saklayabilecekleri mahduttur. Kâğıt, her şeyi yüzyılarca muhafaza eder. Medenî milletlerin kütüphaneleri milyonlarca insanın hafızasından çok daha zengindir.

Medeniyetler, kitaplar ve kütüphaneler sayesinde devam eder ve gelişir. Şifahi kültürde kalan, okuma yazma bilmeyen veya okuma yazma bildiği halde okumayan insan bir nevi vahşi ve iptidaidir. Bunu onun kelimeleri telaffuzundan, kelime kadrosundan, cümle şekillerinden kolayca anlayabilirsiniz.

Konuşan her İnsan, sırf konuşma mekanizması dolayısıyla, az çok basitleşir ve iptidaîleşir. Düşünce yazı yaşarken veya okurken disipline girer, nüans kazanır ve şekil alır. Bundan dolayı **Alain**, konuşmayı, fikrin mühim bir rol oynamadığı bir nevi merasim veya başıboş ve tehlikeli bir oyun telâkki eder. En muntazam konuşmada bile fizyolojik ve psikolojik âmillerin, içinde bulunulan dış şartların kaprislerini görmek mümkündür. Yazmak düşünce ve duyguya çeki - düzen vermek demektir**. İlim adamları ile sanatkârlar bir kelimeyi yazarken bir sürü tereddütler geçirirler, ayıklarlar, seçerler, tashih ederler.** Konuşurken kendimizi böyle sıkıntılara sokmayız. **Konuşma çok defa bir "boşalma"dır.** Hiddetli adamda bunun ne kadar iptidaî bir fonetik, lügat ve gramerle tezahür ettiğini görmek mümkündür.

Yazı dilini küçümseyenler onun kültür ve medeniyetle olan bağlantısını fark etmeyenlerdir. Doğruluk, zenginlik ve gerçeğe uygunluk bakımından yazı dili, konuşma dilinden çok üstündür. Konuşurken dahi onu örnek almak lâzımdır. Hayatta herkesin kendisine has bir telâffuzu vardır. Bütün milletlerde şifahi dilin söylenişi sosyal tabakalara ve coğrafî dilin söylenişi, coğrafî mantıklara göre değişir. Lehçeler, şiveler, ağızlar bunun tabiî neticeleridir.

FAKAT MEDENÎ MİLLETLERDE **"STANDARD"** BİR TEK TELÂFFUZ VE İMLÂ ŞEKLİ VARDIR. BİR MİLLETİN MEDENÎ SEVİYESİNİ VATANDAŞLAR ARASINDA "STANDARD" TELÂFFUZ VE İMLÂNIN HÂKİMİYETİ İLE ÖLÇMEK MÜMKÜNDÜR. Çünkü **"Standard"** okul, kitap, yol ve sosyal münasebetin kesafeti İle çok yafandan alâkalıdır. Bütün mem-

lekete yaygın bir kültür kuramamış milletlerde **"Standard"** yoktur. Orada kültür ve sosyal hayat gibi dil de alacalıdır.

Medeni milletlerin dil bakımından başka bir özelliği **"zengin"** ve **"müşterek"** bir lûgata sahip olmalarıdır. Bu da kitaplar, yazılı kültür geleneği ile olur. Her kelime, bir varlığa, bir düşünceye, bir duyguya ve bunların nüanslarına tekabül eder. Kelime zenginliği idrak, duygu, düşünce ve kültür zenginliği demektir. Hiç yanılmadan iddia edebilirsiniz:

BİR İNSAN NE KADAR ÇOK KELİME BİLİYORSA, FİKİR ÂLEMİ O KADAR ZENGİN DEMEKTİR.

Bugün bunu testlerle tespit ediyorlar. Bizdeki denemeler de bunu açıkça ortaya koyuyor. Türkiye'de yetişen nesiller, kelime dünyası bakımından, maalesef çok fakirdir. Bunun sebebi, hiç şüphesiz takip edilen yanlış ve kötü kültür siyasetidir. Türk çocukları millî kültür kaynaklarına götürülecek yerde, tam tersine onlardan uzaklaştırılıyor. Kitap okumayan, şifahide kalan çocuk, çevresinin çok dar ve bozuk dil dünyasından dışarı çıkamıyor.

(Medeniyet, 30.9.1961)

Kaynak:

TÜRK DİLİ İÇİN- IV- Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları: 29 Seri: IV — Sayı A8

DÜŞÜNCE ATLASI'NDAN (1998)

Derleyen: İBRAHİM REFİK,

İnsanlara, düşündürücü hikmetli sözlerle yönelin ki, kalpleri usanmasın.
Hazreti Ali kerremallâhü veche

Akıl tamamlandığında söz noksanlaşır.
Hazreti Ali kerremallâhü veche

Her siyasî parti, kendi yalanını yutarken ölür.
John Arbuthnos

Sırtı yere geldikten sonra kazanmış olmak yalnız siyasette görülür.
Edgar Fause

Bir siyaset adamını antipatik kılan şey, üzerine dökülen takvim yapraklarıdır.
Montesqueu

Siyaset ilminden habersiz tarih meyvasız, tarihten habersiz siyaset ilmi köksüzdür.
J. R. Seeley

Yalanlamak ve reddetmek için okuma, inanmak ve herşeyi kabullen-mek için de okuma, konuşmak ve nutuk çekmek için de okuma! Tartmak, kıyaslamak ve düşünmek için oku!
Francıs Bacon

Bir mezar taşıdır insandan yarına kalan, Onu da başkası yaptırır, gayrisi yalan.
Yasar Çalışkan

Avam, yalanla avutanı hakikat ile korkutana tercih eder.
**
Kibir, bele bağlanan bir taş gibidir, onunla ne yüzülür ne de uçulur.
Hacı Bayram Veli kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

Her bildiğini söyleme, fakat her söylediğini bil. Söyleyecek yalan bulamayanların başvurduğu son çare gerçektir.
Marcel Lenoir

"Nemelâzım başkası düşünsün" istibdadın yadigârıdır.
Bedüzzaman Said Nursi

Bugün ile geçmişin arasında bir kavga başlatacak olursak geleceği kaybetme tehlikesine düşeriz.
W. Churchill

Senden önce gelenlerden ibret al, ama senden sonra gelenlere ibret olma!
Sokrates

Hakikat daima düşman kazandırır.
İngiliz Atasözü

Dünya gömlek değiştireceği, zaman olaylar sakınılmaz olur.
Albert Sorel

İnsan, bir ilmi öğrendikçe kusurunu daha ziyade anladığı zaman âlim olur.
İmam Şafii

Haksızlık önünde eğilmeyiniz, o zaman hakkında birlikte şerefinizi de kaybedersiniz.
Hazreti Ali kerremallâhü veçhe

En usta kimse, bir zamanlar en çok yanlışı yapan kimsedir.
E. Langen

İnsanlar, nerede kuvvet görürse hak orada sanır, oysa hak ile güç pek az birleşir.
Joseph Roux

Yüz, fikirlerin fihristidir.
Muhyiddin-i Arabi kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

307 YAZILARIM

"OLMAK CESARETİ" ADLI ESERDEN

ERGENLİK SORUNLARI: KURMACA MI, GERÇEK Mİ?

İnsanların yetişkinliğe adım attıkları bir hayat dönemeci olarak tarif edilen ergenlik dönemi, bedensel bazı değişikliklerin yanısıra ruhsal karmaşayla da tanımlanmaktadır. Bu dönemde kişi cinsel açıdan olgunlaşır ve toplum içinde sorumluluk almaya başlar. Ergenlik dönemi üzerine çok farklı kuramlar, farklı kavramlaştırmalar vardır ancak biz bu yazıda ergenlik döneminin kültürel bir okumasını yapmaya çalışacağız.

Ergenlik dönemi Batı patentli bir kavram mıdır yoksa evrensel bir toplumsal kategori midir?

Ergenlik bütün toplumlarda ruhsal karmaşa ve stres ile giden bir dönem midir?

Ergenliğin sorunlu bir dönem olarak tanımlanmasının ardında ne gibi tarihsel nedenler vardır? Okuyacağınız yazıda bu sorulara cevap aramaya çalışacağız.

Halihazırda Batılı ergenlik fikri çatışmalar ve sıkıntılarla giden bir yaşam dönemini imlemektedir. Tarihçiler bu tür bir düşünme tarzının 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başında ortaya çıktığını kaydetmektedirler. Daha önceleri Avrupa'da kendilik (self) fikri, üzerinde durulan bir sorun değildi. İçe bakış ve insanın içsel mücadeleler yaşaması, kişinin kendine ait bir farkındalığa ulaşması için zaruri addedilmiyordu. Kişinin kendiliğini sağlayan şey daha ziyade toplum ve iş hayatında tuttuğu yer ile ilgiliydi. Kendiliğin dış ortamdan soyulması ve onun mahrem ve içsel bir uzayla temsil edilmesi fikri, modern zamanlara denk düşmektedir. Bu değişiklikle birlikte toplumsal dünyanın kavramsallaştırılmasındaki birlik fikri de bir kırılmaya uğramış oldu. İnsanlar artık kendilerini varlığı oluşturan büyük halkanın bir parçası olarak görmekten çok münferit varlıklar olarak göreceklerdir. Batıda ailenin çözülmesinin yanısıra bağımsız iş imkânlarının da çoğalması, bu tekilleşmeyi pekiştirecek ve insanın kendiliğine ilişkin tanımları değiştirecektir. İşte bu dönemde, psikolojik açıdan ayırt edici vasıfları haiz olmayan ergenlik yeni bir tanıma kavuşacak ve yetişkinlerin üzerine titremelerinin gerektiği kararsızlık, içe dönüklük, incinebilirlik vb. özelliklerle giden sorunlu bir yaşam safhası olarak yeniden tanımlanacaktır. **Viktoryen dönem** öncesinde sosyo-ekonomik olarak ebeveynlerine bağımlı olan ergenin az fakat belirlenmiş sorumlulukları vardı. Bir eş veya iş seçemezlerdi, geçimlerini remin edecek bir işte çalışsalar bile parayı kendileri kontrol edemezlerdi ve yetişkin rollerine anne babalan tarafından hazırlanırlardı. 20. yüzyılla birlikte ergen kişilerin okul hayatı dışında pek az bir sorumlulukları oldu, aileleriyle birlikte yaşasalar ve ekonomik açıdan onlara bağımlı olsalar bile eş ve iş seçiminde görece bağımsız bir konuma geldiler. Bütün bunlarla birlikte aile ekonomik olarak kendine yeter bir birim olmaktan çıktı, çocuk ve ergenler para kazanıp bağımsız yaşam sürebilecek bireyler olarak görülmeye başlandı, toplumsal yaşamın yerini büyük ölçüde aile yaşantısı aldı. Geçmiş yüzyılların aksine kişinin evden ayrılma yaşı okul vb. nedenlerle büyüdü.

Toplumdaki ideolojik uzlaşmanın kaybı ve giderek artan sekülarizasyon, ergenlerin elinden, bu yeni gelişmelerle ortaya çık m sorunları alt etmekte kullanabilecekleri geleneksel dini ve manevi sembolleri aldı. Kriz ve çatışmaları çözmekte o güne kadar işe yarayan bu semboller yerlerini kapitalist dünyanın istek ve beklentilerine bıraktılar. Batı toplumunda 19. yüzyıl sonundan itibaren başlayan sanayileşme, şehirleşme ve nüfus büyümesi; ergenlik ile patolojinin yan yana gelmesine de sebep oldu. Sanayileşmiş kapitalist toplumun gerekleri, çocuk ve ergenleri yetişkin rollerine hazırlamak için daha uzun sürelerde okullarda tutmaktaydı. Zorunlu eğitimin yaygınlaşmasıyla birlikte okul dönemleri uzadı. Böylece çocuk ve gençlerin hem aile ortamından hem de iş yaşantısından yalıtıldıktan ayrı bir yaşam dönemi ortaya çıkmış oldu, İşte bu yeni dönem de farklı bakış açıları, beklentileri, çatışmaları olan ve topluma uyum sağlamakta zorluk çeken bir grup yarattı.

Bu grubu kapitalist dönüşüm ortaya çıkarmıştı ve onun pazar değerini fark edenler de yine kapitalistler oldu. Bu yaş dönemindeki insanlar eğlence pazarının tüketicileri yapılarak yönlendirildiler. Ergenler böylece kapitalist dönüşümün hem ürünü hem de kurbanı oldular. Geleneksel yapının çözül-

meye uğraması onları sorunlarla baş edecek imkânlardan mahrum bıraktığı gibi üzerlerine **"psikolojik açıdan sorunlu"** ibaresini iliştirdi.

Ünlü antropolog Margaret Mead'in çalışmaları Samoa yerlilerinde yetişkinliğe geçiş dönemi anlamında bir ergenlik döneminin olduğunu ancak bunun Batı'daki gibi sorunlu ve sıkıntılı bir dönem olmadığını göstermektedir. Üstelik Samoa ahalisi için ergenlik dönemi yaşamın en keyifli dönemlerinden biridir: bu dönemde yetişkinlere mahsus sorumluluklar henüz üstlenilmemiştir ve ergen, yaşamdan tad almakta alabildiğine özgürdür.

Aslında modernlik öncesi Avrupa'da da ergen sorunlu bir birey değildir. Erkekler için çıraklık eğitimi, kızlar için ev ve el işleri onları yetişkin rollerine hazırlamaktadır. Toplum genç insanları okullarla kendi bünyesinden uzaklaştırmamaktadır, böylece ergenler toplum içinde yeni deneyimler edinerek yetişkin yaşamına hazırlanabilmektedirler. Çıraklık, kalfalık gibi gayrı resmi eğitimler ergen kişinin yetişkin kültürüne katılmasını kolaylaştırıcı işlevleriyle dikkat çekmektedirler.

Söylediklerimizi derleyip toparlarsak:

Sanayi kapitalizmiyle gelen toplumsal dönüşüm, çocukluktan yetişkinliğe doğru yumuşak geçişin önünü kesmiştir. Aile toplumsal rehberlik alanında ve çocukların ruh dünyalarının şekillenmesinde giderek daha az belirleyici olmuş ve görevlerini kısmen okullara devretmiştir. Okulların oluşturulması ve eğitim standartlarının belirlenmesi, toplumsal açıdan ve zeka açısından daha avantajsız konumda bulunan ergenlerde psikolojik sorunlar doğurmuştur. Okulda rekabet ve müstakbel işler için girişilen kıyasıya yarışma neredeyse tüm ergenlerde sıkıntı yaratmaktadır. Bağımsızlık, otonomi ve bireysel başarıya vurgu yapan bir ethos oluşturulmuştur. Kapitalizm kültürü genç insanların bedenlerinden toplumsal amaç ve kişisel kimliklerine dek pek çok şeye biçim vermektedir. Bireycilik, sanayi öncesi toplumlarının topluma dönük, cemaat temelli kişilik yapısının yerini almıştır. Nesnelerin anlamı albenileri ve para değerleriyle ölçülmeye başlanmış, tamahkârlık yüceltilmiştir. İnsan bedeni albenisi ve görüntüsü değiştirilebilir bir meta olarak öne çıkarılmıştır. Beden kişisel kimliğin ve genç insanın kendisine verdiği değerin bir ölçüsü yapılmıştır.

Aynı zamanda ahlaki buyruk ve kısıtlamalar aileden ve ait oldukları dini/manevi kökenden koparılmış, daha fazla kaygan ve daha az bağlayıcı kılınmışlardır. Karmaşık kuralların, birbiriyle çatışan değerlerin ve iştah açıcı birçok uyaranın varlığında kişinin kendine yeter ve ahlaklı bir kendilik (self) geliştirmesi elbette zordur ve bu da, genç insanlarda, davranış ve kimlik konusunda sorunlara yol açmaktadır. Sekülerize toplumda tabiatüstü varlık alanı tamamen değersizleştirilmiş, manevi kuvvetlerin gündelik hayata müdahele etmesine geçit verilmemiştir. İşte bu yüzden, manevi unsurlar, genç insanların davranış ve kişisel kimliğe dönük çatışma ve sorunlarını aşmasına pek az yardımcı olabilmektedir. Toplumsal kimlik ise artık açık biçimde tanımlanmış ve edinilmesi kolay bir kimlik değildir, daha ziyade karmaşık ve çok boyutlu ve elbette edinilmesi hayli sorunlu bir kimliktir.

Ergenlik döneminin sorunları, büyük ölçüde, gençlerin onları çevreleyen toplumla bütünleşmekten alıkonulmalarıyla ilgilidir. Kendi kişiliklerini geliştirebilecekleri doğal ortamlardan koparılan ve toplum bünyesinden uzaklaştırılan genç insanlar, bir de okul ortamının rekabetçi ve yarışmayı özendirici yapısıyla karşılaştıklarında sorunlar katmerlenmektedir. Genç kişi yetişkinliğe doğru evrilirken bir saldırganlık duygusunu da içinde büyütür, önemli olan genç insana kendini ifade imkânları tanıyarak bu saldırganlığın olumlu bir mecraya akıtılmasıdır. Oysa okullardaki rekabetçi yapı bu saldırganlık duygusunu patolojik mecralara yöneltmektedir.

Son dönemde üniversitelerimizde meydana gelen olaylara bir de bu gözle bakmaya ne dersiniz?

SİMGELERE DAYALI SİYASET

Türkiye'de siyasetin olgular üzerinden değil de simgeler üzerinden yapıldığına şahitlik ediyoruz. **Siyasi taraflar birbirlerine göre konum alırken muhataplarının yapıp ettiklerini değil, simgelediği değerleri ölçüt alıyorlar.** Siyaset simgeler üzerinden yapıldığında, tarafları mikyasa vuracak nesnel bir ölçüt eksikliği hissediliyor. Yani benim hasmım beni ekonomik göstergeler, işsizlik oranı, kalkınma hızı, enflasyon oranı gibi evrensel standartlara göre değil de, herkesin dilinde farklı bir içeriğe bürünen elastiki kavramlara dayanarak yargıladığında ister istemez bir kördövüşüne başlamış oluyoruz. **'Sen laik değilsin!'** diyor ve bunun affedilmez bir günah olduğunu, benim rejimi yıkmak, başka bir rejim

kurmak gibi gizli emellerim olduğunu iddia ediyor. Benim bu suçlamaya verecek ne gibi bir cevabım olabilir?

Ona kendimi sevdirmem için onun gibi olmam gerek, onun gibi olsam zaten ona hasım bir siyasi tarafta olmazdım. O halde?

O halde ben de simgelere yaslanarak cevap yetiştiriyorum ona, camiye sahip çıkıyorum, bir şehre cami dikilmesini **'ikinci fetih'** olarak adlandırıyorum. O bana **'dinci'** diyor,' ben de ona **'taklitçi'**. . . Simgeler siyasetin her yerinde karşımıza çıkıyor, Ermeni sözcüğü bir uygarlık **'bilinci geliştirememiş, Osmanlı'**ya yeterince dikkatli bakamamış bir zihinde; bir kavim, bir millet ismini çağrıştıracağı yerde olumsuz anlamlar yükleniyor: arkadan vuran, ihanet eden, kötü. . . Simgeler bazen ne kadar kaba, ne kadar can acıtıcı, ne kadar yüzsüz bir siyasete alet ediliyorlar. İstanbul'a cami tartışmasına geri dönelim: Cami isteyenler diyorlar ki **'burada şu kadar kilise ve havra var, ona karşı bir de cami olsun'.** Tuhaflığa bakın ki ecdad yadigârı kilise ve havralar, caminin karşısına yerleştiriliyor ve biri diğerinin negatifiymiş gibi takdim ediliyor. Simgeler burada da yürürlükte. Kilise ve havra benden farklı olanın, benim dinimden olmayanın ibadet ettiği yerler: Benim gibi olmayan kötüdür. Kilise ve havra da kötüdür. O halde iyiyi temsil eden benim, **'kötü'**ye karşı bir cami yapmaya hakkım vardır. Camiye karşı çıkanlar için de benzeri simgeler sözkonusudur:

İnsanların ibadet edeceği bir camiin yapımına karşı çıkmayı, laikliğin gereği olarak yutturmaya çalışan hokuspokus siyaseti, olgular etrafında değil yine simgeler etrafında dönmektedir.

Türkiye simgeler üzerinden siyaset yapma alışkanlığından vazgeçmeli ve ölçülebilir değerleri, siyasi eleştirinin mihveri haline getirmelidir. O zaman bu ülkede iki ileri bir geri yürümekten vazgeçip gözlerimizi ufka dikebiliriz. Hayal edebilen kalpler ve zihinler için, ufuklar nasıl da baştan çıkartıcıdır!

BABA KATİLLİĞİ

Dostoyevski ve Patrisid (baba katilliği)' başlıklı makalelesinde Sigmund Freud, Karamazof Kardeşler adlı şaheserinden yola çıkarak yazar hakkında bir kişilik çözümlemesine girişir. Yazarın nevrozunun kökünde babasının ölümüyle yaşadığı travmayı gören Freud, baba Karamazof un öldürülmesinin yazarını hayatıyla örtüştüğü yerlere işaret eder ve şunları yazar: **'Babasını düşman gibi gören çocukondan nefret ederek ölümünü arzularken, ona karşı belli bir ölçüye kadar sevgi de duymaktadır. Bu iki ruhsal davranış, oğulun kendisini babasıyla özdeşleştirmesine yol açar. Yani oğul babasına hayranlık duymak için onun yerinde olmak ister ama yine bu yüzden onu ortadan kaldırmak ta ister. Bütün bu gelişme ansızın sağlam bir engelle yüz yüze gelir. Belirli bir zaman da, çocuk, bir düşman olması bakımından babasını ortadan kaldırmasının yine onun tarafından kendisine verilecek bir cezayla yani iğdiş edilme (kastrasyon) cezasıyle sonuçlanacağına inanır. '**

Bendeniz Freud'un hurafelerine hiç iltifat etmemekle birlikte, psikanalizin baba-oğul münasebetine getirdiği izahın Türkiye'de devlet-toplum ilişkisine cuk oturduğunu düşünüyorum. Bir yanda hem nefret edilen, bütün aksiliklerin sorumluluğunu yüklediğimiz, hem de sevdiğimiz, gözümüzde yücelttiğimiz baba (devlet), öte yanda bir türlü büyüyemeyen, olgunlaşamayan oğul (toplum). Devleti de tıpkı bir zamanlar babamıza yaptığımız gibi idealize eder, hatta onunla özdeşleşmek isteriz. Bir yandan da onun tarafından cezalandırılmaktan, iğdiş edilmekten korkarız. Öyle ya, o çatık kaşlı, sert bir babadır ve oğullarını cezalandırmakta üstüne yoktur. Halihazırdaki reisicumhurun **'baba'** ismiyle anılıyor olması da şaşırtıcı değildir: Devleti yarım asırdır adeta temellük etmiş olan bir insandır o ve bu özelliğiyle devletin numune-i imtisalidir. Biz oğullar bazen birbirimizi babamıza şikâyet ederiz, derdimiz en sevgili oğul olmak ve böylece sofranın nimetlerinden ziyadesiyle yararlanmaktır. 'Bazen de **'devlet baba'**nın kendisine öyle bir nefret yöneltiriz ki her işte onu haksız çıkarır, her aksilikte onun parmağı bulunduğuna kanaat getiririz. İçimizden kimileri baba katilliğine dahi soyunur. Başka bazıları da babayla öylesine özdeşim kurarlar ki, bütün edimlerini onun adına yaptıklarını söylerler. Aslında onlar da çocuktur ama baba gibi davranarak güçlü olduklarını göstermek isterler. Kimileyin de babaya duyduğumuz öfke bize bir kabahatlilik hissi biçiminde geri döner. Onu bir taraftan yüceltiyorken bir taraftan da ondan nefret etmek, ona öfkelenmek tuhafımıza gider. Bu işte kendimizi kabahatli buluruz. **Velha-**

sıl bu bahis uzundur ve söz uzadıkça iğdiş edilme riski artmaktadır. Sevgi-nefret tahterevallisinde dikkatli yürümeyenler, tepe taklak gitmektedir.

IRKÇILIK VE PSİKİYATRİ

Bazı psikanalistlere göre kendi kişisel yetersizliklerimiz için bir günah keçisi aradığımızda **'yabancı'**yı icad ederiz. Her toplumun kendi davranış ve inançlarına ilişkin bir kurallar bütünü vardır. Kendi grubumuzu nasıl tanımladığımız, kimi bu grubun dışında tuttuğumuz ile yakından ilgilidir. Yabancı bizim grubumuzun ve kurallar bütünümüzün dışında tuttuğumuz insandır ve farklı olduğu için bizim statükomuzu tehdit ettiğini düşünürüz. Kendimiz için kabul edilemez bulduğumuz dürtüleri yabancıya yansıtırız. **'Eğer onlar olmasaydı biz temiz ve saf olacaktık; onlar şiddet, delilik ve seks ile bizi kirletiyorlar'** diye düşünebiliriz. Irkçılık doktrininin zemininde kültürel etkenler kadar bu psikolojik düzenek de yer alır. Ancak ırk önyargısı ile ırkçılığı birbirinden ayırmak gerekir. Irk önyargısı yanlış ve katı bir genellemeye bağlı antipatidir ancak ırkçılık bir doktrin veya ideolojidir. Dolaysıyla ırkçılığı tanımlayan, bir kişi veya kurumun dışa vuran davranışıdır, Bu yazıda psikiyatri ve ırkçılık ilişkisini ele alacağız.

Ruh sağlığının algılanma biçimiyle kültürel bağlam arasında yakın ilişki vardır. Ancak, bir kültürün nasıl algılandığı o kültürel yapı içindeki insanları nasıl algıladığımızı da belirler. Bir kültürü primitif, anormal veya patolojik olarak algılarsak; kişiyi de öyle algılama ihtimalimiz vardır. J. C. Pritchard'ın(1835) sözleri bu konuda iyi bir örnektin **"Vahşi ülkelerde yani Afrika zencilerinde ve Amerika yerlilerinde delilik yok denecek kadar azdır."** Aubrey Lewis (1965) o dönem Avrupa'sında Avrupalı olmayanların, Avrupa kültüründen mahrum bulundukları için zihinsel açıdan yozlaşmış kabul edildiğini belirtir. ABD'de de benzeri görüşler köleliği meşrulaştırmak için kullanılmışlardır.

Suman Fernando'nun (1991) bildirdiğine göre Babcock isimli bir ruh hekimi 1895 yılında şöyle yazar: **'Ruhsal rahatsızlıklar Afrika'da hiç bilinmiyorken özgürleşmeyle birlikte zencilerin çılgınlık vakalarında artma olmuştur.'** Afrika kökenli insanların 'uygarlık'a uyum sağlama yeteneklerinin olmadığını ileri süren bu görüş psikiyatri suiistimalinin açık bir örneğidir.

Yüzyılın ilk kırk yılında yapılan kültürlerarası psikiyatri çalışmalarının ortak özelliği batılı olmayan kültürlerin 'primitif olarak etkilenmesidir. Avrupalı olmayanların ve kültürlerinin ilkel olarak kabul edilmesi, Batı psikiyatri düşüncesinde uzun yıllar kabul görmüş ve **'ilkel'** insanlar üzerinde yapılan araştırmaların nesnelliği üzerine kuşku uyandırmıştır. Freud (1913) ünlü eseri Totem ve Tabu'da Avrupalı nevrotikler ile vahşilerin zihinsel hayatı arasında paralellikler kurmuş, Devereux (1939) şaman olarak isimlendirilen Batılı olmayan sağaltıcıların nevrotik ya da psikotik olduklarını ileri sürmüştür. Bugün evrenselci psikiyatri görüşü (Batılı psikiyatrik kavram, hastalık modelleri ve tedavi ihtiyaçlarının bütün dünyada geçerli olduğu yolundaki görüş) gizliden gizliye bir ırkçı bakış açısına (kısmen de olsa) sahip olduğu için eleştirilmektedir.

Ruhsal hastalığın bir teşhis olarak belirlenmesi Batı psikiyatrisinin aslî unsurlarından biridir ve teşhis de, Avrupa'da geçtiğimiz 300 yıl içinde geliştirilen hastalığın tıbbî modeline dayanır. Bu durum boşlukta oluşmuş, sosyal ortamdan hiç etkilenmeden nesnel bir süreç sonucu ortaya çıkmış değildir. Ruhsal hastalığın bir **'toplumsal inşa'** olduğu düşüncesi Sovyetler Birliği'nde psikiyatrinin politik amaçlı istismarı ve **1973'te Amerika Psikiyatri Cemiyeti'nin homoseksüaliteyi bir hastalık olmaktan çıkarmasıyla belirginleşmiştir.**

Her iki durumda da politik güçler neyin hastalık olduğunu belirlemişlerdir. Yine de ırkçılığın etkisi her zaman bu kadar göz önünde değildir. Bir toplumdaki politik, sosyal ve ideolojik baskılar sağduyuyu, klinik kanaati, hastalığın anlaşılabilirliğini etkileyerek teşhis sürecine bir etkide bulunabilirler. (Ingleby 1982). Böylece **'yabancı' ve 'daha aşağı'** olarak algılanan siyahlar arasında şizofreni daha yaygın olarak teşhis edilebilir. Bunun gibi 'sorumluluk duygusu gelişmemiş' olarak kabul edilen Afrikalarda depresyonun da nadir görüldüğünü iddia eden psikiyatrlara rastlanabilir. (Carothers 1953). Teşhisin yapıldığı bağlamdan kaynaklanan ırkçı baskılara ek olarak, teşhis süreci, semptomların veya psikopatolojinin tanınması ve değerlendirilmesi esnasında da bir etkiye maruz kalabilir. Irkçılığın göçmenler için gerçek bir tehlike oluşturduğunu fark etmemek, öfke ve korkunun **'paranoya'** olarak teşhis edilmesine yol açabilir. Teşhisten sonra dahi ırkçılık devreye girip hastanın idaresini etkileyebilir. Sabshin (1970) 'batılı olmayan' hastanın ABD'de nasıl algılandığını özetlemiştir: **'Düşmanlık güden, tedaviye**

isteksiz, ilkel karakter yapısı olan, dürtülerince güdülen ve psikolojik zihinli olmayan!' ABD ve İngiltere gibi siyahlara karşı bir önyargının bulunduğu ülkelerde ilaç dozları yüksek tutulabilir ve bu insanlar daha fazla tecrit edilebilirler. Almaya'da da benzeri bir durum Türk hastalar için sözkonusu olabilir.

ABD'de iç savaşa dek siyah psikiyatri hastaları hapishanede tutuluyorlardı. Sadece beyazlar ve siyahlar ayrılmamıştı ve beyazlar arasında İrlandalılar da ayrı tutulmaktaydılar. 1948 yılında Amerikan Psikiyatri Cemiyeti'nin başkanı beyaz ve siyah hastaların bir arada bulunmasına karşı çıkabiliyordu. Los Angeles'ta beyaz hastaların %11'i, ama siyah hastaların yalnızca %3'ü klinikte on seferden fazla görülüyorlardı. Siyah Amerikalılarda psikoz teşhisi hem daha fazla konuyor hem de aynı teşhisi taşıyan siyahlar, beyazlara göre daha çok hastaneye yaftalıyorlardı. Beyaz psikiyatrların siyahların psikoterapiden yararlanmayacakları yolunda bir kanıları vardı.

Siyah hastaların **'ilkel karakter yapısı'** onları psikanaliz için elverişsiz kılıyordu. Güney Afrika'da da yakın zamana dek psikiyatri hizmeti ırkçı esaslara göre belirlenmekteydi. 1948'de Nasyonalist Parti iktidara geldiğinde siyahlar arasında intihar yaygınlığı iki katına çıktı. Dünya Sağlık Örgütü'nün bir raporuna göre ırk ayrımı zamanında Güney Afrika'da siyah psikiyatr yoktu. İngiltere'de de Asya kökenli hastaların psikiyatrik hastanelere, sıklıkla, zorla yatırıldıkları bildirilmiştir. Londra'da bir hastane'de yapılan çalışma göçmenlerin psikiyatri hastanelerine daha çok acil olarak getirildiğini göstermiştir. (Littlewood 1980)

Littlewood ve Lipsedge (1977) beyaz bir hastayla siyah bir doktorun karşılaşmasının doktor için **'statü çelişkisi'** doğurduğu fikrindedirler. Hasta ve yakınları göçmenler hakkında hissettikleriyle doktora duyduklarını uzlaştırmak zorunda kalırlar. Yazarlara göre hasta ve yakınları sıklıkla küçümseyici bir tonda konuşmakta ve siyah bir doktora görünmekle ikinci sınıf bir hizmet aldıkları düşüncesine kapılmaktadırlar. Sıklıkla beyaz bir doktora, siyah bir doktorun kendilerini anlayamayacağı yolunda yakınmayı yeğlemektedirler. Statü çelişkisi bu siyah hasta siyah doktorla karşılaştığında da görülür: Hasta doktoru gerçekte 'beyaz' olarak görürken, siyah doktor işçi sınıfından bir hastanın psikoterapiden yararlanamayacağında beyaz meslektaşlarıyla hemfikirdir. İkisi de bir diğerinde kendini görmez.

Yüzyılın ikinci yarısında, açık ırkçı yaklaşımların yerini **'baskıcı merhamet'** adlı. Siyahlar ırkçılığın kurbanı olarak görüldüler: Kölelik ve ayrımcılık 'zenci'nin karakterini itaatkâr, çocuksu bir yapıya büründürmüştü. Siyah yine aşağıydı ancak beyin gelişmesinde bir eksiklikten ziyade 'kültürel mahnımiyet'ten muzdaripti. Standart İngilizce'yi akıcı konuşmaması veya çocuk disiplinin orta sınıf kalıplarını benimseyememesi yoksunluk olarak görüldü. Sefaletin kültürü, bir kültür sefaleti oluvermişti.

Siyah insanların açıkça aşağı olduğunu söylemek geçmiş ırkçılığın bir günahı olarak değerlendirildiğinde; önyargının kendisi de bir hastalık olarak tanımlandı. **AYRIMCILIK PSİKOLOJİK OLARAK ANORMAL BİR DAVRANIŞTI. IRKÇILIK BİR HEZEYANDI. BİR ZAMANLAR TIP TARAFINDAN DESTEKLENEN IRKÇILIK ARTIK BAZI PATOLOJİK BEYAZ BİREYLERİN HASTALIĞI OLARAK AÇIKLANMAKTAYDI. Ancak teorinin açıklamadığı yalnızca bazı bireyler bu hastalıktan muzdaripse nasıl bir toplumun ırkçı olabildiğiydi. Irkçı bir toplumda ırkçı anormal bireydir. Bir günah keçisi bulmak, kendimizi temize çıkarmak anlamına gelir. Irkçı bir toplumda, ırkçılıktan faydalanan herkes ırkçıdır.**

Başkalarını kendi kriterlerimize göre patolojik olarak görmek kolaydır. Beyaz, bir gelecek zaman duygusu göstermediği için siyahın **'içgüdüsel'** olduğuna inanırsa, siyah da beyazın yaşantı ve insanlara nesne gibi davrandığı için hasta olduğunu düşünebilir. Siyahın ve beyazın tarihi bağları hesaba katılmadan her iki değerlendirme de anlamsız olacaktır. Köleliği uygulamak insanlara nesne gibi davranmaktır, ete yanda köle olmak, bir geleceği olmamaktır. Başka bir gruba baktığımızda psikolojik zorlukları kendi normallik ölçütlerimizi eksen alarak yorumlamak isteriz. Başka topluluklarda normal olan bir yaşantı Batıl, normlar içinde patolojik sayılabilir.

SONUÇ

Bazı davranış kalıplarını bir ırka maletmek, bizden farklı olanı patolojik olarak etkilemek psikiyatri üzerinden ırkçılık yapmaktır. Bir ırkın diğerine üstün olduğu önyargısı psikiyatri içinde gizli ya da açık bir karşılık bulmamalıdır. Irk konusundaki duyarlılık insanların dünya görüşleri için de geçerlidir. Hastalığın bir iletişim kurma arzusu olduğu unutulmamalıdır. Psikiyatrist ırk veya dünya görüşü konusunda bir önyargıyla görüştüğü kişinin dilini anlatmakta zorluk çekebilir ve bu yüzden arzu edilen iletişimi

gerçekleştiremez. Oysa psikiyatri hizmetinin temel taşı empatidir: Bir insanı anlamak için, onu bütün kalbimizle dinlememiz gerekir.

MİLLETİN NADİDE VEKİLLERİ

Epey zaman önce, ülkemizin önde gelen bir şair ve düşünürü, kendisini ziyarete gelen milletvekillerine, milletvekili maaşının düşürülmesi yolunda teklif vermelerini tavsiye etmiş. **'Milletvekili milletinin gerisinde olmalıdır ve ancak milleti refaha kavuştukça kendisi refaha ermelidir'** demiş ziyaretçilere. Milletvekilleri hemen şikâyete başlamışlar, alınan para zaten masraflarını karşılamıyormuş da, zaten ancak geçinebiliyorlarmış da, da da da. . . Türkiye'de milletvekili olmak hayli **'havalı'** bir iş. Sık sık ekranlarda boy gösterirsiniz, pek çok ayrıcalıktan yararlanırsınız, vatandaşın kapısına kapanan kapıları bir rozetle açarsınız, **suç işleseniz de vekilliğiniz boyunca yargılanmazsınız. Kendimize vekil olarak tayin ettiğimiz insanlar, bu kadar çok imtiyazla donatıldıklarında, ister istemez bize yabancılaşıyorlar. Bu yabancılaşma da ülkenin hal ve gidişatından memnun olmayan vatandaşın millet meclisine duyduğu öfkede tebellür ediyor.** Ülkede halkın ortaklaşa benimsediği kötülük sembollerinin başında milletvekilliği kurumu geliyor. Memleket meselelerinde daimi bir kavga, vekil menfaatlerinde su geçirmez bir işbirliği halinde görülen mebuslarımız, milletin gözünde itibar kaybediyorlar. Aslında mebuslar hak ettiklerinin fevkinde eleştiri alıyorlar. Ama bunu değiştirmek, vekilliğin kerameti kendinden menkul itibarının yerine halkın itimadından doğan bir itibar yerleştirmek için de neredeyse hiç gayret gösterilmiyor. **Milletin vekili, milletin efendisi değil hadimi olmaya niyetlenmelidir. Halkı SSK ve devlet hastanelerinin kuyruklarında can çekişirken özel hastanelerde ayrıcalıklı muamele gören insanlar bu milletin sıkıntılarıyla nasıl hemhal olacaklar?**

Bir vatandaşın canını diğerininkinden daha değerli kılan nedir?

Bazı insanların **'daha eşit'** oldukları bir düzen oligarşilere has olsa gerektir. Bu mütevazı köşeden bir kampanya da ben başlatıyorum: **Milletin vekilleri milletin imkânlarıyla ancak devlet, ssk veya üniversite hastanelerine gidebilmelidirler. Sıradan bir memurdan esirgenen özel hastanede tedavi hakkı milletvekillerinden de geri alınmalıdır. Milletvekilleri cam kavanozlarda değil halkın içinde yaşamalıdır, onların sıkıntısını tecrübe ederek ve o sıkıntıyı hafifletmenin kendi sıkıntısını hafifletmek olduğunu bilerek.** (Bugün biraz düzelme oldu, fakat yeterli değil)

Vekillerimize bir de tüyo verelim, göz muayenesi için sabah beşte sıraya girmeniz gerek, yoksa ertesi güne kalırsınız, ona göre.

Kaynak:

Kemal SAYAR, Olmak Cesareti, Denemeler, Değiniler, İZ YAYINCILIK: 223 Düşünce dizisi: 51 İstanbul, 1997

ŞİZOFRENİDE DÜŞÜNCE VE KONUŞMA BOZUKLUKLARI
DİL PATOLOJİSİ

Şizofreni, mücerred düşünce kabiliyetini haleldar eden, kişiliğin iptidaî seviyelere gerilemesine sebep olan ve hasta insanın diğer fertlerle, içinde yaşadığı toplumla haberleşmesini, bilgi alışverişinde bulunmasını, komünikasyon kabiliyetini ileri derecede sakatlayan bir akıl hastalığıdır. Konuşma, düşüncenin bir taraftan mahsulü, diğer taraftan da mimarı olduğu için şizofren düşüncesi özel konuşma bozuklukları tarzında dışa akseder. Düşünce konuşma ilişkilerini ve konuşma bozukluklarını anlayabilmek için şizofreni denen akıl hastalığındaki özel düşünce ve konuşma patolojisini incelemekte büyük fayda vardır.

Hastalığa "Şizofreni" ismini 1911 de İsviçreli psikiyatr Eugen Bleuler vermiştir. Daha önceleri bir isimlendirilme hatası olarak bu klinik tablo **"erken bunama" (dementia praecox)** adı ile tanınıyordu. Bleuler, bu hastalarda gerçek manasıyla bir bunama olmadığını, yani hafıza yıkılmasının bulunmadığını, hastalık belirtilerinin ruhî melekeler arasındaki bir yarıklığın sonucu olarak ortaya çıktığını, şahsın çevresi ile alâkalarının kaybolduğunu ve komünikasyon, haberleşme kabiliyetinin bozulduğunu göstermiştir.

Şizofrenideki düşünce bozuklukları şöyle sıralanabilir:

1. Formel (şeklî) düşünce bozuklukları
2. Düşünce akımındaki bozukluklar
3. Düşünceyi kontrol etmede bozukluklar
4. Düşünce muhtevası bozuklukları.

Formel (şeklî) düşünce bozuklukları mefhum teşkilindeki aksama ile kendini gösterir, şizofrende düşünce içe dönüktür. Çeşitli fikirler arasında birleştirme olamamakta, mefhum teşkil edilememektedir. Tedailer (çağrışım) gevşemiş ve bozulmuştur. Bir fikir diğer bir fikri, delâlet ettiği mana bakımından ilgisi ile tedai ettirirken, şizofrenide ses tedaileri bunun yerini almıştır. Bir örnek vermek istersek, normal bir kimsede **"masa"** kelimesi, fonksiyon ve anlam bakımından onunla alâkalı "iskemle" yi tedaî ettirirken şizofren hastada bu tedaî, tıpkı kafiye yapar gibi, ses yolu ile olmakta, meselâ **"masa", "tasa" yı çağrıştırmaktadır**. Tedaîlerdeki bu bozulma, düşüncenin cümleler halinde dışa aksetmesi esnasında cümlelerin kopukluğu ile kendini gösterir. Buna **"dikişsiz konuşma"** diyoruz. Bir cümleyi teşkil eden ibareler birbiriyle alâkasız hale gelmiş, cümle elemanları yer yer kopukluğa uğramıştır. Düşünceye temel teşkil eden semboller yanlış kullanılmakta ve bu semboller eşyadan tecrid edilememektedir.

Şizofren hasta, düşünce ve davranış bakımından içe dönük karakter gösterir. Peşin hükümler, önceden belirlenmiş kalıplar dış dünyayı değerlendirmede başlıca saiki (sebep) teşkil ederler. Bu peşin hükümler ve düşünce örnekleri, değer hükümleri de iptidaî, sapık mantıklı ve birtakım sihir ve büyülere inanır şekilde, psikolojik deyimiyle otistik (içe dönük), paleolojik (iptidaî, ilkel zamanlara ait), paralojik (sapık mantıklı) ve majik (büyü ve sihirlere bağlı) karakterdedir.

Normal mantık sistemi içinde insan iki kaziye (öneri) arasında benzerlik kurarken bu kaziyelerin konuları, süjeleri arasında uygunluk arar. Meselâ,

— **Bütün insanlar fanidir,**
— **Hasan da bir insandır,**
— **O halde Hasan fanidir.**

gibi mantıklı (lojik) bir hüküm verebilmek için her üç kaziyenin de süjelerinin aynı (insan) olması gereklidir. Şizofren, bir hükme varabilmek için süjeler arasındaki bu ayniyeti aramamakta, onların bir tek vasıflarından, süjeye yüklenen fiil veya sıfatların (attribut'lerin) bir tekinden hareket ederek aralarında benzerlik kurmaktadır:

— **Kuş uçar,**

— **Uçak uçar,**
— **Kuş bir uçaktır.**
veya
— **Babamın sakalı var,**
— **Ahmet Beyin de sakalı var,**
— **Öyle ise Ahmet Bey babamdır.**

gibi sapık mantıklı, paralojik, hezeyan mahiyetindeki hükümler bu hastalığın eseridir. İlerde pek çok misâlini vereceğimiz gibi, zamanımızda Türkçe diye uydurularak kabul ettirilmek istenen birçok kelimenin böyle bir paralojik mantık mahsûlü olduğuna sırası gelmişken işaret edelim. Meselâ **"etmek"** fiili **"tesir etme"** nin **"attribut"** sü iken ve sadece **"tesir etmek"** değil, meselâ **"ateş etmek, aptes etmek, hasıl etmek"** gibi birçok başka mürekkep fiillerde de "attribut" (atribü) olarak kullanılırken paralojik bir genelleme ile **"tesir"** yerine ikame edilmesi, bu suretle **"etki"** gibi bir **"fiilden yapma isim"** imâl edilmesi hem gramer ve hem de mantık bakımından hatalıdır. Bu konuya kitabımızın sonunda tekrar döneceğiz.

Bir şizofren hastamız kendisini hem **"Hazreti Meryem"**, hem **"mum"** ve hem de **"bizzat kendisi"** kabul ediyordu. Paralojik mantık şu şekilde işlemekte idi:

—**Mum alevinin etrafında bir hâle vardır.**
— **Hazreti Meryem tasvirlerinin başının etrafında da ayni hâle bulunur.**
—**Herkes bana düşmandır, ben de bir düşmanlık hâlesi ile çevriliyim.**

Netice. O halde ben hem mum, hem Hazreti Meryem ve hem de kendim'im.

Hezeyan dediğimiz belirtiler bu şekilde sapık mantıkla verilen hükümler sonucu ortaya çıkmaktadır. Hasta, sakat mantığı ile yaptığı genellemeler sonunda meselâ kendisi ile hiç ilgisiz ve tanımadığı bir kimsenin gülümsemesini kendi üstüne alınmakta, alay etmek için güldüklerini zannedip o adamı öldürebilmektedir.

Şizofren düşüncesi ile ilkel insanların düşünceleri arasında aşikâr benzerlikler tespit edilmiştir. İlkel insanların düşüncelerinde eşya, canlılar ve hadiseler ayni zamanda hem kendileri, hem de başka bir şey olarak kabul edilebilmektedir. İlkel insan dış olayların tesiri altında kalabildiği gibi, kendisini de o olayın içinde farz edebilmekte, olaya katılabilmektedir.

Düşünce akımındaki bozukluk, düşünce akımının durması ve bambaşka bir düşünce akımının başlaması ile kendisini gösterir (düşüncenin blokajı ve parçalanması, fragmentation). Bazı şizofrenlerde düşünce baskısı görülür. Birbiri ile ilgisiz birçok fikir birden hastanın zihnine hücum eder.

Şizofrenlerde kişilik, **"ben" (ego)** parçalandığı için hasta kendi düşüncesine sahip olabilme duygusunu kaybeder. Çevresine olduğu gibi, bizzat kendi düşüncesine karşı da yabancılaşmıştır. Kafasındaki düşüncelerin başka birisi tarafından gönderildiği, başka kuvvetlerin tesiri altında bulunduğu, düşüncesinin çalındığı, ne düşündüğünün gözlerinden anlaşılıp ona göre cevaplar verildiği gibi hezeyanlı fikirler gelişir. Kendi düşüncesine yabancılaşma sonucu,bizzat düşündükleri, dışardan duyulan sesler veya görülen hayâller halini alır. Artık kulağına konan bir cihazdan kendisine mesajlar gönderilmektedir. Onlarla konuşur, duyduğu seslere cevaplar verir ve hattâ böylelikle aldığı emirleri tereddütsüz ifa eder.

Biraz önce kısaca bahsettiğimiz **"hezeyan"** tarzındaki düşünce kusurları, şizofren düşüncesinin muhteva bozukluğunu sergiler. Hezeyan, hastalıktan doğan, paralojik mantık ve hükümlerin sonucu ortaya çıkan, hastanın sosyokültürel temelinin dışında, yanlış ve sarsılmaz bir inanç olarak tarif edilebilir. Hekimlik tahsili yapmış, belli bir sosyokültürel seviyeye erişmiş bir hastamızın uçakların kendisi tarafından icad edildiğini sarsılmaz bir inanç tarzında iddia etmesi, bir başka hastamızın Vatikan kilisesini ziyareti sırasında papazın âyin esnasında yaptığı dinî işaretleri üstüne alarak kendisinin İtalya Kralı olduğunu iddia edip polise başvurması tipik hezeyan örnekleri olarak gösterilebilir.

ŞİZOFREN KONUŞMASI

Şizofreninin ana belirtilerinden biri olan şizofrenik konuşma kusuru, düşüncede mevcut patolojinin konuşma şeklinde dışarıya yansımasından ibarettir. Bunlar,

315 YAZILARIM

1— Gramer ve sentaks bozuklukları,
2— Mana ve muhteva bozuklukları,
3— Ritm, ton, artikülâsyon ve üslûp kusurları,
4— Karşılıklı mükâleme bozuklukları olarak tasnif edilebilirler.

Gramer ve sentaks bozuklukları:

Şizofren konuşması umumiyetle gramer kaidelerinden mahrum, birbiri ardına sıralanmış, tutarsız kelime dizileri halindedir. Devrik cümleler, zamir, fiil ve şahısların yer değiştirmesi, fiil çekimlerinin bozulması ve bazen mastar halinde fiillerin kullanılması, cümlelerin zamir, edat ve zarf gibi bağlardan fakir olması çok görülür. Telgraf yazılarında olduğu gibi kısa cümleler, başı sonu belli olmayan ve bir türlü bitirilemeyen uzun cümleler görülür.

Sentaks yokluğu (asyntaxie) halinde gramer kaidelerinin tamamen ortadan kalktığı dikkati çeker. Cümle kopuk kopuk bir hal alır. Buna **"dikişsiz konuşma"** diyoruz. Gittikçe bu bozukluk, birbiri ile alâkası bulunmayan kelimelerin ard arda sıralanması halinde **"kelime salatasına"** dönüşür. Bazen sinonim, eş manâlı kelimelerin arka arkaya sıralandığı dikkati çeker (stereotipi). Böylece şizofren konuşması bilgiyi aktarma gücünü, informatif (bilgi verici)değerini tamamen kaybeder. Artık hasta ile muhatabının anlaşabilmesi imkânsızdır.

Cümlelerin başlangıç ve bitiş noktaları konuşan hasta ve onu dinleyen muhatabı için başka başka yerlerdir. Bu da konuşmanın anlaşılmasını imkânsız hale getirir. Bir şizofren hastanın aşağıya naklettiğimiz yazıları dikişsiz cümleler, kelime salatası ve gramer bozuklukları bakımından tipik bir örnek teşkil etmektedir:

"Efkârı umumiyeye maruzatım şudur?

Türkiye Cumhuriyetinin başlıca vazifesi şudur; birinci vazifesi Türk milletine aklıselim yolu ile muamele edilmesidir, bunun içindir ki muhtelif sınıflardaki insanlar imtiyaz ve sınıf yoktur, bunun sebebi şudur; insanlar toplu olarak çalışırlarsa derece ve sınıflara münkasem (bölünmüş) **olması zarurîdir, buna binaen hükümet buna dikkat ve teemmülle** (düşünüp taşınma) **çalışması lâzımdır..."**

Görüldüğü gibi, birtakım kelimeler **"stereotipi"** (aynısıyla çoğaltma) dediğimiz tarzda ve gereksiz yere tekrarlanmakta, cümlelerde yerli yerince fail, fiil ve mef'ul bulunmamakta, noktalama işaretleri ise tamamen ortadan kalkmış durumdadır. Böyle bir konuşma bilgi değeri taşımadığı için muhatabına bir manâ ifade etmez.

Yüksek tahsil yapmış ve bir lisede yabancı dil öğretmeni iken hastalanmış diğer bir hastamızın yazıp yayınladığı kitaptan bir pasaj alalım:

"Irgalıya ırgalıya...

Grandük oğlanlar Rusyayı yıktı, lâkin Ophelia söğüdünde ve Lucy Gray tepelerinde yerleşen oğlanlar Lord'u yiyip yerine oturdular...

Hukuk... vicdan... ve ahlâk ölçüleri... insanlığın başı..."

Herhalde komünist ihtilâlini anlatıyor, fakat bir fikri belli bir kalıp içine döküp ifade edebilmek kabiliyetini kaybettiğinden yazısından bir mana çıkarmak mümkün değildir.

Mana ve muhteva bozuklukları.

Şizofrenik konuşmada rastlanan mana ve muhteva bozukluklarının başında **kelime uydurma (neologisme)** gelir. Başkaları için tamamen manasız ve yeniden uydurulmuş birtakım kelimeler hasta şahıslar tarafından kullanılmaktadır. Bu kelimelerden bir kısmı hasta için belli bir anlam ifade eder, bir kısmı ise bizzat hasta için dahî manâ taşımamaktadır.. Böylece yepyeni bir dil uydurulduğu, bunun kendine göre gramer kaidelerinin bile hasta tarafından icad edildiği görülmüştür. Bir hastamız, bütün aile efradını kendi uydurduğu yeni dille konuşmaya mecbur tutuyor, bu dille konuşmayanları ağır şekilde dövüyordu.

Yeni uydurulmuş kelimeleri sıklıkla kullanarak konuşmaya **"glossolali"** adını veriyoruz. Şizofren akıl hastalarında, geri zekâlılarda ve uydurmaca konuşma illetine musab (isabet etmiş) kimselerde sıklıkla bu belirtiye rastlanmaktadır.

Bazen şizofren hastalar birkaç farklı manayı ifade edebilen kelimeler imâl ederler veya birkaç kelimeyi birleştirerek bir kelime haline getirirler. **"Çanta kelime" (mot valise)** adı verilen bu çeşit kelimelerin de ya hiçbir manası yoktur veya farklı mefhumlara ayni zamanda karşılık teşkil edebilecek mahiyettedirler. Şizofren hastalarda **"ambivalence" (ikili duygu)** denilen bir çeşit duyarlılık bozukluğu dikkati çeker. İstemek ve istememek, sevmek ve nefret etmek, bilmek ve bilmemek, harekete geçmek ve geçmemek gibi zıt duyum ve haller ayni zamanda ve beraberce bulunur. Bu, hastayı bir teşebbüse geçmekten alıkoyacak ve irâdesini ortadan kaldıracak bir durumdur. **"Ambivalence"** halindeki hastada düşünce de iki zıt kutup arasında dalgalanır. Bir türlü doğru bir düşünce akımı başlatılamaz. Bu hallerde ambivalansı ifade eden ve zıt anlamlı kelimeler birleştirilerek kullanılır.

Normal şahısların düşünce akımını çeşitli fikirler arasındaki tedai bağlantıları yönlendirir.

Şizofrenlerde bu **tedâî (çağrışım)** kelimelerin ve mefhumların manalarına göre değil, seslerine göre yapılmakta, bu sebeple düşünce ve onun aksi olan konuşma parçalanmakta, bütünlüğünü kaybetmektedir. **Klangassociation (ses tedaisi)** dediğimiz bu durumdan şizofren düşüncesinin özelliklerini anlatırken bahsettik. Gerek glossolalie ve gerekse Klangassociation bakımından bir hususa daha dikkat etmek gerekir. Şiirde de kafiye yapılırken bir çeşit ses tedaisinden, Klangassociation'dan faydalanılır. Gene, birçok yazarların yeni yeni kelimeler icad edip kullandıkları görülür. Her ne kadar şiirde bir mana bütünlüğü varsa da, sırf fonetiği tutturmak ve kafiye yapmak için cümlelerin ifade bakımından fakirleştirildiği, lüzumsuz devrik cümlelere yer verildiği, netice olarak da gramer hatalarına düşüldüğü, mısraların ifade gücünün fakirleştiği çok rastlanan hallerdendir. Şiirdeki fonetik tahdit, dili iyi kullanamayan kimselerde aşikâr kelime salatası örneklerine, şizofrenik konuşmaya benzer mısralara ve ses tedailerine sebep olabilmektedir. Böyle bir şiir kitabından birkaç misâl verelim:

Dün akşam içtik bir fâlifullik
Lakır lukur luk lık
Kafada fes
Karşıda tuval
Bu ne festuval
Dedem demirden deveyle doğrudan doğruya denize dönüyordu
Dedem dalgalarla dolu dizgin dalıyor, deve denizi dört dönüyordu.
Dam üstünde hamam
Orta katta bir vapur
En aşağıda kuyruklu şeytanlar
Zile bastım kırmızı
Padişah uyanmasın

Kelime uydurmayı, **"neolojizm"i** dört grupta sınıflandırarak incelemek mümkündür:

(1) sembolik varlıklar ve kişiler için kullanılan kelimeler,

(2) yalancı ilmî (pseudoscientifique) kelimeler (hastanın hezeyanlarına tekabül eden keşiflerini, icatlarını isimlendirmek için kullanılır),

(3) ruhî ve fizik durumlar, arzular ve cinsî duygular için kullanılan kelimeler,

(4) manasız ve herhangi bir sisteme uymayan, bizzat hastanın kendisi için dahî mana taşımayan kelimeler.

Ritm, ton, mafsallanma (artikülâsyon) ve üslûp bozuklukları:

Şizofrenide konuşmanın ritmi bozulmuştur. Hasta sür'atli konuşurken birdenbire yavaş yavaş konuşmaya başlayabilir. Arada sırada sebepsiz duraklamalara rastlanır. Konuşmanın tonu da bozuktur. Yavaş, fısıltı halinde konuşma, dişlerinin arasından konuşma, genizden konuşma gibi kusurlar görülür. Kelimelerin telâffuzundaki ahenk kaybolmuştur. Uzamış ve incelmiş hecelere riayet edilmez. Bugün yazımızda uzatma işaretlerinin uzun zamandan beri kullanılmaması bu çeşit konuşmalara sebebiyet vermektedir. Bundan ilerde, sırası geldiğinde tekrar söz edeceğiz.

Mafsallanma (artikülâsyon) bozuklukları, kekeleme, peltek konuşma, harfleri yanlış söyleme tarzında ortaya çıkar.

Mükâleme (konuşma) bozuklukları:

Şizofreni hastalığı şahıslar arasındaki karşılıklı konuşmayı, mükâlemeyi adetâ imkânsız hâle getirir ve şahsın toplum içindeki yerini almasını engeller. Bu bakımdan şizofreni bir çeşit **"sosyal yabancılaşma" (alienation sociale)'** dır. Hasta bazen hayâlleri ile, bazen de monolog tarzında kendi kendine konuşur. Bazen konuşma tamamen bir homurtu, diş gıcırdatması halindedir. Konuşmada sık sık müstehcen kelimelere, küfürlere raslanır (koprolali). Hastanın hiç edep, haya duygusuna kapılmadan meselâ anası, babası yanında, birtakım cinsî ihtiyaçlarını en müstehcen kelimelerle anlatmaya başladığı görülür.

Bazı şizofrenler duyduğu kelime ve cümleleri papağan gibi tekrarlarlar. Buna **"ekolali"** adını veriyoruz. Zaman zaman sorulan sualle ilgili olmayan cevaplar alınır (yandan konuşma). Bir misâl verelim:

Sual: **— Bugün günlerden nedir?**
Cevap: **— Üç kişinin ellerinde parmakları vardır. Hadi hadi, sen daha iyi bilirsin...**
Sual: **— Beni tanıdınız mı?**
Cevap. **— İşte o kadar, şimdi kalkıyorum, nasihatim bitti...**

Son, olarak şunu belirtelim ki, şizofreni denen akıl hastalığının temel vasfı, gerek düşünce, gerek konuşma ve gerekse bütün davranışlarındaki saçmalık (absurdite) 'tir. Hasta, içinde bulunduğu toplum ile sözlü, yazılı veya diğer vasıtalarla, jestlerle, mimiklerle, hareketlerle, sağlam ve sıhhatli bir münâsebet kuramayan, o topluma yabancılaşmış ve hareketleri o toplumca saçma kabul edilen bir kimsedir.

Kaynak:

Prof. Dr. Ayhan SONGAR; Dil ve Düşünce, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Psikiyatri Kliniği Vakfı Yayınları. No: 7, Şubat 1986,Gür-Ay Matbaası İstanbul

VARİDAT (Tam Metin)

Prof. Dr. Bilal Dindar'ın Tenkidli Basımından Tercüme Eden: **Dr. Cengiz KETENE**

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın 6.12.1990 tarih ve TERED 928 5 1 2845 sayılı makam onayı ile birinci defa olarak 5000 adet bastırılmıştır. Kamer Matbaacılık ANKARA

Bu kitapta, okuyucu Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde yetişen, felsefe, fıkıh ve tasavvuf bilgini Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin'in bilinen **"Varidat"** adlı Arapça eserinin tercümesi sunulmaktadır.

Bu ünlü eser Türkçe'ye tercüme edilirken, hiç bir yorum yapılmamış ve mümkün olduğu ölçüde her kesimin anlayabileceği bir dil kullanılmaya çalışılmıştır.

Yaklaşık altı yüzyıl önce Arapça olarak kaleme alınan Varidat, son derece ağır bir dil ve üslupla yazılmıştır. Felsefî, dinî ve tasavvufî konuların ele alındığı bu eserin, Türkçe'ye tercüme edilmesi de birtakım güçlükleri beraberinde getirmiştir. Ancak, elden geldiğince güçlüklerin giderilmesine çalışılmış ve iyi bir tercüme olması için gayret sarf edilmiştir.

Kitabın yazan Şeyh Bedreddin'in öldürüldüğü tarih hakkında değişik bilgiler verilmektedir. Muhtemelen 1414 ile 1420 yılları arasında öldürülmüştür.

Bu kitapta, yazarın sadece "Varidat" adlı eserinin tercümesi okuyucuya sunulması amaçlandığından, Şeyh Bedreddin'in hayatı ve diğer eserleri konusunda ayrıca bilgi verilmemiştir. Çeşitli kaynaklarda bu hususta yeterli bilgi bulunmaktadır.

Tercümenin amacına ulaşması ve faydalı olmasını dilerim.

12 Aralık 1990
Dr. Cengiz KETENE

Can kuşun her zamân ezkârıdır vâridât,
Akl u hayâlin hemân efkârıdır vâridât.

İşidicek Hakk adını duydu cânım hub dadını,
Bildim kamu âriflerin esrârıdır vâridât.

Sıdk ile gönlüm sever görmeğe hem cânım iver,
Anın içün kim Hakk'ın envârıdır vâridât.

Ol dürr-i yekdânenin kadri bilinmez anın,
Bu dil-i vîrânenin mi'mârıdır vâridât.

Gerçi kütüp çok yazar ilm-i ledünden haber,
Cümlesi bir bahçedir gülzârıdır vâridât.

İlm-i Füsûs'la tamu odları söyünür kamu
Anın yerinde biten ezhârıdır vâridât

Muhyiddin ü Bedreddin ettiler ihyâ-yi din,
Deryâ Niyâzî Füsûs enhârıdır vâridât.

Niyâzî-i Mısrî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

319 YAZILARIM

Bismillahirrahmanirrahim
Allah'ın adıyla

Âhiret işlerinin, câhillerin iddia ettiği gibi olmadığını bil. O işler buyruk, bilinmeyen gayb ve meleklerin dünyasıyla ilgili olup, câhil halk tabakasının iddia ettiği gibi, gözle görülen dünyayla ilgili değildir.

Peygamberler ve halis kişilerin söyledikleri doğrudur. Fakat temel nokta onları anlamamadır. Bunu iyi bil ve hiç şüphelenme ki, cennet, köşkler, ağaçlar, huriler, mallar, ırmaklar, meyvalar, azap, ateş ve benzerleri rivayetlerde söylendiği ve eserlerde anlatıldığı gibi, sadece görüntülerle izah edilemez; onların başka anlamlan da vardır. Bu anlamları, velilerin hâlisleri bilmektedirler.

İbâdetlerin amacı, gönülleri ölümlü varlıklardan sıyırıp, ebedî ve yüce varlığa yöneltmektir. Fâni varlıklara bağlı bir gönülle bin yıl namaz kılsan dahi, hiç bir sevap elde edemezsin.

Bu beden baki kalmayacağı gibi, ölümden sonra dağdan bölümlerinin yeniden birleşmesi de, mümkün değildir. Ölülerin diriltilmesindeki amaç, bu değildir.

Sen nerdesin ey gafil!

Dünyaya daldığın için, Allah'ı anlama yolundaki çabaların azalmıştır. Bu nesneler ve olgunluklar, senin düşündüğün gibi değildir. Fakat sen Hak'tan uzaklaştığın için, onlara yönetmiyorsun. Şayet bunları anlayabilirsen, onları kendine amaç edinip, gönlünü Allah'a yöneltebilirsin.

Sen, meyvelerle ve başka şeylerle aldatılan çocuğa benzersin. Çocuğa dersten ürkmesin diye, hoşuna gidecek şeylerle benzetmeler yapılır. Sen bu gafil gönlünle Allah ve peygamberleri tanıdığını ve kitaplar okuyarak, ne istediklerini anladığını mı sanıyorsun?

Dersle uğraştığın sürece, Hakk'ı idrak etmekten daha da uzaklaştığını bilmelisin!

Allah'ın buyruğu, kendi zatının gereğidir. Sözle, harflerle, Arapça veya başka bir dille izahtan münezzehtir. Kalem her şeyin gerçeğidir, kendine dair ne hal meydana gelirse yazmaktadır. Huriler, köşkler, ırmaklar, ağaçlar, meyvalar ve benzerlerinin tümü, hayal âleminde gerçekleşir, duyu âleminde gerçekleşmez; bunu anla!

Cin de aynı şekildedir, adı da bunu gösterir; zira görünen duyulardan gizlidir. Onu gören kişi zahirde gördüğünü sanır, gerçek öyle değildir. O, ancak hayal gücüyle kavranabilir.

Ulu Tanrı Kur'ân'da buyurmuştur ki:

"Gaybı bilinmeyeni , Allah'tan başka kimse bilmez. İlimde ilerlemiş olanlar ise, O'na inandık derler." Bunu ancak akıl sahipleri düşünebilirler.

"Elif ve lam, ismi umûmî hale sokma belirtisidir. Gerçekte bilen yalnız bir ve kahhar olan Allah'tır. Bütünün bütünde olmasında şüphe yoktur. Yani, varlıklar her nesnede ve hatta her zerrede vardır. Görmüyor musun tohumda bütün ağacın var olduğunu ve bütünün ağacın her bölümünde oluştuğunu?

Ağacın bütünü meyvada mevcuttur. Her bölümünde bir tohum vardır, böylece bütün buradadır ve ondan oluşmaktadır. Aynı şekilde bütün âlemler, kâinat **"özden"** meydana gelmektedir ve asıl da bütünden gerçekleşmektedir. Bütün kâinat bir zerrede vardır ve buradan imân sahibi kişiler gizli sırrı anlarlar. Bütün alemler insanda bulunduğu, ancak gizli olduğu ve bu gizlilik örtüsü kalktıkça, o zaman **"Ben gizli bir hazineydim, bilinmeyi istedim; beni bilsinler diye insanları yarattım"** sözünün sırrı ortaya çıkar. Bilen yine Allah'tır, ondan başkası değildir. Bütünde münezzehtir ve yine nitelikleriyle nitelenmiştir. Bir nurla mumun fitili yanar, o halde binlerce alevle yanan gönül ışığı nasıl olacaktır. Ey gerçek peşinde koşan yolcu!

Sen de ümitsizliğe düşme, tehlikeleri aştıktan sonra, ışığa kavuşabilirsin.

Bazı insanlar birbirilerine ibâdet ederler veya dirhem ve dinarlara, paralara , yiyeceklere, övünç ve kibirliliğe bilmeden ibâdet edip, Allah'a ibâdet ettiklerini sanırlar. Ulu Tanrı âyeti kerimede buyurmuştur ki:

"Doğrusu biz emaneti göklere, yeryüzüne ve dağlara sunduk". Bilgi sahibi kişiler bu emanetin Al-

lah'ı anlamak olduğunu söylemişler. Ben, bu sözle, Allah'ın sureti anlamına geldiği düşüncesindeyim, çünkü Âdem, Allah'ın sureti biçiminde yaratılmıştır. Onun sureti bütünün suretidir ve yalnız insanda bulunur, başka varlıklarda bulunmaz. Böylece de göklerdeki ve diğerlerindeki aslın yorumuna gerek kalmaz. Onlar kendileri bunu yüklenmekten kaçındılar, insan, madde olarak bunu yüklendi ve yüce Rahman'ın suretini kabullendi; daha önceleri zâlim ve bilgisiz iken, sonradan âdil ve bilgili oldu.

Seni Allah'a yaklaştıran her şey, melektir, rahmandır, ondan başkasına yaklaştıranlar ise iblistir, şeytandır. Seni ulu Tanrı'ya yönlendiren güçlerin, meleklerdir, bedenî şehvetlere yönlendiren güçlerin ise, şeytanlardır.

Ey kişi!

İçin melekler ve şeytanlarla doludur; galip gelen kararı verir. Cinler ise, ikisinin arasındadır

Yeryüzüne düşen her yağmur damlasının bir sebebi vardır. O bölgeye yağmuru yağdıran sebep, melektir. Kendisi melekten oluştuğu gibi, sebeplerin her biri de, melekten ibarettir. Her damlaya melek dersen, damlayı sağlayan sebep dolayısıyla doğru söylemiş olursun?

Her damla içinde, melekler vardır dersen, yine doğruyu söylemiş olursun, çünkü, bölümlerden dolayı, melekler vardır. Bu da, melek adı verilen bir suretin yansıtılmasını engelleyemez.

Şunu bil ki, ceza, rahmet, acı, lezzet ve benzerleri bütünden oluşur. Fakat Allah, bütün bunlardan münezzehtir, zîrâ bunlar izafidir ve inişinin gereğidir.

Görmüyor musun?

Gerek insan ve gerekse yılanın ağzındaki tükürük su, kendisi için uygun olup, başkasına zehirdir. Her ikisindeki hayat gerçeği, onlardan kopmamışsa da, onlardan arındırılmıştır. Doğru olan şudur ki, Allah kâinatın bütünüdür.

Bil ki, Allah'ın ortaya çıkmada, zâtî bir eğilimi vardır. Bunun da gerçekleşmesi, ancak küçük nesnelerle ortaya çıkışı ile olur. Sevgi de, bu zatî eğilim ve özün gereğinden ibarettir Yüce Allah,

"Ben gizli bir hazineydim bilinmeyi istedim; beni bilsinler diye insanları yarattım" sözleriyle buna işaret etmektedir. Diğer bir izahla

"Gerçekleşmesi için yarattım, tesbit ettim ve ortaya çıkardım" denilmektedir. Bu anlamla, bazı şeyhlerin tahayyül ettikleri sevgiyi öğrenme anlamı arasında büyük fark vardır.

Dikkatli ol.

Bir toplumun başları olan hatip, imam ve diğerlerinin amaçları, Hakk'a yönelik olmayabilir. Bu durum, onlardan uzaklaşman için yeterlidir. Şayet amaç onları doğru yola yönlendirmek ise, ibâdetin temeli, hedeflerinin Allah olduğu yönündedir. Bu temel yok olursa, ibâdetleri de yok olur ve toplulukları kötülükler içinde kalır. Kötü topluluklardan uzaklaşmak yeğdir.

Var olanın Allah olduğunu O'ndan başkası olmadığını bil; amaç da, yine Allah'tır; O'ndan başkası değildir. Ya MAKSÛD, ya da MEVCÛD demeleri, bunu gösterir. Birbirileriyle ters düşseler bile, Allah bütün nesnelerde vardır. çünkü aşamalar bakımından hepsi varlık ve tezat içine girmektedir. Allah, onlardan münezzehtir. Batıl da bir varlık olarak, Hak'tır ve batıl oluşu nisbidir. Bütün varlık aşamaları, cisimler âleminin içindedir. Bu cisimler yok olunca, ruhlar ve diğer mücerredâttan başka her şey yok olur. **"Mirsâdü'l-İbâd"** adlı eserin yazarı bir örnekle cisimleri katar ve ruhları da aşamalarına göre şeker kamışı, beyaz şeker, bitki ve küp şekerlere benzetmiş; bu arada ruhları cisimlerden ayırma yanılgısına düşmüştür. **Hâlbuki gerçek öyle değildir insanın bedeni ruhtur, Hak'tır; suretlerin birikmesiyle yoğunlaşmıştır. Suretler ortadan kalksa da, ortağı olmayan, bir olan Allah kalır.**

Hak etki yönünden Allah'tır. Etkilenme yönünden ise, kul ve mahlûktur, mahkûm ve yeniktir. Bundan dolayı bütün işler Allah'a aittir; suretler ise, araçlarıdır. Kulun suretinde görünümünde Hak'tan başka bir şey yoktur. Fakat kul yanılgıya düşüp, kendisinde Hak'tan başka özgün bir varlığın işi ve seçimi bulunduğunu sanmış tır. Bu yanılgı, onun gafletinden ileri gelmektedir. Tıpkı iş yapan sanatkârın, iş yaparken kendisinin ve âletinin ayrı birer varlık olduğunu sandığı yanılgısı gibi. O âletin esas işi yaptığım sanırsa, bu düşüncesi beğenilmez; çünkü gafletinden gerçekleşmektedir. Gerçeği bilip, işi ve seçimi kendisine bağlayıp ve bunların Allah'tan geldiğini anlarsa, bunda yerilecek bir husus yoktur. Zira mahsûs iş mahsûs suretten çıkmıştır ve böylece o fiilin faili odur. Bu aşamadaki iş, görünüşte insanın fakat gerçekte Allah'ındır. Doğru olanı da, bu şekilde olanıdır. Bilgin kişi, düşünüp, yaptım derse, gerçeği söylemiş olur. Câhil bunu söylerse inandırıcı olmaz. Araştırıp, gerçeği ortaya çıkarmak

için, işi yapanın işini hissetmesi ve seçmesi gerekir. Zira istediğini yapar, istemediğini bırakır; çünkü işler, Allah'ın isteğiyle tahakkuk eder; iç ve dış sebeplerden dolayı, aşamalar ve örneklerin gereklerindendir. Bunlar birleşip ortaya çıkınca, istek de zorunlu olarak ortaya çıkar ve sonuçta işler de gerçekleşir. İnsan, işleri bırakmaya muktedir olduğunu sanır; hâlbuki durum öyle değildir. İşleri yapmamak da, aynı şekildedir. Böylece yapanın gerçekleşme sırasında elinde hissinden başka bir şey yoktur. Hayvanların yaptıkları çelişkili işler, onları seçim yapma yanılgısına düşürebilir; hâlbuki gerçek, duyduklarındır. Kargaların çöplükleri eşmesi, horozların gece yarılarında ötmesi ve diğerleri, basit halk tabakasına bilinen anlamda seçim yapma hakkı düşüncesini uyandırır. Bu sadece sözlerin yanlış olanıdır. Aklı yetmeyen karşı gelse bile, keşfin verdiği budur.

Kâinat cinsi türü ve özü yönünden kesin olarak kadîmdir ve onun ortaya çıkışı zamanla ilgili değil. zâtidir. Karşıtlıklar Hak'tan doğar. Hak bunların bir kısmından hoşlanır, bir kısmından hoşlanmaz. Doğuş, öz ve aşamalar gereğidir. Buna karşı çıkılmaz. Eylemlerin düzene, kendisine yakınlaşmaya, olgunluklar edinmeye yarayanlarına razı olur; aksine razı olmaz. Bu durum, bir adamın, sakin iken yapmayı istemediği bir işi, kızınca yapmasına benzer. Allah'ın iradesi zatın ve aşamaların gereği anlamındadır. Zahirde düşünen kişilerin sandığı gibi suçlar ve fevâhişler ahlâksızlıklar, Allah'ın emriyle ortaya çıkmaz.

Ulu Tanrı zâlimlerin söylediklerinden münezzehtir. Allah'ı arayan, hastaya benzer; aranan olgunluklar, sağlığa; cahillik ile Hak'tan uzak kalma da hastalığa benzer. Nasıl ki, bir hasta kendini doktora teslim edip, bir gün yeniden sağlığına kavuşmak ümidiyle, istediğini yapmasına izin verir, emirlerini yerine getirir, ilaçların acılarına karşı sabır gösterir ve tedavideki türlü acılara dayanıklı olmaya çalışıp, gayret harcıyorsa ki bu gerçekleşmeyebilir de, işte arayan kişi de böyledir. Zira sağlığın temel şartı doktorun söylediklerine uymaktır; çünkü bu bir araçtır; türlü acılar sonunda sağlık elde edilir veya edilmez. Ama çaba göstermesi gerekir ve doğru olan da budur. Hasta doktoruna, beni sağlığıma kavuşturuncaya kadar senin emirlerine riayet etmeyeceğim derse, bu akla uygun düşmez. Hakikati arayan kişi de, engelleri aşmak için çaba göstermeli ve ben istediğim gerçekleşinceye kadar şeyhlerin söylediklerine uymayacağım dememelidir. Zira böyle bir durum bilgi istememenin belirtisidir.

Kişi kendi menfaati için uğraşmalıdır; zamandan medet ummamalıdır. Uğraşma yolu ile amacına kavuşursa, isteği yerine gelmiş olur. Kader istediğini elde etmesini engellerse, mazur sayılır.

Allah'a ulaşmanın en iyi yolu, dünya işlerini bir yana bırakmaktır. Allah'a ulaşma isteğinde bulunan birçok kişiye bu yol önerilince, der ki isteğim yerine gelmeyinceye kadar dünyayı bırakmam. Bu da gerçekleşmesi mümkün olmayan bir durumdur. Bunlar ve peygamberler tıpkı çocuk sahipleri gibidirler. Zira onlar çocuklarına olgunluk kazandırmak için, gerçekte var olmayan bazı nesnelerle korkutup, umutlandırmaktadırlar. Fakat çocuklara söylenenler masum yalanlar olabilir. Şüphesiz ki peygamberlerin söylediklerinin bunlarla alakası yoktur. Peygamberlerin söylediklerinin gerçek diğer anlamlarını dinleyenler bilgi derecelerine göre düşünebilirler. **Arifler gerçeği bilirler.** Mesela bir kişiye şunu yaparsan, sana nurdan iki kuş verilecektir dendiğinde, arifler bu iki kuşla ilim ve hünerin kastedildiğini bilirler. Hâlbuki dinleyenler alelade kişilerin bildiği anlama geldiğini sanırlar. Bu da doğru değildir. Burada söylenenler peygamberlerin bilgisi dahilindedir. Benzeri rüyada da görülür. Zira rüyada görülen görüntü gerçekte başkadır. Fakat birçok kişinin karşılaştığı bir durum olduğu için, görüldüğü gibi olmadığı anlaşılmış; izahına çalışılmış ve anlamları bilinmiştir. Peygamberlerin yolunda başkalarına yol yoktur. Başkaları basiretsizliği devam ettirirken, veliler erenler keşif yolu ile bunu anladılar.

Şöyle bir düşün!

Halk bu hususta ne gibi sanılar içindedir?

Allah'a varmanın yolları çeşitlidir; onu tatmayan bilmez.

Allah selamet versin Hazreti İsa aleyhisselâm, ruhuyla diri, cesediyle ölüdür. Ancak o Allah'ın ruhu olduğundan dolayı ve ruhanî yanının üstünlüğü dolayısıyla ölmemiştir. Ruh ölümsüzdür; ondan dolayı ölmemiştir, dediler. Karar üstün olanındır; bu da cesedi ölmedi anlamına gelmez; çünkü bu imkânsızdır; bunu anla!

(Hicri) Sekiz yüz sekiz yılı Cuma gününde yeşiller giyinmiş iki kişi gördüm. Birinin elinde, Allah'ın selamı ona olsun İsa'nın ölüsü vardı. O iki kişi, sanki bana İsa'nın bedeninin öldüğünü ima ediyorlardı.

Allah daha iyi bilir. Halk tabakasının iddia ettiği gibi ölü bedenlerin yeniden dirilmesi, doğru değildir. Fakat öyle bir zaman gelebilir ki, insanlardan kimse kalmazsa, yeniden topraktan babasız anasız insan doğar ve daha sonra evlenmeyle çoğalır.

Cennet ve cehennem ile ayrıntılarının anlamlarının, cahillerinin akıllarından geçen anlamlarla ilgisi yoktur. Melekler ise melekût alemindendir. Görülmeleri ancak varlık içinde olabilir; zîrâ melekût varlığın batınındadır. **Öyle ki, iyiliğe yol açanlara melekler, kötülüğe yol açanlara ise, şeytanlar ve iblisler denir.** Belki de kişiliğe bürünüp, insanların istidadına göre görüntü şekliyle ortaya çıkabilir ve insan onu diğer sair varlıklardan sanabilir. Hâlbuki gerçek öyle değildir; o kişinin gördüğü görüntü iç görüntüdür ve onun içindir ki, gören gözünü kapatsa bile, görüntüyü görebilir. Hak'tan yüz çeviren, hisleri cüz'i olan kişi şeytandır. Gönlü yasaklardan arınmış uyuyan bir kişinin rüyaları sonuna kadar gerçekleşebilir.

Bilginler ruhun soyut varlıklarla bağlantılı olduğunu ve onda olayların yansıdığını söylerler. Bu durum öyle olabilir. Belki de gördüğü onun dışında değildir; fakat uyanık iken düşündükleri rüya olabilir. Halk tabakasının iddia ettiği gibi rüyada görülenler ayrı şeyler değildir. Kişi uyanıkken tasavvur ettiğini uykudayken de görebilir. Dileğim onların söyledikleri değil, benim söylediklerimin doğru olmasıdır. Uyuyan kişi uyanıkken gördüğü, işittiği ve tasavvur ettiğinin dışında bir nesneyi görmez. Kendisine uygun düşeni görür. Şayet gördükleri karşılaştırma ve soyutlarla bağlantı sonucunda tahakkuk etseydi, kişi o halde, daha önce hiç görmediği, duymadığı ve gerek kendisi, gerekse de kendi soyundan olanların gönlünden, hatırından geçirmediği çok güzel şeyler görebilirdi Fakat gerçek böyle değildir. Zira gördükleri, düşüncesi sonucunda oluşturduğu nesnelerdi. Gönül tasavvur yapmaktan hiç bir zaman boş kalmaz. Düşünceler dâima uyanıkken ve uyurken insanın aklından geçer. Düşüncelerin arınma ve hallerine göre rüyaya da doğru aktarılması ve hatırlanması mümkündür. Sözün kısası rüya, uyuyan kişinin düşündüklerinden ibaret olup, görüntülere dönüşür. Söylendiğine göre **"Ulu Tanrı, ilk önce bir cevher yarattı ve daha sonra kâinatı o cevherden var etti".** Buradaki cevherden maksat, ilk varlığın Hak suretiyle ortaya çıkmasıdır. Yüce Tanrı söylediklerinden daha yücedir ve herşeyi daha iyi bilir.

Şunu bil ki, zikirler ve dualar gönlü matluba Allah'a yönlendirmek içindir ve bir bağlantıdan başka bir şey değildir. Etki yapan yöneliştir. Yönelişten birçok nesne ortaya çıktığı gibi, gaflet ehline saklı kalan hususlar da aydınlanır. Amelsiz iklim, tıpkı imansız bir amel iş ve bedensiz ruh gibidir.

Mütekellimler kelamcılar, Allah her şeye muktedirdir ve istediğini yapabilir derler. Bu da, Allah'ın kâfire küfrü ve zâlime zulmü istediği anlamına gelir ve bir anlamda da, küfür ile zulmün onun iradesi ve seçimi ile ortaya çıktığı demektir.

Ebu Ali İbni Sînâ ve benzerleri Allah'ın varlığının kendini gerektirdiğini zatı vacibdir söylerler. Yani onun varlığı kâinatın varlığından değişiktir; fakat kâinata etki yapmıştır demektedirler. Hâlbuki ikisi birbirinden ayrı ve farklıdır; tıpta ateşle su gibi arasında ters etki vardır.

Bu inançların ikisi de yanlıştır ve sırf cehalet ile bilgisizlikten ileri gelmiştir. Allah zâlimlerin söylediklerinden münezzehtir. Allah'ın isteği ve seçimi kâinatın isti'dâdına göredir. Ulu Tanrı'nın buyurduğu **"Allah istediğini yapar ve dilediğini hükmeder"** sözleri, bir şey için ne dilerse, onu yapar anlamına gelmez. Yani tasavvur ve tahayyül edilen, birbirine zıt olan İslâm, küfür, zulüm, adalet, taş, ağaç ve diğerlerinde istediğini gerçekleştirir anlamını taşımaz. Buradan çıkarılan anlam şudur:

Allah'ın isteği ve dileği, o nesnenin isti'dadı doğrultusundadır. İsti'dâdında bulunmayanı istemez ve dilek isti'dada bağlıdır. Kâinatın tümü isti'dâdına göre ortaya çıkmıştır. İrade bu şekilde olup, bunun karşıtı ile ilişkisi yoktur. Allah istediğinden başka bir şey yapmaz ve istediği de isti'dâdın dışına çıkmaz. İstediğini yaparken, nasıl olur da özde ortaya çıkanı yapmasın?

İnsan bazen üzüntüye kapılabilir ve bu üzüntünün sebebini de bilmeyebilir. Hâlbuki bunun bir sebebi olmalıdır, onu bilse üzülmezdi. Fakat onu içinde duyar ve üzülür. Allah daha iyi bilir.

"Allah'tan başka ilâh yoktur" sözü, kâinatta ondan başka tapılacak yoktur anlamındadır.

"Melek, köpeği bulunan eve girmez" hadisi, sahibinin gönlünde köpek niteliği bulunan kişinin meleklik aşamalarından hiç birinde şansı bulunmadığı anlamındadır. Allah bilir.

Câhiliye döneminde insanlar görülen putlara tapıyorlardı. **Bu çağda ise kuruntuya dayalı putlara tapıyorlar.** Umulur ki Allah gerçeği ortaya çıkarır ve ona taparlar; tıpkı mutlak varlığa ibâdet etmenin

gerekli olduğu gibi.

Allah adı, bütün işlerin kendinden çıktığı ve bütün olgunluklarla nitelendiği için yüce varlığa verilmiştir.

İşler, sıfatlar, durumlar ve olgunluklar görüntüler olmadan ortaya çıkmaz. Bütün görüntüler bütün olgunlukları gerçekleştirir. Görüntülerin değişikliğine göre, nesneleri değişik gösteren görüntüler meydana gelir. Bunlardaki çokluk görüntüdedir; bir olan ise Allah'tır ve bütün görüntülerde tecelli eder. Görüntülerin her biri, şekil bakımından diğeriyle çelişkilidir; ama gerçekte ise aynıdır. Görüntülerin her birinde şekil itibarı ile kendine özgü vaziyetler ortaya çıkar. Gerçekte ise bütün durumlar birdir.

Bir kişi, **"Ben Allah'ım"** derse, mutlaka doğrudur; çünkü varlık koşulsuz olarak Hakk diye adlandırılır ve bu ister bütün nesneler, isterse bir kısım nesneler ondan ortaya çıksın veya çıkmasın, ister vasıflandırılabilsin veya vasıflandırılmasın durum aynıdır Görünüş bakımından her nesneye Allah'tan ayrıdır denebilir, çünkü şekil bakımından bütün ondan çıkmıştır".

Gerçekten de bütün birdir. Yaratıcı dendiğinin doğruluğu gibi, Rezzak demek de doğrudur. Başkaları da tıpkı bunun gibi, Allah ve kul da öyledir. Çoklukta aykırılık yoktur. Esasında değişiklik sadece anlam ve değerlere göredir. Değerlerle tahakkuk yapılmaz. Çokluk sadece hayallerden ibarettir. Hadisi şerifte işaret edildiği gibi

"Allah vardı ve onunla başka hiç bir nesne yoktu" ve Bestami'nin söylediğine göre

"O şimdi de, tıpkı daha önce olduğu gibidir." Âyeti kerimede de

"Her şey yok olacak ancak o bakidir" sözleri bunu gösterir. Allah'ın buyurduğu gibi

"Dünya hayatı bir oyun ve oyalanmadır." Yani yaşamda insanları Hak'tan alıkoyan uğraşılar vardır ve bu da oyalanma anlamındadır. Hak'tan başka hiç bir nesneyle uğraşmayan ve Hak'tan ayrı nesnelerden başka bir meşgalesi bulunmayan, iki yönü olan insanın saygı ve kiniyle yasak ve mübahını iyi değerlendirmesi gerekir. Hakk'a götüren ve başkasına yönlendiren iki yöndeki uygun olanını ifâ etmek ve olmayanını ikbah (kötü görme) ve yasak etmesi lazımdır. Sema'da böyledir. Samimi fakirler vakitleri elverdikçe sema' yapabilirler. Zira onlar güzel bir ses duyunca, gönüllerini Allah'a yönlendirir ve dünyayı tamamıyla bir tarafı bırakarak Allah sevgisiyle doldururlar. Allah'a ulaşmayı gerçekleştiren işi bir Müslümanın yasaklaması helâl midir?

Duyduğuma göre tarikat erbabı birkaç sınıfa ayrılan odunlar gibidirler. Bir sınıfı kuru olup, ateşle yapılan en ufak temasla tutuşur ve kül oluncaya kadar sönmez; yanınca da ateş olur. Bu durumun şu sözlerle bağlantısı mümkündür; **"Fakirlik tahakkuk edince, baki olan Allah'tır."** Diğer bir sınıfı ise o kadar nemlidir ki, nemi gidip kuruyuncaya kadar uğraşırsan tutuşmaz. Orta sınıfa gelince, her iki sınıftan oluşup hiç uğraşmadan tutuşur ve tamamlanıncaya kadar sönmez sınıfın yanısıra, zorlu bir uğraşıdan soma tutuşup ihmal edildikçe ve nemi tükeninceye kadar sönen sınıfları içine alır. Bu yolda istekli olanların örneği de böyledir; **"Adetleri çiğneyen olağanüstü sonuçlar elde eder."**

Bölüm:

Allah bütünden münezzehtir, bütün ondadır ve o da bütündedir. Bütün hallerde gereğinden ayrı kalınmayan bir gerektir. Görünüşe göre bu bir hayal olup gerçekleşmesi imkânsızdır. Fakat oluş ve ortaya çıkış ard arda görünüşte ortaya çıkar. Her ne kadar o bunun içinde bulunsa da, o bundan münezzehtir. Gerçeğe göre oluşun var olması Hak'tır. Varlığın da görünüş itibariyle olması mümkündür ve somadan tahakkuk etmiştir. Yüce Allah **"Acı ve tatlı sulu iki denizi birbirine kavuşmamak üzre salıvermiştir. Aralarında bir engel vardır; birbirinin sınırını aşamazlar."** diye buyurmuştur. Mümkün Hakk olmayacağı gibi, Hakk'ın da mümkün olması imkânsızdır. Fakat görünüş itibariyle her ikisi birdir ve gerçekte Allah' tır. Gerçeğin dışında bir varlık söz konusu olamaz. Başka nesne ancak itibari sayılır. Diğer bir deyişle bütünle yürüyüp damgasıyla damgalanmıştır. Fakat o bütünden münezzehtir. Şeref zulmet ve keder görünüşlerle ortaya çıkar ve onlara göre orantılı aykırılık gösterir. Allah'a göre bütün nesneler aynıdır. Hakikatta ondan başka varlık yoktur. Bin suretle ortaya çıksa da, yine o birdir. Ulu Tanrı bütünde, bütün de onda ortaya çıkar. Gerçeğine bakılırsa görünüş ve görülen aynıdır ve aradaki farklar itibarîdir. Allah yerine göre bütün varlıklarda ortaya çıkar ve bu çıkış varlıkların isteğine göre değildir. Allah'ın isteği ve iradesi, zatının gereğidir. Bu husus câhillerin ve medrese âlimlerinin iddia

ettiği gibi değildir.

Allah Teâlâ'nın **"Onu yapıp, ruhumdan üfledim"** buyurması, O aşamaya getirilmesi anlamındadır. Bu aşamada beden istenilen şekle göre düzeltilir ve bu durum sebepler doğrultusundaki maddenin istidâdıyla hâsıl olur. Kabiliyeti yerine getirilirse, üfürmekle dile getirilen ruh ikisinin ilgisiyle ortaya çıkar. Üfürmek sözü, bedenin yaşantısıyla izah edilirse, bu doğru olmaz. Sadece terkip olarak söylenebilir. Söz, gülüş ve insanlarla hayvanlar arasındaki farklar da böyledir. Fakat bu farklar özde değil, bileşimdedir ve her aşamada özel bir görünüşle ortaya çıkar. Hayvan aşamasında ruh olarak görülen bu öz, insan aşamasında konuşan nefis olarak görülür ve dışarıdan hiç bir şey değildir. Hayvanda hayvan olan öz, insanda insan olmuştur. Farklar ise, istidada göredir. Bedenden ayrılan öz, bu şekilde, surette ortaya çıkmıştır. Bu öz suretin bozulması ile bozulmaz. **Öz bakidir; değişmez ve ortaya çıkması için bir şekle ihtiyacı vardır.**

Bizim görevimiz yol göstermektir; dostların görevi ise, çalışıp çabalamaktır. Sonsuz olan gönül evreni, zamanla değişir. Acele etmeye gerek yoktur. Her yemişin bir mevsimi vardır. Fakat boş oturmamak, çalışmak gerekir.

Şunu bil ki, göklerdeki güçlerle, öğeler ve benzerlerinin güçleri meleklerdir. Peygamberlerin bu husustaki sözleri de, benim sözlerim anlamına gelmektedir ve câhillerin iddia ettiği gibi değildir.

Allah Teâlâ'nın zatının aslıyla bilinmez demenin anlamı, bu âlemdeki bütün şekillerde vardır; bunu bil!

Allah, bu şekillerle ortaya çıkar ve sonsuza kadar devam eder. Allah'ın zatının aslına varan bir kimse ortaya çıkar ve hakikata varmış olur.

Anlamalısın ki, mutlak varlık, zatının varlığı için gereklidir. Zira birbiriyle ters düşen varlıkla yokluğun gereği yoktur denilirse, doğru değildir. Biri diğeriyle nitelendirilemez. Varlığın yok olması mümkün değildir ve yokluğun da var olması mümkün olamaz, ikisi de birbirinden vazgeçemez. Özel bir imkânla var olması imkânsız olan mutlak varlığın başka bir varlıktan oluşunu kazanması gerekir. Böylece de kendi varlığında yokluk olur ve varlığından kati nazar edilir. Zatına dayanarak yoklukla vasıflandırılabilir ve yukarı da geçtiği gibi bu imkânsızdır. Keza aynı şekilde başka sayılan varlığın da mevcudiyeti imkânsızdır. Zira tahakkuk olmadan önce varlığın tahakkuk etmesi gerekir. Buradaki amaç, mutlak varlıktadır ve bu da imkânsızdır. Mutlak yokluk diye bir şey yoktur. Mutlak varlığın var olması gereği tespit edildi. Bütün varlıklar onda var olur. O da yüce Allah'tır. Yine bütün varlıklar onun görünüşüdür ve görünen odur. Ayrıca görünüş de ondadır.

Şunu bil ki mutlak varlık olan yüce Allah'ın her aşamada iki özelliği vardır.

<u>Biri etki ve fiildir; diğeri ise etkilenmektir.</u>

İlkinde varlık Allah'tır ikincisinde de âlemdir, yaratılmıştır ve meydana gelen olaydır; bunu anla!

Mutlak varlık olan Allah Teâlâ her ikisinin arasındaki mutlak oluş ve birleşimle bağımlılıktan dolayı mutlak varlıktır. **Allah Teâlâ ne bütündür, ne de parçadır.** Zira bütün ve parçanın başka bir anlamı vardır. Gerçek var olma ve yok olmadan önce gelmektedir. Gerçeğe başka varlıklardan soyutlanmış olarak bakıldığında parça görülüyorsa da, her iki yönü içine almaktadır. Adı geçen mutlak varlık bütünden bir niteliktir, ondan daha üstün bir aşama yoktur, o her şeyin üstündedir ve bütün ondadır; o da bütündür ve bütün odur. Bu aşamada varlığın ne başlangıcı, ne sonu, ne görünüşü ve ne de görünmeyişi aşamaları yoktur. Diğer aşamaları da buna göre değerlendir!

Zîrâ, O bütünden arınmış mutlak bir varlık sayılıp, bütün onda tahakkuk etmiştir. Diğer bir deyişle, özel ve ebed diye bir olay yok, her ikisi birdir.

Yüce Allah'a dair iki değerlendirme vardır:

<u>Biri belirtilmemiş olan değerlendirmedir ve buna göre ona birdir ve uludur denir.</u>

<u>Diğeri ise, belirtilmiş olanıdır; buna göre de, ona bir ve güzel denilir.</u> Bu iki değer **"iki el"** ile izah edilir. Aynı zamanda iki elle, Allah'ın karşılıklı her iki niteliği görünmeyen görünen, alan veren ve bunun benzeri olan bütün karşıt nitelikler de açıklanır. Allah Teâlâ 'nın Adem'i iki eliyle yarattığını Hz. Peygamber hadisi şerifte belirterek buna işaret etti. Allah ve kâinatın görüntüsü de böyledir. Peygamber sallallahü aleyhi ve sellem **"Allah Teâlâ'nın Adem'i kendi suretinde yarattığını"** söylemiştir. Kur'ân'da da böyledir. Bunun anlamı şudur ki:

Allah Adem'i kendi olgun suretinde yarattı.

325 YAZILARIM

Buradaki suret manevidir; hissi değildir. Zira Hak teâlanın Rabb ve İlah aşamasında görünür bir sureti olamaz. Allah bundan münezzehtir. Onun görülen sureti kâinatın gerçeklerinde ortaya çıkmaktadır. Manevi görülmeyen sureti ise, Allah Teâlâ suretinde tecelli etmektedir. Bu ikisi insanları yaratan iki el anlamındadır. Âyeti kerimede de

"Elimle yarattığıma secde etmeni engelleyen nedir? " sözleri bunu belirtir. Bundan dolayı da **"Duyuşu ve görüşü idin, demiş, fakat kulağı ve gözü idim denmemiştir."** Ulu Tanrı

"Biz emâneti sunduk" âyeti kerimesiyle, bütün varlıkları birleştiren ilâhî görünüşü, bu görünüşte yaratılan ve yeryüzünde halifelik mertebesine ulaşan inşam işaret etmektedir.

Uykuda görülen rüyalarla olaylar ve açıkça görülen diğer şekiller, esasında bilgi ve birlik aşamasının belirtileridir. Bunlar Allah yolunda kendim adayan kişiye birer uyarı olup, yüce amacına ulaşması için savaşması gerektiğini gösterir. Bu da işin tadına varma ve birliğin gerçekleşmesidir. Bunlar rüyada gördükleriyle farklıdır ve bunların benzerleri birliğin belirtileridir ve aralarında büyük aykırılık vardır. Bunları ancak ermiş kişi bilir.

Mesela kendini Allah yoluna adayan kişi kendinden geçmiş ve uyumuş değilken, bedeninin yayılıp, bütün dünyayı kapsayacak kadar genişlediğini görür. Yine bu kişi yeryüzündeki dağları, ağaçları, ırmakları, bahçeleri ve bütün varlıkları da kendinde görür. Ayrıca bütün varlıkları kendinde gördüğünü sanır ve gördüğü her nesneye bu benim der. Kendi nefsinden başka hiç bir nesne görmez. Gördüğünü kendi nefsiyle karşılaştırır. Yine özünde zerre ile güneşi eşit görür ve aralarındaki farkı anlayamaz. Zamanı da bir bütün olarak görür; başlangıç ile sonu ve ebedle ezeli de göremez. Bu Âdem zamanıdır ve bu da Hazreti Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellemin zamanıdır demekten de tuhaflık hissediyor. Zira başlangıçta sonun bir olduğunu ve sanki zamanın değişmediğini gördüğünü zannetmiştir. Daha sonra bu görünüş ve çokluktan da uzaklaşıp, yeni bir ruh haletine bürünür. Bazen dünyanın varlığına, bazen da yokluğuna inanır ve bu yokluğun içinden bütün nesneleri görür ve şaşa kalır. Daha sonra bütün nesnelerin yok olduğunu görür ve bunu anlatmaya gücü yetmez. Bundan soma çokluk alemini içice görür ve burada bir saat durur ve ardından kendine gelir. Bu söylediklerim bazı arkadaşlarımın başından geçen olaylardır. Nesneler için söylenenler, birliğin belirtisidir. Gönlün bazen varlığa bazen yokluğa yönelmesine dair sözler de, esasında birlik aşamasının göstergesidir. Çokluk için söylenenler ise, açıkça ortaya çıkan olayların işaretidir. Her gördüğü nesne için bu benim demesiyle ilgili sözler ise birliğin belirtisidir. Bütün bunlar Hak'tan gelen uyarılardır. Amaçlanan birlik, hali hazırdaki tatlı görünen birlik değildir. Gerçek amaçlanan birlik bunun çok üstündedir. Allah yoluna kendini adayan kişi, bu birlikle bütün nesnelerin kendine bağlı olduğunu ve bu nesnelerin kendi kişiliğinde bulunduğunu hisseder. Bu aşamayı izah etmek mümkün değildir ve bunu tatmayan tadını bilmez. Bundan dolayıdır ki, **birlik üç kısımdan meydana gelmiştir:**

İlmi Birlik: Bu birlik, ağızdan ağıza dolaşarak ve kitaplardan okuyarak elde edilir.

Uyarıcı Birlik: Bu birlik Allah Teâlâ tarafından verilen birliktir. Uyurken rüyalarla, gerçek olaylarla veya ilham yolu ile sunulan birliktir. Bu birlik birincisinden üstündür.

Eğlenme ve Coşkulu Birlik: Bu birlik hepsinden üstün olup, amaçlanandır.

Tasavvuf gerçekleşince münafıklık başlar. Gerçek sofi, gözlerin görmediği, kulakların duymadığı ve hiçbir insan gönlünün hatırlamadığı olayları görür. İnsanlara akıllarının alabildiği ve onlara uygun olanları anlatıp, söylediği halde öldürülmesine neden olabilecekleri ise, gönlünde saklı tutar. Bu durumda nasıl münafık sayılmaz?

Seriyyis Sakatî'nin sözlerinde de buna işaret edilmektedir: Allah rahmet etsin Seriyy, bu hususta şöyle der:

Tasavvuf üç anlamın adıdır. Mutasavvıf bilgi ve hünerinin aydınlığı hiç sönmeyen, kitapta açıkça izah edilen ilme dair çelişkili üstü kapalı bilgi vermeyen ve Allah'ın bilinmesini istemediği hususları kerâmetleriyle ifşa etmeyen kimsedir.

Burada söylenebilir ki, gerçeğe varan kişi bildiklerini izah etmelidir. Bunda münafıklık yoktur. Şaşılacak husus ise şudur, inançta iki karşıt olan düşünceyi bir araya getirdi. Hâlbuki bunda da şaşılacak bir husus olmaması gerekir. Zira her biri yerine göre gerçektir.

Allah'ı bilen kişilerin, **ilme'lyakin, ayne'lyakin ve hakka'lyakin** anlamlarına dair değişik görüşleri

vardır; bunu bil!

Bunları buraya aktarmama bir faydası olacağını sanmıyorum. Bu fakirin aklına gelen ve yalnız birlikte değil, aynı zamanda yiğitlik ve cömertlikle de ilgisi bulunan bazı söylenenleri zikredelim.

Buna örnek olarak sadece kulaktan kulağa duyulan ve görülmeyene **ilme'l yakin** denir.

Görerek öğrendiği ise, **ayne'l yakin**dir.

Kendi yaptığı bir iş ise de, **hakka'l yakin**dir.

Böylece ilme'l yakin şüphe götürmeyen bilgidir. Fakat görülmemiştir. Ayne'l yakin ise, görerek bilmektir. Hakka'l yakin ise de, kendisidir. Birlikte gerçekleşmesi için şunlar söylenir:

Kişi Hakk Teâlâ'nın varlığını başka bir etken olmadan ve şüphe kanıtı aramadan bilirse, ilme'l yakindir.

Bunu tanık, kanıt ve gözle görüp anlamaya çalışırsa, bu duruma da ayne'l yakin denir. Bu sözler esasında rüya ve gözle görmeyi değil, hünerin olgunluğunu ifade eder. Zira Allah benzerden ve benzetilmeden münezzehtir.

Kişi Allah'tan başka bir varlığın bulunmadığım ve bütün varlığın Allah olduğunu bilirse, buna hakka'l yakin denir. Zira bu Hakk'la gerçekleşmiştir. Bu durumda varlık kalmaz; bütün varide Allah Teâlâ'nındır. **Allah'ı anma, anan ve andan birdir ve bu da Allah'tan başka bir varlığın bulunmadığı anlamındadır.** Allah varlığın gerçeği dolayısıyla anma, anılma ve anılan üçüde birdir. Bu da ilme'l yakindir. Hakke'l yakin ise, kendini Allah yoluna adayan kişinin bunda tahakkuk etmesi anlamına gelir. Ben bu aşamada dilde dolaşan ve görülen anısın gerçek anısın sureti olduğunu gördüm. Gerçek anısın da gönülde oluştuğunu gördüm ve bundan dolayı gönüle anış adı verilmiştir. **Gönüle aynı zamanda Hakk adı da verilir.** Bütün, bir olmuştur. Bu tıpkı suyun rüzgâr estiği zaman dalgaya dönüştüğü hale benzer. Hâlbuki gerçekte dalga sudan başka bir şey değildir. Gönül ve anışta da durum aynıdır; anış, bütün gönlü kaplar ve böylece gönül bütünüyle anışa dönüşür. Dildeki anış gönüldeki anısın suretidir ve aynı şekildedir. Fakat gönül şekilden münezzehtir. Ama aşama, kesinlikle bunu böylece yüklenmemi gerektiriyor. Bundan da şu anlaşılıyor ki: Gönülde iki düşünce birden birleşemez. Çünkü gönüle gelen düşün ce, o aşamada başka bir düşünceye yer bırakmayacak kadar onu kaplar. Bu da tıpkı deniz suyu gibidir; esen rüzgârın etkisiyle dalgalanır ve bu dalga şeklim rüzgâr esip dalga devam ettikçe başka bir biçimde düşünmek imkânsızdır. Bunu iyi anla!

Öyle sanıyorum ki, bu ince konuyu benden önce kimse ele almamıştır. Allah daha iyi bilir.

Bazen kendimi gayet latif olarak görürüm; bu görünümün sebebi ise, bedenimin şeklidir. İşte bu letafet de, bedenî şekille ilgilidir. Ortada görülen nesne bu latif görüntüdür. Latif olan buharın da, letafeti yoğunlaşmadan görünmez; yoğunlaşınca, bulut olup görünür. Bulutun bu biçimi buhardan farklı bir nesne değildir; buharın ta kendisidir; yoğunlaşmış ve ona başka hiçbir varlık eklenmemiştir. Şahıslarda görülen letafet de aynıdır; yoğunlaşınca görünen bir biçim kazanır. Bu sadece bir örnek olup, gözlemlere dair söylediklerimize işarettir. İnsanla buhar arasında hiç bir yönden benzerlik yoktur.

Bazı zamanlar okumaya dalmış meşgul olduğumda, gönlüme sanki pırıl pırıl parlayan bir takım kişilerin görüntüsü düşer. Düşüncelere dalar ve bu kişilerin görüntüsü beni meşgul eder. Her ne kadar bu düşünceyi gönlümden atmaya çalışırsam da, atamam. Bir de bakıyorum ki, ertesi gün o kişi beni ziyaret etmeye geliyor ve böylece onu bilfiil görüyorum. Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurmuştur ki:

"Peygamberlikten sadece müjdeli sözler geriye kaldı." Yine Hazreti Peygamber buyurmuştur ki:

"İyi rüyalar peygamberliğin kırk altı bölümünden biridir." Böylece Peygamber, rüyaları peygamberliğin ayrıntı kısımlarından biri saymıştır. Bundan dolayı Allah'a ulaşmak isteyen kişi rüyalardan vazgeçmemeli ve yorumlarını da takip etmelidir. Zira onları bilmede büyük faydalar vardır. Onlarla birçok bilinmeyen olay aydınlatılabilir. Kendini Allah yoluna adayan kişinin sağlığı ve kötü halleriyle iyi rüya sahibinin de hal ve durumları rüyalarla anlaşılabilir. **İyi rüyalar gören kişinin aydınlanması için gösterilen Allah'ın ışıklarından bir ışık parçasıdır.** Bir gece bu ışıklı rüya beni de bağladı, kendimden geçtim; şaştım; ızdırap ve büyük haz duydum ve o esnada aşağıdaki beyti dile getirdim:

Ey nefs göz daima Allah'ın adını an ve kederden ölüver
Yüce Allah'tan başka hiç kimseye ihtiyaç elini açma

O esnada etrafımda bir grup fakih öğrenci de vardı; durumumdan etkilenip, benim için korktular. Bu öğrenciler arasında **Mısır'daki Barkukiye Medresesi** müderrislerinden olan **Mevlana Seyfeddin** vardı. İlk başta **Şeyhuniye müderrisi Mevlana Zâde**'yi gördüm. Fakat ikinci defa baktığımda yerine yukarıda adı geçen **Seyfeddin**'i gördüm.

Şunu bil ki, görünüşün değişmesi, yani bir kişinin görünüşünün başka kişinin görünüşüne geçmesi tek bir nesne gibidir. Bazen bir kişiyi başka bir kişi gibi görür. Bu da dileğini anlam olduğuna dair bir belirtidir ve o gruba uygun olup, özel kişiyle ilgili değildir. Görüntü de o kişiyle ilgili değil, başka biçimde uyarılmak için gösterilen ve birliğe delalet eden ayrı bir durumdur.

Allah Teâlâ buyurmuştur ki:

"Âdem'e bütün isimleri öğretti, sonra eşyayı meleklere gösterdi." Buradaki isimler Allah'ın isimleridir. Allah'ın isimlerinin olgun görüntüsü, meleklerin değil, olgun insanın belirtisidir. Bundan dolayıdır ki, bütün bu isimleri olgun insana öğretti ve onu bu adlarla şekillendirdi. Bu bir şereftir; taş gibi eşyayı belirten harfleri bilmek bir hüner değildir. Çünkü bunları bilmek kolay bir iştir ve gerek insanoğlu gerekse melekler arasında herhangi bir övünç kaynağı sayılmaz.

Gökler, yeryüzü, öğeler ve benzerlerine vekil kılman melekler, bunların içindeki Allah'ın iradesiyle ortaya çıkan güçlerdir. Onlar göz açıp kapayıncaya kadar süren kısacık süre içerisinde bile Allah'a itaat etmekten geri kalmazlar. Meleklerin başlangıçtan sonsuza kadar Allah'ın adını andıklarını Yüce Allah âyeti kerimede şöyle belirtmiştir:

"Onu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur, fakat siz onların tesbihlerini anlamazsınız." Şeytanlar ise, insanın kanı içinde akan ve nefsin hayvani şehvetlerini gösteren içindeki güçlerdir. Bu güçler insanı Allah ve şeriata karşı gelmeye sürükler. Allah'ın selamı üzerine olsun Peygamber hazretleri buna şu sözleri ile değinir:

"Şeytan kanla birlikte dolaşıyor".

Ey câhiller!

Sizler Allah'ın, Peygamberlerin ve velilerin söylediklerim anlamıyorsunuz. Akıllarınızın eksikliği, gönüllerinizin bulanıklığı, âhiretle ilgili gafletiniz ve aşırı derecede dünyaya bağlılığınız, sizi gerçeklerden uzaklaştırmıştır ve gerçeği öğrenmenizi engellemiştir. Fakat doğruluğunuz da yanlış yola sapmanız içinde yer almaktadır. Bundan dolayı şeriat düzenleyicisi de bunu size acıdığı için böyle tesbit etti. Çünkü sizin doğruluğunuz cehaletinizde yer almaktadır. **Aynı zamanda kader meselesi hakkındaki en bilgiliniz, en cahilinizdir.** Gözleriniz bunu görmemiştir, bunun sebebi Peygamber ve bütün velilerin bilmemesinden değil; onlar bunu güneş bildikleri gibi bilirler. Fakat akıllarınızın eksikliğinden dolayı, size ve aşağılık kimselere izah etmiyorlar. Sana gelince, eğer sen de içini temiz tutarsan belki söylediklerini anlayabilirsin.

Hidâyeti dileyen kişi büyük iyilik ve olgunluklarını küçük, ufacık suçlar, kusur ve zararlarını büyük görmelidir; yoksa ondan da ümit yoktur. Bilmelisin ki, kulun Kur'ân'daki dünya, yaşantı ve âhiret işleriyle ilgili konuları bilmesi gerekir ve böylece zamanını orantılı olarak dünya işleriyle âhiret işleri arasında ayarlamasını bilmelidir.

Kur'ân otuz Cüzdür. Dünya işleriyle ilgili cüz, birden biraz daha fazladır. Hâlbuki âhiret işlerine dair cüzler, geriye kalan yirmi dokuz cüzdür. Kur'ân'ın bu şekilde düzenlenmesi, esasında insanlara bir uyarıdır. Bu uyarı insanlara ve âlimlere dünya ve âhiret işlerine ne oranda süre ayırmalarını göstermektedir. Allah daha iyi bilir. Allah'tan gelen emirlerden biri de budur.

Şunu bil ki, isimler, nitelikler ve işlerin hepsi kabiliyetlere bağlıdır. Bunlar olmayınca, onlardan da bir şey ortada kalmaz. Bu sırra dair haberi de kaderin sırrı bana bildirmektedir. Allah daha iyi bilir. Allah'a hamdolsun bu konulardaki bilgileri Yüce Allah bana bildirdi. **Bu bilgiler kitap okuyarak ve öğrenim görerek elde edilemez.**

Cennet, esasında melekût âleminden ibarettir. Âdem aleyhisselam buradan çıkıp, yoğunlaşarak yeryüzüne aldığı şekille inmiştir. Âhiret işleriyle ilgilenen bilginler, âhiret yolu için gerekli olan bilgileri kitap ve sünnetten öğrendiler. Fıkıhla uğraşan bilginler de, dünya işlerine dair bilgileri ve alım satımlara dair meseleleri yine, o kitaplar ve sünnetten elde ettiler. Kişi, âhiret yoluna dair bilgileri elde etmek isterse, âhiret konularını ele alan kitapları incelemelidir. Fıkıh konularına dair bilgileri elde etmek isti-

yorsa, o halde, fıkıh kitaplarını okumalı ve incelemelidir. Biri kalkıp, ben de kitap ve sünnetten yararlanarak bu bilgileri, âhiret ve fıkıh işleriyle ilgilenen bilgilerin eserlerini gözden geçirmeden elde edebilirim; onlar insandı, ben de insanım derse, doğru olmaz ve bu düşünce ömrü boşa harcamaktan başka bir işe yaramaz. Âhiret yolu da böyledir. İnsan ancak duygularla ilgisini kesip, Hakk'ı gözle göremeyeceğini idrak ettikten sonra ve Allah'ın sevgisiyle coşunca, Allah ona görünüş olarak görünebilir. Fakat bu çok az tahakkuk eden bir olaydır. Buradaki esas nokta gönlün saf bir şekilde Allah'a yönelmesidir. Bu gerçekleşirse, Allah görünüş olarak değil, anlayış şekliyle ve duyularla tecelli eder ve şüphe ortadan kalkar.

Ağacın,(Musa aleyhisselâma) **"Ben Allah'ım"** demesi, insanın bunu söylemesinin doğru olduğuna dair bir uyarıdır. Birinci şekilde belirttiğimiz gibiyse, doğrudur. Dünya Allah'ın görünüşü olduğundan dolayı, **"Ben Allah'ım"** diyen herkesin sözü de doğrudur. Çünkü bununla bütün Allah kastediliyor; bölümle hiç bir alakası yoktur ve konuşan insan değil, Allah'tır. Keza aynı şekilde insan konuşmaya başlayıp, **"ben Zeyd'im"** derse, bu sözleri doğrudur. Çünkü bu sözler Zeyd'in özüyle alakalıdır ve konuşan dil ile kıpırdayan ve etten oluşan bedenle yalandan uzaktan hiç bir ilgisi yoktur. Sözü söyleyen dil değil, Zeyd'in zatıdır. Bundan dolayı ağaç veya insan **"ben Allah'ım"** derse doğrudur. Bu itibarla her zerre de, **"Ben Allah'ım"** derse doğrudur. Ancak başka bir kişi **"O veya sen Allah'sın"** derse, doğru değildir. Aynı şekilde dil ben Zeyd'im diyebilir. Fakat bir başkası dile, o, veya sen Zeyd'sin diyemez."

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin; **"Allah vardı ve onunla başka hiç bir nesne yoktu"** sözleri, Allah'ın birlik aşamasından daha üstün bir aşamaya denildiğine dair bir göstergedir. Bütün nesneler de, bu aşamada ortaya çıkmaktadır.

Şunu bil ki, varoluş ile yok oluş ezelî ve ebedîdir ve dünya ile âhiret ise izafîdir. Görünen dünya fâni ve görünmeyen âhirete baki denmiştir. İkisi de ezelî ve ebedîdir. Ancak diğer ebedî olan âhirete verdir. Kişilerin elde ettikleri olgunlukların tatlan, huriler, köşkler ve cennetlere benzetilmiştir. Bunlara verilen adlar takma adlardır. Çünkü eksik, câhil ve kıt akılları bulunan kişilere gerçek bu vesile ile anlatılabilir. Onlara açıkça anlatılsa bile, dünya işleri ve lezzetlerinden geri kalmazlar. Bundan dolayıdır ki, bu yollara başvurulmuş ve bununla bu kişilerin şevkinin arttırılması amaçlanmıştır. Böylece bunlar Allah'a ulaşmak için ibâdetlere yönelirler ve büyük bir çalışmaya girişirler ve sonuçta Hakk'ı idrak ederler. Allah yoluna girenlere başlangıçta böyle yapılmamış ve böylece dikkatleri çekilmemiş olsaydı, bilmedikleri yollara saparlardı. Allah gerçeği söyler ve doğru yolu gösterir.

Allah'ın selamı ona olsun Peygamber, hadisi şerifinde buyurmuştur ki, **"İnsanların ellerinde bulunanlardan uzak dur; insanlar seni sever ve Allah'ın katında bulunanlardan uzak dur; Allah seni sever."** Mükâfat ve tehditler doğrudur ve bunlar **Hakk'tan Hakk'a ve Hakk'la Hakk içindir.**

Ölmeden önce öl, ta ki ölümsüz kalasın. Zira dünyadan, dünyanın tatlarından ve şehvetlerinden uzak duran kişi, başlangıcı ve sonu olmayan gerçek varlığa kavuşur. Bu tür hayatta ölüm yoktur; sonsuza kadar devam eder. Fakat insanlar bu yaşantıyı değil, dünya yaşantısını istemektedirler. Diğer bir şık ise, ölmeden önce ölen ilahî ahlakı elde eder ve adı sonsuza kadar kahr. Adı sonsuza kadar kalan kişi ebediyen yaşar. Ayrıca üçüncü bir anlamı da şöyle: Geçici ve mecazı varlıktan vazgeçen, kendi varlığının Allah'ın varlık kaynaklarından bir kaynak olduğunu bilen ve ikilikten kurtulan kişi, sonsuza kadar diridir. Zira varlıktan başka bir şey geride kalmaz ve varlığın da yok olması imkânsızdır.

Hadiste cennetin sekiz, cehennemin ise yedi kapısı bulunduğu belirtilmiştir. Bundan da şu anlaşılır ki, arş cennetin tavanıdır ve burçların göğü de cennetin yeridir. Burçların göğünün içbükeyi cehennemin tavanıdır ve bunların altındaki göklerin her biri de, bir kapıdır. Böylece cennetin sekiz kapısı vardır. Zira atlas adı verilen göğün altında sekiz gök vardır ve bu gökler şunlardır: Burçların göğü, Zühal göğü, Müşteri göğü, Merih göğü, Güneş, Zühre, Utarit ve Ay. Ay göklerin sonuncusudur. Yıldızlara ait göğün içbükeyi cehennemin tavanım oluşturuyorsa, altında yedi gök kalır. Her göğü bir kapı sayarsan, cennetin sekiz ve cehennemin yedi kapısı olur. Bunu yazınca Kur'ân'dan birkaç âyet okuyayım diye mushafi açtım ve şu âyetle karşılaştım: **"âyetlerimizi yalan sayıp, onlara karşı büyüklük taslayanlara, göğün kapıları açılmaz ve cennete giremezler".** Bu da, göklerin cennetin kapıları olduğuna dair söylediklerimize bir işarettir. Diğer bir deyişle, cennetin kapıları olan gökler onlara açılmayacaktır.

Şafiî mezhebi ve diğer bazı kişilere göre kaza namazlarının düzenli bir şekilde kılınması vacib değildir. Hâlbuki diğer bazı kişilere göre ise bu vacibdir.

329 YAZILARIM

Durum namazın selamında da böyledir. **Hanefî mezhebi** ve bazıları, selamın namaz kılan kişi tarafından başını iki yana çevirip vermesi gereği üzerinde durmuşlar. **Maliki mezhebi** ve diğer bazıları ise, selamın öne doğru verilmesi düşüncesini savunmuşlardır. Tahiyyât duasında da durum böyledir. **Şafiî mezhebi**nde olduğu gibi, bazıları bu duanın tıpkı normal halk konuşması türünde yapılabileceğini savunurlar. Bu duaya misal olarak da, evlenme duası gösterilebilir. Hanefî mezhebinde de olduğu gibi, diğer bazı kimseler ise, bunun caiz olmadığı düşüncesindedirler. Bu tür söylentiler birçok kez dışa dönük işler için yayılmıştır. Bu ve buna benzerleri hakkında düşünen kişiler, bütün dikkatlerini iç âlemin düzeltilmesi, arıtılması, ahlakın tehzip (süsleme) edilmesi yönüne çevirirler. Dışa dönük çabalar da, bunun bir aracı sayılır. Çabalar harcanacaksa, ne türde yapılacaktır ki, istenilen elde edilsin. Bundan dolayıdır ki, bu ve buna benzer durumlarda bunu gerçekleştirmek imkânsızdır.

Dışa dönük görünüşlerle uğraşan bilginleri Allah Teâlâ işlerini ıslah etmiş ve onları içi bırakıp, kabuklarla uğraşmaya yönlendirmiştir. Bu bilginlerin çoğunun içi yarılıp, bakıldığında, dünya sevgisi ve başkanlık hırsından başka, dinle ilgili hiç bir ize rastlanmaz. Allah onları rezil etsin.

Allah Teâlâ, Taha suresinde

"Ey Muhammed! Sana dağlan sorarlar; de ki; Rabbim onları ufalayıp savuracak, yerlerini düz, kuru bir toprak haline getirecek; orada ne çukur, ne tümsek göreceksin" diye duyurmuştur. Bu sözlerle kıyamette Allah varlığının ortaya çıkışı ve bir olan Allah'ın her yeri kaplaması anlamı çıkarılabilir. Bu durumda eğikliği bulunmayan ve bir olan Allah karar sahibi olur ve böylece dağların özellikleri ortadan kalkar. Bu zamanda ise, sadece birlik görünecek ve halk da bu birliğe davet edilecektir. Allah eğim ve eğiklikleri açıklayacak ve gönülleri yumuşatacaktır. Allah ve Rahman adları ile adlandırılan özün kararlarının kabulü için nitelikler belirlenecek ve böylece özün kararları ortaya çıkarken, niteliklere dair kararlar ortadan kaybolacaktır, izi kalmayacaktır. Yüce Allah, Enbiya suresinde şöyle buyurmuştur:

"İnkar edenler, gökler ve yer yapışıkken onları ayırdığımızı görmediler mi? ".

Bu âyetin tefsirinde şöyle deniyor: Göklerle yeryüzü yapışıktı. Ben de derim ki, bununla insan kasdediliyordur her halde. Gökler de, melekût âlemine dair bir işarettir ve yeryüzü ise mülk aleminin belirtisidir ve insan her ikisinin karışımıdır. Rahimde bir damla ve sıvı iken, onları yarıp ruhu üfürdük ve böylece mülk ve melekût izleri onda belirmeye başladı.

Gerçek sevgi odur ki, gönlün Allah Teâlâ'nın sevgisiyle dolsun ve dünya sevgisinden uzak dursun.

İhyâ-ül Ulûm, Kimyâû's Sa'âde ve benzerleri, gerçek Tahkik ilmi ile özenme Taklit ilmi arasında bir mesafe oluşturur. Bu da, dünyayı doğru yola götürme ve gerçeği arayan kişilere görünmüş güzel bir yoldur. Zira bunlar, gerçeği ararken neyin kendilerine uygun, neyin ters düştüğünü anlayacak kabiliyette değiller ve bilmeden tıpkı av köpekleri gibi boşuna çaba harcarlar. Şunu bil ki:

Cinler, meleklerden, şeytandan ve iblisten daha yaygındır ve bunların hepsi ruhlar âlemindendirler; cisimler âlemiyle hiç bir ilgileri yoktur. Bunlar bütün ve bölümden oluşan güçlerdendir. Allah'a yakınlaşmayı gerçekleştiren araç ve sebeplerden meydana gelen güçlere, melekler adı verilir. Allah'tan uzaklaştırıp, dünyaya yaklaştıran güçlere ise, şeytan adı verilir. Ulu Tanrı'nın âyeti kerimede **"Allah'la cinler arasında da bir soy bağı icad ettiler"** sözleri, bizim cinler meleklerden daha geneldir sözümüze dair bir kanıttır. Kâfirler, melekler Allah'ın kızlarıdır dediler. Fakat cinler ve şeytanlar Allah'ın kızlarıdır demediler. Yüce Allah bunlardan münezzehtir. Bu söylenenler, meleklerin de, cinler kavramı içinde yer aldığı anlamına gelmektedir.

Allah Teâlâ, Kur'ân'da buyurmuştur ki:

"Yağmur suyunu indirir ve onunla her türlü ürünü yemişleri yetiştiririz; ölüleri de bunun gibi diriltip, çıkarırız; belki bundan ibret alırsınız." Bu da iki çıkış arasında fark bulunmadığım gösterir. Kıyamet günü dirilen cesetle çürüyen vücut arasında hiç bir bağlantı bulunmadığına işarettir. Keza aynı şekilde yerde çürüyen ürünlerle yeni yetişen ürünler arasında bir bağlantı yoktur; sadece benzerlik vardır.

Yüce Allah kitabında:

"Ey insanlar! Sizin yaratılmanız ve tekrar dirilmeniz tek bir nefsin yaratılması ve tekrar diriltilmesi gibidir," buyurmuştur. Bu âyet, dünyanın üst ile altı ve görünen ile görünmeyeni bir kişiye ben-

zediğine işaret ediyor. Nesnelerin çeşitli olması, tıpkı inşam oluşturan üyeler gibidir. Nasıl ki üyelerin çeşitli olması insanın birliğini bozmuyorsa, nesnelerin çeşitli olması da dünyanın birliğini bozmaz. Zira dünya Hakk'ın görüntüsüdür. Bu işin temeli spor ve uğraşıya bağlıdır; sabit tutkularla ilgisi yoktur. Tutkulardan kurtulmak için harcanan çabalar çağ ve zamanlara göre değişebilir. Bundan dolayı da şer'î hükümler yasalar de değişebilir. Peygamberlerin hal ve tavırları bunun isbatıdır. Bütün peygamberler hak yolundadırlar; aralarındaki yolların farklı olması onları haksız gösteremez.

"Allah'tan başka tapılacak yoktur" diyen cennete girer. Bu sözü söylemenin birkaç anlamı vardır:

1- Genel olarak bilinen huri, köşkler ve benzerleri anlamındadır.

2- Savaş sırasında esir alman kâfirlerin malları ve canları alındığı için, bu sözleri dile getiren kâfir bu durumlardan kurtulur ve güvenliğe kavuşur. İşte bu durum cennet sözüyle ifade edilmiştir.

3-Burada kişi, bu sözlerle kendini, malını ve ailesini korumak için kullanmış ve böylece cennete girmiştir.

4-Her iki dünyada ve kâinatta da Allah'tan başka bir varlık bulunmadığını bilen kişi, duyulan varlıklardan kurtulmuş olup, cennete girmiş sayılır.

5-Kendi kendine gerçekleşen ve varlığından kurtulan kişi, karanlık ve cehennemi varlığından kurtulmuş sayılır ve ebedî olan cennete girmiş olur ve orada korunur.

6-Her iyi duruma cennet ve her kötü duruma cehennem adı verilir. Birlik durumu iyi ulu bir durumdur. Allah'a şirk koşma durumu ise, kötü bir durumdur. **"Allah'tan başka tapılacak varlık yoktur"** diyen kişi, kötü durumdan iyi duruma geçer.

7-**"Allah'tan başka tapılacak yoktur"** diyen ve açıkça görülen, duyulan putlara tapmaktan vazgeçip, duyularla ilgisi bulunmayan ve görülmeyen Allah'a yönelen kişi, duyularla ifade edilemeyen Allah'a ulaşır. Bu durum cennet ile ifade edilmiştir.

İşte bu içle ilgili yedi durum böylece tamamlanmıştır. Kur'ân'ın da içi ve dışı vardır ve iç kısmının da yedi izahı vardır.

Allah'ın selamları onlara olsun Peygamberlere de kelimelerin anlamları bildirilmiştir. Şunu bilesin ki, hem dünya hem de âhiretle ilgili her iyi ve yüce duruma cennet denilir ve aynı şekilde de, ateş, yılanlar, akrepler ve zakkumdaki durumlara kötü ve alçak dur tunlar denilir. Kitaplarda nitelendirilenler ve sözü edilen hurilerle köşkler ve diğerleri söylediklerimizin örnekleridir görüntüleridir. Bunların görüntü olduğunun deliline gelince, şöyle izah edilebilir: Kişi rüyasında kendini bir bağ veya yüksek bir köşkte görürse, bundan yücelik elde edeceği ve amacına ulaşacağı anlamı çıkarılır. Rüyalarda görülen görüntüler, âhiretteki görüntülerin cinslerindendir. Zira uyku, kısa ölüm gibidir ve uykuda görülen rüyalar, âhiret görüntüleri cinsindendir. Böylece âhiret, cennet, hurilet ve köşkleri iyi tam ve dikkatli ol, aldanma!

Bundan böyle okuyup, anlayıp ve inandıktan sonra salon ciddiyetini, harcamış olduğun çabaları ve çalışmalarını bırakma. Zira bilimler, buluşlar, olgunluklar, yükseltici durumlar ve üstün mertebelerin menşe'i bu çalışmalara bağlıdır. Herhangi bir kişi yanılıp **"Dünya, âhiret, huriler, köşkler ve cennet böyleyse, gereği yoktur"** derse, katli mubahtır. Çünkü o delalete düşmüştür.

Şunu bil ki, kıyamet ekâbirler nezdinde(büyükler yanında) zatın ortaya çıkışın ve nitelikler saltanatının son bulması anlamına gelmektedir. Dilersen, ölen kişi için, kıyameti başlamıştır diyebilirsin. Yeniden dirilme aynısının tekrarıdır. Allah sözlerin de tam olarak belirtildiği gibi, ateş ve cahillikten sakınınız. Her peygambere vahiy yolu ile gelen bilgilerin tümü doğrudur ve her yönüyle amaçlananı içine alır.

Peygamber efendimizin döneminde bazı kişiler, bilmen kıymetin gerçekleşeceğini, Deccal'in ve Dabbetü'larz'ın ortaya çıkacağını bekliyorlardı ve bunların zamanlarında gerçekleşeceğini zannediyorlardı. Bu beklentileri kitaplarda da belirtilmiştir. Daha soma gelenler bu durumların kendi dönemlerinde gerçekleşeceğini sandılar ve bu hususta kitaplar yazanları da oldu. Bazıları bu olayların **üçyüzüncü yıl** içinde cereyan edeceğini, bazıları ise, Mehdi'nin ve **Hâtemül-vilâye**'nin çıkışıyla birlikte **yedi yüzyıl ile sekiz yüzyıl** arasında gerçekleşeceğini ileri sürdüler. Hâlbuki peygamber efendimizin zamanından bugüne dek **sekiz yüz yıl** gelip geçtiği halde, onların söyledikleri ve câhil halk tabakasının tahayyül ettiği gibi herhangi bir olay gerçekleşmedi. Bunların söylediklerinden hiç biri yıllar geçse de

331 YAZILARIM
gerçekleşmeyecek ve iddia ettikleri gibi ölü cesetler dirilmeyecektir. Toz duman ortadan kalkınca, altındakinin eşek mi yoksa at mı olduğunu göreceksin.

Ulu Tanrı, **"Oysa Allah onları ardlarından çevirmiştir"** buyurmuştur. Benzetmek gibi olmasın, Zeyd nasıl bütün yönleriyle gövdesindeki üyeleri kaplıyorsa, Allah da bütün dünyayı kaplamaktadır. Zeyd'in gövdesinin her üyesi, onun isteğiyle kıpırdar ve iş yapar. Bu üyeler Zeyd'in açık görünüşüdür, O istediği biçimde her üye ortaya çıkar. Mesela elde tutmak, ayakta yürümek, dilde konuşmak ve kulakta dinlemek gibi işler, bu türlerdendir. Buna dayanarak konuşan duyandır, yürüyendir, tutandır ve bu kişi Zeyd'dir. Zeyd bütün bu işleri bir bütün olarak yerine getirmekte; çünkü o, bölünmeyi kabul edemez. Görmüyor musun?

Zeyd birini dövdüğü zaman, dövülen kişi, beni Zeyd dövdü der. Fakat Zeyd'in eli dövdü diyemez. Zira Zeyd bölünemez bir bütündür. Fakat el gövdede görünüş alanına çıkmıştır. Bu bedene Zeyd denmiştir, çünkü duygu yönünden arada fark yoktur. Yoksa gerçek Zeyd sözünü ettiğimizdir. Zeyd'in bütün üyeleri konuşur, döver, duyar veya yürürse, işler bölümlere ait değil, bütüne aittir. Mesela her bölüm bir bütün olarak ben Zeyd'im dese, bu durum Zeyd'in çokluk halinde bulunmasını gerektirmez. Yüce Allah'ın da böyledir. **Benzetmek gibi olmasın, beden nasıl Zeyd'in görüntüsü ise, dünya da Allah'ın görüntüsüdür.** Bundan dolayıdır ki, bütün işler ona isnat edilir. Allah'tan başka söyleyen, duyan, hareket eden ve iş yapan yoktur.

Yüce Allah **"Eğer kasabaların halkı inanmış ve bize karşı gelmekten sakınmış olsalardı, onlara göğün ve yerin bolluklarım verirdik. Ama yalanladılar, bu yüzden onları, yaptıklarına karşılık yakalayıverdik,"** buyurmuştur. Bu da şu demektir: Varlığı duyulanlar yolumuzda uğraşıp, çaba harcasaydılar onlara mülk ve melekût âlemlerinin yollarını açardık; her iki âlemin gerçeklerini aydınlatan ilâhi ilham ve bilgileri kolayca verirdik. Gökler melekutün ve yeryüzü de mülkün belirtileridir. İnsan konuşan nefis ve bedenden ibarettir ve her birinin rızkı ve gıdası vardır. İnsan nasd bedeninin bölümleri için uğraşıyorsa, aynı biçimde ruhunun bölümleri için de uğraşmalıdır. Akıllı kişi odur ki, ruhunun rızkı için koşar. Bunun aksini yapan hüsrana uğrar.

Hazreti Peygamber, **"Çağınızın günlerinde Allah'ın solukları vardır; çalışın ve onları kazanmaya balan"** demiştir. Bunların anlamlarıyla olgun kişilere dair belirtiler bulunduğunu anladım. Hazreti Peygamber, **"Kişi sevdiği toplumdan sayılır",** demiştir. Zira nesneye yaklaşan nesne ile belirlenir.

<u>Buraya kadar yazılanlar, Allah rahmet etsin Şeyh Bedreddin Simavnalı'nın **"Varidat"** adlı eserinden yazılmıştır.</u>

<u>Her Peygamber ve veliye yaşadığı çağda karşı çıkılır, inkâr edilir ve ona pek az kişi inanır. Fakat ölümünden sonra ismi ebedileşir, insanların çoğu ona inanmaya başlar ve sevmeye yönelirler. Acaba bunun sırrı nedir?</u>

Buna cevap olarak şunları söylüyorum:

İlk olarak onu kıskananlar, ona karşı çıkar, etrafa hakkında kötü dedikodular yaymaya başlarlar. Bu dedikodular halkın fikrini karıştırır ve inançlarını azaltır. Ölümle birlikte ceset ölür; fakat gerçek olağanüstü anlamlar kalır ve böylece sevilir ve ona inananlar artar.

İkincisi ise, peygamber veya veli onlarla birlikte yaşarken onu görür, konuşur ve içli dışlı olurlar. Bundan dolayı da, aradaki sevgi ye inanç özelliği zayıflar.

Üçüncüsüne gelince, Gerçek aşamalı olarak ortaya çıkar.

Dördüncüsü de, daha önceki hususlardan güçlü olup, insanlar peygamber ve velilerin normalin dışında oldukları kanısında yanılıyorlar. Onları yemek yerken ve çarşılarda yürürken gördükleri için şaşırıyorlar ve o da bizim gibi insandır diyorlar. Onlar peygamberin yemek yememesi, çarşıda yürümemesi ve bizim gibi in san olmaması düşüncesindeydiler. Böyle sandıklar için âyetlere de dil uzattılar. Onların düşüncesine göre Kur'ân'da peygamberin olağanüstü işler yapabileceğini söylüyor. Onlar ayrıca peygamberin istediklerini yerine getirebileceğini de talep etmektedirler; onu böyle görmeyince, tıpkı daha önceki çağlarda yaşayan benzerleri gibi, peygamberleri inkar etmeye başlarlar. Onların bu tutumları çürük iddialara dayanıyordu. Belli bir zaman geçtikten sonra, akılları eksik olanlar, çağlarındaki olgun kişileri inkâr ederler; hâlbuki daha önceki olgun kişileri de görselerdi, yine inkâr edeceklerdi. Şimdi yaşayanlar da, onlar gibidir. Bu tür olağanüstü niteliklerin peygamber ve velilerde bulunmasına

dair beyinlerinde yerleşen düşünce sahipleri bu düşüncelerden vazgeçemiyorlar. Hâlbuki bu düşünceler şimdi olmayacağı gibi, gelecekte de gerçekleşemez. Onların şimdiki veliler inkâr edip, geçmiştekilere inanmaları bundandır.

Allah daha iyi bilir, **sıradan kişilerin ibâdeti bir alışkanlıktır; henüz yolun başlangıcında olanların ibâdeti ise, bir korku ve temennidir; yolunu ortasındakilerin ise, yüce makamlara ve kerametlere erişmektir. Yolun sonuna varmış olanlara gelince, onlarınki şeriatın sınırlarını korumaktır. Allah'a varmak için sarfedilen çaba ve çalışmalarla ona yönelmenin sonu yoktur.** Zira Allah'a dair bilgilerin ve Allah yolunda yürümenin sonu gelmez ve o yolda yürümenin de sonu yoktur. Daha önce söylenenler Allah yolundaki çaba ve uğraşılara dair değildi. O söylenenler sadece bazı ibadetler ve lüzumsuz işler için geçerlidir. Sırf Allah'a yönelmek, zihin açıklığı ve düşünmeyi gerektirir. **İnsanlar Allah'ı tam anlamıyla bilselerdi, ona sadece sayılı kişiler ibadet etmezdi.** Fakat Allah gönüllerini mühürledi, onlar da kendi istek ve tahayyüllerine göre nesnelere ibâdet ettiler. Aslında gerçek bu değildir; fakat bunda bir hikmet vardır ve böyle olması gerekir.

Savm-i visal hiç iftar etmeden birkaç gün oruç tutmak mekruh değildir; yasaklanması ise, haram olmasından ileri gelmemiştir; fakat bu yasaklama bir yumuşatma ve koruma içindir. Bu yasak lehimizedir, aleyhimize değildir. Böylece yasak, haram değil; ama insanları korumayı amaçlamaktadır. Fıkıh usulünde de belirtildiği gibi, bu oruç tutulabilir ve bırakılabilir. Zorlama yoktur. Allah buyurmuştur ki, **"İçinizden adalet sahibi kişileri şahit gösterin".** Fakat bununla kesin bir emir yoktur; sadece korumak ve şefkat anlamını taşır. Şahit göstermeyen kişi ne suç işlemiş sayılır, ne de Allah'ın emrine karşı gelmiş olarak gösterilir. Savmi visal da böyledir; tutan kişi için mekruh sayılmaz. Müslim, **Enes ibn Mâlik**'ten aktardığı hadisi şerifte de bu hususu belirtilir. Allah'ın selamı ona olsun Peygamber'e, bazı Müslümanların İbn Mâlik gibi Ramazan bittiği halde oruçlarına devam ettikleri haberi gelmiş; o da, bunun üzerine **"Ramazan uzasaydı da, iftar etmeyip oruçlarını uzatan kişiler bundan vazgeçseydiler";** diye buyurmuştur. Bu da fazla orucun haram veya mekruh olmadığını gösterir. Zîrâ eğer böyle bir durum olsaydı, Peygamber bunu yasaklardı ve hoş karşılamazdı. Peygamberin yasaklamayışı, bu orucun tutulabileceğini gösterir. Kendisinde bu orucu tutabilecek güç bulan kişi tutabilir ve sevap elde eder. Nitekim Hazreti Ebu Bekr'in altı gün, Abdullah bin Zübeyr'in yedi gün, geçmişteki salih kişilerin kimisi üç, kimisi yirmi beş ve kimisi de kırk gün iftar etmeden oruç tuttukları söylenmiştir. Kork gün aralıksız oruç tutanlar için, melekût âleminden bir güç onlara görünür ve bazı ilâhi sırları keşfeder demişler.

İnsan gayet Hazreti Peygamber'i rüyasında görürse kendi ruhunu peygamber görüntüsüne bürünmüş olarak görüyor, demektir.

Bu olay, o sırada rüya gören insanın peygamberle bir ilgisi olduğundan gerçekleşir. Bu durum rüyada kişinin gördüğü insan ve diğer nesneler için de geçerlidir. İnsanın gördüğü rüya, belli bir durumu veya gördüğü kendisine ait bir olayı ortaya çıkarabilir. Arifle arif olmayan kişi arasındaki farklardan biri şudur; Arif olan Allah'tan sonra görür, arif olmayan ise, Allah'tan önce görür. Aslında ilk görüş Allah'a aittir.

Kıyametin gerçeğinde insanla hayvan arasında hiç bir fark yoktur. Bir gece sırtımı dayamışken, ruhumun içimde coştuğunu gördüm ve ondan, yanan bir odundan çıkan alevin sesi gibi bir ses duydum. Ayrıca karşımda ala yakın beyaz bir renk gördüm. Kendime geldiğimde, yanımdaki ocakta odunun tıpkı gördüğüm gibi yandığını, alev saldığım ve rüyamda gördüğüm şekilde ses çıkardığını farkettim. Şunu anladım ki, meydana gelen olay içimdekinin aynısıdır ve gönlümün varlık birliğinin etkisiyle tahakkuk ettiğini anladım. Böylece o benim; ben de, o olmuşum; sesi sesim, sesim de onun sesi ve coşkularım onun coşkusu, onun da coşkulan benim coşkum halini almıştır. Gördüğüm renk de, alevin rengi imiş. Hazreti Ebu Bekr Sıddık radiyallâhü anh,

"Hiç bir şey görmedim ki, onda Allah'ı görmeyeyim", demiştir. Diğer bir deyişle gönlünde ve nefsinin içindeki her görüntünün Allah'ın görüntüsü olduğu ve her şeyden önce nefsini gördüğünü belirtir. Böylece her şeyden önce Allah'ı gördüğünü belirtmesi doğrudur. Zîrâ Allah onun görüşü ve bütün gücü olmuştur ve söylenenler haktır. Hazreti Osman radiyallâhü anh **"Ben bir nesneyi gördüğümde, ondan sonra muhakkak Allah'ı görürüm,"** demiştir.

Bir gün ikindiye yalan evimde oturuyordum; güneş de yoktu, birdenbire aklıma ikindi ezanı okuna-

333 YAZILARIM
cak ve onu duyacağım fikri aklıma geldi. Daha sonra bu düşünce birkaç kez aklımdan yine geçti ve gönlüme yerleşti. Bunun gerçekleşeceğini anladım ve o anda ben daha bunu düşünürken, ezanın sesini duydum. Gaybı bilinmeyeni ancak Allah bilir. Bazı anlarda hızlı güçlü yürüyüş yapmak içime doğar, yürüyorum gibi gelir bana ve bu durumu hem dokunma hem de işitme duyumla öğrenmeye çalışırım. Sadece işitmeyle yetinmem.

Yüce Tanrı, **"Allah'ın insanlara verdiği rahmeti önleyebilecek yoktur. O'nun önlediğini de ardından salıverecek yoktur."** buyurmuştur. Bu ayetin anlamlarından birisi de şöyledir: Allah, insanları bir peygamber veya veli yardımıyla hidayete doğru yola götürmeyi isterse, O'nu önleyecek hiç kimse yoktur ve istediği şüphesiz gerçekleştirilecektir. **"Allah kâfirler istemeseler dahi, nurunu muhakkak tamamlar."**

Ruh, araçlar yoluyla ortaya çıkan bedene mahsus fiil ve hareketlere verilen addır. Bazı bilgin ve mütekellimlerin de söylediği gibi, bu olay bedenden soma ortaya çıkar. Misâl âlemi aracılığıyla ortaya çıkan nesneye de, ruh adı verilir. Ruh bedenin meydana gelmesinden iki aşama öncedir; çünkü misâl âlemi bedenden bir aşama öncedir ve görüntüsüdür. Ruhlar âlemi de, misâl âleminden bir aşama öncedir ve böylece ruh bedenden iki aşama öncedir. Belki de Hazreti Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem; **"ruhlar bedenlerden iki bin yıl önce yaratıldı"** hadisiyle bunu belirtmiştir. Burada iki bin yılla iki aşama kastedilmiştir. Bununla ruhların belli bir zaman süreci içerisinde ortaya çıkması gerekliliği yoktur. Allah'ın selamı ona olsun Peygamber, her aşamayı bin yıl olarak düşünmüş ve gönlüne nasıl gelmişse, öyle bildirmiştir. Bu durumun izahı belirttiğimiz gibidir; bunu ihmal etme, çünkü birçok olay bu şekilde ortaya çıkar. Peygamber'in bu düşüncesine göre tahakkuk eden halleri, câhiller izâh etmekten aciz kalmışlar ve onları olduğu gibi bırakmışlar. En uygunu budur ve onları Allah'ın ehli ve kâmiller bilirler. Hazreti Peygamber'e görünen hallerin çoğu, duyular şekliyle kimsenin bulunmadığı durumlarda gerçekleşmiştir. Bu durumlarda ortaya çıkan haller, genellikle izah edilmesi gereken görüntü içinde olurlar, tıpkı Allah ehlinin katında olduğu gibi. Şayet,

"Neden Peygamber bunları açıklamadı ve olduğu gibi bıraktı? " denirse, cevabı şöyledir:

<u>İzâh etme yetkisi yoktu ve o zaman gerekli olan şimdi gereksizdir.</u> Şu gafillere ne denebilir. Çalışıp hakikatleri öğrenme yolunda bir çabaları olmadığı gibi, olgun kişilerin söylediklerim anlamak kabiliyetine de sahip değiller. Bu câhillerin yüzünden sıkıntıya düşen olgunlara acımak gereklidir. Zira bunları bu dalaletten kurtarmak için ellerinden hiç bir iş gelmez. Buradan kurtulanlar olsa dahi, başka bir dalalet vadisine yönelirler.

Ey kör ve mutsuz kişiler!

Niçin öğüt verenlere inanmıyorsunuz?

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem, **"Kur'ân'ın dış ve iç anlamlan bulunduğunu ve iç anlamlarının da kendi içinde yedi iç anlamı daha içerdiğini"** belirtmiştir. Dış anlamla çelişkiye düşen bir izah yaparsak, dış anlamı inkâr ettiğimiz anlamına gelmez. Biz dış ve iç anlamın da içten yediye ayrıldığını söylüyoruz. Biz sekiz anlamı da bir araya toplamışız. Kur'ân ve hadis dış ve iç anlamlarıyla haktır. Ancak mecazi gerçek olmayan bir anlam çıkarılırsa, uygun olmayabilir. Tıpta dünya gibi, ben uyurken veya uyku ile uyanıklık arasında iken, bana hitaben bir şeyler söyledi ve bu söyledikleri arasında, beni Allah'tan uzaklaştır sözleri de vardı. Sanki bu sözleri, ona söylemek istiyordu. Yine bir an uyku ile uyanıklık arasında iken, ruhumun bana göründüğünü ve bir ışık ve güneş parıltısı gibi vücudumu sardığını hissettim. Bu ışığın bir amacı yoktu. Sevinçten içimi heyecan ve ağlama kapladı ve sanki birisi bana ahiretle dünya arasındaki farkın, yaşlılıkla gençlik arasındaki farka benzediğini söylüyor gibiydi, veya benim gönlüme öyle geliyordu. Diğer bir deyişle genç olan bir kişiye belli bir durumdayken genç deniyor, belli bir süre sonra değişip, ona yaşlı dendiği gibi, dünyaya da bir zaman gelir âhiret adı verilir. Fakat diğer bir zamanda yine değişir. Bir gün sırtı mı dayamış, hafif bir uykuya dalmıştım, bütün varlığı Allah olarak görüyordum. Allah Teâlâ benim dilimle **"Ya Allah"** diye seslendi, bütün dünya sanki oydu ve dilim diliydi. O dille **"Ya Allah"** derken heyecandan kendimden geçtim.

Seven sevilene doğru gitmekte ve yaklaşmaktadır. Görmüyor musun, gündüz yaklaşınca, tan vakti gündüzden, gece yaklaşınca da şafak kaderin yerini alır. Biri diğerini tamamladığından dolayı ikisi kardeştir. Böylece sabreden kişi, nesneyi olduğu gibi yansıtmamıştır. Bu vakit sabahtan gündüze kadar

sabr ile geçer ve şu hükmü alır **"Akşamdan geceye kadar sabredip, hikmetler elde eder."** Hazreti Peygamber, şöyle buyurmuştur:

"Kim ki sabah edip bütün derdi dünya işleri ise, Allah'la hiç bir ilgisi yoktur ve Allah onun gönlüne dört özellik verir:

Sonsuza kadar peşini bırakmayacak üzüntü,
ebediyen bitiremeyeceği bir iş,
keza sonsuza dek zenginliğe kavuşmayacağı yoksulluk ve
hiç sonu gelmeyecek bir beklenti."

Sofi vaktin oğludur; o, vaktini tasalanmayla ve geçmişi düşünmekle boşa harcamadığı gibi geleceği de fazla düşünmez. Çünkü uzun bir ümitle vaktini Allah'a yönelmekle, kendini arındırmakla ve o zaman içerisinde Allah için gerekli olanları düşünmekle geçirir. Sofinin tanımları şöyle yapılabilir: O, sadece bir yolu ve bir geleneği seçmemiştir. Her zaman ve ne şekilde olursa olsun Allah'la birliktedir. O, Allah'tan başkasına bakmaz. Bazen insanlarla alakadar olup, gönüllerinin Allah'a bağlanması için çaba harcar; bazen da kendisi Allah'la alakadar olur ve bu iki alakadarlık arasındaki farkın önemli olmadığını görür. Her ne kadar iki durum arasında fark varsa da, ikisi de Hak'tır. İşler niyetlere bağlıdır ve sofi kişi de vaktin oğludur.

Gerçeği arayan kişi küfür aşamasına varıp, geçmezse, imanını tamamlamış sayılmaz. Şunun bilinmesi gerekir ki, küfür iki Müslümanlık arasında yer alan bir aşamadır ve bu aşamada duran kişi münafık olmuştur. Bu aşamada durmamak için Allah'a sığınırız. Allah'a ham d ve şükürler olsun ki, biz bir süre o aşamada kaldıktan sonra, geçmeyi başardık.

Bazı arkadaşlarımı üzüm bağımı kollamakla görevlendirmiştim. Onlardan birkaçı bana bir halk çocuğunun bağa girip, üzüm yemek istediğini, onlardan birinin çocuğu tokatladığını anlattı ve ilave etti ki, çocuk tokatı yiyince yere düşmedi, ancak kendisi tokatın etkisiyle yere düştü. O şurada kendisiyle çocuk arasında epey bir uzaklık varmış, ancak çocuk ona, gözünün aynası gibi görünmüş ve kendisi tokattan daha çok etkilenmiştir ve yere düşmüştür. Hâlbuki çocuğa hiç bir etki yapmamıştır. Bu çok tuhaf bir durum zira tokadı yiyen çocuk olduğu halde yere düşen, o kişi olmuştur.

Tüccar kesiminden bir genç ara sıra bize uğruyordu. Bu genç doğru insanları seviyordu. Bana şu olayı anlattı:

Bir gece uyuyorken, bir erkek gelip, onu uyandırmış. Uyanınca adama bakmış, bir de ne görsün yüzü pırıl pırıl bir ışık saçıyor ve bu ışık evi aydınlatıyor. Fakat saçtığı ışık lambadan çıkan ışıklara benzemediği gibi, diğer hiç bir enerji kaynağından çıkan ışıklara da benzemiyordu. Diğer ışıkların vermediği alışılagelmiş parıltısından ayrı bir tadı varmış. Adam bir süre hiç bir şey söylemeden beklemiş, daha soma ortadan kaybolmuştur. Onun gidişiyle ev kapkaranlık olmuş. İkinci gece de gelip, uyandırmış. Daha sonra üçüncü gece gelip, uyandırdığında yanında tıpkı kendisi gibi ışık saçan diğer bir kişiyi de getirmiş. Bunun üzerine gördüklerim üçüncü günün ertesi gününde bazı arkadaşlarına anlatmış. Bundan soma gözüne görünmez olmuş ve aradan iki üç gün geçtikten soma hastalanmış. Hastalığı o kadar ağırmış ki öleceğini sanmış.

İnsanlarda bulunan anlayış, görüş ve fiiller, soyut varlıklarda ve bu varlıklardan daha üstün olanlarda da yoktur. İnsan aşamasındaki varlıkta görülen olgunluklar diğer aşamalarda gerçekleşmiyor. Çünkü insan yüce Allah'ın göründüğü aşamadır. Bundan dolayıdır ki, Allah şöyle buyurmuştur:

"Sen olmasaydın gökleri yaratmaz ve meleklere insana secde edin emrini vermezdim". Akli külli, nefsi külli ve onların üstündeki varlık aşamalarında, insanda bulunan anlayış bu şekilde görülmez. Ancak insan aşamasında görülür. Varlık esasında bütünden arındırılmıştır. İlimdeki olağanüstü işleri, görüş ve anlayışları idrâkeden varlıktır. Fakat bu durum imkânsız ve görünüşlerle tahakkuk ediyor. Sen de bunu anla ve kılavuz gibi izle.

Akıl, nefs, ruh ve gönlün varlık olduğunu bil. Bunlar aşamaları dolayısıyla varlığın birer aşamasıdır. Allah bu aşamalarda değişik şekillerde tecelli eder ve bir aşamadan diğerine geçer. Kimi zaman gök, kimi zaman melek, bazen öğe, bazen da maden, bitki, hayvan veya insan şekliyle ortaya çıkar. Bazen en aşağıdakilere kadar iner, bazen da en üsttekilere kadar çıkar. Öğeler şekline giren, daha sonra madenler şeklini alan ve sonra sırasıyla bitkiler, hayvan ile insan şeklide de bürünen odur, Allah'tır . **Bütün bu şekilleri alan mutlak varlık olan Allah'tır.** Farzı mahal şekil ortadan kalksa bile, yalnız varlık

kalır Allah kalır. **Mesela insan keçiyi yiyince, keçi insan olur.** Bütünü düzenleyen ve bütündeki nefs de odur. Şekilden sekile geçen odur. Buna dayanarak diğer bütün görünüşleri ölçebilirsin. Buna dair Allah'ın salat u selamı ona olsun ve Allah yüzünü şereflendirsin **Hazreti Ali ibn Ebi Tâlib** kerremallâhü veçhe şöyle buyurmuştur:

"Levh benim, Kalem benim, arş ve kürsi ile diğerleri de benim." Bugün de Allah, varlık şekline bürünüp, velilere görünebilir. Çünkü Allah kulun şeklini almaya muktedirdir. Bu hususa dair **"Risâletü'lKuşeyriyye"**'deki kerametler bölümünde iki sözün yer aldığı belirtilmiştir. Geceleyin otururken bir kelebek kandilin etrafında dönmeye başladı ve daha soma birkaç kez kendini kandilin ateşine çarptı; soma yanmış gibi yere düştü ve cansız olarak öyle kaldı. Belli bir süre öyle izledim, fakat kelebekte hiç bir yaşantı belirtisi yoktu. Gönlüm öldüğüne karar kıldı. Ancak o andan Ebâyezid'in nasıl bir karıncayı alıp, üfürerek dirilttiği aklıma geldi. Ben de kelebeği alıp, diriltmek üzre içimden gelen samimî bir şekilde üflemeye başladım. Kelebek üflemeden soma anında dirildi ve tıpkı daha önce uçtuğu gibi uçmaya başladı, sanki hiç ateşe düşmemiş gibiydi.

Allah Teâlâ her şeye muktedirdir ve Gaybı görünmeyeni ancak o bilir. Böylece de görünmeyenleri bilen Allah Teâlâ dır. Çünkü amaçlanan varlık Allah'tır. Allah'ın selamı onlara olsun peygamberler uyanıkken dünya ile ilişkileri kesilip, duyuüstü alemindeki varlıkları tıpkı rüyalardaki gibi görürlermiş; bunu bil. Gördüklerinin bir kısmının açıklanması gerekiyordu. Mesela dünya Peygamber'e değişik güzel bir şekilde görünüyordu ve dünyanın görüntüsünden çok değişikti. Peygamber bu görüntüyü yine dünya olarak açıklardı. Bundan dolayı, ona cennet, huri ve ateş şekliyle görünenleri de başka anlamları olabileceği gibi, aynı anlamlarda da olabilir. Peygamber'e seslenen âyetlerin de böyle açıklanması gerekiyor. Bundan dolayı Hazreti Peygamber şöyle buyurmuştur:

"Kur'ân'ın dışı ve içi vardır. İçinin de içten içe yedi anlamı vardır."

Öz varlığın işitmek, görmek, güçlü ve yeterli olmak gibi sıfatları vardır. Bunlar görünüşler halindeyken ortaya çıkar. Öze olduğu gibi bu görünüşlerden ayrı bir şekilde bakıldığında da, sıfatlar yine vardır. Bu sıfatlarla Allah'ın sıfatları arasında ilişki yoktur. Allah'ın sıfatlan bu sıfatlara benzetilmekten münezzehtir. Akıl, kuruntu ve hayal de, bunları idrak edemez. Bu sıfatlar ruh, beden, cansız, bitki, hayvan, gök veya yerdeki bütün varlıklarda görülür. Yeri göğü kaplayan yüce Allah, bu varlıklarda vardır ve diridir. Haşa Allah bu varlıklardaki eksikliklerden münezzehtir. Bu sözlerle bütün nesneler, ona benzetildi;

Bilmelisin ki, Allah her insanın kulağıdır, gözüdür, dilidir, elidir ve diğer bütün görünen ve görünmeyen güçleridir. İbâdetleri devam ettirenler, bunu Allah'a daha yaklaşmak ve onu anlamak için yapmaktadırlar. Zîrâ arif olmayan kişi gaflet içindedir; fakat kendisini böyle bilmez. Tıpkı ilimle uğraşmayan âlimler gibidir. Bu âlim de câhil saydır.

Allah'a karşı gelme suçlarının etkileri inançlardaki farklılıklara göre değişir, bunu bil. Kul inancından dolayı sorumlu tutulur. Hadisi kutside de **"Ben, kulumun düşündüğü gibiyim."** denmiştir. Buna dayanarak keder, azap, aşağılayıcı haller, tat, nimet ve aşamalar ortaya çıkar. Bir insanı inciten ve onu cehenneme gidecek kişiler arasına sokan durumdan, başka bir kişi haz duyabilir ve onun sayesinde cennetlikler arasına girebilir. Rüyalar da inançlara göre değişik anlamlar taşıyabilir.

Mesela, uyuyan kişi kendini rüyasında çırılçıplak ve sesli bir şekilde yelleniyor görüyorsa ve Müslümansa, bu onun kabahat işlemiş olduğuna delalettir. Bu rüya Hıristiyan kişi için uygun olabilir ve dinine ters düşmeyebilir. Şayet bu rüyayı Hıristiyan birisi görmüş olsaydı aksi yönde açıklanabilirdi.

Hicri sekiz yüz on yılının Safer ayı gecelerinden birinde hastalandım ve hastalığım o kadar şiddetlendi ki, yaşantımdan ümidimi kestim. Bunun üzerine diğer bütün varlıkları bir yana iterek Allah'a yöneldim ve gönlümden geldiği gibi,

"Ya ilâhi! Bu hastalık sonumu mu getirecek? " diye seslendim. Allah Teâlâ görünmeden bana,

"Seni bu hastalıktan kurtaracağım" dedi. Bu arada kendime geldim; sevinçli ve gönlüm rahattı. Şifayı veren Allah'tır.

Ahiret âleminin emir, gayb ve melekût âlemi; dünyanın ise yaratıcı, melek ve şehadet gözle görülen âlemi olduğunu bil. Bundan dolayıdır ki, biz cennet, köşkler, meyvalar, huriler ve benzerlerinin alelade halk tabakasının iddia ettiği gibi olmadığım söyledik. Bazı câhil ve görünürde âlim bilinen kişi-

ler, bunların şehadet aleminde olduğunu sanıyorlar. Bunlar orada bühtanların tıpkı dünyadaki ağaçlar, nehirler, köşkler ve hurilere benzediğini iddia ediyorlar. Bu tür iddialarda bulunan kişiler Müslüman sayılmaz.

Şunu bil ki, akıl görüş, düşünüş, buluş, açık şekilde seçiş ve anlama için bir araçtır. **Sofiler düşünce ve görüş yönlerinden dolayı akla, ayak bağı ve örtü demişlerdir**. Zira düşünen güçlerin içinde hayal ve kuruntu unsurları da yer alabilir ve inşam yanılgıya sürükleyebilir. Böylece de nesneleri iyi kavramayabilir. Bundan dolayıdır ki, kelam alanında çalışan bilginler, akla dayanan bir konuyu izah ederlerken, düşünce ve görüşlerine başvururlar ve bu düşüncelerini uzun bir süre için savunurlar. Daha sonra bunun aksi görüşlerine yansımaya başlarsa, yıllar soma bu görüşlerinden vazgeçerler. Görülüyor ki sırf akla dayanıp ve onu düşünce ve görüşle oyalamak, gönlün amaca varmasını engeller ve konu aydınlanmaz. Her akim iki yönü bulunur. Biri düşünce ve görüşle kavrama, diğer ise, gönlün temizliği ile bulma yönündedir. İkinci yön, yani buluş yoluyla anlamak daha doğrudur ve yanlış yapılma ihtimali daha azdır. Düşünce ve görüşe dayanan yöne, hayaller ve birçok yanlışlıklar karışır. Buluş yoluyla gerçekleşen yönde ise akıl, gönül temizliği, peygamberlerin izlenmesi ve onlara uyulmasını sağlar. Düşünceye dayanan yönde, gönül temizliği bulunamaz. Akıllı kişinin peygamberlerin izinden gitmesi, yaptıkları çalışma ve çabaları taklit etmesi gerekir. Ayrıca gerçeği anlayabilmesi için, aklına takılan çürük düşünceyi bırakması lazımdır. Akla takılan bulanıklıklar bir yana bırakılınca, gerçek ortaya çıkar.

Başlı başına bir bölüm oluşturmayan, fakat göklerin bir bölümü sayılan, bir veya iki yıldızı gökten aldığımı gördüm ve o anda aklıma gelen düşünce şöyleydi: Tavusun kanadında bulunan ve göze benzeyen renk, her ne kadar ayrı bir biçim oluşturuyorsa da, o da kanadın bir bölümüdür ve ondan ayrı tutulamaz. İşte gökteki yıldız, böyledir; göklerin bir bölümünü meydana getirir. Özel rengi, parlaklığı, saf ve beyazlığı onu bütünden ayıramıyor. Elmanın da bazı yerleri diğer yerlerine göre, daha kırmızı olabiliyor.

Bazı hallerde, konunun ilgisine göre âhiret denebiliyor. Mesela kötülük yapmak ve içki içmenin başlangıcı tatlıdır. Fakat neticesi rezil olmak ve pişmanlıktır. Bu durumların ikisi de, bu dünyadadır. Pişmanlık ve rezil olmak tada oranla âhiret sayılabilir.

Sekiz yüz on yılı Cemaziyülahir ayının ilk on gecesinin bir perşembe gecesinin sabahına yakın Şeyh Muhyiddîn'i gördüm. Şeyh bana şunları söylüyordu:

Ben şeytanı başka bir dünyaya göndermek istedim ve bunu yaptım. Şeytandan bu dünyada pek az iz kaldı ve bu dünyayı bırakıp gitti.

Bu rüyayı o sıralarda bazı arkadaşlarıma anlattım. Onlara bunu ezberleyip, ihmal etmemelerini ve sorduğum zaman bana izahı ile birlikte hatırlatmalarım istedim. Rüyanın tabirine gelince, Allah daha iyi bilir, şöyledir:

<u>Şeytan uzaklığın belirtisidir. Şeyh ise yakınlığın işaretidir. Şeyh, birliği eserlerini de ve özellikle de "Fusus" adlı eserinde açıklamıştır. Ben de, o şuralarda bu eseri okuyordum, rüya bu hususta bir uyarıcıydı.</u>

Bir gün uyurken, onu bahçesinde zikrederken gördüm. Uyanınca bir kişinin Allah'ın adını zikrettiğini duydum ve beni içten etkiledi. O anda içime Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin:

"Cennet bahçesinde gönül ferahlandırmak isteyen Allah'ı zikretsin" sözü doğdu.

"Allah'ın Elçisi doğru söylemiş. Bütün olgunlukların anahtarı Allah'tadır. Çünkü olgunluklar ondadır ve bu olgunluklar ancak ona yakın olmakla meydana gelir. Yakınlık da cennettir ve cennet de, Allah'ın daima zikredilmesiyle elde edilir. Allah'ın selamı ona olsun peygamber buyurmuştur ki:

"Kişi birşeyi seviyorsa, onun zikrini arttırır."

Zikrin çoğalması Allah'ın sevgisini gönüllere yerleştirir. Yüce Allah'ı idrak etmek için, gönlün başka konularla meşgul olmaması gerekir. Daha başlangıçta iken, gönül bağı bulunmazsa, Allah'la gerçeği arayan kişi arasında sevginin oluşması zorlaşır. Allah'ı hatırlamak ve zikretmek sevgiyi getirir ve bu sevgi Allah'ın zikredilmesiyle ilgilidir. Bundan dolayıdır ki Allah şöyle buyurmuştur:

"Allah'ı atalarınızı andığınız kadar anın".

Bunlar kula yol göstermek ve merhamet kazandırmak içindir. Kul Allah'ı zikretmeye devam ederse, içine işler, gönlüne varır ve Allah'ı sevmeye başlar. Allah'ı zikretmekten zevk duymaya başlayınca, Allah ona rahmetinin kapılarım açar ve sevgisinin karşılığını verir. Kişi daima Allah'ı anmakla zevk

337 YAZILARIM
duymalıdır. Çünkü bu durum mutluluğun belirtisidir. Rivayet edilir ki, Hazreti Peygamber şöyle buyurmuştur:

"Cennetin kapısı üzerinde Allah'tan başka ibâdet edilecek yoktur yazılıdır." Bu da, cennet kapılarının Allah'ın adı zikrolunmadan açılmayacağına işarettir. Dünyadaki her varlığın iyi ve kötü birer yönü muhakkak vardır. Allah insana bir işi yapmak istediği zaman iyi yönünü gösterir, insan da o işi yapar. Yine Allah bir insana yaptırmak istemediği bir işin kötü yönünü gösterir ve onu, bu işi yapmaktan alıkoyar. Olgunluklar ve sebepleri de böyledir. Allah olgunluk aşamasını kazandırmak istediği kişiye, olgunluğun iyi yönlerini gösterir ve sebeplerini de sergiler. Böylece kişi onlarla ilgilenmeye başlar. Bu arada kötü yönlerini de gösterir, bırakmasını sağlar. Sadece yüce Allah'ın zikri kalır. Mesela Allah'ı zikretmek en büyük olgunluklara varma sebeplerinden biridir. Bunların iyi yönlerini gösterir, olgunluklara eriştirir, kötü yönlerini gösterir, onlardan uzak durmasını gerçekleştirir. Allah'ın yardımıyla en büyük olgunlukları elde etmek hiç de zor değildir. Diğer vesileler de böyledir. Dünyayı terk etmede olduğu gibi. Her nesnenin iki yönü olduğuna şüpheyle bakmamalı; çünkü Allah bunu yapmaya muktedirdir. Bunun gerçeğinde de önemli bir neden yatar. O da şudur;

Dünyadaki her zerreciğin içinde iki zıt yön vardır. Cemâl ve Celâl sahibi Hak Allah , her zerrede tecelli eder ve hepsinde vardır. Bu zerreciklerde bütün sıfatlarının izleri, suç ve aşağılayıcı durumlar da vardır. Kötü yön suçları gizler ve iyi yön gibi görünür, ta ki oraya yönelesin.

Dünya üstü ve altıyla iyi amaçlı bir insan niteliğindedir. Dünyanın en üstü en alta etki yaptığı gibi, içinde bulunanların da birbirilerine etkisi ve bağlantısı vardır. Dünyadaki bu düzen, göklerin kendi özel durumlarında uzaklık ve yakınlık içinde bulunmasının sebebidir. Zira buradaki herhangi bir değişiklik göklerdeki değişiklik, dünya düzeninin değişmesine ve başka bir düzene girmesine neden olur. Bundan dolayıdır ki, gökler yükselir veya alçalırsa hâlihazırdaki vaziyeti değişirse, dünya düzeni bozulacaktır demişlerdir.

Bütün bunlar Allah'ın rahmeti ona olsun, Şeyh'in sağladığı faydalı sözlerinden ibarettir. Allah'a hamdolsun.

MEVLÂNÂ KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİ kaddese'llâhü sırrahu'l azîz (1828 1930)

HAYATI

Küçük Hüseyin Efendi; Ankara'nın, Arslan Bey Mahallesinde, Gökmenoğulları'ndan, babası Katırcı Ali Abdullah Efendi ve anası Havva hanım Efendi sulbünden, 22 ramazan 1244 senesi cuma günü dünyaya geldi.

12- 13 yaşına kadar Ankara'da kaldı.

Sonra, babası angaryaya tutulduğundan valiye şikâyet etmiş; bir sonuç alamayınca da, Ankara'yı terk etmek zorunda kalmıştır.

Bundan sonra, babası ile birlikte, Mihalıççık'a gitmiş.

Babasının ölümünden sonra da, 15 16 yaşlarına kadar ağabeyi ile beraber bulundu. Ne var ki, ağabeyi, kendisini zor işlerde kullanmaya başlamış; o da buna dayanamamış. Bundan ötürü, ramazan ayında cerre gelen hocalarla görüşüp İstanbul'a gitmeye karar vermiş. Fakat onun İstanbul'a gitmesine ağabeyi izin vermemiş. Bunun üzerine ağabeyine şöyle demiş:

— Bana izin vermezsen, kendimi Mihalıççık deresine atarım.

Ve ağabeyinden İstanbul'a gitme iznini almış..

İstanbul'a geldiği zaman, üzerinde 15 - 20 mecidiye kadar parası varmış.

Saraçhane'de, Mevlevi bir ustanın yanında çıraklığa başlamış.

Sonradan adı geçen Mevlevi usta; okuma yazma öğrenmesi için, Küçük Hüseyin Efendiyi, Bayezid

Camii avlusundaki bir tesbihçinin yanma götürmüş.

Saraç çıraklığındayken, 12 kuruş günlük alıyormuş.

Tesbihçinin yanında iken, sabahlan Süleymaniye Camii'ne gider, ders okurmuş.

Sonraları tütün doldurma işine girmiş. Bu tütün doldurma işinde, günlüğü, otuz kuruşa kadar çıkmış. Bu tütün doldurma işinde iken, günde iki bin paket kadar tütün doldururmuş.

Bir süre de, Gülhane Askerî Esvap Eminliği'nde bulunmuş. Ayrıca mabeyinde ve hastahanede bulunmuş.

Mabeyinde kalışı üzerine şöyle bir deyişi vardır.

—**Susmayı daha çok severim; mabeyinde öyle alıştık. Bu yüzden olacak, sohbetin fazlası hoşuma gitmiyor.**

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN HACI FEYZULLAH EFENDİ İLE TANIŞMASI

Küçük Hüseyin Efendinin bir ara karnı şişmeye başlamış; bu sebeple hastalanmış. Ondaki bu hastalığın, ancak okumakla geçeceğini anlatmışlar; bunun için, Topkapı'da bulunan Hacı Feyzullah Efendiye üç gün gidip gelmiş. Her gidişinde de, şu emri almış:

—Bahçede otur bekle..

Küçük Hüseyin Efendi, bu gidip gelmeye, beklemeye dayanamamış; Hacı Feyzullah Efendiye içinden şöyle demiş:

—Okuyacaksan oku.

İçinden geçirdiği bu durumu anlayan Hacı Feyzullah Efendi pencereden şöyle seslenmiş:

—Oğlum, biz üfürükçü takımından değiliz; bize intisab edersen, bu karnındaki şiş geçer.

Bunun üzerine, Küçük Hüseyin Efendi, Hacı Feyzullah Efendiye intisab eder. Bu intisab tarihi, hicrî 1275. yıldır.

HACI FEYZULLAH EFENDİNİN SÜRGÜN EDİLİŞİ

Sonradan, her ne hal ise, Hacı Feyzullah Efendi Midilli'ye sürgün edilir.

Bunun üzerine, Küçük Hüseyin Efendi, Çarşamba'da Murad Molla Dergâhı'na gider; derse başlar, Molla Camî'ye kadar da okur.

Bundan sonra da, şeyhi Hacı Feyzullah Efendinin ayrılığına dayanamaz; Midilli'ye, onun yanma gider.

Midilli'de bulunduğu günlerde, şöyle bir olay olur:

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN DENİZE GİRİŞİ

Küçük Hüseyin Efendi denize girer. Denize batıp boğulmak üzere iken, Hacı Feyzullah Efendi yıldırım hızı ile yetişir. Küçük Hüseyin Efendiyi boğulmaktan kurtarır. Bundan sonra, şeyhi ile birlikte İstanbul'a dönerler.

KAHVE NAKİPLİĞİ

Küçük Hüseyin Efendiyi, büyük hanımı Elmas hanım; kendisinin Aksaray'da Çukurçeşme Lâle sokağındaki evine yerleştirir. On beş sene kadar, özü sözü doğru olarak hizmetinde bulunur.

Küçük Hüseyin Efendi, Halıcılar'daki tekkede kahve nakipliği de yapmıştır. Şöyle anlatıldı:

—Küçük Hüseyin Efendi, Hacı Feyzullah Efendi ile birlikte, yolda gidiyormuş. Hacı Feyzullah Efendi, Küçük Hüseyin Efendiye dönmüş, şöyle demiş:

—Kıtmirleri, Ashabı Kehf'i bırakmadı; onlar da onu alıp gittiler. Sen de bizi terk etme, bizimle beraber gel.

Hacı Feyzullah Efendinin İstanbul'a ilk gelişinde kaldığı yer; Üsküdar'da Alaca Minare civarında Fettah Efendi Tekkesi'dir.

Şeyhinin emri ile gelmiş, hatmi hacegânda bulunmuştur.

Kendi tarafındaki teveccühü, cezbelerle hakikati göstermiş olduğundan, tekke şeyhi Fettah Efendi ona şöyle demiştir:

—Burada durma, git.

339 YAZILARIM

Şeyhi Mehmed Kudsî Efendinin emri ile orayı terk etmiş, Şehremini'nde bir camiin odasında hatim okumaya başlamış.

Bilâhare Halıcılar'a gelmiş.

Bir gün. Hacı Feyzullah Efendi, Küçük Hüseyin Efendiye şöyle sormuş:

—Ar nedir?.

Küçük Hüseyin Efendinin cevabı şu olmuş:

—İsyan olmayacak yerde, zilleti seçmek..

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN ODASINDAKİ YANGIN Şöyle anlatıldı:

Küçük Hüseyin Efendi, medresede kaldığı günlerin birinde, davet edildiği bir yere gitmiş. Davetten dönüp geldiğinde görmüş ki: Odasının içinde ne kadar eşyası varsa hepsi yanıp kül olmuş.. Bu yangın, diğer taraflara hiç sıçramamış.

Hatırımda kaldığına göre; bu yangının nedeni şuymuş: Yeni bir cüppe yaptırmış, biraz da parası varmış, gaye de bunların yanıp yok olmasıymış.

(Üstteki vaka, Visali Efendi zamanında olmuş..)

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN BİR HASTALIĞI

Hacı Feyzullah Efendinin zamanında, Küçük Hüseyin Efendi bir hastalığa tutulur; doktora yollarlar. Kalbinden rahatsız olduğu ortaya çıkar. Halbuki 105 yaşına kadar yaşadı.

Dıştan bakılacak olsaydı, bu Fakir'den daha sağlamdı.

Üstteki hastalık vakasını, kardeşlerimizden iki kişiye anlattı; ben de dinledim.

Feyzullah Efendi, halifelerinden Eyyüb Camii Şerifi baş müezzini Osman Efendi vefat ettikten sonra, çocuklarına ayda 300 kuruş maaş bağlamış. Onun çocuklarını yoklamaya da, Küçük Hüseyin Efendi ile birlikte gidermiş.

Üstte adı geçen Osman Efendinin oğluna ben yetiştim.

SADEDDİN HEPER

Aynı camiin Kayyum Başı'sı Halid Efendi bu vakayı Fakir'e bizzat anlattı. Halid Efendi vefat etti. Halid Efendinin oğlu müzisyen Mevlevi Sadeddin Heper'dir.

Mehmed Kudsi Efendi şöyle demiş:

—Her kim İstanbul'u rüyasında görürse bir kurban kessin. Biz göndermiyoruz; malın sahibi gönderiyor.

Feyzullah Efendinin İstanbul'a gönderilmesine itirazda bulunan ihvan ve halifelerine üstteki cevabı vermiş.

Küçük Hüseyin Efendi, Hacı Feyzullah Efendi için çukur bir yerde kahve dövermiş. Kahve pişirdikleri yer de darmış. Küçük Hüseyin Efendi içinden şöyle geçirmiş:

—Kahve ocağında çalışmakla ne olacak?

Bunun üzerine Feyzullah Efendi içeriden şöyle seslenmiş:

—Küçük, kumbaraya atıyorsun.

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN DERSLERİ

Hacı Feyzullah Efendinin zamanında, Küçük Hüseyin Efendinin dersleri 500 zikir imiş.

Küçük Hüseyin Efendi, sonra fenafiş-şeyh makamına çıkmış. Bunun için. Küçük Hüseyin Efendi şöyle anlatmış:

—O duruma geldikten sonra, ben de Hacı Feyzullah Efendiyi inkâr ettim. Bir bakışta o hal benden gitti.

HACI FEYZULLAH EFENDİNİN VEFATI

Hacı Feyzullah Efendinin vefatı, hicrî 17 cemaziyelâhir 1293 olup günlerden pazar günüdür.

EDİRNELİ (MELEK) MEHMED NURİ

Küçük Hüseyin Efendi, mana tarafından gelen bir işaretle; Hacı Feyzullah Efendinin ileri gelen halifelerinden Edirneli Mehmed Nuri Efendiye bağlanmıştır. Bu zat, Eyyüp Sultan'da:

—Melek Efendi. Namı ile tanınır.

Küçük Hüseyin Efendi, adı geçen zatın 8 sene hizmetinde bulunmuştur.

Küçük Hüseyin Efendi, Mehmed Nuri Efendinin huzuruna vardığı zaman, Mehmed Nuri Efendi sormuş:

—Maksadın nedir? Sonra devam etmiş:

—**Eğer dünyalık ise, Biga'dan emin birini istiyorlar; oraya gönderelim. Dünyalık değilse, hücreye koyalım.**

Bundan sonra beş kuruş harçlık verir, hamama yollar. Ardından şöyle emreder:

—Ölü yıkanışı ile yıkan, dünya işlerine dair bir söz etmeden de gel.

ERBAİN VE ZENBİL

Verilen emri yerine getirdikten sonra gelir. Gelir gelmez de Mehmed Nuri Efendi onu erbaine sokar; birbiri ardına üç erbain çıkarır. Bu erbain çıkarma işinde o kadar zorlanır ki: Dizlerinin derileri soyulacak hale gelir.

O sıralarda, Mehmed Nuri Efendi, Sirkeci civarında Salkım Söğüt'te Beşirağa Dergâhi Şerifinde irşad işi ile meşguldü.

Küçük Hüseyin Efendi, üç erbainden çıktıktan sonra, Mehmed Nuri Efendinin vekilharcı Ahmed Efendi, Küçük Hüseyin Efendiye çok eziyet etmiş. Bunun bir tanesini şöyle anlattılar:

—Küçük Hüseyin Efendi, Ahmed Efendi ile bir gün Asmaaltına giderler.

Ahmed Efendi, orada zenbili ağzına kadar doldurur; Efendiye verir:

—Bunu taşıyacaksın..

Der. Hâlbuki Küçük Hüseyin Efendi, **üç erbainden yeni çıkmıştır;** o zenbili taşıma gücünü kendinde bulamaz. Bunun için, Ahmed Efendiye şöyle söyler.

—Bunu taşıyacak halde değilim. Parasını vereyim; bunu taşıması için bir hamal tutalım.

Ne var ki, Ahmed Efendi bu teklifi kabul etmemiş; ısrarla o zenbili Küçük Hüseyin Efendiye taşıtmıştır.

Durumu öğrenen Mehmed Nuri Efendi, adı geçen vekilharcını azarlamıştır.

NUH EFENDİ MEDRESESİ

Küçük Hüseyin Efendinin, Nuh Efendi medresesi ile bağlantısı, Mehmed Nuri Efendinin aracılığı ile başlar. Bu münasebet, hicretin 1302. yılında olur.

Adı geçen medresenin bevvaplık (kapıcı) hizmetini, ücret almamak şartı ile kabul etmiştir.

Bu medresenin kurucusu, aynı medresenin karşısında defnedilmiştir. Bu medrese, hicrî 1100 tarihinden önce yapılmıştır. Sonradan değişik zamanlarda onarılmıştır.

Bu medresenin bahçesine, Küçük Hüseyin Efendi tarafından, iki ahşaptan oda yaptırılmıştır. Kendi odası, büyük hareketten 3 - 4 sene sonra, Visali Efendinin odası ise 1317. hicrî yılda yapılmıştır.

Medresenin hatimhanesinin yanları duvar, damı ahşap, diğer dört odası kârgir ve kubbeli medrese odaları idi.

Küçük Hüseyin Efendi, Mehmed Nuri Efendi için şöyle demiştir:

—Vücudum toprak olsa dahi, onun yaptığı iyiliğin karşılığını veremem.

Şöyle anlatıldı:

Mehmed Nuri Efendinin gözlerinden, bir gün, şıpır şıpır yaşlar damlar.

Küçük Hüseyin Efendi bu durumu görünce corar:

—Bu şekilde ağlamanıza sebep nedir?. Şu cevabı alır:

—**Küçük, Plevne'ye o kadar teveccüh ediyorum ki; içeride teveccühü kabul edecek bir ihvan yok.. Bu yüzden teveccühler geri geliyor.**

Derler ki:

—Mehmed Nuri Efendinin zamanında, Hekimoğlu Ali Paşa camiinde; gece vakti, oranın müezzini

341 YAZILARIM

ile, Küçük Hüseyin Efendinin ikinci hanımı gayrı meşru münasebette bulunmayı kararlaştırmışlar.

Durumu manen sezen Mehmed Nuri Efendi, Küçük Hüseyin Efendiye sorar:

—Küçük, ailenin nikâh bedeli ne kadardır?. Gereken cevabı aldıktan sonra da, Küçük Hüseyin Efendiye; beş yüz kuruş nikâh bedeli, ayrıca üç aylık nafaka verir, şöyle emreder:

—Bu kadınını götür, talakı selâse ile boşa..

Küçük Hüseyin Efendi, bu emri yerine getirtti

**

Mehmed Nuri Efendi, Küçük Hüseyin Efendiyi gittiği her yere yanında götürürmüş.

TEVECCÜH

Hatmi hacegân esnasında, Mehmed Nuri Efendi, Küçük Hüseyin Efendiye teveccüh ettiği zaman şöyle dermiş:

—Of şeyhim!.

RUS KRALINA MEKTUP SADIK EFENDİ

Hacı Feyzullah Efendi, Rusya'da bulunan ihvandan birinin bir işi için Rus kralına bir mektup yazmış.

Bu vakaya şahid olan (Rus veliahdi olsa gerek) Yeşilköye kadar gelen Rus orduları kumandanı Hacı Feyzullah Efendiyi aramıştır.

Hacı Feyzullah Efendinin vefatını öğrenen kumandan, Hacı Feyzullah Efendinin oğlu Hacı Sadık ile görüşür. Tabiatıyla bu görüşme, jurnal ediliyor; Hacı Sadık da, Manisa'ya sürgün gönderiliyor. Sonradan Yemen'e sürülüyor. Visali Efendi zamanındaysa, Mekke'ye gidiyor. Meşrutiyette de İstanbul'a dönüyor.

Üstteki olayın diğer yanı da şöyle gelişiyor: Hacı Sadık, Küçük Hüseyin Efendiyi, Mehmed Nuri Efendiye yolluyor; şu sözleri söyletiyor:

—Ebleh hoca Efendi, ahmak hoca Efendi gitsin dışarıya..

Bunun cevabında, Mehmed Nuri Efendi şöyle diyor:

—Bakalım kim gider?!.

MEHMED NURİ EFENDİNİN HALİFELERİ VE ÖLÜMÜ

Mehmed Nuri Efendinin; Çorum'da Ömer Efendi, Edirnekapı'da Abdurrahman Efendi adları ile tanınan halifeleri vardı.

Mehmed Nuri Efendi, hicrî yıl 1302 rebiülevvel ayında öbür âleme göçmüştür. Kabri, Eyyüp Sultan'da Küçük Hüseyin Efendinin kabrinin yakınındadır. Kendi halifelerinden Abdurrahman Efendinin kabri de oradadır.

KOCAMUSTAFAPAŞALI HOCA İBRAHİM

Kocamustafapaşalı Hoca İbrahim Efendinin de, Mehmed Nuri Efendiye bağlılığı vardır.

Küçük Hüseyin Efendi, Hoca İbrahim, Efendi ile beraber, 2 sene kadar Tahtakale'ye gidip sigara veya tütün doldurmuştur. Bu işi yapan fabrikalar kapanınca da, her İkisi de işsiz kalmış.

İş yok, para da yok.. Bu arada Küçük Hüseyin Efendi şöyle diyor:

— Rızkı tekeffül ettin.

Gündüzleri oruç tutuyorlar; akşamdan akşama da su ile oruç açıyorlar.

Bu durumda yedi- sekiz gün kadar devam ediyorlar.

BALÂ MEKTEBİ- FODLA

Bundan sonra, bir gün Balâ mektebinden biri medreseye geliyor, bir molla istiyor.

Bu sırada mollalar da, ramazan ayı münasebeti ile cerre çıkmışlar; medresede Küçük Hüseyin Efendiden başkası kalmamış.

Bu durum karşısında, Küçük Hüseyin Efendi şöyle diyor:

— Bu isi, ben de görebilirim. Ve.. Balâ mektebine kalfa oluyor ve her gün fodlasını veriyorlar.

Küçük Hüseyin Efendinin:

—**Fodla..**

Dediği, pide gibi yapılan bir ekmektir. Vaktiyle, imaretlerde yapılırdı.

Mektebin hocası da, yemek ikram edermiş. Derler ki:

—Küçük Hüseyin Efendi, adı geçen mektepte kaldığı süre, mektep çocuklarını evlerinden alırdı. Mektepte okuturdu; akşamları da, onları evlerine dağıtırdı. Bu görevi için, mektepten 30 kuruş aylık alırdı.

O zamanlar, çocukların ailelerinden de, güçlerine göre para alınırdı. Ancak, verenden alınırdı; veremeyenden de istenmezdi.

Bir süre sonra, erkek tarafına Mahmud Efendiyi getirdiler; Küçük Hüseyin Efendi de, yalnız kız çocuklarına hocalık etmeye başladı.

Balâ tekkesinden, her gün mektebe yemek gelirdi. Hoca, kalfa ile hafızlığa çalışanlara yedirirlerdi.

İbrahim Efendinin, Küçük Hüseyin Efendiye 7 sene hizmeti vardır.

Küçük Hüseyin Efendinin cebinde ne bulunursa; yemiş veya para derhal dağıtırdı.

***

Küçük Hüseyin Efendi camide yapılan toplantılarda bulunmazdı.

RAMAZAN EFENDÎ CAMİÎ DAĞISTANLI HOCA

Ramazan Efendi Camii'ndeki Dağıstanlı Hoca Mustafa Efendiden de ders alırdı. Dersten sonra, yine medreseye gider yatardı.

İBRAHİM EFENDİ MEKTEBİ

Küçük Hüseyin Efendi şöyle derdi:

— Ne buldumsa, Balâ Mektebi'nde buldum. Bir süre sonra, Balâ Mektebi'nden Kocamustafa Paşa'da, Sünbül Efendi yanındaki İbrahim Efendinin mektebine nakletti.

VİSALİ EFENDİ KISA SAKAL MURAKABE DERSİ KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN HALİFELİĞİ

Visali Efendi, Bursa'dan İstanbul'a gelmiş. Fakat Küçük Hüseyin Efendi, Visali Efendiden kaçarmış.

O günlerin birinde, Aksaray civarında Koska'da yolda giderken, Visali Efendiye yakalanmış.

Visali Efendi onu, hemen bir berber dükkânına sokar, sakalını kestirir. O sıralarda, Küçük Hüseyin Efendi uzun sakallı imiş.

Bundan sonra da, mahallebici dükkânına sokar.

Bu işler biter bitmez de, Visali Efendi, Küçük Hüseyin Efendiye murakabe talim eder. Mehmed Nuri Efendi vefat ettiği zaman, Küçük Hüseyin Efendinin dersi murakabeye kadar gelmiş, fakat murakabe talim edilmemiş.

Bundan sonra da, Visali Efendi, Küçük Hüseyin Efendiye şöyle der:

—Bugünden itibaren halifemsin.

Hacı Sadık Efendiye, babası Hacı Feyzullah Efendi 40 murakabe talim etmiş.

Visali Efendi, Hacı Sadık Efendiye (muhabbetinden dolayı) ait bütün mektuplarını yakmıştır.

Küçük Hüseyin Efendi, Visali Efendiden 4 murakabe almıştır.

Visali Efendi, Halıcılar'da, irşadla meşgul oldu.

MÜHÜR VE BEŞ KURUŞ

Bir gün, Visali Efendi, Küçük Hüseyin Efendiye bir çeyrek, yani: Beş kuruş verir; bir mührü şerif kazıtmasını ister. Şu tenbihte de bulunur:

—Bu parayı mühürcüye ver, üstünü alma.

O zamanlar, bir mühür kazıtmak ücreti, 20 para idi.

O mühürün üzerine de şöyle yazılmasını emreder:

Feyzine mazhar olam ya Rabb, Hüseyin 1320.

HOCA OSMAN EFENDİ

343 YAZILARIM

Visali Efendinin ikinci halifesi, Eyyüp Sultan'da Topçularda Hoca Osman Efendi idi.

Bunlar yedi kardeş idiler. Hepsine yetiştim. Bir kısmı ile de, senelerce görüşmek nasıp oldu. Hemen hepsi de, din görevlisi, mektep hocalarıydı.

Visali Efendi, Osman Efendi için şöyle derdi:

—Sohbet ehlidir; yemeğini yedirir. Küçük Hüseyin Efendi için de şöyle derdi:

—Küçük, fakirdir; ama babadır.

Küçük Hüseyin Efendi, medresede iki günlük kuru fodlası varken, bundan başka gelen yiyecekleri:

—Benim idarem var, ehline götürün.. Gibi sözler söyler, kabul etmezmiş.

EYYÜPLÜ OSMAN EFENDİ

Küçük Hüseyin Efendi, Visali Efendinin vefatından sonra medreseye çekilmiş; hiç kimseyi de kabul etmemiş. Kendisine müracaat edenleri de, Eyyüplü Osman Efendiye yollarmış:

—Bizde bir şey yok..

Dermiş. Sonradan, eski ihvandan ve civarda oturanları yavaş yavaş kabul etmeye başlamış.

Cülus tarihi şuydu: Teşrini sani 1318 20 şaban 1320 (M. 1902) cuma günü..

**

Küçük Hüseyin Efendi şöyle demiştir:

— Mehmed Nuri Efendi ile Visali Efendi çiftlerdi; biz onların her ikisine yardımcı olarak geldik.

Küçük Hüseyin Efendi, bir başka zaman da şöyle demiştir:

Erbaindeydim. Haremi Şerifin kapısını açarken şu sözle karşılaştım:

—Nöbet senindir; fakat önünde iki kişi var. Küçük Hüseyin Efendi, bir başka zaman da şöyle demiştir:

—Dikkat et, bak; kimin başına toplanıyorlar?.

Küçük Hüseyin Efendi; ihvanın, özellikle ihvan arasından Azmi beyin ısrarı üzerine, Hicri 1325 senesinde kalfalığı bırakmış, yalnız irşad ile meşgul olmaya başlamış.

NUH EFENDİ MEDRESESİ

Nuh Efendi medresesini, Küçük Hüseyin Efendi, tarikat kardeşlerine bir toplantı yeri yapmıştı.

Bir başka zaman şöyle demişti: — Manevî terbiyem Mevlevîdir.

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİ'NİN DIŞ GÖRÜNÜŞÜ

Küçük Hüseyin Efendi, 120 cm. boyundaydı. Vücudu da boyuna uygundu.

Cüssesi zayıftı.

Sol yanağında beni vardı.

Sağ gözü ameliyatlıydı.

Sakalı seyrekti; siyah beyaz karışımıydı.

Ağzında dişleri, pek az kalmıştı.

Elleri, ayakları da vücuduna uygundu; yani: Ufaktı.

Küçük Hüseyin Efendi, bir başkasını kendi yerine bedel olarak hacca gönderdi. Bu sebepten de, hacı sayılır.

Küçük Hüseyin Efendinin evi; Kocamustafa Paşa Sancaktar Hayreddin Mahallesi Tekke Sokağı 36 numaradaydı.

Evinde ziyaretçileri kabul ederdi.

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN HANIMLARI

Dört defa evlenmiştir; şöyleki:

Birincisi: Hacı Feyzullah Efendi zamanında, Firuzağa'da Rıza Efendinin hemşiresi..

İkincisi: Bunu, daha önce anlatılan sebepten talâkı selâse ile boşamıştı.

Üçüncüsü: İhvandan Hacı Nuri beyin hemşiresiydi. Bu, 1344 hicrî senesinde vefat etmişti.

Dördüncüsü: Hadimî Mehmed Emin Beyin ailesinin kız kardeşi Hayriye hanım idi.

Küçük Hüseyin Efendi, Hacı Feyzullah Efendinin zamanında:

— **Savmi Davud..** Tabir edilen şekilde, bir gün yiyip bir gün oruç tuttuğunu bu Fakir'e söylemişti.

Küçük Hüseyin Efendi, bir gün, Sünbül Efendi camiinin içinden medreseye giderken, biri kendisine fitresini vermiş; Küçük Hüseyin Efendi de bunu kabul etmiş. Yanında bulunan ihvandan biri, buna çok fena sinirlenmiş. Fakat medreseye gelince, Küçük Hüseyin Efendi o parayı, ihtiyacı olan birine verilmek üzere, hizmetçilerden birine vermiş.

Bunu yapmakla, hem fitre verenin, hem de ihtiyacı olanın gönlünü hoş etmiş; hem de yanındakilere tevazuunu, mahviyetini göstermiş oldu.

Küçük Hüseyin Efendinin medresedeki odasında; kendisi de, kapağı da beyaz topraktan yapılmış bir mangalı vardı. Kapının üzerindeki raftaysa, daima şeker kutusu bulundururdu.

KIŞ ERBAİNİ- KEŞKEK

Kış erbaininden çıktığı gün, yani: Hamsinin birinci günü keşkek ve un helvası yenirdi.

Keşkek şöyle yapılırdı: Koyun gerdanı kaynatılır; sonra buğday ile pişirilir, üzerine de yağ dökülür.

Küçük Hüseyin Efendiye, Mevlevi Remzi Efendi sormuş:

—Nereye kadar ders gördünüz?. Şu cevabı almış:

—**Biz satırdan değil, sadırdan okuduk.** Dersiam Şehrî Ahmed Efendiye de şöyle demiş:

—Biz, Maksud'a kadar ders gördük.

M Emin bey ile, Küçük Hüseyin Efendi yolda gidiyorlarmış. Görmüşler ki: Meczubun biri, duvara kiremit parçası sokmaya çalışıyor. O, bu halde iken Kücük Hüseyin Efendi şöyle demiş:

—**Memlekete veba sokmak istiyor:** fakat sokturmayız.

Küçük Hüseyin Efendi, mektuplarının altına:

—Hadim'ül Fükara..

Diye yazar; mührü şerifini de basardı.

*

ERENLER

Bir gün, erenlere ait bir gazel okunuyormuş. Küçük Hüseyin Efendi şöyle demiş:

—Erenler ocağı, bu halkaya dâhil olan erenlerden olur.

Erenler ne demek?.

Bu sorunun cevabını yine kendisi verdi:

—Hakk'a ermek, yani: Varmak.. Demeğe gelir.

İNTİSAB

Küçük Hüseyin Efendi bir başka gün şöyle demiştir:

—Biz, ezel âleminde imam olduk; cemaatle namaz kıldık. Orada bize her kim uyduysa, bu âlemde bize intisab edenler onlardır.

Mana itibarı ile söylediği hemen hemen üstteki gibi; fakat kelimelerin aynı olduğu kesin değil.

*

Bu cümleler de, Küçük Hüseyin Efendinindir:

—Bizim yolumuz, hem mağribî, hem meşrikîdir.

—Ne aynıdır, ne gayrıdır.

Hacı Feyzullah Efendi de şöyle demiştir:

—Bizim yolumuz; hem ittika, hem de aşk yoludur.

İZMİR'İN GERİ ALINIŞI ŞEVKET BEY

Küçük Hüseyin Efendi, İzmir'in geri alınması sırasında 40 gün evden dışarı çıkmadı. Dışa göre, o günlerde hastaydı. 9 eylül şahabı, ziyaretine giden kardeşlerin en küçüğü, son sonuncusuydum. Önümde kardeşlerden Şevket Bey vardı.

Şevket bey, Küçük Hüseyin Efendinin elini öperken; Küçük Hüseyin Efendi. Şevket beyin elini sıkarak şöyle dedi:

—Ölmeyeceğiz, ölmeyeceğiz.

345 YAZILARIM

Ordu da, aynı gün İzmir'e girmişti.

Fakir, Eyyüp Sultan'da, Eyyüp Camiinde yatsı namazından çıktıktan sonra, Rami kışlasındaki Fransız müstemleke askerlerinden Müslüman olanlardan büyük bir grup Eyyüb'e indiler; ordunun, İzmir'e girdiğini bizlere müjdelediler.

HAZRETİ ALİ'NİN GEZİSİ

Küçük Hüseyin Efendi anlattı:

—Hazreti Peygamberimiz, Hazreti Ali Efendimize gezmeyi emretmiş; Allah, Hazreti Peygamber'e salât ve selâm eylesin, Hazreti Ali'den de razı olsun.

Bu gezisinde, Hazreti Ali şunları görmüş:

Bir havuza su geliyor; deliği çok, içinde bir şey yok.

Çalılık bir tarlaya bir öküz girmiş; hiç bir ağaç gölgesinden yararlanamamış.

Bir de ağaç görmüş ki: Meyvesi var; fakat içi cılk..

Bir ağaç üstünde bir kuş görmüş ki, sesi gayet güzel; ne var ki, cife yiyormuş..

KEMAHLI OSMAN EFENDİ

Kemahlı Osman Efendi, Mehmed Emin beyden önce, Küçük Hüseyin Efendinin hizmetindeydi.

Bir gün, Emin bey, Küçük Hüseyin Efendiye şöyle demiş:

—Soğuk insanın canına tak dedi..

Bunun üzerine, Küçük Hüseyin Efendi de şöyle demiş:

— Öyle ise, aç kapıyı bak. Sene, 11 şubat 1929 dur; günlerden de pazardır.

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN HASTALIĞI HAKK'A YÜRÜYÜŞ TARİHİ KABRİ

Pazartesi, ramazan ayının ilk gecesidir. Ertesi gün de, Küçük Hüseyin Efendinin hasta yattığının ilk günüdür.

397 gün hasta yattıktan sonra sonsuz âleme göçtü.

Sonsuz âleme göçü sırasında, başı kalbine dönük durumdaydı.

Hicrî yıl, 12 şevval'ülmükerrem 1348 senesi..

Rumî yıl, 1 mart 1346 idi. Milâdî yıl, 14 mart 1930 idi. Cuma gecesi, saat: 12,05 olmuştu. Kabri, Eyyüp Sultan'da: — Karlık tepe (GümüşsUYU).. Diye bilinen yerdedir.

İkinci şeyhi Mehmed Nuri Efendinin mübarek kabri civarındadır.

Mübarek kabri için ilk kazılan yerde, bir lahd çıktı; bunun üzerine ikinci bir yer kazıldı, burası temiz toprak çıktı.

Onun kabrinin çevresi, ihvanın mezarları ile çevrilmiştir.

Küçük Hüseyin Efendinin kabri, sonradan parmaklık ve duvar ile de düzeltilmiştir.

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN SÖZLERİNDEN SEÇMELER

Sunacağımız cümleler, Küçük Hüseyin Efendinin seçme, güzel sözleridir:

- Hu, meded Allah..
- Ta, hu bre; dedik.
- Niyet hayır, akibet hayır..
- Niyeti şifa; kasdı boğaz, defi maraz..

Hak bir, Peygamber Hak; gayrisi nahak..

- Hak bir, Peygamber Hâk'tan.. Demekten başka, Küçük Hüseyin bir şey bilmez.
- Muradı halk, muradı Hak'tır ancak; dokunmazsan kımıldamaz salıncak.
- Ha, şöyle hayır söyle; ha, şöyle Hak kelâmı söyle.

Hay Hak, Hak kelâmını doğru söyle.

Hay Hak, sakın, kalbini yerine bırak..

Hay Hak, halimize sen bak..

Hay Hak, halımıza sen bak; kilime kim bakacak..

Hay Hak, Hakk'ı bilirsen, kazmanın sapını yerine bırak..

- Ah sevdiğimi sevse kamu halkı cihan, hemen sohbetimiz, kıssa-i canan (sevgili hikayesi) olur.
- Aslına rücu eden kıblesini bulur.
- Arayan, Leylâ'sını ve mevasını ve Mevlâ'sını bulur.
- Bizim iman ehli, ehli imandır. Bizim hal ehli, ehli haldir. Bizim öptüğümüz eli.. . (devamı bulunmadı.)
- **Karışma Hakk'ın işine; düşme hükümet peşine..**
- Karışma Hakk'ın işine; düşme halkın peşine..
- **Hükümetin emri, şeriatın emridir.**
- Allah işini bilir; karışmaya gelmez.
- Akıl erişmez Allah'ın işine; yazı karıştırdı kışına..
- Sevsinler seni..
- Şeriat; şu senin, bu benim..

Tarikat, hem senin, hem benim..
Hakikat; ne senin, ne benim.
Marifet; (sükût)

- Sofrai Celil, berekâtı İbrahim Halil, sırrı Ali, pirimiz Şah Nakşıbendiyy'ül Velî, Mevlânâ Küçük Hüseyin Iillah'il Fatiha..
- Yediren doyuran, esirgeyen, koruyan Allah'ın adı ile.. **“Kâfirler, Kur'an'ı işittikleri zaman, neredeyse seni gözleri ile yerinden kaydıracak gibi oluyor; şöyle diyorlardı:** (Kalem, 51- 52)

— Galiba sen, delinin birisin. Hâlbuki o, dünya âlem için bir anıdır.” . âyetleridir.

Bunlar için Küçük Hüseyin Efendi şöyle derdi:

— Hem sofilere, hem ariflere veya âşıklara...

- Sıhhatı vücud (can sağlığı), ahseni hizmet (en güzel hizmet), ev içinde dirlik...

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN BİR DUASI

- Essalâtü vesselâmü aleyke ya Resulellah (salât ve selâm sana ey Allah'ın Resulü)..

Essalâtü vesselâmü aleyke ya Nebiyyellah (veya) ya Habibellah (salât ve selâm sana ey Allah'ın Peygamberi, (veya) ey Allah'ın sevgilisi.)

Veselâmün alel mürselin, velhamdü lillâhi Rabb'ilÂlemin (selâm, bütün resullere; Âlemlerin Rabbı Allah'a hamd olsun)..

VelÂkibetü lilmüttakin, aman ya Rabb'elâlemin (iyi sonuç, takva sahipleri içindir; sana sığınırız, ey âlemlerin Rabbı)..

Hayırların fethi (gelmesi, hayır kapılarının açılması), şerlerin defi için, görünür görünmez kaza ve belâlardan emin olup güven içinde olmamız için, Allah rızası için el Fatiha..

Nazarımda yine afak siyah fam oluyor;
Bu gariplik büküyor boynumu yine akşam oluyor;
Ne metanet, ne tahammül, ne de aram buluyor;
Sanırım gurbet ilinde yine bayram oluyor.

Küçük Hüseyin Efendi, akşama doğru medresede daima üstteki cümleleri okurdu.

Yüce dağ başında ben kar idim;
Yel estikçe yilmır yılmır eridim;
Ezel yarin kıymetlisi ben idim;
Şimdi kapılarda bakan ben oldum.

- Çıkıp Arafat Dağı'na hac etmeklik ne güzeldir, ne güzel..
- Yolunda fedai can etmeklik ne güzeldir, ne güzel..
- **Din Muhammed dini; ekmek, buğday ekmeği..**

347 YAZILARIM

- Dağ dağ üstüne olur; ev ev üstüne ol
- Tutagör yar eteğin; ko, ne derlerse desinler..
- Nurunu gördük ama, sıfatını bilmiyoruz.
- Sohbet için: Zaman, mekân, uygun ihvan..
- Çıktım gurbet iline, gezmedik yer kalmadı..
- Önden, arkadan söylenmedik söz kalmadı..
- Allah'ımız var; ne gamımız, ne hunimiz var. Hımımız da ne? Dilin persengi..
- Hamd olsun Allah'ın fazlü keremine..
- Hamd olsun Allah'ımıza, çok şükür ya Rabbi.
- Kabulü duâ, aşkı niyaz, lillâh'il Fatiha..
- Aşk irade, gönül sultan..
- Habibi Hudara salâvat (Allah'ın sevgilisi Hazreti Muhammed'e salâvat).
- Aman ya Rabbi, kusurumuzu affeyle ya Rabbi..
- Allah, tevfikı selâmet, hayırlısiyle.. ;
- Âlem yahşi biz yaman, âlem buğday, biz saman..
- Fatiha okumasını bilir misin?. Düşman dost olur.
- Her şeyin ilmini bilmek güzel ama, Allah bildirirse.. (Hulusi nakletti)
- İçelim kahveyi, bırakalım gençliği.. (Cemâl nakletti).
- Tavada bıraktık; havada arıyor..
- El kârda, gönül yarda..
- Bilen demez; diyen bilmez..
- Tarik, mihenk taşıdır..
- Şifa olsun.
- Dünyamız çok zarif oldu..
- Neler geldi, neler geçti bu fenadan.. Arzu alamadık yalan dünyadan..
- Haram hele al..
- Delikanlılık başa belâ..
- Yiyelim, içelim; bu geçitten geçelim..
- Yedik, içtik; öte yana geçtik..
- Buraya gelenler, Allah rızası için gelsinler; diye bir levha koyalım. (Bunu Kudsî Efendi nakletti.)
- Biz, burada Allah için Allah, diyoruz..
- Bekle babı vuslatı, bir gün sana ihsan olur.
- Bir Müslüman'a bir tane lâzım.. (Kadın için söylenmiştir).
- 13'te ere, 16'da yere..
- Tutagör yaratanı; ko, ne derlerse desinler..
- **Âdet edinme; âdeti bozma..**
- Şerre âlet olma..
- Emir, edepten üstün., (elemrü fevk'el edeb)..
- Kahveyi icad eyledi bir pir;
- Zır zır değil; sabah iki, akşam bir..
- Halk ile oldukça lâzımdır mümaşat (dokunmak) eylemek;
- Ger bana uymazsa eyyam (günler), uyarım eyyama ben..
- Gece yağan rahmet; gündüz yağan zahmet..
- Yandı Kerem'in arpa tarlası.. Hayvanlarımız aç kalmasın ama, ne yapalım?.
- Sığmadı tefsire nokta; ermedi aklı cihan.. Mushafı sinemde kaldı; çıkmadı esrarı aşk.. (Emin bey nakletti).
- Heva ise yeter; gönül, gel Allah'a dönelim gel..
- Siva ise yeter; gönül, gel Allah'a dönelim gel..
- Sülük kaydını bırak; Allah'ı düşünelim..

Bak da zevkine; bak da keyfine..

- **İstanbul, dar'ülamandır.**
- Süreceğin safa, çektiğin zahmete değmez..
- Hatmi sağir: Defi belâ için..
- Hatmi kebir: Esas.
- Efdali zikir: Lâ ilahe illallah..
- Efdali duâ: Elhamdülillah..

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİDEN BİR KERAMET HACI NURİ BEY HÜSEYİN HİLMİ PAŞA

Rumeli'de Osmanlıların mezalim yaptıkları gerekçesi ile, düveli muazzama denilen yedi büyük devletten kurulmuş bir komisyon vardı.

Bu komisyonun merkezi Selanik'teydi. Türk murahhası ve komisyon başkanı da. Hüseyin Hilmi paşaydı. Özel kalem müdürü de, ihvanımızdan, Hacı Nuri beydi.

Üstte adı geçen Hacı Nuri beyin kız kardeşi, sonradan Küçük Hüseyin Efendinin 3. ailesi olmuştur.

Hacı Nuri beyin, şeyhi Küçük Hüseyin Efendi ite haberleştiğini bilen Hüseyin Hilmi paşa, bir gün Hacı Nuri beye şöyle dedi:

—**Her şeyimize burnunu sokan, her sırrımızı öğrenen Avusturya murahhasının durumunu Küçük Hüseyin Efendiye yaz, onu başımızdan def etmesini rica et.**

Küçük Hüseyin Efendiye mektup gelir. Mektupta yazılı Avusturya murahhasının adını bir kâğıda yazar; sarığının içine koyar.

Bir gün, medresede abdest alacakmış. Bildiğiniz gibi, başına mesh ederken sarığını arkaya doğru kaldırması gerekir. Sarığı kaldırırken, eline Avusturya murahhasının adı yazılı kâğıt gelmiş:

—**Bunu hala taşıyacak mıyız?.** Diyerek, o kâğıdı yırtmış.

Bu sırada, hizmetini gören halifelerden Osman Efendi; o anın saatini ve gününü tesbit etmiş. Haliyle, Osman Efendinin durumdan haberi yokmuş.

Aradan bir zaman geçmiş; Avusturya murahhası da, izinli olarak Viyana'ya gitmiş. Aynı gün ve saatte, kalb krizi geçirmiş, sokakta düşüp ölmüş.

Bunun üzerine, Hüseyin Hilmi paşa, Hacı Nuri beye şöyle der:

—Küçük Hüseyin Efendiye bir mektup yaz; memleket namına kendisine teşekkür et.

Sonradan, Osman Efendinin şahid olduğu vaka ile mektup münderecatının birbirini tamamladığı görülmüş.

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN EVİ

Hüseyin Hilmi paşa, Sultan Hamid devrinde sadrı azam olarak İstanbul’a geldi. Her hafta, Sultan Hamid'in huzuruna çıkar, memleket işlerini görüşürdü.

Hüseyin Hilmi paşa, her huzura çıkışında, Küçük Hüseyin Efendiye bir ev alınmasını teklif etmek istermiş. Ne var ki, üç hafta arka arkaya huzura girdiği halde, bu teklifi unutumuş; dışarı çıktıktan sonra da aklına geliyormuş.

Paşa bu durumu düşünmüş düşünmüş, kendi kendine şöyle demiş:

—Demek ki, padişahın ev almasını Küçük Hüseyin Efendi istemiyor..

Bunun üzerine, Hacı Nuri beye, Küçük Hüseyin Efendi için uygun bir ev bulmasını rica eder.

Ve bizim de yetiştiğimiz, Küçük Hüseyin Efendinin oturduğu Sancaktar Hayreddin mahallesindeki Tekke Sokağı 36 numaralı evi satın alırlar.

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN EL DEFTERİ

Küçük Hüseyin Efendinin 10X6 cm. boyundaki el defterinden notlar:

- Her kande aşk ehli var ise karib ola;

Herkim karib gönlün alursa er ola..

- Kişi hüsnü rızası ile çıkıp terki diyar etmez;

Sebepsiz gurbetin kahrın kendine ihtiyar etmez.

- Tehidest (eliboş) kapuna gelse:

—Git Efendi obur. Derler.

Elinde güzeşte (burada: Eli dolu, anlamına) olsa;

—Gel, içeri buyur.. Derler.

YUNUS'UN DEYİŞİ ÜZERİNE AÇIKLAMA

Teşrini sani (kasım) 23, 1302 tarihiyle.. Sefer'ülhayr 27, 1303. (M. 1884)..

Üstteki yazı ve tarih defterin bir yaprağından alındı.

Derviş Yunus kaddese'llâhü sırrahu'l azîz hazretlerinin nutku hikmetâmiz kudsîlerini ElHac Mehmed Feyzullah'ilKudsî Efendi hazretlerinin şerhi kudsîleridir.

Bu güzel şerh, 1282 (M. 1865) tarihinde Arap dili ile reşadpenahîlerden sudur etmiştir.

Denize bir ip gerseler;
Üstüne ceviz serseler;
Ol ipi düşürseler;
Ne hoş olur cunburdusu..

Burada, denizden murad, âhiret âlemidir.

İpten murad, kişinin ömrüdür.

Dünya, manasına da gelir; şeriat, manasına da..

Üzerine ceviz sermekten murad; insanın kendisinin bu maddî unsurlara bağlı vücududur.

İpin düşürülmesi, kişinin güzel ömrünün son bulması ile, amellerine göre âhiret hayatına gitmesidir.

Şişeden bina kursalar;
Bir hayli vakit dursalar;
Sonra sopa ursalar;
Ne hoş olur şangır dışı..

Şişe binadan nıurad, kişinin bu unsurlara bağlı vücududur. Nazlı nazlı nimetler içinde süslü hayli zaman yaşar.

Sopa ile vurmak, ölüm meleğinin gelmesidir.

Şangırtıdan murad, âhiret âlemine gittikten sonra, geride kalanların anı, figanıdır .

Derviş Yunus söyler bunu;
Sakın ipe serme unu;
Baktın ki, dünyanın sonu;
O kopacak kıyamettir..

—Yunus söyler bunu..

Demek, onun size nasihati, öğütü demektir.

—ipe serme unu.. Demek de şu demektir:

—Güzel ömrünü masiva arzusuna verme, boşa giderme..

Kopacak kıyamet ise, kişinin ölümüdür; bu da küçük kıyamettir.

Yerden göğe küp yığsalar;
Tepesine dek çıksalar;
Sonra bir tekme ursalar;
Ne hoş olur gümbürdüsü..

Küp yığmak, kişinin ibadetidir; yerden göğe kadar olsa..

Küplerin tepesine çıkmak, yapılan ibadetlerini insanın beğenip onlara güvenmesidir. Bu hali ile, kötü sıfatlardan kendini beğenme sıfatını kazanmış olduğundan, ettiği amellere tekme vurmak gibidir.

Cümle amelleri ortada olur.
Gümbürtüren murad ise, büyük kıyamettir.
Doğruyu en iyi bilen Allah'tır.

Zikrile maksuda eren;
Hak'la pazarı kuran;
Canım canana veren;
Aşıkı şeyda buyur..

Fethi naçare yetiş
Derdile timare yetiş;
Bu dili naçara yetiş;
Ey gözü şehla buyur..

Mevlâ talibi isen, her kişiden himmet dile; gafil olma.
Matlabm varsa sırrı Kur'an'da ara.
Kasım Hilmi yaz bunu; Sakın, ipe serme unu..

Gör, insanın nedir sonu,
Gönülde bağla sen onu.
Aman Allah, aman Allah,
hal dilim yaman Allah..

Özetle, buraya kadar Küçük Hüseyin Efendinin küçük el defterinden, kendi el yazısı, başkaları tarafından yazılmış bazı parçalarla Yunus'un, Feyzullah Efendi şerhini naklettik. Bunlardan maada, Eşrefi Rumi, Niyazi, Yunus'a ait olanları da vardı.

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN YEMEK ÂDETLERİ KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN İBADETLERİ

Küçük Hüseyin Efendi, ramazanı şerifte, akşam namazını kıldıktan sonra iftar ederdi. Diğer normal günlerdeyse (alaturka vasati) saat 11'de akşam yemeğini yerdi. (akşam namazından bir saat önce)

Normal günlerde, belirtilen saatte yemeğini yedikten sonra, abdest tazeler; akşam namazının vaktini beklerdi.

öğlen vakti ise, öğlen namazını eda ettikten sonra yemeğini yerdi.

Sabahları ise, sabah namazını kıldıktan sonra, yazın biraz uzanırdı. Kalktıktan sonra işrak namazını kılardı.

Akşam namazından sonra, çoğunlukla 4 rekât evvabin namazı kılardı.

Geceleri, imsake iki saat kala kalkar, üç çeyrek saat (45 dakika) kadar meşgul olurdu; peşinden teheccüd namazını kılardı.

Gündüzleri nadiren yatardı.

Geceleri, en çok (vasati) alaturka saate göre, üçe kadar otururdu.

Ramazan gecelerinde dörde kadar otururdu.

Sabahlan bir kahve, yahut çay, veya süt içmek âdetleri idi. Çayın limonunu hafif, şekerini çokça atar içerdi.

Sevdiği yiyecekler içecekler arasında tatlı ve yoğurt vardı. Tatlıyı, yoğurdu yerdi; özellikle ayranı her zaman içerdi.

Üzümü, karpuzu, armudu severek yerdi.

Makarna (erişte) çorbasını çok severdi. Her cuma gecesi, medresede yoğurtlu, naneli makarna çorbası yapılırdı.

Takvim yapraklarını her gün koparıp yanına kor; namaz vakitlerini beklerdi.

Cuma günleri, öğlen ezanından bir saat önce, yemek yerlerdi. Ondan sonra da, hizmetini gören Emin bey ile yaya olarak Sünbül Efendiye,, bazen da, ramazan Efendiye giderlerdi. Son zamanlarında,

payton arabası ile gitmeye başladı.

Cuma namazından sonra, medreseye teşrif ederdi. Medrese kapısında, **halifelerden, Kemahlı Osman Efendi**, kendisini kapıda karşılardı.

Medrese içerisinde, kendisi tarafından yapılan, sol taraftaki kendi odasına girerdi. Pencere yanındaki köşede yer minderine, iki dizi üzerine otururdu. Gelen ihvan, misafirler ellerini öperlerdi.

Gelenlerin bir kısmı, odada bir süre oturduktan sonra, medresenin kubbeli odalarından birine girerlerdi. Yahut mevsimine göre, bahçedeki yere serilmiş hasırlar üzerine veya sandalyalara otururlardı.

Küçük Hüseyin Efendiye kahve nakibi ve medrese hadimi Osman Efendi, (mevsime göre) kahve veya çay getirirdi. Bir müddet sonra ayran ve limonata içtikleri vakidir.

Gelen ihvana da, kahve ikram edilirdi.

Sonra Küçük Hüseyin Efendi abdest tazeler; ikindiye 20 dakika kala hatmi hacegân okunurdu. Hatmi hacegân bittikten sonra, cemaatle ikindi namazı kılınırdı.

Hatmi hacegân her cuma günü, her sabah, cuma geceleri, pazartesi geceleri, kandil geceleri okunurdu.

Küçük Hüseyin Efendi, bayram namazlarını, bazen Hekimoğlu Ali Paşa'da, çoğunlukla da, Sünbül Efendi camii şerifinde eda ederdi. Ondan sonra da, medreseye teşrif ederdi.

Kurban bayramında kurbanlar kesilir, bir kısmı dağıtılır, bir kısmı da büyük bir kazan içine konur ve pişirilirdi. Gelen ihvana, misafirlere sofralar açılırdı.

İlk sofrada, Küçük Hüseyin Efendi, halifeleri ile yabancı misafirler yerlerdi.

Bayramın her günü, Küçük Hüseyin Efendi medreseye teşrif ederdi. Gelen ziyaretçiler, ihvan arasında güzel sesli olanlar aşr-ı şerif, ilâhi ve gazeller okurlardı; bir süre sonra da giderlerdi. Küçük Hüseyin Efendi ise, akşama kadar otururdu.

Küçük Hüseyin Efendi, geceleri yatarken, abdest alıp yatardı. Şu duaları da okurdu:

25 kere istiğfar..

1 kere âyet'elkürsî..

21 kere besmele-i şerif..

3 kere selâmün alâ Nuhun filâlemin (Âlemlerde Nuh'a selâm olsun)..

İMAMLAR İÇİN SORULACAK SORULAR

Yediren doyuran, esirgeyen koruyan Allah'ın adı ile..

İmamı Azam hazretlerinden rivayet edilmiştir; şöyleki:

İmam olacak kimsenin, dört meseleyi bilmesi gerekir. Bu dört meseleyi bilenin imam olması caizdir; bilmeyenin de imam olması caiz değildir.

O dört mesele şunlardır:

1. İmam namaza başlarken şöyle diyecek:

—İşbu namazı kendim için kılarım, cemaat için niyet ederim.

2. İmama:

—Biz sana uyarız, sen kime uyarsın?. Diye sorulduğu zaman, şöyle diyecektir:

—Ben, Hazreti Muhammed Mustafa'ya uyarım; Allah ona salât ve selâm eylesin.

3. İmama:

—Bizim imamımız sensin; ya senin imamın kimdir?.

Diye sorulduğu zaman şöyle diyecektir:

—Benim imamım Kur'an'dır.

4. İmama;

—Bizim namazımız seninle tamam olur; senin namazın kiminle tamam olur?.

Diye sorulduğu zaman şöyle diyecektir.

— Benim namazım ilimle, Hazreti Peygamber Efendimizin sünneti ile yani: Şeriatla tamam olur.

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN CEZBE SEBEBİ GAZEL

Feyzullah Efendinin meclisinde okunduğu vakit, Küçük Hüseyin Efendinin ilâhî cezbe zuhuruna sebeb olan gazel şudur:

Özüme sevda bıraktı, canıma efkârı aşk;
Bir bakışta âteşe yaktı beni dildarı aşk..
Feyzi İsa, hikmeti Lokman bana kâr eylemez;
Yedi kudret taa ezelden yazdı çün bimarı aşk..
Pare pare olmasın, ya neylesin biçare dil;
Her nazarda bin tecelli gösterir didarı aşk..
“Sığmadı tefsire nokta, ermedi aklı cihan;
Mushafı sinemde kaldı çıkmadı esrarı aşk..”
Zulmet-İ şirki riyadan kurtarır kendini;
Zahidin kalbinde tâbân olsa ger envarı aşk..
Dergehi şahı velayettir penahım Âkifa;
Bendei kerrarı aşkım, bendedir kerrarı aşk..

LEVHALAR

Küçük Hüseyin Efendinin hanei saadetindeki misafir odasında asılı olan levhada şunlar yazılıydı:

— Elhamdü lillahi alâ niamihi (ihsan eylediği nimetlerden dolayı Allah'a hamd olsun).

Küçük Hüseyin Efendinin medresedeki odasındaki levhada ise şunlar yazılı idi:

Âyinedir bu âlem, her şey Hak ile kaim;
Mir'atı Muhammed'den görünür Allah daim..

Medresedeki Visali Efendinin odasında asılı olan levhadaysa şunlar yazılı idi:

Kalmasın senden eser asla, kemal ancak budur;
Varını yok eyle, vahdette visal ancak budur..

*

ŞİİRLER

Burada, değişik zatlardan çeşitli şiirler

Şu beyt, Feyzullah Efendinindir:

Bu, bir vehbi ilâhîdir; Kesb ile olur peyda..

Küçük Hüseyin Efendi şöyle dedi:

— Feyzullah Efendinin birçok eserleri vardı. Onların hepsini, Visali Efendi aracılığı ile denize attırmış..

Şu da, Feyzullah Efendinin bir gazelidir:

Gel ey âşıkı sadık, dilersen vaslı cananı;
Ara kâmil insanı, kabul kıl canla anı..
Kim koysa başı dergâhına, azad etmez asla anı;
Terk eyle kıl ü kali bulasın vaslı cananı..
Budur maksudı aslî, budur âşika sermaye;
Âşıkı sadık olagör sayin ola meşkûr..
Vücud (devamı bulunamadı)..

MALATYALI HACI HASAN FİRAKÎ (VİSALİ)

Malatyalı Hacı Hasan Efendiden alınmıştır:

Âşıkların al canını ver anlara cananını;
Âşık neyler can ü teni, ister heman cananını..
Visali 1315

Şu cümle Visali Efendinindir:

353 YAZILARIM

— Ustura gibi ihlâs; bileği taşı gibi teslimiyet..
Ekin ekip çift sürmeyen;
Sofrasına nan kesmeyen;
Arının kahrını çekmeyen;
Balın kadrini ne bilir!.
Visali
Fitneler icad eder ol çeşmi fettanın senin;
Gamzeler kanım döker, hiç yok mu imanın senin?
Şal ü kaşmiri düşürmüş iken ebru üstüne;
Hem belinde hançeri, der: Dökerim kanın senin.,.
Pek zayıf etti vücudum narı hasret el'aman;
Eyle teskin tabi hicrin, söyle dermanın senin..
Bağı hüsnün gülistanına ermesin tek bîr zeval;
Bu Firakı candan olsun günde kurbanın senin..
Firaki (Visali)

Aşkın serer ateşi ta kalbime düştü;
Ahım işiten, yandı diye başıma üstü;
İmdadıma eşkin (göz yaşını) dökerek dide yetişti;
Hepsi kalıp âciz dediler, yandı bu eyvah;
Yansın ko, dedim sönmeye söndürmeye Allah..
Kalbimdeki ateş büyüyüp cisme yayıldı;
Bu halime canan acıyıp düştü bayıldı;
Gül rahlerine gözyaşlarımı döktüm ayildı;
Ağuşuma yaslandı, dedi sönmedi mi ah;
Yansın ko, dedim sönmeye döndürmeye Allah..
Söndürmek için etti derağuş beni yar;
Hayfa ki, anın kalbi de ol rütbede pürnar;
Bir kat daha dil ateş olup oldu şererbar;
Ben mi sebeb oldum vah vah dedi ol yar;
Yansın ko, dedim sönmeye söndürmeye Allah..
(Visalî Efendi)

Bahçei âlemi hoşbu ile doldurdu o gül;
Gonceî gülfem ile âşıkı soldurdu o gül;
Şivei naz ile bülbülleri öldürdü o gül;
Güle geldi gülerek gülleri güldürdü o gül;
Gül güler miydi güle, gelmese gülzara o gül..
Eyledi mürde iken halkı cihanı ihya;
Zatı pakiydi anın nuru Huda'dan peyda;
Mayeı aşk olan âdem nice olmaz şeyda;
Güle geldi gülerek, gülleri güldürdü o gül;
Gül güler miydi güle, gelmese meclise o gül..
Sundu erbabına ol sakii aşk badeleri;
Kaldı hep mesti müdam zümrei üftadeleri;
Tal'atî, şevki şad eyledi naşadeleri
Güle geldi gülerek gülleri güldürdü o gül;
Gül güler miydi güle, gülmese gülzara o gül..

Vasfedip Bari Huda şanına LEVLÂK okudu;

Hakipayını temenni edip EFLÂK okudu..
(Visalî Efendi)

Bu şiirin devamı bulunamadı,

MEHMED EMİN BEY (NAMÎ)

Küçük Hüseyin Efendinin hizmetini gören Mehmed Emin beyin defterinden:

Murğ-İ ruhum görmek ister ya Muhammed ruyunu;
Koklamak ister gönül her lahza anber buyunu..
Bastığın toprakların içsem serapa suyunu;
Dinledikçe gaşy'olur dil daima hoş huyunu..
Her çiçek senden alır bî-şüphe renk ü buyunu;

Sürmedir gözsüzlere bîşek gubarı makdemin;
Boş değildir döktüğü eşki hazini didenin..
Mürdeyi ihya eder İsa gibi muciz demin;
Melcei sensin ancak bendei ûfkendenin..
Madihin Zatı Huda'dır ya Resulallah senin;
Ya Resulallah, zikrinle kalbim pürnur olur;
Gam gider şadı gelir beyt'ül hazen mamur olur..
Cümle âlem müznib olsa şüphe yok mağfur olur;
Bulan zat ü sıfatın taa ebed mesrur olur..
Desti nasibinden içen Namı gibi mahmur olur..

(Mehmed Emin bey Namî mahlasını kullanırdı.)

Habli bülbülden çıkan muhrik seda;
Bülbül âlet, söyleyen Zatı Hûda..
(Namî)

Uçurduk bülbülü altın kafesten;
Meded umma her nefesten..
(Namî)

Narı aşkta yanmayan bilmez zevki visali;
Zevk halinden ibaret sanma zahid vehmi visali.
(Namî)

Ey padişahı lem yezel; Yoktur şerikin filezel..
Dillerde destan bu mesel; Zatın, sıfatın pek güzel..
Hayran bu hale kâinat; Etmiş ihata nuru zat..
Aşkınla mali sanihat; Zatın, sıfatın pek güzel..
Verdin vücud ezdada sen; Geldi zuhura bu beden..
Kimdir seni inkâr eden; Zatın, sıfatın pek güzel..
Gâhi olursun bir hacer; Gâhi olursun bir şecer..
Her ferd seni tenzih eder; Zatın, sıfatın pek güzel..
Bir sırrı azamdır cihan; Her zerrede zatın ayan..
Sinemde buldum bir nişan; Zatın, sıfatın pek güzel..
Sığmam demişsin bir yere; Göz tabiî şebpere.. (Yarasa)

Girdin umume'n kalblere; Zatın, sıfatın pek güzel..
Terk eyle Namî varlığı; Hail olan ağyarlığı..
Gelsin sana Hak varlığı; Zatın, sıfatın pek güzel..
(Namî)

Kim ki nasa hizmet etse naili amal olur;
Cana minnet bilse elbet müsterih'ülbâl olur..
(Namî)

Bilirim bezmi elestte mazharı feyz oldu gönül;
O zaman biz biz idik, şimdi acep n'oldu gönül!.
(Namî)

Narı aşkta yanmayan aşk ehlini tayib eder;
Cisri aşkı geçmeyen (devamı bulunamadı).
(Namî)

Baharın zevkine yoktur nihayet;
Hezar eyler neden durmaz şikâyet..
(Namî)

RASÛLÜLLAH SALLALLÂHÜ ALEYHİ VE SELLEME ÖVGÜ
Aşkı Habibi Kibriya, yaktı beni ser ta bepa;
Virdim budur subhu mesa, ruhum Muhammed Mustafa..
Olsun sana canım feda..

Senden mukaddem enbiya, aldı bütün senden ziya;
Ey nuru çeşmi evliya, ruhum Muhammed Mustafa..
Olsun sana canım feda..

Kutan umuma mucize, Hak'tan getirdin sen bize;
Oldun muin her âcize, ruhum Muhammed Mustafa..
Olsun sana canım feda..

Açtın şeriat babını, teşkil edip mihrabını;
Kurdun güzel bünyadını, ruhum Muhammed Mustafa..
Olsun sana canım feda..

Her parmağın bir selsebil, şakk'ülkamer bahir delil;
Tasdik eden olmaz zelil, ruhum Muhammed Mustafa..
Olsun sana canım feda..
Baldan elezdir sözlerin, şifadır gözlerin; Hamişisin öksüzlerin, ruhum Muhammed Mustafa..
Olsun sana canım feda..

Açtın tarikı hafiyeyi, kestin zulamdan reşteyi;
însan edip napuhteyi, ruhum Muhammed Mustafa..
Olsun sana canım feda..

Sayende hep üftadegân, buldu hayatı cavidan;
Namî kulun müştakı an, ruhum Muhammed Mustafa..
Olsun sana canım feda..
(Namî)

Tahammül kalmadı tende felekin çevri yetmez mi;
Hususî lutf ü ihsanı acep bir gün erişmez mi?.
Ne çekti Âdem ü Havva felekten etmedi şekva;
Kurulmuş bir dolap ama görenler hayret etmez mi,.
Seherde açılır güller öter şevk ile bülbüller;
Bilir misin neler söyler bu gam bir lahza bitmez mi?.
Girer pervane devrane atılır şemi suzane;
Yanar biçare merdane ne hikmettir bilinmez mi?.
Doğar hurşid güler yüzler füsunkârdır güzel gözler;
Gönül cananını özler acep bir gün görünmez mi?.
Sunar peymaneyi saki yakar bilcümle uşşakı;
Cihanda aşk kalır baki bu şerbetten içilmez mi?.
Nedir Namî bu feryadın muamme aşkla bünyadın;
Lisanda bir kuru adın kalırsa hiç yetişmez mi?.
(Namî)

Nedir bu çektiğim senden benim, ey nefsi emmâre;
İnandım, yokmuş insafın âlemde mekkâre..
Aziz ömrüm heba ettim, rehi nafteye gittim;
Bilerek dostu incittim, senin mekrinle gaddare..
Aman derdim lisanımdan, geçilmezdi figanımdan;
Tutan yoktu inanımdan? tapardım batıl efkâre..
Bahar geçti hazan geldi, bana külli siyan geldi;
Nedamet bağrımı deldi, yüzüm yok Babı Gaffare.
(Namî)

İnkıraz bulmaz tarikat, kalkmadan seyr ü sülük;
Ekmel insan önünde eğdi baş bunca mülûk..
(Namî)

Dem çeker feryad edersin bîtevakkuf taa seher;
Söyle bülbül, nalei cangâhı kim şerh eder?.
Goncei naşüküftenin ömrü bilirsin az olur;
Ehli "aşktan var mı başka derdine hemraz olur?.
(Namî)

Vücud birdir bütün eşya cemali Hakk'a revzendir;
Hemeostla hemeezost kemal ehline ruşendir;
Vücud iklimi cesettir, serapa bahri hikmettir;
Yapansa desti kudrettir yıkarsa yapmak ehvendir;
Hudanın aynıdır, değil gayrı hakikatta taayyünden münezzehtir..
(Namî)

Camı aşkı nuş eden Mansur gibi berdar olur;
Zümrei uşşak içinde akıbet serdar olur..
Levmi idimden ne korku, bizde varlık kalmadı;

357 YAZILARIM

Bülbülü vahdetserayız nağmemiz gülzar olur..
Haleti aşkı ne bilsin sofii napuhtegân;
(Namî)

Cümle eşya Zatı Hak'tır Hak, münezzeh cümleden;
Her kabın şeklin alır, bir şekle mal olmaz neden?.
Oynadı sırrı mahabbet, ten gılafın giymeden;
Mai mevhum gitti, suret oldu âyineden..
Hub cemalin görmeğe müştak idi âyineden;
Bir âmâi mutlak idi, Âdemi halk etmeden..
Mürğu aşka lâne oldu kalbi kâmil cümleden;
(Namî)
Evveli aşk, âhiri aşk, aşka yoktur intiha;
Leylei isradaki sırra olanlar aşina..
Vak'agir intizar olmuş bu hale daima;
Cümlenin maksudu nokta, perde olmuş masiva..
Münezzehtir hululden Zatı Bari;
Bütün sular görürsün bahre cari;
Tebahhurdan olur hâsıl (devamı bulunamadı).
(Namî)
Canlar içinde can idin;
Her derde sen derman idin..
Âşıklara sultan idin;
Anlar içinde an idin..
*.
Hacei manadan aldı dersi Ümm'ülKitap;
Noktai vahdette çekildi, (devamı bulunamadı)..
(Namî)

Nuru mutlak, sureta insanda oldu runümd;
Kalbi Âdem, buldu bu nurdan cilâ..
(Namî)

Masivadır cümle eşya, Hakk'a mir'at oldu dil;
Har ü haşek istemez imiş anı sende bil..
(Namî)

Kuvveden fiile getirmiş, kudreti Mevlâ'ya bak;
Yokladın mı aslını, nutfedir bir katra kil..
(Namî)

Açıldı didei canım;
Göründü mahı tabanım..
(Namî)
Desti kudretle bezenmiş her çiçek;
Karşıdan hoştur temaşa eylemek..
Barekallah doğrusu sabbağına;
Verdi revnak bülbül, can bağına..
(Namî)

Secdegâhım kabe kavseyni Habibi Kibriya;
Kiblegâhım ravzai huldü berini asfiya..
Serveri evlâd-I Âdem, nuru çeşmi evliya;
Aşk u şevk ile yanar cismi zaifim daima;
Buk'ai Batha'da doğdu afitabı kibriya;
Makdemi teşrifin bildi ganimet enbiya..
Nuru feyzi ukdesinden oldu seyrabı evliya;
Vahyi Hak'tır her kelâmı, yok hilafım Namiya..
Rahmeten lilâlemin'sin ya Muhammed Mustafa..
(Namî)

Eylesin sayin Huda meşkûr derviş;
Sana dünyevî, uhrevî makamında kılsın reha..
(Namî)

Terki dava, ketmı mana menzile îsal eder;
Vücud birdir, bütün eşya Cenabı Hakk'a revzen dir..
(Namî)

Gûş ü huşunda yer etsin pendnamei Attar senin;
Kıblei ehli aşka pirev olmuş seyri üallahta senin..
(Namî)

Ey sakii ruzi elest;
Uşşakı kıldın meyperest..
Ağyarla oldun dest bedest;
Oldun neden hatırşikest..
Biz köşei meyhanede;
Ağyarla sen kâşanede..
(Namî)

Sırrı Hak'tır, anlaşılmaz kal ile dilhanesi;
Aşiyanı kibriyadır Âdem'in kâşanesi..
Kadrinin kadrini bîşek Namıi Kemter bilir;
Leylei kadre müsadif gelen hep şâd olur..
(Namî)

Kâinat gördüm bugün pür velvele;
Düştü iklimi vücuda zelzele..
Feyzi Hak cari iken her bir dile;
Kim demiş girmez imiş Allah ele..
Malum olsaydı eğer insanlara sırrı kader;
Esbabı âleme eylerdi irası keder..
Atıl u batıl kalırdı mutlaka sayi beşer..
(Namî)

MEHMED EMİN BEYİN MEKTUBU HASAN REŞAD BEY
Aşağıda, Mehmed Emin beyin, Hasan Reşad beye yazdığı mektubu okuyacaksınız.
Mektup şöyle başlıyor:
Ruhum Reşadcığım,
Evvelâ üzerimize vacib olan selâm ve duayı ifa ettikten sonra, tevalii sıhhat ve temadii muvaffakı-

359 YAZILARIM
yatımzı zevali napezir Rabbımızdan dilerim.

Amin en Peşaver'e muvasalat buyurulduğuna dair, esmer güzeli Sadık beye yazdığımız mizahtan ziyade bir felsefei İslâmiyeyi muhtevi bulunan mektubunuz, manzuru âcizi oldu.

Babil Kulesi'ne, güzel bir numune teşkil eden vapurdaki seyahatinizin güzel geçtiğini yazmış ve velayetten de bahsetmişsiniz. Nefse hoş gelen bir şey ama bu söylediğiniz vücudu hakkanînin zuhur ve büruza gelmesine ve bu da mevhibei sübhaniye olduğuna şüphe yoktur. Maalesef, o da bu Fakir'de yoktur.

Zannı âciziye kalırsa kemalâtı beşeriye ahlâkı hasene ile kaimdir. Bunun içinde cümlesi münderiçtir. Keşif ve keramet, velayete maşrut değildir. Marifet, tasfiyei kalb ve tezkiyei nefistir. Buna muvaffak olanlara da:

— Ashabı dil (gönül ehli).

Denir. Bu da duanız bereketi ile teysirnüma (kolaylıkla) olur.

Hüsnü zan iyi şeydir. Sui zandan tevakki etmek lâzımdır, itibar, mevcudadır; mevhuma değildir.

Bir mevcud ki, ahdi ezelîyi ifa ettikten sonra otuz altı sene daha daim ve bakidir. Bizler, onun babı saadet medarında en âciz ve naçiz bir kıtmiriyiz. O, bir mir'atı yektadır ki, nuru mutlak o sıfatı celileden nümayan olur. Bunlara:

— Hellâli müşkilât (zorlukları çözen)..

Denir. Bizler de onun re'fet ve barigâhı şefkatine sığınmış âcizleriz. O, zevali napezir kapıda enfası madudemizi bitirmek isteriz, inşaallahü teâlâ.

Hatırımdan çıktığın yoktur Reşad, bir an bile;
Âlemi ervahda verdik biz seninle el ele..
Nuru zatı kibriya cari iken dilden dile;
Didei nadide meyletmez her bir güle..
Kudreti Mevlâya nisbet bahrı umman zerredir;
Zerrei naçiz içinde sırrı insan kürredir..
Limaallah vaktinin sultanına bir bendedir;
Mayemiz hubbü Ali'dir, bilmeyen etkendedir..
Sinei bîkünyemizde ehli beyti Mustafa;
Hattı zerrinle yazılmış pençei âli aba..
İptilâdan ivtilâya sevk eder hükmü kaza;
Hüccet ü burhan buna işte Aliyy'ülMurtaza..
Kâinat gördüm bugün baştan başa pürvelvele;
Düştü iklimi vücuda nagehan bir zelzele..
Feyzi Zatı Mustafa sari iken dilden dile;
Kabil olmaz kim demiş, girmez imiş Allah ele..
Cümle eşya zildir amma müntehidir aslına;
Aklı cüz'î perde olmuş giremez bir faslına..
Harf ü savte bürünen bir noktadır bak aslına;
Âyeti sırrı aceptir anla gir de faslına..
Cümle esmanın esası ismi Budur, ismı Hu;
Cayigir olmuş ezelden noktai sevdada (süveyda olabilir) bu..
Akil ü dana isen hariçte etme cüstücu;
Mahzeni ilmi ledünsün değmez bu yolda güjtegû;
Ah ateşi yar ile geçti ömrü bülbülün;
Rengi ruyi buldu revnak ah bülbülden gülün..
Menzdi canana yol bulmaksa kasdın Namiya;
Haydarı Kerrar'a doğru çek inanın düldülün..

Zemzemesiyle tasdiatıma nihayet verir ve tecdid edildiği halde hakkınızda hayırlı olacağını inayeti

ilâhiye ve imdadı ruhaniyeti Peygamberiye ve himmeti kudsiyei Hazreti istinaden, arz eyler ve doya doya yanaklarınızdan öperim. Ebülfükara Reşadcığım..

(Tevcihime gücenme; Yazmaktan üşenme..)

*

İhvandan Şevket beyin, Küçük Hüseyin Efendi için yazdığı gazeller:
Mazharı sırrı hayatı cavidansın ya Hüseyin;
Kutbu âlem mihveri kevn ü mekânsın ya Hüseyin..
Üç muazzam zata erdin, cismini nur eyledin;
Âlemi lahut içinde gizli sultansın ya Hüseyin..
Bir güzide hılkata mazhar olup zatın senin;
Nimeti uzma vücudun feyzi ihvansın ya Hüseyin..
Merhamet ü şefkat muhassas zatına ey nuru Hak;
Öyle teslimi ilallahsın ki, irfansın ya Hüseyin..
Nakşibendî Halidî'de Şeyh Feyzullah kulu;
Sende hatm olsa revadır nuru burhansın Hüseyin..
Firkatin göstermesin âlemde Allah'ım bize;
Bin yaşa ey padişahım, tenlere cansın Hüseyin..
Bezmı canana kavuştur Şevketi avareyi;
Esmai zülcelâl Rabbı Rahman'sın Hüseyin.

**

Nasıl vasfeyleyem bilmem Cenabı Şeyh Hüseyin şafî;
Lisanım aciz ü kahir meded ya Şeyh Hüseyin Şafî..
Tarikı Nakşibendî'de bugün yektai arz oldu;
Gönüller derdinin dermanıdır sultan Hüseyin Şafî..
Cenabı Şah Feyzullah Visalî can u canandan;
Hilâfetle mübeşşer sakii vahdet Hüseyin Şafî.
Ne hacet arz u izaha dilâ meydanda asarı;
Güneş gibi ziya saldı cihana Şeyh Hüseyin Şafî.
Küçük, derler velâkin pek büyüktür, namına kurban;
Tahayyürde kalır insan muazzam Hüseyin Şafî.
İlâhî sen inayet kıl o ekmel zata her daim;
Muammer hem mükerrem olsun o sultan Hüseyin Şafî.
Füyuzat bahş olsun hem umum ihvan ve yârana;
Bana da bir nazar kılsın yeter Şevket Hüseyin Şafî.

*

TAVSİYE

RECEB EFENDİ TEVFİK EFENDİ

Küçük Hüseyin Efendinin halifelerinden; Receb ve Tevfik Efendilere, Küçük Hüseyin Efendi şöyle demiştir:

— Ne şeyh olacaksınız, ne şeyh bulacaksınız; dersinize devam ediniz.

Bu vakayı, Receb Efendi anlattı.

Dil nazargâhı Celili Ekberest..

Âşıkta gam, keder n'eyler;
Gam, halkı cihanındır..
Gel uzun etme bu işi; Söz piri muganındır..

**

Hatadan beri olan mekândan münezzehtir.

**

Hased o rinde ki, asudedir mezarında..

361 YAZILARIM

MEVLÂNÂ HALİD ZİYAEDDİN BAĞDADÎ HAZRETLERİNİN YAZMIŞ OLDUĞU SİLSİLEİ ŞERİFE

Allah'a hamd olsun. O, öyle büyüktür ki; sevgi bağı ile bağlı zattan gelen Hüseyniye, Feyziye, Kudsiye, Halidiye, Nakşıbendiye intisabını feyiz yollu ihsan eyledi.

Bu büyük ihsanını; yerin doğusuna, batısına aylar gibi, güneşler gibi dağılan özünde sözünde doğru âşıklara yaptı.

Yüce Allah, Efendimiz, sahibimiz Muhammed Mustafa'ya salât ve selâm eylesin. Aşkın kaynağı odur; sürürün olduğu yer odur.

Yüce Allah, onun âline, ashabına da salât ve selâm eylesin. Çünkü onlar olanca güçleri ile yaratanına şükür eden, Ahmediyet makamındaki koılun, hakikatlar denizindeki sırlarını almak için dalıcılardır.

SİLSİLEİ ŞERİFE

(Silsile klişesi eserin sonundadır.)

1. Nebi (Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem Efendimiz Hazreti Muhammet Mustafa;) ..
2. Sıddık (Hazreti Ebu Bekir; Allah ondan razı olsun)..
3. Selman, (Selmanı Farisî; Allah ondan razı olsun)..
4. Kasım (Hazreti Ebu Bekir'in torunu)..
5. Cafer (İmam Caferi Sadık)..
6. Tayfur (Bayezidi Bistamî)..
7. Ebülhasan (Ali Harkanî)..
8. Ebu Ali (Fazl Farmidî)..
9. Yusuf (Hemedanî)..
10. Abdülhalik (Hace Abdülhalik Gucdüvanî)..
11. Arif (Rivegerî)..
12. Mahmud (İncir Fağnevî)..

Adı geçen zatlar, Maveraünnehir (Ceyhun ırmağının ötesindeki beldeler) ülkesinin şanlıları idiler.

13. Ali (Hacei Azizan Ali Ramitenî)..
14. Baba (Muhammed Baba Semmasî)..
15. Külâl (Seyyid Hace Emir Külâl)..
16. Nakşıbend (Muhammed Bahaeddin Şah Nakşıbend)..
17. Alâeddin (Attar)..
18. Yakub Cerhi..
19. Hace Ahfar (Ubeydüllah) meşhur oldu..
20. Muhammed Zahid (Vahşî)..
21. Derviş Muhammed (Istırarî)..
22. Hacegî (Muhammed Emkinegî)..
23. Baki (Muhammed Baki Bülah)..
24. Müceddid (İmamı Rabbani Ahmed Ömerî)..
25. Urvet'ülVüska (İmamı Rabbanî'nin oğlu Muhammed Masum)..
26. Seyfeddin (İmamı Rabbanî'nin torunu)..
27. Seyyid Nur (Muhammed Bedvanî)..
28. Habibüllah Mazhar (Şemseddin Canı Canan)..
29. Şah Abdullah pirimiz..

Hallerine imrenilerek bakılan bu zatlar, bizim için; karanlık gecenin ardından gelen bayram sabahı oldular.

30. Ziyaeddin ki, asrında eşi yoktu, bizim Mevlânâ Halid'imizdi. Bu zata intisab etmekle, âlem baştan sona şenlenmişti.

31. Muhammed Kudsî.. Bu zat, Mevlânâ Halid hazretlerinin feyizler deryasından kana kana içti. Kendisinden de, âlem halkı sınırsız lütuf buldu.

32. Şah Feyzullah.. Bu zat dahi, Muhammed Kudsî Efendinin kemal sırlarından bolca nasib aldı. Ruhlar bahçesine, bu zatın himmeti ile Yüce Hakk'm feyzi güneş gibi doğdu.

33. Muhammed Nuri.. Şeyh Feyzullah Efendinin kemalât şulesinden geldi. Bu zatla kulların içi dışı şen ve mesrur oldu.

34. Visalî Efendi.. Muhammed Nuri Efendinin feyiz kokusundan Mevlâ Visalî Efendiyi Allah âşıkı eyledi.. Onun tevhid şarabından içen âşıkları mahmur oldular.

35. Küçük Hüseyin Efendi.. Onun parlak güneşinden feyiz aldığından, cananın vuslat nuruna erdiğinden; Hüseyin Efendi zamanının seçkini, Yüce Zat'ın meşhur âşıkı oldu.

Yüce Allah, bizi feyizleri ile yararlandırsın.

Yüce Allah, Efendimiz, sahibimiz nurun nuru Muhammed'e salât ve selâm eylesin..

Yüce Sultan, her şeye gücü yeten, zatına yenilgi olmayan, çok çok bağışlayan Allah noksan sıfatlardan münezzehtir.

**

Şah Abdullah Dehlevî'den itibaren. Küçük Hüseyin Efendiye kadar gelen zatların sonsuz âleme göç tarihleri şöyledir:

1. Abdullah Dehlevî: 1240
2. Mevlânâ Halid Bağdadî: 1242
3. Muhammed Kudsî Kunevî: 1260
4. Hacı Feyzullah Efendi: 1293
5. Muhammed Nuri Edirnevî: 1302
6. Hasan Visalî Efendi: 1320
7. Küçük Hüseyin Efendi: 1348

**

Hattat Halim Efendi tarafından silsilei şerife için yazılanların sırası ile okunuşu şöyledir:

1. Ya Hazreti Muhammed Bahaeddin Nakşıbend, (Allah ondan razı olsun)..
2. Mevlânâ Halid Ziyaeddin Bağdadî kuddise sırruhu.
3. EşŞeyh Muhammed Kudsî Kunevî kaddesellahü sırrahu.
4. Mevlânâ Feyzullah'üdDin kuddise sırruhu.
5. Eş-Şeyh Muhammed Nurî Edirnevî kuddise sırruhu.
6. Eş-Şeyh Hasan Visalî kuddise sırruhu.
7. Küçük Hüseyin Hüsnî Ankaravî kuddise sırruhu.

(Bu zatların isimleri bulunan klişe eserin sonundadır).

**

Küçük Hüseyin Efendinin kabri şerifinde baş taşında şunlar yazılıdır:

HU Meded Allah Mazharı Feyzi Huda Ankara'lı Şeyh Küçük Hüseyin Hüsnî Efendi Hazretleri

Doğumu: 22 ramazan 1244 cuma günü Ölümü: 12 şevval 1348

**

(Baş taşı yazısını Hattat Hulusi Efendi yazmıştır. Fakir, kendisine:

—Yazınızın altına imzanızı niye yazmadınız?.

Diye sordum, şöyle dedi:

—Küçük Hüseyin Efendinin baş taşına imzamı atmaya teeddüp ettim.

*

KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİNİN EL DEFTERİNDEKİ NOTLARDAN ALINANLAR

Hazreti Seyh kuddise sırruh'ülâli Mevlânâ Ziyaeddin Halid'ülBağdadî Efendimiz hakkında meşahirden (meşhurlardan, tanınmışlardan) Keçecizade Molla İzzet Efendinin medhiyeleridir (övgüleridir).

MEVLÂNÂ HALİD'E KEÇECİZADE'NİN MEDHİYESİ

Birtakım iman füruşan (satanlar) bir alay dellâli din;
Satmada sukı riyada (gösteriş pazarında) kâlei (kumaş) imali din..
Anların destinde (elinde) kalmış mustarken (perişanken) hali din;

363 YAZILARIM

Bir mükemmil (ikmal edici) zat, şimdi eyledi ikmali din..

Nakarat (tekrar):

Şeyh Halid'dir
gül ruhsarı millet (millet yanağında gül) hali (ben) din;
Âsitanî huldi cennet (daimî cennet kapısıdır) fedhuluha halidin (ebedî kalıcıları olarak oraya girin)..
Şah Abdullah Azam, yani: Kutbü Dehlevî; Ruhı cismi bendegân (kulların cismine ruh) canı cihanı manevî (dünyanın manevî canı)..
Bir çerağı (lâmbası, kandili) ile verdi âleme bu pertevi (ışığı);
Gülşeni firdevse (Firdevs cennetinin gül bahçesine) döndü serbeser (baştanbaşa) dünya evi..

Nakarat:

Şeyh Halid'dir
Destgâhı kâlei irfana (irfan kumaşına tezgâhta) oldur Nakşıbend (nakış vuran);
Resmeder isterse narı ateşe (yanan ateşe) tuhmü sepend (üzerlik tohumu)..
Eyle iman kim kerametiyle memlu (dolu) köy ü kend;
Duzeh (cehennem) inkârına düşme olursun derd mend (zavallı)..

Nakarat:
Şeyh Halid'dir
Bestedir (bağlanmıştır) desti Resulüllah'a (Resulüllah'ın eline) tar rabıta (zülfüne tutunup);
Nezdine reh bağlayıp (zatına yol tutup) fikr'et karara rabıta (rabıta kararı ile).. Hazreti işan (bu zatlar) olup şimdi medarı rabıta (rabıta yeri);
Tazelendi goncai bağı diyarı rabıta (rabıta şehrinin bahçe gülü yeniden açtı)..

Nakarat:

Şeyh Halid'dir
Hanigâhı (tekkesi) hem bihişt abad (cennet ülkesi) hem darüsselâm (selâm yurdu); Çünkü kıldı Hattaı (bölge) Bağdad'dan teşrifi Şam..
Firkatiyle (ayrılığı ile) duzeh (cehennem) oldu
kişveri (iklimi) darüsselâm; Her ne derlerse'desinler bir sürü ervahı ham (çiğ ruhlu insanlar)..

Nakarat:
Şeyh Halid'dir
Kârı daim isri ashabı Resul'e iktifa (Resul'ün
ashabı izinde gitmek); Kesbi (kazancı, işi) bu bender ki (baş ticaret yeri) ki, fanide (dünyada) terki masiva (Hakk'm zatından gayrını bırakmak).. Şam'ı teşrif eyledi ol bülbülü vahdet neva (tevhidi anlatan);
Maksadın âlemde iştimam (koklamak) ise, buy-u vefa (vefa kokusu)..

Nakarat:

Şeyh Halid'dir .
Halidîlerdir fesad ümmeti tathir eden (temizleyen);
Seyfi batın (mana kılıcı) ile ehli zâhin tedmir
eden (ceza veren).. Mülhidinin (dinden çıkanların) can ü dinin arsat şimşir eden (kılıç alanına çe-

ken);
Daim ehli sünneti cennet ile tebşir eden (cennetle müjdeleyen)..
Nakarat:
Şeyh Halid'dir
Hakipayı (ayak tozu) çeşmi cana (can gözüne) ta olunca sürme sa (sürme gibi);
Dideduz (göz dikip) hasretim Mevlâ bilir subhu mesa (akşam sabah)..
Andelip hamem (bülbül kalemim) oldu vasfına destansera (destan yazan);
Bana da yek şemme (bir koku) lütfetsin o gülsenden (gül bahçesinden) Huda (Allah)..

Nakarat:

Şeyh Halid'dir
İntisabım (bağlılığım) var ezelden şüphesiz dergâhına;
Münkeşif oldu (açıldı) dili zarım (inleyen gönlüm) dili agâhına (ayık gönlüne)..
Şüphe etme rahı Hak'tır (Hak yoludur) zahida (ey zahid) git rahına (gir yoluna);
Buyi irfanı (irfan kokusunu) sezersin düşme istiknahına (derinliğine)..

Nakarat:
Şeyh Halid'dir
Olmasam ben bendei (molla) Celâleddin (Mevlânânın bağlısı) eğer; acı fahrin (şeref tacını) etmemiş olsam o şahın zibi ser (başa süs)..
Baş koyup dergâhına İzzet olurdum hâki din (din toprağı);
Arzuhalim eylesin Şam'a revane (götürsün) eşkter (çokça gözyaşı)..

Nakarat:

Şeyh Halid'dir

YUNUSTAN DERVİŞLİK ÜSTÜNE

Hayıf (yazık) benim geçen bunca ömrüme;
Dervişlik ne güzel sultanlık imiş..
HU, dedikçe safa verir canıma;
Dervişlik ne güzel sultanlık imiş..
Dervişin birisi Bayezidi Bistam;
Dervişlikte buldu derdine derman;
Tahtını terk etti İbrahim Edhem;
Dervişlik ne güzel sultanlık imiş..
Dervişin enine aba biçtiler;
Aşk şarabın kana kana içtiler;
Cümle sahabeler böyle göçtüler;
Dervişlik ne güzel sultanlık imiş..
Bakmamış şu dünyanın haline;
Padişahlar çare bulamaz ölüme;
Var Yunus sen de şükür eyle haline;
Dervişlik ne güzel sultanlık imiş..

HİCAZ MAKAMINDA İLÂHİ
Gizlice şaha buyur, hanei tenha (boş eve) buyur;
Sevdiğim aman kerem et, lütfunla cana buyur..

365 YAZILARIM
Halk uyur, ağyar uyur, ey güli rana (güzel gül) buyur..
Meclisi aşka gel ey yar eyleyelim ah ile zar;
Sen sensin Efendi ben biçare baisi sevda (sevdaya tutulan) buyur..
Halk uyur, ağyar uyur, ey güli rana buyur..
Tekkei aşka dönelim, firkatle ah edelim;
Halkai zikre girelim, sen de gel ihya buyur..
Halk uyur, ağyar uyur, ey güli rana buyur..
Zikrüe maksuda eren, Hakla pazarı kuran;
Canını canana veren, âşıkı şeyda buyur..
Halk uyur, ağyar uyur, ey güli rana buyur..
Fethi naçara yetiş, derdile Umara (tedaviye) yetiş;
Bu dil (gönül) biçare yetiş, ey gözü şehla buyur..
Halk uyur, ağyar uyur, ey güli rana buyur..
Teşne midir (susamış mıdır) yoksa felek kanıma;
Eyledi hasret, beni cananıma;
Bunca etti şer Tayfî, cefa canıma;
Rahm'edip ağlar bana hep âşıkan..

EŞREFOĞLU RUMÎ'DEN

Etme felek gayrı sitemler yeter;
Derdi derdim olmada daim beter;
İncidiyor gönlümü gayet keder;
Gel beni ağlatma güldür ey güzel..
Şol ki can vermez bu yolda pes niçin canan diler;
Müddeidir (iddiacıdır) ko ani kim (dostu) ol yalan diler»
Dost yolunda âşika elbette can vermek gerek;
Zira ol dost aşkını bîdil ü bıcan diler..
Eşrefoğlu Rumî aşka vereli hep varını;
Bimurad olup yürür, ne vasıl ne hicran diler..
Hali dilzarımı (gönlümün iniltisini) duysa cihan;
Rahm'edip ağlar bana hep âşıkan..
Olmada günden güne halim yaman;
Rahm'edip ağlar bana hep âşıkan..
Şerh edemem şöyle ciğer pareyi;
Yar ise açtı sineme yareyi..

GALİB'DEN DÖRTLÜK
Biçaredir ümmetlerin isyanına bakma;
Acıdub hasretle duzehe (cehenneme) kakma..
Rahm'eyle aman ateşi hicranına yakma;
Ezcümle (özellikle) kulun Galib pürcürmü bırak
Gâh esiri gurbet eyler, geh enisi gam (gam arkadaşı) beni;
Şaşmışım bilmem ne yapsam bu dili nakâma (aradığını bulamayan gönüle) ben..
*
**
Her kanda (nerede) aşk ehli var ise karib (ğârib veya yakın) ola;
Her kim karib (ğarib veya yakın) gönlün alırsa arola..
Kişi hüsnü rızası (hoşnutluğuyla) çıkıp terki diyar etmez (vatanını bırakmaz);
Sebepsiz kurbetin (gurbetin) kahrın kendine ihtiyar etmez.

Tehidest (eli boş) kapıya gelse geç (veya gel)
Efendi obur derler; Elinde güzeşte (hediye veya verecek bir şey) olsa gel içeri buyur derler..

KASIM HİLMİ'NİN ŞİİRİ
Kenci aşkı (aşk hazinesini) ister isen dili viranda (yıkık gönülde) ara;
Hızır'veş (gibi) abı hayatı zulmet-i tende (beden karanlığında) ara..
Rahı Hakka (Hak yoluna) seni ir şad eyleyen manayı bul;
Ademi manayı talipsen kâmil insanda ara..
Her hacerden (taştan) güher (cevher) olmaz, maden olmaz her tür ab (toprak);
Zahida (ey zahid) gir bahri aşka (aşk denizine) dürrü (inciyi) ummanda ara..
Allem'elesma (isimleri öğretti) rumuzun (işaretini) men arefe (kendini bilen) sırrın;
Dahi anlamak şanından ise ehli irfanda ara..
On sekiz bin âlemi keşt eylesen (geçsen) bulmak muhal;
Seni yoktan var eden Mevlâ'yı var sende ara..
Talibi Mevlâ isen, her kişiden himmet dile;
Gafil olma, matlebin (isteğin) var sırrı Kur'an'da ara..
Kasım Hilmi yaz bunu, sakın ipe serme unu;
Gör insanın nedir sonu, gönülde bağla sen anı..
Aman Allah aman Allah, hal dilim yaman Allah..
(Geredevî Kasım Hilmi)

RESULÜLLAH İÇİN NAATI ŞERİF
Gönül zülfü şikâre dolaştı ya Rasulellah;
Acep Mansurveş dare dolaştı ya Resulellah..
Gehi zülf il gehi haddin (yanağın) tecellisinde mest olup;
Gehi ağyar ü geh yare dolaştı ya Resulellah..
O geh teslim, geh vahdet, geh kesret makamında;
Makalât üe eş1 ara dolaştı ya Resulellah..
Gerek vahdet üe kesret, gerek enfüs ile af ak;
Şenin'çün devredip kâr e dolaştı ya Resulellah..
Vücudun merkezi âlem medarı hestii imkân;
Muhiti kevn olan dare dolaştı ya Resulellah..
Senin zat ü sıfatın Hak bilenler erdiler nura;
Seni hak bilmeyen nare dolaştı ya Resulellah..
Marizi derdi aşk olmuş Salahı feyz ü mülküne;
Şifâyâb eyle Umar e dolaştı ya Resulellah..
(Salâhı)

NİYAZİ'DEN BİR ŞİİR
tlmi bahri vücud esdafinin dürdanesiyem ben;
Maarifi kenz ü dil vessafının viranesiyem ben..
Benim ilmim katında müçtehidler âciz oldular;
Veli ilmi ilâhînin deli divanesiyem ben..
Birer cümle cihanın halkı bir bir razı oldular;
Benim bir hale meylim yok, Hakk'ın bilmem nesiyem ben..
Bikülli âlemin halkı bilürler bende bir derd var;
Bilinmez sevdiğim kimdir nenin mestanesiyem ben..
Egerçi sureti âherde geldim âlem mülküne;
Ne maziyem, ne müstakbel, her anın anesiyem ben..
Yitürdüm benliği benlik bana Hak benliğindendir;
Tekellümde hitabı gaybetin kârhanesiyem ben..

367 YAZILARIM

Ne Mısrî'yem, ne Mehdî'yem, ne İsa'yem, ne inşa nem;
Bu yanan daimî şem'in velî pervanesiyem ben..
(Niyazî-i Mısrî)

MAHVÎ'DEN BİR ŞİİR
Cemalin şem'ine Mevlâm gönül pervanelik ister;
Eriyip kalmayam asla gönül suzanelik ister..
Visalin seyrine canım vusul ister, a sutanım;
Bırakıp akl ile şanım gönül divanelik ister..
Bu dünya renk belâsından, dahi ağ u karasından;
Geçip külli hevasından gönül ferzanelik ister..
Bırakıp izzetin, varın, rızasın isteyen yarın;
Çıkarıp camesin, arın, gönül uryanelik ister..
Ciğer aşk ile kebab olsun, vücud mülkü harab olsun;
Yıkılsın hep tür ab olsun gönül viranelik ister..
Bu imkân âlemin koya, sıva hubbünden el yuya;
Hüviyetten haber duya, gönül merdanelik ister..
Makamı cema azm'ede, fenafillahta seyr'ede;
Bekabillahı taht ede, gönül şahanelik ister..
Cenahı aşkla (aşk kanadıyla) uçup bu Mahvî
cümleden geçüp; Şarabı vahdeti içip gönül mestanelik ister..
*

MEVLÂNÂ ŞAH FEYZULLAH BAKİ EFENDİMİZ HAKLARINDA HALİFELERİNDEN FÜHULÎ HACI EMİN EFENDİNİN METHİYELERİDİR
Cemali Hakk'a mir'atı safadır Şeyh Feyzullah;
Derunı âşıka mihri ziyadır Şeyh Feyzullah..
Hakikattan olan âmâ bu sırdan hissedar olmaz;
Bilâ şek şemsi eflâki bekadır Şeyh Feyzullah..
Olanlar bülbülü gûyay'ı bağı vuslatı canan;
Bilir kim rehberi halvet seradır Şeyh Feyzullah..
Mahabbet cür'asından nuş eden ihvana malumdur;
Güruhu âşıkana muktedadır Şeyh Feyzullah..
Vücudun şehrin ihrak eyleyen zata hüveydadır;
Sönmez taa ebed şem'i hüveydadır Şeyh Feyzullah..
Elest bezmindeki ahd üzere sabit eyler uşşakı;
Rahı Hakk'a acaip rehnümadır Şeyh Feyzullah..
Serrai vahdeti ez can ü dil arzu eden gelsin;
Tamam mürşidi vaslı Huda'dır Şeyh Feyzullah..
Şarabı aşkla medhuş olan anlar bunu ancak;
Delili bezmi hası kibriyadır Şeyh Feyzullah..
Bırakıp redd ü inkârı bu zata iktida eyle;
Ki zira pir ev âli abadır Şeyh Feyzullah..
Celis olan bu kavme iki âlemde şaki olmaz;
Tariki Nakşıbend'e pişuvadır Şeyh Feyzullah..
Fühulî, küntü kenz'in esrarına vâsıl olan salık;
Bilir kim Cenabı Hak'tan atadır Şeyh Feyzullah..

TEVHİD ÜZERİNE

Seraser cümle âlem semme vechüllah imiş bildim;

Giyip âlem libasın görünen Allah imiş bildim..
Seçerden âyeti «inni enellah» dedi işittim;
Hakikatta şecer Musa Kelimullah imiş bildim
Dedi Şahı Velayet, noktadır asli kelâmullah;
Haberdar olmayan ol noktadan bedhah imiş bildim..
Gel ey sofi ko esmayı haber al zatı yektadan;
Senin cismi lâtifin, hep sıfatullah imiş bildim..
Sıratı müstakim üzre sebat et sıdkı niyetle;
Muradı ehli aşkın hep cemalullah imiş bildim..
Hakikat bahrinin gavvası fehm eyler rümuzatı;
O kenzin gevheri esrarına agâh imiş bildim..
Zebun et nefsini salik isen dergâhı Mevlâya;
Hemişe zikri hak ey Lütfi doğru rah imiş bildim..
(Lütfî)
**
NUTKU MECNUNÎ
Katrayız gerçi veliy amma ki derya bizdedir;
Nüh u felek seyyareler, çarhi muallâ bizdedir..
Bizdedir kenci hakikat, bizdedir sırrı meknun;
Mefharı sırrı ilâhî dürrü yekta bizdedir..
Zahida gel bize taan etme ki, biz âşıklarız;
Bülbül'i bağı cananız, derdi rana bizdedir;
Nefhai ruh'ülkudüstür kalbimiz pak eyleyen;
Gönlümüz âyinedir nuru tecellâ bizdedir..
Gerçi biz Mecnunî'yiz, ama değil Leylâ için;
Âşıkı sadıklarız, gel gör ki, Leylâ bizdedir..
(Mecnuni)
**
BEDRİ EFENDİ HACI FEYZULLAH EFENDİNİN TORUNU BEDRİ EFENDİNİN BİR ŞİİRİDİR

Seyri gülsen, ey peri sensiz bana zindan olur;
Cennet olsa meskenim sensiz bana külhan olur..
Gülarakla lâle'rengin (gül damlası lâle renkli)badeler nuş eylesem;
İçtiğim peymaneler sensiz bana al kan olur..
Meclisinden dur olup bir an seni ben görmesem;
Her demim, her saatim sensiz bana hicran olur..
Can verilmez mi Efendim sen gibi bir mürşide;
Böyle bir âşık kölen her dem sana kurban olur..
Bedriya, halin arz eyle gel canana;
Bekle babı vuslatı, bir gün sana ihsan olur..
*
Acep hayran oldum, aşka uyalıdan;
Yanıp püryan oldum aşka uyalıdan..
*
Kalenderanı hakikî odur ki fanide;
Ne kaydı ser, ne gamı derdi masivaya düşer..
*
NESİMÎ'DEN BİR ŞİİR
Çünkü bildin müminin kalbinde beytullah var;
Niçin izzet etmedin ol evdekim Allah var..
Yılda bir kez hac olursa Kabe'de ey hacegân;

369 YAZILARIM

Gir gönüller Kabe'sine nice bin haccullah var..
Pehlivandır ol kişi kim nefsini islâh eder;
Hep erenler meclisinde ana eyvallah var..
Kenzi mahfidir hakikat ey Nesimî ebsem ol;
Sırrını faş etme zira bu yolda çok gümrah var.
(Nesimi)

Bu çardakı âlem zindanı pür belâdır;
Her ferdi âferide bir derde müptelâdır..

TAVSİYE
Kılleti menam, kılleti taam, kılleti kelâm (Az uyumak, az yemek, az konuşmak..)
(Hazreti Ali)

MANALI DEYİŞ

Kudretinden bizi yarattı Mevlâ;
Şükür birliğine imanımız var..
Okuyup ismini tavaf eyleriz;
Metaımız erbabına satarız;
Cevahire maden dükkânımız var..
Gel özün düşürme nefsi hevaya;
Yüzükara gitme ruzu cezaya..
Mürşidi kâmili bulmayanların;
Pirinden nasihat almayanların;
Derununda aşkullah olmayanların;
Başına bir torba samanımız var..
Cümlenin çektiği kendi amali;
Nasibinde olan buldu kemali..
Sadiya aşkıle avvarin (emanetçilik) eyler;
Akıtıp göz yaşın melâmet eyler;
Bizim günahkâr ümmete şefaat eyler;
Resulullah gibi sultanımız var..

TAVSİYE

Zahirde güt şeriatı;
Batında tut tarikatı;
Ta bulasın hakikati
Ermeye zeval sana..

KANUNÎ'DEN

Bütün dünya benim olsa gamım geçmez, nedendir bu!. (Kanunî)

BAKÎ'DEN
Ezelden taa, türab ü gamla yuğrulmuş bedendir bu.. (Baki)

KANUNÎ'DEN

Camei sıhhat Huda'dan halka bir hil'at gibi;
Bir libası fahir olmaz cisme ol kisvet gibi;
Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi;
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi..

(Süleyman Kanunî şehzadei birinci Selim Han)

ÜÇÜNCÜ SELİM'DEN
Namei hicranı yazdım sukkai hasret gibi;
Bir cefai kahir olmaz bendeki uzlet gibi;
Halk içinde muteber bir nesne yok servet gibi;
Olmaya servet, cihanda yar ile sohbet gibi..

(Murtazai Âsitanî sakini Mahallei üçüncüSelim Han)

NİYAZİ'DEN
Ey derde derman isteyen;
Yetmez mi derd derman sana?.
Ey rahatı can isteyen;
Kurban olandır can sana..

Yağma edersen varlığın;
Gider gönülden darlığın;
Mahveylersen ağyarlığın;
Yar oliser mihman sana..

Sermaye bu yolda neman;
Teslim olur buna inan;
Sıdkıyle Allah'a dayan;
Etmez mi gör ihsan sana..

Tevhide tapşur özünü;
Kimseye açma razını;
Şeyh izine tut yüzünü;
Şeyhin yeter burhan sana..

Eyün kişi yol alamaz;
Maksunu tez bulamaz;
Bekle maarif kapısın;
Yüz göstere irfan sana..

Dünya ile ukbayı ko;
Ula ile uhrayı ko;
Var ol kuru sevdayı ko;
Matlab yeter sübhan sana..

Candan taleb kıl yarını;
Ver canı bul didarını;
Yok eyle kendi varını;
Kim var ola canan sana..

371 YAZILARIM

Çürüklerin hep sağ olur;
Zehrin kamu bal yağ olur;
Dağlar yemişli bağ olur;
Cümle cihan bostan sana..

Güçtür kati Hakk'ın yolu;
Dergâhı hem gayet ulu;
Sıdkıyle olmazsan kulu;
Etmez yolu asan sana..

Kulluğa bel bağlar isen;
Şam ü seher ağlar isen;
Sular gibi çağlar isen;
Tez bulunur umman sana..

Bülbül oluben ötegör;
Gül gibi açıl tütegör;
Aşk oduna can atagör;
Gülzar olur niran sana..

Yüzün Niyazı eyle hâk;
Derdile bağrın eyle çâk;
Kalbin sarayın eyle pak;
Şayet gele sultan sana..
(Niyazî-i Mısrî)

MÜRŞİDİ KÂMİLİ İMA EDEN BİR ŞİİR

Hisarı aşkta bir çoban buldum;
Sürüyü salmış kenara çoban.
Çaldığı kavalın hayranı oldum;
Yedi makam çalar davara çoban..
Yazlağı kışlağı hayr'ülberiyat;
Çaldığı makamda türlü tesir at;
Ululara sordum, nedir bu halat;
Dediler kâmildir bu kâra çoban..
Ziyaret ile bu yanına vardım;
Ziba kavalından bir avaz aldım;
Sürüsüyle görünce hayrette kaldım;
Her birin çekmiş Umara çoban..
Çobanın elinde asai Musa;
Dilinde devreder esmai hüsna;
Dertli davarına düdüğü şifa;
Mazhar olmuş sırrı Settar'a çoban..
Sürüsün korur kurda yedirmez;
Melik otağına yabanı girmez;
Vasfi, bu kemale her çoban ermez;
Sıdk ile yar olmuş Gaffar'a çoban..
(Vasfî)

*

Asumandır kubbesi hep ihtirakta kandiller;
En ziyabahş kanadili güneşle mahtır..
Kaldırılmakla tekâya kaldırılmaz zikri Hak;
Cümle mevcudat zakirdir, cihan dergâhtır..
(Emin Bey)

Ne kahrı desti adadan bil;
Ne lütfü aşinadan bil..
Kanaat ehli derviş ol;
Kamu kârı Huda'dan bil..

GÜZEL SÖZ

İnsan doğunca kulağına ezan okunur; ölünce namazı kılınır. Demek hayat, ezan ile namaz arası kadardır.

**

MÜNACAAT

Gönlüme doldur Huda'ya aşkın sevdasını;
Sil gider bu tenden gayrının kavgasını;
Açıver gönül gözünü, ölmeden öldür beni;
Ah bu cana ver hidayet, istesin Mevlâm seni..
Siliver hem fazlın ile kalbimizin pasını;
Asiler için yarattın rahmetin deryasını;
Gam eksildikçe artar nefsimin hırsı kati;
Bir işim yok ki ağartır yüzümün karasını..
Ey Hakkı, gel bu fenadan vazgeçüben fariğ ol;
Ah n'edeyim son nefeste halimin n'olasını..

**

EVLİYA İÇİN

İksiri azaradır nutku ehlüllah;
Taşa düşse anı sim ü zer eyler;
Yek nazarda haki kimya ederler;
Velî suretinde ihfa ederler..
Varisi enbiya denmiş anlara;
Bakma hakaretle dervişanlara;
Mürde gönülleri ihya ederler;
Seni de vâsili canan ederler..
Hem raha cehd eyle, kali hal eyle;
Kal ehli olandan infisal eyle;
Arayıp anlara ittisal eyle;
Her kemliğe iyilik arif kârı derler..
Sakın faş etme sırrı sübhanı;
Eğer öğrendinse ilmi irfanı;
Bekle gece gündüz babı gufranı;
Bir kula yar olsa lütfu rabbani;
Dehri İskender'de zülkarneyn eyler..

YUNUSTAN MÜNACAAT

373 YAZILARIM

Senin âşıkların kılmaz nazar firdevsi âlâya;
Ne huriden haber söyler, ne meyleyler musaffaya..
Nükuşu masivaüllahtan geçirmiş bunları aşkın;
Komuşlar cümle sevdayı, dolaşmışlar bu sevdaya..
Eğer ol âşıkların halin sorarsan, gayrıdan sorma;
Sorarsan hali mecnunu sor ol ruhsarı Leylâdan;
Gel ay Yunus, gözünü yum cemali masivaüllahtan;
Ki bunda göresin Hakkı ne lâzım vaadi ferdaya..
(Yunus)

AŞK ÜZERİNE

Geldim devrana gülzarı aşka;
Oldum pervane bu narı aşka..
Gördüm kurulmuş darı ene'lHak;
Mansur dikilmiş berdarı aşka..
Mahvetti zatım, fiil ü sıfatım;
Hal ile girdim ikrarı aşka..
Cam ü ene'lHak mest etti mutlak;
Mestane geldim pazarı aşka..
Kesret bir oldu, zulmet nur oldu;
Müstağrak oldum envarı aşka..
Aşk ile doldum, maksudu buldum;
Ben bende oldum Hünkârı aşka..

SAĞLIK - VUSLAT

Bilmedik zevkü visali;
Çekmedikçe firkatin..
Olmayınca hasta kalbin;
Bilmez âdem sıhhatin..
*
KEMAL

Kalmasın senden eser asla,
kemal ancak budur;
Varını yok eyle vahdette,
isal ancak budur..

RUHÎDEN TAŞLAMA

Sanma ey Hoca ki, senden sim ü zer isterler;
Yevmü lâyenfeüda kalbi selim isterler..
Berzahı havf ü recadan geçegör nakâm olup;
Demi âherde ne ümid ü ne bim isterler..
Unutup bildiğin arif isen nadan ol;
Bezmi vahdette ne ilim, ne âlim isterler..
Haremi manide bigâneye yol vermezler;
Âşinai ezelî yarı kadim isterler..

Cürmüne muterif, taata mağrur olma;
Ki şifahanei hikmette sakim isterler.
Kiblei manayı fehm eylemeyen göçenler;
Sehv ile secde edip ecri azim isterler..
Ezber et, kıssai esrarı dili ey Ruhi;
Hazır ol, bezmi ilâhide nedim isterler..
**

MANEVÎ ÖĞÜT

Pâk eyle gönül çeşmesini taa durulunca;
Dik tut gözünü gönlüne, gönlün göz olunca..
İnkârı bırak, dil destisini çeşmeye tut dur;
Ol abı sahabahş ile dur desti dolunca..
Çün Hak seni derbanı cihanhanesi (dünya, yani:gönül kapıcısı) etmiş;
Dur kapuda gayrı koma taa anı bulunca..
Ol koma kim, sonra çıkarmak güç olur güç;
Şeytan çerisi hanei kalbe dolunca..
Ver âşık evi sahibine çık aradan sen;
Elbet gelir Allah evine sen savulunca..
Çektik bu cihan içre nice mihnet ü zahmet;
Ol piri hüda mürşidi kâmil bulununca..
Ey Lâî mekânım, seni ben çok aradım çok;
Gönlümde mukim olducağın ta duyulunca..
**
Külah ü hırkayı eyle terk, nefse eyle külah;
Hevai taç ü ridaya (rütbe veya giysi) düşen riyaya düşer..
Kalenderanı hakikî odur ki fanide;
Ne kaydı ser, ne gamı masivaya düşer..
**
İbni vakt ol, gider elden habı (uykuyu);
Vakit naziktir, uyan ey habî (uykucu)..
**
Diz çökerek ağlayan, yüreğini dağlayan;
Nasibinden mahrum kalmaz, tanrıya bel bağlayan..
Dışın halk ile, hüsnü ahlâk ile; İçin Hak ile, zikri Hallâk ile..
**
ÖLMEDEN ÖLMEK
Hayatı cavidanı, şeyhi kâmilden sual ettim;
Ölmeden evvel ölmektir, deyince intikal ettim..
**
ŞERİAT

Şeriatsız kişi uçsa havaya;
Gönül verme o gibi çürük mayaya..
**
İNSANI KÂMİL OLMAK İÇİN
Görmek değil imiş görmek;
Bilmek değil imiş bilmek;
Evliyaya gönül vermek;
Rengine boyanmak gerek..

375 YAZILARIM

*

KUDDUSÎ'DEN DEYİŞ

Veli olmaz kişi taşlanmayınca;
Siva endişesi boşlanmayınca..
Kemâle eremez salik diriğa;
Bu aşkın oduna haşlanmayınca..
Söğütte biter mi hiç tatlı elma;
Yarılup sarılup aşılanmayınca..
Yiyemez körpe kuzu türlü otu;
Büyüyüp gün begün dişlenmeyince..
Ne denlü aklı olsa da kişinin;
Okumaz hacaya başlanmayınca..
Dahi başlanmakla âlim olmaz;
Çalışıp dersine düşlenmeyince..
Sabii baliğ hemin akıl olur mu;
Nice yıl geçip yaşlanmayınca..
Amel çokluğuna yok itibar hiç;
Kulundan halikı hoşlanmayınca..
Gel ey Kuddusî, sen de olma tenbel;
Vücud bulmaz bir iş işlenmeyince..

**

AH HATMİ HACEGÂN

Ey sine narı aşka yan, bul bir hayatı cavidan;
Olsun nasibin her zaman, esmarı hatmi hacegân..
Ervahı cümle evliya, gelmiş diyorlar merhaba;
Ehli gönüller pürziya envarı hatmi hacegân..
Bu halkaya kim ki ehak, cezbeylemiş bizzat Hak;
Ehli Huda'ya hoş sebak, etvarı hatmi Mcegân..
Dönmüş gönüller hazrete, aldanmamışlar kesrete;
Benzer riyazı vahdete, gülzarı hatmi hacegân..
İnmiş melekler saf saf, bu halkayı eyler tavaf;
Allah'a olmuştur muzaf, huzzarı hatmi hacegân..
Eyler teveccüh piri aşk, diller dolar tesiri aşk;
Olmuş bütün tefsiri aşk, güftarı hatmi hacegân..
Yok iptida ü intiha, bu halkadır vahdetnüma;
Neşreyleyüp nuru Huda, serdarı hatmi hacegân..

KUR'AN ÂYETLERİ

Bilmek istersen eğer adedi âyatı;
Cümlesi altı bin altı yüz altmış;
Bindir vaad beyanında, anın bini vaiyd;
Hem bini emri ibadet, bini nehy ü tehdid;
Bini emsal ve iber, bini ahbarı füsus;
Beş yüz âyatı haram ile helâl muhsus;
Buldu çün yüz âyatı teşbih ü duaya çü rüsuh;
Altmış altısı dahi âyeti nasih ü mensuh..

*

Ebed azmi belde öldunsa ey Baki;
Bilirsin ki, cihan mülkü Süleyman'a değil baki..
Şaha, azminde izharı tehevvür (düşünmeden acele) eyledin ama;
Buna çarhı felek derler, ne sen baki ben ben baki..
(Bakî)
*

İLÂHİ SIR
Dersi aşkın müşkilin Yahya nice halleylesün;
Söyle, neyler kendini bilmez, bilenler söylemez..
*

GÜZEL BİR ÂDET

Hacı Feyzullah Efendi, her mayıs ayında şöyle yaparlarmış:

50 dirhem (60 gram) çörek otu, 50 dirhem (60 gram) bal, bunları karıştırıp yermiş. Çörek otu, yıkanacak, kavrulacak..

**

Bişah Nakşıbend Mevlânâ EşŞeyh Muhammed Bahaeddin..
Zülcenaheyn Mevlânâ EşŞeyh Halid'ülBağdadî..
Kutb'üz Zaman Mevlânâ EşŞeyh Küçük Hüseyin..
Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun;
Resulüllah Efendimiz Hazreti Muhammed Mustafa'ya salât ve selâm olsun.

Kaynak :

MEVLÂNÂ KÜÇÜK HÜSEYİN EFENDİ, İbrahim Ekrem Eyyubi (EKREM ARKI)Düzenleyen ve Baskıya Hazırlayan: Abdulkadir AKÇİÇEK, İstanbul, 1988

377 YAZILARIM

RİSÂLE-İ EHADİYYE

MUHYİDDİN İBN'ÜL ARABÎ
Kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

Bu tercüme, Rahmetli Miralay "Recep Ferdi" nin tercümesi esas tutularak ve Üniversite kütüphanesinde bulunan daha eski zamanlarda muhtelif zatlar tarafından yapılmış tercümelerle karşılaştırılarak vücuda getirilmiştir. Okuyanların kendi zevklerine ve Tasavvuf sahasındaki bilgilerinin derecesine göre bir anlayışa varabilmeleri için "metin" değiştirilmemiş, olduğu gibi muhafaza edilmiştir. Yalnız bazı yerleri bugünkü şivemize ve dilimize uydurulmuştur. Bazı cümlelerin manalarının daha kolay anlaşılmasını sağlamak maksadile o cümlelerin sonuna tarafımdan kısa açılamalar eklenmiştir.

Cemal BARDAKÇI,
1961 Akdem Yayınları

Gir huzur u pâk i şeyhi ekbere vakti seher
Evliya ervahı bir bir andan eylerler güzer
Asfıyalar eşrefi, fazl u inayet menbaı
İlmi ile takvayı cemetmiş idi nim el beşer
Hikmet ü irfanının, eltafının payanı yok
Yazdı esrarı hakayıktan kitabı muteber
Kini anın evsafını hakkiyle Takdir eylemiş
MağzıKur'andır nazar eyle "Fusus" u serteser
Öyle bir gavsı muazzam kimi vücudu nadiri
Olmuş ilhamı ilâhiyle müzeyyen bir güher
Eyledi "Cibril" istikbal ruh u pakini
Emri Hakla eyledikte semti lâhuta sefer
Hacetin var ise "Mekki" iltica kıl Hazrete
Bir nigâhı re'feti dünya ve mafiha değer.

Samı Naibi Sürurî Zâde
Mehmet Mekki
1313

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

Bismillâhirrahmanirrahim

"Nefsini bilen muhakkak Rabbini bildi."
Hadisi Şerif

Hamd etmek, birliğinin önünde ön olmıyan Tanrıya mahsustur.

Bil ki ön de O dur. Ve anın tekliğinin sonunda son yoktur.

Bil ki! son da O dur. Allah vardır, onunla beraber ön yoktur. Onunla beraber son da yoktur. Yakınlık da, uzaklık da yoktur. Keyf de yoktur. İns ve cin ve âvân (zamanlar) da yoktur. Vakit, zaman, üst, alt ta yoktur. Kevn de yoktur, mekân da yoktur. O, şimdiki halde de evvelce olduğu gibidir. O, birliksiz bir'dir ve teklik olmaksızın tek'dir. İsimle müsemmadan mürekkeb de değildir. Zira anın ismi kendi, müsem-

ması da kendidir. Şu halde isim anın gayri değildir. O da isminin gayri değildir. İşte bunun için isim de, müsemma da odur.

O, evveliyetsiz evvel, ahıriyetsiz ahir, zahiriyetsiz zahir, batıniyetsiz batındır. O, evvel harfinin vücudu ve sırrıdır. Ahir, zahir, batın harflerinin de vücudu ve sırrı o dur. Onun vücudunda bu harflerin ve bu harflerde onun vücudunun sereyânı olmaksızın evvel, ahir, zahir, batın ancak O dur. İmdi Hululiye'nin galatına düşmemek için bunu iyi anla!

O, bir şeyde değildir. Onda da bir şey yoktur. O, bir şeyin içinde veya dışında da değildir. O'nu bu sıfatla bilmek gerektir, ilim ile kavi ile fehm ve vehm ile değil. Zahir veya batın gözü ile de değil, idrâk ile de değil.

Onu ancak O görür ve O'nu ancak O idrâk eder, ancak O bilir.

Kendi zatını kendi zatı ile görür ve bilir. Onu, kendinin gayri bir kimse görmez. Kendinin gayri bir kimse idrâk etmez.

O'nun hicabı kendisini örten, gizliyen kendi birliğidir. O'nu kendinin gayri bir şey hicaplamaz (perdelemez, örtmez). Onun hicabı kendi vücududur. Kendi vücudunu keyfiyetsiz olarak birliği ile örter, gizler.

O'nu, kendinin gayri hiçbir kimse görmez. Peygamber nebiyyi mürsel'de görmez. Ve ne kâmil bir veli, ne de yakini olan Melek, Meleki Mukarreb o'nu bilmez. **O nun nebi'si kendidir, Resulü de kendidir, risaleti de kendidir, kelâmı da kendidir.**

Kendinin gayri sebep ve vasıta olmaksızın kendi zatını kendi zatı ile kendi zatından kendi zatına gönderdi. Mürsil (gönderen) ve (mürselün bih) kendisile gönderilen ve (mürselün ileyh) kendisine gönderilen arasında fark yoktur, (neb'e haber) harflerinin ve (enbiya haberciler) harflerinin vücudu o'nun vücududur, onun gayri değildir. Ve onun gayrinin vücudu yoktur. Onun (fena yok olması da yoktur. Ve onun ismi, müsemması da yoktur. Bunun, için (nebi) sallallahü aleyhi vesselem:

(Nefsini bilen Rabbini bildi) buyurdu. Ve **(Rabbimi Rabbim ile bildim)** buyurdu.

Peygamberimiz bu sözlerle işaret buyurdu ki muhakkak sen, sen değilsin. Ve sen, sen olmaksızın o sun. O, senin içinde değildir, sende onun içinde değilsin. Ve Hak, senin dışında değildir. Sende Hakk'ın dışında değilsin. Ve ben bu sözlerle senin zatının ve sıfatının mevcut olduğunu murat etmem. Belki senin ebeden mevcut olmadığını murat ederim.

Sen zatınla ve onunla ve onda ve onunla beraber mevcut olmazsın. Ve sen fani değilsin, mevcudda değilsin. Ve bu illetlerden bir illet olmaksızın o, sen'dir.

Şimdi vücudunu bu sıfat ile bildin ise muhakkak Allah'ı bildin. Aksi halde bilmedin.

NEFSİNİ ÖLDÜRMEKLE TANRI BİLİNMEZ

Ariflerin cümlesi Allah Teâlâ'nın marifetini (Tanrıyı bilmekliği) vücudun fenasına insanın kendi varlığından soyunmasına, nefsini öldürmesine izafet eylediler, (bağlı bildiler). Şimdi bu mahzı galat ve açık sehivdir (yanlış, hata).

Zira Tanrıyı bilmek ve vücudun fenasına ve ne de anın fenasının fenasına muhtaç olmaz. Çünkü eşyanın vücudu yoktur. Vücudu olmayan şeyin fenası da yoktur. Zira fena, vücut ispatından sonradır. Bir şey önce var olmalı ki sonra yok olsun. Şimdi sen zatını vücutsuz ve fenâsız bildiğin vakit, muhakkak Tanrıyı bildin. Aksi halde bilmedin.

Tanrıyı bilmekliği vücudun fenasına, yok olmasına ve onun fenasının fenasına bağlı görmek şirk isbat etmektir, Tanrıya ortak tanımaktır. Zira sen, Tanrıyı bilmeyi vücudun fani olmasına ve onun fenasının fenasına bağlı gördüğün vakit Allah'ın gayri için ve onun nakızı olarak vücut olduğunu, Tanrıdan başka ve ondan ayrı bir vücut tanımış, kabul etmiş oldun. Bu da açık şirktir. Zira Peygamberimiz, **nefsini bilen muhakkak Rabbini bildi** dedi. **Nefsini ifna eden Rabbini bildi** buyurmadı. Zira gayr ispat eylemek, anın fenasını mün'akızdır varlığı sabit olan şey yok olmaz. Ve sübutı caiz olmayan şeyin fenası da caiz olmaz. Tanrıdan gayri bir varlık isbat caiz olmayınca öyle bir varlığın ifnası da caiz olmaz.

Senin vücudun **la şey**'dir, hiçbir şey değildir. Ve **la şey**, fani olan ve fani olmayan şeye muzaf olmaz, katılamaz, eklenemez. Şu halde senin vücudun mevcud da değildir. Madum yok da değildir. Peygamberimiz anı kadimde tekvin nüshasından evvel (kâinat yaratılmadan evvel) olduğun gibi halende senin madum yok olduğuna işaret buyurdu.

TANRININ ORTAĞI BENZERİ YOKTUR.

Şimdi muhakkak Tanrı, ezelin, ebedin, kıdemin kendi vücudları olmaksızın ezelin de, ebedin de, kidemin de vücududur. Eğer böyle olmasaydı **Vahdehu lâ şerikeleh** (o birdir, onun ortağı yoktur), olmazda. Hâlbuki onun Vahdehu la şerike leh olması vaciptir.

Şimdi muhakkak Tanrının şerikinin vücudu onun yani Tanrının vücudu ile değil, kendi zatı ile olur. Ve böyle olan kimsede ona muhtaç olmaz. Bu takdirde ikinci bir Rab olur. Bu ise muhaldir, olmayacak iştir. Şu halde Tanrının ortağı yoktur, benzeri yoktur, zıddı ve akranı da yoktur.

Kim ki Tanrı ile beraber, yahutta Tanrıdan veya Tanrıda bir şey gördü ve bu şeyi dahi rübubiyetle Allah'a muhtaç gördü, muhakkak o şeyi Allah'a rübubiyet ile muhtaç olarak şerik yaptı.

Ve kim ki, kendi zatı ile kadim olarak Allah ile beraber bir şeyin olmasını yahut onunla kıyamını, yahut o şeyin kendi vücudundan fanî olmasını, veyahut onun fenasından fanî olmasını caiz gördü, o kimse nefsi bilmek kokusunu koklamadan uzak kaldı. Zira kimse Tanrı ile veya Tanrıdan kaim olarak Tanrının gayri bir mevcut olmasını tecviz etti. Böyle olunca o şey fanî ve onun fenası da kendi fenasında fanî olur. Bu takdirde fena, fenada teselsül eder. Bu ise şirki bait (uzak şirk) dir. Nefsi bilme değildir. Şimdi o kimse Allah'ı ve nefsini arif değil, müşriktir.

NEFSİ VE ALLAH'I BİLMENİN YOLU NASILDIR

Şimdi biri çıkıpta nefsi ve Allah Teâlâ'yı bilmeye yol nasıldır?

Diye sorarsa, cevap budur ki:

Nefsi ve Allah Teâlâ'yı bilmenin yolu; Hak, mevcutlardan evvel mevcut olup onunla beraber bir şey bulunmadığı gibi şimdiki halde de Hak mevcut olup onunla beraber bir şey mevcut olmadığını, bilmektir.

Şimdi eğer birisi; ben nefsimi Allah Teâlâ'nın gayri gördüm ve nefsimi Allah görmem, derse, cevap budur ki:

Peygamberimiz nefs ile senin vücudunu ve hakikatini irade buyurdu. Yoksa **levvame, emmare ve mutmainne** ile adlanmış olan nefs'i değil. Belki nefs ile Allah'ın masivasının, gayrinin Kâffesine işaret buyurdu. Nitekim Peygamberimiz, **Ey Allah'ım, bana eşyanın hakikatim göster** buyurdu.

Ben, eşya ile Allah'ın masivasını murat ederim. Yani Peygamber **Ey Allah'ım, masivayı, bana bildir, bileyim ve eşyayı bana bildir, onlar ne şeydir?**

O eşya sen misin yahut onlar senin gayrin midir?

Onlar kadim midir, baki midir veya hadis midir?

Demek istedi. Ve Allah Teâlâ, masivanın vücudu olmayarak kendi masivasını ona kendi zatı olarak gösterdi. (Yani Allah'ın gayri sanılan bütün eşyanın Allah'ın vücudu olduğunu gördü).

İmdi eşyayı olduğu gibi gördü. Yani eşyayı, niteliksiz, zamansız ve isimsiz Allah Teâlâ'nın zatı olarak gördü.

Eşyanın ismi eşyadan zat üzerine ve onun gayri üzerine vaki olur. Zira şey de nefsin vücudu ve eşyanın vücudu müsavidir. Şu halde eşyayı bilen nefsi bildi, ve nefsi bildiği vakitte de Rabb'i bildi. Kendini Allah'ın gayri sanan kimse Allah'ın gayri değildir. Ve lâkin sen anı bilmezsin. Hâlbuki sen anı görürsün de bilmezsin. Ve bu sır sana ne vakit açılırsa muhakkak sen kendinin Allah'ın gayri olmadığını bilirsin. Ve senin maksudun sen, kendin olduğunu ve muhakkak fenaya (yok olmaya) muhtaç olmadığını ve vakit ve zaman devranı olmaksızın zail olmayıp daim olduğunu bilirsin.

Bundan önce dediğimiz gibi, bütün sıfatlarının onun yani Tanrının sıfatları ve zahirinin onun zahiri, batınının onun batını, evvelinin onun evveli, ahirinin onun ahiri olduğunu seksiz, şüphesiz görürsün. Ve sen, anın sana sayrureti ve senin ana sayruretin olmaksızın (o senin haline ve sen onun haline girmeksizin) senin sıfatlarının onun sıfatları ve zatının da onun zatı olduğunu görürsün.

Azalma, çoğalma olmaksızın her bir şey hâliktir, (helak olur, yok olur). Ancak anın yani Tanrının veçhi, zahiri ve batını halik değildir, helak olmaz. Yani mevcut ancak odur. Ve onun gayri için vücut yoktur ki helake muhtaç olsun ve veçhi baki kalsın. Yani Tanrının zatının gayri hiçbir şey yoktur.

Nitekim muhakkak şey'i bilmeyip sonra Hakk'ı bilen her bir kimsenin vücudu fanî olmadı, belki cehli fanî oldu. O kimsenin vücudu başka vücuda değişmemiştir. Olduğu gibi durmaktadır. Onun vücudu bilgi sebebiyle başka bir vücuda katılmaz, girmez. Sadece ortadan cehil bilgisizlik kalkar. Bunun için sen, muhakkak fenaya muhtaç olduğunu zannetme. Çünkü sen fenaya muhtaç olursan onun yani Tanrının,hicabi perdesi olursun. Hicab Allah'ın gayridir. Böyle olunca o kimse üzerine gayrilik lâzım gelir. Gayriliğin galebesi de Tanrıyı görmeğe engel olur. Hâlbuki bu galattır, hatadır. (Yani sen Hakk'a hicap, perde olamazsın).

Muhakkak Hakk'ın hicabı kendi birliği ve tekliği olduğunu, gayri olmadığım bundan önce söylemiştik. Ve işte bunun için hakikata vasıl olmuş, kavuşmuş kimse için **enel hak** (ben Tanrıyım) demek ve **Sübanî, maazamı şanî** (kendimi teşbih ederim, şanım ne büyüktür) demek caiz oldu.

Ancak böyle söylemesi caiz görülen kimse, kendi nefsini Allah'da fani veya Allah'da bakı gören ve evvelce mevcut iken sonra fani olduğunu sanan kimse değildir, belki kendi zatı ve sıfatları Allah'da dâhil veya Allah'tan hariç olmaksızın, sıfatlarını Allah'ın sıfatları ve zatını Allah'ın zatı gören kimsedir. Böyle gören kimsenin nefsi ancak Allah'ın vücudu oldu. İşte böyle bir kimseye Allah'a vasıl oldu denilir.

Bundan ötürüdür ki Nebi sallallâhü aleyhi ve sellem; **"Dehre (zaman) sövmeyiniz, zira dehir Allah'tır"** sözü ile Allah'ın vücudunun ortaktan, akrandan, benzerden münezzeh ve âlî olduğuna işaret buyurdu.

SENİN VÜCUDUN HAKK'IN VÜCUDUDUR.

Allah Teâlâ Hazretlerinin :

Ey kukun, ben hasta oldum, beni ziyaret etmedin. Senden istedim, vermedin

buyurduğu rivayet olunur. Muhakkak Hak bununla, hastanın vücudu kendi vücudu, sailin, (istiyenin) vücudu da kendi vücudu olduğuna işaret buyurdu. Hastanın ve sailin vücutları. Onun vücudu olmak caiz olunca senin vücudunun dahi onun vücudu ve bunun gibi arazlardan ve cevherlerden olan bütün eşyanın vücutlarının da onun vücudu olması caiz olur.

Tanrının sırrı zerrelerden bir zerre de zahir olduğu açığa çıktığı vakit zahir ve batın açık ve gizli bütün varlıklardan da zahir olur.

Dareyn de (dünya ve ahirette) Allah'ın gayrini görmezsin. Belki dünya ve ahiretin vücudu, isimleri, müsemmaları ve bunların vücutları da seksiz şüphesiz Hakk' ın zatıdır. Muhakkak sen, Allah Teâlâ'yı ebeden bir şey halk eyledi görmezsin. Belki sen anı, keyfiyetsiz olarak sıfatlarını ve vücudunu açıklarken her an bir şe'n de görürsün. Yani yaratılmış sandığın her şey, gerçekte yaratılmış değildir; onlar Tanrının her an bir başka şekil ve surette görünmesinden, kendi zatını ve sıfatlarını açığa vurmasından ileri gelmektedir.

Zira evvel, ahir, zahir ve batın odur. Birliği ile zahir, tekliği ile batın oldu. O, zatı ile ve zatı ile kaim olması bakımından evvel'dir. Sonu olmaması bakımından da ahirdir.

Onun vücudu vacip olduğu gibi, onun gayrinin olmaması, kendisinden başka bir varlık bulunmaması da vaciptir.

(ÖLMEZDEN ÖNCE ÖLÜNÜZ) NE DEMEKTİR.?

Şimdi kendisini Hakk'ın gayri sanan kimse muhakkak onun gayri değildir. Zira Tanrı, kendisinin gayri olmaktan, kendisinden başka bir varlık bulunmasından münezzehtir. Belki zehirde ve batında onun vücudunda, onun vücudu ile beraber gayr'in gayriliği olmaksızın gayr dahi odur.

Bu vasıfla vasıflanan kimse için hadsiz, sonsuz çok vasıflar vardır. Nitekim suret ölümü ile ölen kimsenin iyi, kötü bütün vasıfları kesildiği gibi manevi ölüm ile ölen kimsenin dahi iyi, kötü vasıfları kesilir kalmaz. Onların yerine bütün hallerde Allah geçer kaim olur. Yani manevi ölüm ile ölen kimsenin zatının yerine Allah'ın zatı, sıfatlarının yerine de Allah'ın sıfatları kaim olur. İşte bunun için Peygamberimiz, **ölmezden önce ölünüz** buyurdu. **Ölmezden önce zatınızı biliniz**, demektir.

Peygamberimiz, Tanrı :

381 YAZILARIM

Kulum bana, ben o kulumu sevinceye kadar, daima nevafil ile yaklaşır. Vaktaki ben o kulumu severim, onun işitmesi, görmesi, lisanı ve eli olurum, buyurdu dedi. Bununla nefsini bilen için bütün vücudunu muhakkak Allah'ın vücudu görür olduğuna ve zatında ve sıfatlarında değişiklik görmediğine ve esasen onun sıfatlarının değişikliğe muhtaç olmadığına işaret buyurdu.

Zira o kimsenin zatının vücudu, o olmamış olsaydı, belki nefsini bilmezdi.

Şu halde her ne zamanki nefsini bildin, ikilik kalktı. Ve sen, kendinin Allah'ın gayri olmadığını bildin.

NEFSİ BİLMENİN FAYDASI

Eğer müstakil bir vücut olaydı fena'ya ve nefsi bilmeye muhtaç olmazdı ve Hakk'ın gayri olurdu. Hak ise kendinden gayri Rabb bulunmaktan münezzehtir.

Şimdi **nefsi bilme**'nin faydası senin şunları bilmen ve tahkik eylemendir:

Senin vücudun mevcut değil, madum (yok) da değildir. Ve sen şimdiki halde kâin var değilsin ve geçmişte de mevcut olmadın. Gelecekte de asla mevcut olmazsın. Sana, **La ilahe illallah'ın manası** ile şu açıklanmış olur ki: **Allah'tan başka Allah yoktur. Onun gayri için vücut yoktur, onun gayri gayr yoktur. Hemen ancak ilâh odur**

Eğer biri çıkıp da, sen Hakk'ın Rab'lığını tatil ettin, durdurdun, derse cevap budur ki:

Onun Rabb'lığı nasıl tatil olunur?

Zira o daima Rabb'dır, **merbub = kul** değildir. Daima Halik = yaratıcı'dır, mahlûk değildir Ve o şimdiki halde de evvelce olduğu gibidir. Halikliği, Rabb'lığı mahlûka ve merbuba muhtaç değildir. O, kâinat yaratılmadan öncel bütün vasıflarla vasıflı idi. Şimdiki halde de öyledir. İmdi Vahdaniyette = birlikte, **Hüdüs = sonradan meydana çıkış** ile **kidem = yaratılmamış, eskiden, varolan** arasında fark yoktur. <u>Hüdus Hakkın açığa çıkmasını, kıdem de onun batınlılığını, gizli kalmasını gerektirir.</u> Anın zahiri batını, batını da zahiridir. Evveli ahiri, ahiri de evvelidir. Ve cümlesi birdir, bir de cümlesidir. Sözgelimi bir erik ağacı, kendisini meydana getiren çekirdeğin zahiridir. Çekirdekte ağacın batını'dır. Ağaç meydana gelince çekirdek onda gizlenmiştir. Çekirdek evveldir. Çünkü ağaç ondan çıkmıştır. Aynı zamanda ahir'dir. Zira en sonunda ağacın meyvesinde tekrar ortaya çıkar. Ağaç, dalları, yaprakları, heyet ile çekirdektir. Çekirdek de tabiî ağaçtır

Tanrının sıfatı her anda bir Şee'n de, bir başka şekil ve surette olmaktır. Onun gayri hiçbir şey onunla beraber olmadı. Halâ da öyledir. Ve şimdi şey mevcut olmayıp Hak her anda bir şee'n de olduğu, bir başka şekil ve surette tecelli ettiği gibi kıdem de şey mevcut olmayıp Hakk her an da bir şee'n de idi. Ve kıdem' de şey ve yevm mevcut olmayıp Hakk o vakit her an de bir şee'n de olduğu gibi şimdi dahi şey ve yevm mevcut olmayarak Hak her anda bir şee'n'dedir.

İmdi mevcutların varlıkları, yoklukları müsavidir. Yoksa yaratan Tanrı olması birşeyin birdenbire yoktan meydana çıkıvermesi ve Tanrının birliğinin olmaması lâzım gelir. Bu ise noksanlıktır. Halbuki onun birliği bundan celildir, büyüktür.

SENİN VÜCUDUN (HAKK) IN VÜCUDUDUR.

Her zamanki Tanrıya ortak, akran, benzer tanımadan nefsini bu sıfatla bildinse muhakkak nefsini hakikat ile bildin. Ve işte bunun için Peygamberimiz, nefsini bilen kimse muhakkak Rabbini bildi buyurdu. Nefsini ifna eden yok eden kimse muhakkak Rabbini bildi buyurmadı. Zira Peygamberimiz, muhakkak Hakk'ın gayri şey olmadığını bildi ve gördü de sonra nefsi bilmenin Allah'ı bilmek olduğuna işaret buyurdu, anı nefsini, yani vücudunu bil, muhakkak sen, sen değilsin. Lâkin bilmiyorsun!..

Bil ki senin vücudun, vücudunla değildir. Vücudunun gayri ile de değildir. Mevcut değildir. Madum yok da değildir. Mevcudun gayri değildir, madumun gayri de değildir. Vücut ve âdem olmaksızın senin vücudun ve senin âdemin Hakk'ın vücududur. Zira muhakkak senin vücudunun aynı ve âdeminin aynı, Hakk'ın vücududur. Ve zira muhakkak Hakk'ın vücudu senin vücudun ve âdemindir.

İmdi eşyayı vücudunun gayri olmıyarak Hakk'ın vücudu gördüğün vakit ve Allah ile beraber ve Allah'da diğer bir şeyi görmeyerek Hakk'ın vücudunun aynını eşyada senin vücudun ve âdemin gördüğün vakit muhakkak o eşya Hakk'dır. İmdi muhakkak nefsini bildin. Zira bu beyan olunan sıfatla nefsini bilmek, seksiz ve şüphesiz kıdem ile beraber ve kadîm de ve kadime Hûdûstan bir şeyi katılmış olmak-

sızın, Allah Teâlâ'yı bilmektir.

"Şeyhin bu sözlerini daha kolay anlaşılabilir bir hale getirmek için şöyle bir misal ileri sürülebilir: Buz dediğimiz şey gerçekte müstakil bir varlık değildir. Su'yun donarak o şekilde görünmesidir. Su, buz olmakla çoğalmamış ve değişmemiştir. Buz eriyince de değişmez ve eksilmez. Buzun vücudu su'yun vücududur, âdemi eriyip yok olunca da su'yun vücududur. Tersine suyun vücudu da buzun vücudu ve âdemidir.

Buz, sudan başka vasıfları olduğu için var'dır. Fakat su çekilince ortada kalmayacağı için ayni zamanda yok'dur. Buz,' suyun vücudunun gayri değildir, aynı da değildir. Buz, suyun zahir'idir, su'da buzun batını'dır.. Su, buz olunca gizlenmiş oluyor. Meydana çıkınca buz'dan eser kalmaz. Buz, kendini böylece tanıya bilirse nefsini ve dolayısıyla kendisini yaradanı yani su'yu hakkile bilmiş olur. Yok, eğer kendini böylece bilmezse müstakil bir varlık zannederse ne nefsini, ne de suyu bilmemiş olur.

İşte şeyhin kanaatine ve gerçekte de öyle olduğuna göre, Tanrı ile onun gayri, masivası sandığımız bütün eşya arasındaki münasebet, su ile buz arasındaki münasebetin aynidir. Mahlûk zannettiğimiz her şey Hakk'ın o şekilde görünmesinden başka birşey değildir. Şu halde o şey mahlûk değildir. İşte Hazreti şeyh, yukarıda gördüğümüz gibi, Allah asla bir şeyi halk etmemiştir, demekle bu noktayı anlatmak istemiştir. Hâsılı bütün görülen eşya, sen, ben, biz ve onlar dediğimiz mevcutlar gerçekte mevcut değildir. Hakk'ın sonsuz suretlerinden birer suretidirler. Suyun buzda gizlendiği gibi, Hak onlardan gizlenmiştir. Onların batını Hakk'dır. Hepsi de Tanrı'nın vücud ile vardırlar. Tanrı çekilince ne o eşya kalır, ne Sen ne ben, ne biz, ne de onlar! Hepsi de biran da yok olur. Fizik ilminin son buluşları da şeyhin bu görüş ve kanaatinin doğruluğunu isbat etmektedir" ([86])

BİLENLE BİLİNEN, KAVUŞANLA KAVUŞULAN BİRDİR

İmdi biri çıkıpta : **Hakk'a nasıl vasıl olunur. Varılır?** Çünkü sen Hakk'ın gayri gayr olmadığını isbat ettin. Böyle olunca bir şeyi kendi nefsine vasıl olmaz, varmaz, diye soracak olursa, muhakkak gerçekte kavuşmak ve ayrılmak yoktur, diye cevap veririz. Zira kavuşmak iki eşit veya eşit olmayan şey arasında olur. Eğer eşit iseler onlar beraberdirler, eşittirler. Ve eğer eşit değilseler birbirine zıddırlar. Tanrı ise birşey in kendisine zıd, benzer veya eş olmasından münezzehtir.

İmdi Visal kavuşmak, visalin gayrindedir. Yakınlık, yakınlığın gayrindedir. Uzaklık da uzaklığın gayrindedir.

İmdi vasıl kavuşma vasılsız, yakınlık yakınlıksız, uzaklık uzaklıksız olur. Ve eğer vasılsız, vaslı anladık fakat yakınlıksız yakınlık, uzaklıksız uzaklık ne demektir?

Diye sorulursa; ben bununla, senin, yakınlık ve uzaklık anlarında Hakk'ın gayri bir şey olmadığını murat ederim, derim. Ve lâkin sen nefsini bilici olmadın. Ve sen, sen olmayarak Hak olduğunu bilmedin!

İmdi her ne zamanki Hakk'a kavuştun, yani bilgi harflerinin vücudu olmaksızın nefsini bildin ise, sen Hak olduğunu bildin Buz eriyince yani suya kavuşunca su olduğunu bildiği gibi.

Bundan önce sen, Hak olduğunu yahut Hakk'ın vücudunun gayri olmayarak Hakk'ın sen olduğunu bilmemiştin. İmdi sana bilgi hasıl olduğu vakitte muhakkak sen Allah'ı yine Allah ile bildin, nefsin ile bilmedim Buzun suyu yine su ile bildiği gibi. Çünkü kendisi sudan başka bir şey değildir.

Sen, adının **Mahmud** olduğunu bilmezdin**. Muhammed** sanırdın. Sonra öğrendin ki muhakkak sen **Mahmud**sun. İmdi vücudun karar iledir yerinde duruyor. Yalnız Muhammed olmayıp Mahmud olduğunu bilmenle senden Muhammed ismi, Muhammed müsemması kalkmış oldu. Adının Muhammed olmadığını nefsinden fani olmakla anlamış olmadın. Zira fena yok olma bir şeyin vücudunu isbattan sonra olur. Şu kimse ki Tanrının gayri bir vücut isbat etti, Allah'a şirk koştu ortak tanıdı. İmdi Mahmud dan birşey noksan olmadı ve Muhammed, Mahmud'da fani olmadı. Onun içine girmedi, onun içinden de çıkmadı. Şu halde Muhammed, kendi zatının Muhammed olmayıp Mahmud olduğunu bildikten sonra nefsini nefsi ile bildi Muhammed iken bilmedi. Zira Muhammed olmadı idi.

İmdi mevcut olan bir şey mevcut olmayan bir şeyle nasıl bilinir?

[86] Açıklama

383 YAZILARIM

Böyle olunca bilen ile bilinen, kavuşan ile kavuşulan ve gören ile görülen birdir. İmdi bilen onun sıfatıdır. Bilinen zatı'dır. Kavuşan sıfatı, kavuşulan zatı'dır. Ve sıfat ile mavsuf vasıflanan birdir.

İşte nefsini bilen Rabbini bilir sözünün manası budur. İmdi bu sözü anlayan kimse kavuşma, ayrılmak olmadığını bilir.. Anlaşıldı ki bilen O dur, bilinen O dur. Gören, görülen O dur. Kavuşan, kavuşulan; da O dur. Ona ondan gayri kavuşan yoktur. Ondan gayri ondan ayrılan yoktur. İşte bunu anlayan kimse şirk ipinden kurtuldu. Aksi halde şirkten kurtulma kokusunu bile bulmadı.

Nefislerini ve Rabbini bildiklerini ve vücut illetinden kurtulduklarını sanan çoğu arifler: Muhakkak tarik, ancak fena ve fenanın fenası ile müyesser olur, dediler. Yolu bulmak, yani Tanrıyı bilmek ancak insanın kendi varlığını vücudunu yok etmesiîe mümkün olur dediler.

Onlar Peygamberimiz'in sözünü anlamadıkları için bu zanne düştüler. Muhakkak onlar, şirki yok eyler zann ile bir kere vücudun fenasına, bir kere de fenanın fenasına, bir kere vücudu mahva, bir kere de istilama işaret eylediler. Hâlbuki bu işaretlerin hepsi şirkin ta kendisidir. Zira bir kimse ki Hakk'ın gayri bir şey olmasının ve sonra o şey'in fenasını ve fena'sının fenasını caiz gördü, muhakkak Hakk'ın gayri bir şey isbat eyledi. İmdi Hakk'ın gayri bir şey isbat eden kimse o şeyi' Hakk'a ortak yaptı!

Allahü Teâlâ onları ve bizi doğru yola koysun.

BİR KİMSENİN NEFSİNİ BİLMESİ, TANRININ KENDİ NEFSİNİ BİLMESİ DEMEKTİR

Eğer biri çıkıpta: **Sen nefsi bilmenin Tanrıyı bilmek, olduğunu söylersin, halbuki nefsini bilen Allah'ın gayridir. Allah'ın gayri olan Allah'ı nasıl bilir?** Derse, biz de cevap olarak

Nefsini, bilen Hakk'ı bilir, deriz. Muhakkak o. kimsenin vücudu kendi vücudu ile veya vücudunun gayri ile mevcut değildir. Belki ânın vücudu, Allah'ın içinde veya dışında, Allah ile beraber veya Allah'da olmamak üzere Allah'ın vücududur. Belki anın vücudunu, evvelcede olduğu gibi fena'sız, mahvsız olarak hali ile görürsün.

Zira birşeyin fena'sı, yok olması, evvelâ o şeyin'in kendi nefs ile var olmasını yani Allah'ın kudret ile, yaratması ile değil de kendi kendine var olmasını icap ettirir, Bu hal ise asla olmayacak bir şeydir.

İmdi meydana çıktı ki bir kimsenin nefsini bilmesi Allah'ın kendi nefsini bilmesidir. Zira o kimsenin nefsi ancak Hakk'dır. Resul sallallâhü aleyhi ve sellem nefs ile vücud murad buyurdu. Ve bu makama ulaşan kimsenin vücudu, açık, gizli Allah'ın vücudu olmaksızın mevcut olmadı. Belki onun vücudu Allah'ın vücudu, sözü Allah'ın sözü **Fiili: İşi** Allah'ın fiili işidir. Ve onun nefsi bilme dâvası Allah'ın kendi nefsini bilmesidir. Lâkîn sen dâvayı o kimseden işidir, fiili işi de ondan görürsün. O söylüyor, o yapıyor sanırsın. Nefsini i Allah'ın gayri gördüğün gibi o kimsenin vücudunu da Allah'ın gayri gurursun. Zira mü'min, müminin aynasıdır. İmdi Hak, mü'minin imanı olanın aynı gözü yani nazarıdır. Çünkü mü'minin gözü, Allah'ın gözüdür. Yani nazarı Allah'ın nazarıdır. Keyfiyet olmaksızın ve Hak, senin âyn'ına yahut bilgine, yahut vehmine veya batınına yahut da niyetine görmene girmiş olmaksızın. Belki Hak nazırın bakanın gözü, bilgisi ve görmesidir.

Eğer bir kimse ben Allah'ım derse bunu gayriden o kimseden değil, ondan yani Tanrıdan dinle. Zira Allah ben Allah'ım der. O kimse demez. Ve lâkin sen oha ulaşan şeye ulaşmadın. Eğer sen ona ulaşan şeye ulaşmış olaydın onun söylediği şeyi anlar, onun söylediği şeyi söyler ve gördüğü şeyi görürdün. Cümle eşyanın vücutları kendi vücudları değil onun yani Tanrının vücududur.

İmdi şüpheye düşmeyesin ve bu işaretlerle Allah'ın mahlûk olduğunu vehm etmeyesin

Bil ki gören, görülen, birleyen, birlenen, bilen, bilinen, icad eden icad olunan ve idrak eden, idrak olunan birdir

İdrak, görmek, bilmek keyfiyeti olmaksızın, idrak, görmek ve bilmek harflerinin vücudu dahi olmaksızın Tanrı kendi vücudunu kendi vücudu ile bilir, kendi vücudunu kendi vücudu ile idrak eder. Nitekim muhakkak Hakk'ın vücudu, keyfiyetsiz, Hakk'ın nefsini görmesi ve idrak eylemesi de keyfiyetsizdir.

<u>"Şöyle bir misal ile şeyhin yukarıdaki sözlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak mümkündür, sanıyorum:</u>

<u>Bir, kimse aynaya bakınca onda kendi suretini görür. O kimse de ne varsa suretinde de vardır.</u>

Onun her hareketini sureti aynen tekrar eder. O kimse suretini nasıl görüyorsa sureti de onu öylece görmektedir. Fakat suretin gözü tabiî aynaya bakanın gözüdür. Şu hâlde suretin bakanı görmesi, bakanın kendi gözü ile kendini görmesidir. Tutalım ki bakanın adı Ali'dir. Eğer suret ben Aliyim derse doğru söylemiş olur. Çünkü bu sözü söyleyen suret değildir, o suret Ali'nin kendisi olduğu için o sözü de bizzat Ali söylemiş olur. İşte bunun için şeyhi ekber :

Bir kişi, ben Allah'ım, derse bunu gayriden değil ondan dinle. Yani bu sözü söyleyen o kişi değil, Allah'dır, diyor. Çünkü o kişi, Tanrının, âdem aynasına aksetmiş sonsuz suretlerinden bir surettir, suret ise asim aynıdır. Böyle olunca suretin sözü ashn sözü olur.

Şeyh**'Mahmudu Şebüsteri Gülşeni Raz** adlı meşhur kitabında şöyle söyler :

Yokluk aynadır, âlem de o aynadaki akis, suret İnsan'da o aksin, o suretin gözü gibidir.
Ayna karşısındaki ise o göz içinde gizlenmiştir
Sen. aynadaki aksin gözüsün
Tanrı, o gözün nuru, gözbebeği.
Tanrı bu gözle o gözbebeği olan nuru, bu gözle kendi kendisini görür.
Âlem İnsan olmuştur.
İnsan'da âlem Bundan daha temiz, bundan daha güzel bir anlatış da olamaz.
Bu işin aslına iyice bir bakarsan anlarsın ki gören de O'dur, göz'de O, görünen de O'dur. ([87])

BİZİM SÖZÜMÜZ BASİRETİ OLAN KİMSEYEDİR

Eğer birisi çıkıp ta: **Bütün sevilen, iğrenilen, iyi, kötü şeylere ne gözle bakalım?** Bir cifeyi ve pisliği gördüğümüz vakit ona Allah mı diyelim, derse biz deriz ki: Allah bu şeylerden bir şey olmaktan mukaddes ve âlidir. Bizim sözümüz pisliği pislik, cifeyi cife görmeyen kimseyedir. Bizim sözümüz basireti olanlar ve ebkem, dilsiz olmayan kimseyedir. Zira nefsini bilmeyen kimse dilsiz ve kördür. Dilsizlik ve körlük gitmeden önce bir kimse bu beyan olunan manaları anlayamaz. Sözleşme Allah ile beraber olan kimseleredir. Allah'ın gayri olan ve ebkem olan kimseye değildir. İmdi muhakkak bu makama ulaşan, hiçbir şeyin Allah'ın gayri olmadığını bilir. Bizim hitabımız nefsini ve Tanrıyı bilmeği istemekte azim ve himmeti olan, kalbinde irfan doğan, Tanrıyı candan ve gönülden isteyen arzulayan kimseyedir. Kasdı, maksudu olmayan kimseye değildir.

TANRIYI ANCAK KENDİSİ İDRAK EDER

Tanrı: **Basarlar (gözler) onu idrak edemez, o basarları idrak eder** buyuruyor. Hâlbuki sen bunun aksini, söylüyorsun, bu söylediğin şeyin hakikati nedir?

Diye soran olursa şöyle cevap veririz:

Hep söylediğimiz şey Tanrının **“onu basarlar idrak etmez”** sözünün manasıdır. Bu söz, onu idrak eder bir kimse olmadı, yoktur ve onu idrak eder onunla beraber bir kimse de olmaz demektir. Eğer vücutta Hakk'ın gayri bir mevcut olması caiz olaydı elbette bu mevcudun Hakk’ı idrak eylemesi caiz olurdu. Kendisinden başka mevcut yoktur ki onu görebilsin.

Muhakkak Tanrı basarlar onu idrak etmez sözü ile Hakk’ın gayri gayr olmadığına, kendinden başka bir vücüt bulunmadığına tenbih eyledi. Yani Hakk’ı, Hakk’ın gayri idrak etmez. Belki Hakk’ı Hakk’ın gayri olmaksızın kendi hüviyeti idrak eyler. İmdi Tanrı, gayr olmayarak kendi zatı ile kendi zatını idrak eyler. Zira basarlar gözler Hakk’ı idrak eyleyemez. Göremez, anlayamaz. Çünkü gözler sonradan meydana gelmedir. Sonradan meydana gelen ise kadim ve bakiyi anlayamaz, kavrayamaz. Bu manaya ulaşmayan kimse nefsini bilemez. Zira şeyler gözler yoktur, ancak Hakk vardır. İmdi niteliksiz olarak Tanrı kendi vücudunu idrak eder.

GÖRÜLEN BU EŞYA NEDİR?

Biri çıkıp ta bana:

Sen her şeyi nefyettin, Tanrıdan başka hiçbir şey yoktur, ancak ve yalnız Tanrı vardır, dedin. Pe-

[87] Açıklama

385 YAZILARIM
ki, bu gördüğün eşya nedir?

Derse, cevap olarak:

Benim bu sözlerim hiçbir şeyi Allah'ın gayri görmeyen kimseyedir. Bir şeyi Allah'ın gayri gören kimse ile benim sual ve cevabımı yoktur. Derim.

Zira o kimse gördüğü şeyin gayrını görmez. Nefsini bilmeyen kimse de Allah'ı görmez. Her kap içinde olan şeyi sızar. Biz bundan önce çok şerbettik. Daha ziyade şerbetsek, açıklasak görmeyen kimse görmez, anlamaz, idrak etmez. Gören kimse görür, anlar, idrak eder. Vasıla, ulaşana işaret yeter. Ulaşandan başkası ne öğretme ile ne anlatma ile ne yaklaştırma ile ne sözle, ne bilgi ile ne de akıl ile vasıl olmaz, ulaşmaz. Ancak ulaşmış bir şeyhe hizmet ile anlar. Anın nur ile doğru yolu bulur. Onun himmet ile yola girip inşallah anın sebep ile maksuduna ulaşır.

Allah Teâlâ, sözden, işten, bilgiden ve nurdan, doğru yoldan sevdiği ve razı olduğu şeyden, bizi ayırmasın.

FAKİR SÖZLERİ (İtlâk Tasavvufundan latifeler)

Yoku var ve muhteşem gösterdin,
Yeli gizledin, tozu gösterdin.
MEVLÂNÂ kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

Önsöz

Bu latifeler sohbet mevzûlarıdırlar. Sâf İslam Tasavvufundan nasibi olanlara mahsus ve insanlıktan uyanacak kimselerin malıdırlar, İtlâk tahassürüne, tahkik iştiyakına erişmişler bunların kadrini bilir.

Alışılmış telâkkilere aykırı görünen cihetleridir bu zevata şevk veren, (Kevn) den çıkma yolunu gösteren.

Akıl ve nakil efsânelerinden henüz bîzâr bulunmayanlara da izahları mümkündür.

İnsanda, yâni (idrâk)'da, hudutsuz uçurulmar vardır, daha ulu hakikatleri de hazm eder: kalbin mührünü (fek) etmek şartıyla.

H.Lutfi ŞUŞUD
İSTANBUL — 1958-Doğan Kardeş Yayınları A. Ş. Basımevi

FAKİR SÖZLER

Hakâiki bulmayanlar merasimi din edindiler.

***

itlâk zevki, dîne mal olmayan ayn'ı dîn kimsenin malıdır.

***

Allah'tan konuşan çok, Allah'ı bilen yok.

***

Tasavvuf (adem) ilmidir. İnsan için kurtuluş vardır, insanlıktan ötede.

***

Hep sensin, amma sen sen değilsin.

***

Nekadar yoksan o kadar hâkimsin, ne kadar varsan o kadar mahkûmsun.

***

Cihan kıymetlerine temel bir hatâdır : yokun var zannedilmesi.
***
Benî Âdem yoktur, benî İdrâk vardır.
***
Müşahhasta kalma, mücerrede eriş.
***
Hilkat muamması (adem)'le hallolur.
***
Bedenin cisimdir diye senedin mi var ?
***
Uyanık insan çok, insanlıktan uyanmış yok.
***
Tok beden mukayyede, aç beden mutlağa çalışır.
***
Bulduğun ile mutmain isen ne âlâ, değilsen aliyyül - âlâ
***
Tahkik, vahdet'i vücûd değil, künh'ü vücûd yoludur.
***
Riyâzetsiz (kaal)'i (hâl)'e değişemezsin.
***
Tok gezdiğin gün kendini sâlik sayma.
***
İnsan için mahv'dan başka rahat olmadı.
Mürşîd Röntgen gözlü tâlib ister : nazarı bâtın görsün.
***
Kudreti acizde ara
Serveti fakırda ara
Hayatı ölümde ara
Varlığı yokta ara.
***
Riyâzât, sâliki Zât ile temasa getirir. Rehberden müstağni kılar.
***
Açlık enbiyâ ekmeğidir, pîrân lokmasıdır.
***
Nübüvvet ucuzdur, (fena) bahalıdır.
***
Fakra erişmeyen çok fakirdir.
***
Okyanus gezen' ırmağı neylesin, mutlağı bulan mürseli neylesin.
***
Mestîyi ayyaş ne bilir, sekri sen küûldan sor.
***
Âlem «keen lem yekûn» vasıflı bir zuhurdur
***
Kıdem (adem)'dedir : ne ki adîmdir, o kadîmdir.
***
Minnetsİz niymet (Gayb)'tır.
***
Cihan kurnazlıklarını terket ki sana ezel zekâsı verilsin.
***
(Kevn)'den çıkmak en ulu kerametttir.

387 YAZILARIM

***

Her şey maddedir, amma madde madde değildir.

***

Mevcudat tam (realite)'dir, lâkin (realite) (irreelle)'dir.

***

Malûmat Gayb'a perdedir.

***

Hüznün kadrini bil, inkisarı aziz tut.

***

Nedir suâlin odur kemâlin.

***

Doğarken gaybettin, öldükte bulursun.

***

Cihan bir emr'i gayrı vâkidir.

***

Varlık yaprağını çevir, kitap hatm olur.

***

Cisim, madde görünmüş sırf mânâdır.
O kadar git ki, “sende senlik kalmasın”,
eşyada şey'iyyet kalmasın,
Allahta Ülûhiyyet kalmasın.

***

Fena yolunda sana mubahı haram ederler, bakaada muhali mümkün kılmak için.

***

Hakikî hayâtı ölümde bulursun.

***

(Suğrâ) idrâktir, (kübrâ) gaybtır : tahkik mantığında.

***

Gafil derin Kevin koması içindedir.

***

Cihanın yegâne zevki zevalidir.

***

Allah uçurumdur, sukut sevenler bulur.

***

Cihanda bigâne oi Ledünde yegâne ol Mecliste peymâne ol.

***

Mâhiyyetlere eriş, müşküller biter,

***

Tasavvuf bilmek değil, bitmektir.

***

Tasavvuftur : riyâzât ile, tasavvurdur : rivâyât ile.

***

Kapı kapı dolaşma, muradlar sendedir.

***

Müridlere bak mürşidi anla.

***

Hâriçte arama: dışarda bir şey kalmadı da sen var oldun.

***

Esma ile olmaz, fena ile olur.

***

Teselli tasavvufunu ko, tecelli tasavvufuna git.

***

Her mefhum (fena)'da başka hakikate döner.

***

«Les vingt années de Paganini».

***

Riyâzetsiz beden akordsuz çalgıdır.

***

Ülûhiyyet hakikati fenada başka nâm, başka mâhiyet alır.

***

Tahkike erişen kurtuldu : bugün zulmetten, yarın kulluktan.

***

Hak ma'dûmen mevcûddur, Halk mevcûden ma'dûmdur.

***

«Comme le sculpteur, la douleur vous dégage du bloc.»

***

Beşeriyyetin gitikçe zâtiyyetin gelir.

***

Sevgilerin gafletlerindir.

***

Dünyâ bir negatiftir, ki imkân derler.

***

«L'Humain est un compromis entre l'Etre et le Non-Etre.»

***

Hakikat'ı Âdemiyye : munbasit idrâktir. Hakikat'ı Muhammediyye münkesir idrâktir.

***

Allah'ı bulan her şeyi buldu.

***

Göz verildi, görülmezi göresin diye. Ayak verildi, erilmeze eresin diye.

***

İsti'dâd ve iştiyak pasif rabıtadır, riyazetler aktif rabıtadır. Gayrı rabıtalar vehimdir.

***

Cihan harâblıklarla payidardır.

***

Evvel zaman bir karanlıktır : nûrânî.
Âhır zaman bir aydınlıktır : zulmânî.

***

(lntrinseque) imân arayan, dinlerin menbaına çıkar.

***

Sensiz bir âleme hiç ulaştınmı ?,
Zikre gark ol : ne zâkir ne mezkûr kalınca.
Yemek, yeme : açlık vatan, tokluk gurbet olunca.
İnkisar tut : külliyen kurtulunca.

***

Dipsiz uçuruma düş ki sukutlardan âzâd olasın : ecrâm gibi.

***

Gâh ednâdan söylerler, gâh âlâdan: bize tezâd görünür.

***

Fecre kadar yanan kandil o! : Baka bulasın.

***

389 YAZILARIM

Fena, varlığın bittiği yerde başlar.
***
İş, vücûddan vecde gidiştir.
***
Rehber deniz feneridir : hedef değildir, ışığını da gizlemez.
***
Dünyâ serâbdır, zehirli : ibâdâttırpanzehri.
***
Hakikî mürşid ilm'i zâtı'i ilâhîdir.
***
Allah mecburu altın yapraktır : ezilir dağılmaz.,
***
Ey Şems'i Tebriz : ne güneş imişsin ki bir nurun cihana Mevlâ oldu.
***
Edyânı ko, Deyyânı bul.
***
Tahkik yolu geçer :
gâh ibâdâttan,gâh hârâbattan,
***
Şenelmeden gönlün dirilmez.
***
Envâr esrardan mahrum kılar.
***
Bir güneş batar, bin güneş doğar :
zahir akşamında, bâtınlar fecrinde.
***
Kerâmât ile hayran mı edersin, yoksa aşk ile mestân mı edersin ?
***
llm'i mâduma (kodeks) olmaz.
***
Ülûhiyyete sığmamış bir Allah ara.
***
Ruh'u hayvanı : cemâdın ötesi,
Ruh'u izafî : cismin ötesi,
Ruh'u mutlak : vücûdiyyât ötesi.
***
Bulduğun mânidir, henüz bulmadığına.
***
Kâinat bi illettir, bi gayedir.
***
Mürşid âyinedir : kadrini dilber bilir.
***
Mâdûmun mucidi ne demek ?
***
Mükuddesût ademiyâttır.
***
Seni senden öteye götürmektir, rehberin işi.
***
(Nirvana) bir peyâledir, sakisi yok.
***

Açlık ölüyü diriltir, tokluk diriyi öldürür.
***
Şeytan besmelede gizlendi.
***
Ne aradın da İslâm'da bulmadın ?
***
Aşk mecazîdir, eşhas arasında ve kul ile Rab arasında kaldıkça.
***
İdrâk, vücûb ile imkânın ittisalidir.
***
Mâhiyetlerden gafletin kadardır, ahkâmda tedbirin.
***
Gafil varlıklarla, kâmil yokluklarla beslenir.
***
Hakk avamın rabbıdır, havassın aslıdır.
Havâss'ül havassın ne rabbıdır, ne aslıdır.
***
Mutlak mebde'dir, her suâlin cevabı.
***
Ademe ermeyen Hakka ermedi.
***

Ne vahdettir, ne kesrettir :
Cem'i ma'al - fark'dır.
***
«Kün» ilm'i zatîden ibarettir.
***
Fena (zıddiyyet'i ayniyye) yapar..
***
Köhne şarâb muhakkik kelâmıdır.
***
Maksûd bestedir, güfte vesile,
Murâd mestidir, kadeh bahane.
Fenâ'i Tiyh'den tecelli'i Sînâ maksûd,
Rûyâ'i şeeden Ken'ân ı Gaybmev'ûd.
***
Vâkıf isen sırra, çalışmazsın Cihanı islâha.
***
Fena ehli ateşte hayat bulur, semender gibi.
***
Zikrin âlâsı, en âlâ zikrin dahi gaflet olduğunu bilmektir.
***
Nîl'e atılmayan (Kulzüm)'e hükm edemez.
***
Kâmil iki cihan mültekasıdır.
***
Muvahhid illâ der, muhakkik lâ der.
***
Vücûd keynûnetindir, idrâk aynûnetindir, adem gaybubetindir.
***
Mükevvenât (pour memoire) meblâğ gibidir, muhasebe'i itlâkta.

391 YAZILARIM

***

" - Hakikî ismim nedir ? "

- İzzetin isimsiz olmandır.

***

Dinleri izah edemezsin : menşeleri Gayb sırrıdır.

***

Kadîm eser mukaddestir : "ol var idi sen yoğ iken."

***

(Enel - Hak) tasavvuf değildir.

***

«Marier deux humains, c'est forcer deux univers á se souffrir.»

***

Seni yakarsa o san'at eseridir.

***

iyrâs ehli vardır, iysâr ehli vardır.

***

"L'Humain est la rive entre l'infiniment existant et l'infiniment inexistant."

***

Vukuat gayrı vâki'dir, hâdisât gayrı hadistir.

***

Dinler tasavvuftan geldi, tasavvuf dinlerden değil.

***

Ne ki sen değildir, senin ittılâınâ gelirmi ?

***

Fenâ'dan alan mişkât'ı
Muhammed'den aldı.

***

Muhakkiktir tam (realiste) olan : (illusion)'lardan kurtulmakla

***

Âlem muhteşem bir yalandır.

***

Yokluk vatandır, varlık gurbettir: ulu meşrebi i kimseye.

***

Itlak yolunda Allah-perestlik yoktur.

***

Kâse'i fağfur ol : bir dokun bin dinle, kendi sinenden.

***

"- Qu'est - ce que la vie ?
Une agonie."

***

(Sevâd'ı â'zam) ulvî heyuladır, (arş'ı muazzam) berzah'ı kübrâdır.

***

Diyanet saadettir, siyâset felâkettir.

***

Hilkattan murâd idrâktir.

***

Ahlak bedenî sudûrâttır : ilk adımın neyse son adımın odur.

***

İçinden çıkmadıkça dünya bilinmez.

***

Fakır gibi servet olmaz, açlık gibi gıda olmaz.

***

Izâfi'yi bilemedin, mutlak'a ermeden.

***

İktisap mertebeleri :
Taleb, tevessül, tasarruf ve istiğnadır.

FIKRALAR

YA KADER DEĞİŞİR SE

1750 - 1813 senelerinde yaşayan şair Sürurî'nin asıl adı Osman'dır. Şaka manzumeleri ve hiciv de yazardı; asıl şöhreti hâdiselere tarih düşürmekti.

Bir defa kaptan pasa düşman üzerine, gidiyordu; tarih, söyledi:

«Sürdü yelkenkürek âdayı kapudan pâşâ»

Eski yazının her harfinin delâlet ettiği sayıları topladılar; tam o yılı gösteren sayı çıktı. Fakat dediler ki:

— **İyi ama, Allah göstermesin, ya kaptan paşa yenilirse!..**

Sürurî, bir hecenin yerini değiştirerek, mısraı şu şekle, koydu:

«Sürdü yelken kürek âda kapudan pâşâyı».

DEVLETİN CENAZESİ...

Şair ve büyük vatansever Namık Kemal, Osmanlı devletinin o zamanki halini görerek üzülüyor; tenkitler yağdırıyor, bu gidişle devletin batacağını, hattâ batmakta olduğunu haykırıyordu.

Bir gün tanıdıklarından birisi ona sordu:

—Hani ya, yirmi senedir bu devlet battı, bitti, öldü, diyordunuz ama görüyorsunuz ki hâlâ sağdır.

Namık Kemal acı acı gülümseyerek cevap verdi:

—Canım, bu oduncu Mehmet ağanın cenazesi değil ki hemen kaldırıp gömsünler. Altı yüz yıllık bir devletin cenazesi yetmiş seksen senede ancak kalkar!..

Bu sözün söylenmesiyle Osmanlı imparatorluğunun yıkılması ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşu arasında elli altmış sene geçmiştir ki, daha evvelki yirmi sene de ilâve? edilince, Namık Kemal'in tahmini doğru çıkar.

393 YAZILARIM

İKİ KÖPEK BİR ARAYA GELİRSEK...

Sultan İkinci Abdüîhamit devrinin "Mızıka-i Hümayun" unda uzun yıllar çalışan eski tarz şairlerden Hacı Râtip Bey mevlevî idi. Bir gün şu beyti yazıp Neyzen Cemal Dedeye okudu:

«Râtip etse nola kıtmîr ile bahsi ruçhan,
Kemterin kelbi deri Hazret-i Mevlâna'nın!»

Cemal Dede **"etse"** yerine **"etsek"** deseydin beytine biz de girerdik, deyince Râtip:

—Olmaz, dedi. İki köpek bir araya gelirsek hırlaşırız!

KIRK YILDA BİR MEMLEKET İŞİ ARMUT YİYECEKTİM!

Eski valilerden divan sahibi meşhur Türk Galip Paşa, bir ' gün uşağını yanma çağırarak köşe başındaki manavdan bir okka armut alıp kimseye haber vermeden kendisine getirmesini söyler. Fakat uşağın elinde bir kaç armutla Paşanın yanına girdiğini gören aşçı, her ne kadar herifin yolunu kesip:

—Aman, ne yapıyorsun? Hiç Paşa Efendimiz, öyle ısıra ısıra armut yer mi?.. Bir tabağın içine koyalım, çatal bıçak getirelim! derse de, uşak dinlemez. Armutları efendisine verir.

Fakat Paşa tam armutlardan birini alıp, sularını akıta akıta yemeğe hazırlandığı sırada, bir başka uşak, elinde çatal bıçakla içeri girince Galip Paşanın kaşları çatılır:

—Ulan., der, kırk yılda bir, memleket işi armut yiyelim., dedik rahat vermediniz.. Def olun, hepiniz karşımdan.

EY İNSANLAR... İNSANLAR...

Bir tarihte Selânikten **Tercümanı Hakikat** gazetesine **Deli Şair** imzasıyla ve

"Bir meleğin insanlara hitabı" başlığı altın-da uzun bir manzume gönderilmişti. Deli Şair, bu manzumesine şöye başlıyor:

Semadan bir Melek, hayretle der: İnsanlar, insanlar!
Nedir bu ruyi arzı kaplıyor alkanlar, insanlar!..

Muallim Naci bu şiiri başından sonunda kadar okur. Biraz kırık dökük bulmakla beraber atmağa da kıyamaz.

Şeyh Vasfi:

—Neresini beğendin? diye sorar. Muallim Naci:

—Sen der, söyleyene bakma, söyletene bak. Elbette dünyanın kana boyanacağı bir gün gelecektir.

O zaman bu manzumenin, senin benim şimdi okuduğumuz gibi baştan savma değil, canla başla okunacağına hiç şüphe etme!

YALANIN KARŞILIĞI YALANDIR!

Eski heyet âlimlerinden Hoca Tahsin Efendiyi dinsizlikle itham ederlerdi. Tahsin Efendi, bunların topuna birden şu cevabı verdi:

Sana bî din dedi erbabı garaz,
İrtikâp eylediler kizbi heman..
Ben dahi onlara dindar dedim.
Yalanın karşılığı oldu yalan...

"Bir takım garezkârlar, bana dinsiz demekle yalan söylemiş oldular. Ben de onlara dindar dedim. Yalanın karşılığı yalan oldu."

ÇOBANI GÖRECEĞİM!

Bir ihtiyar derviş, padişah İkinci Selimin sarayı kapısına gelerek yüksek sesle:

—Çobanı göreceğim, diye bağırmağa başlar.

Saray adamları: **"Haydi, işine git. Senin çoban dediğin dağlarda olur.. Burası Padişah sarayı.."** derlerse de derviş, bildiğinden şaşmaz:

—**İlle çobanı göreceğim!** diye İsrar eder. Nihayet padişah, içeriden gürültüyü duyarak, dervişi ya-

nına çağırır:

—**Ben neden çoban oluyormuşum, anlat bakalım.,** der. Derviş başını çevirir:

—**Demin yanlışlıkla öyle bir söz sarf etmişim. Ben seni, gerçekten millet sürüsünün çobanı sanmıştım. Fakat gördüm ki, kapındaki çomarlara bile söz geçiremeyen bir zavallı imişsin. Senin ile görülecek işim yok.. Allâha ısmarladık..**

395 YAZILARIM

PSİKOPATOLOJİ'DE DİNİ BELİRTİLER

Kişinin her yönden olumlu gelişmesiyle toplumun iyileşmesini elele, birbirine bağlı gören ve buna inanan bir eğitimci, genel olarak fertle ilgilenme gücüne daha çok sahiptir. Kişiliğin yükseltilmesi yolundaki ilk çaba, ferdin ruh ve beden bütünlüğü içinde onu iyi tanımak ve bu bütünlüğe etki yapan türlü faktörleri göz önünde tutmakla başlar.

Bir insanın normal ve anormal ruh gelişimi bakımı da prenatal, neonatal, okul Öncesi ve sonrasının tartışmaları yanında oldukça değişmez bir karakter taşıyan organizmada belirleyici eğilim (tendence determinat) ya da (set), reaksiyon üzerinde doğrudan doğruya etken olmaktadır. Reaksiyon, ferdin hayatını kuran olayların, etkilerin tümünün belirtisidir. Bu gelişim ve biçim almada, genetik potansiyel ile birlikte hemen belü*tmemiz gereken ve aynı tarzda çok erkenden rol oynayan ekstrensek (extrinsic) çevre faktörü ve onun önemidir. Eğer ferdin normal dışı davranışları fizyolojik ve organik sebeplere dayanmıyorsa burada çevrenin etkisini dikkatle incelemek gerekir. Ancak düşüncedeki morbit değişiklik veya ruhi (moral) dejeneresans'da, çok defa bir faktörden ziyade; kalıtsal, nörolojik bioşimik, psikolojik yahut bozuk strüktürasyonlu bir zemindeki psikojen etkenlere eklenen sosyokültürel etmenlerin karışımı içinde ağır basanını izlemek mümkündür. Demek oluyor ki, gerek normal gerekse anormal şahsiyetin iki yapıcısı, biyolojik tabiatlı olan beden ile sosyal tabiatlı olan çevrenin etkisi her ferde göre derecelenir ve tartışması yapılabilir. Bunlar arasında dikkate değer sosyokültürel bir etmen olarak din eğitimi de vardır. Bu eğitimin olumlu olduğu hallerde kişiye güç veren din, kişiyle bir çatışma, niza halinde ise türlü olumsuz durumlarla ortaya çıkar. Hiç kuşkusuz, din bilgi ve telkinini doğru ölçülerde alan bir kişi, bundan yoksun bırakılmış diğer bir kişiden daha çok hayata ve çevresine karşı uyum sağlar.

Konu bir başka anlatımla da açıklanacak olursa, diyebiliriz ki; psikefizyolojik faaliyetin tam bir sentezi olan ben ile doğal, sosyal ve kültürel hayatın tamamı olan çevre arasındaki bağlılık kendi öz yaşantılarımız (cxpcrience vecue) olarak değerlenir. Bu karşılıklı ilişkinin uyum (harmonie) içinde oluşu normal şahsiyeti, bu düzen ve dengedeki bir aksama ve bozukluk ise anormal belirtileri meydana getirmektedir. Şahsiyet (kişilik) bu iki temel enerjinin husule getirdiği hiç bitmeyen, sürekli bir yapıdır. Bu öyle bir yapıdır ki, kendisini yaratan güçleri etkilemek onların bünyesini, tabiatını değiştirecek bir özelliğe sahip olmak haysiyetiyle de yüklüdür. Her iki gücün de uyumlu bir örnek (pattern) halinde birleştirilmesi için, bu çatışan kuvvetleri olumlu bir tek güdüye (saike) indirmek gerekir. Özellikle, nevrozlu kimseyi her iki grup da fazla etkiler. Örneğin, böyle bir kişi, yaradılışındaki heyecan ile dinin gereklerine gösterdiği savsaklamalara karşı aklıyla hareket edip sürekli çabada bulunur. Ferdin bu mücadelelerden başarıyla çıkması, ruh sağlığının güvencesi (teminatı) bakımından önem taşır.

Psikolojinin gelişen bölümlerinden biri durumuna gelen din psikolojisi verilerine göre, bir ülkenin sosyokültürel bütünlüğünü oluşturan temel ilkelerden biri de dindir. Din, kişi ve toplum üzerinde oldukça etkilidir. Şöyle ki, meyil ve istekler sırf bize ait görünmekle beraber bunlar bir bir analiz edilip çözümlenince, sosyal hayatın benliğimizde damgasını taşıdıkları anlaşılır. Bedence ve mental (zihinsel) bakımından zayıf ve yetersiz bir kişi, dindar bir toplumda ağır dinî borçları yerine getiremeyince, bunları yapmış görünmeye mecbur olmakta, bu da kendisi vc kendi çevresi arasında bir uyumsuzluk doğurduğu için ruhi aksamalara yol açmaktadır. Zira, sosyal dinî realite ile beraber insanın temel fizyolojik ve psişik ihtiyaçlarını duyan ben, bir yandan idealin, diğer yandan tabiatın zıtlığı içindedir. Bugün Freud'u da aşmış olarak iyice anlaşılmıştır ki; psişik hayatımızda şuur dışına ait olan, yani şuur dışından gelen başı boş enerjinin sosyal baskıya dinî sultaya uygun şekilde dizginlenmesi, eğer arada bir istek "desire", dilek "souhait" ve bu isteğe bağlılık "volition" ile birlikte değilse kişide çatışma "confilt" nin şartları kurulmuş olur. Ünlü mistikleri ve martir "martyre" leri alırsak, bu gibi zahit "ascete" lerde biyolojik ihtiyaçlar, önemlilik sırasında başta gelmesine rağmen üstbenin şiddeti ve tam yüklü bir durumda olmasıyla çatışma üstben'in lehine sonuçlanır. Şöyle ki; bu gibi hallerde ferd seve seve, âdeta zevkle içben'den gelen ve canlının en başta ihtiyaçları olan ferdin ve nev'in korunmasına yarayan iç güdüleri inhibisyona uğratır ve Üstben'nin bu intibisyonunu destekleyen emir ve isteklerini ise ben seve seve yerine getirir.

Üstben'in değil de içben'in baskım olduğu psikopatoloji alanında toplanan gözlemleri düşünecek olursak: Böyle bir hal karşısında, psikanalitik ekolün, morbit davranışı şuur dışında ve ego teşekkülü etrafında nasıl topladığını hatırlarız. Her insanda çocukluk (infantile) arzular canlı kalır. Bunlar şuur dışının nüvesini teşkil ederler. Şuur dışı arzular, aslında sınırsızdır. Bu nedenle eğilimler arasında sadist yahut agressif olanlar ya da ilkel, pervers, cinsî sapık veya çocuksu olan arzular vardır. Buradaki ruhsal çatışmalar, yasak edilmiş olan şeye karşı gelmekle, ona tecavüz etmek, onu yok etmekle çözümlenebilir görüşüne vardırabilir.

Mistik delirli hastalarda açık vc seçik olarak izlenen diğer bir semptomun ise cinsel alanda oluşu, erotik anlamda çeşitli manifestasyona müterafik olarak ortaya çıkışıdır. Şöyle ki: günah işleme kompleksi olanlarda aynı günaha karşı âdeta kaçınılmaz bir meyil uyandırmaktadır. Anatole France'in Tais romanında, bu duygu kompleksi (theme) inin işlenerek ne ince ve zarif edebi ifadeler içinde varyasyonlar yaptığını hatırlayabiliriz. Pafnüs ve Tais'in "idee mystique" ve "idee erotique" arasında bocalayan ruh derinliklerinin fantazileri arasında bu patolojik yönü açıkça bulmak olanağı vardır. Bahis konusu olan hastaların yarısından fazlasında belirgin bir erotik reaksiyon kaydedilmiştir. Putperestlikti "phallus" ibadeti ve dinler tarihi içinde geçen çeşitli ilkel dinlerdeki erotizme varan ayinler, inançlar bu bakımdan ayrıca bir etüt konusu olabilir. Esasen psikiyatri literatüründe, mezhepçilik güdenlerle şehvet duyguları arasında yakın bir ilgi olduğu, çoğunlukla meczuplarda şehvetle ibadetin beraber bulunduğu açıklanmaktadır.

Tarihte saray hayatında, kadını hareme sokma temayül ve fiiliyle orantılı olarak homoseksüalitenin arttığı ve yine kadına karşı tassubun baskül olduğu yerlerde kahvelerin çokluğu ve libido dürtüsüne bağlı vak'aların da çoğaldığı görülür. Zira, gizliye ve kapalıya karşı tabii bir merak ve tecessüs insan ruhunda ilkel olan ne varsa her şeyi tahrik etmeye ve onu aşağı bir yaratık misali davranışlara sürüklemeye yeterlidir.

Burada bir takım daha bazı ince tahlil ve eleştirmelere girmekle "teleoloji ve fatalizm" münakaşalarına kadar varıp teolojiyle psikiyarinin domenine taşmış olmak istemiyoruz. Biz sadece "Dini hezeyanlar"ı determinizm prensibinin ışığı altında incelemeye çalıştık ve bu çerçevede deskriptif bir amaca hizmet etmek istedik.

Türkiye'de modern Psikolojinin kurucusu olan Mustafa Sekip Tunç hocamızın da belirttiği üzere, patoloji alanındaki araştırmaların psikolojide oynadığı rol, tecrübî metodun fizyolojide oynadığı role benzer, şu farkla ki; tecrübî psikolojinin alam tecrübî fizyolojinin alanından çok daha dar olduğu için psikoloji, patolojik hallerin tamamlayıcı tetkikine çok daha fazla muhtaçtır. Bu anlatımlara göre, kitabımızın bütünü içinde belirtmeye çalıştığımız husus, psikiyatri açısından belli bir hezeyan tipini sistemleştirmekten çok, anormal dindarlığın çeşitli yönlerden niteliklerini gösterip, normal dindarın duyuş, düşünüş ve hareketlerini daha fazla aydınlığa kavuşturabilmek ve daha iyi tanıyabilmektir. Ancak, herhangi bir psikolojik araştırmadaki gerçek malzemenin ve buluntuların, diğer bilim dalları üzerinde çalışılan materyelden farklı olduğu teslim edilir. Zira, her sübjektif fenomenin objektif olarak yeterince tahkiki zaten pratik olarak mümkün değildir. " (sh:198-209)

Kaynak: Doç. Dr. Neda Armaner, A. Ü. İlâhiyat Fakültesi Öğretim Üyesi, Demirbaş Yayınları, Araştırma Serisi No: 21973

PDF sini İNDİR

ZERDÜŞT BÖYLE SÖYLÜYORDU
FRİEDRİCH NİETZSCHE
"İnsanüstünü" (Übermensch) nün Felsefesi
Türkçeye çeviren ve tahlil kısmını Yazan
Prof. Agr. Dr. MAHMUT SADİ
İstanbul
1934
Kader Matbaası
Yeniden Hazırlayan
İsmail Hakkı ALTUNTAŞ

ZERDÜŞT" UN BİR TAHLİLİ

Zerdüşt, **"Münzevi"**lerden en büyüğünün sesidir. Cemiyetin mevcut nizamını beğenemeyenler, ona yeni bir ülkü vermek isteyenlere tarihin her devrinde tesadüf edilir. Fakat Nietzsche bu mütefekkirlerden tamamen ayrı bir vasıf taşır.

Onun isyanı bir **"hayattan kaçma"** değil, bir hayata girme, bir bedbinlik değil, koyu nikbinlik (iyimserlik) gösterir. Öteki **"Muztarıp"** (acı duyan)lar yalnız yıkar, Nietzsche yıktığının yerine yeni bir şey kurar.

Nietzsche "münzevi"lerin en samimisidir. O, göründüğü gibi yaşamış, duyduğu gibi görünmüştür. Devrinde gelseydi onu bir kahraman olarak görecektik. Fakat 19 uncu asırda gelen Nietzsche ıstırap ve ihtiraslarını Üniversite kürsüsünde tatmine uğraştı. Lâkin bu tam bir tatmin olamazdı.

İşte **"imkân"** ile **"Emel"** in bu muvazenesizliği Zerdüşt'ü doğurdu. Üniversite kürsüsünde söyleyemediği her şeyi Zerdüşt'ün dili ile söyletti. Böylece Zerdüşt Nietzsche'in iç şahsiyeti oldu.

Zerdüşt; İranlı bir mütefekkirin ismidir. Fakat İran Zerdüşt'ü bu günkü İsevi ahlâkiyata esası olan diğergâm ve liberal fikirleri telkin ediyordu. Nietzsche Zerdüşt'ü bunun aksini yapar. Bütün diğergâm ve liberal temayülleri yıkar ve küçük insaniyetçilik telakki ettiği bu fikirler yerine **"kahraman insaniyetçilik"** i ikame etmek diler.

"Zerdüşt"ta ilk rast geldiğimiz yeni mefhum **"insanüstünü"** dir.

Nietzsche'nin **"insanüstünü"** dinsizleşen hayatın yeni ülküsüdür.

Dinsiz mütefekkirler arasında da en samimisi Nietzsche dir. Birçokları dimağca dinsiz fakat ruhça dindar kaldılar. Dinsiz mütefekkirlerin en büyüklerinden biri plan **Schopenhauer**'de bile bu ikiliği buluyoruz. Bu filozofun en yüksek insan tipi olarak ileriye sürdüğü **"aziz"** mefhumu İsa aleyhisselâmın **"aziz"** lerine ne kadar benzer. Onlar gibi cefakâr, onlar gibi ıstıraba teşnedir. Hâlbuki Nietzsche **"bütün tanrılar ölmüştür"** dedikten sonra ruhunu Hristiyanlığın bütün izlerinden sıyırmaya muvaffak olmuş ve ölen ilah yerine yepyeni bir ülkü bir mefhum yaratmıştır. Bu, **"insanüstünü"** dir..

"İnsanüstünü" bir mabut, bir aziz, bir melek değildir Bilâkis tamamen toprağa bağlı, bütün tatminini toprakta bulabilen bir insandır.

Bu insanın kafası dahi, bedeni yiğit, seciyesi kahraman ve iradesi çeliktendir.

Nietzsche, cemiyet içinde **"insanüstünü"** ve birde kitle tanıyor. Kitlenin gayesi ve en yüksek tekâmülü **"insanüstünü"** nü yetiştirmektir. Kitle kendi kendine bir yön ve bir gaye vermekten acizdir. Böylece cemiyeti hareketsizlikten, gayesizlikten koruyacak biricik unsur **"insanüstünü"** dir. Nietzsche 'nin bu fikri **"İçtimaî darvinizm"** e dayanır.

Cemiyet ve medeniyet şartları orta tipi ve kitleyi refaha ulaştırmaya uğraşırken hakikî hayat mücadelesinin ihmali yüzünden üstün tipler gittikçe azalıyor.

Eski Yunan ve Romanın inkırazı bu suretle olmuştur.

Bu milletlerde kültür yaratan **"Üstün tip"** mahv olmuştur. Yoksa kitle yaşamaktadır. Yunan ve Ro-

ma'da görülen bu hadise bu günkü garp milletlerinde de kendisini göstermektedir. Yirminci asrın konforlu medeniyeti sosyalist prensipler üzerinde işlerken iradeyi zaafa uğratmakta ve kültürü yaratan sınıfta veludiyeti (doğumları) azaltmaktadır.

Avrupa milletlerinin hemen hepsinde tespit edilen veludiyet nispetleri şunlardır.

ORTALAMA ÇOCUK SAYISI

Irgat ve uşaklarda	5,2
Amelede	4,1
Kalfalarda	2,9
Memurlarda	2,5
Büyük memurlarda	2
Serbest meslek erbabı	1,9
Üniversite profesörleri	1,5
En yüksek kabiliyetli insanlar	0,5

Hemen her batında büyük kâşifler veren meşhur bir ailede şimdiki halde ortalama çocuk miktarı 2,8 olduğu halde

1 batın evvel	3,7
2 batın	4,8
3 batın	5,9
4 batın	5,9 dır.

Bu veludiyet farkının bir milletin bünyesinde ve terkibinde nasıl bir tesir yaptığını göstermek için yüksek kabiliyette insanları A, orta fertleri B harfile gösterelim. Bu iki sınıf arasında veludiyet farkı $2/5$ olursa başlangıçta müsavi olan A, B nispeti

30 sene sonra $28/72$,

60 sene sonra $14/86$,

150 sene sonra $1/99$ olur.

Görülüyor ki medeniyet şartları kitledeki velutluğu (doğumu) çoğaltmaktadır.

Kitlenin ıstırapları ile uğraşan Hristiyan ahlâkiyatı Nietzsche ye göre bir **"köle ahlâkiyatıdır"**.

Nietzsche buna karşı bir **"efendi ahlâkiyat"**ikame etmek ister. **"insanüstünü"** nü daha yakından anlayabilmemiz için Nietzsche nin **"son insan"** mefhumunu bilmemiz lâzımdır. **"Son insan" "insanüstünü"** nün tamamen aksidir. Hakir ve acınacak bir mahlûktur. Bu tipi Nietzsche şu cümlelerle gösterir.

Sevgi nedir?

Yaratılış nedir?

Hasret nedir?

Yıldız nedir?

Son insan bunları sorar ve gözlerini kırpar.

Zaman zaman bir az zehir, bu tatlı hülyalar verir ve sonunda biraz daha fazlaca zehir, buda hoş bir ölüm getirir.

Çobansız bir sürü, her kesi ayni şeyi ister, herkes aynıdır, başka bir şey dileyen arzusu ile tımarhaneye gider.

Burada gösterilen **"son insan"** bir hayal mahsulü değildir.

Yirminci asrın kibar sosyetesinde bugün yaşamaktadır.

Hatta bu sosyete de yaşayan biricik insan tipi odur.

Böyle bir kitle içinden üstün bir insan çıkamaz. Onun için Nietzsche bu kitleyi feda etmek ister.

399 YAZILARIM

Gerçek bu insan tipinde biyolojik tereddiler (soysuzlaşmak) aşikârdır. Bir yandan bütün teferruatına kadar tatbik edilen bir iş bölümü ve ihtisasçılık ruh ve bedeni tek taraflı bir faaliyete icbar ediyor.

Öte yandan konfor şartlarının tekemmülü birçok tabiî garizeleri (asıl huyları) körletiyor. Sosyalist prensipler de ferdî iradeyi kullanmaktan ve işlemekten alıkoyar. Bu şartlar altında Avrupa medeniyetinin kendi yükü altında ezileceğini vuzuhla görenler çoğalmaktadır.

“Spengler” garbın sukutu, **“Wallas”** beşerî istifa, **“Sallmayer”** veraset eserlerinde bu neticeye varıyorlar.

Nietzsche, kendi kendine tereddiye meyleden bu kitleleri içinden kımıldatacak unsur olarak **“İnsânüstünü”** nü alıyor.

“İnsanüstünü” ile kitlenin vaziyeti, ordu ile başkumandanın vaziyeti gibidir. Birisi yalnız emretmeğe, öteki yalnız itaate memurdur.

Liberalizmi yıkan bu **“İnsanüstünü”** mefhumu en büyük siyasî ve içtimaî tesirini zamanımızda göstermektedir.

Hitlerin otorite fikri, Mussolini faşist mefhumu ve dünyayı saran şahsiyet ihtiyacı hep liberalizmden ayrılıp az çok “İnsanüstünü” ne varmak isteyen bir temayülün ifadesidir.

“İNSANÜSTÜNÜ” NASIL YETİŞECEKTİR?

Nietzsche bunun kitle içinde değil dışında ve inzivada yetişebileceğine kanidir. Fakat şüphesiz bu biraz romantik bir tasavvurdur.

Bugünün kitlesine kumanda edecek bir şahsiyetin artık kitle dışında ve kendi inzivası içinde yetişebilmesine imkân yoktur.

Bu belki beşeriyetin en iptidaî devirlerinde; kabildi.

Bugünkü insanın muğlak (karışık) yaşayış ve psikolojisi ilmin hayatının her safhasına girişi artık hudayinabit (ekilmeden biten ot veya ağaç. Hiç bir talim ve terbiye görmemiş adam) bir “İnsanüstünü” yetişmesine imkân veremez.

Nietzsche'nin idealine götürebildi öteki yol bilâkis kitlenin içinde geçer. Her fertte uyuyan bedenî ve ruhî kudretleri işletmek, rekabet şartlarını teinin etmek, üstün bir tipi yetiştirmeğe daha fazla elverişlidir. Onun için bu noktada Nietzsche'den ayrılmak ve onun tavsiye ettiği umumî cehil yerine umumi talim ve terbiyeyi koymak gerektir.

Nietzsche'nin **“İnsanüstünü”** demokrat bir rejimin reisi değildir,

O, halkın içinde yaşayan, herkesin dert ile hemdert olan bir şahsiyet olarak düşünülmemiştir. Bilâkis fertlerin küçük dertler ile hemdert olmak onun irade ve icra kudretini yıpratır.

Bu endişe daha Goethe'de bile mevcuttur.

Nitekim Herder’in **“Fikirler”** i intişar edince Napoli'den bir dostuna yazdığı mektupta aynen şöyle söylüyor.

“Bu çeşit insaniyet galebe çalarsa korkarım ki dünya bir hastane haline gelecek ve herkes birbirinin sadık hasta bakıcısı olacak”.

Gerçek daima acımakla vaktini geçirenin irade kudreti söner.

Ve çok defa açmana da bir iyilik edilmiş olmaz.

Nietzsche'nin telâkkisine göre Hristiyanlıkla demokrasi ayni kökten menşeini alır. Nietzsche demokrasiyi büyük ve kudretliye, küçük ve âcizin duyduğu bir kin olarak telâkki eder.

Bu kin yukarıda ve üstte gördüğü her şeyi yıkmak ister. Ve ancak kendisi gibi olanlara tahammül eder.

Nietzsche'ye göre demokrasi aşağı tabakayı yükseltmez, bilâkis bunu yapayım derken üst tabakayı alçaltır. **Bu nevi insaniyetçiliğe Nietzsche köle insaniyetçiliği diyor.**

Ve bunu yıkarak yerine **“insanüstünü”** ne götüren kahraman insaniyetçiliği koymak istiyor.

*

* *

Zerdüşt’teki orijinal fikirlerden birisi de ruh ve beden münasebetidir. Nietzsche bedenden ayrı bir ruh kabul etmez. Hatta bütün ferdyeti bedenden ibaret telâkki eder.

“Ben tamamen bedenim başka hiç bir şeyim yok, ruh ise bedende mevcut bir şeyin adıdır”

Nietzsche'ye kadar ruhî tezahürlerin bedenle alâkası vuzuhla tespit edilmemiştir. Nietzsche hekim ve tabiiyatçı olmadığı halde dâhiyane bir sezişle insan fizyolojisinin hududunu genişletmiş ve **“ruh beden birliği”** ni tebarüz ettirmiştir.

Bilhassa **Powlow**'un meşrut (şartlı) refleksler sahasındaki araştırmalarından sonra ruhla beden arasında ne kadar sıkı ve muğlak bir irtibat olduğu meydana çıktı.

Bugünün nazarı ve amelî tıbbında ruh ve beden birliği en esaslı prensiplerden birisi haline geçti.

Bedenin faaliyetinde ki büyük şuuru Nietzsche en güzel bir şekilde ifade ediyor.

“Bedeninde en parlak fikrinden ziyade şuur vardır.”

“Beden “Ben” e der ki şuran ağrısın ve orası ağırır. Ve ağrısının durmasını düşünür.”

Gerçek uzviyet kendi işlentisinde ne kadar aşikâr bir şuurluluk gösteriyor. Gıdası tükenen uzviyet iştiha işaretini kullanır, sükûne muhtaç olunca o kendisi ile mağrur olduğumuz koca beyni felce uğratmaktan çekinmez, hastalanan uzvu cebrî bir sükûnet vaziyetine getirir.

Demek ki uzviyet körü körüne bir otomatik ile işleyen bir makine değildir. Hâlbuki mihanikiyetçi [88] (ahenkli) bir mektep uzviyeti hâlâ böyle bir makine gibi telâkki eder. Öte yandan **Driech, Bier** gibi yeni vitalistler [89] uzviyetteki bu şuuru modern tababetin (tıp) hareket noktalarından birisi olarak ele almış bulunuyorlar.

Nietzsche vecizelerinin kıymeti gündelik hayatımızda kendisini gösterir.

Kültür insanında tabiî garizeler (huylar) gittikçe sönmektedir.

Sönen bu garizeleri uyandırmak için miktarı gittikçe artan sun'î vasıtalar kullanmak icap ediyor.

Bir banker, bir profesör, bir memur, bir köylünün doyduğu yemek iştihasını duyabilmek için neler feda etmeğe hazırdır. Fakat bunu hiç bir zaman duyamaz. Bunun yerine az çok zararlı bir takım müştehiler (iştahı sevenler) kullanmağa mecburdur.

Tenasülî garizeyi körleştiren medeniyet şartları bunun yerine ne kadar sun'î vasıtalar ikamesine çalışıyor.

Denemez ki bu iptidaî garizelerin azalması bir terakki eseridir.

İnsan bilâkis garizelerinin kudreti nispetinde kâmil bir insandır.

Bu garizeler körleşince ruhta söner.

İnsan için cinsiyet hayatının haricinde ruhî hayat yoktur.

Asketler (derviş, sofiler), fakirler, harem ağaları içinden bir daha çıkması mümkün değildir.

Bu böyle olunca medeniyetin tabiî garizeleri öldüren şartlarıyla mücadele mecburiyeti hâsıl oluyor. Modern spor bu kıymetli vasıtalardan birisidir.

Gerçek spor faaliyeti esnasında beden tabiîliğine ve iptidaîliğine döner.

Ve en faydalı spor tabiî oyuna en çok yaklaşan spordur.

Bu kıymetli vasıtanın yayılması ile beraber yaşayışımızın her safhasında yalnız rahatlığı gözeten konfor fazlalığından kaçınmak, bedenin sesini daha yakından dinlemek gerektir.

Sesini dinlenemeyen beden ruhtan intikamını alır.

Nietzsche bedene bu tabiî yaşayışı bahşederken dimağa da en yüksek bir irade veriyor. O orada **“İnsanüstünü”** nü doğurma iradesidir.

*

* *

Zerdüşt’te Nietzsche'nin hücumuna uğrayan şeylerden birisi de klasik cürüm ve ceza fikridir.

Cezayı mücrimden alınan bir intikam telâkki eden eski fikre **Lombrose** tarafından ilk darbe indirilmişti. Yeni tezin en veciz ifadesini Zerdüşt’te buluyoruz.

“Düşman deyin fakat fena demeyin, hasta deyin fakat rezil demeyin, deli deyin fakat mücrim demeyin.”

“Bu adam nedir?

---

[88] **Mihanikiyyet:** (Mihanik. den) Makine sanayiini ihate eden fen ve ilimler. Makine gibi cansız şeyler. * Cansız ve duygusuz fakat ahenkli hareket ve hareket kabiliyeti

[89] **Vitalizm.** İlke olarak hem ruhtan hem de organizmadan ayrı bir hayatı kabul eden fizyolojik öğreti.

401 YAZILARIM

Ruhunun içinden dünyaya saldıran hastalıklardan yapılı bir yığın, bunumu avlamak istiyorsunuz. Bu adam nedir?

Birbirinin yanında nadiren uslu oturan vahşi yılanlardan yapılı bir düğüm. Bunlar kendiliklerin gezmeğe giderler ve dünyada av ararlar."

Bu yeni tez bilhassa birçok cinayet vasıflarının irsi mahiyette oluşu ileri memleketlerde cürmiyetle (suçla) mücadele açılmasına imkân vermiştir.

Bilhassa Almanya'da irsî mücrim (suçlu) tiplerinin akimleştirilmesi (kısırlaştırılması) kemmiyet (sayıca artış) kazanmıştır.

***

Zerdüşt'te çok münakaşa uyandıran fasıllardan birisi de **"Kadına dair"** olandır.

Nietzsche, **"Kadın muammasının biricik halli gebeliktir diyor"**

Bu ağır hüküm nermin (yumuşak) fikirlere, tatlı hayallere bir şamar gibi çarpmaktadır.

Kadın bütün tatminini gebelikte bulan bir cinsi makine midir? Şüphesiz bunu bu şümulile (tümüyle) kabul edemeyiz. **Vakıa bir kadın dahî tanınmıyor ve bundan sonra yetişeceği de pek umulamıyor.**

Fakat buna mukabil iradenin dehaları olan kahraman tipinde kadınlar biliyoruz. Sonra erkekte mevcut bedenî ve ruhî kabiliyetlerin irsiyet yoluyla yarısını veren kadındır. Onun için Nietzsche'nin kadın hakkında ki hükmünü olduğu gibi kabule imkân yoktur.

Fakat hiç şüphe yok ki o hükümde büyük bir hakikat hissesi vardır.

Cinsiyetin icapları kadının bütün ömrünü alır.

Nemilow der ki:

"Kadının bütün ömrü fasılasız bir hastalıktır". Daha çocukluk devrinde biyolojik cinsiyet farkı kendisini gösterir.

Buluğla başlayan olgunluk devri kadının cinsî hayatında bambaşka bir mahiyet gösterir.

Her **"aybaşı"** bedenî ve ruhî bir buhrandır. Her doğum kadını ölümle karşılaştıran bir imtihandır. Ve doğum gittikçe güçleşmektedir. Çünkü çocuğun kafası gittikçe büyüyor. Hâlbuki havsala kemikleri eski şeklini muhafaza ediyor.

Kadın bu cinsî icaptan (birleşmeden) kaçmayım dese tabiatın intikamı hazır. Doğurmayan kadınlarda rahim kanseri doğuranlardan fazladır "Sellheim".

İş bununla da bitmez. Doğurmayan kadının ruhunda şifa bulmaz bir tatminsizlik bir depresyon hayat şevkini keser.

Cinsî hayatın bitişi de kadında bir faciadır. Çünkü ânî vukua gelir. Tenasül guddelerinin (yumurtalık ve bezeler) bu ânî duruşu kadının beden ve ruhunda bir buhran ifade eder.

Velhasıl her çağda kadın cinsiyetin esiridir.

İşte Nietzsche bu esir kadına büyük bir ülkü gösteriyor. "İnsanüstünü" nü doğurmak.

Zerdüşt'te çocuk ve izdivaç bahsi bu ülkünün tasviridir. Bu bahiste sırf cinsî ihtiyaçlarla yapılan izdivaçlar terzil (rezillik kabul) ediliyor. Ve yüksek ve hür insanlarda izdivacın ancak bir tek gaye ile güzellik ve meşruiyet kazanabileceği gösteriliyor.

"Bu gaye insanüstünü" nü meydana getirmektir.

İZDİVACIN BU SURETLE TELÂKKİSİ (DÜŞÜNCESİ) NE KADAR ULVÎDİR!

ZERDÜŞT'ÜN ÜSLUBU

"ZERDÜŞT BÖYLE SÖYLÜYORDU" kitabı beşeri inzivanın feryadıdır. Cihan edebiyatının bütün büyük eserleri gibi Zerdüşt'de yalnız kendisine mahsus bir üslup gösterir.

O, mutlak inzivanın sesidir. Zerdüşt'e karşı bir eser göstermek istenirse ancak **"ilahi komedi"** ortaya çıkarılabilir. İlâhi komedi Hristiyanlığı, cemiyeti ve sevgiyi, merhameti nasıl bir kudretle teganni ediyorsa Zerdüşt ayni şiddet ve kudretle bu mefhumlara isyan eder.

Bu isyankâr ses insaniyet aleyhtarı değildir. Bilâkis bu sesin insaniliği karşısında diğer bütün insanî nağmeler pek cansız kalmaktadır.

Yalnız şu farkla ki: **Nietzsche'nin insaniliği bir kahraman insaniliktir.**

Eserin yazılışını Nietzsche şöyle anlatır:

"O kışı Rapalloda [90] geçirdim. Sıhhatim pekiyi değildi, soğuk ve yağmurlu bir kıştı. Sahilde bir küçük kulübede oturuyordum. Dalgaların sesi uykuya dalmaya imkân vermiyordu.

Buna rağmen, belki de bu yüzden Zerdüşt doğdu.

Her mühim şeyin doğuşu gibi..

Öğleden evvelleri denize nazır bir tepeye çıkardım, ikindileri sahilin kıvrımlarını gezerdim. Bu iki yol üstünde Zerdüşt doğdu, doğmadı beni bastırdı".

Zerdüşt'ün doğuşu tam bir irticai gösterir.

Her bir cilt için sarf ettiği zaman onar günden ibarettir.

Bu bir yazış değil bir infilâktı.

Bu yazışı Nietzsche şöyle anlatıyor:

"Aramıyordum, işitiyordum vereni sormadan alıyordum, benim seçmeme hiç imkân kalmadan bütün fikirler yıldırım gibi beynimde doğuyordu. Hepsi iradenin haricinde fakat hür ruhun, bağsızlığın, kudretin ve ilahiliğin bir kasırgası halinde meydana geliyordu".

Bu infilaklardan sonra daima müellifi derin bir melankoli [91] yakalardı. Zerdüşt'ün üslup ve manaca büsbütün aykırılığı dolayısı ile intişarında en aziz dostları bile kendisini anlayamadılar.

Nietzsche o zaman kendisinin tamamen yalnız olduğunu anladı. Ve kimsenin, yazıları hakkında bir mütalaa yürütmediğini görünce kendi eserini kendisi tenkit etti.

Rohde ye yazdığı mektup 1884 —

"Zerdüşt'le Alman dilini bir mükemmeliyete çıkarmış olduğumu zannediyorum. Goethe, Luther sonra böyle üçüncü bir adım lâzımdı,

Arkadaş bak: dilimizde şimdiye kadar kudret, elastikiyet ve ahenk bu şekilde yan yana gelmişimdir?

— Benim kitabımdan bir sahife okuduktan sonra Goetheyi oku, göreceksin ki Goethe'nin ressam üslubuna has olan dalgalı yazış bendede vardır.

Şu farkla ki: ben Goethe'den daha sert ve daha erkek bir üsluba malikim. Benim üslubum bir danstır, her çeşit tenazırın (bakışın) bir oyunu ve bu tenazurların bir atlanmasıdır. Vokallerin (seslerin-kelimeler-harfler) seçilmesinde bile bu görülür".

Nietzsche'nin üslubu için bundan iyi bir tavsif yapılamaz. Fakat o zaman Nietzsche nin en aziz dostu **Rohde** bile bunu bir övünme sanmıştı.

Zerdüşt, tedrisi (öğretisi) mahiyetine rağmen çok defa **"polemik"** e atlar Buna rağmen alegorik (mecazi) hikâyeler yanında daha ziyade tedrisi veya daha ziyade lirik olan parçalar ayrılabilir.

Ve nihayet fazilet kürsülerine, yeni ilahlara dair gibi bazı parçalar satirik mahiyettedirler.

Başlıca tedrisi hitabeler olarak öte dünyalılar, bedeni hakir görenler, okuma ve yazma, harp ve muharip millet, dost, çocuk ve izdivaç, hediye fazileti parçaları alınabilir.

Tamamen lirik mahiyette parçalar Zerdüşt'ün ikinci ve üçüncü cildindeki **gece şarkısı, mezar şarkısı, gün doğuşu, büyük hasret, dans şarkısı** gibi parçalar zikrolunabilir.

ZERDÜŞ'TÜ NİÇİN TERCÜME ETTİM?

Sözü bitirirken bu kitabı niçin ve nasıl tercüme ettiğimi anlatmak isterim. Zerdüşt her dile çevrilmiş sayılı klasik eserlerden birisidir. Onsuz hiç bir kütüphane tam sayılamaz. Fakat benim Zerdüşt'ü Türk-

[90] Rapallo: İtalya, ülkenin Kuzeybatı kesiminde yalan bir tatil yeridir.

[91] Melankoli: halk arasında yalnızlığı tercih ve hüzün hali olarak bilinse de aslında psikolojik bir durumdur. Nedensiz yere depresyon hissi ve bir şeyler yapmaya duyulan isteksizlik olarak ortaya çıkar. Eskiden şizofren gibi daha ciddi ve fiziksel rahatsızlıklara dayandırılan melankoli, beraberinde belli bir kültür ve kült getirmiştir. Günümüzde ise aşk ya da kimlik karmaşası gibi duygusal nedenlere bağlanmaktadır.

403 YAZILARIM

çeye çevirmem yalnız millî kütüphaneye bir klasik eser ilâve etmek arzusundan ileri gelmemiştir. Bence bizde Nietzsche'nin anlaşılmasına şimdi her vakitten ziyade ihtiyaç vardır. **Tahsilini bitirmiş veya tahsil çağında bazı münevverlerimizde koyu bir maddiyatçılık kendini göstermektedir. Hayati bir menfaat şansı ve menfaatlerin adilane taksimi çemberinden görmek isteyen ve bu görüşte bütün tatminini bulabilen bir kitlenin karşısına Nietzsche'yi çıkarıyorum. Ona anarşist diyenler var. Fakat o ne cebri bir yıkıcılık yapmış, nede kimseye böyle öğüt vermiştir. O bilâkis dinden sıyrılan bir cemiyete yepyeni bir ülkü, bir iman gösteren bir idealistti. Tasvir ettiği "insanüstünü" tipi ne kadar özlenebilecek, uğruna feda olunabilecek bir şahsiyettir!**

Allah'ını bırakan bir cemiyete bundan ulvî, bundan kudretli bir erek (hedef) verilemezdi. Anarşist zannedilen Nietzsche Zerdüşt'te işte böyle yeni bir erek kuruyor

Yalnız "insanüstü"nü mefhumunu kavramak ve ona iman edebilmek için kabli (önceki) hükümlerimizden sıyrılmak ve bugünkü komfor (rahat-konfor) şartları içinde bütün tatminimizi bulmak derekesinden bir az yükselmek gerektir. Bu acınacak rahat düşkünlüğünden ve hodbinliğinden sıyrılan:

(benim faziletim nedir ki halâ beni çıldırtamadı);

(benim adaletim nedir ki halâ alev ve kömür olduğunu göremiyorum) diyebilmelidir, "insanüstü"ne giden köprü işte bunu söyleyenlerin omuzundan geçer.

Yirminci asrın komforu, sosyalist zihniyetin menfaattarı da adalet tevziine uğraşan emekleri manevî insanı tatmin edecek kudrete malik değildir. Nietzsche bu küçük ve rahat düşkünü insanilikten bizi yükseltiyor, üstün bir hedef gösteriyor. O hedef, gözleri kamaştıracak kadar parlaktır.

Hıristiyanlığın dejenere olmuş köle ahlâkiyatı burada yıkılıyor. Ona fazla bağlı olanlar matem tutabilirler. Fakat hür kafalı insanlar için yeni bir ahlâk telâkkisi meydana çıkıyor. Bu ahlâk **"efendi ahlâkı"**dır. Küçük çapta merhamet, adalet, digergâmı bırakılıyor. Bunların yerine kudret saçan ve kudrete dayanan bir kahraman insanilik yaratılıyor. Yirminci asır insanının bu çeşit insaniyete ihtiyacı vardır. Medeniyetin yalnız refah levazımını tekemmül ettirmeğe çalışan tek taraflı ilerleyişi insanlığın atisi (geleceği) için en büyük tehlikedir. Bu medeniyet bir hars (kültür) ile aşılanmak ve beslenmek gerektir. O hars, ancak ülkülerde tecelli eder. [92] İşte bu ülküye Nietzsche de mevcuttur.

Ben Zerdüşt'ü, işte böyle bir idealist eser bulduğum için dilimize çevirdim. Tercümeyi, dilediğim derecede başarmadığımı bilirim. Zerdüşt, üslubundaki hususiyet dolayısıyla ancak yazıldığı dil tamamen anlaşılabilen eserlerdendir. Bizzat Nietzsche'nin söylediği gibi bu üslup bir danstır. Bu danstaki ahenk oyunlarını yabancı bir dilde tamamı ile göstermek kabil değildir. Nietzsche bu ahenk, oyunlarını Zerdüşt'te o kadar ileriye götürür ki, gizli bir nazmı korumak için vuzuhtan (açıklamadan) bile fedakârlık yapar. Böylece bazı noktaları harfiyen anlamak imkânsız bir hale geliyor. Böyle bir kaç yerde manaya en yakın bir tefsire başvurmak icabetti.

Tercümede, eserin aslında ki gizli nesir ahengini korumağa çalıştım. Tercüme için dört gün yettiği halde üsluba bu ahengi vermek emeği bunun on misli zaman aldı. Bunu az çok başarabilmek için yer yer tam bir **"kelime be kelime"** tercümeden fedakârlık yaparak daha ziyade öz manaya sarılmak icap etti. Eserin kelimelerinden ziyade ruhunu ve ahengini korumağı tercih ettim. Bunda biraz muvaffak olduysam eserin müellifine karşı bir tazim ve şükran borcunu ödemiş olacağım.

Eserin yüksek seviyesinin müsaade ettiği nispette Öz Türkçe yazmağa ve Osmanlıcadan ayrılmağa çalıştığımı okuyanlar göreceklerdir.

Zaman ve imkân buldukça Zerdüşt'ün öteki ciltlerini de çıkarmağa uğraşacağım. Fakat bu kısımlar daha evvel başka bir kalemden çıkmış bulunursa ayni derecede sevineceğim.

Müsveddelerin tanziminde ve tashih işlerinde bana çok yardım etmiş olan Asistanımız Edibe Ziya hanımefendiyle bazı kıymetli işaretlerini esirgemeyen Ahmet Hamdi ve Suut Kemalettin beyefendilere teşekkür borcumdur.

NİETZSCHE'NİN HAYATI

[92] Kültürsüz siyasetçiler, küfür, yalan, pespaye konuşmalar vb. yapanlara duyurulur.

Friedriche Wilhelm Nietzsche 15 Teşrinievvel (Ekim) 1844 de Leipzig civarında Röckben köyünde bir rahibin oğlu olarak dünyaya geldi.

Annesi Fransiska keza bir rahip ailesine mensuptur.

Nietzsche babasını 1849 da kaybetti. Bunun üzerine annesi çocuklarını alarak Naumburg şehrine yerleşti. Buradan Nietzsche liseye devama başladı.

1864'de Bonn Üniversitesine girdi. Burada sanat tarihi hocası Springer'den ve İsiyanbatçı (sistematik teoloji) Ritschlden iki sömestr ders gördü.

1865'de hocası Ritschl ile beraber Leipzig'e geçti. Leipzing'te Schopenhaver'in eserlerini Schumann'ın mütigini yakından tetkik imkânını buldu.

1867'den 1868'e kadar bir senelik askerliğini topçu kıt'asında yaptı.

1868'de Leipzing'e dönünce Richard Wagner'le tanıştı.

1869'da daha doktorasını vermeden Bazel üniversitesine klasik filoloji profesörü olarak çağırıldı ve bir sene sonra ordinaryüslük unvanını kazandı.

Bu seneler zarfında Richard Wagner'le ve refikası Kozima ile olan tanışma ve görüşmeleri hayatının en büyük hadiseleri idi.

Fakat eserlerinde ki fevkalâdelik kendisine birçok aleyhtarlar meydana getirirdi.

Bir yandan da baş ve mide ağrılarıyla başlayan sıkıntılı bir hastalık kendini ezmeğe başladı.

Wagner'le olan iyi münasebetleri de Wagner'in kendisini tahkir eden bir yazısından sonra inkıtaa uğradı.

1872' de ilk eseri olan **"Facianın doğuşu**", 1873'de **"Zamana uygun olmayan görüşler"** adlı kitapları çıktı.

Hastalığın mütemadiyen ilerlemesi yüzünden 1878'de istifasını verdi. Ve kendisine 3000 frank tekaüt (emekli) maaşı bağlandı.

Bu sıralarda: **"insanı, pek fazla insanı"** ve **"Muhtelif düşünceler ve vecizeler"** adlı kitapları çıktı.

Hastalığının devamına rağmen 1880 de **"Yolcu ve gölgesi"** kitabını çıkardı.

Venedik ve Cenevre'de geçen müteakip seneler zarfında **"facir"** ve **"Şen ilim"** kitapları çıktı.

Richard Wagner'in vefatı günü 13 Şubat 1883 Zerdüşt'ün birinci cildi intişar etti. Aynı Senenin güzünde Almanya'ya dönerek Leipzig üniversitesinde serbest dersler vermek istedi. Fakat buna müsaade edilmedi. Bundan fevkalâde müteessir olan Nietzsche İtalya'ya döndü.

Zerdüşt'ün dört cildini kısa fasılalarla neşrettikten sonra 1886 da **"Kudret iradesi"** isimli felsefî eserini neşretti.

Bu eseri **"iyi ve kötünün berisi", "Ahlâkın geneolojisî", "Wagner vak'ası", "ilâhların fecri"** kitapları takip etti

Bu aralık hastalığı mütemadiyen ilerledi. 1889 da cinnet arâzı ile kendisin Turin'de sokakta buldular.

"Dionizoz" haça gerilmiş imzalar ile birçok cinnet mektupları ele geçti.

Cinnet nöbetlerinin fazlalaşması üzerine valdesi Nietzsche'yi Yena Üniversitesi akliye kliniğine (psikiyatri) yatırmağa mecbur oldu.

Hât (sınır) nöbetler geçtikten sonra Nietzshe, hemşiresine (kızkardeş) teslim edildi. Ve onunla beraber hayatının son senelerini geçirdi.

25 Ağustos 1900 de öldü. Ve doğduğu Röcken köyüne defnolundu. Hastalığının paralis olduğu anlaşılıyordu.[93] Fakat kitaplarında dimağı bir zaafın eserleri hiç mahsusî değildir. Hattâ terekesi arasında bulunan en son eserleri anti **"Krist", "ecce Homo"** kudretçe diğer eserlerden hiçte geri değildir.

ZERDÜŞT'ÜN ÖNSÖZÜ

1

Zerdüşt 30 yaşına girince memleketini ve yurdunun denizini bırakıp dağa çekildi. Orada yalnızlığı yorulmadan tadarak on yıl geçirdi.

[93] Paralizi kaybı kas kasları daha fonksiyon için bir veya. Felç duyusal zarar yanı sıra motor varsa etkilenen bölgede his (duyu kaybı) kaybı ile birlikte olabilir.

405 YAZILARIM

Fakat nihayet kalbinde başka bir istek duydu, bir gün fecirle beraber kalktı, güneşin karşısına geçerek dedi ki:

“Ey Büyük âlem! Eğer aydınlattıkların olmasa ne kadar bedbaht olurdun.

On yıldır benim mağarama geliyorsun. Eğer burada beni, kartalımı ve yılanımı bulmasan ışıklarından ve yollarından bıkardın. Fakat biz her sabah seni bekledik, fazla ışığını aldık ve bunun için seni kutluladık.

Bak; fazla baI toplamış arı gibi bende ilme kanıksadım; bana uzanacak ellere muhtacım.

İnsanlar arasında, akiller deliliklerine, fakirler zenginliklerine bin defa daha sevininceye kadar armağanlarımı dağıtmak istiyorum.

Bunun için, nasıl sen, taşkın yıldız, akşamları ışık saçmak üzere denizlerin ardına iniyorsan ben de öylece aşağılara inmeliyim!

Aralarına inmek istediğim insanların tabiri ile **ben de senin gibi batmalıyım.**

Ey, en büyük saadeti bile hasetsiz görebilen tok göz!

Bana uğur getir.

Taşmak isteyen bardağa uğur getir: içinden, altın gibi su aksın ve her yere senin tatlılığının şaşaasını taşısın.

"Bak, bu bardak yine boşalmak; Zerdüşt yine insan olmak istiyor.”

Zerdüşt’ün batışı böyle başladı.

2

Zerdüşt yalnızca dağdan indi ve kimseye rastlamadı. Fakat ormana girdiği zaman birdenbire önünde bir ihtiyar peyda oldu. Bu ihtiyar ormanda odun aramak için rahat kulübesini terk etmişti.

Zerdüşt’e dedi ki:

— Bu seyyah bana yat(ılı) değildi; Senelerce öncede buradan geçmişti. Adı Zerdüşt idi. Fakat onu değişmiş buluyorum.

Zerdüşt o zaman sen külünü dağa taşıyordun, bugünse ateşini ovaya indirmek: istiyorsun. Kundakçılık cezasından ürkmüyor musun?

Evet, Zerdüşt’ü tanıyorum, gözleri saftır, ağzında hiç bir nefret gizlenmiyor, onun için böyle rahat yürünmüyor mu?

Zerdüşt değişmiş, çocuk Zerdüşt uyanmış, şimdi uyuyanlar arasında ne yapacak?

Yalnızlıkta, deniz içinde yaşar gibiydin ve deniz seni taşıyordu. Yazık sana karaya mı çıkmak istiyorsun?

Yazık sana!

Bedenini yine kendin mi sürüklemek istiyorsun?

Zerdüşt cevap verdi: İnsanları seviyorum.

İhtiyar dedi ki: Ben neden ormana ve inzivaya çekilmiştim. İnsanları pek fazla sevdiğimden değil mi idi?

Şimdi Allah’ı seviyorum, insanları sevmiyorum.

İnsan pek eksik bir şeydir.

İnsanı sevme beni mahvedebilirdi. Zerdüşt cevap verdi:

Sevgiden ne konuşuyorum, insanlara bir armağan götürüyorum.

İhtiyar dedi ki: Onlarla beraber taşı. Onlara bir şey verme, daima onlardan al.

Onların hoşuna giden şey senin hoşuna giden şeydir.

Eğer her halde bir şey vermek istiyorsan bir sadakadan başka bir şey verme.

Bunun için de onları dilenmeğe mecbur et.

Zerdüşt “hayır, ben sadaka verecek kadar fakir değilim” dedi.

İhtiyar, Zerdüşt’e güldü ve dedi ki:

O halde öğütlerini kabul ettirmeye bak.

İnsanlar yatlara karşı güvensizdir. Ve hediye etmek için geldiğimize inanmazlar. Ayak seslerimiz onlara sokaklardan pek münzevi bir akis yapar. Ve gece yataklarında, bir adamın yürüdüğünü duyar gibi

“Hırsız nereye gidiyor” diye bağırırlar.

İnsanlara gitme. Ormanda kal. Hayvanların arasına gitmek daha hayırlıdır.

Neden benim gibi, ayılar arasında bir ayı, kuşlar içinde bir kuş olmak istemiyorsun?

Zerdüşt **“ormanda ne iş yapıyorsun?”** diye sordu. İhtiyar dedi ki: Şarkılar besteliyor ve söylüyorum. Şarkı yapınca gülüyorum, ağlıyorum, inliyorum. Böylece Allah’ı övüyorum.

Şarkı söyleyerek, ağlayarak, inleyerek benim Tanrım olan Tanrıyı övüyorum.

Bize hediyen ne? Şimdide ondan bahset.

Bu sözleri işiten Zerdüşt ihtiyarı selâmladı. Ve dedi ki:

Size verecek neyim olabilir? Beni çabuk bırakınız ki sizden bir şey almayayım.

Böylece Zerdüşt ile ihtiyar iki genç gibi gülüşerek ayrıldılar.

Fakat Zerdüşt yalnız kalınca kendi kalbine seslendi:

“Bu nasıl kabildir ki ormanda bu ihtiyar ilâhların ölmüş olduğunu daha işitmemiş olsun.”

3

Zerdüşt ormanın kenarında ki şehre inince halkı pazar yerinde toplanmış gördü. Çünkü: Bir ip cambazı gösterileceği ilan edilmişti. Zerdüşt halka hitap etti. Size **“insanüstünü”**nü öğretmek istiyorum: İnsan, atlanması lazım bir şeydir.

İnsanı atlamak için ne yaptınız?

Her varlık şimdiye kadar kendisinden üstün bir şey yarattı.

Sizler büyük meddin cezri olmak ve insanı atlayacak yerde hayvanlığa mı dönmek istiyorsunuz?

İnsan için maymun nedir?

Bir gülüş veya acı bir utanış.

“insanüstünü” için insan, işte böyle olmalıdır: Bir gülüş ve acı bir utanış.

Sizler, sülükten insanlığa kadar yol aldınız. Sizde daha pek çok şey sülüktür.

Bir zamanlar maymundunuz. **İnsan bugünde her maymundan fazla maymundur.**

İçinizde en âkilimiz nebatla (bitki) heyulâ (eşyanın aslı ve gerçek olan kısmı arasında) azman ve melezdir.

Size “heyulâ” veya “nebat” olmanız için mi öğüt vereyim?

Bakın size “insanüstünü”nü öğretiyorum:

“İnsanüstünü” hayatın gayesidir. İradeniz demelidir ki: **“insanüstünü”** hayatın gayesi olsun.

Kardeşlerim size yemin ederim: Arza (yeryüzüne) sadık kalmanız hayırlıdır. Size öte dünya umutları bahsedenlere inanmayın. Bunlar bilerek veya bilmeyerek zehir saçanlardır.[94]

Hayatı hakir görenler, Ölüm döşeğinde veya zehirlenmiş olanlardır. Yer bunlardan bıkmıştır. Bunlar göçmelidir.

Vakti ile Allah korkusu en büyük korku idi. Fakat Tanrı öldü ve onunla beraber korkaklarda öldü. Bugün en korkunç şey, dehşet saçmak ve tanrıyı hayatın gayesinden üstün tutmaktır.

Vakti ile ruh bedene hakaretle bakardı. Ve bu hakaret o zaman en büyük hakaretti. Ruh bedenin cılız, çirkin, aç kalmasını isterdi. Ve bir an evvel ondan sıvışmak dilerdi.

Bu ruhun kendisi cılız, çirkin ve açtı. O ruhun zevki, gaddarlıktı.

Fakat kardeşlerim siz söyleyin bedeniniz ruhunuzdan neler anlatıyor?

Ruhunuz fakir, kirli ve acınacak bir rahat düşkünü değil mi?

Gerçek insan kirli bir seldir. Ve kirlenmeden kirli bir seli içine alabilmek için deniz olmak gerektir.

Bakın size **“insanüstünü”** nü öğretiyorum. O, bu denizdir. Sizin hakaretiniz onun içinde batabilir.

Görüp geçirebileceğiniz şeylerin en büyüğü nedir? Büyük istihkarın (hakaret) saatidir. Bu saat, saadetinizin, idrakinizin, faziletlerinizin size iğrenç geleceği saattir. Bu saatte diyeceksiniz ki:

Benim saadetim nedir?

Fakirlik, kirlilik, acınacak bir rahat düşkünlüğü..

---

[94] Buradaki sözleri din bezirgânları için düşünmeliyiz. Peygamberler ahiret için umuttan bahsetmediler. Onlar yapılanın karşılığı vardır, dediler. Umut dağıtanlar ise insanları küçük amelleri karşılığında sevap tüccarlığını öngördüler. Sevap bulmak düşüncesi ile yapılan ameller ise en aşağısı ve âdi olandır.

407 YAZILARIM

Halbuki benim saadetim bizzat varlığımı yaratmalıydı.

Diyeceksiniz ki: Benim aklım nedir?

Akıl, arslanın gıdaya saldırması gibi bilgiye saldırmalıydı. Benim aklım, fakirlik, kirlilik ve acınacak bir rahat düşkünlüğüdür.

O saat diyeceksiniz ki: Benim faziletim nedir ki; Hala beni çıldırtmadı. İyilik ve kötülüklerden ne kadar bıkkınım!

Bunların hepsi fakirlik, kirlilik, acınacak bir rahat düşkünlüğüdür.

O saat diyeceksiniz ki: Benim adaletim nedir ki hâlâ alev ve kömür olduğumu görmüyorum.

Hâlbuki âdil olan, alev ve kömür gibi olur. O saat diyeceksiniz ki: Benim vicdanım nedir?

Vicdan, insanı sevenlerin asıldığı bir çarmıh değildir?

Hâlbuki benim vicdanım hâlâ çarmıha gerilmemiştir.

Böyle söylüyor musun? Böyle bağırıyor musun? Ah hep böyle bağırdığınızı işitmiş olabilseydim!

Göklere haykıran şey günahınız değil, günahlarınıza bile hâkim olan tamahkârlığınızdır.

Dili ile sizi yalayacak yıldırım nerde? Sizi aşılaması lâzım gelen delilik nerde?

Bakın size **“İnsanüstünü”** nü öğretiyorum. O, bu yıldırım, o, bu cinnettir.

Zerdüşt bu sözleri söyledikten sonra halktan birisi bağırdı. **“İp cambazının sözlerini dinlediğimiz yeter. Şimdi de yüzünü görmek istiyoruz.”**

Ve bütün halk Zerdüşt’e gülüyordu. Bu sözlerin kendisine söylendiğini bilen cambaz oyuna başladı.

4

Zerdüşt halka hayretle baktı. Ve dedi ki: İnsan, hayvanla '“İnsanüstünü” arasına gerilmiş bir iptir. Uçurum üstünde bir ip. Bu uçurumun üstünden atlayış, geriye bakış ve ürkerek duruş tehlikelidir.

İnsanda büyük olan şey, onun bir erek (hedef) değil bir köprü oluşudur.

İnsanda sevilebilecek şey, onun bir geçiş ve iniş oluşudur.

Yaşamayı bilmeyenleri, hele batanları severim. Çünkü onlar atlayanlardır.

Büyük istihkarcıları (hakaret edenleri) severim. Çünkü onlar büyük hürmetkârlardır ve karşı kıyıya geçme hasretinin oklarıdır.

Batmak ve kurban olmak için yıldızlar arkasında yer aramayanları severim.

Kendini toprağa kurban edenleri severim. Tâ kî toprak **“İnsanüstünü”** nün ola!

Bir zamanlar **“insanüstünü”** nün geleceğini idrak edenleri ve toprağı dileyenleri seviyorum.

Böyle insanlar batmalarını isteyenlerdir.

“İnsanüstünü” ne ev, toprak, hayvan, nebat hazırlamak için çalışanlar ve yaratanları severim. Çünkü bunlar batmalarını isterler.

Fazileti seveni seviyorum, Çünkü fazilet ölüm; dileğidir ve hasretin okudur.

Kendisi için hiç bir damla ruh alıkoymayarak tamamen faziletinin ruhu olmak isteyenleri seviyorum. Böylesi, ruh halinde köprüyü geçer.

Askısını ve felaketini faziletten hazırlayanları severim. Çünkü böylesi fazileti için yaşamakta devam etmek ister. Ve bundan fazla yaşamak istemez.

Çok faziletlere malik olmak istemeyenleri severim. Tek fazilet iki faziletten daha faziletlidir. Çünkü felâketin askı düğümleri çoğalmış olur.

Ruhunu israf edeni, teşekkür istemeyeni ve geri vermeyeni severim. Çünkü bunlar daima hediye eder ve hiç bir şey saklamak istemezler.

Tali lehine döndüğü zaman küsülüp, kendi kendine (Ben sahte bir oyuncu muyum) diye soranları severim. Çünkü bunlar göçmek isteyenlerdir.

İşe altın sözlerle başlayanı ve verdiği sözden fazlasını yapanları severim. Çünkü böylesi göçmesini isteyendir,

Geleceğin hakkını veren, maziyi kurtaranı severim. Çünkü böylesi halde göçmek isteyendir.

Sevdiği için, tanrısını zor altına almak isteyenleri severim. Çünkü böylesi Allah’ın gazabından göçer..

Ruhu, yaralandığı zaman da derin kalan ve bir küçük sergüzeştten mahvolabilen insanı severim. Çünkü böylesi köprüyü seve seve geçer.

İçinde her şeyi kaplayan ve kendini unutan taşkın ruhları severim. Çünkü her şey böylesini batırır.

Ruhu ve fikri serbest olanları severim, böylesinin kafası, yalnız kalbinin kabıdır. Fakat kalbi onu batmaya sürükler.

"İnsanınüstü"de gerili karabuluttan teker teker damlayan ağır damlalara benzeyenleri severim. Çünkü bunlar yıldırımın geleceğini bildirirler. Ve habercilik yüzünden mahvolurlar.

Bakın işte ben bir yıldırım habercisi ve bulutun ağır bir damlasıyım.

Bu bulutun adı "İnsanüstünü" dür!.

5

Zerdüşt bu sözleri söyleyince halka tekrar baktı ve sustu. Ve kendi kendine dedi ki:

Orada duruyorlar, gülüyorlar ve beni anlamıyorlar. Ben bu kulakların ağzı değilim.

Bunların evvelâ kulaklarını mı parçalamak ki: Gözleri ile işitmeyi öğrensinler.

Hatipler, rahipler gibi bağırıp çağırmalı mı? Yoksa yalnız tepinenlere mi inanıyorlar?

Bunların mağrur oldukları bir şeyleri var.

Bu mağrur oldukları şeye verdikleri ad ne idi?

Ha, tahsil diyorlar ve bunun, kendilerini keçi çobanlarından ayırt ettiklerine inanıyorlar. Onun için kendilerinden tahkir lâfını işitmek istemiyorlar. O halde onların gururuna hitap edeyim.

O halde onlara en hakir bir şeyden bahsedeyim. Bu son insandır.

Zerdüşt yine halka döndü ve dedi ki: İnsanın bir hedef edinmesi vakti geldi. İnsanın, en yüksek umudunun tohumunu ekeceği vakit geldi.

Daha yer bunun için geniştir. Fakat bu yer bir zaman daralacak ve içinden yüksek bir ağaç yetiştiremeyecek.

Yazık: İnsanın hasret okunu "insanüstünden" aşıramayacağı ve yay ipinin gerilmeği unutacağı bir zaman geliyor.

Size söylüyorum: İşlek bir yıldız doğurabilmek için insanın içinde bir hercü merç olmalıdır. Size söylüyorum: Sizin içinizde henüz hercü merç vardır. Yazık. İnsanın artık bir yıldız doğurmayacağı zaman geliyor. Yazık kendi kendini hakir göremeyen en hakir insanın zamanı geliyor.

Bakın size en son insanı gösteriyorum.

Sevgi nedir?

Yaratılış nedir?

Hasret nedir?

Yıldız nedir?

Son insan bunları sorar ve gözlerini kırpar.

O zaman arz ufalmıştır ve üstünde her şeyi ufaltan son insan sıçramaktadır.

Toprak biti gibi doğurucu olan bu neslin imhası imkânsızdır. Son insan en uzun yaşar.

Son insanlar **"Biz saadeti bulduk"** derler ve göz kırparlar.

Yaşamayı sertleştiren iklimleri terk ettik. Çünkü hararete ihtiyaç var, komşu sevilir ve ona sürtünülür: Çünkü hararete ihtiyaç var.

Hastalık ve güvensizlik onlar için günahkârlıktır. Birbirlerini sayarlar.

Ayağı taşlara veya insanlara takılan, artık delidir.

Zaman zaman biraz zehir: Bu, tatlı hülyalar verir. Ve sonunda biraz daha fazlaca zehir; Bu da hoş bir ölüm getirir.

Çalışma daha devam ediyor, çünkü bir eğlencedir, fakat eğlencenin fena tesir etmemesine bakılır.

Ne zengin olan var, ne fakir.. Çünkü her ikisi zor. Emretmek isteyen kim, itaat etmek isteyen kim? Her ikisi müşkül.

Çobansız bir sürü! Herkes aynı şeyi ister, herkes aynıdır: Başka bir şey dileyen, arzusu ile tımarhaneye gider.

En akıllıları **"önce bütün dünya deli idi"** derler ve göz kırparlar.

Akıllıdırlar ve her şeyi bilirler: Alay etmeden kendilerini alamazlar. Bazen kavga ederler, fakat ça-

buk barışırlar; yoksa mideleri bozulur.

Gece ve gündüz birer küçük keyifleri vardır: Fakat sağlığı sayarlar.

Son insanlar **"Saadeti bulduk"** derler ve göz kırparlar.

Zerdüşt'ün ilk hitabesi veya önsözü burada bitti.

Çünkü burada halkın çığlığı sözlerini kesti. **"Bu son insanları bize ver Zerdüşt, bizi bu son insanlardan yap. Bizde sana "insanüstünü" nü hediye edelim"** diye bağrışan halk çılgın bir neş'e içinde idi.

Fakat Zerdüşt acı duydu. Ve kendi kendine dedi ki:

Beni anlamıyorlar, ben, o kulakların ağzı değilim.

Her halde dağda çok yaşamış ağaçların ve derelerin sesini çok dinlemiş olacağım.

Şimdi de onlara keçi çobanından bahsedeceğim.

Ruhum hareketsiz, dağların sabah hali bir aydın. Fakat onlar zannediyorlar ki: Ben soğuğum ve en korkunç şakalar yapan bir alaycıyım. Şimdi bana bakıyorlar ve gülüyorlar ve gülerek benden nefret ediyorlar. Onların gülmeleri buz gibi soğuktur.

6

Fakat bu esnada ağızları susturan ve gözleri geren bir hâdise oldu. Bu aralık ip cambazı oyuna başlamıştı. Cambaz küçük bir kapıdan çıkarak iki kule arasına serilmiş olan ipin üstüne atladı. İp, halkın ve pazar yerinin üstüne asılmıştı. Cambaz yolunun yarısına geldiği zaman küçük kapı bir defa daha açıldı. Buradan iri yarı, boyalı bir vücut hızla fırlayarak birinci cambazın ardından yürümeğe başladı.

"İleri — Topal bacak, ileri miskin hayvan, sahtekâr, soluk çehre git."

Tabanlarım sana dokunmasın. Burada iki kule arasında ne yapıyorsun?

Bu kuleye seni hapsetmek lâzımdı.. Kendinden daha iyisinin yolunu kapıyorsun".

Diye bağırarak gittikçe ona yaklaştı.

Aralarında bir adım aralık kaldığı zaman ağızları susturan, gözleri geren bir iş oldu. İkinci cambaz şeytan gibi bir bağırtı koyuvererek birinci cambazın üstünden atladı geçti. Düşmanının galebesini gören ilk cambaz muvazenesini kaybetti. Ve elindeki sırıklar düştü, uçuruma yuvarlandı. Pazar yeri ve halk dalgalanmış bir deniz gibiydi. Herkes birbirinden kaçıyor, birbirinin üstünden atlıyor, hele cambazın vücudunun yere çarpacağı noktadan sıvışıyorlardı. Fakat Zerdüşt yerinde durdu ve cambazın vücudu ölmemiş fakat paralanmış bir halde yanına düştü. Bir müddet sonra yaralının aklı başına geldi. Ve yanında Zerdüşt'ü diz çökmüş halde buldu. Ona dedi ki:

Ne yapıyorsun? Şeytanın bir bacağını kıracağını çoktandır biliyorum.

Şimdi de beni cehenneme sürüklüyor. Ona, karşı koymak mı istiyorsun?

Zerdüşt dedi ki: Dostum namusumla temin ederim ki senin andığın şeylerin hiç biri yoktur. Ne şeytan, nede cehennem.

Ruhun, bedeninden daha tez ölecektir. Artık hiç bir şeyden korkma.

Cambaz güvensiz bir bakışla baktı. Ve dedi ki:

Söylediğin doğru ise ölmekle bir şey kaybetmiş olmam. Ben dayak ve kötekle dans öğretilmiş bir hayvandan başka bir şey değilim.

Zerdüşt "Hayır, sen mesleğini tehlikeden yarattın. Bunda hakir görecek bir şey yok.. Mesleğinin yüzünden ölüme gidiyorsun. Buna mükâfat olarak seni ellerimle gömeceğim".

Dedi.

Zerdüşt bunu söylediği zaman artık cambaz cevap veremedi. Yalnız elini —teşekkürlerini iletmek istediği Zerdüşt ellerini arar gibi — kımıldattı.

7

Bu aralık akşam oldu. Pazar yeri karardı, halk dağıldı.

Çünkü tecessüs ve dehşetin bile bir yorulması vardır.

Fakat Zerdüşt ölünün yanında toprağın üstüne oturdu ve düşünceye dalarak zamanı unuttu. Gece olmuş, münzevilerin üstünde soğuk bir rüzgâr esmeğe başlamıştı. Zerdüşt ayağa kalkarak kendi kendine dedi ki:

"Gerçek Zerdüşt Bugün güzel bir avcılık yaptı. Bir insan yakalayamadı amma bir cenaze elde etti.

İnsan hayatı, korkunç bir şeydir. Ve yine de manasızdır. Bir cambaz onun için bir musibet olabilir.

İnsanlara varlıklarının manasını, "İnsanüstünü"nü, kara insan bulutunun yıldırımını öğretmek istiyorum.

Fakat şimdilik onlardan uzağım, fikrim, onların kafasına giremiyor.

İnsanlar beni şimdi ölü ile deli arasında bir mahlûk biliyorlar.

Gece karanlık. Zerdüşt'ün yolları karanlık, soğuk ve katı yoldaş gel, seni, ellerimle gömeceğim yere taşıyayım!".

8

Zerdüşt kendi kendine böyle söylendikten sonra ölüyü sırtına yüklendi ve yola koyuldu. Daha yüz adım gitmeden yanına bir adam sokularak kulağına bir şeyler fısıldadı.

Bu, kulede ki ikinci cambazdı.

Diyordu ki: **"Zerdüşt bu şehirden kaç. Burada çokları sana kızıyorlar.**

İyi ve vicdanlılar, sana, düşman ve hakaretçi; dindarlar, kitle için tehlikedir diye kızıyorlar. Sana gülmeleri seni kurtardı.

Gerçek, sen bir meddah gibi söz söylüyordun. Ölü köpeğe yoldaş olmak seni kurtardı, kendini bu kadar alçaltmak sayesinde bugün için kurtuldun. Ya bu şehirden git veyahut yarın senin de üstünden atlarım.

Bir canlı, bir ölünün üstünden".

Bunu söyleyen birdenbire kayboldu.

Zerdüşt'te caddelerden yoluna devam etti.

Şehrin kapısında mezarcılarla karşılaştı. Bunlar Zerdüşt'ün yüzüne ışık tuttular, onu tanıdılar ve onunla alay ederek dediler ki: **"Zerdüşt ölü köpeği taşıyor, Zerdüşt'ün mezarcı oluşu ne tuhaf!**

Çünkü bizim ellerimiz bu uğursuzu gömemeyecek kadar temizdir. Zerdüşt şeytanın ağzından lokmasını almak istiyor. Pek âlâ, afiyetler olsun.

Yalnız Zerdüşt dikkat et ki: şeytan daha becerikli bir hırsız olmasın.

O, ikinizi birden aşırır ve yer."

Mezarcılar birbirlerine güldüler ve yerlerine oturdular.

Zerdüşt buna karşı bir şey söylemedi. Yoluna devam etti.

İki saat orman ve bataklıkların kenarında yürüdükten sonra kurtların açlık haykırışını ve kendi açlığını duydu. Ve içinde ışık yanan münzevi bir evin önünde durarak dedi ki:

Açlık beni ormanlarda, bataklıklarda ve gece karanlığında bir hırsız gibi bastırıyor. Açlığın ne garip kaprisleri var.

Çok defa yemekten sonra gelir. Bugün bütün gün gelmedi. Nerede kaldı."

Bunun üzerine Zerdüşt evin kapısını çaldı. İçerden elinde ışık tutan bir ihtiyar göründü.

"**Fena uykularımın arasına gelen kimdir"** diye sordu.

Zerdüşt cevap verdi. **"Bir ölü ve bir diri. Bana yiyecek ve içecek bir şey ver. Gündüz yemeyi unuttum. Âkiller derler ki: Açları besleyen, kendi ruhunu beslemiş olur."**

İhtiyar gitti. Zerdüşt'e ekmek ve şarap getirdi. Ve dedi ki: Burası açlar için uğursuz bir köşedir. Onun için burada oturuyorum. Hayvanlar ve insanlar bana gelirler. Fakat arkadaşına da yedir ve içir, o, senden yorgun görünüyor.

Zerdüşt, yoldaşım ölüdür. Onu yemeğe ikna etmek kabil değildir dedi.

İhtiyar hiddetle cevap verdi: "Bundan bana ne. Benim kapımı çalan verdiğim şeyi kabul etmelidir. Yiyin ve keyfinize bakın."

Bundan sonra Zerdüşt yolları ve yıldızları takip ederek iki saat daha gitti. Gece yürüyüşüne alışkındı. Ve bütün uyuyanların yüzüne bakmayı severdi. Fakat fecir olmağa başladığı zaman Zerdüşt kendini sık bir ormanda buldu. Hiç bir tarafta yol görünmüyordu.

Burada ölüyü bir ağaç kovuğuna yerleştirdi. Çünkü onu canavarlardan saklamak istiyordu. Kendi de toprak ve yosunların üzerine uzandı. Ve yorgun bir vücut fakat sakin bir ruhla derhal uykuya vardı.

411 YAZILARIM

9

Zerdüşt derin bir uykuya daldı. Yalnız fecir (şafak) değil, kuşluk vakti de geçmişti. Fakat nihayet gözlerini açtı. Ormana, sükûnete ve kendi kendine taaccüple baktı. Sonra birdenbire kara gören bir denizci gibi doğrularak sevincinden haykırdı.

Yeni bir hakikat bulmuştu. Kendi kendine dedi ki:

Gözüm aydınlandı: Bana yoldaş lâzım. Fakat canlı. Kendisini istediğim yere taşıyabildiğim ölü yoldaş değil, bilâkis kendi iradeleri ile benim gittiğim yola gitmek isteyen canlı yoldaş.

Gözüm açıldı. Zerdüşt halka değil, yoldaşlarına hitap etsin.

Zerdüşt bir sürünün çobanı veya köpeği olmasın..

Sürüden birçoklarını ayırmak işte bunun için geldim. Halk ve sürü bana kızsın.

Zerdüşt çobana haydut diyecektir.

Onlara çoban diyorum, fakat onlar kendilerine iyiler ve âdiller diyorlar.

Onlara çoban diyorum, onlar kendilerine hak dinin zahitleri diyorlar.

İyilere ve âdillere bak; en çok kimden nefret ediyorlar?

Onların kıymet levhasını kırandan, parçalayandan, mücrimden: Fakat yaratıcı olanlar bunlardır.

Dinlerin müminlerine bakın. En çok kimden nefret ediyorlar?

Kıymet levhalarını kıran, parçalayandan, mücrimlerden: Fakat yaratıcı olanlar bunlardır.

Yaratıcı olan, yoldaş arar: Ölü aramaz. Sürü ve mümin aramaz.

Yaratıcı, yeni levhalar üstünde yeni kıymetler yaratacak yaratıcılar arar.

Yaratıcı, yoldaş ve hasat ortağı arar. Çünkü onda her şey hasada olgundur. Fakat yüz ortak eksiği vardır. Bu sebepten başakları kurur ve körlenir. Yaratıcı, damgasını ortaya atacak yoldaş arar. Bunlara "İyi" ve "Fena" yı tahkir eden yıkıcılar denecek. Fakat onlar hasatlarında ve bayramlarındadırlar.

Zerdüşt yaratıcı, hasatçı yoldaşlar arıyor. Onun, sürülerle, çobanlarla, ölülerle ne iş var?

Allaha ısmarladık ilk yoldaşım.. Seni ağaç kovuğuna iyice yerleştirdim ve canavarlardan iyice gizledim. Fakat vakit geçti, senden ayrılıyorum.

İki fecir arasında bana yeni bir hakikat doğdu. Ben, çoban ve mezarcı olmayacağım.

Halkla konuşmayacağım, bir ölüye de son defa hitap etmiş oluyorum.

Yaratıcılara, hasatçılara, bayram edenlere katılacağım, onlara "kuzah gavsini" (Şeytan burcunu) ve "İnsanüstünü"nün bütün derecelerini göstereceğim.

Şarkımı bu yadlara söyleyeceğim ve işitilmemiş şeyleri dinleyebileceklerin yüreğini saadetimle dolduracağım.

Ereğime, doğru yola gidiyorum. Geç kalanların, yavaşların üstünden atlayıp geçeceğim. Benim yürüyüşüm, onların batışı olsun.

10

Zerdüşt bu sözleri söylerken öğle olmuştu. Sorgulu bir bakışla göklere baktı. Tepesinde bir kuşun keskin sesini işitti.

Bir kartal havada geniş daireler çizerek uçuyor, boynunda, ona dost gibi sarılmış bir yılan taşıyordu.

Zerdüşt: **"Bunlar benim hayvanlarım"** diye sevindi.

"Gök kubbenin altında en mağrur hayvanla en zeki hayvan birleşerek haber aramaya çıkmışlar."

Zerdüşt yaşıyor mu diye sormak istiyorlar. Gerçek ben hâlâ yaşıyor muyum?

İnsanlar arasında olmak, hayvanlar arasında olmaktan çok tehlikeli.

Zerdüşt tehlikeli yollardan gidiyor. Hayvanlarım bana kılavuzluk etsinler..

Zerdüşt bunları söylerken ormanda ki ihtiyarın sözlerini hatırladı ve içini çekerek kendi kendine dedi ki: Ben daha akıllanmalıyım, yılanım gibi tamamen akıl kesilmeliyim.

Fakat imkânsız bir şey diliyorum. O halde gururumdan, Daima zekâmla bir yürümesini dileyeyim. Ve zekâm bir gün beni terk ederse, -Çünkü o, kaçmayı sever- gururum deliliğimle uçmalı.

Zerdüşt'ün sukutu böyle başladı.

ZERDÜŞT'ÜN HİTABELERİ

ÜÇ DEĞİŞMEYE DAİR

Size ruhun üç değişmesini anlatıyorum.

Ruh nasıl "Deve" leşir, develikten aslanlığa, sonrada aslanlıktan çocukluğa nasıl atlar?

İçinde saygı yaşayan güçlü, dayanıklı bir ruhun çok acıları vardır.

Onun gücü; müşkülü ve en müşkülü diler..

Mütehammil ruh (Dayanıklı ruh) **"Müşkül nedir"** diye sorar. Ve iyi yüklenmek İsteyen bir deve gibi diz çöker..

Mütehammil bir ruh "üzerime alınca beni gücüme mağrur edecek en ağır şey nedir, kahramanlar" diye sorar.

Bu, şu değil midir? Kibrini ezmek için kendini alçaltmak.

İlmiyle alay için deliliğini belirtmek!.

Yoksa şu mudur? Zaferini tes'it eden (kutlayan) bir şeyimizden ayrılmak?

Bir zalimi denemek için yüksek dağlara çıkmak!

Yoksa şu mudur? İdrakin kabuk ve çayırından beslenmek ve hakikat aşkı ile ruhta açlık acısı çekmek!

Yoksa şu mudur?

Hasta olmak ve şifacıyı geri çevirmek.

Ve istediğini hiç bir zaman işitmeyen sağırlarla dostluk yapmak!

Yoksa şu mudur?

İçinde hakikat var diye,—kirli bir suya girmek ve soğuk kurbağalarla sıcak yengeçleri kendinden atmamak!

Yoksa şu mudur?

Bize hakaret edenleri sevmek, bizi korkutmak isteyen heyulaya elimizi uzatmak.

Mütehammil ruh, bu en ağır şeyleri üzerine alır, çöle revan olan deve gibi kendi çölüne yönelir.

Fakat en hücra (çok sıcak günlerde öğle vakti) çölde ikinci değişme olur. Ve burada ruh aslanlaşır!

Hürriyete kavuşmak ve kendi çölünde halife olmak ister.

Burada en son Efendisini arar: Ona, en son Tanrısına düşman olmak ister; zafer için büyük ejderlerle pençeleşmek diler.

Ruhun artık Efendi ve Tanrı tanımadığı büyük ejder hangisidir?

Bu büyük ejderin adı **"Sen yapmalısın"** dır.

Halbuki aslanın ruhu **"Ben isterim"** der..

"Sen yapmalısın" , onun yolunun üzerinde altın kıvılcımlı, pullu bir hayvandır. Ve her bir pulun üstünde altından bir parıltı ışıldar: **"Sen yapmalısın!"**

Bu pulların üstünde binlerce yıllık kıymetler ışıldar. Ve ejderlerin en irisi der ki: **"Bütün bu şeylerin kıymeti bende parlar. Her kıymet yaratılmıştır. Ve her yaratılan kıymet "Ben" im.**

Onun için artık "Ben isterim" olmamalıdır".

Kardeşlerim: Ruhun aslanlaşmasına ne ihtiyaç var? İtaatli ve dayanıklı olan hayvan yetmez mi?

"Yeni kıymetler yaratmak": Buna aslanın da gücü yetmez. Fakat "Yeni yaratmalar için hürriyet temin etmek", işte aslanın gücü buna yeter.

"Hürriyet yaratmak" ve vazifeden önce kudsî bir "Hayır!" diyebilmek, işte bunun için, kardeşlerim, aslana ihtiyaç var!

"Yeni kıymetler için hak elde etmek" dayanıklı ve itaatliler için elde etmelerin en korkuncu budur. Gerçek bu, ona bir gasp ve ancak yırtıcı bir hayvanın işi gibi görülür..

Bir zaman en kudsî şey olarak **"Sen yapmalısın"** ı severdi..

Şimdi bu en kudsî şeyde de sevgisinden önce, hürriyet gasp etmek için cinnet ve istek bulmalıdır; Bu gasp için aslana ihtiyaç vardır.

Kardeşlerim söyleyin: Aslanın yapamayıp ta çocuğun yapacağı şey nedir?

Yırtıcı aslan nasıl çocuklaşacaktır?

413 YAZILARIM

Çocukluk bir masumiyet, bir unutma, bir yeniden başlama, bir oyun, kendi kendine dönen bir teker, bir kımıldanış ve bir kudsî "Evet" demektir.

"Evet" yaratmanın oyunu için kardeşlerim kudsî bir "Evet"e ihtiyaç vardır. Böylece ruh, iradesini diler. Ve dünyayı kaybeden, dünyasını tekrar bulur.

Size ruhun üç değişmesini anlattım: Ruh nasıl develeşir, deve nasıl aslanlaşır ve nihayet aslan nasıl çocuklaşır?

Zerdüşt bunları söylediği zaman bulunduğu şehrin adı **"Renkli İnek"** idi.

FAZİLET KÜRSÜLERİNE DAİR

Zerdüşt'e uyku ve fazilete ait güzel şeyler söyleyen bir üstadı övdüler. Onu çok sayarlar ve mükâfat olarak bütün gençlik, kürsüsünün önünde toplanırmış. Zerdüşt bu zata gitti ve gençlerle beraber kürsüsünün önüne oturdu.

Üstat diyordu ki:

Uykuya saygı, uykudan hayâ gerek: Her şeyin başı budur!

Uykusuzların ve gece uyanık duranların yolundan çekilin!

Hırsız bile uykudan hicap (utanç) duyar: Daima geceleyin usulca "çalar". Fakat gece bekçisi hayâsızdır. Hayâsızca düdüğünü öttürür.

Uyumak az bir hüner değildir: Bunun için bütün gün uyanık beklemek lâzımdır.

Gündüz on defa kendi kendini yenmelisin: Bu iyi bir yorgunluk verir.

Ve ruha afyon gibi tesir eder.

On defa kendi kendinle tekrar barışmalısın; yenmek bir acılıktır. Ve barışmayan fena uyur.

Gündüz on hakikat bulmalısın: Yoksa gece de hakikat ararsın ve ruhun aç kalır.

Gündüz on defa gülmeli ve keyiflenmelisin: Yoksa sıkıntılar kaynağı mide gece rahatını kaçırır. Bunu pek azları bilir: iyi uyumak için bütün bu faziletlere malik olmak gerektir.

Yalancı şahitliğimi yapacağım? Zina mı edeceğim?

En yakındaki kızın namusunu mu bozacağım? Bunların hepsi iyi uykuyu bozar.

Bütün faziletlere malik olsanız bile bir noktayı iyi anlamanız gerektir:

Faziletleri de tam vaktinde uykuya yollamak!

Talihsiz adam: Senin yüzünden iyi kadıncağızlar birbirleri ile çekişmesinler ha.

Tanrı ve komşu ile barışık: İyi uyku için bu lâzımdır.

Sonra komşunun şeytanıyla da geçim gerektir. Yoksa geceleyin sana sokulur.

Üstünüzdekilere haksızda olsalar, saygı ve itaat: iyi uyku için bu da lâzımdır.

Nüfuz ve iktidar, eğri bacaklar üzerinde yürürse ben ne yapayım,

Sürüsünü en yeşil vadiye süren çoban, benim için en iyi çobandır.

İyi uyku için bu lâzımdır..

Ne fazla nüfuz, ne fazla zenginlik isterim: Bu, mideyi bozar. Fakat iyi bir ad ve küçük bir servet olmayınca da uyunmaz.

Bir küçük toplantı, fena bir konuktan iyidir. Fakat vaktinde gelip, vaktinde gitmek şartı ile iyi uyku için bu lâzımdır.

Ruhça fakir olanlar da hoşuma gider. Bunların uykuya faydası olur. Hele onlara hep hak verilirse ne kadar sevinirler!

Faziletlinin günü böyle geçer. Gece gelince uykuyu çağırmaktan çekinirim.

Faziletlerin Efendisi olan uyku çağrılmak istemez.

Bilâkis gündüzün ne yaptığımı, ne düşündüğümü hatırlarım.

Geviş getiren sabırlı bir inek gibi hep şunu sorarım.

Senin on zaferin hangisi idi? On barışman, on hakikatin, on gülüşün hangileridir?

Bunlarla uğraşırken uyku, faziletlerin Efendisi, kırk düşüncenin arasından beni birdenbire bastırır. Gözlerin kapısını çalar: Ve orası ağırlaşır. Ağzıma dokunur ve orası açık kalır.

Gerçek bu hırsızların en sevimlisi yumuşak ökçeler üstünde gelir. Düşüncelerimi çalar. Ve o zaman şu kürsü gibi durgunlaşırım. Fakat durmak uzun sürmez ve uzanma sırası gelir.

Zerdüşt üstadın sözlerini dinleyince kendi kendine güldü: Ve yeni bir şey keşfetmiş gibi gözleri açılarak mırıldandı:

“Bu kırk düşünceli üstat delidir: Fakat sanırım ki uykuyu iyi anlıyor. Bu üstadın yakininde bulunanlara ne mutlu! Böyle bir uyku, kalın duvarlar arasından bile sirayet eder.

Kürsüsünde bile bir büyü var. Gençlerin, bu fazilet telkincisinin önünde durmaları boşuna değildir.

Onun öğüdü şudur:

İyi uyumak için uyanık durmak: Gerçek hayatın bir gayesi olmasa ve ben gayesizlik seçmek istesem, en seçilmeye lâyık gayesizlik bu olurdu.

Bir zamanlar fazilet üstatları ararken, onlardan neler istediklerini şimdi iyi kavrıyorum:

İyi uyku ve afyon tesiri yapan fazilettir.

Bu kürsü üstatlarının övdükleri uyku, rüyasız bir uykudur:

Onlar hayatta bundan üstün bir hedef bulamadılar.

Bugün de böyle fazilet telkin eden üstatlar var ve onlar bu adam kadarda açık değiller:

Fakat bunların tavı geçmiştir. Daha çok ayakta duramayacaklar ve batacaklardır.

Uyuklayanlara ne mutlu; çünkü yakında kendilerinden geçeceklerdir.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

ÖTE DÜNYALILARA DAİR

Bir zaman Zerdüşt de her fani gibi hayatın “öte yanı” hülyasını taşıdı. Adın bana bir mustarip tanrının eseri gibi görünürdü. O zaman dünya bana bir rüya ve bir tanrı şiiri, bir ilahi gayri memnunun gözleri önünde renkli bir duman gibi görünürdü.

İyi ve kötü, zevk ve elem, sen ve ben: yaratıcı önünde kar bir duman gibi görünürdü.

"Halik gözlerini kendinden ayırmak istiyordu. O zaman dünyayı yarattı. Bu, ıstırap çekenlere kendini kaybetmek ve gözlerini ıstıraptan ayırmak için çılgın bir zevk kaynağıdır.

Dünya bana vaktiyle çılgın bir zevk ve bir “kendini kaybetme” gibi göründü. Ebedi eksik, ebedi bir tenakusun ve eksikliğin timsali, eksik halikı için çılgın bir zevk; dünya bana bir zaman böyle göründü.

Ben de her fani gibi insanın ötesi hülyasını kurdum. Hakikatte insanın ötesi nedir?

Ah kardeşlerim, **benim yarattığım bu tanrı, bütün tanrılar gibi insan eseri ve insan hülyasıdır.**[95]

O, insandı ve hem de zayıf bir insan parçası, “ben”: bu hayalet gerçek öte dünyadan değil, kendi alev ve külümden geliyordu. Ne oldu kardeşlerim, ben acı çeken, kendimi yendim, kendi külümü dağa taşıdım ve kendime daha aydın, daha parlak bir şule yarattım. Ve bak, hayal o zamandan uzaklaşıverdi.

Böyle hayallere inanmak bana ve nekahettekilere ıstırap olurdu, bana acı ve hakaret olurdu. Fanilere şöyle hitap ediyorum.

Bütün “öte dünya” ları acı bir şey bir kudretsizlikti.

O ancak en mustaribin tadabileceği kısa bir saadet hülyasını doğurdu.

Bir adımda, ölüm adımı, son ereği isteyen hiç bir şey dileyemeyen miskin ve aciz bir yorgunluk bütün tanrıları ve öte dünyaları bu doğurdu.

Kardeşlerim bana inanın: bedende aciz getiren bedendi. Bu beden, çıldıran bir ruhun parmaklar ile son duvarlara sürtünüyordu.

Kardeşlerim bana inanın: arzda perişan olan, çaresiz kalan bedendi. O beden, varlığın kendine hitabını dinliyordu.

Böylece kafası ile ve yalnız kafası ile değil, bütün varlığı ile son mâniaları aşarak öte dünyayı istedi.

Fakat o ahiret, insandan saklıdır, bir semavi hiç, insansız ve insanlıksız âlem! ve varlık insana, insan olarak hitap ediyor.

---

[95] Gerçekte bütün insanların aynı ilâha tapamadıkları doğrudur. Çünkü Allah Teâlâ’yı hakikatiyle bulmak ne kadar zordur. Fil hikâyesi buna işaret eder.

415 YAZILARIM

Gerçek varlığın ispatı ve anlaşılması zordu.

Kardeşler söyleyin: en mucizeli şeyler, en alâ ispat edilmiş değil midir?

Evet, bu “ben” ve “ben” in tenakusları ve girdibatları (azman ve melezleri), en açık surette kendi varlığını anlatıyor. Bu, yaratan, dinleyen, bekleyen ve her şeyin ölçüsü ve kıymeti olan “ben”!

Bu açık varlık “ben” bedenden hitap eder. Ve şiir yaptığı, parçalanmış kanatlarla hülya kurduğu zaman da yine bedeni ister.

“Ben” daima daha iyi hitap etmesini öğrenir ve öğrendikçe beden ve toprak için daha fazla söz ve iltifat bulur.

Benim “ben”im bana yeni bir gurur öğretti. Bunu insanlara öğretiyorum: Artık kafayı en simâvi (yüze görünen) şeylerin tümüne gömmeyin, serbest taşıyın. Hayata hedef verecek bir “arz kafası” taşıyın.

İnsanlara yeni bir irade öğretiyorum:

Hastalar ve ölüm döşeğindekilerin körü körüne gittiği yoldan ayrılın. Bedeni ve toprağı hakir görenler, hastalar ve ölüm döşeğinde olanlardır. Bunlar “semaviyi”, kurtarıcı kandamlasını buldular:

Fakat bu tatlı ve kara zehri bile topraktan ve bedenden aldılar.

Onlar acılarından kaçmak istiyorlardı; fakat yıldızlar çok uzaktı.

O zaman içlerini çektiler. **“İnsanı başka bir varlığa ve saadete ulaştıracak “ilahi” yollar olsa!”** dediler, böylece kanlı içkilerini; öte dünyalarını buldular.

Bu nankörler, bu topraktan ve bedenden sıyrılmak sevdasına düştüler, fakat bu sıyrılmanın da hareket etmek ve saadetini kime medyundular? Bedenlerine ve bu toprağa.

Zerdüşt hastalara karşı mülayimdir. Onların tesellilerine ve nankörlüklerine kızmaz, onlara şifa nasip olsun ki: kendilerini yensinler ve kendilerine daha yüksek bir beden yaratsınlar. Gece yarısı, tanrının mezarına sokulmak hülyasını güden hastalara da kızmaz. Fakat hasta beden ve gözyaşları bana kalıyor.

Şair ve dindarlar arasında çok hastalar vardır.

Bunlar idrak edenlerden nefret ederler ve açıklığı, faziletlerin en körpesini, sevmezler.[96]

Hepsi geriye, karanlık zamanlara doğru bakarlar: O zaman hayal ve iman başka şeylerdi. Anlayışın taşkınlığı, Tanrı benzerliği ve şüpheler günahtı.

Bu Tanrı benzerlerini pekiyi tanırım: Onlar kendilerine inanılmasını isterler. Ve **“Şüphe günahtır”** derlerdi. Kendilerinin asıl neye inandıklarını pek iyi tanırım.

Gerçek bunlar bu öte dünyaya ve kurtarıcı kandamlasından değil, kendi bedenlerine inanırlardı. Ve kendi bedenleri onlar için her şeydi.

Fakat hasta bir şey: Derilerinden sıyrılmak dilerlerdi. Onun için ölüm telkincilerini dinler ve kendileri de öte “dünya” telkin ederlerdi.

Kardeşlerim, daha iyisi beni, sağlam bedenin sesini dinleyin.

Bu daha açık, daha temiz bir sestir. Tam ve sağlam yapılı beden daha açık ve daha temiz söyler arzî gayeden bahseder. Zerdüşt böyle söylüyordu.

BEDENİ HAKİR GÖRENLERE DAİR

Bedeni hakir görenlere hitap etmek istiyorum.

Bildiklerinizi değiştirecek değilsiniz, yalnız bedeninizden ayrılın, yani susun.

“Ben, beden ve ruhum” çocuk böyle söyler.. Niçin çocuklar gibi söylememeli?

Fakat bilgiç kâhil (saçına ak düşmüş adam) der ki:

Ben **“Tamamen bedenim, başka bir şeyim yok”**

Ruh ise bedende mevcut bir şeyin adıdır.

Beden; büyük bir şuur, tek manalı birçokluk, bir kavga ve barışına, bir sürü ve bir çobandır.

[96] Dinin zamana göre uygulanışında hataya düşerler.

Kardeşim senin ruh dediğin şey, küçük bir şuur, bedenin bir âletidir.

Büyük şuurun küçük bir âleti ve oyuncağı.

"Ben" diyorsun ve bu söze mağrursun. Fakat bunun daha büyüğü ki buna inanmak istemez misin, senin bedenin ve onun büyük şuurudur.

Bu, "Ben" demez fakat" "Ben" i yapar.

Duygunun duyduğu, fikrin kavradığı şeyin hiç bir zaman kendiliğinden bir ereği yoktur. Fakat fikir ve ruh, biz her şeyin hedefiyiz diye seni kandırmak isterler.

Onlar bu kadar kibirlidirler.

Fikir ve ruh, âlet ve oyuncaktır. Bunların arkasında büyük kül (bütün) vardır.

Bu kül, duygunun gözleri ve ruhun kulakları ile araştırır.

Bu kül, daima araştırır ve arar: Mukayese eder, zorlar, fetheder, tahrip eder, hükmeder ve "Ben" in hükümdarıdır.

Kardeşim, fikirlerinin ve duygularının arkasında kudretli bir âlem, meçhul bir üstat vardır. Onun adı küldür. Yeri Bedenindir.

O senin bedenindir. Bedeninde en parlak fikrinden ziyade şuur vardır.

Kim bilir bedenin, senin en yüce fikrîni ne için kullanır.

Senin külün "Ben" in ve onun mağrur adımları üstünde güler.

Kendi kendine der ki:

Fikrin bu atlayışları, bu uçuşları nedir? Benim hedefim için bir dolambaçlı yol. Ben; "Ben" in güzergâhı ve ona mefhumlarını fısıldayanım.

Beden "Ben" e der ki: **"Şuran ağrısın"** ve orası ağırır. Ve ağrısının durmasını düşünür. O, yalnız bunu düşünür.

Beden "Ben" e derki: "Şurada haz duy", orası hazlanır ve sık sık nazlanmayı düşünür. Ve yalnız bunu düşünecektir.

Bedeni hakir görenlere bir söz söyleyeyim: O hâkir görme onların saygısıdır.

Saygı ve hakareti, kıymeti ve iradeyi yaratan nedir?

Yaratıcı beden, kendine hürmet ve hakaret yarattı, zevk ve elem yarattı

Yaratıcı beden, iradesinin kulu olarak kendine ruhu yarattı.

Ey bedeni hakir gürenler: Kendi hakaret ve deliliğinizle bedeninize hizmet ediyorsunuz. Size söylüyorum, bedeniniz bizzat ölmek istiyor ve hayata sırtını çeviriyor. Kendisinin en çok istediğinden başka bir şeye gücü yetmez. **"Kendisinden ötesi için yaratmak",** en çok bunu ister, bütün hasreti budur. Fakat bu işte geç kalmıştır. Bunun için ey bedeni hakir görenler, bedeniniz göçmek istiyor. Ondan hayatı, bedeni tahkir ediyorsunuz!

Çünkü kendinizden ötesi için artık bir şey yaratamazsınız.

Ondan hayata ve toprağa öfkeleniyorsunuz.

Hakaretinizin manasız bakışında şuursuz bir haset gizlidir.

Bedeni hakir görenler! Sizin yolunuzdan yürümeyeceğim. Sizler benim için **"insanüstünü"** birer köprü değilsiniz.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

SEVİNÇ VE ACIYA DAİR

Eğer bu senin faziletin ise, bunda kimse ile beraber olamazsın.

Tabiî sen bu faziletin adını söylemek ve onu okşamak istersin.

Kulağını çekmek ve onunla eğlenmek dilersin.

Ve bak, şimdi onun adını halkla beraber söylüyorsun. Ve sen faziletinle halk ve sürüye karıştın. Eğer şöyle deseydin daha iyi idi: **"Ruhuma acılık ve tatlılık veren, kursağının açlığını belirten şeyin adı yoktur. Ve söylenemez.**

Senin faziletin, adların üstünde bir mahremiyete malik olmalıdır.

Ondan bahsetmeğe mecbur isen yalnız mırıldanmaktan utanma.

Mırıldanarak söyle: Benim iyiliğim budur, bunu seviyorum, hoşuma gidiyor ve bu "İyi" yi tek ba-

şıma istiyorum.

Bu "İyi" yi bir tanrı kanunu, insan kaidesi, bir ihtiras olarak istemiyorum:

Dünya ve cennetlerin üstünde bir rehbere ihtiyacım yoktur.

Benim sevdiğim, arzı bir fazilettir: Onda herkesin aklından, kurnazlığından bir şey yoktur.

Fakat bu kuş, yuvasını bende yaptı. Onun için onu seviyor ve besliyorum. Şimdi de yanımda altın yumurtalarının üstünde yatıyor."

Faziletini böylece mırıldanarak öv!

Bir zamanlar acıların vardı. Onlara kötü diyordun. Fakat şimdi yalnız faziletlerin var: Bunlar senin acılarından doğmuşlardır.

Hedefini bu acıların içinde aramıştın. Böylece acıların; faziletlerin ve sevinçlerin oldular.

Acaba öfkelilerin, şöhretlilerin, dindarların, intikamcıların soyundan mısın? .

Fakat sonunda bütün acıların, faziletlerin ve bütün şeytanların, meleklerin oldu.

Bir zamanlar mahzeninde vahşi köpekler vardı: Fakat sonunda bu köpekler kuşlara ve sevimli mugannilere çevrildiler.

Zehirlerinden balsamını (merhemini) kaynattın. İneğinden sıkıntı sağıyordun.

Şimdi memesinin tatlı sütünü içiyorsun.

Artık senden kötülük doğamaz. Meğerki: Faziletlerinin kavgasından doğma kötülük ola...

Kardeşim eğer mesut isen yalnız bir faziletin vardır. Fazla değildir.

Ve böylece köprünün üstünden kolaylıkla geçersin.

Çok faziletli olmak bir imtiyazdır, fakat güç bir kaderdir.

Birçokları kendilerini faziletlerin kavga yeri olmaktan yorgun duyarak çöle düştüler ve kendilerini öldürdüler.

Kardeşim harp ve cidal (sözle mücadele) fena mıdır? , Fakat bu fenalık lâzımdır.

Faziletlerinin arasında haset, iftira ve itimatsızlık gerektir.

Bak, faziletlerinin her biri nasıl en yükseğe yöneliyorlar. Her biri ruhuna hâkim olmak, senin bütün hiddet, nefret ve sevgi kudretini elde etmek istiyorlar.

Her fazilet, diğer fazileti kıskanır ve kıskançlık müthiş bir şeydir.

Faziletlerde kıskançlık yüzünden mahvolabilirler.

Dört yanı kıskançlıkla sarılan, sonunda kendine çevrilir ve akrep gibi kendini sokar.

Ah kardeşim; bir faziletin, kendisini inkâr ettiğini ve hançerlediğini daha hiç görmedin mi?

İnsan, geçilmesi lâzım gelen bir şeydir. Onun için bu faziletlerini seveceksin.

Çünkü onların yüzünden mahvolacaksın. Zerdüşt böyle söylüyordu.

SOLUK BENİZLİ MÜCRİME DAİR

Hâkimler ve kurban verenler!

Hayvanı, kafasın eğmeden öldürmek istemiyor musunuz?

Bakın: Soluk mücrimin kafası eğildi. Büyük tahkir gözlerinden okunuyor:

"Benim "Ben" im geçilmesi lâzım gelen bir şeydir.

Benim "Ben" im bana insanlığın büyük hakaretidir.

Bu gözler bunları söylüyordu.

Kendi kendine hükmünü vermek: Onun en yüce ânı idi. Bu yüksek adamı alçaklığına döndürmeyin.

Kendi kendinin acısını çeken için hiç bir kurtuluş yoktur. Meğerki tez ölüm gele.

Hâkimler!

Sizin öldürmeniz bir intikam değil, bir acıma olmalıdır.

Öldürürken kendiniz hayata değer olmağa çalışınız.

Yalnız öldürdüğünüzle barışmanız yetmez. Kederiniz "insanüstünü" ne sevgi olsun. Ancak bu sayede yaşamağa hak kazanırsınız.

Düşman deyin fakat fena demeyin, hasta deyin. Fakat rezil demeyin, deli deyin fakat mücrim

demeyin.[97]

Sen ey kızıl hâkim!

Fikrinde yaşayan şeyleri açık söylemen lâzım gelseydi herkes bu **"Ahlâksız zehirli Sülük kahrolsun"** derdi.

Fakat düşünce, iş, işin görünüşü başka şeylerdir.

Bunların arasında temelin tekerleği dönmez.

Bu solgun mücrimi, bir manzara solgunlaştırıyor.

Cürmü işlerken aldırmadı, fakat işledikten sonra manzaraya dayanamadı. Kendini hep bir fiilin faili gördü. Buna delilik derim. İstisna onun bünyesine girmişti.

İp tavuğu bağlar gibi yaptığı cürme de zavallı aklını bağladı.

Buna fiilden sonra gelmiş bir delilik derim.

Hâkimler dinleyin!

Başka bir delilik daha vardır. Bu delilik fiilden önce olur.

Ah! Bu ruhun derinliklerine giremiyorsunuz.

Kızıl hâkim derki: Bu mücrim niye adam öldürdü?

Gasp etmek istiyordu da ondan.

Fakat ben size derim ki: Onun ruhu gasp değil kan istiyordu.

O, hançerde ki saadete susamıştı.

Fakat zavallı aklı bu deliliği kavrayamadı. Ve onu kandırdı.

Ona aklı dedi ki: Kanı ne yapacaksın?

Hiç olmazsa kan dökerken bir şeyi gasp etmeli, bir intikam almalısın.

O da, zavallı aklına uydu.

Onun sözleri, üstüne kurşun gibi yüklendi. Ve böylece öldürürken gasp etti.

Deliliğine utanmak istemedi.

Şimdi yine günahının kurşunu onun üstünde yüklü.

Zavallı aklı o kadar tutuk, o kadar fani, o kadar ağır!

Kafasını sallayabilseydi yükü devrilirdi. Fakat bu kafayı kim sallar.

Bu adam nedir?

Ruhunun içinden dünyaya saldıran hastalıklardan yapılı bir yığın.

Bunumu avlamak istiyorsunuz?

Bu adam nedir?

Birbirinin yanında nadiren uslu oturan vahşi yılanlardan yapılı bir düğüm.

Bunlar kendiliklerinden gezmeğe giderler ve dünyada av ararlar.

Şu zavallı bedene bakın: Onun çektiği acıyı ve dileklerini ruh kendine mal etti. Ruh onu, hançerin saadetine duyulan bir katil zevk ve ihtiras diye tefsir etti.

Şimdi hasta olanı "Fena" bastırır. Kendine acı veren şeylerle acı vermek ister. Fakat başka samanlar ve başka İyi ve fenalarda vardı.

Bir zaman kendini dileme ve şüphe kötü sayılırdı. O zaman hasta, bir büyücü olurdu. Bir büyücü ıstırabını çeker ve böylece acı vermek isterdi. Fakat bu, sizin kulağınıza gitmiyor:

Bana diyorsunuz ki: **Bu, iyiliklerinize zarar verir. Fakat iyiliklerinizden bana ne?**

İyiliklerinizin çoğundan fenalıklarınızdan fazla iğreniyorum.

İsterdim ki şu solgun mücrim gibi sizin de bir vehminiz olsa da sizi mahvetse.

Gerçek dilerdim ki: **Vehminizin adı hakikat veyahut sadakat yahut adalet ola.**

Fakat sizin faziletiniz; uzun yaşamak ve acınacak bir rahata kavuşmak içindir.

Ben bir sel kenarındaki parmaklığım. Tutabilen beni tutsun.

Fakat ben sizin **"Topal değneğiniz"** olamam.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

---

[97] Ah, bu insanlar ne kadar zalim değil mi?

419 YAZILARIM

OKUMA VE YAZMAYA DAİR

Bütün yazılar içinde yalnız kanla yazılanı severim.[98] Kan ile yaz:
Göreceksin ki: Kan ruhtur.
Yabancı kanı anlamak kolay değildir.
Okuyan avarelerden nefret ederim.
Okuyucuyu tanıyan, onun için artık bir şey yazmaz, daha bir asır okunsun sonra bizzat ruh kokacak.
Herkesin okuma öğrenebilmesi, gittikçe yalnız; yazıyı değil, düşünüşü de bozuyor.
Ruh bir zaman Tanrı idi, sonra insanlaştı, şimdi de avamlaşıyor.
Vecizeleri kanla yazan: Okunmak değil ezberlenmek diler.
Dağda en kestirme yol, tepeden tepeyedir. Fakat onun için uzun ayaklar ister.
Vecizeler bu tepeler gibi, bunu okuyacaklarda uzun ve iri yapılı olmalıdır.
Hava hafif ve temiz, tehlike yakın ve ruh neşeli bir fenalıkla dolu,
Bunlar birbirlerine yaraşır.
Etrafımda devler görmek istiyorum. Çünkü: cesurum.
Heyulalar ürküten cesaret kendisine devler yaratır. Cesaret gülmek ister.

Artık sizin gibi duymuyorum. Altımda gördüğüm ve beni güldüren bu kara ve ağır bulut sizin fırtına, bulutunuzdur.

Yükseliş istediğiniz zaman yukarıya bakarsınız.. **Fakat ben yüksek olduğum için aşağılara bakarım.** Sizden yükselen ve aynı zamanda gülen var mı? En yüksek dağların üstüne çıkmış olan, bütün dramlara ve dram ciddiyetine güler.

Gamsız, alaycı, zorlu akıl bizi böyle görmek istiyor.

O, bir kadındır ve daima bir muharip sever. Bana diyorsunuz: **"Hayatı taşımak güçtür"**: <u>Fakat öğleden evvelki gururunuz ve akşamki teslimiyetiniz neye yarar?</u>

Hayatı taşımak güçtür: Fakat o kadar nazlanmayın! **Biz hepimiz pek âlâ mütehammil eşekleriz..**
Üstünde bir çiğ damlası bulunduğu için titreyen, bir gül goncasına benzer yerimiz var mı?
Gerçektir ki: Hayatı seviyoruz. Fakat yaşamağa: değil, sevmeğe alıştığımız için.

Sevgide daima biraz delilik vardır. Fakat delilikte de daima biraz akıl vardır. Hayatla barışık olan ben de, kelebekler ve sabun köpükleri ve insanlar arasında bunların benzerlerinin, saadeti en çok anlamış olduğunu sanıyorum.

Bu hoppa, ince, delişmiş, oynak ruhcukları titreşirken görmek Zerdüşt'te gözyaşları ve şiirler doğurur.

Ben yalnız danstan anlar bir Tanrıya inanabilirdim. Ve şeytanımı gördüğüm zaman onu, ağır başlı, köklü derin ve resmî bulurum.

O, ağırlığının ruhu idi. Her şey onun içinden düşer.
Öfke ile değil, gülümseme ile öldürülür. Haydi, bakalım, ağırlığın ruhunu öldürelim.
Ben yürümeyi öğrendim: O vakitten beri kendimi yürütüyorum.
Uçmayı öğrendim: O vakitten beri yerimden kımıldamak için itilmeğe ihtiyacım kalmadı.
Şimdi hafifim, şimdi uçuyorum. Ve şimdi altımda kendimi görüyorum.
Şimdi içimde bir Tanrı dans ediyor.
Zerdüşt böyle söylüyordu.

DAĞDA Kİ AĞACA DAİR

Zerdüşt'ün gözleri bir delikanlının kendisinden kaçtığını görmüştü.

Bir akşam **"Renkli İnek"** denilen şehrin etrafını çeviren dağlarda yalnız gezinirken, bu delikanlıyı bir ağaca dayanmış ve yorgun bakışlarla vadiyi seyrederken gördü.

[98] Hallac Mansur gibi.

Zerdüşt delikanlının dayandığı ağaca tutunarak dedi ki:

Bu ağacı ellerimle sallamak dilesem buna gücüm yetmez. Fakat bizim göremediğimiz rüzgâr onu tazip eder. Ve dilediği tarafa eğer.

Bizi, görmediğimiz eller en huşunetle (kabalık, sertlik, inatçılıkla) eğerler ve tazip (azap ve üzme) ederler.

O zaman delikanlı şaşkınlıkla doğruldu ve dedi ki: Zerdüşt un sesini işitiyorum.

Zaten onu düşünüyordum.

Zerdüşt cevap verdi.

“O halde ne korkuyorsun? Fakat insan ağaç gibidir.

Yüksekliğe ve aydınlığa doğru ne kadar çıkmak isterse, kökleri aşağıya, karanlığa, derinliklere, fenâya doğru o kadar fazla sokulur.”

Delikanlı: “Evet fenaya doğru, nasıl benim ruhumu keşfe kadir oldun” diye bağırdı.

Zerdüşt gülümsedi ve dedi ki: Bazı ruhlar hiç bir zaman keşfedilemezler.

Meğerki onları ilk defa ibda (yoktan var etme etmiş) olalım.

Delikanlı, “Evet fenaya doğru” diye bir kere daha bağırdı.

Zerdüşt sen doğruyu söylüyorsun. Yükseklikleri dileyeliden beri kendime güvenmez oldum. Ve kimse bana güvenmez oldu. Bu nasıl oluyor?

Ben kendimi çok çabuk değiştirdim. Benim de bugünüm, dünümü nakzediyor. (bozuyor)

Çıkarken çok defa bir kaç basamak atlarım. Fakat basamaklar bunu bana bağışlamıyorlar.

Yukarı çıktığım zaman kendimi daima yalnız bulurum. Benimle kimse konuşmuyor.

İnzivanın donu beni titretiyor. Yukarılarda ne yapacağım?

Tahkirim ve hasretim beraberce büyüyorlar. Yukarı çıktıkça çıkanı daha fazla tahkir ediyorum. Çıkıp ta ne yapacak?

Çıkışımdan ve takılışımdan ne kadar utanıyorum. Sızlayışımla nasıl alay ediyorum? Kaçanlardan nasıl nefret ediyorum? Yukarılarda ne kadar yorgunum? ”

Delikanlı burada sustu..

Zerdüşt dayandıkları ağaca baktıktan sanca dedi ki: Bu ağaç, dağda tek başınadır. **O, insan ve hayvanı atlayarak yükseldi.** Ve eğer dili olsaydı onu anlayacak kimse bulunmazdı; o, bu kadar büyümüştür.

O, şimdi bekliyor. Neyi bekliyor? Bulutların bulunduğu yere yakın, her halde ilk yıldırımı bekliyor.

Zerdüşt Bunları söyleyince delikanlı sert bir ifade ile dedi ki: “Evet Zerdüşt sen gerçek söylüyorsun. Yükselmek istediğim zaman inmeyi dilemiş oluyorum.

Ve sen benim yıldırımımsın.

Bak, seni göreliden beri artık ben neyim? Sana olan hasedim beni tahrip etti”.

Delikanlı bunu söylerken acı acı ağlıyordu. Fakat Zerdüşt onu kollan ile sararak kendisi ile beraber yola çıkardı.

Bir müddet beraberce yürüdükten sonra Zerdüşt konuşmağa başladı.

Kalbim parçalanıyor, bütün tehlikelerini sözlerinden ziyade gözlerin söylüyor.

Sen henüz hür değilsin, hürriyet arıyorsun. Bu arayış senin gecelerini çaldı ve seni uyanık tuttu.

Hür yükseklikleri istiyorsun. Ruhun yıldızlara susamıştır.

Fakat kötü garizelerinde (huylarında) hürriyete susamışlardır.

Vahşi köpeklerin hürriyet istiyorlar, ruhun bütün mahpesleri (hapsedilen, hapsedilmiş olan) açmağa uğraştığı zaman onlar mahzenlerinde neşelerinden havlıyorlar..

Sen henüz hürriyet bulmak isteyen bir esirsin.

Ah! Böyle esirlerin ruhu zekileştiği kadar hilekârlaşır ve bozulur.

Kurtulan ruhta daha temizlenmeğe mecburdur. Ondan daha çok hapis ve zindan kalmıştır. Gözleri daha temizlenmelidir.

Evet, senin tehlikeni tanırım. Fakat sevgi ve umudumla sana derim ki: Sevgi ve umudunu bir yere atma!

Daha kendini asil hissediyorsun, sana kötü nazarla bakan diğer insanlarda seni asil görüyorlar. Bil ki:

Herkesin yolunu bir “asil” keser. İyilerinde yolunu Bir “asil” keser. Onlar bu “Asil” e iyi deseler bile bundan maksatları onu yollarından atmaktır.

Asil olan, yenilik ve yeni bir fazilet yaratmak ister, iyi olan, eskiyi ve eskinin saklanmasını diler..

Fakat “Asil” in tehlikesi onun bir “İyi” ye çevrilmesinde değil, bir çapkına, bir alaycıya ve bir yıkıcıya dönüşündedir.

Ah! En yüksek umutlarını kaybeden “Asil” ler tanırım. Onlar sonradan bütün ulu umutlarını inkâr ettiler.

Şimdi onlar kısa keyiflerin çapkınlığını yaşıyorlar. “Günlük” ten ileri geçen dileklerini bir tarafa atmış bulunuyorlar.

Onlar, “Ruh şehvettir” dediler ve böylece ruhlarının kanatlarını kırdılar. Şimdi o ruh sürünüyor ve tırnaklarken kirleniyor.

Vakti ile kahraman olmağı düşünürlerdi; Şimdi keyiflerinin esiridirler.

“Kahraman” onlar için bir yeis, bir işkencedir.

Fakat sevgi ve umudumla sana derim ki: ruhunda ki “Kahraman” ı bir tarafa atma.

En yüksek umudunu temiz tut!

Zerdüşt böyle söylüyordu.

ÖLÜM VAİZLERİNE DAİR

Ölüm vaizleri vardır. Toprak; hayattan ayrılmalarını tavsiye etmemiz lâzım gelen bu çeşit insanlarla doludur.

Toprak, lüzumsuzlarla doludur. Hayat fazlalar yüzünden bozulmuştur.

Bu gibilerini “Ebedi hayat” adağı ile bu dünyadan ayartmak gerek.

Ölüm vaizlerine sarı veya kara derler. Fakat onları size başka renklerle göstermek istiyorum.

Şunlar, içlerinde yırtıcı hayvan taşıyan korkunçlardır. Bunların keyif ve **“Kendilerini parçalamaktan”** başka seçecek bir şeyleri yoktur. Bunların keyifleri de bir **“Kendini parçalama”** dır.

Bu korkunçlar bir insan bile olamadılar: Varsın ölümü vaiz etsinler ve kendileri olsunlar.

Şunlar ruhu veremlilerdir. Daha doğmadan ölmeğe başlarlar. Yorgunluk ve feragat öğütlerini özlerler.

Onlar memnuniyetle ölmek istiyorlar. Bizim de onların isteklerini tasvip etmemiz gerek!

Bu ölüleri uyandırmaktan ve bu canlı tabutları açmaktan çekinelim.

Bunlara; bir hasta, bir ihtiyar veya bir cenaze rastladı mı hemen derler ki:

“Hayat fanidir”.

Fakat fani olan, onlar ve varlığın yalnız bir yüzünü gören gözleridir.

Koyu bir bedbinliğe sarılmış ve ölüm getirecek küçük tesadüflere mütahassir (hasret çeken, özleyen); böyle beklerler. Ve dişlerini birbirine çarparlar.

Yahut şekerlemelere uzanırlar ve böylece çocuklukları ile alay ederler:

Saman çöplerine asılırlar ve hâlâ saman çöpüne asılıyız diye alay ederler.

Onların aklı der ki: **“Yaşamakta devam eden delidir. Fakat biz çok deliyiz. Ve hayatta en büyük delilik budur.”**

Bir kısmı der ki: **“Hayat yalnız ıstıraptır.”** Ve bu yalan değilse: O halde bu ıstırabı bitirmeğe çalışın! Istıraptan başka bir şey getirmeyen hayatı bitirmeğe çalışın.

O halde sizin fazilet dersiniz şu olmalıdır:

“Kendini bizzat öldürmelisin, kendini bizzat o âlemden çıkarmalısın.”

Ölüm vaizlerinin bir kısmı der ki:

Şehvet günahtır. Bırakın bundan ayrılalım. Ve çocuk yapmayalım!.

Bir kısmı der ki: Doğurmak güçtür. Niçin hâlâ doğuruyoruz?

“Doğanların hepsi bedbaht oluyorlar” Bunlar da ölüm vaizleridir.

Üçüncü bir kısım der ki:

"Merhamet gerektir.

Nem varsa alınız, ben neysem alınız, tâki hayat bana çok bağlanmasın"!

Bunlar cidden merhametli olsalardı, en yakınlarını hayattan ürkütürlerdi.

"Fena olmak": Onların bütün iyiliği bu olabilirdi.

Fakat onlar hayattan ayrılmak istiyorlar: O halde başkalarını hediye ve zincirlerle hayata daha sağlam bağlamaktan ne menfaatleri var?

Ey hayatın hep iş ve güçten ibaret olduğunu söyleyenler: Yaşamaktan daha bıkmadınız mı? Ölüm vaizini dinleyecek olgunluğa gelmediniz mi?

Yorucu işi, hızı, yeniyi, yabancıyı sevenler: Sizler bu vaaza dayanamazsınız. Çalışmanız kendinizi unutma dileğidir.

Eğer hayata daha fazla inansaydınız kendinizi "Ân" kaptırmazdınız:

Fakat beklemeğe, hatta tembelliğe yetecek dolgunluğunuz yok.

Ölümü vaiz edenlerin sesi her tarafta çınlıyor:

Arz bu öğüde lâyık olanlarla doludur.

Ya "Ebedî hayat"; bence hava hoş yeter ki bir ân evvel çekilsinler.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

HARP VE MUHARİP MİLLETE DAİR

Ne düşmanlarımızın, nede en gönülden dostlarımızın bizi esirgemesini isteriz,

O halde bırakınızda size hakikati söyleyeyim. Harpte ki kardeşlerim! Sizi gönülden severim. Ben de sizin gibi büyüdüm ve sizin gibiyim ve sizin en iyi düşmanınızım. Size hakikati söyleyeyim.

Kalbinizde ki kin ve hasedi bilirim. Kin ve hasedi tanımayacak kadar büyük değilsiniz. Bari onlardan utanmayacak kadar büyük olun.

Aklın kudsîleri değilseniz bile, muharipsiniz. Muharipler bu kudsîlerin yoldaşları ve öncüleridir.

Çok asker görüyorum: Çok muharip görmek isterdim. Giydikleri elbiseye üniforma diyorlar, bari elbise içindekiler tek biçimli olmasa!

Gözlerinizi daima bir düşmana, kendi düşmanınıza dikilmiş görmek isterim.

Bazılarınızda ilk bakışta bir kin görünüyor. Fikirleriniz için düşman arayıp, onun için harp edin.

Eğer fikriniz mağlup olursa açıklığınız muzaffer olsun.

Sulhu, yeni harplerin vasıtası olarak seviniz. Kısa sulhu uzun sulhtan fazla seviniz.

Size iş değil harp tavsiye ederim, sulh değil zafer tavsiye ederim.

İşiniz harp, sulhunuz zafer olsun.

Ancak okla yay elde olursa insan oturup susabilir. Yoksa yapılacak şey gevezelik ve itişip kakışmadır.

Sulhunuz bir zafer olsun.

Diyorsunuz ki "Harbi bile takdis edişin ne âlâ!", Ben size derim ki: Her şeyi kudsîleştiren iyi harptir.

Harp ve cesaret yakın sevgisinden mühim neticeler verdiler. Şimdiye kadar kazazedeleri, merhametiniz değil, cesaretiniz kurtardı.

"İyi nedir" diye soruyorsunuz. Cesur olmak iyidir.

"**iyi şey, güzel, okşayıcı olan şeydir".** Bırakın bunu küçük kızlar söylesin.

Size yüreksiz derler: Fakat sizin yüreğiniz durudur. Ve sizin samimî hicabınızı severim. Siz meddinizden utanıyorsunuz, başkaları cezrinden utanıyor;

Siz çirkin misiniz?

Pek âlâ kardeşlerim, o halde "Ulvî" yi, çirkinliklerin örtüsünü bürününüz. Ve eğer ruhunuz büyükleşirse taşkınlaşır, sizin ulviyetinizde fenalık vardır.

Sizi tanırım.

Fenalıkta, "Taşkın" la "Çürük" buluşurlar. Fakat birbirini anlamazlar. Ben sizi tanırım.

Tahkir edilecek değil, kin bağlanacak düşmanlarınız olmalı, düşmanlarınızla mağrur olmalısınız. O zaman düşmanlarınızın muvaffakiyeti de sizin muvaffakiyetiniz olur.

Başkasına dayanma bu, köle kibarlığıdır. Sizin kibarlığınız itaat olmalıdır. Kumandanız bile bir itaat olmalıdır

İyi bir muharibe "Sen yapacaksın", "Ben isterim" den daha hoş gelir. Ve sevdiğiniz her şeyi kendinize kumanda ettirin.

Hayata olan sevginiz, en yüksek umudunuza olan sevginiz olmalıdır.

En yüksek umudunuz, en yüksek hayat fikri olmalıdır.

Fakat en yüksek fikrinize beni kumanda ettirin. Bu kumanda şudur: İnsan, geçilmesi lâzım gelen bir şeydir.

Böylece itaat ve harp içinde ömür sürün. Uzun ömürden ne çıkar? Hangi muharip esirgenmek diler.

Harpte ki kardeşlerim: Ben sizi esirgemem, sizi gönlümden severim.

Zerdüşt Böyle söylüyordu.

YENİ İLÂHLARA DAİR

Başka yerlerde daha milletler ve sürüler vardır. Fakat bizde değil. Kardeşlerim bizde yalnız devletler vardır.

Devlet?

Bu nedir?

Pek alâ, şimdi kulağınızı açınız: çünkü size milletlerin ölümünden bahsedeceğim.

Soğuk şeylerin en soğuğunun adı devlettir. Bu soğukluk yalan da söyler ve ağzından şu yalan çıkar, **"ben devletim, ben halkım".**

Bu, yalandır.

Milletleri yaratıcılar yarattılar ve üstüne bir iman ve aşk gerdiler:

Böylece hayata hizmet ettiler.

Çoklarının devlet dediği şey bir yıkıcıdır. O, halkın üstüne bir kılıç ve yüz ihtirası asmıştır.

Henüz millet mevcut olan yerlerde devlet anlaşılmaz ve ahlâk ve hukuka bir tecavüz ve kötü bir bakış diye devletten nefret edilir.

Size şu işareti veriyorum; **her millet kendi dili ile iyi ve fenadan bahseder. Bunu komşu anlamaz.**

Her millet dilini adet ve hukukta yaratmıştır. Fakat devlet iyi ve fena bütün dillerle yalan söyler.

Size söylediği her şey yalandır ve malik olduğu her şey hırsızlıktır.

Onun her şeyi sahtedir. Bu kuduz, hırsızlık dişlerle ısırır. Bağırsakları bile sahtedir.

İyi ve fena hakkında dil kargaşalığı: devlete âlem olarak size bu işareti veriyorum.

Gerçek, bu işaret ölüm arzusuna delalet eder, ölüm vaizlerini çağırır. Lüzumundan pek fazla insan doğuyor, işte bu lüzumsuzlar için devlet bulunmuştur.

Bakın: devlet bu lüzumsuzları nasıl kendine ayartıyor, bunları nasıl boğazlayıp çiğniyor, geviş getiriyor.

"Arzda benden büyük bir şey yoktur. Ben Allah'ın nizam veren parmağıyım". O vahşi böyle bağırır ve diz çökenler yalnız uzun kulaklı ve kısa bakışlılar değildir.

Ah büyük ruhlular!

Bu kara yalanların sesi size de gelir.

O, kendini israf eden zengin yürekleri bulur. Evet, o, sizi de yakalar.

Ey eski tanrının galipleri!

Harpte yoruldunuz ve yorgunluğunuz şimdi yeni ilahın işine yarıyor. Yeni ilahi, etrafına kahramanlar ve namuskârlar dizmek istiyor. İyi vicdanların ışığında güneşlenmesini sever bu soğuk vahşi! Yeni ilâh, kendisine yalvarırsanız size her şeyi vermek ister:

Böylece faziletlerinizin ışığını, mağrur gözlerinizin bakışını satın alır.

Ey fazlalar: O, sizinle oynamak ister.

Bunun için de bir cehennemi hüner bulmuştur:

İlahi ziynetlere bürünmüş bir ölüm aleti!

Kendini bizzat hayat diye öven bu şey, çoklarının ölümü oldu.

Gerçek ölüm vaizlerine güzel bir yardım! Bütün iyi ve fena zehir içenlerin bulunduğu yere devlet diyordum.

Bütün iyi ve fenaların kendini kaybettikleri yer devlettir.

Devlet, her kesin tedrici intiharının hayat dendiği yerdir.

Şu fazlalara bakın: kâşiflerin eserlerini ve akillerin hazinelerini çalarlar ve bu hırsızlığa tahsil derler ve bunların hepsi onlar için bir illet ve bir hastalıktır.

Şu fazlalara bakın: daima hastadırlar, safralarını kusarlar ve adına gazete derler. Birbirlerini yutarlar, fakat hazım bile edemezler.

Şu fazlalara bakın: Servetler kazanırlar ve bununla züğürtleşirler. İktidar isterken başta iktidarın kusmuğu olan para dilenirler! bu acizler!.

Bu çevik maymunların tırmanmasına bakın: birbirlerinin üstünden tırmanıyorlar. Birbirlerini yiyerek bataklığa ve çukura yuvarlanıyorlar hepsi post kapmak ister; hepsi, saadeti post üstünde vehmeder çok defa postun üstünde bataklık vardır ve çok defa post bataklığın üstünde durur.

Bu ateşli, tırmanıcı maymunların hepsi bence delidir.

Bu ilahın, soğuk vahşinin fena bir kokusu var. Bu İlâh hizmetçilerinin hepsinin fena bir kokusu var.

Kardeşler! Boğazlarınızın ve ihtiraslarınızın dumanında boğulmak mı istiyorsunuz? Pencereleri kırıp dışarı çıksanız daha iyi olacak.

Fena kokunun yolundan çekilin. Bu zaitlerin ilâh hizmetçiliğinden ayrılın.

Kötü kokunun yolundan çekilin!

Bu insan kurbanlarının dumanından ayrılın. Büyük ruhlar için dünya şimdi de serbesttir. Etrafında sakin denizlerin havası esen birçok yerler henüz münzeviler için boştur.

Büyük ruhlar için henüz serbest bir hayat vardır.Gerçek, az şey'e malik olana az hükmedebilir.. Yaşasın bu küçük fakirlik.

Devlet nerede bitiyorsa zait (fazla) olmayan insan orada başlar.

Zait olmayanın şarkısı, eşsiz ve benzersiz türküsü orada başlar.

Kardeşlerim bana bakın: devletin bittiği yerde **"insanüstünü"** nün köprüsü ve kuzah kavsini (şeytan burcunu) görmüyor musunuz?

Zerdüşt böyle söylüyordu.

PANAYIRIN SİNEKLERİNE DAİR

Dostum inzivana kaç!

Seni, büyük, adamların gürültüsünden bayılmış ve küçüklerin iğnesi ile iğnelenmiş buluyorum.

Orman ve kaya seninle birlikte vakurâne susmayı bilirler.

Yine, sevdiğin geniş dallı ağaca benze; Bak onun denizin üstünde ne sakin ve dinleyici bir duruşu var.

İnzivanın bittiği yerde panayır başlar ve panayırın başladığı yerde büyük artistlerin gürültüsü ve zehirli sineklerin vızıltısı başlar.

Dünyada, ileri sürülmeyen hiç bir şeyin kıymeti yoktur. Bu **"İleriye sürenlere halk, büyük adamlar"** der.

Halk, "Büyük" ten az anlar. Bu, "Büyük" yaratıcı olandır. Fakat halk hep büyük şeylerin artistleri, ileriye sürenlerini anlar.

Arz, yeni kıymetler yaratanın etrafında döner; görünmeden döner.

Fakat halk ve şöhret, artistlerin etrafında döner. Dünyanın gidişi böyledir.

Artistin ruhu vardır. Fakat ruhunun vicdanı azdır.

O, daima en kuvvetle inandıracağı şeye inanır. Yarın başka bir inanıcı, o bir gün başka bir inanıcı vardır.

Halk gibi değişik hisleri ve değişik havası vardır.

Onun ispatı, yıkmak: iknası, delirtmektir. Ve onun için kan, esasların en iyisidir.

425 YAZILARIM

En hassas kulaklara girebilen bir hakikate yalan ve hiç der.

Gerçek o, yalnız dünyada büyük gürültü yapan ilâhlara inanır.

Panayır yeri, bayram eden meddahlarla doludur. Ve halk büyük adamlarını över.

Bunlar zamanın hâkimleridir.

Fakat zaman onları sıkıştırır, böylece onlar da seni sıkıştırır. Senden de bir "Evet" veya "Hayır" isterler.

Yazık, iskemleni evetle hayır arasına koymak istiyorsun.

Ey hakikatler âşıkı!

Bu bağsız sıkıştırıcıları kıskanma; hakikat hiç bir zaman bu bağsızların; koluna girmemiştir.

Bu anî hareket edenlerin elinden kendini emniyete al: Evet veya hayırla seni pazar yerinde bastırabilirler.

Bütün derin kaynaklar için kavrayış yavaştır. Derinliklerine düşen şeyi anlamak için uzan zaman beklemeleri lâzımdır.

Bütün büyüklükler panayır ve şöhretinden dışarı çıkarlar.

Yeni kıymetlerin kâşifleri her zaman pazardan uzak yaşadılar.

Dostum, inzivana kaç; seni zehirli sineklerin soktuğunu görüyorum. Keskin, sert bir havanın estiği yere kaç.

İnzivana kaç..

Küçüklerin, "Acınacakların" pek yakınında yaşıyorsun. Onların görünmez intikamlarından kaç. Onlar Bana karşı intikamdan başka bir şey değildirler.

Onlara karşı artık kolunu kaldırma. Onlar sayısızdır.

Ve sinek kovalayıcı olmak senin nasibin değildir. Bu küçükler ve acınacaklar sayısızdırlar, nice muazzam binaları, su damlaları ve vahşi otlar yıktılar.

Sen taş değilsin, fakat damlaların çokluğundan oyulmuşsun.

Damlalar çoğaldıkça büsbütün parçalanacaksın. Zehirli sinekler arasında seni yorgun görüyorum, yüz yerinde kanlı çizgiler buluyorum. Ve hâlâ senin gururun gazaba gelmiyor.

Onlar bütün safiyetleri ile senden kan istiyorlar, onların kansız ruhları senden kan diliyor. Onun için bütün bir masumiyetle seni sokuyorlar.

Fakat ey derin insan!

Küçük yaralar da sana ıstırap veriyor. Ve daha bir yaran kapanmadan ayni zehirli sinek elini sokuyor.

Bu kanından beslenenleri öldürmeye gururun mani, fakat sakın ki bu zehirli haksızlıkları taşımak sana bir felâket olmasın.

Onlar, etrafında methederek te vızlıyorlar. Arsızlık onların methidir. Onlar cildine ve kanına yakın olmak isterler.

Bir tanrı veya şeytanmışsın gibi seni okşarlar. Senin önünde, tanrı veya şeytanın önünde imiş gibi vızlarlar.

Onlar birer dalkavuk meddahtan başka hiç bir şey değildirler.

Sana çok defa lütufkâr da görünürler, fakat bu daima korkakların kurnazlığıdır. Evet **korkaklar kurnazdır.**

Dar ruhlarında çok defa seni düşünürler. Onlar için sen daima şüphelisin, Çok düşünülen her şey şüpheli olur.

Bütün faziletlerine mukabil seni tecziye ederler ve yalnız senin hatalı adımlarını gönülden affederler.

Mülayim ve adil olduğun için dersin ki: bu küçük mahlûklar masumdurlar. Fakat onların küçük ruhu derki: bütün büyük varlıklar abestir. Onlara mülayim olduğun halde kendilerini senden hakaret görmüş sayarlar. Ve senin iyiliğine karşı sana gizli ıstıraplar verirler.

Senin kıymetsiz gururun onların zevkine muhaliftir ve mütevazı olduğun bir dakikada seni kirli olmağa ayartırlar.

Bir insanda idrak ettiğimiz şeyi alevlendirebiliriz de. O halde küçüklerden sakın. Senin önünde

kendilerini küçük bulurlar ve aşağılıkları, görünmez bir intikamın kıvılcımı ile ışıldar.

Onların yanma gittiğin zaman kuvvetlerinin, sönmüş bir yangının dumanı gibi kaybolduğunu ve sükûtileştiklerini fark etmedin mi?

Evet, dostum, en yakınların için vicdan ağrısın; çünkü onlar sana layık değildir. En yakınların daima zehirli sinek olacaktır.

Sende büyük olan şey onları büsbütün zehirlendirir ve büsbütün sinekleştirirler.

Dostum, İnzivaya!

Sert, keskin bir havanın estiği yere kaç.

Sinek kovalayıcılık senin nasibin değildi.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

İFFETE DAİR

Ormanı severim, şehirlerde hayat kötüdür. Orada çok şehvetliler var.

Şehvetli bir kadının rüyasına girmektense, bir katilin eline geçmek daha iyi değil mi?

Şu erkeklere bakın: gözlerinden okunuyor ki hayatta bir kadınla yatmaktan daha iyi bir şey bilmiyorlar.

Ruhlarının temeli bataklıktır. Bataklığın ruhu da olursa yazık ona.

<u>Bari hayvan olarak mükemmel olsaydınız! Fakat hayvan olmak için masum olmak gerek.</u> Hislerinizi öldürmeniz için mi öğüt vereyim? Histerinizin[99] masumiyeti için öğüt veririm. Size iffetimi tavsiye edeyim?

İffet bazıları için bir fazilet, fakat çokları için hemen bir suçtur.

Şunlar kendilerini tutarlar. Fakat yaptıkları her şeyden bir köpek şehvaniyeti hasetle sırıtır faziletlerin en zirvesine ve soğuk ruhlarına kadar bu sükûnsuzluk ve vahşet onları kovalar.

Köpek şehvaniyeti; kendisinden biraz et esirgendiği zaman nasıl ustaca bir parça fikir dilenmesini bilir!

Dramları ve kalbi kıran her şeyi seviyorsunuz. Fakat köpeklere karşı güvensizim.

Gözleriniz pek gaddar, ıstırap çekenlere azgınca bakıyor.

Şehvetiniz kıyafetini değiştirip "Merhamet" adını almadı mı?

Size şu misâli de veririm.

Birçokları şeytanları kovmak isterken kendileri mezbeleye düştüler.

<u>İffetli olmak kime zor gelirse ona iffet tavsiye edilmez.</u>

Tâki iffet cehenneme, ruhun şehvetli bataklığına, yol olmasın.

Kirli şeyi erden mi konuşuyorum?

İşin en fenası bu değildir.

İdrak eden, hakikatin suyuna kirli olduğu zaman değil, sathî olduğu zaman girmek istemez. .

Hakikaten tam afif olanlar vardır. Onların kalpleri mülayimdir.

Sizden daha sevimli ve daha fazla gülerler.

Onlar iffete de gülerler ve iffet nedir diye sorarlar.

İffet delilik değil midir? Fakat bu delilik bize geldi, biz ona gitmedik. Bu konuğa yurt ve yürek sunduk: Şimdi bizde oturuyor.

İstediği kadar bizde kalsın.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

DOSTA DAİR

"Etrafımda daima bir fazla var". "Daima bir kere bir — bu gittikçe iki olur". Muhacir böyle düşünür.

Ben ve "Beni" daima hararetle konuşurlar: Bir dost olmasaydı nasıl tahammül ederdik?

---

[99] Histeri, beyinde organik bir bozukluk gösterilemeyen bir psikonevroz (ekseriya kadınlarda rastlanır).

427 YAZILARIM

Muhacir (hicret eden) için dost daima üçüncüdür: Üçüncü, bir mantardır ki: İki kişinin konuşmasının derine düşmesine mani olur.[100]

Her muhacir için pek çok aşağılıklar vardır. Onun için bir dosta ve onun yükseklikleri ne mütahassirdir.

Başkalarına imanımız, kendimize iman edeceğimiz şeylerde kendini ifşa eder. Bir dosta olan hasretimiz bizim kendimizi ifşa eder.

Ve çok defa sevgi ile yalnız hasreti atlatmak ister. Ve çok defada bir düşman peyda ederiz. Taarruz edebileceğimizi saklamak için taarruz ederiz. **"Hiç değilse düşmanım olsa".**

Dostluk dilemeğe cesaret edemeyen hakikî tazim böyle hitap eder.

Bir dost elde etmek için harp edebilmelidir. Ve harp edebilmek için düşman olabilmelidir.

Dostunda ki düşmanı saymalısın. Üstünden atlayıp geçmeden ona yaklaşabilir misin?

Dostunda en iyi düşmanını bulmalısın.

Ona mukavemet ettiğin zaman kalben ona, en yakın olmalısın.

Dostunun önünde giyili olmak istemez misin?

Olduğun gibi görünmek dostuna saygın olmalıdır. Fakat o, seni bunun için şeytan görmek ister.

Kendini aldatmayan isyan eder:

Çıplaklıktan korkmaya pek hakkınız var. Evet. **Eğer Tanrı olsaydınız elbisenizden utanabilirdiniz.**

Dostun için ne kadar güzel giyinsen azdır: Çünkü sen ona "insanüstünü" nün oku ve hasreti olmalısın.

Dostunu uyurken gördün mü? Tâki onun nasıl göründüğünü bilesin.

Başka zamanlarda dostunun çehresi nedir? O çehre, nakıs ve pürüzlü bir ayna içinde senin kendi çehrendir.

Dostunu uyurken gördün mü? Dostunun bu manzarasından dehşet almadın mı?

Ah dostum, insan geçilmesi lâzım gelen bir şeydir. Dost, içini keşfetmekte ve susmakta bir üstat olmalıdır.

Her şeyi görmek istememelisin. Rüyan sana dostunun uyanıkken ne yaptığını ifşa etmelidir.

Dostunun insaf edip etmeyeceğini bilmek için senin insafın bir "İçini bilme" olmalıdır.

Belki o sende yılmamış gözü ve ebediyetin bakışım seziyor.

Dostuna olan merhametini, sert bir kabuk altında sakla, ona bir diş geçir, o, o zaman incelik ve tatlılık kazanır.

Dostunun iyi havası, inzivası, ekmeği ve ilâcı mısın? Bazıları kendi zincirlerini kıramaz. Fakat yine dostunun kurtarıcısıdır.

Köle misin?

O halde dost olamazsın.

Müstebit (diktatör, zulüm ve baskı yapan) misin? Öyle ise dostun olamaz.

Uzun zaman kadının içinde bir köle ve müstebit saklı kaldı.

Onun için kadın, dostluğa kabiliyetli değildir. O yalnız aşkı tanır.

Kadının sevgisinde sevmediği her şeye karşı bir haksızlık ve körlük vardır.

Kadının şuurlu sevgisinde de ışıkla beraber gece, yıldırım ve baskın vardır.

Kadın henüz dostluğa kabiliyetli değildir. Kadın daha hâlâ Kedi ve Kuş gibidir. Veya olsa olsa İnek gibidir.

Kadın henüz dostluğa elverişli değildir. Fakat erkekler, söyleyin sizden dostluğa elverişli kim var?

Erkekler, züğürtlüğünüze ve ruhunuzun darlığına bakın!

Dostunuza ne kadar verirseniz ben de dostuma o kadar veririm.

Ve bununla fakirleşmek istemem. Arkadaşlık var: Fakat dostluk ta olsun.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

---

[100] Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellemin hicretinde üçüncü Allah Teâlâ idi.
Sırlar konuşulunca üçüncü yine Allah Teâlâ'dır.

BİN VE BİR EREĞE (Hedefe) DAİR

Zerdüşt birçok memleketler ve budunlar (millet) gördü. Birçok budunların iyi ve kötü taraflarını buldu,

Zerdüşt arzın üstünde "İyi" ve "Fena" dan daha büyük bir kudret bulamadı. **Takdirkâr olmayan bir budun yaşayamaz.** [101] Fakat yaşamak isteyen budun komşunun takdir ettiği gibi takdir etmez.

Bir milletçe iyi olan birçok şeyler başka bir milletçe bir rezalettir.

Burada fena ismini alan birçok şeyler, şurada parlak bir itibara mazhar olur.

Bir komşu diğer komşuyu hiç bir zaman anlamaz. Onun ruhu daima komşunun vehminde ve fenalığındadır.

Her milletin üstünde bir iyilikler levhası asılıdır. Bak bu, onun yendiği şeylerin levhasıdır.[102] Bak o, onun kudret iradesinin sesidir.

Onca müşkül olan şey övülür. Cürüm ve ağır olan şey "İyi" adını alır.

Ve en büyük zaruretten kurtarılan nadir ve en ağır şeyde takdis edilir.

Onun yaptığı şeyler: Hükmetmesi, muzaffer olması, yükselmesi, komşunun haset ve nefretini doğurur.

Bu, onca başta gelen yüksek bir ölçü ve her şeyin manasıdır.

Gerçek, kardeşim, bir budunun ihtiyacını, toprağını, göğünü ve komşusunu tanı, böylece onun zafer kanallarını ve ümit merdivenini tırmanışını keşfetmiş olursun.

"Daima birinci olmak ve başkasını geçmek istersin, kimse senin kıskanç ruhunu sevmesin. Meğerki sana dost ola".

Bu, bir Yunanlı'nın ruhunu titretti. Ve böylece büyüklük yoluna saptı.

"Hakikati söylemek ve ok ve yayı iyi kullanmak".

Benim ismimin geldiği millet için iyi ve güç olan iş budur.

O isim bana hem sevgili, hem ağırdır. **"Ana ve babaya tazim etmek ve ruhun en derinliklerine kadar onları dilemek".**

Başka bir millet bu zafer levhasını üstüne astı. Ve bununla kuvvetli ve ebedi oldu.

"Sadık olmak ve sadakat namına fena ve tehlikeli şeyler için bile namus ve kanı feda etmek".

Başka bir millet bu telkinle kendini zorladı ve kendini zorlayarak gebe kaldı ve büyük umutlarla doldu.

Gerçek insanlar bütün iyilik ve fenalıklarını verdiler, gerçek onu almadılar, bulmadılar. Ve semadan bir ses olarak ta inmedi.

İnsan eşyaya, kendisini korumak için kıymet verdi. O, eşya için bir gaye yarattı, insanî bir gaye: Onun için kendisine **"İnsan diyor". Yani: Takdir eden demektir.**

Takdir, yaratmaktır.

Yaratanlar dinleyin!

Takdir, bütün takdir edilen şeylerin hazinesi ve tılsımıdır.

Takdir sayesinde kıymet peyda olur. Ve takdirsiz varlığın cevizi boş olurdu.

Yaratanlar dinleyin!

Kıymetlerin değişmesi bu, yaratanların değişmesidir. Yaratıcı olmak isteyen daima mahveder.

Evvelce milletler yaratıcı idi, sonradan yaratıcılık münferit şahıslara kaldı.

Gerçek, bu münferit insanların kendisi en körpe mahlûktur.

Milletler evvelce iyiliklerin bir levhasını üzerine asarlardı.

Hükmetmek isteyen sevgi ile itaat etmek isteyen sevgi birleşerek bu levhaları yaratırlardı.

Kitlede keyif "Ben" deki keyiften eskidir. Ve iyi vicdan kitle adını aldığı müddetçe yalnız kötü vic-

[101] Hainlikle millet olunmaz. Yediği ekmeğe ihanet eden kavimler helak olmaz sadece pişman olup hasret ile ömürlerini devam ettirirler. Bu devam edişleri aşağılık olmaktan uzak tutmadığı gibi "insanüstünü" bulmaları da mümkün değildir.

[102] Kültür ne kadar önemli bir mevzudur.

dan "Ben" der.

Gerçek kurnaz "Ben", sevimsiz "Ben", kendi menfaatini çoklarının menfaatinde bulur:

Bu, kitlelerin doğuşu değil onların batışıdır.

Yaratıcılar daima sevenlerdi. Bunlar iyi ve fenayı yarattılar.

Sevginin ve öfkenin ateşi bütün fazilet adlarında yanıyor.

Zerdüşt çok memleketler ve milletler gördü. Arz üstünde sevenlerin eserlerinden daha büyük bir kudret bulamadı. Bu eserlerin adı "İyi" ve "Fena" dır.

Gerçek bu övme ve yerme gücü kötü bir şeydir.

Kardeşlerim söyleyin bunu kim yenebilir..

Söyleyin bin enseli bu hayvana kim gem vurabilir? "

Şimdiye kadar bin hedefi vardı, çünkü bin millet vardı. Ve eksik olan şey bin ensenin gemidir, eksik olan şey bir hedeftir. Henüz insanlığın hedefi yoktur.

Fakat kardeşlerim bana söyleyin: **Hedefi ülküsü olmayan insanlık bizzat var olabilir mi?**

Zerdüşt böyle söylüyordu.

YAKIN (akrabalık) SEVGİSİNE DAİR

Yakınlarınız için çabalar ve güzel sözler bulursunuz. Fakat ben size derim ki: yakınınıza olan" sevginiz bizzat kendinize olan fena bir sevginizdir.. Bizzat kendinizden kaçıp yakınınıza sığınmak ister ve bundan bir fazilet çıkarırsınız. Fakat ben feragatinizin mahiyetini bilirim.

"Sen" "ben" den daha eskidir. "Sen" takdis edilmiş fakat "ben" edilmemiştir. Onun için insan en yakınına sokulur.

Size yakın sevgisini tavsiye edeyim mi? daha iyisi size yakınınızdan kaçmayı ve **"en uzağın"** sevgisini tavsiye ederim. Eşya ve hayalete sövmesi insanı sövmeden daha yüksektir "en uzak" ve "müstakbel"' sevgisi, yakın sevgisinden daha ulvidir.

Kardeşim, önünden kaçan bu hayalet senden güzeldir. Ona niçin etini ve kemiğini vermiyorsun? Fakat sen korkuyor ve en yakınma kaçıyorsun. Kendinize tahammül edemiyor ve kendinizi kâfi derecede sevmiyorsunuz. Şimdi en yakınınıza hürmeten iğfal etmek ve onun hatası ile kendinizi altınlamak istiyorsunuz.

İsterdim ki: çeşit çeşit yakınlarınıza ve onun komşularına hiç tahammül etmeyesiniz. Böylece kendi dostunuzu ve onun kudretli kalbini bizzat kendinizden yaratmalıydınız. Kendi iyiliğinizden bahsetmek istediğiniz zaman şahit çağırıyorsunuz ve o şahidi kendiniz hakkında iyi düşünmesi için iğfal edince, kendiniz hakkında iyi hüküm veriyorsunuz.

Yalancı, yalnız malûmat hilâfına söyleyen değildir. Bilâkis, asıl yalancı cehline rağmen söyleyendir.

Münasebetlerinizde kendinizden böyle bahsediyor ve kendinizle komşunuzu aldatıyorsanız.

Deli şöyle der:

"insanlarla temas seciyeyi bozar, hele insanın seciyesi olmazsa" birisi en yakınına, kendisini aradığı için, diğeri kendisini kaybetmek istediği için gider. Kendinize olan fena sevginiz sizin inzivanızdan bir mahpes (mahkum) yapar.

Yakınınıza olan sevginizi ödeyenler, uzak olanlardır. Hatta beş kişi yan yana olsanız yine ölenin bir altıncı olmasını dilersiniz.

Sizin bayramınızı da sevmiyorum: orada çok oyuncu buldum, hatta seyirciler bile oyuncu gibi davranıyorlar. Size yakınınızı değil bilâkis dostu öğretiyorum.

Dost size arzın bayramı ve "insanüstünü" nün bir "evvelden sezişi" olsun. Size dostu ve onun taşkın kalbini öğretiyorum. Fakat taşkın kalplerin sevgisi istenirse bir sünger olmayı öğrenmelidir.

Size, içinde dünyayı taşıyan ve iyiliğin kışrı olan dostu öğretiyorum. Daima hediye edecek hazır âlemi bulunan yaratıcı dostu.

Onun için dünya parçalandığı zaman tesadüflerden hedeflerin, fenalıklardan iyiliklerin oluşu gibi onu yine kuvvetinizle birleştiriniz,

Gelecek ve en uzak, senin için "bugün" ün sebebi olmalıdır: Dostunda "insanüstünü" nü kendi müsebbibin olarak sevmelisin.

Kardeşlerim size yakın sevgisini değil, "en uzak" a sevgi tavsiye ederim.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

YARATICININ YOLUNA DAİR

Kardeşim inzivaya mı gitmek istiyorsun? Bizzat kendine giden yolumu aramak istiyorsun? Biraz dur ve beni dinle:

Arayan kendini kolaylıkla kaybeder. Her inziva bir kabahattir. Kitle böyle der..

Ve sen uzun zaman bu kitleye mensuptun. Kitlenin sesi sende çınlamak ister. Ve eğer sen **"artık vicdanım sizinle müşterek değildir"** diyecek olsan bu bir şikâyet ve ıstırap olur

Bak bu ıstırabı bizzat bir vicdan doğurdu: Bu vicdanın en son kıvılcımı senin ıstırabının üstünde parlıyor.

Fakat sen kederinin yoluna gitmek istiyorsun. Kendine olan yol hangisidir.

Bunun için bana hakkını ve kuvvetini göster.

Yeni bir kuvvet ve hak mısın?

Bir ilk hareket misin?

Kendiliğinden dönen bir tekerlek misin? Yıldızları da kendi etrafında dönmeye icbar edebilir misin?

Ah yüksekliğe doğru pek çok heves var. Kibirlilerin çok ihtilâcı (koşuşması) var. Bana göster ki mücrimlerden ve kibirlilerden değilsin.

Ah birçok büyük fikirler var ki: Bir körüğün yaptığından başka bir iş yapmazlar. Körükler ve daha fazla boşaltırlar.

Kendine serbest mi diyorsun, bir boyunduruktan kaçtığını değil, senin hâkim fikirlerini dinlemek isterim.

Boyunduruktan kurtulmaya mezun olanlardan mısın?

Bazıları hizmetçiliklerini atarken son kıymetlerini atmış oldular.

Neden halâs buldun?

Bu Zerdüşt'ü alâkadar eder. Fakat gözün bana açıkça cevap vermeli?

Hürriyet neye?

İyiliğini ve fenalığını bizzat kendin verip, iradeni bir kanun gibi üstüne hâkim etmeye kadir misin?

Hâkim ve kendi kanununun intikamcısı ile yalnız kalmak korkunçtur. Böylece varlığın buzlu soluğuna ve çöl boşluğuna bir yıldız boşaltılmış olur.

Sen, tek, bugün de "çok" un ıztırabını çekiyorsun;

Bugün de cesaretin ve umutların var.

Fakat bir vakit inziva seni yoracak, bir vakit gururun eğilecek, cesaretin kırılacak ve **"ben yalnızım"** diye bağıracaksın.

Bir vakit "yüksek" ini özlemeyecek ve "alçak" ına pek yaklaşacaksın: Ve senin ulvî varlığın bir hayalet gibi seni korkutacak. Bir vakit **"her şey yanlıştır"** diye bağıracaksın.

Münzeviyi öldürmek isteyen hisler var, bunlar öldüremezlerse bizzat kendileri ölmeye mecburdurlar. Fakat katil olmaya kadir misin?

Kardeşim istihzar (huzura çıkma) kelimesini tanıyor musun? Ve seni tahkir edenlere karşı âdil olmanın ıstırabını biliyor musun?

Sen, birçoklarını hakkındaki fikirlerini değiştirmek için zorluyorsun. Onlar senden bunun hesabına sorarlar. Onlara yaklaştın ve yine onları geçtin Bunu sana hiç bir zaman affetmeyecekler.

Onların üstüne çıkıyorsun: fakat sen çıktıkça, hasedin gözü seni o nispette küçük görür. Fakat en çok kin beslenen uçandır. Demelisin ki **"bana karşı nasıl âdil olacaksın!** Sizin adaletsizliğinizi bana uygun hisse olarak seçerim".

Münzeviye haksızlık ve kirlilik isnat ederler. Fakat kardeşim yıldız olursan bu sebepten onlara daha az ışık göndermemelisin.

431 YAZILARIM

İYİ VE ÂDİLLERDEN SAKIN. ONLAR KENDİ FAZİLETİNİ KEŞFEDENİ ÇARMIHA GERERLER, MÜNZEVİDEN NEFRET EDERLER.

Kudsî ilhamdan da kendini sakın. İlham olmayan her şey, önce gayri mukaddestir. O, ateşle de oynamasını sever. Saman yığını

Âşıkının nöbetlerinden sakın!

Münzevi, kendisine rastgelene elini pek çabuk uzatır.

Bazı insanlara elini değil pençeni uzatmalısın. İsterim ki pençende tırnakların da olsun.

Fakat rast gelebileceğin en kötü düşman, daima kendin olacaksın. Mağara ve ormanlarda kendini takip eden bizzat kendinsin.

Münzevi!

sen kendine doğru gidiyorsun ve yolun senden ve senin, yedi şeytanından geçer.

Kendinin cini, perisi, falcısı, delisi, şüphecisi, uğursuzu ve fenası olacaksın.

Kendini kendi alevinde yakmak istemelisin. Kül olmadan nasıl yenileşmek istersin?

Münzevi!

Sen yaratıcının yolundan gidiyorsun. Yedi şeytanından kendine bir Tanrı yaratmak istiyorsun.

Münzevi!

Sen sevenlerin yolundan gidiyorsun.

Yalnız sevenlerin yaptığı gibi bizzat kendini tahkir ediyorsun. **Seven yaratmak ister. Çünkü tahkir eder!** Sevdiğini hakir göremeyen, sevgiden ne anlar?

Aşkın ve yaratıcılığınla inzivana çekil kardeşim. Hakşinaslık sonradan arkandan topallayarak gelir. Kardeşim, benim gözyaşlarımla inzivana çekil. Ben kendinden ilerisi için yaratma isteyeni ve böylece mahvolanı severim.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

İHTİYAR VE GENÇ KADINCIKLARA DAİR

"Zerdüşt karanlıkta nereden geliyorsun? Mantonun altında dikkatle sakladığın şey nedir?

Sana hediye edilmiş bir hazine, yeni doğmuş bir çocuk mudur?

Yoksa ey fenalar dostu; şimdi sende hırsızların yolundan mı gidiyorsun?".

Küçük kardeşim o, bana hediye edilmiş bir hazinedir: Taşıdığım şey bir küçük hakikattir. Fakat o, bir çocuk gibi yaramazdır. Ve eğer ağzını tutmazsan haykıracak.

Bugün gün batarken, yalnız yolumda yürüyordum. Bir ihtiyar kadıncağıza rastladım.

Bana dedi ki:

"Zerdüşt kadınlara hitabende çok şeyler söylüyor. Fakat kadına dair bize bir şey söylemedi.

Cevap verdim: **Kadına dair yalnız erkeklerle konuşmalıdır.**

Kadın dedi ki: Bana da kadından bahset, söylediğini hemen unutacak kadar ihtiyarım. Kadının bu arzusunu kabul ettim. Ve dedim ki:

KADINDA HER ŞEY BİR MUAMMADIR. Ve kadında her şeyin bir tek halli vardır:

Ona gebelik derler.

Kadın için erkek bir vasıtadır. Gaye daima çocuktur. Fakat erkek için kadın nedir?

Halis erkek iki şey ister: Tehlike ve oyun.

Onun için o, kadının en tehlikeli bir oyuncak olmasını ister.

Erkeği muharipliğe, kadın muharibin istirahatini temine terbiye etmelidir. Bundan başka her şey deliliktir.

Muharip fazla tatlı meyveleri sevmez, onun içinde kadını diler; **en tatlı bir kadın bile acıdır.**

Kadın çocukları erkekten daha iyi anlar. Fakat erkek, kadından daha çocuktur.

Halis erkekte bir çocuk saklıdır. Bu, oynamak ister. Haydi, bakalım kadınlar erkekteki çocuğu keşfedin!

Kadın, henüz mevcut olmayan bir âlemin faziletleri ile ışıldayan elmas gibi zarif ve temiz bir oyun-

cak olmalıdır.

Aşkınızda bir yıldızın ışığı parlamalı; umudunuz şu olmalıdır. "İnsanüstünü" nü doğurabilsem:

Sevginizde cesaret bulunmalıdır. Sevginizle size korku telkin edenin üstüne yürüyünüz. Şerefiniz aşkınızda olmalıdır. Yoksa **kadın şereften az anlar. Fakat sizin şerefiniz şu olmalıdır. Daima sevildiğinizden fazla sevmek, hiç bir zaman ikinci olmamak.**

ERKEK, SEVEN KADINDAN KORKSUN. Çünkü o zaman her fedakârlığı yapabilir ve başka her şey ona kıymetsiz görülür.

ERKEK KİN BESLEYEN KADINDAN DA KORKSUN. Çünkü erkek, ruhunun derinliklerinde yalnız fenadır. Fakat kadın orada berbattır.

KADIN EN ÇOK KİME KİN BESLER?

Demir, mıknatısa demiş ki: en çok sana kin besliyorum. Çünkü sen çekersin, fakat kendine çekecek kadar kuvvetli değilsin.

Erkeğin saadeti, **"ben isterim"** dedir. Kadının saadeti **"o bitiyor"** dadır. "Bak, arz şimdi mükemmelleşti" bütün sevgisi ile itaat eden kadın böyle düşünür.

Kadın itaat etmeli ve sathına bir derinlik bulmalıdır.

Kadının gönlü sathidir (görünüşe göre, derinliğine dalmadan, üstünkörü olarak), sathi bir suyun üstünde fırtına gibi müteharrik (hareketli) bir kabuktur. Fakat erkeğin gönlü derindir. Onun ırmağı yer altı boşluklarında hışıldar; kadın onun kudretini sezer, fakat kavrayamaz.

İhtiyar kadın şöyle cevap verdi. Zerdüşt pek akilâne şeyler söyledi. Hele kâfi derecede genç olanlar için.

Ne tuhaf, Zerdüşt kadınları az tanır. Fakat onlara dair söylediği şeyler yine haklı. Bu, şunun için midir ki: **Kadın da hiç bir şey imkânsız değildir?**

Şimdi teşekkür olarak bir küçük hakikat al: Onu söyleyecek kadar yaşım var.

Onu sar ve ağzını tıka, yoksa bu küçük hakikat pek fazla bağırır.

"Kadın gücü hakikati bana ver" dedim. Onu verdi:

"Kadınlara mı gidiyorsun kırbacı unutma".

Zerdüşt böyle söylüyordu.

YILAN SOKMASINA DAİR

Zerdüşt Bir gün bir incir ağacı altında uykuya dalmış, sıcak olduğu için yüzünü kolları ile kapamıştı. Bu esnada bir yılan geldi. Boynundan öyle soktu ki Zerdüşt ağrıdan bağırdı.

Zerdüşt kolunu çehresinden ayırarak yılana baktı. Yılan Zerdüşt'ün gözlerinden tanıdı. Biçimsizce kıvrılarak kaçmak istedi.

Zerdüşt dedi ki: "olmaz, daha teşekkürümü almadın. Beni tam vaktin da uyandırdın. Daha uzun yolum var". Yılan mükedderane (üzülerek) dedi ki:

"yolun kısa ve benim zehrim öldürücüdür." Zerdüşt gülümsedi ve dedi ki:

"Bir ejderi bir yılan zehri ne zaman öldürebilmiştir?

"Fakat yılan zehrini geri al. Çünkü sen onu bana hediye edecek kadar zengin değilsin", o zaman yılan yeniden Zerdüşt'ün boynuna sarıldı ve yarasını yaladı.

Zerdüşt bunu bir vakitler yanındakilere anlattığı zaman **"hikâyenin ahlâki tarafı ne"** diye sordular. Zerdüşt cevap verdi

İyiler ve adiller bana ahlâk yıkıcısı derler. Benim hikâyem gayrı ahlakidir. Fakat bir düşmanınız olursa onun fenalığına iyilik ile mukabele etmeyin. Çünkü bu, utandırır.

Bilakis ispat ediniz ki: o, size bir iyilik yapmıştır.

Utandırmaktansa öfkeleniniz. Eğer size sövülürse; söveni taziz etmeniz hoşa gitmez. Daha iyisi birazda siz ona sövün.

Eğer size büyük bir haksızlık yapılırsa; ona karşı hem beş küçük haksızlık yapınız. Hep haksızlıklara maruz kalanı görmek kötü bir şeydir.

Bunu zaten biliyor muydunuz? İştirak edilen bir haksızlık bir yarı haktır. Ve haksızlığı, onu taşıyabilen omuzuna alsın.

433 YAZILARIM

BİR KÜÇÜK İNTİKAM, HİÇ İNTİKAM ALMAMAKTAN DAHA İNSANÎDİR.

Ve eğer ceza mütecaviz için bir hak ve şeref değilse cezalarınızı da istemem.

Haksızlığa uğramak haklı olmaktan daha kibardır. Yalnız bunun için zengin olmak gerektir.

Soğuk adaletinizi sevmem. Hâkimlerinizin gözünden daima bir cellât ve onun soğuk demiri bakar.

Söyleyin; adaletin gören gözlerle bir sevgi oluşu nerede bulunur.

Bana yalnız bütün cezaları değil, bütün suçları da üzerine alan bir sevgi bulunuz.

Bana, hâkimden başka herkesi beraat ettiren bir adalet bulunuz.

Bunu da dinlemek ister misiniz? **Tam âdil olmak isteyen için yalan da bir insan dostluğudur.**

Fakat nasıl tam âdil olayım? Herkese kendisininkini nasıl veririm? Bana şu kadarda kâfi: Herkese kendiminkini veririm.

Kardeşlerim!

Nihayet bütün yabancılara haksızlık etmekten sakının. Bir muhacir nasıl unutur, nasıl mukabele eder?

Bir muhacir, derin bir kaynak gibidir. İçine bir taş atmak kolaydır. Fakat söyleyin taş dibe kadar çöktükten sonra onu kim çıkarmak ister?

Yabancıyı tahkir etmekten çekinin. Eğer yaptınızsa artık onu öldürün.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

ÇOCUK VE EVLİLİĞE DAİR

Kardeşim, yalnız senin için bir sorgum var: Bu sorguyu bir kurşun gibi gönlüne atıyorum. Onun ne kadar derin gittiğini bilirim.

Gençsin, çocuk ve aile istiyorsun. Fakat sana sorarım bir çocuk istemeğe mezun bir insan mısın? Faziletlerine, hislerine hâkim, kendini zorlayabilen bir galip misin sana sorarım?

Yoksa dileğini söyleten şey içinde ki hayvan veya zinamı, yalnızlık mı, kendinle geçinememek mi?

İsterim ki: Senin zaferin, kurtuluşun bir çocuğu özlesin. Zafer ve kurtuluşuna canlı âbideler dikesin.

Kendinden ilerisi için inşa edesin. Fakat önce kendi beden ve ruhun mükemmel yapılmış olmalı.

Yalnız tenasül etmeyecek, kendinden üstüne atlayacaksın. Bunun için sana izdivacın bahçesi yardım edecek.

Bir yüksek beden, bir ilk hareket, kendiliğinden dönen bir teker bir yaratıcı yaratmalısın.

İzdivaç: İki kişinin bütün yarattıklarından üstün bir kişi yaratma iradeleridir.

İzdivaç, bu iradenin sahibi oldukları için iki kişinin birbirini tazim etmesidir.

İzdivacının hakikî manası bu olsun. Fakat birçoklarının izdivaç dedikleri şey:

Ah lüzumsuzlara ne ad vereyim?

Ah bu iki kişinin ruh züğürtlüğü!

Ah bu iki kişinin ruh kirliliği!

Ah bu iki kişinin acınacak rahat düşkünlüğü!

Bunların hepsine izdivaç diyorlar. Ve nikâhlarının göklerde kıyıldığını söylüyorlar.!!!

Bu lüzumsuzların köklerini de istemem. **Onları, semavî yuvada kucaklaşan hayvanları istemem.**

Birbirine bağlamadığı insanların bu nikâhını kutlulamak için topallayarak inen Tanrıda bana ırak olsun.

Böyle izdivaçlara gülmeyin: Ebeveynin haline ağlatmayacak çocuk var mı?

Erkeğin biri bana kıymetli ve hayatın gayesi için olgun göründü: Fakat karısını görünce bütün dünyayı tımarhane sandım.

Evet, isterdim ki: Bir yiğitle bir kaz çiftleştikleri zaman dünya ihtilâçla çırpınsın.

Birisi, kahraman gibi hakikatler aradı, sonunda bir küçük süslü yalan yakaladı. Adına **"Ailem"** dedi.

Birisi pek nazlı ve müşkülpesentti, (güç beğenen, titiz) fakat birdenbire her zaman için cemiyetini bozdu ve adına "İzdivacım" dedi.

Birisi, meleklerin faziletlerini cami bir hizmetçi arıyordu. Fakat birdenbire bir kadının hizmetçisi

oluverdi. Şimdi melek olacak kadar bir eksiği kaldı.

Bütün müşterileri ihtimamlı buluyorum. Hepsinin hilekâr gözleri var.

Fakat en hilekârı bile karısını çuvalda satın alıyor.

Birçok kısa delilikler siz buna aşk diyorsunuz. Ve izdivacınız bu kısa deliliklerin çoğuna uzun budalalık halinde bir nihayet veriyor.

KADINA OLAN SEVGİNİZ VE KADININ ERKEĞE OLAN SEVGİSİ: BU SEVGİ, ACI ÇEKEN GİZLİ İLÂHLARA BİR ACIMA OLMALIYDI. FAKAT ÇOK DEFA İKİ HAYVAN BULUŞUYOR.

Fakat sizin en iyi sevginiz bile bir heyecanlı muvazene ve acılı bir alevden ibarettir. O, sizin yükseliş yollarınızı aydınlatacak bir meşale olmalıydı. Bir defada kendinizden ilerisi için sevin. Böyle sevmeyi öğrenin. Bunun için sevginizin acı içkisini içmelisiniz.

En iyi sevginin kadehinde de acılık vardır "İnsanüstünü" ne hasret getirir ve yaratıcıya susatır.

Yaratıcıya susuzluk, "İnsanüstünü" ne hasret ve ok: Söyle kardeşim, izdivaç iraden böyle mi? Bu irade ve bu izdivacı takdis ederim.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

İNTİHARA DAİR

Çokları pek geç, bazıları pek erken ölürler.

"Vaktinde öl" vecizesi daha meçhul.

"Vaktinde öl" Zerdüşt böyle öğretiyor.

Tabiî vaktinde yaşamayan nasıl vaktinde ölebilir.. Keşke hiç doğmasaydı.

Lüzumsuzlara bu öğüdü veririm.

Fakat lüzumsuzlar bile ölümlerini mühimserler. **En boş ceviz bile kırılmak ister..**

Herkes ölüsünü mühimsiyor: Ölüm henüz bir bayram sayılmıyor.

İnsanlar daha, en güzel bayramlarını nasıl tes'it (kutlayacak) edeceklerini öğrenmediler.

Size, yaşayanlar bir diken ve bir medh olan ölümü göstereceğim.

Yapıcı, muzaffer olarak ummanlar ve övenlerle çevrilmiş olduğu halde ölümünü ölürler.

Böyle ölmeyi öğrenmeli, böyle bir ölünün dirilere yeminler yollamadığı hiç bir bayram kutlulanmamalıydı.

Bu ölüm en iyi ölümdür. Fakat ikincisi, mücadelede ölmek ve bir büyük ruhu israf etmektir. Fakat muharip ve muzaffer için sizlerin bir hırsız gibi sokulan fakat bir efendi gibi görünen vadeli ölümünüz menfurdur.

Size kendi ölümümü, intiharımı istediğim için bana gelen ölümü överim.

Bu ölümü ne zaman isteyeceğim? Bir hedef ve bir varisi olan ölümü, bu hedef ve varisi için vaktinde ister.

Ve hedef ve varise saygı olarak hayatın mabedine kuru çelenkler asmaz.

Gerçek, ip çevirenlere benzemek istemiyorum. Onlar iplerini uzatırken daima gerilerler.

Bazıları hakikatleri ve zaferleri için fazla ihtiyardırlar, dişsiz bir ağız, artık her hakikati söylemek hakkına malik değildir.

Şöhret isteyen her kimse vakti zamanı ile şereften ayrılmalı ve **"Vaktinde gitmek"** güç hünerini tatbik etmelidir.

En fazla lezzet verdiği zaman kendisini yedirmeyi bırakmalı: Uzun zaman sevilmek isteyenler bunu bilirler..

Kısmetleri sonbaharın son günlerine kadar beklemek dileyen ekşi elmalar vardır:

Bunlar ayni zamanda olgunlaşırlar, saranlar, buruşurlar.

Bazılarında kalp, bazılarında ruh, önce ihtiyarlar.

Bazıları gençliklerinde ihtiyardırlar. Fakat geç gençleşenin gençliği uzun sürer.

Bazılarına hayat aksilik eder, kalplerini bir zehirli sülük dağlar. Bunlar iyi bir ölüm bulmağa baksınlar.

Bazıları hiç tatlılaşmaz, daha yazın çürür. Bunları dallarında tutan şey korkaklıktır.

Pek çokları pek fazla yaşarlar. Ve dallarında uzun zaman asılı kalırlar.

Bir fırtına gelse de bu çürük ve kuru yenikleri ağaçtan silkse.

Erken ölüm vaizleri çıksa! Bunlar benim için hayat ağaçlarının en münasip fırtınalarıdır.

Fakat yalnız tedrici ölümü ve dünyanın zorluklarına dayanmayı tavsiye edenleri dinliyorum.

Ah! Arzî acılara dayanmayı tavsiye ediyorsunuz.

Ey ağzı bozuklar!

Size çok tahammül eden işte bu arzî ıstıraplardır.

Gerçek, tedrici ölüm vaizlerinin tazim ettiği Yahudi pek tez öldü:

Onun erken ölmesi o zamandan beri çoklarının felâketini mucip oldu.

O, yalnız Yahudi'nin bedbinliği ve göz yaşlarını iyi ve âdillerin nefretini tanıdı.

Yahudi İsa: Onu Ölüm hasreti bastırdı. Keşke çölde ve iyi âdillerden uzakta kalsaydı!

O zaman belki yaşamayı, arzı sevmeyi ve gülmeyi öğrenirdi!

Bana inanın kardeşler: O, pek erken öldü. Eğer benim yaşıma kadar yaşasaydı kendi dinini kendisi geri alacak kadar asildi.

Fakat henüz olgunlaşmamıştı. Delikanlının sevgisi, insan ve arz nefreti olgun değildir. Onun gönlü ve ruhunun kanatları daha bağlı ve ağırdır.

Fakat erkekte delikanlıdan fazla çocukluk ve ondan az bedbinlik vardır. Ölümü ve yaşamayı daha iyi anlar.

Ölümde ve ölüme hür bulunan ve "Evet" e vakit kalmadığı zaman kudsî bir "Hayır" diyebilen: Böylesi ölümü ve hayatı anlayandır;

Ölümünüz insan ve dünyaya bir isyan olmasın dostlar?

Ruhlarınızın tatlılığından bunu dilerim.

Ölümünüzde ruh ve faziletleriniz, arzın etrafında akşam kızıllığı gibi parlasın.

Yoksa fena bir ölümle ölüyorsunuz demektir. Bizzat ben böyle ölmek isterim. Tâki: Dostlar benim yüzümden arzı daha fazla sevsinler.

Tekrar toprak olmak istiyorum. Tâki: Beni doğuranı sükûnetle kucaklıyayım.

Gerçek Zerdüşt'ün bir hedefi vardı. Topunu fırlattı.

Dostlar! Şimdi siz ülkümün varisi olun. Altıntopu size atıyorum.

Topu fırlattığınızı görmeği her şeyden fazla severim. Bunun için arzdan bir müddet için çekiliyorum. Bunu bana bağışlayın.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

HEDİYE FAZİLETİNE DAİR

Zerdüşt gönlünün sevdiği "Renkli inek" adlı şehirden ayrılırken havarileri ve kendilerine havari adı veren birçokları arkasından geldiler ve ona refakat ettiler. Bir köşe başına vardıkları zaman Zerdüşt onlara artık yalnız gitmek istediğini söyledi. Çünkü yalnız yürümeyi severdi.

Fakat havarileri bir veda hediyesi olarak kendisine, altın sapında bir yılanın güneş etrafında sarıldığını gösteren bir asa sundular.

Zerdüşt bu asaya sevindi. Ve ona dayanarak havarilerine hitap etti:

Bana söyleyin altın, en yüksek kıymetine nasıl ulaştı?

Çünkü nadir, faydasız ve parlaktır. Ve tatlı bir ışıldayışı vardır. Daima hediye edilir.

Altın, yalnız en yüksek faziletinin timsali olduğu için en yüce kıymete ulaştı.

Hediye edenin bakışı altın gibi parlar.

Altın parıltısı, Ayla güneşi barıştırır.

En yüksek fazilet; nadir, faydasız parlak ve mülayim sualidir:

En yüksek fazilet, hediye faziletidir.

Gerçek, sizi anlıyorum havarilerim sizde benim gibi hediye faziletine bakıyorsunuz. Kedi ve kurtlarla müşterek neniz var?

Siz kendinizi kurban ve hediye etmeğe susamışsınız.

Onun için bütün zenginlikleri ruhunuzda, yığmaya susamışsınız.

Ruhunuz hazineler ve tılsımlar aramağa doymuyor. Çünkü hediye etmeğe doymayan bir faziletiniz var.

Her şeyi kendinize ve içinizde toplamak istiyorsunuz. Tâki: Onlar sizden sevginizin hediyeleri halinde çıksınlar.

Gerçek, böyle hediye eden sevgi bütün kıymet gasıbı olmalıdır.

Fakat bu çeşit hodbinliği [103] takdis ederim.

Başka bir hodbinlikte vardır. Pek aciz, aç. Daima çalmak isteyen hodbinlik. Hasta hodbinlik!

O, her parlayan şeye hırsız bakışıyla bakar. Yiyeceği fazla olanı bir acın iştihası ile ölçer. Ve daima hediye edenlerin masasına sokulur.

Bu ihtiras, hastalık ve görünmez bir tereddidir. Bu hodbinliğin hırsız ihtiras veremli bir vücuttan hitap eder.

Söyleyin kardeşlerim, bizim için fena ve en fenası nedir?

Tereddi (gerilemek, soysuzlaşmak, aşağı düşmek) değil mi?

Hediye eden ruhun eksik olduğu yerde daima, tereddiyi buluruz.

Bizim yolumuz bu çeşittir. "Üstün çeşit" e gider.

Fakat "Her şey benim için" diyen mütereddi hissi, bizde nefret uyandırır.

Fikrimiz yükseğe uçar. Böylece: Vücudumuzun bir muvazenesi yükseliş muvazenesi olur.

Böyle yükseltici muvazeneler faziletlerin adlarıdır.

Beden, tarih içinde böyle bir "Olucu" ve bir "Cidalci" (savaşçı) halinde seyrini yapar.

Ve ruh bu bedenin nesidir?

Harplerin ve zaferlerin münadisi, yoldaş ve in'ikâsıdır.

İyi ve fenanın bütün isimleri bir muvazenedir:[104] Bunlar söylemezler, yalnız işaret ederler. Bunları bilmek isteyen delidir.

Ruhunuzun muvazenelerle hitap ettiği saatlere dikkat edin kardeşlerim.

Faziletlerinizin kaynağı budur.

Orada vücudunuz yükselmiş ve dirilmiştir.

Seven, takdir eden ve yaratan iyilikçi bedeniniz bu saadetlerleler ruhunuzu heyecana getirir.

Nerede kalbiniz, çevresindekiler için tehlike ve nimet olan bir tehî (boş-avare) gibi geniş ve dolu akarsa faziletinizin kaynağı orada bulunur.

Nerede övme ve yermenin üstüne çıkar. Ve iradeniz bir sevenin iradesi olarak her şeye kumanda etmek ister, faziletinizin kaynağı orada bulunur.

Nerede "Hoş" şey yumuşak yatağı hakir görür, "Yumuşak" tan en çok uzaklaşırsanız, faziletinizin kaynağı orada bulunur.

Nerede tek bir iradenin sahibi olan size bütün ihtiyaçlardan bu dönüş. Bir zaruret gibi görünürse faziletinizin kaynağı orasıdır.

Gerçek o, bir yeni "iyi" ve "Fena" dır.

Gerçek yeni, derin bir hışıltı ve yeni bir kaynağın sesi.

Bu yeni fazilet bir kudrettir, hâkim bir düşüncedir. Bunun etrafında, zeki bir kafa, altın bir güneş ve etrafında idrakin yılanı demektir.

2

Zerdüşt burada bir müddet sustu. Ve sevgi ile havarilerine baktı. Sonra yine söylenmeğe başladı. Bu defa sesi değişmişti.

Kardeşlerim: Faziletlerinizin kudreti ile arza (yeryüzüne) sadık kalın. Hediye ve idrakiniz hayatın gayesine hizmet etsin.

Sizden bunu dilerim.

Onu "Arzî" olandan kaçırıp kanatlarıyla ebedi duvarlara çarptırmayın.

---

[103] Hodbin: Başkasına hak tanımayıp, kendi lezzet ve menfaatini tâkib eden. Bencil. Enaniyetli. Kibirli

[104] Muvazene: Ölçmek. Denk olup olmadığını bilmek için tartmak, ölçmek. * Düşünmek. * İki şeyin vezince birbirine denk olması. Uygunluk

437 YAZILARIM

Ah! Çok faziletler yollarını böyle sapıtmalardır.

Benim gibi; sizde yoluna sapıtmış fazileti dünyaya geri çevirin.

Onu beden ve hayata döndürün. Tâki: O, dünyaya bir gaye vere.

İnsanî bir gaye.

Şimdiye kadar ruh, fazilet gibi, yüz çeşit yanlış yola saptı, yanlış işe karıştı ah bedenimizde hâlâ bu delice hareketlerin izleri bulunuyor.

Bunlar orada beden ve irade oldular.

Fazilet gibi ruhta şimdiye kadar yüzlerce defa kendini denedi ve sapıttı.

Hatta insan bir deneme idi.

Ah çok cehil ve hata bizde bedenleşti.

Yalnız bin yılların aklı değil onun cinneti de bizde patlıyor. Varis olmak tehlikelidir.

Daha adım adım tesadüf devi ile çarpışıyoruz. Ve şimdiye kadar bütün insanlık üstünde gayesizliğin manasızlığı hüküm sürdü.

Kardeşlerim: Ruhunuz ve faziletiniz dünyanın gayesine hizmet etsin. Ve her şeye yeniden sizin tarafınızdan kıymet biçilsin.

Onun için mücadeleci, onun için yaratıcı olacaksınız.

Vücut bilerek temizlenir. Ve bilgi ile deneyerek kendisini yükseltir.

İdrak eden bütün garizeler (huylar) kudsîleşir; yükseleni ruhu şad olur.

Hekim: Kendini iyi et. Böylece hastalarını da iyi etmiş olursun.

Onun en iyi yardımı, kendi kendini iyi edenin bakması olsun.

Daha gidilmeyen binlerce yol, hayatın bin çeşit sağlık ve saadeti vardır.

İnsan ve insanın dünyası henüz bitmemiş ve keşif olunmamıştır.

Münzeviler!

Bekleyin ve dinleyin. Gelecekten gizli kanat darbelerim rüzgârlar esiyor. Ve hassas kulaklara iyi haberler iletiyor.

Bugünün münzevileri, ayrılanları; bir zaman siz millet olacaksınız.

Bizzat kendini seçen sizlerden bir seçme millet ve o, milletten "insanüstünü" yetişecek.

Gerçek dünya daha bir şifa yeri olacak, daha şimdiden etrafında şifa getiren yeni bir koku ve yeni bir umut var!.

3

Zerdüşt bu sözleri söyledikten sonra son sözünü söylememiş bir adam gibi sustu. Uzun zaman elinde ki asayı şüpheli bir tavırla salladı.

Nihayet hitaba başladı.

Sesi değişmişti.

Havarilerim, şimdi yalnız gidiyorum, sizde buradan ayrılın. Ve yalnız kalın. Ben böyle istiyorum.

Gerçek size, öğüt veririm: Benden ayrılın. Ve Zerdüşt'e karşı koyun. Daha doğrusu o size hicap olsun. Belki o sizi aldatıyordu.

İdrak adamı yalnız düşmanlarını sevmeğe değil, dostlarından da nefret etmeğe kadir olmalıdır.

DAİMA TALEBE KALMAKLA HOCAYA İYİ BİR MUKABELE YAPILMIŞ OLMAZ. Ve ne için benim çelengimden koparmak istemiyorsunuz.

Bana hürmetiniz var. Fakat hürmetiniz bir gün devrilirse ne olacak.

Sakının ki sizi bir resim sütunu tepelemesin.

Zerdüşt'e inandığınızı söylüyorsunuz. Fakat Zerdüşt da ne var?

Bana inananlarsınız. Fakat bütün inananlarda ne var?

Daha kendinizi aramadığınız bir zamanda beni buldunuz. Bütün inananlar böyle yapar. Onun için **BÜTÜN İNANMALARIN FAZLA KIYMETİ YOKTUR.**

ŞİMDİ SİZE DERİM Kİ: BENİ KAYBEDİN KENDİNİZİ BULUN.

Ve beni hep inkâr ettiğiniz zaman size dönmek dilerim.

Gerçek kardeşlerim!

O zaman kaybettiklerimi başka bir gözle arayacak, sizi başka bir sevgi ile seveceğim.

Ve bir zaman bana dost olmuş bulunacak ve hep bir ümidin çocukları olacaksınız:

O zaman büyük günü sizinle birlikte kutlulamak için üçüncü defa olarak aranıza geleceğim.

O büyük gün insanın hayvanla "**İnsanüstünü"** arasında ki yolun ortasında durduğu ve gurup yolunu en büyük umut olarak kutluladığı gündür:

Günkü o yol yeni bir sabaha götüren yoldur,

O zaman batan bir geçen olduğu için kendisini bizzat kutlulayacak.

Ve idrakinin güneşi tam tepesinde bulunacaktır,

"Bütün ilâhlar ölmüştür. Şimdi; istiyoruz ki: "İnsanüstünü" yaşasın." [105]

O büyük gün geldiği vakit son dileğimiz bu olacak.

Zerdüşt böyle söylüyordu.

---

[105] Nefsimin peşinden koştuğu bütün ilahlar ölünce O açığa çıkacaktır.

BOŞANMA KAPISI NE VAKİT KAPATILABİLİR? ÇOCUKLARIN DİRİ DİRİ YETİM KALMASI NASIL ÖNLENEBİLİR? KIZLAR NE VAKİT TAM ÇAĞINDA EVLENEBİLİR?

ŞEMSEDDİN YEŞİL kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

İNSAN- KADIN

Kudret'in şu muazzam saltanatının en nâzik, en nâzdar ve en niyâzdar bir mâzharı olan **"İNSAN"** mefhûmu hakkında birkaç söz söylemek isterim.

Evet, insan mefhûmu kadar halli güç, anlatılması zor hiçbir mevzu' yoktur.

Zîra her devletin bir sınırı, her sahanın, bir ölçüsü vardır. Fakat mevcudatın bütün hüsn-i ânını toplayan bu devleti insanın ne sahası vardır, ne de sınırı...

İmdi, elli altmış kiloluk kan ve kemik torbasına taallûk eden bu geniş mana nedir?

Enfüste sessiz, sözsüz, bizsiz, sizsiz konuşan, sus dediğin vakit susmayan, dur dediğin vakit durmayan, el ile tutulmayan, göz ile görülmeyen o mana nedir?

Bu akıntı nereden geliyor?

Bu varidat nereye gidiyor?

Bidayet neresi?

Nihayet neresi?

Ruhun penceresi diye açılan gözdeki rü'yet nedir?

Okuduğumuz mevzuat bize gözü tarif ediyor da, niçin rü'yeti tarif edemiyor?

Kudret, konuşmak için önce işitmeyi şart koyuyor. Fakat işittiğimiz halde, işitmenin ne olduğunu bilemiyoruz. Yine mevzuatı ilmiyye, bize kulağı tarif ediyor da işitmeyi niçin tarif edemiyor?

Aynı mahalden, aynı echizeden (cihaz) çıkan bir söz bazen muhatabını ihya ediyor, can veriyor, bazen da aynı mahalden, aynı echizeden çıkan söz imha ediyor. Bir arş kumandası, milyonlarca insanı yürütüyor.

İşte bu nutk nedir?

Bu zekâ nedir?

Ya o temâyülâtı kalbiyye nedir?

Zahirde çok küçük görünen, hakikatte çok büyük olan, bütün avalimi kendi enfüsüne sokabilen bu vücud nedir?

Hulâsa, bütün eşya kendisine müsahhar kılının, meçhulden ma'lûmu çıkaran insan nedir?

Bu mevcûdiyyetini kendinden mi aldı?

Kendinden aldı dersek; vücûdu, vâcib ve bizzarûre daima mevcûd olması lâzım gelirdi.

Hâlbuki insanın zahiri değişiyor, bozuluyor, ihtiyarlıyor, bir gün seviniyor, birgün yeriniyor, turdan tura geçiyor, daima bir şanda (yerde) duramıyor..

O mükellef konuşan dil, bir gün çene kemiklerinin arasında un ufak oluyor.

O, gözleri tezyin eden, bakmaya kıyılanı ayan kirpiklerden Kudret duvar üzerinde diken yapıyor. Yine insan bazen her şeyi yapar gibi görünüyor... Semâlara kadar uzanıyor, denizlerin dibinde gidiyor, dağlan deliyor. Fakat icabında gözle göremediği, el ile tutamadığı bir mahlûkun pençe-i kahriyyesinde âciz kalıyor..

İstediği bir kadınla evlenip de istediği şekilde bir çocuk yapamıyor?

Halbuki kendi kendini yapan, her şeyi yapması lâzım idi, yapamadı.. Binaenaleyh bu varlığı da ken-

dinden almadı.

Acaba her şeyi yapar gibi görünen, icâbında hiçbir şeyi yapamayan, acz içinde kıvranan, kabrin kapısını kapayamayan, asıl doğum, olan ölümü öldüremeyen, mevcûdattan aczi gideremeyen insan, bu varlığı muhitinden mi aldı?

Tetkik edecek olursak muhiti ondan âciz!

O halde bu kaabil, bir failin mazharı, bu mıstar (alet), bir masdarın mazharı. Bu muazzam varlık, bir Sâni'm sun'u.

İşte zahiri halk, bâtını Hak olan bu manayı kim teharrî eder de bulursa, Rabbisine arif olan da odur.

Hâdisat ve tasavvurattan münezzeh, vücûdu ile mevcûd, sıfatı ile muhît, esması ile ma'lûm, ef'âli ile zahir, âsârı ile meşhûd olan Allah'ı beyân eden bu kitâbı kâinat içerisinde etiketi İlâhîyi taşıyan yalnız insandır...

Mühri hümâyûnı Sübhânî yalnız insana vurulmuştur.

İnsan: Nâibi Hakk'dır.

İnsan: Aslını bulmak aşkıyla doğmuş. Kerametli bir mevcuddur.

İnsan: Esrârı Zâtiyyeye agâh ve niyâbeti İlâhîye lâyık olacak isti'dadda yaratılmış bir mazharı tamdır.

İnsan: Envârı hakikat ve hedâyâyı ma'nevîvvevi kabule müstaid bir candır.

İnsan: Tenezzülât-ı Sübhânînin ilk mazharı, zulmetin mukabili olmayan “Evvelü mâ hal âka’llahü nûrî” fermanının mefhumu bulunan, ne Melek velvelesi, ne Felek meş'alesi yok iken, kader nakkaşı Semâvâtın tezyinatını vurmamış iken, ne eserden, ne esirden hiçbir şey bilinmez iken Hazreti Ulûhiyyette sâcid olan ma'nâ-i Muhammedî’nin, o nefsi nâtıka-i kâinatın kalbi'nin bir meyvasıdır.

İşte bütün mahlûkatın en mümtazı olan insan, şu kâinatın hakîkî sahibi ve mutasarrıfı, bilerek ve hikmetle tasarruf edeni tarafından çok sevilerek, pek seçilerek yaratılmış, aşk denilen bir nur da onun manasına rekzedilmiştir..

Her şeyi görerek, bilerek terbiye eden, hikmetleri, gayeleri, fâideleri irâde ederek tedvir eden, bir şeyi her şey, her şeyi bir şey yapan Zâtı Mutlak, muhabbet'i İlâhîsinin suretinin sureti olan bu sınıfa bilmek hâssasını vermiş, bilenin konuşmasını lâzım kılmış...

Bu âlemde kendisine muhâtab tuttuğu bu mahlûku ile mektubu ile konuştuğu gibi, bir gün de tercümansız ve hicabsız kendileri ile konuşacağını ilân etmiş.

Konuşturan, elbette kendisi de konuşacak!

Ve her insan kendisindeki bu varlığı, kendinin zannetmesin, benim olduğunu bilsin diye emretmiş!

Nihayet insanın, hakikati teharrî (hareket) edip, kendisinde bulunan bu ariyet varlığı Hakk'da boşaltacak olursa büyük bir kâm alacağı da beyân edilmiş.

Fâniyi bakî ile tebdil etmenin çâreleri îzâh edilmiş.

İmdi, eğer insan fâniyi bakî ile değiştirmeyip de kendine varlık verip Kudretin bu muazzam bahr-ı ummânı ahadiyyetinde kendi kulaçlarımla yüzerim derse, derhal boğulur.

Zîra bu denizin iki mühim dalgası vardır ki, birine “Celâl”, diğerine “Cemâl” denir. Biri çıkarır, biri batırır. Nihayet takat kesilir, tıkanılır.

Fakat tamamıyla teslim olunursa üstünde tutar.

Zikretmiştim ki insan, muhabbeti İlâhinin suretinin suretidir. Muhabbeti İlâhi'nin sureti, ma'nâ-i Muhammedi'dir.

Cenâbı Hakk hubbi Sübhânîsi ile tecelli' ettiği vakit, Aklı Küll olan, zulmetin mukabili olmayan, nefsi nâtıkai kâinatın kalbi bulunan Nûr’i Ahmedî zuhur etti.

Bütün varlığın sahibi olan Allah, bu nuru bütün eşyanın masdarı yaptı. Ve rütbelerin en yükseğinin de, muhabbet rütbesi olduğunu izhâr etti.

Vücûd-ı mukayyedi insanî, ikinci bir teayyün olarak ilmi ilâhîdeki muhabbetinin bir tecellîsinin mazharı oldu.

Binaenaleyh vücûdi insanî Hakk’ın muhabbetinin bir mazharı olarak taayyün etti. Onun için bir kimse hayvâniyyetini fethederek, insaniyyete kadem basıp, kendi hakikatine ma'rifet peyda etmesi, Rabbisinin ma'rifetine bir mukaddime teşkil etti.

“Ve nefahtü fîhi min ruhî” sırrına mazhar olan, ya'ni nefhai İlâhî ile sâir sınıftan mümtaz kılman bu

insan, Rabbisine kavuşmak askı ile mücehhez kılındı...

Biraz daha açalım:

Cenâbı Hakk rûhı küllisinden, insanı, —keyfiyyeti bizce mechûl olan— nefhai ruh ile teklim ederek onda aslına karşı bir meyli iştiyakı hâsıl etti.

Onun için beşerin fıtratında aslına kavuşmak aşkı vardır. Bu cibillîdir. Ve ismini koyamadığı bütün muhabbetler hakikatte Allah'adır. Fakat gafil, ismini koyamaz, onu eşya ile kayıtlar da ayağı kayar.

Âdem nasıl mazharı Hakk olup Hakk'a şevk ile muhabbet ettiyse, Cenâbı Hakk'ın Âdem'e şevki daha eşed (şiddetli) oldu.

Ve muhabbette kemâle erenlere, kendi likasını has kıldı.

İşte bütün nedîmânı İlâhînin aradıkları da budur.

Şuraya dikkat edelim:

Cenâbı Hakk Âdem'i kendisine müştak kılıp, kendisine delîl kıldığı gibi, Âdem'e delîl olmak üzere, Âdem'den mereyi, ya'ni kadını halk etti. Ve kadın erkeğin cüz'ü olup, erkeğe delîl kılındı. Âdem Şevk [106] ile iştiyak[107] arasında fark vardır. Âdem kendisini kadında müşahede etti. Âdem'in, recüliyyeti ve sıfatı fiiliyye ile ittisâf, ma'rifetine Havva mukaddime oldu. Havva olmasaydı, Âdem bu sıfatla zahir olmaz idi.

Ona binaen Cenâbı Nebi sallallâhü aleyhi ve sellem:

"Hubbibe ileyye min dünyâküm esselâsetü ennisâü vettıybi ve kurreti aynî essalâtü"

"Dünyânızdan, bana üç şey sevdirildi" diye ferman buyurduktan sonra, önce (Nisa) yı zikretmişlerdir.[108]

Evet, kadın, erkekten bir cüz'dür. Kadın, erkek için vücûdi saniyedir.(ikinci)

Erkeğin kadına muhabbeti, kendi aslına muhabbeti demektir. Kadının da erkeğe muhabbeti, kendi aslına iştiyakı demektir.

Kadın, erkeğe delildir. Erkek, Hakk'a delildir.

Binaenaleyh kadın, erkeğin yakîni ve enfüsi olmakla kendi vücûdu ona yakin olduğundan emri nebî'de (Nisa) takdim edilmiştir. Ve tarafı ilâhîden, tahbîb (sevdirildiği) edildiğini beyân, etmişler, (Ahbebtü) demeyip, (Hubbibe) buyurmuşlardır. Yani (Sevdim) demeyip (Sevdirildi) diye emretmişlerdir.

BİNAEN'ALEYH KENDİSİNDEN, MUHABBET EDENİN HAKK OLDUĞUNU DUYURMUŞLARDIR.

Eğer Hakk'ın, kuluna muhabbeti olmasaydı kul, Rabbisine muhabbet edemez idi. Aynı zamanda Hakk'ın abdine (kuluna) muhabbeti küllidir, abdin Hakk'a muhabbeti ise cüz'îdir.

Çünkü Hakk'ın abdine muhabbeti, kendi nefhettiği ruhuna muhabbetidir.

Bu âlemde kesafetini izâle edip letafete inkılâb ettiremeyen kulun, kendi libâsı beşeriyyeti,(beşeriyeti) Rabbisiyle arasında perdedir.

tâki hakikatte vuslat olan ölüm, bu perdeyi kaldırır kaldırmaz Rabbisiyle lika (buluşma) hâsıl olur. Ve kendisinin nefesi Rahmaniden teayyün ettiğini o vakit apaşikâr görür.

Binaenaleyh nefesi Rahman kimde varsa onun insan olduğu tahakkuk eder.

Bu âlemde teâlî edip kesafetini letâfete inkılâb ettiren nedîmânı İlâhî, mevti iradî ile yaşadıklarından, mevti ıztırârîden evvel bu sırra vâkıf olurlar.

İyi dikkat edilirse, Cenâbı Hakk'ın insana tecellî eden muhabbetidir ki, işte Melâike o muhabbetin nuruna secde etmeyi emir almıştır.

Allah Teâlâ hubbi Sübhânîsine Âdem'i âyîne kılmıştır.

Bu emri Sübhânî insanın kadr ü azametini ne muazzam şekilde gösterir.

Nefesi Rahmanı hâmil olan hazret-i insanın sureti olarak yaratılan nisâ'ya, rical, tarafı İlâhîden tahbîb ettirilmiştir.

İşte bu inceliğin farkında olarak tesîs edilen hukukı zevciyyette tarafeynin biribirine muhabbeti,

---

106 Şevk: Sevdiğini gördüğü vakitte do yamadan sevgisi artmaktır.

107 İştiyak: Sevdiğini gördüğü vakit tatmin olmaktır.

108 Hilkatteki inceliği, fıtrattaki hikmetin zevkine eremeyip surette kalanlar, hakîkati insaniyyeye kadem basamayanlar, Cenâbı Resûl'ün hu cümlesini nefsanı düşüncelerle, vesile-î tecâvüz addetmişlerdir

doğrudan doğruya asılları olan Allah Teâlâ'yadır.

Cemi' sıfâtı İlâhînin mazharı olan ve bu imkân âleminin suretlerinin câmi'ı bulunan insan, kadın vücûdı zâhiresiyle erkeği zevç etti (evlendi). **Erkek ferd (bir) iken kadın onu zevç (çift) etti.** Ve erkeğin vücûdu kendi mertebesinde teayyün etmiş iken ikinci bir teayyün ile kadının vücûdunda teayyünü sebebiyle recül, zevç oldu. Ve erkek için zevciyyet kendinden müştakka (arzu ve iştiyaklı) olan kadınla hâsıl oldu.

Buna umûrı hâriciyede bir misâl istenirse, ruh vâhıd (bir) iken, sûreti cesed onu şef'etmiştir.

Biraz daha açayım:

RUH, SIFÂTI HAKK'IN SURETİ, CESED, RUHUN SURETİ OLDUĞU GİBİ, KADIN DA ERKEĞİN SURETİ OLDU. ERKEĞİN KENDİSİNDEN TEKEVVÜN EDEN KADINA MUHABBETİ ZARURÎ KILINDI.

BİNAENALEYH, HAKÎKÎ İNSAN, KADINA MUHABBETİ İLÂHİYYE İLE MUHABBET ETTİ, KENDİ NEFSİYLE MUHABBET ETMEDİ.

Buna işareten Resûl-i Zîşan; (Sevdim) demedi, (Hakk tarafından sevdirildi) buyurdu. Zîra Mürebbî-i ukul (akılları terbiye deden) olan Cenâbı Muhammed'in muhabbeti zatiyyesi, ancak Allah'adır. Nisâ'ya muhabbeti ise tâhbîbi İlâhî (ilâhi sevgi) iledir.

İşte erkek, hubbi İlâhî ile tekevvün eden kadına, bunun farkına vararak muhabbet edecek olursa abdiyyetinde ihlâs sahibi olduğunu gösterir. **Nikâh müessesesine intisâb ederek, neş'eti unsuriyyeyi tamamıyle istilâ eden muhabbetle, kadın ile cima' ettiği bu vuslatta erkeğin bütün eczası, o anda kadında fânî olur ve kadın da, o anda erkekte fânî olur.**

Bu, Kudretin ne muazzam bir dersi hakîkîsidir.

Binaenaleyh Kudret, hem bu âlemde bu vücûdun ma'rifetullah zevkıyle Hakk'da fânî olacağına umûrı hâriciyede misâl kaçırıyor, **hem de abdin kendinden gayrı ile muhabbetle telezzüz ettiğinden gayret sıfatı tecellî ediyor**, **"Abd! Benden gayrı ile telezzüz ettin. Binaenaleyh kalk, yıkan"** diye guslü emrediyor.

Bu inceliklerin farkında olmaksızın yapılan mukarenetlere, hakikati görenler: (Hayvânî mukarenet) deyip (İnsanî mukarenet) olmadığını söylerler. Beşeriyyetin Fahri Ebedîsi: **"Men tezevvece fekad istekmele nısfeddîn felyettekıllahe nısfelbâkî"** buyurmuşlardır ki:

"EVLENENLER, DİNLERİNİN YARISINI YAPMIŞLARDIR, YARISI İÇİN DE ÇALIŞSINLAR" demektir.

Zîra zevç ile zevce, Sun'ı İlâhî fabrikasının insan dokuma tezgâhını kurmuşlar, erkek Semâ makamında, kadın Arz makamında olup ruhun gelini olan cesedi dokumaya me'mûr olmuşlardır.

Bu vazife çok ağır, külfetli bir vazife olduğundan, zevkı şehvet insana gaye olarak değil, tarafı İlâhîden bu yüklenilecek külfete mukabil bir ücret olarak verilmiştir.

Şunu iyi bilmelidir ki: Nev'i beşerin vücûdu hubbi İlâhî ile vücud bulmuştur.

Hakk, Ebü'lBeşer Âdem'den sonra, onun hulefâsi olan evlâdlarından muhabbetiyle bir naibin vücûdunun halk olunmasını irâde edince, bir erkeğin mazharmda zahir olup, o etiketi İlâhîyi taşıyan vücûdun vesikası olan bu elli altmış kiloluk heykelin meydâna gelmesi için nikâh müesesesini açmış ve kadını, suveri nev'i beşer için mahalli infial kılmış ve irâdei İlâhîsi ile teveccüh, emri İlâhîsi ile de tecellî ederek âlemin suverini onda fethetmiştir.

O teveccühi İlâhî ve emri Sübhânî, bu anâsır âleminde nikâhtır.

ONUN İÇİN DÎNİ CELÎLİ İSLÂMDA KADININ ÇOK YÜKSEK BİR MEVKİİ OLDUĞU GİBİ, NİKÂHIN DA ÇOK BÜYÜK BİR KIYMETİ VARDIR.

Yalnız, nakıs olan insan, ne bu müessesenin kıymetini ve ne de kadının hukukunu bilemez.

Kâmil olan insan ise, suveri unsuriyyedeki (görünüşteki suretler) nikâhı, âlemi ervahtaki himmeti, âlemi manadaki tertibi bilir, kadına âid olan muhabbetin neticesinin, hubbi îlâhî zevki olduğunu şühûd eder de ruhsuz bir sûretperest olarak kalmaz.

Kendisinin mezâhiri Hâhiyyeden bir mazhar olduğunu, kadının ise kendi suretinin bir mazharı olarak yaratıldığmı müşahede eder ve şehveti tabiiyye ile iltizâz etmeyip, ıtlakı Zatîsi ile âleminden ganî olan Hakk'ın hubbu ile iltizâz ettiğini anlar, kalbinde bu temâyülâtı duyar.Buraya kadar yazdıklarım dikkatle ve tekrar ile okunup bir zevk edinilecek olursa, bir zerrecik insanın, bir noktacık kadının ne olduğu duyulmuş, bu suretle de hakikatte evlenmenin eğlenmek olmadığı bilinmiş olur.

443 YAZILARIM
İKİNCİ KISIM

KIZLAR NİÇİN TAM ÇAĞINDA EVLENEMİYOR?
SÂİR (Diğer) MEDENİYYETLERDE VE İSLÂM'DA KADININ MEVKİİ

Bunu şöyle hulâsa edebiliriz:

1— Erkeklerin ekserisi, hılkatlerindeki gayeyi unuttuklarından yahut farkında olmayarak insanı tekâmül etmiş bir hayvan şeklinde tanımak istediklerinden.

2— Kadınların da ekserisi niçin yaratıldıklarını unuttuklarından yahut vazife-i hilkatlerini (yaratılış) çiğnediklerinden.

Yukarıda söylediğim gibi, erkek Semâ makamında, kadın Arz makamında olup ruhun gelini olan cesedi dokumaya memur olduklarının farkında olmadıklarından...

Bu mevzu'u biraz daha açabilmek için, kadının kıymetini; dinler içinde, dinlerin fer'i olan medeniyyetler içinde hangi medeniyyet yükseltmiştir, bunun üzerinde biraz durmamız lâzımdır.

Evet dinler içinde, dinlerin fer'i olan medeniyyetler içinde kadının yüksek, kudsî hilkatini, kadr-ü kıymetini ancak Dîni Celîli İslâm göstermiş, onların hukukunu beşeriyyetin fahri ebedîsi olan Hazreti Muhammed Sallâllahü Aleyhi Ve Sellem tanıtmış, müebbed istikbâli dahi kadına bağlamıştır. Nitekim:

“Elcennetü tahte akdâmil ümmehât” (Cennet annelerin ayağı altındadır.) buyurmuşlardır ki:

“Ölüm denilen ikinci doğumdan sonra başlayan aysız, günsüz, senesiz namütenahi âlemin saadeti, annelerin ayağının altındadır” demektir.

Anne ise kadındır.

Yine o Büyük Peygamber, âlemi cemâle teşrif edeceği son rahatsızlıklarında, Hazreti Bilâl'e emir verip:

“Yâ Bilâl! Git Medine sokaklarında nida et; hiç işitmedik kimse kalmasın. Ben artık Rabbime gidiyorum, dostlarım gelsin, söyleyeceklerim var” buyurmuşlar.

Hazreti Bilâl de Bilâl? sesi ve o muhrik edası ile nidaya başladığı vakit herkes yerinden fırlamış, kadın, erkek, çocuk Cenâb-ı Muhammed'in muhîti feyzine toplanmışlardı..

Cenâbı Muhammed Aleyhisselâm, müfârekat edalarını arzeden uzun hitabelerine:

“Ey ümmetim! Sizden ayrılmaklığım dolayısıyla mahzun, Rabbime kavuşmaklığım cihetiyle de memnunum..” diye başladıktan sonra, son cümlelerini şöyle bitirmişlerdir :

“KADIN HAKKIYLA EBEDİYYET ÂLEMİNE GEÇMİŞ OLMAYASINIZ...
ALLAH'IN YASAK ETTİĞİ HER ŞEYDEN SAKININIZ.
HELE İKİ HARAMA ÇOK DİKKAT EDİNİZ:
BİRİ YETİM HAKKI, DİĞERİ KADIN HAKKI.
BU HAKLA GELEN KİMSELERE ŞEFAAT ETMEM!..”

Acaba kadınlık, âlemi beşeriyyeti zulmetten nura çıkaran, indi İlâhîde adîyi âlî yapan, hâli ihtizârında bile nefsinin hayrını ayağının altına alarak beşeriyyete bütün mahlûkata merhamet elini uzatan bu Büyük Peygamberin hakkını nasıl ödeyebilir.

Dîni Celîli İslâmda, kadın evinde ve evinin hâricinde bir iş tutmak mecburiyetinde değildir.

Orada kadının ancak bir vazifesi vardır, o da çocuk doğurmaktır.

Kudret **“Bu külfet kadına kâfidir. En ağır vazifeyi üzerine almıştır. Başka vazife ile kendisine icbar edilemez”** buyuruyor.

Yani, erkek hâriçte çalıştığı gibi, evinde de çalışmak mecburiyetindedir. Daha açık konuşalım: Erkek hâriçte, nafakası üzerine vâcib olan kimselerin maişetini te'min mecburiyetinde olduğu gibi, dâhildeki işleri de görmek mecburiyetindedir. Kadın ise, ne yemek pişirmek, ne çamaşır yıkamak, ne silmek, süpürmek, hattâ ne de doğurduğu çocuğa meme vermek mecburiyetinde değildir. Meğerki çocuk, hiç kimsenin sütünü içmeyip helak olmak tehlikesi bulunsun. O vakit annenin çocuğu emdirmesi mecburî olur.

Binaenaleyh kadının kocasına iş görmesi, vazifesi icabı değil, yüksek faziletinin eseridir.

Yalnız Cenâb-ı Hakk, İslâm Dininin kadınlara yaptığı —ta'bîri caiz ise—bu geniş iltimas muamelesine karşı kendisi şöyle bir ikrâmı Sübhânîde bulunuyor:

"Çocuk doğurmaktan başka mecburi bir hizmeti olmayan kadın, eğer kocasına hizmet ederse, arada kocası yoktur, hizmet doğrudan doğruya Zâtı Ulûhiyyetimedir. Hakk'ın da şânı Sübhânîsine nasıl yakışırsa o kadını öyle karşılar."

Acaba bu kadar geniş ikramı, kadınlara hangi müessese verebilmiştir.

Bir de Hazreti Muhammed (sallallâhü aleyhi ve sellem) in nübüvvetini izhâr etmezden evvelki medeniyyetlerde kadınların vaz'ıyyetini tedkık edelim:

Eski akvamın en medenîsi ve sâhibi irfanı olarak tanınan Atinalılarda, kadın: Zevk âleti diye tarif edilirdi. Zevceler çarşılarda hayvan gibi satılabilir, başkalarına ihale olabilirdi.

Roma medeniyyetinde kadın, zevcin, müştehiyyâtının esiri addolunurdu. İlk zevceden sonra sayısız alınabilen zevceler, bütün hukuktan mahrum, hattâ çocukları bile gayrı meşru' addedilerek babalarının mirasına giremezdi.

Zerdüşt hâkimiyyetinde ise bir kanunî izdivaç dahi bulunmuyor, bir erkek, istediği kadar kadın alabiliyordu.

Arablarla, Yahudiler arasında kız evlâdı, zavallı bir mahlûktu.

Yahudi evlerinde kız evlâd, hizmetçi mevkiine geçer, icâbında baba onu satar. Baba ölür de erkek evlâdı kalırsa o erkek evlâd kız kardeşini istediği muameleye tâbi' (her türlü) tutardı.

Kızlar ancak vâris bulunmadığı zaman, babalarının mirasına girebilirlerdi.

Cenâb-ı Muhammed, nübüvvetini izhâr etmezden evvel, Arabların kadınlara olan nefretini anlatmak için diri diri kızlarını gömmelerini söylemek kâfidir.

Hattâ Hazreti Ömer'in arada sırada gözleri sıcak gözyaşları ile dolup, derin bir âh çekerek aşk ile Peygambere salâvat getirdiği görülürmüş.

Kendisine defaatle sorulduğu vakit: **"Ben pota-i Muhammedîde erimese idim kaskatı bir şakî idim. Nazar-ı Muhammedi, benim kesafetimi izâle etti, nârımı nûr yaptı, şekavetimi saadete inkılâb ettirdi. Evet gözümün önüne geliyor, İslam'ın nuruna kavuşmazdan evvel zamânı câhiliyyette âdâtı câhiliyye ile âdetlenip mini mini yavrum ciğerpare kızımı, karış hesabı ölçtükten sonra diri diri gömmek için çukurunu kazarken sakalıma topraklar bulaşmıştı... Yavrum, ufacık elleriyle sakalımdaki toprakları silkerken, ben de kocaman ellerimle onu çukura tıkıyordum.**

Şimdi bu sahne gözümün önüne gelir ağlarım. Nûr-ı nüvübbette eriyip insan olduğumdan dolayı da Resûlullah'a salâvat getiririm" buyururlarmış.

İşte Hazreti Muhammed Hıra Dağından tek başına (Lâ ilahe illallah) da'vâsını açınca dostlarına ilk önce âciz insan putuna tapmayı yasak etmiş, zulmün, küfürden daha fena olduğunu duyurmuş, kadınlara zulmetmeyi menetmiş, onlara hürmeti emretmiştir.

Köleleri âzâd etmek kadar Allah Teâlâ'yı hoşnut eden ve kadınları boşamak kadar Allah Teâlâ'nın gadabını tecellî ettiren bir şey olmadığını ilân etmiş, hukuk-u zevciyyetin kopmasını şiddetle takbih (çirkin kabul) etmiştir.

Böylece asırlarca evvel bütün medeniyetetler kadını; hiçbir hakkı olmayan âdi bir esir muamelesine tâbi' tuttukları halde, her zaman genç ve dinç, hasmını her asırda muârazaya da'vet edip ilmen ve aklen mağlûb eden, kendisini kalemler, kâğidlar değil, zamanlar, hâdiseler tefsir eden Büyük Kitab Kur'anı Mübîn; Zevciyyet rabıtasının çok mukaddes olduğunu, münazaanın hal ve faslını tavsiye etmiş ve kadına, kocasından çirkin muâmele gördüğü zaman, meşru' nafakası tedârik, edilmediği vakit, hukukı zevciyyete yakışmayan sebebler zuhur ettiği an kocasından ayrılmak hakkını vermiştir.

Kadının istinâd ettiği deliller kuvvetli olmazsa, ancak mihrini terk edebilir, ayrılır, yine de erkeğin haksız, âdî tahakkümüne katlanmaz buyurmuştur.

Yine o Büyük Kitab erkeklere şöyle hıtâbeder:

"Kadınlarınıza ezâ ve cefâdan sakınınız. Hevâi nefsânînize tamamıyla münkad (uyup) olup, evdeki kadınınızı ihmâl etmeyiniz. Ailenizle güzel geçinir, tatlı bir aile yuvası kurarsanız, Cenâb-ı Hakk sizin olur olmaz kusurlarınızı afv ü mağfiret eder."

Demek oluyor ki Allah, kabahatlerin afvolunması için, evdeki tatlı geçimi şart koyuyor.

445 YAZILARIM

Keza o Büyük Kitab şöyle der:

"Zevç ile zevce arasında geçimsizlik başlarsa, her iki taraftan birer hakem gönderilmeli. Kadın tarafından gönderilen hakemle, erkek tarafından gönderilen hakem te'lîfi beyn (arayı bulma) için çalışmalı. Zevç ile zevce, aralarının iyi olmasını arzu ederlerse, Allah da aralarını te'lîf eder. Cenâb-ı Hakk, alîm ve hâkimdir." Fakat beşeriyyetin bütün ihtiyâcını cami' olan bu muazzam mecmua-i îlâhî'yi, ilimlere mevzu', sanatlara model veren bu Büyük Kitabı, yalnız ölülerine okuyan VB O'nu sırf mezarlık kitabı yapan müslümanların ekserisi bu emirlerden ne yazık ki bihaberdirler.

Ruha hitabeden o Kitab, fuhşu işlemeyi değil, yaklaşmayı bile yasak eder.

Öyle değil mi ya?

Bir bahçıvan bile âdî bir sebze tohumunu bitmeyen bir yere ekmez. Yâ cevheri insan olan o tohum-ı nûr, o emânet israf edilir mi?

Kudret nikâh müessesesini açmış ki, o tohum mahalli meşru'una sarf edilsin, dokuz ay sonra da işte fotoğrafı budur diye bir yavru meydana gelsin için.

Sonra yaradılışında bir mevhibe-i Rabbâniyye olarak hassâsiyyet ve rikkatle mücehhez olan kadının muhafazası uğrunda çâreler gösterilmiş, onun hicabını istemiştir.

Ba'zı kimseler: **"İSLAM'DA KADINLARIN HİCABI (ÖRTÜSÜ), ONLARA BİR NEV'İ ESARET, BİR NEV'İ EMNİYYETSİZLİK DEĞİL Mİ?"** derler.

HAYIR.

Bilakis kadının hicabı, onun vakarını muhafaza ve her türlü hakaretten sıyânet (korumak) içindir. Fart-ı muhabbettir (aşırı sevgi). Zevcin ona karşı olan aşkının eseridir. Sonra o hicab, kadının evinde esir olarak kapanmasını da âmir değildir.

Hazreti Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem kadına hürriyyeti mes'ude vermiş, fakat zahirde bal gibi tatlı, içinde semm-i katil olan adaletsiz bir hürriyyet ile kadının sefalete düşmesine kat'iyyen razı olmamıştır. Kadının istiklâli ruhîsini tamamıyla tanımıştır. Ona içtihat hakkı vermiştir.

Nitekim vaktiyle bütün medeniyyetler kadına ağız açtırmaz iken İslâm: Hazreti Aişe radiyallâhü anha gibi fakîheler, Cenâbı Nebî âlemi cemâle teşrif ettikleri esnada eshâb arasında cereyan eden en mühim mübâhaselere (sohbetlere) iştirak eden Tâc'ül Muhadderât, Hazreti İmâmı Fâtıme'ler, üç günlük hayâtı sûrîde masa, kasa, cah (makam) hırsıyla tüyleri ürpertecek şekilde yapılan mezâlimle İmâmı Hüseyn'i parçaladıktan sonra, oğlunu da katletmek için uğraşan Emevîlerden onu sıyânet (korumak) eden ve Abdullah ibn i Ziyad gibi şerîri ve Yezid gibi hâini şecâatiyle tir tir titreten Cenâbı Zeyneb'ler. Hasanı Basrî gibi irfânıyla aktarı cihanda şöhret almış ârifi billâh olan velîleri mahcûb eden Rabia'lar yetiştirmiş. Eğer merak eder, İslâm mezarlıklarını gezer, kitabelerini okursan daha ne kadar yüksek sanâyi'i nefîse erbabı hanımlar, ilimde ne mütebahhir anneler görürsün.

Yine vaktiyle medeniyyetler, tağyire uğramış dinler, kadını **"İnsanı şeytâna yaklaştıran bir vâsıta, âleti şer, erkeği tahrîb eden felâket, mücessemi zarar, oluşu muazzam bir dalâl, felâket dokuyan geniş bir tehlike, mahvedici bir kuvvet, rengin bir illet"** diye ilan ederken, İslâm:

"Kadın, mahalli tekvindir, sûreti beşeriyye onunla feth olunmuştur, Mükevvine kurbiyyeti vardır" diye onu esaretten kurtarıyordu.

Evet, yine o günün medeniyyeti, kadın yalnız yemek pişirecek, kumaş dokuyacak, evde hizmetçilik yapacak diye emr ederken, Hazreti Muhammed:

"İlmi öğrenmek her erkek ve her kadına bilâ istisna farzdır" diye ferman büyütüyordu...

Yalnız kadın ilmi ilim olduğu için ve kuracağı yuvasında yavrusuna yapacağı talim için öğrenmelidir.

İşte, ilmi ilim için tahsil etmeyen kadınların ekserisi hılkatlerindeki gayeyi ayakaltına aldıklarından evlenemiyorlar, evlenenler de hayatlarını yıprattıklarından kâm (istek,lezzet) alamıyorlar.

Ninelerimiz on altı yaşında anne olurlar, dinin nikabı olan vatanın muhafazası hususunda omuzları geniş, pazıları kuvvetli, kalbleri imanlı ne muazzam yiğitler yetiştirirlerdi. Yirmi yaşında kız evde bulunmazdı. Bir Türk annesinin beş altı tane yavrusu olurdu.

ŞİMDİ ÇOCUK DOĞURULMUYOR. Fakir aileler nisbeten çocuk meydana getiriyorlar ise de, biraz bilgisi, biraz da serveti buluşan aileler ekseriyyetle çocuk yetiştirmiyorlar. Bunlar bilgilerini, yetiştireceği çocuğa, semere-i hayâtı olan yavrusuna sarf edeceği yerde, onun imhasında kullanıyor, düşü-

rüyor. Servetini vücuduna sokacağı cinayet kundağına sarf ediyor. Bu suretle de bir katilden daha büyük bir cinayet işlemiş oluyor. Çünkü katlettiği kendi yavrusu, aynı zamanda selâmeti fıtratını hiç kullanmamış bir mazhar!

Halbuki bir milletin en yüksek serveti, nüfusunun kesreti olduğunda hiç şüphe yoktur.

Sonra ehemmiyetsiz gibi görülüp yapılan bu cinayetlere de her sahada başka başka mazeretler serdediliyor.

Meselâ, mesleğe atılmış kadınlardan çocuk yapmayanlar veyahut tekevvün etmek üzere olan yavrusunu imha edenler: **“Efendim biz hayâta atılmış kadınlarız. Çocuk işimize engel olur”** diyor, yavrusunun önüne geçiyor.

Yahut hayatın, Cenâbı Hakk’ın mevcudata bahşettiği bir sırrı hafî olduğunu ve onun şe'ninin neticesinin teâvün olduğunu kabul etmeyenler: **“Hayat bir heyecandır”** deyip, fantazi hayâta atılıp, biriç oyunundan alacağı zevki kucağındaki yavrusundan alamıyor, Binaenaleyh **“Çocuk bizim neş'eli hayâtımızın bağı olur”** diyor, çocuk yapmıyor.

Bazısı, **“KOCAMA EMNİYYETİM YOK. ÇOCUK İNSANI YIPRATIYOR, HÜSNİ ÂNINI (güzelliğimi) ELİNDEN ALIYOR.. OLUR Kİ KOCAMIN BANA KARŞI NAZARI DEĞİŞİR”** diyor çocuk yapmıyor

Bunlar ne derin yaralardır, ne çirkin düşüncelerdir.

Zevciyyetinin ayniyyetini hâmil bir yavruyu meydâna getirmek için üzülen, en ağır veca'lara (ağrılar) katlanan, aylarca hastalık devreleri geçiren bir zevceye, çocuk doğurmak sebebiyle hüsni ânını kaybetmiş nazarıyla hakîkî insan bakabilir mi?

Hem:

Dilberde meram ân olur endam değildir
Keyfiyyet olur meyde garaz câm değildir.

Yine ekseriyyetle görülür, vaz'ıyyeti müsâid olan aileler, çocuklarına ecnebi mürebbî tuttuklarını ve onun terbiyesinde büyüttüklerini makamı iftiharda söylerler. Bu, Türklüğe hakarettir. Bir Türk hanımı hâşâ çocuğunu yetiştiremeyecek kadar küçülmüş müdür?

Tarihin en eski efendisinin kızı için bu ayıp değil midir?

Ba'zısı da şu şekilde mazeret serdediyor:

“Efendim, çocuk meydana getirmek kolay mı, bakabilir miyiz? Biz zaruret içinde kıvranıyoruz..."

Acaba bunlar ibretle bakmazlar, düşünmezler mi ki Kudret, yaratacağı çocuğu yaratmazdan evvel mahalli şefkat olan annesinin sadrında o kupkuru memelere süt vermiştir.

O masumun dişlerini yapan Sani', elbette onun rızkını daha evvel hazırlamıştır.

Şimdi nasıl kıyamadan göğüste Hakk’ın bahşettiği bu depo kurutulabilir. Adî bir ambarın içine depo edilmiş bir zahire bile kasten ifna (yok) edilse mûcibi tecziye (ceza) olur. Yâ insan, acaba nasıl kendi eliyle kendisini hüsrânı ebedî gayyasına (cehennemine) atmaya kalkar.

Sonra bir insanın bu âleme gelmesi için yüz binlerce senelik bir seyri vardır.

İlmi İlâhîde bulunan, oradan gaybi İlâhîye sevkedilen, heyûlâi Küll'de gezen, bürûci isnâ aşerde (oniki burç) deveran eden, kevâkibi seb'ada tûr eden (gökte seyreden gezgen) , seyyârâtı seb'ada duran, tabâyi'i geçen, anâsırı ikmâl ile nihayet mahalli tekvin olan anne rahmine geldikten sonra, Levhi Mahfuz'dan (şu kulumun suretinin kopyasını çek) diye Meleğe emir verilip, oradan kopyası çekilerek, hayız kanı ve Kudret fırçasıyla tersim edilip, ba'dettesviye (Ve nefahtü fîhi mîn ruhî) sırrına mazhar kılınacağı eaman, o Meleğe dahi:

“Bu mahlûku hiçbir mahlûka benzetmedim. Buna nefhai İlâhîmden nefha verdim, tecellî-i sıfâtiyyem ile değil, tecelli-i zâtiyyemle halkettim. Celâl ve cemâl ellerimle yoğurdum. İmzâ-i İlâhîmi vaz'ettim. Eşyayı emrine müsahhar kıldım. Kendime nâib olabilecek bir isti'dadda yarattım ve sıfâtı beşeriyyetin kesafetinde mahcup kalanların halledemeyeceği nutuk ihsan ettim, icâbında bir (Arş!) kumandası ile milyonlardan teşekkül eden orduyu yürütecek, akıllara hayret veren, ruhun özü olacak söz verdim. Uzaklaş bakalım” diyerek Meleği uzaklaştırdıktan sonra nefhai İlâhîsini ihsan edip (Ahseni takvim-en güzel yaratılış) sırrına mazhar kıldığı bir yavrunun vücûdunu imha için binâ-i Huda'ya azıcık insafı olan bir kimse kundak sokabilir mi?

447 YAZILARIM

İnsanların alelade yaptığı bir binaya bile kundak sokan kimse dünya mahkemesinin elinden kolay kolay yakasını kurtaramaz.

Yâ binâ-i Huda'ya kundak sokan; Fir'avn'm (Ene rabbükümül a'lâ) da'vâsını Musa'sının elindeki çobandeğneğiyle yıkan, Nemrûd'un kafasından sevdâi rubûbiyyeti ufak bir mikrobu ile parçalayıp çıkaran emri (Kün feyekûn) a mâlik Allah ü Zülcelâlin elinden nasıl kurtulabilir?

Hulâsa, kadın vazifei asliyyesini suiistimal etmemeli, mukavvim olan erkek de o vazifeyi su'i isti'mâle sebeb olmamalıdır.

Kadın vazife-i tabiiyesinden uzaklaşıp erkekleşmek istediği dakikada aldanmıştır**. Çünkü Cenâbı Hakk kadın ve erkek vücûdunda ayrı ayrı tecellî etmiştir.**

Meselâ kadında rikkati daha galip kılmış, tehassüsâtı daha geniş tutmuş, hayır yolunda feragate daha ziyade meylettirmiştir.

Onun için çocuğu, kadının kucağına koymuştur. En kaba bir kimse bile bir ma'sum yavrunun anne kucağında duruşundan bir rikkat duyar. Zîra hiçbir vakit bir yavru, bir baba kucağına anne kucağı kadar yakışmaz. Çocuğun hisse-i sûriyyesi babasının zahrından, annesinin de sadrındandır. Sadr, mahalli şefkattir. Onun için insan bunalınca “Anne!” diye bağırır.

İşte Kudret, kadının vazife-i asliyyesini göstermiş ve onu o vazifesini yapabilecek bir hilkatte yaratmıştır.

Hiçbir vakit kadın, erkek kadar minen ve meşakkata mütehammil değildir. Kanun-ı hilkat (yaratılış) buna müsaade etmemiştir.

Nitekim kadının bir ay zarfında tâmussıhha (sıhhatli) olduğu günler mahduddur. (sayılıdır) Bir defa her ay bir müddet hastalanır. Hastalığına gireceği günler yaklaşınca bir takım haller geçirir. Hastalığında heyecanlanır, âsâbı bozulur. Hamil zamanları vardır,. Emzikli zamanları vardır. Örfün ta'bîri ile aşerme günleri vardır. Ba'zısı toprak yer, ba'zısı aklın kabul edemeyeceği şeyler üzerinde ısrar eder. Hulâsa, huzûrı Bârîye çıkamadığı, ibâdâtını yapamadığı günler vardır.

Onun için Sarâyı Ahadiyyetin husûsî misafiri Cenâbı Nebî:

“Kadının iffetsizliğinden gayri kabahatlerini afv etmeye çalışınız” buyurmuşlardır.

Yine o nâzik Peygamber;

“—Kadın, erkeğin eğe kemiğinden halkolundu. Çok doğrultmaya çalışmayınız, sonra kırarsınız” diye emretmişlerdir.

Şimdi kadının kalkıp da, hayır efendim, benim erkekten hiçbir farkım yoktur demeğe hakkı yoktur. Bu da'vâyı açtığı gün kendisi kaybetmiştir. Zîra yaradılışı buna müsâid değildir. Bu hususta hürriyyet isteyen kadın, farkında olmadan kendisine esaret talep etmiş demektir.

Hayâtın mezâhimine mütehammil olmayarak yaratılan vücûduna o ızdırâbı kendi eliyle vermiş demektir.

Zîra Sun'ı İlâhî fabrikasının insan dokuma tezgâhı olan, cinsi rakîk ve lâtîf olan kadın şişe (cam gibi) gibidir. Vazifei asliyyesini terk ettiği an kırılır.

Kudret, ona bu vazifeyi güzel îfâ edebilmesi için ne şekilde a'zâ münâsib ise onu vermiş ve bu a'zâ arasında tenâsüb ve tevâfuku da ayrıca ihsan etmiştir.

İşte, hilkatin müstesna, rakîk ve hassas olarak yarattığı kadın; Hakk’ın kendisine bahsettiği hakîkî saadetini bahşeden hürriyetin farkında olmayıp, bu hakîkî hürriyyetini terkederek, ben de aynı erkek gibi istisnasız haklara sâhib olacağım, erkekle yarışa çıkacağım diye iddia ederse, acaba doğuracağı çocuğu doğurmazdan evvel tutan ağrılarını ne yapacak?

Bu kadın, bir mühim mes'elenin hallinde, erkekle yarışa çıktığında yahut herhangi bir tezini müdâfaa ederken, bu sancısı tutarsa ne olacak?

Çocuğun süt zamanları ne olacak?

Çocuğa kim terbiye verecek?

Anne, çocuğu terbiye eder, baba çocuğun terbiyesini kontrol eder.

O halde anne cismen ve rûhen yaradılışındaki gayeyi ayak altına mı alacak?

Kudrete ilanı harp mi edecek?

“Efendim, kadın hem erkek işini görebilir, hem de kendisine âid vazifesini de yapabilir” diye ka-

dına mugalâtalı (yanlış), sahte bir varlık vererek, hayâtın bütün mezâhimi (zahmetler) ona yükletilince erkek ne yapacak?

Elbette işsiz kalacak?

Yine evlenme kapısına bir kilit takılacak!

İslâm an'anesinde kadına verilen kıymeti kudsiyyenin hiçbir medeniyyette verilmediğine şu ufak misâl bile kâfidir.

İslâm an'anesinde erkek, alacağı kadına şükrânı ma'nevîsini takdimden sonra şükrânı maddîsi olarak mihir verir,

Hatta vaktiyle mihir tesmiye edilrn"miş ise o kadının mevkıi içtimaîsi tetkik edilir, cem'iyyetteki mevkii nisbetinde mihri misil alınır. **Sâir medehiyyetlerde ise kadın, kocasına mihir verir.**

Onun için ebeveyninin vaz'ıyyeti müsâid olmayan yahut kendi arzu ettiği bir kimse ile evlenmek isteyen kız, para kazanmak mecburiyetinde olduğundan, bütün mezâhime katlanarak çalışmaya mecburdur. İslâm an'anesinde ise, erkeğin kadını beslemesi şarttır.

Auguste Comte, İslam'ın bu düsturunu aynen ilân eder de, der ki:

"En fena bir şekli içtimaîyi güzelleştirmek için bir tabiî kanun vardır, o da erkeğin kadını beslemesidir."

Beşeri huzura kavuşturan, aile yuvalarının çoğalmasına sebep olan ve o yuvaya zevk veren yegâne kanun da budur. Çocuklar kûşei (köşe) ihmâle atılmadan, iyi bir terbiye ile yetişmesinin yegâne çaresi budur.

Erkeğin kadını beslemesi, kadının mevhibei fıtriyyesinin tekâmülüne sebep olur. Onun çok nâzik ve fa'al şuuru, son derece rakîk olan ihtisâsâtı, canını feda edercesine olan hayra meyli, ancak erkeğin onun huzurunu te'mîn ederek, hâricin mihen ve meşakkatini yüklememesiyle tekâmül eder.

Kadın, kadın olarak kalmayıp erkekleştiği gün, Kudretin, onun fıtratına verdiği mevahibin (karşılıksız verilen) parlaklığı derhal söner, kendisine mahsus melekât (özellikler) gider, Halikın kendisine bahşettiği yüksek mevkiinden de düşer.

İşte İslâm: Haddi ma'ruf dairesinde erkeğin hakkını, kadının hakkını bildirmiş, erkek ve kadının istidadlarını göstermiş, kadını, cidal ve niza' zahmetinden kurtarmıştır.

Kadının fıtratına muvafık bir şekilde hukukunu bahşetmiş, erkeği istiklâli efkâr ve irâde sahibi olduğunu ilân etmiş, kadının hürriyyetine ihtiramı vazife kılmış, biri birine tahakkümünü kabul etmemiş, yalnız erkeği, kurulacak aile yuvasında mukavvim tanımış, erkeğin hayrı tavsiye eden bir velayeti vardır demiş, riyaseti erkeğe vermiş, bu riyasette hüsn-i muaşereti şart koymuş, erkeğin kadına hürmetini emretmiş, erkeğin bu hürmetine mukabil kadına aklı selime göre ma'kul olan itaati göstermesini farz kılmış, Kadının erkeğin bâzicei (oyuncak) şehveti olmadığını ilan etmiş, **vücudları iki ise de ruhlarının bir olmasını, iki kalıpta bir ruh olarak yaşamalarını** ve hakikatte nikâhın asl ü esâsı bu olduğunu ilan etmiş, aile yuvasının bir "zâlim emir ile bir âciz esirden teşekkül etmediğini, erkeğe kadrom Allah'ın gösterdiği çerçeve dâhilindeki hürriyyetini ezmek hakkı olmadığını bildirmiştir.

"Ve mâ halâktül cinne vel'inse illâ liya'büdûn" fermânı İlâhîsi ile de, kadının da aynı gayede yaratıldığını, aslını bulmak aşkı ile mücehhez olup o hakikati arayıp bulmada erkekle müsavi (eşit) olduğunu ilan etmiştir.

Bu meyanda, hâdisât arasında çirkin bir hal gösterilmeye kalkılırsa, kabahat İslamiyet'te değil, bizim Müslümanlığımızdadır. O ŞEMSİ HAKÎKATİ MUHAMMEDİYYEYE KARŞI BAKAR KÖR OLUŞUMUZDADIR.

İslam'ın rûhiyyâtını terk ederek metninde de anlamadan yürüyüşümüzdedir.

Buraya kadar erkek ile kadının ma'nevî farklarını saydık. Şimdi biraz da bunların tekevvünündeki maddî farklar üzerinde duralım:

Kadının kalbi hacim ve sıkletçe erkeğe müsavi değildir. Damarları dardır.

Âsab (Damar-sinir)ve urukça (hayız görme) aralarında büyük fark vardır. Kadının kanında su unsuru çoktur.

Meselâ: Kadında (72,15) fosforiyeti kils (kireç taşı) olduğu halde erkekte (58,32) dir.

Kadında (4,52) fahmiyeti kils olduğu halde erkekte (9,95) fahmiyeti kils vardır.

Kadında (33,83) mevaddı uzviyye olduğu halde erkekte (31,27) mevaddı uzviyye vardır.

449 YAZILARIM

Kadında (66,67) mevaddı gayrı uzviyye olduğu halde erkekte (68,30) mevaddı gayrı uzviyye vardır.

Kadının adalâtı (adele) , erkeğin adalâtı kadar nümanalanmaz. Erkeğin adalâtından 3/1 nisbetinde tehammülü eksiktir. Kadın ile erkeğin kanlarının terkibatında da fark vardır.

Kadının kanında (79,11) su olduğu halde erkekte (77,19) dur.

Kadında (20,89) mevaddı camide olduğu halde erkekte (22,15) mevaddı camide vardır.

Kadında (12,79) küreyvâtı hamra olduğu halde erkekte (14,10) küreyvâtı hamra vardır.

Erkekte bir milimetre mikâbında, küreyvâtı hamra miktarı (4,5) milyondan (5) milyona kadar olduğu halde, kadında (4) milyondan (4,5) milyona kadardır'. Erkeğin kanındaki demir de, kadınınkinden fazladır.

Kadının dimağ abakai merkeziyyesi, erkeğinkinden daha uzundur. Ve bunun için kadındaki tevâzüni tabiî erkektekinden daha az sabit ve müstakar oluyor.

Kadında tabakai kışriyyenin hacmi, erkektekinden daha az gıda aldığından kadında ıztırâbâtı fikriyye ve asabiyye isti'dâdı, erkektekinden daha fazladır.

Kadında kuvâyi âkile gerek tasavvurda, gerek hüküm vermekte erkekten süratli ise de, evham ile vesvese erkektekinden daha ziyadedir.

Kadında malihulya, iç sıkıntısı erkektekinden ziyadedir.

Kadında tabaka-i kışriyye, erkeğin tabakai kışriyyesinden evvel za'fa ve yorgunluğa uğrar.

Kadınla erkeğin kemikleri, arasında terekküb eden madde nisbetleri de ayrıdır.

Erkeğin ciğerleri (3,5) litre istiâb edebilecek hacimde olduğu halde, kadının ciğerleri yalnız (3) litre istiâb edebilir. Onun için kadın, erkekten daha sık ve daha kısa nefes alır.

Erkeğin bir saat zarfında yaktığı hava miktarı, kadının ihrak (çıkardığı) ettiği hava miktarının hemen hemen iki mislidir. Ve onun için kadının harareti, erkeğinkinden daha azdır.

Kadının nabız farkı fazla olması, kalbinin erkek kalbinden daha küçük olmasından dolayıdır.

Erkeğin midesi kadının midesinden bir daha kuvvetlidir. Erkekte dimağın içine giren damarların kutru, kadındaki damarların kutrundan daha büyüktür. Kadında hassa-i şemme (koku alma) erkektekinden daha zaif dir.

Kadında kuvvei zâika erkektekinden daha zaif dir.

Hulâsa, Kudret, kadının bu yaradılışını göz önüne almış, ona münasib hukuku bahsetmiştir. Onun cidal sahasına atılıp yıpranmasını istememiştir.

Yukarıdan beri zikrettiğim gibi, kadının bu geniş hukukunu ve sıyânetini de ancak İslâm göstermiştir.

Hiçbir medeniyyet ona bu kadar merhametli, saygılı bir el uzatmamıştır.

Yakın vakte kadar medeniyyetler **“Kadın, kocaya vardığı vakit güya rakabesi (köleleri) vardığı kocasına geçiyormuş gibi hiçbir malını istediği gibi tasarruf edemez, ecdâdından kalan malı dahi kocasına geçer”** derken, İslâm: **“Kadın, mülkünde istediği gibi mutasarrıftır”** demiştir.

Vaktiyle medeniyyetler **“Erkek vâris var iken, kadın pederinin emvâli gayrı menkulesine vâris olmaz”** derken, İslâm: Kadının bu hukukunu on dört asır evvel, tanıtmıştır.

Keza vaktiyle medeniyyeti erde izdivaçla kadının malı, erkeğin malında mündemiç olarak buna (aile serveti) nâmı verilmiş ise de yine tasarruf hakkı erkeğe verilmiş, bu tasarrufta kadına izin ve meşveret hakkı dahi verilmemiştir.

İşte kadın, zılli esaret ve hakaret timsâli iken, hattâ ma'bûduna karşı yapacağı kulluğundan bile koğulurken, Beşeriyyetin Fahri Ebedîsi, ruh âleminin sertabibi, mekârimi ahlâkın mürşîdi a'zamı Hazreti Muhammed onların imdadına yetişmiş ve emri (Kün feyekûn) a mâlik ma'şûkı hakîkînin mektubunu açmış!

O mektub ki: Kur'anı Mübîndir.

O mektub ki: (İnneddiyne indallahi’l islâm) hastahanesinin eczahanesidir.

O mektub ki: Zirve-i tevhide çıkmak isteyen herkesin imdâdına yetiştiği gibi, kadının da imdadına yetişmiş ve elinden tutmuştur.

Erkek ile kadının biri birine benzer iki insan olduğunu, biri birinden gayrı münfek (ayrılmaz) kılındığını, iki küfüv (eşit) unsur olduğunu, her ikisi olmadıkça kıvâmı maişet olmayacağını, bunların ikisini

almayan evin kararının da nâbud (perişan) olacağını bildirmiştir.

Erkek ile kadını halk edip biri birlerine eş olduklarını, aralarında merhamet ve meveddetin (sevginin) esas olduğunu beyân ile kadının şânını ilân etmiştir. Ve şu cümlesi ile de onların dualarının kabul edildiğini beyân etmiştir.

(Festecâbe lehüm rabbühüm innî lâ üdıy'u amele âmil., ilh)

"Ben beni tefekkür edip aslını bulmak aşkıyla mücehhez, dîvânıma gelmek zevkıyle çırpınan hiçbir âmilin amelini heba etmem. Yani hiç kimsenin amelini zayi' etmem. Sizler biri birinizden yaratılmışsınızdır." Yine:

"Benim nâmıma zahmet çeken kulun seyyiâtını (günahını), izzetim hakkı için mahvederim" diye ferman buyurmuştur. Binaenaleyh kadının da o bâbı İlâhî'yi aynı ihlâsı ubûdiyyetle çalacağını ilan etmiştir.

Keza yine o mektûbı İlâhî'nin cümleî celîlesinden olan şu fermânı Sübhânî kadının indi İlâhîdeki mevkiini duyurmuştur:

(Ve men ya'mel minessâlihâti min zekerin ev ünsâ.. ilh)

"Erkek olsun kadın olsun, Hakk'ın farz kıldığını yerine getirip mü'min olarak a'mâli sâlihayı kim işlerse saâdeti ebediyyeye kavuşurlar ve yaptıklarının bir zerresi zayi' edilerek zulme uğramazlar..."

Evet, vaktiyle bütün medeniyyetler kadını istihkar ile koğarken, O Büyük Kitab şöyle buyurmuştur:

(Yâ eyyühennebiyyü iz câekel mü'minâtü yübâyi'ûneke.. ilh)

Ey âyinei Hakk olan, Sarâyı Ahadiyyetimin husus î misafiri bulunan, Zâtı Ahadiyyetimin tercemânı kılının Muhammed im!

Şu şartlar üzerine huzuruna gelip, Zâtı Ahmediyyetine bîat etmek isteyen mü'min kadınlara bîat ver ve kendileri için istiğfarda bulunuver. Allah, senin şefaatini kabul eder. Gafur ve Rahîmdir.

Şartlar şunlardır:

Allah'a hiçbir şey şerik koşmayacaklar. Zina yapmayacaklar, Evlatlarını öldürmeyecekler. (Çocuk düşürmeyecekler). Elleriyle ayakları arasında bir bühtan uydurup getirmeyecekler. Yani başkasının çocuğunu alıp veya kendi doğurduklarını değiştirip ben doğurdum diye kocalarına isnâd etmeyecekler.

Hulâsa, fiilî cinayetleri ve kavli cinayetleri olmayacak. Hiçbir ma'rufta Zâtı Risâietine âsî olmayacaklar.

İşte bu şartlara riâyet eden mü'mine kadınlara bîat ver Habîbim."

Bu da yine Hakk'ın kadınlara yüksek bir ihsânı Sübbanîsi değil de yâ nedir?

İslâm: Tekâlifi îlâhiyyede erkek ve kadını ayırmamış, ibâdatta ayrı tutmamış, yalnız kadın için meşakkı mûcib olan ibâdeti farz kılmamıştır.

Meselâ cihad, kadına farz kılınmamış, fakat dînin nikabı olan vatana düşman tecâvüz ettiği vakit müdâfaadan geri kalmamalarını da emretmiştir.

Müdâfaai nefsde kadın, erkek, çocuk, ihtiyar ayrılmamıştır.

Meşhur sahâbiyyeden Ümmü Seleme radıyallahü anha (Huneyn) gününde bir hançerle mücehhez bulunuyordu. Kendisine: "Bu hançeri ne yapacaksın?" diye sorulduğunda, Ümmü Selime;

"— Düşman başucuma gelirse karnım deşeceğim", cevabını vermiştir.

Kadına, câmi'lerde cemâatlere iştirak edebilme, Cum'a namazlarına dahi gidebilme hakları verilmiştir.

"Kadın bütün ibâdetlerini yapar. Orucunu tutar. Yalnız emzikliler, hamileler, oruç tutmak sebebiyle çocuğuna zarar gelecek anneler orucunu tehir ederler" buyurulmuştur.

Kadının itikadına gelince: Erkeğe ona da müdâhale hakkı verilmemiştir.

Meselâ, bir erkeğe kendi itikadını mezhebini zorla kendi karısına kabul ettirme hakkı verilmemiştir.

Dîni İslâm:

Umûrı batniyyede herkese geniş bir hürriyet vermiştir. Zîra O, tazyik ile i'tikadı hürriyyenin değişeceğine kani' olmayıp, bilakis İslâm ne kadar soyulur ve üryan edilirse hakikî insanın ona o kadar âşık ve meftûn olacağını apaşikâr göstermiştir.

Ve demiştir ki:

"KADIN, KOCAYA VARMAKLA KENDİ AİLESİNİN İSMİNİ KAYBETMESİ ŞART DEĞİLDİR. BABA RABI-

451 YAZILARIM

TASI DAİMÎDİR, ZEVCİYYET RABITASI İSE KABİLİ İNKITA'DIR. ONDAN BABASININ BAĞINI KOPARMAYINIZ, OLUR Kİ, HUKUKI ZEVCİYYET İNKITA'A UĞRAR, BOŞANIR, BAŞKASINA VARIR, ÖLÜR, BAŞKASIYLA EVLENİR.. BUGÜN BİR ADLA, YARIN DİĞER ADLA ANILMASI, KADIN İÇİN BİR HAKARETTİR, KADINLARIN ESÎR ADDEDİLDİĞİ ZAMANDAN KALMA BİR ÂDETTİR, NAHOŞ BİR ŞEYDİR.”

Bu da yine İslâmm, kadına ne büyük hürmetidir.

Kâinata rahmet elini uzatan Büyük Peygamber de:

“— KADINI, KOCASININ İSMİNİ ALMAK MECBURİYETİNE TÂBİ' TUTMAYIN. BABASINDAN SOYMAYINIZ” buyurmuştur. Akıl da bunu kabul eder. İşte herhangi tarafa baksak, kadına en büyük kıymeti ancak İslâm vermiştir.

Vakıa kadının, kocasının ismini alması zevceyn arasında ikiliğin kalkması içindir diye iddia edenler olursa da hakikatte bu; Hakkın, kadına bahşettiği bütün hakları ezmek, imha etmektir. Zîra yakın zamanına kadar, kadın kocaya vardığı vakit hiçbir malını tasarruf etmek hakkı olmadığını yukarıda uzun boylu izah ettik.

İslam’da ise, kadının ister evli olsun, ister bekâr olsun malını istediği gibi tasarruf edebileceğini de anlattık.

Eğer onların iddia ettikleri gibi, kadının koca ismini alması zevceyn arasındaki ikiliğin kalkması için olsaydı, bütün mülkünde kadının da, kocası gibi tasarruf hakkı olurdu. Hâlbuki zevç her şeyde serbest... Zevce her şeyden mahrum...

İslâm kadına öyle zahîr olmuş, onun lehine o kadar hüküm vermiştir ki: Şu ufak cümlenin dahi, her tekâmül etmiş kadının kalbinde ona karşı bir aşk uyandırması için kâfidir.

“Anne ile babanın bir evlâdı olsa, anne ile baba da nafakaya muhtaç bulunsalar, evlâdın da ancak bunların birinin nafakasına kudreti yetişse İslâm: Anneye bak. Anne nafakaya babadan ehaktır” diye emreder.

Bir gün Cenâb-ı Nebî'nin eshâbı bâsafasından (Güzel arkadaşlarından) bir zâtı âlî, huzûrı Nebîde şöyle bir istifsarda bulunuyor:

— Yâ Resûlallah! Kime bakayım, kimin ihtiyâcın: gidereyim, kimi gözeteyim?

“— Anneni!”

— Ondan sonra kimi?

“— Yine anneni!”

— Ondan sonra kimi yâ Resûlallah deyince Fahri Kâinat Efendimiz:

“— Babanı gözetirsin. Ondan sonra da sırasıyla yakınlarına geçersin” buyurdular.

Şimdi Fahri Âlem'in şu cümle-i seniyyeleri ile iki defa; “Anneni!” diye merhametle emir buyurmalarını işiten kadının, evet kalbinde azıcık meâliyyâta meyli olan ve aslını bulmak aşkıyla çırpınan kadının o Büyük Peygamberin karşısında herhalde hürmet ve muhabbetle eğilmesi, O'na lâyık olan salât ü selâmı getirmesi şarttır.

Evet, yukarıdan beri zikrede geldiğimiz gibi, İslâm kadına o kadar büyük bir kıymeti kudsiyye vermiştir ki onun, bir cemiyetin malı olmasını değil, bir erkeğin yâr u hemdemi olmasını istemiştir.

Onun için, tarihin en eski efendisi olan necîb Türk akidesinde **“Erkeğin haremi, bir harîmi mukaddestir. Yabancılar ayak atamaz, Fartı (aşırı) muhabbet ve hürmet buna ma'nîdir”** denilmiş.

Yine o büyük Türk ananesinde **“Hakiki insan, gözbebeği manâsına gelen semere-i hayâtı olan kerîmesine ve harîmi ismeti olan refîka-i cananına karşı en fazla gayreti olandır”** denilmiş.

Onun için tarih sahif eler inde Türk'ün en vefakâr, en merd, en şeci', hasmına bile merhamet elini uzatan en şerefli bir nesil olduğu tebellür etmiştir. Elbette pâk bir kanaldan yetişen çocuk hilkaten de pâk olacak.

Sonra, yalnız zevcinden başkasında gözü olmayan ve yalnız zevcesinden gayrısında muhabbeti olmayan ailenin aşk ile doğan yavrusu, cem'iyyete en nâfi' (faydalı) bir uzv olacağı da muhakkaktır. Onun için aileler kazanacağı çocuğa çok dikkat etmelidirler.

Ve şunu iyi bilmek lâzımdır ki, temâyülâtı kalbiyye, efâl-i ihtiyâriyyeden değildir. İnsan ne kadar tekâmül ederse etsin, bu ihtiyar elinde değildir. Bundan dolayı Kudret erkeğe keffi basar, kadına da hicabı tavsiye eder ki; ailelerde yıkım başlamasın, çocuklar diri diri yetim kalmasın için. Yahut kadının

nazarında kocası yalnız zarurî ihtiyaçlarını gideren, bakımını te'mîn eden bir şahıs mevkiine düşmesin. Kocasının nazarında da karısı âdî hizmetlerini gören bir hizmetçi makamına kadar inmesin için..

Ve bu iki tavsiye, erkek ile kadını müsâvî şartlarla bağlamış ki biri birlerinin olsunlar için.

Zîra Kudret ekseriyyetle herkese istediği şekilde eş vermez. Yalnız nikâhtaki ihlâs onları biri birine sevdirebilir. Fakat ihtilâtlarda (karışıp görüşme), meselâ erkek vaktiyle hayâlinde yaşattığı şekilde bir kadın ile, yahut meziyyetler muhtelif olduğundan kendi karısında görmediği bir meziyyet ile karşılaşabilir ve tabiî derhal bir meyîl kalbî başlar. Farkında olmaksızın kendi karısından muhabbet rabıtası çözülür. İki taraf afif de olsa yine mühim zararlar görülür.

Zevç veya zevce meyli kalbileri olan şahsı tehayyül ederek biribiriyle mukarenette (cima) bulunursa doğacak çocuk o tehayyül (hayal) edilen şahsın rûhiyyâtında, onun manasında doğar. Binaenaleyh o ailenin unsur i'tibâriyle evlâdı olsa da mana i'tibâriyle o ailenin evlâdı olmaz. Aynı zamanda ailenin tatlı geçimi değişir, çocukların hayâtında sefalet başlar. Huzursuz evde çocuk terbiyesi derhal ihmâl edilir. Evin içinde reyler (görüşler) çoğalır, fikirler ayrılır.

Onun için nikâhı, yalnız Belediye kaydı, yalnız İmam efendinin duası zan etmemelidir. O kayıd, o şekiller ancak halk arasında dedikoduyu kaldırır, evlenenleri biribirine'vâris yapabilir, bir şekli muâmaelâtı dünyeviyyeyi muhafaza edebilir ise de, hüsni muaşeret yapamaz. Evde dirlik olmaz.

Yani bu bir surettir. Bu suretin enfüsteki manası, nikâhın hakikati ise, tarafeynin biribirine muhabbetidir.

Beşeriyyetin suretini, fetheden nikâh müessesesine muhabbetle intisâb eden ailenin bir nikâh kaydı daha vardır ki o da, Meleklerin huzurunda Âlemi Arş'da taraf-ı Ilâhi'de kıyılır.

Bundan dolayı biri birinden muhabbeti kaldırılmış olan karı ile kocanın zahirdeki kayıdla nikâhları bulunsa da, âlemi manada yoktur. Evlerinde de huzur yoktur. Tatsız bir hayatları vardır. Onun için eski büyüklerimiz: **"Allah dirlik düzenlik versin"** temennisinde bulunurlardı.

İşte her aile yuvası kuranın bu hususlara çok dikkat edip muhabbetlerini daima kontrol etmeleri ve tarafeyn muhabbetin daima tezayüdüne çalışmaları lâzımdır. Muhabbette eksiklik başladığı zaman, hemen sebebini araştırmalı, hastalığı teşhis edip, tedavi etmeli ve yuvanın saadetini temîn etmelidirler.

Yukarıda söylediğim gibi meselâ ihtilât (başka kadınlar ve erkekler ile karışıp görüşme) çok defa bu hastalığın bir sebebi ve hemen hemen izdivacın yolunu kesen yegâne âmil oluyor. Mafevk (üst) bir Kudrete tâbi' olduğunun farkında olmayan ve ef'âlinden bir gün mes'ul olacağını duymayan vicdanlar, ahlâkın en büyük düsturu havfullah (Allah Teâlâ korkusu) olduğunu bilip titremeyen kalbler, kadının hilkaten olan safiyet ve rikkat hislerinden istifade etmeyi fırsat addederler. Hüsni niyyet eshâbından imiş gibi görünüp birçok kızla nişanlanmalar, sonra da meyli kalbilerini değiştirerek birer âdi bahane bularak, evlenme mukaddimesi olan nişanı atıp yeniden yeniye atlamalar hakikatte evlenmek değil, eğlenmektir. Evlenme kararını bozmaktır. Erkeğin kadına, kadının erkeğe olan itimatlarını kırmaktır.

Sonra fantazi hayat da hemen sirayet eden bir halettir. Zîra bu halde herkes kendi gücü yettiği kadar kanâat ile elzemi birleştirerek yaşamaz. Hâlbuki ahlâkın en büyük esâsı kanâat ile elzemi birleştirmektir. Görenek ise cem'iyyetin en sârî bir hastalığıdır.

Bugün herkes lüks tarzda giyinmek arzu ediyor. Ve muhakkak surette kudreti taallûk etmeyen ekseriyyet, kudreti taallûk eden ekalle (mutlu azınlıka) uyacağım diye yıpranıyor.

Hayâtının, sıhhatinin esaslarını kaybedecek kadar gıdasından vazgeçiyor, hatta aç kalıyor fakat çul yapıyor. Belki yatağı yok, fakat her giydiği elbisenin rengine uygun bir iskarpini var. Belki yorganı yok fakat tırnağının boyası var. Belki sıhhatini muhafaza edecek iç çamaşırı yok fakat ben cemiyyet içine çıkacağım, diye fantazi bir tuvaleti var. Muhakkak hiç olmazsa haftada bir defa yıkanarak, mesamatını (derisinin gözeneklerini) açacak sabunu yok fakat yüzümü gereceğim diye birçok kremi var. Belki evinde mangalı yok fakat müstarahına (istirahat) kadar kaloriferle teshin edilmiş bir dairenin hayâtına uyacağım diye nîm üryan (yarı çıplak) soğuk odasında kıvranarak ciğerlerini sakatlayan var.

Sonra ne kadar acıdır ki, bugün yapılan israfla dedelerimizin, yaptığı israf ölçüye girmiyor. Ecdadın yaptığı israfda bir hakikat ve bir iktisad göze çarpar. O yapacağı israfı yâ altına inkılâb ettirmiş yahut mücevherata kalb etmiştir. (takı) Günün birinde sıkılınca elindeki mevcudunu yâ yüzde yirmi kazanarak yahut aynıyla değiştirerek veyahut pek cüz'î bir zararla, tebdil ederek sıkıntısından kurtula-

453 YAZILARIM
bilirdi. Bugün ise çula sarf edilen geniş meblâğ, mahdut günler içinde hiçe inkılâb ediyor.

Ve böylece de ekseri ailelerde boşanmak yıkım, göreneğin bu bâtıl kıyâsı ile oluyor Mutavassıt geçime sahip olan kimseler, kendinden yüksek tabakayı gözünün önüne getiriyor, hayâtım buna uyacak diyor, kısmeti ezeliyyesinden râzî ve hoşnut olmuyor, hayrın nerede olduğunu bilmiyor. Paranın bizatihi nimet olmayıp vâsıtai nimet olduğunu idrâk edemiyor ve tabiî geçimsizlik de başlıyor. Hâlbuki kuvvetli muhabbet, tarafeyn (karı-koca) arasında kendilerinden başka hiçbir şey göstermez. Muhabbet öyle bir sıfatı muhrikadır ki (yakıcı) hangi kalbe girerse, mâadasını yakar, yıkar, çıkarır. Muhabbetle biri birlerine bakan nazarlar, aynen ibâdettir.

Muhabbetle biri birlerine bakan nazarlar dedim de, buna; hemen herkesin bildiği fakat inceliğine pek herkesin vâkıf olamadığı (Ferhad ile Şirin) vak'ası güzel bir misâl teşkil ettiğinden onu da burada zikr etmeden geçemeyeceğim:

Şirin, bir Emîr'in kızıdır. Bu kıza Ferhad'ın kendisine mübtelâ olduğu ve bu sevginin altında inlediği haberi verilince: Şirin:

— Muhabbeti hakikat midir, diye soruyor, bu sualine:

— Aman efendim... Belki bu muhabbet, onun hayatına nihayet vermesine sebep olacaktır cevabını alıyor:

— O halde, diyor. Davet ediyorum, gidin haber verin, sarayıma gelsin..

Kendisi de o günün en lüks elbiselerini giyinerek, göz kamaştırıcı mücevheratını takınarak sarayının kabul salonunda bekliyor.

Şirin'in adamları, “Şirin seni bekliyor, diye Ferhad’ı tebşir ederek Şirin'in huzuruna getiriyorlar.

Şirin kapıyı açar açmaz, Ferhad'ın nazarları birdenbire Şirin'in göz kamaştırıcı mücevheratına takılınca, Şirin gayet sert bir edâ ile:

— Çık dışarı! Diye Fer hadi huzurundan kovuyor.

Şirin'in yakınları:

— Niçin böyle yaptınız?

Keşke çağırmasaydınız, hiç olmazsa gönlünü kırmamış olurdunuz deyince, Şirin:

— Hayır! Ben onun sevgisinin hakîkî olduğuna îmân etmiştim.. Sahte olduğunu bilmiyordum..

— Aman efendim, siz onun hâlinden haberdar değilsiniz. Sevginin en son merhalesindedir.

Eğer öyle olsaydı ben onu karşıladığım vakit onun gözü, benim gölümde fânî olurdu.. Zahirdeki alâyişime, (mücevherlere) elbiseme çarpmazdı!,

Şimdi yanlış anlaşılmasın. Bundan kadın ziynetlenmesin manası tahsil edilmesin. Bilakis kadının kendi evi dahilinde tezeyyün etmesini Allah Teâlâ emrediyor.

Kocasına karşı çok süslü olsun, kaşlarını yolmaktan mâada sâir tuvaletinde ihmâl göstermesin, diyor.

Hattâ bu ihmâl ba'zı ailelerde farkında olmaksızın, yuvanın yıkılmasına kadar gidiyor.

Meselâ, ekseriyyetle kadınlar evlendikten sonra kendilerini ziynetleyen süslerini evde kocalarına yapacakları yerde yalnız dışarıya çıkacakları vakit yapıyorlar. En ağır elbiselerini bir yere gidecekleri zaman giyiyorlar. Belki bunu kocalarının masrafını tahfif etmek niyyetiyle yapıyorlar. Yani evinin içinde kalın, dayanıklı, ucuz bir tire çorap, basit bir şıp şıp terlik, sıhhatini muhafaza kastiyle uzun pazen bir pantalon giyiyor.

Fakat kocası ise, bu defa dışarıda; bacağına gayet ince 1520 liralık çorap, ayağına hemen her tarafını gösteren fevkal'âde zarif ayakkabı, sırtına, göğsünün mülâki noktasına kadar açık bırakan adetâ tülden yapılmış elbise giymiş kadını görüyor, evde gayet basit giyinmiş olan karısıyla mukayese ediyor, tabiî haliyle bu kadına karşı bir meyli kalbisi oluyor, kendi karışma irtibatı gevşiyor, evine kâbuslu geliyor, neticede de kavga çıkıyor. Zîra hayâli bozulmuştur. Hâlbuki düşünmüyor ki, kendi karısı da böyle giyinse belki ondan daha güzel olacak.

Keza güzel koku, şehveti tahrik eder. Koca evde karısını sabun kokusuyla bırakmıştır, dışarıda meselâ mevkı-i içtimaîsi yüksek, serveti geniş bir semtten bir vesâite binmiştir, gayet hafif, durdukça açılan güzel bir koku sürünmüş bir kadına tesadüf etmiştir. O koku derhal bir meyli kalbî yapmıştır, tabiî yine karısına olan irtibatı gevşemiştir. Hâlbuki evindeki refîkai hayâtı da o kokuyu kullansa belki

ondan daha câzib olacaktır, farkında değildir.

Yine evindeki harîmi ismeti, sobayı temizlemiş, külünü dökmüştür. O kül elini hışır haşır haşır yapmıştır. Kocası ise sokakta tesadüfen birinin elini sıkmıştır, bu el hâlis, bir gül yağı veya gliserinle yahut temiz bir badem yağı ile övülmüştür. Tabiî bu kadının elinin aniyle, evindeki çamaşır yıkamış, kül dökmüş, kendi ayniyetini hâmil yavrusunun bezini yıkamış karısının elinin ânı bir olmuyor, mukayese ediyor, yine kendi karısına karşı olan bağı gevşiyor...

Onun için İslâm, çıplak giyinmiş kadınlara inkisar (gücenir) eder. Hikmeti; bedâyiin (hayret verici güzellikte olan şeylerin) aleyhinde olduğundan değildir. Yuvaların yıkımına sebep olduğundan, çocukları diri diri yetim bırakmaya bâis olduğundandır.

Sonra aile yıkımlarında konuşma tarzı da çok mühim rol oynuyor. Önceden gayet zarif ve nâzik konuşmaların yerini sonradan gayet kaba sözler, hareketler alıyor. Söz ki ruhun özüdür, onun için buna çok dikkat etmek lâzımdır. Zira saygılı, nezaketli görüşmeler muhabbetin cilâsıdır.

Yine dikkat olunacak en mühim şey: Koca karısının hatasından hiçbir vakit hariçde bahsetmemeli, keza kadın da kocasının hatâsını hariçde söylememelidir. Söz tohumdur, vücud bulur, evin yıkımına sebep olur.

Yine hiç bir erkek, kendi karısının yanında başka bir kadını medh etmemeli, kadın da kocasının yanında başka bir erkekten bahsetmemelidir.

İşte ihtilât (karışmalar) böylece erkeği birçok kadın ve kız arasında zevk u tarab içinde yaşatmağa sevk ediyor, bunun neticesinde de geniş bir bekârlık devri başlıyor, kayıtlanmak istemiyor.

Erkek belki hazzı nefsânîsini tatmin edebiliyor, fakat kadın çırpmıyor, asabı marazlara mübtelâ oluyor.

Vakıa din bakımından erkek ve kadının gayrı afîf olması müsavidir. İkisinin de cezası birdir. Hattâ İslâm Dininde kadına burada da büyük bir iltimas muamelesi yapılmıştır.

Çünkü İslâm **“SUÇ, ASIL ERKEĞİNDİR”** diyerek kadını kurtarmak ister.

Meselâ: Bir kadın mecnun bir şahısla zinâ yapsa, erkek mecnun olduğundan dolayı mükellef olmayıp tecziye edilmiyor. Bu münasebetle İslâm kadına da had vurup tecziye etmez. Çünkü erkek asıldır, kadın fer'idir. Mademki aslına had vurmadınız; fer’ine de vurmayınız, der.

Eğer bir kimse ahlâkın öz validesi ve vicdanın hakîkî mürebbîî bulunan din ile alâkam yok deyip kenara çekilse de, bu defa örf bakımından kadınıın vaz'ıyyeti daha acıklı oluyor. Yani örfte kadının gayrı afîf olması, daha büyük bir yara açıyor.

Hele kızlar için Kudretin en büyük bir hediyesi olan bir bekâret meselesi vardır ki, o onun daha afîf kalmasını icap ettiriyor.

İşte hangi cepheden mütâlâa etsek, büyük zararlar görülüyor. Belki birkaç kadının mahzûz (memnun) olduğu gösterilirse de hüküm eksere olduğundan kıymeti yoktur.

Ve böylece bu kâinatı tedbîr ü tedvir ve hikmetle tasarruf eden Hâlikı A'zam, vaz'ettiği kanununda, kadınla erkeğin vazifesini ayrı ayrı gösterdiğinden bunlar biri biriyle karıştığı zaman hayat çirkinlikler ile doluyor.

ÜÇÜNCÜ KISIM

MÜEBBED İSTİKBÂL
(Daimî Huzurlu Gelecek)

Şimdi müebbed istikbâl nedir?

Bunun hakkında da birkaç söz söyleyelim:

İnsanın iklîmi vücûdunda rûh ile akl'ın izdivacından doğan ve örfün lisânında **“Vicdan”** tesmiye edilen, herkeste var zannedilip de pek az insanda bulunan o nurun sesini, kim dikkatle dinleyecek olur ise (Ebed Ebed) sedasını duyar.

İnsan bile sâhib olduğu bir şeyin zayi' olduğunu istemez. Ya bu muazzam kâinatın, bu geniş memleketin sultânı olan Kaadiri Mutlak'ın saltanatı geçici olur mu ?

EVET, YİRMİNCİ ASIRDA ALLAH TEÂLÂ'YI İNKÂR KAPISI KAPANMIŞTIR. Kerâmâtı dîniyye mukabili

455 YAZILARIM
kerâmâtı fenniyye akıllara veleh (hayret) verecek şekilde zuhur ettikçe Hakk'ı inkâr etme yolu tıkanmıştır. Hikmetsiz hiçbir zerre olmadığı, abes yaratılmış hiçbir mevcut bulunmadığı apaşikâr görülmektedir.

AŞK, ALLAH'I BULDURUYOR. AKIL, ALLAH'I BİLDİRİYOR.

Şuraya dikkat edelim:

Allah Teâlâ'ya iman gayet kolaydır, fakat Allah Teâlâ'nın saltanatına iman güçtür.

İşte akıl bu saltanatı kendi ölçüsü ile ölçmeye kalktığı zaman yıkılıyor. Zira bir tarafa bakıyor sahne-i âlemde Kudretin öyle filmlerini seyrediyor ki, meselâ ilmen yükselmiş, ahlâkan tekâmül etmiş, faziletin numunesi olmuş bir kimse nânpâreye (ekmek parçasına) muhtaç inliyor. Diğer tarafa bakıyor, kopkoyu câhil, ahlâk mefhûmunu ayakaltına almış, zâlim, fâcir, gaddar, rikkat ve merhametten hiç hissesi yok, hatta yapacağı işin programını dahi yanında çalıştırdığı kimseye soruyor. Bu adam, milyarlara sahip, akıl danıştığı insan ise onun yanında uşak.

Yani ekseriyyetle görürüz ki, timsâli ahlâk olanlar mazlumdur, fakirdir, zahmet ile, zaruret ile hayatlarını geçirirler.

İmdi eğer şu müsavatsızlığın nihayeti yok ise, ortada büyük bir zulüm görünüyor, hâlbuki kâinatın şehâdetiyle malûmdur ki, zulümden münezzeh, adalet ve hikmet sahibi bir Kadiri Mutlak vardır, O'nun adi ü hikmetinin iktizâsı kurulacak bir mahkeme-i dâd (adalet mahkemesi) vardır ki, zâlim cezasını görsün, mazlum da mükâfatını alsın için.

Buna, aklın acz içinde kıvranıp da hal edemediği daha canlı bir misâl vereyim;

Bir köpek, bir kasap dükkânının önünde bir kemik, bir parça et kapabilir miyim diye, bekler. Nihayet kafasına bir dirhem yer, bağırarak kaçar.

Diğer bir köpek ise; muazzam bir hanın bir apartmanında yaşar, hususî hizmetçisi vardır, mükellef bir insanın masrafından daha ziyade bir masrafa, bir i'tinâya sahiptir. okşanır, öpülür, sevilir, kuş tüyünden yatakta yatar..

İmdi bu köpekler mükellef değil ki, vaktiyle yaptıkları bir hasenatın mukabilini görüyor yahut bir seyyiâtın (günahın) cezasını çekiyor diyelim.

İşte akıl, buraları halledemiyor ve tıkanıyor.

Böyle olunca bu sualler ilânihâye (sonsuza kadar) cevapsız mı kalır?

Hayır!

Dîni Celîli İslâmda hiç meçhul yoktur. Yalnız ne vardır ki saltanatı İlâhideki bu dersler ancak ma'nevî bulûğa ermiş [109] îman-ı zevkîye çıkmış, haremi hümâyûnı İlâhîye dâhil olmuş nedîmânı İlâhîye ma'lûmdur. Fakat onlar da (Allahü lâ ilahe illâ hüvel hayyül kayyûm) Hükûmeti Rabbanisinin bu sırrım, ifşa edemezler. Nasıl ki bir kimse mensup olduğu devletin mahrem tutulması şart koşulan bir sırrını ifşa ettiği takdirde ağır ceza ile mahkûm olursa, onlar da bir sır ifşa ettikleri takdirde Hükûmeti Rabbaninin en ağır bir cezasına uğrarlar.

Pekiyi, bu saltanatı İlâhiyye meçhul mü kalacak?

Hayır!

Efendim, herkes şimdi anlasaydı olmaz, mıydı?

Yine hayır!

Zira ilk mektebin birinci sınıfında okuyan bir çocuğa bir muallim çift meçhullü (bilinmeyenli) bir cebir muadelesi (denklem) veya bir kimya muadelesi yaptırmaya kalksa müfettiş derhal tekdir eder: **"Çocuğun bu sınıfa âid müfredat programındaki dersini okut, çocuğun zekâsını körleteceksin"** der.

Saltanatı İlâhînin dersleri de böyle sınıf sınıftır.

Nitekim lisânı dinde (Yü'minûne bilğaybi) "Gaybe îmân ederler..." denilmiş. Ba'zıları buradaki gaybı **"Allah Teâlâ'ya îman"** diye tefsir etmişlerse de öyle değildir.

ALLAH, GAYB DEĞİLDİR. ALLAH'IN SALTANATI GAYBDIR.

---

[109] Meselâ: 9-10 yaşındaki bir çocuk herhangi bir kitapta (cima') kelimesini okusa da onun ne olduğunu sorsa, o çocuğa o kelimenin manâsı hakkıyla tarif edilemez. Meğer ki o. çocuk bulûğa ersin, o hal kendinde tecellî etsin de o ma'nâya agâh olur...

Onun için insan saltanatı İlâhînin derinliklerine dalıp, aklıyla halledemediği mesâilde âciz kalınca:

"Yâ Rabbi! Bana ma'rifetullah zevkini ver, senin hikmetlerini anlayayım" diye niyaz etmesi, Hakk'ın her şeyinde bir hikmet olup, abes fiil işlenmediğine inanması lâzımdır.

Zîra sen varsın, **Allah meydandadır.** Hattâ **"Gizli Kudret"** ta'bîri de yersizdir... Kudret, aşikârdır, aşikâr!

Haktan ayan bir nesne yok, gözsüzlere pinhân (gizli) **imiş..**

Niyazî-i Mısrî kaddese'llâhü sırrahu'l azîz

Suâlimizi yine tekrar edelim: , Pekiyi, saltanatı İlâhiyyede aklın aman diyerek acz içinde kıvrandığı bu düğümler çözülmeyecek midir?

Hay hay, çözülecek. Her şey meydana çıkacak. İnsan da bu hakikati görüp başını secdeden secdeye vuracak!

Evet, numara kâğıtlarının resmen okunacağı bir gün vardır. Bütün içlerin, dışına vuracağı bir zaman vardır.. Hiçbir kuvvet, hiçbir yardımcı bulunamadığı bir anda, bütün serâiri (gizli) saltanatı İlâhînin meydâna çıkacağı bir dîvan vardır..

Zâlimin eyvah, mazlumun hah diyeceği bir mekân vardır.

Çünkü öyle bir gün kabul etmezsek o vakit Allah'ın adi ü mağfiret sıfatlarını kabul etmemiş ve noksan sıfatlı Allah tanımış oluruz ki, o zaman Allah, Allah olmaz!

İnsanın ruhunu kalıbında muhafaza eden Zâtı Hakîm. Kudret elinde nasıl muhafaza edecek diye düşünülür mü?

Hiç böyle sual olur mu?

Kürre-i Arz'ı, bir sapan taşından daha kolay çeviren Kudret, bu Arz'ı nasıl tebdîl edecek diye şaşılır mı?

Kışın, üzerinde yaşadığımız Arz'ın beyaz sahifesini çeviren, yazın yeşil yaprağını açan, haşr i bahârı herkesin önüne seren, bir ağaçta üç haşri (doğuşu) gösteren, cascavlak soyduktan sonra, önce çiçeğini, sonra yaprağını, daha sonra meyvesini gözümüzün önüne koyan, emri (Kün Feyekûn) a mâlik bir Zâtı Mutlak hakkında **"Benîm manâmı nasıl muhafaza edecek? Ben tekrar ikinci hayata nasıl kavuşacağım?"** diye düşünülür mü?

Kırk yaşında bir kimse kırkbir sene evvel kendi varlığından haberi yok idi, henüz isim almamıştı, resmi yoktu. Âyânı sabiteye vukuf peyda edenlerden gayrı kendisinden hiç kimsenin haberi yoktu. Kırk seneden beri meydana çıktı, kendisinin vâr olduğunu idrâk etti. İsim aldı, muhiti tanıdı, hiç bilinmezken bilindi, Neş'ei ûlâyı gördü, sonra da bu elbiseyi çıkarıp diğer bir elbise giyerek bu kevni fesâd evini tahliye ile bir ebediyyet sarayına gideceği emrolunuyor. İmdi Neş'e-i Ulâyı (dünya neşesi) gören, Neş'e-i Uhrâyı inkâr (ahiret neşesi) edebilir mi?

Bu âlemi idrâk eden öbür âlemi inkâr edebilir mi?

Üzerinde yaşadığımız Arz'ı bize bir beşik yapan, güneşi şu misafirhaneye ufak bir lâmba olarak koyan Sâhibi Mutlak, saltanatını yalnız bu geçici dünyaya kurmaya râzî olur mu?

Aynı zamanda bu sözlerim; Vacib ul vücûd'un lâzimei zarûriyyei beyyinesi olan Ezeliyyetini zihinlerine sığdıramayıp da her cihetten Ezeliyyete müuâîi olan maddenin ezeliyyetine kani' olup onun kesafetinde kalanlar içindir. Maamâfih şimdi bu mesleke sâlik olanlar da kalmamıştır.

Zamanımızda (Radyum), (Uranyum), (Toryum) gibi bazı cisimlerin gözle görülmeyecek bir takım ziyalar neşretmek hâssasına mâlik oldukları keşfedildi. Yapılan tedkikatta (araştırma) cisimlerde bu hâssaların mevcut olduğu anlaşıldı. Hattâ en seri cisimlerde bile mevcut olduğu meydana çıktı. Binaenaleyh maddenin daimi surette bir takım gayrı kabili vezn cüzler neşrederek maddelik sıfatlarını kaybettiği tahakkuk etti. Madde ile kuvvet beynindeki ikilik ortadan kalktı. Ve madde kuvvetin, elektrik hararet ziya' ve sâire gibi muhtelif şekillerden birisi addedilmektedir. Yalnız bu şekiller gayrı sabit olduğu halde (Madde) kuvvetin sabit bir şeklidir. Bir vakitler madde teşkil eden ve taksimi gayrı kaabil addolunan (Atom) ların, (Protonlar) ı ya'ni müsbeti elektrik c'üz'i güneş vazifesini ifâ etmektedir. Ve bunun etrafında dahi küçük elektronlar, menfî elektrik cüzleri seyyar gibi dönmektedir.

Evet; bir cümlenin toplu durmasını muhafaza eden şey, karşılıklı te'sîr eden kuvvetlerin müşterek

incizâbıdır. Biz elektronların hareketlerini gayet küçük olduklarından hissetmiyoruz.

Nitekim bir bakır telin eczası gayet küçük olduğundan çevrildiğinde bize birdenbire bitişik ve hareketsiz gibi görünüyor.

Madde böyle tedricen mahvolduğu halde kimya muadelelerinin ne hükmü kalır?

Hatta maddenin tebeddülü çok süratli olsaydı, bu muadelelerin terki îcâb ederdi.

Fakat bu tebeddül, elde bulunan vâsıtaların hiçbiriyle his olunmayacak derecede yavaş olduğundan muadeleler devam ediyor.

Madde büsbütün mahvolmuyor, ondan çıkan cüz'ler duruyor denilirse; maddenin sıfatlarıyla, esirin sıfatları beyninde müşterek bazı cevherler neşr oluyor. Lâkin artık bunlar sıfatlarını kaybettiklerinden madde değildir. (Kuvvet) dir.

"Madde gayrı kaabili imhadır" kanununu cerh ve ibtâl eden (Güstave Le BON) **"Kuvvet dahi gayrı kaabili imha değildir; mütemadiyen yıpranıyor"** diyor. Bu sahanın âlimleri, maddenin ilk aslı temeyyüz etmemiş (esir) olduğunu kabule meylediyorlar. Fakat o da bir faraziyyeden ibaret kalıp mâhiyet; büsbütün meçhulleşiyor.

Alman Feylesofu Kant:

"Biz eşyanın zahirini biliyoruz, bâtınını bilmeğe muktedir olamıyoruz" diyor.

İngiliz Feylesofu Spencer:

"Eşyanın hakikatini kat'iyyen bilemiyoruz. Yalnız her şeyin bir asıldan neş'et ettiği sarsılmaz bir hakikattir" diyor.

İşte, insan bu asim keşfine hiçbir vakit muvaffak olamayacaktır. Çünkü o ne tecrübeye, ne de âlet vâsıtalarının hiçbirine muti' değildir. O her şeyin mebde-i ve mercii olan Cenâbı Hakk'tır. Aklı beşer, onun hakikatini idrâkten daima âciz kalacaktır.

Farzı muhal, eşyanın aslı olan bir cevher keşif olunduğu farz edilse; bu bir cinsten olan cevheri bulunduğu halden çıkmağa mecbur eden sebep ve akıllara hayret verecek derecede muntazam, adet manzumesine sığmayacak gayeler, hikmetler tahtında şekillere koyan Sâni' (yaratıcı) kimdir suali sorulunca, yine Kadiri Mutlak olan Allah Teâlâ'dır cevabından başka cevap bulunamayacaktır.

Senin gibi akıllı, iz'anlı, şuurlu bir varlığı, şuursuz, iz'ansız bir varlık, kör bir kuvvet yaratabilir mi?

Tabiat denirse: [110] **O NASIL BİR TABİATTİR Kİ: BİR DENİZ YARATMIŞ VE YARATTIĞI DENİZİN BİR YUDUM SUYU ZEHİR GİBİ TUZUNDAN AĞIZA ALINMADIĞI HALDE; TEAYYÜŞÜ, TEGADDÎSİ, TEMEKKÜNÜ,** (yaşaması-gıdalanması—duruşu) **HER ŞEY Sİ O ZEHİR GİBİ TUZLU SU OLAN BALIĞIN İSE BİR LOKMASI TUZSUZ YENMİYOR!**

Azizim, sözü uzatmayalım! Akıl gözünü kapasa da vicdan'ın gözü daima açık olduğundan **"ALLAH"** diye bağırır. Ve her neye baksan onun, evsâfı cemâliyye ve kemâliyye ile muttasıf bir Sâni' tarafından yapıldığını görürsün. Saâdeti ebediyye olmasa, Ahiret denilen bir âlem bulunmasa; her şeyinde bir ziya' bir irâde, her terkibinde bir şule-i hikmet, her hareketinde nazarı dikkati celbeden bir lem'ai ihtiyar görülen bu muazzam nizam yalancı olur da kalır...

Zira nizâmı tanzim eden saâdeti ebediyyedir. Hilkatteki hikmet, saâdeti ebediyyeyi ilan eder.

Bir kimseye şöyle denilse:

"SANA ŞU DÜNYADA GENİŞ BİR SAADETLE, BİR MİLYON SENE ÖMÜR VERİLECEK, FAKAT SONRA ÂDEME MAHKÛM OLACAKSIN, YA'Nİ HİÇ OLACAKSIN!" O kimsenin sevinmesi şöyle dursun, derhal acı bir elem duyar.Binaenaleyh sultanı ruh, ancak ebediyyetle tatmin olur.

Sonra rahmeti İlâhî mevcudatta apaçık meydandadır. Eğer hicrânı ebedîye kaail olursan o zaman muhabbet, şefkat, aşk ni'metleri bir kıymet ifâde etmez. Binaen alâ zâlik kâinatın hakikatinde bir mâye-i aşk var... Hangi zerreyi nazarı hikmetle tedkika kalkışırsan, kör bir ittifâkın, kör bir tesadüfün ona karışmadığını görürsün.

Mahlûkatın hangi sınıfını seyre çıkar isen çık, öyle muntazam ayak atarak turdan tura geçtiklerini görürsün ki, o vakit bütün mevcudatın, iradesi her yeregeçen bir kumandanın arş kumandasıyla hareket ettiğini mecburî olarak kabul eder, **Allah** dersin!

---

[110] Tabiat: Allah Teâlâ'nın sünnetidir.

Kaynak:

Şemseddin YEŞİL, Boşanma Kapısı Ne Vakit Kapatılabilir?, Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul, 1960

459 YAZILARIM

AYDINLIK KAYNAKLARIMIZ

Koca Yunus:

Canım kurban olsun senin yoluna.

Diye geziyor Anadolu'da Osmanlı Devletinin kurucularından, ileri gelen, ünlü savaşçıların şu adlarına bakın; Akça Koca, Konur Alp, Samsa Çavuş, Kara Mürsel, Karaoğlan, Kara Teke, Targal, Aykut Alp, Sungurtekin, Gündoğdu, Ece. Demirtaş, Orhan, Ertuğrul.

Hurifî olduğu, yani **"İnsanın özü maddedir."** Dediği için Halep'te derisi yüzülerek öldürülen coşkun inanç şairimiz Seyit Nesimî karıştığı bitmezlikte, çağların ve adının ötesinden evlerimizin güzel diliyle sesleniyor bize:

Can demişler dudağına hey hey.

Bu sade belirginliğin yanı sıra, tarihimizde gerçeği arayanların, ışık taşıyıcıların karanlıklardan hep böyle kan içinde geçtiklerini görüyoruz.

Aydınlık kaynaklarımız, ulusal onurumuzun da kaynaklarıdır.

Serez çarşısında asılan Şeyh Bedreddin, deve üstünde çarmıha gerili, Manisa sokaklarında dolaştırılan Dede. Sultan Anadolu insanının, o çalışan, üreten halkın insancı ve yaygın bolluk düşüncesini yeryüzüne ilk kez açık seçik duyuran ulularımız olarak bize övünç veriyorlar.

15. yüzyılda Bursalı usta şair Ahmet Paşa, Osmanoğullarının dörde bölünmesinden sonra yeniden kurulan birliğin coşkusu, atılımı ve taze gücüyle ilerleyen halkımızın ağzından:

Alalı lezzetin şeker lebinin
Miskin Ahmet şaraba düşmüştür.
Vay gönül vay bu gönül vay gönül eyvay gönül.

Diye tutkun, yakınmalı ve ileriye; İstanbul'a doğru işte bu sade belirginlikle yürüyor.

Bir Kayı boyundan büyük bir devlet oluşturan o savaşçılar, o ozanlar ve onların çocukları sadece yüz elli yılda kötü papazların bir birini boğazladığı, aslında bir avuç kalmış olan çürümüş Bizans'ı alarak karanlık orta çağı gerçekten iyice silkelemişlerdir.

Ama halklar oldum olası horlanır. Bölüm bölüm, kırım kırım kendi içlerine kapanmaya zorlanır, savunmadan, dertlerden kıpırdayamaz, varlıklarını gösteremez durumlara getirilir.

Nitekim bizde, sarayın, yiyici kentlinin, iri kavuklu yöneticinin, küçük tepeli yardakçının çalışan insanları hor görmeleri, öte yanda önceleri kazıklı voyvodaları. Saint Barthelmy kırımcılarını, sonra Hitler, Musolini gibi kudurmuş yırtıcıları çıkaran pis batılının Anadolu halkını yeteneksiz barbarlar olarak niteleyip durmaları hep onun yaratıcını günü köreltmeye, yok etmeye yönelik soysuz çabalarla atbaşı gitmiştir.

Oysa Anadolu uygarlığın beşiğidir. Çevresinde, Ege adalarında, Yunanistan'da, İtalya'da, Bizans'ta her çeşit bilim ve sanat yapıtı gözleri kamaştırır.

Selçukluların kalıtımıyla hızla ilerleyen bu halk kovalamak, tutunmak ve bir düzen oluşturmak peşinde yüz yıl kadar belki bir bilim ve sanat varlığı gösterememiştir.

Ama iyi öğrenmiş ve çağlar boyu üstün nitelikte yiğit bilim ve sanat adamları yetiştirmiştir.

Katı, yaratıdan uzak, bozucu, körletici, yok edici olan gerçekte yalnız karanlığın bekçileridir.

Bunu geçmişimizin her aynasında, özellikle acılı dilimizde içimiz sızlayarak görüyoruz.

Doğal karışımlar, yabancı bilimsel ve teknik sözcüklerden yararlanma toplumların ileriye doğru oluşumları gereğidir.

Ama varolan bir dili bozmaya kalkışmak, onu kısırlaştırmaya, boyunduruk altına almaya çalışmak,

çıkar çatışmasında halka yöneltilen saldırıların en korkunçlarından biridir. Çünkü dil geçmişi, oluşumu ve geleceğiyle yalnız kendine ve halka özge bir varlıktır.

Bununla birlikte bir bölük zorba yiyicinin **"Fülsi ahmere muhtaç kodukları halkımıza karşı ruberu, farığülbâl muttasıl teşbih eylemeleri"** sonucu, kimileri **"İncir ağacının büyük gölgesini.", "Enacir ağacının zilli kebrine."** Çevirmeye dek soysuzlaşmış olsalar da, Anadolu'nun dili hiç bir zaman Osmanlıca olmamıştır. Eski şiirimizin ustalarına saygı duyuyorsak, o çetrefillik içinde bile bizden bir şeyler yansıtabildikleri ve ruhumuzca direndikleri için duyuyoruz.

Bağdatlı Ruhî o saldırganları bir biz sözcüğünün önüne nasıl öyle olağanüstü bir ustalıkla dizer, Anadolu insanının tepkisini nasıl öyle açık seçik belirler bakın.

Biz maili busi lebi camü kefi destiz.
Dedim ne sayarsuz ne alursuz ne verirsiz.

Artık seçki gücümüzü, ulusal onurumuzu halk olarak değerlendirmek için toplamalıyız. Akılcı, araştırıcı bilim ve duygu adamlarımızın yüzyıllardır başlarına gelenleri, ipten, bıçağın ağzından, kurşundan yayılan karanlığın halkalarını en başta kendimize göstermek bu kez insanlık onurumuz için de boynumuza borç olmuştur.

Karanlık ve karanlıkcılık oldum olası vardır. Karanlığın gözleri Fatih Sultan Mehmed'i bile kuşkuyla izler. Çünkü aykırı bilgiler edinen bu padişah bilginleri korur, sarayına konuk eder, onlarla tartışmalara girişir. Şiir yazar, İslam dininin aykırı mezheplerine, metafiziğe, Hristiyan dinine ilgi duyar.

Böyle olunca kurulu düzenin iki büyüğü; Baş Vezir Mahmut Paşa ile kadı Fahreddin Acemî değil padişahın tanrının bile karşısına çıkmakta gecikmez.

Bu Mahmut Paşa öyle az adam değildir. Bizim Mahmut Paşadır yani. Rum bir babayla, Sırp bir anadan olduğu söylenir. Esir edilmiş ve varlıklı bir ağanın yanında çok iyi yetiştirilmiştir. Sonraları II. Mehmed'in gedikli baş veziri olur. Osmanlı sınırları genişlerken orduların başındadır. Ülkenin her yanında hayratlar, hanlar, camiler, çeşmeler yaptırır. İstanbul'daki koca Mahmut Paşa çarşısı onun yapıtıdır. **Adnî** mahlasıyla Türkçe, Farsça şiirler yazar, büyük çağatay şairi Ali Şir Nevaî ile mektuplaşır. Şair Ahmet Paşayı tutar ve över. Geçerli bilginleri korur, onları bir gün sofrasına çağırır ve çoğu kez yemekte a!tın nohut taneleriyle karışık pilav bulundurarak herkesi kaşığında çıkan kısmetiyle ödüllendirir.

Paşa Kazıklı Voyvoda'nın Hamza Paşayla Yunus Beyi ve adamlarını kazığa vurdurarak öldürttüğünü II. Mehmed'e bildirdiği zaman padişahın kendisine vurmasını onur konusu yapmayacak kadar ona bağlıdır. Ama tarih bu baş vezirin sözünü ve tutumunu esirgemez bir adam olduğunu da yazmaktadır.

Nitekim padişah Mahmut Paşanın başına çadır yıktırarak baş vezirlikten uzaklaştırmakla yetinmez, şehzade Mustafa'nın ölümü üzerine üzüntü belirtisi göstermediği, beyazlar giydiği, satranç oynadığı için sevindiği kuşkusuyla onu idam ettirir (1474).

Fahreddin Acemî ise Osmanlıların ikinci şeyhülislamıdır. 30 yıl bu görevde bulunmuştur. Din bilgisi derin bir adamdır (Öl. 1460).

İşte o Mahmut Paşa, bu Fahreddin Acemî'ye padişahın hurafeliğe eğiliminden yakınır. Bunu önleminin bir yolunu bulmasını ister. II. Mehmet gerçekten de sarayda yakından ilgilendiği bir bölük hurafî şeyhi barındırmaktadır.

İki yüksek görevli baş başa verip hurufîlere karşı bir düzen kurarlar. Paşa dervişleri konağına çağırır. Fahreddin Acemî adamların konuşmalarını gizli bir yerden dinler, sonra ortaya çıkıp, kendileriyle tartışmak ister. 'Bunun üzerine dervişler konaktan kaçarak padişahın sarayına sığınırlar.

Ama şeyhülislam fetvasını vermiştir. Hurufîleri saraydan zorla aldırır ve camide inançlarına karşı yaptığı bir konuşmadan sonra onları kışkırttığı ahaliye vererek yaktırır.

Fatih Sultan Mehmet gibi bir padişahın hurufîlikle merekten başka ne ilgisi olabilir?

O sıralarda Anadolu'da oldukça yaygınlaşan hurufîliğe karşı yapılan bu yüksek düzeydeki saldırı, aslında halka ve akla verilen büyük bir gözdağından başka bir şey değildir.

Çünkü din ve devlet egemenlik konusunda kesin buyrukların dışında hiç bir kımıltıya ödün vermez. Bunu sürekli olarak yaymak zorunluğunu duyar.

Öte yandan Fatih'in sarayından adam kaldırmak insana ilk bakışta olmayacak bir şeymiş gibi geli-

461 YAZILARIM
yorsa da bu padişahın Çandarlı ve benzerleri dolayısıyla devletini çevirmekle görevlendirdiklerinin neler yapabileceklerini çok iyi bildiği kesindir. Bunun için böyle bir olay karşısında her şeyin üstünde olduğunu göstermek gereğini duymuş olabilir. Gerçekten de yerli ve yabancı bilginler sarayda uzun süren tartışmalara girişmektedirler. Bu hep böyledir. Nitekim çağın bilginlerinden **Muslihiddin Mustafa ile Molla Mehmet Zeyrek**'in huzurunda yaptıkları tartışma tam altı gün sürmüştür (tevhit üzerine).

Öyle bir olay geçsin ya da geçmesin, önemli olan geçmiş gibi tarihteki ezici yerini almış bulunmasıdır.

Bizim burada belirtmek istediğimiz dinin ve devletin özyapısı değildir. Her şeyden önce karanlığın halkalarını saptamaya çalışıyoruz. Bunun için tüm değerleri oldukları gibi ele almamız gereklidir. Örneğin **Fatih ve çevresindeki bilginler kesinlikle gerçek müslümanlardır. Bunların o yükseliş döneminde kâfirliğe yatkın olabileceklerini akla getirecek hiç bir neden yoktur.** Ama akla, deneye yol vermeye yatkın olanlar, İslam bilimlerinin dışındaki bilgilere ilgi duyanlar az değildir.

Mahmut Paşa ire Fahreddin Acemî gibilerle bunlar da halktan kopukturlar ama birinciler karanlığın halkalarını oluştururken, ikinciler en azından biraz aydınlık arayanlardır.

Birinciler karanlık sözcülerini ortaya salarak yaşamın üstüne kara kura gibi çökmüşler, buna karşın halkımız ikincilerin aydınlık kımıltıların; duya gelmişlerdir.

Ama ne yazık ki yüzyıllar sonra bile ünlü yazın tarihçisi Fuat Köprülü hurufiliğin sonraları Bektaşiliğe dönüştüğünü söyleyerek Mahmut Paşa, Fahraddin Acemî ve yandaşlarına, kâfir diye adam yakan o ehlisünnete el altından omuz verir.

Ayrıntılar nedir ki? İnsanın özü maddedir diyen bir Bektaşi çıksaydı kemikleri un ufak edilmez miydi a canım?

Aydınlık kaynaklarımız hiç kuşkusuz yazın, bilim, sanat ve tekniktir. Bunlar insanın olduğu kadar toplumların karanlıklarına da ışık tutar.

Bunun için açık seçikliğe, ileriye yaygınlığa dönük her uğraş gibi bilimin de çağımıza değin kurulu düzenin örümcekleriyle, tutuculuk ve gericilikle çatışmadığı hiç bir dönem yoktur.

Batıda rönesansın ve hümanizmin yaygınlaşmasına, II. Mehmet gibi bilim koruyucusu bir padişahın İstanbul'da bulunmasına karşın her ülkede olduğu gibi bizde de skolastiğin yani şeriatın ezici gücü bilim çalışmalarının üzerinden hiç eksik olmamıştır.

Bununla birlikte Osmanlı Türk toplumunun yeni yengilerle beslenen varsıllığı ve ilerleyen tekniği her alanda olduğu gibi bilim alanına da yansımak zorundaydı.

Körle yatan şaşı kalkar örneği arada bir bizim bile kızarak azımsadığımız beş yüz yıllık bilim geçmişimizde gerçekten önemli bir geri bırakılmışlık vardır ama yoksulluğa aldırmayan, ölümü bile göze alan yiğit bilim adamlarımız hiç bir zaman eksik olmamıştır.

Bu namuslu ve onurlu atalar halktan kopuk olsalar da, ulusal övüncü oluşturan gerçek ve güzel seçkinlerdir.

İşte bir **Hocazade Muslihittin Mustafa (Öl. 1473).** Bursalı olan bu bilgin Bizans'ın düşmesinden sonra İstanbul'a gelmiş, saray bilginleri arasına katılmış, onlarla tartışarak II. Mehmed'in övgüsünü kazanmış ve padişah hocalığına atanmıştır. Sonraları İstanbul ve Edirne kadılıklarında bulunur.

İslam bilimleri, fıkıh, kelâm, hadis ve tefsir üzerine kitaplar yazan bu bilgin deney bilimleriyle de uğraşmış, ünlü yapıtlara ekler yazmış, hareket, eğilim, nokta, çizgi, ışık, ışık ışınları, gök kuşağı ve gök olayları üzerine çalışmalar ve açıklamalar yapmıştır.

Hocazade Aristo fiziği yanlısıdır. Baş vezir Mahmut Paşa doğal olarak ona da tırnağını takar.

Bilgin babası zengin bir tüccar olmasına karşın tüm yaşamını yoksulluk içinde geçirir. Sonunda Bursa medresesine müderris olarak sürgün edilir.

Çağdaşı iki bilginin, **Yusuf Sinan Paşa ile öğrencisi Sarı Lütfi**'nin başına gelenler **Hocazadeye göre çok daha korkunçtur. Sinan Paşa hapislere atılmış, Sarı Lütfi Sultan Ahmet'te idam edilmiştir.**

II. Mehmet çağının bilginlerinden Yusuf Sinan Paşa (Bursa 1437 - 1458) akılcı ve yiğit bir bilim adamımızdır. Matematik, astronomi ve doğa bilimleriyle ilgilendiği, kimi olayları din dışı görüşlerle açıklamaya giriştiği İçin çevresindekileri şaşırtmış, din bilginlerini, onların etkisiyle sultan Mehmed'i bile çileden çıkarmıştır.

Dinsizlikle suçlanarak hapse atılan Sinan Paşa, bir bölük tutarlı bilginin kendisini kurtarmak için kitaplarını yakıp ülkeden gideceklerini söyleyerek padişaha gözdağı vermeleri üzerine hapisten çıkarılarak kadılık ve müderrislik göreviyle Sivrihisar'a sürülmüştür.

Ama karanlığın adamları yine peşini bırakmamışlar, yolda önünü keserek deli diye denetim altına almaya kalkışmışlardır.

İstanbul'un ilk kadısının oğlu olan Sinan Paşa bir sürede vezirlik yapmasına karşın dinle bağdaşmayan düşünceleri yüzünden kendisini tımarhaneye tıkılmaktan zor kurtarır.

Paşa astronomi ve geometride çağına göre gerçekten ilerideydi. Bir üçgenin iki kenarının açılmasıyla ortaya çıkan açıların durumunu inceliyor, üçgenler ve açılarla ilgili yorumlar getiriyordu.

Sinan Paşa şiirli düz yazılarını topladığı tezarruname **"Yakarış kitabı"** ile yazın adamı olarak da ünlüdür. Bu yazılarında içteni iki i olabildiği gibi, çağının dilini yansıtması ve Türkçe düz yazı dilinin gelişmesine katkısı bulunması bakımından da önemli bir yazıncımızdır.

MOLLA LÜTFİ İSE GERÇEK BİR BİLİM ŞEHİDİDİR.

Sarı Lütfi ya da Deli Lütfi diye de anılan bu bilginin asıl adı Lütfullahtır. Ve Tokatlıdır.

Sinan Paşanın öğrencisi olan Molla Lütfi Fatih'in hafızı kütübü iken hocası azledilip Sivrihisar'a kadı ve müderris olarak gönderilince onun yanına gitmiştir.

II. Beyazıt'ın tahta çıkmasıyla ikisi birlikte İstanbul'a dönmüşlerdir. Molla Lütfi burada Fatih Medresesi müderrisliğine atanır.

Ama yine karanlığın en tepegözü İbrahim Hatipzade, İzari Çelebi ve arkadaşları onu izlemektedirler. **Lütfi Mollayı eski Yunan felsefesiyle uğraştığı için dinsizlikle suçlarlar.** Ve büyük bir kurul önünde yargılanan bilgin 200 tanık dinletilerek Hatipzade'nin fetvasıyla idam cezasına çarptırılır. Kimileri yargıya karşı koymuş, II. Beyazıt kararın uygulanmasını oyalamış, yine sonuçta Hatipzade'nin zoruyla 1494 yılının rebiülevvelinin 25. günü Sultanahmet meydanında idam edilmiştir.

Molla Lütfi mantık, kelam açıklamaları yazmış, Ali Kuşçu'dan matematik öğrenerek akıl bilimlerine önem vermiş, matematik ve geometri çalışmaları yapmıştır. Bilimlerin konuları üzerine tanrısal dilekler adlı yapıtından başka birçok risalesi vardır.

Tazif'ül Mezbah adlı risalesi tarihte **Delos problemi** diye anılan geometrik sorun üzerinedir. Bu sorun daha önceleri **İzmirli Theon** adındaki düşünürün Delos adasındaki Apollon tapınağı sunağının (kurban kesilen yeri) iki kata çıkarılmasıyla ilgili olarak ortaya atılmıştır.

Molla Lütfi küp biçiminde olan sunağın iki kat büyütülmesi için küpün sekiz kez büyütülmesi gerektiğini savunur. Bunu yaparken de önce çizgilerle, karelerin kendi kendileriyle çarpılması zorunluğunu ileri sürer. Yoksa küpün yanına bir küp eklemek yeterli değildir.

Molla Lütfi bu risalesinde orta orantılı geometrik yöntemi de açıklamış bulunuyordu.

Bununla birlikte vebaya karşı dua ve efsunlar ekleyerek gerçekten saçmalamaktadır.

Bu kez de Dr. Adnan Adıvar'ın Sarı Lütfi'nin idamına değgin gerekçesi ne yazık ki Sehi Bey tezkeresine pek uygun düşüyor.

"Bu divane renk kişi." Hafızı kütüplüğü sırasında işi padişahla latifeye dek vardırmış. Laubali biriymiş, herkese sataşıyor, çağının bilginlerini acı acı eleştiriyormuş. **Makale fi Usulü Suca** kitabı salt gülmece üzerineymiş. Ve sonunda herkesi yerme huyunun cezasını çok ağır bir biçimde çekmiş.

Ayrıca Molla Lütfi'nin idam nedenlerinden biri olarak onun Fatih medresesine atanmasını Hatipzade'nin çok kıskandığına bağlamaktadırlar ki, bu çeşit yakıştırmalar çağımızda bile karanlığa omuz vermek değil de nedir?

Lütfi Mollanın haksız ve acıklı ölümüyle Hatipzadenin samimi müslümanlığı çatışınca kimileri çelebinin bozuk yaratılışını ileri sürerek işin içinden çıkmaya kalkıyorlarsa da gerçeği yine karanlıkta bırakmaktan başka bir şey yapmış olmuyorlar.

Sarı Lütfi'nin asıl sucu akıl yolunu açmaya çalışması ve bu yolda yapıtlar vermiş bulunmasıdır. Nitekim sonraki yüzyılda da değerini koruyan bilginin, iki yapıtını, yeni kurulacak rasathaneye verilmesi için padişah fermanı vardır.

Kendini iyi savunması, haksız yere öldürülmesi bilginleri ve halkı çok üzmüş, şairler ölümüne çeşitli tarihler düşürmüştür.

Molla Lütfi'nin ölümü gerçekten ikinci bir Sokrat trajedisidir.

463 YAZILARIM

İŞTE BÖYLECE İLERLEMEYE ÇALIŞAN BİLİM VE DÜŞÜNCE TARİHİMİZİ İMAM GAZALİ VE MUHYİDDİN ARABÎ GİTTİKÇE DAHA ÇOK BASTIRIR VE OSMANLI BİLİM, DÜŞÜNCE VE YAŞAMI 15. YÜZYILDAN, 16. YÜZYILA TÜMDEN ONLARIN ETKİSİ ALTINDA GEÇER.

Burada, yukarıda adı geçen iki İslam felsefecisinin düşüncelerine kısaca değinmemiz karanlıkçıların dayanaklarını belirtmemiz bakımından yerinde olur.

Gazali kelamcıdır. Yani düşüncesini Kur'an'a dayar, tanrının birliği üzerine kurar. Ona göre akıl insanı yanıltır. Yanlışların kaynağı akıldır. Akıl insanı gerçeğe götürecek güçte değildir. Her çeşit şüphenin ötesinde kesinliğe varacak tek yol imandır. İman gerçeğe varmanın temel ilkesidir. Duyu verilerinin kesin olmadığını ileri süren Gazali kesin ölçünün imanda bulunduğu sonucuna varır. Ona göre mutlak olan varlık her zaman aklın sınırlarını ve kavrama gücünü aşar. Gerçeğe ermek ancak vahiy ve istiğrak ile olur. Dinin temel ilkelerini ancak bunlarla kavrayabiliriz. Gerçeği ancak yakınlıkla bilebiliriz. İslam diniyle bağdaşamayan hiç bir bilginin değeri yoktur. Tanrı tüm doğa olaylarının yaratıcısıdır. Tanrı bütün âlemi yoktan yaratmıştır.

Düşüncelerine kısaca değindiğimiz Gazali hastalanıp, dili tutulmuş, iyileştikten sonra Şam'da Emevi camiinin minaresine kapanmış ve iki yıl kimseyle görüşmeden yaşamıştır. Bir sürede sahrada gayb âlemini seyre dalan Gazali akla dayanan her görüşün karşısına çıkanların yararlandığı başlıca kaynaklardan biri olmuştur.

Muhyiddin İbn'ül Arabî ise Gazali gibi otorite bir İslam düşünürüdür. Ona göre evren tanrının bir görünüşüdür. Bir bütün olarak düşünülürse evrenin içinde ya da dışında zaman, değişme, başkalaşma gibi bir şeyler yoktur. Bunlar sadece görünüşlerdir. Değişme ve zaman insan kuruntusundan başka bir şey değildir. Varlık kavramı altında toplanan her şey aynı zamanda vardır. Zaman bakımından varlıkta öncelik, sonralık diye bir sıra yoktur. Değişmeyen, süresiz olan bir "an" vardır. Anı daim denen bu anın içinde doğma, değişme, başkalaşma değil, gizliden açığa çıkış vardır.

Yetkin insan olmanın yolları tümüyle tanrıya ulaşır.

Bakın. Muhyiddin ibn'ül Arabî kendisinin kadın şeyhi İbnül Müsennanın kızı Fatmadan nasıl söz ediyor.

"Ona yıllarca hizmet ettim. Yaşı 95 i geçiyordu. Bu kadar yaşlı olmasına karşın yüzüne, yanaklarının kırmızılığı ve güzelliğinden dolayı bakmaya utanırdım. Kendisini 14 yaşında kız sanırdınız. Salihlerin büyüklerindendi. Kimi doğa olaylarına hükmeder ve kendisinde **"fatiha"** süresi dolayısıyla kerametler görülürdü."

Muhyiddin ibn'ül Arabî fütuhat adlı kitabında daha ayrıntılı olarak şunları yazıyor.

"İşte o gün Kur'an'daki Fatiha süresinin kendisine hizmet ettiğini söylediğinde bu kadının makamını anlamıştım.

Böylece otururken yanımıza bir kadın geldi ve bana:

— "Kardeşim." Dedi. "Benim kocam Süreyş Şezune, de" bulunuyor ve orada evlenmiş olduğunu haber aldım."

Ben de ona:

— "Kocana kavuşmak mı istiyorsun?" Diye sordum. Kadın:

— "Evet." Dedi.

O zaman İhtiyar kadın Fatma'ya döndüm ve dedim ki:

— "Anacığım bu kadının söylediklerini işitiyor musun?"

— "İstediğin nedir oğlum?" Diye sordu bana. Ben de:

— "Hemen, bu vakitte, bu kadının işinin görülmesi." Dedim.

Bunun üzerine yaşlı kadın:

— "Başüstüne, ben şimdi Kur'an'ın Fatiha suresini gönderir ve Fatiha'ya bu kadının kocasını getirmesini söylerim." Dedi.

Sonra Fatiha suresini okumaya başladı. Ben de onunla birlikte okudum. O Fatiha'ya:

— "Ey Kur'an'ın Fatiha'sı Sureyş'e git, bu kadının kocasını getir, onu bana getirinceye kadar da sakın bırakma." Dedi.

Ve adam gerçekten karısının yanına dönüp geldi

Bu Muhyiddin ibn'ül Arabînin Bağdat'dayken, Basra'da bulunması işten bile değildir. Ona göre kadere rıza mutlaktır. Melekler kelimelerden yaratılmıştır.

Gazaliyi makam konusunda eleştiren Muhyiddin ibn'ül Arabî'nin Amerikan uzay filmlerindeki ışın odalarını gerektirmeyen yüce makamını böylece saptadıktan sonra 16. yüzyılda, Osmanlı Bilim yaşamını, Osmanlıcanın karşısında öz varlığını korumak için adım adım direnen Türk dilinin durumunu daha yakından izleyebiliriz.

16. Yüzyılda Osmanlı bilim yaşamına baktığımız zaman yine de Zatî, Bakî, Fuzulî gibi büyük şairlerin şiiri, mimar Koca Sinan'ın sanatı yanında İbni Kemal, Ebussuud, Kınalızadeler gibi bilim adamlarının çalışmalarını kapsayan bir Osmanlı biliminin varlığından söz edebiliyoruz.

Bu arada ana dilimizin öz varlığını korumak için adım adım direndiğini görmekteyiz.

Osmanlı medresesinde bilim denince genellikle Hadis, kelam, fıkıh, tefsir ve tasavvuf anlaşılır. Canlılar üzerinde deney ve araştırma yapma, Kur'an'da belirlenmeyen konularla uğraşma suç sayılır. Şeyhülislamlar, din adamları kimi müderrisler deney ve gözlem bilimlerine giderek tasavvufa bile karşı çıkarlar. Bunun için Fatih dönemindeki olumlu bilimsel atılım sanki İstanbul'un alınmasıyla ilgiliymiş gibi özel bir durum olarak kalır. Kısacası 16. yüzyılda özgün bilimsel çalışmalar gözükmez. Eski yapıtlara yorum ve açıklamalar süregider.

Bununla birlikte bu yüzyılda yetişen bilim adamlarının örneğin İbni Kemalin, doğrudan doğruya olduğu gibi Kınalızade Ali çelebinin, onun oğlu Hasan Çelebinin, tarihçi Saadettin efendinin ve bu kitapta fetvalarını verdiğimiz şeyhülislam Ebussuud efendinin ilk öğretmenleri hep Fatih çağının ünlü bilginleri **Molla Lütfi, Yusuf Sinan paşa, Muslihiddin Mustafa, Ali Kuşçu,** doğal olarak **Muhiddin Hatipzade** gibi bilim adamları olmuştur. Bu bağlantı daha sonraki çağlar içinde geçerlidir. Burada açıklanması ve yinelenmesi gereken Kanunî'nin Selimiye yanında yaptırdığı medresede **"Sahni seman"** matematik ve tıp öğretilmesine daha sonra **Takiyüddin** adlı bilginin İstanbul'da bir rasathane kurmayı başarmasına karşın 16. yüzyılda, deney bilimleri alanında bir Osmanlı bilgininin yetişmediğidir.

Bu yüzyılda Osmanlı ülkesinin sınırları çok genişlemiş, dolayısıyla devlet yönetimi çok güçleşmiştir. Yöneticiler için halk yığınlarının çağın olumlu bilimleriyle aydınlanmasının sakıncalı bulunduğunda hiç kuşku yoktur. Bu bakımdan Osmanlıca gibi yapay, yöneticiler, varlıklı seçkinlere özge bir dilin oluşumuna istediğimiz kadar neden bulabiliriz ama yineliyerek belirleyelim ki, Osmanlıcanın ulusal bir dil olduğu hiç bir zaman söylenemez.

Şimdi yine Fatihten sonraki Osmanlı bilimine gelelim. Beyazıt II. çağında camilerde kitaplıklar kurulmuştur. Kimi şeriat adamları ele geçirdikleri yüksek katlardan yararlanarak çok zenginleşmişler, kendilerine özel kitaplıklar edinmişlerdir. Kanunî Macaristanı alınca **Manyas Korinos**un zengin kitaplığını Tuna'dan vapura yükletip, İstanbul'a göndermiştir.

Osmanlı devletinin kuruluşu sırasında yoksullara kendi eliyle çorba dağıtan bir bakıma **"El fakrü fari: yoksulluk övgümdür"** felsefesine göre yaşayan ve öldüğünde kalıtı arasında bir kaşıkla bir tuzluk da yer alan Kara Osmandan 200 yıl kadar sonra sofu Beyazıd'ın yani II. Beyazıt'in hekim basısı Ahî Çelebinin Anadolu ve Rum elinde 40 kadar köyü olması, böbrek ve mesane taşları üzerine bir risalesi bulunması gibi dünyaya bağlı daha birçok değişimlere karşın Osmanlı düşünce düzeninin Yıldırım Beyazıt zamanında usta şair Ahmedî, ünlü hekim Hoca Paşa ile birlikte öğrenim gören Molla Fenarî'nin yazdığı mantık kitabının Osmanlı ülkesinde son zamanlara değin okutulması gösteriyor ki, her çağda açık görüşlü bilginler çıkmış olsa do Osmanlının değişmeye yanaşmaması Anadolu'da patlak veren Celali ayaklanmalarının başlıca nedenlerinden biri olduğu gibi sonraları birbirini izleyen yıkıntılarında kaynağı olmuştur. Nitekim bu düşünce düzeninin matbaanın devlet sınırları içeresine girmesine uzun süreler imkân vermemesi sonucu değiştirmek bakımından hiç bir yarar sağlamış değildir.

Fatihten sonra II. Beyazıd gibi sofu, veli adlarıyla anılan, ama kadına kıza da çok düşkün birinin tahta geçmesi, batıdaki Savanorol karanlığı göz önüne alınırsa öyle kolayca rastlantıya bağlanamaz. Sonra babasını tahttan indiren ve iki kardeşini astıran, yeniçerilere göre Yavuz Sultan Selim gibi savaşçı bir padişahın ortaya çıkması yine öyle rastlantıyla zor açıklanır.

14 Eylül 1509 da İstanbul'da korkunç bir zelzele olmuştur. Beyazıt yıkıntıların onarılması için emir verirken vezirlerini şöyle haşlar:

— **"O kadar hainlik, o kadar zulüm ettiniz ki, mazlumların ahları göklere çıkarak Allanın gazabını**

465 YAZILARIM

üzerimize davet etti."

Sofu Beyazıt kendisini dine ve şiire vermiş görünürken Yavuz Selim ayrılıkları ortadan kaldırmak, müslümanları bir bayrak altında toplamak için, şiileri yok etmek üzere bir yandan İran'a, bir yandan Mısır'a saldırır.

Bilim alanında ise devlet sınırlarının genişlemesine koşut olarak Osmanlı coğrafyacılığında önemli bir ilerleme görülmektedir. Pirî ve Şeydi Ali reislerin haritaları, bu bilim adamlarının çağın en son coğrafya buluşlarını yakından izlediklerini göstermesi bakımından önemli yapıtlardır. Pirî reisin haritasında Avrupa, Asya kıyılan, adalar doğru olarak çizilmiştir. Pirî reisin kitabı bahriyesi de Osmanlılarda yazılan ilk coğrafya kitabıdır.

Pirî reis Kaptanı Derya iken Hürmüz kalesini kuşatmış, sonra donanmasının durumu nedeniyle bu kuşatmadan vazgeçmiştir. **Basra valisi Kubat paşa onun Hürmüz kalesinden büyük rüşvet aldığı için kuşatmayı kaldırdığını İstanbul'a jurnal etmesi üzerine de, Pirî Reis Mısır'da tutuklanmış, sonra orada idam edilmiştir.**

Tarih bu Basra beylerbeyi kaba cahil Kubat paşanın Pirî Reisin, müslümanlara zulmettiğini İstanbul'a bildirmesi sonucu idam edildiğini yazıyorsa da, biz Pirî reisi Osmanlı bilim şehitlerinden biri olarak görüyoruz.

Karanlık aydınlığı en aydınlık yerinden vurur. Ama insanın aydınlığı çağlardan beri gittikçe büyümektedir.

16. Yüzyılda çağdaş bilim çalışmalarından biri de matematikçi ve astronom Takiyüddin adında bir bilim adamının İstanbul'da bir rasathane kurulması için girişimde bulunması ve padişahı kendisine özel yararlar bağlayacağına inandırarak girişimini başarıya ulaştırmasıdır.

Takiyüddin yaptığı rasatların sonuçlarını topladığı ünlü kitabında trigonometrik çizgileri tanımlar, astronomik saatleri, gök dairelerini ve bu dairelerin kesişmesinden oluşan açı hesaplarını açıklar. Bundan sonra ölçü araçlarının ve ölçü yöntemlerinin sağlanması, ayın ve güneşin hareketlerinin ölçümleri yer alan kitapta 60 lık yöntemle bulunmuş sinüs ve başka trigonometrik çizgiler çizelgeleri de vardır.

Bu yapıtın ön sözünde yapıt ve yazarı hakkında çağın aydınlık adamı Hoca Saadettin Efendinin övgüleri bulunmaktadır.

Hoca Saadettin Efendi tarihçi, başarılı bir devlet ve bilim adamı olarak çağın aydınlığını simgelerken astronomiden çok falcılığa inanan Şeyhülislam, Ahmet Şemsettin efendinin kışkırtmaları sonucu, 1577 de kuyruklu yıldızın gözükmesi ve büyük veba salgını rasathanenin getirdiği uğursuzlukla yorumlanarak karanlık ulemanın elbirliğiyle rasathanenin yıkımı sağlanır. Böylece rasathane 1579 da Kılınç Ali Paşa tarafından yıktırılır.

Gök incelemelerine, gök cisimlerinin hareketlerini açıklayan ölçümlere, hava değişimlerini belirlemek için yapılan gözlemlere gerek yoktur.

Şeyhülislam Ahmet Şemsettin efendinin babası köle imiş, kendisi de bağnaz bir İslam bilgini olduğuna göre rasathaneyle falan işi olmaması gerekir.

Bundan sonra III. Murat çağında Hamza Bali adında bir düşünür dinden çıkma suçlamasıyla idam edilir. Arkasından İstanbul'da Behram kethüda medresesi müderrisi sarı Abdurrahman adlı bilgin de ahrete inanmamakla suçlanarak asılır.

Acunun sonsuzluğuna, bu acunda doğanın yasaları üstünde olaylar olamayacağına inanmış olan bu Nadajlı bilgin yüzyılın batıda yetiştirdiği büyük bilgin Giordino Brünon'un yakılmasından bir yıl sonra İstanbul'da idam edilmiştir.

Bu aydınlık ve karanlık savaşı böylece sürüp gider.

Burada Türkçenin direnmesiyle ilgili olduğu kadar Şeyhülislam Ebussuud Efendiyle de ilgili bir duruma da kısaca değinelim.

1506 da 46 yaşında ölen divan şairimiz Mihri Hatun II. Beyazıt'ın vali şehzadesinin çevresinde toplanan aydınlar arasında bilgisi, güzelliği, şiirle ün salmış, şiirlerinde usta şairlerden Zatî ve Necatî'nin sürdürücüsü olarak Arap ve acemin dil saldırısına karşı sade, açık bir Türkçe kullanmıştır. Gündelik olaylara yer verecek kadar ayakları yerdedir. Çağdaş bilginlerden Müeyyedettin ile aralarında temiz

bir aşktan söz edilir. Batılılar da hiç evlenmemesi nedeniyle olacak Mihri Hatunu Türklerin Safosu olarak nitelerler. Onun bu gün bile tap taze gelen şu dizesi, o zamanki bir kadının deyişi ve dilin kendi özünde direnmesi ve şiirselliği bakımından bize coşku vermektedir.

Kim ne der ise desün biz olmazız yarsız.

Bu arada Tatavlalı Mahremi (Öl. 1536), Edirneli Nazmi (öl. 1554) Aydınlı Visalî gibi açık Türkçe yazan şairlerle, duaname adlı kitabında sizin de göreceğiniz gibi gerçekten açık Türkçe yazan Ebussuud efendiyi saygıyla anıyorum.

Yukarda adı geçen Müeyyedettine gelince bu Osmanlı bilim tarihinde adı gerçekten anılması gereken Müeyyedzade Abdurrahman Hatemîdir. Bu bilgin 1456 da Amasya'da doğmuş, 1516 da İstanbul'da ölmüştür. Matemi şair takma adıdır.

Şehzade II. Beyazıd Amasya valisi iken onun muhip ve Nedimi olan Müeyyedzade, şehzadeyi içkiye alıştırdığı gerekçesiyle Fatih tarafından idamına ferman çıkarılınca Beyazıd onun Amasya'dan kaçmasını sağlar. Bunun üzerine İran'a giden, Şirazda ünlü bilgin Celaleddin Devvanîden hadis ve fıkıh okuyan Müeyyedzade Beyazıd tahta çıkınca İstanbul'a dönerek sırasıyla müderris, kadı, Anadolu kazaskeri olur. Şehzade Selimi tutan yeniçeriler ayaklandıkları sırada onun da konağını yağma ederler. Bununla birlikte Yavuz tahta çıkınca onu yeniden alındığı Rumeli kazaskerliğine getirir. (1513) Yapıtlarının Türkçe adları:

Kamu şüphelerinin çözümü üstüne risale
Görülen varlıklar ve yapılanlar üstüne risale
O parçalanmayan cüz (atom) üstüne risale
Yuvarlak kürenin incelenmesi üzerine risale

olan Müeyyedzade, yukarda değindiğimiz Mihri Hatunun bu romantik sevgilisi, yaşamı serüvenlerle geçen bu geniş düşünceli bilgin işte bu kitapta fetvalarını verdiğimiz Ebussuud efendinin babasından sonra ikinci öğretmenidir.

Ebussuud efendinin ikinci ilk öğretmeni Mevlanâ Karamanî, Mehmet Karni ise Acem şairi Molla Caminin Yusuf ile Züleyhasını Türkçeye çevirin yine şeyhülislam Zembilli Ali Cemalî efendinin öğrencisi bir şairidir. O da şiirlerinde çok sade bir dil kullanmıştır.

Şeyhülislam Ebussuud efendinin yaşam öyküsünü ilerde vermiş bulunuyoruz. Burada onun geniş görüşünü ve aydınlığını belirtmek üzere dinsizlikle suçlanarak İstanbul'a getirilen Melami şeyhi Gazanfer dedeyi dinledikten sonra serbest bıraktığını söylemekle yetineceğiz.

Bilindiği gibi Melamiler yoksul kimselerdir. Kendilerini içinde yaşadıkları toplumdan ve halktan ayırmazlar. Gönülleri yalnız tanrı sevgisiyle doludur.

Baki kalan, kalacak olan dilimiz ve halkımızın emeğe dönük aydınlığıdır.

Kaynak:

MUZAFFER ARABUL, Şeyhülislam Ebussuud Efendi Fetvaları, (Duaname), Sade Türkçe talik elyazması, Dua hakkında risale adlı kitaptan, İstanbul, Nurdoğan Matbaası,1978

A'MAK-I HAYÂL

A'mak-ı Hayal, Şehbenderzâde Filibeli Ahmet Hilmi'nin tasavvufî görüşünü ihtiva eden bir eseridir. Kendi kitapları arasında onun vahdet-i vücut görüşünü en iyi yansıtması bakımından otobiyografik bir özelliğe sahiptir denebilir. Eserdeki Raci tipi, birçok yönüyle Ahmet Hilmi'nin kendisidir. Özellikle onun hayat ve çocukluğunun dönemi buna uygundur.

A'mak-ı Hayâl, kitap hâline gelmeden önce Necat[111] gazetesinde tefrika edilmiş, haftalık Hikmet gazetesiyle de okuyucuya forma hâlinde sunulmuş daha sonra da günlük Hikmet gazetesinde tefrika edilmiştir. Eser ayrıca kitap hâlinde iki başlığı gibi daha sonra ve yeni harflerle de neşredilmiştir.

A'mak-ı Hayal genel yapısı itibariyle iki ana bölümden ve bunların oluşturduğu alt bölümlerden oluşmaktadır. Birinci bölüm -ki yazar bunu kitap olarak kaydeder- "Birkaç söz" başlığını taşıyan bir nevi önsözden sonra "Raci'nin Hatıratı" ve ondan hemen sonra "Aynalı Baba ile Mülakat" kısmı başlar. Aynalı ile olan mülakat bundan sonra dokuz gün hâlinde, hayâl derinliklerine dalmakla devam edecektir. Dokuzuncu günden sonra Aynalı'nın ayrılmasıyla bölüm sona ermiştir. İkinci bölümde ise Raci'nin Manisa Timarhanesindeki durumu ele alınmıştır. Arkadaşı Sami'nin kendisine gönderdiği mektupla kalmayıp gidip kendisini yerinde ziyaret etmesi ve Raci'nin buradaki birtakım gözlemlerini ihtiva eder. Üçüncü bölüm niteliğinde olan Zeyl-i A'mak-ı Hayal'de Raci, yine Aynalı"nın mezarlıktaki uzletgâhında hayâl âlemlerine dalarak seyahat eder. Bu kısım da kendi arasında **"Leylâlı Mecnun", "Leylâsız Mecnun"** ve **"Zincir-i Murasa Nasib-i Âlem"** gibi alt başlıklar hâlinde düzenlenmiştir. Eser Aynalı'nın vefatından sonra Raci'ye bıraktığı not defterinde, ders niteliğindeki yazılarla biter. Şimdi eseri bir bütün hâlinde ve özet olarak gözden geçirelim.

ÖZETİ

Eser, ihtiva ettiği tipler ve sosyal olaylar bakımından, yazarın tasavvuf ve felseye olan meylini, bu alandaki bilgi gücünü aksettiren bir nevi otobiyografi niteliğindedir. Hayalin derinlikleri anlamında olan bu esere, isminden de anlaşıldığı gibi objektiflikten ziyade sübjektiflik hâkimdir. A'mak-ı Hayal, şahıs, yer ve olaylar bakımından gerçek dünyadan ziyade, doğu ve batı mitoloji ve felsefesini içine alan manevî/hayali bir âlemin ürünüdür. Eseri kendi tabiî plânı çerçevesindeki komposizyonuna uygun olarak takip edelim.

Raci ile Aynalı Baba arasındaki dokuz günlük buluşma ve sair mevzuları kendi sırasına göre takip edelim.

BİRİNCİ GÜN- ZİRVE-İ HİÇİ

Raci, mezarlıktan içeri girince kulübeden çıkan garip kıyafetiyle dikkatini çeken Aynalı ile karşılaşır. Aynalı Baba ney ile yaptığı taksimden sonra hafif ve davudi bir sesle:

Bu fena mülküne ibretle nazar kıl ey cân,
Gafleti ile heba, hâli değildir meydan

mısralarını okur, ney ile âhenge başlar.

Hırs ve nefse uymamayı, sohbet-i Arif-i billah'a erişmeyi ve dünya saltanatından el çekmeyi tavsiye edici şiiri; ondan sonra ehl-i kemâlin dünya zevkine aldanmama sının **"gerektiği ... tarzındaki gazellerden sonra "..A'mak-ı hayale dalan"** Raci kendisini bir başka ülkede bulur.

---

[111] A'mak-ı Hayâl, ilk olacak Necat gazetesinde (24 Temmuz -31 Temmuz 1909) tefrika edilmiştir. Necat gazetesinin ikinci sayısından itibaren tefrika edildiğinde eser hakkında şu bilgi verilir:"A'mak-ı Hayâl, bir defter-i hâtırat, yadigârdır. Flkrimizce mükemmel bir tahlil-i ruhîyi haiz olduğu İçin faideli ve eğlencelidir." (bk.Filibeli Hilmi; "Necat'ın Tefrikası: Arz-ı Hâl", Necat, 1327), nr.2. ilâ 8. sayılarında ve 7-13 Receb 1327/ 11-18 Temmuz 1325/ 24-31 Temmuz 1909 tarihlerinde tefrika edilen bu eser, mevcut sayılarda kesintisiz devam eder.

Bitki örtüsü sazlıktır. Burası vahşi hayvanlarla dolu olmasına rağmen kimseye dokunup, zarar vermezler... Yalnız bu arada kendisini görmediği arkadaşından Hindistan'da olduklarını öğrenir. Ondan sonra çok yüksek bir dağa tırmanırlar ve arkadaşı **"lütfen rehberi olun"**-diye onu Buda'ya teslim eder. **"Bir ağacın gölgesinde"** bulunan Buda Raci'ye: **"Zirve-i Hiçi'ye nev'-i insanın binde, yüzbinde biri çıkamaz. Zira çıkmak için insan kendine hâkim olmalı, bir kalbte emel olursa yollarda kalır. Oraya canlı cenazeler çıkabilir."** der.

Raci, bu zatın Buda Gavsama Şakyamuni olduğunu anlar. Bu yolculukta ilk olarak, **"enva-i türlü leziz taamlar mevcut"** olan mini bir saraya varırlar. Raci, fevkalâde acıkmış ve susamış olmasına rağmen. Buda kendisinin bir şey yiyip içmesine izin vermez. Saraydan ayrılırken onlara **"altın tepsi içinde üç tane billur kâse ve bunların birinde su, diğerinde şerbet ve üçüncüsünde şarab"** ikram edilir. Raci'nin aldığı şarab kasesi, Buda'nın eline vürmasıyla yere dökü-lür. Bunu müteakiben **"yürü ey seyyah-ı âvâre yürü durma yürü..."** tarzındaki şiiri hâtıftan dinleyerek yola koyulurlar.

O gece uyurlar ertesi gün çok daha büyük ve debdebeli bir saraya varırlar. Buradaki alâyişe kapılanların pişmanlık ve teessüf vadisine düşeceklerini ihtar eden Buda, nefsini yenip de geçenlerin ulaşabilecekleri nimetleri mukayeseli bir şekilde, şöyle sıralar:

"...Lâkin burdaki âlâyış-i can-fezaya kapılanlar vadi-i veyl-i telehhüf ve teessüfe düşerler. Burası cennet-i arzu u emel, ilerisi sâha-i hiçi-i ezel, burası âlâyiş-i bihude ile dolu bir kâşane, burası her zairini işkencelerle mahveder bir misafirhane, ilerisi kaza-yı zevk ve hürriyet, âlem-i ıtlak ve vahdet, burada kalanın me'vâsi peygule-i enin ü âh tır. Öteye giden azade-i derd ü elem-i bi-câhdır. Burada kalan arzu ve tama'a, hırs ü emele esirdir. İleri gidenin tahtgâhı feza-yı lâyetenâhî, sâhâ-i esirdir." dedikten sonra "Merd-i evvel aldanma sebat et, ben burada seni bekliyorum." der.

Seyyah bundan sonra, nefis ve şehveti kamçılayıcı, zevki okşayıcı bir ortamda kendini bulur. Öyle bir ortam ki:

"...bu üryan heyakil-i hüsn ve cemalin arasına melâike girse sahib-i nefs ü şehvet ölür. " Nitekim bu arada huri misal bu güzeller tarafından hamamda yıkanır, yeme içmeden sonra gözyaşı dökerek kendisini beklediğini söyledikleri, **"Peri-i müştak-ı muhabbet ü visal"**i'n huzuruna götürülür. Seyyah, gördüğü Perî-i visal'in oyununa gelir onunla vuslata girer. Bu vuslat deminden sonra her şey bir rü'ya olur. **"Peri-i Aşk"** daha önce ne kadar güzel idiyse visalden sonra o kadar çirkindir. O artık **"bir acûze-i bedlika"** olmuştur. O kadar müstekreh, o kadar mülevves ki, hayret ve nefret dolu bir çığlıkla boynuna kenetlenen kollarını açarak kendisini kurtarmağa çalışır, fakat bir türlü elinden kurtulamadığı bu acuzenin portresini şöyle çizer:

"Baykuş sesini andıran kahkahaları salıverdikçe hilâl şeklini almış olan çenesi, kartal gagasına benzeyen burnuna bitişiyor, bu iki çengel biri birinden ayrıldıkça çerkâb çukuruna benzeyen ağzı açılıyor, sararmış uzun dişleri görülüyordu."

Raci, en sonunda daha önce **"Peri-i aşk"** olarak gördüğü bu acayip mahluktan yakasını kurtardığında her şeyin değiştiğini, saraya girdiğinde gözüne ilişen bütün o güzel ve cazib manzaraların yerini tam aksine çirkeflik ve çirkinliklerin aldığının farkına varır. Raci yaptığından utanç duyuyor, Huda'nın kendisini sarayın dışında beklemekte olduğunu hatırlayınca onun bu pişmanlığı had safhaya varır.

Raci, saraya giderken çıktığı dağdan yavaş yavaş indikten sonra vardığı meydanda heybetli bir meclisin kurulduğunu; doğusunda büyük bir altın taht kurulmuş, başında altın taç, elinde murassa bir asa, önünde **"libas-ı fahr"** olduğu hâlde üstünde Buda'nın oturup kendisini beklemekte olduğunu görür, üzüntü ve mahcubiyeti kat kat artar ve Buda'nın huzuruna çıkarılır. Fakat Buda **"ey ahdine vefa etmeyen insan, ey merd, ey merd-i zen-meşreb yazık sana"** diyerek onu tard eder. Buda'nın işaretiyle bulunduğu yerde **"taş, toprak, ot her ne varsa bir sür'at-ı berkiyye"** ile yokuş aşağı su gibi akmağa başlar, nihayet büyük ve karanlık bir uçuruma düştüğünü gören Raci, attığı çığlık ile gözlerini açtığında Aynalı Baba'nın mütebessim ve hâlim çehresiyle karşılaşır. Aynalı, kendisine **"Evladım zirve-i Hiçi'ye irtıka kolay değil, kolay değil..."** der.

Birinci günün mahmurluğu, yorgunluk ve şaşkınlığı Raci'yi hayli müteessir eder. Daha Önceden geceleri geç vakte kadar dışarda kalan Raci'nin bu gece erkenden eve gelmiş olması, annesini hayretler içinde bırakır. Zavallı annesi onun bu erken gelişini hasta olduğuna yorumlar, Raci hasta olmadığına dair annesini ikna etmeye çalışır. Ertesi günü iple çeken Raci, bir şeyler alıp Aynalı'nın kulübesine va-

469 YAZILARIM
rır.

İKİNCİ GÜN

Ya nûr, zulumâtı nur et!
(Zerdüşt)

Aynalı Baba'nın makberdeki ney meclisi yine bir şiirle başlar,

Dem bu demdir dem bu dem!
Dem bu demdir dem bu dem!

nakaratını havi ve

Bu şuûn-ı âlem
Bî-sebat ü bî kıdem...
Nerde Havva nerde Âdem
Varsa aklın ey dedem.

mısralarıyla başlayan şiirle fasıl yapılır,

Raci kendini Belh şehrinde bir evde bulur. Henüz yatağından kalkmıştır. Bu esnada içeri giren ve Farisi ile Sanskrit arasında bir lisan ile birbiriyle konuştukları kadın güya hanımıymış. Bildiği iki lisan gibi, kendisi de iki şahıstan mürekkeb bir adam olarak kendini bulur.

Bu bölüm boyunca ikilik devam eder. Bulunduğu (odada) geniş sahranın mahiyetini öğrenmek üzere refakatindeki zâttan sorar, Rehberi olan zat da: **"...bugünden itibaren kırk gün îd-i temaşadır, şimdi münâdiler nida ve herkesi imtihana da'vet edecek ve herkes birer birer Zerdüşt'ün huzuruna gidecek, her kim kelime-i hakkı söyleyebilirse temaşayı hakayıka me'zun olur."** diye kendisine açıklar.

Geldiğine pişman olmakla beraber imtihana katılmak zorunda alır. İmtihanı kaybedenlerin alınlarına siyah bir çizgi çekilmektedir. Şayet imtihan meydanını terk ederse, imtihanı kaybetmiş olacağından onun da alnına çizgi çekileceğinden, beklemekten başka çaresi kalmaz,

Orada bulunanlar birer birer, başında altından bir taçla büyük bir tahta kurulmuş olan Zerdüşt'ün huzuruna çağrıldıkları gibi sırası gelince onu da çağırırlar. Bildiği hiçbir şey yok ama Zerdüşt soru sorunca kalbine ilham olunur. Nitekim Zerdüşt'ün:

"Nereden geldin?" sorusuna:

"İzzed-i bîcun ü cerâdan (Sebeb ve hikmeti sorulmaz Allah'tan!);

niçün gönderildiğine dair soruya da

"İzzet nur ile zulumâtı ayırmak, nuruyla âdil, zulumatıyla kahir olmak murad etti. Bu nuruna (ben), zulumatına (gayrım) dedi" diyerek cevap verdiği bu muhavere devam edip gider.

"Nur"u, temsil eden Hürmüz ile **"zulumat'**ı temsil eden Ehrimen şu anda eşit vaziyettedirler. Bunun üzerine alnına "hatt-ı ahdar (yeşil hat/çizgi) çekilir. Daha sonra pek dehşetli bir muharebeye girileceği haber verilir ve muharebeye hazırlık yapmak üzere yanmadaki refikiyle muharebe taktiklerini öğrenmek üzere çalışırlar. Ondan sonra kanatlı atlarına binerek bir dağın eteğine varırlar. Tepesi görülmez, sanki zirvesi gökleri yarmış, **"a'lâ-yı meçhuliyette kaybolmuş"** olan bu dağın **"Cebel-i Fark"** olduğunu öğrenirler.

Dağın tepesinde, dünya kadar geniş bir meydan yer almaktadır. Sol tarafına gelen yarısı en karanlık gecelere parlak/aydınlık (revnaktar) dedirtecek kadar karanlık, sağa gelen yarısı ise **"nura sönüklük ıtlak ettirecek kadar şa'şa'a-fezâ"** olduğunu görür. Solda Ehrimen, sağda ise Hürmüz oturmaktadırlar.

Hürmüzle Ehrimen önce karşılıklı nutuklarla atışır, birbirini tekzip etmeye başlarlar. Olay alegorik kahramanların karşılaşmalarıyla- gelişir.

Önce Hürmüz, daha sonra da Ehrimen nutuklarını söylerken ortalık kızışır. Ancak her iki rakibin or-

talarında, her türlü güzellikleri tecessüm ettirmiş bir **"peri peyker"**, elinde bir küre olduğu hâlde ayakta durmaktadır.

Bu kürenin doğusunun yarısı nurâni, batısının yarısı da karanlıktır. Hangisi konuşur ve galebe çalarsa onun tarafı ağırlık kazanıp ve o renge girer. Önce Hürmüz, bencilliği yerme, hemcinsini kendi nefsine tercihi... gibi konuları ihtiva eden nutkunu okur ve herkesi nura davet eder

Ehrimen ise gününü gün edip, "birisi kibir, diğeri şehvet" olmak üzere dünyada yalnız iki matlubun esas olup geri kalanın yalan olduğunu söyleyerek insanları mübarezeye davet eder.

Hürmüz'le Ehrimen nutuklarından sonraki sataşma ve tekziblerden ortalık gerginleşirce yüksek tahtında oturan zat elindeki küreyi aralarına uzatarak **"henüz vakit gelmedi beyhude uğraşmayınız"** diyerek kendilerini teskin eder.

Derken kırk gün sürecek olan mübareze başlar. Yedinci güne kadar tevazün eden kuvvetlerle devam eden mübareze yedinci günde Hürmüzî bir pehlivanın galebesiyle devam eder. Karşı tarafın meydana sürdüğü Nifak namındaki pehlivan üç gün üst üste meydana çıkanları haklayıp durur. Ondan sonra Hürmüzîler Muhabbet pehlivanını meydana sürerler. Üç gün süren mübarezeden sonra Muhabbet pehlivan, Nifak pehlivanı yener.

Ehrimanlar bu sefer Gazab adındaki pehlivanını meydana çıkarır. Buna karşı dayanan yoktur ve mübarezenin de otuz sekizinci gününe' varılmıştır. Hürmüzün yardımcısı Salâh, "Gazabı ancak Hikmet Pehlivanın yenebileceğini onun için ertesi günü Hikmet pehlivanın mübarezeye çıkacağını söyler. Raci bu Hikmet Pehlivan'ın kendisi olduğunu rehberinden öğrenir. Hikmet ikinci günün sonunda Gazab'ı ancak hile ile yener**. "Vay başında ne var?"** diye kendisinden sorunca elini başına götüren Gazabın zırhsız koltuğundan vurur, Öldürür.

Ondan sonra yüzü kapalı olan yeni bir pehlivan çıkar. Hürmüz'ün büyük bir üzüntü, Ehrimen ise aksine büyük bir gurur duyduğu bu pehlivan Nefs-i -Emmare" dir.

Nefs-i emmâre, kendisine **"rehberin sana öğrettiği, hilm, ilim, kanaat, teenni, tevazu, sabır, hile gibi başkaları için mühlik olan aletleri"** kendisine tesir edemediğini ve bunların her birisine karşı **"kîn-i vahdet, mekr ü adavet, buğz u şehvet gibi nice mühlik darbeleri"**nin bulunduğunu söyleyerek Hikmet pehlivanı teslim olmaya çağırır. Karşı koymaya devam etmekteki kararlılığını anladığa Hikmet pehlivan'ın **"azm-i kavi"** adındaki öldürücü darbesini tam indireceği esnada Nefs-i Emmare/ yüzündeki örtüyü kaldırınca görünen, güzelliğiyle Hikmet'i sarsılır; bunun üzerine Hürmüz dua ve yalvarış secdesine kapanır, Ehrimen da büyük bir sevinç ve gururla başını göklere diker.

Kürenin etrafını zulmet sarar, tam zulmetin galebesi sırasında **"...nihayet zulmet içinde vech-i nurundan etrafı ziyadar ve bu sebeple şahsı tamamıyla fark edilen bir süvari"** görünür.

Dört ayaklı, alnı boynuzlu ve kanatlı nefti yeşil renkte bir ejderhaya binmiş olan bu pehlivan **"timsâl-i cemâl yahut menba-ı hüsn"** denecek kadar güzel olan bu mahluk: **"başında cevherli müzeyyen bir tac, sırtında yeşil renkli bir ipek libas"** bulunduğu hâlde **"teganni"** ede ede gelmektedir. Gerek Ehrimen'in gerekse Hürmüzîlerin tegannisinden mahzuz ve müteessir bulundukları Aşk pehlivanı meydana çıkar. Yaklaştıkça **"Peri-i Nur'un elindeki küre revnak kesbetmekte ve nur zulumatı def eylemekte"**dir. Meydanın ortasına ulaştığında küre tamamen ziyadar ve karanlık tamamen ortadan (âlemden) kalkar,

Mübareze meydanında bulunan Hikmet'le Nefs-i eramareye yaklaşır, Emmare bindiği filden aşağı iner ve önünde diz çöker. Aşk Pehlivan Hikmet pehlivanı da âzâd eder. Hürmüzle Ehrimen'i yüz yüze getirip, zıtların birbiriyle bilindiğini belirterek ikisini de kutlar, böylece bu kısım sona erer.

ÜÇÜNCÜ GÜN

Üçüncü gün Hazret-i Şazelî'nin bir deyişiyle başlar.

Yine ney sesiyle hayal derinliklerine dalan ve kendini on iki yaşında bir çocuk olarak gören Raci, güya büyük bir şehrin muntazam bir sokağında büyükçe ve güzel bir evdedir ve yüz on yaşında bir pir-i fani olan babasıyla Sanskritçe konuşmaktadır.

Babası kendisine, ulaştığı **"devre-i hikmet"** merhalesini, bundan duyduğu sevincini ve yapılacak işlerinde kendisine rehberlik edecek kalfayı göreceğini bildirir.

471 YAZILARIM

Raci'nin yapılacak hizmetlerle görevlendirildiği bu düğün alışıla gelenlerden apayrı bir özelliğe sahiptir. **"Birinci gün tekmil Brahmanlar ve kibâr-ı me'murîn, ikinci gün asker ve tüccar, üçüncü gün fakirler davet"** edilir,

Üçüncü günde, yolculuğa çıkar. Rehberi olan seksen yaşındaki kalfası, fakir kılığındaki rehberi merkebe binmiş olduğu hâlde kendisi yaya olarak onu takib etmek üzere bu yolculuğa çıkarlar. Rehberi kendisine, **"BİRŞEY PAHALI ALINMAZSA KIYMETİ ANLAŞILMAZ"** diyerek âdeta mazhar olacağı mükâfatın ağır bir bedelinin bulunacağına işaret eder gibidir.

Kırk gün süren bu yolculuktan sonra bir kulübenin önünde dururlar. Rehberin, elinden tutup içeriye götürdüğü bu Kulübede yalnız su ile dolu bir **"çanak"** vardır. Rehberi, Raci'yi şarka yönelterek önüne çanağı koyar ve **"Ey Brahma! Ey vücud-ı asli! Ey nur-i a'zam! Dere-kât-ı vücudunu safahat-ı ruhunu göster."**diye telkinde bulunur. Bundan sonra vücut merhaleleri seyri başlar.

Raci'nin anlayamadığı daha birtakım şeyler mırıldayan rehberin bu sözlerinden sonra çanaktaki su donuk bir parlaklık göstermeye başlar. O, rehberinin telkini üzerine bir an olsun gözünü sudan ayırmamaktadır. Bir süre sonra nereden ve ne anlama geldiğini bilmekte güçlük çektiği gaybten, gittikçe varlığın sırrını telkin eden bir ses duyar. Manzumedeki **"cümlede o nokta nihan"** sözünden sonra su parlaklığını kaybeder, zulumata boğulur, aynı şeyi kendi vücudunda da hisseder.

Seyyah **"saha-ı namütenahiyi"** fark etmeye başlamasıyla yeni doğmaya başlayan bir nurun varlığını hisseder. Ancak bunun varlığı varlıksız bir varlık gibidir. Sönük bir nur görür, **"İnfilak-ı latîf-i esirinin müezzin-i hâtifîsi sada yerine kâim mana-yı bî-hurîfiyle ezan -i İsrafiliyi"** okuyordu.

Allahu ekber! Allahu ekber!
Ey sırr-ı vücûd-ı bî-vücüd
Mârufsun ama bilinmezsin,
Zahirsin amma görünmezsin

Mısralarını bir ezan gibi söyleyen hatifin sesi duyulduğu sırada **"saatler, seneler, asırlar bir ân"**dır. Seyyah, bundan sonra su âleminde önce şekilsiz, daha sonra şekillenen sayısız mahlûkat arasında kendini bulur. Burada **"nur"**un doğuşundan sonra **"su"**yun varlığı ve onun hayat üzerindeki fonksiyonuna geçilir.

0, sudaki canlılar âlemine katıldığını şöyle ifade eder: **"...Ilık bir hâlde olan suyun içine girer girmez kendimi milyonlarca hayvanât-ı garibeyi ihtiva etmiş gördüm. Bu hayvanların ne âzası ne de bir şekl-i mahsusu var idi. "**

İçine girdiği bu âlemdeki varlıkları **"mahbes"** olarak telâkki eden seyyah, **"beni asıl sıkan şey bu hayvanları muhit olanlardan hâriç olmak itibariyle değil onlarda mahbusiyetim itibariyle idi."** diyerek bundan muzdarip olduğunu şöyle açıklar:

"Zira akıl ve idrak şöyle dursun her türlü histen bile beri gibi idim. Mahbesim olan hayvancıklar bin turlu eşkâl almağa başladılar. Artık benim için bir gün hükmüne girmiş olan binlerce asır mürurunda her şekil başka bir tekemmül gösteriyordu. Lâkin su içinde mahbus kaldığımdan gözlerim garib görünüşünden sıkılıyor, kulağımın sağırlığından bizar kalıyordum."

Denizde ne kadar kaldığını ve ne olduğunu bilmez. Ancak bundan sonra, bu defa kendini karadaki birçok hayvanın vücudunda görmeye başlar-

Ondan sonra **"hava-yı safi"**nin ciğerlerine nüfuzunu hissettikçe tahassul eden keyf ü zevkten vecde gelerek, milyonlarca ecsadda koşup oynadığını söyler ki burada da onun hava unsuruyla bütünleşmesi ve onun işlevlerine katılmasının ifade edildiği görülür, o, bu âlemde **"akıl ve idrak"** şöyle dursun her türlü histen bile beri kalır. Hava unusurunun gördüğü görevleri görür ve bunan büyük zevk duyar: **"Hava âleminde sıkıntılı değil ciğerlerine nüfuzunu hissettikçe meydana gelen keyf ü zevkten vecde gelerek milyolarca ecsadda"** koşup oynar. Ceset itibariyle, cinsiyet bakımından tam karar almış değil, girdiği cesedin mahiyetine göre şekil alır ve zevk duyar. Zamanla gömlek gibi giyip değiştirdiği cesetler o kadar çoğalıp çeşitlilik kazanır ki, bunlardan bazısı diğerlerine zahiren katiyyen benzemez. Artık Adem'in saha-ı vücuda gelişini ifade ettiğini şu cümleden anlıyoruz: **"Bir nefha-i mâna,**

bir levn-i bica, cesedimi istiva ve istila eyledi. " Artık her zerre onun selâmlıyor. Olup bitenlerin farkına varan Raci, Bir hâl-i mesti, bir çaşy hestî beni istilâ etti. Lisan-i mana ile **"Elhamdülillah!"** dedim..." der.

Seyyah bundan sonra **"bir sada-ı hatifi"** ile

Doğdu şimdi şems-i idrak âleme,
İstivâgâhtır dimağ-ı âdemi.
Nur-ı Hak'tır şeb-çerağ-ı âdemi
Ey Melâik! baş eğin hep Âdeme!

der. Bütün âlemler ve onların sâkinlerinin bu emirden titrediğini söyler. Her mevcudun insanın "secfürude-i hâk-ı pay-ı insan olduğu bu sırada her zerre lisan-ı hâl ile insanı şöyle karşılar

Merhaba ......
Merhaba ey pertev-i sırr-ı vücud
Merhaba ey zübde-i cümle şuûn
Secdegâhsın, kıble-i mabudsun"

İnsana secde edildiğinin ifade edildiği bu kısımda seyyah gözünü açar. Aynalı Baba **"...illâ nefsindeki sıfat-ı gurur, yani şeytan!"** diye cevap verir. Zira Âdeme **"secde et!"** İlahi emre karşı çıkan İblistir

DÖRDÜNCÜ GÜN

Meydan-ı İmtihan, mecma-ı arifân
Sübhaneke mâ-arefnâke hakki mârifetike ya Maruf! (Hz. Seyyid)

"Meydan-ı imtihan mecma-ı irfan" Aynalı, bugün her günden farklı olarak Raci'ye bir mezarın üzerinde uzanmasını emreder. Emre itaat icabı olarak o da gidip orada uzandıktan sonra Aynalı ney üflemeye başlan.

Zifiri bir karanlık içerisinde kendini bulan Raci, bu karanlık içinde beklemekteyken, güya kendi babası içeri girer. O Raci'nin, Raci onun deliliğine hükmetmektedir. Raci bu arada bir kibrit yakarak babalığının kör olduğunu öğrenir, **"...babalık analık vesairleri dörder ayaklı olmuşlar ve tekmil kuvvetleriyle"** zıplamaktadırlar. Racinin yüksek sesle kahkaha atıp gülmesi o âlemdekilere âdeta yeni bir canlılık, yeni bir hareketlilik getirir. -Bundan memnun kaldığı anlaşılan babalık yanına gelerek:

"Ey Beyaz İfritin Sarı Şeytanı! Saltanat sana mübarek olsun, bin senedir cümle âlem sana muntazır idi" der. Güya kendi sulbünden dünyaya geldiğini bin senedir bekledikleri bu ses sahibini, geldiğini her tarafa duyurmak için "...şimdi tekmil kızıl şeytanlara haber" verilir.

Olay ifrit ve şeytanlar arasındaki toplantılar ve karanlık bir zeminde cereyan eder. Yeni gelen misafire, memleketin başta sultan ve vüzerası tarafından Beyaz İfrit'in Sarı Şeytanı Hazretleri unvanı verilir kendisine memleketin en cesim ve müzeyyen bir sarayı tahsis edilir.

Memleket oldukça gariptir. Halkı tamamıyla kör değil, **"ziya denilen ihtisasat-ı esiriyyeyi bize olan suret-i tesiriyle görmemeleriyle daimi bir zulmet içinde bulunmalarıyla beraber kendilerine mahsus bir rü'yet-i eşkâl-i garibe var "**

Şehirde ayrıca edebiyat, hikmet ve ilahiyat1 a pek önem verilmektedir. Darülfünun âlimlerinin de aralarında bulunduğu bir günde, icazet (diploma) imtihanı yapılır. İlim, kemâl ve hakikatin ancak sarı şeytanda bulunabileceği belirtildikten sonra imtihan başlar.

Bibi adındaki bir talebeye **"avalim"** hakkında bilgi verirken o güne kadar tard edilmiş olan **Tata** adlı âlim bu toplantıdan istifade ile görüşlerini açıklar. Bir hafta sonra toplanan heyette, mu'teriz grup **Tantan'lar ile Tonton"** ların mübarezesi başlar. Tantan ve Tontonların cümlesi dört ayaklı olup hoplamağa başlarlar.

Raci uyandığında, Aynalı'nın mütebessim bir çehreyle, hakikata nazaran insanların keşfi Tantanların keşfi gibi olduğunu söyler.

BEŞİNCİ GÜN - SAHA-İ AZAMET

"Saha-ı Azamet" unvanını taşıyan beşinci günde a'mak-ı hayal'e dalan Raci, bu sefer kendisini Ayasofya Camii müezzini olarak görür. Sabah ezanını okuyacağı sırada **"Allahü ekber"** der demez büyük bir kuş tarafından havaya uçurulur. Sırtı, bir büyükçe bir oda kadar ve düz, **"her türlü ihtiyacat-ı beşeriyeyi karşılayacak meşrubat ve me'kulat vesair levazımı ihtiva etmekte olan bu kuşun "Simurg-ı Şehîr" olduğunu, kuşun kendisinden öğrenir. 0, niçin havalandığını sorunca kuş"sana saha-ı mükevvenâtı seyr ettireceğim."**diye cevap verir.

Önce zulmetli bir ortam, daha sonra da çakıl taşlarından yapılmış gibi görünen fezada bir şose görür. Simurg, Raci'ye o taşlardan bir tanesini vererek: **"sana lisan-ı mânadan anlamak kuvvetini verdim taşla konuş"** diyerek taşı uzatır.

0 da **"Ey taş sen nesin, nereden geldin?, nereye gidiyorsun?"** sorusuna cevaben taş:

"Ey insan! yine yaralarımı deştin, yine ebvâb-ı ekdârı açtın âh! ben neyim neyim?" inlemeye başlar. Ondan sonra vücudundaki zerrelerin yirmi otuzu ilim ve kemalatla iştihar ettiğini söyleyip, başından geçenleri anlatır. Raci, bu taşın eskimiş, parçalanmış bir âlemin bekayasından olduğunu ve birkaç kuyruklu yıldızın ecsâm-ı mürekkebesinde himmet ettiğini ve yer atmosferine duhul ederse bir sehab olarak ineceğini Simurgtan öğrenir, Bu seyahatte dünyaya benzer ama sonsuz bir deniz ortasında adacıklar mevcut olduğu Merih'e varırlar.

Oradaki insanların dünyadakilere göre daha basit olduğunu, zira dünyadaki insanların ahsen-i takvim üzere yaratıldıklarına bağlar. Bütün bu olup bitenleri Raci Simurg'tan öğrenmektedir. Seyahatlerinde Müşteri gezegenine de uğrarlar. Müşteri büyüklük ve bitki örtüsüyle Himalayaların tepesine benzetilir. Burada fazla durmadan **"Güneş mahallesinin müntehası"**na varırlar. Artık seyyaha usanç gelmiştir, Simurg'a **"Sidre-i Münteha-yı avalime"** yaklaşıp yaklaşmadıklarını sorar; Simurg'un **"Hey çocuk! alimlerinizin keşfettiği binlerce avalimden henüz bir danesinin milyonda bir kısmını bile seyr etmedik!"** cevabı üzerine seyyah: **"Ya Rab! bu nedir? harika idrak-i vüs'at ve cesamet nedir?"** diyerek hayretini belirttiği bu yer **"Kaf-ı Azamet"tir ve "namütenahidir."** Bundan sonra Güneş'e doğru hareket ederler. Güneşin önce büyük bir tarla şeklinde göründüğünü, daha sonra bir ateş deryasına dönüştüğünü, dağlar gibi ateş dalgalarının bulunduğunu müşahede eder. Seyyah bu dehşetli manzara karşısında artık güçsüz kalmıştır **"Bu manzara-i hüvelnâke takat-getirmeyecek dahşet ve haşyetten bir nara atup bayıl"ır. Gözünü açtığında kendini kavuklu zatın makberi üzerinden yuvarlanmış bulur.**

Aynalı, kahve pişirir ve **"mâye-i vâhid olduktan sonra pire de bir, fil de bir onun için arifler simurg gibi sâha-ı namütenahide boşuna pervaz etmezler...."** diye söyler.

ALTINCI GÜN- KAF VE ANKA

Altıncı günde Raci, Hind Sultanının şehzadesidir. Oraya musallat olan ejderha, her yedi yılda bir gelir ve sorduğu **"Bu kervan nereye gidiyor"** sualine cevap alamayınca, her birisi yirmi yaşlarında olmak üzere yedi kız ve yedi erkek kurban alır bunları yuttuktan sonra yedi sene sonra tekrar geleceğini, bu soruya ancak cevabın Kaf dağındaki Anka'dan öğrenilebileceğini söyleyip gider.

Bundan çok müteessir olan şehzade Kaf dağını aramaya ve Anka'yı bulmak üzere seyahate çıkar. Bu seyahatin nasıl olması gerektiği üzerinde ileri sürülen görüşler neticesinde basit derviş kıyafetinde, yükte hafif pahada ağır ihtiyaçlarını alarak iki kişiyle yola çıkar. Şehzade'nin yardımcısı ise lalasının mahdumu Bahadır'dır.

İlk önce Himalayalar'daki bir tepede tek başına yaşayan bir hâkimin fikrinin alınması da gerekli görülür. Hakim de Kaf dağının nerede olduğunu bilmez ancak kendilerine bunu nasıl bulabilecekleri ve ne yapmaları gerektiğine dair onlara yol gösterir, Hakîm kendilerine tavsiyesi şöyledir:

"...buradan yedi ay mesafe bu'dunda Milest [Milet] şehri harabeleri vardır. Orada bir kuyu vardır ki ağzı bir musanna' taş kapakla kaplıdır. Bazen bu kapak bilinemeyen bir sebeple açılır. İmdi

gider o kuyunun yanında munta-zır olursun şayet nasibin var da kapak açılırsa kuyudan içeri bir iple inersin, orada bir deliğe tesadüf edeceksin, onu takiben git. İlerisinde bir meydan görürsün, meydanın ortasında bir saray, saraya girer, göreceğin ahvâle hiç iltifat etme, ne dur ne rahat et ne kork. Üst katta bir mermer dolap içinde bir çekmece bulursun onu al kuyuya dön şayet kapağı henüz açık bulursan ipe sarılarak dışarı çıkarsın, sandık içindeki levhayı oku."

Tarif üzerine kuyunun başına varırlar. Kırk gün bekledikten sonra kuyu açılır, söylenenleri aynen yerine getiren şehzade, dışarda bekleyen arkadaşı Bahadır'ın yardımıyla kuyudan çıkmaya muvaffak olur. Levhayı açarlar, ne Anka'dan ne de Kaf dağından bir kelimecik bile söz edilmez. Levhalardan birisi **"Sırrımdan Bana Hitab"** adını taşımaktadır. İlk iki beyti şöyledir.

Matla'-ı şems-i hüviyyet, menşe-i ekvân benim
Menba'-ı mana-yı kesret mahzen-i ebdân benim
Ben oyum ki kendi emrimden yarattım âlemi
Hep şuunumdur bu mevcud dehr-i bipayan benim

İkincisi ise **"Benden Sırrıma Cevab"** ismini taşımaktadır. Bunun da ilk beyti şöyledir:

Ben oyum ki ben dedikçe maksadımdır kudretin
Ben oyum ki benliğimden zahir olmuş vahdetin

Ne yapacağını bilmeden şaşkın şaşkın dolaşırlarken uğradıkları mâmur bir şehirde, tellâlın **"Ey halk her kim Milest harabelerinde kuyuda mahfuz levhayı getirir de reisü'l-ulemaya i'ta ederse mukabilinde üzerinde büyük bir sır yazılmış ondan daha mühim bir levha verilecektir."** diye bağırdığını duyarlar. Bunun üzerine levhayı verdikleri reisü'l-ulemadan üzerinde bir şiir yazılı diğer bir levha alırlar.

Reisu'l-ulemâ da bundan bir şey anlamaz. Ancak bu sırrı çözmek için onlarla beraber Serendib adasında Âdem tepesinde bulunan bir mu'tekifin delaletiyle müşküllerini halletmek üzere yanına vardıkları mu'tekif: **"Tevfik olmazsa tarif bir şeye yaramaz"** der ve ondan' sonra birinci şiirde Kaf ile Anka'yı; ikincisinde ise Ejderhanın sualine cevap verildiğini söyler,

Hindistan'a döndüklerinde aradan tam yedi sene geçmiş ve ejderha tekrar gelmiştir. Sultan ihtiyarlamış oğlunu tanıyamaz, fevkalâde müteessir olup **"beyne'l-havf ve'r-recâ"** bir durumdadır. Nihayet ejderhayla karşı karşıya gelen Şehzade ejderhanın sualine bu **"kâinatın tekâmülüne muhtaç, devranın mahkumu olan bu kervan hayâlin güzellik sırrına, çekici güzellik nuruna doğru koşup gidiyor,** diye cevap verir. Bunun üzerine ejderha silkinip on altı yaşlarında bir kız olur.

Cenâb-ı Hakk'ın yarattığı en güzel bir mahlûku olduğunu ve daima onaltı yaşında kalacağını, eski durumundan fevkalâde müteessir olduğunu, böyle bir insan suretine dönmesinden ve birçok insanın kanına giren canavarlıktan kurtulmanın sevinci içinde bulunduğunu beyan eden kız, kendilerine, bu duruma vesile olan gençle hayatını birleştireceğini söyler. Bu sırada Sultan da ihtiyarlığını ve oğlunun gurbetten henüz dönmediğini ileri sürerek bu gence saltanatı terk ettiğini ilân eder. Şehzade babasının elini öper, kendini tanıtır ve koşulan şart üzerine yedi yerine, yetmiş kız ve yetmiş erkek kurbanlık olarak ayrılmış olan bu gençlerin de düğünü şehzadenin düğünü ile birlikte yapılır ve Bahadır da vezir olur.

YEDİNCİ GÜN

UMMAN-I AZAMET VE GİRDAB-I KİBRİYA

"İlim bir noktadır" İmam Ali (kerremallâhü veçhe)

Aynalı, berberin kedisi doğum yapmış diye bugün fevkalâde neşelidir. Kedinin yavrusuna ne konulacağı üzerinde uzun süren münakaşalardan sonra nihayet isminin **"Zararsız"** olarak konulması kararlaştırılır.

Bir kedi yavrusu için bu kadar törene, sevinmeye ne lüzum var, sualine, Aynalı Baba tarafından, bir

kralın çocuğunun dünyaya gelmesi için yapılması uygun görülen bu tür bir törenin -hatta kral evlâdının birçok noktalarda bu kedi kadar da faydalı olmayabilir ihtimalinin bulunmasına rağmen— kedi yavrusu için neden uygun görülmesin, diyerek bu törenin makul olabileceğini ileri sürer ve

Ey dil! Cihanda sen şu'lezensin.
Meçhulü her ân ta'yin edensin
Âyîne eşya, manzur sensin"

son mısranın nakarat olarak tekrar edildiği bu şiirle neşelenmeye devam eden Aynalı Baba'nın çaldığı neyin tesiriyle uykuya dalan Raci, **Cablisa** şehrine gitmekte olan bir kervanın hareket etmek üzere olduğunu öğrenir. Yolcuların akşama kadar kervana katılmamaları hâlinde kalacakları, münadiler tarafından duyurulur,

Bu sırada gerek insanlarda ve gerekse mekânda meydana gelen garip değişiklikler karşısında Raci, hayretler içindedir. Yüzü aniden önündeki aynaya çevrilen Raci, alnının ortasında tek bir göz, göğsünden çıkmış tek kol, direk gibi bir tek ayaklı garip bir mahluk şekline dönüşmüş olduğunu görür. Bu acayip şekil Cablisa'ya giden kervanda yer alan herkesin ortak vasfıdır. Yani çift olması gereken organlar tektir. Bununla birlikte bulunduğu odanın da her tarafının gümüşten olduğunu fark eder. Kervandaki herkes, çift olması gereken tek olan organlarının çift olması ümidiyle Kadıyü'l-kuzata dilekçe vermek için yedi senelik mesafede olan Cablisa'ya gitmek üzere yola koyulurlar,

Vardıkları Cablisa şehri altındandır. Ak sakallı bir pirin rehberliğiyle Cennet-i İrfan'a götürülürler. Burada **"münteha-yı garbinde bir derya"**nın bulunduğu Cennet-i İrfân'a götürülürler. Bir bahçenin kenarından başlayan ve ucu bucağı bulunmayan bu deryadan sonra da **"Tecellî Şelalesi"**ni seyre giderler, Umman-ı azametin **"tecellî"**si bu şelâleden akan su bir fındıkkabuğunun içine girer ve oradan yok olup gider.

Bir **"umman-ı bîpayan"ın bir fındıkkabuğunda kaybolması kendisini seyre gelenleri hayrette bırakır. Onların "Bu derya-yı azamet" hakkındaki meraklarını gidermek üzere, bunun sırrını beraberlerindeki rehber onlara "... Girdab-ı kibriyaya bu namütenahi ummanın suyu, ezelden beri"** aktığını ve şimdiye kadar **"velvele-i takat-sûzunu"** işitmedikleri **"Şelâle-i tecelli" nin bir an için gulgulesini"** duyacaklarını söyler ve **"korkmayın..."** tenbihinde bulunur. Fakat kısa bir süre [an] sonra duydukları sesin tesiriyle hepsi düşer bayılırlar. Uyandıklara zaman, uzuvlarının (organlarının) çift olduğunu görürler.

Hep ikilik, birlik için
Bak iki göz, bir görüyor!
Birlik ise dirlik için
Bak iki göz bir görüyor."

şiiriyle bitiyor,

SEKİZİNCİ GÜN

"Muamma-yı Ebedî "Verrasihune fi'l-ilmi-." ilimde geniş bilgi sahibi olanlar..." (Al-i İmran suresi, âyet: 7)

Alışıla gelen ney taksiminden sonra hayal derinliklerindeki bu seyahatine dalan Raci, **"endişe-i ma'rifet"** gayesiyle yola çıkmıştır. Raci, Çin'de tâlib-i ilm ü marifet bir genç'tir. Müşkülünü Çin'deki ulema halledemez. Hindistan'da da ancak bir Brahman'ın halledebileceği bu **"Muammayı ebedi"**yi öğrenmek üzere Hindistan'a gider. Birçok kimselerin bulunduğu Brahman'ın ne istediği sorusuna karşılık Raci **"Muammayı ebedî"** deyince, aynı şey için gelmiş bulunanları hayrette bırakır. Muammayı ebedîden de **"ruhun bekası"**nı öğrenmek problemi ortaya çıkar. Bunun üzerine Brahman kendisine:

"Ruhu diriler bilemez ölmeğe razı mısın" diye sorar o da bunun kabul eder. Brahma, yedi bin seneden beri **"ma'rifet uğrunda hayat-ı ebediyyesini fedâ eden ancak yedi kişi gelmiş, sen sekizinci oluyorsun"** diyerek Raci'ye ismini oraya kaydetmesini söyler. Ondan sonra **"Kûh-ı Nür'a git müşkilin orada hallolur."** der.

Brahman kendisine nefsini hapsetmesini ve daima zikir çekmesini emreder. Riyazete başlayan Raci'ye, ilk olarak **"bir avuç kavrulmuş mısır ve bir fincan su veril"**ir. Yiyecek ve içecekler zamanla azaltıla azaltıla, sonra haftada bir avuç mısırla iktifa edecek duruma gelir. Brahman'ın huzuruna götürüldüğünde yüzlerce brahman hazır bulunmaktadır.

Kendisinde, yürürken uçuyormuş gibi gitmesi, çok dikkat etmedikçe eşyayı hayal meyal görmesi ve eşyaya dikkatli bakmaya devam ederse eşyanın yavaş yavaş zeval bulması gibi.... fevkalâde hâller meydana gelmektedir. O artık kendini bir cisim olarak görmez yalnız kuvvetten ibarettir. Bununla birlikte dikkat ettiği insanların hayallerini okuyabilir özelliğini de kazanmıştır,

Brahmanla, tavanla yer arasında muallakta buluşurlar ki bu herkesin dikkatini celb eder. Brahmanlar birlikte rastladıkları duvar kendilerine engel değildir. Brahman **"sanırım ruhu bildin?"** o **"hayır"** diye itiraz eder. Bu itirazlı konuşmalar bir süre daha devam ettikten sonra Brahman düşer ölür. Vücudu buz gibidir, kalbi durmuş buna rağmen gözünü açıp **"ruhu anladın mı?"** diye sorar ve gözlerini kapar. Cenazesi yerde olduğu hâlde tavan arasında **"runu anladın mı?"** diye yine kendisine seslenir ve şöyle der: **"...ölmek için önce olmak gerekir. Benim ilmimin gayesi bu makamdır."** Bütün bu hâllere **"rağmen"** ruhu anlamak için **"olmak lâzım"**, bu da mümkün değil çünkü **"olmak"** için, evvelâ **"olmamak icab eder"** ve kendisinden **"hayat-ı ebediyyeni fedaya iktidarın var mı"** sorusunun cevabı **"hiç"**liktir. Bunun üzerine Brahma Raci'ye **"Kûh-ı Nûr'a git müşkilin orada hallolur."** der ve onu Nur Dağı'na gönderir. Seyyah, Nur Dağına giderken yol üzerinde henüz dünyaya gelmiş bir çocukla karşılaşır. Hâline acıdığı bu çocuğa ismini soran seyyaha, çocuk isminin **"marifet"** olduğunu söyler.

Seyyah, marifeti bulmak için ruhun endişesinden kurtulmanın kâfi gelmediğini, ancak **"âdemle vücudun şey-i vahid olduğunu isbat etmek!"** ile mümkün olduğunu bu çocuktan öğrenir. Bunun imkânsızlığı karşısında ah çekerek kendinden geçer.

Raci, gözlerini açtığında yanıbaşında bulunan Aynalı Baba'ya: **"Ademle vücudun şey-i vahid olduğunu kim isbat edebilir?"** diye sorar. Aynalı da: **"...bilmek ile bilmemeği bir tutan deliler"** diye cevap verir.

DOKUZUNCU GÜN

Büyük Adamların Mahfeli, mahfel-i e'âzım
Yollar ne var ayrı ise hep sana âşık
Her birisi bir yol ile gülzâra gelirler

Niyazî

Aynalı'nm tavrında donukluk var, biraz hüzünlü sadece ney değil saz da çaldığını söyler ve eline alır sazını başlar söylemeye:

Zahid bize ta'n eyeleme
Hak ismi okur dilimiz
Sakın! Efsane söyleme
Hazrete gider yolumuz....

Bu hayâl derinliğine dalışta Raci, kendini büyük bir sarayın içinde ve onun küçücük penceresinin önünde bulur. Bu pencereden binlerle kişi alacak büyüklükte bir odaya bakmaktadır. Odanın etrafı kendi penceresi gibi küçük küçük pencerelerle dolu, her birinde bir adam oturmuş o odayı seyretmektir. Odanın içerisinde zümrütten, yakuttan mamul kürsüler üzerinde başları taçlı, çoğunun **"yüzleri peçeli, mübib ve vakur zevat"** oturmaktadır. Kürsülerden bir kısmı, daha yüksek bir mevkide ve mücevherden olup bunların ortasında ve hepsinden yüksek birisi boştur. Bu kürsülerde oturan zevatın birisi ayağa kalkar ve: **"Beşeriyet gelmiş, bizden bir sual soracakmış re'yiniz olursa gelsin."** der. Hazır

bulunanların uygun cevap vermesi üzerine, ilk söz söyleyen zatın emri icabı beşeriyet odaya alınır.

İçeri giren beşeriyetin durumu sefil, alil, zavallı ve giysileri palasparelerden ibaret, sararmış çehresiyle mecliste garib bir tezat meydana getirir. Beşeriyetin sorusunu rahatça sorması için reis vekili beşeriyete oturup rahat etmesini söyler. Fakat beşeriyet, hayattan şikâyetle işe başlar: **"Yüzbinlerce senedir oturacak ve rahat edecek vakit mi buldum, derd-i maişet, hastalıklar rahat etmeğe vakit mi bırakıyor! Bu kadar sefil iken yine intihara razı olamıyorum, ben pek alçağım, pek pek..." şeklinde içini döken beşeriyet hıçkırıklarla ağlamağa başlar. Reisler vekili mesele pek büyük, halli reisimizin gelmesine mütevakkıf."** diye cevap verir. Bunun üzerine beşeriyet **"hiç olmazsa bu kadar sefalâte"** niye katlandığını ve neden intihar etmediğini anlamak istediğini söyler.

Başta Hz. İbrahim olmak üzere Cenab-ı Kelim [Hz. Musa], Cenab-ı Adem, Konfüçyü[s], Eflatun, Aristo, Zerdüşt, Brahma Cenab-ı Mesih [Hz. İsa], Lokman, Hızır ve Buda'nın saadetin anahtarı niteliğindeki sözlerinden örnekler sıralamak üzere onlara şöyle bir resm-i geçit yaptırılır:

Saadeti, Cenab-ı Halil: **"çalışmak, kazanmak ve kazancını hem-cinsiyle paylaşmaktadır"** diye tarif eder. Cenab-ı Kelim ise onu **"nefsini Firavun'un ihtirasatmdan kurtarmakta"** bulur. Cenab-ı Âdem'e göre **"Saadet, şeytana uymamak ve Havva'ya aldanmamaktadır."**

Konfüçyu[s] ise onu **"bir tencere pirinç pilavına bütün lezaizi sığdırmak"** şeklinde tarif eder. Eflatun'a göre ise saadet **"Daima ulviyatı tefekkürdedir."** Aristoteles ise **"Mantık! İşte saadet!"** deyiverir. Zerdüşt'a göre **"Saadet, karanlıkta kalmamaktır."** Cenab-ı Mesih de saadetin ancak **"MAZİYİ UNUTMAK, HÂLİ HOŞ GÖRMEK, İSTİKBALİ DÜŞÜNMEMEKLE MÜMKÜNDÜR."** Hızır saadeti **"tul-i emelin girmediği gönüllerde hazan barika-nümâ olan bir hayalettir! "** diye tarif eder. Bu söylenenler üzerine büyük bir hiddetle ayağa kalkan Buda **"Ey beşeriyet! Saadet, ademin esma-i cemaliyyesindendir'. " der ve Nirvana! Ey beşeriyet Nirvana!"** diye haykırır. Bütün bu söylenenler karşılık beşeriyetin, **"Oh! Hangisi, hangisi?..."** diyerek güçsüz bir hâlde yere düşen ve hayretler içerisinde **"...hangisi, hangisi... "** diye şaşkın şaşkın sorup arayışına karşılık ayağa kalkan reisin:

"EY BEŞERİYET! SAADET, HAYATI OLDUĞU GİBİ KABUL, EŞKALİNA RIZA, ISLAHINA SA'Y DEDİR." sözleriyle bunca tereddütlere son verir. Reis burada son söz sahibi ve aynı zamanda **son peygamberdir**.

<u>Raci gözlerini açtığında, Aynalı ortalıkta yoktur. Üzerinde **"Elveda! Gün gelir ki yine görüşürüz. "** yazılı bir pusula bulan Raci, o gün akşama kadar, mezarlıkta hazin hazin ağlar, dolaşır. Aynalı'nın ortadan kaybolmasıyla birinci kitap da son bulur. Bundan sonra ikinci kitap[bölüm] , Raci'nin girdiği Manisa Tımarhanesi gelir.</u>

MANİSA TIMARHANESİNDE

Raci'nin tımarhaneye girmiş olması arkadaşı Sami'yi epey üzer. Bunun üzerine ona bir mektup yazar.

Sami, Raci'nin sarhoşluk devresinden hastalık devresine geçmiş bulunduğuna dair tahminini beyan ettiği bu mektupta **"İnsanlar fıtraten, terbiyeten delidirler, kazara âkil bulundukları anlar pek kısadır"** sözünden dolayı **filozof Tain'i** haklı bulduğunu belirtir ve **"...hayaller peşinde mi koşuyorsun"** diye hayret ve merakını ifade eder; beraber geçirdikleri eski günlerin hatırına kendisine cevap vermesini Raci'den ısrarla ister. Raci de Sami'ye bir mektupla karşılık verir. Raci, cinnet-i umumiyyeyi kabul eden Sami'ye kendi cinnetinin cinnet-i umumiyyeye benzemediğinden **"Ben hayalâtın arkasında gizlenmiş olan hayaletleri arıyorum, efsus ki bulamıyorum.."** der ve hayatın ve varlığın sırrını bilmeden dünyadan ayrılmak istemediğini belirtir.

Raci de, Aynalı baba gibi vaktini mezarlıkta geçirir. Mezarlıkta elinde bir terazi ile hamakatını ölçtüğünü söyleyen bir deli, Raci'ye: **"Hamakatim o kadar ağır ki... sanırım Karun-ı devran benim!"** der. Raci de **"aynen bu benim hâlim"** diyip onu tasdik eder.

Sami, Raci'nin mektubunu aldıktan bir ay sonra, **"...muhterem dostu Recai ile görüşmek ve kendisini o hayat-ı melâiyaneden kurtarmak"** üzere Manisa Tımarhanesine gider. Recai'yi **"Ayn-ı Ali Sultan"** mezarlığında bulur. Aynı zamanda Recai'yi aramaya gelen bir kadın da oradadır. Kadının biricik kızı yaşadığı gizli aşkı neticesinde maşukunun aniden ölmesi üzerine çıldırmış ve kadıncağız, Recai'den

kızının şifa bulması ricasında bulunmak üzere buraya gelmiştir. Recai'nin buna son derece lakayt davranışı karşısında sinirlenen Sami, Raci'ye **"muvazene-i akliyenden mahrum"** olduğunu ihtar etmesine sebep olur. Bunun üzerine, Raci de **"Ben ben mi muvazene-i akliyyemden mahrum imişim? behey divane!"** diyecek Sami'ye sert tepki gösterir ve sözlerine şöyle devam eder:

Şimdiye kadar Raci olarak geçen ismin bundan böyle bazen da Recai olarak kullanıldığına rastlanır. Cümlesinde de aynı isim yer almaktadır.

"...Sen abdallar, alıklar gibi şu facia-ı hayatiyyenin karşısında ezilip kalırken, ben aşkın ne olduğunu, ikiliğin yok iken bir zâtın kendi kendini nasıl sevebildiğini düşünüyordum... Düşünüyordum ki ben, sen, hava, taş, demir, hep bir şey iken neden demir ağlamıyor, taş çaldırmıyor, hava yalvarmıyor da insan... (garib bir kahkaha kopararak) **işte insan sizin gibi delilerle ülfet ederse, ne düşüneceğini bilemez. Demir ağlamaz, dedim. Kim demiş demirle şu kadının ne farkı var... şu hâlde ağlayan kim, ağlamayan kim?** (Sami'nin kolunu tutup bükerek) **bak şu kolunu ben büktüm, lâkin senden başka olmasa, kolunu kim büktü! Halbuki bükülüyor. Niçin? Bu niçine cevab yok!"**

Fakat burada niçinler silsilesine takılan Raci'nin sinirliliği kendisini tehlikeli deliler durumuna getirir ve Tımarhaneye nakledilmesine sebep olur. Manisa Tımarhanesinin fevkalâde kötü şartlar ve pislikler içinde bulunduğu ayrıca belirtilir,

Recai tımarhaneye gireli onbeş gün olmuştur. O sıra bir gün hafif deliler yeni gelmiş bir deliyi karşılarlar. Bu yeni deli ise eskilerin pek ziyade hoşuna gitmişti.

Yeni deli vakura ne adımlarla mütebessim bir sima ile avluda yürümekte iken yirmi otuz kadar deli hep bir ağızdan **"Aynalı, Aynalı Aynalı"** diye bağrışırlar. Tımarhaneye gelen yeni deli Recai'nin kaybettiği ve bulmak ümidiyle Anadolu'nun yarısını dolaştığı hâlde hiçbir yerde izine tesadüf edemediği "Aynalı Baba"dır. **"Recai bir incizab-ı taketsuzun zebuna"** olduğu hâlde Aynalı'nın ellerine sarılır. Daha önce (***) şehri mesıarlığında başlayan seyeran, bu defa da Manisa tımarhanesinde devam eder.

Seyeranlardan önce Raci'nin tımarhanedeki bazı hatıraları kaydedildikten sonra buna yer verileceği belirtilir. Hırs-ı Câh Delisi Recai'nin yazdığı bu yazılardan biridir.

"Tımarhanedeki mecnunlar arasında bazılarda görülen şekl-i cinnet, deliliğin bir saadet mi, yoksa bir felâket mi olduğu"na **"Bir Zabtiye neferi"**ni örnek gösterir.

Her gün bir köşeye oturur ve saatlerce derin derin düşüncelere daldıktan sonra yüzü tebessüm ve memnuniyetle aydınlanarak kalktığı söylenen bu deliye bir gün **"ne düşündüğü"** sorulduğunda cevaben:

"Bin kadar eşkıya çetesi var, kara efe, ak efe, yeşil efe, mor efe, hepsi dağa çıktı. Ben bütün Türk ülkesinin alay beyi olduğumdan sadrazamdan bu haydutları tutmak için emir aldım. Bin kadar kol çıkardım kendim de aklımı bir tabağa koyarak bin parça ettim. Her parçasını bir kol çavuşunun heybesine koydum, çavuşlar, akılları ermediği vakit heybeden benim aklımı çıkarırlar, ne yapacaklarını danışır, sorarlar, işte bu sayede ne kara efe kaldı 'ne mor efe, hepsini yakaladım...."

Bu zavallı mes'ud deliler kısmına dahil edilir. İkinci yazısı ise çifte hafızlardır.

Çifte Hafızlar

Hafızlığın bir nevi dilenciliğe vesile kılındığının vurgulandığı bu yazıda, birisi gerçek hafız diğeri de arabacı olmak üzere iki kişinin hafızlıkla geçinmeye çalışmaları söz konusu edilir.

Birisi hakikaten hafız, diğeri arabacı, delilerin pisboğaz olanları parmaklıklara yanaşarak gelen ziyaretçilerden çeşitli yiyecekler istedikleri belirtilir.

Benzer şeklide hafız da **"Hafız, cenazelerde, hastalar başı ucunda, velimelerde aşır okuyup cer etmeğe alışık olduğundan"** gelen ziyaretçileri görür görmez parmaklıklar önünde diz çöküp Kur'an okumaya başlar. Hafızın temettuundan istifade fikriyle onun yanında diz çöküp hafızın ağzından çıkan kelimeleri mümkün mertebe taklide çalışır, zavallı hafız ara sıra seyircilere: **"Bu hafız değildir"** ikazına karşılık arabacının da: **"sözlerine kulak asmayınız zavallı delidir"** diye işaretler vererek, seyircilerin buna kanmamasını sağlamaya çalışır.

Deliliği Akıllılığından Daha Makul Bir Deli

479 YAZILARIM

Halkımız arasında bir zümre var ki **"bilmediğini bilmez."** bundan başka her şeyi bilmek davasındadır- Gelişi güzel ilâçları tavsiye ederek körü körüne tedavi çarelerini gösterir, **"birçok para sarfı, ile yaptırdığı ev, ahıra benzer bununla beraber Mimar Sinan'ı bile beğenmez"**, ayrıca buna benzer bilmediği hatta ziraat müfettişinin tedabirini pek cahilane bularak kendisi birtakım ilâçlar tertibine çalışır. Yazarın tabiriyle bu acayip filozof diş ağrısına çare olmak üzere çene kemiklerinin ihracını tavsiye eder." Dr. Kurusıkı'nın bu deliliğinin bu tip akıllıların akıllığından daha iyi olduğu belirtilir.

ZEYL-İ A'MAK-I HAYAL

"İnsanın yegâne marifeti bir şey bilmediğini itiraf ve tasdikidir"

Uzun süre görüşmediği Aynalı ile yine mezarlıktaki uzletğâhta -buluşan Raci, bu sefer kendini bir karınca beyinin oğlu olarak görür. O, karıncalar arasındaki sosyal hayatı müşahede etmektedir. Tıpkı insanlar gibi karıncalar da birtakım sosyal sınıf olarak beyler ve amele sınıflarına ayrıldığı, terbiye bakımından fevkalâde bir disiplinin varlığı île eğitim öğretimin büyük bir önem taşıdığı belirtilir. Bu eğitim ve öğretim ile sosyal düzendeki cezaî durura da şöyle söz konusu edilir: **"...karınca yuvalarında mekteb ittihaz olunan daireler yuvanın en mutena ve en büyük kısmını işgal ettiği hâlde hapishaneler muvafık-ı sıhhat olmakla beraber pek küçük... çünkü burada hapis cezasına kesb-ı istihkak edenler hemen hemen yok gibi..."** diye belirtildikten sonra karıncaların en birinci hasletinin **"haslet-i hissi"** olduğuna işaret edilir.

Kendisini bir karınca beyinin oğlu olarak gören Raci'nin terbiye için amele sınıfından yedi yaşlı (pîr-i salhûrde), allâme-i şehir görevlendirilmiştir.

Kendisi hem karınca hem de insan olarak iki şekilde görme imkânına sahiptir. Karınca gözüyle bir arazide konferans verilmektedir. Bu yerlere karınca gözleriyle baktığı zaman hakîkaten düşünülecek ve konferanslar verilecek kadar acayip ve garip teşkilâta malik olduğunu anlar. Hâlbuki insan gözüyle baktığımda iki tarafı muntazam mağazalarla müzeyyen, düzgün kaldırım taşlarıyla yapılmış geniş bir caddede bulunduğunu görür. Toplantının devam ettiği sırada ve konferansın en tatlı yerinde, yüz binleri geçen dinleyiciler bir çığlık koparır, sema açık olduğu hâlde yağmurun yağmasıyla binlercesi boğularak yok olur.

Semavî tufan denen şey arabacının uyuklamasıyla hayvanların beraber bevletmelerinden mütevellid sudan ibarettir. Âlimlerden birinin çıkardığı bir kitapta **"arazi-i garibede öyle' kavi bir mıknatisiyet ve elektrikiyet var ki ara sıra birden bire şiddetlenerek havayı teksif ediyor"** diye okuyuverir.

İşte arazi-i garibe dedikleri yer **"...caddede bir kaldırım kenarında"** bulunan arabacıdır. Tabiî kendisi hem karınca hem de insan olarak düşünebildiği için olayı çok değişik daha doğrusu hakikî şekliyle de bilme imkânına sahip olduğundan, onların bu söylediklerine kahkaha ile gülerken uyanır.

Recai uyandığında, hemen yanı başında Aynalı'nın tebessüm edip görülmemiş bir oyun oynadığına ve kendi kendine şöyle mırıldandığına şahit olur:

Güneş yanar âlem döner
Bir gün gelir hepsi söner;
Ey sâhib-i ilm ü hüner
Bilir misin, sebebi kim?"

derken **"Bilir misin sebebi kim"** nakaratıyla devam eder.

LEYLÂLI MECNUNLAR

Aynalı, asırlık bir **"çınar kavağı altında"** oturmaktadır. Raci'ye **"evlât bugün biraz coşkunum sana ney çalayım"** der ve neyini üflemeye başlar.

Aynalı Baba'daki coşkunluk çaldığı neye de sirayet etmiş gibidir. Onun için Raci, buna ney demenin hata olduğunu âdeta sema ve arzın hep birlikte terennüm ettiğini söyler.

Seyyah bu âlemde kendini **"Emel şehri ağniyayı ma'rufesinden birinin oğlu"** olarak görür. Anne ve babasının biricik çocuğu olduğundan onu **“perestiş derecesinde seviyorlar.”**

Seyyah, avcılıkla uğraşır ve şahinle avlanır. Aşk hastalığına yakalanır. **"KİMİ SEVDİĞİ SORULUNCA"** HİÇ KİMSEYİ, DİYE CEVAP VERİR. **"İŞTE AŞKIN EN MÜHİM ŞEKLİ BUDUR"** DER.

Yollara düşer hiç bir çare kâr etmez. O sırada sokakta dolaşan biri, **"alan da pişman almayan da."** diyerek kendisinin de içinde ne olduğunu bilmediği sandığı, bir teselli ümidi olur diye bir altına satın alırlar. İki gün uğraşıldıktan sonra ancak açılabilen sandıkta bir resim ve bir kâğıt bulunur. Kâğıtta resmin Maksut şehri padişahı sultan Keramet'in kızı Ayine-i Aşk Banu'ya ait olduğu yazılıdır. Ayine-i Aşk Banu'nun özellikleri emsalsiz güzelliği ifade edilmiştir,

Seyyah, bunun üzerine Banu Hanımı bulmak için, süratle gidilse bir senelik mesafede olan ve Cablisa ülkesinin batısında bulunan Maksut şehrine gitmeye karar verir. Yanındaki müneccimlerle beraber onbeş kişilik bir heyetle Cablisa'ya varırlar. Aşk Banu'nun babası kızının evlenmesine karışmaz. Kız da evleneceği kimseyi yapacağı imtihanı kazanması şartıyla kabul edecektir. Şimdiye kadar gelip imtihanı kazanamayan binlerce kişi hayatından olmuştur. Seyyah yani Emel şehrinin padişahının oğlu da bu yoldaki kararlılığını belirtir ve imtihana hazır olduğunu söylemesine binaen, Banu Hatun **"...Evvelâ elif mi noktadan, yoksa nokta mı eliften çıktı. Saniyen ve ne vakit oldu. Salisen Elifle noktanın birliği bi'l-fiil ispat edebilir misin?..."** diye sorar.

Bu suallerden sonra Ayine-i Aşk Banu, yüzündeki örtüyü atar Raci bayılır, gözünü açtığında Aynalı Baba'nın tebessümüyle karşılaşır. Burada yine alegorik tarzda canlandırılan kahramanlar ve efsanevi yer adları olarak **"Maksud"** şehri, **"Keramet"** padişah ve **"Aşk Aynası"** gibi adların yer aldığı dikkat çekmektedir. Üstelik konuşulan konunun da **"Vahdet-i Vücud"**u ima eden **"nokta"** ve **"elifte odaklaşan** sorulardır.

Leylâ Aşk Banu, Mecnun ise kendisidir.

LEYLÂSIZ MECNUNLAR

Aynı hâdiseden Raci de Banu da bayılmışlardır. Raci uyandığında kâhinle yüz yüze gelir ve Aşk Aynası'nın sorusuna cevap veremezse intihar etmeye kararlı olduğunu belirtir. Raci, kâhinden suallerin tekrarını ister, kâhin sualleri hatırlatır ama cevapların ancak Vâdi-i Cünun sakinleri tarafından bilinebildiği ve Vadi-i Cünun'un da her yerde olduğunu belli bir yerinin bulunmadığını söyler.

Üç ay süren yorgun bir yolculuktan sonra büyük bir şehrin, kenarındaki mezarlıkta dinlenmek üzere uzanmışlarken, mezarlıktan gelen kahkaha sesleriyle uyanıverirler.

"Mekansız olan iki yer var ki meskenidir
Biri vadi-i hayret, birisi şehr-i cünun!

kâhin mesrurane **"evlâdım işte şehr-i cünunu bulduk, kalk haydi sakinleriyle tanışalım ve görüşelim"** der.

Bundan sonra dertlerini söyleyip derman aramaya çıkarlar. Kâhin Raci'ye sabır telkin eder ve kendilerine doğru gelen birisiyle mukâlemeden sonra riyazet başlar.

Bir mezarın üstünde oturmuş yedi kişi kendi aralarında konuşurlar. Yabancıların geldiğini sezmiş olan bu kişilerin okudukları şiirlerden biri şöyledir:

Giremez beldemize dağdağa-i reyb ü güman
Ne biliş var, ne akıl var, ne fünun

Mecnunla, mutehayyır arasında hakimane bir diyalogdur devam eder. En sonda **"Elif esastır, Nokta sâmit, Elif ile nâtıktır. Nokta ile Elifin birbirine dönüşmesi"** misâli balmumu ile gösterilir. Burada âşıkm kalbinde ne Ayine-i Aşk Banu'nun aşkı, ne de resminin bir tesiri kalmıştır, o artık kendi kendisiyle vuslatta olduğunu **"evvelce batınım zahir, zahirim batın olmuştu ben şimdi tam manasıyla seviyorum. Ben benimle vuslattayım."** sözüyle açıklar,

Böylece Mutehayyir cebinden bir balmumu parçası çıkarır orada-kilere göstererek ey cemaat işte nokta der ve balmumundan ibaret topu kendilerine gösterir,- ondan sonra nefesiyle ısıtıp yumuşatarak uzatır işte Elif der. Mecnun elifin başka ismi varsa söylemesini ister; Mutehayyir- kalağına eğilip

481 YAZILARIM
birşeyler der ve kucaklaşırlar. Ondan sonra Raci'ye dönüp şimdi **Leylâsız Mecnun oldun, çünkü Mecnun Leylâ oldu. Aradan Leylâ da çıkarsa o vakit elifin kulağına söylenen "** diğer ismini öğrenebilir der. Büyük bir sevinçle gözlerini açan Raci Aynalı'nın okuduğu

Ona Mecnun mu denilir ki onun Leylâsı
Yeni bir cilve-i şevket ile Mevlâ olmuş ile son bulur.

Zînicir-i murassa' nasîb-i âlem başlığının altında Gavs-ı Cîlî'nin bir sözünün yer aldığı kısma geçilir.

ZİNCİR-İ MURASSA, NASİB-Î ÂLEM

Kıymetli taşlarla süslenmiş zincir âlem'in nasibi.
-Kale Gavs-ı Cîli—

Yapılan tatlı sohbetinin ardından Aynalı'nın ney faslıyla Seyyah tekrar hayal âlemine dalar. Onun bugünkü seyranı uçmakla başlar. Uçuşa dayanıklı değildir. Buna rağmen o **"rü'yada bile ama daima suud etmek"** suretiyle uçmaya devam ederken gözünden küreler ve güneşler, tamamen kayb olur.

Bu uçuş esnasında seyyah fezada Pisagor ile karşılaşır. Pisagor, kendisine bulunulan âlemin **"Alem-i Berzah"** olduğunu söyler ve **"Biliyorum ki şüûnun esası vahdet ve çünkü a'dâdın esası vâhid-dir"** diyerek birliğin sırrına işaret eder.

Biraz sonra rastladığı gölge ise, Sokrat'tır. Seyyahtan **"Çırağım Eflatun ve onun çırağı Aristo'yu gördün mü?"** sorusunu sorar. Daha sonra **"...pek latif bir telaffuzla şiir ıtlakına şâyân bazı kelimat sarfına başlayan Eflatun "Evet, diyordu dünyada görüp bildiklerimiz hep âlem-i ulvi ve bâlâda ruhlarımızın gördüğü hakayikin sönük birer hayâl ve hatıraları"** olduğunu ifade eder. Alem-i Berzah'taki bu gezinti karşılıklı konuşmalarla devam eder.

Seyyah Eflatun'dan ayrıldıktan sonra uyanır ve akabinde yine tekrar içtiği bir kahve ile kendini **"tâir (kuş) bir şekilde gör"meye başlar. Bu sefer kendini yazarlar arasında bulur. Bunlar arasında en fazla dikkate şayan olanı da "Uzun çehre ve uzun sakallı bir ahlâk muallimi olan Çata"**dır.

Çata, yazdığı eserlerin tiyatrolarda **"mevki-i temaşaya konularak lâyemut sırrına mazhar olaca"**ğını söyler. Mudhik eserlerin bugün en ciddî eserler arasında yer aldığına işaret edildikten sonra **"...hayatı bir makine, ruhu bir hayâl, vicdanı âdi bir irsiyyetten ibaret görmek ve yaşamak manasını fedâkârlık ve vazife gibi kelimelerle tavsif eden fuzala ile eğlenmek demek"** olmadığını söyler.

Bunun arkasında düşüp bayılan ahlâkçıyı muayene eden Doktor Pataban bomboş olan midesinin kendi kendisini hazmettiğine hükmeder.

Bundan sonra ise iki edibin konuşması yer alır. Bu konuşmanın enteresan tarafı **"hava teneffüsünde müsavat yok, her şeyden vergi alman bu devr-i âlemde hâlâ hava üzerine bir vergi"** konulmamış olmasına şaşılır. Nihayet uçup yüksek bir meydana varırlar.

Meydanın ortasına bir macuncu fırıldağı talik olunmuş, sonra önünde ve arkasında çifte kamburu bulunan biri gelir. Önünde ve arkasında kamburu bulunan bu adam, fırıldağın bir ucuna oturur.

İşin garibi ön kanburu şeffaf olduğu için, âdeta bir tüccar mağazası gibi içinde sayısız muhtelif maddeler açıkça görülür. Fırıldağın yanına de bir kör getirilip oturtulur. Kambur felek, kör de tâlihdir. Kör fırıldağı çeviriyor ve fırıldakta oturup dönen kamburun, ön kamburundan çıkarıp attığı **"mevâdd-ı muhtelif"** etraftakiler tarafından kapışılıyor. Tuhafı şu ki herkesin başına düşen kendi nasibidir.

Sıra müelliflere, üdebaya geldiği zaman bunlar da bir halka teşkil ederler. Raci memurlarla- müellifler arasında bir mevkidedir. Memurların çokluğu onu tamahkârlığa düşürür. Tuhaf tesadüf şu ki, sırtında basılmamış bir çuval eser bulunan ahlâk muallimi sol tarafında yer alır. Bu arada körün kamburdan çıkarıp kendilerine fırlattığı ağır bir şey -ki kendisine bir sandık domates, ahlâk muallimine dc bir sepet yumurta icabet etmiştir- hem onu ve hem de ahlâk muallimini yere serer.

Aslında pek zayıf olduğundan, ahlâk muallimінin başına isabet eden yumurtanın hemen hepsi kırılmış, her tarafını kaygan bir cilâ kaplamış ve tavada kızartılmak üzere hazırlanmış yumurtalı dil balığı

şeklini almıştır. Bu esnada ahlâk muallimiyle kucaklaşan Raci, yüzünü yalamaya başlayan muallimin tırtıllı dilinin meydana getirdiği gıdıklamanın tesiriyle uyanır.

Uyandığında Aynalı Baba: **"...en sonunda başına atılan domateslerden ezilmeyen birkaç tanesi ile, ahlâkçı yazarın başına isabet eden yumurtalardan kırılmayan bir kaç tanesinden yapılmış salatadır. Kaşıkla! Nasibinde ne varsa kaşığında o çıkar"** diyerek pişirdiği yumurtalı domatesi kendisine ikramda bulunur.

Böylece âlem-i berzah ile görülen alem arasındaki bağlantıya bu şekilde işaret edilmiştir.

AYNALI'NIN UZLET-İ EBEDİYYESİ

Raci, yapılan görüşmede **"sen yarın sabah bir zahmet et uğra. Sana bir dağarcıkla muhteviyatını tezkar ve yadigâr olarak terk ediyorum"** diyen Aynalı ile ağlaşarak ayrılır.

Ertesi gün uğradığında **"...Koca Aynalı o nur-ı mahz bir ağaç dibine, o daim sevdiği asır-dîde çitlenbik altında kolları göğsünde çaprast kavuşturulmuş sanki lâtif bir rü'ya görüyormuş gibi mütebessim ve halavetli uzanmış"** olduğu hâldedir. Aynalı artık bu fani dünyayı terk etmiştir,

Raci, birkaç arkadaşıyla, Aynalı'yı sevdiği ağaç altına defnederler. Aynalı Baba'nın, kendisine bıraktığı **"...bir kibrit, iki sağlr cezve, dört beş fincan, yüz dirhem kadar şeker ve kahve, bir kıt'a el yazması Kur'an-ı Kerim, ufak bir ceb defterinden ibarettir."** Defterdeki yazılar çok güzeldir. Bu notlardan bir iki numune ile kitaba son verilmektedir, bunlardan birincisi **"Saadet'**tir.

<u>Saadet</u>

Saadet kelimesinn tahlili yapılırken, bir Şeyh, bir imam ve birde marangoz seçilmiştir. Tekkedeki resmi ayin ve merasim ile İsrailiyattan kaynaklanan hurafe hikâyelerle ve cincilik yapmakla hayatını geçiren Şeyh, korkusundan hanımı veya beraberinde biri olmadan doğru dürüst tuvalete bile gidememektendir.

İmama gelince okumuş bir şeyler biliyor ama sırf kendisini bilgili ve Müslüman kabul eder bir tiptir. O, herkese itiraz eder, âhir zaman geldiğinden iman ve akidenin zâfından, kıyametin kopmasına az bir şey kaldığından dem vurur. Herkeste bir ayıp ve kusur görür.

Hamdun Usta (marangoz) ise tam bir saadet timsalidir. Okumamış ama mesleğinin ehlidir. Çocuklarını sırf kendi atölyesinde eğitmekte, onlara özel ders aldırarak okuma yazma öğrenmelerini sağlamakta, çok düzenli, disiplinli ve hoşgörülü bir aile hayatının örneğini sergilemektedir.

Yanında çalıştırdığı oğullarına haftalık verip aylıklarını masraflarına göre bölüştürür. Meselâ hastalık için, bayramlarda fakirlerin çocuklarına elbise yapmak, sadaka vermek, sermaye edinmek, ev kirası elbise vesaire için ayrı ayrı muntazam bir şekilde her ay para ayırır ki bunu da, ustası Murtaza Efendi'den örnek almış olan Hamdun usta, çocuklarını da aynı düzen ve disiplin içinde yetiştirmeye gayret sarf ederek aile hayatında dinlenme hususlarını da hiç aksatmaz. Kendi ifadesiyle: **"her cuma kârım ve çocuklarımla bahçemize gideriz. Bir kır âlemi yaparız. "** diyerek günlerini de böyle geçirdiğini ifade etmektedir. Bu aile bir saadet timsali olarak verilmiştir. Aynalı"nın cep defterinde yer alan diğer bir yazı ise **"Bir Kahve Âlemi"** ismi altındadır.

<u>Bir Kahve Âlemi</u>

Suriye ve Filistin'de her sanat ve işin yerlilerin elinde olduğunu belirten Aynalı, **"... gazinolarda garsonlar, meyhaneciler her yer gibi Rumlar'dan"** olduğunu belirtir.

Senesi ve şehri belirtilmeksizin Filistin'in bir şehrinde bulunduğunu söyleyen Aynalı, burada tanınmış ileri gelenlerin devam ettiği bir kahvenin Önünden geçerken kendisini tanıyan **"tahrirat mümeyyizi, şimendifer komiseri, îdadi müdürü, nafia sermühendisi ile üç idadi muallimi"**nin oturdukları masaya oturur, bir nargile ister peşinde getirilen vermutu içer.

Bu sırada yabancı bir (İngiliz veya Amerikan) kendisine garsonla dondurma gönderir. Aynalı da buna mukabil s angındaki şekerlerden birisini garson vasıtasıyla kendisine gönderir. Bu hâl oradakilerin epey hoşuna gittiğinden bu ikrâmlaşma daha da fazlalaşır.

Şekerleri biten ve bundan başka ikram edecek bir şeyi kalmayan Aynalı çıkar horoz gibi öter. Bunu niçin böyle yaptığını, oradaki yabancılara tercüman vasıtasıyla bildirilir.

483 YAZILARIM

Tam o sırada kahveye, bir âmâ kadın gelir. Mini mini bir kız tarafından yürütülen bu hanımın, yüzünden sağlığında dilenmediği üstündeki eski, fakat ağır kumaştan mamul elbiseleriyle, tavır ve hareketlerinden anlaşılmaktadır,

Aynalı onun bu hâlini görür görmez hemen başındaki takkesini **"keşkül şekline koyarak,"** önce Türkçe sonra Fransız ve Alman lisanlarıyla **"hanımlar, beyler bu sefîleye sadaka ihsan buyurun"** diyerek kısa zamanda birkaç yüz kuruş toplar.

Bu ciddi ve akıllı rolü etrafındakileri derin bir tesir altında bırakır. Nitekim zorla yemeğe alıkonulan Aynalı'nın kulağına, lise müdürü eğilerek **"...Azizim, pejmürde ve maskara kıyafet altında tam tahsil görmüş kâmil bir insan, büyük ve cömert bir yürek olduğunu görmemek için insanın hakiki a'ma olması lâzımdır."** der.

İksir-i Şebâb,

Olay Suriye'nin (...) şehrinde (...) mahallesi sakinlerinden (...) isimli asil bir zâtın başından defedilen aşk belasıyla ilgilidir.

Söz konusu zat gayet cömert, ziyade müsrif olduğundan bin senelik **"servet-i aliyyeyi"** birer birer eritmiş olmakla beraber pek çok insana göre refah sayılacak orta halli bir serveti kalmıştır. Altmış beşe varan yaşıyla hâlâ bekârdır.

Altı ay kadar evvelde meydana gelen olayda kötü niyetli bir adamın ahlâksız ve yoldan çıkmış kızıyla muaşakada bulunan fakir bir genç karanlık bir şekilde öldürülmüştür. Kızın babası ise ortalıkta kalan kızını (...) Beyefendiye vermek niyetindedir.

Bunun iki sebebi vardır. Birincisi beyin ölümüyle servetine sahip çıkmak, ikincisi (...) Bey gibi asil ve herkesin, alenen, dil uzatmaktan çekindiği bu zata kızını vererek geçmişteki çirkin olayı unutturmaktır. Beyin bu kızı alçağına dair olan haber epey yayılır.

Aynalı, bir gün gittiği berberde olayı daha detaylı bir şekilde öğrenir. Berber kendisine müşterisinin yani (...) Beyin tıraşını yapacağını ve şap suyu... ile yıkayıp derisini gerdireceğini, hatta attardan şeytan bokunu temin ederek kendisine güç kazandıracağını... anlatır. Bunları üzülerek dinleyen Aynalı, sevdiği bu dostuna acımaktadır. O, olayı hikmetli bir şekilde (...) beye anlatmayı düşünür.

Berberin (...).. beye uygulamayı tasarladığı muamelenin aynısını; Aynalı ortalıkta terk edilmiş vaziyette bulduğu çok yaşlı ve zayıf bir eşeğe, uygular. Eşeği temizce yıkar, fazla kıllarını keser, kurular, şap suyu ile derisini gerdirir. Bunu da (...) beyin köşküne nazır kulübesinin önünde ve etrafında toplanan bir sürü çocuğun hayretli ve şamatalı cıvıltıları arasında yapar. Penceresinden olayı seyreden **"...Bey"** merakından Aynalıyı çağırtır ve kendisine ne yaptığını sorar. O da şöyle cevap verir:

"...Beyefendi bu biçare hayvan yirmi dört yaşını bulmuş gibidir ki, aşağı yukarı insanların altmış yetmişliği demektir. Nasılsa elime geçti benim bir de beş yaşında genç bir dişi eşeğim var. Döl yetiştireceğim vareste-i arzdır ki, dünya değişti. Zamanenin her şeyinde bir başkalık olduğu gibi dişi eşekler bile cilveli. Şu zavallı merkebin tüyleri dökülmüş kemikleri meydana çıkmış, bekaya tüylerinden bir revnak kalmamıştır. Tecrübelerim netâyici buna hiçbir genç dişi eşeğin rağbet göstermeyeceğini ra'na bilirim." .

"Bir gün vernikli boya ile boyadım. Bir buçuk senelik sıpa gibi parlaklandı. Yarın attar ...Ağanın şeytan boklu macunundan alarak, yemine karıştıracağım. Tabii at gibi kişnemeğe, harekete başlayacak. Kablet'telvin bir kere şaplı ve losyonlu ameliye yaptım. Bir kere daha şaplı su ile yıkar biraz da içirtirsem her tarafı davul gibi gerilecek, lâgarlığını kayb eyleyecek ve dişi eşeğin nazar-ı istinasını celbedecektir."

(...) Bey'in bunun akıllı işi olmadığını söylemesi üzerine Aynalı bu sefer olayı biraz daha açıklar. Eşeklere yapılan bu muameleyi hayvan belki yutabilir ama "sahib-i idrak olan insanların dişisi bu gibi şeylere aldanmayacağından bu çeşit ameliyeyi yapanlar dişileri değil kendilerini aldatıyorlar...." derken **"iksir-i şebâb"** hakkında da **"insanın hayatı devrelere münkasimdir, dem-i şebabette iksir çok işe yarar fakat bir kühûle bir ihtiyara verilen iksir-i şebab şahsın ömr-ı tabiisini ecel-i kazaya uğratır"** der.

Bunları dinleyen ...Bey, eline bir kalem bir kâğıt alarak, bazı sıhhi sebeblerle evlenmekten vazgeç-

tiğini kızın babasın bildirir, bir de vasiyetnamesini hazırlar, Aynalı'ya teslim eder.

(...) Bey, bu vasiyetnamesinde geride bırakacağı mirasıyla da bir yetimhane te'sis olunmasını ister ve altı ay sonra vefat eder. (...) Bey'in parasıyla vasiyeti yerine getirilir. "Her cuma gece ve akşamları yetimler tarafından kabrin ziyaretiyle o masum ağızların ihda ettiği fatihalar bittab ruhunu şâd etmektedir. Allahu yerhamhu..." cümlesiyle son bulur.

ESERDEKİ KAHRAMANLAR- YORUM

Eserdeki şahıslar, efsanevî, mitolojik, tarihî ve alegorik olmak üzere çok çeşitlilik arz etmekle birlikte gerçek şahıslar bakımından zengin değildir. Başlıca gerçek şahıs olarak Raci, Raci'nin annesi bir takım arkadaşları ki bunlardan sadece Sami isim olarak zikredilmiştir. Bir de Aynalı Baba ve Manisa Hastahanesindeki hastalarla sınırlıdır diyebiliriz.

Efsanevî, mitolojik, tarihî ve alegorik şahsiyetlere gelince doğu ve batı düşünce dünyasının belli başlı şahsiyetleri, filozoflardır. Yazar, Buda, Zerdüşt, Brahma gibi büyük dinlerin kurucu ve temsilcilerini onların düşünce sistemlerindeki zaman ve zeminin sosyal ve psikolojik durumu içerisinde vermiştir. Meydana gelen olaylarda (sistemlerin oluşmasındaki rol manasında) görev alan şahsiyetlerin çoğu veya hemen hepsi alegoriktir. Meselâ Zerdüş'ün düşüncesini simgeleyen Hürmüz ve Ehrimen (Nurla-Zulumat)nın savaşlarını yürüttükleri pehlivanların "Gazap", "Muhabbet", "Hikmet", "Nifak" ve "Aşk" gibi isimler taşıdığı gibi "Keramet Sultan", kızının ismi "Ayine-i Aşk Banu" da bundan farklı değildir.

Bu kadar dağınık zamanlarda dünyaya gelmiş düşünürlerin ortak problemi "saadet'tir. Bütün gelmiş geçmiş düşünür, filozof, din kurucuları ve peygamberlerin insanlığa verdikleri mesajları bu noktada düğümlenmektedir.

RACİ

A'mak-ı Hayâl romanının başkahramanı olan Raci, durmadan araştıran, didinen bir fıtrata sahiptir, **"İsmiyle müsemma"** kahraman geleneğini hatırlatmaktadır. İsminin **"Ahmed Raci"**olduğunu söylediğinde Aynalı Baba, **"Ahmed Raci mi? [gülerek] beşeriyetin ismini gasb etmişsen nurum!"** diyerek kendisini sevinçle karşılayarak bununla **"Nev-i beşer o kadar âciz ve zayıf ve muhtaçtır ki hayatını rica ile imrâr eder. Raci demek, insan demektir. "** deyip isminin anlamını böyle açıklar. Raci'nin daha önceki hayatı ruhî bir açlık içindedir, ispirtizmacıların ruh çağırma toplantılarına katılır, kitap okur fakat bir türlü tatmin olamaz.

Raci küçüklüğünde dindar annesinin delaletiyle iyi bir öğrenim görmüştür. Onun **"pek iyi bir validenin ihtimam-ı tammiyla geçen çocukluğu"** kendisinde sökülmez **"bir hiss-i dinî ve yıkılmaz bir düstur-i ahlâki"** bırakmıştır. Bununla birlikte Raci, kendini iyi yetiştirmek üzere durmadan kitap okur. Fakat okuduğu bunca kitaplar onu bir "halita" hâline getirmekten başka bir işe yaramaz, **"...küfürle imandan, ikrar ile inkârdan, tasdik ile reybden mürekkep bir şey"** haline geldiğini söyleyen Raci **"kalben inkâr ettiğimi aklen tasdik eder, aklen reddettiğimi kalben kabul ederdim. "** der.

Nitekim bir süre sonra karşılaşacağı "mecnun- kıyafetine girmiş bir hakim" zatın kendisine: **"Şimdiye kadar kaç hayvan yükü kitap okudun ne anladın? Hiç değil mi?"** diyerek bu yetersizliğini yüzüne vurunca onun bu konudaki hayret ve tereddütlerinin elana da artmasına sebebiyet verir.

Kitapların manevî yönden kendisini doyurmakta yetersiz kalmasından dolayı daima arayış ve bunalım içinde olan Raci, bütün bu yetersizliklere rağmen o, yine gerek düşünce itibariyle, gerek ruh ve gerekse kalben tatmin olmanın yollarını aramaktadır. Derdine çare bulacağı ümidiyle batınî ilimlerle de meşgul olur. **"İspirit Cemiyeti"** mensuplarının davetine icabetle bunlar arasına katılır. Daha sonra da **"manyetizma"** ile uğraşan bir cemiyetle ülfet peyda ettiğini, burdan da aradığını bulamayan ve insanın hayattayken gizli kalmış bazı arzuları dahi önemli saymayan Raci, **"Ben bunun fevkinde şeyler arıyordum."** diye söyler. Manevi ilimlerle ilgili bu cemiyetten de netice alamadığını, şu satırlardan anlamak mümkündür:

"Dört sene devam eden bu ikinci hayat-ı saiyânemden hiç birşey kazanmadıktan mâada her yeni öğrendiklerim ejderhayı reybe gıda olduğundan bir kerre daha sukut ettim. Bu defa esfel-i sâfile düşmüş idim. Biçare beynimde içi daimi bir meydan-ı mu'âreke idi. Emvâc-i mütehâlife-i efkâr hiç durmadan birbiriyle müsademe ederek dimağımı kalkala ile velvele ile dolduruyor idi. Faaliyet-i

dimagiyyem şaşılacak bir dereceyi bulmuş idi. Rahat ve tecelliyi gaşy u bihuşîden aradım. En şuh ve çapkın arkadaşlarımın ifratperest reisi oldum. Bu şematet-i gayş ü nûşu beni uyuşturuyordu, nev'ima bir saadet veriyordu ."

"İçiyordum... içiyordum."

Görüldüğü gibi Raci tamamen yalnız değildir. Onun arkadaş çevresini, iyi tahsil görmüş vicdanlı ve namuslu gençler oluşturur. Dinî hisleri son derece zayıf olan bu gençler Ramazanı tutar, namaz kılmazlar, Raci onların **"...mevsim elbisesi giyme kabilinden olan bu nevi dindarlık"**larına taaccüble bakar. Arkadaşları eğlenceye pek düşkündürler,

Raci, içine kapanmış, daimî bir tefekkür halindedir. Arkadaşlarının tertiplediği, fevkalâde güzel bir yer olarak tarif edilen ve en büyük vasfı gül yetiştirmek olan bir kazaya (isim vermeksizin) eğlenmek üzere giderlerken yine Raci, **"sebat ve beka olmadıktan sonra bu bedayi ' ne işe yarar!"** diye kendi kendine söylenir ve büyük bir hüzne' kapılır. Onun bu düşüncesini **"nereden geldik? nereye gidiyoruz..."** soruları takib eder. Raci'nin neredeyse çekilmez bir hâl alması, arkadaşlarının zevkini kaçırır. Bunun üzerine bir arkadaşının **"yine neyin var?"** sorusuna Raci **"Hiç"** diye cevap verir. İşin garibi Raci, cevap olarak söylediği bu **"hiç"** kelimesini kâinatın vasfı olarak telâkki eder.

İleride Raci'yi yönlendirmede büyük tesiri olacağı tahmin edilen aynı yerde bulunan deli kılıklı iki kişinin kendi aralarındaki konuşmaları Raci'nin fazlaca dikkatini çeker. Bu iki kişiden elli yaşlarındaki söylüyor daha genç olanı dinliyor, bazan soruyor idi. Dinledikçe hayreti artan Raci onların bu tuhaf konuşmalarına bir türlü anlam veremez ve kendilerini **"iki serseri, iki dilenci, iki sarhoş, iki derviş mi"** diye tam olarak nasıl niteleyeceğini kestiremez ve onların deli olabileceklerine ihtimal verir ve şöyle der:

"Lâkin delilerin meczub denilen nevinden. Garibtir ki bu iki pejmürdenin delice konuştuğu mebahis beni öteden beri işgal eden şeyler idi. Yaşlı deli genç deliye diyordu ki: Bu âlemde her ne varsa benim sıfatımdır. Ben olmasam, bir şey olmazdı, ben hep yahut hiçim ben hiçim yahut hepim. Zaten hiç ile hep ayn-ı vâh'id...."

Yapılan bu konuşmaya dayanamayarak Raci de **"varla yok müsavi olur mu? Meselâ ben şimdi varım, yarın yok olacağım. Bu iki hâl arasında fark yok mu?"** diyerek söze karışır. Kahkahayla kendisine dönen deli: **"Vay! sen varsın ha!"** diye cevap verir. Bundan sonra ruh ve ruhun bakîliği konusundaki sorular Raci'yi daha da düşündürür. Raci bu zatın **"Mecnûn kıyafetine girmiş bir hakim"** olduğundan şüphe etmez. Bu elli yaşlarındaki zatın, kısa bir süre sonra Raci'nin karşılaşacağı Aynalı Baba'nın kendisi olmasının ihtimali büyüktür,

Teselli arayan Raci, aklını daha da karıştıran ve onu endişeye sürükleyen bir sürü problemle karşılaşmanın hüznü içinde olduğu hâlde arkadaşlarıyla oradan ayrılırlar.

Durmadan okuyan, düşünen Raci'nin öğrendiği şeyler hep kafasına yük olmuş ve onu içinden çıkılmaz sorularla karşı karşıya getirmiştir. Denilebilir ki, Raci'nin gerçek dünya ile alâkası ve dikkati bile sınırlıdır, zira yıllarca önünden geçip gittiği mezarlığı bile doğru dürüst fark edememiştir. Geziye gittikleri kasabadan döndükten iki gün sonra, o zamana kadar hiç de dikkatini çekmeyen evinin yakınındaki bu mezarlığın yanından geçerken aralanmış bulduğu kapısından içeri girer. **"Ağacın birine ittikâ ettirilmiş, yarısı hasırdan, yarısı tahta parçalarından yapılmış bir kulübe"** Raci'nin gözüne ilişir. Raci **"Metruk zannederek kapısını açacağı"** sırada içinden palas-pareler giyinmiş olduğu hâlde çıkan bu zatı Raci şöyle tasvir eder:

"Elli yaşlarında zannedelin bu adamın başında yeşil takke vardı ki kırk elli kadar ayna parçaları yapıştırılarak tezyin edilmiş idi. Birçok kumaş parçaları yamanarak elvân-ı alâimüssamayi irae eden yırtık cebesinde dahi ayine, teneke kabilinden şeyler dikilmiş yapıştırılmış idi."

Bu haliyle gülünecek durumda olan bu zat, Raci'yi karşılar ve onu kulübesinin önünde oturtur. Kulübeden **"mangal hizmeti gören bir çömlek"** getirerek bir kahve pişirir. Hâl hatır sorulan bu tanışma sırasında kahramanımız isminin **"Ahmed Raci"** olduğunu söyler. Raci de ihtiyara ismini sorduğunda **"Benim adım çoktur, her yerde bir isim ve vasıfla yad edilirim. Burada üzerimdeki aynalardan dolayı “Aynalı Dede” namıyla be-namım. Ama sen istersen Âdem Baba de"** diye Raci'ye cevap verir. Nitekim bu zat bundan böyle **"Aynalı Baba"** olarak eserde geçecektir.

Daha sonra yapılacak konuşmanın mahiyetine dair **"ne konuşalım! terkib-i huruf ile nokta-i hikmet bilinir mi?"** deyiverir. Bu cümle aynı zamanda mâna âleminin bir şifresi mahiyetindedir.

Böylece Raci, Aynalı Baba ile görüştükten sonra bütün hayatı yeniden şekillenmeye başlar. Artık eski Raci yerine, hayatın sırrını keşfetmenin zevkini duyan, araştırmaya koyulan bundan dolayı da eski sarhoş ve derbeder huyundan vazgeçen ve evine bağlı bambaşka bir Raci olmaya başlar.

İlk plânda Raci eskiden yaşadığı o sıkıcı ve ruhi boşluktan kurtulmuş gibidir. Ancak bu defa önüne başka zorluklar çıkmıştır. Bundan böyle **"hikmet"** yolu kendine açılacak ve Aynalı ile her buluşmalarında gerçekleşecek olan hayal derinliklerine dalışlar, Raci için bir nevi seyr-i sülük mahiyetindedir. Mücadelelerinde Raci daima bir rehberin öncülüğünde çeşitli imtihanlar geçirecektir. **Dokuz gün olarak geçecek olan bu merhalelerden sonra Aynalı ile geçici bir ayrılık vuku bulur.** Aynalı ile birlikte sohbet edip kahvelerini içtikten sonra Raci, Aynalı'nın genelde ney üflemesiyle hayali âlemlere dalar. Bu âlemler daha önce verildiği için burada tekrar etmeyeceğiz.

Dokuzuncu günün sonunda Raci uyandığında oracıkta, **"elveda, gün gelir buluşuruz."** sözlerinin yazılmış olduğu bir -pusula görür. Aynalı'yı kaybeden Raci akşama kadar mezarlıkta hazin hazin ağlar... Bu ayrılık Raci'nin Aynalı Baba'nın yerine geçebilmesine yönelik bir nevi deneme gibidir.

Bu ayrılığın da verdiği tesirle aklî dengesinin sarsıldığına hükmedilerek Raci, Manisa Tımarhanesine nakledilir. O burada artık bir nevi Aynalı Baha'yı andırmaktadır. Deliler arasındaki hastalığı hafif olduğundan nisbî serbestlikten faydalanabilmek ve daha iyi hayal derinliklerine dalabilmek için, tıpkı Aynal Baba gibi o da zamanını kabristanda geçirir.

Etrafındakiler, veliliğine kanaat getirenler Raci'den bir şeyler ummaktadırlar. Fakat o bunları görmezlikten gelir. Nitekim ziyaretine gelen Sami'yle kabristanda buluşurlar. Üstelik bu ziyaret esnasında kızının çılgınlık geçirmekte olan bir kadın da Raci'yle buluşmak üzere kabristana gelmiştir. Kızının iyileşmesi için çırpınarak yalvaran bu kadının bütün acı feryatlarına rağmen ilgisiz kalan Raci'nin bu umursamazlığı Sami'yi fevkalâde kızdırır.

Raci uyanıkken mürittir, Aynalı onun rehberidir. Raci'nin daldığı hayal derinliklerinde dahi, hâlin durumuna göre illâ ki bir rehberi vardır. Bu rehber duruma göre değişebilmektedir.

Aynalı Baba'nın, Raci'nin daldığı hayâl âleminden her uyanışında, onun o âlemdeki ahvâline uygun sözler söylemesi, kendisinin de hayal derinliklerinde cereyan eden olaylardan haberdâr olduğunu göstermektedir. Bu aynı zamanda vahdet-i vücuttaki gayrılığı kaldırmayan, birlikten kaynaklanan bir ayniyettir..

Zeyl-i A'mak-ı Hayal'de "Leylâlı Mecnun" ve "Leylâsız Mecnun" -seanslarıyla artık Raci birlik sırrına iyice vâkıf olmaya başlamıştır. Onun Aynalı ile artık kesif dünyadaki buluşmaları son bulur. Vefat eden Aynalı Baba'nın Raci'ye bıraktığı ise çok basit ve cüz'î şeylerdir. Bunlar arasında, Aynalı'nın özellikle Ortadoğuda Suriye ve Lübnan'da bulunduğu sıralarda gördüğü bazı ibret verici sosyal hayatta herkesin yararlanabileceği yazıların yer aldığı küçük cep defteridir. Raci bu yazılarla sözünü bitirir. Yani son söz yine Aynalı'nın olur.

AYNALI BABA

Bilindiği gibi A'mak-ı Hayal'in iki mühim olay kahramanından biri de Aynalı Baba'dır. Her ikisi roman boyunca bir birlik ve beraberlik içinde bulunurlar. Onlar böylelikle âdeta bağlı bulundukları Vahdet-i Vücut anlayışının bir örneğini vermektedirler. Bütün tekâmüle doğru gidiş ve yönelişlerinde Aynalı Baba'nın hedefi Raci'nin birlik sırrına ermesini sağlamaktır. Raci'nin tekâmül etmesi ise Aynalı Baba'ya bağlıdır.

Eserin ilk kısımlarında belirtildiği gibi, Raci'nin içine girdiği fikrî ve zihnî bunalım eğlence arkadaş ve dost sohbetleriyle dahi giderilememektedir. Görünürde bir tesadüf eseri olarak gezi esnasında karşılaştıkları Aynalı Baba tipli bir veli rolündeki meczup ile yapılan konuşmaların uyandırdığı merak neticesinde Raci'deki bunalımların yönü değişmeye başlar. Eserde belirtilmemesine rağmen bu iki şahıstan birisi **"elli yaş civarında"** olanı Aynalı Baba olmalıdır. Sözü geçen gezi ile karşılaşılan iki deli de aynı durumdan farksızdır. Zira Raci'nin bu gezi sırasında kendilerini **"iki serseri, iki dilenci, iki sarhoş, iki derviş."** olarak nitelendirdiği kişiler de aynı tiplerdir. Bunların dış görünüşleri ile iç yüzleri, -tıpkı ayna gibi- tamamen birbirinden farklıdır. Zira aynanın sırlanmış arka yüzü kirli görünür, ama parlak yüzü

âlemleri ihtiva eder.

Bunu esere tatbik edersek, Raci'nin ilgisiz kalmış olduğu evinin yanındaki mezarlıkta, pejmürde kıyafetiyle barınan Aynalı Baba'-nın, kendi dış görünüşüne uygun olarak seçtiği mekân da gariptir. Uzun seneler yanından geçtiği hâlde farkına varamadığı bu mekânın. Aynalı Baba'nın hayat geçirdiği yer olduğunun farkına varınca Raci için apayrı bir çekicilik kazanacaktır.

Tıpkı mezarı çevreleyen duvar, duvarın mazrufu olan mezar taşları ve mezarların zarf teşkil ettiği mevtalar gibi. Zira mezar bir ukdedir; o dünya ile âhireti; maddî âlem ile manevî âlemi bir birine bağlayan sır dolu bir düğümdür.

Zahir kısırdır, batın öz olup parlaktır. Zahir mezarlıktır. Aynalı, durmadan Raci'yi zahirden batına çekmektedir. Aynalı'nın pejmürde kıyafeti ile Kalenderlerin saçma sapan gelen sözleri, zahirdir; batın bunların ifade ettiği marifettir. Mezarlık da maddî, kesif ve soğuk görünüşü itibariyle, ihtiva ettiği manevî âlemlerdeki zenginliklerin perişan kılıfıdır. Tıpkı Aynalı Baba gibi ama o -marifet hazinesidir.

Raci'nin, durmadan araştırıp öğrendiği sadece manevî yönü sönük dünyalık ilim; Aynalı Baba ise, onun iç yüzüne istek ve kabiliyetinin mahiyetine ışık saçan bir irfan güneşidir. Aynalı'nın başındaki aynacıklara yansıyan aynı güneşin birliği gibidir; aynalar ayrıdır, fakat yansıttıkları ışınların kaynağı olan güneş aynıdır.

Ruha yansıyan ışık ve nur da aynıdır ama aynalar ayrıdır. Netice itibariyle görülen duyulan aynıdır. Raci, Aynalı'nın çaldığı ney ile hayalin derinliklerine dalar; bir veli zat olan Aynalı, onun gördüklerinin aynısını müşahade ettiğini, her seansın sonunda geçen olayın seyrine uygun olarak Raci'ye verdiği cevaplardan, yaptığı konuşmalardan anlaşılmaktadır.

Aynalı Baba, Raci'nin iç dünyasına mesajını musikî ile özellikle ney ile yansıtmaktadır. Görünürdeki farklılığa rağmen ikisi aynı ruh ve aynı beden gibidirler.

Eserin birçok yerinde hayatın sırrı olarak gösterilen mezarlık, asıl mekân olarak göze çarpar. Aynalı, durmadan Raci'yi zahirden batına çekmektedir. Raci, batına yaklaştıkça mezarlıkları mekân, edinmeye başlar. Nitekim Manisa Tımarhanesi'nde bulunan Raci'yi görmeye giden arkadaşı Sami ile buluştukları yer de mezarlıktır.

Mezarlık dünya ile âhiretin kucaklaştığı bir mekândır. Başka bir tabirle ikinin birliği, âşıkla maşukun hayatın birlik sırrına varınca âşıkın aynı zamanda maşukluğu, maşukun da âşıktan gayrılığının bulunmadığının ifadesidir.

Bütün bunlar bizi, yazarın haıyat felsefesi olarak kabul ettiği **"Vahdet-i Vücud"**a götürür. İkiliğin açık bir çarpışma ve birbiriyle bilinmekliğini **"İkinci Gün"**de cereyan eden Hürmüz ile Ehrimen arasındaki mübarezede görmekteyiz. Netice İzzet'in, karşı karşıya getirdiği karanlıkla-aydınlığın, her birinin ihtiva ettiği kabiliyetlerinin, birinin diğerine kesafetiyle ölçü teşkil ettiğini ve bilinmesine ölçü teşkil ettiği bir nimet gerekçesi olduğunu gösterilmektedir.

Neticede, karşı karşıya getirilen karanlıkla-aydınlık, her birinin ihtiva ettiği kabiliyetinin kesafetiyle, bir diğerinin bilinmesine ölçü teşkil ettiği bir nimet gerekçesidir.

Aynalı tecelli aynası olarak birlik sırrına ermiş bir velidir. O, ilk tanışmalarından başlamak üzere eserin sonuna kadar Raci'yi himayesinde bulundurur. Aşık-maşuk çerçevesinde telâkki edilebilen bu beraberlik onları **"Leylâlı Mecnun"dan, "Leylasız Mecnun"**un sırrına erdirene kadar götürür. Kesif dünyadan ayrılan Aynalı Baba, kemalâtın sırrına eren Raci, mürşidinin yerine geçmekle beraber onun faydalı sözleriyle esere son verir.

Daha çok bir fikir eseri olduğu için Özetini genişçe verdiğimiz ve iki önemli şahsı ele aldığımız A'mak-ı Hayal, arayış içindeki bir kişinin saadeti bulmak için hayal dünyasındaki gezintileri anlatmaktadır. Bir manada bu eserde insanlığın macerası sergilenmektedir. Bütün dinler ve inanışlar insana saadeti temin için var olagelmişlerdir. Yazar, bütün bunlarda bir gezinti yapar, ruhi derinliklerde dolaşır. Geçmiş asırlardaki dinlere resmîgeçit yaptırır. **Bütün bunlar bir noktada "vahdet'te birleşir. Fakat asıl mutluluk "saadet", başlıklı bölümde verilir.** Eseri belki tasavvufî bakımdan yorumlamak mümkündür. Fakat biz onun ayrı bir çalışmanın konusu olduğunu düşünüyoruz. Belki de Şehbendezâde Filibeli Ahmet Hilmi, yaşadığı dönemdeki fikrî karışıklığı, karmaşayı, batıdan gelen çeşitli felsefî arayışları değerlendirmek ve onlara cevap vermek istemiştir.

Kaynak:

Mehmet Zeki EKİCİ, Meşrutiyet Devri Fikir Adamı Şehbenderzâde Filibeli Ahmet Hilmi Hayatı Ve Eserleri İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı. (83670-Doktora Tezi), s.544-577

İçindekiler